Gecső Sándor

V. évs

30 P jutalomdíj

1932/33

Ferkèpzomfoiskèvk 27. 1.

Gecső Sándor

V. cvis hallg., nobrán

1932/3. évi 600 P-ös

fővárosi ösztöndíj

Ferkipzomfoiskcvk 26 l.

11. HÉT

10 INVOCABIT, OLIMPIA **VASÁRNAP** REMINISCERE, GERTRUD

11 SZILÁRD, ALADÁR **HÉTFŐ** SÁNDOR

12 ☽ Első negyed — GERGELY **KEDD** JÓZSEF

Gecsö Sándor

V. éves hallg. tanarse-
jed, öszföndijas
1932/3

Ferkèpzomfoiskèvk

25, l.
26
27

Gecső Sándor

Im Jahre 1890 am 15 Juli zu Budapest geboren, beschickte G. nach Absolvierung seiner Mittelstudien am Erzbischöflichen Konvikte in Nagy-Szombat die Ausstellung im Künstlerhause in Budapest schon im Jahre 1909-10, mit Studienköpfen und verfertigte schon damals einige Medaillen. Im Jahre 1910 war G., 6 Monate lang Schüler Pittich's in Düsseldorf und trat auch in Verbindung mit dem Medailleur Posselt. Auf Wunsch seines Vaters hier seine künstlerischen Studien unterbrechend, ging G. nach Berlin, auf die Universität und dann auf je ein Jahr nach Paris und London, Universitäts u. kaufmännischen Studien obliegend, jedoch immer den Contact, mit Künstlern und der Kunst aufrecht erhaltend. Während dem Weltkriege als Artillerie Oberlieutenant dienend, blieb G. gegen seine Überzeugung bis 1928 auf der kaufmännischen Laufbahn, um von da ab, sich als Schüler des Bildhauers Kisfaludi Strobl, und als Höhrer der K. ung. Hochschule für Bildende Kunst (1928-29) der Monumental-Plastik zu widmen.

Hu Pomagyérem

7 nüvel fels. 234. l.

Hadsereg.

Gyalogos határőr.

Egész alak, balra fordul é
ja. Felirata fölül:

Erstes Gränz Infanterie B

ez után balra: Der Stab liegt z
a kép alatt három sorban:
Entstand 1746 unter M. The
Regimenter haben keinen Re
ber.
jelzése a felső sarkokban: 63 és

Szines rm., mér. a rl. 15.

Sz. n.
72-9

Gecső Sándor

1928/29 – 1932/33

Ferképzőintézet

85. e.

templomoknak gazdag felépítésű oltárai szintén C. munkái. Legnevezetesebb a S. Giorgio Maggiore főoltárának hatásos bronzcsoportja: Jézus a föld golyóján áll, melyet a négy evangélista atlaszokhoz hasonlóan támogat. Síremlékei közül említendő Cicogna († 1595) dogeé, az elhúnyt kitűnő alvó alakjával. Az urbinói Montefeltrék számára Federigo szobrát (Urbino, hercegi palota) és két síremléket alkotott (S. Bernardino). C. plasztikájában a barokk művészet sajátságai, a hangsúlyozott kontraposztok, a dekoratív mozdulatok túlzás nélkül érvényesülnek. *Ybl.*

CAMPAGNOLA (ejtsd: *kámpányóla*), 1. *Giulio*, olasz festő és rézmetsző, * Pádua 1482, † 1513 után. Főleg nagy mesterek (Mantagna, Dürer, Giorgione) alakjait és motívumait használta föl munkáiban. A vonalak között általa először alkalmazott pontokkal finom fényhatásokat ért el és így előfutárja lett a XVIII. sz.-ban különösen divatos pontozó eljárásnak. Legismertebb metszetei: Krisztus és a samariai nő, Az ifjú pásztor, A csillagász, Ker. János (Mantegna hatása alatt). Négy freskót tulajdonítanak neki a páduai Scuola del Carminében (jelenetek Szűz Mária életéből), ennek alapján Fiozzo részt tulajdonít neki az Uffizi egyik Giorgionénak tulajdonított képében, amely a két mester közös műve volna.

Fónagy.

CAMPANA, *Pedro*, l. *Kempeneer*.

CAMPANILE, a harangtorony olasz

Gecsó Sándor

tanársegédi teendökkel megbízott osztondjas hallgató Kisfaludi Stroll Zsigmond osztályában.

Képröm. Fölök. Evh

1933-34. 39. l.

arany berakással. XIX. század második fele . 35.—

2918. LEGYEZŐ. Elefántcsont, faragott díszítéssel . 20.—

2919. FŐZELÉKTÁL FEDŐVEL. Ezüstözött alpakka, díszes peremmel . . . . . 55.—

2920. PECSENYETÁL. Ezüstözött alpakka . . . 10.—

2921. TINTATARTÓ, GYERTYATARTÓ ÉS TOLLTARTÓ. Csiszolt üveg, alpakkafoglalattal . . 25.—

2922. GYUFA- ÉS HAMUTARTÓ. Festett réz, rókákkal és kutyával . . . . . 10.—

Gecső Sándor

VI. e.

Ferkèpzomfoisk vk

1933-34. 48. l.

33378

.....számhoz.

Hivatalos

A kiküldött neve, állása, fizetési osztálya { Dr Szentis... Orsz. Bizottsa...

A kiküldetés helye, célja és a rendelet kelte, száma { szám... a kemene... kónak felül... rk. plébáni...

Az elindulás menetrendszerinti ideje 1938. ...

A megérkezés menetrendszerinti ideje 1938. ...

Tétel	Idő		Az utazás részletezése é... felszámitása
	hó	nap	
1.	1938 III.	7.	Budapest – Pá...
			II. o. ½ jegy 197...
2.	"	7.	Pápa – Keme...
			Ta... (vagyt mind...

tovább
2

Hámori Imre

~~Döbrentey Gábor~~

~~Eigner Tivadar~~

Gadányi Ferenc

Gecső Sándor

Hámori Imre

Iván Szilárd

1934/35. tanárszédi
feendőkkel megbízott
ösztöndíjas hallgatók

Képzm. főisk. évk

1934/35. Jl. l.

JANUÁR 21 – FEBRUÁR 4.

BUDAPEST, 1940
GRÓF ALMÁSY-TELEKI ÉVA MŰVÉSZETI INTÉZETE KIADÁSA
VI., NAGYMEZŐ-UTCA 8

Gecső Sándor
nobran
szakelőadó

Képröm. Fürk Ék
1935-36. 62. l

ak.

2., [illegible] a megbízás a
a tanács azonban fenntartja magá
- amennyiben a könyv terjesztése
nék- bármikor, minden kártérítés

3., A székesfőváros
jogot, hogy saját hivatalait, in
és közoktatásügyi miniszteréiumo
dési intézményeket, illetve egyes
hesse ki.

4., A külföldre vag
szállitásoknál a mü bolti árának
kesfőváros tanácsát illeti meg.

5., A cég az általa
gyedévben elszámolni és a székes
az elszámolással egyidejüleg bej

Megbizza a tanács a
a főizományba adással kapcsolat
tegye meg, a megfelelő példánysz

Közp. nyomt. XXVI. cs. 1/a. sz.

Gecsö Sándor

nobrán

l

Ferkèpzomfoiskèvk

1939–41, 15. l

3.	Dr. Genthon István előad
4.	Dr. Dercsényi Dezső müen
5.	Szabó Erzsébet díjnok
6.	Saláth Ferenc I. o.szaka

Demeter Sándor nyí

Gecső Sándor, szobrász Budapesten. A Műcsarnok 1909—10. évi téli kiállításán Tanulmányfej, 1910. évi tavaszi tárlatán pedig Gecső Lajos dr. arczképe cz. szoborműveivel szerepelt.

Kiáll. tárgymutatók.

Gecső Sándor

Nemzeti Szalon
1929. máj.
Tavaszi
Szalon

75 GECSŐ SÁNDOR
M. I. ur képmása, bronz, márvány talapzat 1000.—

Gecső Sándor

44	Eszter	gipsz	300.—
45	Dr. L. G. képmása	gipsz	300.—
46	Miss N. W. képmása	bronz	500.—

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1932

VIII-IK

TAVASZI SZALON

1933. MÁRCIUS HÓ

GECSŐ SÁNDOR

63a	Portrait	márvány	Mgtul.
63b	Portrait	bronz	Mgtul.

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1934

Sir, honfoglaláskori VIII-199.

Gecsö Sándor

nobrász

Babi-tanulmány

c. nincs repr.

Ernst Museum Kiállításai

C VI. (1929)

Munkácsy-ich

Gecsö Sándor

Résztvett a bpesti Madách-szobor első pályázatán 1938 febr.

lt Barátom !

f.évi junius hó 26-án megalakult az
zági Barátainak Egyesülete és elha-
i olasz és magyar nyelven, amelynek
meg az alakuló közgyülés.
sősorban a hazai római és olasz vo-
intése alkotja, majd és éppen ezért
tek évi termésének feldolgozására
emélyemtől eltekintve, a következő
rensekül:

becses közremüködésedre feltétlenül
érlek arra, hogy az 1936.év magyar tu-
yar problémákra vonatkozó külföldi i-
óber 15-ig alulirott cimére eljuttat-

rint 5-15 oldal között változhatik.
eredmények értékesitéséről van szó,
s a hibákat legfeljebb tapintatos

feltétlenül kéri
öszöni igaz nagyrabecsüléssel:

földi András s.k.

Gecső Sándor

szobrász

szül. 1890. jul. 15.

l. Medvey 112. l.

Heim Pál Pécs

Virág Fer. pusp.

Neudtvich Andor polym

1780-909-5
Fényképező.

434. Másoló keret.

1 darab 13:18 cm.-es angol másoló keret, összehajtható hátlappal és két záros szorítóval.

Méretei: 22.7:17.5 cm.

Ára.....3.52 K

Vétetett Peitsik Károlytól 1908: III. 1-jén a 230 sz. számla alapján.-- Kifizettetett 1908: III. 16-án a 205 sz. nyugtára.-- Elszámoltatott 1908: V. 2-án 763 szám alatt.

Gecső Sándor, Bp. VI. Bajza-u.23.

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

Gecső Sándor

szobrász

Szinyei-Merse Társaság Tavaszi Szalon kiállitása - a Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

dr Heim Pálról mintázott nagy fejében és dr Juhász Andort ábrázoló szobormásában mesteri készség van.

Pesti Hirlap
1930.V.11.

Gecső Sándor

szobrász

Szinyi Társaság Tavaszi Szalon kiállításán - a Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

Nemzeti Újság
1[illegible].V.11.

Gecső Sándor

szobrász

Szinyei Társaság Tavaszi Szalon kiállitása - a Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

Három portré.

U j s á g
1930.V.11.

Gecső Sándor

szobrász

Szinyei Társaság tavaszi Szalon kiállítása - a Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

Portré.

Budapesti Hirlap
1930.V.11.

Gecső Sándor
szobrász

Est
1930.V.11.

— **A Szinyei Társaság tavaszi szalónja.** A Szinyei Társaság minden esztendőben egyszer kitárja a Nemzeti Szalón kapuit a fiatal tehetségek számára. A holnap megnyíló *Tavaszi Szalón* az előretörő művészek seregszemléje. Ilyen szerencsésen válogatott anyag ritkán harcolt az elismerésért. Különösen a szobrászok jelentkezése imponáló.

Nemcsak apró kísérletezésekkel adják le a névjegyüket, hanem értékes alkotásokkal tesznek tanuságot művészeti tudásuk és komolyságuk mellett. *Gecső* Sándor, *Schrotta* Frigyes, *Farkas* Sándor, *Antal* Károly, *Schaár* Erzsébet, *Gárdos* Miklós, *Nikolic* Velizár, *Bánó* Anna, *Kocsis* András, *Takács* Ödön, *Metky* Ödön a jövő magyar szobrászművészet reménységei. A festők közül *Vörös* Géza japános finomságú dolgai, *Hollósné-Mattioni* Eszter erőteljes munkái, *Hámor* Ilus finom meglátásai, *Antal* Loránt friss színei, *Pekár* István és *Pataky* Tibor

n									
	Le a bevételt... ...								
	Kifizetendő összeg								

30. sorsz. Könyv. minta. — Pallas nyomda.

tály:

.....

A fizetés $\frac{\text{készpénzben}}{\text{cheque kibocsátásával}}$ megtörtént

192 ..... cheque száma .....

A főpénztár:

.....

MDK

Gecső Sándor

Babi-tanulmány, repr.

Ernst Muzeum kiállitásai. CVI. /1929/. Munkácsy-céh kiáll.

MDK

Gecső Sándor

Baby-tanulmány.

Az Ernst-Múzeum Kiáll.CVI. A Munkácsy-cen
II.Reprezentativ Kiáll.Pest.1929.Okt.hó
Kat. 16.1.

MDK

Gecső Sándor

M.I. ur képmása, bronz

Tavaszi Szalon katalógusa, 1929. máj. 11 l.

ly Nagy Konstantin döntő csatáját lát-
s mely szép iveivel ma is áll, kija-
ttatta. Az emlitett olasz forrás sze-
nt a fentebb szereplő Acutus szerze-
s a királynétól kapott pénzen a hidat
jdnem egészen ujra épittette.+ E hidat
yanis 1325-ben az Orsiniak sulyosan
grongálták.+

E három napig tartó kegyes zarán-
klatnak nemcsak egyszerü ájtatoskodás
netett az oka. Erzsébet királyasszony
lzaklatott

Gerő Sándor

A műnapi emlékmű-pályázatra beküldött terv-
vét a bíráló bizottság megvételre ajánlotta.

de. 1933. XII. 12.

Gecsö Sándor szobrai

Szinyei Társaság fiatal művészeinek kiállításán a Nemzeti Szalonban márványfejével szerepelt.

Pesti Hirlap 934.IV.1.

Gecsö Sándor szobrász

Szinyei M. Társaság tavaszi kiállítá-
sán a Nemzeti Szalonban szép leány-
képmásával szerepelt.

PH.934.IV.1.

Gecsö Sándor szobrász

Szinyei M. Társaság Tavaszi Szalonjában szerepelt.

N4.934.IV.4.

	Bevétel		Kiadás	
	Pengő		Pengő	
sen				
	Le a bevételt... ...			
	Kifizetendő összeg			

30. sorsz. Könyv. minta. — Pallas nyomda, Budapest.

osztály:

A fizetés $\frac{\text{készpénzben}}{\text{cheque kibocsátásával}}$ megtörtént

193..... cheque száma .....

A főpénztár:

MDK

Gecső Sándor

Tanulmányfej

Képzőm. Társ. 1909/10. téli kiáll.kat. 45.l.

MDK

Gecső Sándor

Eldőlt a müszaki emlékmü-pályázat. Pesti Napló 1933. dec. 12.

MDK

Gecső Sándor

Tanulmányfej

Műcsarnok 1909/10. téli kiáll. kat. 45.l.

Gecső Sándor MDK

Dr. Gecső Lajos, szobormü

Mücsarnok 1910. tavaszi kiállitás

MDK

Gecső Sándor

Dr. Gecső Lajos, szobormü

Képzőm. Társ. 1910. tav. kiáll. kat. 36.l.

Gecső Sándor szobrász

Alkotásával szerepelt a Nemzeti Szalon tav. tárlatán.

M.932.IV.29.

Gecső Sándor

Alkotásával szerepelt a Nemzeti Szalon tav. kiáll.-én.

M.H.1932.IV.?

Gecső Sándor

"Érzésteljes-tanulmányfej" szobormüvét méltatja Tövis: "A téli kiállitás" c. kritikájában, mely a Mücsarnokban rendezett tárlaton szereplő müvekről számol be, a Müvészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 1909. nov. 21. XX. évf.
47. sz. 778-779. lap.

GECSŐ Sándor

Székely Imre:

Krisztus Király-templom: homoagjáték

Bp.: Mikes 2002

28.261

Képző- és Iparművészek Szövetsége; seit 199
Zeichenlehrern, Präsident seit 2005.

Fremdsprachige Publikationen:
Enwerfen wir Gegenstände!: Ästetische Erzie
Scholz, Berlin, 1992. – Co-Autor: Kárpáti, A
Werkunterricht in Ungarn: Wohnkultur und P
139-154. – Co-Autor: Kárpáti, Andrea: Episo
Education: Luis Errasuris: Trends in the Histo

P. Szabó Ernő

1966-1971: Magyar Iparművészeti Főiskola, építész tanszék, meste
Egyesülete elnökségi tagja. 1989: Kós Károly-díj; 1998: Apáczai
Propaganda Iroda tervezője; 1981-1990 között a Design Center hel
Művelődéselméleti és Tanárképző Intézet megbízott igazgatója a Magy
tanárképző tanszék vezetője. Tevékenységét az egymást kiegészítő
jellemzi. A Hungexpo tervezőjeként több mint száz, külföldön felépü
Pavlovits Ivánnal PGP Papírinstalláció néven jelentős költségmeg
tervezőként további száz, főként belföldi kiállítást tervezett, a legjele
cég számára kialakított sátorszerkezetekkel, áruemelőkkel, válaszfal
teremtett. Oktatói munkássága kezdetét az általános iskolák első o
Centerben indította el 1986-ban a Tervezzünk tárgyakat! című pál
számára adott alkalmat a megméretésre. A Magyar Iparművészeti Fő
közreműködött a Nemzeti alaptanterv vizuális kultúra fejezetének
részletes követelményeinek elkészítésében (1997-1998). 1994-ben
illetve iparművészeti főiskolai végzettségű tanárok részére. 1995-ben
komplex vizuális tantervből, tankönyvekből, segédkönyvekből, valan
munkatársaival vizuális nevelési módszertani központot alakított ki.

GECSŐ SÁNDOR

Prakfalvi E. : Röm. kat. templ.

2003.

39.o.

kihasználva az alkalmat, mindjárt ajánlkozik is hasonl
Egyed-templom szentélyboltozatának újjáépítése vált
kőfaragó levele június 1-én kelt *Szepesszombat*on. Ebbe
építésére ajánlkozik, azzal a figyelemre méltó megjegyz
munkát, mint bárki más. Nem csekélyebb ravaszsággal
templom boltozatára: „Azt is hallottam, hogy a kedves S
le kell bontani a boltozatot. Azt tanácsolom, hogy ha a fa
megáll, vasékekkel meghúzathatjátok a zárókövet, s akk
akartok csináltatni, amit a fal elbír, én meg tudom csinálr
értek. Mindezt bizonyíthatom művészetemmel, minda
Lőcsén, ahol egy szép iskolát csináltam és egy templomo
egy szép tervet Leibitzben, és most éppen Szepesszomb

Két héttel korábban, 1464. május 14-én kelt Kassa vá
kiderül az is, hogy István mestert mint városi építőm
városához: „Úgy értesültünk, hogy Bölcsességtek ezt
lennének bizonyos nálatok elvégzendő munkára alka
mesterségéhez tartozó munkát végezni megfelelően tud,
más házon városunkban jószerivel eléggé kipróbáltuk
felvettük, tekintettel jó erkölcseire és dicséretes jám
mindenkivel szemben barátságosnak mutatkozott." Ne
volt-e foganatja (mindenesetre István mester még egy

GECSÖ SÁNDOR

Romváry F : Memento mori

Pécs, 1999

Pécs

29.391

160.o.

blk= kue
3000= 40175734
3100= Erdei, Gyoe^BSrgy Zolt n
3140= m
3162= Maler &
Bildhauer &
Keramiker
2194= Ungarn &
Rum„nien
3200= Ungarn
3270= 1959.04.10
3290= Erdoe^BSszentgy"rgy
3330= 1990.11.02
3350= Mosonmagyar˘v r
309a= KMML I, 1999 MZ
9995= 0022
kenn= hg
autr= *** Thesaurus: 8870 Mur di
Mur din, Jenoe^BS?
redk= Nov ky, A^B0gnes
9906= un
9908= H
katg= 5
9900= 20011023
9990= oder ex?
revi= created 10 Jul 2000/BRANDT

Gecsö Sándor

szobrász

L.

Szendrey - Szentiványi

554.1.

Porcelán gyűjtemény az esztergomi
múzeumban VIII. 60.

Gecsö Sándor

terve megvétellel kitüntetve az alábbi pályázaton

Pesti Napló

1933. dec. 12.

(Eldölt a műzaki emlékmű-pályázat.)

Repülő lapok 68 szám I. Budapest, 19

1933 KARÁCSONY

LAUFFER TIVADAR

Könyvkereskedés - Antiquarium

Budapest, IV. Váczi-ucca 11. Póstafiók 311. Telef

Kunst.

ALBUM FARBIGER REPRODUKTIONEN der grossen Renaissance Kün
ler. 50 ganzseitige Farbentafeln. Quart-Leinenband /4

3 prachtvolle Neuerwerbungen

ALT-DAENEMARK. Architektur und Kunstgewerbe. Kirchen, Palä
Möbeln u. Kleinkunst./Edelmetalle, Glas, Porzellan, etc
Folioband m. 334 meist ganzseitigen Bildern. Geb./45.

regiség következtében ilyen, mert származhatnak erőszakos

Gecső Sándor

honvéd

f.

Medvey 57 f.

112

GECSŐ *Sándor*, szobrász, * Budapest 1890 júl. 15. Düsseldorfban, Berlinben, majd Budapesten a képzőm. főiskolán Kisfaludi Strobl Zsigmondnál képezte magát. A szobrászat mellett éremmintázással is foglalkozik. G. mintázta Heim Pál pécsi emlékszobrát(

Gy. I. 369 l

Kassai Múzeum 1914/15. évi költségvetési
előirányzata VII. 285.

GECSŐ SÁNDOR

Bajor Gizi érdekes szoborárverést rendezett Gecső Sándor szobrászművész műtermében

A Városmajor-utca 10. szám alatti csendes budai ház kertjében kis épület áll: *Gecső* Sándor szobrászművész műterme. Csütörtökön este feltünő forgalom volt a Városmajor-utcában, egymásután érkeztek az elegáns autók a kis műteremépület elé. A bejáratnál *Bajor* Gizi és *Gecső* Sándor fogadták az estélyiruhás hölgyeket és szmókingos urakat, akik immár második esztendeje látogatják a Nemzeti Színház művésznőjének művészpártoló „árverései". Bent a tágas műteremben gondos rend és tisztaság várja a vendégeket. A szobrok között megterített asztalok állnak, csillogó tányérokkal, kristálypoharakkal, míg a tálaló mellett éppen bontogatják a gömódú vendégek ízes adományait. Csinos fiatal lányok fűzfakosarakkal a karjukon gyüjtik a sorsjegyeket. Darabja tíz pengő. Ha valaki azonban olyan szerencsés, hogy képet vagy szobrot nyer a sorsjegyével, akkor *további kilencven pengőt kell a műpártoló társaság pénztárába fizetni,* mely összeggel egyúttal még további kilenc sorshúzáson vehet részt.

— Az érdekes ötletet — mondja Gecső Sándor, — Bajor Gizi valósította meg, aki *Petrovics* Elekkel és *Juhász* Andorral, a Kúria volt elnökével együtt rendezi az összejöveteleket.

— A művészeket támogatjuk a tombolajátékkal, — szól közbe Bajor Gizi, aki *Ágotha* Hildával, Ágotha altábornagy leányával gondoskodott arról, hogy kellő kényelem fogadja az érkezőket. — Ismerem a magyar művészeket, — folytatta Bajor Gizi, — és tudom, hogy a nehéz idők miatt nem a legrózsásabb viszonyok között élnek. *A mult esztendőben tíz árverést rendeztünk és azt hiszem, sokezer pengővel támogattuk művészeinket.*

Nyolc óra felé megérkezik Juhász Andor, Petrovics Elek, de ott látjuk az érkezők között *Mendelényi* Lászlót, a pestvidéki törvényszék elnökét is, aki *Szőnyi* István festőművésszel együtt lép be a műterembe. *Boldizsár* István, a híres nagybányai festőiskola egykori növendéke is aktiv tagja a társaságnak. A mult esztendőben az ő műtermében is rendeztek ilyen tombolajátékot.

— Bocsánatot kérek, hogy elkéstem — mondja a fiatal művész Bajor Gizinek —, de éppen a TESz-ből jövök. Gömbös Gyuláról festett arcképemet leplezték le. Azt hiszem, jól sikerült — teszi hozzá csendesen. — Sajnos, fénykép után festettem Gömbös Gyula portréját, *bár a mult esztendőben személyesen is megigérte, hogy modellt ül a képhez.*

Az egyik sarokban *Feszty* Masa szórakoztatja a reményteljes sorsjegytulajdonosokat. Panaszkodik.

— *Már tíz aukción résztvettem, de sohasem voltam kilencedik.*

— Miért pont kilencedik? — kérdezi egy ujdonsült látogató, aki meghatott szemekkel nézi Gecső Sándor végtelenül bájos Szent Ferenc-szobrát.

— Az alapszabályok szerint minden kilencedik sorsjegy nyer — mondja Feszty Masa.

Kilenc óra felé már teljesen zsúfolt a hatalmas műterem. Még fent a galérián is telt ház van. Elcsendesedik a társaság és Bajor Gizi nagy csendben húzza ki a kosárból az első számot. Szőnyi István festőművész, a műpártoló társaság szpikere, természetesen híven, nyugodt, lassú mozdulatokkal bontja szét az összetekert sorsjegyet. A nyertes óriási tapsot kap. Ezután már gyorsabb tempóban folyik a húzás. Általános taps fogadja a harmadik nyertest — Feszty Masát, aki végre mégis csak beevezett a nyertesek közé. Örömmel veszi át Fáy Dezső „Párisi utcaképét" és máris búcsúzik, nehogy véletlenül később megóvják a húzás eredményét.

— Ami biztos, az biztos — mondja csillogó szemekkel, távozás közben.

A húzás majdnem tíz óráig tartott, mindenki boldog volt, csak az a magas, vékony sorsjegyvásárló nem, aki a húzás elején könnyelmű igéretet tett. Mint mondotta, eddig még sohasem nyert sorsjegyen és ezért megigérte az egyik hölgynek, hogy amennyiben szerencséje lesz, akkor átadja nyereményét. A sorsjegyek különös szeszélye folytán véletlenül ő nyerte meg a legértékesebb díjat: egy patak partján ülő halászfiú *életnagyságú bronzszobrát.* A szobor értéke jónéhányezer pengő. A dolog pikantériájához tartozik, hogy *az illető sorsjegytulajdonos már hónapok óta tárgyalt Becső Sándorral a szobor megvételéről, de eddig sohasem tudtak megegyezni.*

— Nem baj — vigasztalta magát a poruljárt nyertes, ilyen az én szerencsém. Ha nem igértem volna oda nyereményemet, valószínüleg semmit se nyertem volna...

Tizenegy óra felé lassan kiürül a mű-

számát *huszonnyolcra emeljék fel.* A Ház a 11. szakaszt *Teleki Mihály gróf módosító indítványával fogadta el.*

Szalay László előadó a 12. szakasznál javasolt módosítást, melyet a Ház elfogadott.

Meizler Károly javasolta, hogy a javaslatba vegyenek be egy olyan intézkedést, amely szerint a gazdatisztek szakosztályának működése a külön törvényben megalkotandó *gazdatiszti kamara* hatáskörét nem érinti.

Marschall Ferenc államtitkár rámutatott arra, hogy semilyen törvény nem érintheti egy később alkotandó törvény rendelkezéseit. A Ház a 13. szakaszt *eredeti szövegében* fogadta el.

Meizler Károly új 16. szakasz felvételét javasolta, amely szerint *a mezőgazdasági kamarák feladata a mezőgazdasági munkásközvetítés,* munkástoborzó igazolványok kiadása, valamint a mezőgazdasági munkás- és cselédügy közigazgatása külön benyujtandó javaslat szerint.

ölött a közérdekeltségi yeleti jogköre

mezőgazdasági kamarának az országos mezőgazdasági egyesületek és munkásegyesületek, továbbá mezőgazdasági szövetkezetek közgyűlés által választott két-két kiküldötte. A Ház a 17. szakaszt az *előadó módosításával* fogadta el.

Plósz István a 18. szakasznál javasolt módosítást, amelyet a Ház elfogadott.

Szalay László előadó javasolta, hogy az országos mezőgazdasági kamarába tagküldésre jogosult szövetkezetek kamarai illetékéből származó jövedelem az országos mezőgazdasági kamarát illesse. A Ház a 19. szakaszt az előadó módosításával fogadta el.

Marschall Ferenc államtitkár végül több

harmadik árhullám csak pénteken érke zett meg Miskolcra, a víz alatt állc Csorbatelepen ismét tizenhat centiméterrel emelkedett a Sajó szintje. A mentők, a tűzoltók és a rendőrség egész nap permanens szolgálatot teljesített a telepen, a lakókat valamennyi házból kilakoltatták, már csak három védett házban vannak emberek.

A Hernád tovább árad, vízállása Hidasnémetinél 284, Hernádnémetinél 303 centiméter. *A Hernád és Boldva tízezer holdnyi területet öntött el,* s a két folyó áradása olyan nagyméretű, amilyenre évek

A nagy árviz ötvenn a szegedi alsó rakparti

Szeged, március 12.

(Az Uj Magyarság tudósítójától.) A Tisza, amely a hullámtereket egész hosszában elöntötte már, *Szegednél pénteken lassan tovább áradt.* Csütörtök este óta a víz tizenegy centiméterrel emelkedett, úgy hogy a szegedi alsó rakparttól már csak egy szegélykő választja el a vízmagasságot. Aggodalomra azonban ennek ellenére sincsen ok, mert a folyó még a legerősebben megáradt szakaszain is két méterrel alacsonyabban áll, mint az eddig észlelt legnagyobb vízállás volt. A szegedi városi hatóságoknak a talajvíz által elöntött területek gyors ármentesítése okoz igen súlyos gondokat, mert eddig Csengelét és Balástyát már teljesen elborította a Pest megyéből lefolyó vadvíz. Ugyan-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

NÉPSZABADSÁG
1971 AUG 12

1021

NYOMDÁSZOK TANULMÁNYÚTON

A Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület Békés megyei szervezetének 31 tagú csoportjával nemrég kilencnapos szakmai tanulmányúton jártunk az NDK-ban. Részt vettek az utazásban a Kner Nyomda békéscsabai és gyomai üzemének és a Békés megyei Nyomdaipari Vállalatnak a dolgozói. Meglátogattuk Lipcsében a VEB Cffizin Andersen Nexö és a VEB Interdruck nyomdákat, a nemzetközi könyvművészeti kiállítást. Jólesett látni, hogy a könyvek között ott sorakoztak a Kner Nyomdában készült kötetek is. A Lenin-pályázatra küldött munkák között ott volt Gécs Bélának — a csoport egyik tagjának — *Lenin üdvözlete a magyar munkásoknak* című díjazott munkája is. Lipcsében meglátogattuk a Német Könyv- és Írástörténeti Múzeumot is. Örültünk, hogy a múzeum különböző katalógusaiban nyilvántartott könyvek között magyar kiadók, grafikusművészek művei is szép számmal találhatók.

Hallében a Kner Nyomda testvérüzeme, a VEB Grafo Druck vezetősége és kollektívája látott bennünket vendégül. Figyelmességük, vendégszeretetük emlékezetessé tette hallei látogatásunkat. Anélkül, hogy előre terveztük volna, terveinkről, munkánkról rövid tapasztalatcserét is tartottunk, amely valamennyiünk hasznára vált.

Berlinben a Neues Deutschland nyomdáját látogattuk meg. Itt készül a Német Szocialista Egységpárt központi lapjának berlini kiadása a Wochenpost, a Horizont, és sok más lap.

Tanulmányútunk eredménnyel járt. Nemcsak sok olyan tapasztalatra tettünk szert, amelyet itthon jól felhasználhatunk, hanem nagyon sok igaz barátra is.

Csepregi Béláné
Békéscsaba

Géra Béla

at negyven

IMPORT ÉS EXPO

Külkeres-
ilág 40 or-
zer cégével
ereskedelmi
vségével je-
különböző
pekkel, be-
ellátásában.
or, népgaz-
beruházás
egyedik öt-
zött a többi
a kohá-
elsősorban
echnika, a
zúti közle-
pítőanyag-
és a bá-
nek, emez
k import-
llátása is.
gének túl-
alékát, az
k le. Szá-
exportál-
nikai be-
at, radiá-
ti légfék-
gördülő-
sítményű
ető be-
sztókat.
vattyúk,
vízellátó
tő, érc-
dó-, va-
rendezé-
lkoznak.
i termé-
eljárások

állandó
kívül a
hető leg-
gfelelőbb
ra a Ni-

kex közösen a
vezőivel és meg
kony és kiterje
vékenységet fol
dául mintegy
lommal biztosító
lalatoknál dolgo
számára tapaszt
kutató jellegű
kat.

Az eredményes
mi munka fonto
vállalatokkal va
A Nikex tevéke
420 hazai váll
alapján végzi, s
tok állandóan bő

A

et- és ta-
lni, ame-
em készí-
leti kör-
ddig kell
ig a hold-
mlékezeté-
élményeik
gosításokat

Hétfőn nyi

Huszon

Gecső Sándor

Pásztortúz. 1930 jan. 12.

NYTÁRSASÁG NYOMDÁJA

Gecső Sándor: Baby tanulmány.

XXVIII.

1894-IK É

I—XII.

I—XIX TÁBLÁVAL ÉS

BUDA

KIADTA: A MAGYAR MÉR

18

Budapest 1929 okt. 15

Vagyméltósága

dr. Procopius Béla ny. rendk. követ és meghatalmazott Minister Úrnak

Budapest

Hivatkozással n. b. közlevelére az „Érem-kedvelők Egylete" kiadványát mellőleg, van szerencsém Vagyméltóságodnak a körébkezőkben szemelyi adatainra és készített plakettjeimre adatokkal szolgálni.

1890. ben kiltettem Budapesthen, közép iskolai tanulmányaimat a nagyszombati Érseki Konviktusban végezhem ott érettségiztem. Már itten dolgozgattam 1909/10. ben a Mucsarnokban kiállítottam tanulmány fejeket. Érmeket is ezen időben készítettem.

1910 ben Düsseldorfba mentem ott 6 hónapig Pillich tanár tanítványa voltam érintkezben Posselt plakettezerrel. Itten apám kívánsagára megszakadt művészi pályám Berlinbe mentem az egyetemre, majd egy évre Párisba és egy évre Londonba.

Ezen helyeken egyetemi és kereskedelmi tanulmányaim mellett állandóan érintkezésbe voltam művészekkel és a művészettel.

A világháboru engem is hara hozott annak befejeréssig a fronton szolgáltan mint tusér főhadnagy. A világháboru utan 1928 ig a kereskedelmi pályán működtem érzésem ellenére. Gyermek korom óta bennem elő van 1928 ben ismét a művészi pályára terett s jelenleg Kisfaludi Strobl Zsigmond mester tanítványa vagyok, mint az Orsz. Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatója s nagy plasztikával foglalkozom.

1929

Kérnek ércinc:

1/ Előlap: keskeny kissé, mellkedő szelvényben alul kétesekben mellkedő szelvényben: „50 éves jubileum-ra" „Gecső Ignácz" képmása balra fordulo profilban lapos. Alul signálva jobboldalon „Gecső 1912".
Hátlap: Tulvesetek alaiszása sima lapon.
Atmérő 15 x 10 nagyszeglites. Ezüst 1. péld. Bronz 12 péld. Eredeti gipsz kontra 1912.

2/ Előlap: Sima alapon alul kétesekben mellkedő lappal sima. Jobb sarokban signálva „Gecső 1911". „Gecső Ignácz" képmása jobbra fordulo fél profil.
Hátlap: Sima
Atmérő: 32 x 18 szeglites gombolyitek sarkokkal. 8 db Bronz példány 3 gipsz eredeti nagyságban 32 x 18.

3/ Előp: Sima „Crekier Ferenc" képmása balra fordulo profil.
Hátlap sima.
Atmérő: 15 x 8 cm. 12 db bronz péld.

4/ Előlap: Sima „Fischer Béla" képmása balra fordulo profil. Signálva G. S. 1910.
Hátlap: Sima.
Atmérő: 15 x 8 cm. 12 db bronz péld.

5/ Előlap: Sima. „Dr Rada Tolvan kanonok" képmása jobbra fordulo profil. Alul jobbra signálva G. S. 1910
Hátlap Sima.
Atmérő: 15 x 8 cm. 12 db bronz példány

6/ Előlap: Sima. Leány tamlovány fél profil. Signálva G. S. 1910
Hátlap Sima.
Atmérő 15 x 8 cm. 24 db bronz péld.

7/ Előlap: Sima. Thorig Erzsébet képmása balprofilban szeglites. Signálva Gecső 1916
Hátlap Sima.
Atmérő 15 x 15. 24 db bronz példány

Nicky Tisztelettel
Gecső Sándor.

Gecső Sándor

GECSŐ SÁNDOR

Az összes intézetek részére az előírsos méretű **matracok előjegyezhetők** és állandóan raktáron kapható. — **Rózsa kárpitosüzem,** Barátok temploma átelenében. Telefon 14-85. szám.

HOTEL „BUDAPEST"
ezelőtt „MARGHERITA VELENCE"
ST. MARCO CORTE BAROZZI.
A GRÜNWALD-SZÁLLÓVAL SZEMBEN.
Minden kényelemmel berendezett családi szálloda. Vízvezeték. Kitünő magyar konyha. Mérsékelt árak. Tájékoztatót szívesen küld a tulajdonos.
TÓTH GYULA.

— **Elfogtak egy betörő bányamunkást.** Kovács József váraljai születésü, 29 éves mecsekszabolcsi bányamunkást tegnap letartóztatta a csendőrség több rendbeli lopásért. A büntetett előéletü bányász behatolt Cservenka Lajosné mecsekszabolcsi lakásába és onnan pénzt lopott el. Kovács egyébként koszt és lakás címén még a büncselekmény elkövetése előtt 40 pengövel tartozott Cservenkánénak. Kovácsot bekísérték a pécsi kir. ügyészség fogházába.

Csemege és főzővaj
legolcsóbb a Sajtdorádóban.

— **Adomány a Maurinumnak.** Özv. Szauter Gusztávné a multkori pénzadományán kívül most több könyvet, folyóiratot, képeket, faliórát, konyhaedényeket, ágyat, ebédlőasztalt, 6 széket és virágokat adományozott a pécsi Szent Mór kollégiumnak.

— **Órajavító intézet Kossuth L.-u. 4.**

IMPEX pörköltkávé a legnemesebb fajkávék keveréke.

— **A pécsi katolikus legényegylet tekeversenye.** A pécsi katolikus legényegylet tekeversenyei egy hét óta folyik. Az egyletben kiállított értékes díjakért erős küzdelem indult meg. A versenyen, amely most vasárnap este díjkiosztással fejeződik be, az egylet nemcsak tagjait, hanem vendégeket is szívesen lát. Ugyancsak vasárnap este fél 9 órai kezdettel családi estélyt rendez az egylet tagjai részére. A tánchoz a zenét az egylet saját zenekara szolgáltatja. Belépődíj nincs, de adományokat a költségek fedezésére köszönettel fogad a vezetőség. A legényegylet tánciskolája szeptember 7-én megtartandó ismerkedő estéllyel kezdődik, Kovács tánctanár vezetésével.

— **Női kabátok szaküzlete: Löwy Testvérek Ferenciek-utca 1. szám.**

— **Baleset az Irgalmas-utcában.** Magda Jánosné, aki a Közép-Daindol 48. számú házban lakik, ma reggel a Majláth-téri piacra ment, amikor az Irgalmas-utcában megcsúszott és elesett. A szerencsétlen asszonyt a városi mentők a sebészeti klinikára szállították, ahol megállapították, hogy térdszalagszakadást szenvedett.

— **Olvassa Sziklay János dr. „Balatonunk" című könyvét.**

— **Pécsett elfogott tolvaj kaposvári cselédleány.** Kovács Teréz cselédleány legutóbbi kaposvári munkaadójától Löbl Edénétől nagyértékü ékszereket és több ruhaneműt lopott el, amelyekkel Pécsre szökött és itt más néven a Xavér-utca 28. számú házban vett lakást. A rendőrség azonban felismerte, előállították és a kihallgatás során beismerte, hogy Löblnét ő lopta meg. A rendőrség előzetes letartóztatásba helyezte és átkísérte a kir. ügyészségre.

Művészet Zene.

)-(**Gecső Sándor szobrászművész pécsi alkotásai.** Kisfaludi Strobl Zsigmondnak, a legnagyobb magyar szobrászművésznek tanítványa, a külföldön is studiumokat végzett Gecső Sándor szobrászművész pécsi rokonainál való nyaralását szorgos művészi munkában tölti el. Mint már említettük, megmintázta Virág Ferenc pécsi megyéspüspököt, akinek szobra minden tekintetben sikeres alkotás. Ujabban Gecső Sándor vitéz Koszmovszky József altábornagyot mintázta meg, most pedig Nendtvich Andor dr. polgármester mellszobrát önti gipszbe. A nagytehetségü szobrászművész alkotásai művészi értékelésben igen sokat jelentők és éppen ezért érdemes volna, ha ezekkel kiállitás keretében lépne a nyilvánosság elé, hogy a pécsi közönség szélesebb rétegei is megismerjék ezt a nagy tehetségü és nagy jövőjü magyar művészt.

)-(**Graefné, Höfler Mici** énektanitását szeptember elsején újra megkezdi, ezuton értesiti növendékeit, hogy az órákra ismét jelentkezzenek. Uj növendékeknek felvilágositást Graef János drogéria ad.

Cipőjét leggyorsabban javitják QUINTUSNÁL

— **Takarékpénztári tisztviselő** az esti órákra és ünnepnapokra mellékfoglalkozást keres. Bármely irodai munkát vállal. Cím a kiadóhivatalban.

— **Vámos fest, tisztit a legszebben** Mária-utca 33. Telefon 4—37.

— **Anyakönyvi hirek. Az anyakönyvi hivatalban a mai napon a következő haláleseteket jelentették be:** Koncsecsko István rk. 90 éves kőműves, Eller Margit rk. 2 éves Reschpuszta, Kühtreiber Jakab rk. 67 éves napszámos, Farkas Rozália rk. 62 éves piaci árus, Szekeres József rk. 25 éves gyárimunkás, Jerger Györgyné sz. Stagl Erzsébet rk. 59 éves Kaposhomok, Noteisz Péter rk. 62 éves szabómester Magyarszék, Szavics Jenő rk. 4 éves Mecsekszabolcs, Lauber Antal rk. 60 éves nyug. máv. pályafelvigyázó, özv. Dudás Mihályné sz. Petnik Anna rk. 82 éves, Bileczki József rk. 65 éves csizmadiamester, Horváth Sándor rk. 54 éves napszámos. — A hét folyamán házasságot kötöttek: Pataki Ferenc kereskedő és Jost Mária, Harnik István bőrgyári tisztviselő és Róth Erzsébet, Neuvirt Ármin füszerkereskedő és Weisz Ilona, Józsa Béla posta gépkocsivezető és Himmelsbach Janka, Kovács Lajos honvédőrmester és Ritzl Aranka, Homli János hadirokkant és Szatykó Mária, Nagy István lakatosmester és Orbán Aranka, Haragovics Ferenc máv. géplakatos és Gasteiger Anna, Báthory Ágoston kefekötő és Markvart Borbála, Roosz Jakab honvédszámvevőségi főtisztviselő és Karl Éva, Szigeti Károly máv. irodasegédtiszt és Fortun Veronika, Bodó József szigorló mérnök és Peresznyák Mária, Erat János szénbányász és Wilk Erzsébet.

Rádió.

Vasárnap, augusztus 25.

BUDAPEST, 9.00: Ujsághirek, kozmetika. 10.00: Egyházi zene, és szentbeszéd a belvárosi plébánia templomból. 11.30: Ev. istentisztelet a Bécsikapu-téri templomból. Prédikál: Kálmán Rezső orosházi lelkész. 12.45: Időjelzés, időjárás. Utána: Az Operaház tagjaiból alakult zenekar hangversenye. 1. Auber: A portici néma — megnyitó. 2. Verdi: Ária az Ernani című operából. Előadja Szende Ferenc. 3. Sommer K. A verőfényes délen, suite. 4. Wágner: Ária a Nürnbergi mesterdalnokok című operából. Előadja Szende Ferenc. 5. Schubert: Kis C-dur szimófnia. 3.30: Németh József: A gyümölcsfák nyári metszése és megifjitása. 4.00: Rádió Szabad Egyetem. 1. a) Szép Ernő—Nádor Mihály: Ne várj sokat a szerelemtől; b) Szép Ernő—Nádor Mihály: A luftballon; c) Szép Ernő—Nádor Mihály: Cadeaux; d) Zilahy Lajos—Erbé Viktor: Óriásboltban; c) Babits Mihály—Szirmai Albert: Gáláns ünnepség. Előadja Medgyaszay Vilma. Zongorán kisér: Polgár Tibor. 2. Winkler János, a Baromfitenyésztők Országos Egyesületének titkára: A baromfitenyésztés jelentősége és haszna. 3. a) Harsányi Zsolt—Erbé Viktor: A tenger; b) Szép Ernő—Nádor Mihály: Szeretnék Párisban élni; c) Heltai Jenő—Szirmai Albert: Mi kell a férfiaknak. Előadja Medgyaszay Vilma. Zongorán kisér Polgár Tibor. 4. Fekete Sándor dr. főorvos: Hogyan tápláljuk és gondozzuk a csecsemőt a nyári nagy melegek idején. Utána: időjelzés, időjárás. 5.25: A budapesti államrendőrség zenekarának hangversenye. 1. Nádor: Szolnoki — megnyitó. 2. Suppé: Pique dame — megnyitó. 3. Smetana: Az eladott menyasszony. 4. Szöllössy: Nagy ábránd Bihari műveiből. 7.00: Tábori Kornél felolvasása: Különös magyar karrierek. 7.30: Sporteredmények. 7.50: Egy nap a Studió életéből. 10.00: Időjelzés, időjárás. Majd: Magyari Imre és cigányzenekarának hangversenye.

BÉCS, 11.00: A bécsi szimfónikus zenekar hangversenye. 3.45: Hangverseny. 6.10: Otto Schulhof és Christa Richter hangversenye. 8.05: Karl Haut: Eine Liebesnacht című operettjének közvetitése.

BERLIN, 8.00: Carl Millöcker: Der Feldprediger című operettjének közvetitése és tánczene.

BELGRÁD, 9.40: Szerb dalok zongorakisérettel. 10.30: Fuvós szeptett.

DAVENTRY, 9.00: Hangverseny.

HAMBURG, 6.30: Mandolinhangverseny. 8.00: F-dur hangverseny.

KÖNIGSBERG, 8.00: Lehár Ferenc: Éva című operettjének közvetitése. 10.30: Szórakoztató tánczene.

KÖLN, 8.00: Offenbach: Az elizondói leány c. operettjének közvetitése. Utána Richard Genée: Der Musikfeind című vígoperettjének közvetitése. 12.00: Kávéházi zene.

KASSA, 4.00: Hangverseny. Spilberger Leó magyarnyelvü előadása: Masaryk és a zsidóság. 8.00: Szórakoztató zene.

LEIPZIG, 7.45: Balettzene. 9.00: Marx Grube: Joan Sebestian Bach című hangjátékának közvetitése.

LONDON, 9.05: Paul Robesen néger hangversenyénekes hangversenye, zenekari kisérettel.

MILANÓ, 8.30: A. Messager: La Basoche című operájának közvetitése.

NÁPOLY, 9.02: Lehár Ferenc: A cigányszerelem c. operettjének közvetitése. 11.00: Jazz-band.

PRÁGA, 8.10. Jarmila Novothna hangversenye, zenekari kisérettel. 9.30: A házizenekar hangversenye.

RÓMA, 9.00. G. Rossini: A szevilai borbély c. operáiának közvetitése.

STAMBUL, 7.00: Török zene. 9.40: Zenekari hangverseny.

STOCKHOLM, 7.15: Wágner-hangverseny. 9.40: Régi tánczene. 11.00: Modern tánczene.

TOULOUSE, 9.00: Zenekari hangverseny. 9.30: Operettrészletek. 9.45: Tánczene.

VARSÓ, 8.30: Esti hangverseny. 10.45: Tánczene.

ZÜRICH, 8.00: Werner Huber tenorista hangversenye.

— **Rádiókészülékek** előnyös fizetési feltételek mellett **Neidhardt J.** rádiómühelyében szerezhetők be. **Pécs, Városház-utca 2. Tel. 5—98.**

Hétfő, augusztus 26.

BUDAPEST, 9.15: A honv. zenekar hangv. 1. Lehár: „Lynk-lynk" — induló. 2. Strauss: Művészélet — keringő. 3. Rossini Tancréd — megnyitó. 4. Ábránd Donizetti műveiből. 5. a) Ambrosio: Canzonetta; b) Drdla: Kubelik-szerenád. Előadja Sándor János hangversenymester, zenekari kisérettel. 6. Suppé: Részletek „A pensionatus" című operettből. 7. Fahrbach: Városligeti tavon. 9.30: Hirek. 11.10: Vízjelzőszolgálat. 12.00: Harangszó az Egyetemi templomból, időjárásjelentés. 12.05: A rádió házitriójának hangversenye. 1. Rossini: Regina — megnyitó. 2. Hartmann: Berceuse. 3. Costal: Torrero Ramon. 4. Buday: Blues. 5. Davies: Valse — boston. 6. Loeffler: Hyazinth. 7. Agostini: Disse il poeta. 8. Siede: Fatime. 12.25: Hirek. 1.00: Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. 2.30: Hirek, élelmiszerárak. 4.20: Asszonyok tanácsadója. 4.45: Időjelzés, időjárás és vízállás, hirek. 5.10: Ujházy György novellája: „Péter hazudott." 5.40: Zenekari hangverseny. 1. Titl E.: A király hadnagya megnyitó. 2. Boito: Mephistopheles — ábránd. 3. Kall F.: A szelek násza — keringő. 4. Lüling: Indus suite I. 5. Grieg: Részletek Urbach műveiből — ábránd. 7.00: Farkas Jenő és cigányzenekarának hangversenye. 8.30: Hangverseny. 1. Mozart: F-dur szonáta. (Thomán.) 2. a) Goldmark: Air; b) Couperin: Chanson Louis XIII. — Pavane (Zsolt). 3. Sebők Stefi énekszámai. 4. a) Beethoven: G-dur, Rondo; b) Andante (F-dur); c) Eccossaises. (Thomán.) 5. Zsolt: a) Feuilles d'automme; b) Valse caprice. (Zsolt.) 6. Sebők Stefi énekszámai. 7. Chopin: a) As-dur Impromptu; b) Berceuse; c) Eccossaises. (Thomán.) 10.15: Időjelzés, időjárás, hirek. Gramafonhangverseny és gramafontánczene. 1., 2. Suppé: Költő és paraszt — megnyitó. 3. Bizet: Virágária a Carmenből. (Környey Béla.) 4. Masken Polonaise. 5. Rossini: Sevillai borbély — ária. (Margaréta Salvi.) 6., 7. Puccini: Pillangókisasszony — fantázia. (Lorand Edit zenekara.) 8. Gershwin-kara: Funny Face — zongoraszóló. (Patricia Rossborough.) 9. Kacagi Bajazzó — angol valzer. 10. Tavaszi dal — slow. 11. Messze van a Mester-utca — fox. (Sebő Miklós.) 12. Nápoly — tangó. (Sebő Miklós.) 13. Kiddie Kapers — fox. 14. Ilyen az én kis párom — slow. (Sebő Miklós.) 15. King for a day — angol valzer. 16. Jó kedvem van barátom. (Sebő Miklós.) 17. I cant give you quiting bat love — slow. The park in good timers.) 18. Pardon, pardon, Szenyora. (Sebő Miklós.) 19. Lousiana — slow. 20. Mississipi Mud — slow. 21. Asszonyom — tangó. (Mit susog a fehér akácból.) (Sebő Miklós.) 22. Szeress nagyon. (Sebő Miklós.) 23. Old Comrades — induló.

BERLIN, 7.00: Szláv zene. 8.00: Hangverseny.

BELGRÁD, 8.30: Lumilla Slatin (szoprán) hangversenye. 9.40: Citerahangverseny. 10.30: Gramofonzene.

BUKAREST, 9.00: M. Ilinszky Nogacewsky zongorahangversenye.

DAVENTRY, 8.00: Wagner-est. 10.15: Tánczene. 11.00: Jazz-band.

GENOVA, 8.45: Lehár Ferenc Luxemburg grófja című operettjének közvetitése.

KÖNIGSBERG, 8.05: Az orosz színtársulat vendégszereplése. „Arlekin".

MILANÓ: 8.30: Egy operett.

NÁPOLY, 9.02: Usiglio „Le Educande Di Sorrento" című operájának közvetitése.

PRÁGA, 10.20: Gramofonzene.

RÓMA, 9.00: Könnyü zene.

STAMBUL, 7.30: Török zene. 9.40: Hagverseny.

STUTTGART, 8.45: Molnár Ferenc: A „Feldmarschall" című színjátékának közvetitése. 9.30: Szórakoztató hangverseny.

TOULOUSE, 8.45 és 9.00: Operarészletek. 9.45: Tánczene.

WIEN, 11.00: Zene. 4.00: Hangverseny. 5.45: Dalakadémia. 7.30: Vidám előadás. 8.05: Szilágyi Imre, Einter Irén és Váradi Aladár hangversenye. Magyar népdalok a XVI—XX. századig. 9.15: Hangverseny.

VESE, HÓLYAG, RHEUMA
LEGHATÁSOSABB GYÓGYVIZE
— A —
SAVOLDÓ, VIZELETHAJTÓ
SALVATORFORRÁS

ABBAZIA:
„AYRAM" VILLA PENSIO.
Előkelő családi ház, közvetlen a tengernél (déli part-on.) — Meleg tengerviz-fürdők a villában. Saját strandfürdő. — Elsőrangu konyha. — Mérsékelt árak. Garage. Kert. Prospektusok.

Ezer házat rombolt össze a délszerbiai orkán

Belgrád, aug. 24. — A délszerbiai katasztrófális időjárás sokkal nagyobb kárt okozott, mint az első nap gondolták. A folyó Üszkübnek, mintegy 1000 házát rombolta szét. Az anyagi kár 50,000.000 dinár. A városból körülbelül 400.000 négyzetméter terület víz alatt áll. Azt hiszik, hogy az áradás legfeljebb 20 emberéletet követelt.

— **Levél a szerkesztőhöz.** Kaptuk az alábbi sorokat. I gen tisztelt Szerkesztő Ur! Szent István napja törvénybe iktatott vallásos és nemzeti ünnep. De az unokák — úgy látszik — máskép vélekednek mint az apáink, akik bizony együtt ünnepeltek velünk. Minket, pécsieket, ezen az aug. 20-án még egy másik emlék is ünneplésre serkent. Nyolc évvel ezelőtt épen Szent István napján szabadult fel városunk a szerb megszállás alól. Ez a pár év elég volt ahhoz, hogy mindent feledjünk? Nem tudjuk megérteni, hogy miért aug. 25-én tartják pécsi református atyánkfiai a felszabadulás emlékét, mikor a katolikusok, evangélikusok, izraeliták valamennyien 20-án ünnepelnek. Pedig az ország kormányzója, miniszterelnöke, akik ugyancsak hithű protestáns férfiak, jó példával járnak elő és megünnepelik Szent István napját. Hiába irja a hivatalos lapban a protestáns Szász Károly: „A mai nagymisét egy gondolatban és érzésben kell, hogy találjon minden igaz magyart, kegyelettel ünnepelve emlékezetét első nagy királyunknak!..." Sajnos ezt nem érzi át mindenik református testvérünk. Szerkesztő Ur kész híve: R. L.

A SINGER VARRÓGÉPEK MÉGIS A LEGJOBBAK!

— **Kifosztott baromfiól.** Krisztovics Sándor bolgár kertész a pajnádi puszta bérlője, ma feljelentést tett a rendőrségen, hogy a pécsi határban levő Pajnádi pusztán az éjjel ismeretlen tettesek feltörték az udvarán levő baromfiólat és onnan 40 darab csirkét elloptak. Kára 80 pengő. A rendőrség keresi a baromfitolvajokat.

— **MÜLLHERR-FÉLE BOR kismértékbeni eladása Siklósi-utca 4. szám alatt, házmesternél. Literje 90 fillér és 1.10 pengő.**

— **Vihar és jégeső Tolnamegyében.** A tolnamegyei Nagykónyi község és környéke felett hatalmas vihar és jégeső vonult át, amely nagy károkat okozott. A vihar valóságos orkánná fajult, amely fákat csavart ki és az országuton haladó kocsikat is felborította.

— **Olvassa Sziklay János dr. „Balatonunk" című könyvét.**

— **A Pécsi Polgári Kaszinó** aug. 25-én, vasárnap este 9 órakor zártkörű művészestélyt rendez, melyre tagjait és hozzátartozóit ezuton hívja meg. Az estélyen fellépnek Mátray Elly előadóművésznő és Dévai Sándor komikus, vígjátékokban és Vértes mester érdekfeszítő gondolat- és akaratátviteli produkciókkal élő lexikon számával és pompás kártyamutatványokkal. Belépődij nincs.

— **Budapest idegenforgalma.** A G. H. jelenti: A székesfőváros statisztikai hivatalának kimutatása szerint 1928. évben 268.606 idegen 712.392 éjszakát töltött Budapesten. Ha a legutolsó öt esztendő fejlődését vizsgáljuk, úgy azt látjuk, hogy 1924-ben 179.172 vendégünk volt csupán, akik 504.727 éjjelt töltöttek fővárosunkban, azóta tehát közel 50 százalékos az emelkedés. Ami a külföldi látogatókat illeti, 1927. évben 94.869 külföldi fordult meg Budapesten, míg 1928-ban már 109.591 volt a számuk, ami 15 százalékos emelkedésnek felel meg. Legtöbben Ausztriából jöttek és pedig 20.056-an, Romániából 19.027, Csehszlovákiából 18.267, Németországból 16.532, Amerikából 9322, Jugoszláviából 8394, Angliából 3542, Olaszországból 2938, Svájcból 1990 stb. látogatója volt tavaly Budapestnek. Az idegenforgalom által Budapestre hozott pénzösszegeket negyven millió pengőre becsüli a statisztika.

CITROEN
autó részére alképviseletet keres a
Gépkocsi Import R.-T.
Budapest, Ilka-utca 25. szám.

— **Szerencsétlenül járt pécsi pénzügyőr.** Ma reggel majdnem végzetes szerencsétlenség játszódott le Pécsett, a pénzügyőri laktanyában. Pálla Imre pécsi pénzügyőri felvigyázó ma korán reggel külső szolgálatra készülődve, amint felöltözött, megtöltötte szolgálati pisztolyát, amelyet magával kellett vinnie. Közben a pisztoly valahogyan elsült és a golyó Pálla Imre lábába fúródott. A szerencsétlen pénzügyőrt a mentők a sebészeti klinikára szállitották, ahol megállapitották, hogy a pisztolygolyó Pálla baltérdét fúrta át. A sérülés súlyos, de nem életveszélyes.

— **Olvassa Sziklay János dr. „Balatonunk" című könyvét.**

— **Beiratások a pécsi állami fa és fémipari szakiskolában.** Az ipari szakiskola igazgatósága közli, hogy a beiratás az 1929—30. tanévre a következő sorrendben történik: Helybeliek augusztus hó 30-án, vidékiek 31-én iratkozhatnak be és pedig az I. évfolyamra délelőtt és délután 3 órakor, a II. és III. évfolyamra délután 5 órakor. A felvételi vizsgák ideje: augusztus 29, csütörtök délelőtt 9 órakor.

— **Amire minden leánynak szüksége van,** — s amit a mai nehéz gazdasági viszonyok mellett egyszerre beszerezni a legnehezebb, az a szép kelengye. Minden anyának kötelessége, hogy leányának előre beszerezze ezt, ami csak úgy lehetséges, ha felkeresi városunk legnagyobb, legolcsóbb áruházát, Kohn Hermann céget, akinek Széchenyi-tér 7. számú fényesen kivilágított izléses kirakataiban és üzletében mindenki megtalálja azt, amire szüksége van.

Cipőt legjobban vehet QUINTUSNÁL

— **Műsoros estély a pécsi keresztényszociálistáknál.** A pécsi keresztényszociálisták augusztus 25-én, vasárnap este 8 órai kezdettel műsoros estély tartanak. Az Arany János önképzőkör jól összeállított és változatos műsort ad. Az estélyen belépődij nincs, de önkéntes adományokat köszönettel fogad a vezetőség.

— **A máriatelepi parcellázás sikere.** Amint mai számunkban már jeleztük, a máriatelepi parcellázás rég nem látott érdeklődést váltott ki a pécsiekből. A kora reggeli óráktól kezdődőleg valósággal tömegesen keresték fel a Dunántúl kiadóhivatalát a telket vásárolni szándékozók, akiket a rendkívül előnyös feltételekről részletesen tájékoztattak. A mai nap folyamán 25 telekvásárlást perfektuáltak, ezenkívül 60 komoly érdeklődő rándul ki vasárnap Máriatelepre, ahol a tárgyalásban lévő felek az ingatlantulajdonos vendégei lesznek. Indulás vasárnap reggel 6 óra 20 perckor, a vikend vonattal.

— **Fiatalok vagyunk addig, ameddig mi akarjuk.** Meghitt sarokban, kedves csevegés közt emlékeznek az öregek ifjúságukra. Az az ital, amely egész életükön át kísérte őket, itt is mellettük van. Ez a finom, tiszta, valódi babkávé. **Meinl Gyula Rt.** Pécs, Király-utca 19.

— **Református úrvacsorai istentisztelete** lesz szeptember 1-én új kenyérrel, mely alkalommal Nyáry Pál espereslelkész hirdeti az igét és tartja az úrvacsorai ágendát is.

Zelesny K. udvari fényképész Pécs, Anna-u. 4. Telefonszám 198.

— **Pécsi tisztviselők nyerték el a Zrinyi nevelőintézetben a város alapítványi helyeit.** A vallás- és közoktatási miniszter ma érkezett leirata közli, hogy a Zrinyi reáliskolai nevelőintézetben a Pécs város által fenntartott alapítványi helyeket a miniszter a város által első helyen felterjesztett Kun Emil és Fejes György tanulóknak, Kun Kálmán nyug. városi polgári fiúiskolai igazgató és Fejes György dr. múzeumigazgató gyermekeinek adományozta az 1929—30. tanévtől kezdve.

— **Lehet-e aludni a hajón?** (Panaszos levél.) Igen tisztelt Szerkesztő Ur! A Szent István-napi ünnep után sokadmagammal én is a DGT. „Karl Ludwig" nevet viselő hajóján tértem vissza Budapestről. A hajó éjféltájban ér Mohácsra. A hajózási irodák prospektusai szerint, de a gyakorlat szerint is, állandóan megengedik, hogy az utasok az egyébként vesztegló hajón töltsék az éjszakát. A „Karl Ludwig" német nyelvű kapitánya már gyakorlat hive és ezesetben is, mint minden más esetben — A DGT más hajóin szokásos gyakorlat ellenére — mindenkit leparancsolt hajójáról. Az utasok nagy része nem volt elkészülve erre, pénzzel sem igen rendelkezett, s igy a szabad téren volt kénytelen eltölteni az éjszakát. Hogy a síró és didergő csecsemők, dühös és szitkozódó emberek és nők csoportja milyen látványt nyújtott, arra nem akarok kitérni. Azonban jó volna, ha a DGT. igazgatósága kivizsgálná az esetet annál is inkább, mert — és ezt hangsúlyozom — a társaság többi hajóin sokkal figyelmesebbek az utasokkal szemben. Soraim közlését megköszönve, maradtam kitünő tisztelettel. Aláirás.

Jó emésztésünk lesz, ha reggelenként éhgyomorra egy fél pohár természetes **Ferenc József** keserűvizet iszunk. A táplálkozási zavarok szakorvosi átlalánosan dicsérik a **Ferenc József** vizet, mert ez a gyomor és a belek működését előmozditja, az epekiválasztást fokozza, az anyagcserét megélénkíti és a vért felfrissíti. Kapható gyógyszertárakban, drogériákban és füszerüzletekben.

— **16 katolikus papot gyilkoltak meg az utóbbi 6 év alatt Kínában.** 3 közülük franciskánus, 4 scheuti missziónárius, 2 jezsuita, 2 benszülött pap, 2 francia hithirdető és a 3 legutolsó amerikai passionista szerzetes volt.

RIBA SZŰCS Pécs, Hattér 1. Rákóczi-ut sarok.

— **Magyar ünnep Kopenhágában.** Kopenhágából jelentik: Az itt egybegyült nemzetközi pedagógiai kongresszuson résztvett huszonhat magyar pedagógus is, akiknek tiszteletére Fergo P. H. a Gutenberg könyvkiadóvállalat főnöke Szent István napján magyar ünnepet rendezett. Az ünneplő társaság, magyarok és dánok, a Magyar borházban gyültek egybe, ahol dán és magyar zene mellett folyt le az ünnepi lakoma. Fergo P. H. után, aki lelkes beszédben ünnepelte az ezeréves Magyarországot, a köszöntők egész sora hangzott el a dán—magyar barátságra. A társaság aztán a Lorry-féle előkelő kerthelyiségbe vonult, ahol magyar cigányzene mellett hajnalig járták a magyar és dán táncokat.

FULAMIN a legjobb poloskairtó. Remény patika Majláth-tér. Ára 60 f.

— **A pécsi városi női felsőkereskedelmi iskolában** a javító vizsgálatok augusztus 30. és 31-én, a pótló vizsgálatok augusztus 31-én tartatnak meg reggel 9 órai kezdettel. A folytatólagos beirások szeptember 2. 3. és 4-én lesznek délelőtt 9 és 12 óra között. A róm. kat. vallású tanulók szeptember 5-én, ¾9 órakor indulnak az iskolából Veni Sanctéra, 10 órakor osztályrendezés, órarend kihirdetés, stb. A rendes előadások szeptember 6-án, pénteken reggel 8 órakor kezdődnek. A másvallásuak részére tartandó tanévmegnyitó istentisztelet idejéről az érdekelt tanulók külön hirdetményben lesznek értesitve. A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete értelmében az I. évfolyamra csak olyan tanulók vehetők fel, akik a közép, vagy polgári iskola IV. osztályát legalább annyi jeles és jó osztályzattal végezték, amennyi elégséges osztályzat van bizonyítványukban. Ennél gyengébb tanulók felvétele csak az utolsó beiratkozási napon történhetik, ha még van üres hely. Nem vehető fel az, aki a közép- vagy polgári iskola IV. osztályát csak ismétléssel, vagy javító vizsgálattal végezte.

18 Magys.
Dr Szőnyi Ottó urnak
Szépművészeti Múzeum
Hősök tere
Budapest I.

XXI. évfolyam Ára 24 fillér Pécs, 1931. május 31. Vasárnap

DUNÁNTÚL

SZERKESZTŐSÉG
LYCEUM-UTCA 4. SZÁM.
TELEFON: 29-49. SZÁM
KIADÓHIVATAL:
LYCEUM-UTCA 4. SZÁM
TELEFON: 32-22. SZÁM
HIRDETÉS
DIJSZABÁS SZERINT

...LLER. KÉZIRATOT
NEM ADUNK VISSZA

Hősök ünnepe

Az emlékezés, amely hősi halottjaink sírjánál mint örökmécses ég, ma szavak lángjából messzire világító fáklyát gyújt a hősi halottak csendes sírkertjében. A fájdalmas sorsú nemzet ma egyetlen tömegben áll a történelem legnagyobb viharában elhullottak porladó teste felett és hétszázezer hősi halott sírjánál tízmillió lélekből száll az ima az Ur zsámolya felé: adj Urunk örök nyugadolmat nékik! Adj legalább nekik, akiket már nem ver, pusztít és nem sújt a vihar, amely még mindig itt nyögeti a fákat magyar útakon és tereken... Legalább az ő pihenésük legyen csendes; ne hallják meg, mint sír — jajjong itt fenn a nyomor, mint zörren vérző kezeinken Trianon bilincse, mint sírnak az árvák és miként hull szakadatlanul az özvegyek könnye. Akik mindent odaadtak, s köztük veszendő sorsunk legdrágább kincsét, életüket is, ne halljuk bilincseink zörgését, nyomorúságunk felcsukló sírását, de hallják meg egy megtaposott nemzet esküvését arra a jobb sorsra, amelyet az élők ki fognak harcolni az ő porladó holttesteik felett. Halott szivükbe is dobbanjon bele a hajthatatlan akarat: amit ők hétszázezren még életük árán sem védhettek meg, mi az élők vissza fogjuk verekedni minden önkény, erőszak és gyáva igazságtalanság közepette is. Halott szemeik nyiljanak fel egy pillanatra és lássanak belénk: ami elhatározottságunk törhetetlen és nincs földi hatalom és nincsen hatalmasság Európában, amely végrehajtását egyszer megakadályozhatná. Álmodó csendjükbe harsanjon bele minden ma elhangzó szó: mi készülünk a nagy napra, amely letörli az özvegyek és árvák könnyeit, amely még egyszer odaírja ennek az üldözött népnek nevét Európa egére. Halott sziveik dobbanjanak meg még egyszer ezen a napon, amikor tízmillió ajkról zendül fel az ima: Hiszünk egy Istenben, hiszünk Magyarország feltámadásában! És mozduljanak meg még egyszer elpihent ujjaik, melyekből a halál egykor kiütötte a fegyvert. Nyiljanak felénk becsületes, bajtársi kézszorításra, pecsétjeként annak az igéretnek, hogy ez a nemzedék, amelyért életét áldozta hétszázezer ember, tudja kötelességét és ismeri a parancsot, amelyre szüntelen figyelmeztet bennünket hétszázezer szürke, porladó fakereszt hősi halottjaink csendes sirjai felett... Ők álmodjanak tovább Isten örök békességében és mi sirjaik felett csendben, de elszántan nyulunk az elejtett fegyverek után.

Szociálista attak a Házban az OTI ellen

Mérsékelik a községek közmunka tartozását

Budapest, máj. 30. — (MTI.) A képviselőház mai ülésén harmadszori olvasásban elfogadták a magyar-osztrák barátsági békéltető eljárási és választott bírósági szerződés becikkelyezéséről szóló törvényjavaslatot.

Ugyancsak vita nélkül elfogadták Görgey István előadó ismertetése után az országgyülés két Háza együttes bizottságának jelentését, az energia törvényjavaslat egyes szakaszaira tett módosítások tárgyában, majd áttértek a baleseti és betegségi kötelező biztosításról szóló törvény egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló törvényjavaslat folytatólagos tárgyalására.

Kabók Lajos élesen bírálta e javaslat egyes rendelkezéseit. A beteg munkásság jogait kisemmizö törvényjavaslatot nem fogadta el. Kabók Lajos a továbbiak során azt hangoztatta, hogy

az OTI. krizisét elsősorban a különböző visszaélések idéztek elő.

Ha a kormánynak volt pénze a magánvállalatok szanálására, akkor kell, hogy legyen pénze az OTI. szanálására is. Követelte az új egységes munkásbiztosítási kódex mielőbbi megvalósítását.

Ezután Bud János kereskedelmi miniszter beterjesztette a községek közmunkatartozásának mérsékléséről szóló törvényjavaslatot.

Kéthly Anna szólalt fel ezután azt hangoztatva, hogy a törvényben adott felhatalmazás nem elegendő a válság megoldására. Ennek egyetlen módja a járulékok felemelése lenne. Ezt azonban a kormány politikai okokból nem akarja megtenni. Élesen bírálta a Gyáriparosok Országos Szövetségét, amely ki akarja sajátitani magának az OTI.-t. A javaslatot nem fogadta el.

Ernszt Sándor népjóléti miniszter arra kérte a szociáldemokrata pártot, tegyék lehetővé a törvényjavaslatnak a nyári szünet előtti letárgyalását.

A Ház legközelebbi ülését kedden délelőtt 10 órakor tartja, amelyen folytatják az OTI. szanálásáról szóló törvényjavaslat vitáját.

A Nautilus vasárnap indul az Északi sarkra

A buvárhajó ma New-Londonban sikeres alámerülési kisérleteket végzett

Pécs, máj. 30. — A világ közvéleménye még Piccard tanár szenzációs sikerü léghajózásának hatása alatt áll s már egy ujabb, vakmerően bátor kisérletről érkezik hir.

Wilkins kapitány Nautilus nevű tengeralattjárójával vasárnap indul az Északi sarkra, ahol az eredeti tervek szerint a Zeppelinnel találkozik.

A vakmerő vállalkozásról, amelynek sikerét tudományos körök is a legélénkebb figyelemmel kisérik, ma Londonból a következőket közlik:

London, máj. 30. — **A Nautilus buvárhajó, amelyen Sir Wilkins északsarki útjára készül, ma New-London körül alámerülési gyakorlatot tart az új gépek kipróbálása végett, majd tízezer gallon fűtőanyagot és háromszáz gallon kenőolajat vesz fel. Remélik, hogy ezzel ma éjfélig, legkésőbb holnap délig elkészül és azután elindulhat útjának első részére, Skóciába, ahonnan Tromsőbe, innen pedig az Északi Sarkra indul.**

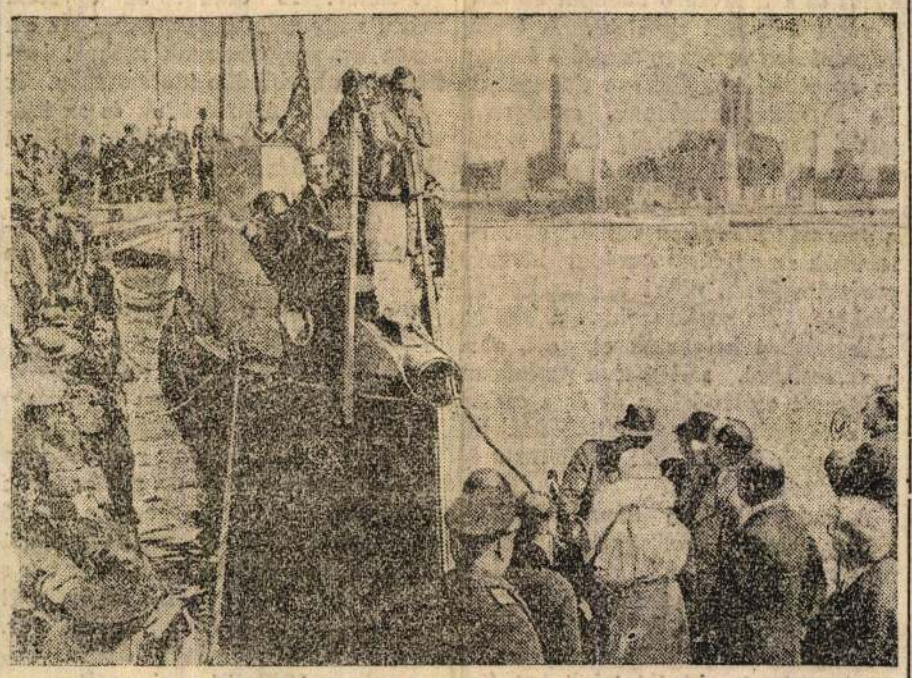

A Nautilus a new-londoni kikötőben a kíváncsiak tízezeri közepette

Apponyi-ünnep Gyöngyösapátiban

Szombathely, máj. 30. — Gróf Apponyi Albert 85-ik születésnapján a gyöngyösapátii kastély kápolnájában Mikes János gróf megyéspüspök szentmisét mondott és megáldotta az ősz államférfit. Apponyi Albert gróf a legszükebb családi körben ünnepelte meg a nevezetes évfordulót. Az ebéden Mikes János gróf és Szterényi József báró vettek részt.

Magyar diákok szellemi tornája

Budapest, máj. 30. — Az idei tanulmányversenyeket a középiskolák nagy érdeklődése előzte meg. Az izgalmas szellemi mérkőzésen 35 fővárosi és 18 vidéki középiskola legtehetségesebb növendékei küzdöttek az elsőségért. Minden iskola tárgyanként egy diákkal vehetett részt e versenyen. Szombaton állapitották meg a versenyzők egyéni rangsorozását, az egyes versenyeken elért eredményeket és az iskolák győzelmi pontszámát. Győzött a budapesti Kegyesrendi gimnázium 16 egységgel, második a Budapesti Református gimzium 15 egységgel, harmadik a Budapesti Állami Madách Imre gimnázium és a Budapesti Kemény Zsigmond reáliskola 11—11 egységgel, negyedik a Budapesti Zrinyi Miklós reálgimnázium, a Budapesti Toldy Ferenc reáliskola 10—10 egységgel, ötödik a Budapesti Ciszterci-rendi Szen Imre gimnázium, a Budapesti Berzsenyi Dániel gimnázium, és a Pécsi Állami Széchenyi István tanárképző intézeti gyakorló reáliskola egyenként 8 egységgel, hatodik a Kaposvári Állami Somsich Pál reálgimnázium.

A DUNÁNTÚL mai száma 16 oldal

Megalakult a Prohászka Társaság

Pécs, máj. 30. — Amint ismeretes, a fiatal katolikus értelmiség körében már régebben felvetődött a gondolat, hogy a nagy püspök eszméinek és szociális gondolatainak ápolására társaságba tömörül. A társaság, mely „Prohászka Ottokár Társaság" címmel a napokban alakult meg, országszerte nagy érdeklődést váltott ki és nagy rokonszenvet keltett a sajtóban is.

Az ülést Széchenyi György gróf nyitotta meg, aki hosszasabban ismertette a társaság célját és irányelveit. Hirdette, hogy a kapitalizmus mai túlkapásai ellen fel kell emelnie a szavát a katolikus társadalomnak és az egyháznak egyaránt. Prohászkát idézvén, mondta, hogy a magyar nép elmaradottsága és nyomora rettenetes vád, mely a vezetőosztályok mulasztásait kiáltja világgá. Szomoruan látja, hogy a magyar katolicizmus súlya a kapitalizmussal való, túlszorosnak látszó kapcsolata folytán napról-napra tért veszít.

Ezután Schütz Antal dr. egyetemi tanár, a kitünő Prohászka-kutató emelkedett szólásra, aki azt fejtegette, hogy Prohászka szellemére van szükség, hogy az idősebb nemzedékek megtanulják, hogy ez a fiatal szellemű alakulás nem forradalmári szerepre vállalkozott, hanem igenis, a szükséges belső evolució feladatainak munkálására. Katona Jenő a magyar katolikus irodalom kérdéseit fejtegette. Pethő Sándor dr., a kitünő publicista Prohászka szociális arcáról tartott mélyen szántó előadást.

Végül Mihelics Vid dr. tartott nagyszabásu előadást a Rerum Novarum enciklikáról. Az individualista kapitalizmus és a marxista szocializmus közé ékelődött a Rerum Novarum. Az első ma is áll, a második erősebb, mint volt. XIII. Leó szózatának uralma kell, mert a kapitalizmus és a katolicizmus tűz és víz, de ép ily távol a katolicizmustól a marxizmus is. Vannak keresztény munkásszervezetek — mondta — de kérdem: hol vannak a keresztény tőkés és munkáltató szervezetek, melyek hajlandók a Rerum Novarum alapján bánni munkásaikkal? Sajnos, a pápai szózatot gyengén terjesztették a kommunista kiáltványhoz képest s a jelen katolicizmusának feladata, hogy megalkossa a Katolikus Manifesztumot, melynek le kell birnia a marxi kiáltványt.

PARKMOZIBAN
ma kétórás műsor!
Előadások kezdete
3, 5, 7 és 9 órakor

Irógép javitások
és karbantartások olcsón és szakszerüen **NEIDHART J.** irógépüzlete vállal. Pécs, Deák-utca 4. Tel. 17-98.

Elismert, kitünő **gyermek fényképek**
FODOR fotómütermében készülnek.
Olcsó árak! **Kazinczy-utca 2.** Király-utca sarok

ÁRLESZÁLLITÁS! **Férfiszövet**
vételénél keresse fel bizalommal kizárólagos **posztóüzletemet,** ahol nagy választékból **szezon utáni**
mélyen leszállitott árakért vásárolhat.
VIRÁG JENŐ kizárólagos posztóüzlet
Jókai-tér 6. szám. (Radócsay-ház.)

Nem repülök fel többé,
mert feleségem és gyermekeim vannak
— mondotta Piccard professzor

Augsburg, máj. 30. — (W.) Piccard tanár Augsburgba érkezésének pontos időpontját még nem tudják. A város hivatalosan kedden fogadja a tanárt. Hétfőn este valamennyi német rádióállomás közli azt az interjut, amelyet Piccard Gail írónak ad. A Neues Augsburger Zeitung tudósítója megkérdezte a professzortól, hogy felrepül-e még egyszer a stratoszférába. Piccard határozott nemmel felelt. Utalt arra, hogy felesége és több gyermeke van. A stratoszféra a légiforgalom tekintetében igen előnyösen jöhet számításba, de nem hiszi, hogy 16 ezer méternél magasabbra lehessen emelkedni.

A Gurgler melletti havas fennsik, ahol Piccard léghajója szerencsésen leereszkedett

Vasárnap délelőtt leplezik le néhai Heim és Beck professzorok emlékszobrait
Tizenegy órakor tanévzáró díszközgyülést tart az egyetem

Pécs, máj. 30. — Holnap, vasárnap délelőtt a kegyeletes megemlékezés és a tanévzáró ünnepét üli meg a pécsi Erzsébet egyetem. A tanév befejezésére vasárnap reggel 8 órakor az egyetemi templomban ünnepélyes Te Deumot mondanak, amelyen a tanári kar és az ifjúság teljes számmal vesz részt.

Ezt követőleg az egyetemi tanács a gyermekklinikához vonul, ahol leleplezik az egyetem európai hirnevű professzorának, néhai Heim Pálnak szobrát. Az emlékszobrot a klinika előkertjében helyezték el, ott, ahol a nemeslelkű, melegszívű professzor dolgozott esztendőkön át és a család és a társadalom legféltetteb kincsét, a kis emberpalántákat mentette meg az életnek.

A szoborleleplező ünnepélyt Bozóky Géza dr., az egyetem rektora nyitja meg. Hainiss Elemér dr. budapesti orvosprofesszor a szobrot, amelyet Angyán János dr. a gyermekklinika jelenlegi igazgatója vesz át. A szobrot a kiváló tehetségű, fiatal szobrászművész, Gecső Sándor készítette és

felállítását néhai Heim Pál orvos-barátainak és tanítványainak adománya tette lehetővé.

Délelőtt 10 órakor az egyetem másik nagy halottjának, néhai Beck Soma dr. professzornak szobrát leplezik le a bőrklinika tantermében. Az egyetem kiváló tudósának és az ifjúság megértő barátjának emlékét Bozóky Géza dr. rektor méltatja. A szobrot Lang Mihály dr. helyettes tanár, Beck professzor legkiválóbb tanítványa és munkatársa koszorúzza meg és Neuber Ernő dr. a bőrklinika jelenlegi igazgató tanára veszi át.

A szoborleleplezések után

11 órakor kezdődik az egyetem tanévzáró díszközgyülése.

Az egyetemi énekkar Hiszekegye után Bozóky Géza dr. rektor tartja a megnyitó beszédet. Neuber Ernő dr. egyetemi tanár emlékbeszédet mond Beck Somáról, Krisztics Sándor dr. pedig a hősök ünnepét méltatja. Pázmány Zoltán dr. jog- és államtudományi dékán beszámol az 1930—31. évi pályamunkákról és végül kiosztják a pályadíjakat. A közgyülés a Himnusz eléneklésével ér véget.

HÍREK NÉHÁNY SORBAN

A kormányzó Lázár Andor dr. kormányfőtanácsos, budapesti ügyvédet honvédelmi államtitkárrá nevezte ki. — **A vitézi szék** megalakulásának mai jubileumán ünnepélyesen hódolt Horthy Miklós kormányzó előtt. — **A nemzetközi** katolikus leányvédelmi szövetség június 10. és 14. között tartja kongresszusát Budapesten. — **Schober** bécsi hirek szerint a lemondás gondolatával foglalkozik. — **Két halálos** áldozata van a Hagenben tegnap lezajlott politikai tüntetésnek. — **Életfogytiglani** fegyházra változtatta át a szerb király a két zágrábi terrorista halálbüntetését. — **Meghalt** Berlinben Senker rendőrfőtörzsőrmester, akit egy acélsisakos osztag tegnap megtámadott és súlyosan megsebesitett. — **Elhúnytak:** özv. Hollán Sándorné Szalay Róza Bpesten, Döbrössy Sándor magánzó Egyházasfalun, Martin Pálné Frank Mária Győrött, Nagy József gazd. szaktanító Bpesten, Lakatos Zoltánné Balogh Albertina Nagyváradon, Pozsgay László jegyző Tiszakanyáron, Zatsko Alajos ny. polg. isk. igazgató Szabadkán, Kovács Béla vezérigazgató Bpesten. — **Ezer útlevelet** állit ki naponta a budapesti főkapitányság. — **Egy filmkomikust** is jelölni akarnak az amerikai elnökválasztáson. — **Gandhi** néhány nap múlva Londonba utazik. — **Leütötték** Budapesten Tóth János nagyvágót és elrabolták 500 pengőjét. — **Árvíz** pusztit Bukovinában. — **Felgyujtotta** a házát Búz Józsefné kiskunfélegyházai asszony, mert az egyik lakoja folyton énekelt. — **Halálra ítélték** Francis Cowelyt, Newyork rettegett banditáját. — **Felakasztotta** magát a budapesti Városligetben Váradi Dániel 31 éves kereskedősegéd. — **13.000 dúvadat** irtottak ki az elmúlt esztendőben Fejérmegye területén. — **Nemzeti—Vasas** mérkőzés eredménye 5:3. — **Letartóztatták** Bukarestben Honigmant, a Lupta társtulajdonosát panamavád alapján. — **Földcsuszamlás** pusztulással fenyegeti Erzsi község parti házait. — **Kifogták** Neszmély községben Schüller Lajos dr. udvari tanácsos, bécsi bankigazgató holttestét. — **Sztárjkba léptek** ma a budapesti cukorgyárak munkásai 40 százalékos nem teljesített bérkövetelés miatt. — **Az Egyesült Államok** pénzügyi államtitkára kijelentette, hogy szó sem lehet az európai államadósságok elengedéséről. — **Leprában** megbetegedett Newyork egyik legnépszerűbb primadonnája. — **Lemond** Dittrich német pénzügyminiszter. — **250 mezőgazdasági** munkást vittek ki ma Németországba. — **Ötvenkét** bányász égett szénné a kigyulladt kolari (India) aranybányában. — **Meggyilkolta,** majd elásta feleségét és leányát Lewis középiskolai tanár. — **Közepes jó** gabonatermésről számol be a hivatalos vetésjelentés. — **Károlyi** külügyminisztert Székesfehérvárott jelöli az egységespárt. — **Ismeretlen férfiholttestet** fogtak ki Budapesten a Ferenc József hídnál. — **Időjóslat:** Zivatarhajlam és a meleg csökkenése várható.

A SINGER VARRÓGÉPEK MÉGIS A LEGJOBBAK!

Sikonda rohamosan fejlődik

Helyzetjelentés a sikondai fürdőfrontról

Pécs, júl. 27. — Sikonda nem hagyja magát. A harkányi és pécsi strandfürdők lármájába most erős hanggal kiált bele Sikonda. És teljes joggal teszi ezt. Szívesen továbbítjuk e kiáltást, mert ez a gyönyörü fekvésü, üde levegőjü és pompás gyógyvizü fürdőhely igazán megérdemli, hogy felkeressék. Az alábbiakban visszaadjuk a hozzánk küldött levelet azzal a hozzáadással, hogy a pécsi kirándulóhelyek látogatottságáról szóló híradásunkból nem szándékosan maradt ki Sikonda, amely egész közel áll a szívünkhöz s amiről az alábbi cikk irója is több ízben meggyőződhetett. De álljon itt a sikondai fürdőfrontról szóló helyzetjelentés:

A pécsi uri társadalom egyik igen elökelő tagja a napokban azt az ellenőrizhetetlen forrásból származó, de bizonyos harkányi körökben nem kevés rosszmájusággal kolportált hírt hozta nekem, hogy a sikondai forrás vize teljesen elapadt. Ugy látszik ez a hír még az eddig vízhatlannak vélt rétegeket is átjárta, mert a helyi lapok cikkeiből úgy látom, hogy bizonyos berkekben szeretnék a Sikondát, ezt a bájos fekvésü, kitünő levegőjü és vizü, de ma még a fejlödés csirájában levő, nagy jövöt igérő fürdöt egyszerüen nem létezőnek tartani.

A napokban olvastam az egyik pécsi lapban, hogy a mult vasárnapon Pécsről hányan rándultak ki Harkányba, a Madarász-uszodába, a balokányi tengerszemre, a Remeterétre, Jakabhegyre stb. stb., de egy árva hang sem szól arról, hogy hány autóbusz, hány magán- és bérautó, hány magán fogat volt tele azokkal a kirándulókkal, akik a Sikondában keresték és találták meg a legkellemesebb szórakozást, nem is szólva arról, hogy ezek közül közel ötszázan meg is fürödtek a kiapadt gyógyforrás vizében.

Ugyan e lapban olvastam azt a szenzációs hírt is, hogy — horribile dictu! — az egyik pécsi fürdőben a napokban megtörtént a nagy világra szóló esemény: leengedték és kicserélték a vizet! Azóta folyton azon töröm a fejemet, hogy hány lóerős géppel felszerelt dobbal adjam tudomására a nagyérdemü közönségnek, hogy a sikondai két medence vizét minden nap kicserélik, sőt napközben is óránként 600 hektoliter friss vizzel tápláljuk.

Kiváncsiam várom, s figyelemmel kisérem ezentúl, hogy hány hét mulva irják meg ismét a lapok, hogy Pécsett megint kicserélték a vizet!

Más eset. Egy kissé rövidlátó motorbiciklista a pécsi székesegyházi uradalmat nagyon lekötelező kedvességgel a miatt fakad ki a Dunántúl sportrovatában, hogy miért nem épit már egyszer az uradalom a Sikondában egy olyan tisztességes utat, amelyen a motorbicikli könyebben tudna végig száguldozni?

Ha ez a motorbiciklis úr csak annyi kis fáradságot vett volna magának, hogy útjártában egy kicsit oldalt pillantson, feltétlenül látnia kellett volna azt az óriási földmunkát, melyet épen az ő kedvéért végeznek. Szolgáljon tehát megnyugtatására a motorbiciklis urnak az a kijelentésem, hogy rövid idő mulva olyan első rendü bitumenetes, pormentes autóút fog rendelkezésére állani, amilyenen Baranyavármegyében még nem bicikli-

GARMADÁVAL

Kapjuk az ilyen leveleket:

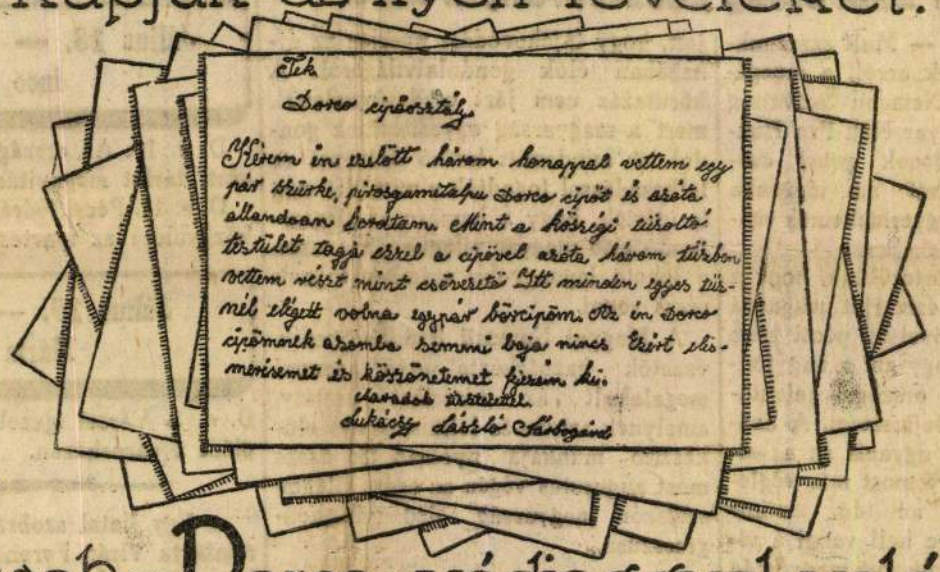

Csak »Dorco«védjeggyel valódi!

lizett senki. Csak egy kis türelmet, hiszen a jó Isten sem egy napon teremtette a világot.

Mindezekből a glosszákból az csillan ki, hogy a Sikonda érdekszférája még meglehetős tájékozatlan a fürdőkifejlesztés szövevényes problémájában, azért szükségesnek tartom a nagyközönséget a következőkben felvilágositani: 1. Forrásunk hála Isten nem apadt ki, sőt ma is vigan ontja naponkint az eddigi 1440 köbméter 36.3 C°-os vizet.

2. Ma, azaz: július hó 28-án megnyitjuk a most épült új fürdőházat is, mely minden tekintetben meg fog felelni a várakozásoknak.

3. A kút lecsövezése után megejtett legújabb hivatalos vegyelemzés a következőket tartalmazza:

1000 gramm vizben van Kationok: Káliumion 0.0515 gr, 9.28 egyenérték százalék, Nátriumion 0.1132 gr, 34.67 egyenérték százalék, Lithiumion 0.0019 gr, 1.92 egyenérték százalék, Calciumion 0.0857 gr, 30.15 egyenérték százalék, Magneziumion 0.0359 gr, 20.47 egyenérték százalék, Vasion 0.0129 gr, 3.25 egyenérték százalék.

Anionok: Chlorion 0.0112 gr, 2.23 egyenérték százalék, Bórsavion nyomok, Hydroszénsavion 0.6215 gr, 71.11 egyenérték százalék, Kénsavion 0.1773 gr, 26.00 egyenérték százalék, Metakovasav 0.0364 gr. Összesen 1.1474 gr.

Az alkotó részek szokásos módon sókká szerkesztve: Káliumhydrocarbonxt 0.1001 gr, Lithiumhydrocarbonát 0.0185 gr, Nátriumhydrocarbonát 0.4134 gr, Calciumhydrocarbonát 0.2155 gr, Vashydrocarbonát 0.0411 gr, Calciumsulfát 0.2113 gr, Káliumchlorid 0.0236 gr, Metakovasas 0.0364 gr. Összesen 1.1474 gr.

A víz fajsúlya 22 C°-nál 1.00071.
Szabadszénsav tartalom 151 cm^3.
Forráshömérsék 36.5 C°.
Hydrogenionconcentrátió p H 7.0.
A víz specifikus vezetőképessége 19 C°-nál 0.00101 cm.
A víz fagyáspont csökkenése 0.040 C°.
A vizben oldott anyagok osmosis nyomása 0.48 atm.
A vizben oldott rádium emanantió tartalom 0.030 x 10—6 millicurie.

E kémiai vizsgálat alapján a vizet az alkalikus földes, vasas, gyengén rádióaktiv hévvizek csoportjába sorozhatjuk, melynek értékét növeli a meleg forrás szabad szénsavtartalma. E szabadszénsav tartalomnál fogva csonka hazánkban a szénsavtartalmú melegforrások egyedüli képviselője. Lithiumtartalma pedig szénsavval való telités után mint mesterséges árványos forrásvíz volna értékesíthető. A forrás vashydrocarbonat tartalma a forrás gyógyító értékét növelni fogja.

Budapest, 1929. évi július hó 13-án.

Emszt Kálmán dr.
m. kir. főgeológus, fővegyész.

4. E vegyvizsgálat alapján **a népjóléti és munkaügyi miniszter a sikondai forrás vizére** 38992/1929. számú rendeletével **kimondta a gyógyvízjelleget.**

5. A gyógyviznek a törvény értelmében védelemre lévén igénye, a külső és belső védőöv megállapitásához szükséges geológiai és hydrogeológiai adatokat már egybegyüjtöttük.

6. **Fürdőnket elláttuk villanyvilágitással, a közönségnek éjjel-nappal rendelkezésére álló „Komló 11." számú telefonnal, kitünő vendéglővel.**

7. **Most épitjük a pécsvarasdi államut 15.3 szakaszából kiágazó elsőrendü pormentes müutat,** melyen a Sikondát a legkényelmesebben lehet megközelíteni.

8. A fürdőtelep egységes tervek szerinti kifejlesztéséhez szükséges felmérések már szintén folyamatban vannak.

9. A meginduló épitkezések céljaira **ipartelepet létesitünk,** hogy az épületanyagot minél jutányosabban tudjuk rendelkezésére bocsájtani mindazoknak, akik a Sikondában akár saját, akár közcélokra szolgáló épitkezést óhajtanak foganatositani.

10. **Gondoskodtunk végre arról is, hogy a fürdőt minél olcsóbban tudják felkeresni azok, akik egyelőre Pécsről szándékoznak kirándulni.**

11. Sajnos, be kell vallanunk, hogy még lakásokkal nem igen rendelkezünk, de a jövő évben már szállodát és week-end házakat fogunk a hosszabb időt ott tölteni szándékozók rendelkezésére bocsájtani.

Addig is még sok-sok elnézést, türelmet és jóindulatot kérünk csonka hazánk legfiatalabb fürdője részére.

Kolozsváry Andor,
erdőtanácsos.

SÉRVBENSZENVEDŐK

munkabirását, rugalmasságát helyreállitjak, a serv fejlődését megakadályozzák még a legsulyosabb esetekben is a világhirü, szab. francia, rugónélküli sérvkötőink.

Salvator Kötszergyár R.-t.
BUDAPEST, VI., Nagymező-utca 6.
(Teréz-templommal szemben.)
Gummiharisnyák, haskötők, füzők, ludtalpbetétek. Szakszerü kiszolgálás.
Kérje 30. sz. ingyenes árjegyzékünket.

Az eszperantó világkongresszus résztvevői Mohácson és Pécsett

Pécs, július 27. — Az augusztus 2-tól 9-ig Budapesten tartandó XXI. eszperantó világkongresszus nagyobb csoportja, mintahogy azt a Dunántúl már jelezte, Pécs és Mohács megtekintésére hozzánk látogat, amikor is a Magyar Nemzeti Szövetség Pécs-Baranyai Körének és a helyi eszperantó csoportnak lesznek vendégei. A vendéglátók széleskörü elökészületeket tesznek a vendégek kellemes fogadtatására és ellátására.

A vendégek között a legkülönbözőbb nemzetiségüek lesznek: angolok, olaszok, franciák stb. nagy számmal, akik közül sokan a „Tragédija Hungaruja" hatása alatt jönnek Magyarországba, hogy személyes meggyőződést szerezzenek a szerencsétlen ország szomorú helyzetéről. A „Magyarország tragédiája" (Tragedija Hungarujo) c. eszperantó röplapot a Magyar Nemzeti Szövetség adta ki, s a beérkezett válaszokat, bíztatásokat, kérdezősködéseket tekintve, azóta megjárta már mind az 5 földrészt, mindenütt őszinte barátokat szerezve az „addig ismeretlenül szomorú sorsú" Magyarországnak.

Az eszperantó a béke, igazság és szeretet nyelve lévén, széles elterjedése folytán igen nagy hasznára lehet nemzeti ügyünknek, miért is tanulása magyar szempontokból is igen kívánatos. Hogy az eszperantisták, — bármely nemzethez is tartozzanak, — milyen nagy lelki közösségben élnek és mennyire támogatják egymást, továbbá a pécsi és mohácsi tartózkodásuk részletes programmjáról a legközelebb emlékezünk meg részletesen.

Nyaraló helyen nélkülözhetetlen a **„Rózsa-patent“** mely nappai szezon éjjel kétszemélyes ágy, ágygarnitu-rával bemutatás egész nap **Rózsánál.** Telefon 14-85.

Mentsük meg az idegenben élő magyarság gyermekeit!

Országossá fejleszti mozgalmát a Magyar Nemzeti Szövetség pécs-baranyai köre

Pécs, július 27. — Mult számunkban már hírt adtunk arról, a mozgalomról, amelyet a Nemzeti Szövetség női osztálya, a Magyar Nők Pro Hungaria Világszövetségének pécsi csoportja kezdeményezett az idegenbe szakadt magyarság gyermekeinek magyarrá mentése érdekében.

Ujabban arról értesülünk, hogy a hölgyek életrevaló eszméjét magáévá tette a Nemzeti Szövetség pécsi köre is és elhatározta, hogy ezt a nagyfontosságú mozgalmat országos jelentőségüvé igyekszik fejleszteni. A Szövetség vezetői előtt ugyanis az az elgondolás lebeg, hogy most már véglegesen elérkezett az az idő, amikor végre-valahára kézbe kell venni a világ minden tájára szétszórt magyarság megmentésének és egyesítésének nagy gondolatát.

Az eszmét mi is csak helyeselni tudjuk, mert nem lehet senki előtt sem közömbös a trianoni 8 millió magyarságban, hogy túl a csonka határokon, szerte a világon nemzeti vágyaitól elzárva él a magyar törzsök 5 millió része. Ebből az 5 millióból kb. egymillió 270 ezer él a szabadság földjén, Amerikában, nem ugyan elnyomásban, mégis eléggé szétszórtan, többnyire ellenállásra képtelenül, már második, harmadik nemzedékében teljesen kitéve magyarsága elvesztésének. Itt azonban viszonylagosan mégis csak könnyebb a helyzet, mert helyes kultúrpolitikával, magyar könyvekkel és tanerőkkel elébe lehet vágni a magyarság elvesztésének, míg Európában ezeknek az elemi jogoknak a gyakorlására is alig van mód és alkalom, ha elgondoljuk, hogy az itt található 3 millió 800 ezer magyarból 130—150 ezer hiján mind az utódállamok területén él.

A szomorú helyzetkép megváltoztatására irányuló gyakorlati kezdeményezés a Magyar Nemzeti Szövetség nevéhez fűződik, amelynek vezetősége Perényi Zsigmond báróval az élén, részt vett az amerikai Kossuth-zarándoklaton, meglátogatta az ottani magyarság összes jelentősebb gócpontjait, hogy tájékozódást nyerjen az újhazában élők gondolatvilágáról. A körutazás nem járt eredménytelenül, mert a magyarság egyesítésének gondolatát mindenütt kitörő örömmel és lelkesedéssel fogadták s mindjárt meg is igérték, hogy a hamarosan megtartandó első magyar világkongresszuson a lehető legnagyobb számban fognak részt venni.

A Magyar Nemzeti Szövetségben a vezetők hazaérkezte után azonnal megalakult az amerikai osztály, amelynek szívós és lelkiismeretes előkészítő munkája nyomán jön össze most augusztus végén az egész világon szétszórt magyarság első világkongresszusa.

Amikor az egész trianoni magyar nemzet az egységre jutás gondolatában látja fojtogató béklyóiból való felszabadulásának első tágulását, *kellőleg kell értékelni a pécsi hölgyek törekvéseit is, amely szintén gyakorlati térre lép,* s ima-, abécés- és nemzeti szellemű könyvek gyűjtésével készül az idegenben élő magyarság gyermekeinek megmentésére.

E mozgalomnak értéke nem kevesebb, sőt több, mint az egész magyarság világszövetségbe való tömörítésének gondolata, mert hiába forrad összse szent testvériesülésben a mai élő korosabb nemzedék, ha gyermekei az ilyen iskolákban már anyanyelvükről is megfelejtkeznek.

A hölgyek mozgalmát azzal ajánljuk a nyilvánosság figyelmébe, hogy ismét egy nemes és nagyszerű megmozdulásnak kell elindulnia országos hódító útjára Pécs és Baranyavármegye területéről, amelynek példaként kell állnia az ország közvéleménye előtt. Kérjük a közönséget, hogy karolja fel a mozgalmat azzal a lelkes szeretettel, mint amilyen szeretettel lelkes hölgyeink szeretnék elvinni a távolban élő ártatlan magyar gyermekekhez a nemzeti érzés életük végéig lobogó lángját.

A szíves adományokat az adakozó nevének, lakásának megjelölésével átveszik a Dunántúl szerkesztőségében, a Nemzeti Szövetségnek a Dunántúli Bankban levő pénztáránál, továbbá Mójzesné Kovács Irén írónő a főpályaudvari vendéglőben. Székely György dr. m. kir. rendőrfogalmazó Irgalmas-utca 20. sz. és Zala J. Béla jogszigorló Vas Gereben-utca 13. szám alatt. Az adományokat hirlapilag nyugtázzák.

VESE, HÓLYAG, RHEUMA
LEGHATÁSOSABB GYÓGYVIZE
A
SAVOLDÓ, VIZELETHAJTÓ
SALVATORFORRÁS

Hirdetmény.

A sikondai fürdőkezelőség és a Kleisz-féle autóbusz vállalat f. é. julius hó 31-étől fogva kedvező combinált menettérti és fürdőjegyeket bocsájtanak ki a Pécsről Sikondafürdőre kirándulók számára.

1 drb. kádfürdőjegy	menettérti	jeggyel	együtt	3·70 P.
1 drb. férfifürdőjegy	„	„	„	3·20 P.
1 drb. I. oszt. női fürdőjegy	„	„	„	3·— P.
1 drb. II. oszt. női fürdőjegy	„	„	„	2·80 P.

E combinált jegyek a Haltérről induló autóbuszban válthatók, megőrzendők és a visszautazásnál az autóbuszkalauznak átadandók.

HIREK

Július 28. — Vasárnap
Ince

D. e. 10. Az országos plakátművészeti tárlat megnyitása.

D. e. 11. Pécsi fodrásziparosok diszközgyülése az ipartestületben.

Július 29. — Hétfő
Márta

D. u. 5. Városi igazoló választmány ülése a városházán.

— **Egy fiatal szobrászművész megmintázta Virág Ferenc megyéspüspökőt.** A nagyszerű Kisfaludy Strobl Zsigmondnak egyik kiváló tehetségü tanítványa Gecső Sándor szobrászművész, aki Scipiades Elemér dr. orvosprofesszor sógora, pécsi tartózkodását felhasználta arra, hogy megmintázta Virág Ferenc megyéspüspökőt. A szobor most készült el, hü másaként a főpásztornak. A gipszbe öntött mellszobor müvészi kidolgozás, valóban értékes alkotás, amely ihletett, finom lelkületü művész munkája. A mellszobor valamivel nagyobb az élet nagyságnál, de ez sincs a mintázott rovására, sőt a hideg szoboranyag bizonyos szelidséget, melegséget sugároz. Gecső Sándor, akinek nevével még sokszor fogunk találkozni, az egyik legközelebbi pécsi tárlaton fogja értékes alkotását kiállítani.

— **Ezüstmenyegző.** F. hó 26-án ünnepelte Retter Rezső, a Makárutcai állami elemi népiskola igazgatója és neje Kristóf Mária házasságuk negyedszázados évfordulóját, a székesegyház Corpus Christi kápolnájában annál az oltárnál, hol 25 évvel ezelőtt egymásnak örök hüséget esküdtek. A csendben, szigorúan családi körben tartott ünnepély egyházi részét vitéz Horváth Lajos dr. pellérdi plébános, a család régi barátja végezte, aki könnyekig megható, mélyenjáró beszéd keretében áldotta meg a boldog jubilánsokat.

— **Orvosi hir.** Kenesey Aladár dr. szemorvos nyári szabadságáról hazaérkezett és szemorvosi gyakorlatát újra megkezdte.

— **A csibráki templom százéves jubileuma.** Július 26-án, Szent Anna napján a tolnamegyei Csibrák községnek különleges ünnepe volt. E nap volt templomuk felszentelésének századik évfordulója Az ünnepségen résztvett Virág Ferenc megyéspüspök is, aki Gebauer Miklós dr. apát, irodaigazgató kíséretében már 25-én d. u. Kurdra érkezett, honnét másnap ment Csibrákra, az ünnepi szentmisét és szentbeszédet mondani. Az ünnepségen megjelent Éry Márton dr., ny. alispán, a kerület agilis országgyülési képviselője is. A magas vendégeket három diadalkapú fogadta s a kis falu népe mind egy szálig ott tolongott a templomtéren. A falu nevében Barát György igazgatótanító üdvözölte a vendégeket, aztán egy iskolás leány és egy levente. Virág Ferenc megyéspüspök megjelenése, nagyhatású szentbeszéde felejthetetlen emléke lesz Csibrák hivő katolikus népének.

— **Olvassa Sziklay János dr. „Balatonunk“ című könyvét.**

— **Zenésmise a pécsi belvárosi templomban.** A belvárosi templom f. hó 28-iki (vasárnap) fél 12 órai miséjén kedves meglepetésben részesíti az ott megjelenő ájtatos közönséget a Pécsi Polgári Daloskör olymódon, hogy Szixtus kápolna karnagyának Don Lorenzo Perossinak „Messa“ című még eddig Pécsett nem énekelt 3 szólamú miséjét fogja előadni. Régóta nélkülöztük mindnyájunk által kedvelt daloskört az egyházi téren való szerepléseknél, mert a multban számtalanszor volt alkalmunk gyönyörködni e kiváló együttesnek teljesítményében. Az orgonakíséretet Vadas Gábor zenetanár fogja nyújtani és a daloskört Weigele Oszkár karnagy vezényli. Pécs város e két zenei reprezentánsa elég biztositékot fog nyújtani arra, hogy az Isteni áhitat mellett müvészi zenei előadásban részesüljenek a megjelentek.

— **Jótékony célnak is áldoz,** ha nálam 30 napon át naponta **1 liter 68 filléres bort** vásárol, melynek árából 1 fillért és egyéb vásárlásai után 30 napi bevételből ½ %-ot juttat Pécs város repülőgépének költségeire **LUSZTIG, Kálvária-utca 54. sz.**

— **Eljegyzés.** Istók Bözsikét eljegyezte Heiner Gyula. Minden külön értesítés helyett.

— **Bácskai juhsajt** Fuhrmannál, Deák-u.

— **Károly király emlékünnep Tihanyban.** A IV. Károly király emlékünnepet Tihanyban, augusztus 15-én, a IV. Károly király tihanyi országos emlékbizottság rendezi. A bizottság 1926-ik évben történt megalakulása alkalmával kitüzött céljához képest, Istenben boldogult mártir királyunk emlékén kivül, a magyar apostoli királyság ezeresztendős eszméjét is ápolja. A bizottság fővédnöke Serédi Jusztinián dr. bíboros hercegprimás, országos elnök, gróf Széchenyi Emil v. b. t. t. felsőházi tag, ügyvezető elnök, lovag Sypniewski György ny. altábornagy, társelnökök Bárdos Remig dr. pannonhalmi főapát, gróf Csekonics Iván követ, Gyömörey György zalai főispán, Mázy Engelbert dr. tihanyi apát, Rott Nándor dr. veszprémi püspök, Tarányi Ferenc vasmegyei főispán, titkár Zettner Károly. Az emlékünnepre az államvasutak és a déli vasuttársaság igazgatósága 50 százalékos menettérti jegyet bocsát a résztvevők rendelkezésére. E kedvezményes jegyek váltására jogosító igazolványok P 1.50 kezelési díj lefizetése ellenében, legkésőbb augusztus 10-ig, a bizottság titkárságánál (IV., Vámház krt. 2. II. em. Tel. Aut. 844—11.) kaphatók.

— **Vámos fest,** tisztit a legszebben Mária-utca 33. Telefon 4—37.

K. D. K.

GECSÖS Márton asztalos

1746. Mezőcsát, ref. templom, menyezet, karzat

Agghásy: Barokk szobrászat... Bk. 1959.

I. 198. l

II. 173. l

Θ Géczy Adál

Magyaros szőnyeg repr.

Muskátli

1936. 110 l.

ky Kálmán : A sienai eredetü Gallicus-
művészete. o, 11 K, 30 L, Igló 1908.
ng des Hochfürstlichen Schlosses Ester-
Königreiche Ungarn. Nagy 8 o, 8 K, 59 L,
1784.
Benczur Gyula emlékére 1921 április 17-
művészeti Muzeumban elmondott ... 8 o,
Békéscsaba, 1921.
István : A kámi Nep. Szt. János-szobor.
szemle) 8 o, 2 K, 4 L, Szombathely 1936.
: Der Architekt Oscar Kaufmann. 8 o,
, Berlin, 1928.
ius: Prträtkatalog der siebenbürger
o, 14 K, 100 L, Hamburg, 1936.
István és Fritz Jenő : Az uj postagarázs
60 L, Budapest, é.n.
Virgil : A régi Buda-Pest épitészete.
16 L, Budapest, 1920.

MDK

Géczy Adél ipm.

ip

Muskátli 1936. kép lll. l.

MDK

Géczy Adél

Magyaros szőnyeg. Készitette Géczy Adél. Repr.

Muskátli, 1936. 110.lap

Tündéri árnyak

Géczy Ádám kiállítása kapcsán

BABARCZY ESZTER

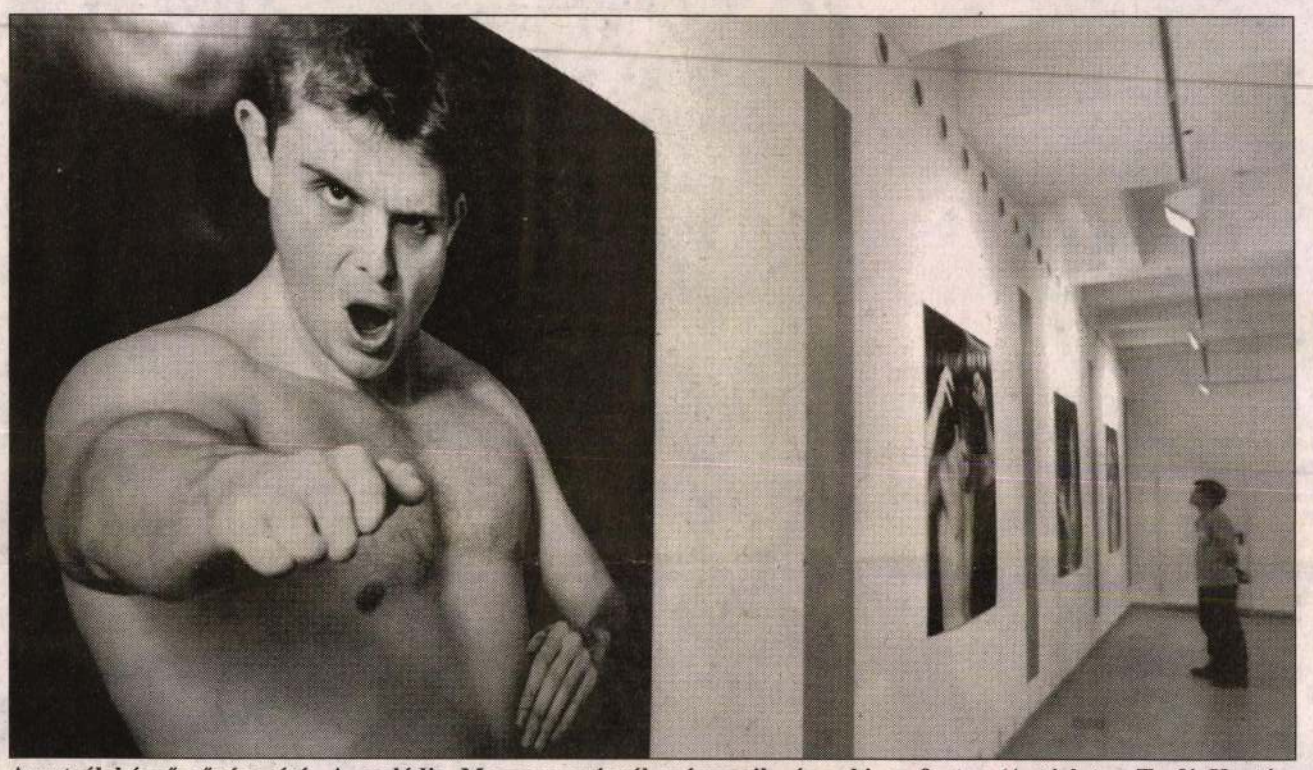

Ausztrál képzőművész, író. A családja Magyarországról származik, és neki ez fontos (A tárlat a Trafó Kortárs Művészetek Házában látható, Budapesten)

FOTÓ: SZABÓ BERNADETT

Híve vagyok a felejtésnek. A tündéri nosztalgiának is híve vagyok. A pillanatokat, eseményeket és reményeket foglalatba kell helyezni, és ez a foglalat többnyire akkor sikerül a legszebben, ha a felejtés és a tündéri nosztalgia némileg megdolgozza, itt-ott elsimítja, máshol kiemel részeket, hogy szebben ragyogjon, vagy jobban el tudjon bújni – kezdem unni ezt a hasonlatot.

Egy fiatalember Ausztráliában értesül róla, hogy nagyapja, fiatal, tehetséges ügyvéd, egy bizonyos Endre László pártfogásával emelkedni kezdett a harmincas évek Magyarországának politikai berkeiben, és egyhamar főispán és magas rangú nyilaskeresztes pártfunkcionárius lett. A nagypapa ekkor már régen halott. A fiatalember nem tud magyarul – az apja nem tanította meg. Nem tanította meg a saját anyanyelvére, mert nem akart átörökíteni valamit a fiára. Az apa maga is kisgyerek, amikor a család elhagyja Magyarországot. Anyja mesél neki történeteket.

Apa jó ember volt, Endre László volt a mentora. Apádra nem ismertél rá, amikor előkerült az angol hadifogságból. Endre Lászlót kivégezték, fiam, először becitálták egy szemita bizottság elé, mondták neki, hogy üdvözölje az urakat, mire kijelentette, hogy ő nem lát itt egyetlen urat sem. Endre László, fiam, kiküldte a papot, megvárakoztatta mint valami beosztott hivatalnokot, míg ő elvégezte szokásos reggeli tornagyakorlatát a kivégzés előtt. Ez itt Endre László, az esküvői fényképünkön, itt meg apáddal ülésezik együtt, a zsidókérdésről tárgyalnak.

Az unoka elindul visszafelé a nyomokon, a véres huszadik század legendáiból – háború? üldözés? holokauszt? hadifogság? népbíróság? – tündéri árnyjátékot rendez be magának. Így mondja, szó szerint, egy ausztrállá lett magyar keserűségével. Ausztráliában nincs háború, fajüldözés, forradalom, antiszemitizmus. Hogyan értheti meg egy ausztrállá lett magyar, hogyan érheti tetten a felejtés és a tündéri nosztalgia működését, hogyan találja meg benne a helyét? Ausztráliában az esküvői képet, az ülésező bizottságot, a felnagyított, Hitler-pózokat mutató fiatal testet a napi kritikai üzem üzemszerűen kezeli: összevetik formalista kvalitásait a tiszta formalizmussal, értékelik a tiszta szépség bátor megtörését a performance-szerű önmanipuláció képeivel, próbálják, próbálják erősen megtalálni eme figyelemre méltó esztétikai teljesítményben a művész személyes gyökereiről tanúskodó, a visszafelé megtett útra vonatkozó elemek helyét. Roppant érdekes, üdítően formabontó, mondják. Talán még felkavaró is.

Bizonyos értelemben könnyű nekik – könnyebb, mint nekünk itt.

Az ausztrállá nevelt magyar fiatalember ismeri a történelmet és a családját, és a családjához való viszonyát keresi benne. Nem azért, mert azt reméli, hogy megtudhatja az igazat, a véglegeset, nem is azért, hogy különbséget tegyen jó és rossz között, hanem azért, hogy felszínre hozza azt, ami őbenne, ártatlanul, ebből a történelemből, ennek a történelemnek a feszültségeiből megtestesül. Nem akar sebekben kotorászni: meg akarja jeleníteni azt, ami – legenda, hazugság, titkolózás, szégyen és elszámolás formájában – számára van, ami az ő életét hozzáköti a családja életéhez egyfelől, és a mások által megélt történelemhez másfelől.

Nem tudja, hogy Magyarországon ez veszélyes. Ilyesmit itt senki nem csinál. Magyarországon arról vitatkozhatunk ugyan, hogy 452 000 vagy 598 000 zsidót pakoltak-e fel a marhavagonokra, és vitatkozhatunk azon, hogy van-e értelme a „kollektív bűnösség” vádjának, továbbá vitatkozhatunk azon, hogy antiszemita volt-e Horthy, hogy Bárdossy önszántából lépett-e be a háborúba, és hogy Imrédy boldogan hozott-e zsidótörvényeket vagy kevésbé boldogan, de arról, ami a saját életünket a megélt történelemhez, a családunk által megélthez és a mások által megélthez hozzáköti, ami ezeket az absztrakt és voltaképpen pótszerként, a valódi kérdések elfedésére használt problémákat élteti, ami állásfoglalásunkat mintegy kötelezően meghatározza – erről nem eshet szó.

Ebben az országban az emberek nem bíznak abban, hogy a múlt már múlt, és ezért gyanakodnak és gyűlölködnek. Van rá okuk: ebben az országban a múlt nehezen válik múlttá, olyan történetté, amelyhez viszonyítanunk kell magunkat, de amely nem mondja meg senkiről, kicsoda, csak azt mondja meg, milyen szálakat, milyen feszültségeket, milyen sebeket kell számba vennie a családja életében ahhoz, hogy megérthesse önmagát.

A minap elővettük a családi dobozt. Eredetileg két doboz volt, de az idők folyamán összekeveredett a tartalmuk. Míg családtagjaim fényképek és a nagymamák művészi tevékenységének nyomai után kotorásztak, én véletlenszerűen előhúztam néhány papírt. Az egyik egy lista volt 1944-ből, gépelt szöveg, felsorolva rajta a család összes ingó tulajdona, egészen a babaréklivel, a két pár férficipővel és a női hálóinggel bezárólag. A listát a házmester és a nyilas tömbfelügyelő jegyezte, a családot kitelepítették a lipótvárosi gettóba. A lista mellett egy másik papír is feküdt a zsidókra vonatkozó újabb és újabb jogszabályokat közlő újságkivágatok között. Nagyapám alázatosan bejelenti a helyi hatóságnál, hogy háztartásában négy izraelita vallású személy tartózkodik. Mellesleg ezt nem is értem. Anyámat evangélikusnak keresztelték.

A másik papír egy levél volt, Dél-Afrikából. Nagyapám írta nagyanyámnak, az ötvenes évek végén. Hosszas beszámoló, géppel írva. Végre mennyire megbecsülik itt, mondja. Szó esik egy hűséges fekete szolgáról is, arról, hogy micsoda remek kémiai laboratóriumot rendezett be, és mennyire várja apámat, aki majd mellette nő fel nagy vegyésszé. Személyes levél, tele szeretettel, vágyakozással és dzsentri gőggel. Nem ismertem nagyapámat. A másikat se, a munkaszolgálatost. Báró Babarczy Zsókáról, nagyapám húgáról, aki nagyapa dandy korszakában hatékonyan együttműködött a családi földek elzálogosításában, végképp nem tudok semmit, csak annyit, hogy állítólag csatlakozott a nyilaskeresztes párthoz, és így családja által undorral és kitaszíttatván, vidéki tanítónőként fejezte be életét.

Felejtésben, legendákban és aranyló nosztalgiákban nőttem fel. A felejtés, a feszült hallgatás, a bezáródott lélek, az önátdefiniálási mutatványok sora a gettóból gördült elő. A legenda, az aranyló nosztalgia a húslevesnek, a szép és tragikus esküvőknek, a hadifogolytáborból kiimádkozott férjeknek és a jeles rokonoknak szólt. A kétféle felejtés között mintha működött volna az összhang, a közös, titkos megegyezés, egészen a kilencvenes évek legelejéig, amikor hirtelenjében kiderült, hogy nincs sehol és nem is létezett soha. Most a felejtés hirtelen áttevődött erre a titkos összhangra, és ki-ki kezdte előhúzogatni a fiókból a sebeket, mert nem volt más, ami megmondja neki, ki ő.

Ki Adam Géczy? Adam Géczy ausztrál képzőművész, író. A családja Magyarországról származik, és neki fontos ez. Fontos neki, hogy mit mesélt az apjának a nagyanyja, s hogy vajon miért nem tanulhatott ő meg magyarul. Fontos neki, hogy megértse, miért szaladt ki barátjának édesanyja, egy magyar-zsidó-ausztrál asszony, akinek a kiállítást dedikálta, a melbourne-i kiállításmegnyitóról, amikor meglátta, hogy a népbíróságot a nagymama „szemita bizottságnak” titulálta. Fontos neki, hogy megértse, hogyan szólalnak meg e képek, a nagymama alájuk írott meséi, az apa ambivalenciája, önmaga küzdelme a történelemhez való viszonyért ebben az országban.

Ő talán az identitását keresi – divatos dolog ilyesmit mondani egy multikulturálisnak becézett korban –, és az identitásukat kereső embereket éretlennek vagy betegnek szokás tekinteni. Pedig Adam Géczy tökéletesen egészséges, ezt értem meg, ahogy beszélgetek vele. Mi vagyunk betegek, mindannyian, mert nincs bennünk annyi bátorság, hogy ezzel a vakmerő, a kockázatokat és a személyes elfogultságokból fakadó botlásokat vállaló kíváncsisággal induljunk el visszafelé, felgöngyölíteni és a helyére tenni önmagunk viszonyát saját történelmünkhöz. Minden más, legyen az Bárdossy-per vagy véralgebra, fekete könyv vagy holokauszt-emlékmű, merő ürügy, pótcselekvés, kekeckedés vagy kötelezően udvarias gesztus, amely elfedi, de nem pótolja a magyar nemzeti és történeti tudat mélységes hiányát.

is. Írország, Svájc, Görögország, Olaszország, Spanyolország, Belgium és az Egyesült Királyság ugyancsak az elmúlt tíz évben iratkozott a tiltó listára, egyes régi, nem alkalmazott klauzulák törlésével. Mára egyetlen állam (Törökország) kivételével az ET minden tagállama legalább aláírta, ha még nem ratifikálta is az európai emberi jogi egyezmény 6. kiegészítő jegyzőkönyvét, amelyben a felek vállalják a halálbüntetés tilalmát a köztörvényes bűncselekményekre. Akkor is tartják magukat ehhez, ha a közvélemény többsége támogatná a bűnös halálát. (Az Alkotmánybíróság 23/1990-es döntése Magyarországon is bevezette a tilalmat, noha a felmérések szerint ezt egy népszavazás nem érte volna el.)

Más világtájakon viszont évente csaknem kétezren lelik halálukat hóhér keze által, s az elmúlt negyedszázadban csak 28 Európán kívüli ország törölte el a halálbüntetést, 86 pedig megtartotta. Vannak visszaesők is: a Fülöp-szigeteken 1999 februárjában 23 év szünet után végeztek ki egy férfit nemi erőszakért. Manila katolikus, a Vatikán pedig az ellenzők között van, és mégis. Úgy látszik, a vallási-civilizációs hagyomány nem perdöntő, amikor a halálbüntetés elfogadásáról vagy elutasításáról van szó. Van egy-két muzulmán állam is (Brunei, Dzsibuti), ahol nem hoznak halálos ítéletet. A brit hagyományú Hongkong pedig megőrizte a tilalmat akkor is, amikor 1997-ben visszatért a Kínai Népköztársaság kebelébe.

A modern európai jogban az egyén kivételezettként jelenik meg. Nemcsak kötelességei vannak, hanem jogai is. A közösségnek nincs feltétlenül alárendelve. Nemcsak testtel, de méltósággal is bír. Jelleme változhat. Testi-szellemi valója is változik: a magatehetetlen agg nem azonos a hajdani ifjú gyilkossal, így a bűn (néhány kivétellel, amilyenek az emberiség elleni bűncselekmények) elévülhet.

Mindezek elismerése révén a nyugati filozófia és jogbölcselet jobban felkészült arra, hogy leszámoljon azzal a két fő érvvel, amely a tételes jog részeként tartotta meg a halálbüntetést. Az egyik az elrettentési, a másik a megtorlási elmélet.

Az elrettentési teória azt mondja: az emberi karakternek része a rossz, de az ember értelmes lény. Ha tudja, hogy a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetésekor a halállal is számolnia kell, ez visszatartja az elkövetéstől. A nyugati világ azonban racionálisan cáfolja ezt az elméletet. Úgy érvel: a gyilkosság és a halálbüntetés összefüggését vizsgáló bűnügyi statisztika nem támasztja alá, hogy a kivégzések száma fordítottan arányos az élet elleni bűncselekmények alakulásával. Továbbá: nem követnek el több gyilkosságot ott, ahol megszűnt a halálbüntetés.

A másik megcáfolt érv a megtorlási elmélet. A „szemet szemért" logikáját követi, a lex talionis ősi, az ókori Keleten – például Hammurápi törvénykönyvében és a héber bíráskodásban – is ismert jogintézményét. Ennek alapja a viszonosság elve: aki a közösségnek

del, ideértve szövetségeseit is. Walter LaGrand német állampolgár kivégzését például 1999. március 3-ra tűzték ki Arizonában. Előző nap Bonn elérte a hágai Nemzetközi Bíróságnál, hogy az ítélet végrehajtását ideiglenesen függesszék fel. Arizona ígérete ellenére – miszerint időt ad a Nemzetközi Bíróságnak, hogy a helyszínen vizsgálódjon az ügyben – a német férfit az eredeti tervek szerint kivégezték. (Szemtanúk szerint egyébként a gázkamrában hat percig kínlódott, és a halál beálltát csak 18 perc elteltével állapították meg.) Németország Hágában keresetet adott be az USA ellen. A világsajtót azonban akkortájt – alighanem a „kulturális relativizmus" elméletével összhangban – a Bonn és Teherán közötti feszültség kötötte le, amely szintén egy halálos ítélet miatt robbant ki. Az arizonai kivégzéssel nagyjából egy időben azonban az iráni legfelsőbb bíróság megsemmisítette Helmut Hofer német üzletember halálos ítéletét, akit egy iráni nővel házasságon kívül folytatott nemi kapcsolatban találtak bűnösnek.

Emberi jogi szervezetek az amerikai gyakorlatot illetően különösen kérdésesnek találják a halálbüntetés kirovásának „találati pontosságát". Ezt megerősíti, hogy 1999-ben nyolc, 1977 óta összesen 84 halálraítélt büntetését nyilvánították semmisnek, mivel még siralomházi várakozásuk alatt bebizonyították, hogy ártatlanul bűnhődnének. Sőt a halálbüntetés ellenzői – emberjogi aktivisták, egyházak, véleményformáló vállalkozások és befolyásos politikusok, mi több az Európai Unió képviseletében az akkori soros elnök Franciaország – elérték, hogy Bill Clinton leköszönő amerikai elnök távozása előtt hat hónapra elhalassza a kábítószer-csempészésért és gyilkosságért elítélt Juan Raúl Garza kivégzését. Garza ügye azért különleges, mert őt szövetségi bíróság ítélte halálra, és szövetségi kivégzést 1963 óta nem hajtottak végre az Egyesült Államokban. Clinton utódjára George W. Bushra hagyta a döntést, aki egyébként texasi kormányzóként 131 halálos ítélet végrehajtására adott utasítást. (Ez 1977 óta az összes amerikai kivégzés egyötöde.) Clinton e lépését azzal indokolta, hogy meg kell vizsgálni a faji és földrajzi egyenlőtlenségeket, amelyekkel a szövetségi büntetőeljárási rendszert vádolják. Magyarán azt: miért kerülnek feketék aránytalanul nagy számban a villamosszékbe és a halálpadra, s főként miért azokban az államokban, amelyekben megkülönbözetésük hagyományos.

Eutanázia: kegyes-e a halál?

Abszolút érték-e az élet, s értékvesztés-e a halál? A keresztény gondolkodó, Aquinói Szent Tamás fejtette ki filozófiai formában, hogy az élet az Úr adománya, ezért azt csak ő veheti el. Háromszáz évvel később Michel de Montaigne ezt az egyéni választás szabadsá-

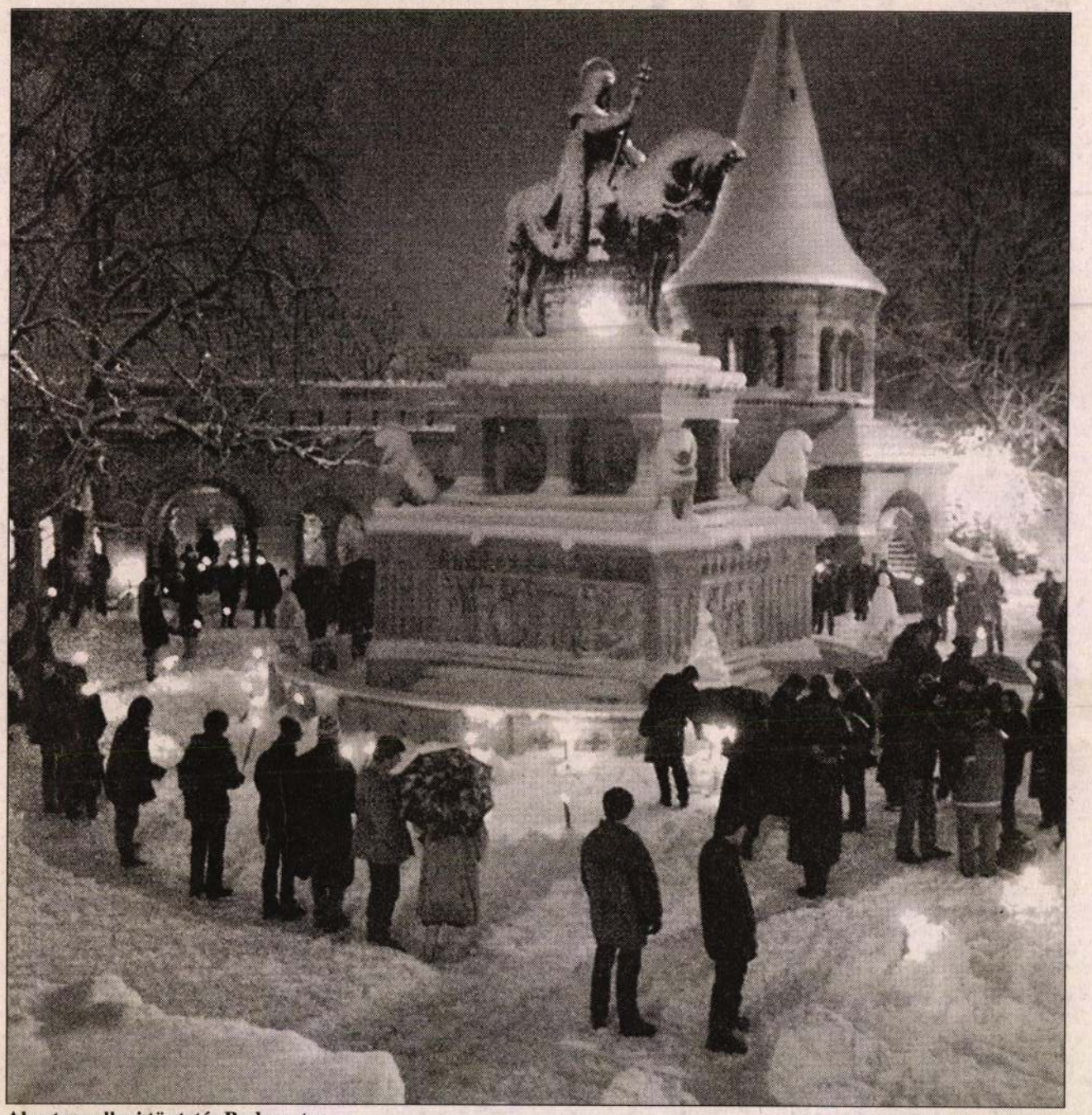

Abortusz elleni tüntetés Budapesten

FOTÓ: SOPRONYI GYULA

csak akkor avatkozhat be a gyermek érdekében, ha biztosítani tudja számára az önálló, örömteli élet egészségügyi és szociális feltételeit.

Vallási és világi érvek ütköznek, sokszor a fogamzásgátlással összekapcsolódóan. Így nem meglepő, hogy a katolikus és vallásosságáról ismert Írország törvénykezése az egyik gyakran emlegetett szélső pont (igaz, egy 1992-es népszavazás elérte, hogy az írek külföldre, általában Nagy-Britanniába utazhassanak művi terhességmegszakításra), míg a protestáns és világias Hollandiáé a másik. Németországban például az abortusz tilos és büntetendő, kivéve, ha a nő igazoltan részt vett terhestanácsadáson. Magyarország köztes helyen szerepel: súlyos válsághelyzetben lehetőség van az abortuszra, ha a várandós anya kétszer felkereste a családvé-

Géczy Aranka

1896/97 – 1899/900

Ferkèpzomfoiskèvk

85. 1.

Géczy Aranka

szül. Bpest 1875. aug 1.) Rk.

1896/97 I é rajtjel

1897/98. I. II. é " "

1897/98 II " —

1898/99 I-II. 3 é. rajtjel

1899/900 I-II. 4. é. " "

Dublini városi múzeum II. 170

GÉCZI CSABA

A belső berendezést
restaurálta

L. Szabó Tünde: Aszennai református templom
és a szennai néprajzi gyüjtemény

Müemlékvédelem, 1975. 2. sz. 73-76. l.

Géczy Csabo, [ ]

Rést vett a fammatiós restaurálásában.

1265-1268

dr Valter Ilona: Miről vall a Bebekek Bódva-parti temploma

Élet és Tudomány, Bp. 1977. okt. 7. XXXII/40

Géczy Csaba

beszámolója. A fanobrászati restaurálás hírei.

Müemlékvédelem, 197o. 4. sz. 256. l.

Géczy István

Krecsányi Ignác, olaj, 60 x 46 cm.-

Magyar pinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, sobrok, dombormüvek a XIX század. Budapest, 1966. katalógus, 33 f.

Gécze István

szinész és festő

Krecsányi Ignác szin-
igazgató arcképe fen-
titól

kiállítva

Magyar Szinészeti
Kiállítás a Városligeti
Műcsarnokban. Bp.
1890. 8. l.

A műemlékek
tek. országos bizottságának

Budapest.

Van szerencsénk mély köszönettel elismerni, hogy a tek. Bizottság által egyházmegyénk levéltára számára adományozott tek. Czim „Kiadványai"-nak I és II. kötetét kézhez vettük.

A verseczi gör. kel. szerb egyházm. közig. bizottság, Versecz en 1907évi szeptember hó

Géczy István

1876/77

Ferképzomfoisk vk

85. L.

és Katalinnak (1592, Louvre), Krisztus megjelenik Péternek (London), Krisztust angyalok tartják (Drezda), Pietà (Nápoly, London, Bécs), Krisztus és a samariai nő a kútnál (Bécs, Budapest, Szépműv. Múz.), Szt. Ferencet egy angyal tartja (Bécs), a Madonna genreszerű fölfogásban: Vierge au silence (Louvre). Mitológiai kompoziciók: Bacchus és Silenus, Silenus szőlőt szed (London), Vénus és Adonis (Bécs). Életnagyságú genrealakok: A lencseevők (Róma, Colonna-képt.), Férfi majommal (Uffizi), számos hasonló tárgyú metszet. Önálló tájképek: A halászat, A vadászat (Louvre). Arcképek: A gitáros (máskép „Il Mascherone"), C. 3. barátja (Drezda), Férfiarckép (München). Rézmetszetei és karcai közül, amivel csak mellékesen foglalkozott, a legismertebbek: Madonna a fecskével (1587), a caprarolai Krisztus (1597). — Irodalom: *Bolognini-Amorini* (Bologna, 1840); *Gatti A.* (Bologna, 1888); *Foratti* A. (Città di Castello, 1913); *Bonchés* G., La pienture bolognaise à la fin du seizième siècle. Les Carraches (Párizs, 1913). *Fónagy.*

CARRACCIOLO (ejtsd: *kárács-*), *Giovanni Battista* („*Battistello*"), olasz festő. * Nápoly 1580 körül, † 1635 körül. Időrendben az első a nápolyi barokk festők sorában. Komoly, férfias művészete eleinte Caravaggio erős hatása alatt áll (Szt. Péter kiszabadulásának szép képe, Nápoly, Monte della Misericordia), utóbb Rómában jár és megismerkedik a Caracciak stílusával, amelynek befolyása félreismerhetetlen későbbi művein: freskók, Napoli Sta Teresa degli Scalzi; Szent család, u. o. Pietà dei Turchini; Lábmosás, u. o. S. Martino; Assunta, u. o. Nemz. Múz.

CARRARA-PORCELLÁN, hasonló a *Parian*-porcellánhoz, csakhogy tiszta fehér és kevésbbé áttetsző.

[illegible] *Don Juan*

Géczy

XIX st.

Apollo és a Sirena
c. kis olajf. az Ernst
Múzeum 13-14. aukció-
jan.

1920

Prónai Rezső", hertneki rk. plébános

TK. 43

Géczy István

sz. Ábrányban (Borsod m.)
1859 máj. 5. Kassán 4
reált végzett. Festő akar
lenni.
1876/7. I. előkészületi osztály
a Pesti mintarajztanodában.
Kimaradt.

Mur. Kst. Ost. Ffsage VI. 299, 301,

SOHA TÖBBÉ SZŐKE!

JEAN HARLOWOT FÉSÜLIK

Jean Harlow átfesteti híres platinahaját

Párizs, január 8
(Az Est külön tudósítójától)

A párizsi lapok hollywoodi táviratot közölnek, hogy

Jean Harlow már nem platinaszőke.

A filmsztár egy hollywoodi szaklapban kijelenti, hogy

sohasem lesz többé szőke,

de *még nem határozta el, hogy milyen színűre festeti a haját.* A filmujság megjegyzi, hogy *Jean Harlow fogja eldönteni a hajszíndivatot.* Az amerikai divathölgyek naponta levelekkel ostromolják, hogy árulja el, *milyen színt választott, de választ eddig senki sem kapott.* (T)

5938 életúnt

Augusztus az öngyilkosok hónapja

— Az Est tudósítójától —

Az 1934-es esztendő öngyilkosságainak statisztikai feldolgozása most jelent meg. Megtudjuk ebből a kimutatásból, hogy *1934-ben összesen 5938 ember lett öngyilkos*, akik közül 3136 férfi és 2802 nő volt. Halállal végződött 2941 eset, súlyos sérüléssel 829, könnyű sérüléssel pedig 2168 eset. Az öngyilkosságok jó egyharmada,

2016 eset Budapesten

fordult elő.

Igen érdekes a kimutatásnak az a része, amely korcsoportok szerint osztályozza az öngyilkosokat. *Leggyakoribb volt az öngyilkos kísérlet*

a 20—24 év között.

Ebből a korosztályból 1297-en akartak megválni az élettől (ezek közül 540 férfi és *754 nő*). Utánuk a 30—39 évesek korosztálya következik 1162 esettel, majd a 25—29 évesek 779 esettel. 40—49 év között 612, 50—59 év között 467, 60—69 év között 454, 70 éves és idősebb 493. Legszomorúbb része a kimutatásnak az, amelyik a fiatalok öngyilkosságáról szól. *15—19 éves korban 613-an únták meg életüket* (ezek között *410 nő!*), 14 éves és fiatalabb pedig *61 esetben vált meg az élettől.*

Családi állapot szerint így oszlanak meg az öngyilkosok: Nőtlen, hajadon 2686, házas 2740, özvegy 652, *törvényesen elvált 130.* Vallás szerint a következő a megoszlás: római katolikus 3595, református 1398, izraelita 410, ágostai evangélikus 376, görög katolikus 119, görög keleti 22, unitárius 8.

A vagyoni állapot szerint való csoportosításból megtudjuk, hogy az öngyilkosok közül 4554 volt vagyontalan, 1123 rendezett viszonyok között élő, csekély vagyonnal, *261 pedig vagyonos volt.* A vagyonos emberek közül Budapesten hárman követtek el öngyilkosságot; mind a három nő volt.

Budapesten vagyonos férfi nem únta meg az életét.

A nagyobb vidéki városokban húsz vagyonos ember szerepel az öngyilkosok listáján (17 férfi és 3 nő).

Külön táblázat sorolja fel az öngyilkosság valószínű okát. Nyomor, keresetnélküliség, egyéb anyagi baj 1484 esetben volt oka az öngyilkosságnak, családi viszály, egyéb családi baj (gyászeset) 1107, gyógyíthatatlan betegség 1068, *szerelmi bánat 880*, életuntság 480, elmezavar 423, félelem vagy elkeseredés, büntetés (házi fenyítés, előljárói dorgálás) miatt 258, bűncselekmény elkövetése 81, tanulóknál rossz előmenetel 16, egyéb ok 47, ismeretlen 94.

Igen szép számmal szerepel a táblázatban a szerelmi bánat. 880-an keresték emiatt a halált. *Ezek közül 534 nő és 346 férfi volt.* Az esetek nagy része Budapestre jutott, 318-an keresték a halált (104 férfi, *214 nő*).

Az öngyilkosság végrehajtásának eszköze vagy módja szintén elég változatos volt. *Legtöbben választották*

a mérget:

2427 eset; utána következik a kötél (önakasztás) 1722, lőfegyver 451, vízbeugrás 424, vágó- és szúrószerszám 396, gáz 189, önelgázoltatás 156, leugrás magas helyről 152. Egyéb 21.

Az öngyilkosok Budapesten legjobban szerették az

augusztust.

Ebben a hónapban akartak legtöbben megválni az élettől. 210-en keresték a halált (95 férfi, 115 nő), *legkevesebb volt az öngyilkosok száma decemberben*, amikor 132-en akartak meghalni (64 férfi, 68 nő).

A bélben keletkező mérgek által okozott rosszullétnél egy-két pohár természetes **Ferenc József** keserűvíz, gyors és alapos bélkiürítő hatásánál **fogva, a legjobb szolgálatot teszi.**

Nantest elöntötte az árvíz

Párizs, január 8
(Az Est külön tudósítójától)

Nantesban nőttön-nő az árvízveszedelem, a Loire rohamosan árad és a külvárosokban sok házat erőszakkal ürítettek ki a hatóságok, *a város főtere és a belváros negyven uccája víz alatt áll.* Párizsban valamivel javult a helyzet, mert ma reggel a Szajna már apadni kezdett. Lyonból is azt jelentik, hogy a *Rhone áradása megszünt.*

Választójogi tervezetet készít az ellenzék részére Eckhardt Tibor

— Az Est tudósítójától —

Eckhardt Tibor, a független kisgazdapárt vezetője, értesülésünk szerint, egy hetet tölt Miskolcon és a hét második felét teljes visszavonultságban arra akarja felhasználni, hogy *olyan választójogi reform tervezetét készítse elő, amelyet az egész ellenzék mint konkrét kívánságot magáévá tehet.*

Eckhardt már újévi beszédében megállapította, hogy *a választójog kérdésében még nincs meg az egység az ellenzéki vezérek és pártok között.* Bejelentette, hogy a legközelebbi hetekben mindent el fog követni »a választójog ügyében becsületes pártközi megállapodás létrehozására«. Ezzel a bejelentéssel egyidejűleg Eckhardt elhatározta, hogy *ő maga készít elő egy olyan választójogi tervezetet, amelyet véleménye szerint az egész ellenzék elfogadhat.*

Ez a tervezet hír szerint egyrészt a titkos szavazati jog és az ajánlási rendszer eltörlése vagy gyökeres reformja, másrészt a megyei lajstromos szavazás alapján fog felépülni. *A tervezetet nyomban elkészülése után le akarja tárgyalni Eckhardt gróf Bethlen Istvánnal, Rassay Károllyal, a kereszténypárt vezetőségével és valamennyi számottevő ellenzéki csoporttal,* miután Eckhardt törekvése az, hogy olyan tervezet jöjjön létre, amit valamennyi ellenzéki vezér és párt teljes erővel képvisel egyrészt választóival szemben, másrészt a parlamentben is.

A képviselőház összeüléséig be akarja fejezni Eckhardt a tervezet előkészítését, hogy *január 21-ike után nyomban megindíthassa a megbeszéléseket.*

Meghalt Géczy István, A gyimesi vadvirág szerzője

— Az Est tudósítójától —

Hosszú betegség után ma éjjel meghalt garamszeghi *Géczy* István drámaíró az *Országos Színészegyesület* titkára. *Hetvenhétéves* volt. Néhány héttel ezelőtt meghült, *tüdőgyulladást kapott* és beszállították az Új Szent János-kórházba. Onnan nemrég visszavitték krisztinaköruti lakására, ahol ismét rosszabbul lett; elgyengült szervezete végül már nem tudott ellentállni a kórnak. Halála nagy részvétet kelt Budapest író- és művészvilágában, ahol mindenfelé jól ismerték *hosszú, sovány, jellegzetes alakját.*

Géczy István fiatal korában *festőnek* készült, majd *színész lett.* Tizenhét évig járta a vidéket. 1896-ban megnyerte a *Ruszt* József-féle népszínházi milléniumi díjat *»A gyimesi vadvirág« című népszínművével.* A bemutató egyszerre országszerte ismertté tette a nevét és ez a nagysikerű népszínműve több évtizedig uralkodott a műsoron. Azután nagyon sok színművet és népszínművet írt. »Rodostó« című történelmi színművét, amelyet *Lampérth* Géza társaságában írt, a Vígszínház játszotta. »Az erősebb« című operaszövegét pedig *Vincze* Zsigmond zenésítette meg. Ezt az Operaház adta elő.

Temetéséről még nem történt intézkedés. A főváros által adományozott *díszsírhelyre* fogják temetni.

Rickett álnéven Rómában van

Párizs, január 8
(Az Est külön tudósítójától)

A *Paris Soir*-nak jelentik Rómából, hogy *Rickett odaérkezett.* Álnév alatt szállott meg a Via Venetón egy előkelő fogadóban, hogy menekülhessen a hírlapírók és a spekulánsok ostroma elől, magándetektívek kísérik minden útján, az érdeklődőknek pedig azt mondják a szállodában, hogy az angol vendég *nem fogad senkit,* mert pihenni akar és Rómából Athénbe fog utazni. *(T)*

Véres csata egy cigánylányért, akit három legény szeretett

Belgrád, január 8
(Az Est külön tudósítójától)

Doboj boszniai városban

egy szép cigánylányért három cigánylegény versengett

és mind a háromnak egész tábora volt barátaikból, akik *kedden egy mulatságon összeverekedtek és valóságos harc fejlődött ki. Egy cigánylegényt megöltek, hatan életveszélyesen megsebesültek.* (T.)

Prince of Wales

közli **Greta Dorn Ferenczi-trió**

szcenírozott dalaival ma először

Five o'clock tea — Cocktail-partys

Vasár- és ünnepnap délután is tánc.

TYÚKSZEMEK

Ha lábai fájnak és tyúkszemei szúrnak, marnak és égnek, tegyen a vízbe Saltrat Rodellt, míg az úgy néz ki, mint a tej. Ha lábait ebbe a tejes fürdőbe teszi, a felszabaduló oxigén, mely a gyógyító sókat magával viszi, behatol a pórusokba, üdíti és rendbehozza a bőrt és a szöveteket. Az égés és viszketés megszűnik. A vérkeringés teljesen helyreáll és Ön ismét teljesen jól érzi magát. A tyúkszemek megpuhulnak, úgy hogy gyökerestől, mindenestől kiveheti őket. A horzsolások megszűnnek, a duzzadások eltűnnek. Egy egész számmal kisebb cipőt hordhat. A Saltrat Rodellt a szaküzletek mindenütt árusítják. Az ára csekély.

INGYEN. Egy kivételes helyzet folytán e lap olvasója most elegendő mennyiségű Saltrat Rodell ingyen mintát kaphat kipróbálásra, valamint Dr Catrin kiváló specialis könyvét a használat módjáról. Irjon még ma: Mihály Ottó, oszt. 8 A Budapest, VI., Podmaniczky u. 43. Pénzt ne küldjön.

HÍREK

— **A 13-as szám.** *Trentonból* jelentik: Mégis csak lehet valami a 13-as szám szerencsétlenségében, állapítják most meg Bruno Richard *Hauptmann* esetével kapcsolatban. A Lindbergh-bébi gyilkosa, aki rövidesen villanyszékbe kerül, törvényszéki tárgyalásának folyamán a *13-as számú ujságírói hely előtt* ült a vádlottak padján. Mögötte a *United Press* képviselője ült, akinek neve 13 betűből áll: Harry *Ferguson*. A halálos ítéletet február 13-án mondotta ki a törvényszék, szeptember 13-án — méghozzá pénteken — hangzott el a másodfokú ítélet.

— **Bestiális támadó** *Kalocsáról* jelenti tudósitónk: A kalocsai ügyészség fogházába bekisérték *Német* Imre 25 éves jómódú kiskunhalasi birtokoslegényt. A fiatalember tegnap este alaposan berúgva ment haza tanyájára s útközben a mezőn megtámadott egy 13 éves lányt, akivel erőszakoskodni kezdett, majd bicskát rántott és leszúrással fenyegette meg, ha kiabálni mer. A kislány a csendőrségre szaladt s a csendőrök rövidesen elfogták a bestiális támadót, akit letartóztattak.

— **A Belváros zsebe — a koldús szempontjából.** Érdekes megfigyeléseiről számol be *Az Est*-nek egy kis diák, *Pap* János. Délután öt órakor a *Kigyó* uccában megállt egy koldus közelében és feljegyezte, hogy *kik adnak a koldúsnak és kik nem.* Félóra alatt 68 férfi (egy részük nő társaságában) és 35 magányos nő ment el a koldus mellett. Három úr autón érkezett, közülük egyik sem adott a koldúsnak; *21 jólöltözött úr közül 3, négy diák közül 2 adott alamizsnát.* A női társaságban lévő, jólöltözött férfiak közül 19 egy nő, 10 két nő társaságában volt. Az előbbiek közül 2 adott a koldúsnak, az utóbbiak közül *egy sem. Kilenc egyszerűbben öltözött férfi közül 5, két munkás közül egy, 9 magányos nő közül 5, 26 társaságban lévő nő közül egy sem adott alamizsnát. A 103 ember közül tehát csak 18, vagyis 5.5% szánta meg a koldúst.*

— **Ki akart ugrani a vonatból egy fiatal leány.** Ma reggel a rákosi rendező pályaudvaron egy személyvonatból az utasok segítségével a kalauz fiatal nőt emelt ki, aki *kétségbeesetten ellenkezett.* Kiderült, hogy harmadéves tanítónőképzői növendék a fiatal úrilány, aki azért szállt fel a vonatra, hogy *onnan kiugorjon.* Az utasok figyelmesek lettek nyugtalan viselkedésére, szóltak a kalauznak, aki aztán ártalmatlanná tette. Előállították a főkapitányságra a 16 éves leányt, aki sírva mondta el, hogy *családi okok miatt akart meghalni.* Értesítették családját. Egyik nővére jelentkezett később érte a főkapitányságon és hazavitte. A fiatal lány megígérte, hogy *nem fog többé öngyilkosságot megkísérelni.*

— **Megölt a malom egy kislányt.** *Bajáról* jelenti tudósítónk: A Bajától néhány kilométerre levő Bátmonostor községben *borzalmas gyermekszerencsétlenség* történt. Egy darálómalom mellett, a kertben több kislány játszadozott, köztük a malom tulajdonosának unokája, a nyolcéves *Németh* Juliska. Játék közben a kislány közel került a darálómalom fogaskerekéhez, a kerék elkapta ruháját s a kislány testét maga köré csavarta. A gépet leállították, az összetört kisgyermeket leszedték a kerékről, de a kislány ekkor már halott volt. Az ügyészség elrendelte a boncolást. Megindult az eljárás, hogy a szerencsétlenségért kit terhel a felelősség.

Szívbetegeknek és érelmeszesedésben szenvedőknek reggel éhgyomorra egy fél pohár természetes **Ferenc József** keserűvíz — a legkisebb erőlködés nélkül — igen könnyű ürülést biztosit, a gyomor és a belek müködését elősegíti s az emésztés renyheségét csakhamar megszünteti. Az orvosok ajánlják.

HOROSZKOP

1936 január 9-re

A mai nap asztrális hatásai meglehetősen ellentétesek, az előnytelenek mellett *néhány igen jó hatás is érvényesül.*

Házasságkötésre, bensőséges kapcsolatok létesítésére igazán kedvező hatás körülbelül öt nap mulva fog beállni, de már holnaptól kezdve erejét veszti a ma uralkodó előnytelen asztrális konstelláció.

Különösen *alkalmas a mai nap irodalmi, művészi kezdeményezésekre* és munkakezdésekre, zenei szempontból pedig a nap második harmadában válik egy előnyös hatás érezhetővé. A Jupiter és a Vénusz együttállása, ugyan még csak tágabb határok közt, mára beállt, s ez *igen szerencsés, előnyös hatás,* mint azt az asztrológusok e két bolygóval kapcsolatban évezredek óta megfigyelték. Ez a konstelláció most napról napra erősbödik.

Igen alkalmas a mai nap minden technikai, gépekkel stb. kapcsolatos vállalkozásra és kezdeményezésre; ugyanez a hatás *sok lendületet, energiát, fokozott aktivitást biztosit minden olyan dologban, amely ma kezdődik.*

A ma születettek sok művészi képességet, irodalmi hajlamot, jó kifejezési formákra való készséget hoznak magukkal, az este vagy éjjel születettek zenei érzéket is. Amellett technikai, ipari dolgok iránt is fogékonyak lesznek és gyors, eleven felfogás, ötletes gondolkodás, de bizonyos elhamarkodásra való hajlam is jellemzi majd őket. **E. H. Trine**

— **Szendy polgármester ma megkezdte működését.** Ma reggel 8 órakor *Szendy* Károly polgármester, aki tíznapi nyári szabadságának hátralévő idejét vette ki, megjelent városházi hivatalában. Nyomban jelentkeztek nála az ügyosztályvezető tanácsnokok, akik beszámoltak az elmúlt tíz nap fontosabb eseményeiről és egyben a polgármester velük megbeszélte, hogy *milyen közmunkákat lehetne az idő enyhülésével sürgősen kiadni.* Szendy polgármester ugyanis már kora tavasszal nagy erővel meg akarja indítani a költségvetésben fedezettel rendelkező közmunkákat.

— **Dr. Lakatos** személyesen vesz fel üdülőket badeni és abbaziai szanatóriumába. Carlton-szálló. 88—9—70.

x **Kékes Szálló** — napsütés — porhó.

x **Makacs székrekedés,** vastagbélkatarus, aranyeres csomók eseteiben a természetes *»Ferenc József«* keserűvíz — reggel és este egy-egy kis pohárral bevéve — rendkívül becses háziszer.

x **Hizlal a víz?** A víznek tápértéke nincs, mégis súlygyarapodást okozhat. Kóros elhízásnál a víz a szervezetben pang. A modern orvostudomány véleménye szerint a *»Fiuggi«*-gyógyvíz ezt a kóros vizet a szervezetből eltávolítja és súlycsökkenést, soványodást okoz. Soványító kúráknál ma már a *»Fiuggi«*-gyógyvíz nélkülözhetetlen.

Az Ujságkiadó Tisztviselők Nyugdíjegyesülete a tulajdonát képező balatonboglári SAVOY-szálló bérletére pályázatot hirdet

A Balaton partján 2000 négyszögöles parkban, abszolút modern, gyönyörű épület, 30 folyóvizes szoba luxusberendezéssel, fürdőszobák, kávéház és hangversenyterem beépített színpaddal, bárhelyiség, belső és külső táncbely világítási effektusokkal, déli és északi kávéházi terasz, saját strand napozóhíddal, csónakokkal, teniszpálya. Közelebbi felvilágosítások az egyesület budapesti helyiségében (VII, Erzsébet körút 49, II. em.) délután 5—7 óra között. Telefon: 41-9-37.

Csak ismert jónevü és jóhirü szakemberek jelentkezését kérjük

— **Naponta kétmillió példány.** *Londonból* jelentik: A *Daily Express* első oldalán bejelenti, hogy decemberben *megközelítette a napi 2 milliós eladott példányszámot.* A legutóbbi közjegyzői kimutatás szerint naponta *1,983.117 példányban* kelt el a népszerű angol lap. Példányszáma 1935-ben hónapról hónapra emelkedett. Érdekes, hogy a nagy eredményről beszámoló cikk szerint minek tulajdonítja lord Beaverbrook lapja a népszerűségét. Először is: a lap első oldala *»a világ legjobb kirakata«.* Másodszor: állandóan harcol *a békéért és a munkabéremelésekért.* Harmadszor: *kitűnő munkatársai* vannak.

— **Nyolc eltünés.** A főkapitányság eltünési osztályán ma délelőtt a következő eltüneseket jelentették be: *Pál* József 16 éves cipésztanonc Ujpest, Árpád út 32, *Németh* Mária 11 éves tanuló Nagykároly ucca 20, *Annár* Gyula 43 éves vendéglős Kispest, Üllői út 165, *Braun* Jenő 42 éves kereskedősegéd Garay ucca 35, *Kelemen* János 23 éves műszerészsegéd Belsőjászberényi út 41, *Bedő* Margit 31 éves szobalány Kaplony ucca 7, *Tábori* Zoltán 15 éves tanuló Pestujhely, Fadrusz János ucca 17 alól tünt el. Az eltüntek hollétének felkutatására a rendőrség nyomozást indított.

— **Ma remek disznótor** a Metropole-ban.

— **Hosszabbitsák meg a 10-es autobusz vonalát.** *(Panaszos levél.)* Többizben tapasztaltuk, milyen bátran és szókimondóan védi *Az Est* a közönség érdekeit, ezért fordulunk Önökhöz panaszunkkal. A 10-es autobusz ügyét még senkisem tette szóvá. Ez a viszonylat a Gellért-tértől a Hengermalom útig jár, végállomásától az ott következő nagy gyárakba csak 10—12, sáros időben *15 perces gyalogolás árán juthat el az ember.* Pedig autóközlekedésre alkalmas az út és az *Andor uccában még az autobuszok fordulásához is van elég hely.* Sérelmes az ittlévő nagy gyárak alkalmazottaival szemben, hogy az egyetlen lehetséges közlekedést *csak félig csinálták meg. Az Est* útján kérjük a Beszkárt, *hosszabbitsa meg a 10-es autobusz vonalát legalább az Andor uccáig,* még mielőtt a tisztviselők százai betegséget szereznek a térdig érő latyakban. Kiváló tisztelettel a budafoki-úti gyárak tisztviselői.

— **A sok hashajtó** közül biztos, enyhe, olcsó az orvosok által ajánlott Artin dragée.

— **Öt éve készült a halálba egy 18 éves fiatalember.** A *József* ucca 6. számú házban lévő lakásán kedden felakasztotta magát *Szilasi* László 18 éves műszerész. Mire rátaláltak, már halott volt. Szobájában *rengeteg búcsúlevelet* hagyott hátra. Többek közt levelet irt a rendőrségnek:

»Uraim! Önöknek csak azt írom, hogy ne kutassák halálom okát, úgyse tudnának kiigazodni a sok közül. Lehet szerelmi csalódás, lehet elkeseredés a munkanélküliség miatt, lehet undor az élettől, a nőktől és mindentől, amitől undorodni lehet. De egyik sem igazi ok és hiába találnák ki véletlenül azt, hogy miért mentem a halálba, nem érnek vele semmit, mert azt csak én tudnám hitelesíteni. Uraim! Még csak annyit, hogy *öt éve készülök meghalni, ime, most beteljesedett ötéves vágyam.* Abban a reményben, hogy kérésemet meghallgatják, maradok őszinte tisztelettel: *Szilasi* László.«

A fiatal műszerész családtagjai sem tudják az öngyilkosság okát. Valószinüleg *szerelmi csalódás* érte a fiatalembert. Rokonain kívül *csak egy fiatal lánynak irt búcsúlevelet.* Még nem tudták kikézbesiteni a levelet, mert lakcím nem szerepel a boritékon.

— **Házasság.** *Halász* Ágnes és ifj. dr. *Székely* Imre budapesti ügyvéd házasságot kötöttek.

— **Szmókingtisztitás!** Kulcsár és Huppert.

Asszonyom

bizonyára Önt is érdekli:

hogy Budapesten igen nagy divat a »hökszlizés«, ami nem egyéb, mint Aldous Huxley-ért rajongani, regényeit olvasni, megállapításait átvenni, idézni könyveiből és időnkint angol mondatokat elpottyantani;

hogy újabban egyes divatos hölgyek szivesen beszélnek elhaló hangon. Ez is »hökszlizés«. Aldous Huxley legújabb magyar nyelven megjelent regényének, a »Légnadrág és társai«-nak egyik nőalakja ugyanis állandóan úgy ejti ki a szavakat, »mintha lelki halálos ágyán feküdnék«;

hogy a lencse drágult, mert a készletekből sokat elvont a csehszlovákiai szállitás. A hazai lencséért nagyság és származási hely szerint a viszonteladóknál 50—96 fillért kell fizetni;

hogy Angliában az idén a szokottnál több mákot szállitunk s ezért kerül a háztartásoknak egy kiló kékmák 1.00—1.30 pengőbe;

hogy nagyszemű fehérbabból sokkal nagyobb a készlet, mint az aprószeműből, holott a gazdaasszonyok ezt szivesebben vásárolják, mert azt hiszik, hogy az aprószemű gyorsabban puhul és fő meg. A nagyszemű bab a kiskereskedésekben 58—90 fillér, az aprószemű 44—60 fillér kilónként;

hogy a bolgár kertészetekből kikerülő zöldség három napig hiányozni fog a piacokról, mert a bolgárok most ünneplik a karácsonyt;

hogy a tojásfogyasztás megélénkült, ami az árak csökkenésével jár. A viszonteladóknál ez az áresés alig érezhető, mert a hűtőházi készletek megcsappanása miatt a kiskereskedők drágább áron sok tojást raktároztak el.

— **A második emeletről a halálba.** Ma délelőtt a *Király* ucca 98. számú ház második emeletéről az udvarra vetette magát *Mizser* János 19 éves asztalossegéd. *Mizser* meglátogatta a harmadik emelet egyik lakásában szolgáló ismerősét. Elbúcsúzott tőle, azután lerohant a második emeletre és *ledobta magát az udvarra. Azonnal meghalt.* Tettének oka: *szerelmi bánat.*

Hogyan kell viselkedniök a nőknek Marton Béla NEP főtitkár utasitásai szerint?

»Beszélgetések alkalmával a női csoport-tagnak a Nemzeti Egység gondolatában kell megnyilatkoznia« – Marton Béla a jótékonysági akciókat is a NEP propagandájának szolgálatába akarja állitani

E pillanatban még nem küszöbölődtek ki azok az ellentétek, amelyek Kozma Miklós belügyminiszter és Marton Béla, a NEP ügyvezető-főtitkára között kirobbantak. Mint megirtuk, a belügyminiszter kifogásolta, hogy a NEP ügyvezető-főtitkára a NEP vidéki pártszervezései során bevonta a szervezkedés munkálataiba a főispánokat, akikhez utasitásokat küldött. Egyéb kifogásai is voltak a belügyminiszternek, igy többek között az, hogy olyan testületeket és egyesületeket is a politizálásra próbált birni, amelyek számára a törvény tiltja, hogy politikával foglalkozzanak. E pillanatban ugylátszik, hogy ebben a belügyminiszter fog felülmaradni, egyelőre azonban még száz számra ontja a NEP központja a különböző sárga, lila és szürke füzeteket, amelyek külön előirásokat és intézkedéseket tartalmaznak a férfiak, a nők, a főispánok, a papság, a tanitóság számára.

Az egyik citromsárga propagandafüzet például *kizárólag a NEP női csoportjainak szól.* Mindenek előtt megállapitja, hogy a Nemzeti Egység női csoportjának elnökét *lehetőleg a szervezet nőtagjai közül kell kipálasztani.* Kisebb helyeken és ott, ahol nincs vezetésre alkalmas nő, vagy ha van, de nem *vállalja a megbizást,* — ugy átmenetileg *a szervezet valamelyik tekintélyes férfitagját kell a női csoport élére állitani.*

A Nep propaganda a családban

Mik a *NEP nőinek a feladatai?...* Erről oldalakon keresztül közli az utasitások garmadáját *Marton* Béla, mint *a NEP ügyvezető-főtitkára.*

„A nőnek, aki a Nemzeti Egység gondolatvilágát képező szolidáris világnézetnek, lelkiségénél és hivatásánál fogva amugy is hive,

ezt a gondolatvilágot át kell vinni egész családjára és ismeretségi körére is.“

„Társaságban, beszélgetések, viták alkalmával minden női csoporttagnak a *Nemzeti Egység* gondolatvilágában kell megnyilatkoznia.“

Miután *Marton* ur szerint egy magyar családanya lelkiségénél és hivatásánál fogva nyilván *ab ovó* hive a NEP-nek — előirja, hogy ezt a gondolatvilágot *át kell vinni az egész családra is.* Tehát egy martoni értelemben vett rendes családanya a jövőben *NEP*-jelvénnyel a kötényén főzi férjének az ebédet, gyermekeit bölcsődal helyett *NEP-propagandával altatja* és társadalmi, müvészeti, divat, főzési s egyéb problémák helyett *társaságban kizárólag a NEP-füzetekben előirt kérdésekről fog tárgyalni...*

A NEP nőinek czenkivül illik vidéken *tanfolyamokat* is rendezni: *himző-, varró- és főzőtanfolyamokat* (a főzést nem csak politikai vonatkozásban...) — természetszerüleg mindezt a NEP jegyében!

«Törekedjék a női csoport vezetője, hogy a községben, városban müködő jótékony egyesületek a *Nemzeti Egység* munkájába bevonassanak.» Vagyis *Marton* ur most már *a jótékony egyesületeket sem menti fel a NEP agitációja alól.*

A lelkészek, tanitók tanulóifjuság, főispánok, főjegyzők és főszolgabirók után — a jótékony egyesületekre kerül a sor.

Jótékonykodni NEP-jelvénnyel, NEP-jeligével, mert igy minden bizonnyal jobban *izlik a szegény embernek az ingyenleves, vagy a karácsonyi cipőadomány...*

«Amennyiben már vannak erre irányuló egyesületi vagy egyéni akciók a községben, városban — folytatja a propagandafüzet — akkor ezen egyesületeket, vagy egyéneket megnyervén a *Nemzeti Egység* gondolatának és törekvéseinek, azokat a *Nemzeti Egység* munkájába kell bevonni és a *jóléti egyesületeket a Nemzeti Egység női csoportjába kell beolvasztani.*»

Mi sem természetesebb, minthogy

a jóléti akció élére is a Nemzeti Egység, illetve a női csoport elnökének kell állania,

mer különben meginogna a szegényemberek az a hite, hogy minden jólét a NEP-ből fakad és aki Magyarországon Istennek tetsző dolgot cselekszik, az csak a *Nemzeti Egység Pártjának* tagja lehet, gomlyukában a fogaskerékbe szoritott buzakalásszal...

Számos olyan jóléti akció van, amely a községi, városi hatóság feladatkörébe tartozik. *Marton ur ezeknek sem kegyelmez!...* Előirja, hogy társadalmi részről ezeknek az akcióknak az élére is a *Nemzeti Egység* női vezetője álljon, mert *«ezek az akciók a község, város szociális életében igen fontosak, ezért helyes, ha azok a Nemzeti Egység táborából indulnak ki».*

Szegénygondozás Nep-éknél

A propaganda-füzet ezután előirja, hogy *szegénykatasztert* kell felállitani. Miben áll a *NEP* szerint a szegénygondozás?... Ugy támogatni a szegényeket, hogy azok minden falat kenyérben, minden darab ruhában *Marton* ur és a *NEP* áldásos müködését érezzék. Például: a természetbeni segités módja, hogy

a Nemzeti Egység körhelyiségében kell kiosztani ünnepélyes formák között az arra rászorultaknak a különböző élelmicikkeket és a ruházati anyagot.

A népkonyha felállitásáról a következőképpen gondoskodik a NEP:

«Leghelyesebb, ha a konyhahelyiséget és a szükséges berendezést természetbeni inyen felajánlás utján biztositjuk, akár egy ottani uradalom, akár a magánosok részéről.»

A szegények orvosáról a *Marton*-propaganda szerint kétféleképpen lehet gondoskodni. Vagy ugy, hogy *az orvos is a Nemzeti Egység szervezetének a tagja,* vagy ugy, hogy a női csoport elnöknőjének előterjesztésére *a helyi szervezet megállapodást létesit egy orvossal, aki a szervezet müködésével kapcsolatos összes jóléti munkákat dijmentesen végzi...*

S minthogy

az agitációt már a szülésnél kell megkezdeni,

a NEP a szülőotthonok megszervezéséről is gondoskodik. A házra, amelyben a szülőszoba van, egy táblát kell kifüggeszteni a következő felirással: *„A Nemzeti Egység Szülőotthona“.*

„Ha a községben vagy városban védőnő müködik, nagyon helyes, ha ezt a védőnőt *szervezetileg is bekapcsolják a társadalmi tevékenység munkájába,* azáltal, hogy őt esetleg a női *csoport elnöknőjévé, vagy legalább is tagjává választja a helyi szervezet választmányá.*“

A karácsony ünnepe és a karácsonyfa sem mentesül a NEP propagandája alól. *Marton* ur előirja, hogy minden városban és községben föl kell állitani a *„Nemzeti Egység Karácsonyfáját“.* Ha a községben már van olyan akció, amely a község szegényei számára karácsonyfaünnepélyt rendez, ugy *ezt az akciót bele kell olvasztani a Nemzeti Egység karácsonyfaakciójába.*

A „Nemzeti Egység Karácsonyfája“ „ünnepélyes külsőségek mellett való bemutatása a község lakosai számára alkalom arra — irja a sárga propagandafüzet —, hogy a Nemzeti Egység helyi elnöke, vagy a női csoport elnöke rövid beszédében hangsulyozza a Nemzeti Egység szociális jellegét és szolidáris célkitüzéseit“.

A jótékonysági akciókban résztvevő NEP-nőket *külön jelvénnyel látják el.* A jóléti szolgálatot végző hölgyek egy *széles, bordó vászonszalagot kapnak, amelyen két fehér kereszt között a Nemzeti Egység jelvénye van rávarrva.* A karszalagot a jóléti szolgálat közben, tehát *odamenet* és onnan *visszajövet* is kell viselni, hogy az utcán mindenki láthassa azt és ezáltal tudomást szerezhessen a *Nemzeti Egység jóléti tevékenységéről.*»

Mert ugy-e hiába, mégis csak ez a legfontosabb egy jóléti akciónál!...

Egymilliárd dollárt követelnek vissza az amerikai iparvállalatok a kincstártól

Washington, január 8.

(Az Esti Kurir tudósitójának távirata.) A legfelsőbb törvényszék döntése, amellyel alkotmányellenesnek jelentette ki *Roosevelt* elnök mezőgazdasági ujjáépitési törvényeit, a lehető legnagyobb zürzavart okozta. Egymásután jelentkeznek a különböző érdekképviseletek, hogy a maguk részéről is megindítsák most már az eljárást a rájuk vonatkozó New Deal-határozmányok törvényes uton történő megsemmitésére.

135 amerikai vasuti társaság a legfelsőbb törvényszéktől azt kéri, hogy a törvényszék mondja ki az 1935. évi vasuti törvény alkotmányellenességét.

Ez a törvény arra kényszeritette a vasuti társaságokat, hogy az öregebb tisztviselőket nyugdijazzák.

A kincstári hivatal máris közölte, hogy a legfelsőbb törvényszék döntésének megfelelően bizonyos adónemek behajtását felfüggesztették, ugyanakkor azonban a farmereknek eddig juttatott segélyezési összegek folyósitását is megszüntették.

A farmerek ezzel egyik napról a másikra elveszitették az állami támogatást.

Azonkivül 65.000 hivatalnokot, akik a különböző mezőgazdasági hivatalokban dolgoztak, az a veszély fenyeget, hogy egyik napról a másikra elveszitik állásaikat.

Az ipari vállalatok most tömegesen kérnek szakvéleményeket arra vonatkozóan, hogy az általuk a farmerek támogatása cimén fizetett összegek, illetőleg adók milyen mértékben kérhetők vissza.

Legalább egymilliárd dollárra becslik azt az összeget,

amelyet ipari vállalatok ilyen cimen az államkincstártól visszakövetelnek.

Óriási értékingadozások a tőzsdéken

London, január 8.

Roosevelt elnök — mint Washingtonból jelentik — a tegnap esti sajtóértekezleten kijelentette, hogy a törvényhozástól póthitelt kér, hogy legalább azoknak a gazdáknak tudjon kárpótlást fizetni, akik a hatálytalanitott mezőgazdasági törvény alapján tényleg csökkentették termelésüket. Az ehhez szükséges összeg hatszáz millió dollárra becsülhető.

Wallace földmüvelésügyi miniszter rádióbeszédében kijelentette, hogy a törvény hatálytalanitása következtében

az összes termékek árai az 1932-iki válságszinvonalra zuhannak vissza,

hacsak nem állitják helyre az Egyesült Államok a külföld vásárlóképességét a nemzetközi kölcsönzési tevékenység felvételével vagy a vámsorompók lebontásával.

A döntés tegnap kezdte éreztetni hatását a piacokon. *Chicagóban a sertésárak rakétaszerü felszökkenését a neworleansi gyapotárak zuhanása követte.* Az értéktőzsdéken az a helyzet, hogy az állami beavatkozás megszünése és a természetes gazdasági erők felszabadulása a javulás utját egyengeti. Az összes vezetőértékek megszilárdultak.

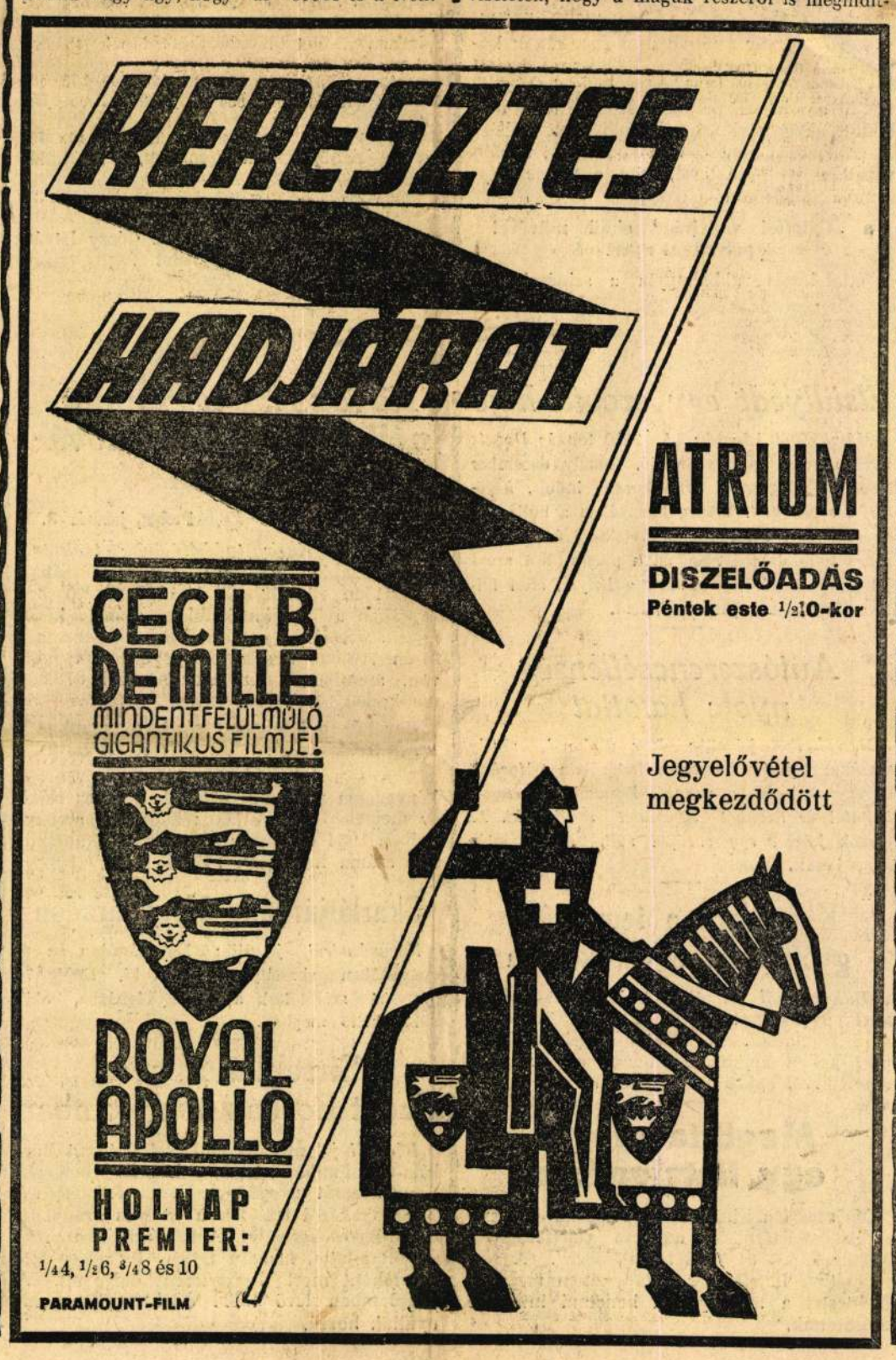

Ideális hashajtó
a valódi Waldheim tabletta és tea

GÉCZY ISTVÁN
+

KÉT ÚR AZ UTCÁN

— Hát igazán mondhatom, uram, mindennek van határa, de ez már mégis egy kicsit sok mert végtére abszolut lehetetlen, hogy állandóan és kizárólag...

— Lassan-lassan, az istenért. Kapcsoljon vissza egy kisebb sebességre. Próbálja az elején elkezdeni és próbáljon legalább a közepe felé értelmessé válni.

— Azt olvasom, uram, hogy megint egy kormánypárti képviselő fog megkapni egy igen nagy vezető állást.

— Milyen állást?

— Az OTI vezérigazgatását.

— Uram, Ön még itt tart. Ezt már régen és alaposan megcáfolták. Szó sincs róla. Nem lehet minden pletykából, amit Önök találnak ki a liberalizmus boszorkánykonyháján, rögtön vádat kovácsolni.

— Hogy pletyka, az lehetséges. De hogy nem a liberalizmus boszorkánykonyháján találták ki, mint Ön magát a mai mentalitásra oly jellemzően kifejezte, az biztos. Itt van, uram, nézze jól meg. Ez a lap rendkivül erősen és határozottan jobboldali. Szerkesztője a jobboldali világnézetnek egyik élharcosa és ebben a lapban, parancsoljon megtekinteni, szó szerint ez a cime egy cikknek: «Végváry Józsefet, a Turul-fővezért emlegetik az OTI vezérigazgatójának.»

— Hát uram, a jobboldal is tévedhet egyszer. Bizonyosan a szerkesztőségben nem ellenőrizték elég pontosan a hirt.

— Gondolja? Nem hiszem. Mert ez egy olyan minta-szerkesztőség, amely jobboldali felfogásánál fogva erkölcsi példát szabhat mindenki számára. Itt nem lehet azt mondani, hogy a hireket nem elég lelkiismeretesen ellenőrzik. Amellett pedig: a kérdést illetően ök a legbeavatottabbak.

— Miért?

— Mert a lap felelős szerkesztője ugyanaz a Végváry József — egyébként képviselő —, akit a lap tudósitása szerint az OTI vezérigazgatójának emlegetnek. Abban a szerkesztőségben tehát igazán tudni kell, hogy emlegetik-e vagy sem? Ha semmi másból hát abból, hogy a főszerkesztői szobából kihallatszik-e az emlegetés következtében a csuklás. Ugyebár? Vagy lehet, hogy a főszerkesztői szoba az összesen négyoldalas ujság riporteri helyiségétől oly messze esik, hogy az egyikből a csuklás nem hallatszik át a másikba és a másikból az emlegetés nem hallatszik át az egyikbe? Ezen gondolkozzon egy kicsit. Ajánlom magam.

— **Agy- és szivérelmeszesedésben szenvedőknek** megbecsülhetetlen szolgálatot tesz az enyhe, természetes **„Ferenc József“** keserüviz azáltal, hogy a tápcsatorna tartalmát kiméletesen levezeti és az emésztőrendszer működését biztosan elősegiti.

Ujból kitüzték Hauptmann kivégzésének napját

Newyorkból jelentik: A trenteni főállamügyész kedden *hivatalosan is kihirdette Hauptmann* Brunó, a Lindbergh-bébi halálraitélt gyilkosa előtt, hogy *a kivégzést pénteken, január 17-én végrehajtják.* A halálraitélt nyugodtan fogadta a kihirdetést s csak arra kért engedélyt, hogy kivégzése napjáig *felesége minden nap meglátogathassa.* Az engedélyt megadták.

A kivégzést január 17-én, *este nyolc órára tüzték ki.* A halálraitélt, akit éppen akkor borotváltak, *fagyos, szinte unott közönnyel vette tudomásul a közlést.*

Ópium-tőzsde lesz Üszkübben

Belgrádból jelentik: A közeljövőben ópiumtőzsde nyilik meg Üszkübben városában. A jugoszláv ópiumtermelők ezzel *kiválnak az eddig fennállott török-jugoszláv ópiumszövetségből,* amelynek keretén belül Isztanbulban közös eladási irodát tartottak fenn. A jugoszláv ópiumkereskedelem az utóbbi időben elégedetlen volt az isztanbuli eladási eljárással és ezért elhatározták, hogy Üszkübben önálló jugoszláv ópiumeladási irodát létesitenek.

EGY APA KÉRDÉSE

Kedves szerkesztő úr,

repeső szivvel, végtelen örömmel olvasom nep-nap után, hogy a rossz konjunktura ellenére milyen sorozatos kinevezések történnek a Községi Takarékpénztárnál. Remény ébredez lelkemben, hogy a nap (vagy nep?) végre ránk is sütni fog és állástalan diplomás fiam végre álláshoz juthat. Itt a nagy nyilvánosság előtt adom rövid életrajzát: egyik előkelő budapesti főgimnáziumban jelesen érettségizett, 22 éves korában doktor juris lett, majd egyéves önkéntessége után a tiszti vizsgát sikerrel tette le. Ennyi előképzettség után remélhetjük-e, hogy egy havi 50—60 P-ős joggyakornoki állást kaphat a Községi Takarékpénztárnál? Előre kijelentem, hogy nincs rokonságban sem Wolff Károllyal, sem nem tagja a NEP-nek. Kedves Szerkesztő ur tanácsát kérem, hogy ezek hiján hogy juthat elég tehetséges és jogilag képzett fiam egy szerény joggyakornoki álláshoz? Szivélyes üdvözlettel (aláirás).

Elöntötte az ár Nantes főterét és negyven utcáját

Páris, január 8.

Az éjszaka folyamán *Nantesben* a Loire vizállása 25 centiméterrel *emelkedett. A város belső területének nagy része,*

mintegy 40 utca, valamint a város főtere viz alá került.

A Szajna vizállása az éjszaka folyamán nem csökkent,

az ujabb emelkedés azonban csak 25 centiméter volt és a hatóságok *remélik, hogy ma már megkezdődik az apadás.*

A Rhone völgyében a helyzet kissé javult.

Géczy István, az ismert népszinműiró tüdőgyulladásban meghalt

Gyásza van a magyar szinházi világnak. Tegnap este hét órakor az *Uj Szent János-kórházban meghalt a magyar szinpadi világ egyik veteránja, Géczy István.*

Géczy István neve a kezdeti időszakból kivetkőző magyar szinpad uj korszakának küszöbén vált ismeretessé. 1860-ban született Erdélyben. Festőnek készült és csak később tért át a szinészi pályára. Hosszu ideig müködött az erdélyi szinházaknál mint szinész és rendező. A jónevü erdélyi szinészt azután váratlan serencse érte, *egy országos nép-szinmü-pályázaton*

a „Gyimesi vadvirág“ cimü müvével pályadijat nyert

és ettől kezdve abbahagyta a szinészkedést és népszinmüveket irt. A „Gyimesi vadvirág“ szinte példátlan sikerek közt futotta pályáját, de nagy sikert aratott egy másik népszinmüve: *„Az ördög mátkája“* is. Géczy István Budapestre költözött, ahol az Országos Szinészegyesület Nyugdijintézetének titkára lett. Az utóbbi években már csak egyesületi ügyekkel foglalkozott.

A hetvenhatéves Géczy István *a napokban meghült.* Eleinte nem tulajdonitottak nagyobb jelentőséget a dolognak, a meghülés azonban

tüdőgyulladássá fajult,

amely tegnap este végzett vele. Géczy István temetéséről a Szinészegyesület fog gondoskodni.

Elsüllyedt egy szovjet-hajó

Moszkvából jelentik: A 2550 tonnás *Donetz* nevü szovjet parti őrhajó, amely december 29-én Leningradból Hamburgba indult, *hajótörést szenvedett.* Viborg környékén a hullámok *a személyzet két tagjának holttestét* és a hajóroncs több darabját sodorták partra. Két szovjet jégtörőt küldtek ki arra a helyre, ahol feltevés szerint a hajótörés történt.

Autószerencsétlenség nyolc halottal

Marrakesből jelentik: Egy gépkocsi, amely utasokat szállitott, a város határában felfordult és egy szakadékba zuhant. Roncsai alól *nyolc halottat és tizenhét sebesültet szedtek ki.* Az utasok között *egy európai volt,* aki szintén megsebesült.

Kigyulladt a temesvári gyorsvonat egyik kocsija

Bukarestből jelentik: A bukarest—temesvári gyorsvonat egyik kocsija *Temesvár előtt kigyulladt.* A vonatot a nyilt pályán meg kellett állitani. Az utasoknak az ijedtségen kivül egyéb bajuk nem történt.

Megölte magát egy fiatalember

Ma reggel a Király-utca 98. számu ház második emeletéről az udvarra vetette magát *Mizser* Lajos 21 éves asztalosegéd. A szerencsétlen fiatalember a helyszinen meghalt. Holttestét a törvényszéki bonctani intézetbe szállitották.

Növekszik a munkanélküliség Csehszlovákiában

Prága, január 8.

(Az Esti Kurir tudósitójának távirata.) A munkapiac helyzete Csehszlovákiában aggasztóan rosszabbodik. 1935 utolsó hónapjában a munkanélküliek száma közel *husz százalékkal emelkedett* s december 31-én 798.000 munkanélkülit tartottak nyilván, szemben a november 30-iki 678.000 munkanélkülivel.

Egy hónap leforgása alatt a munkanélküliek száma tehát 120.000-rel növekedett.

Lényegesen rosszabbodott a helyzet az előző év megfelelő időpontjához képest is, amennyiben 1934 december 31-én a munkanélküliek száma még csak 740.000 volt.

Skarlátjárvány Nagyváradon

Nagyváradról jelentik: Nagyváradon az uj esztendőben skarlátjárvány tört ki. Eddig 70 gyereket szállitottak a járványkórházba, akik közül kettő meghalt.

Sirrablás a bécsi Szent Borbála-templomban

Bécsből jelentik: A görögkeleti Szent Borbála-templomban tegnap délután betörték Szent Jozefát üvegkoporsójának fedelét és a szent nyakáról letépték a sulyos aranyláncon függő keresztet. A rendőri nyomozás megállapitotta, hogy a tettes hivatásos tolvaj lehet, mert kesztyüben dolgozott. A templomban lévő többi értéktárgyhoz nem nyultak hozzá.

RÁDIÓREJTÉLY

— *Érdekes, az egész készüléken ma kizárólag csak a bécsi szünetjelet lehet hallani!* *(Lustige Blätter.)*

Óriási sikert aratott Bartók Béla Londonban

Az angol sajtó a meleg elismerés és lelkesedés hangján foglalkozik az angol rádió tegnapi magyar hangversenyével, amelyet elsőrendü fontosságu müvészeti eseménynek minősit és kiemeli, hogy a tartalmas müsor kitünő áttekintést nyujtott a remekművekben oly gazdag magyar zeneköltészet minden ágában. A lapok a legérdekesebb zeneszámnak *Bartók* zongoraversenyét tartják, amely — a *Daily Telegraph* szerint — már egymagában elegendő ahhoz, hogy *vezetőhelyet biztositson Bartóknak a modern zeneszerzők között.*

A *Times* szerint Bartók hangversenye a lehető legmagasabb szinvonalra finomitotta a magyar népzene dallamait és főként a lassu tétel ellenállhatatlanul szivhezszóló.

A *Morning Post* szerint *Bartók* ragyogóan ügyes darabját ragyogó müvészettel játszotta.

Hasbaszurta gazdatársát

Nyiregyházáról jelentik: Barna József nyirpazonyi gazda összeveszett Gál József gazdatársával. A veszekedés odáig fajult, hogy Barna késsel hasbaszurta Gált, akinek belei azonnal kifordultak. Gált haladékolva szállitották a nyiregyházi kórházba, Barnát pedig a csendőrség letartóztatta.

— **A migrén és az idegesség** azon esetei, amelyek a gyomor- és bélmüködés zavaraiból erednek, gyakran már egy pohár természetes **„Ferenc József“** keserüviz használata által is megszünnek.

Nagy fizetésképtelenség a pécsi piacon

A rossz karácsonyi és ujévi árusitás, valamint a vidék egyéb nehézségei és bajai következtében ujabban szokatlanul erősen indult meg a fizetésképtelenségi esetek bejelentése az egyes törvényszékeken. Nagy meglepetést kelt a pécsi törvényszéken történt kényszeregyességi eljárás megindítása, amelyet a mai napon rendeltek el. *Glöckner Gyula pécsi füszer- és gyarmatárunagykereskedő cég* jelentett fizetésképtelenséget, hitelezőinek nagy meglepetésére. A Glöckner céget 1919-ben *alapitották és működését az egész Dunántulra is kiterjesztette.*

Kényszeregyességi kérvényében azzal indokolja a bekövetkezett fizetésképtelenséget, hogy a gyárak vidéki lerakatainak nagy versenyével nem tudott megküzdeni és azoknak áraival a versenyt nem tudta felvenni. Ideiglenes mérlege szerint összes tartozása 180.783 pengőt tesz ki, amivel szemben 112.155 pengő szerepel a cég brutto vagyonaként. Az aktivák között az áruraktár 82.000 pengővel szerepel. A fizetésképtelen cégnek 120 hitelezője van, akiknek *50 százalékos kvótát ajánl fel.* Az OHE elrendelte a vizsgálatot.

Ötszázezer angol bányász készül sztrájkra

London, január 8.

(Az Esti Kurir tudósitójának távirata.) Az angol fővárosban ma döntő tanácskozások indulnak meg a fenyegető bányászsztrájk elháritására. Abban az esetben, ha a békéltető tárgyalások nem vezetnek eredményre, ugy február elsején elkerülhetetlenül bekövetkezik a nagy bányászsztrájk, amely

500.000 munkást érint.

Több bányatársaság már hajlandónak mutatkozik a munkabérek bizonyos foku emelésére, a bányatársaságok ajánlata azonban alig ötven százalékig veszi tekintetbe az általános bányászszakszervezet bérköveteléseit.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KISALFÖLD

Giczy János

1971 NOV 14

1021.

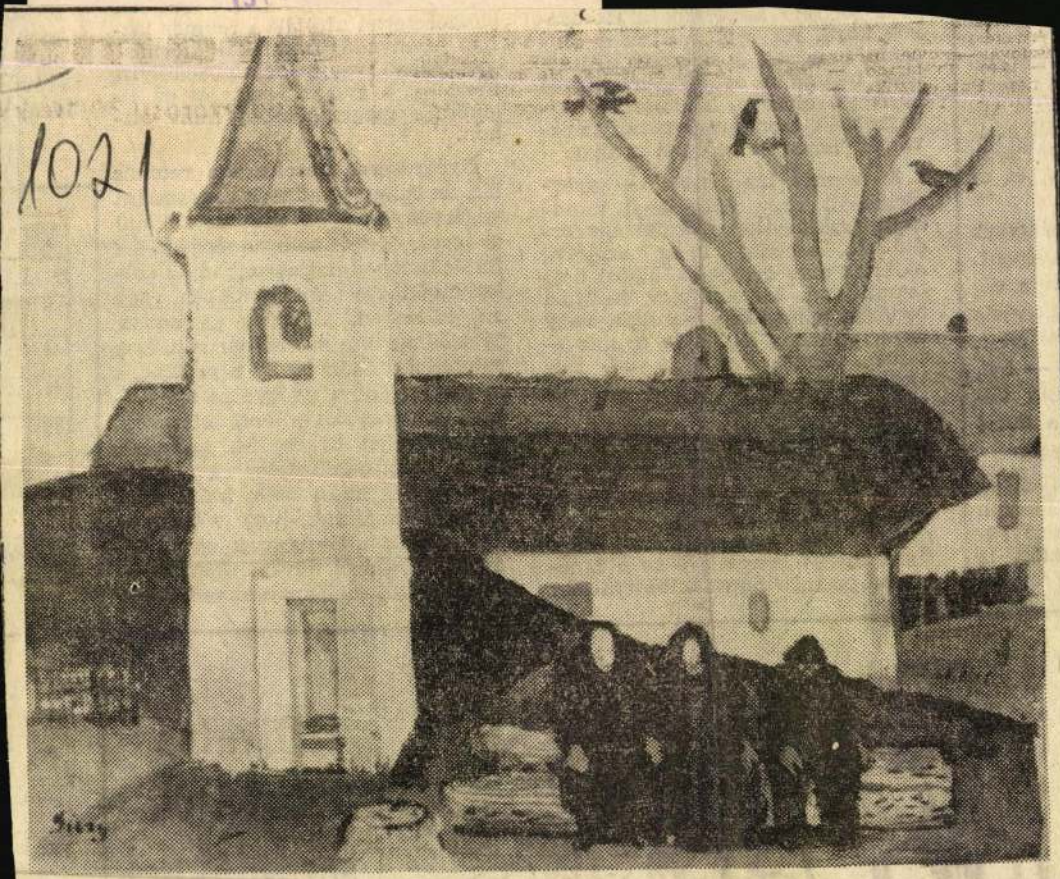

Falusi mementó

Giczy János festménye

sem tartoznak a ri
gok közé. Az orvostudomány
adata nemcsak a betegek gy
tása, hanem a betegség-meg
is. A megelőzési lehetőségek
használása azonban nemcsak
vostól, hanem a betegtől is fü

A reumás láz tünetei — mekeknél vagy fiataloknál r össze csak egy-két százalékban dul elő. Éspedig főleg azoknál, akiknek erre örökletes, alkati hajlamuk van. Elsőnek egy garatűri fertőzés, tehát tehát mandula- vagy torokgyulladás zajlik le a szervezetben. Ennek hatására ún. túlérzékenység fejlődik ki a szervezetben. A fertőzést követő mintegy két hét múlva a túlérzékennyé vált szervezet ízületeiben jön létre a heveny gyulladás. Az ízületek megpirosodnak, megduzzadnak, magas láz és hidegrázás kíséretében. Az ilyen gyermek vagy fiatal ágyba kényszerül és a tünetek súlyossága miatt feltétlenül sor

különös figyelmet. Azonban az ízületi elváltozásokkal egyidőben, vagy azt követően, allergiás gyulladás játszódhat le a szívbelhártyán és a szívbillentyűkön is. Ez a gyulladás is lezajlik, de a gyógyulás nyomaként az egyes szívbillentyűkön vagy szájadékokon hegesedés, szűkület, vagy billentyűelégtelenség következhet be. Ezért van különleges jelentősége annak, hogy a reumás lázból gyógyult gyermek vagy fiatal a betegséget követő időkben — az orvos utasításának megfelelően

Divatos kabátok serdülőknek

1. A húzózárral csukódó, megkötős

GÉCZI János

vizuális költészet kell?

ZALÁN Tibor: Egy költő magánútjai.
Géczi János költészetéről =
Kortárs, 1989/12.
140–148. ill.

XX. 12. 45. u / Határterület?
Új média?

MDK

Géczy János építőmester

Épitő Ipar 1909. márc. 7. 93. l.

MDK

Géczy János

Kiállitási hir

Nógrád 1968 ápr.6.

Géczy Ödön, bekőépítés

MDK

1969. szept. 8-án meghalt; 72. életévében.

A Megyeri úti temetőben temetők el.

—: Halálozás

11

Népszabadság, Bp. 1969. szept. 12.

Ø Géczy Ödön

ipsum.

Evt. 1928

3713. Magyarországi festő,
A XV. század második fel

Madonna.

Mellig látható, Dicsfén
felé hajtja és kissé jobbra né
laira omló haja hullámos, sz
gas ruhája alá ingvállának sz
fehér gyöngyökkel kirakott csa
nak. A mintázott háttér aranyo

Fára vont vászon, mér. 46.7:37 cm.
Vétetett Fenyő Lajostól
29-én 100 K-án (320-908). – El
(730-908). – Az elszámolás elf
11525 szvsz. a. (911-911).

Jegyzet: A kép hátán egy

Vét 1908. Fenyő

Géczy Ödön

butortervező

1914–21

Éimisk 1930. 83. l.

Kovács Béla

Mohács

Apr. 11. Utcsz u. 7.

Münzmusz

1914. kor.

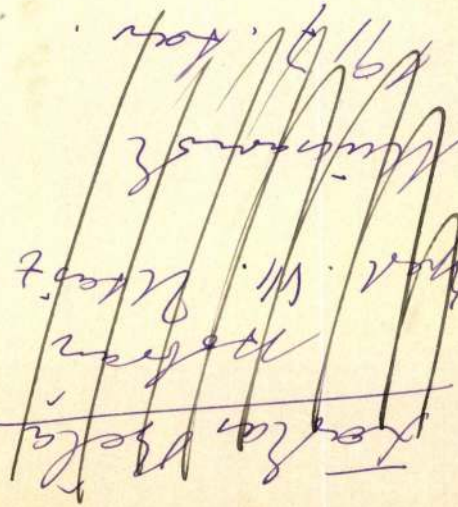

a sárvári Kastélyban

Falképek, ~~[illegible]~~ Dorffmeistertől

VI. 301.

dr. Géczinc Folly Irén

R. Folly Róbert, az egykori építész lányának terve alapján toldalékszárnyakat építettek az Egry-házhoz, hogy elhelyezhessék a nehezen megszerzett Egry-képeket, a toldalékszárnyakat nagy térrel, galériával tervezte meg Folly Irén.

Tamás István: Egy múzeum és egy könyv.

Népszabadság, 1973. szept. 2.

Geczyne Folly Irén
építész

Egyik kávához állami megbízatásra reprezentatio szánnyat épített a villa egyhori épitőjének mérnök leánya Geczyne Folly Irén.

Földes Anna: A pékkor otthonában.
Nők Lapja, 1973. szeptember 22 - 14 oldal.

dr. Géczine Folly Irén, [építész?]

Folly Róbert építész lánya. A budaczonyi Egry-házhoz ő tervezte a toldalék-szárnyakat „nagy térrel, galériával."

Tamás István: Egy múzeum és egy könyv M.S.

Népszabadság, Bp 1973. szept. 2.

GEDAI Csaba

MNM Nyomda

MEGHÍVÓ

Gedai Csaba eddigi kiállításai:

1990 – Trientális csoport kiállítása, KULTURINNOV, Budapest

1992 – Izland '92; a Trientális csoport kiállítása,
Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest

1993 – Izland; Könyvtár, Szentmártonkáta

A Magyar Nemzeti Múzeum
Legújabbkori Történeti Múzeuma
tisztelettel meghívja Önt

GEDAI CSABA

PUSZTULÓ ÉRTÉKEINK
című fotókiállításának megnyitására

1993. november 26-án (pénteken) 15 órára
a Budavári Palota A épületébe

Megnyitja:

SZEBELLÉDY GÉZA
az MTI vezérigazgató-helyettese

A kiállítás 1994. január 16-ig tekinthető meg.

Varsói fotótárlat a magyar királyi városokról

(MTI) A varsói Magyar Kulturális Intézetben fotókiállítás nyílt a magyar királyi városokról, Esztergomról, Székesfehérvárról, Veszprémről, Visegrádról és Óbudáról-Budáról. A kiállításon Antall Péter és Gedai Csaba félszáz színes fényképe látható, köztük számos légi felvétel. Az anyag a közelmúltban Magyarországon albumban is megjelent, magyar, angol és német nyelven. A kiállítás anyagát a tervek szerint más lengyelországi városokban is bemutatják, és a Vatikánba is készülnek vele.

GEDAI CSABA

Magyar Hírlap 2001. márc. 13

Nem tudom, mennyire ért Ön ezek
ugy érzem - nem fogok már eltáv
feljebb kimélyithetem ezt a szé
lat érleli bennem egyre jobban.
gazdálkodására is abban az elő
a kádenciát. -

De éppen ez az elgondolás és s
fogva azt, hogy aki kiadó, aki
hatatlanul erkölcsi javakkal i
ha szellemi és erkölcsi téren

Hát persze hogy ama kis kör kö
is megmondotta! Ő azt mondotta
amelynek egyetlen szellemi köz

Gedai István

Méltatás

Székely András: A magyar pecsverés története.
Tükör, 1977. szeptember 18 – 4 lap.

MÚZEUMI Hírlevél

1994.
XV. évf.
12. sz.
December

Kiadja a Magyar Nemzeti Múzeum Műtárgyvédelmi és Információs Részlege.
Szerkesztőség: 1087 Budapest, Könyves Kálmán körút 40.
Előfizethető: 1450 Budapest 9. Pf. 124.
Ára: 1200 Ft/év. MNB 232–90142–5127
Telefon: 210-1330, telefax: 210-1338.
HU–ISSN 1217-8209

A tartalomból: *Dél-alföldi népművészeti gyűjtemény a Néprajzi Múzeumban * Műemlékorgonák konzerválásának és restaurálásának gyakorlati problémái * ICOM hírek * Gazdasági szakemberek találkozója * Megalakult az MNM Baráti Köre*

FÓKUSZBAN

Gondolatok a Magyar Nemzeti Múzeumról

Széchényi Ferenc gróf 1802-ben ajándékozta a nemzetnek könyvtárát, valamint térkép-, érem-, fegyver-, felesége - Festetics Julianna - pedig 1803-ban ásványgyűjteményét. Az azóta eltelt közel két évszázad alatt két irányzat érvényesült: a múlt században általános gyűjteménnyé vált, 1808-ban létrehozott (1808. VII. tc.) Nemzeti Múzeumból sorra szakadtak le különböző szakgyűjtemények, majd a két világháború között ennek ellenhatásaként túlzott centralizáció történt.
Az egységes gyűjteményben, ennek szervezetén belül 1810-ben elkülönült a Természeti Tár (ez 1876-ban három részre szakadt: Állattár, Növénytár, valamint Föld- és Őslénytár), 1814-ben az Érem- és Régiségtár (amely csak 1926-ban vált három önálló osztállyá: Éremtár, Régészeti Osztály, Történeti Osztály), 1846-ban viszont felállították a Képtárat. (1862: Arcképek, Általános Képtár, Pyrker Képtár, Nemzeti Képcsarnok). 1871-ben a Magyar Nemzeti Múzeumtól függetlenül megalakult az Országos Képcsarnok, amelybe a Nemzeti Múzeumból átvitték a régi képeket, a XIX. századiakat viszont ide hozták. Az 1896. VIII. tc. megalapította a Szépművészeti Múzeumot, amelynek gyűjteményét az Országos Képcsarnok, a Magyar Nemzeti Múzeum Képtára és a Történeti Képcsarnok anyagából állították ki. Ugyancsak a Nemzeti Múzeumtól függetlenül létesítették az Iparművészeti Múzeumot (Mű- és Iparmúzeum) és részben ugyancsak a Nemzeti Múzeum anyagából, ahonnan az itáliai bronzokat és majolikát, valamint a XVIII-XIX. századi üveg- és porcelángyűjteményt szállították át. Ide került még Xantus János keletázsiai expedíciójának néprajzi anyaga.

Bár a Nemzeti Múzeumnak szinte alapítása óta volt néprajzi anyaga, csak 1872-ben állították fel Néprajzi Tárát. Így 1901-ben a Könyv- és Levéltáron kívül a Magyar Nemzeti Múzeumban a következő tárak voltak:

Érem- és Régiségtár
Képtár
Állattár
Ásvány- és Őslénytár
Növénytár
Néprajzi Tár

A múzeumi terület széttagoltsága korántsem volt oly' nagymérvű, mint pl. napjainkban. Az I. világháború után mégis szükségét érezték a centralizációnak és 1922-ben (XIX. tc.) létrehozták az Országos Magyar Gyűjteményegyetemet. Tanácsának irányítása alá tartozott a Magyar Nemzeti Múzeum (ekkori osztályai: Széchényi Könyvtár, Érem- és Régiségtár, Állattár, Növénytár, Ásvány- és Őslénytár, Néprajzi Tár) Országos Levéltár, Szépművészeti Múzeum. Később még más intézetek, intézmények is beolvadtak e szervezetbe.
A Gyűjteményegyetem helyébe az 1934. évi VIII. tc. 1. &-a a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsát állította, amely alá a következő intézmények tartoztak:

Országos Levéltár
Országos Széchényi Könyvtár
Szépművészeti Múzeum
Történeti Múzeum
Természettudományi Múzeum
Közgyűjtemények Országos Felügyelősége

A Történeti Múzeum ekkori egységei:

Régészeti Tár
Történeti Tár
Éremtár
Iparművészeti Gyűjtemények (a korábbi Iparművészeti Múzeum)
Néprajzi Múzeum

Ez a Tanács az 1949. évi 13. tvr.-tel szűnt meg. Az Országos Széchényi Könyvtár elkülönült a múzeumoktól, s megszűnt a Közgyűjtemények Országos Főfelügyelősége, s öt kiemelt önálló múzeum „Magyar Nemzeti Múzeum" előnevet kapott. Ezek:

Történeti Múzeum
Szépművészeti Múzeum

Gedai István

Iparművészeti Múzeum
Természettudományi Múzeum
Néprajzi Múzeum

A közös „Magyar Nemzeti Múzeum" nevet az 1963. évi 9. tvr. szüntette meg, fenntartva azt a korábbi Történeti Múzeum részére. A legutolsó, Magyar Nemzeti Múzeumot érintő múzeumátszervezés 1990-ben történt, amikor a Legújabb Kori Történeti Múzeumot csatolták a Magyar Nemzeti Múzeumhoz. 1991-ben pedig a Központi Múzeumi Igazgatóság szűnt meg és jogutódja ugyancsak a Magyar Nemzeti Múzeum lett.

Közben - főleg e század folyamán - a kultuszminisztériumi tárcán kívül szakminisztériumok alá tartozó múzeumok jöttek létre:

Hadtörténeti Múzeum (Hadügyminisztérium)
Közlekedési Múzeum (Közlekedési Minisztérium)
Mezőgazdasági Múzeum (Földművelésügyi Minisztérium)
Kereskedelem- és Vendéglátóipari Múzeum (Kereskedelmi Minisztérium)
Orvostörténeti Múzeum (Egészségügyi Minisztérium)
Központi Bányászati Múzeum (Iparügyi Minisztérium, amelyből alapítványi múzeum lett)
stb.

Az említett két irányzat (széttagolódás és központosítás) tehát két évszázad folyamán állandó kölcsönhatásban volt egymással. Semmiképpen sem beszélhetünk évszázados megmerevedésről, az élet követelményei szerint állandóan módosították a szervezeti formákat. Központosítás tulajdonképpen csak az Országos Gyűjteményegyetem létrehozásakor történt, annak felismeréseként, hogy egészségtelenül szétesett az országos gyűjtemények hálózata. A helyes felismerés azonban túlzott központosítást eredményezett, amikor egy kibővített Magyar Nemzeti Múzeumot összevontak a Széchényi Könyvtárral és az Országos Levéltárral. Ennek a három közgyűjteményi területnek feladatai, módszerei - néhány közös vonás mellett - annyira eltérnek egymástól, hogy egy szervezeti egységbe vonásuk indokolatlan. Ezt egyértelműen bizonyította az új múzeumi törvénytervezet többlépcsős szakmai vitája, amikor elvetették a közgyűjteményi törvényt és önálló múzeumi, könyvtári, valamint levéltári törvény mellett döntöttek. A döntés indokai igazolják e három terület, vagy első intézményeinek (Magyar Nemzeti Múzeum, Országos Széchényi Könyvtár, Országos Levéltár) szervezeti elkülönülését.

Alapvető változást igényel viszont, az országos múzeumok hálózatának jelenlegi szervezeti formája az alábbi szempontok miatt.

Az előzőekben vázoltak szerint részben a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményeiből alakult új múzeumok következtében gyakorlatilag megszűnt a Magyar Nemzeti Múzeum, mert ezt azoknak a szakgyűjteményeknek összessége jelentené, amelyek most önálló múzeumok. A Magyar Nemzeti Múzeum alapfeladata ugyanis a magyar nép és a magyar föld tárgyi emlékeinek gyűjtése, valamint természetesen ezek konzerválása, tárolása, tudományos feldolgozása, bemutatása. Jelenlegi gyűjteményei ugyanakkor csupán a Kárpát-medence honfoglalás előtti népeinek régészeti hagyatéka (Régészeti Osztály), valamint a magyar nép azon tárgyi emlékei, amelyek a Középkori-, Újkori- és Legújabb Kori Osztály, a Képcsarnok és Éremtár gyűjteményeiben vannak. A magyar nép tárgyi anyagának összességéből viszont egyes csoportok vagy hiányzanak, vagy töredékesek, illetve másodrangú anyaggal képviseltek. Azok, amelyek ma a Néprajzi, Iparművészeti, Műszaki Múzeum, Nemzeti Galéria, s a különböző szakmúzeumok, elsősorban a Hadtörténeti, Mezőgazdasági, Közlekedési, Vendéglátóipari, Orvostörténeti, Bányászati, stb. gyűjteményei. Ezek valamennyiének anyaga elsősorban a magyar nép tárgyi emléke. Ha tehát a Magyar Nemzeti Múzeumot feladatának szempontjából tekintjük, akkor ezek összessége alkotja a Magyar Nemzeti Múzeumot. Lehetetlennek vélem a Magyar Nemzeti Múzum vázolt együtteséből kiszakítani a nem magyar nép tagja (amit egyes esetekben különben is nehéz eldönteni) által készített alkotást, mert ez az anyag is tartozéka a magyar kultúrának, hiszen magyar tárgyi anyag kiszakítása az európai összességből magunk kirekesztését jelenti. Így tartozik az együtteshez a Szépművészeti Múzeum.

Minden nép egyik meghatározója természettudományos műveltsége. A Természettudományi Múzeum egyes gyűjteményei már a Magyar Nemzeti Múzeum alapításakor szerves részét képezték annak, feladatai is „nemzetiek", e tiszteletre méltó jelző valódi értelmében. Végülis három múzeumi csoport (történeti, művészeti és természettudományi) együttese jelenti a Magyar Nemzeti Múzeumot.

Az említetteket bizonyítja a közelmúltban tervezett nemzeti intézmények kijelölése is, amely a múzeumi területre a Magyar Nemzeti Múzeumot jelölte ki. Már akkor rámutattak a kijelölés esetlegességére, mert már országos múzeum (Néprajzi, Iparművészeti Múzeum, Nemzeti Galéria) is legalább annyira „nemzeti", de a Szépművészeti Múzeum éppúgy részese a nemzeti kultúrának, ha a gyűjteményei nem magyar alkotások is, annál is inkább, mert ide tartoznak Magyarország jelenlegi határain kívüli magyar művészek alkotásai is, vagyis a struktúra nem tartja magyarnak az erdélyi, felvidéki magyar művészeket, ugyanakkor magyarnak a Magyarországon élő és alkotó idegen művészt.

A Magyar Nemzeti Múzeum mai gyűjteményei tehát a Magyar Nemzeti Múzeum fikciója. Fikció ugyanakkor más vonatkozásban is. Múzeumi szervezetünk területi struktúrája szerint ugyanis minden megye és a főváros független gyűjtési terület, amelyen minden ottani anyag az önkormányzati múzeum tulajdona, s a Magyar Nemzeti Múzeumnak még a korábbi kiválasztási joga sincs meg. Így a magyar nép történetét, művelődését az arra hivatott múzeum csupán az e század közepéig tulajdonába került anyaggal tudja csak bemutatni.

Természetesen nem arról van szó, hogy a magyar műkincsállományt teljes egészében az országos múzeumok hálózata birtokolja. Egyértelmű és szükséges, hogy létezzenek más tulajdonú (önkormányzati, egyházi, alapítványi, magán-) múzeumok, gyűjtemények. Ezek azonban elsősorban területekre vonatkozzanak. Azok a műtárgyak viszont, amelyek - bárhol kerültek elő, vagy készültek - bármely szempontból országos jelentőségűek, a magyar nép összességére vonatkozik, országos múzeumban van a helyük.

Múzeumi hálózatunk szervezeti formájának meghatározásakor a magyar műkincsállomány érdekéből kell kiindulni és ehhez igazítani a szervezetet: ne az egyes múzeumok érdeke, egymás közötti rivalizálása (sőt, az egyes intézmények szakembereinek egyéni érdeke!) határozza meg műkincsállományunk helyzetét. Ez azt jelenti, hogy az országos múzeumok gyűjteményeit (az átfedések, rivalizálások elkerülésére) integrálni kell. A terület természetesen túl nagy ahhoz, hogy egy vezetés alá tartozzék, a műtárgycsoportok szerint integrált múzeumegyüttesen belül továbbra is lesznek főigazgatói egységek alá tartozó igazgatósági, főosztályi stb. egységek.

Első lépésként mindenesetre létre lehetne hozni egy olyan tanácsot, amely az érintett országos múzeumok főigazgatóiból állna és ennek feladata koordinálási tevékenység lenne, amely részben a folyamatos ügyekre vonatkozna, részben pedig előkészíthetne, a gyakorlatban kialakíthatna egy szervezeti egységtervezetet. Addig is bizonyos feladatok összevonása - ad hoc, vagy végleges - lehetséges lenne. (Pl.: közművelődési, kiállítási feladatok, könyvtári integrálás.)

1991-ben megszűnt a Központi Múzemi Igazgatóság és a Magyar Nemzeti Múzeum lett jogutódja. Feladatait átvette, amelyek közül legfontosabbak az informatika, a központi számítógépes rendszer, a restaurátorképzés (távlatokban posztgraduális) és kutatás az egész magyar múzeumi terület számára, vagyis gyakorlatilag egy olyan, a Magyar Nemzeti Múzeumon belüli intézmény, amely központi feladatokat lát el.

Amikor - 1949-ben - a megyei múzeumok az önkormányzatokhoz (akkor tanácsok) kerültek, gyakorlatilag megszűnt a szaktárca (minisztérium) szakmai felügyelete. Létezett ugyan szakfelügyelet, ez azonban csupán ad hoc segítséget jelenthetett, mindenkor személyi kapcsolatok határozták meg, amely adott pillanatokban, adott helyen vagy jó volt, vagy nem. Műtárgyállományunk sorsa, helyzete pedig ezen nem múlhat. Ezt a szakfelügyeletet hatásosan kell működtetni a Magyar Nemzeti Múzeum említett Központi Múzeumi Igazgatóság jogutód osztályán, vagy önálló osztályon és ez valódi szakfelügyeletet jelentsen a műtárgyállomány védelmében és szakmai védelmet a műtárgyakkal foglalkozó dolgozóknak. Ennek a felügyeletnek kell differenciálni a gyűjteményeket, melyek azok, amelyek országos jelentőségű műtárgyakkal rendelkeznek, illetve szinte érdektelen gyűjtemények. A szakfelügyeleti testületet pedig valóban a szakterületek legkiválóbb kutatóiból kell összeállítani.

A Magyar Nemzeti Múzeum rendelkezik egy filiálé hálózattal: Esztergom, Sárospatak, Visegrád, Monok és Vértesszőlős tartozik szervesen a Magyar Nemzeti Múzeumhoz, mint feladatkörében a legkiemelkedőbb jelentőségű objektumok. Ez a szervezeti forma hatásosan működik, bizonyított, hogy az ország kulturális életében részvételük így sokkal inkább meghatározó. Legfelsőbb szinten eldöntendő a filiálé rendszer kiegészítése, mert a jelenlegiek sora torzó, nem foglalja magába a jelenlegi Magyarország területén lévő, történelmünk legkiemelkedőbb valamennyi objektumát. Persze akkor ezt vonatkoztatni kellene a természettudományi területre is.

Egy, a vázoltak szerinti struktúra rendszer sem lesz bizonyára végleges, mert az élet követelte változtatások nem állnak meg. A jelenlegi struktúra azonban változtatást követel, amit gondos előkészítés és szakmai vita után végre kell hajtani, mindenkor azt tartva szem előtt, hogy elsődleges az ország műkincsállományának érdeke.

Amint a cím („Gondolatok a Magyar Nemzeti Múzeumról") is jelzi, az itt írtak egy vélemény a múzeumi területről, aminek bizonyára igen sok intézményi és még több egyéni érdek mond ellent. Talán a vita feloldhatja ezeket. Megtisztelnének és megköszönném, ha a kollégák hozzátennék a maguk véleményét.

dr. Gedai István
főigazgató

KIÁLLÍTÁSI NAPTÁR

Új, állandó kiállítások, 1994.

BUDAPEST

Aquincumi Múzeum
„Istenek, katonák, polgárok"

Petőfi Irodalmi Múzeum
„A hetedik"
József Attila emlékkiállítás
Székely Aladár Ady-fotográfiái

Szépművészeti Múzeum
XX. századi gyűjtemény

BÉKÉS MEGYE

Munkácsy Emlékház, Békéscsaba
(Omaszta Kúria)
„Munkácsy Mihály grafikái"

Vidovszky Béla Helytörténeti Gyűjtemény, Gyomaendrőd
Vidovszky Béla és Corini Margit festményei, személyes emlékei

Grafikai Múzeum, Gyula
Lajos Ferenc és kortársainak grafikái

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE

Hermann Ottó Múzeum, Miskolc
„Mit ránkhagytak a századok..."

Kossuth Lajos Emlékmúzem, Monok
(felújított)

Seress-ház, Putnok
Holló László kiállítás

FEJÉR MEGYE

Deák Gyűjtemény, Székesfehérvár
(felújított)

Schaár Erzsébet Gyűjtemény, Székesfehérvár
(felújított)

Várostörténeti Múzeum – Új Magyar Képtár, Székesfehérvár
Louise McCagg (New York) művei

GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE

Városi Művészeti Múzeum, Győr
Dr. Váczy Péter történész professzor által Győr városának adományott műgyűjteménye

Xantus János Múzeum, Győr
Kisfaludy Károly életútja
A téti és a győri Kisfaludy-kultusz tárgyi emlékei
(megtekinthető a téti Építőipari és Szolgáltató Szövetkezet központjában – Tét, Fő u. 129.)

HEVES MEGYE

Bajza József Emlékszoba, Szücsi
A kiállítást a Heves Megyei Múzeumi Szervezet munkatársai készítették.

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE

Szabadtéri Bányászati Múzeum, Tata
Földalatti bányatérség
Szabadtéri gépmemutató

Táncsics Mihály Emlékmúzeum, Ácsteszér
Táncsics Mihály emlékkiállítás
(felújított)

PEST MEGYE

André Kertész Emlékház, Szigetbecse
(felújított)

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE

Jósa András Múzeum, Nyíregyháza
Krúdy Gyula élete és kora
(felújított)

Sóstói Múzeumfalu, Sóstógyógyfürdő
„Céhek és céhes emlékek Szabolcs megyében"
(megtekinthető a Múzeumfalu műhelysorában)
A Sóstói Múzemfalu 30 éve
(megtekinthető a Múzeumfalu anarcsi házában)
„Cigánykunyhók és cigány kézműves mesterségek"
„Nyírségi zsellérház a dél-nyírségi portán"

Vasvári Pál Múzeum, Tiszavasvári
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye orvos- és gyógyszerészet-története
Egy tiszabüdi szoba
Katonai fegyverek és egyenruhák

TOLNA MEGYE

Magyarországi Németek Háza, Bonyhád
Heimatstube – Bonyhádi tájszoba

VAS MEGYE

Rába Helytörténeti Múzeum, Körmend
„Nemzedékek öröksége"

VESZPRÉM MEGYE

Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc
„A Bakony növény- és állatvilága"

Bencés Apátsági Múzeum, Tihany
Római és középkori kőtár
IV. Károly király emlékszoba
XVIII. századi barokk templombelső és sekrestye
Szakrális és liturgikus gyűjtemények

Gróf Esterházy Károly Kastély- és Tájmúzeum, Pápa
Válogatás a pápai Győry-család magángyűjteményéből

Névrövidítés profilváltással

• A legviharosabb szavazás a közgyűlésen az Állam- és Jogtudományi Intézet névváltoztatására vonatkozó javaslatot előzte meg. A résztvevők 32 százaléka ellenezte, hogy jövőben az MTA Jogtudományi Intézetére változzék az elnevezés, s lecsípjék az államjogi kutatásokat. A közgyűlés jogász résztvevői e formálisnak látszó aktus ellen voksoltak. Következésképpen más – nem jogi – diszciplínák képviselői szavazták meg a javaslatot. Mi van e fura aktus mögött? – kérdeztük az intézet igazgatóját, Lamm Vandát.

Nem a névváltoztatás sérelmes, hanem az át nem gondolt profilváltoztatási szándék. Az intézet ugyan mindenképpen megmarad, de a határozatnak megfelelően tematikai módosítást kell végrehajtani. Ezt szolgálja az ellentmondásosnak tetsző, de immár elfogadott névváltoztatás. Kiolvasható a konzolidációs bizottság jelentéséből: az intézet „elsősorban a gazdasági és magánjog, illetve az európai jogharmonizáció művelésére periódusos szervezett alkotási feltételeket nyújt" egyetemen, illetve a jogalkalmazás területén dolgozóknak is.

• Nem gondolja, igazgató asszony, hogy EU-csatlakozásunk fényében logikus az új profil beiktatása?

Bizonyosan az, de az intézetnek gazdag alkotmány- és más közjogi kutatásai vannak folyamatban főhatóságok felkérésére. A törvényalkotási kérdésekben együttműködünk parlamenti bizottságokkal. Ez sikerágazatunk. Fontos értékünk menne veszendőbe radikális profilváltás esetén, a Politikatudományi Intézetben, melynek némely vélemény szerint integrálnia kellene a közjogi kutatásokat, ilyen jellegű kutatás nem folyik.

•Az Akadémia elnöke megerősítette, a névváltoztatás nem zárja ki, hogy az intézet továbbra is foglalkozzon alkotmányjogi, emberi jogi és más közjogi kutatással. Ez megnyugtathatja önöket.

Lamm Vanda

E kijelentést megerősítette Glatz Ferenc, amikor kihallgatáson fogadott, s felhívta a figyelmemet, hogy nem tervezi az elnökség a jogtudományi intézet létszámleépítését. Sőt fejlesztés várható, az európai jogharmonizáció lényegi kutatást feltételez. Az Akadémia elnöke bizonyára állja szavát. De itt a célok újrameghatározásában körültekintőnek kell lenni. Most ugyanis nem csak a magánjogi eurokonform szabályozás kerül napirendre, például védjegyek, versenyfeltételek, fogyasztóvédelem és más hasonló témák szabályozása; ennél többről van szó. Jogalkotásunknak ugyanis harmonizálnia kell az EU közigazgatási szabályokkal. Amennyiben képviselőket választunk az Európai Parlamentbe, ennek jogi feltételei szintén szabályozásra szorulnak. A jogharmonizáció akkora torta, hogy abból szinte minden jogász kutatónak jutna egy-egy szelet, s még akkor is marad feladat. Az EU-csatlakozás a magyar alkotmány büntető és emberi jogi szabályainak hozzáigazítását is megköveteli az európai normákhoz. Természetesen jó EU-polgárok leszünk, de szükséges nemzeti érdekeink jogi védelme is. Ehhez nagy- és kiskapukat kell nyitnunk.

• N. S. L.

A tárca nem szól bele

Az MTA úgynevezett konszolidációs bizottságának tanulmánya egyelőre nyitva hagyja a kérdést, vajon az akadémiai kutatóhálózaton belül maradnak a humán kutatóintézetek, vagy közgyűjteménybe, esetleg egyetemre helyezzék őket.

Az akadémiai intézetek nagyobb terhet vállalhatnának oktatási, illetve közgyűjteményi teendőkből az akadémián kívül kerülve. Ahol lehetséges, egyetemi, illetve gyűjteményi bázisra települve vagy azzal együttes finanszírozásban működjenek, de őrizzék meg akadémiai autonómiájukat, javasolta a bizottság.

Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter úgy vélekedik: az Akadémiának és az érintett közgyűjteményeknek, más esetben egyetemeknek kell megáltapodniuk, a tárca nem kíván beleszólni. Az Akadémia humánintézeteinek vezetőit hivatalosan még nem tájékoztatták arról a tervről, mely szerint a kisebb kutatóhelyeket tematikailag közel álló múzeumokhoz csatolnák. (Az említett konszolidációs jelentés a Néprajzi Kutatóintézetet az ELTE állományába vagy a Néprajzi Múzeumhoz, a Művészettörténeti Kutatóintézetet az ELTE-hez vagy a Nemzeti Galériához, a Régészeti Intézetet a Nemzeti Múzeumhoz csatolná.)

A közgyűjtemények vezetői általában vonakodnak a véleménynyilvánítástól: alig ismerik a javaslatot. Némely informátorunk szerint az intézetek „lepasszolásával" az Akadémia értékesíthető ingatlanokhoz szeretne jutni. Kérdés, hogy a szintén létszámleépítésekre készülő, válságmenedzseléssel elfoglalt közgyűjtemények miként tudnák átvenni az akadémiai kutatógárdát; a Néprajzi Múzeum például dolgozóinak hónapokig nem fizette ki törvényben meghatározott járandóságait.

Gedai István, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója elmondta: szakmai szempontból indokoltnak tartaná a kutatóhelyeknek azokhoz a közgyűjteményekhez telepítését, amelyek mindig a kutatás központjai voltak. A főigazgató szerint az akadémiai intézet és a Nemzeti Múzeum különállása hátráltatja a kutatást.

A főigazgató úr az ötvenes években létrehozott akadémiai kutatóhelyek hálózatát tudományos szempontból nem tartja ideálisnak. Sérelmezi, hogy az MTA saját intézményhálózatán belül igyekszik a tudományos fokozatokat odaítélni, és kívülálló kutatók indokolatlanul nem nyernek el tudományos fokozatokat. Egy döntést nem hozó minisztériumi értekezletet kivéve hivatalosan őt sem kérdezték, átvenné-e a régészeti intézetet. A főigazgató úr szerint azonban a válasz igenlő lehet – szigorú feltételekhez kötve.

A Nemzeti Múzeum nem tartana igényt a régészeti intézet várbeli épületére, viszont az intézet munkatársainak be kellene illeszkedniük a múzeumi szervezetbe. Csak azok kaphatnának felmentést egy idő múlva a muzeológiai teendők alól, akik bizonyíthatóan értékes eredményeket produkálnak. A Nemzeti Múzeum főigazgatója szerint a kutatói utánpótlás képzése szempontjából is helyes, ha fiatal régészek nem rögtön „steril" intézetben, hanem közgyűjteményben sajátítanak el a szakma mesterfogásait, s végigjárhatnák a szamárlétrát, az ásatástól a műtárgy-katalogizáláson át a kutatásig. A főigazgató cáfolta, hogy presztízsharc lenne a Régészeti Kutatóintézet és a Nemzeti Múzeum között. Kovács László, a régészeti intézet helyettes igazgatója sem nyilatkozott, mert hivatalosan őket sem kérdezték az új koncepcióról. Úgy vélte viszont: az akadémiai státus perspektivikusabb, mint a beolvasztás.

Bóday Pál Péter

Újságíró, fotós szeretnél lenni?

Már folyik a jelentkezés a Bálint György Újságíró Iskola szeptemberben induló, szakképesítést nyújtó újságíró (közép-, felsőfok), fotóriporter, laptördelő-képszerkesztő szaktanfolyamaira.

MH 5671

Jelentkezési határidő: június 6.
Telefon: 342-4703
Címünk: 1062 Bp., Andrássy út 101.

Az **Arany Tallér** Nyíltvégű Befektetési Alap nettó eszközértéke 1997. május 22-én: 817 104 672 Ft.
Az egy befektetési jegyre jutó nettó eszközérték: 1,3907 Ft.

A **Tallér** Nyíltvégű Befektetési Alap nettó eszközértéke 1997. május 22-én: 658 188 322 Ft.
Az egy befektetési jegyre jutó nettó eszközérték: 1,2169 Ft.

A **Borostyán** Nyíltvégű Befektetési Alap nettó eszközértéke 1997. május 22-én: 151 481 674 Ft.
Az egy befektetési jegyre jutó nettó eszközérték: 1232,44 Ft.

A **Kurázsi** Nyíltvégű Befektetési Alap nettó eszközértéke 1997. május 22-én: 19 620 199 Ft.
Az egy befektetési jegyre jutó nettó eszközérték: 60 185 Ft.

MH 5672

• MEDKÁT BT • MEDKÁT BT • MEDKÁT BT •

MEDKÁT
NAGYKERESKEDELMI BETÉTI TÁRSASÁG

– TÖMÍTŐK
– FILCEK
– KÖTELEK
– ZSINEGEK
– PONYVÁK

RAKTÁR:
1039 Budapest, Füst M. u. 6.
Telefon:
(06-30) 244-308
(06-30) 244-311

• MEDKÁT BT • MEDKÁT BT • MEDKÁT BT •

A Limes Consulting Kft.
mint a Csepeli Csőgyár Vagyonkezelő Rt. f. a.
(Budapest XXI., Gyepsor út 1.)
felszámolója
nyílt pályázat útján értékesíti a következő vagyonelemeket:

	Irányár:
1. Igazgatósági épület	30 000 E Ft + áfa
2. Martin irodaház	4 000 E Ft + áfa
3. Huzalhengermű	41 000 E Ft + áfa
4. Durvahengermű	60 000 E Ft + áfa
5. Külső csőraktár (Budapest XXI., Budafoki út 5–7.)	250 000 E Ft + áfa

A vagyonelemek, illetve a huzalhengermű és a durvahengermű hajói önállóan is megpályázhatók, de a több üzemre tett közös vételi ajánlatok előnyt élveznek.
A pályázat leadásának határideje: 1997. június 3-án 11–12 óra között.
A pályázatok nyilvános bontása közjegyző jelenlétében 1997. június 3-án 12.30 órakor történik.
Helye: Csepeli Csőgyár Vagyonkezelő Rt. f. a., Budapest XXI., Gyepsor út 1.
A pályázat érvényességi feltétele az információs füzet megvásárlása 10 000 Ft + áfa értékben. Az információs füzet átvehető a Csepeli Csőgyár Vagyonkezelő Rt. f. a. (Budapest XXI., Gyepsor út 1.) irodájában.
Felvilágosítás kérhető Szigethi Gyulától, a felszámoló megbízottjától, [(1) 276-7970].
Felhívjuk az elővételre jogosult hitelezőket, hogy elővételi szándékukat a pályázati határidő lejárta előtt írásban jelentsék be.

MH 5654

Egy nap a Britannicában

Lawrence Olivier

Olivier, Lawrence, báró (szül. 1907. máj. 22., Dorking, Surrey, Anglia – megh. 1989. júl. 11., London közelében), angol színpadi és filmszínész, rendező és producer. A szakmában ő volt az első, akinek az udvar nem örökölhető főnemesi címet adományozott.

Hivatásos színészi pályáját egy birminghami társulatnál kezdte. 1937-ben lett az Old Vic tagja, ahol számos Shakespeare-szerepben lépett színpadra. Egyik emlékezetes alakítását mint Hamlet nyújtotta Vivien Leigh mint Ophelia partnereként a dániai Elsinore-kastélyban (Kronborg Slot) tartott előadáson. Miután az Egyesült Államokban több filmet is forgattak vele – „Wuthering Heights" („Üvöltő szelek"; 1939), „Rebecca" („A Manderley ház asszonya"; 1939), „Pride and Prejudice" („Talpig úriember"; 1940) –, a II. világháború idején visszatért Angliába, hogy a haditengerészet légi flottájában harcoljon.

1944-ben Sir Ralph Richardson színész-rendező mellett az Old Vic társigazgatója lett. A következő hat év során kettőjük vezetése alatt a társulat történetének legnagyszerűbb produkciói kerültek színre. 1950-től kezdve saját igazgatása alatt játszott és rendezett. Emlékezetes alakítást nyújtott Shakespeare „Anthony and Cleopatra" („Antonius és Kleopátra"), valamint George Bernard Shaw „Caesar and Cleopatra" („Caesar és Kleopátra") c. darabjában. Az 1950-es, 60-as években számos filmet készített. A „Richard III." („III. Richárd"; 1956) címszerepéért a Brit Filmakadémia díját kapta. (Rövidítve.)

Nyerjen Britannica Hungaricát! Vágjon ki és küldjön be 6 darab dátumos Britannica-emblémát a Magyar Hírlaphoz (1087 Bp., Kerepesi út 29/B); minden héten kisorsoljuk a nagyszerű enciklopédiasorozat első kötetét.

(Május 22.)

04902 MH

SZERENCSEKERÉK TELEFONÚJSÁG

ÉRDEKESSÉGEK INTERJÚ KULISSZATITKOK JÁTÉK

06-90-432-433

Éjjel-nappal hívható!

SZERENCSETÁBLA

A 11	Á 12	B 13	C 14	D 15	E 16	É 17
F 21	G 22	H 23	I 24	Í 25	J 26	K 27
L 31	M 32	N 33	O 34	Ó 35	Ö 36	Ő 37
P 41	Q 42	R 43	S 44	T 45	U 46	Ú 47
Ü 51	Ű 52	V 53	W 54	X 55	Y 56	Z 57

A Szerencsekerék Telefonújsággal hétről hétre tonnányi hírt, érdekességet tudhat meg két kedvenc TV vetélkedőjéről, a Szerencsekerék és a Mindent vagy Semmit játékokról! Plusz: nap mint nap telefonon játszhat a Szerencsekerékkel, éjjel-nappal, amikor csak akar!
A játékszabályok azonosak a televízióban látottakkal, azzal a kivétellel, hogy a csőd csupán eredményének lenullázását jelenti, de a játékot folytathatja. Betűket az itt látható *Szerencsetábla* segítségével kérhet: elég bemondania vagy beütnie a kért betű sorszámának két számjegyét.
A hét minden napján kisorsolunk egy-egy szerencsés játékost, aki a játékban elért pénzösszegét nyeri.

A mai feladvány

költő

© VoicePress Kft. 455-5060

A hívás díja 120 Ft+Á/perc

ve

Magyar
előbbre
lággazd
szített
tán. A
senytár
ság ja
rontot

A
(VF)
tól,
től
től
mi
vá
vé
s
s
n
i

a Schwäbisch Hall AG és a Magyar Takarékszövetkezeti Bank vegyes vállalata, így hátterében sok évtizedes szakmai tapasztalat, szaktudás és pénzügyi erő áll.

A Fundamenta Rt. lakás-előtakarékossági modellje biztonságos befektetés és rendkívül kedvező hitellehetőség is egyben, melyhez az 1997-ben kötött szerződések esetében az első megtakarítási évben 40%, a következő években 30%, de mindkét esetben maximum évi 36 000 Ft állami támogatás párosul. A kamatok mind a betéti, mind a hitelszakaszban a teljes futamidőre rögzítettek és a betétek az Országos Betétbiztosítási Alap védelmét élvezik. A megtakarított pénz és a kedvező, 6%-os kamatozású, hosszú lejáratú hitelösszeg lakásvásárlásra, cserére, házépítésre és felújításra egyaránt felhasználható.

A Fundamenta Rt. országos értékesítő hálózata személyre szóló tanácsadást biztosít, hogy minden érdeklődő a legkedvezőbb utat találja meg lakástervei megvalósításához. Lakás-előtakarékossági szerződés a Magyar Takarékszövetkezeti Bank, a takarékszövetkezetek, a Hungária Biztosító és a Hypo-Bank tanácsadói, a lakásszövetkezetek és társasházak közös képviselői, valamint a Fundamenta Rt. névre szóló igazolvánnyal rendelkező munkatársai közreműködésével köthető.

Fundamenta
Alap, amelyre építhet

tességéről és ennek következményeiről beszélt. S végül Standeisky Éva történész, aki könyvet írt a forradalmat követő retorziókról az irodalomban, új adatokkal egészítette ki a már eddig is elég borús képet.

Jó memóriafelfrissítő volt ez a beszélgetés, amely újra egyszer rávilágított arra, hogy a diktatúra a szellem embereit szükségképpen tekinti ellenségnek, mert az átlát praktikáin, és hivatalból ellensége minden totalitarizmusnak.

Az opportunisták csoportján kívül kormánypárti irodalom, a dolog természetéből következően, nem létezik, mint azt még napjaink gyakorlata is igazolja.

• L. A.

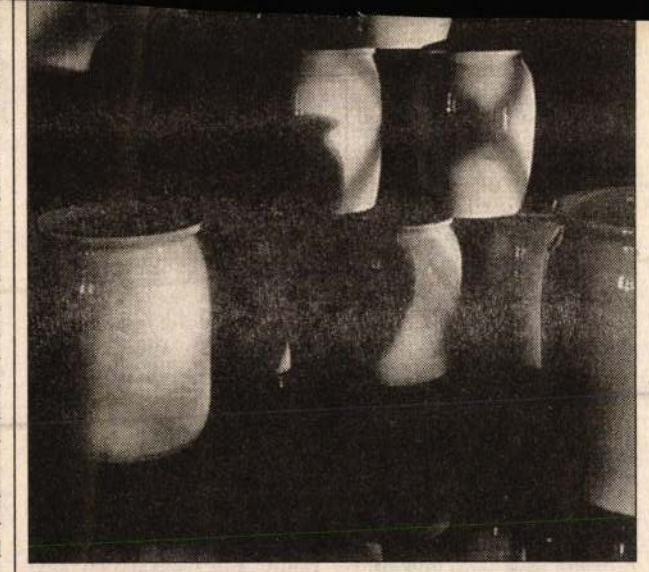

Zajky Zoltán a formák és az anyag szépségében kifogyhatatlan témát talált. Kiállítása június 4-éig látható a budapesti Mai Manó Fotóművészeti Galériában, képünk címe: Fehér edények (1935)

Filmlevél

Az emberi tényező

Jerry Maguire – A nagy hátraarc
Amerikai, magyarul beszélő, 115 perc
R.: Cameron Crowe
Fsz.: Tom Cruise, Cuba Gooding Jr., Renee Zellweger
Forgalmazó: InterCom

A negatív attitűdnek is megvannak a maga előnyei. Eleve rosszkedvűen fogtunk a nyári előszezon egyik főfogásaként tálalt Jerry Maguire fogyasztásához, mivel komoly megpróbáltatásokat ígért. Mire ideért, több magas elismerés kapott, s ez mindig rossz jel: a főszereplő Tom Cruise Golden Globe-ot nyert, a férfi mellékszereplő Oscart, az édeskés betétdal meg hónapok óta a listák csúcsán tanyázik. Ha egy agyondicsért, sportkörnyezetben játszódó hollywoodi románcot a hazai oktatás színvonalcsökkenése miatt rohamosan terjedő dislexiára való tekintettel még szinkronizálnak is, végképp indokoltnak tűnik a borúlátás. Ehhez képest a film egészen tűrhető, még a magyar hang sem árt neki; aki teljesen lelombozva ül be rá, akár fel is dobódhat tőle.

Tom Cruise akciószerepei után korunk tengerentúli hősét, a mobiltelefonos, Armani öltönyös kereskedelmi ügynököt alakítja. Ez az embertípus, bár reprezentációja magasabb színvonalú, látnivalóan ott is ugyanolyan viszszataszító figurának minősül, mint hazai, szingapúri lilacsíkos műszálasba csomagolt megfelelője. Jerry Maguire történetesen élsportolókkal sáfárkodik. Karrierjük grádicsain egyre feljebb rugdalva „megcsinálja" ügyfeleit, majd nyolc számjegyű devizáért eladja őket a szponzoroknak. Jerryvel egyvalami nem stimmel, s ez okozza vesztét: lelke van neki. Egy tragikus eset nyomán hirtelen rádöbben, hogy bizony ő mások kizsákmányolásából él. Erős felindulás és alkohol hatására antikapitalista utópiát vet papírra, melynek lényege, hogy a sportbrókerek az extraprofit helyett ezentúl inkább a minőségre, a szeretetre és az emberségre ügyeljenek, hiszen e princípiumok modern világunk talpkövei. Miután páros lábbal kirúgják, Jerry hozzálát, hogy újra felépítse önmagát. Gyermekét egyedül nevelő könyvelője és egyetlen megmaradt ügyfele, a másodosztályú rögbijátékos segítségével bebizonyítja, hogy a projekt igenis megvalósítható.

A darab tehát, mint ebben a kitüntetett kategóriában elvárható, hihetetlen tanmese (a konfliktusok megoldásával a jó elnyeri jutalmát, szerelmes a párját, kiskölyök az apját, a rossz ellenben a szégyen vermébe hullik, stb). Ilyennek mégsem egészen szokványos. A cselekmény hajója a rendszerkritika felkorbácsolt vizeiről indulva, megannyi navigációs bravúr után az apológia révébe érkezik, arról győzve meg a nézőt, hogy az oly különböző beállítódású bírálók által egyaránt betegnek ítélt nyugati társadalomban mégis van lehetőség a teljes életre. A rezsim szintjén természetesen nincs alternatíva, a tág és közösen alakítható kereteken belül viszont az opciók száma végtelen. Mindössze önmagunk árnyékát kell túllépnünk, s megtalálható a létező kompromisszumok legjobbika, azaz elérhető a szakmai és magánéleti siker (leginkább ebben a sorrendben, Amerikában vagyunk). A film ehhez az áldáz küzdelemhez kínál megvalósíthatatlan, de oly szép és vicces receptet.

• Baló Péter

Gedai István

Az augusztusi puccskísérlet második évfordulója

Összetűzések nélkül zajlottak le Moszkvában a megemlékezések

(Tudósítónktól)

MOSZKVA – Noha sokan komolyabb összeütközésektől is tartottak, incidens nélkül zajlott le pénteken az orosz fővárosban a két évvel ezelőtti államcsínykísérletre emlékező nacionalista-kommunista, majd *Jelcin*-párti tüntetés. A rendcsinálást ígérő, határozottnak mutatkozó orosz elnök kijelentette, hogy nem tartja elvesztegetett időnek az elmúlt két esztendőt, ám nemzetközi sajtóértekezletén elismerte: a legnagyobb hiba az volt, hogy 1991 őszén nem választották újra a parlamentet. A politikai szembenállás amúgy nem csak az utcákon érződött: pénteken a médiatörvény legfelső tanács által keresztülvitt módosítása miatt lemondott tisztéről Mihail *Fedotov* sajtóminiszter.

A Moszkvában elterjedt riasztó híresztelések ellenére viszonylag csendesen ért véget mindkét politikai tábor által meghirdetett megmozdulás. A résztvevők száma jóval szerényebbnek bizonyult, mint a szervezők előzetesen feltételezték, úgyhogy a nagy erőkkel kivonult rendőrségnek nem volt túl nehéz dolga. Csupán az okozott gondot, hogy a csütörtöki megállapodás ellenére a Nemzeti Megmentési Front pár ezernyi tüntetője nem hagyta el a Fehér Ház előtti teret a megbeszélt időpontra. Ezért az ugyanott gyűlésezni kívánó, valamivel többen lévő demokraták tehát kénytelenek voltak megelégedni a rendőrkordon túloldalán az egykori *KGST*-székház előtti kisebb területtel, s onnan sürgették a képviselőválasztások kiírását.

Az augusztusi puccskísérlet második évfordulója alkalmából megrendezett csütörtöki sajtókonferenciáján a láthatóan jó formában lévő Borisz Jelcin ismét támadta a „revansista erők támaszává" vált parlamentet, amelynek a tevékenysége „népellenes" és „veszélyezteti Oroszország biztonságát". Az áprilisi referendum eredményeire emlékeztetve az elnök rámutatott, hogy súlyos dilemma előtt áll: vagy teljesíti a reformok mellett szavazott választók akaratát, vagy tovább tűri a legfelső tanács obstrukcióját. A hatalmi válságból Jelcin szerint egyetlen demokratikus kiút van: a törvényhozási választások mielőbbi kiírása. Az orosz államfő hangsúlyozta, hogy nem a legfelső tanács szétkergetéséről van szó, hanem a kettős hatalom békés áthidalásáról. Jelcin ugyanakkor a tudósítók kérdésére sem fejtette ki, hogyan akar még az ősszel választásokat, hiszen papírforma szerint nincs joga egyedül dönteni erről.

Miként az újságíróknak elmondta, pénteken Jelcin üzenetben fordult a legfelső tanácshoz és konzultációkat kezdeményezett az új választások előkészítésével kapcsolatban, bár ahogy csütörtökön megjegyezte, biztos abban, hogy *a parlament elutasítja javaslatát*. Ruszlan *Haszbulatov*, a legfelső tanács elnöke, elébe menve a képviselő-testület hivatalos válaszának, sietve közölte, nincs szükség a választások előrehozására. Ha azonban Jelcin ragaszkodik ahhoz, hogy hamarabb legyen elnökválasztás, a parlament meg fogja teremteni ennek feltételeit. Egy tanácskozáson felszólalva egyébként Haszbulatov nyugtalanítónak minősítette a politikai helyzetet, sőt, úgy vélekedett, hogy a demokrácia kérdése ma élesebben vetődik fel, mint két esztendeje. *„A demokrácia gyenge hajtásait a diktatúrák legrosszabbika, önző, tudatlan és félbűnöző fajtája fenyegeti"* – fogalmazott Haszbulatov, aki szerint az 1991. augusztusi győzelem, ha egyáltalán így lehet nevezni azt, ami akkor történt, a hozzá nem értő és törtető politikusok miatt „tragédiába torkollott".

(vida)

Izraelt megosztják az újabb harcok

Kilenc áldozata van a Heszbollah támadásának

JERUSZSÁLEM – A Heszbollah a *„számvetés-akció"* befejezése után sem szüntette be harci tevékenységét Izrael ellen. Legutóbb csütörtök hajnalban és délután öt óra tájban kilenc izraeli katonát ölt meg és hármat megsebesített az a két időzített bomba, amelyet az Irán és Szíria által támogatott dél-libanoni szélsőséges arab terrorszervezet helyezett el a biztonsági övezet északi részén. Az első merényletre válaszul az izraeli légierő Heszbollah-bázisokat bombázott a Beka völgyben, köztük Libanon északi és középső részét megszállva tartó izraeli harci gépek és helikopterek megsokszorozták tevékenységüket, azt az érzetet keltve a dél-libanoni lakosságban, hogy a néhány héttel ezelőtti erőteljes bombatámadások visszatérhetnek.

Libanoni katonák szovjet gyártmányú T–54-es tankkal Iqlim al-Tuffah tartományban

(MTI-fotó)

További támadásoktól tartva az éjszakát Észak-Izrael számos településén a lakosság három hét után ismét az óvóhelyeken töltötte, és a dél-libanoni biztonsági övezetben az izraeli, valamint a keresztény-libanoni hadsereg teljes készültségben áll.

Egy katonai elemzés úgy véli, a csütörtöki incidens nem sértette meg az Egyesült el bármely más része ugyan nem lehet támadások célpontja, a biztonsági övezet azonban továbbra is elismert harcmező. A Heszbollah támadása és az izraeli ellencsapás azt bizonyítja, hogy a szabályokat idáig betartották. Az írat-lan tűzszüneti egyezmény szerint a Heszbollah törvényesen támadja a biztonsági övezetben az izraeli haderőt és a keresztény-libanoni hadsereget, mivel a zsidó csapatok itt megszálló erőként vannak jelen. A tűzszüneti egyezmény szerint, ha Izraelt támadás éri az övezeten belül, akkor visszacsaphat az övezeten északi részének biztonságát, de az új szabályok lehetővé teszik Szíriának, hogy a Heszbollah támogatásával nyomatékosítsa a Golan visszaszerzésének igényét. Épp a legutóbbi napokban akadályozta meg, hogy Libanon „szuverén" kormánya számottevő katonai erőt állomásoztasson az övezet északi határán – mondja az elemző.

Izrael lakossága és vezető politikusai rendkívül érzékenyen reagáltak a támadásra. Az ellenzék vezetője szerint *Rabinnak* be kell látnia, hogy *a Szíriával kötött egyezmény semmit sem ér*, mert Damaszkusz tovább folytatja a Heszbollah-terroristák tevékenységének bátorítását. Elképzelhetetlen, hogy az izraeli védelmi erő kezét üres egyezmények kössék meg. A szintén jobboldali Moledet-párt követeli, hogy a kormány azonnali hatállyal szüntesse be a béketárgyalásokat, korlátok nélkül vágjon vissza a terrorrista szervezeteknek, amíg fel nem számolja azokat. Emellett vezesse be a halálbüntetést a terrorcselekményekre, ahogyan az a szomszédos országokban érvényes. Ezzel szemben a baloldali Merec-frakció vezetője úgy véli, Izraelnek semmiképpen sem szabad kiszélesítenie a biztonsági övezetet, de egy sokkal kevésbé költséges és hatékonyabb megoldást kell találnia az észak-izraeli polgári lakosság védelmére.

John *Demjanjukot* egyébként további két hétig Izrael „vendégének" tekintik, mivel a bíróság ennyi időt bocsátott

Jeszenszky és Melescanu üzenetváltása

A *Rompres* román hírügynökség bukaresti külügyminisztériumi forrásokra hivatkozva beszámolt arról, hogy *Jeszenszky* Géza magyar kül-

Horthy Istvánné:

„Senkinek sem küldtünk meghívót"

A Horthy család szigorúan családi aktusnak tekinti az egykori kormányzó szeptember 4-i kenderesi újratemetését, és helyvégeredményben egész életében a hazáját szolgálta az ő legjobb belátása szerint, aki mindig a békés megoldások hívé

Korszerűsítik a jogszabályt

Káros-e a nagydíj az egészségre?

A Gazdasági Versenyhivatal tisztességtelen piaci magatartás tanúsítása miatt *húszmillió forintos bírságot* szabott ki az Egri Dohánygyár Kft.-re, mert jogellenesen olyan reklámhadjáratot folytatott, melynek során részben közvetlenül, részben reklámügynökségek közvetítésével termékei népszerűsítésére a legváltozatosabb reklámhordozókat vette igénybe. A kft. a határozat bírósági felülvizsgálatát kérte. A Forma–1-futam szponzorálásában az Egri Dohánygyár Kft.-ben többségi részesedéssel rendelkező Philip Morris cég vesz részt. *Lehet-e és hol Magyarországon a dohányárukat reklámozni?* – kérdeztük a Gazdasági Versenyhivatal elnökhelyettesét, dr. *Boytha* Györgynét.

– Magyarországon a dohányáruk fogyasztásra ösztönző reklámozását jogszabályok tiltják. Hogy lehetséges nem reklámozni a Marlborót, miközben a Forma–1 szponzora a Philip Morris, és a verseny „Marlboro Magyar Nagydíj" elnevezés alatt fut?

– A Gazdasági Versenyhivatal eljárásai során a vállalkozók piaci magatartását, azok különböző viselkedésformáját vizsgálja, és ilyen összefüggésben értékelte az Egri Dohánygyár Kft. reklámtevékenységét is. A Forma–1 területén nem tilos az olyan reklám megjelentetése, amely adott esetben a szponzor dohányárujára hívja fel a figyelmet. A Gazdasági Versenyhivatal a „Marlboro Nagydíj" megjelölés használatára kötött szerződés jogszerűségét nem vizsgálta. És nem is a futam elnevezésének a megjelentetése miatt történt a feleségre vonás, hanem amiatt, hogy a Forma–1 helyszínén kívül is reklámozták a Marlborót. Többek között országosan 450 óriásplakáton és Budapest főútvonalain, valamint a Lánchídon elhelyezett zászlókon. A húszmillió forintos bírságot azonban nem csak a Forma–1 kapcsán kifejtett reklámkampány miatt szabtuk ki. Az Egri Dohánygyár Kft. sorozatosan megszegte a dohányreklám-tilalmat. Az eljárás megindult egyébként a hirdetéseket megjelentető médiumok ellen is. A *Helikon 2000* négyrészes cigarettareklám-sorozatot újságokban és óriásplakátokon hirdetett. A Marlboro fogyasztását ösztönző nyereményjáték-akciót több közforgalmú helyen reklámozták.A Siófoki Városi Televízióban a Marlboro cigarettát reklámozó két filmet tettek közzé.

Léphaft Pál rajza

– Ésszerűnek és időszerűnek tartja-e az 1978-as jogszabályt a dohányreklámra vonatkozólag?

– Tizenkét európai ország közül négy országban tilos a dohányáruk reklámozása. Magyarország ezek közé tartozik. A reklámmal kapcsolatos jogszabályokat persze célszerű lenne a piacgazdaság követelményeihez igazítani. Tudomásunk szerint az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumban már dolgoznak a hatályos jogszabály korszerűsítésén. Ameddig viszont a jelenlegi jogszabály van érvényben, addig nekünk ennek kell érvényt szerezni. A Versenytanács határozatának a felülvizsgálatát a bíróságtól lehet kérni. Az Egri Dohánygyár meg is tette ezt. Tehát a bíróságnak lesz a feladata, hogy a végső szót kimondja.

(csonka)

Érdemrendek átadása
Szent István király ünnepe alkalmából

Az államalapító Szent István király ünnepe előtt egy nappal az Országház kupolatermében magas állami kitüntetéseket adott át a köztársasági elnök a honi tudományos és művészeti élet kiemelkedő személyiségeinek, magas rangú katonáknak, valamint a közélet és a sajtó jeles képviselőinek. Az ünnepségen részt vett *Antall* József miniszterelnök, *Szabad* György, az Országgyűlés elnöke, a kormány több minisztere és államtitkára. *Göncz* Árpád rövid üdvözlőbeszédében méltatta államalapító királyunk történelmi szerepét, majd azt hangsúlyozta, hogy akiknek a munkásságát ma elismerik, azok a jövőt szolgálták. A kitüntetések átadásakor az államfő, a kormányfő és a házelnök kezet fogott a kitüntetettekkel. A kupolatermi ünnepséget követően a kitüntetettek és vendégeik tiszteletére adott fogadáson Szabad György mondott rövid pohárköszöntőt.

*

A Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök előterjesztésére – augusztus 20-a, az államalapító Szent István király ünnepe alkalmából a Magyar Köztársaság Érdemrend Nagykeresztje (polgári tagozat) kitüntetést adományozza kiemelkedő történettudományi eredményeiért és a magyar tudományosság megújulásáért kifejtett tevékenységéért *Kosáry* Domokos állami díjas történésznek, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (polgári tagozat) kitüntetést adományozza több évtizedes kiemelkedő tudományszervezői és tudományos munkássága elismeréseként *Láng* István akadémikusnak, a Magyar Tudományos Akadémia volt főtitkárának; zenetörténészi életműve elismeréseként *Legány* Dezső Erkel Ferenc-díjas zenetörténésznek, a zenetudomány doktorának; tudományos életműve elismeréseként *Tarján* Imre akadémikusnak, Kossuth és állami díjas fizikusnak, a Magyar Tudományos Akadémia természettudományi kutatólaboratórium tudományos tanácsadójának; életműve elismeréseként *Wass* Albert írónak.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (katonai tagozat) kitüntetést adományozza beosztásában huzamos időn át végzett kiemelkedő munkája elismeréseként *Urbán* János vezérőrnagynak; a független, demokratikus Magyarország megteremtése érdekében végzett tevékenysége elismeréseként *Tabódy* István nyugalmazott vezérőrnagynak.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (polgári tagozat) kitüntetést adományozza több évtizedes, az igazságügy szolgálatában eltöltött kimagasló munkájának elismeréseként *Boros* Józsefnek, a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság nyugalmazott megyei bírósági tanácselnökének; művészi pályája elismeréseként *Delly* Rózsi operaénekesnek, kiváló művésznek, a Magyar Állami Operaház örökös tagjának; a független, demokratikus Magyarország megteremtése érdekében végzett tevékenysége elismeréseként *Gedai* Istvánnak; több évtizedes kimagasló művészi munkássága elismeréseként *Hary* Béla karmesternek, a Kolozsvári Állami Magyar Opera fő-zeneigazgatójának; az 1945–1956 közötti nemzeti ellenállásban való tevékeny részvétele és következetes nemzethű életútja elismeréseként *Kállay* Miklósnak; eredményes munkája elismeréseként *Simon* Károly balatonfüredi polgármesternek, a Balatoni Szövetség elnökének; a Magyar Köztársaság érdekei képviseletében kifejtett, valamint a Kambodzsában szolgálatot teljesítő rendőri egység feladatai ellátását segítő tevékenysége elismeréseként *Tamás* Lajosnak, a Magyar Köztársaság kambodzsai nagykövetének.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (katonai tagozat) kitüntetést adományozza beosztásukban huzamos időn át végzett kiemelkedő munkájuk elismeréseként 11 tisztnek; az 1945–1956 közötti nemzeti ellenállásban való tevékeny részvétele és következetes nemzethű életútja elismeréseként *Tobak* Tibor nyugalmazott ezredesnek; az 1956-os forradalom és szabadságharcban tanúsított kimagasló helytállásukért *Bódis* János nyugalmazott ezredesnek, *Adorján* Gyula nyugalmazott alezredesnek.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjének polgári tagozatát kapták 15-en, katonai tagozatát 10-en.

A kormány egyes tagjainak előterjesztésére Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztet 64, Ezüst Érdemkeresztet és Bronz Érdemkeresztet pedig egy-egy kitüntetett vehetett át.

Katonai kinevezések

A Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök előterjesztésére – augusztus 20-a, az államalapító Szent István király ünnepe alkalmából altábornaggyá nevezte ki *Kelemen* József vezérőrnagyot. Vezérőrnagyi rendfokozatát, halála után, helyreállította. Posztumusz nevezte ki altábornaggyá *Oszlányi* Kornél vezérőrnagyot és vezérőrnagyi rendfokozatának helyreállítása mellett *Ternegg* Jánost. Haláluk

Mégai Ernő altábornagyi rendfokozatát, halála után, helyreállította. Posztumusz nevezte ki altábornaggyá *Oszlányi* Kornél vezérőrnagyot és vezérőrnagyi rendfokozatának helyreállítása mellett *Ternegg* Jánost. Haláluk

Juhász János, *Morber* Ferenc, *Turcsányi* Károly, *Sipos* Ferenc, *Városi* Károly, *Závodny* László alezredeseket. A honvédelmi miniszter Szolgálati Jel kitüntetést adományozott ötvenkét személynek, a Honvédelemért ki-

A kabinet döntött az önkormányzatok támogatásáról

Megoldható az ivóvízellátás

(Folytatás az 1. oldalról)

ságra, az iskolákra, az óvo-

A művelődési tárca közleménye

Szabálytalanság a Filharmóniánál

JÁSZBERÉNYBEN TOVÁBB TART A VITA

Az égő torony titka

Jászberényben igen nagy felháborodást keltett, hogy az arra illetékes ügyészség mind ez idáig nem jelentette be: vizsgálatot indítanak az 1956. november 4-i véres események tisztázására. Az igazságtétel ellenzői viszont azt állítják, hogy az ügyben magyar állampolgárok bűnössége úgysem állapítható meg, a bevonuló szovjet csapatok viszont harci helyzetben cselekedtek.

TISZAI LAJOS

Mi is történt azon a végzetes vasárnapon délután 4 óra körül Jászberényben?

Egy szovjet tank fülsüketítő csörömpöléssel, nehéz, fekete füstöt okádva — a jásztelki út felől érkezve — felrohant a tanácsházáig, sőt azon túl. Előtte két csapatszállító jármű haladt. A második tank kissé lemaradva követte az előtte haladó egységet, az út túlsó oldalán.

A páncélozott gyalogsági szállítójárművekben és a tankokon is géppisztolyos, rohamsisakos katonák ültek. Többek szerint a bevonuló szovjet egységgel együtt tért vissza a városba *Gyimesi Gyula* ÁVH-s tiszt, néhány más, civilruhás társával.

Az első tank és a csapatszállító jármű még meg sem állt, csak lassított, amikor a legénység kézifegyverekkel tüzet nyitott. A harckocsioszlop mögöttes egységei ugyanezt tették. A géppisztolysorozatok tűzkatlanná változtatták a főteret. Közben ágyú, vagy tankágyú lövés érte a római katolikus templom tornyát, amely kigyulladt.

Mindössze néhány percig tartott az egész. A halottak és a sebesültek számát ma sem tudjuk pontosan. Egyes kútfők szerint hat halott és tizenhét sebesült volt, más források alapján pedig nyolc halott és huszonhárom sebesült maradt a főtéren. A szovjet egység veszteségei ismeretlenek, egyesek két, mások három halott katonát láttak a rendőrség épületének közelében.

Számos nyitott kérdés maradt máig szólóan. Érthetetlennek tűnik, hogy a szovjet csapatok miért nem hajnalban vonultak be a városba, hiszen minden máshol ezt tették. Miért semmisítették meg a templom tornyát, hiszen hasonló esetektől máshol tartózkodtak. Csupán a megfélemlítés volt a cél, vagy netán azt hitték, hogy onnan géppuskatűz érheti őket?

Később, a forradalom leverése után valakik azt terjesztették, hogy valóban volt ott tüzelőállás. A kéziratban ránkmaradt Szolnok Megyei Fehér Könyv szerint a templom tornyában *Pintér Lajos* és *Gedai István* budapesti egyetemisták géppuskafészket telepítettek és ők nyitottak tüzet, a szovjetek csupán viszonozták azt.

Dr. Gedai István (korabeli felvétel)

Dr. Gedai István, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója egyike volt a budapesti egyetemi csoportnak:

— A választás azért esett rám, mert az egyetemen, a katonai tanszék keretében parancsnoki kiképzést kaptam. Ehhez társult, hogy én már átestem akkor a tűzkeresztségen. Ezzel nem akarom azt mondani, hogy tapasztalt katona voltam, de abban a helyzetben a legszerényebb harcászati ismereteknek is jelentősége volt. Pintér Lajos debreceni egyetemistával én akkor ismerkedtem meg, őt is a csoportba osztották be, mert értékes helyismeretei is voltak, az édesapja Pusztamonostoron volt orvos.

— A Fehér Könyv állításához mi a hozzáfűzni valója?

— Csak annyi, hogy akik írták, nem sokat érthettek a harcászathoz. A torony ugyanis több kilométerről is könnyen kilőhető célpont volt. Semmiféle tüzelőállás nem volt a toronyban.

— Az Ön harci egysége tüzet nyitott valahonnan a szovjet alakulatra?

— A főtéri kollégium emeletéről jól láttuk, hogy a jásztelki út felől közeledik a szovjet harci egység. A menetet egy tank vezette, majd mögötte nyitott, csapatszállító páncélos járművek jöttek. A kiskatonák a járművekben — fölülről jól láttuk — láthatóan igen idegesek voltak, állandóan forgatták a fejüket, lövésre készen várták a támadást. Előttem van ezeknek az akkori gyerekembereknek a félelemtől eltorzult arca. Okuk is volt félni, az emeletről néhány kézigránáttal, géppisztolysorozattal nagyon egyszerűen meg lehetett volna őket semmisíteni. De nekem, mint parancsnoknak kötelességem volt felmérni a saját tűzcsapás következményeit. Tíz gimnazista, illetve szakmunkás tanuló várta a tűzparancsomat. Nem, nem adtam ki. A nyitott páncélos járművek után ott voltak lövésre készen a további T-34-es tankok. Amilyen könnyűszerrel meg tudtuk volna semmisíteni a szovjet kiskatonákat, a tankok ezt követően ugyanúgy másodpercek alatt elpusztítottak volna bennünket.

Kocsis Ferenc

Dr. Kocsis Ferenc nyugalmazott teológiai tanár, az egri Szentlélek templom plébánosa 1956-ban a jászberényi főtéri templomban volt káplán.

— Professzor úr, Ön szerint volt a toronyban valaki is?

— A torony bejárati ajtaja a belövés után is zárva volt. *Dr. Altorday Sándor*, a nemzetőrség parancsnoka rohant hozzám, kérte a kulcsot, kiabálta, ég a templom tornya! Amikor a torony lezuhant a roncsok között se emberi tetemet, se fegyvereket nem találtunk.

— Professzor úr, Önök a plébánián mikor észlelték, hogy ég a templomtorony?

— Az ágyú és géppuskatűz elcsendesedésekor. Tehát semmiképpen sem állíthatom azt, hogy a legelső lövések a tornyot érték. Az bizonyos, hogy gyújtólövedékek csapódtak be, a tűz hirtelen terjedése legalábbis erre vall. Hívtam a tűzoltóságot, de azok közölték, a szovjet katonák megakadályozták, hogy kivonuljanak. Erre én elindultam, hogy papként beszélek a szovjet parancsnokkal, vagy valamelyik tiszttel, hogy engedélyezzék a tűzoltók kivonulását, a tűz megfékezését.

— Ekkor Ön nyilván áthaladt a főtér északi oldalán. Mit látott?

— Arra nagyon határozottan emlékszem, hogy az egyik kapualjban fegyveres fiúk voltak meghúzódva. Egyikőjüknek véres kötés volt a karján.

— Sikerült a felvonuló egység parancsnokával beszélnie?

— Nem, mert amikor a tankhoz közeledtem, valahonnan tüzet nyitottak rám. Szerencsémre nem ért találat, vissza tudtam szaladni a kapualjba.

— Említette professzor úr, hogy Ön november 4-én délelőtt több helyen tartott szentmisét. A jászberényi határban valahol látott-e szovjet csapatmozgásokat?

— Vasárnap reggel, délelőtt több környékbéli tanyaközpontban, kistelepülésen tartottam szentmisét. Léptennyomon ellenőriztek, igazoltattak a nemzetőrök. Nagyon is fiatal emberkék voltak, géppisztollyal a vállukon. Szovjet katonákat sehol, de sehol nem láttam. Csak magyar nemzetőrök voltak mindenhol.

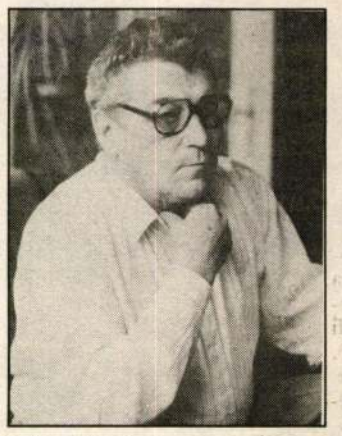

Szigeti István

Sáros András rajza a megcsonkított templomról

Szigeti István a város forradalmi bizottmányának egykori tagja, jelenlegi alpolgármester, november 3-án még a szovjet laktanyában járt:

— *Báró Alfréddal* — ő tolmácsolt — mentünk ki a szovjet parancsnokságra. Eredetileg azért kerestük fel őket, mert bejelentés érkezett, katonáik elhajtottak két tehenet a környékbéli tanyákról. Három tábornok fogadott bennünket. Igen barátságosan beszéltek, kérték, hogy biztosítsuk számukra a vizet, a villanyt, s hogy megszokott módon vételezhessenek húst a vágóhídról, stb. Tisztáztuk ezeket az ügyeket, amikor is az egyik tábornok feltette a kérdést: mit akartok ti, magyarok, tulajdonképpen? Nem volt nehéz válaszolnom, hiszen a forradalom világosan megfogalmazta célkitűzéseinket. Jól hangsúlyozva elmondtam, azt szeretnénk, ha a szovjet hadsereg kivonulna hazánkból. Összenéztek, bólogattak, majd azt bizonygatták, hogy ők nem akarnak beavatkozni a város életébe, szeretnének jó barátságban lenni a jászberényiekkel. Hogy ez nem csupán szólam volt részükről, bizonyítja, hogy katonáik már ezt megelőzően is együtt járőröztek a nemzetőrökkel. Mellesleg kiderült, hogy az említett két szarvasmarha elrablása vaklárma volt. A lényeg: a körülményekhez képest barátsággal váltunk el.

— A tragikus november 4-i délutánon ki nyitott először tüzet?

— Mi nem, mi már csak akkor lőttünk, amikor a szovjetek látszólag minden ok nélkül kiugráltak a páncélautókból, leugráltak a tankokról és össze-vissza lövöldözni kezdtek.

— Látott Ön a téren visszamaradni szovjet halottakat is?

— Azt, hogy halottak voltak-e, nem tudom, de feküdtek ott mozdulatlanul szovjet katonák. A rendőrség épülete irányába rohantak, hátulról, a túlsó oldalról érte őket a lövés. Nagyon olyan látszata volt a dolognak, hogy egymást lőtték le.

— Szóbeszéd volt sokáig a városban, hogy a jászberényi kórházba beszállított szovjet sebesült katonák szemrehányást tettek: miért lőttetek? Mi nem lőttünk volna! Sőt, egy Kárpátaljáról származó, magyar nemzetiségű szovjet katona szerint a jásztelki úton állomásozó egységük parancsnokát a katonai elhárítás emberei parancsmegtagadás miatt a helyszínen lelőtték. Ön mit tud erről?

— Titokban tényleg az a hír járta, hogy annak a katonai egységnek a parancsnoka, ahol november 3-án még „vizitáltam", megtagadta a hajnali bevonulási parancsot, mondván akkor sem történik semmi baj, ha nem vonulnak be a városba. Én is hallottam arról, hogy egy, valahonnan máshonnan a laktanyába érkező alakulat tisztjei egyszerűen lelőtték ezt a szovjet parancsnokot.

— Gedai úr, Ön is hallott arról, hogy a jászberényi szovjet helyőrség parancsnoka megtagadta a parancsot?

— Igen hallottam, sőt arról is, hogy letartóztatták, sőt talán agyon is lőtték.

— Főigazgató úr, az Ön perében a vád tanúja, egy jászberényi ember, eskü alatt vallott a templomtoronyban lévő tüzelőállásról.

— Szerencsére az illető azt is elmondta, hogy ulánusok voltak a toronyban. Ez a bírót, aki nagyon jóindulatú ember volt, igen meglepte, és belekapaszkodott kérdéseivel a tanú vallomásába. Mire az igen zavartan azt mondta, hogy vagy ulánusok voltak, vagy nem, de ő úgy tudja, neki úgy mondták, hogy ulánusok voltak.

— Ha meggondoljuk, Önt ez az egyetlen szó mentette meg talán a kötéltől.

— Valószínűleg. Így „csak" öt évet kaptam. Nagy tisztelettel emlékszem vissza arra a bíróra, aki szemmel láthatóan elhúzta a Szolnokon megrendezett tárgyalási komédiát. Sokat gondolkodtam azon, miért pont Szolnokon volt a mi tárgyalásunk, hiszen akkor már Budapesten voltunk a katonai ügyészségen. A nyomozati szak idején Szolnokon a Ságvári úton két szadista kihallgató tiszt vallatott bennünket, majd fölvittek Pestre, '57 őszén meg vissza a Tisza partjára. Ezt állítólag az ottani pártvezetés kérte.

— Talán bizonyítani akarták, hogy igenis léteznek „ellenforradalmárok"? De az is elképzelhető, hogy egyszerűen a megfélemlítés volt a cél. Mit tud az egyetemi zászlóaljból Jászberénybe vezényelt társairól?

— *Kosztya Lujza*, az akkori lengyel szakos egyetemista itt él Budapesten, Pintér Lajos pedig orvosprofesszor Veronában, hazánk tiszteletbeli konzulja.

14993

NEMZETŐRSÉGI IGAZOLVÁNY

Név: Kosztya..Lujza.....

Születési év: 1935.okt..2a.....

Anyja neve: ..Mudri .Mal.....

Nemzetőr részére, aki fegy... elésre ...emzetőri jelvény viselésére jogosult 420097 ... sz. fegyver részére kiadva.

Budapest, 1... hó .2....-n.

Nemzetőr Zlj. (Ü. szd.) parancsnoka

.....

aláírása

Kosztya Lujza nemzetőr igazolványa

PUHL SÁNDOR ÖNMAGA MENEDZSERE

„Lélekben már Amerikában vagyok”

Siker és labdarúgás — hat évvel az ezredforduló előtt két egymástól fényévnyi távolságban lévő fogalom Magyarországon. Ebből egyenesen következik, hogy a sikerembereket is nagyítóval kell keresnünk a honi foci világában. Most persze mondhatnák Csank János, Garamvölgyi Lajos, Sándor Tamás nevét, de az ő tetteik is legfeljebb belterjes, részsikernek minősíthetők. Egyetlen ember volt, aki az 1993-as évben úgy látta el feladatát, ahogy annak idején Puskásék focizták. Fájdalom, ő nem lőtt gólokat, nem csinált őrületes cseleket, „csak” fütyült, s néha sárga, illetve piros lapokat mutogatott. Puhl Sándornak hívják, eredeti munkaköre áruházigazgató, szabadidejében előszeretettel hallgatja, ahogy lehülyézik, ahogy felmenőit, rokonait szidják. Játékvezető...

Uraim, ez bizony szabálytalan megmozdulás volt! — mondhatta Puhl Sándor egy FTC—Kispest mérkőzésen

FOTÓ: ARCHÍV

LANTOS GÁBOR

— Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem sikerült jól az elmúlt esztendő — kezdte *Puhl*, akivel az egri Domus Áruház igazgatói szobájában beszélgettünk. — De én nem a büszkeséggel, dicsőséggel foglalkoznék, hanem azzal, hogy kaptam egy lehetőséget, amivel megpróbáltam élni. Azt viszont már nem én vagyok hivatott eldönteni, hogy miként éltem ezzel. Emellett nagyon sok szerencse kellett ahhoz, hogy idáig eljuthattam.

— A szerencse mellett azért a tudás sem mellékes...

— Ez kétségtelen, hiszen ha egy lövés a kapufáról nem befelé, hanem kifelé pattan, megpecsételődhet a játékos, a csapat sorsa. A párhuzam a játékvezetésben is fellelhető: ha észreveszek egy szabálytalanságot, az jó, ha nem, esetleg pihentetnek, s nem én utazom a következő mérkőzésre. Ugyanakkor amíg a helyzetet elpuskázó csatárnak már másnap megbocsátanak, addig a játékvezetőt esetleg hetekig szidják. Ez valahol természetes, de úgy érzem, hogy amit a magyar közönség mostanában művel, az túllépi a jó ízlés határát. Egy egyszerű bedobás után olyat kapok a fejemre... Nem azt mondom, hogy szeressék a játékvezetőket — minket ugyanis nem kell szeretni —, de fogadjanak el minket, s egy-egy tévedést nézzenek el nekünk.

— Meddig kell tűrnie egy játékvezetőnek?

— Van egy bizonyos határ, amíg mindent le kell nyelnünk. Soha nem tegezem a játékosokat, abból kiindulva, hogy ha én megadom a tiszteletet, talán vissza is kapom azt. Így lehet esélyem. Ha egy pillanat alatt felmegy a játékosnál a pumpa, de a következő másodpercben már ki is ereszti a gőzt, elnézem neki, hiszen hányszor van olyan, hogy mire kimond valamit az ember, már meg is bánta, s legszívesebben elharapná a nyelvét. A játékvezetői síp roppant érzékeny hangszer, amin nagyon óvatosan kell játszani.

— Van olyan magyar pálya, ahol nem szívesen látott vendég?

— Tudtommal nincs, de ez nem azt jelenti, hogy engem mindenki szeret.

— Hogyan lett önből játékvezető?

— Magas szinten soha nem futballoztam, 15 éves koromban egy térdsérülés parancsolt le a pályáról. Akkor indult egy játékvezetői tanfolyam, de arra álmomban sem gondoltam, hogy idáig eljutok. Mindenképpen a labdarúgás közelében akartam maradni, s kimondottan szeretetből kezdtem el fütyörészni.

— Beutazta a világot, vezetett meccset Sydneyben, Buenos Airesben, Oslóban, Bukarestben, Milánóban és Párizsban...

— Imádom a bíráskodást, az ezzel járó dolgokat pedig nem lehet nem szeretni. Ha nem volna, nem is tudom, mit csinálnék, ez az életem értelme. Boldog ember vagyok, mert a munkámban is azt csinálom, amit szeretek. A játékvezetés számomra már nem hobbi, hanem felelősségteljes másodállás.

— Egy pályán futott Maradonával, a Milan sztárjaival, az Európa-bajnok dán futballistákkal. Önmagában minden külföldi fellépése emlékezetes lehet, bennem azonban egy mérkőzés maradt meg igazán: a Paris St. Germain—Real Madrid UEFA Kupa-negyeddöntő...

— Ilyen összecsapás nem volt még a praxisomban. Kilencvenhat percig tartott a játék, s a hatperces hosszabbításban estek a gólok, így hol az egyik, hol a másik gárda állt továbbjutásra. Később hallottam az itthoni reagálásokat: „Na, ezt nem éli túl ez a Puhl...” Az ellenőr szerint még két percet kellett volna hosszabbítanom, annyi volt a fetrengés.

— S a meccs után, a szállodában sem volt rossz érzése?

— Miután a vesztes spanyolok is gratuláltak, nem. Akkor nem tudtam volna aludni, ha önmagammal nem tudok elszámolni.

— Hallottam egy pletykát, miszerint sehol sem lenne, ha nem állna ön mögött az MLSZ...

— Erre csak azt tudom felelni, hogy magyarok vagyunk. Nekem soha semmi bajom nem volt az MLSZ-szel, az ott dolgozók biztosan mindent megtettek azért, hogy segítsenek. Dr. Szepesi Györgynek, Palotai Károlynak, Nagy Miklósnak nagyon sokat köszönhetek. Különben is, én kérjek elnézést azért, amiért a nekem felkínált lehetőséggel éltem, meg hogy két nyelven, angolul és németül beszélek?! Egyébként is, menedzselni egy játékvezetőt csak a pálya széléig lehet. Annál jobb menedzselésre pedig, amit a FIFA-tól és az UEFA-tól kapok, nem számíthatok, hiszen sorra küldenek a rangosabbnál rangosabb mérkőzésekre.

— Több helyütt hangoztatta, hogy volt egy olyan meccse, amikor — az ön szavait használva — katasztrofálisan fújt. A tavaly, június 9-i FTC—Videoton mérkőzésről van szó, amikor a szaklap négy csillaggal minősítette produkcióját. (A maximum akkor még öt volt — a szerk.) Nem gondolja, hogy azért, mert önt Puhl Sándornak hívják, egyszer-kétszer magasabb osztályzatot kap, mint amennyit megérdemelne?

— Nem, sőt, velem általában szigorúbbak az újságírók, tőlem mindenki többet vár. Ami ezt a meccset illeti, belülről én sem éreztem, hogy hibáztam, erre csak akkor döbbentem rá, amikor visszanéztem magam a videón. S ez lehet a magyarázat a magas kalkulusra, a lelátón a kollégái sem vették észre a tévedéseket.

— Mi a következő feladata?

— Konkrét mérkőzésről még nem tudok, februárban megyünk a FIFA római továbbképzésére, márciusban pedig jön a dallasi kiruccanás, ahol harminc bíróból választják ki azt a huszonnégyet, aki ott lehet a világbajnokságon.

— Apropó, nézegette már az Egyesült Államok térképét?

— Hogyne nézegettem volna, sőt, elolvastam az útikönyvet, megismerkedtem azokkal a városokkal, ahol a mérkőzések lesznek. Ismerem a stadionokat, lélekben már ott vagyok. A vágyak és a valóság viszont nem mindig találkozik egymással. Életem legnagyobb ajándéka lenne, ha ott lehetnék a világbajnokságon. Aztán hogy ott menynyit vezethetnék, milyen csapatokkal léphetnék pályára, szinte már mindegy. Csak legyek ott!

Egerszegi és Indurain duplázott

Nagy magyar sikerről számolt be az AP hírügynökség. Az olaszországi tudósítás szerint ugyanis *Egerszegi Krisztina*, a kiváló magyar úszónő lett a világ legjobb sportolója a nők között 1993-ban abban a szavazásban, amelyet a La Gazzetta dello Sport, a Milánóban megjelenő és a legtekintélyesebbnek tartott olasz sportnapilap hirdetett meg. Egerszegi 511 pontot gyűjtött, olyan további világsztárokat utasítva maga mögé, mint két szupervágtázó, a jamaicai *Merlene Ottey* és az amerikai olimpiai bajnok *Gail Devers*. Előbbi 33, utóbbi pedig csaknem 70 vokssal kapott kevesebbet a Budapesti Spartacus kitűnőségénél. Egerszegi Krisztina nem először bizonyult érdemesnek erre a kitüntető címre. A körkérdések alapján készült sorrendben már tavaly is az esztendő legjobb női sportolójának jelölték a háromszoros olimpiai és világ-, valamint hétszeres Európa-bajnok úszót. A férfiaknál — csakúgy, mint az elmúlt évben — a spanyol kerékpáros, *Miguel Indurain* lett az első, míg a csapatoknál a legtöbben a 4x400 méteres amerikai férfi futóváltóra szavaztak.

A La Gazzetta dello Sport szavazásának végeredménye:

Nők: 1. Egerszegi Krisztina 511 pont, 2. Merlene Ottey (jamaicai, atléta) 478, 3. Gail Devers (amerikai, atléta) 443, 4. Wang Junxia (kínai, atléta) 339, 5. Franziska van Almsick (német, úszó) 328, 6. Qu Yunxia (kínai, atléta) 311, 7. Jelena Vjalbe (orosz, sífutó) 255, 8. Steffi Graf (német, teniszező) 187, 9. Anita Wachter (osztrák, alpesi síző) 170.

Férfiak: 1. Miguel Indurain (spanyol, kerékpáros) 688 pont, 2. Javier Sotomayor (kubai, atléta) 487, 3. Szergej Bubka (ukrán, atléta) 469, 4. Alain Prost (francia, autóversenyző) 401, 5. Marc Girardelli (luxemburgi, alpesi síző) 382, 6. Linford Christie (brit, atléta) 278, 7. Michael Jordan (amerikai, profi kosárlabdázó) 201.

Csapatok: 1. Az Egyesült Államok 4x400 m-es férfi futóváltója 283 pont, 2. A brit Williams Forma—1-es csapat 201, 3. Sao Paulo brazil futballcsapat 197, 4. Kolumbia labdarúgó-válogatottja 173, 5. Olaszország férfi vízilabda- válogatottja 131, 6. Olaszország férfi röplabdaválogatottja 123, 7. Chicago Bulls amerikai profi kosárlabdacsapat 104.

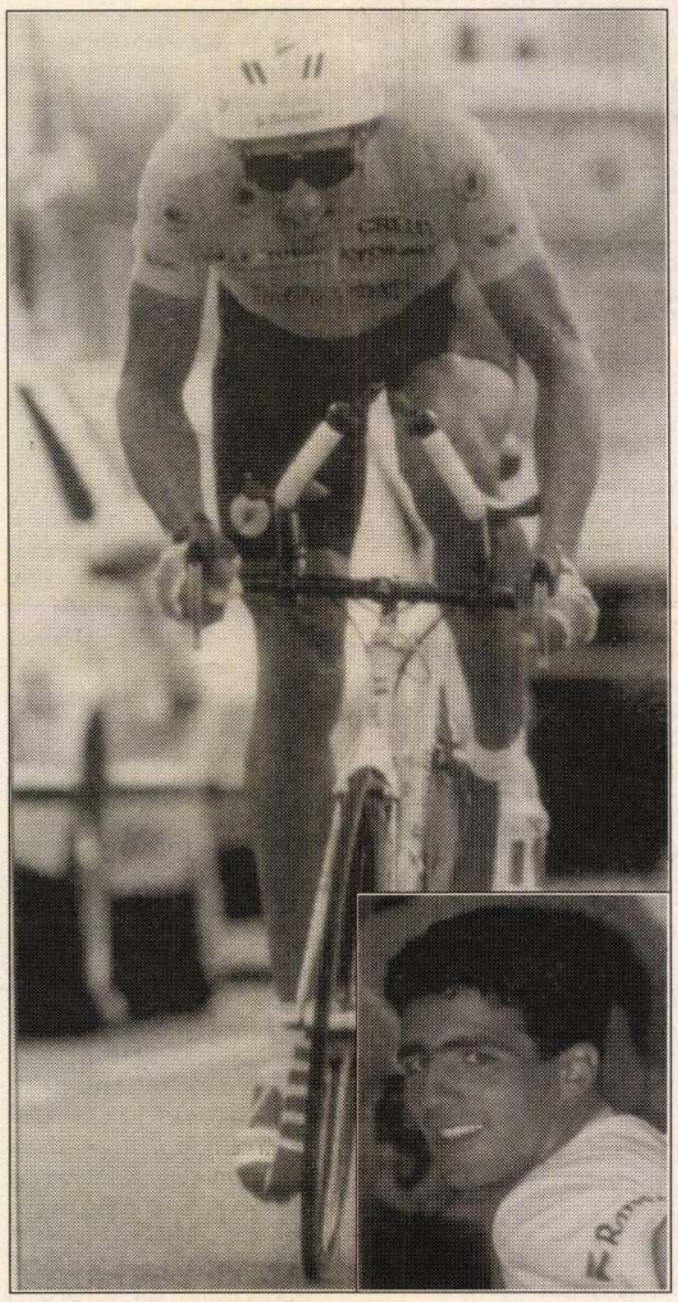

DÁNIÁNAK SELEJTEZŐT KELL JÁTSZANI

De szép lenne a harmadik kalap!

MTI● Alig két héttel azután, hogy elkészült az idei labdarúgó-világbajnokság végleges sorsolása, újabb sorsolás közeledik: január 22-én a BBC manchesteri stúdiójában ejtik meg az 1996-os labdarúgó EB selejtezőcsoportjainak sorsolását. Az APA osztrák hírügynökség a La Gazzetta dello Sport című olasz lapra hivatkozva azt jelentette, hogy az Európai Labdarúgó Szövetség (UEFA) 48 tagállama közül kettő nem vesz részt a selejtezőkben.

Az EB 1996-os döntőjében 16 válogatott lép pályára. Anglia mint házigazda automatikusan résztvevő, a jugoszlávok az ENSZ változatlanul érvényben lévő szankciói miatt a selejtezőkben sem lehetnek ott, így 46 ország kezdi majd meg tavasszal-ősszel a csoportmérkőzéseket. Közülük 14 „újoncnak” számít, tíz az egykori Szovjetunió tagállamai utódjaként (Oroszország, Ukrajna, Belorusszia, Litvánia, Észtország, Lettország, Moldova, Grúzia, Örményország és Azerbajdzsán), továbbá a Jugoszláviából kivált Horvátország és Szlovénia, valamint a külön-külön induló Csehország és Szlovákia csapata.

Az elképzelések szerint január 21-én hozzák nyilvánosságra azoknak a csapatoknak a nevét, amelyek a sorsolásnál a különböző serlegekben szerepelnek. Az összeállításnál elsősorban az erőviszonyokat vették számításba. A La Gazzetta dello Sport szerint az első kalapba Németország, Franciaország, Oroszország, Hollandia, Dánia, Svédország, Olaszország és Írország kerül, a másodikba Norvégia, Románia, Svájc, Portugália, Görögország, Spanyolország, Csehország és Ukrajna, a harmadikba Wales, Bulgária, Belgium, Skócia, Észak-Írország, Lengyelország, MAGYARORSZÁG, Horvátország, a negyedikbe Izland, Ausztria, Finnország, Litvánia, Izrael, Szlovákia, Belorusszia és Grúzia, az ötödikbe Törökország, Lettország, Albánia, Ciprus, Málta, Feröer-szigetek, Észtország, Luxemburg, míg a hatodikba San Marino, Liechtenstein, Szlovénia, Moldova, Örményország és Azerbajdzsán.

A már „nyílt titokként” kezelt terv szerint nyolc csoport lesz, közülük hat hat, kettő pedig öt résztvevővel. A hatos csoportokból az első kettő, az ötösökből a két győztes jutna tovább, a két második odavissza mérkőzésen dönti el a 15. hely sorsát, a 16. pedig a vendéglátó Anglia.

A helyes totótippek:

1, 1, 2, X, X, 2, X, 2, X, X, X, 1, X, X.

GEDAI ISTVÁN

Nagy Magyarország 1998 aug. 16. (11.)

l az építtető család és a rokonság címereinek ábrázolásai az émáját jelentik.
reprezentációjának egyik legfőbb eszköze a síremlék volt. kézzelfogható módon reprezentálta a patronátushoz tartozó va mások számára. A 14. század folyamán a címeres sírlap nosan elterjedt, keresztes vagy kereszttel és körirattal jelzett jzsból álló, bizonyosan polgári síremlékek egész 14. század g az első Szent Erzsébet-plébániatemplomból, s remek művű n nemesek számára. Georgius Ulebach, a *lőcsei* Szent Jakab-k alapítója (†1392) számára igen tiszta, arányos kompozí-ő pajzsa polgári családjegyet tartalmaz, baglyot ábrázoló utal. Ennek a sírlapnak kompozíciós értékei tanúsítják a sztétikai szférába tartozik a címeres pecsétnek és a címeres templom alapítójának sírlapja bizonytalanul ingadozik a s síremlék között. Az ingadozás oka bizonyára nemcsak ül is dönteni kellett arról, kiszorítsanak-e minden vallásos esetleg a sírfelirat bizonyos sztereotip fordulatait) a világi

műve Perényi családtagok nevéhez fűződik. *Perényi István* ányai és fivére, *Perényi János* asztalnokmester (1431–1437), si sírlapja egyazon – nyilván budai – műhelyben, egyszerre kinek sírkövén Zsigmond bárójaként betöltött tisztsége egyeknek helyét előbb üresen hagyták, majd a megszaporo-ák. A két műnek a heraldikus térkitöltést szétrobbantó, ére utal. A családi címer heraldikailag igen pontos előadásán a a testvérek rendjeleit: Istvánén a Sárkányrend jelvénye és az nosén ezeken felül a címerpajzs körül S lánc és a sisakdísz s mint egyedüli vallásos szimbólum.

G

B. Sédai Mária
festő

MTDK

A kecskeméti kiállításon részt vett.

d.m.: A kecskeméti művésztelep kiállítása.
Magyar Nemzet, Bp. 1959. febr. 1.

9l.

M.D.K.

Gede Péter, ácsmester

nevét őrizték meg az 1666-ban készült pókai református templom 50 táblás, kitűnő kvalitású mennyezetének (melyet 1706-ban újra felraktak) feliratos táblái, amiből csak feltehető, hogy ő volt a mennyezet festője is.

Tombor Ilona: Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékek a XV.-XIX. századból

Bp. 1968. Ak.Kiadó, 216 l. + LVI t. 86. old.

0

Gede Péter

ácsmester

XVIII. sz.

l.

Erdélyi Muzeum

1900. 110. l.

MOB kat.

Kelemen Lajos
ikke.

voyages

b.86

1 Rot. 8=

Chantre,
Ernest

Projet d'une légende internationale pour les cartes archéologiques préhistoriques.

Rapport présenté au congrès international d'anthropologie et d'archéologie préhistoriques, session de Stockholm

Gede vár

Gömör vm

Luk Podm

II. 519. l.

Ø Gedecker

pozrenyi aranyozó

1757 (?)

lásd

Eller Péter

alatt.

beszédében a nemzet nagy szónoka —
hálás hódolatát annak a nemzetnek,
mely a koronát és az alkotmányosságot
soha elválasztani nem tudta. Midőn
Felségedet, oldalán a királynéval, a
kit e nemzetnek soha meg nem szünő
hálája és kegyelete környez, királyi
házunk fenséges tagjainak közepette,
mint emlékeink és örömeink osztályosát
és jövő törekvéseink vezérét meg-
jelenni láttuk ..... lelkünkben fölébr
a nemzet, midőn érzésekben és törekvé-

után történelmi kiállításunkra, a mely annak
kotmányunk kegyeletes emléke s történelmi

Dr. Csánki Dezső.

Két nappal később a Világos vár
Gyászos idők következtek most.

A bécsi kormány az alkotmányt f
vettette, majd széttagolta az országot s
nyelvet kényszeríté az országra. A nemzet
hogy az absolutismus úgy Ausztria mint
«a haza bölcse» (321. ábra) vezetése ala
az 1848-iki törvényekhez; majd tapasztalvá
köröket, egyenesen az ő igazságszeretet
Az 1848-iki alkotmány visszaállíttatott: az
elnökévé GRÓF ANDRÁSSY GYULÁT nevez
között, ERZSÉBET királynéval együtt meg
is hasonló alkotmányt kapott, s a közö
kimondatván, csupán a külföldi képvisele
és e kettőre vonatkozó pénzügyminiszterek
Bécsben és Budapesten ülésező delegác
alapon fejlődött a nemzet tovább.

Ezenkívül még egy történelmi kiállí
a viszonynak, melyben a Szent-László álta

GEDEON GYULA

ÉPITÉSZ (UVATERV)

A MISKOLC - SAJÓKERESZTÚR
BORSODI ÉRCELŐKÉSZÍTŐMŰ
EGYIK TERVEZŐJE.

1 RAJZ, REPR.
4 FOTO -"-

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET, 1970/1. 30-33 LAP.

Gedeon Gyula

épitész közreműködésével épült együttes ismertetése
Képekkel/

ZádorZ. - Bánszky B. - Horváth L. - Bácsevszky T.:
Borsodi Ércelőkészitőmi, Miskolc-Sajókeresztúr.
- Magyar épitőművészet, 1970. 1.sz. 30-33. 1.

GEDEON HAJNALKA

KRÓNIKA

JÁSZKUN KRÓNIKA

1996. NOVEMBER 9., SZOMBAT

Tegnap visszatérés tanúi lehettek, akik a szolnoki Aba-Novák terem kiállításmegnyitóján részt vettek, hiszen Gedeon Hajnalka szelleme édesapja révén felerészt innen, a Tisza partjáról származik. A Salgótarjánban művészetet tanító és galériát vezető hölgy tűzzománckészítőként jött Szolnokra. Munkáit útjának egyengetője, Czinke Ferenc Munkácsy-díjas művész méltatta. A kiállítás anyaga november végéig tekinthető meg

FOTÓ: NAGY ZSOLT

JÁSZBERÉNY

Sláger lesz a kacsamáj

folytatás az 1. oldalról

A cég legnagyobb üzeme a jászberényi kisállat-feldolgozó, ahol kétszázhatvanan dolgoznak. Idén 1,2 milliárd a termelési érték, s ez jó évnek ígérkezik, harmincmilliós nyereségre számítanak. Az elmúlt évek során megbízható termelői kört sikerült kialakítaniuk.

— *Kik tartoznak ebbe a körbe?*

— Egymillió nyulat, 120 ezer kacsát, 380 ezer libát dolgozunk föl — mondja *Szima János* az üzem vezetője. Szinte nagyüzemi módon, iparszerűen szükséges az alapanyagot előállítani. Jászjákóhalmán négy termelőnk van. Nógrádban három nagy termelői bázis alakult ki, Bor-

— *Nem beszéltünk még a piacokról.*

— Exportáljuk termelésünk nyolcvan százalékát, húsz százalék kerül hazai üz-

A kacsamáj kilója hatezer forint

mékeink eljutnak Japánba is. A japánok nagyon szeretik a libamájat, s egyre többet rendelnek. A hazai piacon az alacsonyabb árfekvésű termékek találhatók meg: a far, szárny, aprólék. Töltelékárut is készítünk, baromfivirslit, párizsit, tyúkmell- és pulykasonkát, jászsági libamájast. Leginkább a főváros nagy piacain találnak vevőre, de a Jászság, Heves és Szolnok megye más térségébe is szállítunk.

Szétnéztünk az üzemben is, ahol a Jászság településeiről bejáró dolgozók egy műszakban látják el feladataikat. *Feketéné Váci Katalin* főmérnök asszony mutatta be a nyúlvágósort, ahol óránként ezer nyuszi feldolgozása zajlik. A vágást követő két órán belül már előhűtve, kamionba rakodva indulhat el az

M.D.K.

Gedeon János, Carolus

Egerben 1845-ben szerepel a városi adókönyvben.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 331. old.

GEDEON János lakatos. Egerben 1845-ben szerepel a városi adókönyvben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Gedeon Ludolf

jászóvári premontrei kanonok a XVIII. sz-ban.

A jászóvári premontrei székesegyház és monostor képe a Sauberer Andrástól épített új monostor és templom előtti állapotban. Várfalak kal körülvett épülettömb bástyákkal, gótikus templommal. Többszor reprodukálták, úgy Könyöki József is.

Az eredeti rajz fenti rend képtárában?

Láttam 1941. V. 25.

GEDEON Mihály lakatos. Egerben 1724-ben egy izben emlitik nevét a városi adóösszeirások.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Gedeon Mihály, Cakatos

nevét 1824-ben egy ízben emlitik az egri adóösszeírások.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadméiai Kiadó, 331. old.

Gedeon Miklós, [építész:]

MDK

A Győri Tervező Vállalat Jőmérnöke.

Gerhalmi Imre: Hún év sikerei ről, új gondolkról, vállalatpolitikáról 6

Népszabadság, Bp. 1968 aug. 10

Gedeon Miklós, építész

Tervező. (Győr.)

Grosz István: A lakótelepek 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 16.

Tisztelettel meghívjuk Önt és barátait

F. Gedeon Péter

fotóművész (USA) kiállítására

az Aktív Art Galériába

(Szentendre, Pátriárka utca 7.)

*

A kiállítás megtekinthető
április 22-től május 20-ig, vasárnap kivételével 10-től 17 óráig.

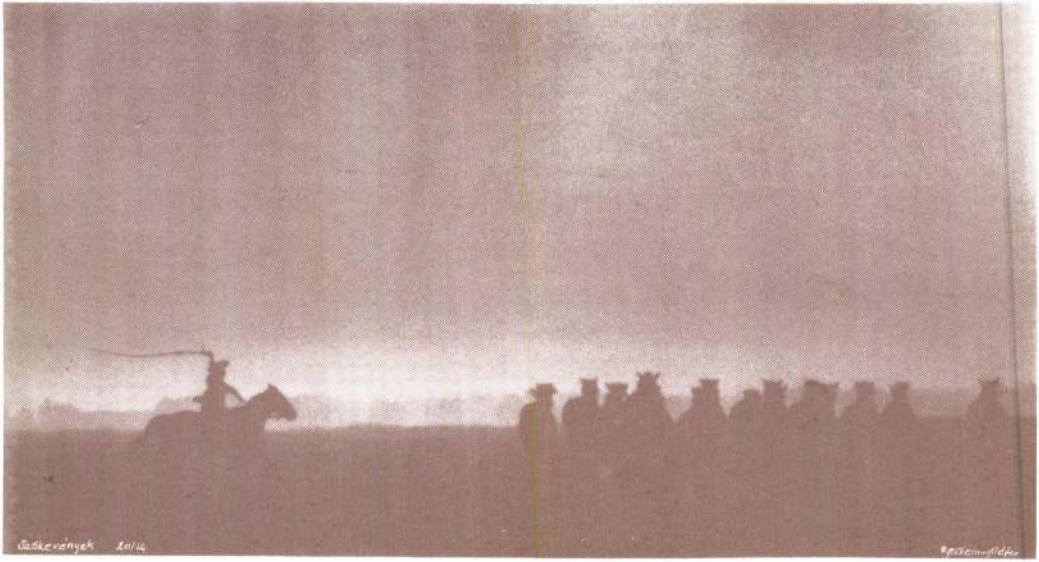

MEGHÍVÓ

M. D. K.

GEDEON Sándorné építész

Középmagas Teropályázat

III. Épületkategória (Megvétel)

Tarsterveső: Selenyi I., Szmelána Gy.

Teropályázati Eredmények

Magyar Építőmivészet 1960. 4. sz. 62. l.

Gedeon Zoltán

Szakítója

Repr.

Korunk 1972. 3. sz. 413.

GEDEON ZOLTÁN grafikáinak kiállitása a Korunk szerkesztőségében./Kolozsvár//rövid hir./

Utunk, XXXI.évf, 28./1445./sz. 1976.jul.9. 8. old.

Gedeon Zoltán

„Feszültség"
(monológia)

Igaz Szó 1971/5
644 old

Gedeon Zoltán

1 monotípia és két linó-
metszet
„Prosperitás", „Északi fény",
„Pává"

Igaz Szó 1972/2 168, 202, 211 old

Gedeon Zoltán

1, „Eposz a Szamoson"
2, „Eposz a Szamoson" -

- akvarellek

Igaz Szó 1973/4 524, 525 old

Gedeon Zoltán

- grafikával szerepelt a Komm Galériában 1978 máj. 13-án megnyitott „Grafikusok a szülőföldért" kiállításon

(Komm Lukrécia)

Komm 1978/5

GEDEON Zoltán
Szentegyházasfalu, 1922. június 29.
IA Képz. Főisk. Kvár, grafikus

Banner Erdély

zú távon a magyar nép sem maradhat
Igaz, a "kalandozások" kezdeti
s némi haladékot szenvedett; az
éghez való csatlakozást munkálta.
55/ után már nem az volt kérdéses,
énnyé váljanak-e vagy sem, hanem
g nagy családjának melyik részéhez
ihez, vagy a nyugatihoz? A politi-
dosan mérlegelve Taksony fejedelem
délen és keleten elkezdődött bi-
is a nyugati kereszténység mellett
zvetlenül Rómából, Szent Péter apos-
egyaránt elismert utódjától kért
en a választásban a nyugati kapcso-

GEDEON Zoltán grafikus

RMIL 2.

Annál melegebben méltatta a lap a Vásárhelyi Találkozót (1937/21, 23).

(K. K.)

Gecse Sándor — **nyomdászírók*

Gedeon Zoltán (Szentegyházasfalu, 1922, jún. 29.) — képzőművész, pedagógiai író. Középiskolai tanulmányait a székelykeresztúri tanítóképzőben végezte, a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola grafika—pedagógia szakán szerzett diplomát (1955). Jelenleg is e főiskolán tanít. Művészi grafikáit a folyóiratok közlik. 1960 óta jelennek meg módszertani, művészetpedagógiai és esztétikai írásai a Tanügyi Újság, Utunk, Előre, Hargita, Igazság, Művelődés, Dolgozó Nő, valamint a Revista de Pedagogie, Năzuinţa, Tribuna, Tribuna Şcolii hasábjain. A magyar nyelvű tanítóképző-pedagógiai líceumok számára kiadott módszertani tankönyv (1980) *Rajz* c. fejezetének szerzője.

Gelei József (Árkos, 1885. aug. 20. — 1952. máj. 20. Budapest) — biológus. A Kolozsvári Unitárius Kollégiumban végezte a középiskolát (1903), a kolozsvári egyetemen szerzett diplomát, itt Apáthy István Állattani Intézetében tanársegéd; 1912—13-ban Münchenben és Würzburgban a kor legismertebb citológusai, Herwig és Boveri mellett dolgozott. Hazatérve a Ferenc József Tudományegyetemen az összehasonlító sejttan magántanára (1914—19), majd az Unitárius Kollégium tanára s a **Reform-kör* alelnöke Kolozsvárt, 1924-től Szegeden egyetemi tanár, s 1940-től 1944-ig újra a kolozsvári egyetemen fejt ki tudományos működést mint az állattan és biológia professzora.

Kutatási területe az állattan (véglények, gerinctelen állatok összehasonlító sejttana és szövettana), a sejttan és mikrotechnika (csillók mozgása, petesejtképződés), a mikroszkópi vizsgálómódszerek kidolgozása, valamint az általános biológia és örökléstan (nemiség, alacsonyabb rendű állatok ökológiája, a kromoszómák egyedisége és ennek a szerepe az öröklődésben). Kolozsvárt készült monografikus munkája *A chromosomák hosszanti párosodása s e folyamat örökléstani jelentősége* címmel (Bp. 1921).

Szakdolgozatait, népszerűsítő cikkeit Erdélyben a Keleti Újság, Napkelet, Pásztortűz, Ifjú Erdély, Temesvári Hírlap, Magyar Nép, Vasárnapi Újság közli (1921—24), *A Székelyföld állattani irodalma* c. tanulmánnyal szerepel a Székely Nemzeti Múzeum Emlékkönyvében (1923), majd a Keresztény Mag-

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Gedeon Zoltán

ELŐRE

1971 NOV 21

1021

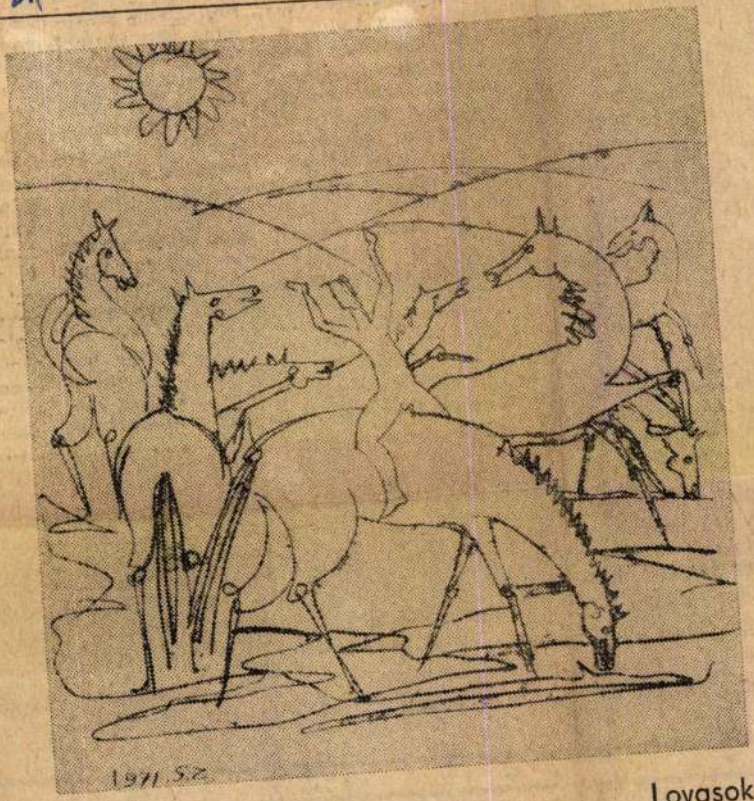

Gedeon Zoltán

Lovasok

pán prózaköltemények
mástól alkatilag nagy
kusok prózáját. Igaz
epikusok legalább
voltak, mint prózairók.
orge Călinescura vag
zire. De Mihai Sadov
csak a költészet oldal
meg igazán, a teljes
Azért hozom ezt szóba
nem egyszer tesznek
tést prózai és verses m
az előbbi rovására. Ö
ilyen rangbeli különb
Vagy inkább másutt hú
határ: van jó és van rossz prózafordítás éppen úgy, miként van jó és rossz versfordítás?

– Prózát románból és olaszból fordítottam. Ha visszagondolok a sorra, legkedvesebbek emlékem Sadoveanu *Frații Jderi* – *A Nyestfiak* – című történelmi trilógiája, amelyen mintegy húsz hónapig dolgoztam. Úgy tudom, más nyelvre nem is fordították le ezt a csodálatos regénytrilógiát. Az igaz, hogy nem könnyű megbírkózni sem a terjedelmével, sem a nyelvezetével. Az előtanulmányok is elég sok időt vettek igénybe, de azután nagy gyönyörűséggel gyúrtam, alakítottam a szöveget, igyekeztem hűségesen kialakítani magyarul Sadoveanu sajátos előadásmódját és nyelvezetét. Öröm és művészi élvezet volt ez

megresteni, – foltokban [illegible] nem gyázva a harmóniákra és a vonala
Ebből aztán kikerekedett a călines
amelynek a legfőbb jellemzője még
intellektualizmus. Nos, ezek a rész
is érzékeltetik, hogy nem favágás
művészi alkotómunka volt ez a pró
tás is.

Sorban a legutolsó munkám
Ochii Maicii Domnului című regén
letve „prózai költeményének" a ford
Ez a műfaji megkülönböztetés –
szerzőtől származik – máris jelzi,
egészen másféle feladatról volt szó,
tői vagy lírai próza magyar megs
sáról. És valóban, csaknem úgy
rajta, mint egy versen, amelyben
gondolati részek, lírai elmélkedése
szédek oldódnak fel egy költői, mé
egészben. Nehéz volt, de lelkesített

Gedeon Zoltán

Grafikája

Repr.

Korunk 1972. III 413.

Gedeon Zoltán

Grafikája

Repr.

Korunk 1970. IX. 1408.

M.N.G.K.

Gedeon Zoltán, festő

celluloid karcokkal és pasztell képeivel vett részt a Kolozsvári rajztanárok kiállításán.

Igazság - Kolozsvár, 1957. jun. 13.

MDK

Geder Ferdinánd,

Férfiarcképmás, elefántcsonton. Szignálva:
1855.

A Szentgyörgy-Czéh XI.aukciója.
1912. Kat. 265.l.

MDK.

Geder Sándor

Kiállitási hir

Hajdubiharmegyei Népujság 1967 márc.19.

Géder

debrecen'ácsm

l.

Kundebr

22 l.

véges észleletsorozatra jutunk.

Gauss, ki igen kiterjedt asztronómiai és geodéziai méréseket is végzett, a mult század elején felállított *hibaelméletét* arra a felismerésre építette, hogy a mérésnél fellépő *számos* külső körülmény ellenőrizhetetlen s így látszatra *szeszélyes* kis ingadozást szenved és okoz, ami végeredményben a mért értékben kisebb-nagyobb eltérésekre vezet.

Ezen az alapon mi ma már Gauss tisztán kombinatív úton nyert eredményéről igen szemléletes, mesterkélt feltételektől ment s okfejtésben hiánytalan képet adhatunk.

A viszonyok a valószínűségszámítás első alaptételének s az ennek szemléltetésére berendezett Galton deszkán lejátszódó kísérletnek felelnek meg. Egy mérésnek egy sörét legördítése s felfogó rekeszének megállapítása felel meg, miközben egy-egy kis ingadozást okozó külső körülményt egy-egy éksor képvisel. Ha ezek száma nagy, akkor tehát a kellő számú mérési eredmények egy harangalakú valószínűségeloszlást — ez *Gauss hibatörvénye* — mutatnak. A mérendő mennyiség **legvalószínűbb** ú. n. **igazi értéke** ez eloszlás középértéke. Az egyes hibaforrások ismerete hiányában úgy ez, mint a szórásnégyzet természetesen ismeretlen marad. Mint a *véges* észleletek

$$k_n = \frac{x_1 + \ldots + x_n}{n} \text{ és } s_n^2 = \frac{(x_1 - k_n)^2 + \ldots + (x_n - k_n}{n}$$

középértékének és szórásnégyzetének $n \longrightarrow \infty$ esetén adódó határértékei azonban nagyszámú mérésnél jó közelítéssel ezekkel pótolhatók. A k_n és s_n mennyiségeket éppen ezért a mért mennyiség **látszólagos értékének,** illetve **látszólagos négyzetes középhibájának** nevezik. Mivel az észleleteknek *változó k*-ra vonatkozó

$$s^2 = \frac{(x_1 - k) + \ldots + (x_n - k)^2}{n}$$

négyzetes középhibája az $\quad - k = (x_i - k_n) + (k_n - k)$

M.D.K.

GEDON Friedrich festő

~~1726~~ – ?
1731 – 1767

Selmecbányán a bányagrófok arcké-
peit festi

Garas XVIII. sz. 219. l

M.D.K.

Gedő

Az „Ugyis mint partáj" c. folytatásos riportot illusztrálta. Négy rajz.
/A cimrajzot Szakmáry készitette. Ez külön cédulán szerepel./

Szinházi Élet. Bp. 192o. nov. 28-dec. 4.
IX. évf. 48. sz. 24-26. lap.

Gedő [?], grafikus MDG

Május elseje a Margitszigeten.

Rajz. Repr.

–: Gyermeklapok a Tanácsköztársaság idején

5. l.

Család s Iskola, bp. 1959. március X/ 3. évf.

01

M. J. K.

SEDŐ

„Nikolec" Plakát

Vidos Zoltán: A magyar „Plakát-
történeti kiállításról
Magyar Építőművészet 1961. 1 n. 58. l

M.D.K.

Gedő

Tréfás rajza Kálmán Jenőhöz irt "Akarod te illusztrálni?" c. tréfájának illusztrálására "A jubiláló Kálmán Jenő emlékkönyvébe" c. megemlékezések között.

Szinházi Élet. Bp. 1937. okt. 10-16. XXVII. évf. 42. sz. 18. lap.

M.D.K.

Gedő

"Gedő Lipót beszámol külföldi karrierjéről" cimmel tréfás rajzsorozat.

Szinházi Élet. Bp. 1927. május 8-14.
XVII. évf. 18.-sz. 19. sz. 19. lap.

M.D.K.

Gedő

Nagy Endre: "Ki mit néz?" c. irását illusztrálta.

- - -

"A hét humora"c. rovat számára készit rajzokat karikatuárkat a művészvilág tagjairól.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. május 18-24. XX. évf.
21. sz. 12-13. lap.
43-44. lap.

M.D.K.

Gedő

Harsányi Zsolt folyt. regényét illusztrálta "Majd a főpróbán" c. folytatás.

Szinházi Élet. Bp. 1913. aug. 31.-szept. 6. II.évf. 27. sz. 24-26. lap

M.D.K.

Gedő

Harsányi Zsolt regényének "Tilos a bemenet" c. folytatását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1913. szept. 6-13. II. évf. 28. sz. 28-30. lap

M.D.K.

Gedő

"Matolka szinházi ember lesz" c. Harsányi-regény-folyt.-át illusztrálta, illetve fejrajzát készitette.

Szinházi Élet. Bp. 1913. szept. 19-26. II. évf. 3o. sz. 3o. lap

M.D.K.

Gedő

Rajzai és karikaturái a művészvilág tagjairól "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1938. ápr. 23. XXVIII.évf.
18. sz. 36. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturái "A hét humora" c. rovatban a szinházi világ tagjairól.

Szinházi Élet. Bp. 1938. ápr. 2-8. XXVIII. évf. 15. sz. 4o-41. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturái Márk Lajosról, Kálmán Jenőről és Diener-Dénes Rudolfról "A hét humora" c. rovatban a müvészekről szóló tréfa illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1938. ápr. 9. XXVIII.évf. 16. sz. 33. lap

Gedő

Alkotása szerepel a Munkácsy-Céh első kiállításán.

Pesti Napló, 1928. Nov. 11.

Gedő.

Műve szerepel a Munkácsy-Céh első kiállításán:

Pesti Ujság, 1928. Nov. 11.

M.D.K.

Gedő

"Pesti üzlet 1938" cimmel tréfás rajz "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Magazin, Bp. 1938. május 15-21. XXVI
XXVIII. évf. 22. sz. lo3. lap

M.D.K.

Gedő

Tréfás rajzai és karikaturái a szinházi világ tagjairól "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1938. ápr. 3o. XXVIII.évf. 19. sz. 33, 35. lap

M.D.K.

Gedő

"Könyvnapi történet" cimmel/illusztrálta megjelent tréfát/
"A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1938. juni. 18. XXVIII. évf.26. sz. 5o. lap

M.D.K.

Gedő

"Válogatttak problémája" cimmel karikaturák futballistákról "A hét humora" c. rovatban tréfa illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1938. juni 11. XXVIII.évf. 25. sz. 43. lap

. . .

M.D.K.

Gedő

Illusztráció a "Tibi" c. tréfás rovathoz és rajz Viccpályázatra "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1938. juli 23. XXVIII. évf. 31. sz. 34-35, 36. lap.

M.D.K.

Gedő

A "Tibi" c. rovatot illusztrálta "A hét humora"
c. vicc-rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1938. juli 16. XXVIII. évf
3o. sz. 35. lap

M.D.K.

Gedő

"Viccpályázat"cimmel rajz "A hét humora"c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1938. juli 9. XXVIII. évf. 29. sz. 33. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturája Radó Sándor és Sólyom Janka szinmüvészekről "A hét humora" c. rovatban "Leánykérés" cimmel.

Rátkai Márton és Kertész Dezső szinmüvészekről készitett rajzokat fenti rovatban "Az ötvenpengős" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1938. nov. 12. XXVIII. évf.
47. sz. 35. lap
38. "

M.D.K.

Gedő

"Sportszenvedély" cimmel tréfás rajza "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1938. nov. 5. XXVIII. évf. 46. sz. 36. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturája és rajza "A bosszu" cimmel Komlós
szinmüvészről, "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Elet. Bp. 1938. okt. 29. XXVIII. évf.
45. sz. 37. lap

M.D.K.

Gedő

"Zugligeti találmánya" c. tréfás közl.-t illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1938. aug. 13. XXVIII.évf. 34. sz. 37. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajza "A hét humora" c. rovatban képaláírás pályázatra.

Szinházi Élet. Bp. 1938. szept. 17. XXVIII. évf. ~~38~~. 39. sz. 36. lap

M.D.K.

Gedő

Sursum: "Kalaptü csata" c. irását illusztrálta.

Rajza Mistinguette-ről.

Rajz tréfa illusztrálására.

Pesti Mozi, Bp. 1912. okt. 26. I. évf.
Második szám.

M.D.K.

Gedő

"Pártállás" cimmel rajzot készitett tréfa illusztrálására.

Pesti Mozi, Bp. 1912. nov. 23-3o. I. évf. 5. sz.

M.D.K.

Gedő

Lovászi Károly: "A bakk" c. versét illusztrálta.

Pesti Mozi, Bp. 1912. dec. 7.-14. I. évf. 7. sz.

M.D.K.

Gedő

Garvay Andor: "Kökörcsin" c. jelenetét illusztrálta.

Hat rajzból álló sorozat "Nick Winter és a pesti kiberer" cimmel.

Pesti Mozi, Bp. 1912. okt. 19. I. évf.
Első szám.

M.D.K.

Gedő

k.j.:"Állatmesék az emberekről" c. folytatásokban közölt tréfás irását illusztrálta.

Szövegközi rajza tréfák illusztrálására.

Mozi, Bp. 1913. okt. 1. I. évf. 5. sz. 6., 7. lap

M.D.K.

Gedő

A Pesti Mozi c. folyóirat belső címlapját készitette az ugyanott megjelenő tréfa illusztrálására.

Pesti Mozi, Bp. 1911.nov. 19-25. I. évf. 4.sz

M.D.K.

Gedő

Móricz Zsigmond: "A bécsi butor" c. novelláját illusztrálta.

Pesti Mozi, Bp.1912. nov. 18. I. évf. 4. sz.

M.D.K.

Gedő

"Szoknya a férfin" cimmel tréfás cikk, amelyet karikatura sorozattal illusztrál művészekről, irókról, politikusokról.

Szinházi Élet. Bp. 1931. aug. 16-22. 40-41 .
XXI. évf. 34. sz. 4o-41. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturái és rajzai müvészekről "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. aug. 23-29. XXI. évf. 35. sz. 51-53. lap

M.D.K.

Gedő

Rajzai és karikaturái a művészvilág tagjairól "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. dec. 20-26. XXI. évf. 52. sz. 65-68. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturája Rajna Alice szinmüvésznőről a „Szinházi Hét" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1932. márc. 27.-ápr. 2.
XXII. évf. 14. sz. 31. lap

M.D.K.

Gedő

Peterdy Sándor: "A szerző" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1932. márc. 6-12. XXII. évf. 11. sz. 87-91. sz. lap

. . .

M.D.K.

Gedő

Karikaturája Rózsahegyi Kálmánról a "Szinházi hét" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1932. márc 20-26. XXII. évf. 13. sz. 33. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturái és rajzai tréfák illusztrálására "A hét humora" c. rovat részére.

Szinházi Élet. Bp. 1932. febr. 7-13. XXII. évf. 7. sz. 61-64. lap

M.D.K.

Gedő

Karinthy Frigyes: "Igy irtok ti" c. sorozatának "A pusztai menyasszony Torockón" c. tréfáját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 8-14. XXI. évf. 46. sz. 10-11. lap.

M.D.K.

Gedü /Gedő a helyes név/

Major, Dezső, Metzner, Vértes és Fórai neveket sorol fel a lap egyik hiradása, mint akik a M o z i c. ujság rajzoló munkatársai.

- - -

A II. évf. 38. számának 31 oldalán a hiradás Gedő nevet ir.

- - -

"A legvidámabb pesti ujság a M O Z I" c. Szinházi Élet. Bp. 1913. nov. 2-9. II. évf. 36. sz. 31. l.

Gedő

MDK

Harkályok - a fészekben? A fészek ból különleges előkészületei.
Pesti Napló 1938. febr. 13.

M.D.K.

Gedő

Cimrajz "A főpróba titka" c. regényhez. Irta: Harsányi Zsolt.

/A regény folytatásokban jélenik meg és mindegyik folytatásnál azonos cimrajz szerepel./

Szinházi Élet, Bp. 1913. nov. 2-9. II. évf. 36. sz. 26. l.

MDK

Gedő

Grafika

Munkácsy céh 5.kiáll. Ernst Muz. 138.kiáll.

1933. márc. 13 l.

M.D.K.

Gedő

A Nemzeti Szinházban előadott "Az egyszeri királyfi" c. darab szereplőiről készült rajzok:

Ligeti Juliska rajz. repr.
Rózsahegyi Kálmán " "
Bakó László " "

Szinházi Élet. Bp. 1913. dec. 21-28. II. évf. 43. sz. 44. l.

M.D.K.

Gedő

Rajzai és karikaturái művészekről "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 1-7. XXI. évf. 45. sz. 45-48. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturái és rajzai a művészvilág tagjairól "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 15-21. XXI. évf. 47. sz. 45-47. lap.

M.D.K.

Gedő

"Matuska a törzsasztalnál" cimmel karikatura Radó Sándor és Pártos Gusztáv művészekről "A hét humora" c. rovatban.

Karikatura Szőke Szakállról fenti rovatban a művészről szóló tréfa illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. okt. 25-31. XXI. évf. 44. sz. 45-48. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturái és rajzai művészekről "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juni 7-13. XXI. évf. 24. sz. 61-64. lap.

M.D.K.

Gedő

Szász Zoltán: "A bolond név" c. novveláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. május 31.-juni.6. XXI. évf. 23. sz. 61-64. lap.

. . .

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák a művészvilág szereplőiről "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juni 9-15. XIX. évf. 24. sz. 41-43. lap.

M.D.K.

Gedő

Szép Ernő: "Hivjon fel holnap" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juni 9-15. XIX. évf. 23. sz. 22-24. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák a művészvilág szereplőiről "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juni 2-8. XIX. évf. 23. sz. 41-43. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák tréfák illusztrálására "A hét humora" c. rovatban.

- - -

"A karrikaturisták Egyesülete Póly Tibort választotta meg elnöknek..." cimmel tréfás rajz a karikaturistákról.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. május 26-juni 1. XIX. évf. 22. sz. 29-32. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzai és karikaturái "A hét humora" c. rovat illusztrálására.

\- - -

Rajzok, karikaturák " " " " "
illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1929. okt. 6-12. XIX. évf.
41. sz. 40-43. lap.
okt. 13-19. 42. sz. 44-47. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák "A hét humora" c. rovat illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 29.-okt 5. XIX. évf. 40. sz. 36-39. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

\- - -

Rajzok, karikaturák " " " " " "

\- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. okt. 20-26. XIX. évf. 43. sz. 45-48. lap.
okt. 27-nov. 2. 44. sz. 45-48. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák művészekről, amelyeket a művész "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására készitett.

Szinházi Élet. Bp. 1929. nov. 10-16. XIX. évf. 46. sz. 44-47. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák müvészekről "A hét humora" c. rovatban a tréfák illusztrálására.

- - -

Fenti rovatban a müvész rajzai és karikaturái majdnem minden példányban szerepelnek.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. nov. 17-23. XIX. évf. 47. sz. 4-42. lap.

Gadó

Munkácsy-cèh II. kiállításán az Ernst Múzeumban szerepelt

Mo. 929. X. 20.

Gedő

Munkácsy-céh kiállításának záróünnepélyén sorsolásra megvették képét

PH. 929.XI.5.

Gedő Lipót

Munkácsy-céh II. kiállításán az Ernst Múzeumban "Gyerekek" c. képe szerepelt.

Ek. 929. X. 20.

Gadó

Munkácsy-céh II. kiállításán az Ernst Múzeumban képe szerepelt.

MH. 929. X. 20.

Gedő

festőművész

Harmadik nemzeti képzőművészeti kiállitás- Műcsarnok-
ban - képével szerepel.

Magyarság
1935..II.24.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák tréfák illusztrálására "A hét humora"c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juli 7-13. XIX. évf. 28. sz. 41-43.

M.D.K.

Gedő

Tréfás rajzok, karikaturák tréfák illusztrálására "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juni 30.-juli 6.
28 XIX. évf. 27. sz. 50-53. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturák, rajzok, tréfák illusztrálására
"A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. juli. 28-aug. 3.
XIX. évf. 31. sz. 48-50. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 1-7. XIX. évf. 36. sz. 41-44. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák "A hét humora" c. rovatban

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 8-14. XIX. évf. 37. sz. 28-31. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karokaturák "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 15-21. XIX. évf. 38. sz. 41-44. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturák, rajzok "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 21-28. XIX. évf. 39. sz. 41-44. lap.

M.D.K.

Gedő

Tréfás rajz-sorozat "Szerelem az állatok világában" cimmel.

Szinházi Élet Bp. 1929. juli 14-20/7716. XIX. évf. 29. sz. 12-13. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

- - -

"A hét humora" c. rovat tréfáit illusztrálta

- - -

Szinházi Elet. Bp. 1929. aug. 4-10. XIX. évf. 32. sz. 40-43. lap
1929. aug 11-17. XIX. évf. 33. sz. 33-36. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturák, rajzok "A hét humora c. rovatban

- - -

" " " " "

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929/. aug. 18-24. XIX. évf.
34. sz. 41-44. lap. " " 25-31. " "
35. " 44-47. lap.

Gedő

M.D.K.

"Festők a strandon" cimmel müvészekről készült fényképek s a felvételek mellett az egyes müvészek rajzait hozza a lap ugyancsak a strandéletről.

Szinházi Élet. Bp. 1934. aug. 12-18. XXIV. évf. 34. sz. 66. lap

M.D.K.

Gedő

"Müvészek önarcképei" cimmel néhány müvészről készült rajzot mutat be a lap. Ezek között szerepel a müvész önarcképe.

Képzőmüvészet rovatban
Szinházi Élet. Bp. 1923. január 1-6.
XII. évf. 1. sz. 39. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturák, rajzok, "A hét humora" c. rovatban. Sárossy, Pethes Sándor és Latabár Kálmánról, a rovatban szereplő tréfák illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. márc. 22-28.
XXI. évf. 13. sz. 45-48. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturái Rabindranath Tagore-ról, Krishnamurtiról és Karinthyról. /A téfás irás valószinüleg Karinthytól származik, de a cimet megállapitani nem lehet, mert a lap hiányos./

Szinházi Élet. Bp. 1931. május 1o-16. XXI. évf. 20. sz. 35. lap.

M.D.K.

Gedő

Szenes Béla: „Nyáriék Klárija" c. szinházi folytatásos regényét illusztrálta rajzokkal a következő számokban:

Szinházi Élet. Bp. 1921. év X. évfolyama:

29. szám.	julius 17.- 23.		27-29. lap
30. "	" 24 - 30.		24-26. "
31. "	julius 31.- augusztus 6.		34-35.lap
32. "	aug. 7 - 12.		32-35. lap.
33. "	" 13 - 20.		34-35. "
34. "	" 21 - 27.		36-37. "
35. "	" 28. szept. 3.		34-36. "
36. "	szept. 4 - 10.		48-49. "
37. "	" 11- 17.		50-51. "
38. "	" 18- 24.		52-53. "

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák "A hét humora" c. rovatban szereplő tréfák illusztrálására.
Az ebben a rovatban szereplő tréfák a szinházi világ müvészeiről, iróiról készültek s az egyes példányokban -egy két kivételtől eltekintve- a rajzokat és a karikaturákat a müvész készíti.

Szinházi Élet. Bp. 1929. dec. 15-21. XIX. évf. 51. sz. 41-44. lap.

M.D.K.

Gedő

Szász Zoltán: "Pesti csevegők" c. irását illusztrálta.

A rajzok, illetve az illusztrációk müvészekről készültek: Csató Kálmán, Herczeg Ferenc, Szomory Dezső, Gombaszögi Frida, Miklós Andor, Marton Sándor dr., Barabás Lóránd, Molnár Ferenc, Incze Sándor, Kandó László, Iványi Grünwald Béla, Fényes Adolf, Falus Elek, Kálmán Jenő Ákos, Harsányi Zsolt, Nádas Sándor, Jób Dániel, Nagy Endre, Heltai Jenő, Móricz Zsigmond, Karinthy Frigyes, Lengyel Menyhért, Hatvany Lajos báró és Zsolt Béla.

Szinházi Elet. Bp. 1930. dec. 21-27. XX. évf. 52. sz. 49-54. lap

M.D.K.

Gedő

Karinthy Frigyes: "Megborotvált a dán királyfi" c. irását illusztrálta.

- - -

Rajzai és karikaturái "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására a müvészvilág tagjairól.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. május 18-24 26-31. XX. évf. 22. sz. 12-13. lap 57-60. "

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák a művészvilág tagjairól "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

/Az egyes példányokban fenti rovat tréfáihoz állandóan készit rajzokat, karikaturákat./

Szinházi Élet. Bp. 1930. junius 8-14. XX. évf. 24. sz. 57-60. lap

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák a müvészvilág tagjairól "A hét humora"c. rovatban megjelent tréfák illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 193o. mjus 11-17. XX. évf. 20. sz. 41-44. lap

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák a művészvilág tagjairól "A hét humora" c. rovatban tréfák illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1930. május 4-lo; XX. évf. ~~évf~~ 19. sz. 41-44. sz.

M.D.K.

Gedő

Földi Mihály:
"A szinigazgató meglátogatja Shakespeare Vilmost"
c. irását illusztrálta.

- - -

rajza "Javuljon meg Karácsonyra!" cimmel

- - -

Szinházi Élet. Bp. 193o. dec. 21-27. XX. évf.
52. sz. 1o4-1o6. lap
138. "

M.D.K.

Gedő

Krudy Gyula: "A főherceg lovagjai" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1930. szept. 28-okt. 4.
XX. évf. 40. sz. 29. lap

M.D.K.

Gedő

Karinthy Frigyes: "Gáz és ellengáz" c. tréfás irásához készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 1930. szept. 14-20. XX. évf. 38. sz. 33-35. lap

M.D.K.

Gedő

"A müvelt mama" cimmel rajz "A hét humora" c. rovatban.

- - -

Alexei Korzakow: „Karrier" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1933. dec. 17-23. XXIII. évf. 52. sz. 145. lap 158-159. "

M.D.K.

Gedő

Két karikatura: Szamosi Soós Vilmos "Gladiátor" c. és Prohászka József "Nő kiforditott szárnyával és kiforditott esernyővel"cimmel.

/A szöveg cimet nem lehet megállapitani, mert a lap hiányos./

Szinházi Élet. Bp. 1933. január 1-7. XXIII. évf. 2. sz. 19. lap.

M.D.K.

Gedő

Harsányi Zsolt és Zilahy Lajos: „Stadion" c. irását illusztrálta.

- - -

"Miből Dávid?" c. tréfás irást illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. ápr. 28-május 4.
XIX. évf. 18. sz. ~~4.-lap.~~ 18.-19. lap.
55. "

M.D.K.

Gedő

Karinthy Frigyes: „Igy irtok ti" c. rovatát illusztrálta.

- - -

Rajzok, karikaturák "A hét humora" c. rovatban.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. márc. 31.-ápr. 6.
XIX. évf. 14. sz. 26-27. lap.
34-37. "

M.D.K.

Gedő

Karikaturák tréfák illusztrálására "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. márc. 24-30. XIX. évf. 13. sz. 49-52. lap

M.D.K.

Gedő

Tréfás rajzok, karikaturák tréfák illusztrálására "A hét humora" c. rovatban.
/Ez a rovat rendszerint közismert művészekre, -irók, muzsikusok, szinészek- vagy más közéleti személyiségekre vonatkozó tréfákat és róluk rajzolt karikaturákat tartalmaz./

Szinházi Élet. Bp. 1929. márc. 17-23. XIX. évf. 12. sz. 26-29. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajz a müvész vázlatkönyvéből a "Kis notesz" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. márc. 10-16. XIX. évf. 11. sz. / 32. lap.

M.D.K.

Gedő

Tréfás rajz, amely bejelenti, hogy febr. 28-tól a müvész kiállitása megnyilik a Fészek klubban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. márc. 3-9. XIX. évf. 10. sz. 30-31. lap.

M.D.K.

Gedő

Tréfás rajz-sorozat "Ki van a jelmez mögött?" cimmel "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. febr. 17-23. XIX. évf. 8. sz. 41-44. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturák festőművészekről Iványi Grünwald tréfája illusztrálására "A hét humora" c. rovatban

Szinházi Élet. Bp. 1929. május 5-11. XIX. évf. 19. sz. 54. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok, karikaturák tréfák illusztrálására
"A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1929. ápr. 28.-május 4.
XIX. évf. 18. sz. 59-62. lap.

M.D.K.

Gedő

Karikaturák művészekről: Eisemann Mihály, Kálmán Jenőné. Karinthy Frigyes, Gózon Gyula és Váró Andor karikaturái "A hét humora" c. rovatban tréfák illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. márc. 15-21. XXI. évf. 12. sz. 47-48. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturái művészekről, írókról "A hét humora"c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. márc. 8-14. XXI. évf. 11. sz. 45-48. lap.

225

M.D.K.

Gedő

Karinthy Frigyes: "Igy irtok ti" c. tréfás-irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1930 december 28-1931 jan.3
XXII.évf. 1. sz. 12-13. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturája Kabos Gyula szinművészről és kisfiáról "A hét humora" c. rovatban a művészről szóló tréfa illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. jan. 18-24. XXI. évf. 4. sz. 48. lap

M.D.K.

Gedő

Karikatura Sarkadi Aladárról, Pethes Sándorról, Márk Lajosról "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. febr. 8-14. XXI. évf. 7. sz. 61-64. lap

M.D.K.

Gedő

Karikaturája Hunyadi Sándorról "A primadonna és a Forum Romanum" c. tréfa illusztrálására "A hét humora" c. rovatban.

- - -

"Gedő Lipót kiállitása a Fészekben" cimmel a müvész karikaturája önmagáról fenti rovatban és rövid tréfás beszámoló arról, hogy most rendezi a müvész a Fészek Klubban karikatura kiállitását.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. febr. 1-7. XXI. évf. 6. sz. 61-64. lap

M.D.K.

Gedő

Méray-Horváth Károly: "Buta esetek" c. novellájához készitett illusztrációkat.

- - -

Karikaturák Molnár Ferencről, Hegedüs Gyuláról és Dayka Margitról, Karinthy Frigyes "Névujitás" c. tréfás irásának illusztrálására.

- - -

Szinházi Elet. Bp. 1931. jan. 25-31. XXI. évf. 5. sz. 33-36. lap
" 6. " 20-21. " febr. 1.-7.

Gedő

"A hét humora" c. rovat néhány tréfáját illusztrálta, "Ki miatt" és „Szünetben" címüeket.

Szinházi Élet. Bp. 1928. okt. 21-27. XVIII. évf. 43. sz. 40-43. lap.

M.D.K.

Gedő

"Az öltözőben" c. tréfát illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 30.-okt. 6.
XVIII. évf. 40. sz. 41. lap.

M.D.K.

Gedő

"A hét humora" c. rovatban két tréfát illusztrált.

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 30.-okt. 6.
XVIII. évf. 40. sz. 41. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzsorozat "A plakátragasztó virágnyelve" cimmel.

- - -

Rajzsorozat "Iskola a szinházban"cimmel.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 23-29. XVIII. 39. sz. 40. lap. 82. lap.

M.D.K.

Gedő

Kálmán Jenő: Romi és jazz c. tréfáját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1928. febr. 19-25. XVIII. évf. 8. sz. 58. lap.

M.D.K.

Gedő

Tréfás rajz-sorozat "Amit mister Globetrotter Budapesten lát" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1928. jan. 29-febr. 4.
XVIII. évf. 5. sz. 11. lap.

Gedő

grafikus

Magyar Ujságrajzoló Művészek Kiállitása - Nemzeti Szalonban.- Képével szerepel.

8 órai Ujság 1931.XII.20.

Gedő

Részt vesz a Mücsarnok harmadik nemzeti képzőmüvészeti kiállitásán.

8 ó.ujság 1935.III.24.

Gedő

grafikus

Magyar Ujságrajzolók Egyesületének karácsonyi kiállítása a Nemzeti Szalonban - grafikával szerepel.

Pesti Napló 1931.XII.20.

M.D.K.

Gedő

Két tréfás rajz, viccek illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1928. febr. 5-11. XVIII. évf. 6. sz. 5. lap.

M.D.K.

Gedő

"A lábművész" c. tréfát illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1928. okt. 7-13. XVIII. évf. 41. sz. 41. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajzok tréfák illusztrálására "A hét humora" c. rovatban.

Tréfás rajzsorozat "Ki hogyan fog kezet" címmel.

Szinházi Élet. Bp. 1928. dec. 16-22. XVIII. évf. 51. sz. 38-41. lap

M.D.K.

Gedő

Nadré Birabeau: "Várok magára..!" c. novelláját illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1928. márc. 11-17. XVIII. évf. 11. sz. 79. lap.

M.D.K.

Gedő

Rajz "A két Bartos" cimmel "A hét humora" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1928. nov. 11-17. XVIII. évf. 46. sz. 38-41. lap.

M.D.K.

Gedő

"Miss Magyarország és a karrikaturista" cimmel rajz a szépségkirálynőről # A hét humora" c. rovatban.

- - -

Fenti rovatban a szinházi világ szereplőire vonatkozó ~~tf~~ tréfákat illusztrálja más müvészek mellett az egyes példányokban.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 193o. febr. 2-8. XX. évf. 6. sz. 37-4o. lap

M.D.K.

Gedő

"A hét humora" c. rovat karikaturáit és más rajzait készíti a szinházi világ szereplőira vonatkozó tréfák illusztrálására.

Szinházi Élt. Bp. 193o. jan. 19-25. XX. évf. 4. sz. 69-72. lap

M.D.K.

Gedő

Barabás Lóránt: „A Fészek leghiresebb kártya-anekdótái" c. irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1930. juli 20-26. XX. évf. 30. sz. 11-13. lap

M.D.K.

Gedő

"Boldog Ujévet" cimmel tréfás, feliratos rajz-sorozat.

- - -

Tréfás rajz "Stern és a csillag" c. tréfa illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. dec. 29.- 1930. január 4.
XX. évf. 1. sz. 65. lap.
72. "

M.D.K.

Gedő

Váró Andor: "Világhirü müvészek pesti emlékei" cimmel rövid cikksorozatát illusztrálta a müvész.

- - -

"A hét humora" c. rovat tréfáit illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. ~~1929. dec. 29.-~~ 1930. január 5-11./ ~~1930, január 4,~~
XX. évf. 2. sz. 25-27. lap
69-72. "

M.D.K.

Gedő

Bus Fekete László: "A nagymama" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. febr. 23.-márc. 1.
XX. évf. 9. sz. § 17-20. lap

Gedő Albert

1923/24 1926/27 Kecske-
méti telep

Ferképzőmfoisk vk

85. l.

festőnek hívja Madridba, ahol élete utolsó éveiben az Escorial részére dolgozik. E munkái már hanyatló erejét mutatják. Képtárakban levő munkái: Venus és Adonis, Venus és Ámor (Róma, Villa Borghese); Caritas (Berlin); Szent család, Lucretia halála, Síró Cupido (Madrid, Prado); kitűnő önarcképe atyjával (Marchese Spinolánál, Nervíben); Önarckép (Firenze, Uffizi). *Fónagy.*

CAMBIO, *Arnolfo di*, l. *Arnolfo di Cambio.*

CAMELIO, l. *Gambello.*

CAMEO, alakos díszű domborúan metszett kő. Lásd: *Gemma.*

CAMERON (ejtsd: *kémern*), *David Young*, angol festő és grafikus, * Glasgow 1865. Glasgow és Edinburghban végezte tanulmányait. Londoni és környékbeli témákat karcolt egyszerű, nemes előadással, amely lapok a fényhatások szépségével tűnnek fel. Ezen sorozatot követték 1894—6-ban olaszországi, 1897-ben pedig párizsi karcai, de régi kedvenc tárgyaihoz, a régi angliai építészeti témákhoz ismét visszatért. Nagy hatással volt munkásságára Rembrandt. Rézkarcait csekély példányszámban vonta le és ezek a modern gyűjtők között nagyon keresettek. — Irodalom: F. *Rinder* (London, 1912).

CAMPAGNA (ejtsd: *kampánnya*), *Girolamo* (1550—1626 után), veronai születésű olasz szobrász és építész, aki főleg Velencében működött. Danese Cattaneo tanítványa. 1572-ben elkészíti Leonardo Loredan ülő alakját a dogénak a SS. Giovanni e Paoloban levő síremlékére, majd Szt. Antal egyik csodáját ábrázoló domborművét a páduai Santo számára. Ezután Velencében sorra alkotja a különféle templomok oltárai, fülkéi részére a márvány- és bronzszobrokat, a Doge-palota termei, kandallói, a

Gedő Albert

MDK

1926-27. a kecskeméti müv.telepen dolgozott.
Képzőm.főisk. évk. 1925/26-1926/27. 32. l.

MDK

Gedő - Feiks

Figaro, laphirdetés

1885-1960. M. plakáttört. kiáll. Műcs. 1960.

A Gedő Ilkára vonatkozó adatok az Adattárban is találhatóak!

C-1-204.
n. fond

tions [pg/ml] in rat plasma inal dose by dietary route				
th week		13th week		
I-COOH	M-OH	BNP-166	M-COOH	M-OH
MALES				
bql	1880	6660	221	3520
bql	2770	17800	460	4600
345	1830	3480	NP	2740
NP	1930	7450	259	3060
377	2610	5010	bql	2820
454	3260	6670	bql	3220
254	1990	3200	bql	3250
412	2890	3090	bql	2940
NP	NP	7290	bql	4130
284	2520	6820	309	3670
EMALES				
407	4060	14700	324	3830
NP	2330	8680	323	3380

D Gedő H

festő

l.

Törös Nagykörös

képrőm kiáll.

Kat.

hogy egy tiroli parasztszobában lévő vonószéken

Pálffy János hagyom.
Budapest 20.
Kis szalon.

IV:162

, dolgozik,

14-én

~~y két leánynyal.~~

leányokkal, kiknek egyike ül, mászka pedig áll és társnőjének

~~[illegible]~~ balrafordult an és arcz-
~~[illegible]~~ káját félbehagyta, beszélget
~~[illegible]~~ vállára könyökül ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ nadrág és czipő. A leányok egyike közül ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ mosolyog ~~[illegible]~~
Simára lefésült és középütt elválasz-
ba tüzötten viselik. ~~Öltözetük:~~ ing-
k, kötény, kurta szoknya, kék harís-
l a keresztes „IHS" monogrammal jelzett
lon egy „Szüz Máriát" ábrázoló nagyobb
Jelzése alól ~~[illegible]~~ „Mathias Schmid".
ot keretben,
~~19.8~~ cm.-- Száma a törzsleltárban
T: 11. – Becsértéke 4500 K.

Öltözete a csupasz kopú legénynek: nemezkalap, szűk ujjú
ing, piros mellény, kék kötény, nadrág és czipő;
a leányoknak:

146

32

4.5

MDK

Gedö Ildikó, festöm.-graf.

Kovácsok.	Kréta.
Falu végén.	Pasztell.
Kertben.	"
Öregasszonyok.	Rajz.

OMZsMuz.-OMIKE- képzöm.csop. V.kiáll.
1943. szep? 24.-okt.17. Kat.

MDK

Gedö Ilka, festöm.

Patakpart.
Vidéki házikók.

Pasztell.
"

Budai Izr. Nőegyl helyis.-ben OMIKE képzőm.csop.téli kiállitása.
1944.febr.21.-márc.19. Kat.

gedő ilka festőművész

műteremkiállítása

május 17-től május 30-ig

VIII baross utca 3 III emelet 22

megnyitja bálint endre
május 15-én szombaton 16 órakor

nyitva hétköznap 14–19 óráig
vasárnap 10-13 óráig

utolsó rajzaim 1949 őszén készültek – azóta nem dolgozom - ez a kiállítás kisérlet: vállalni tudom-e 15-20 évvel elötti önmagamat, farkasszemet tudok e nézni képeimmel? réges-régen, mint félig gyereket megbabonázott az emberi figurák sokfélesége a mindig más és más mozdulatok,- ezért kezdtem rajzolni – a munkát sokféle személyes okból, egyik napról a másikra hagytam abba – ez a megtorpanás nem jelentette a festészet szeretetének megszünését –

GEDŐ ILKA

1965 gedő ilka

1777-1965 fnyv 1

MDK.

Gedő Ilka
grafikus.

Az 1942 március 29-én rende-
zett „Szabadság és Nép" kiállítá-
son részt vett.

Vértes György: Művészek a szabadságért.
Élet és Irodalom, 1962. március 17–31.

MDK

Gedő Ilka, festő

21. Férfi képmás, rajz.

23. Csunya asszony. "

Ounke - III. Képző m. kiall. - 1942 jan. - Tm.

MDK

Gedő Ilka

Kovácsok, kr.

Szoc.Dem.párt képzőművészeinek társ. és megh. művészek kiáll. Ernst Muz. 1945. okt.

MDK

Gedő

Grafikák

Ernst Muz. 138. kiáll. Munkácsy Céh V. kiáll.
1933. márc. 13 l.

M.D.K.

Gedő

Két rajz "Schiller hajfürtje - kalapács alatt" c. közl. illusztrálására. A riportot Pereszlényi Pál irta.

Színházi Élet. Bp. 1927. márc. 24-31. XVV
XVII. évf. 13. sz. 43. lap.

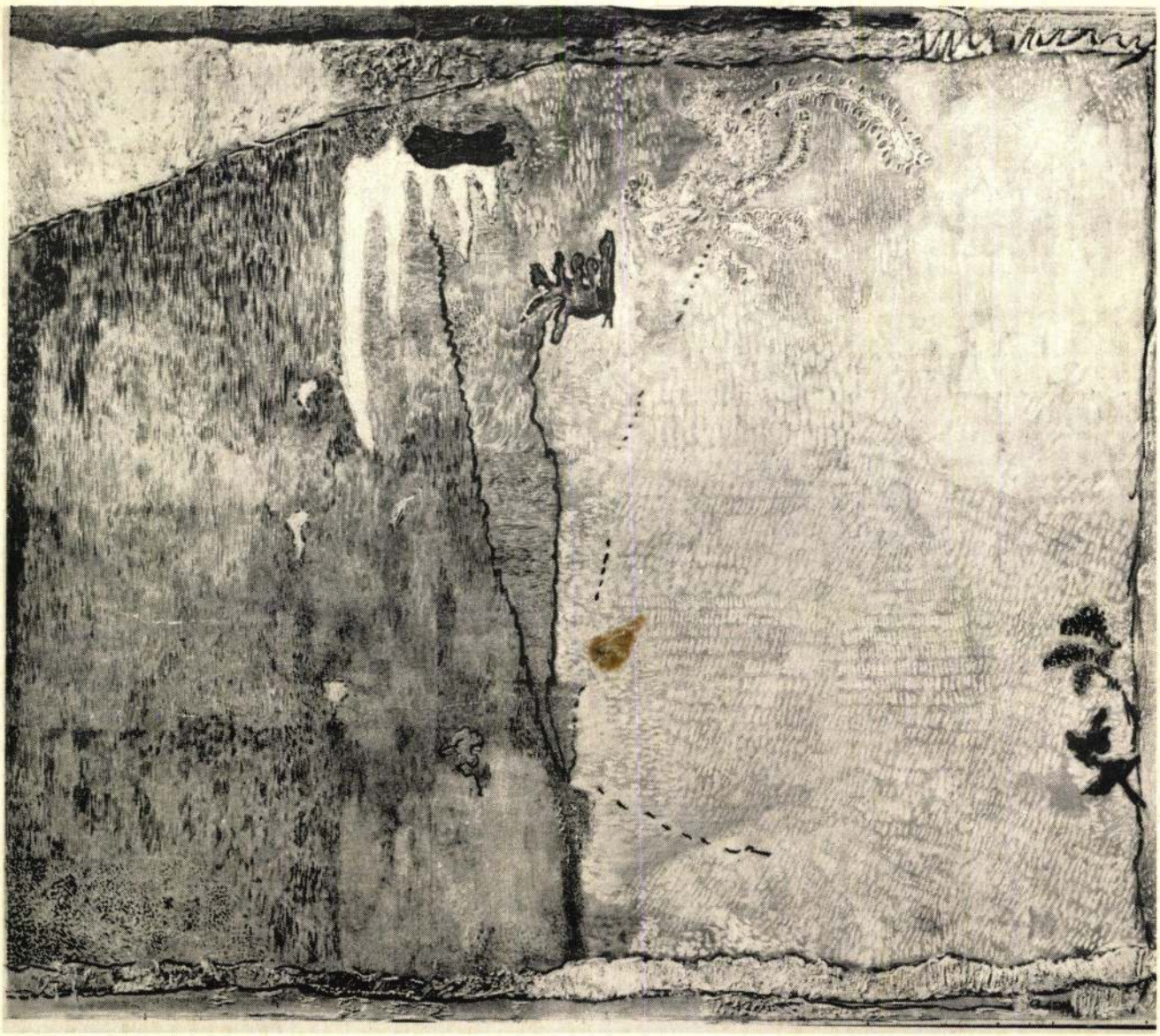

Gedő Ilka

Az István király Múzeum Közleményei
Bulletin du Musée Roi Saint Etienne
D. sorozat 139. szám – Serie D. No. 139.

HU ISSN 0586 3759
HU ISBN 963 7131 20 5

Szerkeszti – Rédacteur
Fitz Jenő

Segédszerkesztő – Rédacteur adjointe
G. Lakat Erika

Fotók – Photographies
Bertalan Vilmos

Tanulmány – Texte d'étude
Szabó Júlia

A kiállítást rendezte – L'exposition a été realisée par
K. Kovalovszky Márta
Szabó Júlia

Székesfehérvár, István király Múzeum
1980. július 6 – augusztus 3.
Székesfehérvár, Musée Roi Saint Etienne
le. 6. juilett – 3. août, 1980.

Gedő Ilka

festőművész kiállítása

Székesfehérvár, István király Múzeum

1980. július 6-augusztus 3.

2

Gedő Ilka levele Kállai Ernőhöz

Kedves Kállai Ernő!

Sokszor nézegetem a sok év előtti (Alkotásban rendezett) Vajda kiállítás katalógusát.
A némelykor kilátástalannak látszó györtődés, töprengés közepette felüdít ez a pár kép, mint valami jó friss hegyi levegő.
Pár nap előtt az előszóban a következő ragadta meg figyelmemet — feloldozást éreztem ki belőle a magam számára — abban, hogy (halála előtt) egy bizonyos, a „posztimpresszionizmus stílusában" szerelmespárt ábrázoló kép foglalkoztatta olyan nagyon, hogy nem győzte csodálni ezt a kifejező ornamentummá, beszédes arculattá lényegült formát — „A festői jelenítés döbbenetes ereje idézte a valóság mezében a szerelem örök szédületét..." mondja ez az előszó. A VALÓSÁG MEZÉBEN... — évek töprengését idézte ez a két szó a sorok között és évek kínlódását lazítja ez. József Attila jut eszembe: „Végzet, lazítsd a görcsöt." Hogy Vajda halála előtt éppen erről a képről beszélt olyan szeretettel — hogy ilyent így lehet szeretni — és Vajdának.
Ezért írtam az előbb irgalomról — azt is írhattam volna: szabadságról. A szeretet választását éreztem, a világosság választását — hogy Vajda látta (egy posztimpresszionista képben!) a beszédes ornamentummá lényegült formát. Úgy szerettem ezért — azonnal beszélnem kellett volna vele. Ezért írom most ezt a levelet. Hogy megírjam, abban még valami megerősített: 2 nappal ez után egy régi Szép Szóban ez a mondat: „a művészettörténet igazolja, hogy minden egyetemes távlatú művészet ornamentumos, jelképező művészet. A középkor festői és plasztikai látomása is az volt — túl minden tárgyi ábrázoláson. Hogy a modern, jelképező művészet többnyire teljesen kirekeszti az ábrázolást, annak igen lényeges értelme van, amelyet azonban ennek a cikknek keretében tovább nem fejtegethetek." Azonnal megkérdezni volt első gondolatom. Igy kerültem az íráshoz. Miért rekeszti ki? Lehet-e nem kirekeszteni a tárgyi ábrázolást? Lehet-e a valóság mezében? Évek óta éget a kérdés. Tudom: persze, hogy lehet. De hogy ma, nekünk lehet-e? nekem? „Ich habe eine furchtbare Angst die Wirklichkeit der Form zu verlieren" — olvastam egyszer Van Gogh leveleiben. Mit félt elveszteni — a facteur Roulin valóságos „igazi" arcát, az embert kabátjával és kabátjának gombjaival, mint gyújtópontot, mint a jelképek *tárházát?* A fűveket, fákat, mint a jelképek hordozóját? Ürügy-e a valóság számára, amelyikbe jelképeit önti? Vagy a valóság, a ciprus maga a jelkép, ami előtt fejet hajt és követi? Bizony erre felé húz valami. És nem gyávaságból? És ha ezen az úton előremerészkedek egy lépéssel, a fejemen egy koppanás, hogy hiszen ezeken a naturális meg impresszionista dolgokon már régen túl vagyunk. Vagy: te Van Goghnál tartasz, de mi Picassonál..." Vagyis oda tartozom számukra eleve, azokhoz, akikről a Vajda katalógus előszavában úgy van szó, mint akik gyengék, gyávák, lusták voltak ahhoz, hogy a szellemi feszültségnek azon a fokán éljenek, melyet jobb szó híján absztraktnak szokás nevezni. „Nem vagy sorstársam" mondja az egyik. Pedig nem azokhoz tartozom. Ahhoz, aki a Haggadában „még kérdezni sem tud."
Miért rekeszti ki a modern jelképező művészet az ábrázolást?
Semennyi munka nem tűnik soknak, hogy ezekről a dolgokról megtudjak valamit. Nem csak deszkát gyalulni, fát vágni is. Csak valaki szóljon egy jó szót, eriggy arra van az erdő!
Kedves Kállai mester, ne vegye rossz néven ezt a levelet, nem szeretem a nagy szólamokat, de valami segély-dadogásról, ha nem is kiáltásról van szó! Forrást keresek szomjúságomra, vagy prózaibban forrásokat kérdezek, hogy tanulhassak valamit. Nagyon múlik az idő! Még egyszer kérem, bocsássa meg a zaklatást! Sok szeretettel üdvözli

Gedő Ilka

MKCS—C—I— 11/157.

Kállai Ernő levele Gedő Ilkához

Bpest 49.VIII. 10.

Kedves Gedő Ilka,

megbocsátja, hogy válaszomat ceruzával írom. Köszönöm igen érdekes megkapó levelét és irántam való bizalmát. Szívesen megpróbálok segítségére lenni abban, hogy a művészet körüli szellemi vívódásaiból kivezető útra találjon. Ehhez persze az szükséges, hogy a dolgokról alkalmilag behatóan beszélgessünk. Fölteszem, hogy Ön festőnő, ezért legokosabb volna, ha előbb megnézném a képeit és ha beszélgetésünk azokból indulna ki. Pillanatnyilag nagyon el vagyok foglalva, de igyekszem, hogy Önt hamarosan meglátogassam. Írja meg kérem, hogy d.u. 6 óra körül általában otthon szokott-e lenni és hogy Önnek ez az időpont alkalmas volna-e. Én aztán a magam részéről 1–2 nappal előre be fogom jelenteni a látogatásomat.
Addig is azt ajánlanám, hogy csak a saját szemét, látását kövesse és a saját szívére hallgasson. Banalitás, de bölcs közhely, amit mondok. Ne törődjék a hiperokos aktualitás-hajszolókkal és a sznobokkal, akiknek Van Gogh „túlhaldott álláspont" és akik szerint Picasso, vagy az elvont művészet után „kell igazodni". Mindenfajta esztétikai dogma és irány-programszerűség mondvacsinált meddő dolgok. A művészetben nincs egyedül üdvözítő út. Ott minden út Rómába vezet és sokféle zöld erdő van. Gondoljon pl. az öreg Bonnardra: az ő posztimpresszionizmusa ma is milyen elevenül és virulóan szép. Node hát minderről és az absztrakt művészet különböző indítékairól majd személyesen beszélgetünk.

Szíves üdvözlettel

Kállai Ernő

III. Kiscelli utca 76.

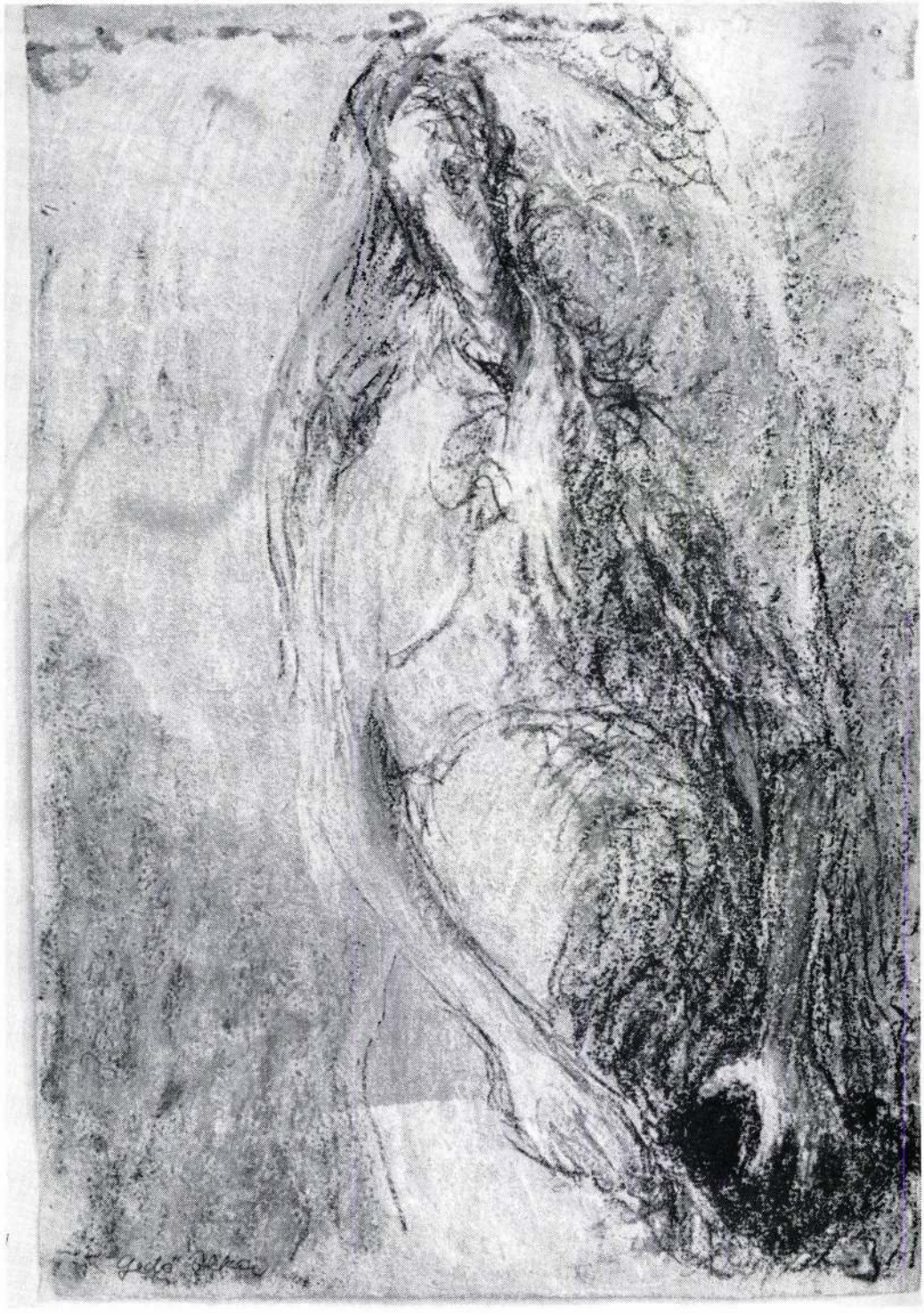

Önarckép
Autoportrait 1947

Gedő Ilka rajzai és festményei

Gedő Ilka évtizedekig csupán családja és barátai figyelmétől kísérve dolgozott. Baross utcai lakásán, Budapesten rajzok, festmények halmozódtak gondosan őrízve, becsomagolva, kiállításra, bemutatkozásra készen. Gedő Ilka környezetében nem különül el a képi és a képen túli világ. A kevés bútorral berendezett lakás, a barnára festett ajtók, ablakok, Vajda Lajos egy ceruzarajza a falon, a festőállvány, amelyen reprodukciók és apró vázlatok százai felszögezve várják, hogy festmények inspirálóivá, kiinduló motívumaivá váljanak: mindez szerves része művészi világának. Gedő Ilka a valóság látvány-arcának közelében alkot, régi barátság fűzi a tárgyi világhoz. Ugyanakkor újra és újra átéli és megteremti rajzlapon, vásznon, fa- vagy fémlemezen a csodát: egy szikla, egy virág, egy-egy bútordarab, vagy egy emberarc átváltozását valami mássá, gondolatok, érzések, sejtések, szorongások és örömök titokzatos, bonyolult, soha nem volt és mégis valóságos halmazává. Gedő Ilka e kiállításon szereplő első rajzai gyerekportrék. 1944-ben Budapesten készültek, modelljei budapesti gettólakók, nagyszemű, szomorú, mozdulatlanul üldögélő gyerekek. A nem sokkal idősebb Gedő Ilka akkor csak egyszerűen lerajzolta őket, szinte a művészi kifejezés eszközei nélkül örökítette meg arcvonásaikat. Az arckép és az alaktanulmány évekig Gedő Ilka legfontosabb műfaja maradt. A negyvenes évek végén gyakran felkereste a főváros egyik öregotthonát, ahol rajzok sorát készítette a lakókról. Leonardo traktátusainak kevés modern művész-olvasója követte ezt az utat, az idős emberarcokba mélyebben bevésett karakter tanulmányozását. Gedő Ilka lassan tapogatózva kutatta rajzaiban a természet, az érzelem és az intellektus ellentmondásos viszonyának változatait. Kezét modelljei iránti szeretete vezette, s ha időnként csöppnyi irónia vegyült az ábrázolásba, az sohasem a nehezen mozduló, kifordult tagokkal, vagy elhomályosodott szemmel is a világon és önmagán uralkodni akaró emberi értelemnek szólt, hanem az időnek, amelyet valahogyan mégis legyőztek mind az ábrázoltak, mind a harcukat megörökítő alkotások. A megismerés szándéka vezette az önarckép műfaja felé Gedő Ilkát. Az egyes szám első személyű világinterpretációt sokkal tartózkodóbban fogja fel, mint századunk legtöbb művésze. Saját arcát is csupán tanulmányozható modell-arcnak tekinti, amelyen önkényesen nem változtathat meg semmi formát. A puha krétával, ceruzával készült önarcképtanulmányokon egy általa is kíváncsian figyelt személyiség ezernél több arca jelenik meg, ezernél több megvalósulási lehetősége tárul fel ismeretlen és felderíthetetlen külső és belső fényváltozások nyomán.

Gedő Ilka portréi a földtől elszakadás különböző imaginárius lehetőségeit jelzik. Pedig modelljei többnyire ölbetett kézzel ülnek, a koncentrált meditációtól az álombeli várakozásig a legkülönbözőbb cselekvés előtti helyzetekben. A kócos, szabálytalan vonalhálóból felépített testekből azonban belső energiák áradását észleljük, szétomló, puha formáikon érzelmek sokasága és elszánt akarat uralkodik. Stílárisan és felfogásban két európai művész munkásságával rokoníthatók Gedő Ilka portréi, bár minden közvetlen hatás nélkül, inkább párhuzamos jelenségként. Az egyik a belső fényektől sugárzó, olajjal, vagy tussal rajzolt önarcképek és portrék sorát alkotó, személyiségként is érzékelhető tárgyakat formáló Giacometti, a másik az emberarc rajzolását a legnagyobb művészi feladatnak tekintő Antonin Artaud. Artaud vélyeménye szerint az emberi arcot nem lehet abszolút jel-formában a művészi közlés tárgyává tenni, hanem reggeltől estig rajzolni kell, kétszázezer álom állapotában. Az emberi arc összefügg a testtel, s ugyanakkor távol is van tőle, a közelgő halál barlangjában az élet ereje, a test ellen lázad, ugyanakkor az Én teste. Gedő Ilka nem ismerte Artaud 1947-ben így megfogalmazott elképzeléseit, de ugyanezekben az években döntött arról, hogy portréi megmaradnak „a valóság mezében". Erről a döntéséről, s a hozzá kapcsolódó kínos kérdésről, hogy mindez aktuális-e, Kállai Ernőt értesíti levélben, aki válaszában megerősíti a művész személyes vonzalmának szabad kibontakozását. A levélváltás, amelyet e katalógusban hozunk először nyilvánosságra, művész és teoretikus-kritikus találkozásának megkapó dokumentuma. A levélváltás után minden

külső és belső nehézség, gátló körülmények ellenére egységesen formálódik Gedő Ilka életműve. Tovább rajzolja, festi önarcképei, portréi sorát, majd portrét fest virágokról, tárgyakról, élethelyzetekről és cselekvésfolyamatokról. Kállai bizonyára ismerte már műveit, amelyekről Bonnard „elevenül és virulóan szép posztimpresszionizmusa" jutott eszébe, Gedő Ilka később sem félt Pierre Bonnard képeinek őszies ragyogását követni. Művészetében átszűrődik a posztimpresszionizmus, a szecesszió, a szürrealizmus ismerete és megértése, ennek ellenére festményei és rajzai nem a század első évtizedeire utalnak csupán, hanem időtlen jelentésvilágukkal együtt a negyvenes évektől a hetvenes éveken át napjainkig ívelő művészi fejlődésben a szemlélődésre lassan megérő századvég gyermekei.

Gedő Ilka több mint egy évtizede leginkább virágokat fest, rózsakertet, vagy mint maga elnevezte, olykor táncos, olykor szomorú, kacskaringósan mozgó, néha Violának (erőszaknak) hívott, néha tőrös, tehát veszedelmet sejtető művirágokat. Kemény Katalin nevezte el tömör és pontos meghatározással *Persephoné-virágoknak* e festmények ábrázoltjait. Mint tudjuk, Persephoné elrablása csodálatos virágokkal teli réten történik, ahol rózsa, sáfrány, ibolya, írisz, jácint és nárcisz nő. A legszebb virág tövében azonban szakadék tátong, amelyben Hádés fekete lovai várakozva dobognak. Persephoné alvilági léte alatt fekete nyárfák, meddő fűzek ligetében bolyong, asphodélosok hamuszín virágai között, melyek a fákon szürkéslila fátyolként lebegnek. Máskor viszont úgy írták le az ókori szerzők, hogy az alvilágban is piros rózsák nyílnak, tömjéncserjék vetnek árnyékot, s a fákról arany gyümölcsök csüngnek alá. Századunk művészetének sajátossága, hogy a mítoszok ellentétes világait többnyire egyetlen föld feletti világ konfliktusaiban éli és érzi át.

Kevesen ismerik és kevesen tudják műalkotássá formálni a mítoszok évezredes tapasztalatokon nyugvó képzeleteit, s még kevesebben érzik, hogy az emberiség törékeny és mégis hallatlanul erős, mélységet és magasságot megjáró egyéniségek pszichikumával vívja évmilliós harcát azért, hogy megvalósítsa önmagát egy darab papíron, egy talpalatnyi művelhető földön, vagy akár a számára megközelíthető mindenségben. Gedő Ilka ösztönös és érzékeny művész, aki képes arra, hogy egy-egy virágportréban, virág-önarcképen ilyen távoli, önmagán túlmutató gondolatokat kifejezzen. Művészetének aktualitása európai szinten napjainkban érik, amikor új nosztalgiahullám adózik az ösztönösségnek, a kötetlen formáknak, a világ organizmusa megragadásának, a kétszázezer álom állapotában megfigyelhető emberi személyiségnek.

Szabó Júlia

Gedő Ilka festőművész önéletrajza

1921 május 26-án születtem Budapesten, értelmiségi családból. Apám középiskolai tanár, anyám tisztviselő volt.
Első művészeti tanulmányaimat Erdei Viktor vezetésével, továbbá Örkényi–Strasszer István magániskolájában végeztem. 1945-ben beiratkoztam a Képzőművészeti Főiskolára, amelyet azonban családi körülményeim miatt csak egy félévig látogattam.
Már a háború alatt több ízben szerepeltem az OMIKE kiállításain. 1942-ben szerepeltem a szocialista képzőművészek „Nép és Szabadság" kiállításán. Szerepeltem e kiállítás 20 éves jubileumán rendezett emlékkiállításon is. Ez alkalommal a Nemzeti Galéria megvette három rajzomat. 1946-ban szerepeltem a VII. ker. Pártszervezet székházában rendezett kollektív kiállításon, ahol a Főváros megvette egy képemet. Kiállítottam az 1947-es Szabad Nemzeti Kiállításon is.
1950-től kezdődően hosszú ideig nem vettem részt a kézőművészeti életben.
1964-ben az 1945–50 között készült grafikáimból lakásomon műteremkiállítást rendeztem, melyet Bálint Endre válogatott ki és nyitott meg.
1968 óta ismét rendszeresen dolgozom.
1969–70-ben egy évet Párisban töltöttem. Ez alatt a Galérie Lambert két festményemet bemutatta egy kollektív kiállításon.
1974-ben felvételt nyertem a MNK Művészeti Alapjának Képzőművészeti szakosztályába.

Budapest, 1978 december 5.

Gedő Ilka
(Biró Endréné)
1088 Budapest, Baross u 3.

B.E. portréja / Portrait de B.E., 1965

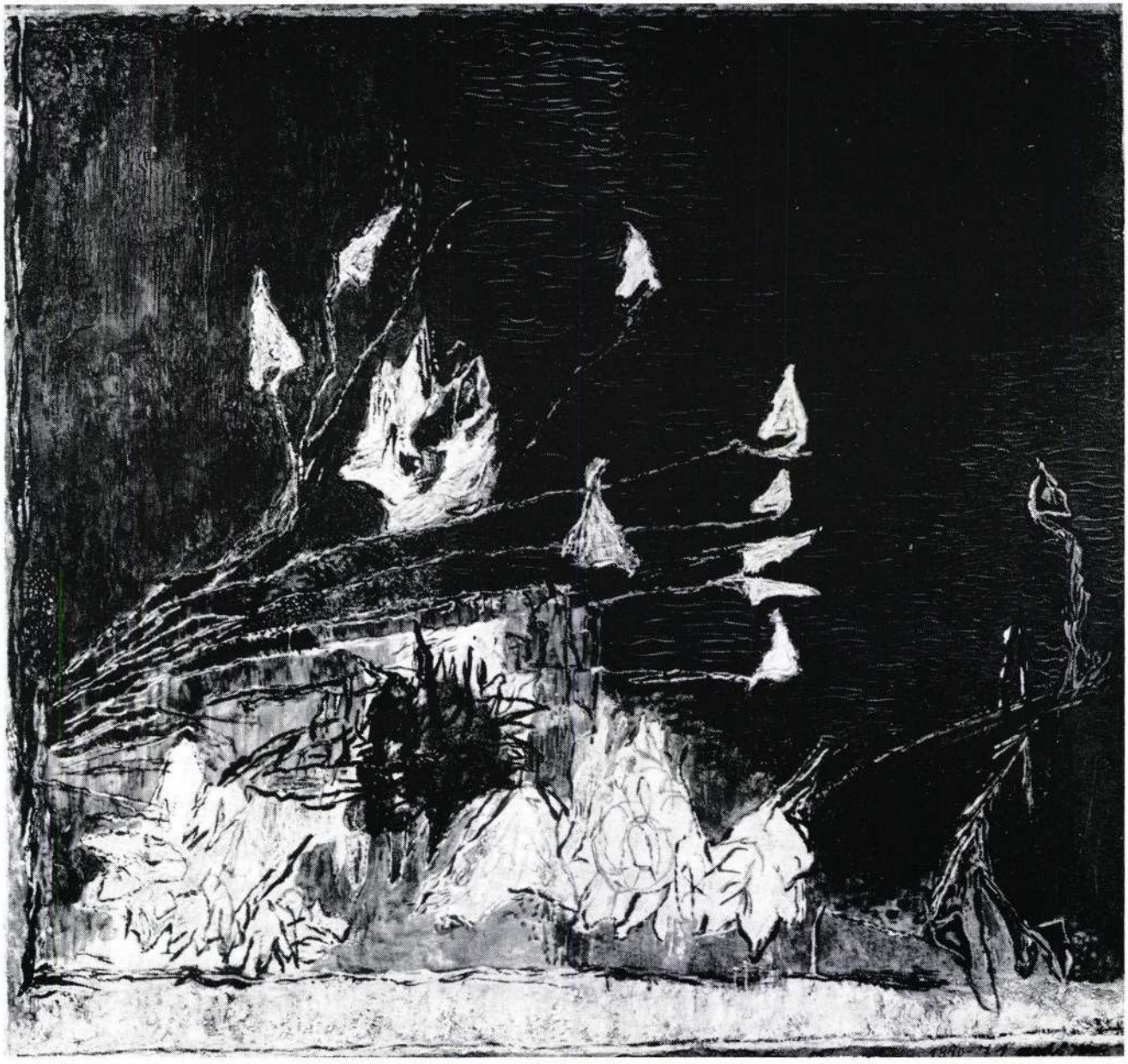

Nyalábos rózsakert (sötét) / Roseraie fasciculée (sombre), 1970–71

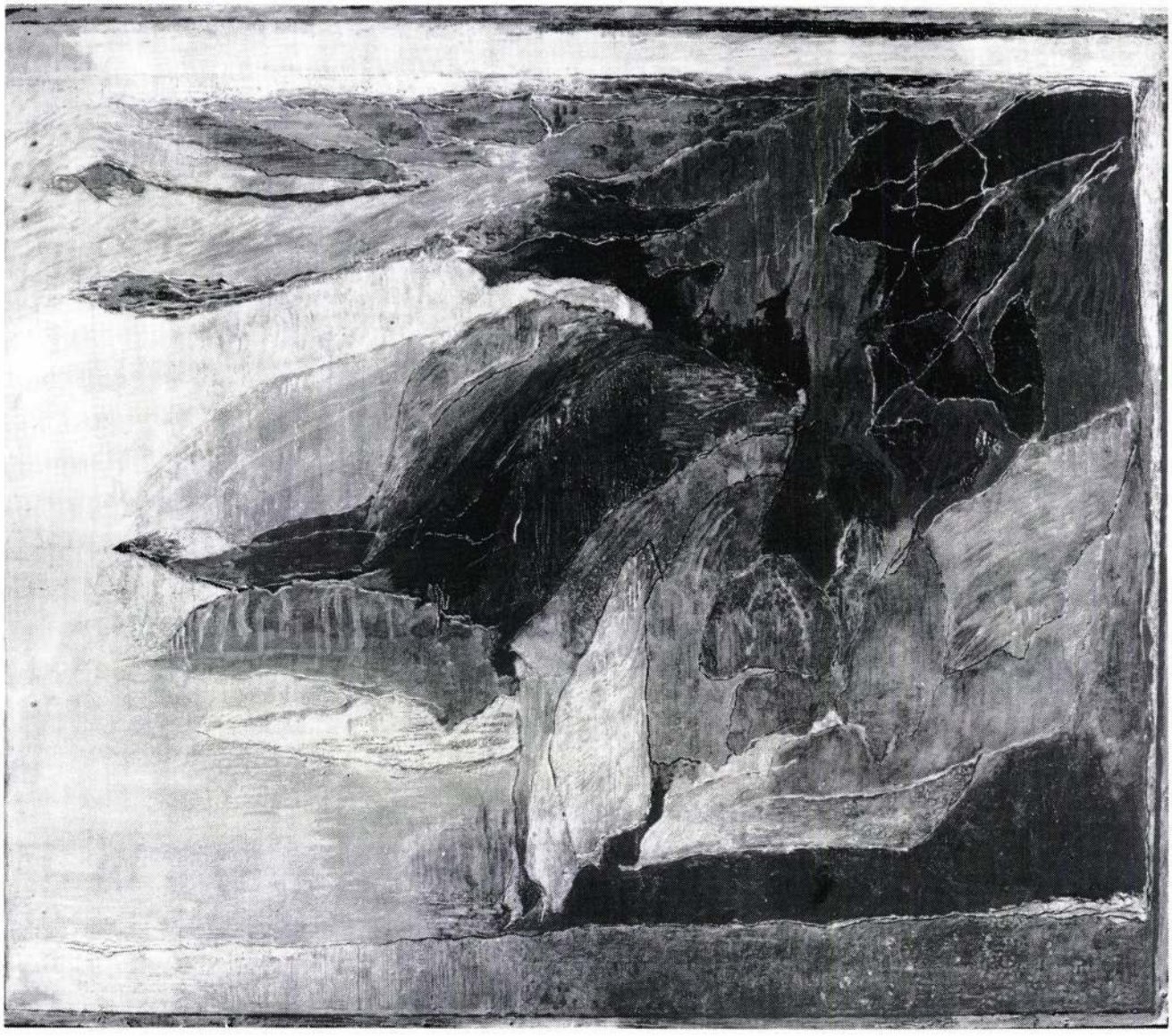

Rózsakert szélben / Roseraie dans le vent, 1972–73

Lettre de Mme Ilka Gedő à M. Ernő Kállai

Budapest, le 2 août, 1948

Cher monsieur Kállai,

je contemple très souvent la catalogue de l'exposition de Vajda, présentée il y a bien des années au salon ,,Alkotás''.

Ces quelques tableaux m 'apportent un soulagement, comme une brise fraiche des montagnes, au milieu de mes tourments paraissant sans issue.

Il y a quelques jours je fus saisie par quelque mots de l'introduction du catalogue — y sentant une absolution pour moi-même — dans le fait que peu de temps avant sa mort il était obsédé par un tableau du style post-impressioniste, représentant un couple amoureux; il ne cessait pas d'admirer cette forme transsubstanciée en ornementation expressive, en un visage éloquent. ,,La force stupéfiante de l'expression pittoresque, évoquant l'éblouissement éternel de l'amour sous le voile de la réalité...'' voilà ce que dit la préface. SOUS LE VOILE DE LA RÉALITÉ... ces mots évoquent les tourments de bien des années, tout en les soulageant en même temps.

Cela me fait songer à Attila József: ,,Destin, soulage la crampe...'' Le fait que peu avant sa mort Vajda ait parlé exactement de ce tableau avec tant d'amour, — que l'on puisse tellement aimer une chose pareille — et que ce soit justement Vajda...

C'est pourquoi je viens d'écrire sur la miséricorde — j'avais pu également écrire sur la liberté. J'ai ressenti le même choix de la charité, le choix de la lumière que Vajda avait aperçu (dans un tableau post-impressioniste!) la forme transsubstanciée en ornement éloquent. Je l'aimais tellement à cause de cela — j'aurais voulu lui parler immédiatement. C'est pourquoi je vous écris cette lettre maintenant, pour vous dire que ce sentiment a encore été renforcé deux jours plus tard, quand dans la périodique ,,Szép Szó'' je trouvais une phrase qui disait: ,,L'histoire des beaux-arts atteste que tout art de distance générale est un art ornemental, symbolique. La vision des peintres et des sculpteurs du Moyen—Age l'était aussi — au delá de toute figuration objective. Le fait que l'art moderne symbolique exclut généralement toute figuration a un sens trés essentiel, ce que je ne peux pourtant pas détailler dans le cadre de cet article.'' Ma première pensée fut: questionner immédiatement. Voilà comment je suis arrivée à vous écrire. Pourquoi l'exclut-il? Peut on ne pas exclure la figuration objective? Et cela sous le voile de la réalité? Voici plusieures années que cette question me hante. Je le sais: naturellement, il est possible. Mais le pouvons-nous le faire aujourd'hui, puis-je le faire moi-même? ,,Ich habe eine furchtbare Angst die Wirklichkeit der Form zu verlieren'' — je viens de lire cette phrase dans une lettre de Van Gogh. Que craint-il de perdre — le visage ,,réel'' du facteur Roulin, l'homme avec sa veste, les boutons de sa veste, comme point focal, comme un trésor de symboles? Les herbes, les arbres, comme supports des symboles? Serait-ce un prétexte pour lui, pour y dissimuler ses symboles? Ou bien est-ce la réalité, le cyprés même qui est le symbole, devant lequel il s'incline et le suit? Quelque chose parait montrer en ce sens. Ne serait-ce pas par lâcheté? Et si j'osais m'aventurer un peu plus loin sur ce chemin — ne dirait-on pas, que ces tendences naturelles et impressionistes étaient déjà périmées? Ou bien encore: ,,Tu en es encore à Van Gogh, toi, tandis que nous en sommes à Picasso...'' C'est à dire que pour eux j'appartiens dés le début dans le rang de ceux, qui selon l'introduction du catalogue de Vajda étaient trop faibles, trop paresseux pour vivre sur le sommet des tensions spirituelles, que faute de mieux on nomme abstrait. ,,Tu n' es pas des nôtres'' diront les uns. Pourtant je ne suis pas de ceux-la. De celui qui dans le Haggada ,,ne sait même pas questionner''. *Pourquoi l'art moderne symboliste exclut-il la représentation?*

Nul travail me parait trop ardu pour apprendre quelque chose sur ce sujet. Il ne suffit pas de raboter la planche, il faut aussi couper le bois. Si seulement quelqu'un me disait un mot: vas-y, voilà la forêt!

Cher maître Kállai, pardonnez-moi cette lettre, je n'aime pas les grands mots, mais il s'agit d'un murmure — si non d'un cri — d'appel. Je cherche une source pour me désaltérer, ou bien j'interroge des sources plus prosaïques, afin d'apprendre quelque chose.

Comme le temps passe! Encore pardon pour vous avoir dérengé. Je vous envois mes meilleures salutations

signé: Ilka Gedő

Lettre de M. Ernő Kállai à Mme Ilka Gedő

Budapest, le 10. VIII. 49.

Chère Madame Gedő,

excusez-moi de vous écrire au crayon. Je vous remercie pour votre lettre très intérréssante et fascinante, ainsi que pour la confiance dont vous m'honorez. C'est volontiers que j'essaye de vous aider pour trouver le chemin afin de sortir de vos luttes angoissantes concernant l'art. Pour cela il serait naturellement nécéssaire d'en parler une fois à fond, l'occasion donnée.

Je présume que vous êtes peintre, il faudrait donc que je commence par voir vos peintures, afin d'en déduire notre conversation. Pour le moment je suis très occupé, mais je vais faire de mon mieux pour vous rendre visite aussi tôt que possible. Veuillez m'informer, s. v. p., si vous êtes chez vous généralement vers 6h et si cette heure vous conviendrait. Moi de mon côté je vais vous signaler ma visite 1—2 jours d'avance.

En attendant je vous conseillerais de ne suivre que vos propres yeux, votre vue et de n'écouter que votre coeur. C'est une banalité que je vous dis là, mais c'est la sagesse même. N'écoutez pas ce que disent les super-intelligents, toujours à l'affut des actualités, ni les snobs, pour qui Van Gogh „est périmé" et selon lesquels il faut suivre Picasso et son art abstrait. Tout dogme esthétique et tout programme dirigé est futile et stérile. Il n'existe pas, dans l'art, une voie unique du salut. Ici tous les chemins mènent à Rome et il y a des forêts de plusieurs verts. Songez par exemple au vieux Bonnard: son postimpressionisme reste toujours frais et beau. Mais nous reparlerons de tout cela, ainsi que des motifs de l'art abstrait personnellement.

Salutations

signé: Ernő Kállai

III. Kiscelli utca 76

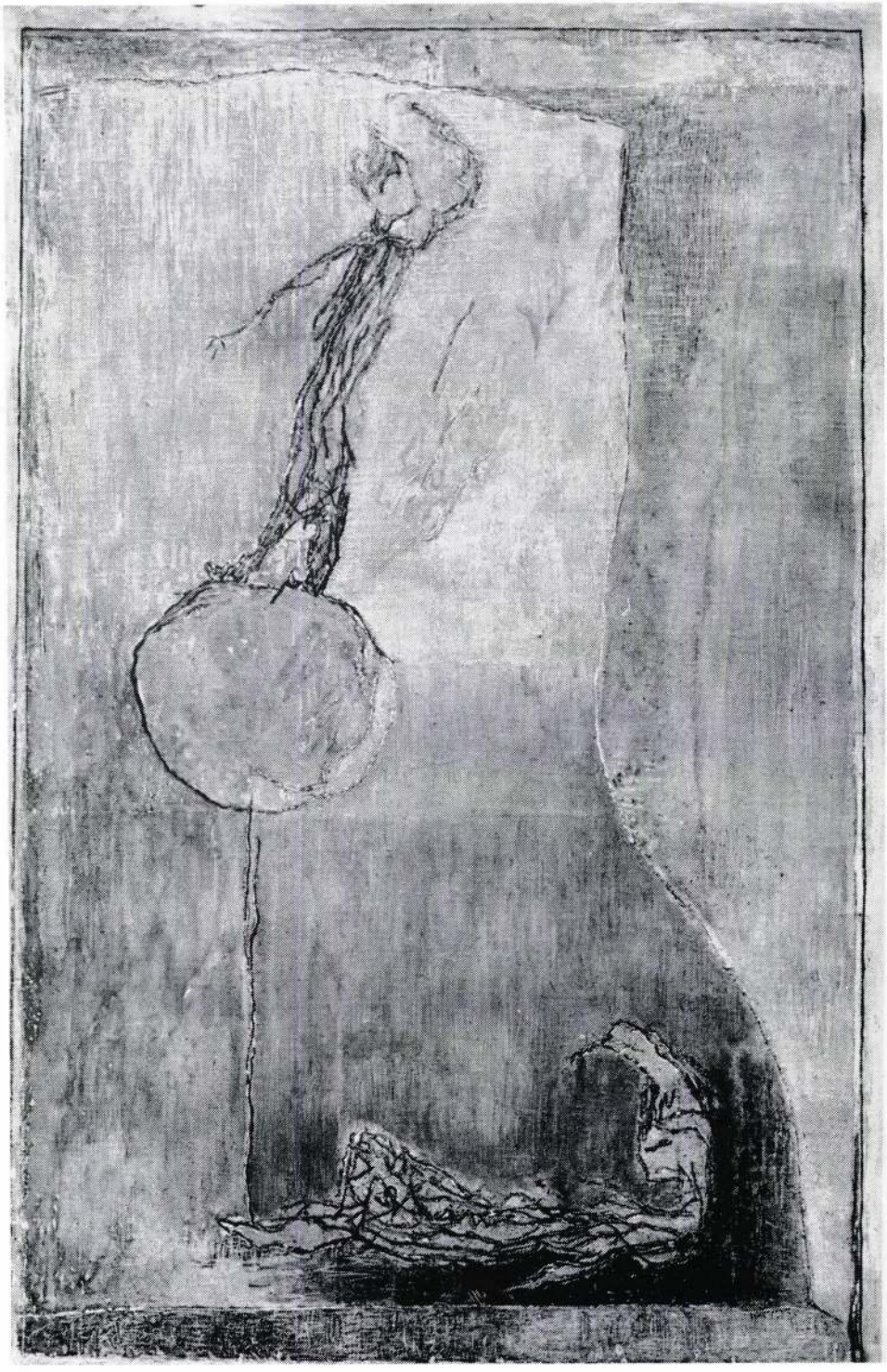

Cirkusz / Cirque, 1972-73

Dessins et peintures d'Ilka Gedő

Durant plusieures décades le travail artistique d'Ilka Gedő n'était connu que par les membres de sa famille et ses amis. Dans son appartement de Budapest, Baross utca, un tas de peintures s'entassaient, soigneusement gardées et emballées, prêts à être exposées. Dans l'entourage d'Ilka Gedő le monde des tableaux et le monde au dela des tableaux ne sont pas séparés. L'appartement peu meublé, les portes et fenêtres peintes en brun, un dessin au crayon de Lajos Vajda sur le mur, un chevalet avec des centaines de petites reproductions et d'esquisses, attendant de devenir inspiratrices de nouvelles peintures: tout cela forme une partie organique de ce monde artistique. Ilka Gedő crée dans la proximité de la realité, c'est une ancienne amitié qui la rattache au monde des objets. En même temps elle revit et crée encore et encore sur le carton, le toile, le plaque, de bois ou de métal, le miracle: un rocher, une fleur, un meuble ou un visage qui se transforme un quelque chose de différent, en une multitude mystérieuse complexe, jamais vécu mais pourtant réelle d'idées, de sentiments, de soupçons, d'angoisses et de joies. Les premiers dessins d'Ilka Gedő présentés à cette exposition sont des portraits d'enfants, faits en 1944 à Budapest: de petits habitants des ghettos, des enfants aux yeux tristes, immobiles et silencieux. Mme Gedő, alors pas beaucoup plus agée qu'eux les a simplement dessiné, en perpétuant leurs traits presque sans moyens de l'expression artistique. Portrait et étude de figures: voici le genre principal d'Ilka Gedő. Vers la fin des années 1940 elle visita souvent un asile de vieux de la capitale, ou elle traçait toute une série de portraits des pensionnaires. Peu parmi les jeunes artises suivirent le chemin tracé par Léonard dans ses tracts: étudier le caractère tracé dans le visage des vieux. Dans ses dessins Ilka Gedő sonde lentement, en tâtonnant les variations souvent contradictoires des relations du sentiment et de l'esprit. C'est la sympathie envers ses modèles qui conduit sa main et si des fois on y découvre un brin d'ironie, ce n'est jamais adressé à l'intelligence humaine voulant dominer soi-même et le monde, malgré leurs mouvements gauches, les yeux ternes – mais c'est adressé au temps, qui malgré tout est vaincu d'une manière ou d'une autre par les modèles ainsi que par la composition perpétuant leurs efforts. C'est le désir de la cognition qui conduit Mme Gedő vers le genre de portraits. Elle comprend l'interprétation du monde en première personne singulier avec beaucoup plus de retenu que la majorité des artistes de notre siècle. Elle considère son propre visage comme un modèle apte à être étudié, ou elle ne peut changer aucun trait arbitrairement. La suite d'études d'autoportraits faite à la craie ou au crayon présente plus de mille visages d'un personnage étudié avec curiosité par elle-même, plus de mille possibilités de réalisation se présentent à la suite de changements de lumières intérieures et extérieures, inconnues et indétectables.

Les portraits d'Ilka Gedő marquent les diverses possibilités de détachement de la vie. Pourtant ses modèles sont pour la plupart assis les mains inertes, dans des différentes poses précédant l'action, à partir de la médiation concentrée jusqu'à une attente comme dans un rêve. Pourtant on sent la radiation d'énergies intérieures de ces corps composés d'une masse de ligne hirsutes, c'est la multitude des sentiments et une volonté ferme qui règnent sur les formes douces et tendres. En ce qui concerne son style et sa conception, les portraits de Mme Gedő peuvent être rapprochés à l'oeuvre de deux artistes européens, sans effect direct, mais plutôt comme phénomène parallele. L'un d'eux, Giacometti crée toute une série d'autoportraits et de portraits, rayonnant d'une lumière interieure, dessinés au lavis ou à l'huile, formant des objets pouvant aussi être perçus comme personnages' l' autre, Antonin Artaud, selon qui dessiner le visage humain est la fonction primordiale de l'art. Selon Artaud le visage humain ne peut être rendu sous un forme de signe absolu, il faut le dessiner du matin au soir, dans l'état de deuxcentmille rêves. Le visage humain est rattaché au corps, mais en même temps il en est aussi éloigné, dans la

caverne de la mort prochaine il se révolte contre le corps, tout en étant le corps du Moi.

Mme Gedő ne connaissait pas les idées d'Artaud ainsi conçus en 1947, mais à cette époque même elle décida que les portraits resteront sur le plan de la réalité. Elle informe Ernő Kállai dans une lettre de cette décision et de son problème pénible, à savoir si tout cela était encore actuel? Dans sa réponse M. Kállai encourage le libre développement de l'attrait personnel de l'artiste. Cet échange de lettres — publié pour la première fois au début de notre catalogue est le document saisissant de la rencontre entre l'artiste et le critique théorétique. Après cet échange de lettres l'oeuvre de Mme Gedő se développe dans l'unité, malgré les difficultés intérieures et extérieures et les circonstances inhibitoires. Elle continue à dessiner, à peindre ses autoportraits, toute une série de portraits, puis elle fait des portraits de fleurs, d'objets, de mode de vie et de cours d'actions. Kállai connaissait déjà certainement son oeuvre, qui le font songer „au postimpressionisme vivant et fleurissant" de Bonnard. Ilka Gedő ne craignait pas de suivre les lumières respendissantes automnales de Bonnard. Son art est imprégné par la connaissance et la compréhension du post-impressionisme, de la secession, du surréalisme et malgré cela ses dessins et ses peintures n'évoquent pas seulement les premières décades du siècle, mais avec leur signification intemporelle commençant par les années 1940 à travers les années '70 jusqu'à nos jours ils deviennent les enfants de ce fin de siècle qui, peu à peu mûrit pour comprendre ce développement artistique.

Il y a plus de dix ans que Mme Gedő peint surtout des fleurs, une roseraie, ou bien — comme elle les nomme elle-même — des fleurs artificielles, des fois dansantes, des fois tristes, sinueuses; parfois elle les appelle Viola (violence), porteuses d'épées, donc dangereuses. C'est Katalin Kemény qui les nomma d' une définition concise et précise: des fleurs de Perséphone. On sait que Perséphone a été enlevée d' une prairie aux fleurs éblouissantes: roses, violettes, safran, jacintes et narcisses. Cependant près de la plus belle fleur un gouffre l'attend avec les chevaux noirs de Hades, qui trépignent d'impatience. Perséphone, durant sa vie dans ce sombre royaume erre parmi des peupliers noirs, parmi les fleurs d'asphodelos couleur de cendre, qui flottent sur les arbres comme des voiles gris. D'autres auteurs de l'antiquité écrivent que dans ce sombre royaume fleurissent des roses, des arbustes parfumés y répandent leur ombre et des fruits dorés pendent des arbres. C'est une particularité de l'art contemporain que généralement il unit et il ressent les contrastes des mondes mythiques dans les conflicts d'un unique monde terrestre.

Il n'y a que peu d'artistes qui connaissent et qui savent transformer en oeuvre d'art les images des mythes reposant sur des expériences millénaires, et il y en a encore moins de ceux qui sentent l'humanité fragile et pourtant extrêmement forte, avec le psychisisme des individualités connaissant les profondeurs et les hauteurs en combattant sa bataille millénaire, afin de se réaliser sur une feuille de papier, sur un bout de terrain érable on encore dans l'espace cosmique qu'il est capable d'approcher. Ilka Gedő est une artiste instinctive douée d'une grande sensibilité, qui est capable d'exprimer de telles pensées lointaines dans un portrait de fleur, d'un autoportrait-fleur. L'actualité de son art sur un niveau européen murit de nos jours, lorsqu'une nouvelle vague de nostalgie paye son tribut à l'instinctivité, aux formes dissouses, à la compréhension de l'organisme du monde, à la personnalité humaine observable dans l'état de deuxcentmille rèves.

Júlia Szabó

Anna / Anne, 1965

Autobiographie d' Ilka Gedő

Je suis née à Budapest, le 26 mai 1921, d'une famille d'intellectuels. Mon père était professeur d'enseignement secondaire, ma mère était employée.

J'ai fait mes premières études d'art auprés de M. Viktor Erdei, ensuite dans l'école privée de M. Örkényi-Strasser. En 1945 je me suis fait inscrire à l'Académie des Beaux Arts, que je devais pourtant quitter aprés un sémestre à cause de mes circonstances familiales.

Déjà pendant la guerre j'ai pris part à maintes reprises aux expositions de l'OMIKE. En 1942 j'ai participé à l'exposition „Nép és Szabadság" des artistes socialistes, ainsi, qu'à l'exposition commémorative à l'occasion du 20e jubilée de cette exposition. C'est alors que la Galérie Nationale acheta trois de mes dessins. En 1946 j'ai exposé mes travaux au siêge du Parti du VIIe arrondissement, ainsi, qu'à une exposition collective présentée au palais Károlyi, ou la ville de Budapest m'acheta un tableau. J'ai également participé en 1947 à l'Exposition Nationale Libre.

A partir de 1950 je me suis retirée — pendant longtemps — de la vie artistique.

En 1964 j'ai arrangé chez moi une exposition d'atelier pour présenter mes oeuvres graphiques datant entre 1945 et 1950, choisies et inaugurée par Endre Bálint. Depuis 1968 j'ai repris mon travail méthodique.

J'ai passé une année à Paris en 1969—70 — la Galerie Lambert présenta deux de mes peintures lors d'une exposition collective.

Depuis 1974 je suis membre de la Fondation des Beaux Arts.

Budapest, le 5 décembre 1978

Signé:Ilka Gedő
(Mme Endre Biró)
1086. Budapest Baross u. 5.

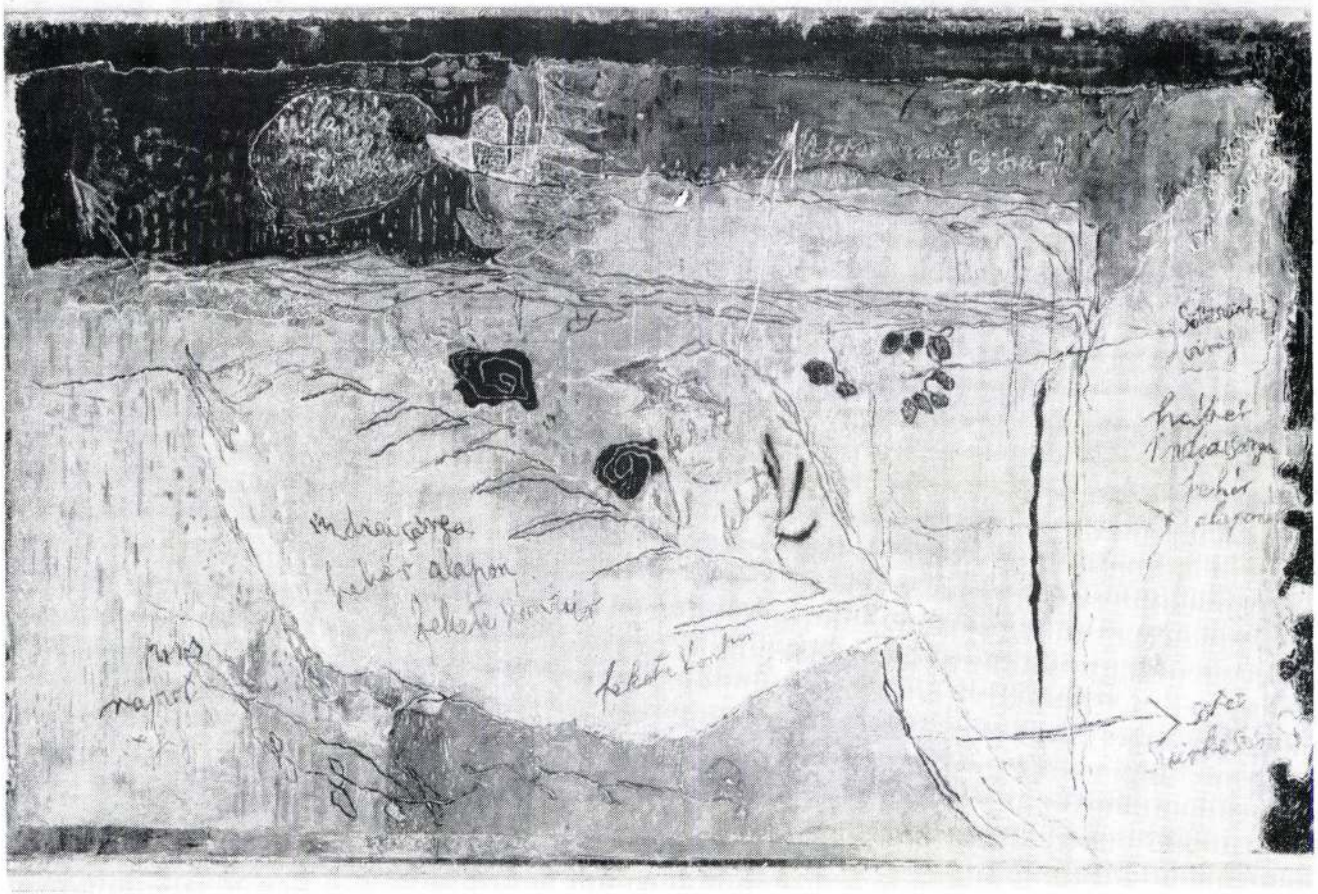

Feliratos művirág / Fleur artificielle à inscription, 1974-75

Katalógus / Catalogue

1. Szentendre,1939–40
papír, pasztell 211x306 mm

2. Édesanyám,1945–46
Ma mère
toll, tus 160x204 mm

3. Szüleim 1,1945–46
Mes parents 1.
papír, ceruza 140x167 mm

4. Szüleim 2,1946 január
Mes parents 2.
papír, ceruza 243x173 mm

5. Szüleim 3,1946
Mes parents 3.
papír, ceruza 182x183 mm

6. Egy pár cipő,1946 tél
Une pair de souliers, hiver 1946
papír, pasztell 300x175 mm

7. Csendélet,1946 tél
Nature morte, hiver 1946
papír, pasztell 335x242 mm

8. Öregek otthona,1947
Asile des vieux
papír, ceruza 180x240 mm

9. Önarckép, 1947
Autoportrait
papír, pasztell, szén 352x251 mm

10. Önarckép, 1947
Autoportrait
papír, pasztell, szén 344x245 mm

11. Önarckép, 1947
Autoportrait
papír, pasztell, fedőfehér 360x240 mm

12. Önarckép, 1947
Autoportrait
papír, pasztell, szén 420x300 mm

13. Önarckép ablak előtt, 1947
Autoportrait devant la fenètre
papír, pasztell, szén, fedőfehér 334x242 mm

14. Önarckép hosszú hajjal 1, 1947
Autoportrait aux cheveux longs 1
papír, pasztell 340x195 mm

15. Önarckép hosszú hajjal 2, 1947
Autoportrait aux cheveux longs 2
papír, pasztell 340x205 mm

16/a Önarckép kisgyermekkel 1, 1947
papír, ceruza 290x205 mm
1947 október
j.b.l.: Gedő Ilka

16/b Önarckép kisgyermekkel 2, 1947
Autoportrait avec enfant 2
papír, ceruza 295x215 mm

17. Önarckép, 1947–48
Autoportrait
papír, szén 485x355
j.j.l.: 47 ősz, 48 nyár

18. Rajzoló önarckép, 1947–48
Autoportrait, dessinant
papír, ceruza 290x205 mm

19. Önarckép festőállvány előtt, 1948
Autoportrait devant le chevalet
papír, szén 426x295 mm

20. Önarckép (gondolkodó), 1948
Autoportrait (pensive)
papír, szén 360x275 mm

21. Önarckép, 1948
Autoportrait
papír, ceruza 422x295 mm

22. Önarckép petróleumlámpával, 1948
Autoportrait avec lampe de pétrole
papír, pasztell, szén 450x205 mm

23. Asztal terítővel 1, 1948–49
Table avec nappe 1
papír, szén 675x540 mm

24. Asztal terítővel 2, 1948–49
Table avec nappe 2
papír, ceruza, tus 580x590 mm

25. Konyhaablak, 1949
Fenètre de cuisine
papír, pasztell 49x34 cm

26. Fregoli, 1949
Séchoir mobile
papír, ceruza 460x325 mm

27. Köpeny az ablakban, 1949
Blouse dans la fenètre
papír, pasztell, szén 546x300 mm
j.j.l.: Gedő Ilka 1949 ősz
(„Köpeny, aminek eltört az üvege")

28. Művirág, rózsaszín háttér, 1964
Fleur artificielle sur fond rose
vászonra kasírozott papír, olaj 28,5x54,5 cm

29. Anna, 1965
Anne
fa, olaj 20x51 cm

30. Judit, 1965
vászon, olaj 20x51 cm

31. B.E. portréja, 1965
Portrait de B. E.
fa, olaj 20x50 cm

32. Nyári erdő, 1968–69
Forêt d'été
fa, olaj 52x34 cm

33. Virágzó fák, 1969
Arbres fleuries
fa, olaj 38x55 cm
Kocsis Botond tulajdona

34. Első művirág, 1969
Première fleur artificielle
papír, olaj 38x20 cm

35. Vera protréja, 1969
Portrait de Vera
dekli, olaj 47x34,3 cm

36. Narancs hátterű művirág, 1969
Fleur artificielle sur fond orange
papír, olaj 35x35 cm

37. Hullajtós művirág 1969–70
Fleur artificielle s'effeuillant
farost, művirág, olaj 48x58,5 cm

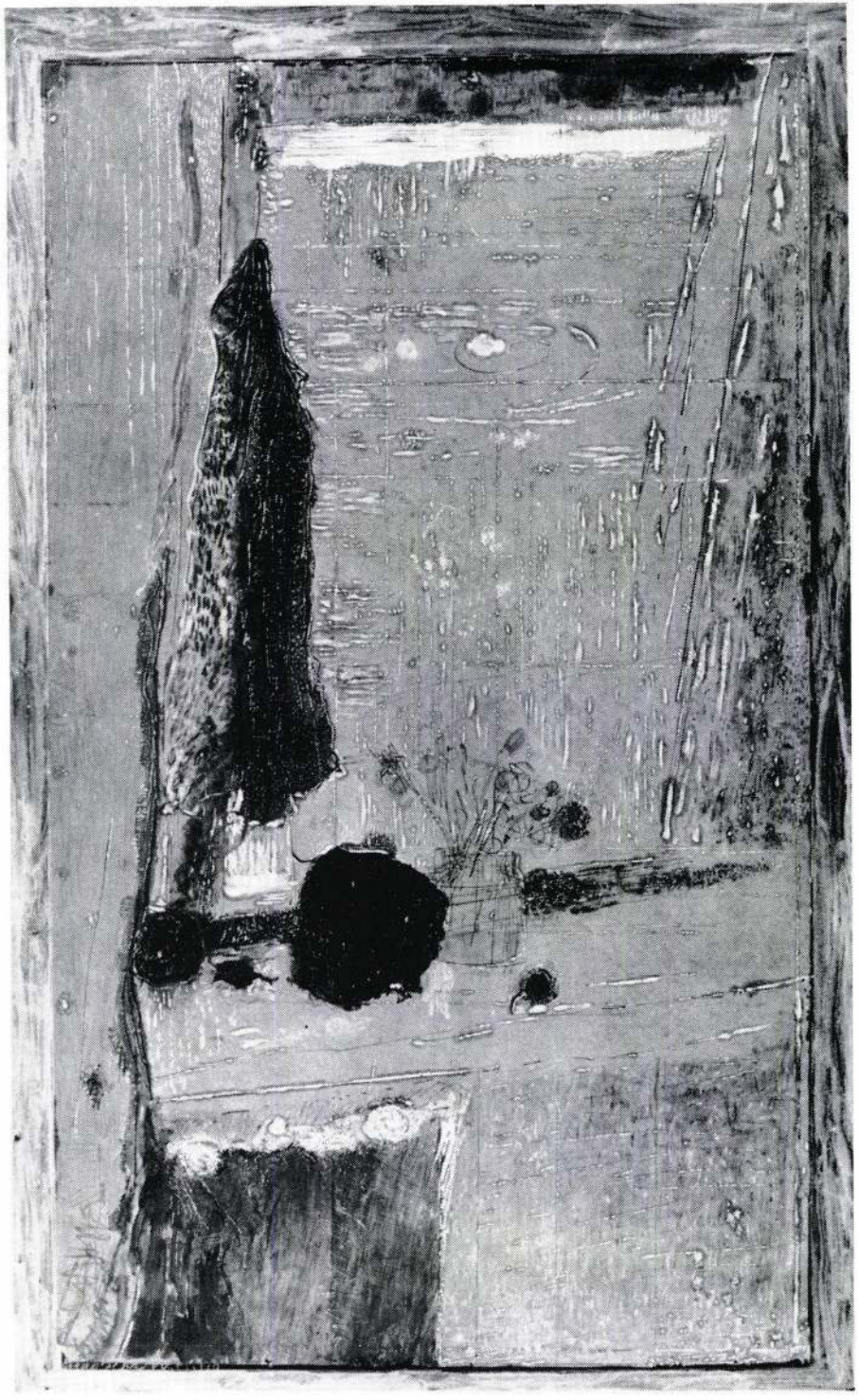

Puscsinói konyhaablak
Fenètre de Pustchino, 1975

38. Tornyos rózsakert, 1969–70
Roseraie avec tours
vászonra kasírozott papír 45x23,7 cm

39. A templomtorony árnyéka, 1969–70
Ombre de la tour d'église
vászon, olaj 62x56,4 cm
Horváth Iván tulajdona

40. Művirág (bólogatós, piros), 1970
Fleur artificielle (inclinée, rouge)
vászonra kasírozott papír, olaj 34x35 cm

41. Piros rózsakert, gerezdes, 1970
Roseraie rouge à tranches
vászon, olaj 45,5x70 cm

42. Gerezdes művirág, 1970
Fleur artificielle à tranches
vászon, olaj 36,5x62,5 cm

43. Művirág fehér háttérrel, 1970
Fleur artificielle, fond blanc
papír, olaj 35x52,5 cm

44. Kétrészes művirág, 1970
Fleur artificille, deux parties
dekli, olaj 33x33 cm
j.j.l.: Gedő Ilka 1971

45. Parcellás rózsakert, 1970–71
Roseraie en parcelles
vászon, olaj 65,7x51 cm

46. Nyalábos rózsakert (sötét), 1970–71
Roseraie fasciculée (sombre)
papír, olaj, kasírozva 37x40 cm

47. Nyalábos rózsakert (világos), 1970–71
Roseraie fasciculée (claire)
papír, olaj, 29,5x32,5 cm

48. Szivárványos rózsakert, 1970–71
Roseraie à arc-en-ciel
vászon, olaj 54x61 cm

49. Gerezdes művirágok 1, 1970–71
Fleurs artificielles à tranches
vászon, olaj 35x72 cm

50. Bólogatós művirág, 1970–71
Fleur artificielle inclinée
vászon, olaj 36x38,5 cm

51. Perzsa művirág, 1970–71
Fleur artificielle persane
vászon, olaj 36x32 cm

52. Kupolás rózsakert, 1970–72
Roseraie à coupole
vászonra kasírozott papír, olaj
53,5x47,5 cm

53. Kacskaringós ..., 1970–73
Sineux...
vászon, olaj 43,5x51 cm
j.b.l.: Gedő Ilka

54. Kék hátterű rózsakert, 1971
Roseraie sur fond bleu,
vászon, olaj 25,3x52,8 cm
dr. Surányi Péter tulajdona

55. Szürke hátterű rózsakert, 1971
Roseraie sur fond gris
pasztell, olaj 58x41,7 cm

56. Gerezdes művirágok 2, 1971
Fleurs artificielles à tranches 2
vászon, olaj 22x51 cm

57. Önarckép, virág, 1971
Autoportrait, fleur
vászon, olaj 54,3x38,5 cm

58. H.K. portréja, 1971–72
Portrait de H. K.
vászon, olaj 74x59 cm

59. A rózsa, 1971–72
La rose
vászon, olaj 57x56,5 cm

60. H.K. portréja, 1971–72
Portrait de H. K.
vászonra kasírozott papír, olaj
59x46,5 cm

61. Tavasz (gyerekrajz), 1971–73
Le printemps (dessin d'enfant)
vászonra kasírozott papír 45,5x60 cm

62. Hóvirágok gyerekrajz után, 1971–73
Perce-neiges d'après un dessin d'enfant
vászonra kasírozott papír, olaj
44x58 cm

63. Orgonák 1., 1972
Lilas 1.-
fa, olaj 40x20

64. Kék rózsakert, gerezdes, 1972–73
Roseraie bleu, à tranches
vászon, olaj 49x78,5 cm

65. Cirkusz, 1972–73
Cirque
vászon, olaj 70x46,5 cm

66. Rózsakert szélben, 1972–73
Roseraie dans le vent
dekli, olaj 52,8x63 cm

67. Luxembourg-kert 1., 1972–73
Le jardin du Luxembourg 1
karton, olaj 52x40,5 cm
Biró Dániel tulajdona

68. Luxembourg-kert 2, 1973
Le jardin du Luxembourg 2
farost, olaj 69x57 cm
dr. Forgács Péter tulajdona

69. Orgonák 2 , 1973
Lilas 2
vászon, olaj 58,5x37,5 cm

70. Elhagyott ciszterna, 1973
Cisterne abandonnée
vászon, olaj 41,5x44,5 cm
dr. Rubin Péter tulajdona

71. Táncos művirág 1 , 1973–74
Fleur artificielle, dansante 1
papír, olaj 19x47 cm

72. Rózsakert (lépcsős), derűs, 1973–74
Roseraie (aux escaliers), sereine
vászon, olaj 43x29 cm

73. Rózsakert (lépcsős), komor, 1973–74
Roseraie (aux escaliers), morne
pasztell, olaj 39,5x26 cm

74. Táncos művirág 2 , 1973–74
Fleur artificielle, dansante 2
papír olaj 23x47 cm

75. Sötétzöld művirág, 1973–75
Fleur artificielle, verte
farost, olaj 61x61 cm

76. Tőrös művirág, 1974 körül
Fleur artificielle aux epées, vers 1974
farost, olaj 61x61 cm

77. Kalapos művirág, 1974
Fleur artificielle au chapeau
vászonra kasírozott papír, olaj
47x41 cm

78. Feliratos művirág, 1974–75
Fleur artificielle à inscription
vászon, olaj 52x81,5 cm

79. Ágnes, 1974–76
Agnès
papír, olaj 39,5x27 cm

80. Erdő, 1975
Forêt
vászon, olaj 45x39 cm

81. Sógornőm portréja, 1975
Portrait de ma belle-soeur
karton, olaj 41x34 cm

82. Viola művirág (erőszak) 1975
Viola, fleur artificielle (violence)
vászon, olaj 63x53 cm

83. Puscsinói konyhaablak 1., 1975
Fenètre de la cuisine, Pustchino 1
színes kréta papír, ceruza, olaj
73x43 cm

84. Puscsinói konyhaablak 2., 1975
Fenètre de la cuisine, Pustchino 2
kályhacsőlakk, tuss, olaj
56x36 cm

85. B.G. portréja, 1975–76
Portrait de B. G.
vászonra kasírozott papír
48,4x44,5 cm

86. Fatörzs és patakpart, 1975–76
Tronc d'arbre et bord de ruisseau,
vászon, olaj 50x50 cm
j.lent „Gyurinak 1976 karácsony"
Tatár György tulajdona

87. Parádi erdő, 1975–76
Forêt de Parád
vászon, olaj 45x43,5 cm

88. Fatönk, 1975–76
Grume
vászon, olaj 66x60 cm

89. O.L. (Lilika portréja), 1975–76
O.L. (portrait de Lilika)
vászon, olaj 35x48,5 cm

90. A.M. (Manci portréja), 1975–76
A. M. (portrait de Manci)
vászon, olaj 31,5x59 cm

91. Sárga hátterű rózsakert, 1975–76
Roseraie sur fond jaune
vászon, olaj 59,5x46 cm

92. Nagy fatörzs, 1975–76
Grand tronc d'arbe
farost, olaj 61x61 cm

93. Tihanyi művirág, 1976
Fleur artificielle de Tihany
vászon, olaj 30,5x46,5 cm

Sógornőm portréja / Portrait de ma belle-soeur, 1975

94. Puscsinói csendélet, 1976
Nature morte de Pustchino
pasztell, olajpasztell, kréta
23x29,5 cm

95. Macskakarmos művirág, 1976–78
Fleur artificielle aux griffes de chat
alumíniumlemez, olaj 39,5x39 cm

96. Szomorú rózsakert, 1977–78
Roseraie triste
alumíniumlemez, olaj 68x50 cm

97. Légypapíros művirág, 1978
Fleur artificielle tue-mouches
vászon, olaj 47x60 cm

98. Rózsakert 1, 1978
Roseraie 1
vászon, olaj 65x59 cm

99. Nápolyi sárga művirág, 1978
Fleur artificielle jaune de Naples
vászon, olaj 46x46 cm

100. Szűzies rózsakert, 1978
Roseraie virginale
vászon, olaj 45x43 cm

101. Háromrészes kompozíció, 1978–79
Composition en trois parties,
alumíniumlemez, olaj 44x24,5 cm

102. Varsói bohócok, 1979
Clowns de Varsovie
papír, olaj 45x28 cm

103. A rét, 1979
La prairie
papír, olaj 45x69 cm

104. Maszkraktár, 1979
Dépôt de masques
papír, olaj 70x49,5 cm

105. Halottak napja, 1979
Jour des Morts
dekli, olaj 34x26 cm

106. Csüggedt angyal, 1979
Ange découragé
papír, olaj 455x500 cm

107. Szürke hátterű művirág, 1980
Fleur artificielle sur fond gris
vászon, olaj 57x67 cm

108. Jardin des Plantes, 1980
vászon, olaj 65x56 cm

109. Rémület, 1980
Épouvante
vászon, olaj 58x42 cm

110. Gettó sorozat:
Série du ghetto:
I. Kislány, 1944
Petite fille
papír, ceruza 283x200 mm

II. Ülő fiú, 1944
Garçon assis
papír, ceruza 151x151 mm

III. Karosszékben ülő kislány, 1944
Fillette assise dans un fauteuil
papír, ceruza 304x213 mm

IV. Két gyermek, 1944
Deux enfants
papír, ceruza 303x240 mm

V–VI. Két kislány, 1944
Deux fillettes
papír, ceruza 104x40 mm és
100 x 70 mm

VII. Ülő fiú, 1944
Garçon assis
papír, ceruza 310x235 mm

111. Önarckép sorozat:
Série d'autoportraits:
I. 1947
papír, ceruza 290x205 mm

II. 1947
papír, ceruza 300x205 mm

III. 1947 ősz
papír, szén 320x245 mm

IV. 1947
papír, ceruza 295x210 mm

V. 1947
papír, szén 305x205 mm

VI. 1947
papír, ceruza 290x205 mm

VII. 1948 nyár
papír, szén 295x240 mm

VIII. 1948
papír, szén 295x210 mm

IX. 1948 körül
papír, ceruza 285x210 mm

X. 1949
papír, ceruza 230x200 mm

XI. 1948–49
papír, ceruza 305x202

XII. 1948–49
papír, ceruza 235x195 mm

XIII. 1949
papír, ceruza 270x205 mm

112. Ganz-gyári sorozat:
Série de la fabrique Ganz:
I. 1947
papír, ceruza, 305x425 mm

II. 1948
papír, ceruza, kréta, pasztell
305x356 mm

III. 1948
papír, pasztell 320x272 mm

IV. 1948
papír, szén, ceruza 305x480 mm

V. 1948
papír, szén, ceruza 330x495 mm
j.j.l.: Gedő Ilka 1948

VI. 1948
papír, ceruza 290x414 mm

VII. 1948 (Munkásnő)
(Ouvrière)
papír, szén, ceruza 490x350 mm

alumíniumlemez = plaque d'aluminium
ceruza = crayon
dekli = carton
fa = bois
farost = fibre de bois
fedőfehér = guache blanche
karton = carton
kályhacsőlakk = laque
kréta = craie
művirág = fleur artificielle
olaj = huile
papír = papier
pasztell = pastel
szén = charbon
színes kréta = craie coloré
toll = plume
tus = lavis
vászon = toile
vászonra kasírozott papír = papier collé sur toile

F.k.: Dr. Fitz Jenő – 1000 – 80.2731 FEJÉR

MűvészetMalom, Szentendre

A város igazi arca

„Ilyenkor kora ősszel a legszebb a természet, s a város is ekkor mutatja meg igazi arcát, ez pedig furcsa keveréke valami olyasminek, amit nem lehet pontosan meghatározni. Kornissal gyakran szoktunk este, napszállta után kószálni a város tekervényes utcáin; ilyenkor minden csöndes, nyugodt, a házak szorosan összebújni látszanak, minden silhouette-szerűen jelenik meg, az ég smaragdzölden játszik, teleszórva apró gyémántokkal. Ahogy lépkedünk lassan a szűk sikátorokban, egy láthatatlan fényforrás a velünk szemközt levő falra misztikus árnyakat vetít; megdöbbenünk a csodálkozástól, s érezzük azt, amit csak vizuálisan lehet kifejezni, olyan az egész hangulata, mintha mesékben járnánk, ahol lépten-nyomon csodák várnak, s ahol minden lehetséges."

A metsző decemberi szélben is turisták ostromolta Szentendrén nehéz ráismerni Vajda Lajos varázslatos hangulatú Duna-parti kisvárosára. A népművészeti giccsbe öltöztetett utcák, az egymás mellett szorongó üzletek véget nem érő sora között nem sok maradt abból, ami a múlt században még olyan ellenállhatatlan erővel vonzotta a művészeket.

A húszas–harmincas évektől megfordult itt szinte mindenki, aki festőnek számított. Még a vásárhelyi festészet nagy öregje, Tornyai sem mulasztotta el, hogy rövid látogatást tegyen az akkor frissen alakult szentendrei művésztelepen. A Kőhegy és a festői szépségű izbégi dombok, az ódon hangulatú, romantikus kisváros a legkülönfélébb irányultságú és habitusú művészek számára szolgált inspirációs forrásként. A Nagybányáról kényszerűen áttelepültek, a művésztelep-alapítók vagy a mindössze nyaranta idelátogató fővárosi festők – tekintet nélkül arra, hogy Pestről, Párizsból vagy éppen Rómából érkeztek – mindannyian azt találták meg Szentendrében, amit kerestek. És Szentendre nem bánt szűkmarkúan a festőivel: a plein-airben gyökerező természetelvű szemlélet, a dicső múltba forduló történeti festészet, a hűvösen klasszicizáló római iskola, a magyar művészet népi gyökereit kutató őstehetségkultusz és a legújabb avantgárd törekvések hívei egyaránt ihletet meríthettek belőle.

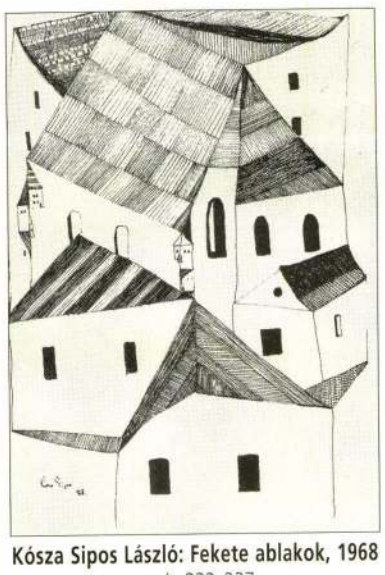

Kósza Sipos László: Fekete ablakok, 1968
tus, papír, 332x237 mm

Ennek a sokszínű és gazdag művészetnek az elmúlt egy évszázada kel életre időről időre a Bogdányi utca romos ipari épületéből néhány éve többszintes kiállítóhellyé avanzsált MűvészetMalomban. Az ötödik részéhez érkezett sorozat most a festészet és a szobrászat mellett a kissé mindig mostohagyerekként kezelt rajzművészetnek szentelt önálló tárlatot. A kiállítást rendező Wehner Tibor minden szigorú elméleti megokoltságot félretéve, szabadon válogatott a kiapadhatatlan bőségben áradó rajzok sorából. Anélkül, hogy a tárlat mindenáron meg akarná határozni a szentendrei művészet amúgy is nehezen megragadható fogalmát, szűkítő kategóriák és merev kronológia nélkül, közel 100 alkotó rajzainak a legjavából nyújt gazdag válogatást.

A pályáját fiatalon itt kezdő Ferenczy Károly két kisméretű vázlatától a művésztelep-alapító Réti-tanítványok, köztük Bánáti Sverák József, Bánovszky Miklós, Heintz Henrik, Jeges Ernő és Paizs Goebel Jenő rajzain át, a később csatlakozó Barcsay Jenő lírai vonalkompozícióin keresztül és a művésztelephez csak laza szálakkal kötődő Vajda Lajos, Korniss Dezső, Ámos Imre vagy Bálint Endre művei mellett szinte mindenki feltűnik, aki hosszabb-rövidebb ideig megfordult Szentendrén. A nagy neveket és lappangó életműveket egyaránt felvonultató kiállításon a nagyobbrészt a Nemzeti Galériából és a Ferenczy Múzeumból kölcsönzött műveket a magángyűjtemények olyan ritka rajzai színesítik, mint Vajda Júlia megkapó szépségű korai szénrajza vagy Korniss Dezső Vajda Lajos ceruzavázlatait idéző, érzékeny vonalakból komponált lapja. A kiállítás elsősorban mégsem a jól ismert szentendrei motívumokat, a környező domboldalt, a kisváros girbegurba utcáit, az ortodox ikonok világát, hanem a húszas évektől napjainkig – hol a felszínen, hol a mélyben, búvópatakként – jelenvaló szentendrei szellemiséget igyekezett megragadni.

Ennek a forrásnak a hetvenes–nyolcvanas évekbeli újbóli felfakadását, a szentendrei művészet második fénykorát a klasszikusok mellett további két teremben mutatják be. A tradíciót továbbvivő kortársak, a ma már ugyancsak klasszikusnak számító Deim Pál vagy a konstruktív hagyományokhoz kapcsolódó Aknay János művei és a fe Lugossy László, ef Zámbó István és Wahorn András nevével fémjelezett, a dadaizmus

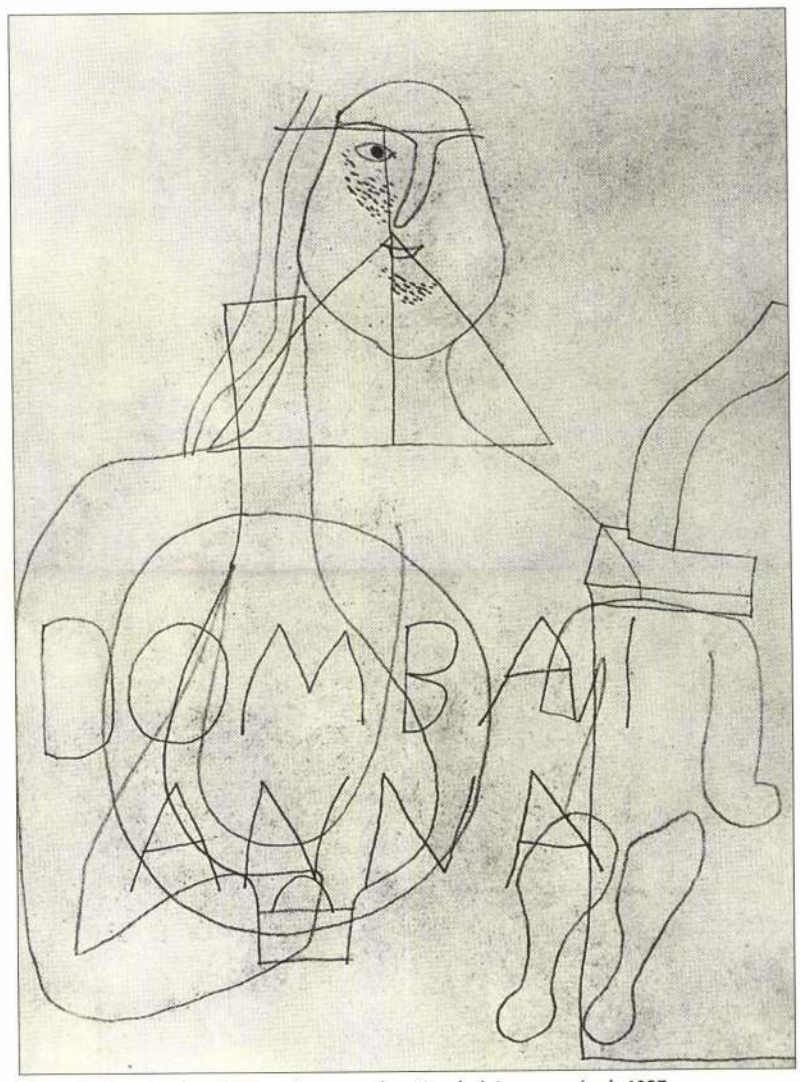

Vajda Lajos: Madonna-szobor Dombai Anna nevével, 1937
ceruza, papír, 310x235 mm

művészettagadásában gyökerező, az excentrikus művészlét kultuszát felmelegítő Vajda Lajos-stúdiósok művészete éppúgy helyet kapott, mint a valamikor szintén Szentendréről indult Oláh Mátyás, Haász István, Kovács Péter vagy Bukta Imre rajzai.

A különös csak az, hogy bár nehéz egyetlen közös szálra felfűzni a kiállított műveket, a legkülönfélébb rajzok éppoly harmonikusan megférnek a falakon, mint ahogyan a városban hosszú évtizedekig egymás mellett munkálkodó, eltérő szemléletű művészek. Szentendrén a művészi szabadság tisztelete mindig erősebb volt a szűk csoportérdekeknél, és ez az, ami máig megóvta az enyészettől. Szentendrét túlélte a művészete. Az egykori fűrészmalom tágas termeiben, ha csak rövid időre is, de a város újra megmutatta egykori igazi arcát. *(Megtekinthető február 4-ig.)*

KÁRPÁTI ZOLTÁN

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A kontúr felszabadítása

Egy ember és egy történet akkor nem merül feledésbe, ha az alakot az emlékezők időnként felidézik, a történetet elismétlik. „Sokszor kérdezem magamtól, mi lehet az oka annak, hogy nekünk, művészettörténészeknek, oly rövid az emlékezetünk, oly

Uitz Béla: Guggoló akt, 1917
tus, papír, 260x170 mm

gyorsan elfeledjük egymást. (...) Úgy tűnik el sorainkból egy-egy szereplő, hogy szinte észre se vesszük. Ez a kevéssé helyes, de általános magatartás nemcsak a jelenre vonatkozik, amikor lassú, de természetes folyamat révén tűnnek el sorainkból jól ismert és kedves szereplők, de így volt a nácizmus pusztításai révén sorainkból kihullottakkal is, mint – névsorban – Bíró József, Csabai István, Gombosi György és Péter András esetében." Zádor Anna emlékezett így 1979-ben Gombosi Györgyre 75. születésnapján, aki mindössze negyven évet élt és 1945-ben halt meg. Pályája az itáliai művészet kutatásával indult; az itáliai reneszánsz festészete foglalkoztatta – Boltraffio, Sebastiano del Piombo, doktori értekezése a Spinello Aretinóról írt monográfia volt –, majd az olasz trecento művészete, a bresciai festők, a monumentális dekoráció kérdésköre. Professzionális művészettörténész volt, ellentétben a korral, amelyik nem tudta hivatásszerűen foglalkoztatni. Felkészültsége és beleérző képessége nagyobb összefüggések látására és láttatására tette képessé, így születhetett meg utolsó munkája a rajz eredetiségéről és a vonal felszabadításáról. A Magyar Nemzeti Galériában 1984-ben rendezett emlékkiállítás rekonstrukciós kísérlet volt alakjának, művészettörténeti jelentőségének bemutatására. „A kiállítás fő részét a Gombosira vonatkozó dokumentumok, illetve könyvei, jegyzetfüzete mellett e két kötetet illusztráló rajzok adják. Majoros Valéria, a tárlat rendezője példaadó szorgalommal és odaadással, sok esetben saját művészettörténészi szaktudására támaszkodva derítette fel az eredeti rajzokat, illetve határozta meg azokat, ha a második kötethez szánt, megnevezés nélküli képanyaggal került szembe" – értékelte a bemutatót Bellák Gábor a Művészetben 1984-ben. A kiragadott idézet Gombosi – 1945-ben az Erasmus Kiadónál megjelent – Új magyar rajzművészet című posztumusz művére vonatkozik.

Rippl-Rónai József: G. Juliska és G. Margit, 1911
tus, papír, 230x290 mm

E mostani kiállítás a rekonstrukció rekonstrukciója, az utókor tisztes munkája – ugyanott. Akkor, 1984-ben a recenzensek általános reményüket fejezték ki, hogy a közfigyelem a kortárs rajzokról eredeti mondanivalóval rendelkező Gombosira irányul – ez a figyelem akár tartósnak is bizonyulhatott volna. A rajz iránt elkötelezettek számára Gombosi neve persze ma is ritka értékmérő („A tévedésből húzott vonal olyan, mint a tévedésből mondott szó" – írta posztumusz könyvében), a „köz" állapotára vonatkozóan inkább Zádor Anna rezignált szavai a jellemzőek. Mégis, a Gombosi-kiállítás a Magyar Nemzeti Galéria téliesített piaci komfortjában, az előszobában is képes megszólalni úgy, mint egy Schubert-dal: tisztán, értelmesen.

A tárlat Rippl-Rónaitól Vajdáig húz vonalat, és – mára magától értetődő módon – a rajzművészetet önmaga sablonjaitól és a festészettől függetlenné vált autonóm műfajként kezeli. Gombosi úgy látja, hogy az új művészet a „relativitások és látszólagos irracionalitások között mozog", bizonyos „ősi gyökerű alapok"-ról beszél, s követi a kéz útját a kontúrvonal „felszabadításában". Észrevesz valamit, ami a művészet XX. századi tisztulási folyamatában nélkülözhetetlen szerepet játszik. Az akadémikus rajzolástól eloldódó rajzi gyakorlatban Gombosi feltételez egy olyan atavisztikus perspektívát, amely „romlatlan" formájában a gyermekrajzokban, a marginális megnyilvánulásokban, a történelem előtti pillanatokban gyökeredzik. Így látta ezt Hans Prinzhorn pszichiáter és művészettörténész is a heidelbergi klinikán, ahol az elsők között alkalmazta a lélek feltérképezésében a művészetterápiát és elsősorban a rajzot (mint Wesenschau). A tiszta kifejezés, az expresszió igézetében fordult Paul Klee vagy a Der Blaue Reiter művészgárdája a gyermekrajzokhoz, George Grosz az illemhelyfirkákhoz, Max Ernst, Picasso és Dubuffet nyomában az Art Brut, a „nyers" művészet megnyilvánulási formáihoz.

Lehel Mária: Mulatt lány, 1937
tus, papír, 360x305 mm

Gombosi még Rippl-Rónait is más mértékkel, elfogulatlanul méri, aki szerinte egy 1918-as (!) rajzában képes feltámadni régi nagyságában. A klasszikusan iskolázott művészettörténész időnként úgy beszél, mintha csak egy hajszál választaná el attól, hogy a rajzok spontán megnyilvánulási formáját szembehelyezze az „art culturel" tanult, megfelelni kívánó törekvéseivel. *(Megtekinthető március 31-ig.)*

AKNAI KATALIN

Tárlatvezető

Kicsiny Balázs

1958-ban született, 1982-ben diplomázott a Képzőművészeti Főiskola festő szakán. 1988 óta szerepel helyspecifikus műveivel hazai és külföldi tárlatokon. 2000 és 2004 között a Műértő londoni tudósítója volt.

2004–2005 fordulójának budapesti kiállításait szemlélve a tárlatlátogatóban megfogalmazódik a kérdés: vajon a kortárs magyar képzőművészet szembe mer-e nézni a globális társadalom kihívásaival és a fel nem dolgozott történelmi traumák tömegével. Ebben a helyzetben elkerülhetetlen, hogy tájékozódási pontokat keresve ne értékeljük át múltunkat. Ennek a múltnak részét képezi a XX. század magyar művészete, számos eddig nem ismert teljesítménnyel. Erdély Istvánnak a 2B Galériában megrendezett életmű-kiállítása katartikus erejével képes megkérdőjelezni eddigi ismereteinket a közelmúlt hazai művészetéről.

Harmadik Testamentum

Az 1987-ben elhunyt Erdély István (művész nevén: Erván), Erdély Miklósnak, a magyar avantgárd vezéralakjának édesapja, nyolcvanhárom évesen, 1980-ban rendezte első kiállítását a Vízivárosi Galériában. Civilben építész és feltaláló, de valójában a XIX–XX. század meghatározó szellemi mozgalmainak volt képviselője és magányos harcosa. Sem írásaiban, sem képzőművészeti tevékenységében nem talált sem mesterekre, sem követőkre. Nagy valószínűséggel nem is látta ennek szükségét, hiszen életműve – legyen az írás, mint a Harmadik Testamentum, vagy lakásának műalkotásként való dekorálása – mesze túlmutat a szűk műfaji kategóriákon. Erván különleges magatartása abban állt, hogy – ellentétben sorstársaival – a művészetet nem az egyéni és a történelmi trauma formákká nemesítésére használta, hanem olyan kérdések megválaszolására, mint: „...mi a lét – mi a létezés –, mi a létező?" Ezzel olyan, számunkra ismeretlen bölcseleti, vizuális univerzumot mutatva fel, ahol az elemek nem alá- és fölérendeltségben léteznek, hanem egymás mellett, elfogadva a létezés egyediségét és az igazságok sokféleségét. A hazai művészetben szokatlan vitalitású képein a zsidó és keresztény szimbólumok a magyar szecesszióból ismert népi motívumokkal és a húszas–harmincas évek újságillusztrációinak világával keveredtek. Ő maga ezt írta művészetéről: „...inkább a meseszerűség irracionális kötetlenségének lehetőségeit aknázza ki, és ezáltal a nézőt a súlytalanság állapotába ragadja, melyben függőleges és vízszintes elveszti értelmét, úgy, hogy a tériszony jelei egyeseknél megmutatkoznak. De az is megtörténhet, hogy ebben a szimbólumokká szublimálódott, elvont atmoszférában benső önmagunkra találunk." *(2B Galéria, január 29-ig.)*

Gogo Minimal

Magyarország elkerülhetetlenül részévé vált a globális falunak, annak minden sokszínűségével és egyre nyilvánvalóbb multinacionális provincializmusával. A hiánygazdaság átváltott fogyasztói infantilizmusba. Vágyunk, hogy Nyugat-Európához tartozzunk, egyben a parlamentáris demokráciának, a felvilágosodás emberjogi értékeinek elfogadását jelenti. A nyugati jóléti társadalomnak azonban van egy másik történelmi öröksége is: a gyarmatosítássé, a gazdasági és kulturális intervencióé.
Németh Hajnal fotóinak szereplői napjaink szórakoztatóipari munkásai, a globális sztereotípiák kiszolgálói. A fotók hátterét mai high-tech belső terek adják, ahol nem tudjuk, hol és mikor készült a felvétel, és azt sem, hogy a szereplők honnan jöttek, milyen etnikai kisebbséghez tartoznak. Ezek a fiatalok zavarba ejtő lelkesedéssel próbálnak megfelelni olyan multikulturális kliséknek, mint egy latin étterem pincére, kelet-európai sztriptíztáncos vagy éjszakai klubok fekete zenésze. Kérdés, hogy maga a fotográfus közép-európai hátterével hol helyezkedik el ebben a fogyasztási szokások szerint strukturált társadalmi hierarchiában, és a fotót, mint médiumot, miképpen használja: önmaga elrejtésére vagy önmaga feltárására? Minderre nem kapunk egyenes választ, de elgondolkozhatunk azon, hogy valóban mindent tudunk-e az általunk ismertnek hitt globális világról és annak történelmi hátteréről. *(Vintage Galéria, január 28-ig.)*

Wellness a Terror Házában

A fogyasztói társadalom agresszivitása és a fel nem dolgozott történelmi traumák sokasága eddig nem ismert feszültséget teremtett a 2004-től búcsúzó magyar társadalomban. Ez a feszültség egyes országokban politikai infantilizmusba torkollott, máshol etnikai alapú polgárháborúba csapott át. Élnek köztünk olyanok, akik mindkettőt megtapasztalták, mint drMáriás. Képzőművészeti, írói tevékenysége és zenekara, a Tudósok kérlelhetetlenül folytatja a dadaista-anarchista hagyományt. Wellness a Terror Házában című kiállításának tárgya a fogyasztói társadalom tudatosan gerjesztett fenyegetettségérzése és a magyar társadalom vívódása saját identitásproblémájával. „Ki baszott minket ennyire át, hogy terrort kapunk, nem rántottát?" – énekli McDonald's zacskót fejére húzva drMáriás a kiállítás megnyitóján. A falakon fekete alapra színes krétával rajzolt ábrák, a hétköznapi terror megannyi alakváltozása: Önkormányzati szilveszter a Terror Házában, 100 tagú terrorista citerazenekar. drMáriás tevékenysége sokban hasonlít Bukta Imre és feLugossy László művészetére. Az apolitikus és a szociális érzékenység minden jelét elutasító kortárs hazai színtéren heroikus vállalkozás az övék. Aktivitásuk besorolhatatlan, minden kategórián átlép, nem felel meg sem a nyugati politikai korrektség, a szexuális másság kultúrpolitikai diktátumának, sem a nehezen alakuló magyar galériás piaci viszonyoknak. Művészetük egyszerre kérlelhetetlen és lírai, őszinteségük szalonképtelenné teszi őket a hisztérikusan sikerorientált XXI. században és a megfélemlített, egzisztenciájáért rettegő magyar értelmiség soraiban. Ha igaz, amit Immanuel Kant mond, hogy szép az, ami érdek nélküli, akkor az ő művészetük épp ilyen. *(MU Színház Galéria, január 16-ig.)*

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Negyven füzet Száműzetés

Gedő Ilka: Feliratos művirág, 1974–1975
olaj, vászon, 51,5x88 cm

„Lehet-e nem kirekeszteni a tárgyi ábrázolást?" – kérdezte Kállai Ernőtől 1949 augusztusában az akkor huszonnyolc éves Gedő Ilka. A levelére írt válasz valójában kevéssé érdekelte: nem sokkal később befejezte az alkotást. Pedig huszonkét évesen már kiállított egy olyan tárlaton, ahol a Szocialista Képzőművészek Csoportjának tagjai mellett számos Greshamköri festő is szerepelt. Gedő Ilka (1921–1985) azonban sem akkor, sem később – amikor tizenöt évnyi „némaság" után újra festeni kezdett – nem tartozott a magyar képzőművészeti élet egyik vonulatához sem.

A Budavári Palota C épületében a III. emeleten látható életmű-kiállítást célszerű a patkó alakú teremsor hátsó részében kezdeni. Itt látható – a budapesti gettóban készült vázlatok (1944) és a Ganz-gyári sorozat (1948–1949) mellett – egy szokatlanul nagy válogatás önarcképeiből, amelyeken a művész hideg szemmel vizsgálja tárgyát: önmagát. A gyakran kortalan és arctalan, karcsú (Akt-önarcképek), de néhol szinte alaktalanná duzzadt portrékban (Terhes önarcképek), illetve a sorozatot lezáró Gondolkodó nő I–II. című rajzokban Gedő a „Lehet-e igazán nő, aki művész és fordítva?" gyötrő kérdésére próbál választ kapni. Bár az általa is többször látogatott Szabó Lajos-féle gondolkodói „körben" a tárgyábrázolást korszerűtlennek ítélték, inkább a művésznő alkotói válságának, a mit kérdésétől a miért felé fordulásának a lenyomata a végletesen feszes, leheletfinom, folyamatosan elanyagtalanodó Asztal-sorozat. Az alkotás helyébe ezután az önképzés lép: lefordítja önmagának és illusztrálja Goethe, majd Ostwald színelméletét, kijegyzeteli Klee, Kandinszkij elméleti írásait, s többek között Otto Weiningert, Heisenberget, Schopenhauert, Sedlmayert olvas. 1966-ban már mindezen tudás birtokában kezd alkotni.

A kiállítás az 1947-ben a szentendrei temetőről készült festményekkel indít, hogy aztán félretéve a szoros időrendet, tematikus blokkokban rendezze el Gedő Ilka alkotásait – az „intuitív döntést követő racionalizálás" nyomait viselő műveit, melyekbe az érzékiséget éppen a színek csempészik vissza. A művésznő több száz, címekkel ellátott füzetének szövegesrajzos ősrajzai, művázlatai alapján dolgozott, gondosan megjelölve a használandó színeket. Nem csupán a vázlat felnagyításához alkalmazott négyzetháló „maradhatott benne" a végleges műben (Ordító kislányok, 1978–1979), nemcsak a színekre, vonalakra vonatkozó szerzői megjegyzések (Feliratos művirág, 1974–1975), hanem a füzetből kiemelt papír szélének roncsolódásai is (Sötétzöld művirág, 1973). Míg az egyedi képen belüli keretek, a képekre helyezett képsíkok megsokszorozása a mű ábrázoló funkciójának tagadására utal, a képek tárgyai valóságos tárgyak absztrakciói. Az első terem művirágsorozatának, a második rózsasorozatának vagy a portréknak (Bálint Endre, Ország Lili, Anna Margit, Veszelszky Béla) van a műalkotás felületén kívüli, valóságos modelljük – a tárgyábrázolás azonban játékos, önironikus. Az önreflexió már a füzetek címében is megjelenik – Iparkodás, Nagy iparkodás, Mérhetetlen iparkodás –, de feltűnő, hogy a legtöbb füzet (szám szerint negyven) a Száműzetés címet viseli. Gedő Ilka időn túli kertjeiben valamikori rózsák, orgonák meseszerű „lenyomatai" nőnek, köztük magányosan áll az Önarckép virág (1971). A hermetikusan zárt, varázslatos színvilágú képek maszkos, álarcos figurái, bohócai mellé mi is beléphetünk, és – bármilyen elcsépelten hangozzék is – egy megismételhetetlen csoda részesei lehetünk. *(Megtekinthető március 31-ig.)*

Dékei Kriszta

Raiffeisen Galéria, Budapest

Összhang és ütközés

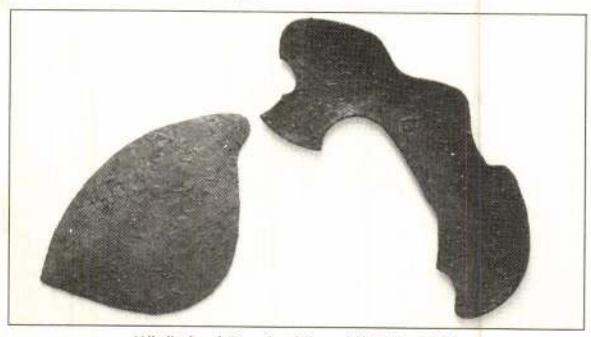

Körösényi Tamás: Cím nélkül I., 2004
festett poliészter, vas, 50x265 cm

Körösényi Tamás tíz éve keletkezett, eddig megvalósulatlan tervei öltöttek testet a Raiffeisen Galéria falain. A vasvázból és festett poliészterből álló síkplasztikák a szobrász – nyolcvanas évek végén elkezdett – sorozatának folytatásai. Ekkortól hoz létre hegesztett vasvázra felhordott papírmasszából, majd később poliészterből organikus formációkat, amelyek egyaránt emlékeztetnek természeti képződményekre és a katonai terepruhák természetet utánzó foltjaira. Az utóbbi megoldás azokból a korábbi munkáiból adódott, melyekben a leplezés, álcázás gondolatkörét járta körül, többek között a terepmintás védőréteg talált tárgyként való felhasználásával. E természetutánzó és a természetes (a természetben megfigyelt lombozat-) rajzolatok és minták műv(ész)i módon létrehozott, önálló formákká alakultak át, melyeket azóta is szisztematikusan fejleszt. Az egyes állomásokat szinte évenként kísérték önálló bemutatók, és későbbi sorozatai is összefüggésbe hozhatók e munkákkal, melyeknek először a Tájhangok, majd a kilencvenes évek kezdetétől az Illeszkedések gyűjtőnevet adta. A szobrok egymással és a térrel is összefüggő együttest alkottak. Az illeszkedés gondolatában azonban már a tárgyak egymáshoz való viszonya kapott kiemelt jelentőséget, ugyanakkor az alakzatok egyre inkább síkszerűvé váltak, de – szerkezetük, kiterjedésük, mozgalmasságuk, festői látványt nyújtó, ám tapintásra ingerlő felületük okán – plasztikák maradtak. Most bemutatott munkái a falra erősítve már nem környezetükkel, hanem egymással konfrontálódnak. Kapcsolódásuk újabb variációját követhetjük nyomon: míg ezt megelőzően az egyes részek szorosan összefonódtak, fizikailag is egymásba illeszkedtek, pozitív-negatív egymásrautaltságukban kiegészítették egymást, most ismét eltávolodnak. Viszonyuk mégsem válik közömbössé, a pólusok taszítani kezdik egymást, különválásuk az ellentétes erők széthúzásának eredménye, miként az ezáltal közöttük keletkező tér is, amely önálló formaként hangsúlyos szerepet nyer. Az egymásnak ellenszegülő formákból és az azokból adódó távolságból áradó erőtér feszültséget okoz, fokozva a felület és a körvonal változatos kialakítása, valamint a méretbeli és színárnyalatnyi különbségek által keltett dinamikát. Ezt a felszín fénytörései és a tárgyak által vetett árnyékok még tovább lendítik. „A világon minden mozgásban van" – vallja a művész –, „összhangba vagy összeütközésbe kerülve egymással". A feszültséget gerjesztő mozgás, „a formák örökös harca" ugyanakkor, látszólagos ellentétként, megteremti a változásban rejlő harmonikus rendet.

A megnyitón elhangzott, hogy a Raiffeisen kortársgyűjteménye a tárlat alkalmával egy Körösényi-művel gazdagodott, mely még nem volt az egyébként sokszínű, több műfajt és generációt felvonultató kollekcióban. *(Megtekinthető január 24-ig.)*

Iványi Bianca

A mecenatúra új formái – A Raiffeisen Bank Private Banking üzletága és a Luan by Lucia Divatház együttműködésével novemberben és decemberben három közös estet rendeztek a bank gyűjteményében szereplő képzőművészek új műveinek, illetve a divatház által felkarolt fiatal iparművészek tevékenységének megismertetése céljából. A legfrissebb alkotásokat felvillantó, kiállítással és haute couture divatbemutatóval kísért beszélgetőesteken Bak Imrével, Köves Évával, Néray Katalinnal, Soós Tamással, Szalóky Károllyal és Wolsky Andrással, valamint Mészáros Dóra keleti ihletésű minikollekciójával és Heller Edina kötött munkáival is találkozhatott a közönség. Azt a különleges ruhadarabot is bemutatták, melyet S. Hegyi Lucia tervezett Bak Imre és Wolsky András műveinek felhasználásával.

Collegium Hungaricum, Berlin

Festői rítusok

A berlini Collegium Hungaricum egyik törekvése, hogy tematikailag alkalmazkodjon a nagy német programokhoz, a magyar kultúra azokhoz illeszkedő elemeit mutassa be. A szinte áttekinthetetlen berlini művészeti kínálatban így eshetnek sugarak az időszerű projektekre vetülő reflektorfényből a Karl-Liebknecht utcai épületre is.

Járt utak mellett a CH önálló, kevéssé kitaposott ösvényeken is halad. Például a modern klasszikusnak számító, de életükben peremre szorult-szorított, az ismert művészeti irányzatokba nehezen besorolható, s nemhogy a berlini, de a magyar közönség előtt is kevéssé ismert alkotók bemutatásával. A sor Veszelszky Bélával indult, Gyarmathy Tihamérral folytatódott és idén március 9-én Gedő Ilkáig jutott. A Magyar Nemzeti Galéria és a düsseldorfi Museum Kunst Palast anyagából készült összeállítás a kiállítóterem adottságait figyelembe vevő, mértéktartó válogatás.

A megnyitó egyben a németországi magyar kulturális évad kezdetét jelentette egy nappal a – szerencsére csak szó szerint – fojtogató levegőjű hivatalos megnyitó előtt a Művészeti Akadémián. Az évad előkészítésének a tétlenség benyomását keltő periódusai után, jól időzített erőfeszítésnek köszönhetően a magyar kultúra széles, reprezentatív horizontja tárul fel idén Németországban.

Az említett kiállítássorozat fontos szellemtörténeti összefüggése, ahogy a művészek a Szabó Lajos, Tábor Béla és egy ideig Hamvas Béla nevével is fémjelzett körhöz kapcsolódtak. A kör filozófiája és művészetfelfogása Veszelszky számára programot jelentett, míg Gedő Ilkánál konfliktusokhoz vezetett.

Gedő Ilka: Háromszögek felvonulása, 1981
olaj, vászon, 84x75 cm

Művészi tevékenységének nagy cezúrája – az 1949 és 1964–1965 közötti hallgatás – a CH kiállítótermében is nyomban feltűnik. A korai grafikák és a késői olajfestmények különbsége elsőre meghökkentő. Mintha két művész kiállítását látnánk.

A grafikai korszak kivételes tehetséget jelző munkáin, a gettóban készült rajzokon, az önarcképeken, a Ganz-gyári tanulmányokon és az úgynevezett asztalképeken nyomon követhető, hogyan változott a művész ábrázolásmódja. Miként alakultak az önarcképek „énportrékká", a látható jelek rögzítéséből a lélek alapvonásainak tükrévé.

A grafikai időszakot az alkotói módszer kapcsolja össze a festményekkel. Az utóbbiak szinte mindig kis rajzokon alapulnak, amit a művész a legkevésbé sem titkol: láthatók a nagyítást segítő vonalak, sőt az eredeti kis papírlapok szélei is. A rajzmotívumokat a rendkívüli gonddal kialakított színkompozíció helyezi új dimenzióba. A teljes életművet a tárlaton is kapható szép kiadvány, a kurátor, Hajdu István és Bíró Dávid munkája mutatja be.

A Gedő Ilka életművével foglalkozó írások nem kerülhetik meg a hosszú csönd magyarázatára tett kísérletet. Annyi biztos, hogy a kor, a negyvenes évek végén kibontakozó művészeti diktatúra nem kedvezett az önálló utat járó művészeknek. Tisztázott az is, hogy a fent jelzett szellemi körben nem talált megértésre Gedő Ilka figuratív grafikája, és nem sok történt a festőnő ama gyanújának elhárítása érdekében, miszerint női mivoltában teoretikus okokból esetleg nem számít egyenrangú szellemi és alkotó lénynek. Ugyanakkor, mint Mészáros F. István írja, még a személyiség belső vívódásainak ismerete sem kínálna elégséges magyarázatot, mivel „lehetetlen rekonstruálni, hogy az önbizalom pókháló-finomságú szövedéke kiben, mikor, mitől foszlik szét".

A művésznő férje, Bíró Endre Irving Kristolt idézi Gedő Ilka második, festői korszakával, az arra jellemző „rítusokkal" összefüggésben: „Mennél mélyebbre ás az ember énjében (…), annál nyilvánvalóbb lesz, hogy ott nincs semmi." Mint megjegyzi, talán ettől védelmezte magát Gedő a „rítusokkal". Ami úgy is érthető, hogy a művész a hosszú hallgatás éveiben eljutott e felismerésig. Azután pedig illúziók és terméketlen kétségek nélkül, józan iróniával szemlélve önmagát és a világot kezdhetett újra dolgához, életéhez. *(www.ilkagedo.hu., megtekinthető május 12-ig.)*

SCHAUSCHITZ ATTILA

Queen's Gallery, London

Egy populista gesztus

A portréfestészet az Egyesült Királyságban több száz éves múltra tekint vissza, s ezt a hagyományt ma is ápolják. A Nemzeti Portrégaléria a kortárs művészetek felé is nyitott népszerű intézmény, melynek falain nemcsak az arisztokrácia történelmi tablói láthatók, hanem a szellemi élet kiválóságairól és Nagy-Britannia miniszterelnökeiről készült festmények is – John Majorig bezárólag. Bizonyára rövidesen Tony Blair is modellt ül majd.

Több mint ötvenéves uralkodása alatt II. Erzsébetről 130 portrét festettek, ezek nagy része a királynő gyűjteményében, a Buckingham-palota nyugati szárnyában lévő Queen's Galleryben található. A Királynő Galériája a királyi család tulajdonában lévő ékszereket, bútorokat és festményeket tárja a nagyközönség elé, köztük Vermeer, Canaletto és Rembrandt műveit.

Az uralkodó képmásainak sorában legutóbb egy 2001-ben elkészült Lucian Freud-festmény borzolta fel a kedélyeket. Sokan úgy vélték, tabukat feszeget a királynő viharvert matrónaként történő naturalisztikus ábrázolása. Bár a megrendelők Freud munkáinak ismeretében aligha várhattak hízelgő arcmást, mégis úgy hírlik, elégedettek voltak az eredménnyel: egy olyan képpel, amely nemcsak a felszínt karistolja, hanem a púder alatti rétegekbe hatol, a személyiség esszenciáját ragadja meg.

A királynő közelgő 80. születésnapja új portrét kívánt, a kiválasztott festő azonban a londoni művészeti élet spektrumában nem is eshetne távolabb Freudtól. Egy népszerű televíziós személyiség, az ausztrál Rolf Harris kapta a megbízást. Harris, aki 1952-től Londonban művészeti tanulmányokat folytatott, a hatvanas években a Tie Me Kangaroo Down, Sport című Harry Belafonte-dal előadójaként tett szert népszerűségre, és az ausztrál fúvós hangszeren, a dizseridun is játszik. Az utóbbi években a Sziget ősének tekinthető Glastonbury-fesztivál rendszeres fellépője; giccsbe hajló dalaival és excentrikus személyiségével némiképp Uhrin Benedekre emlékeztet. Harris sok sikeres BBC-programban szerepelt. Gyermekműsorok vezetőjeként kezdte pályáját, majd a nyolcvanas években szombat esténként egy varieté jellegű show-műsort vezetett, melynek fináléjaként mindig egy történetet mesélt el, beszéd közben nagy ecsettel meg is festette a narratívát, majd harmadszor „dalban mondta el". A kilencvenes évek végén egy állatkórházban játszódó „dokusoap" (a dokumentumfilm és a szappanopera jegyeit egyaránt hordozó műfaj) házigazdája volt, majd visszatért a művészethez. Rolf a Művészetről című sorozatában különböző stílusirányzatokat tárgyalt szórakoztató-ismeretterjesztő hangvételben. Műsorvezetés közben festett is, az alkotások az éppen tárgyalt „izmus" – például az impresszionizmus vagy pointillizmus – szellemében fogantak, „ilyet én is tudok" jelleggel. A sorozatnak 25 milliós nézőtábora volt. Népszerűsége közrejátszhatott abban, hogy a kulturális kormányzat az igényesebb művészetet egyre kevésbé támogatja.

© MPICS

A mester és a portré
a médiasztár és a királynő

Rolf Harris eddigi karrierje fényében populista gesztusnak tűnik a választás. A királynő üdvözölte a döntést, mert – mint mondta – ami a művészet népszerűsítését illeti, Harrisnek rendkívül jó a reputációja. Ez a retorika azért meglepő, mert a királyi család hagyományosan az elitművészet mellett szokott lándzsát törni. A művészet népszerűsítése, mindenki számára hozzáférhetővé tétele inkább a munkáspárt eszköztárába tartozik. A „hozzáférhetőség" kifejezés valóságos mantra, a munkáspárt kultúrpolitikájának sarokköve.

Az elkészült mű afféle kakukktojás a királyi portrék sorában: az amatörizmus jegyeit mutató iparosmunka. Ahogy Harris egyik kritikusa fogalmazott: a festő olyan szerepet játszik a művészeti életben, mint egy szú az antik bútorkereskedésben. *(Megtekinthető június 11-ig.)*

CSIZMADIA ALEXA

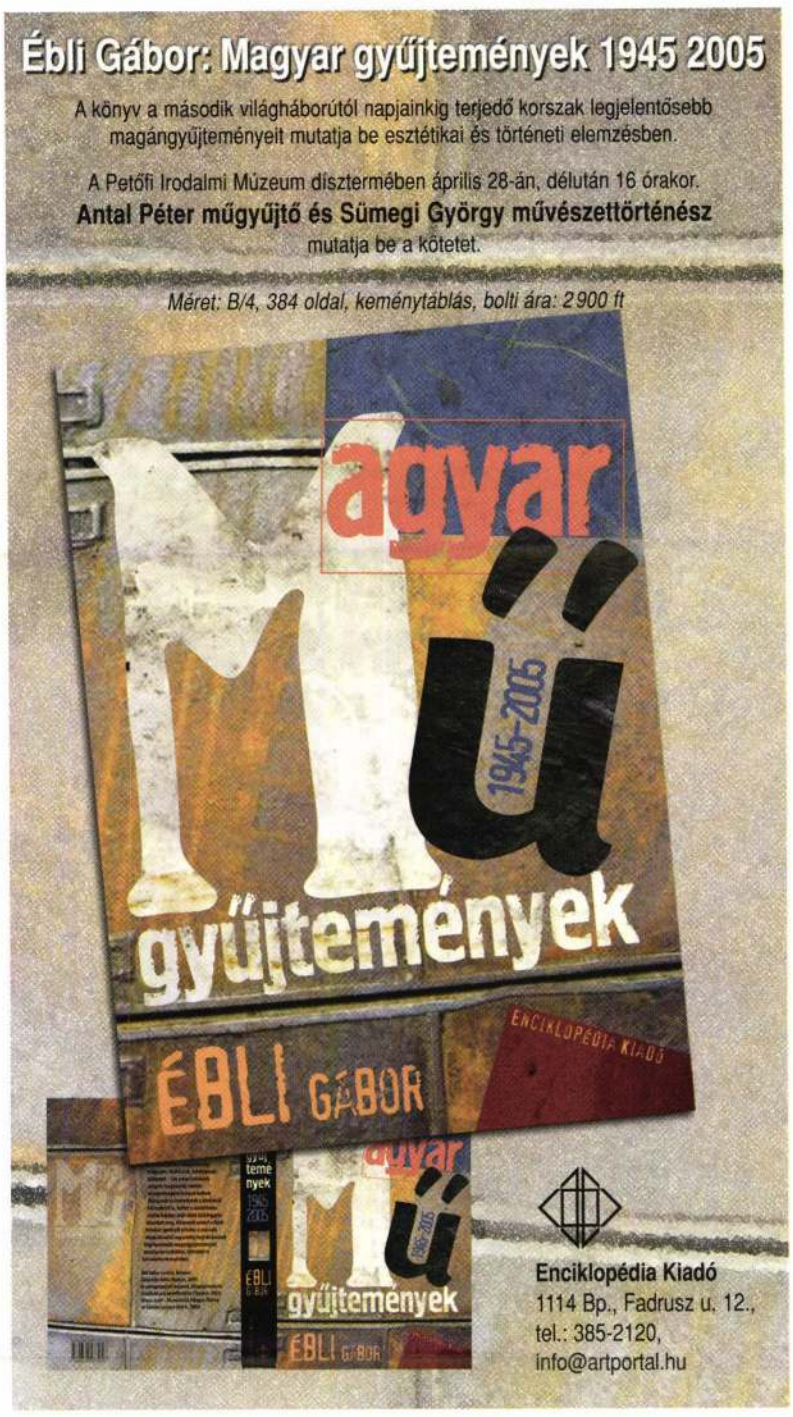

STEPHEN ADDISS

HOGYAN NÉZZÜK A JAPÁN MŰVÉSZETET?

Audrey Yoshiko Seo

A JAPÁN KERT

Ez a csodálatosan illusztrált, albumszerű könyv nem zúdít ránk haszontalan információtömeget: konkrét példákon át, érzékletesen magyarázza el a japán művészetet, kiemeli fő jellegzetességeit, rövid kérdésgyűjteményekben foglalja össze, hogy mit nézzünk azon, amit nézünk.

170 x 220 mm,
144 oldal, műnyomó papíron,
puha borítóval.
Ára: 3800 Ft.

HVG KÖNYVEK

Keresse a könyvesboltokban, vagy rendelje meg kiadónknál, 10%, HVG-klubkártyával 20% kedvezménnyel, díjmentes házhoz szállítással!

HVG Kiadói ZRt., 1300 Bp., 3., Pf. 20, fax: **(06-1) 436-2012,** e-mail: **terjeszt@hvg.hu, www.hvg.hu/hvgkonyvek.aspx.**

További információ: **(06-1) 436-2045.**

GTR

A megrendelt könyveket a GTR segítségével az ország bármely pontjára díjmentesen házhoz szállítjuk.
www.gartrans.hu

A Magyar Nemzeti Galéria
tisztelettel meghívja

GEDŐ ILKA

| 1921 – 1985 |

festőművész kiállításának
megnyitójára
2004. november 18-án,
csütörtökön 16 órára

Megnyitó beszédet mond
Kovalovszky Márta
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető
2005. március 31-ig
Budavári Palota
C épület III. emelet

GEDŐ ILKA

|1921–1985|
festőművész
kiállítása

A Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
meghívja Önt

GEDŐ ILKA
Rajzok 1948–49
című kiállítására

2001. október 5-én, péntek 18 órára
a Kiscelli Múzeum Oratóriumába.

Megnyitja: **dr. Szabó Júlia**
művészettörténész

Megtekinthető 2001. október 5.–október 28.

Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum, Templomtér
1037 Budapest, Kiscelli utca 108. Megközelíthető a Kolosy térről a 165-ös autóbusszal
tel./fax: 388-74-17, e-mail: h13293fit@ella.hu http://www.btmfk.iif.hu/

Fk.: dr. Bodó Sándor a BTM főigazgatója

DÍJ HITELEZVE
Budapest Pf. 4.
1250

GEDŐ ILKA

Rajzok 1948–49

MDK

Gedő Ilka

Csendőrök, cer.

M. képzőművészek a fasizmus ellen, M.Gal.

1965.

MDK

Gedő Ilka

Alvók, cer.

Szoc.Dem.párt képzőművészeinek társ. és megh. művészek kiáll. Ernst Muz. 1945. okt.

MDK

Gedő Ilka

Festőállvány előtt, r.
Gyári részlet, szén
Transzformátor mühely, paszt.

Alkotás Művészház 39. kiáll. 1949. febr.

M.D.K.

Gedő Ilka, grafikus

n. Bpesten 1911 —

„középiskolát elvegrése után
nehány hónapig festőiskolát látogatok". Közölve: „Ülő nő" c. rajza.

Fiatalok művészete, Szerk.: Varga Sándor,
Bp./é.n./ Zsido Fiatalok szellemi közössége kiad.
48 old. + XXXII t. XXV. t. + 38. old.

MDK

. Gedő Ilka

Csendőrök, cer.

Szocialista képzőm.csop. kiáll. 1934-44.
N.Gal. 1964.

MDK

Gedö Ilka, graf.

Önarckép. Toll.

Fév.Kpt.-MKBzSz.-II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947. márc.16.-
ápr.6. Kat. 1c.1.

MNK

Gedö Ilka, graf.

3. Kovácsok. Krétarajz.

36. Alvók. Ceruzarajz.

v.Ernst Múz.- A Szocdem.Párt Képz.müv.-nok Társ.- és megh.müv.kiáll.-a. 1945.okt.13-28. Kat.

MDK

Gedő Ilka, festő

Megemlítve: szerepel a
fehérvári kiállításon.

Szabó Júlia: Gondolatok a szentendrei festészetről
461–464. l.

JELENKOR, Pécs. 1970. május XIII/5.

Gedő Ilka

Gedő Ilka: Bohócok

Élet és Irodalom, Bp. 1978. juli. 1.
XXII. évf. 26. sz. 11. lap.

Természetmámor

páratlan o

TELEGDI POLGÁR ISTVÁN:

ÖREGESEN

1

Mi lelt, aggszakáll, miért lógatod az orrod? Tessék? Hogy nem kellesz már a nőknek? Az bizony hiba... Vagy úgy, csak a fiatalabbjának... Értem, értem, hogyne érteném, ha nem tévedek, járunk egypáran ebben a kényelmetlen cipőben. Merthogy a szívünk fiatal, ugye, s gyarló húsunk is fiatalra ácsingózik... Annak meg tetszik a dolog, hisz a küllemed még nem olyan rossz, tíz évet is letagadhatnál, ha jól kialudtad magad, s nincsen „front", és hülye se vagy éppen. Ám csak a dolog tetszik neki, a hiúságának, a buzgó körüldongás, igazából nem te vagy nála jó, nem téged csíp... Így amikor a lényegre térnél, egyszeriben visszavonul, takarodót fúj. Nem a koroddal van baja, ááá dehogy... pedig te önkínzó nyíltsággal arról

megrótt kujonkodásainkért s megkérdezte: de hát miről tudnak beszélgetni azokkal a csitrikkel *előtte* meg *utána?* Úgy bámultunk rá, mint valami elmebetegre, igaz? Csakhogy azóta is eltelt egy kis idő! Nos, próbáld meg: legközelebb pottyantsd el a kicsike előtt ezt a szót: *melasz;* mint abban a bizonyos kabaréjelenetben Márkus Laci — milyen jól csinálta! —, és figyeld a hatást. Vagy akárcsak néhányat e fejmosás szavai közül. Például — mindjárt az elején — ezt: *aggszakáll.* (Ifjú-, férfi- és öregkorunk istensége, Kosztolányi, szólította így egyik tárcájában — *önmagát.)* Vagy ezt: *ácsingózik.* Vagy akár: *ebadta.* Tehát ilyeneket. Meglásd, milyen jéghideg zuhanyként hat majd rád a csodálkozó, értetlen boci-tekintete.

Ha meg ez se használ, hát jó, *üsse kő* (ez se rossz hívószó) eridj, fuss a „bimbózó" (ez se...)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1978 JUL - 1

ÉLET ÉS IRODALOM

Gedő Ilka

1021

Gedő Ilka: Bohócok

páratlan

TELEGDI POLGÁR ISTVÁN:

ÖREGESEN

1

Mi lelt, aggszakáll, miért lóga-
od az orrod? Tessék? Hogy nem
ellesz már a nőknek? Az bizony
iba... Vagy úgy, csak a fiata-
ábbjának... Értem, értem, hogy-
e érteném, ha nem tévedek, já-
unk egypáran ebben a kényel-
elden cipőben. Merthogy a szí-
ünk fiatal, ugye, s gyarló hú-
unk is fiatalra ácsingózik...
nnak meg tetszik a dolog, hisz
küllemed még nem olyan rossz,
z évet is letagadhatnál, ha jól
ialudtad magad, s nincsen
front", és hülye se vagy éppen.
m csak a dolog tetszik neki, a
túságának, a buzgó körüldongás,
azából nem te vagy nála jó,
em téged csíp... Igy, amikor a

megrótt kujonkodásainkért s megkérdezte: de hát miről tudnak beszélgetni azokkal a csitrikkel *előtte* meg *utána*? Úgy bámultunk rá, mint valami elmebetegre, igaz? Csakhogy azóta is eltelt egy kis idő! Nos, próbáld meg: legközelebb pottyantsd el a kicsike előtt ezt a szót: *melasz;* mint abban a bizonyos kabaréjelenetben Márkus Laci — milyen jól csinálta! —, és figyeld a hatást. Vagy akárcsak néhányat e fejmosás szavai közül. Például — mindjárt az elejéről — ezt: *aggszakáll.* (Ifjú-, férfi- és öregkorunk istensége, Kosztolányi, szólította így egyik tárcájában — *önmagát.*) Vagy ezt: *ácsingózik.* Vagy akár: *ebadta.* Tehát ilyeneket. Meglásd, milyen jéghideg zuhanyként hat

Gedő Ilka

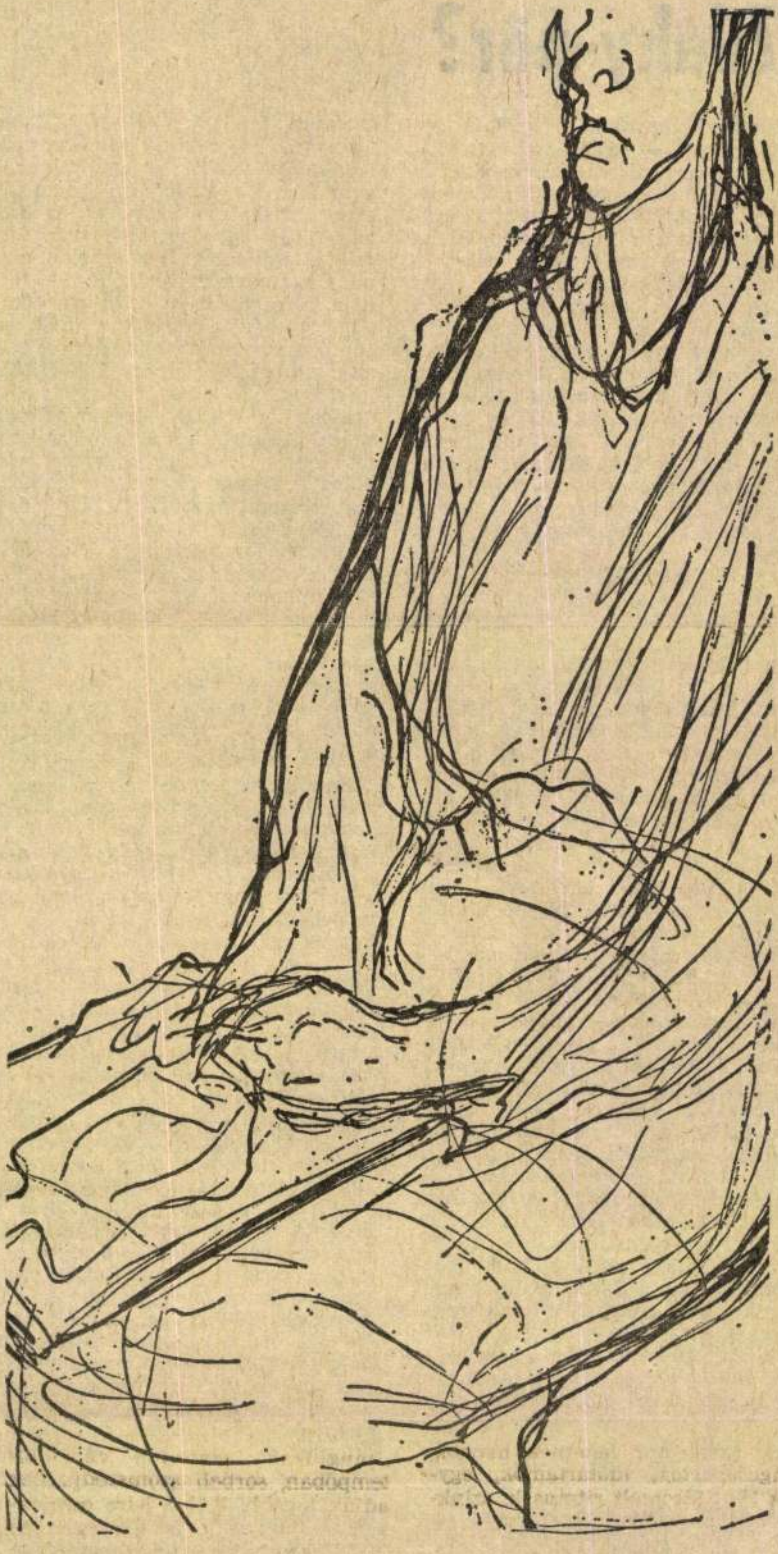

Gedő Ilka: Önarckép

Élet és Irodalom, Bp. 1978. febr. 25.
XXII. évf. 8. sz. 12. lap.

~~CSIAY VERA~~

Zilahy-pör?

következik múltbeli írókról, s jelenlegiekről — akkor csak azt hajtogathatja, amit a kézikönyvek is: Zilahy felületes volt, a társadalomrajz kevésbé vonzotta, mint az erotikus színezetű intimitások. Hiába mindez, érveknek nincs súlya a vitában. Egyszer azért nem, mert könyvkiadásunk nem prezentálta a Zilahy-műveket, s így érdemben csak azok beszélhetnek róla, akik régebbről ismerik; másodjára azért nem, mert a régi hívek pontosabban számon tartják Zilahy baloldali kapcsolatait, emigráns évei alatt vállalt nyilatkozatait a szocialista Magyarországot megtagadó „kintiekkel" szemben, mint ahogy mi, akiknek jól-rosszul érdekeit képviselte.

Mostanában, úgy tetszik, ez a látens polémia is mederbe terelődhet. Emlékiratok, történelmi hitelű áttekintések, sajtó-kuriózumot jelentő dokumentumok látnak napvilágot, melyek nemcsak a két háború közötti magyar élet hétköznapjaiba világítanak, s nem is csak a világháborús magyar magatartásformákat különböztetik meg, hanem egyes személyek közéleti szerepét, emberi tisztességét is. Zilahy és a népi írók egy csoportja, illetve a Gömbös-kormány találka-kísérletéről is érdekes emlékezés jelent meg, egyre pontosabb kézikönyveink sem mulasztják el fölemlíteni, hogy a Híd vagy a Szabadság szerkesztését vállaló Zilahynak — a Magyar—Szovjet Baráti Társaság első titkárának — milyen érdemei vannak, s az idős korában hazasóvárgó embernek is hányféle indítékai, kétségei. A közéleti, politikai szerepeket vállaló Zilahy Lajos alakja egyre motíváltabban rajzolódik ki, egyként támasztva indokolt kritikát és rokonszenvet. Az írói életmű azonban bevégeztetett, s azt megmérni csakis az újrakiadás, újraolvasás tudja.

Ehhez adott vitathatatlan argumentumokat a Szépirodalmi kiadó, amikor két esztendeje a kisregényeket, most 1932-es regényét, *A lélek kialszik*-ot tette az olvasók elébe. Úgy hiszem, nehéz lesz a sort ilyen emelkedő ívben tovább folytatni. Ez a Zilahy-regény a korabeli sajtó, s a Zilahy-rajongó olvasóközönség körében csak mérsékelten forró visszhangot keltett — ma a legjobb alkotásának látszik. Amerikai útja után, 1931-ben fogott megírásához. A részletek elevenségén átüt a megfigyelések hitelessége. (Nem úgy a szuper-sikernek tartott Két fogoly esetében, ahol könnyű kimutatni a másodkézből vett értesülések elnagyoltságát.) Itt nincs szüksége arra, hogy túlrajzolt szerelmi történetek szetesen hiteti-érzékelteti Zilahy, hogy ami hősében végbemegy, nem ismeretlen sem a kivándorló magyar kubikosok, sem a honolului szolgafiú előtt. A honvágy, az óvilágból újvilágba átnövés belső gyötrelmei minden rétegű-rangú személy számára egylényegűek — állítja. Más regényeiben ez a szociális közelítés nemegyszer csak a „nadrágos ember" jótékonykodásának hat, etikus színezetű lehajlásnak. Pekri János a „homesickness" óráiban magával egylényegűnek tudja Pilátust, a színes bőrű házi mindenest. S ahogy a maga számára őrjöngve követeli: a gyötrelem óráiban hagyják egyedül, úgy kíméli, takarja a szolgafiút, amikor annak jön el gyötrelmes órája. Ebben a regényben sikerül minden póz, minden az író osztályát jellemző sallang nélkül olyan lényeges emberi vonást kifejeznie, ami nem kopik a múló idővel. Nem egyszerűen dokumentum egy más szemléletű korból, hanem minden olvasáskor művészi élménnyel ajándékoz meg.

Ennél a regénynél, ha néha soknak tetszik is a színes fordulat, kiszínezett szerelmi történet, nem a sikerkeresést, a mindenáron-szórakoztatást érezzük az író szándékának, hanem azt, hogy az életét elmesélő Pekri szemléletéből következnek a hangsúlyeltolódások. Hősünk egyetlen komolyabb szenvedélye például a horgászat. Nem kompozíciós hiba hát, ha önéletírásában külön fejezeteket szentel a „nagy fogások" elbeszélésének. Végérvényesen a szerelem — az első — dönti el, hogy Amerikában marad. Nem csoda hát, ha kedvese ruházatát többször s részletesebben taglalja, mint azt, hogy az öngyilkosság gondolata mint környékezi meg a kudarc óráiban. Igaz, ilyen s hasonló motívumoktól Pekri szellemileg súlytalanabb fiatalember marad, mint egy Boda Zoltán vagy Parczen-Nagy Lőrinc, s ez a körülmény nem növeli a regény értékeit. De azt, amit kifejezni törekedett, nem is csökkenti: a haza élményének elsorvadása így is árnyaltan kifejeződik, s néhány nagyszerűen megrajzolt mozzanatot ad. (A hazalátogató hős, az amerikás magyar kisvárosi találkozásai és Hegyeshalomnál, távoztában bekövetkező összeroppanása.)

Zilahy Lajos a rosszemlékű történelmi kor egyik legnagyobb sikerű írója volt. De nemcsak azért, mert kielégítette osztálya önmagáról önmaga szórakoztatására támasztott igényeit, hanem azért is, mert volt tehetsége a művészi alkotáshoz. A siker vitte-e könnyebb

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1978 EBD 29

ÉLET ÉS IRODALOM

Gedő Ilka

1021

Gedő Ilka: Önarckép

Zilahy-pör?

következik múltbeli írókról, s jelenlegiekről — akkor csak azt hajtogathatja, amit a kézikönyvek is: Zilahy felületes volt, a társadalomrajz kevésbé vonzotta, mint az erotikus színezetű intimitások. Hiába mindez, érveknek nincs súlya a vitában. Egyszer azért nem, mert könyvkiadásunk nem prezentálta a Zilahy-műveket, s így érdemben csak azok beszélhetnek róla, akik régebbről ismerik; másodjára azért nem, mert a régi hívek pontosabban számon tartják Zilahy baloldali kapcsolatait, emigráns évei alatt vállalt nyilatkozatait a szocialista Magyarországot megtagadó „kintiekkel" szemben, mint ahogy ni, akiknek jól-rosszul érdekeit képviselte.

Mostanában, úgy tetszik, ez a láens polémia is mederbe terelődet. Emlékiratok, történelmi hitelű ttekintések, sajtó-kuriózumot jeentő dokumentumok látnak napilágot, melyek nemcsak a két háorú közötti magyar élet hétközapjaiba világítanak, s nem is csak világháborús magyar magatartásormákat különböztetik meg, haem egyes személyek közéleti szeepét, emberi tisztességét is. Zilahy s a népi írók egy csoportja, illetve Gömbös-kormány találka-kísérétéről is érdekes emlékezés jelent neg, egyre pontosabb kézikönyeink sem mulasztják el fölemlíeni, hogy a Híd vagy a Szabadság zerkesztését vállaló Zilahynak — Magyar—Szovjet Baráti Társaság lső titkárának — milyen érdemei annak, s az idős korában hazasóárgó embernek is hányféle indítéai, kétségei. A közéleti, politikai zerepeket vállaló Zilahy Lajos lakja egyre motíváltabban rajzoódik ki, egyként támasztva indoolt kritikát és rokonszenvet. Az rói életmű azonban bevégeztetett, azt megmérni csakis az újrakidás, újraolvasás tudja.

Ehhez adott vitathatatlan argumentumokat a Szépirodalmi kiadó, mikor két esztendeje a kisregényeket, most 1932-es regényét, *A lék kialszik*-ot tette az olvasók elépe. Úgy hiszem, nehéz lesz a sort lyen emelkedő ívben tovább folyatni. Ez a Zilahy-regény a korabeli sajtó, s a Zilahy-rajongó olvasóközönség körében csak mérsékelten forró visszhangot keltett — ma a legjobb alkotásának látszik. Amerikai útja után, 1931-ben fogott megírásához. A részletek elevenségén átüt a megfigyelések hitelessége. (Nem úgy a szuper-sikernek tartott Két fogoly esetében, ahol könnyű kimutatni a másodszetesen hiteti-érzékelteti Zilahy, hogy ami hősében végbemegy, nem ismeretlen sem a kivándorló magyar kubikosok, sem a honolului szolgafiú előtt. A honvágy, az óvilágból újvilágba átnövés belső gyötrelmei minden rétegű-rangú személy számára egylényegűek — állítja. Más regényeiben ez a szociális közelítés nemegyszer csak a „nadrágos ember" jótékonykodásának hat, etikus színezetű lehajlásnak. Pekri János a „homesickness" óráiban magával egylényegűnek tudja Pilátust, a színes bőrű házi mindenest. S ahogy a maga számára őrjöngve követeli: a gyötrelem óráiban hagyják egyedül, úgy kíméli, takarja a szolgafiút, amikor annak jön el gyötrelmes órája. Ebben a regényben sikerül minden póz, minden az író osztályát jellemző sallang nélkül olyan lényeges emberi vonást kifejeznie, ami nem kopik a múló idővel. Nem egyszerűen dokumentum egy más szemléletű korból, hanem minden olvasáskor művészi élménnyel ajándékoz meg.

Ennél a regénynél, ha néha soknak tetszik is a színes fordulat, kiszínezett szerelmi történet, nem a sikerkeresést, a mindenáron-szórakoztatást érezzük az író szándékának, hanem azt, hogy az életét elmesélő Pekri szemléletéből következnek a hangsúlyeltolódások. Hősünk egyetlen komolyabb szenvedélye például a horgászat. Nem kompozíciós hiba hát, ha önéletírásában külön fejezeteket szentel a „nagy fogások" elbeszélésének. Végérvényesen a szerelem — az első — dönti el, hogy Amerikában marad. Nem csoda hát, ha kedvese ruházatát többször s részletesebben taglalja, mint azt, hogy az öngyilkosság gondolata mint környékezi meg a kudarc óráiban. Igaz, ilyen s hasonló motívumoktól Pekri szellemileg súlytalanabb fiatalember marad, mint egy Boda Zoltán vagy Parczen-Nagy Lőrinc, s ez a körülmény nem növeli a regény értékeit. De azt, amit kifejezni törekedett, nem is csökkenti: a haza élményének elsorvadása így is árnyaltan kifejeződik, s néhány nagyszerűen megrajzolt mozzanatot ad. (A hazalátogató hős, az amerikás magyar kisvárosi találkozásai és Hegyeshalomnál, távoztában bekövetkező összeroppanása.)

Zilahy Lajos a rosszemlékű történelmi kor egyik legnagyobb sikerű írója volt. De nemcsak azért, mert kielégítette osztálya önmagáról önmaga szórakoztatására tá-

Gedő Ilka, festő

*

A FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA kollektív kiállítása július 4-től szeptember 14-ig látható a kaposvári Somogyi Képtárban. – A székesfehérvári István király Múzeumban *Gedő Ilka* festőművész kiállítását rendezték meg július 6. és augusztus 3. között. – A Pécsi Galériában augusztus 1–25-ig *Bukta Imre* és *Ef. Zámbó István* műveit mutatták be.

*

– : Krónika

Jelenkor, Pécs, 1980. szept.

Borító 3.

XXIII/9.

Hírek.

Gedő Ilka, festőművész.

Glasgowban 1985. okt. 4-XI. 10-ig magyar művészeti hónapot rendeznek a skót és brit kulturális intézmények. A mai magyar képzőművészetet 18 művész képviseli – köztük van a művész műve is.

Műcsarnok és Kamaratemes
1985 ott.

Gedő Ilka

A Szocialista Képzőművészek csoportja 1942 márciusában nagyszabású kiállitás rendezését tervezte, miután a Népszava közölte a Szociáldemokrata Párt "Szabadság és nép" c. freskópályázati felhivását, 1942. február 1.-én. A pályázatra jelentkező festők és grafikusok: Ámos Imre, Bálint Endre, Bán Béla, G. Beck Judit, Buti István, Dési Huber István, Diener Dénes Rezső, Faddi Förstner Dénes, Gedő Ilka, Gráber Margit, X Háy Károly László, Jándi Dávid.
a müvésznevek folytatása a 2.-es cédulán következik.
Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 13.
XX. évf. 11. sz. 6-7. lap.

Gedő Ilka

Az 1.-es cédula folytatása:
Kádár Béla, Kazár László, Kmetty János, Kondor György, Molnár Piroska, Nolipa István Pál, Perlrott Csaba Vilmos, Redner Renée, Reichental Ferenc, Román György, Schnitzler János, Sikuta Gusztáv, Sugár Andor, Szántó Piroska, Szin György, Tauber Blanka, Weisz György.
Szobrászok: Beck András, Bokros Birman Dezső, Farkas Aladár, Gádor István, Goldmann György, Kania István, László János, Révész Endre, Szabó Iván.
A "Szabadság és nép" c. Pintér István-cikket lásd: Ámos Imre nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 13.
XX. évf. 11. sz. 6-7. lap.

MDK

Gedő Ilka

Alvók, cer.

Szoc.dem. párt képzőművészeinek társ. Ernst Múz. Kiáll. 1945. okt. 3 l.

MDK

Gedő Ilka

Kovácsok, kréta

Szoc.dem.párt képzőművészeinek társ. Ernst Muz. Kiáll. 1945. okt. 3 l.

Gedő Ilka

festő

VII. Alsóerdősor 18.

MKSz 1947

Gedő Ilka

Gyárban, rajz
Dróthuzó mühely, paszt.
Transzformátor, "

Magy. Képzőművészek Szabadszerv. kiáll. 1948. nov.

Gyöngyössy Imre

neve említve

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

228. old.

1021

1982.VII.22. Kossuth 12,oo/Rézbányaynó

Déli krónika

Ismét nyitva a Dorottya u. Kiállítóterem. Lengyel Anna megnézte a délután nyíló tárlatot.

- Gedő Ilka nem tartozik a közismert festők közé, hoha közel 40 éves művészi múlt van már mögötte. Nem végzett Képzőművészeti Főiskolát, így a betörés, önmaga megismertetése nehezebben ment. Pedig képei megérdemlik a figyelmet. A Műcsarnok Dorottya u. Kiállítótermében 45 festménye és 10 tanulmánya látható a délutántól. Képei fonom pasztellárnyalatú csendéletek, arcképek a családtagokról, önarcképek, virágzó fák, kertek, külföldi utazások élményei különös megfogalmazásban. A festéket ugyanis úgy viszi fel a képekre, hogy az az ember érzése, hímzést lát, nem is festményt. Kora reggel néztem meg a kiállítást, a rendezők az utolsó simításokat végezték. A nyitott ajtón betévedt egy hölgy. Hadd nézzem meg, ritkán járok erre, - kérte és már ment is körbe. Szépek, nagyon szépek, - mondta elmenőben. Ezekkel a szavakkal ajánlom ón is mindenarra járónak. A Belváros szívében, a szépen felújított Dorottya u. Kiállítóteremben jól esik nézelődni. Gedő Ilka képei pedig igazi felüdülést jelentenek ebben a forró nyári hőségben.

DOROTTYA-UTCAI KIÁLLÍTÓTEREM

V., DOROTTYA UTCA 8. Gedő Ilka, festőművész

GEDŐ ILKA

festőművész kiállítása

1982. július 22–augusztus 15.

Gedő Ilka nem tartozik a közismert festők közé, noha közel negyven éves művészi múlt van már mögötte. Festészete és rajzai egyformán figurális felfogásúak. Arcképek a családtagokról, önarcképek, csendéletek, virágzó fák, kertek különös megfogalmazásban jelennek meg képein. Művei elmélyült absztarkció útján jönnek létre, személyisége minden figuráján áttör. Kiállítása különleges odafigyelést igényel, festészete határozott, szuverén, megsejtése egy izgalmas, gazdag emberi világnak.

Megnyitja: Szabó Júlia művészettörténész

1982. július 22-én, csütörtök délután 5 órakor

FÉNYES ADOLF TEREM

VII., RÁKÓCZI ÚT 30.

MARTSA ISTVÁN (1912–1978)

szobrászművész kiállítása

1982. június 23–július 25-ig

Tárgykör és műfaj tekintetében változatos művészetének központjában az ember áll, akinek sokrétűen jellemzi egyéniségét és jeleníti meg magatartástípusait. Műveinek felépítésében a tartalom és a forma összehangolása vezérli, a cél érdekében szervezi meg a kompozíciót, alakítja ki a tömeg- és formaritmust.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Gedő Ilka,

ÉLET ÉS IRODALOM

1982 JUL 23

1021

Gedő Ilka kiállításáról

mint a varsói gettóban föllázadtak fegyveres küzdelme. Vagy itt van a fasizmus rémtetteit fönnhangon elítélő magyar főrend példája, aki véleménye puszta kimondásáért lakolt életével, míg az azt visszanyelők minden bajt túlélhettek.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy minden toleranciamentes, könyörtelenül elnyomó apparátus bízvást számíthat erre a statisztikára; arra tudniillik, hogy az emberek többsége nem hős kíván lenni, hanem eleven lény, s hogy következésképpen inkább tűrni fog, mintsem rövid távon eljátszani túlélési lehetőségeit.

Timár György

Még egy adalék a példázathoz

Nagy érdeklődéssel olvastam *Scheiber Sándor A halál mindenütt megtalál* című írását (Élet és Irodalom, június 25.) és *Hollós Attila*, illetve *Timár György* kiegészítő írásait (*Adalék a halálhoz;* ÉS, július 2., *A végzet útjai;* ÉS, július 9.). A mai ember megmosolyoghatná ezt a predesztináció-misztikumot, ha maga a valós élet is nem produkálna ilyen történeteket. A kortársak visszaemlékezései szerint *Gustav Mahler* próbálta meg így kijátszani végzetét. Feltűnt neki, hogy több komponista — *Beethoven, Bruckner, Dvořák* — nem sokkal azután, hogy megírta kilencedik szimfóniáját, meghalt. Mahler félt, hogy hasonló sorsra jut, ezért a *Nyolcadik*at követő műnek külön címet adott — *Dal a Földről* —, mintegy igazolva: ez csak a nyolc plusz egyedik". Ezután írta

KOVÁCS BÉLA, BAJA. 13 075 számon iktatott följelentését a Legfőbb Ügyészségtől megkaptuk. Ön szerint Tóth István Ferencnek a lap június 18-i számában megjelent rajza „obszcén és a közízlést és morált züllesztí. Különösen veszélyes ez azért, mert egy jó nevű irodalmi lap teszi ezt művészet címén. Ennek leple alatt pornográfiát terjeszt." Természetesen nem értünk egyet evvel a véleménnyel, noha örülünk az ÉS illusztrációi iránti, meg-megújuló érdeklődésnek. Ha Tóth István Ferencet aktjáért el kellene ítélnünk, a vádlottak padján mellette foglalhatna heyet Botticellitől Tintorettóig, Picassóig, Degas-tól Munkácsyig a Halhatatlanok Klubjának több ezer tagja. Az ügyészség egyébként nem emel vádat.

KENÉZ FERENC, BUDAPEST. Olvasónk vitázik Jávor Ottóval, aki azt írta, hogy a második világháborúban üldözötteit az illegalitás szervei mellett elsősorban a katolikus egyház igyekezett segíteni (ÉS, július 9.). Szerinte a református egyház többet tett, s ennek bizonyítására idézi az Új Élet július 1-i közleményét. Anélkül, hogy bármelyik felekezet emberséges tetteit elvitatnánk, éppen az elmúlt hetekben közölt számos, a magyar holocaustról szóló cikkünk bizonyítja, hogy ez a segítség milyen csekély volt a fasiszta gépezet hatékonyságához képest. Ennek fényében fájdalmasan fölöslegesnek tartanánk egy református kontra katolikus segítség vitát.

LÖVIK LÁSZLÓ ATTILA, NYUGAT-BERLIN. Olvasónk a **Különleges mozik különleges műsora** című hirdetésünkben (Élet és Irodalom, június 18.) durva hibát fedezett föl. „Meglepve olvastam — írja —, hogy a Tanács moziban megy a Budapesti tavasz című film, Szabó István rendezésében.

Magyar Nemzet
1985. VI. 21.

Meghalt Gedő Ilka festőművész

Az új magyar festészetnek is van „Arshile Gorky"-ja, van olyan előképe, akire hivatkozhatna, ha visszatekintene az „ősmodernek" példáira. Visszatekinthetne, ha a magyar művészet egyáltalán fölfedezte volna és számon tartaná saját modernjeit és ha ebből történelmi emlékezetében a folytonosságnak valamiféle tudata kristályosodhatna ki. Gedő Ilka művészete elszigetelt és magányos jelenség maradt.

1921-ben született Budapesten, zsidó értelmiségi családból. Gyermekkora óta kényszeres folytonossággal rajzolt. „A német filozófia a háznál volt" — mondta egy ízben. Az otthon és a legszemélyesebb kapcsolatok, Vajda Lajos és Vajda Júlia barátsága ugyanazt a művelt és haladó európai mintát nyújtották — s a háború alatt ugyanazt a sorsot.

Tépelődő, az elvontság és elmélyülés bűvöletében élő intellektus volt, Dosztojevszkijt, Schoppenhauert, Nietzschét épp úgy nélkülözhetetlennek vélte a szubjektív, egzisztenciális történések megértéséhez, mint ahogy Goethe színelméletét is azért fordította le, mert fogódzót remélt fölfedezni benne kompozícióinak fölépítéséhez. A háború alatt részt vett az OMIKE kiállításain, 1942-ben szerepelt a szocialista képzőművészek „Nép és Szabadság" tárlatán, 1947-ben a Szabad Nemzeti Kiállításon.

1964-ben Bálint Endre válogatta és rendezte műterembemutatóját, ő ismerte anyagát a legjobban, a hallgatás éveiben a belső emigráció Bálint körül kialakuló köréhez tartozott.

Képei egy automatizmusában történelmileg megrongálódott lélek kísérlete az automatikus írásra, a boldogságra. Monomániásan ismételgetett motívumok, ugyanaz a virágoskert, ugyanazok az ablakok és alakok, portrék, maszkok, művirágok. Karcos rajzosság, hajszolt pontosság a belső kifejezésben, egzisztenciális kiáltások az absztrakt képstruktúra szövetében.

1980 júliusában Székesfehérvárott volt kiállítása. A katalógus megidézi a neves kritikushoz, Kállai Ernőhöz 1947-ben írott levelét, amelyben elárulja dilemmáját: vajon a jelképező művészet időszerűsége végleg elmúlt-e a nonfiguratív korszerűsége idején? Kállai biztatja, járjon a maga választotta úton. S az életmű bizonysága: nincs kizárólagos út, minden hiteles belső választás igazsága beérik. Gedő Ilka június 19-én hunyt el.

Gyetvai Ágnes

hetősége sokkal iszonyatosabbá válik azáltal, hogy nő. A sorsát, múltját és jövőjét veszik el tőle, amidőn elhagyják. A múltját, amelyet családjába épített bele, és a jövőjét, ami család nélkül nincs is.

No persze, — gondolhatja most az olvasó — Beauvoir régi vesszőparipája, a polgári családi keret átkos volta a női nem számára! Meglepődéssel tapasztalhatni azonban, hogy a három egymásba kap-

elől? A családhoz természetesen. A másik elgyöngült szellemiségű emberhez. És Simone de Beauvoir, aki pályája nagyobb részén azt ajánlotta neme értelmesebbjeinek, hogy harcaikat egyedül harcolják meg, hatvanesztendősen, így summázza az utolsó harc szerencsés lehetőségeit: *Segítünk egymásnak ebben az utolsó kalandban, amelyből nem térünk vissza többé. Így elviselhetőbb lesz? Nem tudom. Reméljük. Nincs más választásunk.*

Gedő Ilka

Magyar Nemzet 1985. VII. 15.

Művirágok

Kamarakiállítások Szentendrén és Budapesten

A szentendrei *Művésztelepi Galéria* nem tudományos feldolgozottságú kiállításokkal szokott előállni, nem is újító kedvéről nevezetes, hanem sorra-rendre bemutatja mindazt, ami az élő magyar művészetben letisztultan „szentendreies". Hogy mi ez a „*szentendreiesség*", erről hosszas viták zajlottak már a szakirodalomban. Ami abból kikristályosodott: alapvetően táblaképfestészet, mégpedig olyan, hagyományos értelemben vett európai piktúra, mely a történeti előzményektől Cézanne-on. Kleen át máig vezető stílusfejlődést folytatja szelíden és elmélyülten, intim, értő befogadást kívánva.

Gedő Ilka

sem lakhelye szerint, hanem művei alapján sorolható joggal a Művésztelepi Galériában kiállítók közé. Képei fanyarul intellektuálisak, örökké mintha búcsúzna. A sors beleérzőkegyetlen fintora, hogy új műveinek bemutatója egyben *emlékkiállítás is lett* Szentendrén. A 64 éves művésznő halálhírét a tárlat megnyitása előtt egy héttel közölte lapunk.

Ami az európai igazodást jelzi: Gedő Ilka képein egyértelmű utalásokat találunk a kései impresszionistákra, aztán Munchra, még Odilon Redonra is. Az itthoni előzmények közül talán Gulácsy említhető némi joggal, bár Gedő Ilka clown-önarcképei nem ironikusak, nem pózolók, a fehér arc nála nem puderezett, s nincs ráfestve műmosoly-műbánat. Az ő képei tényleg szomorúsággal telíek, mutatványai láttán még egy keserű félmosolyhoz sincs kedvünk.

A mostani tárlat néhány pasztell erejéig visszatekint a negyven évvel ezelőtti pályakezdésre, arra a nem természetelvű tájfestésre, amely annyi szentendrei mester sajátja. Azután abból a hetvenes évekbeli periódusból sorolja fel a fontosabb műveket, amely periódussal Gedő Ilka megkésve, de nem elkésve debütált Székesfehérvárott. E művek egy belső kertről szólnak, melyet mesterkélt kultúránk vesz körül, és amelyben így pompás, életteli, szagtalan művirágok nyílnak.

A szentendrei kiállítás újdonsága *vagy féltucatnyi friss önarckép, tavalyi-idei datálással*. E munkákat mintha egy-egy elnagyolt fotóalapra festette volna a művésznő, megújult-leegyszerűsödött színkezeléssel: a képeken a bohóc-arc most már maszkká merevedett, nem az ecsetvonásráncok, hanem az átélt képi elemek vezetnek el bennünket a kiúttalanság kijárat nélküli purgatóriumába.

Nihil címmel rendezett fotótárlatot az igen tehetségesként jegyzett, kiállításokon ritkán jelentkező

Vékás Magdolna

a pesti *Liget Galériában*. A gondosan kidolgozott színes fotográfiák témája minden esetben az üres táj. Mégpedig — a címmel összhangban — nem az a lenyűgöző, kavargó, robbanásveszélyes üresség foglalkoztatja Vékást, mint mondjuk a festészetben Turnert, hanem az a földszagú és kiúttalan „semmi", amit Mednyánszky próbált meg érezteti, lefesteni.

Nem lokalizálható, helyi jellegzetességeket nélkülöző városi részletek, ipari táj, park, töltés — ködben vagy hajnalban, vagy hóval fedve. Utcai lámpák bizonytalan fénykörei, sehol egy éles körvonal, sehol egy határozott tájékozódási pont arról, hol is járunk. És nem a rejtély bizonytalansága ez, nem a távoli tájak párába burkolódzó vonzása, hanem az unalmas mindennapiság életeket befoglaló formája.

A szezonnak vége. Eseménynek számító kiállításokat nem nyáron rendeznek, ez a monstre seregszemlék ideje. Amit az országos múzeumok szerveznek nagyban, azt rendezte meg a

Fészek Galéria

kicsiben. Ez a kiállítóhely észrevette, és aztán fel is vállalta, hogy csoportos kiállításain sorra ugyanazok a művészek tűnnek fel: közöttük törzstagok vannak. A különféle témák, koncepciók szerint megszervezett tárlatok után, nyári lazításképpen, *egy-egy grafikai lapot kértek és kaptak* több mint harminc fiatal és idősebb, jól ismert vagy feljövőben levő alkotói.

Az ötlet bejött. Nem mintha csupán hibátlan művek lennének itt, a Fészek Galériában nyár végéig kiállítva. De a különféle vitatható vagy relatív erejű munkákon át — kicsiben — megkapjuk a mai magyar progresszív művészet körképét. Van itt elegendő mennyiségű expresszivitás és szándékolt barbárság, van kifinomult mívesség, utó-konceptualista elvontság. Van jó poén is, *Kemény* Györgytől, aki maga megalkotta a „nápolyi festészet aranykorát", azaz lerajzolt három monumentális, aranytömbszerű nápolyit (értsd: töltött ostyát).

A maga kimagasló színvonalán szerepel például *Maurer* Dóra, *Kéri* Ádám vagy *Türk* Péter, akinek sajnos igen ritkán találkozunk nem könnyen érthető, egészen távoli gondolati tájékokra vivő, pszichologizáló munkáival. Figyelemre méltó, új művel van jelen *Hencze* Tamás, aztán a fiatalabbak közül *Ádám* Zoltán, *Bullás* József, *Mazzag* István.

A *Józsefvárosi Galéria* régebben nem egy olyan kiállítást rendezett már, amelyik a hetvenes évek kreatív gondolkodása által a művészethez csatolt új határterülettel ismertetett meg bennünket. Most „könyvműveket" láthatunk itt a római

Artein Galéria

művészeitől. A három alkotó, Alfonso *Filieri*, Nello *Sonego* és Giacomo *la Commare* a katalógus szerint dizájner is, festő is. Ez utóbbiból némi ízelítőt kapunk is a kiállításon. De galériájuk fő tevékenysége a könyvforgalmazás.

„Könyvmű" alatt olyan — egyedi vagy sokszorosított — könyvek értendők, amelyeket képzőművészek készítenek a műfaj kitágítása, megújítása érdekében. Még ha elő is fordulnak szövegek ezekben a könyvekben, nem úgy kell olvasni őket, mint egy regényt. E kiállításról véve a példát: az egyik mű minden oldalpárja önálló, szenzibilis grafika, melynek egyik oldalán a papír beszakadt. Ám a könyv lapjait végigpörgetve e szakadások egymást kiegészítik, sorrendiséget, mélységet jelölnek.

Ebben az értelemben könyvmű volt Liszickij 1922-es kiadású füzete is — egy vörös és egy fekete négyzetről (s nem lehet véletlen, hogy e műfaj eszázadi története a határokat döntögető orosz avantgarddal kezdődik). De a legtöbb *autonóm művészi könyv* a hetvenes évek folyamán született a fejlett nyomdatechnikával rendelkező országokban. Nálunk — szórványos előzmények után — most kezdenek ilyen könyvmunkák felbukkanni rendszeresebben, elsősorban a makói grafikai művésztelepen.

A Józsefvárosi Galéria bemutatóját megelőzően csak a Fiatal Művészek Klubjában volt ilyesfajta kiállítás nyolc éve, az akkor legszínvonalasabb, erre specializálódott galériának. Ulisses *Carrion* amszterdami „könyvesboltjának" anyagából. Akkor széles kitekintést kaphattunk, most egyfajta új, a nyolcvanas évekre jellemző szemléletet ismerhetünk meg alaposabban.

Az Artein Galéria művészei kevés eszközt használnak, rendkívüli módon bíznak egy-egy érzékeny kézvonás, gesztus kifejezőerejében, és sokat adnak a tálalás esztétikumára, a finom papírokra, a kifogástalan nyomásminőségre. Az általuk járt út, bármilyen vonzó is, az itthoni technikai körülmények között követhetetlen.

A világhírű lengyel textilművészet melléktermékeiből, táblakép méretű alkotásaiból láthatunk néhányat a

Kis szőttesek

című kiállításon a *Lengyel Kultúra kiállítóterében*. Nem igazán színvonalas ez a válogatás, nem igazán tudja érzékeltetni, mitől annyira ismert és úttörő jelentőségű e nemzet textilművészete. De még ebből a néhány munkából is nyomon követhetjük azt a gyökeres változást, ami a textil műfajában az elmúlt két évtizedben történt. A gobelinek és falkárpitok mai utódai gátlások nélkül veszik birtokba a teret, bármiféle textilszálat felhasználnak, szabadon bánnak a különféle szövés- és csomózásfajtákkal, bőséggel élnek az áttörtség lehetőségeivel. Ebből a kollekcióból emeljük ki a szombathelyi textilkiállításokról már hazánkban is ismert Emilia *Bohdziewicz-Winiarska* „vonalfeljegyzéseit", valamint Maria *Slomkowska* szövött arcképeit. Azok sorából is a Kantor és a Paderewski portrét.

(bán)

Magyar Nemzet

SPORT

SZABÁLYOK

A változtatásnak persze több oka lehet. Szolgálhatja az esélyek kiegyenlítését, a látványosságot, de szolgálhat arra is, hogy a közönségnek érthetőbbé tegye azt, amit lát. Ami a lényeg: a legtöbb sportág törekszik az újra (ez alól csak az ultrakonzervatív labdarúgás a kivétel, a maga évszázados szabályaival), s többnyire a közönségért teszi. Azért, hogy minél többen érdeklődjenek a versenyek, a versenyzők iránt, váljék eseménnyé egy-egy viadal. És ha a nézőknél befutott a sportág, akkor hamar eljön az az idő, amikor az üzletemberek, a televízió, a rádió, az újságok is részt kérnek a mindennapokból, érdekes lesz minden apró történés. Mert napjainkra már *elmúlt az az idő, amikor a sport csak azoknak szólt, akik sportoltak.* Ma már a versenyző nem elégszik meg azzal, hogy versenyez, egyre előrébb és előrébb jut a pályáján, szüksége van arra is, hogy minél többen figyelemmel kísérjék, amit csinál. *Foglalkozás ma már a sport*, egész embert követelő elfoglaltság, hivatás, ahol *visszajelzés nélkül lehetetlen a lét.* Nincs kiábrándítóbb, mint üres nézőtér előtt szerepelni, ezért aztán minden eszközt meg kell ragadni azért, hogy megteljenek a lelátók.

A szabálymódosítások a „kizökkent idő" helyreállítását szolgálják, a sport, a sportolók és a közösség közelítését egymáshoz, ezért üdvözölhető minden kísérlet, próbálkozás, egy majdani nagyszerű végeredmény reményében. Hátha eljő az az idő, amikor az érdeklődők *valamennyi sportág* versenyeit értő izgalommal figyelik majd, s *nemcsak a legjobban menedzselt kiválasztottakét.*

M. P.

NAPLÓ

Hét ország 39 sportolójának részvételével rendezték meg Tamásiban a horgász táv- és céldobó ifjúsági Európa-bajnokságot. A magyarok közül Antal Csaba, Dienes Csaba és Csike Tibor arany érmet, Dienes plusz egy ezüstöt, Antal, a férfi és a lány csapat bronzérmet szerzett.

Dávid Rigert, minden idők egyik legkiemelkedőbb súlyemelője — aki 44 olimpiai-, világ- és Európa-bajnoki címet nyert és 63 világcsúcsot állított fel pályafutása alatt — lett a szovjet válogatott főedzője.

Volentér László ezüstérmes lett az NSZK-beli Manfred Loth mögött Nyugat-Berlinben, a motorcsónak Európa-bajnokság 250

Két ász egy

Tornászok edzenek a Bp. Honvéd Dózsa György úti csarnokában. Minden szer foglalt, a szőnyegeken többen is osztoznak. Mozgalmas a kép: testek repülnek a levegőben és esnek tompa puffanással a szőnyegre, vagy merülnek el a finom szivacságyban. Néhányan zsámolyon ülve, vagy falhoz támaszkodva beszélgetnek az edzőktől kapott rövid pihenő alatt. *Guczoghy* György és *Borkai* Zsolt, a piros-fehérek két nemzetközi klasszisa éppen szert cserél. A kérdésre — mikor végeznek — húsz perc türelmi időt kérnek. Még egy szer hátravan...

Együtt jönnek ki a teremből, az előcsarnokban gyorsan vesznek még egy üdítőt, aztán leülhetünk beszélgetni... Vannak fiatalok, akiknek arcán korán nyomot hagynak a kemény, fegyelmezett munkával eltöltött évek. Gyuri és Zsolt mintha nem utána, hanem előtte lenne a délelőtti két és fél órás edzésnek. Mozgásuk könnyed, arcukon várakozó mosoly. Ha a tenyerük nem sajogna úgy, kifogástalan lenne a hangulatuk...

— *Sokan csodálkoznak azon, hogy miközben a versenyeken riválisok, a magánéletben a legjobb barátok. Zsolt egy régebbi beszélgetésnél elmondta: ez a barátság különösen sokat jelentett számára akkor, amikor Győrből feljött Budapestre.*

— De én igazán nem tettem semmit. Egyszerűen végiggondoltam, számomra mit jelentene, ha az otthonomtól, megszokott környezetemből kiválva, idegen városba kellene költöznöm. Ezért igyekeztem bevonni a baráti körünkbe, az otthonunk pedig mindig nyitva állt Zsolt számára.

— Akkor ez volt számomra a legnagyobb segítség — veti közbe Zsolt. — Nagyon kötődöm a családhoz, hárman vagyunk testvérek, otthon mindig pezsgett körülöttem a levegő. Elviselhetetlenek lettek volna számomra az esték négy fal közé zárva, egyedül...

— *Gondolt-e arra, hogy Borkaiban milyen nagy ellenfelet kap, amikor szívébe fogadta?*

— Láttam Zsoltot versenyezni már serdülő korában is. Eredményei alig voltak, amikor már tudtam: nem akármilyen tornász lesz. Számoltam tehát azzal, hogy utolér, s esetleg — hamarabb mint szeretném — el is hagy. De hát, ez az élet rendje. Annak idején nekem is a fülembe súgták, hogy itt az alkalom, most megverheted a Donáth Ferit... a Kovács Petit... Így megy az ember lépésről-lépésre előre, és elhúz azok mellett, akik valamiért megtorpantak. — Zsoltra néz aztán mosolyogva hozzáteszi: — Azt hiszem, sokkal izgalmasabb, lelkesítőbb *üldözőnek* mint *üldözöttnek* lenni. Feljutni is nehéz a csúcsra, de ottmaradni?...

— A legjellemzőbb erre — mondja Guczoghy — az a mozgás, ami a szovjet tornasportban észlelhető. Azelőtt egy-egy világklasszisuk nyolc-tíz évig is versenyzett az élvonalban, ma — ritka kivételtől eltekintve — két-három évenként szinte teljesen kicserélődik a csapatuk. Nálunk kevesebb a „trónkövetelő", így hosszabbra nyúlhat az élvonalban eltöltött idő. De, ami sok sportágban a huszonöt, huszonhat éves sportoló a legideálisabb korban van, a tornában ez már a felső határ. Itt öt-hat esztendőbe húsz év munkáját sűrítik bele, sokkal gyorsabban fárad el az izomzat, sűrűsödnek a sérülések és az eltökéltséget, a siker utáni vágyat mind gyakrabban nyomja el a félelemérzés. És akkor, nagyon gyorsan abba kell hagyni!

— *A legutóbbi hazai versenyeken többször is megelőzte Zsolt. Nem zavarja ez a baráti kapcsolatot?*

— Nagyon ingatag barátság az, amelyet pillanatnyi hangulatok uralnak. Ha Zsolt legyőz, általában magamban keresem az okot: hol hibáztam. Rossz volt a felkészülés, nem koncentráltam a versenyre, vagy esetleg — már talán jobb is nálam?

Zsolt tiltakozva emeli a kezét: — Én még nagyon messze vagyok attól, amit Gyuri elért, és nekem ő a példaképem. Nemcsak mint versenyző, hanem mint ember is. De én is azért indulok versenyen

Tüskéseken át

senyzést. Ilyen páratlan kudarcsorozat sem vette el Marsh kedvét és az idén töretlen lendülettel folytatja a küzdelmet. Ennek egyik állomása a Helsinkiben megtartott Mobil Grand Prix viadal volt. Az amerikai futó érthetően szorongással várta a rajtot a finn fővárosban, emlékezetében még élénken élt a két évvel korábbi világbajnokság. Ezúttal a sors kegyes volt hozzá: a világ idei legjobb eredményével végzett az élen — nem akármilyen körülmények között. Nem sokkal a rajt után valaki a nagy tülekedésben rálépett a cipőfűzőjére, ami kikötődött, s 2800 méteren keresztül lehetett arra számítani, hogy a laza cipő lerepül a lábáról. Nem történt meg, s Marsh csaknem öt másodperces előnnyel nyert. A siker után az újságírók felvetették, hogy a Los Angeles-i olimpián a 400 méteres gátfutásban az amerikai Edwin Moses is lógó cipőfűzővel nyert. Marsh gyorsan megtalálta a frappáns választ: „Igen ám, de Mosesnek csak egy kört kellett így futnia, nekem pedig hetet."

★

KÉT, IGAZÁN „LÉNYEGES" VÁLTOZTATÁSRA készülnek a világ egyik legrégebbi maratoni versenyének rendezői. A bostoni maratont a szervezők közül sokan a jövőben hétfő helyett vasárnap szeretnék megtartani, de ez az ötlet nem mindenki elképzelésével találkozik. Sem az egyik,

Gedő Ilka

Kiállítás Szélesfehérvárott, a csák István Képtárban.

Népszava. 1985. XII. 2.

Gerdő Ilka.

Az „én múzeumom" szükesfehérvárott.

Magyar Nemzet
1986. 1. 27.

Gedő Ilka

Kiállítás a székesfehérvári Csók István
Képtárban

Magyar Nemzet 1985. VII. 2.

Gedő Ilka festőn.

→ Bakross Bálmán

Kortárs 1985/1/1=

Gedő Ilka; festő.

L: Bukta Imre

B: Magyarok Skócicában 8.

Élet és Irodalom Br. 1985 nov. 8. XXIX/45

Gedő Ilka, festőművész

1982. aug. 14.-ig látható Gedő Ilka festőművészi kiállítása a Dorottya utcai kiállítóteremben.

Műcsarnok és Kamaratermei,
1982. aug. hó.

Gedő Ilka

◆

Gedő Ilkának, a közelmúltban elhunyt festőművésznek a műveiből nyílik meg kiállítás 28-án, pénteken délután 5 órakor Szentendrén, a Művésztelepi Galériában. A tárlatot Spiró György nyitja meg.

◆

Magyar Nemzet 1985. VI. 26.

Gedő Ilka

— Ezúton közöljük, hogy **Gedő Ilka (dr. Bíró Endréné)** festőművész, június 19-én, elhunyt. Temetése június 23-án, kedden 11 órakor lesz a Rákoskeresztúri temetőben (Kozma u. 6.). A gyászoló család.

Magyar Nemzet 1985.VI.24.

Gedő Ilka, [grafikus]

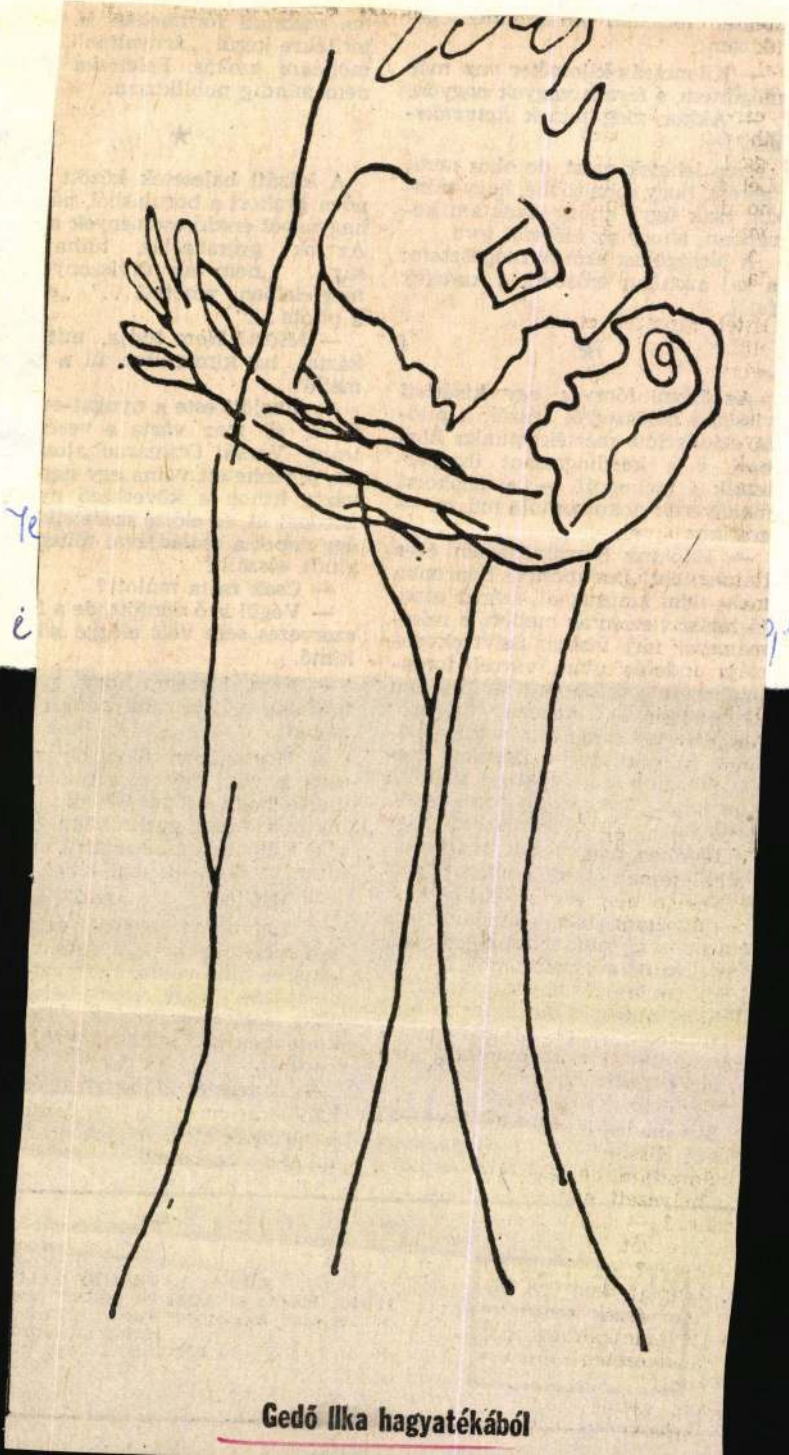

Gedő Ilka hagyatékából

Gedő Ilka

15

Élet és

1. XXX/31

omban magasabb volt, autópályán
lacsonyabb. Útközben többször
megállt: tankolni, vásárolni, javí-
tani. A pulzusgörbe ilyenkor me-
gint megugrott. Ugyanezt váltotta
ki a rakodással járó ügykezelés, ki-
váltképp, amikor felmerült, hogy
vámkezelési nehézségek miatt eset-
eg aznap vissza se jöhet, s emiatt
kimarad egy közel-keleti útból.

— Az ügyintézés, a burjánzó ad-
minisztráció mindannyiunkat meg-
visel. De már a bevásárlás is?

— Arra a következtetésre jutot-
unk, hogy emberünk nincs jó testi
ondícióban. Alig van makkegész-
éges pilóta, de az emberek java
észe ványadt.

— Betegen dolgozunk?

— S nem is akárhogy! Esetünk-
en a szerelvény összsúlya har-
nincnégy tonna volt rakodás után,

— Nem hiszem, hogy gy
fordulna elő: elszunnyadni a
mellett.

— Mostanában több olyan
tünk is volt, amikor a pilóta
merte, hogy elaludt. És az jó,
ma már egyre gyakrabban b
ják. Különben csak találgatni
nítani, valószínűsíteni lehet.

— Mindenképp riasztó jel

— Kampányt kezdeni, szig
ban megítélni az elalvásos b
teket — hiba volna. Csak azt
ményezné, hogy ezentúl le
nák, mellébeszélnének. Kö
kintőbben kell megszervezni
varokat.

— A vezetés időtartamát és
henőidőt most is rendszab
határozzák meg! A tachográf
mindent regisztrál.

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesztő:
Szerkesztőség:
KÉZIRATOK
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLL
Felelős kiadó: SIKLÓSI NORBERT veze
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizeth
Hírlapelőfizetési
közvetlenül vagy po

Gedő Ilka, grafikus

Bemutatjuk Gedő Ilka grafikáit

Mik ezek a firkák? Kik ezek a szörnyecskék, fura lények, látómező széli figurák? Gedő Ilkát, a közelmúltban idő előtt elment festőt épp az utolsó ecsetvonás helyét is megkereső képeiről ismerte az a kevés ember, aki ismerte. Ablakai belső szépségre nyíltak, varázslatos képkertjei művirágokat termettek. A pici kis rózsaszínű, sárgás, kopott kék intellektuális képelemek asszociációkkal szaporodtak, lassan ellepve a képfelületet. Ezek a rajzok meg egyszerre odavetettek, villanásszerű víziót „lefotografálók". A lerajzolt, érzékek szélén élő figurák a festett csodálatos kertek láthatatlan lakói.

Létrejöttük történetéről annyit: Gedő Ilka magányos festőpályáján füzetekbe írta feljegyzéseit — e rajzocskák pedig a margón bukkantak föl időnként. Aztán mikor férje, Bíró Endre a Finnegans Wake-et, a nagy Joyce-könyvet kezdte fordítani, rajzocskák és szövegrészletek egymásra találtak — a gondolkodásmód rokonsága révén. Ezek közül az itt közölt szövegszéli rajzok közül néhány már látható volt Gedő Ilka 1980-as, székesfehérvári kiállításán.

(bán)

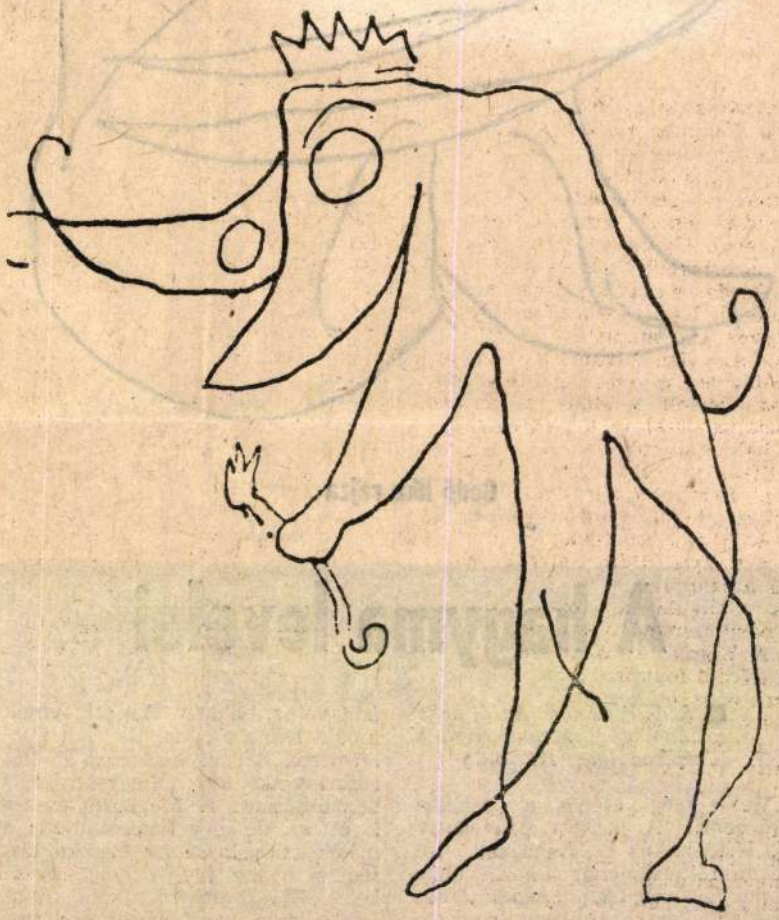

12.

8. XXX/48

A hagyma levelei

■ *Sziládi János: Az éjszaka történetei; Megközelítések (Szépirodalmi, 172 old.)*

Van-e még esélye a realista prózának? A kérdés provokatív is, akadémikus is. Ráadásul túl sokan föltették már ahhoz, hogy komolyan vegyük. *Sziládi János* legújabb kötetét olvasva mégsem érzem teljesen indokolatlannak.

írta volna, akkor A csinovnyik halála lenne a címe. De nem Csehov írta. Sziládi hajlamos a körülményeskedésre, az egyszerű túlbonyolítására. A Megközelítésekre is áll ez, de még fokozottabban a másik kisregényre Az éjszaka történetei avagy egy dráma kellékeire. Egy drámaíró alkotói kínjait, illetve vacakolásait hámozgatjuk ki a hagymahéjhoz hason-

A főiskolai-egyetemi oktatók van bízva, hogy ezekből a „me szépítő" egybemosásokból kih mozza a történeti igazságnak jo ban megfelelő differenciákat. K *peczi Béla* nagyívű monográfiá — hasonlóan a már-már elfelejt *Európa Nagy Korszakai* című s rozat többi darabjához — a m velődéstörténeti stúdiumok has nos segédkönyve lehet. A *Helik* egy korábbi tematikus számáv (1982—4.) mint főszerkesztő m bizonyította, hogy egyik szívügye művelődéstörténet tudományán

Gedő Ilka festőművész kiállítása

Szentendre, Művésztelepi Galéria
1985. VI. 28.–VII. 28. Művészet 1985/63

Megrendülten álltunk valamennyien *Gedő Ilka* szentendrei kiállításának megnyitóján. Jelentőségének különös súlyt adott az a szomorú tény, hogy két nappal előtte volt a művész temetése. A tárlat tehát visszavonhatatlanul emlékkiállítássá változott, mint néhány évvel ezelőtt *Ország Lilié*. A hasonlóság egyébként megtalálható életpályájukban is. Mindketten sokáig dolgoztak magányosan, elszigetelten, a nyilvánosság érdeklődése, elismerése nélkül.

Gedő Ilka művészi pályája szaggatott, a történelem viharainak sodrásában vergődő művészsors. A többszöri nekifutások – mindennek ellenére – nem ártottak művészi fejlődésének, munkásságában nincsenek holtpontok. Fejlődése ösztönös volt, és ez segítette át a buktatókon.

Életében mindössze három kiállítása volt. Közülük legnagyobb az 1980-as székesfehérvári, megrázó élményt nyújtott azoknak, akik láthatták. Ezt követte első budapesti bemutatkozása, az 1982-es Dorottya utcai tárlata, melyről Bálint Endre a következőket írta: „ Nincsenek bevált trükkjei, minden képén mind tematikailag, mind színérzékelésben úgy van jelen, hogy senki mással össze nem vethető, csak önmagához mérhető, ha van egyáltalán kiemelkedő mérték, amelyhez hozzáigazodhatna festői közlendője. Az egész munkájában van látásának differenciáltsága."

A mostani szentendrei kiállítása mindenképpen olyan művész munkáit mutatja be, aki nem függ semmitől és senkitől önmaga belső erején és tehetségén kívül. Festői látásmódja teszi művészetét olyan egyedivé, mely mindenkitől megkülönbözteti.

Festményei és rajzai egyformán figurális felfogásúak, de mögöttük és bennük erős tartalmi és érzelmi feszültségek érezhetők. Arcképek, önarcképek, csendéletek különös megfogalmazásban jelennek meg képein. Portréin absztrahálva, groteszk vonásokkal ábrázolja környezetét és önmagát. Hajladozó virágai, rózsakertjei lelkének érzékeny rezdülései. Finom líraiságuk azonban vívódásokat, konfliktusokat rejt. Kusza, szabálytalan vonalak, firkák zavarják meg a rózsakertek békés csendjét, kavarják fel a lélek nyugalmát.

Gedő Ilka művészetét különös módon nem festészeti irányzatok vagy egyes mesterek stílusai befolyásolták. Képei szellemi áramlatok intuitív hatására jöttek létre, mondhatni belső, lelki folyamatok megnyilvánulásai. Ebben legfőbb szerepe alkatának, magas intellektuális képzettségének, tájékozottságának volt. Szakmai képzése is inkább ösztönösen alakult, és vitte előre a maga útján. Ez a szentendrei tárlat életművének keresztmetszetét adta. A korai, negyvenes években készült temetőrajzai, a düledező régi kőkereszteken átfonódó növények indái már érzékeltetik festészetének későbbi kibontakozását. A csaknem húsz évig tartó megszakítás után a hatvanas években következtek portréi, önarcképei, majd az utóbbi években egyre absztraktabbá váló virágoskertjei és egyéb képei. Furcsa, ellentmondásos témák foglalkoztatták, az élet szépségéből és árnyoldalaiból fakadó jelenségek. Többször megfestette a virágoskertek lírai szépségét. A *Sárga hátterű rózsakert* sok apró virága közül kiemelkedő egyetlen csodálatos kék rózsaszál a szépség diadala. A *Háromszögek felvonulása:* vidám hajók pompás színekkel ábrázolt játéka. Ugyanakkor egyik legdrámaibb képe az 1981-es *Emberrablás,* mely groteszk élet-halál küzdelmet sejtet. Ebben az időben készültek giacomettis figurái, és mindinkább előtérbe kerültek zaklatott, szabálytalan vonalakkal átszőtt képei.

A kuszaságok, szabálytalanságok ellenére belső törvényszerűség uralkodik munkáin, felfokozott érzelmeket tükröznek, és egy olyan művészről tanúskodnak, aki magába zárta ugyan titkait, de művein keresztül valamennyiünknek kitárulkozik.

Ury Ibolya

Művészet

Acsay Judit rovatvezető-helyettes
Kartai Zsuzsa munkatárs
Lóska Lajos rovatvezető-helyettes
Menyhárt László rovatvezető
Nagy Zoltán főmunkatárs
Rideg Gábor főszerkesztő
Sebestyén Ilona olvasószerkesztő
Sinkovits Péter rovatvezető
Somfai István képszerkesztő-fotóriporter
Székely Ágnes tervező tördelőszerkesztő

Számunk szerzői

Dvorszky Hedvig művészettörténész,
Corvina Kiadó

Szücs György esztéta,
ELTE Művelődéstörténeti tanszék

Kratochwill Mimi művészettörténész,
Műcsarnok

Theisler György művészettörténész

Pataki Gábor művészettörténész,
MTA Művészettörténeti Kutatócsoport

Illés Jenő újságíró,
Film Színház Muzsika

Pátzay Mária festőművész

Golovics Lajos művészettörténész,
Pest Megyei Tanács

P. Szabó Ernő újságíró,
Magyar Ifjúság

Paunz Imre műgyűjtő

Ury Ibolya művészettörténész,
Műcsarnok

Losonci Miklós művészeti író

nyegi mozzanatot fokozza a saját egyetemes humanizmusának világhorizontjával, hiszen művészete valóban interkontinentális, rajzai időznek is, továbblépnek is a hétköznapi országos valóságnál. Mindezt lelkiismeretessége, kimagasló rajztudása révén gyakorolja. A Helikon 1968-ban adta ki Hincz Gyula illusztrációival Swift Gulliverét, a megbízást 1965-ben vette kézhez a szerző. Abból

Hincz Gyula: Gulliver-illusztráció, papír, tus, 25x20 cm, 1965

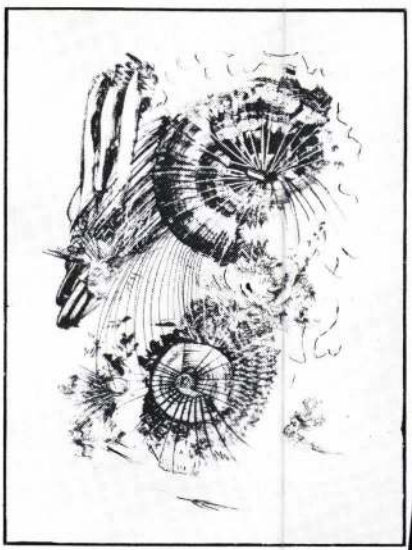

Gedő Ilka, grafikus

10 rajz: repr.: az 1, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 13, 14, 15, oldalon

Gedő Ilka: Rajzai

Élet és Irodalom Bp. 1986. nov. 28. XXX/48

Gedö Ilka

Székesfehérvári Csók István Képtár
" Kortárs Művészet Magyarországon

Népszabadság, 1985. XII. 23

Gedő Ilka

P. Kruz Julianna: Hol a tolerancia mostanában?
Benyomások két kiállítás vol

Népszabadság, 1986.1.11

Gedő Ilya

Tépőmüvén

Kiállítása Székesfehérváron

Fejér-megyei Hírlap

1980 jan. 17

A Pest megyei Múzeumok Igazgatósága
szeretettel meghívja Önt és családját

Gedő Ilka

festőművész kiállításának megnyitására

Megnyitja SPIRÓ GYÖRGY író

1985. június 28-án pénteken 17 órakor a Művésztelepi
Galériában (Vöröshadsereg útja 51.)

A kiállítás megtekinthető július 28-ig.

MEGHÍVÓ

Elysium

Hetvenöt éves volna Keszi Imre

A szigligeti Alkotóház híres napozó-teraszán megkérdeztem egyszer *Keszi Imrét*, hogy vajon volt-e valaha élt modellje az *Elysium* c. regénye kis hősének, *Szekeres Gyurkának*? És ha igen, ki volt az? 1972 vagy 1973 nyara volt — reggel, amikor még ki lehetett bírni a hőséget a terraszon — az író még elesettebbnek tűnt, mint azelőtt, arca holtfáradt, hamarosan meg is halt. Tudtam, hogy a Keszi—*Hajnal Anna* házaspárnak soha nem volt gyermeke, s az Elysium nevű náci lágerben elpusztított 11 éves fiú esetleges ihletője nem lehetett az övék. Kérdésem tehát csak filológiai szempontból lehetett tapintatlan. Annál meglepőbb volt, hogy a fáradt, rezignált, most is bágyadtan a korlátnak támaszkodó Keszi hirtelen kiegyenesedett és keményen vágta ki a választ: „Igenis, volt modellje. Az édes fiam!" Már némi csönd után és valamivel szelídebben tette hozzá: „Az utolsó pillanatáig nem hittem, hogy megölhetik. De lám — megölték..."

A beszélgetés természetesen megszakadt, zavartan, értetlenül elkullogtam. De most, hogy hetvenötödik születésnapját — nem ragaszkodva a pontos naptári dátumhoz, 1985. június 16-hoz — az Elysium olvasgatásával töltöttem, érteni kezdem, hogy Keszi Imrének tényleg édes gyermeke volt ez a Szekeres Gyurka. Egy igazi írónak — és Keszi az volt, az lett némi bolyongások után, szenvedések és szégyenek labirintusában — minden valami szépen munkálkodó, vagy egyszerűen csak ártatlan regényhőse édes gyermek, kedves báty, drága szülő; saját — jobbik — énje. Az volt a könnyű léptű, még könnyebb szívű Gyurka is, aki — mint annyi nála érettebb áldozat századunk regényeiben, drámáiban és életében — még akkor sem hitte el, hogy megölik (merthogy „mit vétettem én?"), amikor már beterelték a tömeghalál „fürdőszobájába".

Amikor az Elysium első kiadása 1968-ban megjelent, azok, akik a kritikusi „céh"-ből egyáltalán észrevették, főleg azt üdvözölték benne — joggal, különben —, hogy borzalmak naturális leírásai, rémségekben való vájkálás nélkül is képes szólni a század és tán az egész történelem legnagyobb botrányáról, a megsemmisítő táborokról. Új kiadás kellett hozzá és sokféle új felismerés is —, hogy észrevegyük: Keszi Imre már 30 évvel ezelőtt sem élt nemhogy a dokumentumok, de a dokumentumszerűség segítségével sem. Ő jóval *Jorge Semprun*-nak *A nagy utazás*-a, vagy például *Kertész Imre* ugyancsak kiváló *Sorstalanság*-a előtt igazi regényt mert és tudott írni arról a témagöngyölegről, amit *Th. W. Adorno* antifasiszta német filozófus egyetlen szóval Auschwitz-nak nevezett. Pontosabban: Adorno azt mondta, hogy Auschwitz után nem lehet verset írni, s egyáltalán: nem lehet írni, mert a művészet eszközei elavultak annak kifejezésére, ami megtörtént, ami megtörténhetett.

Kiderült azonban — és Keszi e vonatkozásban az úttörők egyike —, hogy mégis csak lehet írni (ha megközelítőleg is persze) Auschwitz után, méghozzá Auschwitzról is. S valószínűleg éppen a regény az, ami más irodalmi műfajoknál szintetikusabban fejezheti ki a Nagy Botrány lényegét és egyben formáját. Nemcsak az újra Oswiecimmé vált Auschwitz az emlékezés és emlékeztetés múzeuma, hanem az olyan regény is, mint — többek között — az Elysium. Annak hőse mindannyiunk édes fia, akiről a regény több szereplője azt hiszi, hogy csak — ugyebár — egy buta véletlen okozta, hogy a kisdiák bekerült egy menetbe, és ha szaladgálunk ide, meg oda, akkor az egész csak egy rossz álomhoz lesz hasonlatos, a Gyurka megkerül és minden rendben lesz. Holott...

A regény egész szövevénye — ha elolvassuk, vagy újra olvassuk az Elysium-ot — azt sugallja, hogy ha a fiút meg is tévesztheti a láger „magasztos" neve, s a „rend" is, amely valósággal körülölelte, nekünk azért tudni kellett volna, mi vár Gyurkára, és mi várhat ránk. Merthogy mi vagyunk — igen — Gyurka szülei, rokonai és azok a nagyobb mozgási szabadsággal rendelkező ismerősök is, akik megpróbálták megmenteni a kisdiákot. De akikben mégsem volt elég erély, mert sok volt bennük az illúzió, s mert úgy gondolták, hogy „csak az ujjamat kell mozdítani, hogy ilyen bagatell ügyet elintézzek" s azért gyakran tényleg csak az ujjukat mozdították.

E megváltozott világban — évtizedekkel Auschwitz után — sem élhetünk azonban, akárkik is vagyunk, nemhogy közönyösen, de az időleges lelki elengedettség, a könnyelmű kényelem állapotában sem. Minden ma élő — vagy holnapra megszületető — Szekeres Gyurkáért meg kell küzdeni, a mi segítségünkkel is, hogy ne csak biológiailag felnőttek, de szellemi értelemben emberek is legyenek.

Nagy utat tett meg — kereséseitől és illúzióitól — Keszi Imre az Elysium megalkotásáig. S talán éppen maga ez az út regényének egyik üzenete.

Antal Gábor

A Dohány utcai templom részére
rendbiztost (samesz) keresünk azonnalra.
Jelentkezés a Hitközség szertartási osztályán
(Budapest VII., Síp u. 12. I. 18.)

Egy váratlan kiadás sohasem kellemes...
...de a CASCO
mentesíti Önt e gondtól!
Allami Biztosító

Koszorúzás a mártíremlékműnél

Hans-Dietrich Genscher, a Német Szövetségi Köztársaság külügyminisztere — aki hivatalos látogatást tett hazánkban — június 24-én a rákoskeresztúri temetőben megkoszorúzta a második világháború idején a fasizmus áldozatául esett zsidó mártírok emlékművét.

A koszorúzásnál jelen voltak a MIOK elnökségének tagjai és a Budapesti Rabbiság vezetői. Részt vett a kegyeletes megemlékezésen *Ernst-Friedrich Jung*, az NSZK budapesti nagykövete.

Gedő Ilka festőművész 1921—1985

Megrendítő a gyászhír. A harmadik barátot viszi el ez évben az értelmetlen halál. Ezúttal is igaz emberrel lettünk szegényebbek.

Édesapja, Gedő Simon, a Zsidó Gimnázium tanára volt, anyai nagynénje grafikusművész. *Gedő Ilka* intellektuális érzékenységét mindkét szülői ágról örökölte.

Festő volt, feleség és anya. Mindegyik hivatását halálosan komolyan vette, és törékeny testtel, de erős lélekkel teljesítette.

A személyi kultusz éveiben ő is, mint annyi más modern törekvésű művész, hallgatásra volt ítélve. Hallgatása túlságosan sokáig tartott. Mégsem veszett kárba: a belső vívódások, tépelődések meglepő eredményre vezettek. Kései kiállításain egy megújult művész kiérlelt, összetéveszthetetlenül egyéni hangú képeit láttuk: szürrealisztikus jellegű, egyfajta belső erő, és ugyanakkor gyengédség fűtötte képeket.

Most újra kiállításra készült. Legújabb képeit Szentendrén láthatjuk, június 29-től július 28-ig, a Művésztelepi Galériában, Vöröshadsereg útja 51. szám alatt. A megnyitón a művész már nem lehetett jelen — az öröklétbe távozott.

Antalfi Mária

HALÁLOZÁS

Özv Halpert Dezsőné, a Hegedűs Gyula utcai templom egykori közbecsült elöljárójának özvegye, 87 éves korában, hosszas betegeskedés után elhunyt. A rákoskeresztúri temetőben koporsója felett *dr. Schweitzer József* főrabbi tartott gyászbeszédet. Méltatta mindvégig hű vallásos életét, melyet a szertartások és a megszentelt törvények szellemében folytatott. Legifjabb gyermekét 18 éves korában gyilkolták meg, 1944-ben. Szerető családja igyekezett enyhíteni az édesanya múlhatatlan gyászát. *Vándor Frigyes* főkántor gyászéneke után, hét éve elhunyt férje sírjába temették el. Gyászolják: fiai, leánya, és családjaik, hat unokája, hat dédunokája, testvérei és a széles rokoni kör.

Steiner Gusztáv súlyos betegség után életének 72-ik évében hunyt el Mohácson, közvetlen hozzátartozóinak mérhetetlen gyászt hagyva maga után. Hithű életét és buzgó tenniakarását *Berger István* rabbi méltatta. A kántori funkciókat *Timár Károly* pécsi főkántor látta el. Gyászolják: hitvese, lányai, vejei, unokái, fivére, nővére és sógornője, valamint fia Izraelben, barátai, köztük a Kádár család, a mohácsi hitközség, ismerősök, földiei és munkatársai.

Dr. Salgó Lászlót képviselővé választották

A június 8-i választáson *dr. Salgó László* főrabbit az országos listán képviselővé választották. A megbízólevelet ünnepélyes külsőségek között a Parlamentben *Papp Lajos* államtitkár, az Országos Választási Bizottság elnöke adta át.

Bakos Lajos fővárosi tanácstag

Budapest Főváros VII. kerületi Tanácsa június 21-én tartott alakuló ülésén *Bakos Lajost*, a MIOK alelnökét Budapest Főváros Tanácsának tagjává választotta.

Tanévzáró az Országos Rabbiképző Intézetben

Június 14-én tartotta meg az Országos Raobiképző Intézet tanévzáró ülését. A tanári kar és a hallgatók előtt *dr. Salgó László* mb. igazgató szólt arról, hogy a most elmúlt tanév nagyon szomorú volt a Rabbiképző Intézet számára. *Dr. Scheiber Sándor* igazgató, aki évtizedeken át vezette az intézetet, eltávozott az élők sorából. Pótolhatatlan veszteséget jelent a Rabbiképzőnek. Egész életét a zsidó tudománynak és az Intézetnek szentelte. Az utána következők csak arra vállalkozhattak, hogy mindazt, amit Ő megalkotott — lehetőség szerint — folytassák. Folytatódott az Ő szellemében a tanítás, a tanári kar vállalta, hogy maradéktalanul folytatja a péntek esti kiddusokat. Örömünkre szolgál, hogy a hallgatóság nem csökken, nagy érdeklődéssel és szeretettel fogadják ezeket a kiddusokat.

A tanév lezártáig folytatódott a felnőttoktatás és — Isten segítségével — az új tanév megnyitásakor újra megkezdődik és folytatódik abban a szellemben, ahogy ezt Scheiber Sándor elképzelte.

Az igazgató köszönetet mondott a tanári karnak és a dolgozóknak azért a támogatásért, amelyben részesitették és az ő érdemük, hogy zavartalanul tudták a tanévet befejezni. Felkérte a hallgatókat, a nyári szünetben is vegyék elő a könyveket, képezzék magukat, hogy jó felkészültséggel kezdhessék meg az elkövetkező tanévet.

Dr. Schweitzer József, az Intézet tanára is felszólalt, megköszönte az mb. igazgatónak, hogy sikerült zökkenésmentesen tovább vinni a munkát és az elkövetkező tanévben a tanári kar is mindent elkövet, hogy a történelmi jelentőségű Intézet továbbra is méltó reprezentánsa lehessen a magyar zsidó hagyományoknak és tudománynak.

Luxemburg grófja zsidókat ment

Rátonyi Róbert ezer oldalas visszaemlékezései

A budapesti könyvpiac egyik szenzációja *Rátonyi Róbert*, a nagytehetségű és rendkívül sokoldalú, mind zenés, mind prózai színésznek egyaránt kiváló művész rengeteg illusztrációival most megjelent, szinte dokumentum erejű kétkötetes, közel ezer oldalas műve, az „Operett". Akik ismerik Rátonyi újságírói tevékenységét is, azoknak nem meglepetés, milyen élvezetes, stílusában könnyed, és mégis nívós munkát tett le az olvasók asztalára, olyan könyvet, amely sok évtized múltán is fennmarad és lebilincseli közönségét, hiszen a ma élők is szívesen

Latabár Kálmán (Rátonyi legjobb barátja, az ő emlékének ajánlja könyvét) nyilván népszerűségével hívta ki maga ellen az irigykedők, dilettánsok ellenszenvét.

„Kálmán is bajban van" — idéz Rátonyi Róbert ifjabb *Latabár Árpád* háborús naplójából —, „hiába szerezte meg 1941-ben a Polgármesteri Hivatal tanúsítványát, amely szerint nem tekinthető zsidónak, támadni fogják a sajtóban, ha továbbra is szerepeltetik. Nagyon rossz érzéseim vannak... Anyánk református keresztlevelének elis-

A párizsi Rási Központ tágra tárja kapuit

A Pantheon—Sorbonne egyetem és a zsidó felsőoktatás Rási Központja a közeljövőben egyezményt ír alá, amely arról rendelkezik, hogy az utóbbin kiállított diplomákat érvényesíti a Sorbonne. Ez a hivatalos elismerés eredménnyel nyugtázza a Rási Központ „zsidó Beaubourg-ot" létrehozni kívánó törekvéseit.

Persze az összehasonlítás kissé sántít. Futurista épülettömb helyett kiszolgált bérpalota ad teret a zsidó tudományoknak a boulvard Porte Royalon, Párizs ötödik kerületében. Előterében nem zajlik, nyüzsög élénk forgalom, látványosság, kavalkád; épp ellenkezőleg: furfangos, mozgatható fémbarrikádjaik mögött rendőrosztag áll készenlétben esetleges terrorista támadás elhárítására. Ha viszont átcsuszszantunk a bejárati zsilipen; megállapíthatjuk, hogy egy szép, kultúraterjesztésre, emberi kapcsolatok kibontására alkalmas helyre jutottunk. A vallás nagyáruháza háromezer négyzetméteren, ahol a judaizmus minden formáját kínálják. Megtalálhatók itt a Központ egyetemi részlegeinek előadótermei, zsinagóga, kiállítóterem, fotólabor, hanglemeztár, tizenötezer kötetes könyvtár, ötszáz férőhelyes színházterem, kávézó, társalgó, háromszázötven ülőhelyes kóser étterem. Mindezt átlengi az egyik legjelentősebb bibliamagyarázó, Rási szelleme — 1040-től 1105-ig élt és alkotott Troyes-ban —, akinek a magyarázatai révén jobban megérthetjük a Tórát és a Talmudot. Tanítása szerint nem a *válasz* a legfontosabb, hanem a *kérdés*, amit felteszünk. Ez a probléma, amit a Központ vezetői ma is a legaktuálisabbnak tartanak:

„Számos zsidó értelmiségi fut be ragyogó karriert, de a sikeres pályák mögött nincs meg zsidóságuk kulturális hátországa" — mondja *Bernard Kanovitch*, a Rási Központ elnöke. „Ebből nyilvánvalóvá vált a feladat számunkra, hogy olyan fórumot teremtsünk az egyetemet végzett francia zsidók számára, ahol beszélni hallhatnak a gyökereikről a saját nyelvükön és színvonalukon. Ez a törekvésünk találkozott a zsidó értelmiségiek fellendülő érdeklődésével a zsidó közösségi élet iránt.

Falaink közt újra föllelhetők Izrael törzsei. Fölráznak és megtermékenyítően hatnak."

Az Egyesült Zsidó Szociális Alap (CUEJ) finanszírozta 1973-ban a Központ kialakításának munkálatait, és azóta is biztosítja a fenntartás zavartalanságát. Ezerötszázan fizetnek tagdíjat. (120 frank diákoknak, másoknak 250 frank.) Mit biztosít ez? A tagok részt vehetnek a megszámlálhatatlan tanfolyam egyikén, amelyeket egyetemi professzorok tartanak. Mindenfajta ízlés, kívánság megtalálja a maga számítását. Kezdve a modern és régi héber nyelvtanfolyamoktól a bőrbetegségekről szóló tudnivalókig, a bibliai és talmudi szövegek szerint. Mint valami örökséget, úgy hagyományozzák át a tananyagot a mesterek tanítványaiknak.

Az egyetemi programok vizsgákkal zárulnak. Idézzük néhány előadássorozat témáját: *Regine Lehmann:* „A monoteizmus: történelem vagy vallás?", *Charles Mopsi:* „Bevezetés a kabbalába", *Claude-Annie Guggenheim:* „A zsidó nő szerepe", *Jean Baumgarten:* „Kelet-európai zsidók", *Gerard Hadad:* „Pszichoanalízis és az étkezési rítusok", s nem utolsó sorban egy szeminárium a jelenlegi Izraelről.

Az együttműködési egyezmény a két intézmény között előirányozza, hogy a Rási Központ fölkészíthet az egyetemi diploma első fokozatának a megszerzésére. Négy témafelelős tanszék a Sorbonne-on lesz, hatot a Rási Központ vállal. Ezek: héber nyelv, bevezetés a Bibliába, a judaizmus alapjai (ezt Franciaország főrabbija, *Lené-Samuel Sirat* tartja), a zsidók történelme, zsidó filozófia, gondolkodás és a jelenlegi Izrael. A Központ másik hivatása: különböző programok, események szervezése. Úgy működik, mint egy ifjúsági vagy kultúrház.

Minden nap körülbelül kétezer ember nyit be a Rási Központ kapuin. Egyesek a kóser étkezés miatt jönnek, másokat a tudásszomj hajt. Nem mindenki zsidó. *Lazare Prajs* igazgató és helyettese, *Raphy Marciano* örül, ha hívő katolikusokat, papokat lát a héber tanfolyamokon. A szomszéd posta dolgozói ide járnak ebédelni, ebédjegykedvezményük itt is érvényes. „Ki kell, hogy nyissuk e ház kapuját" — hangoztatja Lazare Prajs. Meg kell nyitnunk a filmklubunkat, a zenei szakkörünket, galériánkat a nem zsidók előtt. Miért? Mert az antiszemiták nem mások, mint a tudatlanok."

A Központot védő fegyverek odakint arról tanúskodnak, hogy még sokan hajlanak a terrorizmus felé, szívesebben ragadva tudatlanságukban...

Alain Faujas

(Franciából fordította: **Kőbányai János**)

A Goldmark-kórus évadzáró hangversenye

Június 17-én délután került sor a Budapesti Goldmark Teremben az Országos Rabbiképző Intézet *Ádám Emil* karnagy vezényelte Goldmark-kórusának évadzáró hangversenyére, népes közönség előtt.

Akik kezdettől figyelemmel kísérték az énekkar kibontakozását, a vokális dallamkincs leghagyományosabb és legbensőségesebb tolmácsolóiként ismerték meg az együttest, amely erre a minősítésre ezúttal sem cáfolt rá.

Nyitó számuk Sulzer G-dúr „Áni máámin"-ja volt.

(László fotó)

Akik ezen a délutánon ott ültünk a Goldmark Terem széksoraiban, éreztük, hogy egyfajta chaszid ihletettség sugárzik felénk a produkcióból.

A Goldmark-kórus — immár hosszú évek óta — egyfajta vallási — zenei anyanyelvet erősít fel bennünk, hangot adva a zsidó léleknek megszólaltatva azt.

A szerző-karmester a 130. Zsoltárra írt kompozíciójával — „Mi máámákim..." (A mélységből kiáltok...)-szülei emlékének áldozott. Ennek ősbemutatója mintegy öt évvel ezelőtt 75. születésnapján volt Debrecenben. Példája annak a zsidó tradíciónak, hogy a „mélységből" is bizakodva lehet „kiáltani".

A Goldmark Terem közönsége a produkciót hálás tapssal köszönte meg. „Ne félj!" — „Al-tiro!" — énekli a kórus *S. Alman* litvániai származású, Londonban működött zeneszerző kompozícióját —, amely a hétköznapi reggeli imánk végéről való.

Az „Ádaun aulom..." a Goldmark-kórus előadásában egy középi, vallásos kardal műfajának megújhodását sejteti velünk.

Ezek a vallásos énekek — imák és feldolgozásuk — a kórus tagságának egyfajta — „Sliché-hácibbur"-nak (a közösség választott „küldötteinek") szívéből-lelkéből szólnak.

„Háskivénu!..." — A szószólóiban megelevenedett közösség, a zsidó otthonok, a család fohászát zengi ihletett lelkesültséggel. Ezért válhat itt a pódium a fohász oltárává.

Merjük-e megkockáztatni a feltevést, hogy az Országos Rabbiképző Intézet Goldmark-kórusa ezen a délutánon Verdi Nabuccojának szabadságkórusában talált leginkább újult önmagára? — *Giuseppe Verdi* örök emberi génusza s a zsidó vallásközösség örök-sóvár szabadságszeretete kulcsolódott itt egybe az olasz operamuzsika költőóriásának ebben a himnikus szépségű kórusművében — mely egyébként az „Al náhárausz Bovel" zsoltárának zenei parafrázisa kíván lenni. Ezt tetézte az opera legszebb basszusáriája, s az azt övező kórusrészlet.

Landeszman György főrabbi konferálta az egyes számokat és ismertette hátterüket, *Jólesz Károly* Hitéleti Lexikona alapján.

Pihenésképpen két zenei rész között *Havas Judit* szavalatcsokrát hallgattuk immár klasszikusnak számító magyar költeményekből válogatva. A művésznő ugyancsak igazi ünnepi hangulatot teremtett.

Ezután Ádám Emil kórusszvitje következett: „Dalok a reberől..." A Kórus ezzel újabb stílus és műfaj körében tett tanubizonyságot példás felkészültségéről és elhivatottságáról: hitelesen tudta érzékeltetni ezeknek a népi eredetű jiddis daloknak az atmoszféráját és pergő ritmusát, amely a kórusvezető alkotóművészi munkájának köszönhető.

A chaszid zenei hagyományok és a vallásos bensőség közösségi érzést idéző egymásratalálásának talán leghívebb és legtömörebb foglalata volt a műsor évek óta repertoáron tartott nagysikerű zárószáma, a „Hámmávdil" szombatbúcsúztató kórusszvit. Templomi áhítat és bővérű népi temperamentum találkoznak itt össze a chaszid hagyományoknak megfelelően. Jiddis és héber szó ölelkeznek a szólamfüzérekben. A „mace Sábesz"-nak, a szombat kimenetelének templomi és családias hangulatát varázsolják a júniusi délután fényében fürdő Goldmark Terembe.

Dr. Salgó László, az Országos Rabbiképző Intézet mb. igazgatója emelkedett szólásra, hogy a jelenlevők és az Intézet tanári karának nevében megköszönje Ádám Emilnek és a kórusnak áldozatos munkáját, amivel fénnyel és melegséggel ajándékozzák meg hosszú évek óta a főváros és a vidék zsidóságának érdeklődőit. „Horauim esz hákaulausz..." — Akik így valóban mármár „látják a feléjük áradó hangokat".

Egyúttal utalt arra, hogy a MIOK minap ünnepelte Ádám Emil karnagyot 80. születésnapja alkalmából és a magasszínvonalú zsidó valláskulturális tevékenységéért.

Meg kell emlékeznünk még az énekkar szólóénekeseiről: *Münzné Kéval Zsuzsáról, Kleinné Fischer Anikóról, Tóth Emilről*, a Rabbiképző Intézet kántoráról, valamint *Fekete Lászlóról*.

Mayer Erika zongorakisérete méltó keretet adott a produkciónak.

Berger István

HÍREK

— **Pécsett** *Pataki Miklósné*, férje és elhunyt családtagjai emlékére Kiddust adott a Goldmark-teremben, amelyen *Berger István* rabbi az ómer-számlálás hagyományait ismertette. Az összejövetel sikere a Nőcsoport érdeme. Sovuausz másnapján *Timár Károly* főkántor ünnepélyesen szólította a Tórához *Schärfer Sándort*, a helyi Szeretetotthon lakóját, a dunaföldvári szórvány tagját 80. születésnapja alkalmából. Berger István rabbi köszöntőjében kiemelte a jubiláns fáradozását a hitélet és a dunaföldvári mártirok emlékének megőrzéséért.

— **A Bethlen téri körzet** Talmud Tórájának évzáró ünnepélyén *Landeszman György* főrabbi megköszönte tanítványai szorgalmas munkáját és kérte őket, hogy a szünidőben is gyakorolják a tanultakat. *Füredi Miklós* elnökhelyettes méltatta a főrabbi munkáját és köszönetet mondott *Klein Ervinnek* az énektanításért. Az évzárót uzsonna követte. A rendezvény *Somogyi Sándorné* elnökasszony érdeme.

— **Sírkőavatások.** *Szűcs Imre* sírkövét özvegye, fiai, menye, unokái, családtagjai és barátai jelenlétében *dr. Schweitzer József* főrabbi kegyeletes emlékező szavakkal avatta fel a rákoskeresztúri temetőben. A gyászliturgiát *Kovács Sándor* főkántor énekelte.

Sugár Nándor sírkőavatása július 21-én, 11 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben.

Kohn Sándor sírkövét a balassagyarmati temetőben felesége, leánya, unokái, rokonai jelenlétében *Hochberger László* főrabbi avatta fel. A kántori funkciót *Sándor Ernő* főkántor végezte.

Gergely Ágnes

Temető Pannóniában

Szép, hosszú, tér megannyi kő
és cipruslomb alatt —
nevét ha kérded, azt mondják:
a Kozma utca 6.

Ha fájó szűd pihenni vágy,
mint bús galambcsapat —
kitárt ölébe visszavár
a Kozma utca 6.

Rákoskeresztúr, Farkasrét,
Kerepes kertje nagy —
de kicsiny, intim, drága hely
a Kozma utca 6.

A katolikus temető —
katolikust fogad —
de nem tudni, kit hantol el
a Kozma utca 6.

Ha lutheránus, baptista,
ha kálvinista vagy —
nincs feltüntetve cím gyanánt
a Kozma utca 6.

Ó, Istenem, úgy kedvelem
a szimbólumokat —
de mit jelképez voltaképp
a Kozma utca 6.

Vajon az antikozmaság
egyszerre megszakad,
ha két zárójel közt az áll,
hogy (Kozma utca 6.)?

Az élet csupa jelbeszed —
a halál álmosabb:
egyformán ásít bárkire
egy Kozma utca 6.

Csak a szemérem nem kopik
a pannon ég alatt —
miféle információ
a Kozma utca 6!

Ne hidd, hogy jobb a semminél
egy puszta számadat.
Itt éltél: Több vagy holtan is,
mint Kozma utca 6.

Olvasónk írja

Kövesi Arthur, a szolnok hitközség elnökhelyettese egy érdekes dokumentummásolatot küldött be lapunkhoz. A dokumentum tulajdonosa *Orth Imre*, Nagyváradon élő nyugalmazott református lelkipásztor, aki az ottani püspökségen szolgálja egyházát. Ő maga olyan szerény, hogy nem is akarta ennek megjelentetését, csak Kövesi Arthur elnökhelyettes többszöri unszolására adta át a fotókópiát, amelyet itt közlünk.

**„Nagys.
Orth Imre tisztelendő úrnak,
Biharpüspöki**

Mélyen tisztelt és nagyrabecsült tisztelendő úr!

A biharpüspöki életben maradt maroknyi zsidóság nevében fejezem ki legmesszebbmenő köszönetünket és hálánkat, hogy segítségünkre sietett és megmentette legdrágább kincsünket, az itteni hitközség tulajdonát képező 3 Tóratekercset. Soraim befejezése előtt mégegyszer fogadja tisztelendő uram úgy magam, mint az itteni zsidó közösség nevében legőszintébb hálánk kifejezése mellett,

Biharpüspöki, 1946. november 8.

**őszinte tiszteletünket
Weinberger Pál**

GEDŐ Ilka

PATAKI Gábor: A székesfehérvári István Király Muzeum uj állandó kiállitása. = Uj Müvészet, II.évf.1.sz. 1991 23p.

GEDŐ Heba

VADAS József: Kétszemélyes muzeum : A fehérvári Uj Magyar Képtár. - Mozgó Világ, 1991. 6.sz. 114.p

A székesfehérvári István király Múzeum meghívja Önt

GEDŐ ILKA

festőművész kiállítására

melyet

LUKÁCSY SÁNDOR

irodalomtörténész nyit meg

1980. július 6-án, vasárnap délelőtt fél 12 órakor
az István király Múzeumban

A kiállítás 1980. augusztus 3-ig tekinthető meg.

A kiállításnyitó Budapestről a legkönnyebben elérhető:

vonattal: *Budapest-Kelenföldről 9,40 órakor induló gyors*
Székesfehérvárra érkezik 10,38 órakor

autóbusszal: *Budapest Engels-térről 9,00 órakor induló Veszprémi járat*
10,15 órakor érkezik Székesfehérvárra

Fk.: Dr. F. Petres Éva—1500 — 80.2797 FEJÉR

GEDŐ Ilka

Vajda Lajosról szóló irásai és előtörténetük. ld. Holmi, II.évf.12.sz. 1338-1354.p.

GEDŐ Ilka

NAGY, Ildikó: Modern to Postmodern : the New Hungarian Gallery in Szélsőfehérvár. = NHQ. Vol. XXXI. No. 119. 1990 : 150–153. p.

GEDŐ Ilka

kézirata Vajdáról

György – Patoki 1990 16-17. p

Rákóczi talán Tőrös leveleiből értesülve erről, július 28-án Munkácsról – Ecsedre, Patakra és Tokajba készülőben – még bizakodóan válaszolt: „Az eő Felsége Fundaloiának alá érkezése most szintén iokor esnék, miis itt kwn levén, szemünk előtt fundálhatná el az jámbor."[16] Bizakodva írja még augusztus 12-én is Ecsedről: „Az Fundalo ha addig erkeznek migh itkin mulatunk, ki nemis halad touab ez holnapnal, akarnok".[17] De augusztus 30-án Tokajból távozóban már így ír: „Nagy reménysegwnk wala kegy(elme)d irasahoz kepest, hogy az eő Felséghe Fundaloia itt kwn érien, es ottan bár czak azt az helyet fundáltathattyuk vala el vélle, kinek igen veszendeő Bastyáia vagyon mégh az Tisza feleől; miuel Istennek aldasabol Munkaczot, Patakot, –s– Eczedet már úgy vittwk végben, akar ki tekincze meghis, de megh nem foghia pökni iövendeőben; mivel azért Isten kegyelméből im bé indultunk Orszagunkban, akarok kegy(elme)dnek ertesere adni, légyen azon kegy(elme)d immár az epittésnek ideieis el kezduén ezennel múlni, bár az iambor ne faradgyon alá, kirwl magais irt vala."[18] Szeptember 6-án Váradról megismétli az előbbieket, de ugyanakkor nyugtázza Luchese rajzainak vételét: „Az delineatiokat el vettük, migh Isten az epitésnek idején el hozza, elmélkedhetünk addigh arrolis, mellyik szerint kezdessük az épitést."[19] Eszerint ekkor még csak Tokaj várá-

NÉPSZABADSÁG 1991 június 4. 23.p.

Kárpótlási jegy a képzőművészetben?

A „HATVANAS ÉVEK" A NEMZETI GALÉRIÁBAN

Mielőtt a címben feltett kérdés parlamenti interpretációvá dagadna, lássuk a tényállást. A *Magyar Nemzeti Galéria* földszinti teremsorában egy fontos kiállítás és mellékleteként egy háromszázharminc oldalas katalógus készül egy peresíthető helyzetet alátámasztani. A rendezőszerkesztők nem titkolják viszonyukat a múlthoz, amely számukra kérdés formájában tételeződik: „azt kell-e rekonstruálnunk, ami a '60-as években a legnagyobb súllyal jelent meg a közönség előtt, vagy azt kell kiemelnünk, amit utólag — lehántva a jelenségekről a történelmi kontextus »esetlegességeit« — *ma* tartunk fontosnak?" A döntés az alternatíva második felére esett. Minden látvány és minden mondat ebből a választásból következett.

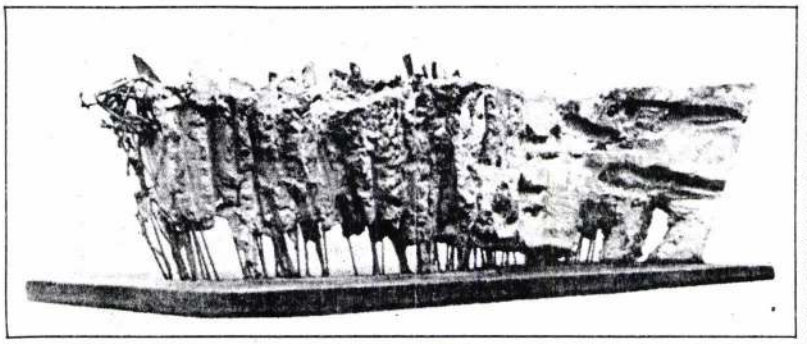

Ami látható: Varga Imre: Erőltetett menet. 1968.

Kereset az elmaradt haszonért?

A rendezők és a szerkesztők abból a hipotézisből indultak ki, hogy a képzőművészet egyetemes mozgása a maga autonóm módján leír egy ideális vonalat. Fejlődik valahonnan valahová. Eljut A pontból B pontba. Saját genetikai kódja befolyásolhatatlan sorsszerűséggel hajtja végzetes célja felé. Ez az ideális vonal sajnos nem nagyon hasonlít a valóságos emlékanyag számszerűsített trendjéhez. Ha az ideálkép nem lenne ennyire szigorú, akkor többféle módon lehetne összepárosítani a „van"-t a „legyen"-nel. A terjedelmes katalógusból ketten is súgnának ehhez a toleráns trükkhöz. Egyrészt a bevezetőt író *Vajda Mihály*, aki külön fejezetben méltatja azt az igazságot, mely „pedig többé nem egy!" és *Frank János*, akinek credója nyíltan hirdeti: „művészettörténésznek ne legyen meggyőződése, hanem nézze a neki nem megfelelő irányzatból is a legjobbakat". Nem így a döntéshozók! Ők *tudják*, hogy ha egyszer az egyetemes képzőművészet *legitim* vonala szerint (lásd negyvenes-ötvenes évek euroamerikai művészetét) a dolgok a szürnaturalizmusból haladnak a lírai absztrakció és informel felé, továbbá a pop arttól a tiszta konstruktív formák irányába, akkor csak nem fognak inkább *hinni a szemüknek*, amely megtöri a vonal lendületét holmi kvalitásproblémákkal?

Kellene, hogy legyen egy Mark Tobey-szerű monokróm felületet kezelő mester? Ilyen nincs igazán? Hunyorítva *Frey Krisztián* betölthető azért azt az űrt, amit a még fel nem fedezett elemek a Mengyelejev-táblázatban puszta spekulatív alapon szoktak betölteni. Kellene egy Germain Bazaine-féle autentikus foltfestő? Hogy ilyen sincs igazán? Annyi baj legyen, a pályakezdő *Bak Imrének*, midőn hónapokat időzött külföldön és kreatívan végigutánozta a sóvárgott nagyokat, a „tache"-hoz, a folthoz is eljutott, zsengéje éppen beleillik a kontextusba. Csak a napilapi terjedelemhatár miatt nem részletezendő, hogy — bocsánat, ha ló nincs, a szamár is jó alapon — mit és kit helyettesít *Hortobágyi Endre* és *Illés Árpád*, *Türk Péter* és *Gedő Ilka*, *Tót Endre* és *Kovács Albert*, *Molnár Sándor* és *Vajda Júlia*. (És fenntartom: *Lossonczy Tamás*.)

Kereset a sérelmek miatt?

A kereset világosan kimutatja, hogy a kár „az eszme frontján" valóban tetemes. Ha a külső erők (amelyek a produkció védnökei szerint kizárólag a pártállami hatalom szerkezetében meg a művészetirányítás elnyomóapparátusában — és soha nem a nép-nemzeti konzervativizmusban, netán más ízlésvonulat preferenciájában — keresendők) támogatták volna az egyetemes stílusok szabad áramlását, akkor mi is letehettük volna a magunk Skira-albumát, Knaur-lexikonját, Rizzoli-katalógusát, azaz olyanok lehettünk volna, mint „ők". A rendezőbiztosok követelik tehát, hogy a képzőművészetben állítsák vissza a negyvenhetes állapotokat, de az egyetlen és isteni igazság nevében csak és kizárólag azt, ami a betiltott és szétszórt, megalázott és agyonvert Európai Iskola extrapolálásából, meghosszabbításából következik. Ez a pártos szemlélet csak és annyit képes felvállalni. A negyvenhetes plebejus-baloldali képzőművészet tönkretételéért, a negyvenhetes paraszti-népi vonulat eltüntetéséért más párt nyilván máskor fogja benyújtani a maga keresetét. A hatpárti konstelláció illő sorrendjében.

A katalógus tanúsága szerint az interjú-dokumentum gyűjteményből egyebek mellett az alábbi peresíthető károk érték az érdekelteket.

Ami hiányzik: Orosz János: Búcsúzik a lovacska. 1968.

Frank János csak fősamesz lehetett a biennálék magyar pavilonjának rendezésénél, és egyszer sem küldték ki Velencébe. *Anna Margit* vastag tomuszt szeretett volna kiadatni a Corvinával, de a szerkesztő ezt a kívánságát nem tudta teljesíteni. *Lakner László* szatirikus festményét, a *Hitler beszél*t, a főzsüror *Ridovics László* — félve a „fasiszta nép" dehonesztáló minősítéstől — leakasztotta a studiókiállításról. *Keserű Ilona* római tartózkodása során lakhatott ugyan a Magyar Akadémián, de ezért jelentős összeget kellett fizetnie. *Schrammel Imre* kárimarelliefjét, mint „pesszimista munkát", jogtalanul eltávolították a Budapesti Történeti Múzeumból, és a harmadik részlettel mind a mai napig adósak. *Deim Pál* egy illegálisnak tartott kiállításon való részvétele miatt sokáig nem szerepelhetett, és nem kapott Derkovits-ösztöndíjat sem. *Fajó János* valósággal beleroppant, amikor leváltották a studió progresszív vezetőségét. Bak Imre sosem fogja megbocsátani *D. Fehér Zsuzsának és Ormos Tibornak*, hogy művészetpolitikai okokra hivatkozva bezáratták a Ferihegyi repülőtéren rendezett kollektív kiállítást. *És Vigh Tamás* sem fogja elfelejteni *Czifka Péternek*, hogy megalázta saját műtermében, meg *Varga Imrének*, hogy nem állt ki bátran terve mellett. Súlyos sérelmek ezek. Empátiahiányokról, hatalmi túlkapásokról, alkalmi gonoszságokról szólnak. És nem von le súlyosságukból semmit, hogy ha a ma induló művészgeneráció elé fogják odatartani a mikrofont, az minden bizonnyal nyafogásnak tartaná mindezt, mert ő még „apuka" igazságtalanságára sem hivatkozhat. Egyszerűen néma csöndben veszi tudomásul, hogy a piac vastörvényei szerint kell lavíroznia — az egzisztenciális megsemmisülés, a külföldre tántorgás és a begiccselés Bermuda-háromszögét elkerülendő.

Azért van katarzis, van vádirat is, de nem pontosan ott, ahol a teleles panaszok találhatók. *Kokas Ignác* — a kötet legjobb interjúja! — szerette „azt a rendszert". Az övé volt, népi kollégista volt, és sose lett volna festőművész, ha egy politikai kampány, egy demagógiával megszórt tehetségkutatási láz nem „emeli ki". Kapott a hatvanas évek elején egy hatalmas sgraffittómegbízást Oroszlányban. Ha megcsinálja, horribilis összeg ütötte volna markát, a mellékdíjakról nem is beszélve. De nem csinálta meg. Nem ideológiai okokból, és nem a progresszív művészéletforma csábítása miatt. Nem ellenállásból és nem sértődésből. Egyszerűen az ízlése miatt. Az a válságélmény ugyanis, ami egy esztétikailag elfogadhatatlan — bár keggyel osztott — megbízás teljesítésének vágya és végső visszautasítása között feszül, mélyebbről és beljebbről jön, mint amit a külső hatalom valaha is elérhet a leakasztgatott képekkel és a betiltogatott kiállításokkal. Az efféle nevesíthetetlen sérelmek összegyűjtésével, a belső meghasonlások listájával, a Kokas-típusú művészeknél az ideiglenes munkaképtelenség okainak feltárásával, másoknál viszont a művészi elvacakulás rajzával ez a tárlat is, ez a katalógus is adós maradt. Úgy látszik, könnyebb hétszer elsorolni az Aczél elvtárs vagy Aradi Nóra konkrét beavatkozásaiból származó vélt és valódi károkat, mint egyszer szembenézni a lényeggel: egy fejlődésképtelen hatalmi konstrukció kiürült reprezentációs igényével és a „negyven év"-nél lényegesen meszszebbre nyúló magyar konzervatív művészetszemlélet, a rendi, a tekintélyelvű, az antidemokratikus hagyományok nem feltétlenül rendszerspecifikus mindent meghatározó jelenlétével.

A megszűnt NDK egyik legelbájolóbb ideológiai mutatványa volt a sok évszázados német történelem és kultúra utólagos beosztása a jaltai egyezmény szellemében. Így Goethe és Lucas Cranach nagy NDK-művészeknek minősülték, mert emlékanyaguk zömmel in situ volt található, ellenben Hölderlinben és Dürerben volt valami megbízhatatlanul polgári, Tübingen és Nürnberg, a szülővárosok mégiscsak a későbbi NSZK területén találhatók.

És a többiek keresetlevele?

Ez egy politikai logika karikatúrája. De nem kevésbé tartható ikarikatúrának, hogy a Nemzeti Galériában és katalógusában majdnem mindenki hiányzik, aki véletlenül nem vett részt az Iparterv hajdani tárlatán vagy kimaradt a Zuglói Körből, vagy nem szilveszterezett együtt a Műegyetem R kiállításának szervezőivel, vagy már öregebb volt annál, semhogy az 1966-os stúdión pukkassza a hivatal kiszálló képviselőit. Annak ellenére hiányoznak, hogy jelenlétük feltűnő volt, visszavonhatatlan és nélkülözhetetlen abban a *képzőművészeti közvéleményben*, amely azért nemcsak acsargó pártboncokból és magánlakásokba szorult elnyomott újítókból állt. Hogy a mikrovilágot rézlemezre karcoló *Gross Arnold* és az archaizáló *Rékassy Csaba*, a Szántó Kovácsot mintázó *Somogyi József* és a Földmarkolót festő *Fóth Ernő*, a fanyar formákat alakító *Berki Viola* és a túl korán elment nagy ígéret, *Gruber Béla* mind voltak és mind *ott voltak* a hatvanas évek nyilvánosságában, ez — azt hiszem — nemcsak nekem nem kétséges, hanem e művészettörténeti vállalkozás spiritus rectorának, *Beke Lászlónak* sem. Hiszen végül is mindketten olvastuk *Németh Lajos* alapvető munkáját az 1968-ban megjelent Modern magyar művészetről, és kettőnk közül én csak távoli tisztelőnek, ő viszont tanítványnak számít.

A kimaradtak listája viszont oly markáns és reprezentatív, hogy semmiképpen sem lehet a véletlen számlájára írni. Beke nyilván úgy gondolkodott, hogy valahol, valakik, valamikor majd megrendeznek egy olyan hatvanas évek retrospektív tárlatot, amelynek főhelyén például a korszak végén keletkezett *Szervátiusz Tibor*-féle Dózsa-szobor állhatna, körülötte az MDF-hez közel álló olyan jelentős mester, mint a Megégett embereket festő *Orosz János*, esetleg a Nyári reggelt festő *Szinte Gábor*, a szomszédos teremben a *vásárhelyiek*, élükön a megindító realizmust teremtő *Szalay Ferenccel* és a nyers hagyományokat folytató *Németh Józseffel*, még hátrébb pedig a peremművészek (grafikában, éremben) tevékenykedő és lesajnált kismesterek, akik ha mást nem, de azt azért hiven illusztrálnák, amiről a bevezetőben Vajda Mihály még megejtő eleganciával szólt: „egy ország élni akart." Mert kárpótlási igényük — ezt Beke is sejtheti — nemcsak „ezeknek", de „azoknak", sőt „amazoknak" is lehet. Tehát valahol, valakik, valamikor majd megrendeznek egy másik vagy egy harmadik kiállítást, amely éppúgy a *kizárólagosság* elve szerint egy másik vagy egy harmadik párt kulturális *előtörténetét* keresi össze a heterogén emlékanyagból. Aztán majd a megrendezett és a megrendezendő tárlatok versenyéből — jelige: ezentúl minden másképpen volt — a nézőnek módja lesz eldönteni, hogy melyik tetszik neki jobban, és kire adja szavazatát. Brrr!

Félreértés ne essék, ezen a látható kiállításon nemcsak jó festmények és szobrok, de remekművek is vannak. Nemcsak azoké, akik az elemi illem okán — más koncepció ide, Euro-Amerika oda — legalább jelzésszerűen megmutathatták magukat (*Kondor Béla* és *Barcsay Jenő*, *Kokas Ignác* és *Vigh Tamás*, *Tóth Menyhért* és *Deim Pál*). Remekműgyanús alkotásokat ugyanis hátrahagytak a megalázottak és megszomorítottak, az ellenkultúra minősített mesterei, a külföldre csodálkozó akkori fiatalok is. *Jovánovics György* homunculushűvösségét, Keserű Ilona monumentális forróságát, *Hencze Tamás* látomásos szcientizmusát és Lakner László keserű világmagyarázatát nem nélkülözhetné semmilyen „beállítottságú" művészettörténet-írás. Éppen ezért kerültek itt és most veszélyeztetett helyzetbe. Egy féligazság mulatságához tartják mindannyian a gyertyát.

Ki fizeti a költségeket?

Nem taktikus dolog a kárpótlási igényt és a kirekesztési politikát egyetlen kulturális vállalkozáson belül összehozni. Nem taktikus, mert a liberális művészet előtörténetét antiliberális szelekciós elv aligha hitelesítheti. És azért sem, mert köztudomású, hogy az intézményesült liberális gondolat ma Magyarországon kárpótlásellenes.

A költségeket tehát mi, a művészeti közvélemény fizetjük. Azzal fizetjük, hogy az esztétikai, kvalitásszempontok háttérbe szorulnak a szoc. hazások utódaiként fellépő kap. hazások érdekérvényesítése mellett. És akkor minden kezdődhet elölről.

P. Szűcs Julianna

SIMON LAJOS:

PICI ZSOLTÁROK

Az ötvenhatodik év

Istenem, mondd el most nekem,
mint lesz a holnap reggelem!
Aludjak, mint a kisgyerek?
Avagy járkáljak hajnalig,
mint cellában az elitélt,
míg éppen ötvenhatodik
esztendőm rozsdás láncait
halálraszántan csörgetem.

Jézus mellett

Kereszten függök Jézus mellett,
bűnös lator, de a szelíd,
s megtérek egykor-álmaimhoz,
ha az időmből még telik.
Mikor „Feltámadott a tenger"...

Talán nekem is engedik!

Jaj

Nem mennydörög, villám se vagdal,
fényes az ég, körös-körül,
jaj, mégis eldőlnek a nagy fák,
jaj, mégis borzongatsz, Uram!

Tudjuk, majd ránk is sor kerül.

Tor

A gazdáé a teljes disznó,
a gyereké a malac farka.
Add Uram, add, jó Istenem,
lagyek még picikét gyerek!
Nem érdekel a zsíros disznó,
ha farkincáját engeded!

GEDŐ ILKA

vút, azok a kis halak, amelyek a nagy ragadozó halakat gondosan megszabadítják élősködőiktől, akár „gazdaállataik" szájába is berepülve-beúszva, aligha volnának képesek más életmódra váltani; itt mindkét fél profitál a kapcsolatból. Akárcsak a hangya esetében, amely gondozza is a levéltetűt, nemcsak „feji" a nedveit. Végtelen ama kapcsolatoknak a jellege, a formája, amelyek különféle állatokat összefűznek. Steinmann Henrik munkája — akinek korábbi, hasonló művei: *Az állatok fegyverei* és *Az állatok násza* — hasznos, alapos, sokrétű kompiláció. Nem élményekre, hanem szakirodalomra, mások közléseire épít. Hatalmas szakanyagot hasznosít szorgos ismeretterjesztőként. Könyve azonban talán túlságosan leltározó. Miközben tömérdek változatra tér ki csekély terjedelemben, óhatatlanul elszürkül, végül már inkább fáraszt, mint tanít. *(Natura)*

Lázár István

FILM

KÍNOS TÖRTÉNETEK
Színes csehszlovák film

Karel Čapek nagyszabású és karakteres alakja a cseh irodalomnak. Ő a kispróza nagymestere, akinek frappáns, zamatos novellái nálunk is népszerűek. Három elbeszéléséből készült a produkció. *Finom* film ez. Összetéveszthetetlenül cseh remeklések. Megegyeznek a forgatókönyvíró David Jan Novotny személyében, különböznek rendezőikben. Az első, a *Rekord*, Dobroslav Zbornik munkája. A századelőt idéző mese virgonc, bájos humorú zsánerkép. Az a meghitt nosztalgia és kisvárosi csendes derű járja át, ami Karácsony Benő regényeit, vagy hogy a filmnél maradjunk: Jiri Menzel *Sörgyári capriccióját*. A második „kínos eset"

egy gyilkossági kísérletből indul ki. A bűnügyet kivizsgáló rendőr tapintatos puhatolózását az öntudatos áldozatjelölt visszautasítja: neki nincsenek ellenségei, halálát nem kívánhatja senki. Aztán hatásos zenével izgalmasított látomások közepette eltűnődik azon, hogy vajon igazat mondott-e. Zdenek Flidr rendező és a nálunk is ismert főszereplő, Rudolf Hrusinsky ügyes duót alkot. Már-már nyomasztóan erőteljesen, feszült drámaisággal építik fel a kis etűdöt. A film utolsó harmada a Tomaš Tintera rendezte *Kék krizantém*. Ez ismét napfényes kalandocska, amit lírai meseszerűsége tesz széppé.

Kínos ez is, de nem tudtam eldönteni, melyik a film legjobb darabja.

Stuber Andrea

A NAP LÁNYA
Színes brazil film

A brazil filmművészet színvonalának értékelését, törekvéseinek és jelenlegi helyzetének feltérképezését szinte lehetetlenné teszi, hogy brazil alkotók munkáival csak elvétve találkozhatunk a hazai mozik programjában. Számunkra a brazil filmet mind a mai napig a hatvanas években jelentkező új film, a *cinema novo* irányzata és kulcsfigurájának, Glauber Rochának nálunk is játszott alkotásai jelentik *(A Föld transzban, A halál Antoniója)*. A négy évvel ezelőtt elhunyt ismert művész neve *A Nap lánya* című filmben is feltűnik. Fabio Barreto rendező ugyanis az ő emlékének ajánlja munkáját. Kettőjük szellemi rokonságáról azonban — a most bemutatott film alapján — semmi sem tanúskodik. A titokzatos küldetésben levő, kilétét fel nem fedő katonáról és az őt árnyékként követő, az egy éjszakányi kalandot tartós együvé tartozásnak képzelő indiánlányról szóló történet annyira homályos és mesterkélt, hogy a rendező szándékát illetően teljes tanácstalanságra kárhoztatja a nézőt. A férfi és a lány — átvitt és a szó legszorosabb értelmében is — más nyelvet beszél, kommunikációról, érzelmi megnyilvánulásokról csupán szexuális együttléteik szótlan, de gondos artisztikussággal fényképezett pillanataiban beszélhetünk. Az alkotói szűkszavúság és sejtetés módszere nemhogy a drámai feszültséget fokozná, inkább érdektelenségbe fullasztja a filmet. A *cinema novóra* hajdan jellemző lobogó romantikából, folklorizmusból és megrázó naturalizmusból csupán néhány festett arcú indián, aranymosóktól zsúfolt gyönyörű hegyvidéki folyó és véres öldöklés maradt. Glauber Rocha azért csinált filmeket, mert hitvallása szerint, a film a művészetek szintézise. Barreto *A Nap lányával* nem tudta bizonyítani, hogy nagy elődje nyomdokain halad.

Gáti Péter

A ZSARU NEM TÁGÍT
Színes francia film

Könnyed, szórakoztató, nem túl igényes vígjátékot látunk. Patrice Leconte mulatságos kalandok sorozatából álló, szellemes bemondásokkal és szerelemmel fűszerezett, fordulatos krimiparódiájában a francia komédiák szinte valamennyi sajátos eleme megtalálható. Az alkotók még a burleszkbe illő jelenetekkel és a jól

ismert gegekkel sem bántak szűkmarkúan. A történet ugyan olykor kissé ellaposodik és vontatottá válik, de aztán „hamvaiból föltámadva" humorával ismét magával ragadja a nézőt.

A film sorsa valójában a három főszereplő kezében van. S ők meg is hálálják a rendező bizalmát: önfeledten végigbolondozzák a kilencven percet. Jane Birkin sokat változott a *Nagyítás* óta: a bájos diáklányból ironikus és fölényes nagyvilági dáma lett. Annyira elbűvölő, hogy már nem lehet tisztességes. Az érzékeny játékú, babaarcú Jacques Villeret szokásos formáját hozza a bumfordi rendőr szerepében. A film legnagyobb meglepetése azonban egy nálunk ismeretlen színész, Michel Blanc. (Usztics Mátyás remekül szinkronizálja.) Az általa megformált Leroux felügyelő igazi antihős: csúnya, alacsony, kopasz, s mintha kicsit még kancsal is lenne. Ráadásul oly rámenősen harcol az imádott hölgy kegyeiért, hogy viselkedése már-már zavaró. És mi mégis ennek a kellemetlenkedő, „áldozatára" kullancsként ragadó, beosztásával gyakran visszaélő kis alaknak szurkolunk.

Hollós László

HANGLEMEZ

MENDELSSOHN: E-MOLL HEGEDŰVERSENY
Beethoven románcok

A hegedűsök — a hazaiak és vendégek — az utóbbi időben nem kényeztetnek el bennünket Mendelssohn álom- és tündérvilágának felidézésével, mintha igyekeznének távoltartani magukat az elbűvölő, vérbelien romantikus költészettől. Kétszeres öröm tehát, hogyha legalább lemezen újra meg újra meghallgathatjuk a német komponista rendkívüli formatökéllyel és hangulati kiegyensúlyozottsággal gyönyörködtető *e-moll hegedűkoncertjét (op. 64)*, s olyan szabatos, kontúros, minden érzelgősség nélküli, stílusos előadásban, amilyen Kovács Dénesé. A karcsú, mégis átható tónus eddig is Kovács Dénes erényei közé tartozott, most lebilincsel a kifejezés intenzitásával, színességével, poézisával is. Figyelmünket azonnal felkelti a nyitó-tétel lüktető-zsongó zenekara fölött megszólaló hegedűjének olvadékony, széles dolce-dallamával, s még tovább fokozza gyönyörűségünket az Andante, e „szöveg nélküli dal" mélységből fakadó és derűs magasságokig ívelő, lágy melódiájának salaktalan tolmácsolásával. Mindezt betetőzi a zárórész könnyed, levegős, a Szentivánéji álom tündérvilágát idéző, csillogó, virtuóz futamokkal ékes, felszabadult megszólaltatása.

A lemez másik oldalán „iker-művek" hallhatók, az olaszos dallamosságú *op. 40-es* és az *op. 50-es románc*. A kíséret nélkül, duplafogásos téma-expozícióval bevezetett G-dúr az egyszerűbb, világosabb, az ugyancsak szólisztikusan felcsendülő F-dúr valamivel ötletesebb, folyton változó modulációi révén kontrasztosabb, egy moll-periódusában még drámai hangot is megüt. Végül is idillikus, „társasági" hangulatú, folyamatosan daloló mindkét kompozíció, melyekben Kovács Dénes előbbiekben méltatott erényeit, imponáló hangszertudását, technikás előadásmódját csillogtatja. A Magyar Rádió és Televízió Szimfónikus Zenekara elevenen, a versenymű néhány túl hangsúlyosra sikerült epizódjától eltekintve, alkalmazkodóan kísér Németh Gyula vezényletével. *(Hungaroton)*. **Albert István**

KIÁLLÍTÁS

GEDŐ ILKA KÉPEI
Szentendre, Művésztelepi Galéria

Egykor Zilahy György önálló tárlata is emlékkiállítás lett, amikor 1966-ban bemutatták műveit a Csók Galériában. Megismétlődött a dráma. Gedő Ilka, várva a „vernissage" ünnepét, előtte 9 nappal, június 19-én elhunyt. Művészete azonban romolhatatlan, függetlenül attól, hogy most ismerheti meg a szűkebb és szélesebb közvélemény.

Az 1921-ben született festő már 1942-ben szerepelt a Szocialista Képzőművészek „Nép és Szabadság" kiállításán. 1947-ben szentendrei témákat festett, és húsz év szünet

után 1964-ben, műteremkiállítása után vált folyamatossá megújulása. A japán és kínai festészet rajzos finomsága válik eredeti üzenetté palettáján, mély érzelmekből fakadó gráciával. Képeiből árad a poézis; színes vonalainak remegéséből különös paradoxonként a meghitt szomorúság boldogsága tárulkozik fel. Csöndes, mély filozófia, derűvé nemesített nosztalgia sűrűsödik a finom, érzékeny árnyalatokban. Olyannyira, hogy a rajzírás jellé egyszerűsödik. A kevés eszköz a gazdagsága. Ezt érezte meg, ezt közvetítette Gedő Ilka, szépséggel a felismert igazságot, legyen a motívum szerb temető, rózsakert, szalmakalapos önarckép.

Megszakadó vonalaiban Vajda Lajos és Klee szellemisége folytatódik. Miért van az, hogy Gedő Ilka esetében is halála után fedezünk fel egy igaz festőt? *(Képünkön a művész portréja)*

Losonci Miklós

HAYNAL KORNÉL GRAFIKÁI
Dorottya utcai Kiállítóterem

Néhány évvel ezelőtt még erős fenntartással fogadta a kritika egy része azokat a festményeket, grafikákat, amelyek a fotót választották kiindulópontul. Talán ennek is köszönhető, hogy hosszú, ellentmondásos folyamat végén váltak nálunk is szalonképessé a „fotorealista" munkák, nagyjából akkor, amikor a világ más részein élő művészek már más irányban tájékozódtak. Az sem tudatosulhatott igazán a nézőben, hogy a fotóhasználaton alapuló alkotómódszer milyen értékekkel gaz-

HETI AJÁNLAT

dagította a mai magyar művészetet, pedig Lakner László 1960-as *Varrólányok* című képe óta kitűnő művek sora jött létre a fotó jegyében (Méhes László, Baranyai András, Kelemen Károly, Kocsis Imre, Fehér László és mások munkái). Ebbe a sorba illeszthetőek Haynal Kornél grafikái is, amelyeket erősen megkésetteknek mondhatnánk, ha nem olvashatnánk az évszámot: a hetvenes évek végén, a nyolcvanasok elején keletkeztek. Több pályatársától az különbözteti meg Haynalt, hogy ő nem „váltott" az utóbbi egy-két évben; talán mert úgy érzi, nem az a fontos, hogy *naprakész* legyen a művész, hanem az, hogy arról beszéljen, ami *valóban foglalkoztatja*. Nos, Haynal lapjai a hatvanas éveket idézik — amely időszak eseményei nálunk inkább a hetvenes években játszódtak le —, a popsztárokat és a csöveseket, a tényleges erőszakot és a szex terrorját, a hatalmat és a hatalom ellen lázadókat. Meglehetősen furcsa dolog azonban lapokról beszélni, hiszen papírra dolgozik ugyan, ceruzával, munkáinak mérete azonban a táblaképek között is óriásinak számít. Elsősorban a méretek s a technikai megoldások teszik sajátosan érdekessé az óriásgrafikákat, hiszen azok az ellentétpárok, amelyek felbukkannak rajtuk, évtizedesnél nagyobb távlatból felidézve már nem megrázóak, az egymás mellé vágott figurák, jelenetek inkább némi nosztalgiát keltenek a nézőben.

P. Szabó Ernő

VÁRNAGY ILDIKÓ PLASZTIKÁI
Lajos utcai Galéria

Pontosabb a cím így: Várnagy Ildikó plasztikái és installációs munkája, vagy éppen így: kísérlete egy sajátos jelrendszer megteremtésére. Ha az utóbbi változatot fogadjuk el, azt is hozzátehetjük: nem az első kísérletről van szó, hiszen Várnagy Ildikó lassan két évtizede kezdte pályáját, jónéhány egyéni és számos csoportkiállításon mutatta be munkáit, végső soron mindig ugyanannak a szándéknak a jegyében; a „szokásostól" eltérő anyagok felhasználásával teremtsen sajátos plasztikai értékeket, úgy hozzon létre egy-egy munkát, hogy az a korábbiakkal és későbbiekkel tökéletes egységet alkosson. „Olyan jeleket szeretnék kidolgozni — vallotta egyszer —, amelyek együttesen értelmes jelrendszert alkotnak". A szándék persze mindenképpen csak töredékesen valósítható meg, hiszen az olvasó mindjárt arra kérdez; kinek a számára értelmeset? — ettől azonban a vállalkozás nem lesz kevésbé érdekes, a kísérletezés során létrehozott művek értéke aligha csökken. A Lajos utcai galériában látható műveket textilből, műanyagból, alumíniumból, vasdarabokból hozta létre a szobrász, mondhatni, a szó szoros értelmében talált tárgyakból. A galéria pincéjében elhelyezett munkák külön-külön is értelmezhetők, végül azonban installációvá állnak össze, hiszen a textilből, műanyagból összeállított, összevarrt, felfüggesztett lények nem csak egymással, hanem az adott térrel is szerves kapcsolatba kerülnek. Noha természetesen csak egy-egy részlettel emlékeztetnek emberi figurára, ezek a textíliák egy sajátos antropomorf világ természetrajzát mutatják meg a nézőnek, egyéniségek, jellemvonások apró titkairól beszélnek, sok bájjal, és talán még több humorral. A játékos báj, s a szellemes képzettársítások sora jellemzi a galéria udvarán felállított, többnyire festett fémplasztikákat is — és persze az a szándék, hogy az alkotó felfedeztesse velünk: nincsenek a művészet számára hasznos, vagy használhatatlan anyagok, csak értékes, vagy érdektelen művek. *(Képünkön Várnagy Ildikó egyik fémplasztikája)*

P. Szabó Ernő

KUNT ERNŐ FÉNYKÉPEI
Miskolc, Herman Ottó Múzeum

Aki a halállal foglalkozik, az életre figyel. Négy éve jelent meg Kunt Ernőtől A halál tükrében, két éve a Temetők népművészete című kötet, s méltán keltett mindkét könyv —, nemcsak szakmai körökben — feltűnést. Egyáltalán nem kegyeletsértő, ha kimondjuk: közönségsikert is aratott. A tudós, a néprajzos olyan témához nyúlt szakavatott kézzel, amely egyrészt mindannyiunkat érint és érdekel, másrészt szinte érthetetlen módon elhanyagolta a tudomány is. A természettől és népi hagyományaitól elszakadt ember zavartan áll a halál jelensége és ténye előtt. Kunt Ernő nagy tapintattal ezekre az érzékeny hiányokra döbbenti rá fényképeinek nézőit, az ősiben, a népi gyökerekben lelve meg azokat a fogódzókat, amelyek erőt adhatnak az elháríthatatlannal való szembenézésre. Ma már orvosok, jogászok, pszichológusok, szociológusok cikkeznek a halál — azaz az ember — méltóságáról ...

Kunt Ernő, a néprajzos leírja a még élő hagyományokat. — Külön nyereségünk, hogy egyszersmind kitűnő fotós is, aki képein vissza tudja adni a drámai csendet és nemes egyszerűséget. Ezért és ettől nem csupán a néprajzi gyűjtőmunka „melléktermékei", dokumentumai ezek a fotók, hanem önmagukban is minősíthető, esztétikai értékek. A fény és az árnyék, a fekete és a fehér foltok kontrasztja, az évszázadok alatt leegyszerűsödött-csiszolódott formák nemessége együttesen hat, nem feledtetve egy percig sem magát a tartalmat, amelyet kifejeznek. Van-e szomorúbb hely a temetőnél? Maga a kiállítás — hatásában — mégsem lehangoló. Nehéz megfejteni ennek a titkát. Ő maga írja, hogy soha nem pillanatfelvételeket akar készíteni. Képein mindenkor jelen van a természet. Van, amikor a fehéren vakító hótakaró, más képein éppen a virágok színorgiája jelzi, hogy a temető igenis él; szerves és fontos helye a közösség életének. Mert a kegyelet közösségi aktus, ahol valóságos és erős a közösség.

Horpácsi Sándor

KAJÁN

PERSPEKTÍVA

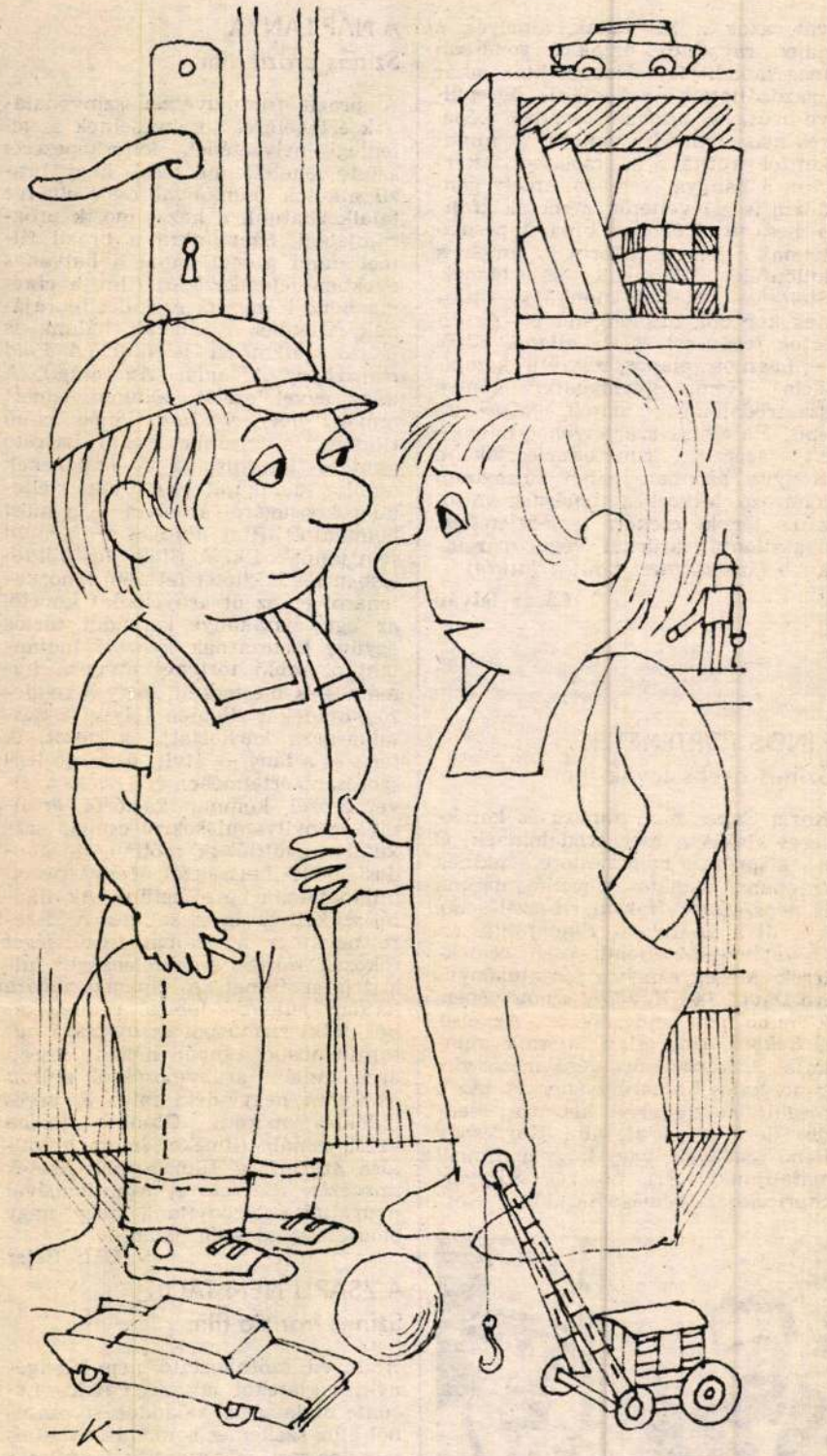

— Nem tudom, mi leszek, ha felnövök, de valószínűleg egy felhígított szürke változata annak, ami most vagyok.

ÚJ TÜKÖR / Képes kulturális hetilap

Szerkesztőség: Budapest VII., Lenin körút 9–11. 1073
Telefon: 221-285, 429-350, 222-408
Főszerkesztő: **BENJÁMIN LÁSZLÓ**
Főszerkesztő-helyettes: **FEKETE SÁNDOR**

Kiadja: **LAPKIADÓ VÁLLALAT**
Budapest VII., Lenin krt. 9–11.
Felelős kiadó: **SIKLÓSI NORBERT,** a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója
HU ISSN 0133–1361

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál, a kézbesítőknél és a Posta Hírlap Irodánál (Postacím: Budapest V., József nádor tér 1. — 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: negyedévre 120,– Ft, ½ évre 240,– Ft, 1 évre 480,– Ft.

85.1536 Athenaeum Nyomda, Budapest, rotációs mélynyomás. Felelős vezető: **Szlávik András** vezérigazgató. **INDEX: 25 817.** Meg nem rendelt fényképekért és kéziratokért a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

A Pest megyei Múzeumok Igazgatósága
szeretettel meghívja Önt és családját

Gedő Ilka

festőművész kiállításának megnyitására

Megnyitja SPIRÓ GYÖRGY író

1985. június 28-án pénteken 17 órakor a Művésztelepi
Galériában (Vöröshadsereg útja 51.)

A kiállítás megtekinthető július 28-ig.

MEGHÍVÓ

GEDŐ ILKA FESTMÉNYEI
Műcsarnok

Szokatlanul, a kronológiát megfordítva rendezett kiállítás ez. Az életút végén keletkezett, a személyes világlátást visszaadó kiforrott művektől időben hátrafelé haladva vezeti el a nézőt a művek mögött rejtező léleknek a korai rajzokban és a művésznő műtermében hátramaradott seregnyi (videofelvételen őrzött, leleplezően beszédes) tárgyban megmutatkozó leplezetlen meztelenségéhez. Ahhoz a sérülékeny, szorongó, töprengő, a belső bizonytalanságot néhol mosolyogtató tudatossággal ellensúlyozni próbáló eredendő érzékenységhez, ami Gedő Ilkából a művészi alkotást szinte kikényszerítette és munkásságát azzá tette, ami: egyetlen összefüggő és folyamatos, lüktető belső monológgá.

Bár elsősorban érezte, persze tanulta is a művészetet, ahol csak lehetett: szabadiskolákban, rövid ideig a Képzőművészeti Főiskolán is, amit azonban körülményei miatt nem sikerült elvégeznie. De úgy tűnik, sorsa mindenképpen, még diplomával a zsebében is az lett volna, hogy minden munkát egyedül végezzen el, külső segítség nélkül építse föl azt a képi világot, amely líraian elvont eszközökkel végül személyre szabott

Gedő Ilka: Fillér utcai önarckép

GEDŐ Ilka

Uj Tükör, XXIV.évf. 20.sz.1987 3.p.

Evangéliumi folyóirat.
Stuttgart 21 cm.

HUNGARY. Statistical data.
Bp. 13 cm.

formát adott tőprengései sorozatának. A második, a hatvanas évek végén kezdődő alkotó korszak gyakori motívuma, a rózsakert nem tárgya, csupán ürügye képeinek: emlékek, érzések, gondolatok gyűjtőhelye, amelyben a figyelmes, erre a fajta bensőséges ábrázolásra ráhangolódni képes nézőt nemcsak esztétikai érzékét, de emberismeretét, empátiáját is csiszolhatja, megélheti a spontán kapcsolatteremtődés kornunkban egyre ritkább és fájón hiányzó lehetőségét.

Acsay Judit

Gedő Ilka kiállítása IV. 16—V. 17. között volt látható a *Műcsarnok*ban. Jóllehet 1980-as, a székesfehérvári István Király Múzeumban rendezett kiállítása óta Gedő Ilka (1921—1985) nem számít a magyar művészeti életben teljesen ismeretlennek, kiállításai mégis mindig újra felfedezésszámba mentek. Így most, a Műcsarnok retrospektív tárlata is új színekkel gazdagította a róla eddig ismert képet. Az a szűk körű, de a magyar szellemi és művészeti életben fontos szerepet játszó, többek között Szabó Lajos és Tábor Béla nevével fémjelezhető társaság, amely nagymértékben meghatározta Gedő Ilka szellemi horizontjának kialakulását, ambivalensen vagy éppen negatívan viszonyult a művész 1940-es években készült, önmaga és környezete kíméletlen megfigyelésén alapuló rajzaihoz és pasztelljeihez. Ezért, de nyilván nem csupán ennek következményeképpen keletkezett munkásságában majdnem két évtizednyi hiátus. Művei egyébként is aligha illettek volna az ötvenes évek és a hatvanas évek elejének szűkkeblű művészetpolitikájába, s bár első, fehérvári kiállításán is szerepelt néhány rajz a korai évekből, igazi figyelem csak az 1985-ben Glasgowban bemutatott kollekció kritikai sikere nyomán vetült rájuk. A Műcsarnok Néray Katalin rendezte kiállítása most bővebben válogatott ebből a kicsit Giacomettit vagy Henry Moore óvóhely-rajzait idéző, az 1944-es budapesti gettó kitaszítottjait, majd a Ganz-gyár munkatermeit és dolgozóit expresszív hitelességgel ábrázoló, s ezeket zaklatott és szenvedélyes önportrékkal kiegészítő műcsoportból.

Szinte teljes áttekintést adott a kiállítás a hatvanas évek végétől kezdődő és a művész haláláig tartó második periódus alkotásaiból is. Ezek a szőnyegszerű textúrájú, finom színvilágú kompozíciók részben megőrzik ugyan a korábbi korszak vibráló vonalhálózatát, de azok verista nyerssége helyett egy groteszk, a szecesszió kifinomultságát kissé idézőjelbe tévő világ jelenik meg rajtuk, rózsakertekkel, művirágokkal, bohócokkal és az ehhez a felfogáshoz idomuló, „szimbolikus" családi és baráti portrék sorozatával.

dulótól tekintette át a Nagy-Britanniában történteket. A British Council és az oxfordi Modern Művészeti Múzeum szervezésében pedig a kortárs tendenciákból válogatott vándorkiállítás mutatkozott be Budapesten, Prágában és Varsóban. Koncepciójában jellegzetesen posztmodern kiállítást láthattunk: az összeállítók, *Lewis Biggs* és *David Elliott* már a katalógus bevezetőjében élesen elhatárolódtak az ún. modern művészet szüntelen fejlődésen, kutatáson alapuló stratégiájától, s megfogalmazásuk szerint a „titkos kísérletek laboratóriumában" született (ti. neoavantgárd jellegű) művek helyett a kötetlen, spontán, individuális alkotásoknak engedtek teret.

A kiállítók első csoportjában, a katalógus szerint a műveikben főleg a létkérdésekkel foglalkozó, idősebb nemzedék tagjai között több „nagy név" található. A legismertebb közülük *Francis Baconé*, akinek itt kiállított két képe azonban aligha reprezentálhatja művészetének elementáris hatását és jelentőségét. Az újabban nagyra értékelt *Kosoff* és *Auerbach* művei előtt pedig kissé tanácstalanul állt a magyar néző, nem nagyon érti a válogatók és méltatók lelkesedését az elkínzott, maszatos, piszkosbarnába fulladó felületek láttán, éppen elég ilyesféle képpel találkozott már a hazai kiállítótermekben. Az egykori popartos művészetet, a II. világháború utáni Anglia első igazán jelentős és karakteres csoportját most csak az a R. B. *Kitaj* képviselte, aki a történelem és az abban hányódó emberi sorsok iránti szenvedélyes érdeklődésével amúgy is eltért kissé a többiek hűvösebb-ironikusabb hangvételétől. S ahogy Kitaj is finoman fogalmazott realista pasztellekkel váltotta fel egykori groteszk-drámai képeit, úgy módosult napjainkra a neoavantgárd két legendás művészpárosának tevékenysége is. Nem szakítottak ugyan radikálisan egykori elképzeléseikkel, csak éppen az új idők bizonytalanabb és személyesebb szelleméhez alakították őket. Az „Art for All" jelszavát meghirdető *Gilbert and George* például a performance-ok, konceptuális kiadványok helyett most jókora fotótablókon összegzi egy-egy téma, jelszó, fogalom kapcsán vizuális közhelyekből, piktogramokból, no és decensen szomorkás hangulati töltésű

Adatok Szolnok megye történetéből. 1.köt.
Szerk. Tóth Tibor. Szolnok : Szolnok m.
Lvt., 1980

GEDŐ Ilka

BOROS Géza - PATAKI Gábor: Fontosabb kortárs művészeti kiállitások, művészeti események. = Művészettörténeti Értesitő, XXXVII.évf. 1(2.sz. 1988 92. p.

Gedő Ilka

Magyar

Festmény az egész világ

Gedő Ilka életmű-kiállítása a Műcsarnokban

„AZ ÚT a bensőségtől a nagyságig az áldozaton át vezet" — idézi Kassnert *Rilke*, akit talán *Gedő* Ilka is szeretett. Profanizálni és idomítani sem kell a mondatot, oly egyszerűen illik Gedő Ilka pályájára, mely a harmincas-negyvenes évek fájdalmasan objektív rajzaitól — az interiorizált drámától — a magára vállalat cselekvéstelenségen — az áldozaton — át a hetvenes-nyolcvanas évek fantasztikus műáradásáig tartott.

A pálya, mely Gedő Ilka halála után két évvel most a Műcsarnokban minden eddiginél nagyobb rálátást kapott, megdöbbentően egységes: mintha nem is időben, sokkal inkább térben lennének módosulásai. Nincs értelme tehát fejlődésről beszélni a szó konvencionális értelmében, csak belső kapcsolódásokról, oda-vissza utalásokról, s ezek változásairól. S éppen ezért fölösleges a megfeleléseket, hasonlóságokat, elődöket és rokonokat is fölkutatni most. Mert bár Gedő Ilka képeit nézve számtalan érintkezési pont mutatható föl, és sok-sok név sorolható elő a század művészetéből, a leltár végeredményben annyit igazolna, hogy mint az idő, a látszat ellenére a művészettörténet is csak másodlagosan, épp hogy érintve hatott Gedő Ilka munkáira.

Úgy gondolom, kevés ilyen tudatos, szilárd autonómiával, s mégis hihetetlen érzékenységgel megteremtett életműve van a magyar képzőművészetnek. Ebben az autonomitásban a lehető legtermészetesebb módon működnek — vagy inkább teremtik meg az autonomitást magát — a látott és a megtapasztalt helyzetek; a személyesség és személytelenség, az ösztönösség és tudatosság, az Én-tudat és az univerzalizmusra való hajlam, a humor és a keserűség. Másképpen fogalmazva: a lét-irónia.

Ennek a szintézis-teremtő és többértelműségre törekvő akaratnak most csak egyetlen momentumáról szeretnék írni: a képek teréről.

A FESTMÉNYEKNEK a realitás és absztrakció konvenciói elől egyaránt bújó figurái, formái mögötti térről, a többszörözött síkokról. Gedő Ilka munkáin a képsíkok egységesek, s a könnyű, oldott alakzatok nem rajtuk, inkább bennük élik életüket. Ám a síkok mögött igen gyakran újabbak tűnnek elő, a képet másik képre, a kép valóságát másik valóságra helyezve. A kiállítási katalógusból, *Bíró* Endre jóvoltából megtudhatjuk, Gedő Ilka egy-egy munkáját számtalanszor átdolgozta, valóban képet tett a képre, régi rajzait, motívumait emelve be az új felületre. Így festményei valamiképp az idő rétegzettségének is lenyomatai.

Azt hiszem, ez a dolognak csak egyik, mégpedig gyakorlati oldala. A képsíkok ugyanis gyakran elcsúsznak egymáson, egyik-másik sarka „kilóg", fölfedve egy *helyet*, egy második, harmadik helyet, melyet csak nagyjából takar el a legfelső, a látvány. A néző egyszerre találkozik így a hely esetlegességével és az esetlegesség helyével; Gedő Ilka művei egyszerre rögzítik önmaguk történeteit, s adnak lehetőséget motívumaik, figuráik életéhez.

A SZÉTCSÚSZOTT síkok, s az így keletkezett virtuális tér a laza véletlen érzetét keltik, s ezen keresztül valami különös, karcos hipervalóságot sugallnak. Olyan, mint ha... Szétváló, egymástól elforduló, egymástól leszakadó képek. Festmény az egész világ. Csak éppen az a titok, mi van mögötte.

Hajdu István

kommunikációs eszközök miként tükrözik nemzetiségi politikánk megvalósulását. Az elnökség — a témához kapcsolódva — elemezte a szövetség lapjának, a Ludové Novinynak munkáját is.

k Bizottság

ll utasítani meghamisítását

Többen is szóvá tették, hogy változatlanul vissza kell utasítani a történelemhamisítással kapcsolatos próbálkozásokat, mert még mindig vannak, akik tagadják a háború idején elkövetett bűnöket. Ezért tovább kell küzdeni a fasizmus minden megnyilvánulása ellen. Ugyancsak alapvetően fontos feladat a fiatalok hiteles tájékoztatása.

Az ülésen megválasztották a Nemzetközi Ravensbrück Bizottság új főtitkárát: ezt a tisztséget [illegible] Edit Spazman tölti be.

(MTI) A nagy októberi szocialista forradalom 70. évfordulója jegyében a Szovjet Kultúra é Tudomány Házában kedden meg nyitotta kapuit az Építészet é városépítés a Szovjetunióban cí mű kiállítás, amelyen másfélszáz fotó és makett ad áttekintést a szovjet építészetnek a második világháborút követő több mint négy évtizedében elért fejlődéséről és további terveiről. A kiállítás vendégeit Nyikolaj *Kosztyucsenko*, az SZKTH igazgatója köszöntötte, majd *Kádár* József építésügyi és városfejlesztési minisztériumi államtitkár és Mihail *Kohanyenko*, a Szovjetunió állami építészeti és polgári építési bizottságának elnökhelyettese nyitotta meg a bemutatót.

A megnyitó előtti sajtótájékoztatón Mihail Kohanyenko elmondotta, a kiállítás jól tükrözi a szovjet párt és kormány akaratát, hogy az ezredfordulóig minden család önálló otthonhoz jusson.

Gedő Ilka

Magyar

Gedő Ilka rajza

félék. Az azonban hamar kiderül, hogy kevés közöttük a hívő, az átlag rendszerint semmit sem tud a vallás dolgairól, bár kétségtelenül nagyon érdeklődő.

Ez az érdeklődés érthető, hiszen a narkósok „underground" életmódja és szemlélete a társa-

foglalkozás, a második a *lelki gondozás*, a harmadik a *szociális munka*. Minderről ezt mondja a lelkésznő:

— A csoportfoglalkozások célja egyfajta értékközvetítés; nagyon leegyszerűsítetten fogalmazva arról van szó, hogyan kell élni,

A székesfehérvári István király Múzeum meghívja Önt

GEDŐ ILKA

festőművész kiállítására

melyet

LUKÁCSY SÁNDOR

irodalomtörténész nyit meg

1980. július 6-án, vasárnap délelőtt fél 12 órakor
az István király Múzeumban

A kiállítás 1980. augusztus 3-ig tekinthető meg.

MEGHÍVÓ

A kiállításnyitó Budapestről a legkönnyebben elérhető:

vonattal: *Budapest-Kelenföldről 9,40 órakor induló gyors*
Székesfehérvárra érkezik 10,38 órakor

autóbusszal: *Budapest Engels-térről 9,00 órakor induló Veszprémi járat*
10,15 órakor érkezik Székesfehérvárra

Fk.: Dr. F. Petres Éva—1500 — 80.2797 FEJÉR

GEDŐ Ilka

91 1. 23,27

Új Müvészet

Ci Muvészet

GEDŐ Ilka

(1921-1985) festőművész kiállítása.
Szentendre, Művésztelepi Galéria, 1985.
június 28. – július 28. A kiáll. rend.
Muori András. Bev. Gedő Ilka, Spiró
György. Szentendre: Pest m. Mir. Ig. 1985
[12] p. ill

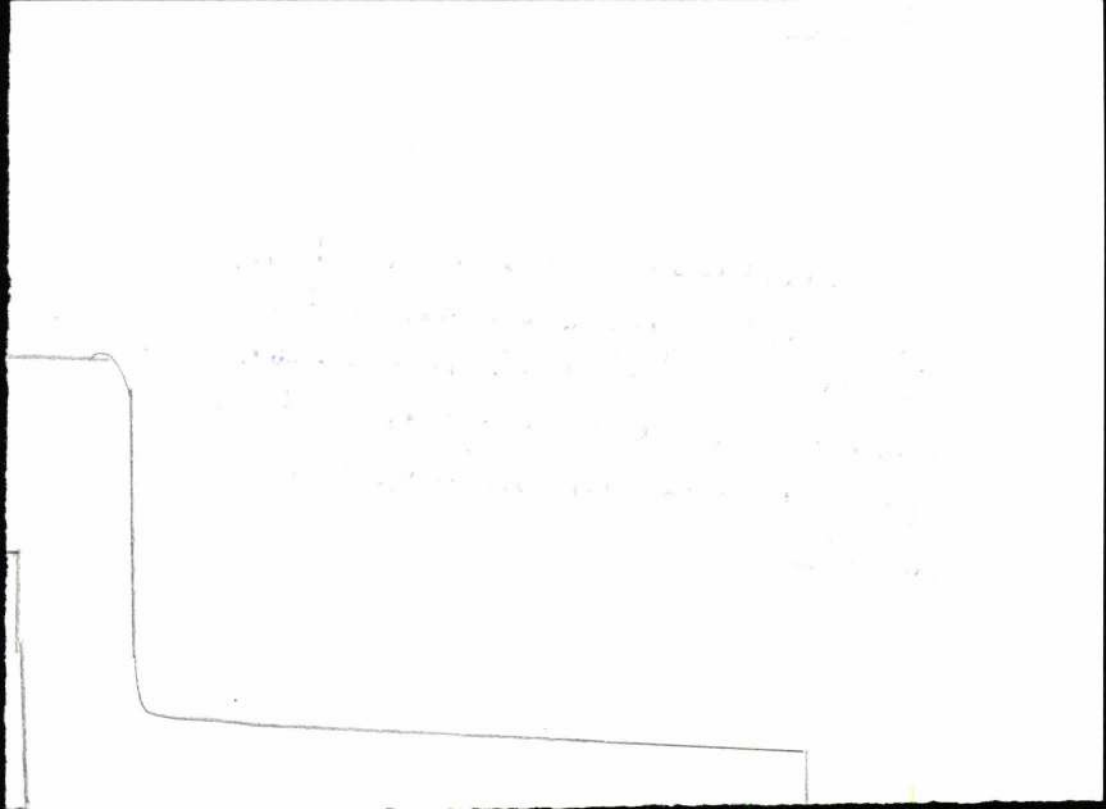

GEDÖ Ilka

Andrási Mária

Gedő Ilka festőművész
1921 – 1985

Új Élet, 1985. júli. 1. XL. évf. 13. sz.
[3.]

GEDÖ Ilka

Antalfi Mária

Gedő Ilka kiállítása
[Szentendre]

Új Élet, 1985. aug. 15. XL. évf. 16. sz.
[4.]

GEDŐ, ILka

(bán)BÁN András: Művirágok : Kamarakiállítások Szentendrén és BudaPESTEN. = Magyar Nemzet,1985. július 15.7.

Szentendre, Műventelepi Galéria, 1985

Mi hanyatlan tudásra tudnak?
Maga Homérosz se hagyott semmi vagyont hátra

ienes Stony Pointbeli műteremlakása Sari Dienes: Kerékagy-hangplasztika

i a Zen-buddhizmus, évekig hallgattam róla előadá-
t a Columbia egyetemen. Egy ideig olyan országban
tam élni, ahol a Zen fontos, mert akár tudják a japá-
akár nem, egész mai kultúrájuk a Zen-buddhizmu-
lapszik. Így az ötvenes évek végén Japánba utaztam,
kiállításaim voltak Tokióban és Kyotóban. Egy egész
töltöttem Kyotóban. Az a nagy dörzsnyomat a falon
apán sírkőről való. Először nem tudtam, meddig ma-
k, végül is két év lett belőle. Indiában is tettem egy
zabb körutazást, és hat hetet töltöttem Kínában.
művészet kifejezi, hogyan érti a valóságot... Régebben azt
m, hogy az alkotóművésznek technikailag nagyon
szültnek kell lennie. Ma már nem így gondolom. Ak-
ban az úgynevezett „primitív népek" műveit nem te-
tték művészetnek, ma ugyanolyan magas rendűnek
ık, mint minden más művészetet. Azt gondolom,
egészen pici gyerekek képesek a legcsodálatosabb mű-
alkotásokra, anélkül, hogy bármit is tanultak volna.
New-Yorki művészeti élet ... kollégák ... közeli barátok...
Parsons galériájában sok kiállításom volt, ahogy

1940-es években, akkor megk
és összebarátkoztunk. John Ca
berget a műtermembe és azt his
hogy ha valaki hatott rá abban
nem Rauschenberg. Mind nagy

Összejövetelek, társaság... M
Yorkban, de akkoriban... volt
ken találkoztunk. Azokban az i
egy összejövetel volt nálam –
összes névre, de mindenki el
egyszer férjhez Amerikában. S
deni velem, és amikor elutasí
neveztek; így, bár nem volt ig
New York lehíresebb leszbikus

A Mérleg jegyében születte
lemzőbb tulajdonsága, hogy
nem egoisták, hanem a közös
voltam, mire ezt megtudtam, d
több tábornok és karmester a
Eisenhower születésnapja meg

Gedő Ilka

Szentendre, Művésztelepi 6. 85

Losonci Miklós: Gedő Ilka Zéper. = Új T.
85. júli. 14. 3. ill.

GEDŐ Ilka

kiáll. Szentendre, Művésztelepi Galéria, 1985. VI.28-VII.28

ism, URY Iholya: Gedő Ilka festőművász kiállitása. = Művészet, 26, 1985, 10. 63,

GEDŐ ILKA

Vigilia 1989. 10.

messzire rugaszkodik. A Zémegyei Szociővár John Brown elnevezésű Városi Könyvtárának — mert hogy is hívhatnának másként egy igazi könyvtárat? — álolvasóit leleplezni akaró felméréssel kezdődik, mely — mint tudjuk — a könyvtárszociológiai kutatás alapvető s ezért elengedhetetlen feltétele. Közben természetesen más álságok is lelepleződnek. A Kádár-rezsim jellegzetes kiskirályai, az álelvtársak s az álságok világában ügyeskedők. És mindez groteszk módon a kultúra panoptikummá szűkülő területén, a tudomány jelszavával — vagyis éppen ott, ahol jobbára csak hosszú évek, esetleg évtizedek múltán derülnek ki a mulasztások, gyűlnek össze a kifizetetlen számlák és halmozódnak heggyé az adósságok, amelyet az államnak nem lehet egy összegben, egyszeri átutalással kifizetnie a nyugati hitelezőknek, mint a gazdaságban, mert ezzel az egész nemzetnek tartozik. S enélkül csak olyan ál-brigádtagok lehetünk, mint a Kamarás könyvében szereplő, aki az új brigádnevet — Czuczor Gergely — kimondani sem tudja, habár annak előtte már számos brigád — Béke, Latinca, Vörös Csillag, Popov, Paul Robeson, Walter Ulbricht, Hódító Robur — tagja volt.

Ha a szocialista realizmus követelményrendszerébe akarnánk illeszteni Kamarás rendhagyó regényét, akkor joggal hiányolhatnánk a pozitív hőst — az ő főhőse ugyanis nem mindenütt pozitív. De hát ebben a valóságban, ebben a realizmustól távol eső világban (és sajnos nemcsak Kamarásében) egyre kevésbé vannak pozitív hősök. A hősök inkább egy kicsit idétlenek, mint a Pápóczi Péter irányította — egyébként valóban tudományos igénnyel dolgozó — kutatócsoport, az említett könyvtár alagsorában. Mert Magyarországon több mint negyven év óta mindenütt megfordult a mese: a békát megcsókoló királyfi maga is békává változott. Vagyis a varázslat ereje nemhogy megtörne, tovább növekszik — minden erőfeszítés és odaadás ellenére. Így leszünk valamennyien megjelöltek. Nemcsak egy értelmetlen felmérés koordinátarendszerében, hanem amúgy is, általában, a megszűnő magánszféra magánzóiként. S mi egyebet is tehetnénk, mint Kamarás főhőse, a szemüveggel jelölt Szemüveges: beköltözünk a kultúr-centrummal szemközti patikába, ahol Vali néni eszméltető, koncentráltató, harmonizáló, pezsegtető, biztató, megkapaszkodtató, lendítő, bűvöltető és néha lebbentő teákat készít. Ha ezt elfogyasztottuk, az egészségügyi egység mögött rejtőző kamrányi szobában mi magunk is elővehetünk egy-egy füzetet: a levelest, a villanást és egyre ritkábban az öröm-füzetet. S akkor már csak olyanféle kérdések foglalkoztathatják az embert, hogy vajon előző nap este mi is történt az Ozorai Pipóban?

Mindezzel persze nem elégszik meg egy olyan alapos felkészültségű szociológus, mint Kamarás István. Neki még akkor is vannak ötletei, amikor nekünk már nincsenek. S nemcsak úgy, hogy a Reformvár emlékét felidézi, hanem megszólaltat egy derék papot is, aki szellemes példázattal szolgál nekünk, szemüvegeseknek, hogy ne csak dialektikusan — megszüntetve-megőrizve — szemléljük a világot. A derék pap, Béni atya ugyanis hisz a mosogatás csodájában, abban, hogy piszkos vízben, koszos ronggyal is lehet valamit tisztára mosni. Ámde — ami nem árt, ha kézkímélő — mosószer nélkül sajnos még ez is egyre kevésbé lehetséges... *(Eötvös)*

Giczy György

Kiállítás

Gedő Ilka kiállítása

„Lehet-e nem kirekeszteni a tárgyi ábrázolást? Lehet-e a valóság mezében? évek óta éget a kérdés. Tudom: persze, hogy lehet. De hogy ma, nekünk lehet-e? nekem?" — Gedő Ilka ezeket a húsbavágó, vérremenő, majdnem azt mondanám, életveszélyes kérdéseit 1949-ben, tehát éppen negyven évvel ezelőtt fogalmazta meg Kállai Ernő művészettörténészhez írott levelében. „Életveszélyes", igen — e kérdések akkor hangzanak el félénk és szenvedélyesen töprengő hangon, amikor az Európa Iskola révén a magyar művészet oly felszabadultan merül meg a tárgynélküli, az elvont kompozíciók, az absztrakció kötetlen, parttalannak látszó világában: csak semmi „tárgyi ábrázolás!" És akkor hangzanak el Gedő Ilka kérdései, amikor ott áll a küszöbön az, amit „ötvenes éveknek" nevezünk: bizonyos

értelemben a tárgyi ábrázolás kétes diadala. Persze, a dolog csak így, negyven év múltán, csak *innen* nézve kap történeti súlyt, művészettörténeti távlatot, a maga idején nem volt más, mint a Fillér utcai lakás barna bútorai között, egy kristályos Vajda-rajz és saját rajzai, képtervei között izgatottan morfondírozó festő megerősítést váró gondolatfutama. Így hát az *ő* számára volt a kérdés „életveszélyes" — abban az értelemben, hogy ő valóban kereste, tudni akarta a választ, a maga számára egyetlen lehetséges választ; kérdése tehát a szó szoros értelmében „életkérdés" volt.

Gedő Ilka a „tárgyi valóságot" választotta, és képei meg rajzai láttán be kell vallanunk, nem a legkönnyebb valóság jutott neki. Nem elsősorban azért, mert életének külső körülményei — történelmi körülmények! — olykor fenyegető mélységek, sors-szakadékok közelébe sodorták, hanem inkább mert *tudott valamit* erről a valóságról: az iszonyatos súlyt, amivel a létezés minden pillanata, minden aprócska mozzanata ránehezül a dolgokra. Képeiben is felismerhető ez a különös tudás, most mégis inkább a rajzokról beszélek: ezek közvetlenebbül, a szeizmográf vagy az EKG-vonalak érzékenységével jelzik a történések, az érzések, a belső és a külső világ „kilengéseit".

Tudjuk, hogy kislánykorától kezdve állandóan rajzolt és olyan természetességgel, ahogyan lélegzett. A grafit, a papír olyan eszközök voltak számára, amelyek — tulajdonságainál fogva — követni és kifejezni képesek a világ súlyát és törékenységét. Többnyire van bennük valami kócos és árnyékszerű: a keményebb és a zsírosan puha grafit mozgása nyomán különös feszültség tölti be a képmezőt, lüktet a felület, hirtelen kiválnak majd visszahúzódnak a figurák, a részletek. Már a korai, a negyvenes évek elején készített rajzokon is fel-feltűnik ez a nem egészen valóságos, a jelenések tünékeny és rebbenékeny nyomait rögzítő formálásmód, itt azonban a „tárgyi valóság" súlya, a látvány, a modell háttérbe szorította azt. A gettóban, a zsidó aggok házában 1941—44 között, vagy a Ganz gyárban 1946—47-ben készült lapok pontosan mutatják ezt: az alakot körbefogó kontúr még folyamatos, az arcok, a pillantások, a tétován leeresztett karok egyszeri, egyedi valósága sugárzik át a vonalakon; olyan életanyag, olyan sorsminták, az emberi létnek olyan — személyesen megélt — megrendülése, földrengése vette körül ezekben az években Gedő Ilkát, hogy ezek mellett elsápadt minden belső látvány, erejét vesztve hullt alá a jelenések sora, noha — látható — a háttérben azért ott motoszkál furcsa törmelékként. És látható az is, hogy a negyvenes évek arcképeiben, önportréiban hogyan bújik ki a látvány, a „tárgyi valóság" alól mindaz, ami a későbbi rajzok legfontosabb rétege, mintegy centruma lesz: az ember, a tárgyak, a világon létező valamennyi lény kimondhatatlan, megfoghatatlan, és rettenetes sebezhetősége. A vonalak — bármilyen biztonsággal kerítik is be, bármilyen szabatosan lokalizálják az ábrázoltat — kuszának és töredékesnek hatnak: valójában kínos érzékenységgel követik azt a hangtalan földcsuszamlást, azt a tapintatosan rejtőző hegyomlást, amely a lélekben és a képzeletben oly gyakran bekövetkezik egy élet folyamán. Minden törékeny és furcsán izgatott itt, a „giacommettis", kalapos fejek, az olvasáshoz hajló alakok és a karcsú asztalkák vagy a puscsinói ablakban feltűnő reggel. Ezzel az egyszerre bizonytalanul motoszkáló és mégis halálosan pontos rajzzal leginkább Vajda Júlia érett munkáiban találkozik az ember, vagy korábban Vajda Lajos utolsó szén- és tuskompozícióin. És természetesen, más oldalról lehet a szecesszió késői hajtásának, fáradtabb és többet tudó szellemi rokonának tekinteni Gedő Ilka rajzait, mint ahogyan képeiben is van valami a Gulácsy képek bohócos valószínűtlenségéből. Mégis azt gondolom, nem igazán illő ilyen köznapi stiláris szempontok szerint nézni őket. Vagy legalábbis bizonyos vagyok abban, hogy számára — amikor rajzpapírjaival bíbelődött, vagy festőállványa előtt állt — a teremtés nem stiláris kérdés volt. Belső munka inkább, tétova töprengés, heves morfondírozás, bonyolult és halkszavú megfogalmazása annak, hogy minden szilárd jelenség mögött szétfoszló tudás, homályos tapasztalat és legfőképpen az érzések és gondolatok találkozása mentén húzódó titkos törésvonalak rejteznek — és minden ezekben, ezek által nyerheti el értelmét. Másképpen szólva: isa, por és hamu vagyunk.

Kovalovszky Márta

Győ Ilka (festő)

In. UJ IRÁS, 25. évf. 7.sz. 1985.

Képek cime nincs közölve, feltehetően Lukácsy gyüjteményéből valók.

LUKÁCSY SÁNDOR

Gedő Ilka

A nevét sem ismertem, amíg – 1980-ban – egy barátom el nem vitt hozzá. A műtermekben szokásos festői rendetlenség fogadott: falhoz, szekrényhez, széktáblához támasztva mindenütt képek, festmények, grafikák, portrék, szentendrei udvarok, cirkuszi jelenetek, furcsa cirkalmak és még furcsább alakok, főként pedig virágok, rózsák, a párizsi Luxembourg-kert rózsái, különös szelekben hajladozó vagy reszketve összebúvó rózsák, rózsa-látványok, rózsa-sejtelmek, rózsa-víziók, egész rózsaliget (inkább szomorú, mint vidám) a Baross utcai ház második emeletén – az akkor hatvanadik évébe lépő művész élete *első* kiállítására készült.

Ez persze magyarázatot kíván.

Gedő Ilka művészpályája több mint négy évtizede kezdődött. Történelmünknek nem éppen kedvező éveiben. Aztán meg hamarosan olyan esztendők jöttek, amikor a magyar művészet eleven góca, Szentendre, puszta földrajzi, menetrendi adattá változott – ezért-e vagy belső okok miatt, tény az, hogy Gedő Ilka jó két évtizedre fölhagyott a művészi tevékenységgel. Ez szokatlan és furcsa, de még furcsább és csodálnivaló az, hogy ily hosszú megszakítás után volt ereje a folytatáshoz, az újrakezdéshez.

A pálya első lépéseit annak idején – tanítók, mesterek nélkül – a grafika jegyében tette. Alakok, elkapott névtelen portrék, mondiglianisan megnyúlt nyakak, szomorgó női fejek, várakozók és tanácstalanok esett figurái; hosszan alászálló, vézna, hullongó vonalak, amelyek nem az analízis eszközei, hanem sűrű sokaságukkal a tömbformálásé; a mondanivaló, melyet hordoznak: szánalom és szorongás. E korai műveknek magukban is van jelentőségük, a bennük testet öltött hajlamok pedig Gedő Ilka mai művészetének karakterét is meghatározzák és éltetik.

A hosszú hallgatás után nem ott folytatta, ahol abbahagyta. Grafikusból festő lett. És mintha távolléte idején is részt vett volna a magyar festészet mozgalmaiban, fenntartva valami lappangó készenlét állapotát. Ez idő alatt a hazai festészet főiránya – vagy amit legalábbis egy többszólamú kórus cantus firmusának nevezhetünk – elvált a naturától, anélkül, hogy teljes absztrakcióval megtagadta volna. Maradtak benne látványelemek, de emlékjellé, utalássá, idézetté transzponálva. Ahogyan például Klee csinálta külföldön. Nálunk egy nagy nemzedék dolgozta ki ez irányzat egyéni variánsait: Korniss Dezső, Bálint Endre, Vajda Júlia, a fiatalabb Papp Oszkár, és akinek felejthetetlen alakját Gedő Ilka portrékölteménye őrzi: Országh Lili. E nemzedéktársakhoz csatlakozott Gedő Ilka, anélkül, hogy művészete bármelyikükéhez is hasonlítana.

Ha festményeinek legfőbb és gyakran ismétlődő jellemvonásait mintegy fantom-portrévá egyesítjük, azt a következőképpen írhatjuk le:

A festmény alapja mint valami piszkos, kopottas, árva fal. E legnagyobb felületi egység egy másik, nem sokkal kisebb egységet keretez: valami ablakszerűt. Az

ablak felületén, minden távlatosság nélkül, testetlen jégalakzatokként, emberi figurák, növények, virágok rajzolódnak ki.

Az a piszkos fal persze valójában nagy műgonddal megmunkált festői felület, amelyből tapogatózó színek szivárognak elő. Az az ablakkeret persze ferdén elmozdul egy kicsit, hogy törvénnyé tegye az aszimmetriát. Azok az alakok persze csak látványemlékek – figurák transzfigurációi. S az egésznek van valami grafikus jellege: határozott kontúrok mindenütt, önálló életű vonalrendszerek.

Kontúrok, aszimmetriák, színek: ezekből az elemekből épülnek fel Gedő Ilka művei, s mind a három elemnek közös, egységes mondanivalója van.

A festészet történetének alkotásait, azt hiszem, tipologizálni lehetne aszerint, milyen kontúrokba foglalták alakjaikat, milyen vonalvezetéssel éltek a festők. Vegyünk egy példát a hazai középkorból. P. N. mester képein a kontúrok folyamatosak, simák, nyugalmasak. M. S. mester háborogva, cikcakkos szögleteken át, egymást metszve, törékenyen vezeti vonalait. Gedő Ilka képei ebbe a második tipológiai osztályba sorolhatók.

Elindít egy vonalat, máris megtörik, szálkássá, repedezetté válik, belemar, belehasít a felületbe, ékszerű alakzatokat képez, olykor mintegy összetorlódott jégtáblákat formáz. Korunk sgraffittója azon a piszkos falon. Élekkel támadó, nyugtalan koré, melyben a művész a szerkezet rendjét is csak aszimmetrikusan fogalmazhatja meg. Azok a színek pedig: visszafogottak, bujdoklók, mintha valami tiltaná őket, ritkán szólnak erősebb hangon, inkább csak összesúgnak, esengve valami harmóniáért. És azok a virágok: nem az önfeledt tenyészet virágai, aggodalmasan kapaszkodnak száraikkal, szél zilálja magányukat, mert magányosak akkor is, ha csoportosan állnak.

Ne habozzunk kijelenteni: ezek a festmények világképet közvetítenek. Vagy pontosabban – s ezt nem kicsinylően mondom – világsejtelmet. Ez a művészet nem formál határozott ítéleteket; érzelmesen, tűnődve mondja el, micsoda világban élünk. Költészete nem a gondolatoké, de mindent tud arról, ami hangulat. E hangulatnak rokonsági köre: Odilon Redon, boszorkány-víziói nélkül, Gulácsy Lajos, ó-toszkán concettók nélkül.

Ne higgyük azonban, hogy egy festői életműről mindent elmondtunk, ha világképét kibontani törekedtünk. A festmény per definitionem – vagy ha úgy tetszik: per tautologiam – nem egyéb, mint látvány. Önmagáért. Íme ezek a virágok: azt mondják, virág vagyok. Ezek a kacskaringók: kacskaringó vagyok. Ezek sárgák: sárga szín vagyok, világítok egy kicsit.

Ezt mondják. És mit mondjunk mi? Folyamodom én ahhoz az ősi szóhoz, melyet nagy esztétánk, Erdélyi János – gondolom tévesen – magával a *kép* szóval rokonított, ahhoz az egyszerű szóhoz, melyet Kant s annyian mások próbáltak bonyolultan magyarázni, gondolom, végső bizonyosság nélkül; ősi és egyszerű, talányosan is találó szóval mondom: ezek a képek egyszerűen szépek.

„Ki várni érez, várni tud" – írta egy keservesen bizakodó, kései versében Ady. Sokáig várt Gedő Ilka, míg végül eljött számára a szépségteremtés évadja. Mi adott néki erőt? Egyik-másik képén Nap-motívum tűnik föl, sugarasan, színesen, kései bizakodásban. Talán ezek a boldogságos színek akarták, hogy a művészkéz egyszer megfesse őket.

Történhetett volna persze másképp is. Ez esetben egy boldogtalan emberrel több volna e hazában. Mi pedig szegényebbek volnánk. A magyar nemzeti kultúra volna szegényebb.

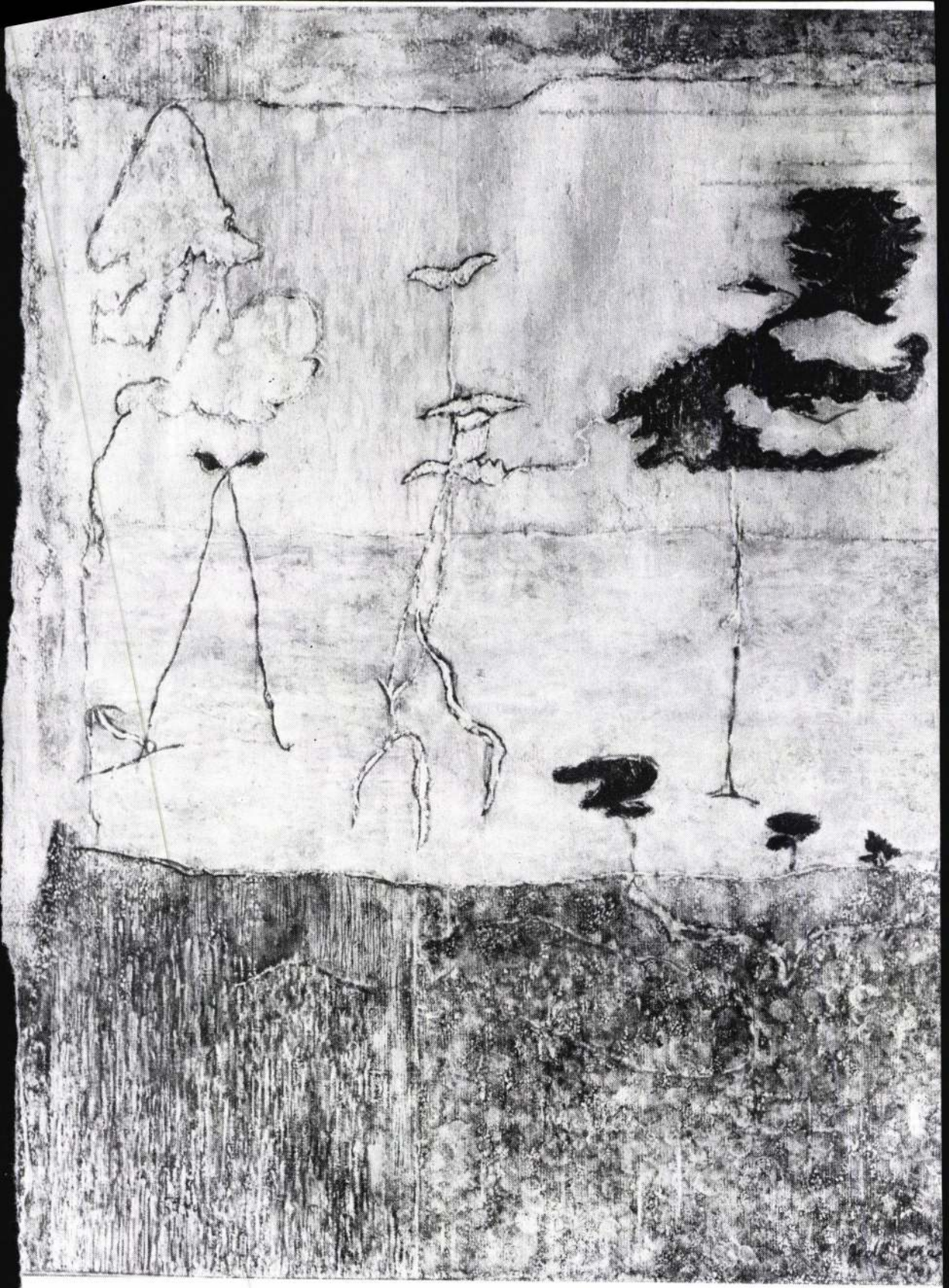

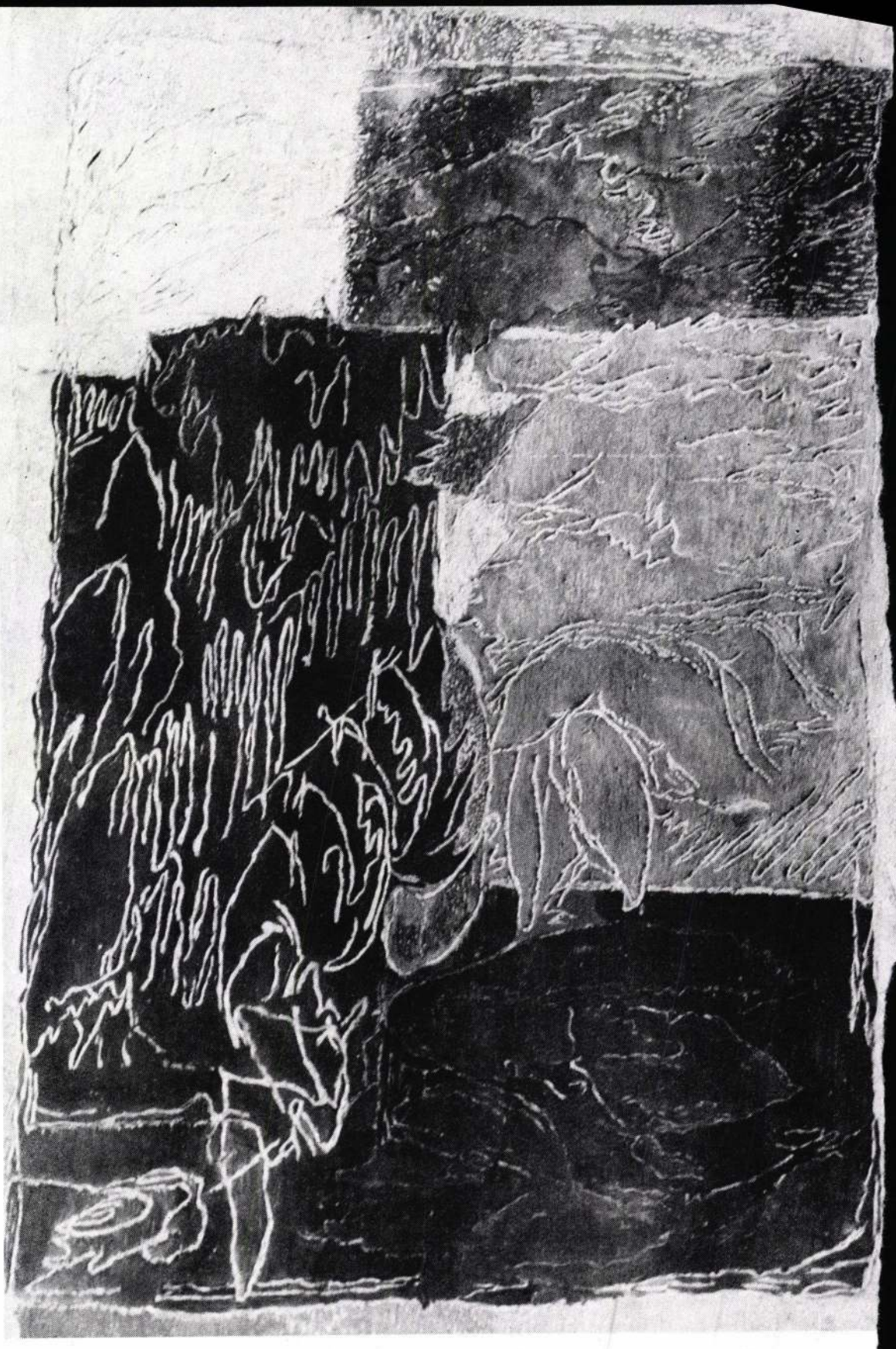

XXV. ÉVFOLYAM
1985. JÚLIUS
7

új írás

IRODALMI, MŰVÉSZETI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

Ára: 17,– Ft

új írás

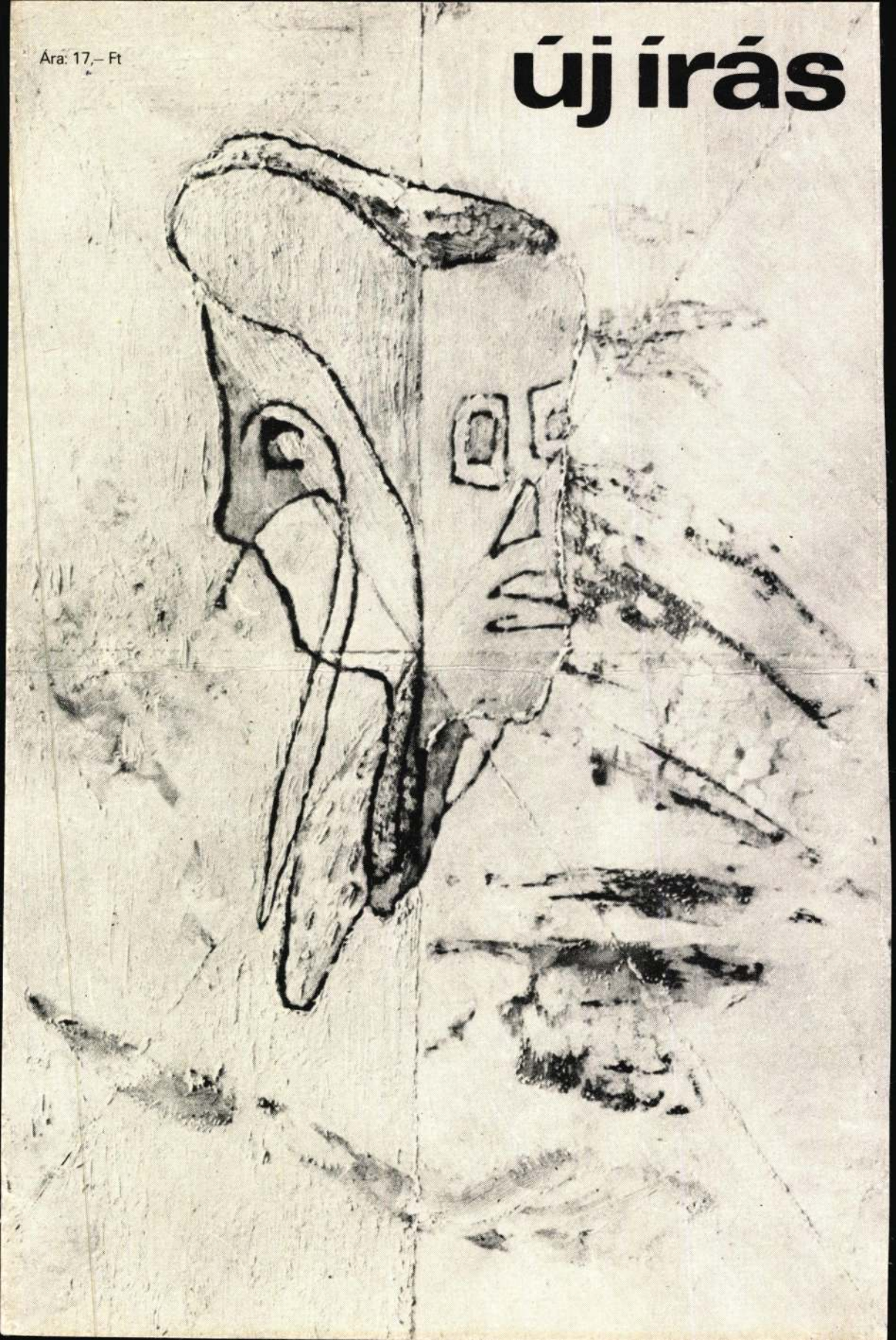

2000

IRODALMI ÉS TÁRSADALMI HAVI LAP

Szerkeszti: Bojtár Endre, Herner János, Horváth Iván, Lengyel László, Margócsy István, Szilágyi Ákos, Török András.

»Csak épp a helyét nem találja.«

CS. GYÍMESI ÉVA

»valamit bele kell nyomni a nő kezébe«

CYPRIAN NORWID

»egyáltalán, kitör-e mostanában a III. világháború?«

GRIGORIJ POMERANC

GEDŐ ILKA

Mcmxc Október

Szerkesztőségi órák: csütörtökön délután kettőtől négyig a New York kávéház karzatán.

ÁRA HUSZONKILENC FORINT

Felix

SREĆKO PUNTARIĆ

Krátkij kursz

Megrendelhető a 2000 címén: Budapest 1396 postafiók 464.

Oroszországnak elsők között kell rálépnie az előttünk felsejlő útra, újraértelmezi a Harmadik Róma szimbólumát, miközben szétzúzza az egyetemes hit és az egyetemes birodalom bizánci egységét, s *A Karamazov-testvérek* sztareceihez hasonlóan föloldja az államot az egyházban.

Nem tudni, mennyire lesznek ezek az eszmék népszerűek a mai orosz értelmiség körében, holott hozzájárulhatnának ahhoz, hogy megszabaduljunk a birodalmi gőgtől, mégpedig úgy, hogy közben megőrizhessük az orosz kultúra nélkülözhetetlen elemét, az egyetemességet. A megújult orosz szellem a Nyugattal és a nagy kultúrák eleven erőivel együtt termékenyen részt vehetne a kor globális válságából való kiútkeresésben.

Oroszország egyik szellemi hozadéka az egység és tagolt egység misztikus filozófiájaként értelmezett, dogmatizmustól mentes bizánci teológia lehetne. Nemcsak a Szentháromság egységét értelmezhetné, hanem minden más egység és egyéniség filozófiájává válhatna. Ha Isten és ember mint két egymással ellentétes és teljességgel összeegyeztethetetlen lény olyan egységre léphet egymással, melynek elemei egylényegűek, egyenrangúak, egymástól különbözőek, de mégis elválaszthatatlanok, akkor az Istenhez vezető különböző utak és különféle hitvallások is közös nevezőre hozhatók. A Világ Rózsájában jelenlévő, egymástól különböző, de elválaszthatatlan elemek egységén belül minden egyes vallás megőrizhetné a maga dogmáit, a maga ikonjait, miközben a szeretet szellemében mindegyik vallás megnyilatkozhatna a másik számára is. És ilymódon egy magasabb rendű értelem fölfoghatja mindazt, amit Ivan Karamazov a maga „euklideszi elméjével" sohasem érthetne meg.

FORDÍTOTTA KISS ILONA

éppenhogy az önfeláldozást, éppenhogy a hősi magatartást! Éppenhogy ez az, amit a művész annyira keresett e műben, amit kidomborított és amit a közönség vár...

A kissé köpködő szónok megtörölte a száját, a szobrász pedig mindkettőjükkel kezet szorított, mivelhogy az énekes, az ifjú turista és a festő, kik általában kerültek mindennémű vitát (mely dolog hiábavalóan terheli az ember agyát), már ennek előtte halkan és udvariasan kisurrantak a műteremből.

Az agár, amely szokásához híven a távozókat szertartásosan kikísérte, odakinn a folyosón hirtelen ezüstös csengésű ugatással jelzett... A szobrász intett a szerkesztőnek és nekünk, hogy a kutya hangjából kiolvassa, miről van szó...

Ezenközben nyílt az ajtó, s belépett rajta egy közepes termetű férfiú, lapos, szürke kalapban, frissen vasalt szürke öltönyben, igen választékos fehér sállal és mellénnyel, amely alól egy vastag aranyláncon apró kulcsocskák és drágakő fityegők terültek a hasára. Az amerikai volt, az Egyesült Államok nevezetes hírlapjának tudósítója.

Kollegiálisan üdvözölte a szerkesztőt, meghajlással köszöntötték egymást a szobrásszal, majd miután egy mozdulattal felénk is eleget tett az udvariasság követelményeinek, egyenesen a szoborcsoporthoz ment, egy ideig nézte mélyen ülő szürke szemével, kalapját hátratolva homlokából, és vöröses szakállát simogatva, amely a leborotvált bajusz mellett még dúsabbnak hatott.

– Szeretném, ha részletes magyarázattal szolgálnának a szoborkompozícióról – mondta a szerkesztőnek és a szobrásznak, aki nyomban hátrébb húzódott egy fél lépéssel, hogy ne kelljen elsőként megszólalnia.

– Ez egy... (ahogyan már említettem volt) – mondta a szerkesztő – emelkedett pillanat az emberi életből... a férfialak a tetterőt jeleníti meg, amellyel a munkáját végzi... a nőalak annak ígéretét, hogy részt kíván venni ő is...

– A nő – szakítja félbe az amerikai – úgy vélem, egy kulcsot tart a kezében, emitt lent pedig – és itt az oroszlánnak szánt agyagtömbre mutatott – egy koffert látok... a nő tehát a Takarékosságot jelképezi?... A férfialak ereje jól ki van domborítva, s szépnek ígérkezik! – Úgy vélem, hogy a koffer mellett helye volna még földművelő és kézműves szerszámoknak is... Így, ahogyan most van, ez az alsó tömb jobban hasonlít valamely alvó állathoz, semmint egy ládához!...

A szobrász, odalépve a szoborhoz, kijelölte egy sarló formáját és egy bőrönd két oldalát, ezek után az amerikai még egyszer körbejárván az egész együttest, így kiált fel:

– Régen nem találkoztam világosabban kidomborított és szebb gondolattal... E szoborcsoport értelmesen és egyúttal közérthetően jeleníti meg a KAPITALIZÁCIÓT... Tekintve a munka jelenlegi állását, remélem, megfelelő lesz, ha a szerkesztő kolléga szíveskedik felírni a vizitkártyámra...

És itt átnyújtotta vizitkártyáját a szerkesztőnek, aki buzgón készülődött az íráshoz, míg ő folytatta:

– a következőket:

*Isaak Edgar Midlebank jr., a nagyrabecsült*** szobrászművésztől ezennel megrendeli a Kapitalizációt ábrázoló szobrot, folt nélküli, hibátlan fehér márványból elkészítve, amely árban nem haladhatja meg sokkal a 15 000 dollárt.*

– Ez így megfelel önnek? – kérdezte az amerikai, mire a szobrász is átnyújtotta a maga vizitkártyáját a szerkesztőnek, aki ráírta:

*Nevezett*** szobrász vállalja, hogy eleget téve Isaak Midlebank (jr) nagyságos úr megrendelésének, elkészít egy szoborcsoportot (Kapitalizáció címmel), lehetőség szerint folt nélküli, hibátlan fehér márványból, amelynek ára nem sokkal haladhatja meg a 75 000 lírát.*

Ezek után az amerikai monokliján keresztül figyelmesen elolvasta mindkét írást, és megkérte még, hogy írják hozzá a kifelejtett dátumot, s amikor ennek eleget tettek, kicserélte a vizitkártyákat, mondván:

– Minden rendben van és szabályszerű!... fogadja leghőbb gratulációmat a tálentumához – itt a kezét nyújtotta –, meg az oly szép agarához!... Mily csodálatos állat! Mily szép fajta!... Bizton állítom, hogy még egy ilyen szép eb, ilyen szép fajta nincs az egész városban!

Ezt mondván meghajolt és elindult az ajtó felé.

A szobrász egyik kezével ügyesen sietve egy vizes rongyot dobott a *Kapitalizációra*, a másikkal felkapta a kalapját, és sietett a szerkesztő és a házitanító után, kik körüludvarolták a távozó vendéget, akit szerény fogat várt, hogy alkalmasint elvigye őt valahová máshová.

A szívem nehéz volt, a lelkemet megalázták... tán a szél vagy valami jajszó, Jób hangnemében, azt suttogta a fülembe: „Lám, e joggal átkozott világon minden, ami szűzien átszellemült gondolatban fogant, így kél el hat dollárért!... (30 EZÜSTÉRT!)..."

És bármiképpen is feltettem magamban, hogy semmit sem mondok, semmit nem fűzök hozzá, semmit nem ismétlek, mégis, mivel ennek teljes erkölcsi súlyát nem tudtam magamra vállalni, így szóltam a szerkesztőhöz:

– Mégiscsak mily messze vannak az oroszlánok elé vetett hívők és a hitvallás a Kapitalizációtól!

Ő ugyanakkor, megigazítva hajlékony szemüvegét, esernyője hegyével rajzolgatni kezdett valamit a kövezeten, és föl se pillanatva, így riposztozott:

– A redakció nem telefon. Napról napra mi is hasonlóképpen cselekszünk csaknem minden gondolattal és minden érzéssel... A REDAKCIÓ – REDUKCIÓ...

– Úgy, mint ahogyan a lelkiismeret – az lelkiismeret – válaszoltam.

FORDÍTOTTA CSERVENITS JOLÁN

fontosságát abszurd lenne tagadni, vajon egy nem dinamikus társadalom képes lenne-e kielégíteni egyet is azon *szükségletek* közül, amelyek a szocializmus mint eszme és mint mozgalom megszületéséhez vezettek?

De legelőször is még egy másik kérdést kell feltennem: Mit jelent egyáltalában Európa? Európa fogalmának természetesen semmi köze sincsen a földrajzhoz. Az Európát illető kérdés egy sajátos szellemi beállítódásra és az életformák sajátos keretére vonatkozik. Edmund Husserl írta: „Szellemi értelemben nyilvánvalóan Európához tartoznak az angol domíniumok, az Egyesült Államok stb. is, nem tartoznak viszont oda a vásári menazsériák eszkimói, indiánjai vagy a cigányok, akik állandóan keresztül-kasul csavarognak Európán." A kérdés már csak azért is fontos, mert semmiképpen sem áll fenn többé az a magától értetődés, amellyel a 19. században Európát az emberiség legmagasabb *fejlettségi szintjével* azonosították. Amikor Marx azt állította, hogy az antik görög világ volt „az emberiség normális gyerekkora", csak saját korának átlagos meggyőződését fejezte ki. Ma már hajlamosak vagyunk inkább azt állítani, hogy a görögség világa, és az az európai történelem, amely vele kezdődött el, inkább kivétel, de semmiképpen sem a norma az emberi szocialitáson belül, jóllehet nincsen kizárva, hogy Európa alárendeli magának vagy a szó szoros értelmében véve kiirtja Földünkön a kultúra valamennyi egyéb formáját.

A nem európai norma egyfajta statikus társadalom. A statikusság természetesen nem azt jelenti, hogy egy normális nem európai társadalomban sosem következtek be változások. De ezek, még ha nem is külső erők (természet vagy más társadalmak) okozták őket, nemcsak lassúak voltak, hanem, és ez a fő, nem szándékoltak. Senki fejében sem fordult meg az a gondolat, hogy megváltoztassa a társadalmat. *Az európai típusú civilizáció igazi specifikuma az az állandó törekvése, hogy meghaladja, tökéletesítse önmagát, s ezt sajátos úton haladva tegye: kiterjesztve hatalmát környezete felett, beleértve az utóbbiba a természetet is.* Ez az egyetlen civilizációs forma, amelynek az a célja, hogy kiterjessze az ember hatalmát. Európában a modern idők egész filozófiai antropológiája úgy tekint az európai civilizációnak erre a vonására, mint az ember univerzális sajátosságára. Hobbesnak az az állítása, hogy az ember „természettől fogva szereti a szabadságot és a mások feletti uralmat", éppoly világosan fejezi ki civilizációnknak ezt a jellegét, mint Nietzsche meghatározása az életről mint hatalomra törő akaratról. S a romantika, midőn visszavágyódott a középkorba, nem vette észre, hogy a keresztény kultúra mélystruktúrája ugyanaz volt már, mint az újkori szekuláris kultúráé. A huszadik századi fenomenológia két nagy alakjának, Max Schelernek és Martin Heideggernek az európai kultúrát és civilizációt illető kritikája mélyebbre ás le, mint a dinamizmus és a mögötte rejlő konkurenciaharc felületi romantikus kritikája. Scheler és Heidegger egy rövid korszak után, melyben a bírált civilizáción belül szerettek volna olyan politikai erőkre találni, melyek képesek lennének újjáalakítani ezt a civilizációt (Scheler lelkesedése 1915-ben, Heidegger rövid náci elkötelezettsége), megértették, hogy nincsenek és nem is lehetnek olyan hatalmak, amelyek megváltoztathatnák e civilizáció alapvető karakterét, minthogy e civilizáció alapvető nehézségei abból adódnak, hogy a hatalom köré szerveződik. Nagyon jellemző, hogy Scheler halála előtt, a húszas évek közepén, az egyetlen volt a látszatra egyformán romantikus kultúrkritikusok között, aki nem korának egyik vagy másik szélsőséges-totalitárius mozgalma mellett állt ki, melyek egyre inkább uralták a német világot, hanem a liberális demokrácia hívéül szegődött, s jóllehet Heidegger soha nem lett demokratává, a harmincas évek második felét követően kialakult rezignációja, melyet utolsó interjújában úgy öntött szavakba, hogy „már csak egy Isten menthet meg bennünket", ugyancsak azt az új és végső meggyőződését tükrözte, hogy *az európai ember problémáira nincs és nem is lehetséges politikai megoldás; s minthogy ma már ténynek tűnik, hogy az emberiségnek mint olyannak a sorsát az európai civilizáció határozta meg és fogja meghatározni, nem lehetséges politikai megoldás az emberiség problémáira általában sem.*

Scheler és Heidegger egyaránt a dualizmust tekinti az európai kultúra fő vonásának. E dualizmus a szubjektum és az objektum elválasztásában, valamint a szubjektumnak, az embernek abban a törekvésében rejlik, hogy, Heideggerrel szólva, „a létezők urává" legyen. Heidegger ennek a „metafizikai" kultúrának az eredetét a Platón és Arisztotelész filozófiájával bekövetkezett fordulatra vezeti vissza, Scheler pedig az európai, az ő terminológiájában éppen „antimetafizikus" kultúrát a kinyilatkoztatásra épülő vallás és a pozitív tudományok szilárd szövetségével magyarázza. Egy olyanfajta kultúrkritika, amely arra figyelmeztet bennünket, hogy ez a fajta kultúra és a ráépülő civilizáció szükségképpen katasztrófába torkollik, semmiképpen sem megalapozatlan. Ugyanakkor az a törekvés, hogy a civilizációnak e belső tendenciáját politikai eszközökkel elnyomják, illetve hogy erőszakot alkalmazva megváltoztassák antropológiai bázisát, nemcsak hogy bukásra van ítélve, hanem olyan következményekhez vezet, amelyek majdhogynem az ellentétét képezik a szándékoltnak. A végeredmény közhely: az elnyomás és az erőszak nem alkalmas eszközök arra, hogy megszüntessük az elnyomást és az erőszakot. Nem véletlenül, hanem szükségszerűen lett a radikális szocialista vállalkozás végeredménye a természeti környezet még nagyobb fokú tönkretétele, mint a versenyre épülő világban, az egyének egymástól való totális elszigeteltsége, az „elidegenedés" nem véletlenül jutott olyan fokra, amely ismeretlen az egyén szabadságára épülő világban. Az elnyomás és a terror itt megtapasztalt mértéke lehetetlen a hatalom megosztására épülő társadalomban, az anyagi termelés totális dezorganizációja pedig nagyon hasonlít ahhoz, ahogyan a korlátozatlan liberális utópia megvalósulásának következményeit szoktuk elképzelni.

Nyitott kérdés, hogy vajon az európai ember képes-e bármit is tanulni a szocializmus történetéből. Úgy tűnik, Európát egyesíti az a nézet, hogy semmifajta elnyomó eszköz sem alkalmas arra, hogy úrrá legyünk annak a kultúrának a némelykor igen negatív és veszélyes következményein, amely nekifeszül a létezők összességének, s azok urává kíván lenni. Ha a minimumra akarjuk korlátozni expanzív civilizációnk inherens veszélyeit, akkor nem az az önellentmondásos törekvés a járható út, hogy hatalom segítségével törjük le az erőszakot, hanem a hatalmak

kölcsönös korlátozása. Politikailag fogalmazva ez azt jelenti, hogy csak a szociális problémákra érzékeny liberális demokrácia képes rá, hogy azokat a célokat szolgálja, melyeket eredetileg a szocialista gondolat akart megvalósítani. Annak a szocialista államnak a helyére, amely minden lehető és lehetetlen eszközzel az új ember kovácsa kívánt lenni, olyan intézményrendszert kell állítanunk, amely jóllehet nem képes a társadalmi ellentmondásokat általában kiküszöbölni, de eléggé rugalmas ahhoz, hogy újból és újból, a lehető legkevesebb erőszakot alkalmazva oldja meg az újonnan keletkezőket. Hadd említsem meg ebben az összefüggésben Norbert Elias nevét, aki úgy látja, hogy a különböző embercsoportok egyre növekvő kölcsönös függősége egyben a hatalom korlátozását és az erőszak csökkenését jelenti. Ez a belátás evidenciává vált a világnak azon részén, ahol nem olyan régen az emberi lélek szocialista mérnökei az európai ember természetét akarták megváltoztatni. A kérdés csak az, hogy vajon a totalitárius hatalom által teljesen tönkretett társadalmak képesek lesznek-e rekonstruálni és újjáéleszteni önmagukat. És mindenekelőtt, hogy vajon a minden eddiginél mélyebben frusztrált orosz társadalom, látván, hogy az áldozatok hiábavalóak voltak, látván, hogy Oroszország maradt, ami volt, Európa szégyene, képes lesz-e létrehozni olyan magatartásformákat, melyek arrafelé mindig is ismeretlenek voltak. Nem hiszem, hogy korunk ezen egyik legégetőbb kérdésére elméleti választ lehetne adni.

piája tudja az alapos reformok mellé állítani a politikát és a polgárokat, a legtöbb érvelő fegyvertárában csupán jelszavak vannak. Felhívások új célok kitűzésére, új látásmód elsajátítására, az akaraterő összpontosítására, a szilárd vezetés megerősítésére. S mindez szépen is hangzik (ki volna bolond ellentmondani ilyen nemes törekvéseknek?), de, ha mégoly szándéktalanul is, túlságosan visszaköszön bennük a múlt.

FORDÍTOTTA BARABÁS ANDRÁS

XyWrite

Gyors
Magyar nyelvű
környezetben működik
Programozható
És még olcsó is!

Az XyWrite szövegszerkesztő a terjedelmes szövegeket író, sok témával dolgozó embernek készült. Az egyszerű levélírástól speciális feladatok megoldásáig (például tudományos dolgozatok, forgatókönyvek), sokféle igényhez alkalmazkodik. Ideálisan alkalmazható az elektronikus kiadványszerkesztésben, mert nincs olyan fényszedő rendszer, amely ne fogadna el XyWrite szöveget. Parancsai egyszerűek, logikusak, könnyen használhatók. Egy óra tanulás után már a kezdő is dolgozhat az XyWrite programmal. Egyetlen billentyű lenyomásával a felhasználóbarát help üzenet segíti a munka folytatását.

Az XyWrite gyors és hatékony, a szövegblokkok könnyedén mozgathatók, másolhatók. Egy pillanat alatt lefut a keresés és szócsere. Egyszerű billentyűzéssel ugrálhatunk a megjegyzések, lábjegyzetek között. Az ablaktechnika révén egyidejűleg akár kilenc szöveget is szerkeszthetünk. A többször használt szövegrészek tárolhatók és visszahívhatók, időt takarítva meg a felhasználó számára.
A képernyőn megjelenik az aláhúzás, kövér szedés, középre igazítás, új bekezdés. Sokat segít az automatikus elválasztás és a kivételszótár, a magyar helyesírás ellenőrzés fejlesztés alatt áll.

A programot forgalmazza:

CM COMPUTER MEDIA

1011 Budapest, Iskola utca 8. Telefon: 115-3061 Telefax: 115-5087

GEDÖ ILKA

Szabó Julia

Gedő Ilka halálára

Élet és Irodalom 1985. június 28. 12.

.oned, see Judit Szabadi: The
s Gulácsy, Acta Historiae
(1970), pp. 293--315; Béla
nstok, Acta Historiae Artium
. 353--387; Judit Szabadi:
ing, New Hungarian Quarterly
p. 187--189; István Genthon:
Historiae Artium 5, no. 1--2
; István Genthon: Béni Fe-
an Quarterly, 1., no. 1 (1960),

GEDŐ Ilka

Lukácsy Sándor: Gedő Ilka.
= Új Írás, 25, 1985, 7. 69-70. ill

GEDŐ Ilka

† 1985. június 19.

GÉTVAI Ágnes: Meghalt Gedő Ilka festőművész
= M. Nemzet, 1985 júni. 21. 7.

GEDŐ ILKA

„A valóság mezében"

Gedő Ilka művészetéről • *Szabó Júlia*

„és jönnek hozzá a világ teremtményei, repkénybe rejtett tüskéihez, hogy karmozzák és csülköljék, ... és mindenfelé kipattannak a makkoszai és tobozai serényen, palántán ... és minden egyes ága összehajlik minden ágával újra és újra és göcsörtösen kezet ráznak egymással új világukban ikerkedő kikeleteken át...

(Bíró Endre: Szemelvények James Joyce *Finnegans Wake*-ből. Magyar műhely. Paris, 1973. szept. 15.)

1987-ben volt életmű-kiállítása a Műcsarnokban, 1985-ben szerepelt nagysikerű bemutatón Glasgow-ban, Gedő Ilka mindennek ellenére kevéssé ismert, mondhatnánk úgy is, méltatlanul elfeledett művész.

Ki volt, milyen művész volt Gedő Ilka? Erre a kérdésre a magyar művészettörténet és múzeumügy még adós a válasszal. Amikor magam megismertem az 1970-es évek végén, hatvanadik éve felé közeledő asszony volt, akinek szemében mégis benne élt egy négy-öt éves kislány világra csodálkozása, furfangos huncutsága. Olykor, lobogó lángvörös hajzuhatagával gyorsléptű, fiatal lány is tudott lenni, aki kedvére csúfondároskodott családtagjaival, barátaival. Megmaradt benne évtizedekre a titokzatos fiatal terhes nő habitusa is, amit önarcképei sorozatában ábrázolt. Máskor az alvilág hatalmasságaival viaskodott, széttépte műveit, vagy hónapokra, évekre elrejtette őket saját maga és a világ elől. Pedig nem révületben alkotott. Elmélyülten tanulmányozta a világot, küzdött minden színárnyalatért, pontosan tudta, hogy a természet a rajz és festészet eszközeivel csak megközelíthető, de teljességében vissza nem adható. Kortársai alkotásait is eleven figyelemmel kísérte. Elrohant a fiatalok kiállításaira, lelkesedve-ellenkezve figyelte a hetvenes évek nagyigényű geometrikus művészetét. Egyszer meg is festette az almazöld-kék-vörös háromszögek felvonulását, de számára mégis a legfőbb téma a szerves világ maradt: a növény, állat, ember, és soha meg nem ismerhető titokként önmaga.

Gedő Ilka megjárta Párizst, megőrizte belőle a *Jardin des plants* és *Jardin de Luxemburg* növényeinek emlékét, a múzeumokból *Van Gogh*-ot és *Caravaggiót*, az utcák, terek szép arányait, az ott született középkort és a 20. század világát. Mégis inkább közép-európai művész volt. Nagyapja Brassóban volt zsidó kántor, édesapja a pesti héber gimnáziumban volt a német nyelv és irodalom tanára. Pályája a harmincas években kezdődött. Tanára volt — szabadiskolai tanulmányai idején — a szecessziós-impresszionista grafikus, *Erdei Viktor*, akinek művészetét *Fülep Lajos* is tisztelte. Erdei rajzstílusa, a finom, választékos, egyszerre részletező és összefoglaló meditatív közlésmód, erősen hatott tanítványára. Másik tanára *Gallé Tibor*, aki 1935-ben nyitotta meg műtermében iskoláját, expresszívebb művész volt. Kifejező torzítás, a különlegesség keresése figyelhető meg művein. Sárga-lila-kék-barna városi tájainak hatása megfigyelhető tanítványa fiatalkori alkotásain. A harmadik művész, akivel pályája kezdetekor találkozott, *Örkényi-Strasser István*. A szobrász plasztikus formaképzése Gedő Ilka egyalakos kompozícióira hatott.

Gedő Ilka: Önarckép/Self-portrait, 1940-es évek, szén, papír, 47×34 cm

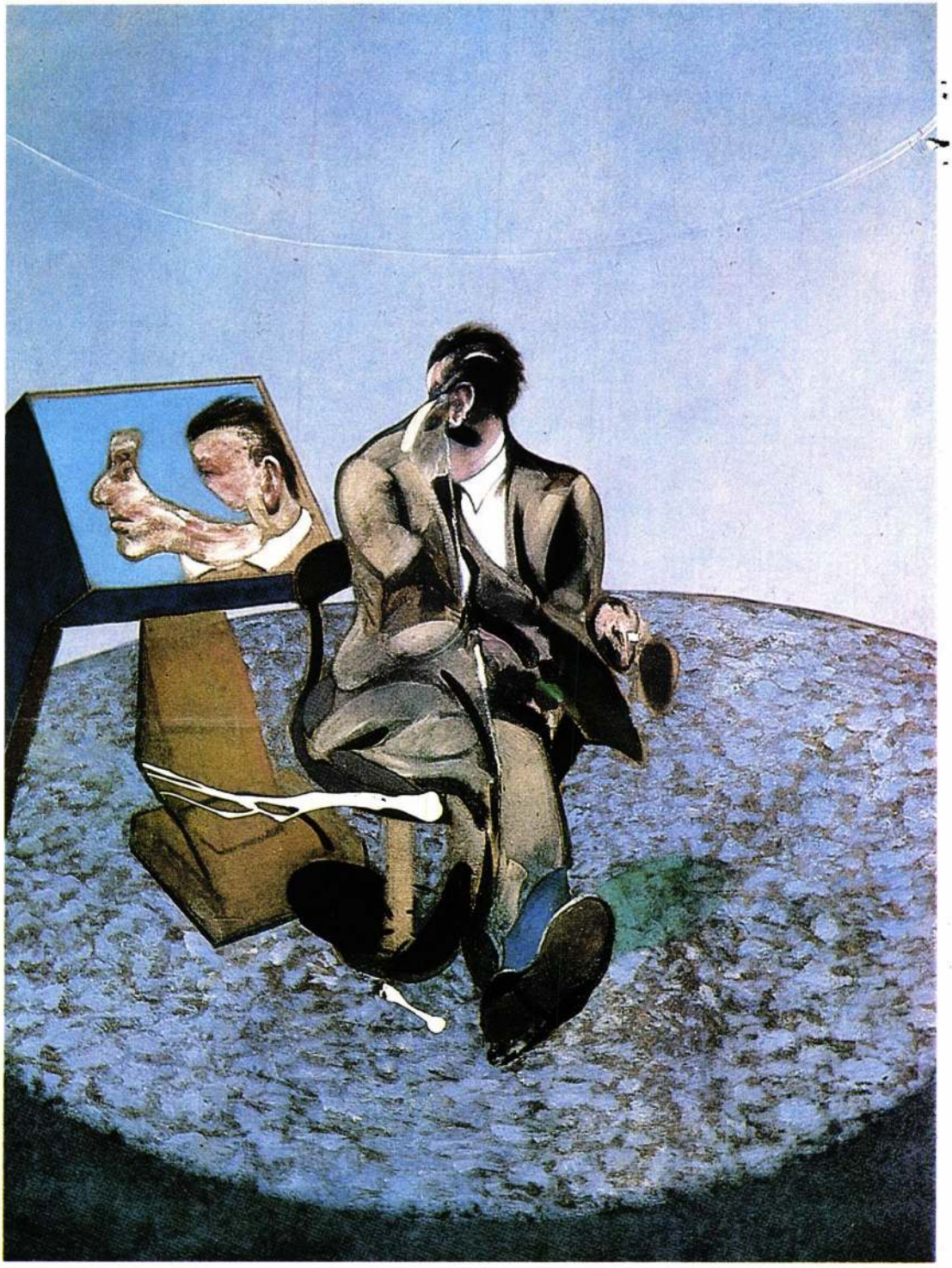

Bacon festményein a mozgásfázisok nem különülnek el, mint Muybridge fotóin, hanem hihetetlen intenzitással összemontírozódnak. Olykor az alakok olyan hevesen mozdulnak el, hogy testük jobb és bal fele eltérő mozgásfázisba kerül. Így a testen belül bekövetkező csavarodás és a következményeként keletkező aszimmetria egyenesen a deformáltság és a morbiditás képze-

(folytatás a 81. oldalon)

Egyszerű kis rajzzal szerepelt Gedő Ilka az 1942-es *Szabadság és Nép* kiállításon, amelyen az egész művészi ellenzék felvonult. Játékos, gyerekes leírással jellemzi a padon üldögélő tolldíszes csendőröket, karnevált csinál a szociális elkötelezettségből. Komorabbak, megrázóak 1944 márciusától a budapesti gettóban készült rajzai. Ezek első mesterművei. Nagyszemű kislány, szemüvege mögött mereven figyelő kisfiú, fiatal lányok és öregemberek láthatók rajtuk. Ezek a művek *Henry Moore* légitámadás-rajzainál kevésbé esztétizálók, a művész a rettenetet személyes életében élte át.

1945-ben beiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára, melyet családi okok miatt csak egy évig látogatott. 1946-ban a főváros megvette egy rajzát. Legközelebbi rokonait a szentendrei festészet körében lelhette fel. Kislánykora óta rendszeresen rajzolta, festette Szentendrét és környékét. A temetőkkel, a mások által figyelemre sem méltatott jellegtelen házakkal, családi nyaralások szobabelsőivel és udvaraival — tehát közvetlenül a köznapi látvánnyal kerül kapcsolatba Szentendrén, Kisoroszban, Nagymaroson. Toll- és pasztellrajzai ugyanazt a szemléletet képviselik, amely egy 1949-es, *Kállai Ernő*vel, Vajda Lajos 1943-as Kállai által rendezett emlékkiállításának katalógusában *Picasso* művészetéről leírt gondolatai kapcsán lezajlott levélváltásából kiderül. A lényeges kérdés, lehet-e a művésznek *a valóság mezében* alkotni, mint erről a haldokló Vajda is oly szeretettel beszélt. A levélváltás kérdései és feleletei egyben egy nemzedék, egy konkrét szellemi kör (többek között *Szabó Lajos, Hamvas Béla, Kemény Katalin, Mándy Stefánia, Tábor Béla, Bíró Endre*) létproblémáit is jelentették.

Nem a fotografikus pontosság, hanem a valóság lírai interpretációja foglalkoztatja a kör tagjait, míg másoknak a teljesen elvont művészet kérdései elsődlegesek. Jelteremtő, absztrakt művészként értékelik *Vajda Lajos* művészetét, s egyetlen útnak kiáltják ki művészetének folytatását. Gedő Ilka számára viszont sorskérdés, hogy a „modern jelképező művészet ne rekessze ki az ábrázolást". Kállai Ernő bölcsen válaszol dilemmáira: „Ne törődjék a hiperokos aktualitás-hajszolókkal és sznobokkal, akiknek Van Gogh túlhaladott álláspont, és akik szerint Picasso vagy az elvont művészet után kell igazodni... Mindenfajta esztétikai dogma és irányprogramszerűség mondvacsinált meddő dolog. A művészetben nincsen egyedül üdvözítő út."

Gedő Ilka makacs, magányos útján eljut a Ganz Gyárba, ahol munkapadokat és munkásokat rajzol, a kórházba, ahol feltérképezi a szenvedés területeit, s sokszor, sokféleképpen eljut önmagához és otthonának tárgyaihoz. A kroki műfaját lírai gazdagsággal tölti meg. Mikro- és makrokozmikus távlatokat tud érzékeltetni egy asztal vagy terítő rajzában. Valóságon túli szellemi rezdüléseket sejtetnek tanulmánysorozatai. Önarcképei

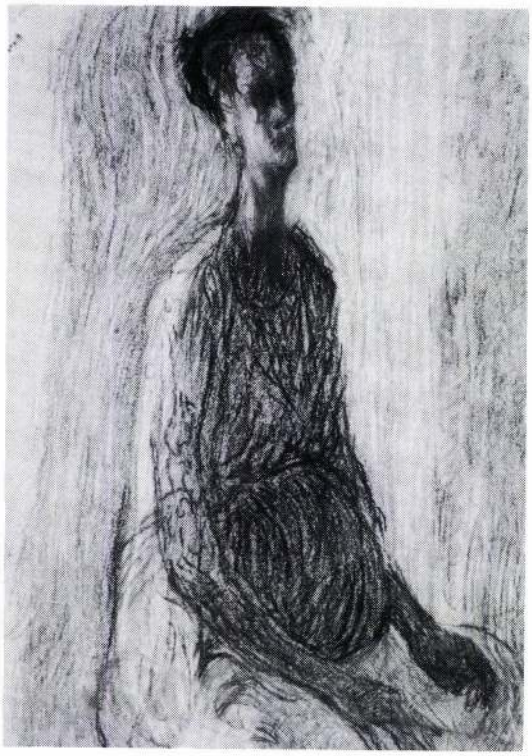

Gedő Ilka: Fillér utcai önarckép/Self-portrait of Fillér street, 1940-es évek, pasztell, papír, 41,5×29,5 cm

nem hirdetmények a festőről, Gedő Ilka önmagában is a modell arcát látja. Magát egyszerre redukálja egy szempárrá, repülő hajfonatokká, szigorú állá és teljesíti ki jósnővé, örök anyává, parasztasszonnyá vagy éppen elegáns kalapos úrhölggyé. Az ismétlés és befeléfordulás aszketikus magatartása rokon *Giacometti* önarcképeinek világával, fantasztikus, álomszerű jellege viszont *Antonin Artaud* portréihoz, önarcképeihez viszi közel. A művész férje *dr. Bíró Endre* természettudós így írja le ezeket az éveket: „Ilka, amikor kezdtünk együttélni (1946-ban házasodtak össze) már nagyon is tudatosan átélte és magára vette az alkotó munka magányosságának súlyát... Mint kezdő kutató hosszú napokat töltöttem a Szent-Györgyi Albert intézetben, míg Ilka otthon a fényben fürdő Fillér utcai lakásban egyedül ült a képei előtt."

Tény, hogy az 1940-es években a papírra rajzolt tanulmányokból alig lett olajkép — a „nagy szén-örvények" (Bíró Endre) azonban a rajzművészet csúcsaihoz jutnak közel. Érthetetlen, hogy az alkotó ezt nem érezte, s 1949-ben a helyzetét kilátástalanná túlzó depressziós rohamában művei egy részét összetépte és csaknem másfél évtizedre abbahagyta a munkát. Mindazonáltal 1949-ben „nem adta fel" a művészetet. Eltette a

Gedő Ilka: Puscsinói konyhaablak / Kitchen window in Pushtchino, 1976, ceruza, akvarell, fedőfesték, papír, 72,5×42,5 cm

rajzónt, tollat, ecsetet, és elméleti tanulmányokba fogott. Filozófiát, esztétikát, művészetelméletet és szépirodalmat olvasott, lehetőleg eredeti kiadásban, olvasmányaiból jegyzeteket és saját használatra készült fordításokat írt. Az első fontos olvasmánya *Goethe* színelmélete volt. A művészi igazság, a szép látszat a vonalak karakterében vagy lágyságában, kisműves szorgalomban és a vázlatok nagyvonalúságában van Goethe szerint. A nagy gondolkodó esztétikai rendszerében alappillér a szín. A szín egyetemes erkölcsi-fizikai kategória, az egyes színek viszonya a teljes színkörhöz izgalmas kísérletsorozat célja mind Goethénél, mind követőinél, vagy más színtanokat alkotó tudósoknál és művészeknél. Külön tanulmány vagy kiállítás tárgya lehetne Gedő Ilka színtani olvasmányainak feltérképezése és későbbi színminta-lapjain való megjelenésük. Hiszen olvasta *Philipp Otto Runge* t és *Schopenhauer*t is, valamint *Wilhelm Ostwald*ot, aki már *Csontváry*ra is nagy hatást gyakorolt. A harmóniát, a totalitást így korántsem érzelmekkel, hanem bizonyos normák érvényesítésével igyekszik megteremteni képein. A visszahúzódás éveiben a sztálini korszak külső történéseitől elfordulva filozófiai problémák foglalkoztatták. Példának állhatott előtte Hamvas Béla, Szabó Lajos, Kállai Ernő. Kállai utolsó megjelent cikkének (1949. ápr. 7. Világ) címe *Remete.* Találó ez a cím a magyar értelmiség egy csoportja létformájának meghatározására!

Az 1950-es évek végén, hatvanas évek elején Gedő Ilka nem vett rész a magyarországi művészeti életben. Nem küldött képet az 1957-es *Tavaszi Tárlatra,* nem lépett be semmiféle művészeti szervezetbe, csoportba. 1965-ben családi-baráti bemutatót tartott műtermében. Fennmaradt egy fénykép erről a bemutatóról: a művészt ábrázolja a falra akasztott önarckép előtt egy mulatságos bohóc tartásában. A *Bálint Endre* rendezésében létrejött házi tárlat főszereplőjét az akkori látogatók — *Néray Katalin* jegyezte fel ezt — önkéntelenül is az Európa Iskolához kapcsolták. A tárgyakat meditációs objektumokként átélő és megjelenítő, az Európai Iskolában is szereplő művészekkel, köztük Bálint Endrével szemben viszont Gedő Ilka műveit merész karikírozó kedv, máskor tragikus pátosz jellemzi. Ekkoriban Gedő Ilka több portrét fest, az elsőt *Veszelszky Béláról,* majd férjéről, barátairól, rokonairól. A portrékon egy-egy megnövelt testrész, gesztus dominál. Az Én teste nem az arc, hanem a világot elborító csípő, az erős gerinc, a lobogó haj, a hatalmas láb. Minden figurának más a színvilága, kék, zöld, ezüst, narancsvörös árnyalatok jellemzik az ábrázoltakat, gondos, szóban is feljegyzett tervek alapján. A művész egymásra rétegezte a színeket, majd utóbb lekaparta. Gondos figyelemmel jut el egy-egy portrén a „hideg sárgához", „kobaltzöldhöz", a „violaszínhez", vagy „meleg sárgásvöröshöz". „De hogy milyen legyen az a hűvös világosság, amelyik B-t körülveszi?" — teszi fel magának a kérdést egyszer, s a válasznak a papíron, a vásznon, a farostlemezen kellett megszületnie.

A képek színösszhangjai színminta-lapokon születtek meg, a színmintákra a művész szavakat írt. Így lett egy színkapcsolat „bágyadt", a másik „merengő", a harmadik „álnok szelídség", a negyedik „erőszakolt derű". Előzmények e kísérletekhez bőven lelhetők *Wilhelm Worringer Abstraktion und Einfühlung* (Absztrakció és beleérzés) c. művében, *Vaszilij Kandinszkij* elméleti írásaiban.

Gedő Ilka második korszakának munkamódszerét egyaránt jellemzi a racionális, tudós szándék és a nőies ösztönösség. A hetvenes évek elején két növénysorozata készül. Az egyiket rózsakertsorozatnak, a másikat művirág-sorozatnak nevezte. A rózsakertsorozat ihletője a gödi biológiai állomás rózsakertje, a művirágsorozat a természettől való eltávolodást hangsúlyozza. Ezek

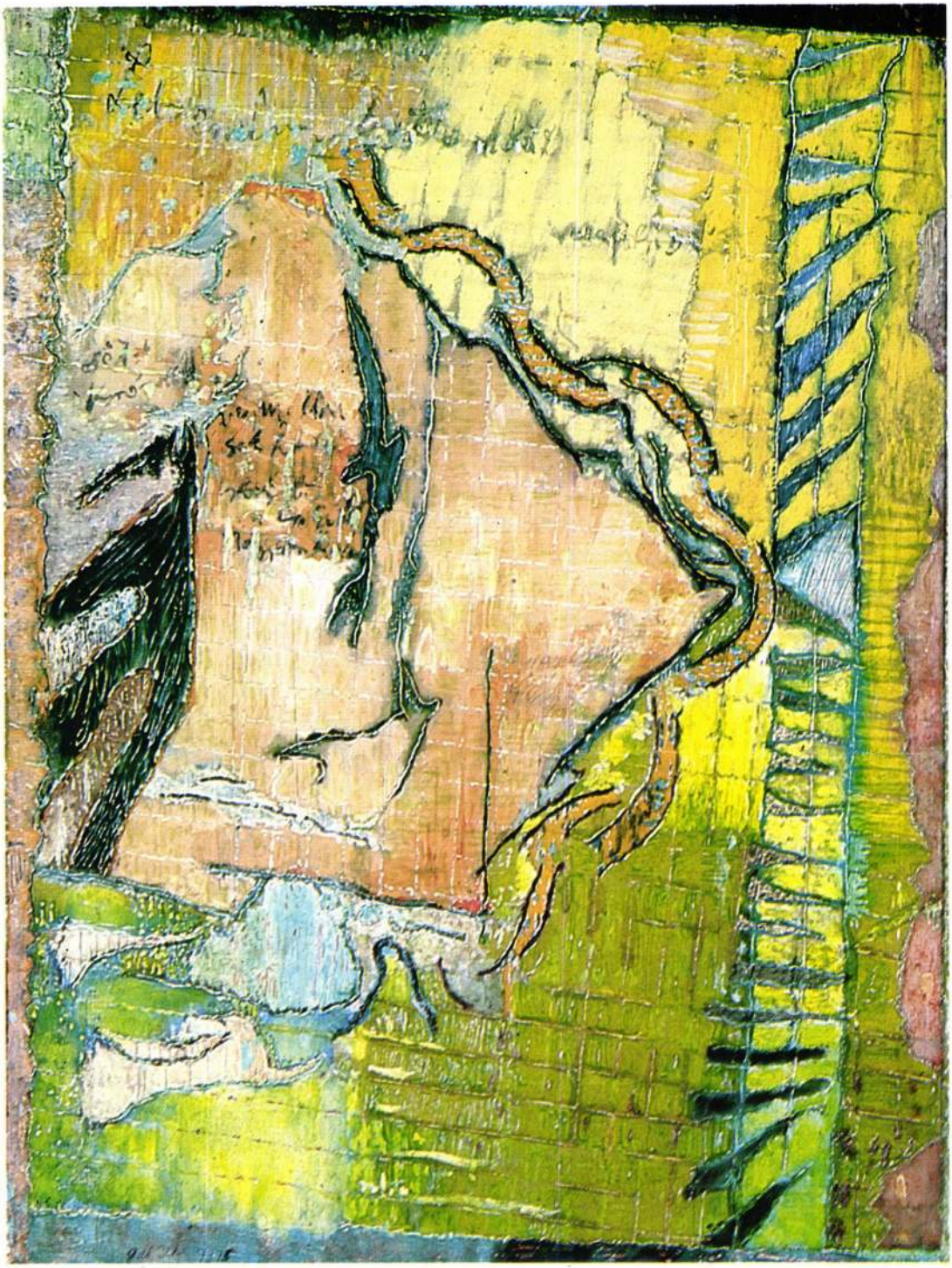

Gedő Ilka: Luxemburg kert III/Luxembourg garden III, Párizs, 1980/81, olaj, vászon, 65×49 cm

a festmények az art nouveau, a szecesszió lélekkel teli növényeinek rokonságához tartoznak. A művész 1969—70-ben Párizsban járt, a francia főváros környezete és kulturális aurája igazi termékenyítő hatást gyakorolt rá. Megfigyelte a parkok, a kertek szépen nevelt különleges növényeit, s külső, belső mozgásukat, színpompájukat; táncos, színes formákká, vonalakká változtatta mindezt vásznain. Virágai olykor szomorúak, máskor erősza-

Gedő Ilka: A gettó-rajzsorozatból: Leány/From the ghetto-drawingseries: Girl, 1944, ceruza, papír, 30,5×21 cm

kosak, néha védekeznek, máskor csak veszedelmet sejtve húzódnak össze. Természetes, hogy 1971-ben megfesti önmaga virágmását, magánosan álló virág-önarcképét is.

Gedő Ilka nemcsak a virágok, hanem minden, életről valló egyszerű tárgy megfestésének is mestere. Amikor 1975-ben elkísérte férjét Puscsinóba, a jellegzetes orosz konyhaszínekből, olajzöldből, szürkéből és a kis ablakból és ezüstszínű kályhacsőből, egy konyharuhából, s egy üvegben néhány aprószirmú virágból tudott varázslatos csendéletet festeni. (A mű egészen *chardini* magaslatokat ért el.) Mint oly sok művésznek századunkban, Gedő Ilkának is egyik fő témája a színház, a cirkusz, a maszkok raktára. Cirkuszképei folytatják *James Ensor* groteszkségét, de sokkal tatózkodóbb, kisebb méretekben, a fiatal *Picasso* rózsaszín korszakának törékeny tökéletességét, vagy még erősebben *Paul Klee* gyermeki egyszerűségét, elvarázsolt világának öntörvényűségét. Mindezek mellett Gedő Ilka teljesen önmaga, a színek, tárgyak, formák személyes felfedezője. 1980 után — amikor első nagy gyűjteményes kiállítása volt a székesfehérvári István király Múzeumban — semmit nem változtatott munkamódszerén, témáin, stílusán. Kis szörnyei, melyek illusztráció formájában Joyce *Finnegan's Wake*-jéhez készültek, melynek fordításával szabadidejében tudós férje bíbelődött örömmel, nagyobb kompozícióira is felkerültek. Jellemző késői művei, az *Emberrablás* és a *Készülődő boszorkányok*. Az előbbin egy táncos férfi próbál ellenállni egy barna-lila-zöld színű szörnynek, mely el akarja rabolni, az utóbbin erős vasrács adja az alapot, melyen csak furcsa kislánytestű, szörnyfejű boszorkányok tudnak átbújni, átsuhanni, mint Novaletta a csillagrácson át Joyce prózájában.

Irodalmi élményekkel átitatott képzelete képköltemények sorát alkotta, melyeknél fontos volt a cím, az idézés, a korábbi jelentésekkel teli motívum. Világa sűrű és bozótos, bízvást hasonlítható James Joyce szövegszövevényéhez. Gedő Ilka invenciókkal, tervekkel gazdagon, szeretetre, megértésre éhesen halt meg hatvannégy éves korában, gyógyíthatatlan betegségben. Nem kapott több elismerést, mint néhány magyar és külföldi kritikus figyelmét, s hogy néhány festménye, rajza rangos magán- és közgyűjteménybe került. Művészi hagyatéka legnagyobb részét törvényes örökösei gondozzák.

Az őt legjobban ismerő férje, aki leírta emlékezéseit, gondolatait, a játékos szabadság fogalmával jellemezte művészetét. *Néray Katalin,* a Műcsarnokban rendezett hagyatéki kiállítás katalógusában megfigyelőképességét, humorát, leleplező iróniáját emelte ki, *Lukácsy Sándor* világsejtelemnek nevezte „hullongó vonalakból, piszkos, kopottas, árva alapon nagy műgonddal megmunkált festői felület"-ként jellemzett festményeit. *Spiró György* a női irónia képességét ünnepli művein, valamint a lírai elégikus áradást, mely a világot minden konfliktusával együtt feloldozva látja vonal-szín-árnyék, növény-állat-emberlét után sóvárgó nosztalgiájában. „Verseket kellene írni erről a festészetről" — jelentette ki Spiró Gedő Ilka 1985-ben Szentendrén rendezett kiállítása katalógusában. A művészettörténész számára más út kínálkozik: az oeuvre feltérképezése és összehasonlítása. Tűnődés azon, hogy az eddig felsoroltakon kívül mennyiben hasonlít még Gedő Ilka *Edward Munch*hoz, *Alfred Kubin*hoz, *Joan Miró*hoz és az általa oly nagyon szeretett *David Hockney*-hez, a játékos, szomorú, groteszk, tragikus magánmitológiák művészeihez.

A Gedő Ilka-nagymonográfia majdani írójának fokozott gondot kell fordítania a művész írásaira is, a levelektől a füzetekbe írt feljegyzésekig. Gedő Ilka Van Gogh-hoz hasonlóan izzó szenvedélyességgel levelez. Leveleinek témája a művészet nyelve, a művész és a világ, a történelmi és metafizikai létezés viszonya, az ösztönvilágba, biologikumba való menekülés lehetőségei és határai. Gedő Ilka nagyon fontosnak tartotta a bibliai távlatú témákat, melyek egy tárgy, egy arc különös megvilágításában is megjelenhettek, olyan arcokéban és tárgyakéban, melyek visszamutattak a legrégibb múltba. A múlt éppúgy menedékhely, mint az otthon, vagy a sze-

retett kisváros. Önmagát kínozva teszi fel a kérdést: „szabad-e még felkeresni Szentendrét vagy Arles-t? A többiek valahogyan mindig Tahitiba utaznak, exotikumot keresnek, szárnyas rózsaszín tengeri halakat..." Gedő Ilka és eszményképei, *Greco, Van Gogh, Cézanne, Klee* és *Vajda Lajos*, közös művészet áhítatos munkásai az időnek és térnek határán, a városok és a végtelen mezők határvidékén. „Az egész világ tele van még Ferencvárosokkal és Szentendrékkel... s így lesznek azok a mikénei, sivatagban ácsorgó zsiráfok, nyakukban számtalan félig nyitott fiókkal, s még annyi más dolog, nem résszé, hanem egésszé, a sárga zsiráf nyakának sárgasága nem az arles-i napraforgókat teszi még sárgábbá, a Harlequin sokértelmű őrültsége nem egyik furcsán előrelépő s kissé elrajzolt lábába költözik be, a zsiráf zsiráf lesz, valódi sivatagban, s az őrület őrület." Reméljük, Gedő Ilka művészetbe vetett hite műveiben és írásaiban megmaradva megállítja, gondolkodásra készteti a műértő közönséget.

(Részletek egy Nagy-Britanniában megjelenő tanulmányból.)

□

Gedő Ilka: A gettó-rajzsorozatból: Fiú/From the ghetto-drawingseries: Boy, 1944, ceruza, papír, 20,5×20,5 cm

"In the Guise of Reality"

Ilka Gedő's Art

> "Creatures of the world approaching him, hollow mid ivy, for to claw and rub, hermits of the desert barking their infernal shins over her triliteral roots and his acorns and pinecorns shooting wide all sides out of him, plnatitude outsends of plenty to thousands, ... and all of their branches meeting and shaking twisty hands all over again in their new world through germination of its gemination from Ond's outset till Odd's end."
>
> (James Joyce: Finnegans Wake. London, 1939. 505.)

Who was Ilka Gedő, what was she like, the 20th century Hungarian painter and drawer who was discovered in 1980 in Székesfehérvár and 1985 in Glasgow (Exhibition of the Third Eye Centre)?

The centre, the core, of her personality was the mother, the unconsciously powerful creator of new worlds.

What was that woman like, who struggled with herself and with dark worldy powers, and who — at certain crisis points of her life — tore her works to pieces, or kept them packed up and hidden for months and years, or who sometimes drew dragons and monsters, and who at times, painted pig-headed little girls shouting with outstretched, raised arms?

For Ilka Gedő, the major painterly themes were, the richness of the organic world, the lives of animals and people, the figure of her life partner, relatives, friends, and children as she painted them with a grotesque fidelity; and above all, her own face rendered as a secret never to be totally revealed.

Ilka Gedő was a woman and an artist of Eastern-Central Europe. Her grandfather was a cantor in the Transylvanian town of Brassó (Now Brasov, Romania), which was a centre of intellectual life with an invidual culture of its own, a citgy deeply representative of Eastern culture, and where Saxon, Hungarian and Rumanian cultures met and interacted. Her family has had members living in Russia, Western Europe, and Israel. Ilka Gedő's father belonged to the educated, Jewish intelligentsia and was a teacher of German language and literature in the Hebrew High School in Budapest. Her mother was also a highly sophisticated woman, who not only enjoyed literature but she herself was engaged in literary activities and translations.

Her childhood drawings already manifested her vivid imagination and excellent sense of colour and form.

She mentioned the names of three artists, who in the late 30s and early 40s, for shorter or longer periods, taught her figure-drawing, painting technique and the knowledge of materials. All the three artists were of Jewish origin and later died in World War II. The oldest and most distinguished artist among them, was Viktor Erdei, and due to family connections he thaught her for many years. Viktor Erdei (1879—1944) was a painter and graphic artist of the naturalist-impressionist and Art Nouveau style. He was one of the painters of Szentendre, the small provincial town in the neighbourhood of Budapest, which between the two world wars, meant a shelter for many artists, working in different styles, and offered a realm of motives to be represented or formed into symbols. He might have been the person who made Ilka Gedő aware of this "Szentendre experience", after her childhood experiences.

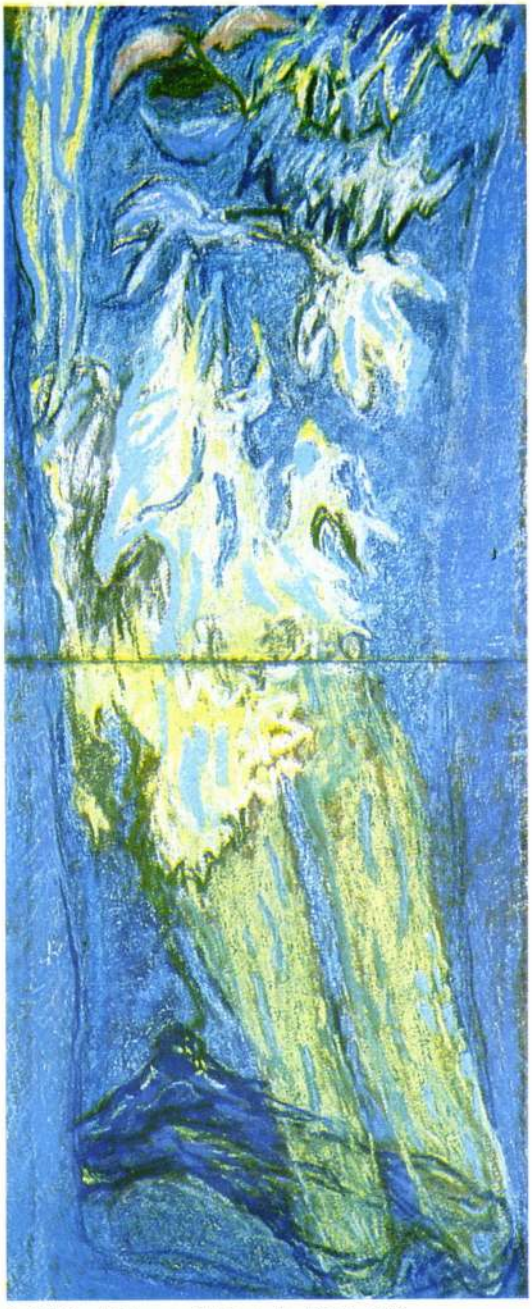

Gedő Ilka: B.E. portréja/Portrait of B.E., 1966,
pasztell, papír, 55,5×22 cm

The second teacher of Ilka Gedő was Tibor Gallé (1896—1944), the graphic artist famous for his etchings and linocuts. He opened a school in his Budapest studio in 1935 and occasionally rented a ship for his school and taught during sailing the Mediterranean and Adriatic Seas. He was a more expressive artist than Erdei. In his colour linocuts the houses of small provincial towns, which have their own, almost human characters, the grotesque tiny people, clowns and old woman, and the yellow-lilac-blue-brown colour harmonies of his pastels representing towns — all remind one of Ilka Gedő's works, thus they are precedents of them.

István Örkényi Strasser (1911—1944) was a sculptor. Via his school and his exhibitions he was connected with OMIKE (National Israelite Cultural Association). From István Örkényi Strasser, Ilka Gedő learnt the firmness of sculpturesque modelling and the representation of mass.

Still, in 1945 Ilka Gedő attended the Academy for a semester, and as her index card shows, she was taught anatomy and theory of perspective by Jenő Barcsay.

Ilka Gedő participated in the group exhibition "Freedom and People" held in 1942 in Budapest, which may be termed an antifascist and socialist show, where all the artists of the opposition were represented. Her exhibited drawing was entitled "Gendermes on a Bench". Among the types of police authorities of the age, gendermes, walking in feathered hats, were notorious and were represented in lines of poetry or in works of fine art.

Ilka Gedő did not consider herself a 'par excellence' Szentendre painter, but from 1943 to 1947 she regularly and repeatedly made ink and pastel drawings of the town. She was captivated by the old, tumbled-down stone crosses, overgrown with grass in the graveyard, the one or two-storeyed "peasant Baroque" houses, the broken stone stairs, the decaying brown wooden gates, thresholds with dogs lying in front, and yards with one or two lonely walking chickens. She was interested in old wells, old two-wheeled hand-carts in yards and the rickety furniture found in the houses. Once a circus

Gedő Ilka: Sárga hátterű rózsakert/Rosegarden with yellow background, 1975–76, olaj, vászon, 60×46 cm

caravan visited Szentendre, Ilka Gedő made a drawing of it with its horses and a bear. Her drawings, like the townscapes of Erdei or Gallé, are at once loose, capricious and structurally boldly handled, and tense. The colours of red, vivid yellow, dark brown, blue and green are strenghtened, at times even to an almost barbarian colourfulness. As opposed to painters of Szentendre, to Lajos Vajda and Dezső Korniss, who approached abstraction, Ilka Gedő drew her forms and colours directly from sight and, she did not create ornaments, nor signs of transcendental meaning out of visual elements. She highly respected the oeuvre of Lajos Vajda, which she got acquainted with at the memorial exhibition in 1943. From among Vajda's works however, she preferred those in which Vajda' understanding of natural representation was manifested. Ernő Kállai, an outstanding art critic of the age, in his preface to Vajda's exhibition catalogue, describes Vajda speaking of an album on Picasso containing a picture of lovers in the style of post-impressionism, in which "the startling power of painterly representation evoked the eternal swirl of love in the guise of reality." For Ilka Gedő, as is shown in her 1949

(contiuned on page 81)

Az art deco kora

Posztexpresszionista, újtárgyias és újklasszicista irányzatok a magyar festészetben

Lóska Lajos

Érdekes, hiányt pótló kiállítást tekinthettünk meg 1992 telén *Az expresszionizmus után* címmel a *Szombathelyi Képtár*ban. A tárlat a két háború közötti magyar művészetnek olyan szeletét mutatta be, mely még nem került igazán feldolgozásra. Művészettörténet-írásunk ez idáig ugyanis inkább a korszak fő tendenciáira és meghatározó életműveire összpontosított, a *Gresham-kör* művészetére, *Egry József* és *Derkovits* életművére, a szimbolista-expresszionista *Farkas István* munkásságára, a *Római Iskola* művészeinek tevékenységére, valamint a háború előtti szentendrei festészetre. Nem foglalkozott viszont részletesen a posztexpresszionista művekkel, a kismesterekkel és a középmezőnyhöz tartozókkal, azokkal, akiknek művészetét inkább a kor szelleme alakította, mintsem saját egyéniségük.

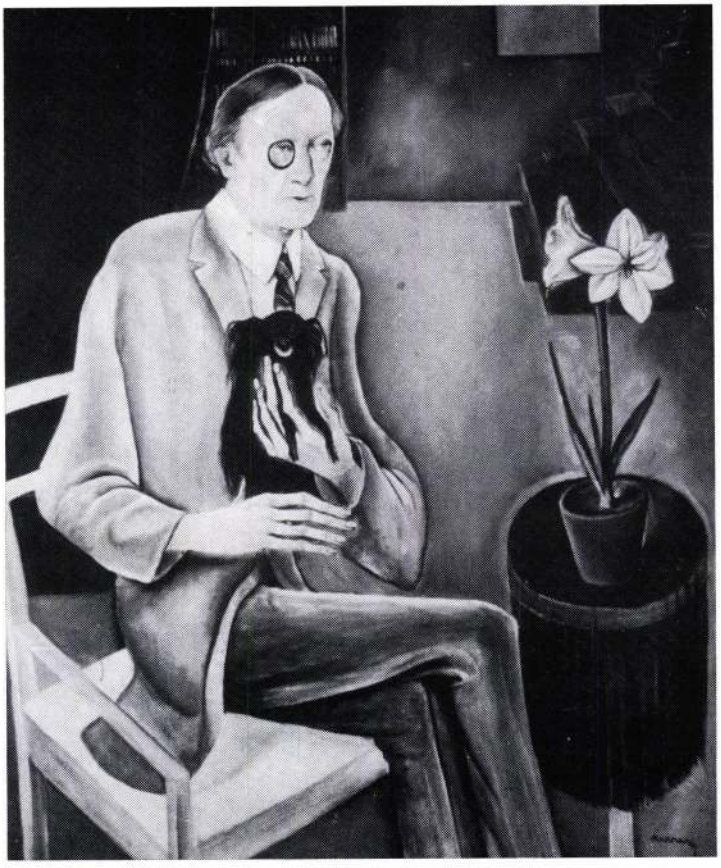

Rauscher György: Szomory Dezső, olaj, vászon, 140×116 cm

Az anyagot több helyről gyűjtötte össze *Gálig Zoltán*. Kisebb részét a helyi képtárból, nagyobb részét a *Magyar Nemzeti Galéria* és a pécsi *Janus Pannonius Múzeum* raktárából, és a legfigyelemreméltóbb, szinte ismeretlen darabokat magángyűjteményekből.

Nem hallgathatjuk el azonban azt sem, hogy külföldön már feldolgozták ezt a korszakot. Többek között Párizsban és Berlinben is bemutatásra került 1980-ban és 1981-ben a harmincas évek Európájának a művészete, mégpedig nemcsak Németországé, Olaszországé és Franciaországé, hanem Dél- és Észak-Európáé is, Spanyolországtól Hollandiáig, a skandináv államokig. A bemutató dokumentumokkal teli katalógusa, a *Realismus 1919—1939 (Zwischen Revolution und Reaktion 1919—1939; Prestel-Verlag München, 1981)* más forrásanyagokkal együtt jelentős segítséget nyújtott a szombathelyi tárlat rendezőjének.

A felvonultatott munkák nem a legszínvonalasabb alkotások, de szerves részei a harmincas évek magyar művészetének. A kiállítás azt is bebizonyította, hogy a posztexpresszionizmusnak Magyarországon Farkas Istvánon kívül nincsenek olyan jelentős képviselői, mint a német Neue Sachlichkeitnek, vagy az olasz novecentónak, de vannak művelői, akiknek munkáival érdemes jobban megismerkednünk. Tehát nem az olyan munkák hatottak revelációként, mint *Bortnyik Sándor Zöld madár* (1924) című képe, vagy *Paizs Goebel Jenő* műve, az *Önarckép galambokkal* (1931), valamint a Római Iskola legjelesebbjeinek, *Aba-Novák Vilmos*nak, esetleg

A KÉRLELHETETLEN MŰVÉSZET SZORÍTÁSÁBAN

(folytatás a 9. oldalról)

tét kelti. Ez történik *George Dyer a tükörben* (1968) című képén, amelyen a test szinte ketté van metszve, a kezek és a lábak — az egyik szembenézetből, a másik profilban megfestve — úgy hatnak, mint a nyomorékéi, és a hirtelen mozgás következtében a koponya is szétnyílik, legalábbis a tükörben két arcmás verődik vissza, és mind a kettő csonka. És George Dyer — aki egyébként Bacon barátja és talán legkedvesebb modellje volt — máskor sem jár jobban. Biciklizés közben, a sebesség hatására orsószerű nyúlvány lökődik ki a mellkasából, és a szeme, mint egy fején ütött lyuk tátong az arcában; vagy Lucien Freuddal szenvedélyesen társalogva, ahogyan hevesen elfordítja a fejét, két profillá esik szét az arca; az egyik balra maga elé bámul, a másik jobbra néz és fölfelé billen.

Előfordul, hogy maga a mozgás válik irracionálissá, és ezáltal persze beárnyékolja a balsejtelem. Isabel Rawsthorne széttárt karral szeli át a konyhát, akárcsak egy hirtelen felrebbentett nagy csúnya madár, a *Festmény*en (1978) egy meztelen alak akkorát perdül, hogy miközben a feje leválni látszik a törzséről, sikerül a lábával elérnie az ajtó zárját és a benne lévő kulccsal kinyitnia azt, és nehéz lenne ésszerű magyarázatot találni arra, hogy a *Tanulmányok az emberi testhez* (1970) című képen az üres teret átszelő egyetlen tárgyon, egy korláton miért kényszerül ég és föld között egyensúlyozni szétomló hájas testével egy asszony.

Mintha a mozgás lenne az oka annak is, hogy összetörnek az arcok. Döbbenetes és riasztó önarcképek és portrék sora kerül ki Bacon ecsetje alól, amelyeken az arcok egyes felületei behorpadnak, mások kitüremkednek, mintha egy centrifuga pörgette volna meg őket, gödröket és dombokat vájva a húsba, és elcsúsztatva a szemet a szemtől, a szájat az orrtól.

Nyilvánvaló, hogy méltatlan volt az az emberkép, amely a bőrtől is lecsupaszított hús véres meztelenségében mutatta a testet, és amelyben az ember nem volt egyéb, mint test, csakis test. Nemegyszer azonban a mészárszék víziója eléri az arcot is, és összetapad azzal az igénnyel, hogy Bacon megörökítse egy-egy barát vagy ismerős arcát, nagyon gyakran a sajátját. Hihetetlen az az erő, amely ezeket az elcsúfított, összeroncsolt arcokat — az előrevetített enyészet pusztításai ellenére is — olyan életszerűvé teszi. Kivételes pillanatokban ugyanis, mint amilyen a *Tanulmányok George Dyer és Isabel Rawsthorne portréjához* (1970), a jellemzés pontosságán és kifejezőerején nyugvó ábrázolás és a lélek mélyéről felszínre hozott fájdalom összhangba kerül a hússzerűség rettenetével. A heves ecsetjárástól felszántott arcok, ahol a festék helyenként nyúlványok formájában túl is fut az arcon, megőrzik az idő robusztus száguldásának sebhelyszerű nyomát. Így a mészárszékről ismert hússzínek, bármilyen visszatetszően hatnak is, képesek arra, hogy a valóság hiteles reflexeiként hulljanak rá a felszabdaltságában is eleven emberi arcra.

(A cikk befejező részét következő számunkban közöljük.)

□

"In the Guise of Reality"

(continued from page 17)

correspondance with Ernő Kállai, the formula *in the guise of reality* meant a revelation. "Is it possible, in the guise of reality?", she asked in 1949 from Ernő Kállai, then she stated, "For years I've been excited with this idea. Of course, I know that it is possible. But is it possible today for me, is it possible for us, for me?"

In the first period, i.e. between 1935 and 1947, of Ilka Gedő's artistic career, reality did not only offer requisites of provincial and city life to be represented. People, living and suffering in this environment, also deserve attention and representation in art. The history of this century, which witnessed tragical series of events in the persecution of Jewish people, offers shocking moments to be recorded. Although Ilka Gedő, as is known from the notes of Endre Bíró, did not pracise religion, her family passionately preserved the thousand years' traditions of Jewish culture. After March 1944, when German fascist troops occupied Hungary, the persecution of Jewish people became disastruous. Some 500 000 Hungarian Jews were carried off to German concentration camps and killed. Citizens of Jewish origin in Budapest could only line in appointed houses and streets, and later many of them were carried off to concentration camps or were shot on the banks of the Danube, their bodies carried away by the river. In the ghetto, families were crammed together in small flats, children and old people lived together in dark and stuffy rooms. The bulk of able-bodied men became the inmates of forced labour camps.

In 1944 Ilka Gedő was living in the ghetto, and she made drawings, mainly in pencil, there as well. She recorded the thin figure and big, pensive eyes of her young cousin, drew pictures of a small boy, looking fixedly from behind his spectacles and of weak old people and exasperated women and mothers. These drawings of simple lines are the first masterpieces of Ilka Gedő's

oeuvre, and some of them manifest a sculpturesque way of modelling.

Despite their small dimensions, these drawings of World War II possess the same weight as Henry Moore's drawings of air-raids.

After the end of World War II, Ilka Gedő's artistic career for a time, continued in a liberated atmosphere. On New Years Eve in 1945 she met Endre Biró, who had arrived back from the labour camp not long before, and who became her husband spiritual partner during her life. The young biochemist passionately dealt with literature as well, he made translations in his free time and was interested in and sensitive to, the secrets of painting.

Ilka Gedő in 1947 asked for permission to visit the neighbouring Ganz Machine Factory, where she drew pencil and ink drawings of sheet metal and work benches, of workers carrying heavy loads and working hard.

Besides croquis, Ilka Gedő liked the art from of studies, which can be executed more slowly and which calls for shading and thorough consideration. Within this form of art, we find her studies of tables and self-portraits made from the early 1940's on. Ilka Gedő's self-portraits are not'advertisements of the artist', as are many self-portraits in 20th century art, from Chagall's seven-fingered self-portrait to Lissitsky's photogram self-portrait. Ilka Gedő considered herself as a model to be easily studied and a personality worthy of representation. She drew her self-portraits in pencil, China-ink, coloured crayon, once representing her sculpture-like postures, at other times, the variability of her light, curly hair; once recording her face as if it was just a pair of eyes and at other times, representing her spirituality embodied in her strict chin. In these drawings there are no external, narrative elements. The "sitter Ilka Gedő" in most cases, is sitting with her hands on her lap, sometimes she bends her head to the side or rests her elbows on the table. There are drawings in which only her head and naked neck appear, and in other drawings she is represented with a light shawl tied under her chin as if a working or peasant woman. We know however, of self-portraits with strange hats, in which she is as mysterious and elegant as the heroines of middle-class novels, secretely adored and beloved.

In European drawing her series of self-portraits may be compared to Giacometti's series of self-portraits. Her art may be also compared to Antonin Artaud's large-size self-portraits drawn with colourful and entangled lines. Antonin Artaud overtly confessed that the human face cannot be represented in art via symbolic forms, but it must be drawn from morning till night, in the state of two hundred thousand dreams, because the human face is the body of the Ego, it is the power of life in the body, which is the cave of death.

Ilka Gedő's first creative period came to end in 1949, after seeing no way out, in an attack of depression, she tore up and destroyed her oil paintings, and stopped working for almost 15 years.

But she did not give up art for all, as is proved by her husband's notes and by her later works. Putting pencil and brush aside, she was engaged in long theoretical studies. She read philosophy in German, English and French, literature and books of theory, history and the practice of art. She made notes and long translations of her readings. The first annotated reading of hers was Goethe's theory of colour. She filled three notebooks with her writings and occasional illustrations. "The search for great precision and clarity in imitational art," which is a fundamental requirement of Goethe's aesthetics of visual arts, may have attracted the young artist who had created numerous works in a similar empirical manner. She also searched for means to creating artistic truth and means in rendering the apparition of beauty in definite or soft lines and in the common presence of serenity and playfulness. Ilka Gedő made notes of Goethe's colour experiments and immediately tried them on paper in aquarelle, and later on sheets of glass in oil paint. She recorded for herself Goethe's text, which were characteristic of a similar method of working, such as those sentences at the end of Goethe's writing on his colour theory: "when I completed these studies, I wanted to repeat the bulk of my observations with even more care and precision, and also to make some new studies in order to observe the manner in which light beams appar beside bodies..." Ilka Gedő was led to the realm of ideas as found in the 1810 *Farbenlehre* not owing to representatives of modern art but through the knowledge off German literature taught by her father. Ilka Gedő, who was learning the "grammar" of painting in her colour patterns and glass planes, focussed her energies on studying the Goethean universal sense of colour, colour as a moral and spiritual category, the relationship of colour to light and shade, and the oppositions between warm and cold colours. While she was more and more consciously practising painting, she read newer and newer books on the theory of colour. Among her sources were the colour theories of P. O. Runge, a contemporary of Goethe, Schopenhauer's *Das Seben und die Farben* (Sight and Colours), published in 1816, as well as Wilhelm Ostwald's colour theory, that influenced 20th century painting in different ways. Influenced by her readings, Ilka Gedő laid the foundation of a multi-refined and intricate colour-poetry.

Simultaneously with the portraits, Ilka Gedő in the late 60s, made a series of coloured "character-painting" sketches on small papers. On her small sketches, she wrote words which expressed different atmospheres or

properties. Thus one of these colour harmonies was termed 'languid', the other was 'pensive', the third was 'deceitful', and the forth was 'forced cheerfulness'. In her experiments she tried out the Goethean perceptible moral effect of colour, and Worringer's *Abstraktion und Einfühlung*, and also Kandinsky's abstracted search for the harmony of inner correspondances.

In the early 70s she created two series rendering plants: the "Artificial Flower" series and the "Rosegarden" series. A natural precedent of the latter, as Endre Bíró recorded, was the rosegarden of the Biological Research Centre in Göd. But the artificial flower series was consciously detached from the real sight, which was also referred to in the title "Artificial Flower". We do not know which of the series was made first, and we can only presume why she chose this motif. The sense of nostalgia which caused her to turn towards plants, may also be compared to the plant cult of Art Nouveau artists. During her stay in Paris in 1969—70 she spent most of her time in the Jardin des Plants and in the Luxembourg garden; the perfect harmony of natural and man-made environments in the French capital might have had an important role to play in her artistic renewal. Her plant series bear witness to her sensitive observations of certain flowers' tall and slender stems, multicoloured flowerbodies, and leaves and petals that constantly changed form in the blowing wind. Her "Rosegarden" paintings repesent a multitude of colours and endless variations of organic forms. The flowers in Ilka Gedő's paintings grow on the edge of abysses or around small lakes, their petal-heads bending over the mirroring water. These flowers are anthropomorphic creatures, and it was only natural that Ilka Gedő painted her own flower alter ego as well, a flower self-portrait.

In addition to the splendid plant-series, int the 70s, Ilka Gedő concentrated her efforts also on the painterly transubtantiation of simple objects. In 1975—76 she accompanied her husband on his official study trip to Pushchino, the Russian small town. There, she was freshly responsive to impulses of an objective environment which was different from her familiar home environment. Her Chardin like painting entitled "Window in Pushchino", depicts the dark green of Russian window-frames, the characteristic stovesilver, the almost live dish-cloth, and some thin, tiny petalled Northern flowers in a bottle on the window-sill.

Gedő Ilka: Édesanyám/My mother, 1943 k., lavírozott tus, papír, 15,5×20 cm

Ilka Gedő who was sensitive to literary themes and who also made illustrations for peculiar literary works (for example, for James Joyce's Finnegan's Wake, extracts of which were translated by her husband), in the 70s painted figural compositions representing scenes. The world of these scenes was again that of nature, or the circus, or theatre. The figures of these scenes appear in imaginary spaces, as well in these works. For example, in her painting entitled „Circus", there is a bird-headed female figure who is sitting on the ground with outstretched legs, holding a huge sphere on her foot, while on the sphere, a clown balances himself with dancing movements.

The circus, the theatre and the carnival have been great European painting motifs from the late Baroque to postimpressionism and symbolism. In Ilka Gedő's pictures of circus subject matter, one may trace, James Ensor's grotesqueness, the fragile and fine harmony reminiscent of the young Picasso's pink period, Klee's childlike naivity and Miro's liberated playfulness.

Ilka Gedő's 'tiny creatures', elves and playful monsters, which are relatives of the figures created by Lajos Gulácsy, Alfred Kubin, Paul Klee and Miro, appeared in the Joyce-illustrations in 1979, and after 1980 in her oil paintings as well. The two most charasteristic works of this series are the "Witches Preparing Themselfes" (1981—82) and the "Kidnapping" (1981—82). In the former paintings, strong iron bars fatally divide the two worlds from each other: only the monkey- or girl-headed and monster-bodied witches can sneak through and glide across the grids and fly across the world, capable of all good and evil. In the painting entitled "Kidnapping", a dance-stepping man balances himself and at-

tempts to resist a monster dressed in brown-violet-green clothes.

Ilka Gedő died at the age of syxty-four, full of plans and longing for love and understanding. She only lived to receive acclaim from a few Hungarian art critics, writers, and aesthetics, two of her paintings were purchased by the Székesfehérvár Museum and she received respectful symphaty for her intensive spiritual endeavours from a few colleagues, besides her family and friends.

Ilka Gedő's oeuvre is not yet present in Hungarian art history, in spite of the fact that it ranks with the symbolist Lajos Gulácsy, and the surrealist Lajos Vajda. Kállai and Bálint were right when speaking of the late works of Bonnard in relation to her works, but one may mention again James Ensor, the strange imagination of Alfred Kubin, Paul Klee and Miro, or David Hockney, the latter being her favourite artist.

"In fact, you should write poems of these paintings", György Spiró one of Hungary's greatest contemporary writers said in his preface to the catalogue of Ilka Gedő's exhibition held on Szentendre in 1935, evoking the Pre-Raphaelite practice. That is, "poems of feeble charm, just touching upon tragedy; they are cheerful poems, shedding light onto what is distorted and unbalanced, and harmonious and melodious poems, in which classical rhyme and rhytm, that is verse itself, would manually be the essence, and not some idea or a theoretical construction. One should wirte poems in which creation itself is the essence and in which she who is singing softly and unconsciously to herself, would be a concealed indirect hero".

(This is the shortened version of the author study on Ilka Gedő that is a part of an album on her art to be published soon in Great Britain.)

BIOGRAPHY OF ILKA GEDŐ

1921	Born on 26 May in Budapest. Her father, Simon Gedő was a secondary school teacher, her mother, Elza Weiszkopf was an employee.
1939	Attented the free school of Tibor Gallé in the autumn.
1939—42	Taught by Viktor Erdei because of family contacts.
1940	Since that time she has participated in the exhibitions of the OMIKE (Hungarian National Cultural Society of Jews) wit her drawings.
1942—43	Studies at the private school of István Örkényi-Strasser.
1942	Participation in the exhibition entitled Freedom and People at the „Vasas" House organised by the group of Socialist Artists.
1945	Registered in the Hungarian Academy of Fine Arts, but she finishes only one semester for family reasons. Attends the evening school of Gyula Pap.
1946	Marries dr. Endre Bíró, a biochemist who was working at the institute of the world famous Albert Szent-Györgyi, the biochemist who was awarded the Nobel Prize.
1949	Stops artistic work, but carries on with her studies on the history of art, and the study of various theories of colour.
1965	Studio exhibition of her works created before 1949.
1968	She takes up work again.
1969–70	Lives in Paris. The Galerie Lambert exhibits two of her paintings.
1974	Becomes a member of the Fine Arts Section of the Hungarian Arts Fund.
1980	The King Stephen Museum of Székesfehérvár organises a retrospective exhibition of her works.
1982	Exhibition at Dorottya Street Gallery of Gedő's most recent work. Two of her oil paintings are bought by the Hungarian National Gallery.
1985	Ilka Gedő dies on June 19 in Budapest.
1985	Exhibition at the Gallery of the Artists' Colony of Szentendre in June and July.
1987	Ilka Gedő's paintings are exhibited at Glasgow's Compass Gallery as part of the Hungarian Season organised in Glasgow. Articles appreciate her art in the *Glasgow Herald, The Scotsman, The Financial Times, The London Times, The Daily Telegraph,* and *The Observer.*
1989	Retrospective show at the *Műcsarnok* (Arts Hall) of Budapest which is the biggest and most known venue for showing modern Hungarian contemporary art.
1989	Exhibition of Ilka Gedő's drawings at the Szombathely Gallery.
1989–1990	Second retrospective show at Glasgow's Third Eye Centre which got as good a press coverage as the first shown in Glasgow.

The author of this article appreciates the kind help of Dr. David Bíró, the son of the artist.

JÚLIA SZABÓ
(Translated by Suzy Mészöly)

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL

Szabadi Judit: A kérlelhetetlen művészet szorításában. Meghalt Francis Bacon (1909—1992) II. rész

Pataki Gábor: Álmodozások kora. Nonfiguratív művészet Ausztriában, Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon, 1910—1938

Kelényi Béla: A „Világhegy" a jávai árnyjátékban

Andrási Gábor: A művészet mint purgatórium. Rudolf Schwarzkogler életmű-kiállítása

Urbach Zsuzsa: Kolumbusz ismeretlen arcképe a Szépművészeti Múzeumban

Chikán Bálint: Akvarell-kiállítás

Peternák Miklós: Ars Electronica

Gaál Ilka

HOLMI

XV. évfolyam 12. szám 2003. december

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (szépprózа),
Fodor Géza, Szalai Júlia

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter, Domokos Mátyás,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László, Ludassy Mária,
Rakovszky Zsuzsa, Vásárhelyi Júlia.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

Kántor Zsolt: Miként múlik el, ami megmarad • 1585
Magyar László András: Keselyű • 1586
Szamszára • 1586
Agár és nyúl • 1587
Elveszett paradicsom –
két felvonásban • 1587
Fodor Ákos: Versek • 1587
Bánki Éva: Vitézek, mi lehet ez széles föld
felett... • 1589
Szakács István: Éppen ellenkezőleg • 1598
Petri György: Elégia • 1605

FIGYELŐ

Bodor Béla: Szélhárfaszóló, vonós intermezzókkal
(Határ Győző: A Karkasszban) • 1607
Nádasdy Ádám: Laudáció: Térey János és
a „Rajna-park" • 1621
Perneczky Géza: Színes könyv Gedő Ilkának (Hajdu
István–Bíró Dávid: Gedő Ilka
művészete [1921–1985]) • 1622

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levélcím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt.
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
Előfizetési díj fél évre 1500, egy évre 3000 forint, külföldön $35.00, illetve $70.00
Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

ISSN 0865-2864

HOLMI

XV. évfolyam 12. szám 2003. december

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (szépprózа),
Fodor Géza, Szalai Júlia

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter, Domokos Mátyás,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László, Ludassy Mária,
Rakovszky Zsuzsa, Vásárhelyi Júlia.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

Takáts Gyula: Együtt szólítja • 1491
Akár a pákász • 1492
Kovács András Ferenc: Álmatlanság. Hommage
à Kosztolányi • 1493
Térey János: Földvár, apály • 1494
Édes otthon • 1495
Kőrizs Imre: Szerencsétlen-e Catullus, és ha igen,
miért nem • 1496
Somlyó György: Újrafordítás-kísérlet • 1503
Imre Flóra: Ezékiel • 1508
Herbsttag • 1509
Lackfi János: Érés • 1510
Régi-új • 1510
Elektromos • 1512
Erőszak • 1513
Kosztolányi Dezsőné Harmos Ilona: Írófeleség-arcképek *(Közzéteszi
Borgos Anna)* • 1513
Forgács Zsuzsa: Kipeckelt nő a hajnali fényben • 1522
Szuly Gyula: Tessék besétálni! • 1537
Perneczky Géza: Lyuk a falban • 1539
Benedek István Gábor: Az arany • 1547
Miklya Zsolt: (Miután kölcsönösen) • 1567
Vendégszőnyeg • 1567
tollukba öltözötten • 1568
Miklya Luzsányi Mónika: Madárkenyér • 1569
Hajdu Péter: Noszty Feri alakváltozásai • 1571

SZÍNES KÖNYV GEDŐ ILKÁNAK

Hajdu István–Bíró Dávid: Gedő Ilka művészete (1921–1985)
Gondolat, 2003. 256 oldal, 7900 Ft

Amikor 1980-ban, tízéves szünet után először jártam újra Magyarországon, utam azonnal Székesfehérvárra vezetett, ahol éppen Gedő Ilka első retrospektív kiállítása volt látható.

Nagyobb meglepetést el sem képzelhettem volna. Mintha egy addig titokban dolgozó bábos asszony tárta volna szélesre a boltja ajtaját: mézeskalács munkákba süllyesztett sziromfoszlányok vagy sodrófával laposra nyújtott kertek, emlékbe lepréselt barátnők, rózsák és folyondárok, másutt pedig fodrozódó levelekbe burkolt bohócok tarkították a falakat. Nem voltak nagyok, imponálni akarók a képek, de olyan volt a kiállítás, mint ősszel a lomb, mielőtt hullni kezd – több mutatkozik meg ilyenkor a természet anatómiájából. Mintha dér csípte volna meg, úgy üt ki a pigmentanyag a felületeken, mozaikképpé hullanak szét a fák, s a színek határvonala utánozhatatlan bonyolultságú. Emitt öblös ráncok, kényelmesebb fekvést kereső gyűrődések, másutt meg apró homoksivatagok foltja dereng – talán elcsent tükrök fénye? És ahogy az egy hajlottabb korba lépő asszony munkáihoz illik, leolvasható a színek harmóniájáról, hogy aszályos volt a nyár.

A képek síkja ezért hol bíborban született fövenyre, hol meg lepkék hímporát őrző noteszlapok elnyűtt bőrfedelére hasonlított. Ami mögöttük sejlett, az meg káprázatoknak tűnt. Egy helyütt vékony keretbe foglalt elégia, talán Rilke verseinek a néhány párolgó sora. Másutt meg vonalrácsba foglalt akrobatika és megfejthetetlenül kusza gubancaikkal Klee koboldjainak vagy a Jugendstil kócos boszorkányainak a hancúrozó hada. Aztán pedig egy repedés a falon. Ha sokáig nézzük, akkor belelátjuk, hogy Weöres Sándor próbálja ott éppen, hogy mi a virtus. Ráolvas: – só, orsó, koporsó... És pálcájával veri, igen, mámoros örömében szinte tündérszecskává csepüli a bokrokat.

Öreg Magyarország, fogadd vissza fiad... – De ki volt Gedő Ilka?

Emlékszem, volt ott katalógus is, Szabó Juli írta. Aztán a fehérvári muzeológusok is meséltek egyet és mást. Ami pedig még hiányzott, azt meg az azóta kezembe került kiadványok kerekítették ki képpé.

Kezdetnek, budai ízeivel és Marczibányi téri emlékeivel ott a Széna tér felé futó, de oda soha meg nem érkező Fillér utca. Majd az 1944–45-ös gettó határát képező Erzsébet körút az odazsúfolódott, megriadt lakókkal. A túlélés, aztán az Alsóerdő sor, majd megint a Fillér utca. A hatvanas évek végén egy esztendő Párizsban. A férj természettudós, biokémikus, akit nejével együtt egyszer hosszabb időre is meghívnak a Szovjetunióba. Képcímek is mesélhetnek erről: Puscsinói konyhaablak – vagyis majdnem hogy Csehov. Majd éles vágással és figyelmeztető szirénabúgással, fekete reflektorfénytől övezve Bálint Endrét látjuk, ahogy épp a képeit fürdeti forró szurokban. Vitáktól meg avantgárd gyulladásoktól izzó falaival pedig ott sejlik mögötte a bevehetetlen sánc, a Rottenbiller utca. Még messzebb, a horizonthoz hátrálóan, de Gedő Ilkához mégis közelebb, bukolikus faluvá szelídül a táj, mert Szentendre tornyai tűnnek fel arra. Fehér az ég, és ceruzavonalakból épülnek a házak. Mint egy nagy madár, úgy súrolja a tetőket Vajda ikonönarcképének a pelyhes árnyéka.

A parton uszadék fák, a kavicsos fövenyen pedig régi jelenetek: az idős Rodin kéziratokat vesz át Rilkétől, mögöttük felragyog a Notre-Dame. De lehet, hogy az egész csak kölcsönben van, és csupán az égbolt francia. Egy háromlábú széken mintha Schönberg ülne, legalábbis reá vall a gesztus, ahogy dirigál. Zenekar helyett azonban egy festőállvány van előtte, azon meg az önarcképe. Csak az álmaiban voltak jelen, és ezért nem mesélt róluk külön is Gedő Ilka. De ha belekukkantunk a jegyzeteibe, nagyon hasonló jeleneteket látunk, például azt, hogy Gauguin birkózik ott Van Goghgal, Van Gogh füle persze be van kötve. Éppen az orvos jön – depresszió ellen napraforgót ír fel. És hogy teljes legyen a zűrzavar, Szabó Lajost mutatják be a művésznőnek. Kotányi magyaráz, nagy tehát a tanácstalanság, csupán Korniss Dezső bólogat. Mire föl Gedő Ilkának is légszomja támad, de sebaj, mert kutyaharapást szőrivel. Lefordítja tehát, sőt apró rajzocskákkal is ellátja Newton, Goethe és Ostwald színelméleteinek a fejezeteit, majd ugyanígy Eber Das Wort und die geistigen Realitäten című munkáját. Látjuk, nagy divat a gondolkodás.

Majd változik a kép: Gedő Ilka most a rajzait mutatja, de nem titok, hogy amit eddig csinált, az túl naturalista. Bizony, bizony, nem elég absztrakt, túl naturalista. Szabó Júlia szól közbe, és ő az expresszív erőt hangsúlyozza, majd lábjegyzeteket tart elénk: A giacomettis rajzait készítő Gedő Ilka egyértelműen korábbról datálható, mint magának Giacomettinek az egzisztencialista korszaka. Egy null tehát Ilka javára – ezt Beke László is aláírja, noha ő többet állított volna ki a másik rajzsorozatból, azokból a kis asztalkákból, ahogy azt a művésznőnek küldött egyik levelében bizalmasan megsúgja. Ezt aztán sokkal később, csaknem húsz év múlva Hajdu István korrigálja: amire hasonlít, az minden korlátozás mellett is inkább Munchre hajaz vagy a nem kevésbé eksztatikus Antonin Artoud-ra.

És ezzel elérkeztünk a jelenhez.

Persze lehet, hogy mindez mégsem számít, csak üres képzelgés az egész. Ami biztos, az csupán annyi, hogy akkor ott, Fehérvárott, az István Király Múzeum művészettörténészei felvertek egy sátrat, ami ilyenfajta nevekkel és fordulatokkal volt kicövekelve, de amiben végre egyedül maradhatott a munkáival Gedő Ilka. Ez már azonban nem a koraérett rajzait készítő húszéves fiatalasszony. A sátorban csend van és hűvösség. Nem is marad más kép éles, csak az, ahogy Gedő Ilka és férje, doktor Bíró Endre karonfogva kifordul a sarkon, és a kiállítás felé közeledik. Kovalovszky Márta rájuk mutat, majd odafordul Perneczkyhez: „Ez az asszony 1948–49 körül abbahagyta, és aztán húsz éven át nem is rajzolt semmit. Most azonban fest. Mégpedig hogyan!"

Gedő Ilka és Bíró Endre azonban továbbjön, még mindig karonfogva, és ahogy közelednek, velük nő a csend. Nehéz megmondani, miért, de lerí róluk, hogy igazuk van.

*

Tudjuk végre, hogy ki volt Gedő Ilka?
Néhány további adat a most megjelent kötet oldalairól: Az 1980-as fehérvári tárlat után még egy kiállítást kapott a művésznő, most már Pesten, a Dorottya utcai galériában, de néhány esztendő múlva, 1985-ben már meg is halt. Viszont még halála évében gyűjteményes anyaggal emlékeztek rá a szentendrei művésztelep galériájában, és Glasgow-ban is szerepeltek a képei az ottani Magyar Kulturális Hetek keretében. 1987-ben, két év múlva a Műcsarnok retrospektív tárlatával emlékeztek rá. Néhány további közjáték után 1994-ben és 1997-ben a New York-i Janos Gat Gallery rendezett Gedő Ilka-kiállításokat, és három év múlva ugyanott egy csoportos bemutatón is szerepeltek a munkái.

A különböző tárlatok és emlékkiállítások kapcsán (nincs itt hely rá, hogy valamennyit felsoroljam) számos munkája került közgyűjteménybe, így a székesfehérvári múzeum vagy a Nemzeti Galéria mellett egymás után több külföldi gyűjtemény is élt azzal a lehetőséggel, hogy egy-egy kiállítás kapcsán Gedő-művekkel gyarapítsa a gyűjteményét, így a New York-i Zsidó Múzeum, a jeruzsálemi Yad Vashem Museum, valamint az ottani Israel Museum, de aztán a londoni British Museum, majd pedig a düsseldorfi Kunstmuseum is. E vásárlások során az 1944–45-ös gettórajzok, illetve a valamivel későbbi önarcképek bizonyultak a legsikeresebbeknek – néha egész sorozatok találtak így gazdát. A kiállításokat kritikák és katalóguspublikációk kísérték, kiemelkedik közülük az az 1997-es tanulmánykötet, amelyet György Péter, Pataki Gábor, Szabó Júlia és Mészáros Ferenc írásaiból állított össze az Új Művészet Kiadó. Mindezek a tárlatok és vásárlások, illetve a velük párhuzamosan megjelenő emlékezések és elemzések arra vezettek, hogy Gedő Ilka neve kezdett ismertebb lenni a világban, és apró mécsesekből kirajzolódó permetként világít most itt is, ott is, anélkül azonban, hogy ezekből a pislogó fényfoltokból az elmúlt évek folyamán valamilyen valóban egységes, egyetlen tekintettel megragadható kép állt volna össze.

A most megjelent nagyalakú album valószínűleg ezt a mozaikszerű benyomást igyekezett egy jobban áttekinthető összefoglalással felváltani, de ha kézbe vesszük a kötetet, úgy érezzük, hogy a filológiai és esztétikai feldolgozást elősegítő teljesség inkább csak a legfontosabb dokumentumok újrakiadását illetően valósult meg, illetve a művésznő hagyatékában őrzött vázlatfüzetek és jegyzetanyagok listájára vonatkozóan lett teljes. Egyébként pedig a nagyközönség számára is leginkább megközelíthető műfaj, az olajfestmények teljesnek

mondható sora tölti meg a könyv lapjait. Az előrelépés így is jelentős, hiszen Gedő Ilka életművének feldolgozását eddig egyetlen intézmény vagy kiadó sem vállalta magára, és ez a publikáció is magánkezdeményezésből született. A kötet megjelenését ugyanis a művésznő fia, Bíró Dávid tette lehetővé azzal, hogy összegyűjtötte a műtárgy- és forrásjegyzékek anyagát, valamint hogy financiális alapokat teremtett ahhoz, hogy ez az igényes és nagyalakú reprodukciókkal megtöltött könyv megjelenhessen. A kötet nyomdai előkészítését az Eper Grafikai Stúdió vállalta magára. Ennek során rajzolódott ki a könyv karaktere is: Hajdu István esszéjét a család tulajdonában lévő archív anyag, vagyis különböző írások, feljegyzések és műtárgylisták kísérik. Ez a sokrétű útmutatás nélkülözhetetlen lesz majd a további feldolgozások számára, és ez nyújt hátteret annak a másfél száz színes reprodukciónak is, melyek Gedő Ilka olajképeiről készültek.

A kötetet kinyitva már az első pillanatban világos, hogy ezeknek a festményeknek a bemutatása volt a könyv tulajdonképpeni feladata. Ez a koncepció nem kíván védelmet, s legfeljebb csak azt a megjegyzést tehetem a láttán, hogy ami a kötet legfontosabb üzenetét, a képek színvilágát illeti, az néha túl erőteljesre, túl harsányra sikerült – aki eredetiben is látta a festményeket, az tudja, hogy Gedő Ilka a visszafogott fényű felületek és a mélység felé megnyíló tónusok mestere volt. És ennek felemlítése után, vagyis csak másodsorban adhatok kifejezést annak a sajnálkozásomnak, hogy az olajfestmények emez impozáns galériája mellett természetesen nem maradhatott elég hely ahhoz, hogy a nem kevésbé értékes rajzokat is hasonló bőséggel és igényességgel (esetleg többszínnyomású reprók formájában) lehessen az olvasó elé tárni.

Egyáltalán, minél tovább lapozgatjuk a kötetet, annál inkább felébred a kíváncsiságunk, hogy a csak listák formájában ismertetett „egyéb" műfajokkal is megismerkedhessünk. Gedő Ilka műterme ugyanis a legfantasztikusabb formájú és tartalmú „szekunder anyaggal" telt meg az évtizedek során, és biztos vagyok benne, hogy ez a ritka elmélyültségről, máskor meg ötletgazdagságról vagy játékos kedélyről árulkodó hagyaték még sok meglepetésben részesít majd minket. Ezzel kapcsolatban még csak annyit, hogy fontos és dicséretes körülménynek tűnik, hogy a könyv magyar és angol nyelvű változata nem összevonva, egy hibrid kötetben, hanem külön-külön kiadásként jelent meg, továbbá, hogy a magyar könyvváltozat filológiai apparátusában is ott olvashatók a legfontosabb angol nyelvű eligazító sorok.

*

A könyv címlapján két szerző neve olvasható: Hajdu Istváné és Bíró Dávidé, de mellékük kívánkozna még egy harmadik személy is, a művésznő férje, Bíró Endre. Nem tudom, hogy a korábban megjelent alkalmi publikációk milyen terjedelemben foglalkoztak Bíró Endrének a feleségével kapcsolatos feljegyzéseivel, itt mindenesetre két olyan írás is szerepel (GEDŐ ILKA MŰTERME, AHOGY HALÁLAKOR HÁTRAMARADT és FELJEGYZÉS GEDŐ ILKA PÁLYÁJÁRÓL), melyek így, együttvéve mind tartalmukban, mind pedig terjedelmüket illetően igen jelentősek, és nem maradnak el a könyv fő szöveges attrakciója, Hajdu István esszéje mögött sem.

Bíró Endre itt közölt írásait – kivételesnek tűnő szerénységük és tárgyukhoz hű megbízhatóságuk miatt – a művészettörténészeknek aranyba kéne foglalniuk! Nem akarok itt kitérni a „művészözvegy-irodalom" jellegzetességeinek az ecsetelésére, mert azt hiszem, hogy egy irodalmi szaklap olvasói számára (akik közt nagy számban vannak szerkesztők és lektorok is) az ilyen gondok nem ismeretlenek. De azért megkérdezném tőlük, hogy hányszor fordult elő már velük, hogy egy családtagtól érkező terjedelmes memoáranyagot kézbe kapva és abba beleolvasva ilyen figyelmeztetéssel lepte volna meg őket a szerző: *„A Szabó Lajosról és »köréről« itt leírt információk azt tartalmazzák, amit e sorok írója átélt, megértett és félreértett. Így más kontextusban nem használhatók ellenőrzés, független megerősítés nélkül..."* És ami ezután jön, az informatív, pontos és még élvezetesen plasztikus is. Ember legyen a talpán, aki abban valamilyen említésre méltó félreértést tudna kipreparálni.

Szabó Lajos nevének az említésével máris belezuhantunk a Gedő Ilkát körülvevő világ – szájamon a szó: metafizikai örvényeibe, de helyette inkább azt mondom: – zajos sűrűjébe. Ám hadd szóljak előbb egy bravúros teljesítményről. Bíró Endre nem szépíró (noha a FINNEGAN's WAKE-et az ő fordításában ismerheti a magyar olvasó), de mégis, amikor felesége halála után a műtermében található fecnik és firkák, újságkivágások és képeslapok, reprodukciók és papírjátékok, üvegcsék, letört ágak, festékmaradékok vagy kitépett könyvlapok véget érni nem akaró sorát vette számba, akkor mégiscsak igen figyelemreméltó írói munkát végzett. Hiszen arra is időt szakított, hogy néhány soros tartalmi vagy életrajzi adalékkal jellemezzen vagy színezzen ki minden egyes „archiváliát", mintha azoknak tényleg alkalmuk lett volna megmártózni a Gedő Ilka személyét körülölelő emlékek életmeleg fürdőjében. Önkéntelenül is úgy kezdtem olvasni ezt a szöveget, mintha az Perec SZAVAK-jának vagy Hrabal TÁNCÓRÁK-jának irodalmi rokonságába tartozna. És amint előrehaladunk az inventár olvasásában, egyre fontosabbnak, egyre elképesztőbbnek tűnik minden egyes adalék. (Néha, úgy látszik, hasznos lenne a szuggesztivitás növelése érdekében az ilyen filológiai munkák elvégzésére természettudósokat is meghívni, mert mintha az ő szemük meredekebb és meglepőbb szögből nézné a dolgokat.)

Talán ugyanezzel a szerénységre nevelt, de nagyon meredek látószöggel magyarázható az is, hogy Bíró másik írásának, a Gedő Ilkára, művészi pályájára visszatekintő tanulmánynak is olyan különös és aszimmetrikus a felépítése. Ez ugyanis egy érdekes tartalmú esszére (afféle, a művészfeleségről írott számadásra) és egy olyan lábjegyzetanyagra oszlik, ami talán még terjedelmesebb, mint maga a fő dolgozat, és ez utóbbi részbe mindazokat a gondolatait szorította bele a szerző, melyekről úgy érezte, hogy vagy szemérmesen személyes vonatkozásúak, vagy Gedő Ilka személyén túlmutató tartalmukkal átlépik a címben jelölt kereteket, és emiatt kerülhet közlésük a mintegy négyszemközt előadott apró betűs hasábokba. Így hát természetes, hogy az egyik-másik vége nincs lábjegyzet olvasásakor úgy érezzük, hogy az közelebb áll az esszé műfajához, mint maga a főszöveg, a tanulmány. Bíró sok érdekeset mond el eközben Gedő Ilkáról.

Nagyon hasznosak például a réteges festésmódra vonatkozó pontos leírásai – ezeknek az adalékoknak az ismeretében ugyanis jobban rekonstruálható Gedő Ilka mesésnek ható, áttetsző pikkelyekre vagy tengeri kagylók többrétegű héjára emlékeztető színjátszó képfelületeinek előállításmódja. Még fontosabbak persze az alkotói út állomásainak vagy bukta-

tóinak a családi közelségből megfigyelt és rögzített leírásai. Ilyen például az a kérdés, hogy miért hagyott fel Gedő Ilka 1948–49 körül a művészettel. Belső válság miatt, az akkoriban megszülető gyermekei miatt vagy pedig azért, mert a baráti kör értetlensége bénította meg? Vagy esetleg amiatt – és ez természetes is lenne az 1950 körüli években –, mert a külső nyomás fokozódott ilyen elviselhetetlenné? Bíró Endre szerint Ilka a Szabó Lajos és Tábor Béla körében kialakult normákkal konfrontálódva, valamint Vajda kései absztrakt periódusának a nagyszerűsége láttán (amit iránymutató normává emeltek a körben folytatott viták) bátortalanodott el, és ezért vesztette el a „modell után való rajzolás" értelmébe vetett hitét – letette a ceruzát, mert úgy gondolta, hogy másként nem tud alkotni. Egyéb helyütt meg arról ad hírt Bíró, hogy talán az vette el Gedő Ilka kedvét a munkától, hogy Szabó Lajos nem rejtette véka alá „a nők helyéről a szellemvilágban" alkotott véleményét (ami meg nem volt független Otto Weininger hatásától).

Gedő Ilka akkor már elkészítette azokat a rajzsorozatait, amelyek után ma a nagy nemzetközi múzeumok kapkodnak, és amelyekről egy idő óta azon a szinten folyik a vita, hogy a figurák lényegét adó elvontság tényleg a Giacomettire jellemző átszellemítést előlegezi-e, vagy valami más, rafinált stilizálást és átlényegítést használt-e a művésznő ennek a sajátos feszültségekkel teli transzcendenciának a megragadására. És lám, ő maga úgy hitte, hogy csak modell után „rajzolta le", egyszerűen csak a hasonlóságra ügyelve csinálta ezeket a rajzokat. Ami Gedő Ilka elhallgatását illeti, én talán egy kevésbé a körülötte forgolódó barátok értetlenségére visszavezethető magyarázatot kockáztatnék meg majd a későbbiekben, most legyen elég annyi, hogy ráhagyom, hogy ami a kérdés magvát illeti, elfogadható, hogy talán szeretett Van Goghja állt oda mögéje, míg rajzolt – és innen az ihletőerő. Később pedig az iránytáblák és tilalomfák erdeje vette el a kedvét a munkától.

Bíró soraiból kiviláglik, hogy a férj tapintatos akart maradni, mert hiszen miként is „viszonyulhatott" volna a Szent-Györgyi Albert Intézet megbecsült tudományos munkatársa egy ilyen szubjektív problémákkal terhes kérdéshez? Többet ír viszont Bíró az automatizmus szerepéről és arról, hogy Gedő Ilka mi-

lyen ambivalens módon viselkedett e technikával szemben, hiszen Szabó Lajosnál például elfogadta a jelentőségét, a saját munkásságában azonban tagadta a szerepét. Bíró leírja, hogy amikor Gedő Ilka 1968 körül megint dolgozni kezdett, és családtagjainak vagy ismerőseinek a „portréit" csinálta (az idézőjel azért indokolt, mert ezek az „arcképek" teljesen szabad vonalvezetésű alakzatok, még legelnagyoltabb arányaikban sem követik az emberi test formáit), tehát amikor Gedő Ilka így „portrézott", akkor milyen úton-módon jutott el a teljes absztrakció közelébe. Bíró szerint az történt, hogy firkálás közben intenzíven gondolt a kérdéses személyre, de ugyanakkor *nem* próbálta meg emlékezetből lerajzolni.

Lényegében ez a félautomatikus vagy inkább (ahogy Bíró találóan jellemzi) *pantomimikus* ábrázolásmód lett aztán az egész második művészi korszakának, az 1966–68-tól a haláláig tartó olajfestmény-periódusának a majdnem kizárólagos alkotói módszere.

*

Két név kívánkozik ide. Az egyik Spiró Györgyé, aki 1985-ben, vagyis már a szentendrei emlékkiállítás alkalmából *„az oda nem figyelő ember mindig éber manualitásáról"* írt a tárlat katalógusában (ez kevesebb is, meg több is, mint az automatizmus), a másik pedig Hajdu István, aki – miután figyelmesen ismerteti és elemzi az 1950 előtt született rajzokat, amelyeket ő maga, de talán Gedő Ilka is *„...egy sajátosan megformált, egyetemes hatályú teológiai kommunikációnak tartott..."*, nos Hajdu a húsz évvel később született színes olajképek láttán egy teljesen másfajta Gedő Ilkát konstatál. Azt állapítja meg, hogy Gedő Ilka ebben a második, az olajképeket favorizáló korszakában a festészetet *„már inkább csak az önmagában folytatott, verbálisan is szerepszerűnek jelzett, játékos, automitologikus párbeszédfolyam legfontosabb céljának, egyben eszközének tekintette"*. És ez már nem az oda nem figyelő ember intuitív ébersége, és nem is a pantomimikus félálom kreatív irkafirkája. A helyükbe itt az önreflexió mechanizmusa lép, a saját ábrándképeivel eljátszó művész önmagából merített és önmagát mulattató mesevilága. Egy l'art pour l'art fantaziálás.

Érezzük, milyen lényeges a különbség. Hajdu nemcsak stilárisan osztja ketté Gedő Ilka pályáját, hanem morálisan is mérlegre teszi a művésznő két korszakát, és az lehet a benyomásunk, hogy ez a megméretés azzal végződik, hogy Hajdu a második periódustól, az olajképektől megtagadja az egyetemes feladatokkal való rokonság minden lehetséges formáját. Mert hiszen hogyan is lehetnének ezek a képek igazán fontosak, ha egyszer annyira *„verbálisan is szerepszerűnek jelzettek"*, *„automitologikusak"*, és egyszerre szolgálnak célul és eszközül az így jellemzett *„párbeszédfolyam"*-ban, azaz öncélú játékok. – Mit szóljunk ehhez?

Hadd tegyek itt közbevetőleg rövid kitérőt arra vonatkozólag, ami a fogalmazásmódot illeti. A mondanivaló, amiről (itt is) szó lenne, az rendszerint elég egyszerű és világos, de az analitikus szerkezetek hangsúlyozása kedvéért agyonkomplikálja a gondolatait a szerző. És ez a forszírozottan tudományos stílus nemcsak Hajdu István (időnkénti) sajátja, hanem a művészettörténészek középmezőnyének és fiatalabb nemzedékének is eléggé általános hibája. „Kogniszticizmusnak" szoktam tréfásan nevezni (és Pléh Csabát kérem, legyen irgalmas hozzám érte), mert egy algoritmusokkal és analitikus behelyettesítésekkel dolgozó komputer („aki" fénysebességgel végzi a munkáját) tényleg elég idővel rendelkezne ahhoz, hogy kibogarássza az ilyen kifejezések és mondatok értelmét – hiszen van nekik értelmük, tagadhatatlan! De az élő emberi nyelvnek mégis más a természetes lejtése, illetve a mondatalkotó logikája. És ha nem vesszük figyelembe ezt a különbséget (vagyis ha nem tanulunk meg az élő nyelven beszélni), akkor számolnunk kell azzal, hogy az olvasó leteszi a munkánkat, mert hermetikusnak érzi a szöveget.

Ennyit erről. Mert Hajdu Istvánnak egyébként többé-kevésbé igaza van abban, amit a fenti állításával mondani akart. Hálás vagyok neki azért, hogy elgondolkodtatott Gedő Ilka esetleges „bukásának" az okai felől. És azt hiszem, fontos dolgokra jöttem rá, miközben az ő téziseinek az igazságtartalmát vizsgáltam.

Hajdu talán azt kívánta kimondani, hogy Gedő Ilka ebben a második korszakában már nem hitte, hogy lehetnek olyan transzcendens értékek, melyeket éppen ő és kifejezetten akkor és ott a képzőművészet eszközeivel még sikerrel megfogalmazhatna. Helyette konstruált tehát egy bábszínházat, amelyben aztán a maga mulatságára táncoltatta azokat a sokszor megfestett foszló virágokat vagy színes babákat. (Talán erre utal Hajdu, amikor arra emlékeztet, hogy sokszor, igen, *túl sokszor* nevezi Gedő Ilka a képmotívumait „művirágnak". Hiszen a „mű" majdnem ugyanaz, mint a „pót". És akkor a pótművészet az, amit megalkotunk ezekkel a pótvirágokkal. Ha igaz ez a feltevés, talán az is igaz, hogy Gedő Ilka ugyanazt gondolta annak idején önmagáról, amit Hajdu gondol most róla...) Az aztán már más lapra tartozik, hogy nagyon szépen festette meg Gedő ezeket a képeket. De az önmaga körül forgó mesevilág hiába szép, ha olyan, hogy a célok és az eszközök ennyire összemosódhatnak benne. Ha az a helyzet, hogy ez a festészet nem vádol, nem dicsőít, nem hull porba, és nem emelkedik igazán a magasba, akkor legfeljebb csak dekoratív, ahelyett, hogy transzcendens lenne. És csak az úgynevezett „éteri" magasságokig ér fel, tehát esztétikus, de nem megváltó.

Hadd vágjak mindjárt a mondanivalóm közepébe! A kötetet elolvasva az volt a benyomásom, hogy Hajdu esszéje egy katarzis történetére épül, pontosabban ennek a katarzisnak a magyar művészetben elmaradt szélesebb körű érvényesülését szeretné felpanaszolni. A katarzist szükségessé tevő tragédia a második világháború utolsó éveiben kulminálló zsidóüldözés volt (ez mint vészkorszak szerepel a könyvben). Lehetséges epikai anyaga pedig a bajt megérző, azt átélő, majd ábrázolni igyekvő gondolkodók és művészek erőfeszítéseinek, esetleges eredményeinek, vagy ha az eredménytelenségük van túlsúlyban, akkor kudarcainak a leírása.

Bizonyos megszorítást jelenthetett persze az, hogy egy ilyen képesalbum jellegű könyv a maga tartalmi korlátaival nem nyújthat alkalmat a mondott feladat dimenzióihoz illő, vagyis monografikus munkává kiteljesedő elemzéshez. Hajdu István mozgásszabadságát pedig még további körülmények is korlátozhatták, így például az, hogy a kötet megjelentetése magánvállalkozás volt, és nem valamelyik független intézmény munkája. És lefoghatta Hajdu kezét a félelem is, hogy a vita, mely annak idején az absztrakt művészet ortodoxiája és Gedő Ilka spontánabb és nyitottabb felfogása között folyt, változott körülmények között és módosított tartalommal esetleg újra fellángolhat. Hajdu szeretett volna valami fontosról írni, de csak arra nyílott alkalma, hogy ezt a fontosat néhány vonallal és egy sor érdekes háttéradattal felvázolja, és meg kellett elégednie azzal, hogy a többit, a végső következtetéseit a sorok között hagyja. Lehet, hogy ez is magyarázza, miért sikerült a szöveg olykor kissé hermetikusra. (Hadd említsem itt meg azért, hogy Hajdu igen érdekes képet fest a XX. század első felének közép-európai műveltségéről, amiben – Bécs–Prága–Budapest között ingázva – jelentős szerepet játszott az irodalom, a művészet és a filozófia háromszögében tevékenykedő és azt vibráló elevenséggel megtöltő zsidóság is. S ugyanígy hasznos az a fejezet is, amiben a magyar képzőművészeknek az Iparterv-nemzedékkel meginduló magáratalálását ecseteli Hajdu – hasznos információkat közvetítő lektűr lehet ez például az angol kiadás olvasói számára.)

De lépjünk tovább! Mi lehetne a könyv olvasójának a véleménye azokról a kérdésekről, melyek esetleg meglepik, de aztán el is gondolkodtatják Hajdu dolgozatában? A magyar viszonyok közt a bajt (és ha erről a bajról van szó, ne csak a zsidókról vagy a képzőművészek táboráról beszéljünk, hanem másokról is, és a többi művészeti diszciplínáról is), egyszóval a közeledő bajt nálunk Vajda Lajos (a történelem uszadék fáit begyűjtő szénrajzaival), illetve Bartók Béla (például a DIVERTIMENTO lassú tételével) érezte meg a legfájóbban, a legplasztikusabban. Előérzet volt ez? Vagy már kibontakozó tragédia sodró áradása? Mindenesetre nem a végső kifejlet, hanem csak komor nyitány, a szorongás kifejezése és a gyász előlegezett látomása – tehát valami olyasmi, amit anticipált katarzisnak is nevezhetnénk. És aztán ennyiben is maradt a dolog, mert hiszen ők, Vajda vagy Bartók később már nem lehettek abban a helyzetben, hogy a tragédiát a végső kifejletig, a transzcendencia utolsó rítusáig, a mindent feloldó zokogás zárójelenetéig kísérhessék.

És ezzel – ha a magyar viszonyok között maradunk – már túl is jutottunk a csúcsponton, mert az irodalom nem mutatott fel ekkora erőt, ilyen hatalmakat, és különben is az volt a helyzet, hogy a tragédia befejező, harmadik felvonása összeesett a Kelet-Európát sújtó következő szomorújáték nyitányával. Mielőtt tollat ragadhattak volna az írók, vagy további divertimentotételeket komponálhattak volna a zeneszerzők, már újabb bajok szakadtak a nyakukba. (Ha akadt közöttük vitathatatlan zseni,

mint például a pályája delelőjére hágó Weöres, annak meg csak az a szerep jutott, hogy hülyének tettesse magát.) Ami a magyar művészetet illeti – és itt fölösleges külön kitérni például az Európai Iskola nyilvánvaló gyengeségeire vagy a többi művészeti ág hasonló csoportosulásainak és törekvéseinek a tagadhatatlan provincializmusára –, az volt a helyzet, hogy az anticipált katarzis roppant szárnycsapása (a képzőművészetben például éppen Vajda gesztusai), úgy tűnik, még a maradékát is eltakarták annak a kis darab szabadon maradt égboltnak, amit ezek a művészek önerejükből, a saját szavaikkal festhettek volna feketére – és éppen azért, hogy ezzel a maguk részéről is eljussanak a tragédia katartikus lezárásáig. Maradt számukra tehát az, hogy az így vagy úgy előlegezett vagy csak annak érzett (a Vajda-, a Bartók-, a József Attila-féle stb.) katarzisokba kapaszkodhassanak. Követők lettek, kis mesterek. Vagy nagyon kicsik, vagy kicsit nagyobbak. És vagy a kis formátumukban is tisztességesek, vagy még azok sem, mert csak a pátoszukat illetően nagyobbat akarók.

Nem állítanám, hogy ez a képlet kötelező lett volna akkor Magyarországon, kikerülhetetlen fátum. De úgy hozta a sors, hogy nem nagyon látunk kivételt – nagyon megtizedelt volt akkor a magyar csapat. Kivétel csak olyan értelemben akadt, hogy a tehetséges teljesítmények, ha mégis voltak ilyenek (talán leginkább az ötvenes évektől kezdődően), mind a marginális műfajok felől érkeztek, igen, a groteszk, a pajzán, az anakronizmussal játszó, a pszeudoszórakoztató vagy a talányosan negatív toposzok felől. Az ilyen kivételek szétszórtan, egymástól függetlenül bukkantak fel. Ez volt az a mezőny, mely a kicsiny méreteket, a buta bohócnak írt szerepeket, esetleg a stílustalanságot is, vagy az űrt meg a vele járó jelentéktelenséget, annak hol mérgező, hol pedig fuldoklásba vesző pózaival, de szinte mindig a megalázóan szerény külső dimenzióival – mivel nem volt más választása – hát vállalta (Czimra, Román György, Tót Menyus és társaik, valamint Veszelszky a pislogó csillagaival vagy Kondor a dacos angyalaival – valamennyien nemzetmentők a maguk hol vármegyényi, hol meg csak zsebkendőnyi birodalmában. De ha jobban meggondoljuk, ilyen sajátságos tehetségű „művészprolikból" állt a magyar futball büszkesége is, az aranycsapat).

Ha Hajdu István feladata nem az lett volna csupán, hogy egy képeskönyvet illusztráljon néhány oldalnyi okos gondolattal, és ezek a gondolatok nem maradtak volna csupáncsak kételyek és rövidre fogott vélemények, akkor módja lett volna rá, hogy eljusson az önként kínálkozó konklúzióhoz is. Annak felismeréséhez, hogy Gedő Ilka két periódusa mennyire egybeesik a bajokkal teli örökség vállalásának és az igazi megoldásról való lemondásnak azzal a két korszakával, amely akkoriban egész Európában érezhető volt. A két periódus közötti nagy szünet, vagyis az, amit Gedő Ilka mint krízist élt át, tehát a körülbelül 1948-tól 1968-ig terjedő esztendők, nos, ez az időszak azonos lehetett azokkal az évekkel, amelyeket sommásan úgy jellemezhetnénk, mint olyan próbálkozások időszakát, amelyek még a klaszszikus avantgárdba fogództak, és ebbe kapaszkodva keresték a továbbvezető utat a művészek is, miközben egyre világosabban kellett felismerniük, hogy ez az út már elkopott, ezek az eszközök nem fognak már egy újabb Picassót és vele egy újabb GUERNICÁ-t világra segíteni. Mert nagyon jellemzőnek tűnik, hogy az európai horizonton is ugyanaz a gyengeség, tétovaság vagy kudarc mutatkozott meg a háború utáni periódusban, mint nálunk – legfeljebb ismertebb díszletek között és sokkal nagyobb arányokban.

(Csak zárójelben: még mindig Párizs a kontinens világítótornya, de ami körülveszi, az már régen nem a Belle Époque. Nem a Bois de Boulogne és a Montparnasse, valamint a Montmartre közt kirajzolódó szellemi tartományokban zajlik már az élet, látjuk, a város csak lassan lábol ki a háború utáni piszokból és bajokból. Ha nem valóságosan, hát akkor képletesen igaz, hogy húgyszagúak az utcák, és feketére vénültek a vakolatok – emlékszünk rá, micsoda szenzáció volt, amikor De Gaulle alatt kezdték lemosni a középületek falait? Proust kertjeire alig gondol már Nyugat-Európa, helyette Sartre hangyaként szorgoskodó alakja tűnik fel a járdán, és Yves Montand meg Juliette Gréco lesz az intellektuelek bálványa. A vasfüggönyön innen és túl Yma Sumac-lemezeket gyűjtenek a jól kereső kiváltságosok – megdöbbentő ez a kéz a kézben harmónia! A nagy huzat nem is a meggyötört és elkopott utcák felől, hanem például az észak-afrikai partokról érkezik, mégpedig Camus közvetítésével, vagy a vikingek dermesztő örökségeként süvít be az ajtón, ez meg Beckett érdeme. A Prágában és Párizsban zajló 1968-as eseményekig tart az a viszonylag hosszú korszak, amelyben azzal telnek az évek, hogy Godot-ra vár az egész kontinens – '68 után aztán végre átrendezik a díszleteket. Igaz, már előbb is jelei mutatkoztak a változásnak: a hatvanas évek elején Rauschenberg nyeri el a Velencei Biennálé nagydíját – ez az első, a New York-i iskolától érkező pofon. És az alpesi völgyekből egy kis párizsi garzonhotelbe költözik át Alberto Giacometti. Yves Klein pedig felfedezi, hogy mennyire kék az ég, és röpülni tanul a háztetőkről startolva.)

Bíró Endrének, amikor a háború után Gedő Ilkával megismerkedett, az volt a fiatal lányról a benyomása, hogy még teljesen az anyja befolyása alatt álló és az átélt szenvedésekre is csak romantikus vagy sértődött gesztusokkal reagáló érzelmi lény, aki ugyan gyűlöli az átélt rosszat, mi több, talán túlságosan is mitikus képet formál a borzalmakról, de képtelen mindenfajta elemző, vitázó figyelemre. Néhány év alatt azonban Gedő Ilka is tagja lett annak az intellektuális körnek, amelyben Bíró már régebben otthon volt, és megtanult filozófiai és esztétikai könyveket olvasni, „tiltott" szövegeket fordítani és az absztrakt művészet problémáiról vitatkozni – miközben a jegyzeteiben és vázlataiban számtalan jele maradt annak, hogy nem érezte igazán magáénak ezeket az ügyeket, mi több, néha hisztérikusnak vagy sznobnak találta a kopott tapétákkal borított falak közt fontoskodó pesti mini-Montparnasse-t.

Ennek a lassan felgyűlő műveltséganyagnak és kritikai képességnek a magaslataira érve, mintegy a vízválasztó gerincre felkapaszkodva (mondhatnám: a megismerés okozta krízis forrpontján) született az 1954-ben írt Vajda-tanulmánya, egy Mándy Stefániának írt hosszú és nagyon tanulságos nyílt levél, amelyben az Európai Iskola körül kialakult normákkal, például a „katakombaművészet" vélt vagy igazi szükségszerűségének a tanával vagy a tételes absztrakció ortodoxiájával vitatkozik, és a pesti viszonyok közt megismert művészgettóból elvágyva valami teljesebb, például Van Goghot, Picassót, Vajdát és Kleet összegező vagy a régi mesterek világát is magába fogadó és tágabb tüdővel lélegző festészet körvonalait keresi. No de lehetséges-e egy ilyen művészet manapság – vagyis akkor, 1954-ben? –, vívódik. És ha igen, hogyan? Gedő Ilka kétségbeesetten fordul ezekkel a kérdéseivel az Európai Iskola tekintélyeihez, miközben figyelemre méltó hangsúllyal szerepel a szövegben a szó: görcsbe merevedés. (Ezt a tanulmányt, amely az 1945 és 1956 közötti évek magyar művészettörténetének kiemelkedő dokumentuma, először a *Holmi* közölte teljes egészében az 1990/12. számában, most pedig megtaláljuk a Gedő-albumban is.)

Gedő Ilka akkor már évek óta nem rajzolt, és még jó egy évtizedig nem vesz ecsetet a kezébe. Ezt a hosszú percet, az elnémulásnak ezt az éjszakáját nevezném én a katarzisról való lemondás – na igen: – „pillanatá"-nak (buta szó). Hogy esetleg van remény a művészet eszközeivel való megoldásra, ettől az ábrándképtől búcsúzik el a korszak. A felismerés, hogy az addig lehetségesnek tartott út, vagyis a klasszikus modernek folytatása pedig csak a görcsbe merevedés felé vezethet, vagy csupán az epigonizmus meddőhányóját gazdagítja, igen, ennek a zsákutcának a megpillantása mondatta ki Gedő Ilkával is a parancsot: állj! Biztos, hogy ez nem ilyen drámaian és nem ennyire radikálisan történt, és az is biztos, hogy más okai is lehettek az elnémulásnak, például személyes vagy családi indokok. De fél évszázad távlatából mégis úgy érezhetjük, hogy Gedő Ilka valami fontos etikai felismerés jegyében tette le akkor a ceruzát. Miközben – és ezt meg kell ismételnem újra – egyszer már korábban, a negyvenes években s a maga módján, azaz teljesen tudatlanul és naivul, de mégis autonóm utakon, a rajzaival már nagyon közel került az áhított szintézis hangvételéhez, és az sem kizárt, hogy ugyanígy a Van Goghtól Vajdáig ívelő út lehetséges folytatásához is. Egy helyütt Hajdu, nagyon jó szemmel, leírja például Francis Bacon nevét, mint a korai Gedő Ilka-rajzokkal rokonítható, de azokat meghaladó későbbi megoldást. Bacon már valóban egy következő fejezet protagonistája. És ugyanúgy túl van Gedő Ilka nemzedékén, mint ahogy távol esik a kis magyar Montparnassetól is az a gátszakadás, ami a hatvanas évek vége felé történt Magyarországon, és ami az Iparterv-csoportot dobta fel a mélyből. Ennek az új korszaknak a megnyíló lehetőségeivel már nem tudtak mit kezdeni sem az Európai Isko-

la köré sereglett művészek, sem pedig az olyan függetlenebb lelkek, mint amilyen Gedő Ilka volt. Hiszen az a vonat futott ki akkor a nyílt pályára, amelyen talán mi is rajta ülünk, és amely még mindig zakatol.

Elérkeztem a konklúziómhoz: Gedő Ilka életművét én másként látom, mert úgy érzem, hogy a visszalépése is a *művészeten belüli* tett volt. Arra a pontra elérkezve, ahonnan már csak a terméketlen tervezgetés irányába vagy az epigonok szaporítása felé nyílott volna út, félrefordult ettől a látványtól, és elhallgatott, mert csak így maradhatott hű önmagához és ezen keresztül a korai rajzok világához is. Nyilvánvaló, hogy ezt nem „előre megfontolt szándékkal" tette, és az is biztos, hogy arról, ami a tágabb összefüggéseket illeti, fogalma sem lehetett. Ugyanolyan „vak" maradt eközben is, mint amilyen csukott szemmel készítette a rajzait. Mert csak ezzel a hályogkovácsokra emlékeztető merészséggel magyarázható, hogy a szakadékok felett is oly mesterien egyensúlyozott. Persze az efféle teljesítményeknek nem lehet közvetlen hatásuk, és sokáig nincs irodalmuk sem. Hiszen az üzenet, amit tartalmaznak, csak sokkal később érkezik el a címzettekhez. Gedő Ilka meg nem festett képei, amelyek ott sorakoznak az 1950-től '68-ig terjedő esztendők alkóvjai alatt, szellemképek, olyan árnyékok, melyek először csak évtizedek múltán lesznek láthatók.

Ezért hangsúlyozom azt is, hogy az ilyesmi mindig nagyon egyedi eset, amit nem is szabad kijátszani a többség választotta megoldások ellen. Mert mi lett volna, ha Korniss is elhallgat, vagy ha Ország Lili is leteszi az ecsetet? – nem is folytatom. A magyar művészetben ugyanezekből az évekből csak egyetlen olyan gesztust ismerek, ami Gedő Ilka „félrefordulásához" hasonlítható. Veszelszky volt ez a maga gödrével, amit a rózsadombi lakása kertjében ásott, és ahová ugyanolyan alázattal vonult vissza, mint amilyen lemondással Gedő Ilka rendelkezett. Veszelszky csillaglátó gödre tölcsér volt, ami teleszkópként meredt az ég felé. Mit látott onnan a művész? Talán leckét olvasott ki a csillagokból, hasonlót ahhoz, amit a nagy aszkéták is ismertek: legyen igazi a sötétség, ha már éjszakáról van szó!

*

Hová tegyük akkor a kései olajképek visszafogott fényű tündérvilágát? Ennek megválaszolására egy másik történet felől indulnék el.

Valamelyik elmúlt évben úgy hozta a sors, hogy Szenes Zsuzsával beszélgettünk a hatvanas évek magyar textilművészetéről. Emlékeztetett rá, hogy én akkor Búvópatakok címmel hosszabb tanulmányt írtam azokról az asszonyokról – többségük építészfeleség volt –, akik ezt a szakmát váratlan erővel a magasba lendítették. Ismert dolog, hogy az iparművészeknek többet engedett meg a politikai vezetés, és ők éltek is a megnyíló lehetőségekkel. A magyar mezőnyben először talán a keramikusok (például Gorka Lívia) tették szalonképessé az új módit, amikor lebilincselő nyíltsággal kijelentették, hogy ők bizony szegről-végről absztrakt művészek, és csakhamar egész seregnyi gobelinszövő asszony meg kártolt gyapottal, gyapjúfonalakkal és egyéb színes anyagokkal foglalkozó textiles követte a példájukat. Még ma is az a helyzet, hogy ha az 56-os villamossal utazom a Szilágyi Erzsébet fasoron, és látom a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia kapuja előtt álló tulipános színekben virító őrbódét, akkor Szenes Zsuzsika hasonló alakúra formált háromdimenziós textilmunkája jut az eszembe (ezt szereti a magyar, avagy egy fejezet az „Éljen Háry János" című Arisztophanész-átiratból). És szinte hallom ezeknek a textiles asszonyoknak a harsány, egészséges nevetését, amivel elébe vágtak a komolykodó férfiak vitázókedvének.

Szenes Zsuzsi azt állította, hogy még akkor, a hatvanas években én is jártam kedvenc művésztelepükön, a Kőszeg közelében lévő Velemben – ez volt egy ideig a magyar textilesek Mekkája, s ebből lett később a szombathelyi textilbiennálé is. Mikor pedig erre azt feleltem, hogy nagyon sajnálom, de nem emlékszem rá, Zsuzsika csak a fejét rázta: és a libanoni cédrus, ami ott áll, meg a szelídgesztenyés? El sem tudta képzelni, hogy ilyen fontos dolgok kihullhattak az emlékezetemből. (Később aztán kiderült, hogy mivel a velemi művésztelep munkája a hetvenes években indult el, tényleg nem járhattam ott a hatvanas években – de nem ez a fontos.)

Az a fontos, hogy az asszonyok világában más térképek vannak forgalomban. Arra nem nevek, irányzatok, politikai programok (és

pláne nem tilalmak!) vannak nyomtatva, hanem szelídgesztenyések, cédrusok és (meglehet, tövises, de mégis) rózsáktól virító kertek. Ezek igazsága szerint igazítják az életüket is. Titkos kapcsolatokat tartanak fenn egymással és ezekkel az élő, feltartóztathatatlan növekedésben lévő organikus lényekkel. És ha jönnek a férfiak az elméleteikkel, akkor csak megbocsátón mosolyognak. Ők jobban tudják, mi a dolguk: az élet megy tovább, akármi történt is. Hisz a következő nemzedékek sorsa is az ő kezükbe van letéve.

Gedő Ilka ezeknek az asszonyoknak az egyike. Amikor eljöttek a hatvanas évek, és megindult a búvópatakok lassú, de feltartóztathatatlan áradása, úgy, hogy feszítőerejük nyomán repedni kezdtek a sziklák, és kicsordult a nedű az aszályos földekre, akkor ő is festeni kezdett. Virágokat – vagy ahogy csendes öniróniával nevezte: művirágokat. A hagyatékában 128 jegyzetfüzet maradt fenn tele az olajképek festése közben született vázlatokkal és jegyzetekkel, és további 157 füzet telt meg egyéb tartalmú szövegekkel, például naplóval vagy a művészet dolgait tárgyaló különböző feljegyzésekkel. Homéroszi arányú forrásanyag ez, amiben sok érdekes, Gedő Ilka gondolatait közvetítő üzenet vár még felfedezésre.

De addig is itt vannak a képek. Mintha egy sokáig titokban dolgozó bábos asszony tárta volna szélesre a boltja ajtaját: mézeskalács munkákba süllyesztett sziromfoszlányok vagy sodrófával nyújtott kertek, emlékbe lepréselt barátnők, rózsák és folyondárok, fodrozódó levelek, virágok...

Perneczky Géza

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával jelenik meg

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM

Gedő Ilka

GEDŐ ILKA művészete

TOPOR TÜNDE

Az idén jelent meg a Gedő Ilka (1921–1985) művészetét bemutató monográfia a Gondolat Kiadó gondozásában.

„Gedő Ilka a huszadik századi magyar művészet egyik legjelentősebb, egyben legkevésbé ismert művésze. Bár fiatal kora óta szoros kapcsolata volt kortárs képzőművészekkel, művészettörténészekkel, írókkal és filozófusokkal, egyetemes értékű életműve mégis társtalan, s valószínűleg ez az oka annak, hogy munkássága jószerivel máig feldolgozatlan. Életműve ugyanis nem variációja kortárs művészeti gesztusoknak – ha így lenne, az analógia lehetősége mindenképpen segítené az interpretációt – hanem alteráció, eltérés, kívülállás, mondhatnánk azt is: irritáció..." – írja Hajdú István a könyv bevezető tanulmányában. A korszakot, a személyes és „ideológiai" környezetet, a művész számára fontos hatásokat vagy a képeivel kapcsolatba hozható más műveket, szellemi áramlatokat felvonultató írás megpróbálja a – korabeli magyar analógiákat nélkülözve is – közegébe helyezni a hagyományos magyar művészettörténet-kép szempontjából problematikusnak látszó életművet.

A kimerítően alapos dokumentációt – az œvre-katalógust, időrendi áttekintést, a grafikák, valamint a kiállítások és a közgyűjteményben őrzött művek jegyzékét, az irodalmat – Bíró Dávid szociológus, fordító állította össze, a művész

fia, aki az egész hagyatékot is gondozza. Ennek a családi kapocsnak köszönhető az a sok-sok adalék, amelyet kevésbé szerencsés művészek esetében a kutatásnak nélkülöznie kell. A dokumentumok között itt ugyanis – a szokásos levelek, a művész saját írásai mellett – olyan, Gedő Ilka férjétől, Bíró Endrétől származó leírást is találunk, amelyet a műterem tartalmát veszi sorra oldalakon keresztül, rögzítve azt az állapotot, ahogy az a művész halálakor hátramaradt, és megjegyzéseket fűzve minden egyes lelethez. Vagy találunk itt olyan rekonstrukciós kísérletet, szintén a férjtől, amely megpróbál egy, a művész által használt színtáblát oly módon visszaadni, hogy minden ráírt szöveget kimásol. A színminták nagyon nagy jelentőséggel bírtak ugyanis ebben a színek uralmára épülő életműben. „Ilka szinte fétisimádó áhítattal nézett a színekre, festékekre. Ebből megint a rigolyás-pedáns rend és a legbűbájosabb káosz alakult ki. Színt, festéket szinte soha nem dobott ki, mosott ki az ecsetből. Párizsi tartózkodásunk alatt egy hatalmas festékkészletet vásárolt. 1970 után kizárólag ezt az olajfestékkészletet használta, s állandó volt az aggodalom az esetleg szükségessé váló utánpótlás körül. Ugyanakkor viszont számtalan legkülönbözőbb papírfecnire és alapozott vászondarabra tudatosan, célzottan összeállított színminta készült. Ezekre gondosan rá van írva az egyes alkotórészek elnevezése a gyártó céggel együtt. Gyakran mutatta nekem a

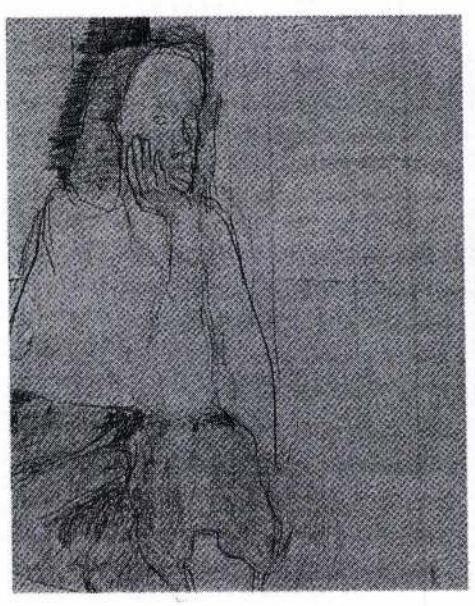

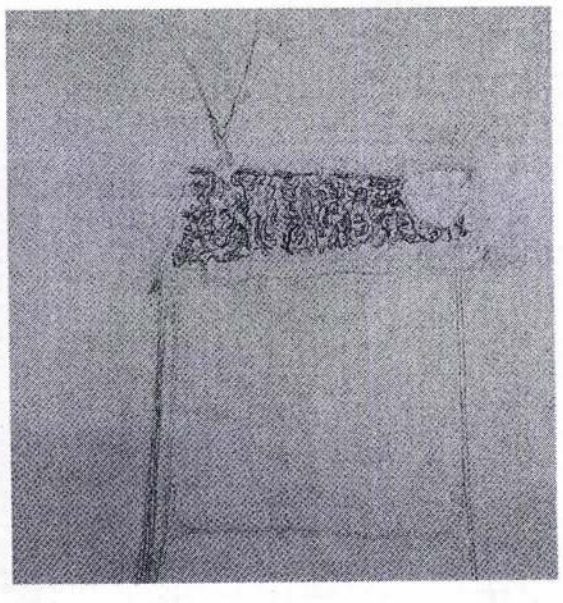

Gondolkodó önarckép I.
az 57. mappából
1949
ceruza, szén, papír
570 x 455 mm
MNG

Önarckép II.
a 35. mappából
1948
ceruza, szén, papír
172 x 126 mm
MNG

Terhes önarckép I.
az 51. mappából
1947
pasztell, papír
405 x 220 mm
MNG

Asztal terítővel I.
1949
ceruza, papír
675 x 650 mm
MNG

Életműve ugyanis nem variációja kortárs művészeti gesztusoknak, hanem alteráció, eltérés, kívülállás, mondhatnánk azt is: irritáció…

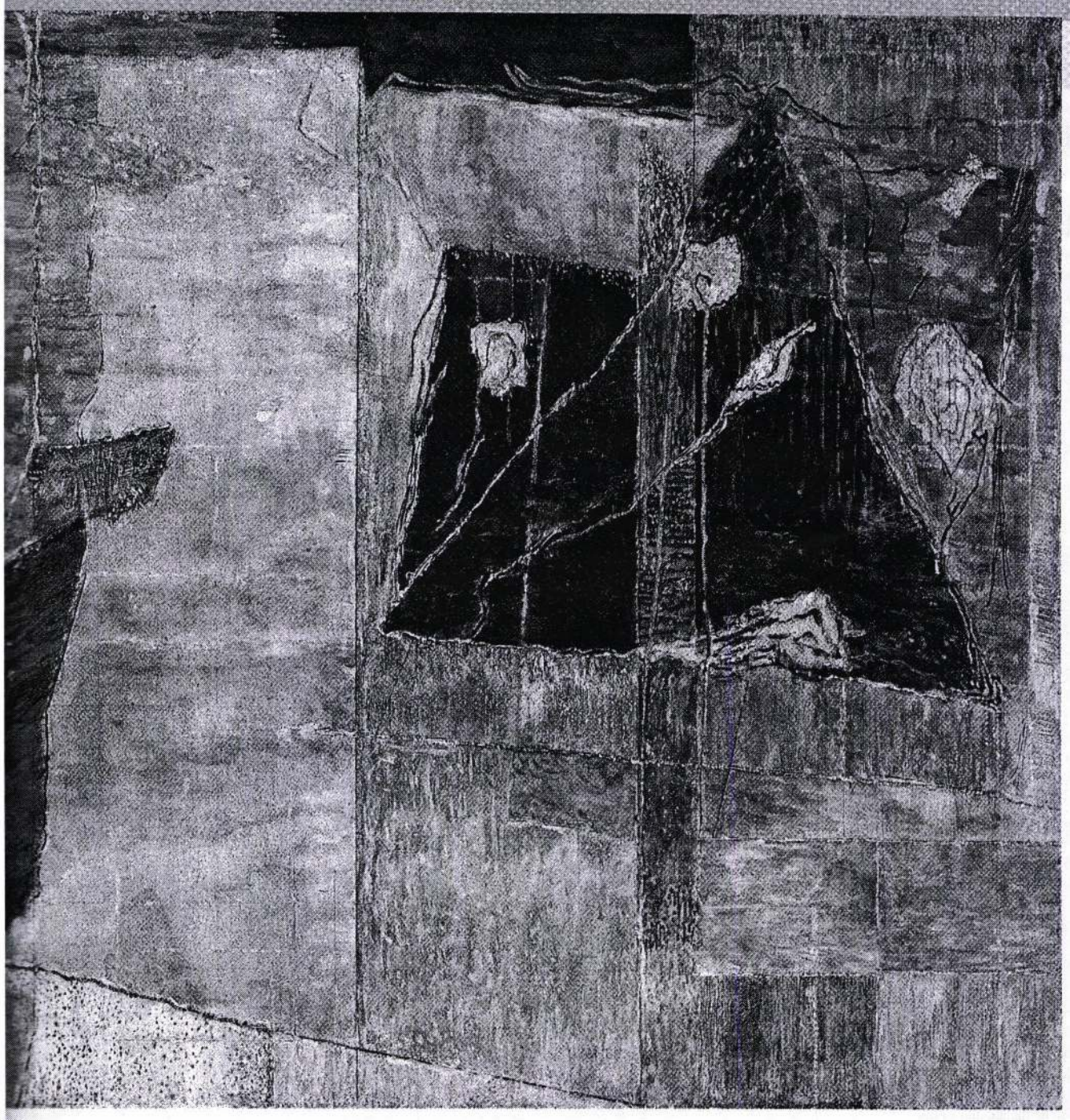

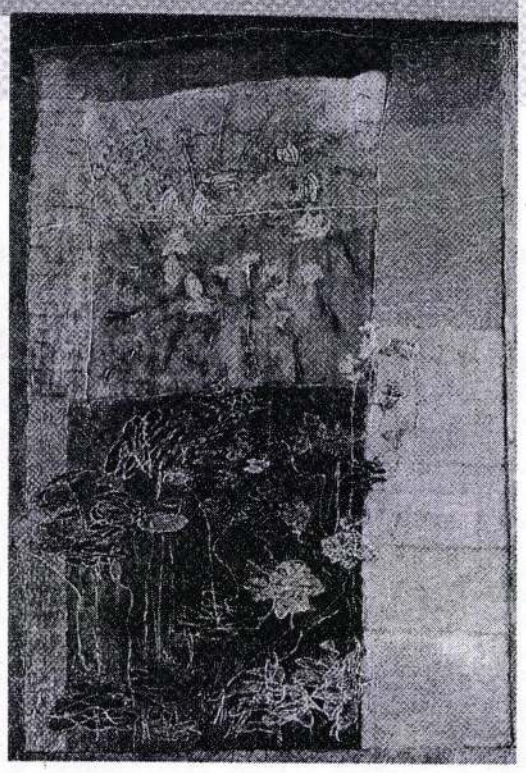

«« Rózsakert háromszögletű ablakkal
1979–1980
olaj, vászon
50 x 55 cm
MNG

Zöld hátterű rózsakert
1981
olaj, vászon
72 x 50 cm
Feuer-gyűjtemény

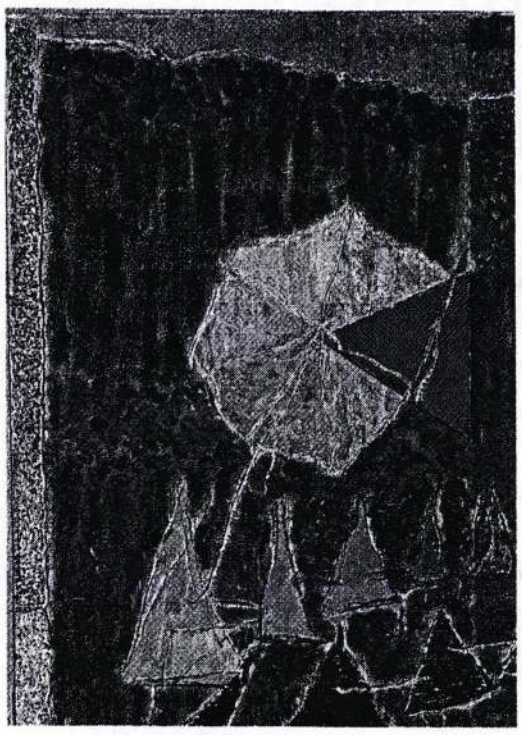

Háromszögek felvonulása
1981
olaj, vászon
84 x 75 cm
magángyűjtemény

Tőrös művirág
1974
olaj, vászon
61 x 61 cm
MNG

finom különbségeket a különböző művészfestékgyárak azonos megnevezésű színei között. Ezeket a tudatosan, kísérletezve létrehozott színmintákat a véletlenszerűen készítettekkel együtt százával és százával, domináns színük szerint osztályozva, nagy hullámpapír dobozokba rendezte, amelyeken vastag ecsettel, tussal festett feliratok igazítanak el: »KÉK« – »ZÖLD« – »FEKETE« – »SZÜRKE« – »VIOLA« stb."

A színes olajképek mellett igazi revelációként hatnak a művész korai rajzai, önarcképei, amelyek e két részre szakadt művészpálya első, „legsűrűbb és talán legsúlyosabb" periódusából valók, és amelyek nemcsak mementói Gedő Ilka társtalanságának a magyar művészetben, hanem a világbavetettség egyetemes állapotának pontos rögzítései. 1949-től 15 év szünet következik, amikor megszakít mindenféle művészi tevékenységet, s csak 1964-ben kezdi újra a munkát. Ekkortól születnek azok a színek érzelmi töltetével játszó, térben és időben egymásra rétegződő festményei, amelyeket a közönség mint tipikus Gedő Ilka-műveket ismer. A rajzok és a festmények közül néhányat élőben is megnézhet most az érdeklődő a Raiffeisen Galériában, ahol a január 11-ig nyitva tartó kiállításon azok a művek is szerepelnek, amelyek az örökösök jóvoltából nemrég kerültek a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonába. A Raiffeisen-kiállítások sorában különleges helyet foglal el a még soha nyilvánosság elé nem tárt művek bemutatása, hiszen a kortárs művészet mellett így művészettörténeti-szakmai irányba is bővül a Raiffeisen Galéria profilja. A kötet a magyar kiadással egy időben angolul is megjelent Bíró Dávid fordításában. ❖

artmagazin

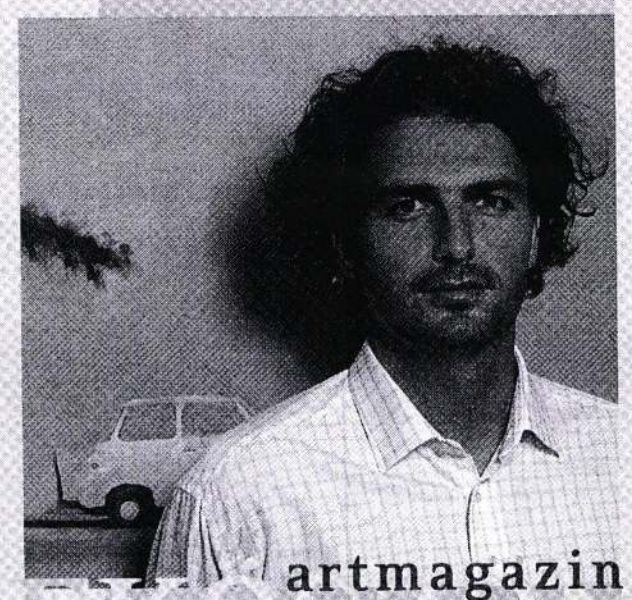

artmagazin

A művészeti lapoknak jelentős hagyománya van Magyarországon. Az 1902-ben indított, Lyka Károly szerkesztette Művészet, a Majovszky Pál, nevével fémjelzett Magyar Művészet, az Elek Artúr jegyezte, 1921-től mindössze két évfolyamot megért Műbarát, a Gyűjtő és még folytathatnánk a sort, komoly szellemi erőt összpontosító, meghatározó és tekintélyes lapok voltak. Az értékítéletek, a hangsúlyok, ötven vagy száz év távlatából, más összefüggések ismeretében, függetlenedve a kor közéletének, politikájának, szellemének hatásától nem mindig állják meg helyüket, de dokumentációs értékük vitathatatlan, nélkülük a művészettörténeti kutatómunka jelentős támasza hiányozna. Ezek a lapok a műgyűjtést és a műkereskedelmet a művészeti élet szerves és elválaszthatatlan részének tekintették. Csak a rendszerváltást megelőző negyven évnek, az álszent, hamis ideológiáknak és továbbélésüknek köszönhető, hogy két szekértábor alakult ki: a magas művészettel foglalkozó művészettörténészek és a művészetből pénzt facsaró műkereskedők csoportja, és még tíz év elteltével is elmondható, hogy minimális az átjárás, a párbeszéd a két csoport között.

Egy dolog azonban biztos: tisztulásra és közeledésre van szükség mindkét oldalon.

Sajnálatos szembenállás a jellemző, pedig az érdekek közösek: egymás támogatása nélkül nincs jól működő műtárgypiac, a gyűjtők nem kapnak hiteles információkat és tanácsokat a múzeumi szakemberektől, nem épülnek egységes, színvonalas gyűjtemények, a műtárgybírálati rendszer problémái megoldatlanok, a hiteles szakértők kis száma miatt nincsenek biztosítók a piacon. Nem véletlen az sem, hogy az uniós csatlakozási tárgyalások során a műtárgyvédelem kérdésénél nem a kiviteli rendszer szigorítását tartotta járható útnak az Európai Unió, sokkal inkább a megfelelően szabályozott műtárgypiacot, a gyűjtőbázis kiépítését, támogatását, edukálását.

Olyan lapot indítunk útjára, amely a képző- és iparművészet kérdéseit a műtárgypiac működésével összefüggéseiben tárgyalja, amely segít eligazodni a gyűjtőknek és a befektetési céllal a műtárgypiacra látogató intézményeknek és magánszemélyeknek egyaránt. Azt gondoljuk, hogy folyamatában egy magyar művészet és művészeti piac létezik, még ha komoly torzulások történtek is a múltban, hogy megvan a folytonosság: a mai magyar művészet szerves folytatása és része az elmúlt százötven év művészetének, hogy vannak hagyományok, amikre támaszkodhatunk, és példák, amikre felnézhetünk.

Azt szeretnénk, ha lapunkat a mai olvasó élvezettel olvasná, és ötven vagy száz év múlva ugyanolyan biztonsággal venné le egy könyvtár polcáról a műtörténész, vagy műkereskedő, ahogyan mi nyúlunk a fent felsorolt lapokért.

a szerk.

Kiadja az Artmagazin Kft.
1023 Budapest, Zsigmond tér 10.
Fax: 345-2211
E-mail: gabor.einspach@axelero.hu
Megjelenik kéthavonta

Felelős kiadó–főszerkesztő
EINSPACH GÁBOR

Főszerkesztő helyettes
TOPOR TÜNDE
Lapigazgató
WINKLER NÓRA
Olvasószerkesztő
BORUS JUDIT
Tipográfia
CZEIZEL BALÁZS
Fotó
ACSAI MIKLÓS

Lapunk szerzői
BARKI GERGELY
BELLÁK GÁBOR
BOROS JUDIT
DEÁK ERIKA
ÉBLI GÁBOR
ERDŐSI ANIKÓ
FERENCZY LÁSZLÓ
HANGYÁL JUDIT
IVÁNYI BRIGITTA
JUHÁSZ SÁNDOR
KÉSZMAN JÓZSEF
MATITS FERENC
MOLNOS PÉTER
PETRÁNYI ZSOLT
SZOBOSZLAI JÁNOS
TOPOR TÜNDE
TŰZKŐ PÉTER
WINKLER NÓRA

A borítón
Mednyánszky László:
Katonák karácsonya (részlet)
olaj, vászon; 80 x 100 cm
A belső borítón
Szűcs Attila: Látogatók (diptichon)
olaj, vászon; 140 x 400 cm

Nyomdai előkészítés
Arktisz Stúdió
Nyomdai munkák
Pauker Nyomda Kft.
Felelős Vezető: Vértes Gábor

ISSN 1785-30-60

TARTALOM

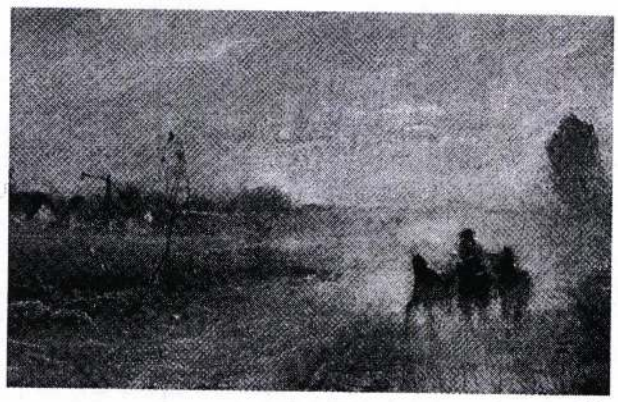

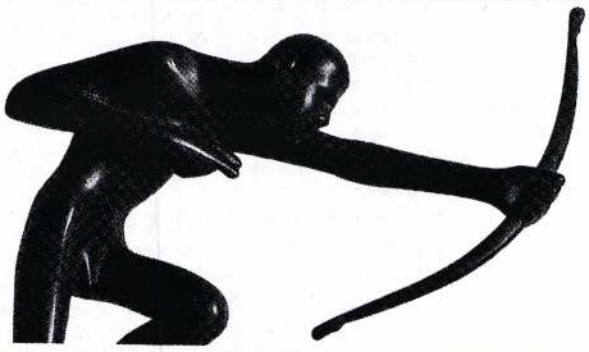

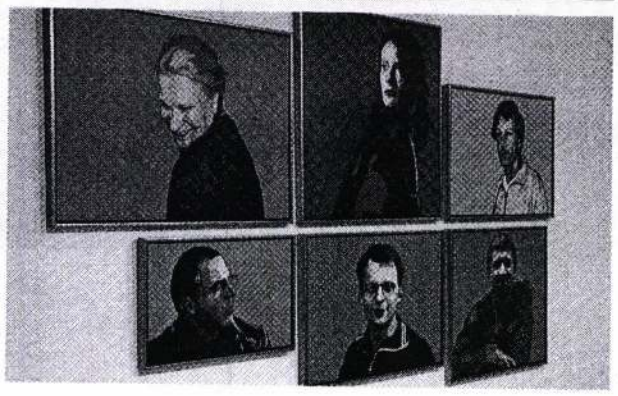

4 Ébli Gábor: **Modernség és tehetség A Tamás Galéria története**

10 Bellák Gábor: **„Most az árak jók..." Mednyánszky a műkereskedelemben**

16 Topor Tünde: **A Feuer gyűjtemény**

20 **Gedő Ilka művészete**

22 **Könyvajánló**

23 Készman József: **Jazz és modernitás**

28 Molnos Péter: **Mindenki gyűjtőnek születik Interjú Saphier Dezsővel**

32 **Művészeti technikák. Az enkausztika**

33 Petrányi Zsolt: **Dunán innen Dunán túl Magyar művészek Madridban**

34 **Kiállításajánló**

36 Szoboszlai János: **Elektronikus médiák a kortárs művészetben**

40 Matits Ferenc: **Töprengés a műmeghatározás nehézségein**

45 Boros Judit: **Munkácsy Mihály Poros út című festménye**

47 **Műgyűjtés - mint állampolgári kötelesség Kovács Dezső műkereskedő és gyűjtő visszaemlékezési**

51 **Könyvajánló – Modern magyar festészet 1892–1919**

52 Hangyál Judit: **Namaszte, avagy köszönjük India**

54 Tűzkő Péter: **Forum**

55 Iványi Brigitta: **Műtárgypiaci szabályozás**

57 Ferenczy László: **Gésák és kurtizánok**

60 Winkler Nóra: **Húsba kötve. Noboyusi Araki képei**

62 Szoboszlai János: **Szomorú szépségek**

64 Molnos Péter: **A festmények hamisításáról**

68 Iványi Brigitta: **A néző diktatúrája vagy a kurátor nézője**

71 Deák Erika: **Magyar művészek sikere a berlini Art Forumon**

72 Barki Gergely: **Korai Berény Róbert képek felbukkanása a műkereskedelemben**

75 Molnos Péter: **Monet és kortársai**

76 Juhász Sándor: **Waterloo rézkarcai**

kollázsai meghálálták a kibuszozást. Másutt egy-egy Fehér László- vagy ef Zámbó-kép bukkant elő a sokaságból. *Mácsai István* fotografikus munkái az Új Gresham-kör butikjában és a Körmendi Galéria standján is szerepeltek, igaz, másmás áron. A külföldi részvétel főleg olaszokat és svédeket jelentett. A vikingek leszármazottja lehet a norvég *Tove Almvik*, mert szétnyűtte vitorlavásznakra rója hajós festményeit.

Szakmai szempontból a *Budapest Art Expo* volt jelentősebb a Műcsarnok három nagy termében. Már azért is, mert ide profi galériák jöttek. Még az egyébként klasszikusokkal foglalkozó galériák is kortárs művekkel jelentkeztek: a legnagyobb alapterületen *Molnár Sándor* vadonatúj munkáit, valamint *Hencze Tamás, Vajda Lajos,* siszentgyörgyi Torony Galéria vagy a szabadkai DÉLArt Csoport gondoskodott.

A két képzőművészeti kiállítás és vásár bármelyikén felállíthatta volna a BÁV Rt. azt a kortárs képzőművészeti tárlatot, amely még e hó 29-ig látogatható a cég Lónyay utcai dísztermében. Száz mai festményt és huszon-egynéhány mai kisplasztikát láthat itt az érdeklődő felárazva. Díjat is kapott közülük *Duschanek János, Galambos Tamás, Gross Arnold, Schéner Mihály és Ujváry Lajos*, valamint *Juhos László* szobrász. Posztumusz díjat vehettek át *Bolgár Lajos* festő és *Kiss István* szobrász örökösei. Én Vilheim Károlynak adtam volna idén is az egyik díjat, oly erőteljesek, szabad szelleműek voltak ismét a beadott festményei.

H. M.

Az *itthon* mellékletet szerkeszti: Veres Mária
Termékmenedzser: Kovács Ildikó

visszamaradása is mutatta.

Erőszakmentes festészet

A műgyűjtő nem nélkülözheti az értő, eligazító szakirodalmat. Az Új Művészet könyvsorozatában Gyarmathy Tihamér, Haraszty István, Fehér László, El Kazovszkij után most a méltatlanul kevéssé ismert Gedő Ilkát (1921–1985) mutatja be négy műkritikus közös monográfiája. *György Péter* és *Pataki Gábor* tanulmánya Gedő Ilka 1944-es gettórajzaiban azt a tragikumot leli meg, amely abból fakad, hogy „Gedő ezt a végletes bezártságot puha, gyengéd, pókhálószerűen finom fonalakból alkotja meg, az erőszak hatását legerőszakmentesebben ábrázolva". Tizenhat évnyi szünet után, 1965-ben lát újra munkához a festőnő.

Szabó Júlia tanulmánya az életmű filozófiai és művészeti indíttatásait elemzi: majd így jellemzi az utolsó alkotóperiódust: „az utolsó festmények egyszerre nyújtják az önarcképek előkelő szépségét és szomorúságát s a tematikus képek sokszínű fantáziáját, vívódó, tragikus hangvételét, groteszkségét". Gedő Ilka helye a magyar festészetben a szimbolista Gulácsy Lajoshoz mérhető – írja Szabó Júlia.

Mészáros F. István Gedő Ilka-elemzésének ez a kulcsmondata: „Talált tárgyként kezeli festményei terét, mintegy kölcsönveszi őket, hogy aztán teleszője, befuttassa ezt színeivel".

H. M.

Gedő Ilka: Rózsaszínű önarckép

Népsz- 1998. márc. 26. 32

különböző kategóriában várják Törökbálintra a Dulácska utca 1. szám alá, a Cora áruház parkolójába. Mindegyik versenyző lassúrajttal indul egy mezőnyben, rendőrségi felvezetéssel, majd korcsoportok szerint vágnak neki a kijelölt távnak. Akik nem csak nézni szeretnék a kerekeseket, azok terepkerékpár-túrán vehetnek részt a Bakonyban. Vasárnap 9 órakor Várpalotán a Horváth István Általános Iskola előtt és negyed tízkor a várpalotai vár előtt lesz a gyülekezője a negyven kilométeres túrának. A részvétel ingyenes, további információt Papp Rudolftól, a Bakony Bike Kerékpáros Sportegyesület tagjától lehet kérni, a 06 (88) 371-111/1153-as telefonszámon. A tatabányai hegyikerékpárosok versenyt szerveztek vasárnap tíz órára. A rajt a 100-as úton, az Autóklub előtti parkolóban lesz, a cél pedig a Mészáros-hegyen. A versenyzők korcsoportonként indulnak, jelentkezni a Tatabányai Kerékpáros és Triatlon Klubnál lehet a ö6 (34) 339-948 vagy a ö6 (30) 392-649 számon.

Fejér megyében szombaton a Mezeifutó-bajnokságon szerveznek az amatőröknek futóversenyt tizenegy órakor. A nevezés mindenkinek ingyenes, a teljesítendő táv kilenc kilométer. A versenyközpont Nadapon a labdarúgópályánál lesz. A rensok forgással változtatják helyüket, csak az adogató együttes érhet el pontot és kettő különbséggel tizenötöt kell szerezni a játszmagyőzelemhez. Két játszma megnyerése már a győzelmet jelenti.

Régi sportról van szó, hiszen Kínában körülbelül kétezer éve ismerik. Európába – német közvetítéssel – a nyolcvanas évek legvégén került, hozzánk pedig néhány esztendővel később. Az első versenyt Csillebércen rendezték, s 1995-ben a magyar szövetség is megalakult. Azóta szép sikereket is elértek már a nemzetközi viadalokon és egyre népszerűbb a sport. A hazai toll-labdázás fellegvárának Újszász számít, ahol több mint hetvenen űzik versenyszerűen – tudtuk meg Fehér Jánostól, a szövetség főtitkárától. A mostani torna neve Mixed Kupa lesz, vegyes csapatok nevezhetnek, vagyis egy hölgynek mindegyik együttesben szerepelnie kell. Nevezéseket csütörtökig tudnak elfogadni, csapatonként háromszáz (tehát fejenként száz) forint ellenében. A mérkőzések reggel kilenckor kezdődnek és várhatóan este hétre be is fejeződnek. Aki a sportágról vagy a versenyről bővebb felvilágosítást szeretne kapni, a 06 (56) 366-401-es telefonszámot hívhatja.

K. I. D.–G. P.

TÚRAAJÁNLÓ

Három hosszabb túrát szervez a Budapesti Természetbarát és Sportszövetség a hét végére. Szombaton a Heves–Borsodi-dombság húsz kilométeres sétáján vehetnek részt a természetbarátok. Találkozó reggel 6.10-kor a Népstadionnál, a Volánbusz pályaudvarán. Az utazás költsége ezerkétszáz forint. A négyszáz méteres szintkülönbségű túra Ivádról indul, Szénégetőpatak–Kis-Lyukas-kő–Fehér-kő–Kövesvölgy és Erdőkövesd érintésével érkezik el Pétervására.

Vasárnap két könnyebb túrára várja az érdeklődőket a szövetség. Az egyik egy huszonegy kilométeres mátrai kirándulás. Az ötszáz méteres szintkülönbség nem jelenthet gondot a gyengébb fizikumúaknak sem. A résztvevők Mátraházáról, a Csóréti víztározón, Galyatetőn, a Koós Károly-kilátón, Mátraházán, Kalló-völgyön keresztül jutnak el Mátrafüredre. A közel hatórás sétára hét órakor lehet jelentkezni a Népstadionnál, a Volánbusz-pályaudvaron, Galla Dénes túravezetőnél. Visszaérkezés Budapestre háromnegyed hétre várható.

Szintén vasárnap várják az érdeklődőket a Karancs–Medves hegységbe egy könnyed sétára. A húsz kilométeres, négyszázhatvan méter szintkülönbségű távra vállalkozók reggel 6.30-kor találkoznak a Keleti pályaudvar pénztárterme előtt. A túrázók Somoskőújfaluról indulnak s a Dornyay-fogadó, Somoskővár, Medvespuszta, Salgóbánya, Salgóvár, Diós érintésével Salgótarjánba érkeznek délután négy óra körül. További információkat a szövetségtől lehet kérni a 118-0933/138-as telefonszámon.

Király István Dániel

A halak kukac iránti vonzódása régen tudott, mégis újabban mintha elfeledkeznénk róla. A gilisztásdoboz a horgászboltok eldugott polcaira szorul, holott minden hal szereti, a ragadozókat is ideértve. Előnye az is, hogy az élő csalik közül a leghosszabb ideig tárolható, mi több (akár egy panelház balkonján is) szaporíthatjuk a horogra valót. Igencsak csipkednie kell magát, aki össze akarja gyűjteni az egy horgászatra elegendő 20-25 szálat.

Megéri viszont a fáradozás, mert a többszörösen fűzött gilisztagubanc igen sokszor tavakon is (Velencei-tó) meghozza a pontyot tavasszal. Nem ám az aprajából! Vontatva foghatunk vele csukát, süllőt, balint és ahol van, feketesügért.

Gilisztaoltalom. A vörös- és az avargiliszta semmilyen gondoskodást nem igényel, csak tartsuk a dobozukat árnyékos, hűvös helyen, esetleg hintsünk a földjük tetejére kevéske kávézaccot, meghálálják. A harmatgiliszta kényesebb jószág, de nedves, gyökeres fűcsomók közt, vászonzacskóban egy hétig az is elél.

Tenyésztés. Említettük; magunk is megtermelhetjük a horgászgilisztát. Tisztára súrolt, nagyméretű műanyag festékes kanna aljára 15 cm vastagságban sódert terítünk.

Az edény aljától 7 cm-re forró késsel ablakokat vágunk a kanna falára, melyeket szúnyoghálóval letakarunk, hogy a gilisztáink meg ne szökjenek. A sóderréteg fölé újabb szúnyogháló-borítás szükséges, arra pedig jó arasznyi vegyszermentes, kissé agyagos humusz, ez a rész lesz a „kukac nappali", az edény felső része pedig az étterem.

Első alkalommal addig töltsük föl a rendszert vízzel, amíg kibuggyan a szellőzőnyíláson. A táplálékréteg ne legyen vastagabb 5-8 cm-nél. Minden konyhai hulladék jó kajának; krumplihéj, káposztalevél, torzsa stb., esetleg nedves újságpapír, vagy kartondoboz. A lúgmentes mosogatólé ugyancsak kiválóan hasznosul. Csak akkor adjunk új kosztot, ha elfogyott a régi.

Egy kannába száz kukacnál ne tegyünk többet. Az edényt szúnyoghálóval zárjuk le. Az ily módon létrehozott gilisztasitten nagy a szaporulat. Két-három hónap múltán megnégyszereződhet a tenyészállomány.

Gyulai Ferenc

zetméterenként 2-5 dkg pétisót, vagy más nitrogén műtrágyát. A közölt műtrágyaadagok természetesen csak tájékoztató jellegűek, az a legjobb, ha részletes talajvizsgálat és szaktanács alapján végezzük a telepítés előtti tápanyagfeltöltést. Aki idegenkedik a műtrágyák használatától (magam is közéjük tartozom), az szerves trágyával vagy saját készítésű komposzttal is jó eredményt érhet el. A megfelelő tápanyagellátásról azonban valamilyen formában feltétlenül

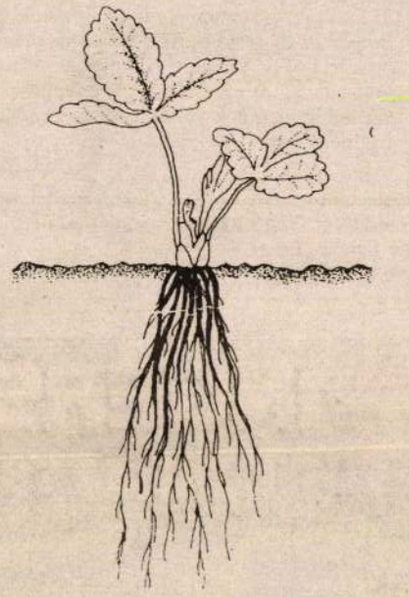

A helyesen ültetett palánta

Ezeket május elejéig ültethetjük. A frigópalántákat novemberben, a nyugalmi időszak kezdetén szedik fel. Leveleiket eltávolítják, és hűtőtárolóban –1 C fokon tartják a felhasználásig. Mielőtt a frigópalántákat megvásároljuk, győződjünk meg róla, hogy nyugalmi állapotban vannak-e és nem fagytak-e meg. Azok a palánták, amelyeken már megjelentek a levélkezdemények, vagy a gyökerük megbarnult, alkalmatlanok a telepítésre.

Az elültetett frigópalánták gyorsan fejlődnek indulnak, nyár elejére teljes értékű lombot nevelnek, és néhány szem termést is hoznak. A következő évben már bőséges termésre számíthatunk.

A szamócaágyásban a növényeket 50 cm-es sor és 25-30 cm-es tőtávolságra ültessük. Gyökereiket ne vágjuk vissza, hiszen a fejlődésük megindulásához szükséges tápanyagokat itt tárolják. Vigyázzunk arra, hogy az ültetőgödörben a gyökerek ne hajoljanak vissza, és hogy a növények addig a szintig kerüljenek a talajba, ahogy előzőleg voltak. Elültetés után alaposan öntözzük be őket. Ha több, egymás után érő fajtát ültetünk, hosszabb ideig élvezhetjük a gyümölcsöket. A legkorábban érik a Honeoye. Gyümölcseit már május végétől szedhetjük. Az Elsanta, a Kortes, a Gorella és a Pocahontas június elején kezdenek érni. Néhány nappal követi őket a Gerida és a Hakaras Romata. Június közepétől szüretelhetjük a Cambridge Rival és a Fertődi 5 fajtákat, majd június utolsó harmadától a Bogotát és a Senga Senganát. Egy-egy fajta érése 3–4 hétig tart. Valamennyi ajánlott fajta öntermékenyülő.

Szalay László

A növény védelme

A szamóca korai, közkedvelt tavaszi primőr. Az utolsó (virágzás idején történt) permetezés és a szüret ideje között viszonylag kevés az idő, nagyon kell ügyelni a várakozási előírások betartására. Olyan készítményeket kell összeválogatni, amelyek védelmet adnak, nem szennyezik a környezetet és nem veszélyesek a fogyasztóra. Nagy termőképességű fajtáknál nagy figyelmet kell fordítani a tápanyag-utánpótlásra is. A vízoldékony, környezetbarát POLY-FEED (NPK) komplex műtrágyát ajánljuk, mellyel megöntözhetjük, permetezhetjük a szamócát.

A fő ellensége a szamócaatka és a szürkerothadás. A virágzás előtt egyszeri THIONEX 35 EC-s kezelés az egész vegetációra mentesítheti az ültetvényt a károsítótól. A szürkerothadás ellen háromszori FOLPAN 50-es kezelés hatásos. Első: a virágzás kezdetén, második: a fővirágzás idején, harmadik: a virágzás végén.

Rovarkártevők ellen: Judo, Fendona, Danitol,
Betegségek ellen: Karathane, Topsin-M, Merpan, Folpan
Gyomnövények ellen: Stomp 330, Adol 80WP.

Dr. Seprős Imre

FRANK JÁNOS:

Gedő Ilka

■ *György Péter–Pataki Gábor–Mészáros F. István (szerk.): Gedő Ilka művészete – 1921-1985 – Új Művészet Alapítvány 1998. 85 oldal 36 képtáblával, 1615 Ft*

„Gedő Ilka a magyar művészet magányos alkotóinak egyike. Nem kötődik sem a magyar, sem az egyetemes művészet történetének avantgárd vagy tradicionális vonulataihoz (...)" A Gedő Ilka (1921-1985) pályafutásáról összeállított kötet első tanulmányában a György Péter–Pataki Gábor szerzőpáros már a fenti, első bekezdésben is a lehető legpontosabb.

A „szellemi háttérhez" egy személyes, hat évtizedes adalékom: 1940 körül egy festőnő Tott (Totó) két tinédzser tanítványt fogadott maga mellé: Gedő Ilkát és engem, a Fillér utcai műtermébe, nem messze Gedőék lakásától. A szorgalmas rajzolás mellett izgalmas volt mentorunk személyisége, festésmódja; ez a szuggesztív, ironikus, még fiatal festőnő a weimari Németországban végzett akadémiát, és magával hozta a közelmúlt Berlinjének szabad, sajátos atmoszféráját, városi folklórját – egy valamikori Nyugatot. Gedő Ilka munkáiból csak úgy sütött a tehetség – és valami megfoghatatlan plusz –, az enyéimből nem. Aztán húszéves koromban széttéptem a saját rajzaimat, nem volt kár értük. Csak egyet sajnálok a hosszú, válláig érő vörös hajú Gedő Ilkáról készített rótli (vörös kréta) rajzomat; ez talán több maradt volna, mint dokumentum.

*

A György–Pataki tanulmány végigkíséri Gedő Ilka tanulóéveit, számos szabadiskolában, több mester mellett sem volt türelme kitartani, 1945-ben a Képzőművészeti Főiskolára is beiratkozott, az első évben otthagyta. (Hozzáteszem nem fegyelmezetlenségből volt vándormadár, hanem Gedő igazi autodidakta, egyetlen tanárt ismert el, saját magát.) 1944-ben a pesti gettó lett művésszé válásának iskolája – vallják a szerzők. Gettórajzainak sorozata egyedülálló a magyar művészet történetében – folytatják –, az átélt borzalmak csupán áttételesen tükröződnek bennük. A ceruza minden szépítés és minden torzítás nélkül hívja elő a formákat. 1946-47-ben a művésznő újra kezdi önarcképeinek rajzolását. 1949-ben aztán abbahagyta a festést, rajzolást, ez a „sztrájkja" tizenhét évig tartott. (Persze, hiszen akkor volt a sztalinizmus, és a közvetlen posztsztalinizmus.) A tanulmány kezdetén említett „szellemi háttér" beleszól a már nem rajzoló művész életébe; Szabó Lajos, Tábor Béla, Mezei Árpád, Bálint Endre és Mándy Stefánia társasága. Eközben Gedő Ilka Goethe színelméletét fordítja, másolja is. Mindez összecseng a Szabó Lajos és Rudolf Steiner nyomán is haladó Hamvas Béla világképével. Gedő Goethe után „színtáblák" festésébe kezd, neveket is ad a tábláinak: *Lázadozás, Derűs, Bágyadt, Dacos* stb.

1964-ben Bálint Endre Gedő-kiállítást rendezett, egy évre rá a művésznő újra festeni kezdett, rózsakert-részletek, parkrészletek láttán ő maga a hetvenes években készült virág-képeit csak „művirágoknak" nevezi. A tanulmány szó szerinti idézetével: „Gedő Ilka tulajdonképpen visszavonta bizalmát a vizuális emlékektől."

*

„Milyen volt Gedő Ilka?" – teszi föl a szónoki kérdést Szabó Júlia, a kötet második tanulmányának írója; ő a kislányt látta meg a hatvanéves asszonyban, és a régebbi rajzaiban. (Én, F. J. meg kéretlen tanúskodtam az előbbi hasábon ugyanígy.) A művésznőt a keleti és nyugati filozófiák ismerőjének tartja Szabó Júlia, elmondja, hogy Gedő olvasmányait feljegyezte, alkotásaival kapcsolatos gondolatait, reflexióit rögzítette. 1943-47-ig rajzolta tollal Szentendrét, bár nem tartotta magát szentendrei festőnek. Továbbá semmi kapcsolata az Európai Iskolával, a személyes barátságon kívül.

Témái a növény és a saját arca, az önarckép Gedő Ilka egyszemélyes mikrokozmosza. 1968-69 után meglelhető a képsíkra nem perspektivikusan, hanem síkszerűen elrendezett tárgyak motívuma, a konvencionális látványtól való elrugaszkodás, amellyel azonban mindig együtt jár a tárgyakhoz való görcsös ragaszkodása. Gedő Ilka jelei biológiailag determinált jelek, tehát az érzelmi realizmusból fakadnak virágai, növényei. Motívumvilágának egymással összefüggő, egymásra felelgető szintéziseit nyújtja élete utolsó öt évében nézőinek.

„Gedő Ilka helye – most betű szerint idézem Sz. J.-t – a magyar festészetben a szimbolista Gulácsy Lajoshoz mérhető és Vajda Lajos jelentőségéhez áll közel."

*

A könyv tanulmányainak sorozatát Mészáros F. István zárja fesztes értekező prózájával. A kiadó előszavában jelezte, hogy a közölt írásokban átfedések vannak, helyhiányom miatt igyekeztem az ismétléseket elkerülni.

Úgy látszik sikerült megérnem az ezredvéget, azt, hogy – amiben sohasem hittem – a reprodukciók színhelyesek legyenek; most Lugosi Lugo László fényképeivel és a mai nyomdai technikával. Gedő Ilka vékonyan föltett olajfestményeiben a kolorizmus és a színszegénység ereje egyenlő, csak fokozatuk más.

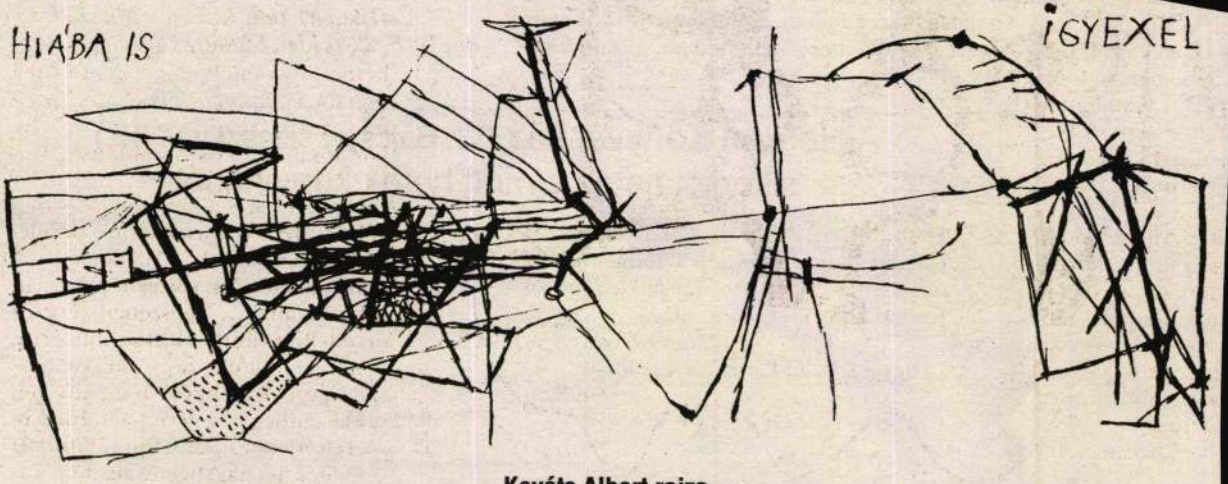

Kováts Albert rajza

1998. VIII. 21.

a nagy naptárszerkesztők és
enységét. De nemcsak a té-
mögöttük meghúzódó el-
gazán hasznos, jól kezelhető
lenkinek.
*1998. 296 oldal, 2200 Ft; Fi-
dal, 980 Ft)*

lmos: Szentírás
dó tudomány

melyet a *Múlt és Jövő* kiadó
tetett meg, Bacher Vilmos
nányaiból közöl egy csokrot,
erről Heller Bernáttól egy
tanulmányt, s a műveinek
n nagy nyugati nyelven meg-
ját. Az a tanulmányokból a
k érintőlegesen ismerős szá-
gy Bacher szerénységet, biz-
kiváló problémaérzékenysé-
smodora nem nehézkes, de
an cifra: igazi tanulmánystí-

művelődéstörténet kutatójá-
égóta sejtett s le is írt véle-
támaszt. Abban a tekintet-
elsősorban kereskedéssel,
feladattal foglalkozó s je-
l hazánkba telepedő zsidó-
knyugatról, német, kivált a
l, Sziléziából, s a cseh-né-
kezett. S megtartva, megal-
funkciót lett magyarrá.
bros példát: német olvasó-
z a könyv is kitűnően bizo-
ión belül magyarrá változ-
egtartják korábbi művelő-
lataikat, s azok mintájára
ó magyar egyleteket, cso-
ni.
gyengeségéből azonban ne-
dó: a névmutató zavarossá-
nélyek, akik kétszer, kéthe-
magyarosított nevük előtti-

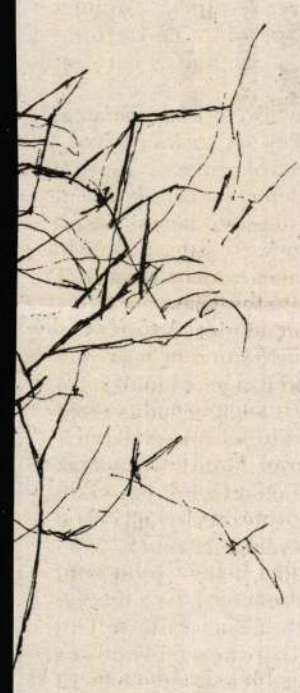

ottal is, anélkül, hogy azo-
örténnék. S vannak pusztán
ulók: az olvasó nem tudja,
názi név-e, személynév-e?
golnyelvű zsidó lexikonok-
dén utána lehetne nézni.
eljük valamennyien jeles
rtozzanak is, de a folytonos
b hitelfosztó, mint hiteltе-

98. 232 oldal, 2100 Ft)

ss Tamás:
velődéspolitika
0-as években

erg Kunó kultúrát szervező
munkássága

A Mikszáth Kiadó tett közzé egy anyagában gazdag, tartalmában, felfogásában többnyire helyes, szedésében, kiállításában, elrendezésében azonban – ha enyhék kívánunk lenni – igen szokatlan, s így nehezen kezelhető könyvet a sokat vitatott kultuszminiszterről, Klebelsbergről, akinek rendkívüli érdemeit ma már alig valaki vonja, vonhatja kétségbe.

Ám előbb lássuk az említett zavaró furcsaságokat. Valahányszor a könyv hősének neve előkerül, nagybetűvel szedi a nyomda. Nemcsak csúnyává, egyenetlenné teszi ez a betűsorokat, hanem félre is vezet. Egy történeti személyről szóló könyvben értelmetlen az illető nevét nem folyton nagybetűvel, de még akár a kevésbé zavaró dőlttel is szedni. S egészen sajátos az anyag elrendezése is. A tulajdonképpeni anyag után következik a névmutató. Csupa furcsasággal: Althoff nevű építésznek épp úgy nincs keresztneve, mint Brucknernak, a zeneszerzőnek sem. Aztán az uralkodó családok neve mellett hiányzik a „család" megnevezés; csak így találjuk őket, keresztnév nélkül „Karoling", „Habsburg". Ha dinasztiákra vonatkozik, többesbe, vagy a „család", a „dinasztia" megjelöléssel kellene állnia.

A névmutatót, nem mint szokás, a tartalomjegyzék, hanem a szerző műveinek fölsorolása követi. Azt meg a Klebelsbergről szóló más szerzőjű művek bibliográfiája. Ezután a képek jegyzékét olvashatjuk, majd a szerző szövege angol- és németnyelvű kivonatát. Aztán Klebelsberg életrajzát, majd a miniszter fényképeit, utána meg főbb műveinek bibliográfiáját. Ez után a miniszter emlékét őrző művészeti alkotások, intézmény-elnevezések regiszterét, majd a kultuszminisztérium akkori főlépítését, az egyes részlegek vezetőinek felsorolásával együtt. Végül egy karikatúra következik a könyv hőséről, hogy aztán eljussunk a Tartalomjegyzékhez.

Kicsinyesség mindezt szóvá tenni? Ha nem szaporodnának gombamódra a kiadók, s nem tapasztalna az ember folyvást hasonlókat, kétségtelenül az volna. De hát a kiadóknak, a szerzőknek is alkalmazkodniuk kell a nemzetközileg elfogadott szokásokhoz (kivált ha még az Akadémia neve is szerepel a belső címlapon), mert különben nehézkessé, időrablóvá, bosszantóvá teszi az érdeklődő számára a művet.

A munka egyébként, mint pályarajz is, mint szemléletábrázolás is, mint munkásságbemutatás is a tisztes, jó munkák körébe tartozik. Jól látja, hogy a „gróf" igazában a főhivatalnok elithez, s nem a birtokos arisztokráciához tartozott. Vagyona egy kis-közepes dzsentribirtoknál sem több. S azt is, hogy – Szabó Dezső és szellemi rokonai felfogásával szemben – a hazai történelemhez és társadalomhoz tartozása, s e történelem és társadalom európaias átéltségű és mélyen intellektuális szemlélete határozta meg pályaválasztását éppúgy, mint egész tevékenységét is.

Katonának akarják nevelni, mint a legtöbb kisvagyonú főrangú társát. Ő hivatalnok lesz, politikus hivatalnok, előbb a belügyben. Bethlen, aki kétségtelenül jó emberismerő volt, hamar felfedezi benne a szociális érdeklődésű, humanisztikus szellemű embert. Viszonylag gyorsan emelkedik a kultuszminiszteri székbe. Dunántúli, s így jól érzékeli a maradék ország két felének műveltség-, iskolázottságbeli, s vele kereseti, foglalkoztatási különbségét. S egyben az egykori Monarchia nyugati feléhez képesti lemaradásokat is. Ezért lesz szívügye a falusi, a tanyasi iskola, s az Alföld két új egyeteme, kivált Szeged regionális kulturális központtá alakítása.

De ha érzékelte a Dunán-onnani területek elmaradottságát, érzékelte az egész országét is a Nyugathoz képest. Ezért hozta létre az ottani fővárosokban a magyar intézeteket. S ha volt fél-, akár kétharmadnyi revíziós-illúziós része sokszor szemére hányt „kultúrfölény" elméletének, volt egy reális eleme-törekvése is, (amelyet egyébként a volt Monarchiáról szólván, az európai származású Kissinger volt amerikai külügyminiszter is érzékelt írásaiban, előadásaiban): a Nyugat-Közép-európához, a Bécshez, Prágához, Milánóhoz kötődésen át Nyugat-Európához kapcsolódás fokozása. Van ebben egyébként jeles elődje is. Az egykori közös pénzügyminiszternek, a rendkívül nagyműveltségű liberálkonzervatív Kállay Benjaminnak a személyében, akinek Ivo Andrič szobrát szerette volna látni Szarajevó főterén.

Röviden: tárgyszerűségével és többnyire reális ítélkezésével – nehézkes szerkesztettsége ellenére is – hasznos, értékes ez a munka.

(Magyar Művelődési Intézet – Mikszáth Kiadó, 1998. 224 oldal, 680 Ft)

A Helikon Könyvesház (VI. Bajcsy-Zsilinszky u. 37.) sikerlistája az elmúlt hetek könyveiből

1. Hamvas Béla: A bor filozófiája *(Editio M)*
2. Gabriel García Márquez: Tizenkét vándor novella *(Pesti Szalon–Marfa-Mediterrán)*
3. Jostien Gaardner: Sofie világa *(Marfa-Mediterrán)*
4. Lengyel László: Pártházból palotába *(Helikon)*
5. Umberto Eco: Öt írás az erkölcsről *(Európa)*
6. Szabolcsi Miklós: Kész a leltár *(Akadémiai)*
7. Sándor Anna: Miért szeressük Hollandiát? *(Göncöl)*
8. Füst Milán: A mester én vagyok *(Fekete Sas)*
9. Brunella Gasperini: Egy nő és egyéb állatfajták *(Háttér)*
10. P. G. Wodehouse: Valami új *(Európa)*

GEDŐ Ilka

KOVALOVSZKY Márta: Gedő Ilka kiállitása =
Vigilia, 54.évf. 10.sz. 1989 795 - 796.p.

???

bejelentésre a szerződés tová

2./ A szervízszolgálati tevékenys
köteles elvégezni - a szerződ
a gyári előírások szerint a g
javítását, a hibás alkatrésze

3./ A megrendelő köteles a szerz
gépeket munkavégzésre a válla
tani és azok áthelyezéséről,
kivonásáról a vállalkozót 3 n

4./ A vállalkozó köteles a megren
lentést követő munkanaptól sz
a javítást megkezdeni és a le

5./ A szerződés nem foglalja magá
hibák javítását:
- szakszerütlen gépkezelés
- rendeltetésellenes használa
- idegen beavatkozás
- hálózati feszültségingadozá

• ILKA GEDŐ'S BIOGRAPHY •

1921 May 26, Ilka Gedő is born in Budapest. Her father, Simon Gedő was a secondary-school teacher, her mother, Elza Weiszkopf was a clerk.
1939 Attends the free school of Tibor Gallé in the autumn.
1939–42 Taught by Viktor Erdei, a friend of the Gedő family.
1940 She begins to participate in the exhibitions of the OMIKE (Hungarian National Cultural Society of Jews) with her drawings.
1942–43 Studies at the private school of István Örkényi-Strasszer.
1942 Participates at the exhibition entitled "Freedom and the People" at the Vasas House organized by the Group of Socialist Artists.
1945 Registers in the Hungarian Academy of Fine Arts. She stops her studies after the first semester for family reasons. Attends the evening school of Gyula Pap.
1946 Marries Endre Bíró, a biochemist.
1947 Takes part in the Free National Exhibition of the Fővárosi Képtár (Municipal Gallery).
1950 Begins a long period in which she does not take part in Hungarian art life.
1962 The Hungarian National Gallery acquires three of her drawings shown at the jubilee exhibition of the Group of Socialist Artists.
1964 The painter Endre Bálint selects her works made between 1945 and 1950 for a studio exhibition.
1968 Resumes artistic work.
1969–70 Lives in Paris. The Galerie Lambert exhibits two of her paintings at a group exhibition.
1974 Becomes a member of the Hungarian Fund of Art (Fine Arts Section).
1980 The István Király Múzeum (King Stephen Museum) of Székesfehérvár, Hungary organizes her retrospective show.
1982 Exhibition of her recent work at the Dorottya utcai Galéria, Budapest. The Hungarian National Gallery buys two of her oil paintings.
1985 On 19 June she dies in Budapest.
1985 June–July: one-woman show at the Művésztelepi Galéria (Gallery of the Artists' Colony) in Szentendre.
1985 Her paintings are exhibited at Glasgow's Compass Gallery as part of the Hungarian Arts Season. Articles praise her art in the *Glasgow Herald, The Scotsman, Financial Times, The Times, The Daily Telegraph* and *The Observer.*
1987 Retrospective show at the Műcsarnok (Arts Hall) of Budapest, the biggest and most well-known venue for showing modern Hungarian contemporary art.
1989 Exhibition of her drawings at the Szombathelyi Galéria, Hungary.
1989–1990 Second retrospective show at Glasgow's Third Eye Centre which received as good a press coverage as her first show in Glasgow.
1994 Retrospective exhibition of her art at János Gát Gallery in New York.

WORKS IN PUBLIC COLLECTIONS

Hungarian National Gallery, Budapest, Hungary
István Király Múzeum (King Stephen Museum), Székesfehérvár, Hungary
Szombathelyi Galéria, Szombathely, Hungary

Holocaust Museum, Washington D.C.
Jewish Museum, Budapest, Hungary

Bíró 95/05/17

GFDO" Yl&a

• GEDŐ ILKA ÉLETRAJZA •

1921. május 26-án született Budapesten. Apja, Gedő Simon, középiskolai tanár, anyja, Weiszkopf Elza, tisztviselő.
1939 Gallé Tibor szabadiskoláját látogatja az év őszén.
1939–42 Családi kapcsolatoknak köszönhetően Erdei Viktor tanítja.
1940 óta szerepel az OMIKE (Országos Magyar Izraelita Kulturális Egyesület) kiállításain rajzaival.
1942–43 Örkényi-Strasszer István magániskolájában rajzol.
1942 Részt vesz a Szocialista Képzőművészek Csoportjának Szabadság és nép című kiállításán a Vasas Székházban.
1945 Beiratkozik a Képzőművészeti Főiskolára, amelyet családi okok miatt csak egy fél évig látogat. Pap Gyulához jár esti krokira.
1946 Férjhez megy dr. Bíró Endre biokémikushoz.
1947 Részt vesz a Szabad Nemzeti Kiállításon a Fővárosi Képtárban.
1950-től hosszú ideig nem vesz részt a művészeti életben.
1962 A Szocialista Képzőművészek Csoportjának jubileumi kiállításán a Magyar Nemzeti Galériában, a galéria három rajzát megvásárolja.
1964 Bálint Endre válogatja és rendezi műteremkiállítását 1945–50 között készült rajzaiból.
1968 után újra rendszeresen dolgozik.
1969–70-ben egy évet Párizsban tölt. A Galerie Lambert két festményét szerepelteti egy kollektív tárlaton.
1974 Felveszik a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának Képzőművészeti Szakosztályába.
1980 Munkáiból retrospektív kiállítást rendez a székesfehérvári István Király Múzeumban.
1982 Újabb festményeinek kiállítása a budapesti Dorottya utcai Kiállítóteremben. (A Magyar Nemzeti Galéria két festményét megveszi.)
1985. június 19-én meghal Budapesten.
1985. június–júliusában munkáiból kiállítást rendeznek a szentendrei Művésztelepi Galériában.
1985. októberében önálló kiállítást rendeznek rajzaiból és festményeiből a Glasgow-i Magyar Kulturális Heteken a Compass Gallery-ben. Művészetét a *Glasgow Herald, The Scotsman, Financial Times, The Times, Daily Telegraph* és az *The Observer* cikkei méltatják.
1987 Retrospektív kiállítást rendeznek műveiből a Műcsarnokban.
1989 Kiállítják rajzait a Szombathelyi Galériában.
1989-1990 Második kiállítása Glasgowban, a Third Eye Centre-ben.
1994 Festményeiből és rajzaiból kiállítást rendeznek a János Gát Gallery-ben, New Yorkban.

MŰVEI KÖZGYŰJTEMÉNYEKBEN

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
István Király Múzeum, Székesfehérvár
Szombathelyi Képtár, Szombathely
Budapesti Zsidó Múzeum
Holocaust Museum, Washington D.C.

Bíró 95/05/17

GEDČ Mkz

Gedő II/a

Kiállítás, könyv

„Lehet-e igazán nő, aki művész és fordítva?"

Gedő Ilka művészete

A Raiffeisen Galériában még január 11-ig látható Gedő Ilka (1921–1985) nem egészen harminc műből álló, az életmű csomópontjait bemutató kiállítása. A kiállítással egy időben a Gondolat Kiadónál megjelent könyv (Bíró Dávid és Hajdu István munkája) az egész életmű feldolgozására vállalkozik, emellett másfél száz színes táblaképet is tartalmaz. Mindkét vállalkozás előnye, hogy a művésznő tizenhat évnyi „hallgatással" elválasztott két alkotói periódusából kiemeli és a külföldön is elismert késői festményekkel egyenrangúvá teszi az első, korai korszak műveit és művészeti problémáit.

Gedő Ilka tizenegy éves korában kezdett el napi rendszerességgel rajzolni, s tizenhárom éves korából már több mint hetven tollrajzot és akvarellt tartalmazó füzet maradt fenn a hagyatékában. Az irodalmi ambíciókat dédelgető anya és gimnáziumi német- és irodalomtanár, nem mellesleg Madách Imrével vagy Martin Buber haszid meséivel behatóan foglalkozó apa egyetlen gyermekét féltő és óvó környezet veszi körül, állandó „rajz-kényszerét" minden tekintetben támogatják. A „csodagyerek" szokatlanul tudatos önképzése során modellek után egyre rutinosabban rajzol, mély beleérzéssel, de már ekkor is megfelelő távolságtartással kezelve témáját. Érettségi után szabadiskolákban tanul, hiszen (1939-et írunk) származása miatt úgysem kerülhetett volna be a Képzőművészeti Főiskolára, mindezek ellenére rajzaival már 21 évesen szerepel egy csoportos kiállításon. Még a budapesti gettóban is dolgozik, 1945 után pedig a Ganz Gyárba jár munkásokat rajzolni.

Ebben az időben kerül férjén keresztül kapcsolatba a szentendrei, Szabó Lajos és Tábor Béla vezette szellemi körrel, mely – bár a művészeti etalon Vajda Lajos volt – az absztrakció elsődlegességét hirdette a tárgyábrázolással szemben.

„Agyatrepesztő erőlködés"

Gedő Ilka itt, a néhány esetben Hamvas Bélával is kiegészülő társaságban szembesül először a materialista megközelítés ellenében az egész európai művészet szellemi egységét valló elmélettel, illetve a művészet vagy a nyelvfilozófia területén való járatlanságával/tudatlanságával. A „pokoli koncentrációval" elért figuratív, a naiv „így kell valósághűen ábrázolni" gyakorlat értelme kérdőjeleződött meg, s ezt nemcsak a szentendrei körből vagy más oldalról a művészetet a szocreál felé toló művészetpolitika területéről jövő impulzusok erősítették fel, hanem a természetes folyamat, amelynek során az öntudatlanul használt képességek tudatosodnak, s a kérdések súlypontja a technikai „hogyan"-ról áthelyeződik a „miért"-re. Az ebből fakadó, szinte természetes alkotói válságot csak felerősítette a körben (főleg Szabó Lajos nyomán) elterjedt merev, paternalista nézet, amely a nőket féligmeddig kirekesztette a „szellemi világból" – a kékharisnyák jelenlétét inkább elviselték összejöveteleiken, mint a gondolkodó nőket. Nem véletlenül *Gondolkodó nő* a címe annak a (két, befejezetlennek tűnő változatban elkészült) rajznak (1949), amelyet Gedő Ilka közvetlenül az előtt készített, hogy abbahagyta az alkotótevékenységet. A mű nemcsak a nők kétségbevont művészeti kompetenciájára reflektál, hanem a szoknya rajzolátával, illetve az arcvonások elváló, egymástól elcsúszó kontúrjával konkrétan megidézi a Gedőnek is

GONDOLKODÓ ÖNARCKÉP II.

igen fontos mestert, Vajda Lajost. A mű a magyarországi viszonylatban is szokatlanul nagy mennyiségű, 1947-ben készült önarcképeinek sorozatát zárja le, azokét a Giacometti – Gedő Ilka előtt akkortájt még nem ismert művész – stílusára emlékeztető, fájdalmas portrékét, melyekben a művész mint önmaga modellje különböző női szerepeket vesz magára.

„Végzet, lazítsd a görcsöt"

A hatalmas lendülettel, megállás nélkül, szinte szó szerint gyermeke megszületésének pillanatáig készülő arctalan önarcképekben a nőiség más-más aspektusai jelennek meg: akt-önarcképek, terhes önportrék, festőállvány előtt ülő nemtelen alakok; önarcképek sapkás sihederként, elegáns, regénybeli úriemberként (vö. Vay Sarolta), a keresztfa alatt, félig térdeplő Madonnaként és zilált ruházatú szajhaként. A kapkodóan felpróbálgatott női nemi identitásmaszkok mintegy feledtetik az elkerülhetetlen, ismeretlen és némi félelemmel várt anya (Gedőnél dajka-) szerepet. A „lehet-e nem kirekeszteni a tárgyi ábrázolást?" kérdése mellé felsorakoznak a nő-művész esszenciális problémái: „Milyen lehet vajon egy festőnő mondanivalója, hogyan néz az ki kb.? Egy mesterség, aminek testi-lelki hagyományait férfiak adogatják egymásnak az egyiptomi piramisok óta. Tőlük venni az életformát, a mesterséget, a világlátást, hogyne, persze, talán még a zsenialitást is." Fakanállal, síró csecsemővel a karján, bezárva egy egysíkú női identitásba, fokozatosan távolodva a kör által korszerűtlennek ítélt tárgyábrázolástól – ennek lenyomata a végletesen feszes, mármár absztrakt *Asztal*-sorozata –, Gedő Ilka felhagy a művészi alkotással. Képezi magát, szívósan tanul; lefordítja önmagának és illusztrálja Goethe, majd Ostwald *Színelméletét*, kijegyzeteli Klee, Kandinszkij köteteit, s többek között Otto Weiningert, Heisenberget, Schopenhauert olvas. Lassan és szívósan felerősödik a belső „mondanivaló", hogy aztán 1966-ban váratlanul kitörjön, s csattanós, nemzetközileg is elismert választ adjon a majd húsz évvel azelőtt feltett kérdésre. Lehet.

Dékei Kriszta

Gondolat Kiadó, 2003, 255 oldal, 7900 Ft

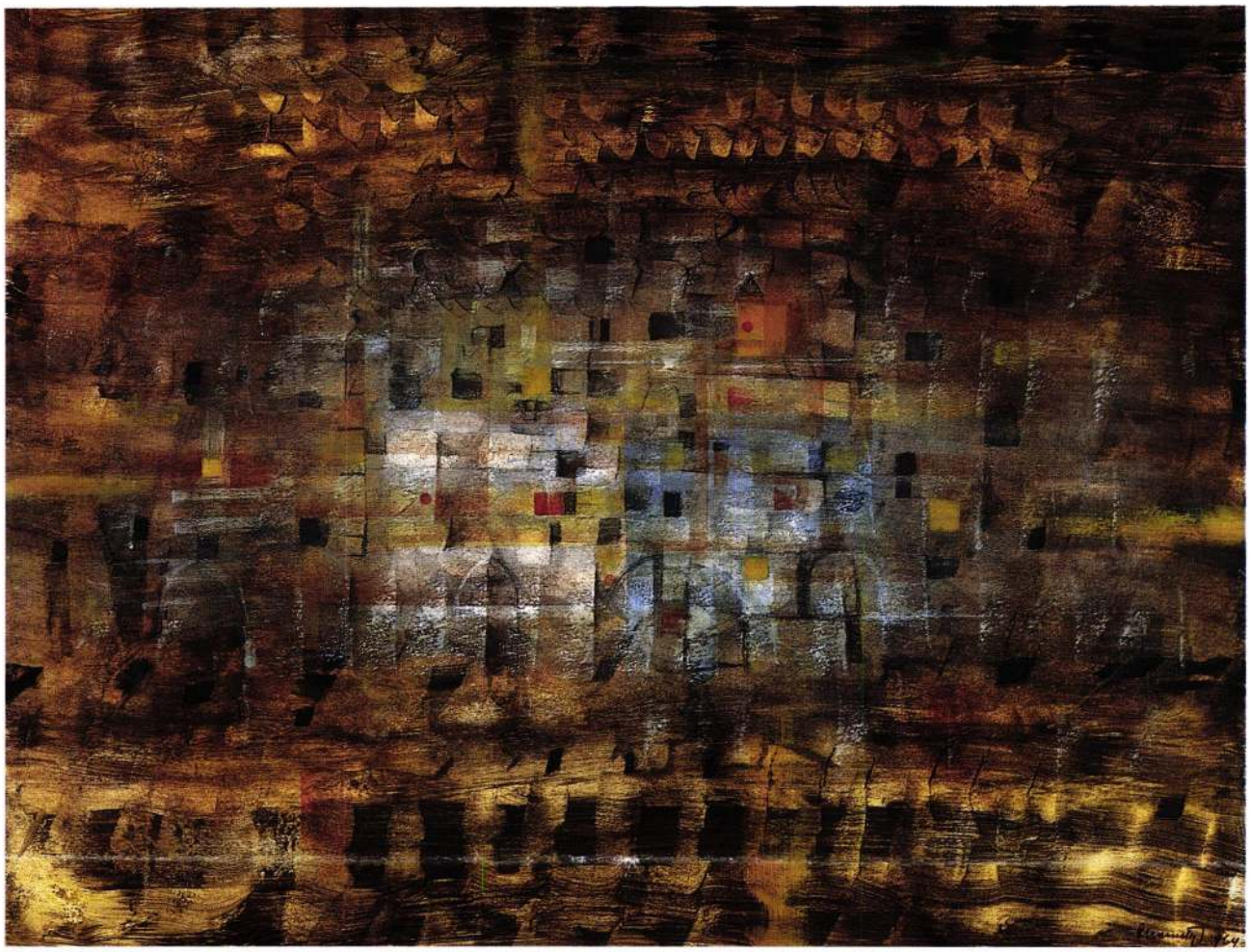

11

11 • GYARMATHY TIHAMÉR (1915–)

Régi vár emléke

60 × 80 cm
Olaj, papír
J. j. l.: Gyarmathy 964
Kikiáltási ár: 350 000 Ft

12

12 • GYARMATHY TIHAMÉR (1915–)

Nagy mozgások

39,5 × 50 cm
Olaj, farost
J. n.
Hátoldalán: 1956 Nagy mozgások
Gyarmathy T.
Kikiáltási ár: 220 000 Ft

GEDŐ ILKA

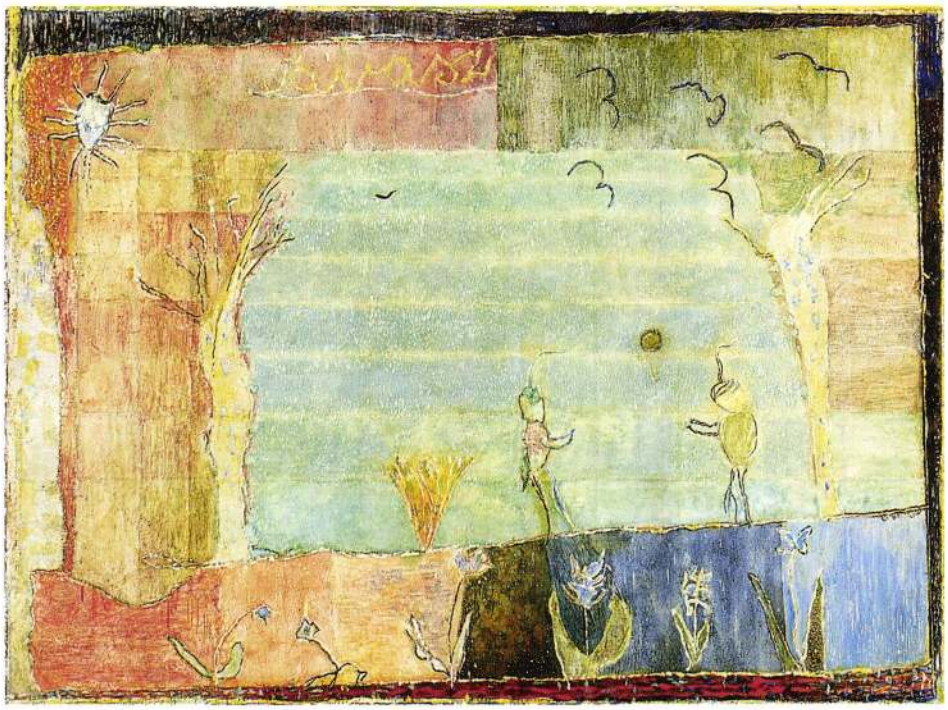

13

13 ◆ GEDŐ ILKA
(1921–1985)

Tavasz, 1971–1973

45 × 59 cm
Olaj, papír, vászonon
J. n.
Reprodukálva:
Gedő Ilka Művészete
(1921–1985), Budapest,
Új Művészet Kiadó,
Budapest, 1997.
a képjegyzék 22. tétele
Proveniencia:
a művész gyermekei
Kikiáltási ár: 400 000 Ft

IRODALOM

Szabó Júlia: Gedő Ilka rajzai és festményei. Katalóguselőszó, István Király Múzeum katalógusa, Székesfehérvár, 1980. július
Ury Ibolya: Katalógus bevezető Gedő Ilka kiállításához, Dorottya utcai Galéria, Budapest, 1982. július.
Spiró György: Katalógus bevezető Gedő Ilka kiállításához, Művésztelepi Galéria, Szentendre, 1985. június.
Kovács Péter: Ilka Gedő. In: Carrell Christopher (ed): Contemporary Visual Art in Hungary. Eighteen Artists from Hungary. Texts by Paul Overy and Péter Kovács. Published by Third Eye Centre, Glasgow and The István Király Múzeum, Székesfehérvár, October, 1985
Packer, William: Hungarian Arts in Glasgow, Financial Times, London, October 29. 1985.
György Péter–Pataki Gábor: Two Artists Rediscovered: Ilka Gedő and Béla Fekete Nagy. The New Hungarian Quarterly, Budapest, vol. 27. No. 101. 1986.
Szabó Júlia: Ilka Gedő's Paintings. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1987, winter.
Mészáros F. István: Hold-maszkok, tündöklő háromszögek Gedő Ilka (1921–1985) Nappali Ház, 1993. V. évf. III. sz.
Szabó Júlia: „A valóság mezében" Gedő Ilka Új Művészet, 1993/5.
Virbasius, Madeline A.: Ilka Gedő. Hungarian Masterworks First Showing in New York. Cover Magazine, March, 1994
Century, Douglas: 100 Year in the Avant-Garde. Liberated From the Basements of Budapest, Hungarian Jewish Artists Arrive in New York. Forward, April, 1994
Semjén Anita (szerk.) Áldozatok és gyilkosok (Gedő Ilka gettó-rajzai és Román György háborús bűnösök népbírósági tárgyalásán készített rajzai a budapesti Zsidó Múzeumban), közreadta The Cultural Exchange Foundation, Budapest, 1995.
Elisabeth Kashey (ed): Ilka Gedő (1921–1985) Drawings and Pastels (November 21st–December 29th, 1995.) (An exhibition organized in cooperation with Janos Gat Gallery) Catalog by (Shepherd Gallery 21 East 84th Street, New York, N. Y. 10028)
György Péter–Pataki Gábor, Szabó Júlia, Mészáros F. István: Gedő Ilka művészete (1921–1985) tanulmányok, Budapest, Új Művészet Kiadó, 1997
Fitz Péter (főszerk.): Kortárs Magyar Művészeti Lexikon A–G, I. kötet, Enciklopédia Kiadó, Budapest, 1999.

A Gedő Ilka munkásságát ismertető rész: 704–706. oldal (szerzői: Havas Lujza és S. Nagy Katalin)

KIÁLLÍTVA
Gedő Ilka (1921–1985) kiállítása (1987. április 16–május 17.), Műcsarnok, Budapest, Hősök tere, kiállítást rendezte és a katalógust szerkesztette Néray Katalin (a festményre a 27. oldalon található felsorolásban történik hivatkozás)
Ilka Gedő, paintings, pastels, drawings 1932–1985 (9. december 1989–13. January 1990), Third Eye Centre (346–354 Sauchiehall Street Glasgow) a Műcsarnokkal és Művelődési Minisztériummal együttműködve, 227. tétel)

Gedő Ilka a magyar művészet magányos alkotóinak egyike. Nem kötődik sem a magyar, sem az egyetemes művészet történetének avantgárd vagy tradicionális vonalához, sőt példa nélküli alkotói módszere azt is lehetetlenné teszi, hogy életművét sikeresen vessük össze a művészettörténet formailag esetleg hasonló példáival. Alkotói vitalitásáról tanúskodva Gedő Ilka számos műve megtalálható Budapest legfontosabb múzeumaiban (Magyar Nemzeti Galériában, a Fővárosi Képtárban), a New York-i Zsidó Múzeumban, a British Múzem rajztárában, a jeruzsálemi Jad Vashem-ben és az Izrael Múzeumban, illetve a düsseldorfi Kunstmuseum-ban.

Gedő Ilka hihetetlenül felfokozott, egymástól elválaszthatatlan érzéki-érzelmi viszonyban állt színeivel. A színek számára is a fény tettei és eleven elszenvedői (Goethe) voltak, nem pusztán anyagi, hanem szellemi tényezők is, eleven lények (Cézanne), amelyekkel kapcsolatba léphetett. (Naplójában így ír: *„Az első, ami beugrott: halványított világító nápolyisárga, hideg halványzöld fények–ez mind szomorú és mégis boldogító–és szomjatoltó."*) Hozzájuk való viszonya, leginkább a költészettel analóg: festményei valóban színköltemények…(Mészáros F. István In: Gedő Ilka művészete (1921–1985), Új Művészet, Budapest, 1997. 69. o.)

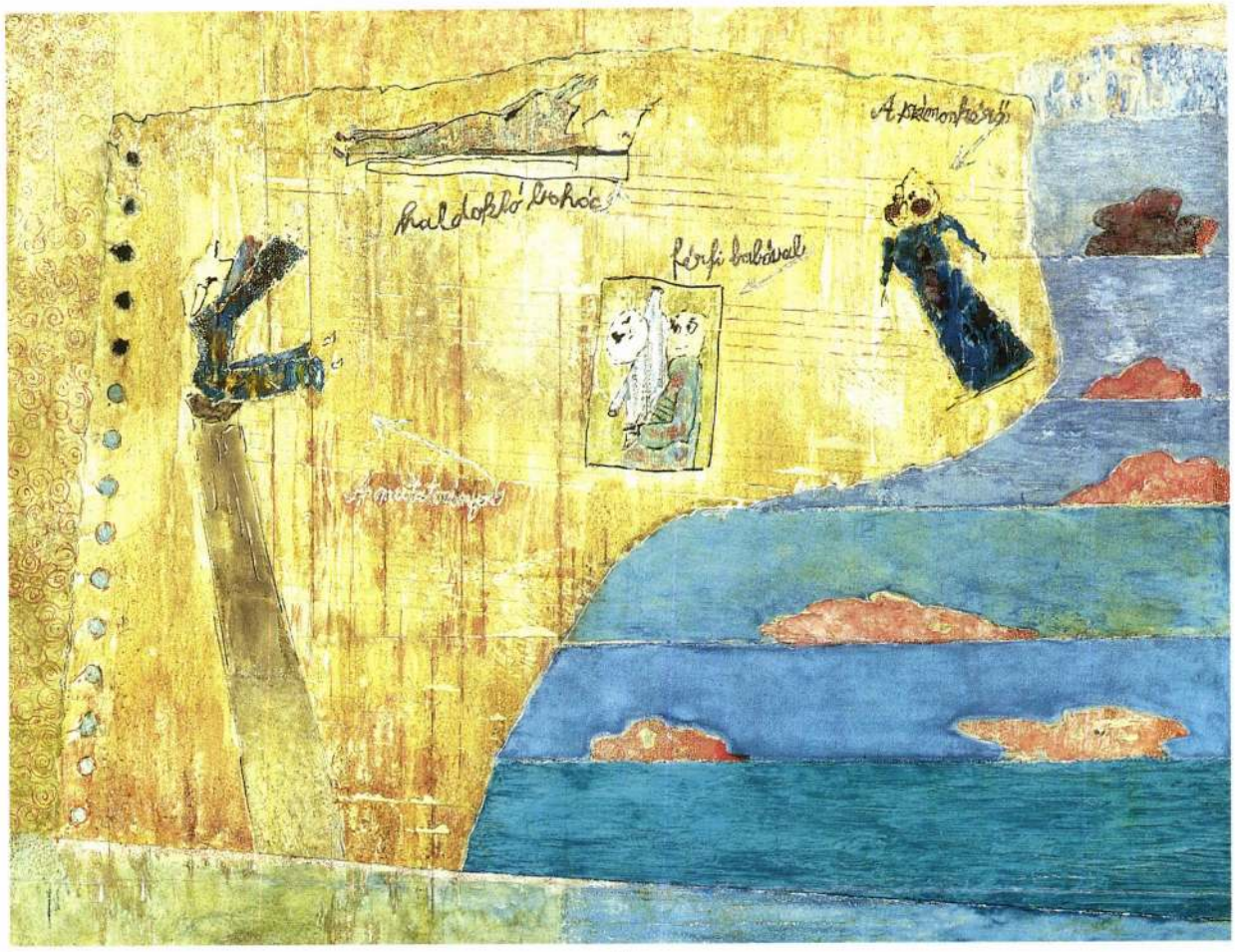

14

14 • GEDŐ ILKA (1921–1985)

Feliratos kép, 1984

51 × 66 cm
Olaj, papír, vászonon
J. n.
Reprodukálva: Gedő Ilka Művészete (1921–1985),
Új Művészet Kiadó, Budapest, 1997. a képjegyzék 34. tétele
Proveniencia: a művész gyermekei
Kikiáltási ár: 600 000 Ft

KIÁLLÍTVA
GEDŐ ILKA (1921–1985) FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA, Szentendre, Művésztelepi Galéra (Artists' Colony) 1985. június 28–július 28. item No. 44
ILKA GEDŐ (1921–1985) RETROPSECTIVE AND MEMORIAL EXHIBITION OF DRAWINGS AND PAINTINGS, Compass Gallery Glasgow (5 October–9 November) 72. tétel
GEDŐ ILKA (1921–1985) KIÁLLÍTÁSA (1987. április 16–május 17), Műcsarnok, (The Palace of Exhibitions) Budapest, Hősök tere, kiállítást rendezte és a katalógust szerkesztette Néray Katalin (a festmény a katalógus 29. oldalán található felsorolásban kerül említésre)

Frank János elemzése kimutatja: Méltán zavarba jönne az az esztéta, aki Gedő Ilka szellemi örökhagyóit próbálná megkeresni. Nem tudná. Gedő őshonosa több száz rajzából és százötven festményből álló saját világának. Autodidakta festő, bár számos főiskolát látogatott, fél évig még a Budapesti Képzőművészeti Akadémia hallgatója is volt, de otthagyta az akadémiát. Nem is volt szüksége tanításra, sőt nála nem is beszélhetünk művészetének fejlődéséről, állomásairól. E sorok írója egy ad hoc rajziskolában néhányszor látta a még csak 17 éves Gedő Ilkát rajzolni. Munkája már akkor maradéktalan. [...] Utolsó nagy stíluskorszaka a „kétlépcsős" festményeké. Ekkor kompozícióját először elkészíti a rajzfüzetében, az üres mezőkbe pedig beírja a megfelelő szín nevét. Akár a freskófestő vagy a gobelinszövő az 1:1 méretű kartonra, csakhogy Gedőnél ez a karton makett nagyságú. Színmintákból már előre festett magának egy kollekciót. A festményen sohasem improvizál, hanem precízen fölnagyítja eredeti tervét. Képén a spirálfüzetből kitépett lapot belső keretként megfesti – balra a perforálás lyuksora. A festményre aztán folyóírással rávezeti a maketton olvasható szövegeket, publikussá téve alkotómódszerét: olyasmi ez, mint a Pirandello-féle „játék a játékban." A művész eljutott a síkba tett absztrakt szürrealizmusig, protagonistái magánmitológiájának szülöttei. Kocka, illetve sáv alakú színmezői visszafogottak, mégis intenzívek, sőt, mintha a hideg és meleg színek ereje egyenlő volna. Gedő Ilka poeta doctus. (In: Áldozatok és gyilkosok (szerk) Semjén Anita, Budapest, 1995, 9. o.)

15

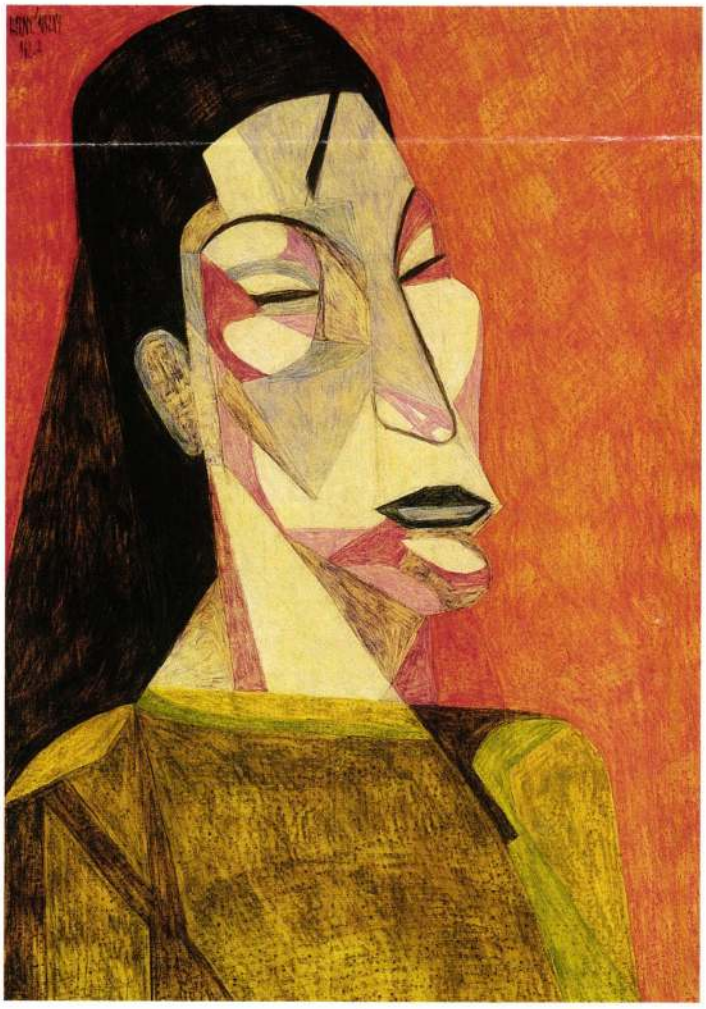

16

15 • KLÍMÓ KÁROLY (1936–)

Palánkok alkonyatkor

50 × 100 cm
Olaj, farost
J. j. l.: Klimó 1978
Kikiáltási ár: 80 000 Ft

16 • HORNYÁNSZKY MIKLÓS (1896–1965)

Női portré

83 × 59 cm
Olajpasztell, papír
J. b. f.: Hornyánszky 962. 7.
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

17 • GADÁNYI JENŐ (1896–1960) ➔

Akt hegedűvel

80 × 60 cm
Vegyestechnika, papír
J. b. l.: Gadányi Jenő 954
Kikiáltási ár: 280 000 Ft

Robert Rodriguez
amerikai filmrendező siker-filmeket csinál, de független akar maradni. Operatőr, rendező, vágó, és maga írja a zenét is. Afféle macsó, ám a látszat csal
33. oldal

ahogy tetszik

Tőrös művirág, 1974

Önarckép kalappal, 1948

SZÍNEK ÉS VONALAK *költészete*

Sajátos pályát bejáró művész tárlata látható Budapesten, a Raiffeisen Galériában január 11-éig. A Magyar Nemzeti Galéria tulajdonából Gedő Ilka (1921–1985) senki máshoz nem hasonlítható festészete és rajzművészete tárul az érdeklődők elé. Némelyik alkotás most szerepel először a nyilvánosság előtt. Az egyéni kiállítás lényegre törő leporellója mellett az igényesebb művészetbarátok részletes elmélyülését is kiválóan segíti az a vastag album, amely ezzel egy időben jelent meg magyar és angol nyelven a Gondolat Kiadónál, Hajdu István bevezető eszmefuttatásával. Gedő Ilka életéről, munkásságáról, szellemi hátteréről még többet tudhatunk meg biokémikus férje – Bíró Endre – részletes „leltározásából". Ezt felesége halálának évében készítette (a precíz leírás és emlékezés a közös élményekre részben a súlyos veszteség feldolgozását is segíthette), majd a következő esztendőben olyan adatokat jegyzett föl, amelyeket csak ő ismert.
Folytatás a 32. oldalon

HÉT HATÁRON INNEN ÉS TÚL – RIPORTÚTON MURAVIDÉKEN

„Eddig is megvoltunk, rosszabb nem lesz..."

Riportereink azt tervezik, hogy körbeutazzák kívülről a haza határait. Szemrevételezik, hogy közvetlen szomszédaink hogyan élnek, mit gondolnak rólunk és hazánk jövő májusi európai uniós csatlakozásáról.

Szlovéniába utazóban nem ajánlatos Letenyén eltölteni az utolsó éjszakát, inkább egy lendülettel menjünk át déli szomszédainkhoz. Hacsak nem akarjuk a kamionosok panziójában a szoba elé kitett, több kiló sárral borított lábbelik látványát és szagát élvezni. Korgó gyomorral sem érdemes megérkezni a határ menti magyar kisvárosba az esti órákban, nyitva tartó vendéglő híján csak a benzinkutak szendvicsei között válogathatunk.

A kisszámú szlovéniai magyarság – mintegy tízezer fő – egyik legjelentősebb települése a Muravidéken az 1200 lelket számláló Dobronak. Itt a lakosság 75 százaléka magyarnak vallja magát. Magyar Bálint oktatási miniszternek valószínűleg leesne az álla, ha meglátogatná az itteni magyar-szlovén kétnyelvű általános iskolát. Egykori pedagógusként magam is vágyakozva néztem, micsoda tanintézetet működtet ez a kis falu 78 tanulójának Szlovénia gazdaságilag legelmaradottabb részén.

A nemrégen átadott iskola aulájában mozgatni lehet a nagy üvegfalat, így jó idő esetén hatalmas teret tudnak nyitni a szabadba. Az ebédlő jobbfajta étteremnek is elmegy, a konyháról nem is beszélve. A szakácsok egy kis hőmérőt szúrnak az ételekbe, ez digitálisan kijelzi, hogy a hús elérte-e a kívánatos puhaságot. Külön zöldség- és húsfeldolgozó pultok vannak, s nagyon szigorú egészségügyi szabványoknak kell megfelelniük.

Az iskola mellett kosárlabda-, kézilabda- és egy egészségesen zöldellő focipálya van. A látvány után még inkább értem, miért tudott a szlovén labdarúgás szinte csúcsközelbe jutni. Mivel Szlovéniában mindenkinek ugyanolyan joga van iskolába járni, a fogyatékosoknak is, alapvető követelmény, hogy akadálymentesítve legyen az intézmény. Liftet szereltek fel és fotocellás ajtókat. A tantermek barátságosak, hatalmas, világos ablakokkal, minden gyereknek külön pad jár. Remek a felszereltség: a technika- és rajzteremben például kerámiák kiégetésére szolgáló kemence, hőformáló, lemezvágó és egyéb gépek. Az iskolában kábeltévé, videohálózat, a számítástechnika-teremben a legmodernebb komputerek sorakoznak. A dobronaki iskola Szlovénia első tíz olyan településének intézményei közé tartozik, ahol a számítógépeket délutánonként bárki korlátlanul igénybe veheti. Mindenki szabadon használhatja az internetet, száz oldalt pedig ingyen nyomtathat ki, mindössze alá kell írnia egy papírt, hogy az informatikai minisztérium statisztikusai majd összegezni tudják a kihasználtságot.

„Az iskolát Dobronak község és a magyar önkormányzati közösség alapította, de a költségek jelentős részét az állam fedezi – mutatja be az intézményt Szolarics László igazgató. – A nemzetiségi törvénynek és az alkotmánynak köszönhetően a szlovén és a magyar egyenrangú nyelvnek számít, így a tanítás két nyelven folyik. Alsó tagozatban két pedagógus van az osztályban, az egyikük óvónő. Az egyik tanárhoz szlovénul, a másikhoz magyarul szólhatnak a tanulók. Csak olyan tanárokat alkalmaznak a kétnyelvű iskolákban, akik mindkét nyelvet jól beszélik. Az alsós osztályokban még kétnyelvűek a tankönyvek, hatodik osztálytól már szlovén tankönyvekből tanítanak.
Folytatás a 30–31. oldalon

fotó: Habik Csaba

Két könyvből, két tanárral tanulnak

A kultúra támogatója: PANNON GSM

„Nem vagyunk méltók a

Czeizel Endre könyvének második, jelentősen bővített kiadása A magyarság genetikája címmel jelent meg. Megtudhatjuk belőle például, hogy a kevert génjeink nem nagyon különböznek az európai átlagtól.

Azt állítja a könyvében, hogy lényegében a magyarok kevert génjei nem különböznek az európaitól. Van-e valami sajátosságunk?

Az európai népekre jellemző génállományhoz képest a közép-európaiak minimális eltérést mutatnak. A magyarságon belül két etnikai csoportban: a zsidóságban és a cigányságban található bizonyos különbözőség. Ez érthető, mivel ők főleg a XVIII. és a XIX. században csatlakoztak a magyarsághoz nagyobb tömegekben, és gyakran egymás között házasodtak. Ezen túl a magyarság a közép-európai népektől genetikailag nem különböztethető meg, tehát – jelképesen szólva – testvérek vagyunk. Jó lenne, ha ez a kapcsolatainkban is tükröződne. A Kárpát-medence olyan európai útkereszteződési központ volt, ahol nemcsak a kultúrák és vallások, hanem az emberek is állandóan kereszteződtek.

Kimondható-e, hogy a más-más típusú gének hordozói hosszabb, rövidebb ideig élnek, nyugodtabbak, indulatosabbak? Vagy ezek inkább társadalmi meghatározottságok?

Társadalmiak. Szokás beszélni magyar, francia, angol nemzeti karakterről, mivel úgy véljük, hogy például az angol hidegvérű, a francia kicsit bohémebb, a magyar pedig sírva vigadó, mert vagy azt hiszi, hogy ő a legjobb, vagy azt, hogy ő a legrosszabb.

Hogy az olasz vagy a spanyol sokat gesztikulál, annak sincs genetikai oka?

Nem hiszem. A gének csak a nagyon ősi emberi tulajdonságokat határozzák meg. Hasonulunk a családhoz és a nagyobb közösségeinkhez, gyerekkorunkban bevésődnek bizonyos minták a tudatunkba. Például az öngyilkosság nem különösebben öröklődik, mégis ha ön öngyilkos lesz, akkor harmincötször nagyobb a valószínűsége annak, hogy a gyereke is az lesz. A nevelés pedig meghatározza a szociokulturális öröklődést.

Ez magyarázza, hogy Magyarország hosszú ideig világelső volt az öngyilkosságok terén?

Igen. Mindegyikünk életében vannak mélypontok, amikor eszünkbe jut, hogy érdemes-e élni. Ha apánk vagy az anyánk is öngyilkos lett, illetve a magyar dzsentri és paraszt is gyakorta főbe lőtte vagy felakasztotta magát, akkor ez a ragály ránk is kiterjedhet. Az első magyar szépségkirálynő öngyilkossága után kimutathatóan megnőtt az öngyilkosság aránya.

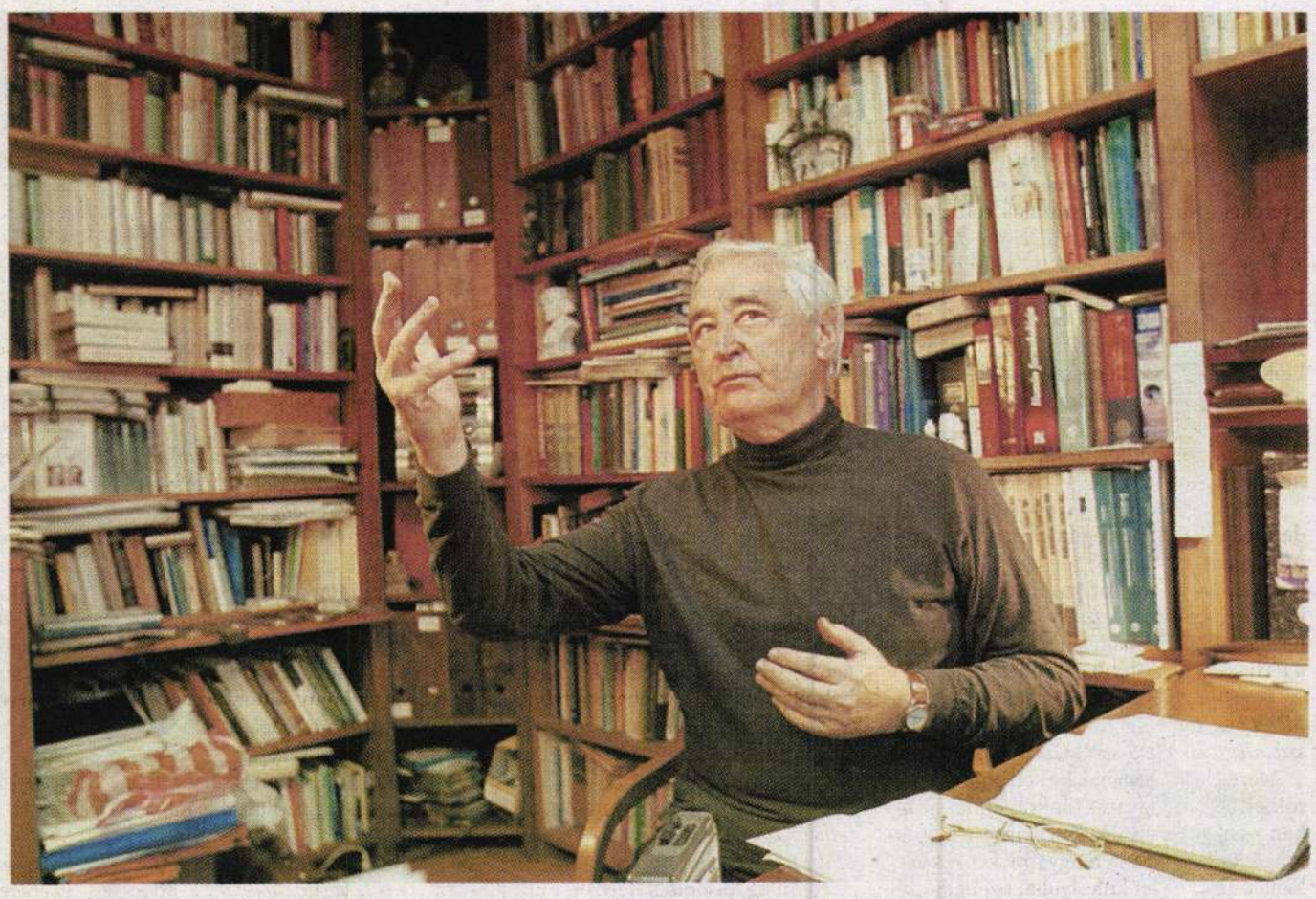

fotók: Sárközy György

A genetikus szerint a politikusoknak nem azt kellene kérdezgetniük, hogy ki és mi a magyar, hanem azt, miért érdemes magyarnak lenni

Gének esetén minél kevertebb, annál jobb?

Igen. Ez is mutatja, hogy a rasszista maszlag, a „fajtisztaság", vagyis a gének azonossága mekkora baromság. A „vértisztaság" azt jelenti, hogy közeli, csaknem rokonságban lévő emberek nemzenek utódokat. Ha egymás között házasodunk, akkor a hibás lappangó génjeink inkább összetalálkoznak. Ezzel szemben ha távolabbi egyedek kereszteződnek, akkor érvényesül az úgynevezett genetikai életerő.

Ha ilyen jók a génjeink, miért halnak meg nálunk sokkal hamarabb az emberek?

Az érthető, hogy a közeli Ausztriában miért élnek tovább az emberek, magasabb az életszínvonaluk és kedvezőbb az életmódjuk. De a nálunk rosszabbul élők is megelőznek minket a halandóság terén. A magyarázat az önpusztító életmódunk. Emiatt vagyunk Európa beteg nemzete. Nem vagyunk méltók a génjeinkhez. Józan Péter vizsgálata szerint a magyar nép három évvel él rövidebb ideig, mint ahogy azt a szociokulturális helyzete indokolná. Lelkileg sérülékenyebbek vagyunk, mint például a románok vagy a szlovákok.

Többet iszunk, többet dohányzunk, többet vagyunk idegesek?

Igen. A történelmi-társadalmi körülmények miatt, azt hiszem, a magyarság elvesztette az önbecsülését. Aki becsüli magát, vigyáz az egészségére: nem cigarettázik, mértékletesen eszik, iszik, sportol. A Nobel-díjas tudósok például általában kilencvenéves korukig éltek, mert vigyáztak magukra.

Közép-európai helyzetünk nem lehet az oka ennek? A Kádár-rendszerben ismertük a nyugati életszínvonalat, de esélyünk sem volt rá, hogy ezt elérjük. Ma is sok olyasmit látunk, amit nem tudunk megvenni.

Ez is igaz. Mi voltunk a „kelet-európai barakk" Svájca. Mehettünk külföldre, láttuk a nyugatiakat, és mi is szerettünk volna ugyanúgy élni, mint ők. Ezért aztán elkezdődött a két műszak és a hétvégi extra hajtás. A nyugati péntek délben abbahagyja a munkát, és hétfőn jól kipihenve folytatja. ►

El is dobtuk, ész nélkül

Nyerges András

Pulitzer-emlékdíjas publicista, író

színrebontás

Kis híján négyéves voltam, amikor karácsonyi ajándék gyanánt megkaptam a Micimackó kuckóját. Inkább felnőttnek, mint gyereknek való, mondta a rokon, aki a fa alá tette, de próbáljátok meg, valamit talán megért belőle. A szüleim felváltva ültek piros rácsos ágyam mellett, és olvasták fel újra meg újra – mit is? Az Athenaeum 1940. évi reklámszövege szerint: „Nyuszi, Füles, Malacka és az ugri-bugri Tigris újabb kalandjait". Végül már kívülről tudtam a szöveget, de ha ügyeletes felolvasóm megpróbálta lerövidíteni (tán mert fáradt volt vagy unta egy kicsit), rögtön rászóltam: „És azt miért hagytad ki, hogy..." – majd felmondtam a hiányzó részt. A Színrebontás olvasói tudják, hogy nemigen szoktam privát élmények kel előhozakodni – de ez az 1943-ból való emlék rímel valamire, amit egy szélsőjobboldali folyóiratban, az Oláh György szerkesztette Egyedül Vagyunkban találtam. A lap egyik olvasója (szintén 1943-ban) felháborodva írja le, mi történt vele: „Megvettem egyik unokaöcsémnek a Micimackó kuckója című könyvet. Írta A. A. Milne, fordította Karinthy Frigyes. Mondanom se kell, hogy ez a könyv soha nem került kis öcsém kezébe, hanem mi, felnőttek azóta törjük a fejünket, mi is lehet ennek vagy annak a versnek az értelme. Úgy döntöttünk, kedves Mérleg, ez a könyv még felnőtt kezébe se való, csupán rejtvényfejtőknek. El is dobtuk ész nélkül..." Itt megszakítom az idézést, mert egy szuszra az is elég, hogy valaki potyára adott ki három pengő hatvanat, mégsem tudta mesekönyvvel megajándékozni az unokaöccsét. Ennél is vérlázítóbb, hogy a levélíró, dr. Balázsné és az egész szélsőjobboldali érzelmű (hiszen rendszeres Egyedül Vagyunk-olvasó) családja mit élhetett át, amikor számukra megfejthetetlennek bizonyultak a mesekönyv versei! Például ez: „Minél inkább havazik / (Zik-zik!) / Annál inkább hull a hó / (Halihó!) / Minél inkább hull a hó / (Halihó!) / Annál inkább havazik / (Zik-zik!) / Hull a hó és hózik / (Zik-zik!) / Micimackó fázik." Vagy a következő rébusz: „Mit tehetünk veled, te kis buta tigrismacska? / Ha nem eszöl, sose leszöl nagyobbacska." Jól tette a hölgy, hogy közzétette a véleményét: így éppen bekapcsolódhatott a kampányba, melyet (a Márai bevezetőjével kiadott Tanár úr kérem ürügyén) 1943-ban indított a szélsőjobboldal.

A Micimackó kuckója leleplezésével azonban dr. Balázs Barnabásné gondja nem oldódott meg: találnia is kellett egy olyan könyvet, amely az unokaöcsnek javára válhat. És talált, ráadásul egy magyar költőnél, mint ez a levél folytatásából kiderül, az angolszász plutokrata szerző meg a zsidó fordító művét pedig „el is dobtuk ész nélkül s helyette rohanva megvásároltuk Pósa bácsi meséit. Azt már nyugodtan tesszük a gyerek elé. Sokszor üdvözlöm az Egyedül Vagyunkat, dr. Balázs Barnabásné, Budapest, Halom utca 29."

Ebben legfeljebb az a furcsa, hogy dr. Balázséknak miért nem mindjárt az a költő jutott az eszükbe, akiért az Egyedül Vagyunk egyik szellemi elődjének számító Virradat 1920. február 17-én felháborodott cikkben állt ki, mert „Figyelő" nevű szerzője arról értesült, hogy Pósa Lajosnak, „aki nélkül a nemzet jövője, virága meg lett volna mételyezve, akinek tanítása, példája eleven tiltakozás volt a nemzetölő támadás ellen, akinek a szárnyai alatt nőttek meg a jövendő részére azok a magyar költők, akik a nemzeti szellem szent kultuszát átadták a jövő nemzedékének, s aki a Práter utca 9. szám alatt lakott utoljára", milyen mostoha sors jutott: „Az a kérés se teljesült, hogy a bécsi hangzású utca nevét Pósa Lajos nevével cseréljék fel." Ez pedig nemcsak önmagában gyalázat, de különösen az, ha mellétesszük, hogy ezzel szemben mit kap az utókortól Ady Endre, aki „hogy a magyarság ellen míly nagyot vétett, az bizonyítja legjobban, hogy a kommün legjellegzetesebb alakjai ünnepelték". Őt bezzeg „odatemették Jókai Mór mellé", őt, aki „díszkereszténye lett a zsidó nemzetközi tábornak, s ezek aztán nagy lángésznek kürtölték ki", pedig hát „hol áll Ady nemzeti költőnk szent fájdalmától?"

> „Hiába akarják elfelejtetni Pósát, Pósa maga a magyar föld örökké zengő lelke, a magyar ész, a magyar gondolat, a magyar érzés tüzes és halhatatlan inkarnációja."

Bevallom, ezek után kíváncsi lettem Pósa Lajos szent fájdalmára, tudniillik korábban azt hittem, csakis óvodásoknak való versikéket írt. Felütöttem hát 1920 márciusában megjelent posztumusz verseskönyvét, a Lidikét. Azért éppen ezt, mert Lőrinczy György előszava meggyőzött róla, hogy jó helyen keresgélek: „Pósa Lajos van. És Pósa Lajos lesz. És Pósa Lajos úgy fog följárni a sírjából, mint Csaba vezér és robogó hada a tejúton, visszavívni az ősi magyar földet, a magyar lélek, a magyar szellem örök jogát mindahhoz, ami a három halom ►

A kultúra támogatója: PANNON GSM Az elsővel.

génjeinkhez”

► Tudja, mi az a rekreáció. A magyar viszont önkizsigerelő.

Annak is társadalmi okai vannak, hogy a férfiak kevesebb ideig élnek, mint a nők?

Semmelweis korában a férfiak éltek tovább, az asszonyok rendszerint tizenegy gyereket szültek, és öt százalék volt a valószínűsége, hogy belehalnak a szülésbe. Tizenegy gyereknél ez már 55 százalék. Túl sok férfi volt. Ma már a nők csak egy-két gyermeket szülnek, és hál' istennek nem halnak bele, így érvényesül a nő nagyobb biológiai ellenálló képessége. Jobban bírják a fájdalmat és általában a betegséget.

Akkor miért mondják ránk, hogy az erősebb nemhez tartozunk?

Fizikailag valóban erősebbek vagyunk, de az ellenálló képességünk kisebb. Az X nemi kromoszóma a nőkben egyforma, a férfiakban pedig különböző, ezért az ebben lappangó gének okozta betegségek csak a férfiakat érintik, ráadásul – legalább idáig – a férfiak önpusztítóbban is éltek.

Miért védett a magyar lakosság tizenhárom százaléka az AIDS-szel szemben?

Mert a HIV-vírusnak be kell bújnia a nyiroksejtbe, amit így tesz tönkre. Ehhez azonban a saját kulcsával ki kell nyitnia a nyiroksejtek kulcslyukát. A magyarok két százalékának nincs ilyen kulcslyuka, tizenegy százalékának pedig elfuserált.

Ilyen védettség más betegségekkel kapcsolatban is van? Churchillről például köztudott, hogy kövér volt, szivarozott, nem sportolt...

És kilencvenegy évig élt.

A géntérkép segítségével ki tudják majd mutatni, hogy vannak olyanok, akik két pofára habzsolhatják a zsíros ételeket, bagózhatnak, és semmi bajuk nem lesz?

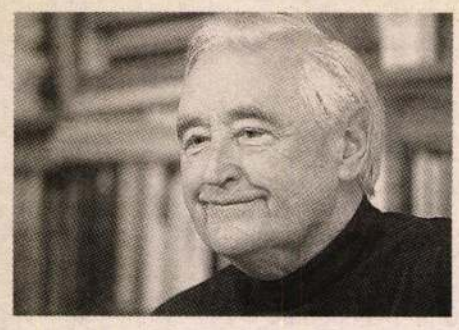

► és a négy szent folyó körül van.” Írna ilyet (akár egy szélsőjobboldali esztéta is), ha Pósa nem volna Adyval legalább is egyenértékű poéta? Lőrinczy szerint „Hiába akarják elfeledtetni Pósát, Pósa maga a magyar föld örökké zengő lelke, a magyar ész, a magyar gondolat, a magyar érzés tüzes és halhatatlan inkarnációja!” Ezt a kötet bármelyik találomra felütött opusa igazolja: „Másutt is van madár / s lepke a virágon / De ilyen, tudom, nincs / Széles e világon.”

A versek ismeretében aztán magam is elképesztőnek találtam, hogy akadt olyan tollforgató (például egy Babits nevű, 1912-ben), aki nyilvánvalóan minden minőségérzék híján „símán pattogó Pósa bácsiról” merjen beszélni, sőt „Lisznyay Kálmán megfinomodott, szalonképessé tett epigonjaként” aposztrofálja őt. S lám, 1921-ben megint akadt valaki, újfent egy liberális lapban, aki az Ady–Pósa összehasonlításból képes volt Adyt kihozni győztesnek: „Pósa Lajost kétszáztizenhárom keresztény kurzus sem fogja nagy költővé masszírozni – írta az elvetemült –, és Ady Endre művészi értékéből ugyanennyi keresztény kurzus sem vehet el hajszálnyit sem.” Vajon nem joggal minősítette az ilyen megnyilatkozásokat az Irodalomtörténet című folyóirat 1921-es évfolyamában Gyöngyössy László „Pósa-gyalázásnak”? Hiszen a nemzeti költő, akit megpróbáltak kikezdeni, már 1910-ben nemcsak idehaza, de világszerte is a legnagyobb irodalmi elismerésre lett volna méltó, ahogy ezt Rákosi Jenő (az ügy súlyát azzal is jelezve, hogy vezércikket írt róla) közzétette a Budapesti Hírlap 1921. március 11-ei számában: „Beállít hozzám Herman Ottó ide a szerkesztőségbe és előadja, hogy a Nobel-díjat meg kell szerezni Pósa Lajosnak, akinél voltak ugyan nagyobb költőink, de az ő érdemei egyenlőek a legnagyobbakéval!” Ezért is látja úgy, hogy „szerencsétlenség az ifjú nemzedékre, és vesztesége az országnak, hogy Pósa Lajos nélkül maradt”.

Vigaszként mondom: nem maradt Pósák nélkül. Az 1948 utáni irodalompolitika ugyan „Lobogónk Petőfi!” jelszót hirdetett, de a gyakorlatban ez „Lobogónk Pósa Lajos!”-ként érvényesült. Lett is eredménye: Pósa Lajos költői látásmódja és nyelve határozta meg a „szocialista” utódok opusait: „Szövőszéken szőnek reám / ruhát a nők / papírgyárban verseimnek / adnak mezőt / Legelésre kicsapom rá / éhes népem / evés közben fényesedjék / szeme szépen.” És dr. Balázs Barnabásné ösztönei is hibátlanul működtek 1943-ban, amikor megértette, hogy a „magyar fiuk, magyar lányok” (Karinthy paródiájával szólva) csakis Pósa bácsi verseivel maradhatnak „idióták, trotlik”.

Ha fölülök a repülőre, hamarabb Párizsban vagyok, mint autóval Békéscsabán. Az Európai Unióból nem lehet-e az USA-hoz hasonló alakulat? A génjeink nem különböznek, megmaradhat-e a magyarságunk?

Az „itt élned és halnod kell” parancsolat már a múlté. Ha a mi gyerekeink vagy unokáink elhatározzák, hogy „Nyugaton” akarnak élni, megtehetik, és nehéz őket ezért erkölcsileg elítélni. Valóban feltehető, illetve fel is kell tenni a kérdést, hogy mi lesz a magyarság sorsa.

Az amerikai film uralja a piacot, nem elképzelhető, hogy más területeken is inkább külföldit fogyasztunk majd?

Némileg hasonló a helyzet, mint amikor II. József 1780 és 1790 között azt akarta, hogy a magyarok integrálódjanak az osztrák birodalomba. Ha erre őseink hajlandók lettek volna, akkor az osztrák birodalomban sokkal jobban éltünk volna, németül beszélnénk, és Weöres Sándor talán a világ egyik legnagyobb költőjeként lenne ismert. De az ősök ezt nem tették meg, így fönnmaradt a magyar kultúra. A kulturális sokszínűség is olyan fontos, mint a genetikai. Szerintem nem az a kérdés, hogy mi vagy ki a magyar, hanem hogy érdemes-e magyarnak lenni. Hiszen a tehetséges fiatalok külföldön akarnak majd tanulni, dolgozni és esetleg élni is.

Nem lesz népszerű azzal, amit mond.

Tudom. De fel kell tenni ezt a kérdést is, éppen a magyarság és a magyar kultúra fennmaradása érdekében. Nézzünk szembe a tényekkel! A politikusok végiggondolják-e azt, hogy tudnak-e olyan társadalmi légkört teremteni, amelyben a magyar itthon érzi jól magát. Hogy a tudósok ne menjenek el, a művészek ne korán haljanak meg. Ha azt szeretnénk, hogy a magyarság meg tudja tartani a kulturális identitását, akkor olyan körülményeket kell teremtenünk, hogy érdemes legyen itthon maradniuk.

Ön is nyilatkozott arról, hogy idejében kellett volna lelépnie, mint a Nobel-díjasoknak. Ezt pedig a régóta húzódó perével kapcsolatban mondta.

Igen, ez számomra életre szóló lelki sérülés. Méltatlanul és igazságtalanul hurcoltak meg.

Azt állítja, hogy semmi olyat nem követett el, amivel vádolják, vagy azt, hogy bizonyos dolgokat nem tart bűnnek?

Az első állítás az igaz. Az elveim miatt ítéltek el, és nem a tetteimért. Valóban úgy gondolom, hogy egy gyereknek jobb akár külföldi családban élni, mint intézetben. De amivel vádoltak, hogy tudtam Amerikába kikerülő csecsemőkről, és segítettem ebben, az valótlan – ahogy az asszonyok és az orvosi dokumentáció is megerősítették. Állampolgárként betartottam a szabályokat, ha nem is értettem velük egyet. Ahogy a dajkaterhesség betiltását is hibának tartom.

Azt is engedélyezné, hogy a szülők az első után megválasszák a következő gyerekek nemét. Nyilván ebben segíthetne is. Bárki gondolhatná, hogy akkor titokban ezt miért ne tenné meg.

Az emberek nagyobb része ezt gondolja. De én nem tettem és nem akarok tenni törvényelleneset. Ha újra elítélnek, akkor olyanért fogok bűnhődni, amit nem tettem meg – pedig szerettem volna. Éppen ezért gyakorta vívódom magamban, hogy akkor miért nem tettem meg. Sokan azt hiszik, hogy a pénzbüntetést lerázhatnám magamról. Én nem így érzem, engem ez megbélyegez. Az is mindig eszembe ötlik, hogy az emberek mit gondolhatnak rólam: mit papolok én nekik, hiszen a bíróság engem elítélt. Jönnek hozzám a betegek, és sajnálkoznak. Semmiképp sem jó, ha a betegek az orvosukat sajnálják. Az orvos pokolra menése minden szempontból ártalmas.

Bóta Gábor

Színek és vonalak művészete

Gedő Ilka: Alvó nő a gettóban, 1944

Az ember-megőrző

Egy hír nyomában

Karácsonyi bevásárlásaik intézésekor a párizsi nők hitvesüket leadhatják a férfimegőrzőben. (mti)

Hány nő lélegezne fel nálunk is, és tenné össze a két kezét, ha a hiper-, a szuper-, de még a minimarketekben is, a bevásárlóközpontokról nem is beszélve, leadhatná élete párját a megőrzőbe? Míg ő kedvére shoppingolna, férje koktélokat szürcsölgetne, olvasgatná a napilapokat vagy a focimeccset nézné. A férfimegőrző természetesen nem egészen olyan, mint a gyermekmegőrző, még akkor sem, ha a hír olvastán egy ráccsal körbevett játszóházban képzeljük el a teremtés koronáit. Párizs egyik legnagyobb áruháza például advent idején „vörös bárba” invitálja a vásárlásba belefáradt férfiakat, ahol azok – természetesen – kedves fogadtatásban részesülnek. A stressztől távol kényelmes, vörös bársonnyal bevont foteleken telepedhetnek le, és nagyméretű képernyőn figyelhetik az éppen aktuális sportesemények – de csak addig, amíg kedvesük értük nem megy a megőrzőbe.

Mi az, hogy a férfiaknak megőrző? – csattan fel a hír hallatán egy 34 éves, kétgyermekes családanya. – Már az ötlet is bizarr. Ha minden ajándékot közösen adunk át, akkor a kiválasztás is közös legyen. A férjem mindig diadalittasan áll a fenyőfa alatt, hogy mennyire eltaláltuk a kiválasztott ajándékokat, és mennyire örül nekik mindenki. Szó sem lehet arról, hogy a strapás részében ne vegyen részt. Inkább elfogadható lenne az, hogy amíg a nők otthon sütnek, főznek, és elvégzik a nagytakarítást, addig a férfiak megvásárolják az ajándékokat. Na jó, legyen annyi könnyebbség, a felesége előre elkészíti a szigorú listát, hogy kinek mit kell venni – teszi hozzá mosolyogva.

Érthetetlen, hogy miért nem érez örömet egy férfiember, ha belép egy fényárban úszó, narancsillattal telített áruházba, ha a Jingle Bells dallamára lépdelhet a roskadásig megrakott polcok között. Vajon miért nem élvezi, amikor a nyolcvanadik retikült veszi kézbe, vagy megszagolhatja a kilencvenedik parfümöt, hogy melyikkel szerezzen örömet kedvesének? A bizonytalanság lehet az oka: képtelen eldönteni, hogy melyiknek örülnének leginkább. A döntésképtelenség pedig stresszt okoz.

Ha egyedül vásárolok, nem lebeg más a lelki szemeim előtt, mint hogy minél előbb végezzek – mondja egy 36 éves tanár. – Gyorsan végigrohanok a legnagyobb bevásárlóközpontban, s menet, pontosabban rohanás közben jönnek az ötletek, és azt számolom, hogy kin „vagyok végre túl”. De bevallom, nekem is jobb érzés, ha mindenki örül annak, amit tőlem kap, mint ha húzza a száját. Na, a feleségemmel vásárolni, az külön előkészület. Napokkal előtte szuggerálom magam, hogy türelmes és kedves leszek, akkor is, ha milliószor ingázunk az elsőre és a harmadszorra kiválasztott darab között, hogy melyik a megfelelőbb. Tizenkét évnyi együttlét után sem merem azt mondani, hogy nem megyek vele vásárolni, mert akkor jön: hogy hát egy évben csak egyszer van ilyen alkalom, és még akkor sem vagyok hajlandó segíteni neki. Szóval a megőrző ötletét nagyon is támogatnám. Ott is vagyok, meg nem is – mondja reménykedve.

Azt nem közlik a franciák, hogy vajon mennyibe kerül náluk a férfiak megőrzése. Ha mondjuk nálunk is bevezetnék, én az óránként háromszáz forint körüli összeggel már kiegyeznék. Két óra boldog vásárlás mindenféle nyavalygás meg sürgetés nélkül! Hány nő kifizetné azt a díjat! A technikai részleteket is kimunkáltam, de elismerem, egy ponton megakadtam. Amikor beadnánk a drága embert, az embermegőrzőben adnának róla egy igazolást, s vállalnák, hogy hiánytalanul visszakapjuk. Csak arra kellene ügyelni, nehogy elveszítsük vásárlás közben a megőrzőcédulát. Illetve nehogy az történjen az embertárba menet, mint rendszerint a patyolatban, hogy egy másik darabot adnak vissza. Arra ne is merjünk gondolni, mi történne akkor, ha valaki más véletlenül hazavinné a miénket.

Biczó Henriett

A kultúra támogatója: PANNON GSM Az elvonal.

ahogy tetszik

A „kommunizmus” és a

– avagy a történelemhamisítás anatómiája

I. A történelem meghamisítása a mindennapok természetes, megszokott részévé vált. A hamisítást mint tudatos manipulációt azonban el kell különítenünk a strukturálisan téves eszméktől és elemzésektől. Ez utóbbiak ugyan gyakran felhasználják – olykor akaratlanul is – a tények tudatosan meghamisított beállítását, mégis szándékaikat tekintve a valóság őszinte feltárása is céljuk lehet. A „terrorházi” történetírás már A kommunizmus fekete könyve című, elhíresült propagandamű publikálása előtt is nagyon kedvelte a „kommunizmus” és fasizmus lényegi azonosságának tézisét. A rendszerváltás óta a médiumokban, az iskolákban, főiskolákon, talán még egyetemeken is, értelmiségi vitákban sokan és sokfelé közhelyként emlegetik e „felfedezést”. Nem szólva most arról, hogy a „kommunizmus” kifejezése mögött mennyire különböző valóságok (államszocializmus, sztálinizmus, a szocializmus-kommunizmus mint elmélet stb.) húzódnak meg, általában az „üzenet” mégis röviden összefoglalható. Ugyanis a szóban forgó tézis megrendítő egyszerűségénél fogva alkalmas a régi államszocialista rendszer („kommunizmus”), sőt az egész baloldal sommás diszkreditálására és az új rendszer apologetikus szellemű kiszolgálására. Természetesen mindennek megfelelően az „azonosság” tézisének kritikusait okvetlenül a Gulag és a sztálinizmus védelmezőinek jelmezébe öltöztetik, ami azonban már Magyarországon sem túl szalonképes, hiszen mondjuk a brit vagy az amerikai liberális történetírást „sztálinistaként” beállítani több mint merész vállalkozás volna, bár – tudjuk – a történelemhamisítás számára nem léteznek megoldhatatlan feladatok.

II. Valamikor az 50-es, 60-as években – még személyes emlékem is van róla – az a leegyszerűsítő történeti koncepció volt a közhely, hogy a Horthy-rendszer en bloc fasizmus, fasiszta rendszer volt. Ez az álláspont alkalmas volt a Horthy-korszak denunciálására, de tudományos szempontból hamisnak bizonyult, hamarosan módosításra is szorult. A 60-as és 70-es években jelent meg az a koncepció, amely ezt elvitatta, mindenekelőtt a korszak történetírását nagymértékben meghatározó Ránki György és Berend T. Iván, Lackó Miklós és Ormos Mária, Sipos Péter vagy a 80-as évektől Romsics Ignác munkásságát említhetjük példaként. A 70-es évekre megszilárdult az a nézőpont, hogy „a Horthy-rendszer konzervatív, tekintélyelvű ellenforradalmi rendszerként” írható le. Most egy olyan periódusban hódít a „kommunizmust” és fasizmust összemosó ideológiai manipuláció, amikor a történettudomány már a Pilsudski-féle és a Horthy-féle – egyébként valóban mély rokonságot mutató – tekintélyuralmi rendszerek között is különbséget tesz, nem szólva arról, hogy Franco rendszerét is megkülönböztetik a fasizmus különböző történelmi formáitól. Ormos Mária tudományos elemzéseiben pedig a német náci rendszer és az olasz fasizmus között is differenciál.

Mindennek ellenére napjainkban a „kommunizmus” és fasizmus azonosításának gondolatköre a szélsőjobboldali lapoktól egészen az Élet és Irodalomig mégis jellegzetes propagandaanyaggá „tisztult”, mintha csak a rendszerváltás nacionalista és liberális legitimációja nem tudná vagy nem akarná megkülönböztetni a két szisztéma gazdaságilag, szociálisan és társadalomtörténeti értelemben is eltérő szerkezetét, noha ehhez a külföldi (például Eric Hobsbawm, Arch Getty, Sheila Fitzpatrick, Moshe Lewin, Ian Kershaw) és a hazai mértékadó történetírás viszonylag gazdag anyaggal szolgál.

Az azonosítás e vulgáris történeti koncepciója ugyanakkor kétségtelenül kap bizonyos szakmai támogatást is. Elegendő e helyütt megemlíteni E. Nolte, a késői Furet, R. Conquest vagy éppenséggel R. Pipes szellemi próbálkozásait. Egyes szerzők csak az „alapvonásokra” terjesztik ki az „azonosság” tézisét, mások a magyar kommunistákat és a nyilasokat nevezik „tejtestvéreknek”, megint mások Marx és Sztálin, sőt Pol Pot között húznak összekötő vonalat, de ismeretesek – s a Magyar Hírlapban korábban módomban állt megbírálni ilyeneket – azok a nézetek, amelyek a náci megsemmisítő táborok és a Gulag azonosságának gondolatkörét preferálják. Oly mélyen meggyökeresedett e történeti koncepció nálunk, hogy Nobel-díjas írónk, Kertész Imre is hatása alá került; már egy 1996-os interjújában „a totalitárius rendszerek azonosításából” indult ki.

> A zsidó nép hatmilliós veszteségét kellett túlszárnyalni, s egy sztálini intenciójú ukrán holokauszt képét „illendő” felrajzolni.

III. Úgy látszik, nem volt idő kivárni a régi, államszocialista rendszer tudományos kritikájának megszületését, a politikai-ideológiai piac fogyasztható árut követelt, s mint tudjuk, nem ritkán az elfekvő, a távolabbi múltból itt maradt gagyi is eladható. Ugyanis e tézis mögött még a hidegháború hajnalán kikristályosodott, ún. totalitarizmuselmélet húzódik meg, amelytől a 80-as évek elejére már szinte minden komoly történész elköszönt szerte a világon. Ez az „elmélet” egyfelől egyfajta evidenciára épül, amennyiben azt mondja, hogy a személyi diktatúrák hasonló vagy rokon vonásokkal rendelkeznek a politikai hatalom működtetése során, másfelől azonban egy végzetesen hamis beállítódást gyökeresít meg. Arról van szó, hogy az „elmélet” politikai okokból érdektelen problémává stilizálja a két diktatúra keletkezési okait, céljait, fejlődési szakaszait, gazdasági és társadalmi szerkezete terén megnyilvánuló mély, alapvető különbségeit. A totalitarizmus „elméletének” azonban megvolt a nagy előnye, hogy segítségével az első világháború kitörésében, a fasizmus hatalomra jutásában és más, XX. századi genocídiumok megvalósulásában a polgárságot, mindenekelőtt a finanszírozást realizáló nagytőkét felmenti a felelősség alól, mintha a polgári demokráciáknak semmi szerepük nem lett volna a barna veszedelem uralomra jutásában. A „problémát” áttolja a szocialisták háza tájára. Vagyis e „teória” a fasizmust, a nácizmust a kapitalizmus történetéből kimetszve a „kommu- ►

Egy gyertya a bárói család üdvéért

Az épületnek van ugyan tulajdonosa, ám ez nem látszik rajta: az egykor szépségére oly büszke szentegáti kastély szégyenlősen burkolódzik a decemberi ködbe. Röstelli viseltes külsejét, némán, magányosan szemléli a környéket, miközben várja titokzatos látogatóját. Róza, a hetvenes éveit taposó hölgy minden év karácsonya előtt elzarándokol ide. Előbb komótosan körbesétálja az épületet, percekig elidőz egy-egy helyen. Leveszi kesztyűjét, végigsimít kezével a romos falakon, majd átgyalogol a kastélykerten, s a szemközti oldalon álló romos kápolna tövében meggyújt egy gyertyát. Kezét lassan összekulcsolja, s hangosan elmond egy miatyánkot. Azok lelki üdvéért könyörög, akiknek a közelében ő felnőtté cseperedett...

„Magánterület! Idegeneknek belépni tilos, az illetéktelenek ellen feljelentést teszünk!” A szigorú táblát és a mögötte húzódó rozsdás drótkerítést elhagyva lépek a parkba. A gyöngykaviccsal szórt gyalogút különös, nyikorgó hangot hallat a cipőtalp alatt, az elvadult díszcserjék, égbe nyúló fenyők tövében régies stílusú, kopott fapadok árválkodnak. A környéken kísérteties csend honol. Róza alig tízéves kislányként e park fái mögül leselkedve figyelte a Biedermann báróék mindennapjait: a parkban sétálgató nagyságákat, a főbejárat elé begördülő parádés kocsikat. Na meg azt az egzotikus növénybirodalmat, amit az uradalom kertésze az üvegházba varázsolt – a narancs- és citromfákon gyöngyöző párát, a trópusi pálmákat, ezerszínű délszaki virágokat. S szemtanúja volt egy búcsúnak, ez az élmény örökre a lelkébe égett...

Minden karácsony előtt visszatérek ide – simítja végig egy pad támláját. – Körüljárom a kastélyt, leltározom az emlékeket. Újra és újra megnézem az épület mögötti úszómedencét, az elkerített kutyatemetőt, ahová az uradalmat kiszolgált ebeket elföldelték. Még arra is emlékszem, hogy az apró sírhantokon mindig friss volt a virág... Mi, szegényebb gyerekek csak a park szegletéből, lopva bámultuk azt a számunkra hihetetlennek tetsző fényűzést. S vártam a karácsonyt, amikor megkapta anyám a szokásos tálat, tele süteménnyel. A méz, a fahéj, a vanília és a szegfűszeg illatának keverékét ma is az orromban érzem.

Szabadnapjain gyakran átjárt anyámhoz Kató, az öreg bárónő legkedvesebb cselédje. Fiatal lányként került az uradalomba, de Elza báróné rövid idő múlva bizalmába fogadta. A bárónő büszke volt bársonyos bőrére, a mélyen kivágott ruhákat kedvelte, dekoltázsának szépségét idős korára is megőrizte. Kényelemszeretetéről amúgy legendák keringtek. Kató feldúlva panaszolta egyszer anyámnak, hogy Elza úrnő még arra sem képes, hogy az alsószoknyáját rendesen megkösse. Épp vendégségbe igyekeztek a szomszédos uradalomba, amikor kiszállt az automobilból, s az intim ruhanemű meg

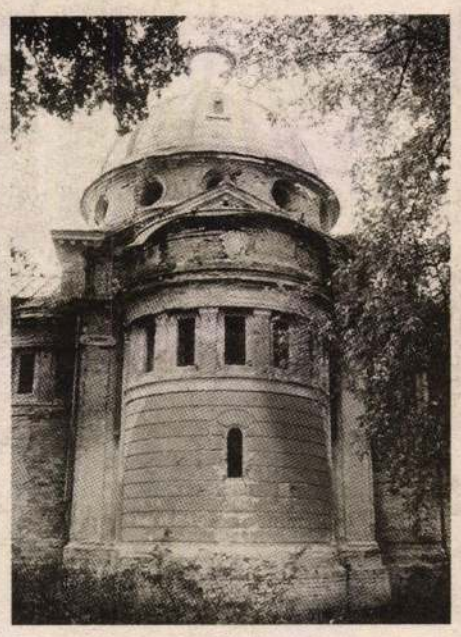

Szentegáti romos emlékek

egyszerűen leesett róla. Kató diszkréten a fülébe súgta: nagyságos asszony, el tetszett veszíteni az alsószoknyáját! Ne törődj vele, fiam, fogd meg, és hozd utánam! – mondta a zavar legkisebb jele nélkül a báróné.

Szentegát valamikor a hatalmas Batthyány-birtok részét képezte. Ura Batthyány Kázmér, Kossuth déli hadseregének parancsnoka volt, aki a 48-as szabadságharc bukása után emigrálni kényszerült, s birtokainak egy részét a császári kamara konfiskálta. A gróf párizsi, illetve londoni emigrációjában meglehetősen költséges életmódot folytatott, amihez persze sok pénzre volt szüksége. Hiteleket vett fel hát attól a Biedermann bankháztól, amely akkorra már a család grazi posztóüzeme hadiszállításainak, az ékszer-kereskedelemnek, majd a több országra kiterjedő banki tevékenységnek köszönhetően komoly respektre tett szert. Biedermannéknak a bécsi udvar is tartozott, felvetődött hát az ötlet, hogy a kincstár, valamint Kázmér gróf adósságait a baranyai Batthyány-birtok egy részével törlesszék a bankháznak. A Biedermannok elfogadták az ajánlatot, a különbözetet pedig kifizették a Batthyányaknak. Megépítették a kastélyt a családi kápolnával, s az egykor erdőségekkel, patakokkal szabdalt, lápos, mocsaras területen virágzó nagybirtokot teremtettek. A szentegáti uradalmat létrehozó Rudolf 1902-ben pápai lovagi címet és bárói rangot kapott. Báró Turonyi Biedermann Rudolf aztán megnősült, az ifjú arát Elsa Bleichrődernek hívták. Ő egyébként nem volt más, mint Poroszország leggazdagabb bankárjának a leánya. Apja Bismarck személyes barátjának számított. A házaspárnak két gyermeke született, Elek és Imre. Eleket harmincnyolc évesen állítólag vérbaj vitte el, a kisebbik fiú viszont csodaszép asszonyt hozott a birtokra: a magas, szőke, vállig érő hajú nőt Katinkának hívták. Kínosan ügyelt sudár alakjára, naponta háromszor állt mérlegre. Ha az csak öt dekával is többet mutatott, másnap nem reggelizett vagy nem vacsorázott. 1928 nyarán Elek, 1936-ban Elza, majd két évre rá Rudolf is meghalt. A családi kápolna közepén, a lesüllyesztett, kör alakban kiképzett márványfedelű kriptában temették el őket, sírfeliratuk ma is jól olvasható. A kápolna lelket szaggató látványt mutat. Padozata siklósi mészkő, freskói műalkotások, ám az elvadult növényzettől alig lehet észrevenni az építészeti remekműnek beillő kegyhelyet. Harangja nyelv nélkül árválkodik, ha akarna, sem tudna megszólalni.

Katinka és Imre egyedül maradtak, itt vészelték át a háborút is. Mondják, amikor 1944 decemberében bejöttek az oroszok, és nem éppen úri módon kopogtattak a kapun, Katinka – talán amolyan minden mindegy alapon – gyöngyház foglalatú pisztolyát átnyújtotta az orosz tisztnek. Ki tudja, miért, az nem fogadta el... A Biedermannok a német császári körökhöz fűződő rokonságuk ellenére sem ismerték el Hitler politikáját. Sőt Imre báró a háború alatt – mint ellenálló – még börtönben is ült Pécsett. Talán ennek köszönhető, hogy a földosztásnál a kastélyt a parkkal, valamint 300 kh területet visszajuttatás címén tulajdonában hagytak, s csak a birtok többi részét osztották fel.

Az uradalomból 1949-ben aztán állami gazdaság lett. Imre báró ekkor költözött el Szentegátról. Amikor a kocsis felpakolt, Katinka egy órára visszavonult a családi kápolnába, búcsúzni. Az ajtót nyitva hagyta, sokáig térdelt lehajtott fejjel az oltár előtt. Válla időnként megrándult, rázta a zokogás. Ezt a keserves búcsút látta Róza, de akkor még nem értette: miért is sír Katinka úrnő abban a kápolnában. Azóta eltelt hatvan év, ám az emlék nem homályosult. Ezért ég egy gyertya minden advent idején a szentegáti kastély romos kápolnájának a tövében. Ott, ahol már jó régóta a harang sem szól.

Erdei Éva / Pécs

A kultúra támogatója: PANNON GSM Az élvonal.

fasizmus azonosítása

nizmus" vagy a szocializmus történetébe igyekszik átcsúsztatni. Hogy Hitlert és Mussolinit kik finanszírozták, azt tudjuk, ám ez sem lehet probléma, ha alapkérdésnek nem ezt a „pénzügyi-gazdasági" összefüggést tesszük meg, hanem azt, hogy lám, Mussolini valamikor szocialista volt, Hitler pedig nemzeti szocializmusnak nevezte obskúrus, innen-onnan összeszedett zagyva rasszista „elméletét", amely – éppen ellentétben a kommunistákéval – egyáltalán nem a tőkerendszer megdöntését tűzte ki célul: hanem éppenséggel a tőkerendszer rasszista-terrorista menedzselését, rabló módon való kiterjesztését tekintette alapfeladatának „a judeo-bolsevista uralom (értsd: Szovjetunió) és a judeo-plutokrata világösszeesküvés (értsd: polgári demokráciák)" ellen.

IV. Eddig csupán egy hibás „elméletről" volt szó, de érdemes megemlíteni néhány hozzá kapcsolódó, direkt történelemhamisítást, amelyeket a „terrorházi" történetírás Magyarországon is a leginkább kedvel.

1. Mindenekelőtt az 1932–33-as ukrajnai éhínség meghamisítására utalok, amelyet nem régen felkarolt a Terror Háza is egy konferencián. Robert Conquest egy 1987-es könyvében vázolta fel – kanadai ukrán nacionalista szervezetek útmutatásai és finanszírozása alapján –, hogy az éhínség Sztálin személyes akaratából tört ki, és a holokausztnál is több emberáldozatot követelt, szám szerint hétmillió embert. Akkor a cél világos volt. El kellett terelni a figyelmet a valóságos ukrajnai holokauszt feltárásától, vagyis sok százezer ukrajnai zsidó – ukrán nacionalisták és náci kollaboránsok aktív közreműködésével megvalósult – bestiális legyilkolásától. A mai hamisítóknak nem volt „elegendő" a sztálini politika és az aszály együttes hatására bekövetkezett – a szakirodalom szerint – másfél-kétmillió áldozat, ők „megfejelik" az adatokat pár millióval, hogy jobban hasson a statisztika. Vagyis a zsidó nép hatmilliós veszteségét kellett túlszárnyalni, s egy sztálini intenciójú ukrán holokauszt képét „illendő" felrajzolni.

2. Szolzsenyicin nyomán elterjedt, a Hír Tv-ben már kötelező késő esti „tananyag", hogy a zsidók autógázzal való megsemmisítését tulajdonképpen nem is a nácik találták ki, hanem a szovjetek. Az új, neofita jobboldali „hivatalosság" egyik korifeusa továbbfejlesztve a sohasem bizonyított szolzsenyicini állítást már arról beszél, hogy a gázmódszert a Gulagon alkalmazták. A hamisítás természetéhez tartozik, hogy bizonyítani nem lehet, ezért hinni kell benne.

3. „Ha Sztálin nem hal meg »időben« – állítja a mendemondákra épülő következő hamisítvány –, a szovjet zsidókat is deportálták volna", mert bizonyos „visszaemlékezők" a már felállított barakkokat is látni vélték. Megint semmi bizonyíték. Sőt az új antikommunista orosz történetírás (lásd G. V. Kosztircsenko legújabb könyvét: Sztálin titkos politikája) éppen saját szakmai reputációját is védve határozottan cáfolja a deportálás bármiféle bizonyítottságát és bizonyíthatóságát. Mindenesetre ez a tézis is „jól" hangzik. Mintha Sztálinnak nem lenne elegendő bűne, beleértve antiszemitizmusának már róla írott könyvemben bemutatott vonásait, újakat is ki lehet találni.

4. De ha már sikerült eltüntetni Sztálin és Hitler antiszemitizmusa között a különbséget, miért ne lehetne az egész Szovjetunió elleni náci német háborút preventív háborúként feltüntetni? Vagyis tulajdonképpen a náci Németország csak azért támadta meg a Szovjetuniót, hogy megelőzze a szovjetek támadását. Szegények. A nácik egyébként is gyakran alkalmazták a preventív háború módszerét... Hiába az ezernyi újonnan feltárult dokumentum és közismert tény arra vonatkozóan, hogy Sztálinnak esze ágában sem volt a nácikkal háborúzni 1941-ben, éppenséggel alig volt túl a Vörös Hadsereg tisztikarának lefejezésén, e történelmi bűncselekmény katasztrofális hatását tetézte a finnekkel folytatott, hosszan elnyúló határháború, amely éppenséggel a Szovjetunió minden komoly háborúra való felkészületlenséget igazolta. Hogy mégis voltak stratégiai tervek egy nem szovjet területen lefolytatott háborúra, az természetes, hiszen olyan hadsereget még nem látott a világ, amely egy történelmi értelemben elkerülhetetlennek látszó háborút, mint amilyen a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja is volt, a saját területén „tervezze meg". Persze hogy léteztek mindenféle stratégiai tervek a minisztériumi archívumok mélyén. De nem ez a fontos. A fontos megint csak az, hogy egy újabb képtelen feltevéssel erősítsék az államszocialista rendszer fasiszta jellegéről szőtt tudománytalan prekoncepciókat.

5. E téren a magyar történelemre vonatkozóan is előkerülnek mély értelmű felvetések. Újabban a „terrorházi" szellemiségnek megfelelően a nyilasokról és a kommunistákról derül ki, hogy „tejtestvérek" voltak. Miért is ne lehetne „feltálalni" ezt az első látásra abszurd feltételezést valamiféle eredeti gondolatnak, végül is tényleg, ezt a képtelenséget még senki sem mondta. Ugyanakkor tudjuk, mindig találni néhány formális analógiát, mondjuk államosítani akartak ezek is, azok is, vagy volt egy-két kommunista párttag, aki átsodródott a nyilas pártba stb. Meg is van az „elmélet". Ha nem beszélünk róla, már senki nem fog emlékezni arra, hogy az első világháború után a liberális pártok is támogatták az államosítást, a szociáldemokraták számára pedig ez alapvető történelmi program volt szerte Európában, senkit nem fog érdekelni, hogy kommunista párttagok léptek át konzervatív, szociáldemokrata, sőt liberális pártokba is. A koncepció a fontos, annál rosszabb a tényeknek. Azt már csak mellékesen jegyzem meg, hogy az egyik párt rasszista ideológiai premisszákból indult ki, a másik antirasszista meggyőződésből és radikálisan eltérő célokkal. A „szent egyszerűség" mindent mindennel azonossá tesz, hogy azután a félelmes zűrzavarból ember legyen a talpán, aki visszatalál a hiteles történetíráshoz.

Krausz Tamás

Libeskind-összes

A berlini Zsidó Múzeumban látható kiállítás a lengyel származású német építész, Daniel Libeskind munkásságáról. Libeskind nyerte el a 2001-ben terrormerényletben lerombolt New York-i ikertornyok újjáépítésére kiírt pályázatot.

Memory Foundations, az emlékezet alapjai. Így hívják a világ legmagasabb épületét, amelyet a 2001. szeptember 11-én lerombolt WTC-ikertornyok helyére álmodott Daniel Libeskind, német építészfenomén, aki idén februárban megnyerte a tornyok újjáépítésére kiírt pályázatot. A tornyok egykori helyén, a Ground Zerónak elnevezett térségen megvalósuló épület terveit legelőször a berlini Zsidó Múzeumban mutatták be. Az ugyancsak Libeskind által tervezett Zsidó Múzeum tárlatán január 4-éig tekinthetők meg az Amerika függetlenségét idéző, 1776 láb magas Szabadságtorony makettjei.

„Épületeket tervezni optimista dolog" – Állítja Daniel Libeskind. S valóban: a lengyel származású művész alkotásai nem csekély életörömről és kreativitásról tesznek tanúbizonyságot. A tulajdonképpen komolyzenei pályára készülő multitalentum eddigi munkáit a Kontrapont elnevezésű kiállításon mutatják be a német fővárosban. A berlini Zsidó Múzeum épületét 2001-ben adták át a nagyközönségnek: az egykor nagy vitát kiváltó, villámforma alaprajzú cikcakk épület azóta Berlin egyik büszke jelképe lett. A szeptemberben megnyitott Kontrapont-kiállítás is zajos sikert aratott, olyannyira, hogy meghosszabbították az interaktív tárlat nyitva tartását. A mintegy 600 négyzetméter nagyságú kiállításon a Ground Zero mellett a tervező másik tizenöt alkotásával ismerkedhetnek meg a Berlinbe látogatók: megtekinthető egyebek között az úgynevezett „Spirál", azaz a londoni Victoria and Albert Museum kibővítését szolgáló épület, az osnabrücki Felix Nussbaum Múzeum makettje, a sachsenhauseni koncentrációs tábor újjáalakítására készített tervezet, a szeptemberben megnyíló mallorcai Virtuális Ház modellje, sőt a Libeskind által tervezett színpadi kosztümök is helyet kaptak. A legnagyobb érdeklődést azonban egyértelműen és érthető módon a Memory Foundationst bemutató, üvegből és műanyagból készült makettek keltik.

„Két nyilvános teret alkottam a tornyok tetejére, amelyeket a Hősök parkjának és a Fény útjának neveztem el. Minden év szeptember 11-én, 8 óra 36 perc, az első repülőgép becsapódása és 10 óra 48 perc, a második torony összeomlása között árnyék nélkül süt a tornyokra a nap – tisztelgésül a bátorság és az önzetlenség előtt" – nyilatkozott az alkotó a nyilvános eredményhirdetéskor, amikor a kilenc beérkezett pályázat közül a Studio Libeskind munkáját találta a legjobbnak a George Pataki kormányzó által vezetett bizottság. A hoteleket, irodákat, üzleteket és éttermeket is magában foglaló építmény tetején, 1776 láb, azaz 541 méter magasban pedig egy valóságos botanikus kertet, afféle modern dzsungelt képzelt el, a szabadság, a szépség és a vitalitás szimbólumaként. Ugyancsak figyelemreméltó, hogy Libeskind úgy tervezte meg az öt kisebb torony által körülvett, spirál alakú központi épületet, hogy – tisztelgésképp – érintetlenül hagyta az eredeti ikertornyok alaprajzát. Libeskind – aki az eredményhirdetés után, családjával és stúdiójával együtt Amerikába költözött – körülbelül 330 millió dollárra becsülte a makettek eredetijének a költségeit. A Libeskind-életművet bemutató kiállítás is elköltözik januárban a német fővárosból, 2004. szeptember 16-ától már a londoni Barbican Gallery látogatóinak kínál izgalmas látnivalót.

Beszterczey Judit/Berlin

Színek és vonalak költészete – Gedő Ilka: Apa két gyerekkel, 1969–1970

A kultúra támogatója: PANNON GSM Az érvenet.

„EDDIG IS MEGVOLTUNK, ROSSZABB NEM LESZ...”

Folytatás 25. oldalról

A Magyarországon forgalomban lévőket is használjuk, és magyar nyelvű kivonatokat is készítünk belőlük – mondja az iskolaigazgató. – A gyerekek megválaszthatják, hogy melyik nyelven felelnek. Szabadon dönthetnek arról is, hogy melyik nyelvet akarják emelt szinten tanulni, és érdekes módon sok szlovén anyanyelvű is a magyar mellett dönt. Azt is választani lehet, hogy ki melyik nép történelmével akar behatóbban foglalkozni. A magyar oktatási minisztériumhoz is pályázunk taneszközökért, pedagógusaink nyáron Budapesten a Fővárosi Pedagógiai Intézetben vesznek részt továbbképzésen” – sorolja az iskola vezetője.

„Engem egyáltalán nem zavart, hogy két tanár volt az órákon – emlékszik alsós éveire Martisek Mihaela, ötödik osztályos. A vegyes házasságban született kislány hibátlan magyarsággal beszél. – Otthon inkább magyarul beszélek, bár az iskolában azért szlovén nyelven felelek.”

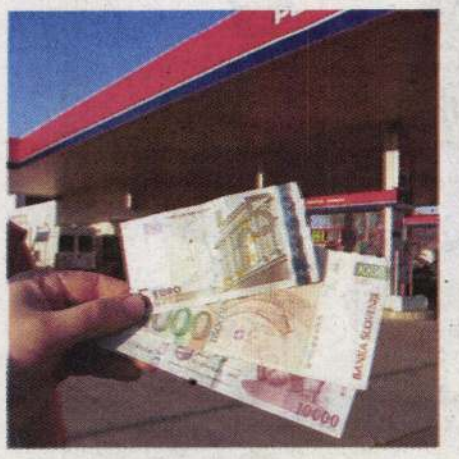

A legtöbb benzinkútnál a Muravidéken elfogadják a forintot és az eurót is

Dobronakról a szlovéniai magyarság központjába, Lendvára tartunk. Útközben kis, egyutcás magyarlakta falvakon megyünk keresztül. Aki azt hinné, hogy Dobronakon kirakatiskolába csöppentünk, téved, a szomszéd faluban, Göntérházán is hasonlót látunk.

Fele magyar, fele szlovén

A Muravidéken öt községben – Magyarországon az egykori járásnak megfelelő egységben – élnek magyarok: a lendvai, a dobronaki, a Moravske Toplice-i, a salovci és a hódosi közigazgatási területen. A magyarok aránya Hódos községben a legmagasabb, mintegy 80-85 százalék.

Lendva négyezer lakosú település, felefele arányban lakják szlovének és magyarok. A városka osztrákos rendezettséget és tisztaságot mutat, csak az utak nincsenek olyan jó karban, mint a sógoréknál. A legjelentősebb lendvai műemlék a szépen felújított vár, amelyben galéria és múzeum van. A turisták a műemlékek mellett a termálfürdő miatt keresik fel a várost.

„A szlovéniai magyarság jelenlegi jogainak kilencven százalékát még Jugoszláviától kapta – mondja el Tomka György, a Muravidéki Magyar Önkormányzati Közösség (MMÖNK) elnöke. – Szlovénia létrejöttekor, 1991-ben a köztársasági elnök kijelentette, hogy jogaink csak növekedhetnek. Az alkotmány szerint szabadon használhatjuk címereinket, zászlóinkat. Egyesületeket, társaságokat, iskolákat, múzeumokat szabadon alapíthatunk. Jogainkon megkérdezésünk nélkül nem lehet változtatni. Súlyos gondot jelent azonban számunkra is, hogy a horvát és a szlovén kormány nem tudott pontosan megegyezni a két ország közötti határvonalról. Pedig a szlovén tagság után itt lesz az unió határa. Szlovénia ugyanis bizonyos területeit átengedné Horvátországnak, cserébe a kicsiny tengerparti részekért. Így azonban egyes magyar falvak, mint Gyertyános és Kót földjei egy másik országba kerülnének át.”

„A szlovén állam adta jogok nagyon jók, de a gyakorlatban nem mindig tudunk élni velük – állapítja meg Dancs Anna, az MMÖNK hivatalvezetője. – Szlovéniában a magyar és az olasz kisebbségnek mint őshonos nemzeteknek egy-egy képviselőjük van a 90 tagú szlovén parlamentben. A magyar képviselő Pozsanec Mária. A törvény szerint a hivatalokban olyanoknak kellene dolgozniuk, akik szlovénul és magyarul is beszélnek. Sok helyen nincs így.”

„A szlovéniai magyarság legnagyobb problémája a beolvadás – véli Tomka György. – Sok a vegyes házasság, ezekkel mindig a kisebbségek járnak rosszabbul. Magyarellenes megnyilvánulások szerencsére ritkán fordulnak elő. A kisebbségi jogok sajnos területhez kötődnek, azokon a vidékeken, ahová a jobb megélhetés miatt fiataljaink elköltöznek, már nem élhetnek velük. A kétnyelvű iskolában szlovénul mindenki megtanul, magyarul már nem biztos. Van olyan település, ahová a pedagógushiány miatt nem jut magyarul beszélő tanár.”

> Aki azt hinné, hogy Dobronakon kirakatiskolába csöppentünk, téved, a szomszéd faluban, Göntérházán is hasonlót látunk.

Legyen újra Fő utca!

Lendván sok a magyar jelkép és történelmi emlék. A városka híres szülöttei közé tartozik Zala György szobrászművész, Pataki Kálmán operaénekes, Gálics István képzőművész, valamint Hadrovits László nyelvész, az orosz-magyar szótár egyik megalkotója. Szent Istvánnak szobrot állítottak, s – a Kárpát-medencében talán egyedülálló módon – itt egymás mellett van Széchenyi és Kossuth emléktáblája. Az utcanevek között is sok a magyar vonatkozású. A helybeli magyarok a legnagyobb küzdelmet azért vívták, hogy a Partizán utcát újra Fő utcának hívhassák. Sok helyen építkeznek. A két legnagyobb beruházás a Makovecz Imre tervezte művelődési ház és a magyar nyelvű rádió és televízió új székháza. Ez utóbbi az egykori Gorenje-gyár épületében kap helyet.

„Jövő júniusban valószínűleg végre megnyílhat az új művelődési otthon, építése tíz éve húzódik – mondja Tomka György. Két építővállalat is tönkrement közben, s gazdasági visszaélésekre is fény derült. Eddig egymilliárd tolárt – egy tolár nagyjából egy forintnak felel meg – invesztáltak az épületbe.

A Muravidéki Magyar Rádió már csak két-három hónapig sugározza adásait az MMÖNK épületéből. Műsora egészen a Ba-

A kultúra támogatója: PANNON GSM

A magyarok a legszegényebbek

Jugoszlávia legfejlettebb tagállama Szlovénia volt. A kis délszláv országban a magyarok által lakott Muravidéken a legalacsonyabb az életszínvonal. Korábban jelentős textil- és vegyiparral települt ide, de a gyárak Muraszombatra költöztek, az olajmezők pedig kimerültek. A munkanélküliség húsz százalék felett van. Az önállóság előtt nagyon sokan Németországban vagy Ausztriában vállaltak munkát. Az ingolstadti Audi-gyárban sok jugoszláviai magyar is dolgozott.

Az agrárvidéken nagyon kicsik a parcellák, a szőlőtermesztésnek – kedvelt fajta az olaszrizling és a szürkebarát – nincsen piaca. Szlovénia gyógyszeripara a mai napig is 22 milliós piacra termel, s a volt jugoszláv tagköztársaságok nemigen tudnak fizetni, bort adnak a gyógyszerekért cserébe.

A szlovén és a magyar állam oktatási és kulturális megállapodása értelmében évente hat muravidéki magyar nemzetiségű diák mehet magyar egyetemekre. Cserébe Rába-vidéki szlovénok mennek tanulni az anyaországba. Egy ideje a muravidékiek nem tudják betölteni a kvótát, évente mindössze két-három gyerek kerül a magyar felsőoktatási intézményekbe. Sok szlovéniai magyar jár középiskolába Nagykanizsán, Zalaegerszegen, Kőszegen vagy Körmenden. A Muravidéken egy kétnyelvű középiskola és öt általános iskola van. A viszonylag rossz gazdasági körülmények között élő magyarság számára ezek fontos megtartó erőt jelentenek. Aki elköltözik a magyarok lakta részekről, az általában el is veszíti az identitását.

Magyarigazolvánnyal

A Muravidéki Önkormányzati Közösség 2001 óta működtet tájékoztatási irodát, a magyarigazolványokat ott adják ki. Büszkén mutatják a falon a budapesti Országházról készült gigantikus méretű fotót.

„Sokan érzelmi okokból váltják ki az igazolványt, vannak olyan idősebbek, akik a Bibliájukba teszik bele – mondja az irodában dolgozó Persa Mária referens. – Eddig kétezren kérvényezték, pedig azt hittük, többen fogják igényelni." Az igazolványt a magyar nemzetiségűek szlovén származású hozzátartozói is megkapják. Az igazolvánnyal kedvezményesen látogathatják a magyarországi múzeumokat, s évente négy 90 százalékos menettérti utazási kedvezményt vehetnek igénybe. A pedagógusigazolványt mintegy negyvenen, a diákot hatvanöten váltották ki, ezekkel az okmányokkal ugyanolyan kedvezmények járnak, mint az anyaországiakkal. A diákigazolványt egyébként a magyarul tanuló szlovénnek is megkapják. A státustörvényből következő, évenkénti 20-22 ezer forintos családi támogatást eddig 150-en vették fel.

Bojnec Pál gazdálkodó nem fél az uniós csatlakozástól

Magyarigazolványt eddig kétezren kértek. A lendvai Kálvária-hegyen álló kereszt mellől jó időben három országot is lehet látni: Ausztriát, Magyarországot és Horvátországot

latonig fogható. „Muraszombaton a magyarországi 56 hatására kezdték meg a magyar nyelvű adást – mutatja be a rádiót Végi József igazgató. – A műsoraink hetven százaléka zene, többségében magyar előadóktól. A magyar államtól sajnos egyetlen fillér támogatást sem kapunk. A szlovén állami támogatás mellett az előfizetői díjból, valamint a nagyon nehezen megszerezhető hirdetésekből tartjuk fenn magunkat. Az EU-csatlakozás elé optimistán nézünk, a környék sokat nyerhet vele. Egyelőre kevesen járnak át egyik országból a másikba, inkább csak alkalmi munkákat vállalnak. De nekünk van magyarországi munkatársunk."

A Bánffy család volt évszázadokig a környék ura, nevüket egy magyar könyves- és újságosbolt őrzi, amelyet éppen netkávézóvá alakítanak át. „Itt már reggel kilenckor megvásárolhatják a helyiek a Budapesten kiadott lapokat – mutatja be a boltot Lesnyák Ildikó, a tulajdonos. – Főleg a bulvárlapok és a női újságok fognak. A szlovénok is vásárolják a magyar lapokat, főleg a lakáskultúráról szóló képes folyóiratokat, mivel jóval olcsóbbak az itteniekénél. A könyvek közül a szakács-, a gyerek- és a történelemkönyvek fognak a legjobban."

Évente 350 ezer kamion

Lendva szlovén polgármestere, Jozef Kocon számára természetes, hogy magyarul társalgunk. „A környék nagyon sokat remél az uniós csatlakozástól – mondja. – A közeli magyar és horvát határ miatt szinte el voltunk szigetelve a külvilágtól. A magyar területeken már épül az autópálya, bár késésben van. 2005-2006 táján épülhet meg a sztráda Muraszombat, Lendva, Tornyiszentmiklós irányában. Az elkerülő út ellenére évente 350 ezer kamion megy át a városon, a határok megnyitása után talán gyorsabban vonulhat le a kamionáradat. Nagyon szeretnénk, ha Rédics és Lendva között újra helyreállna a vasúti összeköttetés. Vasúti kapcsolat ugyanis csak Horvátországgal van. Sokkal jobb lett volna itt építeni a vasutat, mint az Őrségben Hódos és Bajánsenye között. A csatlakozás után újra fellendülhetne az ipar, s csökkenhetne a jelentős munkanélküliség. Az épülő új művelődési központ pedig a környék multikulturális centruma lehet."

Tomka György, a magyarság képviselője is sokat vár a csatlakozástól: „Kétszáz kilométeres körzetben öt európai fővárost (Bécs, Budapest, Pozsony, Ljubljana és Zágráb) találunk. Autóval innen negyven perc alatt négy országba juthatunk el. Egy felmérés szerint a szlovénok Magyarországot tartják a legbarátibb országnak. Jelenleg Magyarországon mindössze húsz szlovén dolgozik, de a határok megnyitása után ez a szám is jelentősen nőhet." Visszautazunk Dobronakra, hogy megtudjuk mások véleményét is. A faluban Bojnec Pál rendezett portájára kopogtatunk be. A gazda éppen harmincéves traktorát tisztogatja. „Az itt élő parasztok nem aggodalmaskodnak az uniós csatlakozás miatt. Eddig is megvoltunk, rosszabb biztosan nem lesz. Tizenkét hektárnyi földemen búzát, rozst, takarmánynövényeket is termesztek, de legjobban a cukorrépával érdemes foglalkozni. Természetesen szőlőm és pincém is van, tagja vagyok a helyi boregyletnek. Egyesek Lenti környékén béreltek magyar földeket, ezekről Magyarországon már lemondtak, az itteniek mégis pénzt tudtak csinálni belőlük. Sokan inkább otthon maradnak, hogy megkapják a havi negyvenezer toláros segélyt."

A „nép hangja"

A riporterek kedvenc vadászterülete, a helyi késdobáló iránt érdeklődünk. „Menjenek a Lipótba, az a legolcsóbb hely a faluban" – igazít el bennünket a gazda. Füstös, lepusztult csehót várunk, ahol végre meghallhatjuk a nép hangját. Nyolcasba csavarodott fejjel eszmélünk rá, mi számít itt köpködőnek. Igényes étterembe lépünk be, egy komolyabb belvárosban is megállná a helyét. De a „nép hangja" azért szerencsére csakugyan itt hallható italozás közben.

„Többnyire jót várunk az uniós csatlakozástól, Magyarországra eddig is könnyedén átjutottunk, mivel elég a személyi lap is – mondja kiszolgálónk, Helena Horváth. – Két-három éve még érdemes volt átjárni vásárolni, főleg ruhákat. Szlovéniából Lentibe akkoriban 100-150 busz is ment át naponta, az egész város szinte boltokká változott át. Magyarországról ide a sokkal olcsóbb benzin miatt volt érdemes átjönni. A környéken sok helyen lehet fizetni euróval és forinttal is" – mondja kocsmárosné. A helyiekkel együtt nézegetjük a magyar nyelvű tévéadókat. Bogdán Tibor büszkén vallja, hogy kiváltotta magyarigazolványát, s minden évben egyszer a környékbeliekkel Magyarországon nyaral, a határ környékére pedig többször is átjár.

„Mi talán sokkal jobban megőrizzük a magyar hagyományokat, mint az anyaországban – mondja a vacsoránkat felszolgálva Helena Horváth. – Magyarosabban főzünk, mint Magyarországon. Nem felejtettük el a paprikát meg a tejfölt a hamburger és a hot dog miatt."

Tele szájjal bólogatunk, és elégedetten hümmögünk. Minden elismerésünk a muravidéki magyar gasztronómiáé.

Éber Sándor–Habik Csaba

A fele-fele arányban magyarok és szlovének lakta Lendván szobrot állítottak Szent Istvánnak

A kultúra támogatója: PANNON GSM

ahogy tetszik

1

2

SZÍNEK ÉS VONALAK *költészete*

Folytatás a 25. oldalról

A monográfia oroszlánrésze tanár fiára – Bíró Dávidra – hárult, aki a művek oeuvre-katalógusát, a hagyatékban őrzött mappák és füzetek jegyzékét, anyja kéziratait, valamint kiállításainak és közgyűjteményekbe került munkáinak lajstromát állította össze 250 kép kíséretében, amelyből 172 színes tábla közvetíti Gedő Ilka sajátos színvilágát. Így rajzolódhat ki előttünk végre egy érdemtelenül kevéssé ismert, európai formátumú magyar képzőművésznő teljes pályafutása.

A tárlaton a legrégebbiek 1944-es ceruzarajzai a pesti gettóból, hátán fekvő fiúról vagy alvó nőalakról. Paradox módon békésnek látszanak, nekem Radnóti megrázó lágerversét juttatják eszembe, amelyben „...az álom, a szép szabadító és a fogolytábor hazaindul ilyenkor...” Annál drámaibbak aztán a negyvenes évek végén tucatnyi önarcképe közül azok, amelyekben mintha utólag tudatosult volna a túlélt katasztrófa: magába roskadtan bámul a semmibe, vagy félrehajtott fejét tenyerébe hajtva tekint a nézőre, netán Rodin Gondolkodójának súlyos pózába merevedik. De aztán önmagán erőt véve, fegyelmezetten áll festőállványa elé, és dolgozik rendületlenül. Halvány színezésű pasztelljei terhességének krónikáját adják: lírai redőkben omló, áttetsző köntöse a hajnalpír, égszínkék vagy tavaszi fűzöld alig sejthető árnyalataival átitatva, nekem Botticelli reneszánsz nőalakjait idézik emlékezetembe. A petróleumlámpa öblösödő üvegburája pedig alakjának kiteljesedését szimbolizálja. 1949-es Asztal ciklusának egyik darabján a terítő ceruzával vastagon rajzolt, barokkosan kacskaringós mustrájú, és ehhez finoman „szőrözött” árnyékolás a kontraszt, míg a pasztell változaton a padló deszkázata érdekelte jobban. Már későbbi festményeihez teremtenek átmenetet azok az 1947-es pasztellek, amelyeket a budai Ganz gyárban készített. A kor szellemével teljes ellentétben nyoma sincs itt semmiféle földhözragadt szocreálnak: bár finoman feltűnnek a munkások és a munkapadok sziluettjei is, az egész műhelyt templomi csarnok fényárjában fürészti. Így szublimálva festői impresszióvá a realitást. Legtömörebb a sötét rozsdabarna akkordokban tartott gépábrázolás, igazi üzemi atmoszférát árasztva... Nem csoda, hogy vissza is vonult aztán a nyilvános művészeti élettől egészen a hatvanas évek vége feléig! Mindössze két évtizede jutott festészetének kiteljesítésére és hazai, majd külföldi elismerésének beindulására.

A dátumokból is kitűnik, de fia is igazolja, hogy legtöbb olajképén két-három évig is dolgozott, így ért el megannyi, egymás alól felsejlő színárnyalatot. Lám, a Tornyos rózsakert (1969–70) első pillantásra úgy hat messziről, mint egy viszonylag természethű linómetszet – közelebb lépve, a terrakottától az égetett sziennai földig vagy a krómzöldig vibrál a kolorit a „fekete” alapon. A Kupolás rózsakert (1970–72) neoszecessziós kompozíciója maszkos emberi arccá formálódhat a néző képzeletében. A Tőrös művirág (1974) négyszögletű rámába zárva a szentendrei piktúra vagy az európai iskola távoli rokonságát mutatja. Még jobban kivilágosodik palettája a Rózsakert háromszögletű ablakkal (1979–80) esetében, arányosan vegyülnek a geometrikus elemek az organikus részletekkel. Ezt az opálos derengést is tovább fokozza a Maszkraktár stilizált bohóccsoportja, míg végül a vörös-kék kontrasztokra épített Háromszögek felvonulása (1981-ből) akár egy balatoni vitorlás regatta kifutásának is tűnhetne. Ám az oeuvre-katalógust forgatva kiderül, hogy Goethe híres színelméletét ültette itt át a gyakorlatba, amelyből 1949-ben (!) csak úgy „mellesleg” németből magyarra fordított, magánhasználatra...

Wagner István

3

4

1. Ordító kislányok, 1978–79
2. Ablakos rózsakert I., 1975
3. Maszkraktár, 1980
4. Eszter II., 1971
5. Háromszögek felvonulása, 1981
6. Önarckép XI. a 49. mappából, 1947

5

6

Művei közgyűjteményekben

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
Magyar Zsidó Múzeum, Budapest
Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár
Yad Vashem Art Museum, Jeruzsálem
Israel Museum, Jeruzsálem
British Museum, London
Kunstmuseum, Düsseldorf
The Jewish Museum, New York

A kultúra támogatója: PANNON GSM Az élvonal.

Robert Rodriguez

„FÜGGETLENEBB VAGYOK BÁRMELY FÜGGETLEN FILMESNÉL"

Akárcsak barátja, Tarantino, ő is kultuszfilmekben értelmezte újra a filmművészet nagy mestereinek életművét és a műfaji hagyományokat. Filmjeiben tombol a macsóság, és minden második percben elsül egy puska, akár egy jó westernben. Gyorsan forgat, őrült filmeket. Ő maga is beleférne valamelyik filmjébe: nagydarab ember, cowboykalappal a fején. Ő írja, rendezi, fényképezi, vágja és zenésíti filmjeit. Első sikerei, az El Mariachi – A zenész és a Desperado folytatása, a Volt egyszer egy Mexikó, amely a hazai mozikban is látható.

Miért kerekített a Desperadóban Antonio Banderas által játszott El Mariachi figurája köré trilógiát?

Quentin Tarantino találta ki a dolgot. Amikor egy jelenet erejéig eljött szerepelni a Desperadóba, és körülnézett a díszletben meg a jelmezes szereplőkön, azt mondta: „Ez óriási, trilógiát kell csinálnod ebből, erre eddig csak Sergio Leone volt képes, a harmadiknak nagy, epikus műnek kell lennie, másként nincs értelme, és a címe sem lehet más, mint Volt egyszer egy Mexikó." Mindezt egy szuszra hadarta el. 1994-et írtunk ekkor. „Még csak két hete forgatom ezt a filmet, hadd fejezzem be előbb" – feleltem. Évekkel később felhívtak a Columbia stúdiótól, és megkérdezték, hogy nem akarom-e elkészíteni a Desperado folytatását, mert ez az egyik legnagyobb slágerük a videopiacon meg a fizetős kábeltévéken.

Sok kritikus úgy véli, az eleinte művészfilmesnek tetsző Rodriguez eladta lelkét Hollywoodnak, és ma bugyuta filmeket készít. Valóban bedarálta volna a gépezet?

Éppen ellenkezőleg! Több korai ötletemet újra feldolgoztam a nagyjátékfilmjeimben, hiszen régen nem volt pénzem rá, hogy igazán jól kidolgozzam őket, mert minden fontosabb munkát én végeztem. Aztán rájöttem, hogy ez a lényege az egésznek, így már azt kértem a stúdióktól, hogy ne adjanak túl sok pénzt, inkább magam csinálok megint mindent: ilyen esetben sokkal kreatívabbnak kell lennem. A legtöbb filmkészítő abban a hitben él, hogy ha végre egyszer alkalma van rá, hogy stúdiófilmen dolgozzon, akkor mindent el kell kérnie, pénzt, paripát, fegyvert. Csakhogy ekkor az összes stúdiós nagymenő rámászik a nyakadra, hogy biztos legyen: a filmed visszahozza a befektetett pénzt. Ha hatalmas stábbal dolgozik az ember, a legegyszerűbb dolgok is rengeteg időt vesznek igénybe. Ha ennek a helyiségnek a túlsó feléről akarom fényképezni a jelenetet, százötven embernek kell átcipekednie a másik oldalra. Ez megöli az egész filmet. Operatőrként, rendezőként dolgozom, aztán én vágom a filmet, és szerzem hozzá a zenét. Nem erőltetek semmit, nálam a gyorsaság a dolgok természetes tempója. Oké, ez a jelenet megvolt, mi jön most, és már kezdjük is, mindenki egyfolytában a díszletben marad. A legtöbb „nagyfilm" iszonyatosan rosszul szervezett produkció, még ha a színész dolga nem több nyolcnapi munkánál, akkor is ott tartják öt hétig, olyan sok az üresjárat. A színész állandóan visszavonul a lakókocsijába, és ez megnehezíti, hogy a szerepben maradjon. Mindig azt kell mondanom a stúdiónak, hogy a filmemet hét hétig fogom forgatni, úgysem hinnék el, hogy két hét alatt hipp-hopp lezavarom. Márpedig általában ezt teszem. Tudja, mennyi idő alatt végeztünk Johnny Depp jeleneteivel? Hét nap alatt! A nyolcadik napon ő könyörgött, hogy találjunk ki még valamit, mert nem akart otthagyni minket, annyira élvezte a munkát. Így született meg az a jelenet, ahol Marlon Brandót utánozza. Az én forgatásaim nagyon családias hangulatban folynak. És nem járkálnak körülöttünk öltönyös stúdiófőnökök. Tudják, hogy mindig kézben tartom a dolgokat. Minden filmem nyereséges, mert alacsonyan tartom a költségvetést. A stúdió is nyer, én is nyerek. Függetlenebb vagyok bármely függetleneknél.

fotó: afp

Rodriguez ránézésre macsó fickó, de valójában gondos apa, aki ebédet készít a gyerekeinek, és az iskolába is elkíséri őket

Úgy látszik, a kollégáiból is egyfajta családot szervez. Banderas és Salma Hayek visszatérő közreműködői a filmjeinek.

Nagy családban nőttem fel. Tízen voltunk gyerekek, én voltam a harmadik legidősebb. Segítettem a kis testvéreim felnevelésében. Amikor középiskolába mentem, hirtelen egyedül éreztem magam. Gondoltam is, mihamar meg kell nősülnöm, gyerekek kellenek körém, mert a család mindig nagyon fontos. Ezért amikor dolgozom, akkor is igyekszem családias hangulatot teremteni magam körül.

Hollywoodba sem teszi be gyakran a lábát, inkább otthon vágja össze a filmjeit.

Éjjel dolgozom. Sok mindent csinálok egy-egy este: vágok, zenét komponálok, trükkfelvételeken ügyködök. Olyan ez, mint a pizza készítése: vagy rendelsz egyet, és házhoz szállítják, vagy megcsinálod magad, amilyennek akarod. Semmi kedvem ott ülni a vágóasztal mellett, és főnökösködve magyarázni valakinek, hogy mit és hogyan csináljon. Többnyire délelőtt alszom, amíg a gyerekek az iskolában vannak. De én készítek nekik reggelit, és viszem őket a suliba. Délben ebédet főzök nekik, aztán úszunk, játszunk. Otthon dolgozom, így a lehető legtöbbet tudok együtt lenni a családdommal. A filmkészítésnek számomra ez a legjobb módszere.

Kriston László

Pályakép

A 90-es évek fiatalsága, az X-generáció egy kis csapatnyi független filmest röpített a csúcsra. Köztük volt Rodriguez is. Austinban töltött egyetemi évei alatt nemcsak a családtagjairól szóló képregényeit rajzolta (Daily Texan), de ekkor írta első forgatókönyvét is, amiből hétezer dolláros költségvetéssel forgatta le az El Mariachi – A zenészt. A Sundance Filmfesztiválon fődíjat nyert film egy csapásra ismertté tette a 23 éves rendező nevét. Később a horror (Alkonyattól pirkadatig), a tinihorror (Invázium) és a családi mozi műfajában is kipróbálta magát (Kémkölykök 1., 2. és 3D – ez utóbbi a hazai mozikban decembertől látható, térhatású epizód), ebből az utóbbi évek legsikeresebb, eredeti ötleten alapuló filmszériája kerekedett. Jelenleg egy komputeranimációs filmen dolgozik, az év végén pedig egy thriller készítésébe kezd. Felesége egyben producere is, texasi birtokukon élnek három fiukkal (a negyedik gyerek is útban van már).

Bosszúvágyból is megárt a sok

film

A Zenész, avagy El Mariachi – Antonio Banderas – egyszerűen képtelen meghalni. Testét golyó nem fogja, szigorú tekintetével lángtengert térít el, csuklója, lába nem törik, hiába koppan, reccsen. De mit ér a hős, ha nős, ezzel a bugyuta rímmel mintegy meg is ragadtuk e héroszi lét kétarcúságát: mégis sebezhető, mert ha nem vigyáz, szerelme bánja, és nem marad más, csak a bosszú. Az már egy kicsit kínos, ha nem tanul a leckéből, és megölik a második kedvesét is, ráadásul a közös gyerekkel együtt, az még kínosabb, hogy egy tehetséges rendezőnek csak ennyi ötletre telik a folytatáshoz, pedig Charles Bronson az intő példa, néha a bosszúvágyból is megárt a sok. Legalábbis a jó memóriájú nézőnek mindenképp. Így hát El Mariachi újra visszatért közénk, hogy egy kopott gitártokkal helyrebillentse a világ kizökkent egyensúlyát Mexikó sárból döngölt, foszló épületei között, ahol alig változott valami az első epizód (A zenész) óta, amely merész fordulataival, független filmes bájával, szokatlan kameramozdulataival méltán vívott ki elismerést. Még a folytatás is (Desperado) fogyaszthatónak látszott, jót tett neki Tarantino becsempészett humora. A pénz profizmusa is meghagyott valamennyit a független gyökerekből, akár ügyes akcióparódiaként is értékelhettük az

> Nemcsak a családjáért kell bosszút állnia, hanem Mexikót is meg kell mentenie.

időnként gyermeteg megoldásokat felvonultató mozit. A Volt egyszer egy Mexikó azonban minden jó emléket elmos, ostobán, értelmetlenül véresen próbál az előző részeken felülkerekedni, miközben nem tudja eldönteni, hogy a spagetti-westernnek, a Desperadónak vagy a James Bond-filmeknek az örököse-e. Hősünk kinőtte magát, míg az előző részekben poros kisvárosokban a lokális igazságosztó szereppel is megelégedett, most egy országos méretű, a CIA, a kábítószerkartellek és ki tudja, milyen helyi titkos szervek által mozgatott, a rendező által is átláthatatlan összeesküvés kellős közepén találja magát. Most már nemesebb feladat vár rá. Nemcsak a családjáért kell bosszút állnia, hanem Mexikót is meg kell mentenie. Nem hiszem, hogy titkot árulok el vele, El Mariachi itt is derekasan helytáll, a minden előzmény nélkül előbukkanó két barátjával, ez a megoldás a Desperadóban még jó poénnak látszott, itt viszont legalábbis dramaturgiai slendriánság. Az összefüggésekkel amúgy is meglehetősen lazán bánik a film, a legváratlanabb pillanatban szereplők tűnnek fel a semmiből, csapnak egyet a sztorin, majd egy jól megérdemelt vértócsában elmúlnak. Szerencsés az, akit csak megvakítanak, mint Sands ügynököt (Johnny Depp), aki ráadásul tényleg megérdemelt volna egy golyót a fejébe. Közben Mexikóba betört a mobiltelefónia, a modernizáció látszólag itt meg is akadt, körítésnek kapunk egy jó adag operett Latin-Amerikát, bűnöző klánok által szponzorált katonai puccskísérlettel, halottak napi felvonulással és egy kövér, bajszos elnökkel, aki kivételesen nem diktátor. A „Volt egyszer" címrészlet egyértelmű utalás, mint ahogy annyi más is a filmben, a nagy elődre: visszacsengő zenei aláfestések, komor állóképek jeges tekintetekkel, de sajnos az egészről csak annyi jut eszünkbe: volt egyszer egy Robert Rodriguez.

Bodolai László

• ***Volt egyszer egy Mexikó***
Rendezte: Robert Rodriguez
Forgalmazza az InterCom

A kultúra támogatója: PANNON GSM Az élvonal.

Paradoxonok vetélkedője

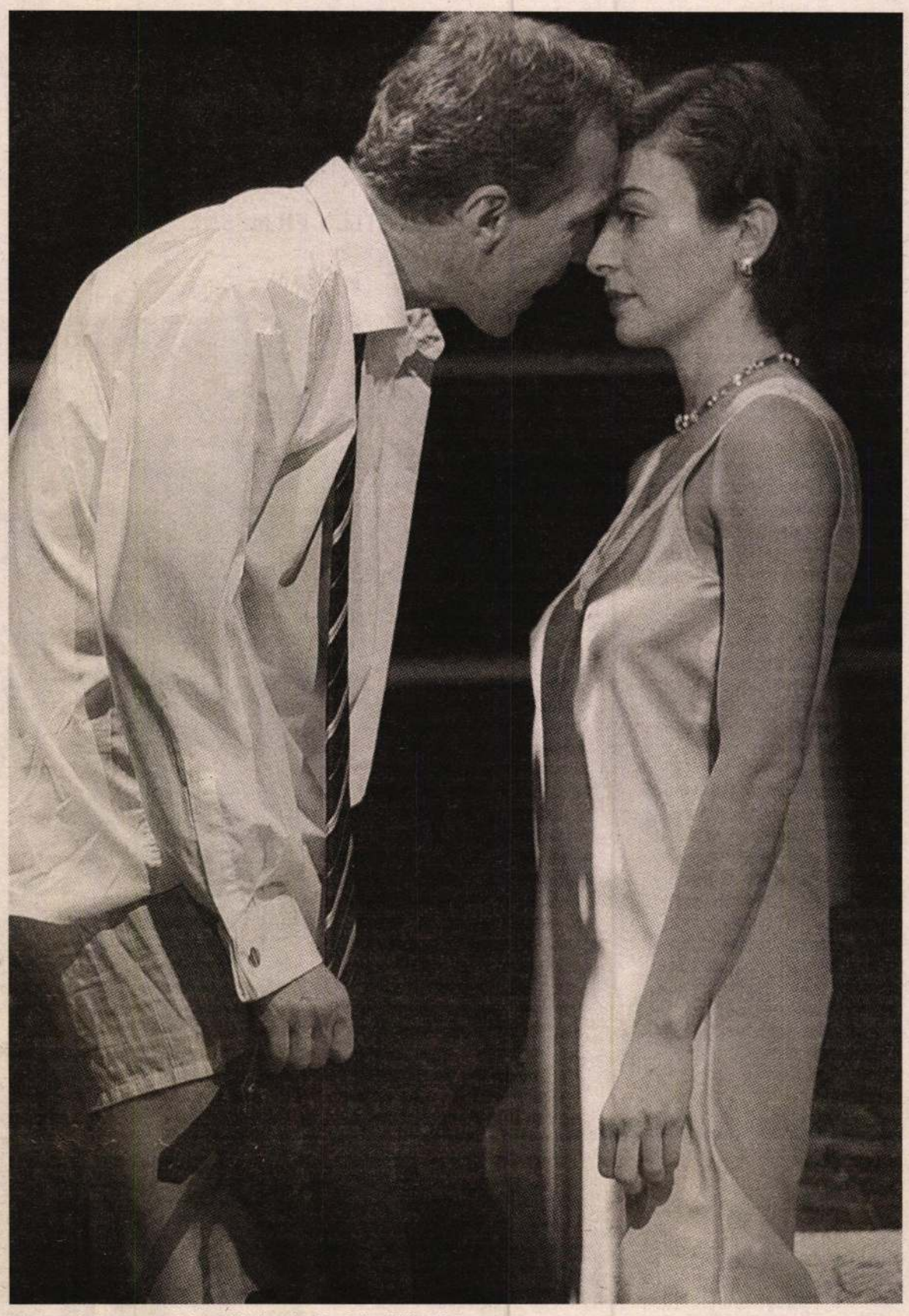

fotó: Sárközy György

Miniszterhelyettes a pácban [Hirtling István, Szávai Viktória]

színház

Bemelegítésként már-már klipszerű villanásokat látunk. Gonoszkodó szurkapiszkákból összeálló egyperceseket. Aforizmákkal teletűzdelt nyelveléseket. A színészek a képmutatást gúnyoló, pimaszkodó paradoxonok sorjáztatásában vetélkednek, miközben felvillantják a darabbéli figurájukat, meg-megalapozzák a csekélyke cselekményt, párbajt vívnak, hogy melyikük könnyedebben és fullánkosabban szellemes. Ki-kimennek a színről, majd visszapenderülnek egy újabb jelenetecskére. A darabot „fölkonferáló" párbajban Martin Márta a győztes. Nagyszájú, vaskos, mégis elegáns, ugyanakkor pózoló, de eszes hölgyet alakít, aki álságosan bamba ábrázattal a legnagyobb pimaszságokat mondja. Dőlni kell a nevetéstől.

De Oscar Wilde-nak Az ideális férj című 110 éve írt – Nádasdy Ádám által fordított – vígjátéka nem csupán aforizmagyűjtemény. A szerző kaján élvezettel „ecseteli", hogy a társasági életet élő, finomkodó, okoskodó elit mennyire mást mutat magából, mint ami. Elszórakozik azon, hogy a szalonok világa milyen mulatságosan álságos. Górcső alá veszi, hogy partizások, pletykálkodások, a túladagolt parfümök közegében mennyire mókásan kiszolgáltatott az ember.

A történet szerint a mintaférjnek és „etikalovag" mintapolitikusnak sötét folt van a múltjában. Vagyonát és ezáltal társadalmi helyzetét politikai titok eladásával szerezte. Jön valaki, aki mindezzel megzsarolja, és arra akarja rávenni, hogy a parlamentben elveivel gyökeresen ellentétesen szólaljon föl. Karrierje, magánélete a tét. Majd kiderül, hogy a zsarolónak is lappang sötét folt a múltjában, így sikerül mindent elkenni, és jöhet a szarkasztikus happy end.

Valló Péter rendező egyáltalán nem aktualizálja a nagyon is aktualizálható, de manapság e nélkül is áthallásos darabot. Bár Benedek Mari jelmezei meglehetősen maiak, és a női ruhák rafinált szabása enyhén karikaturisztikus. A férfiak lezserül hordják az öltönyeiket. Magabiztosan működik az elit világa, amíg csavar nem kerül a gépezetbe. Ekkor viszont csikorog a „masina" rendesen. A Kováts Adél által játszott Mrs. Cheveley a csavar. Kováts rejtélyes nőstényként jelenik meg a deszkákon. Több helyütt kivágott ruhát visel. Rafináltan „alkalmazott" lábai szexuális zaklatással is fölérnek. Arcán a kiszámíthatatlanság mosolya, a győzelemre ítéltek diadalmámora. Taszító és vonzó egyszerre. Élvezi, hogy a középpontba kerül. A rontás démona. Mint légypapírt, körbezsongják az áldozatai. A fő áldozat a Hirtling István által játszott, tökéletesnek és makulátlannak látszó miniszterhelyettes. Jól vasalt öltöny, jól vasalt gondolatok, rajongó feleség. Csak az a fránya múlt ne lenne. Gyűrődik az öltöny, ráncolódik a homlok. Látszólag nincs menekvés az egérfogóból. Szávai Viktória az eszményi férj ideájához tűzön-vízen át ragaszkodó feleség. Lengyel Tamás a férj ábrándos tekintetű barátja, aki egy huszárvágással megmenti a becsületét. Bartsch Kata a produkció naivája. Szombathy Gyula az egyre árnyaltabb komikusa. Kocsó Gábor a félszeg, de mindent látó inas. Borbás Gabi tehetséggel kotnyeleskedik.

Olykor kabinetalakításokra esik szét az előadás. A második részben többször elpárolog belőle a fölényes elegancia. Az örvény mélysége, a pokol kapujának iszonyata viszont nem eléggé átélhető. A fönt és a lent, a hideg és a meleg nem változik megrendítően, de még csak különösebben virtuózan sem. A Radnóti Színház sikeres, szórakoztató, intellektuel módra csipkelődő, kissé szétesős produkcióval szolgál. Aminek az eleje többet ígér, mint ami végül lesz belőle.

Bóta Gábor

• ***Oscar Wilde: Az ideális férj***
Radnóti Színház
Rendezte: Valló Péter

A klónozók támadása

könyv

Megnyugtató könyv. Kiderül belőle, a tudomány világában arányosan annyi a széltolók száma, mint a közönséges halandók körében. A „széltolás" nem csak az alulképzettek (újságírók) előjoga, hanem a kivételes intelligenciával rendelkező tudósoké is. Másodszor, hosszú évek óta először jelent meg egy olyan könyv, amely a laikusok iránti mély együttérzéssel magyaráz meg olyan robbanásveszélyes ügyet, mint a klónozás.

Nagyon is helyénvaló a cím. Ideje, hogy a bennfentesek kidugják az orrukat a laboratóriumokból, és beavassák kortársaikat mindazokba a létfontosságú dolgokba, amelyek rájuk is tartoznak. A XXI. század eleji ember hihetetlenül magányos, bolyong a viharosan fejlődő információs technológia labirintusában, használja a számítógépét, a mobilját, a különböző kütyüket, s miközben a CT vagy az MNR belülről tapogatja le testének zugait, ő maga képtelen betekinteni intim életének akár döntő szakaszaiba is.

A klónozás szóról manapság Dolly bárány jut mindenkinek az eszébe – vagy holmi bestseller, amely szerint Dél-Amerika őserdeiben futószalagon gyártják a „kis Hitlereket". Felderengenek etikai, érzelmi, vallási problémák – és persze el lehet merülni a szalonfilozófia „trendy", lila ködében. És akkor jön a szerző, s a könyve elején egy lazának szánt mondattal megadja a kiindulópontot annak is, aki retteg: „Az ember ősidők óta dugványoz, bujtat és olt, vagyis a legaggályosabb, legszűkebb definíció szerint is klónoz, anélkül, hogy ezzel különösebb kárt okozna, vagy, hogy tettének erkölcsi súlyát bárki is komolyan mérlegelné. Az pedig, hogy mindez növényeken, és nem állatokon történik, a »természet törvényei elleni vétség« szempontjából tökéletesen közömbös."

Idáig jutottunk – az emberállatot is lehet klónozni –, vagyis idáig jutott a világ összes valódi klónozója, aki kényelmesen elférne a régi kettes villamos egyetlen kocsijában. Mert a szerző szerint ennyien vannak, akik a klónozással igazán, értően és mélyen foglalkoznak. Kik ezek? Erre is van válasz: „Az öntörvényűség, az elvi és gyakorlati szabályok gátlástalan áthágása szinte feltétele annak, hogy valaki nagyot tudjon alkotni. A Nobel-díjas kutatótól utólag senki sem kér gyöngybetűs, dátummal ellátott és a főnök által ellenjegyzett labornaplót."

Megdöbbentő, hogy a szerző maga is képes a megdöbbenésre: nem csak élő vagy laboratóriumi körülmények között mélyhűtött sejtek alkalmasak a klónozásra. Kérem, továbbgondolná ezt valaki? Aki netalán arra gondolna, hogy a klónozásról szóló újabb széltolás esete forog fenn Vajta Gábor könyvével, annak érdemes figyelmébe ajánlani a könyv gazdag, a 108–119. oldalon lévő gazdag irodalomjegyzékét. Rágják át magukat rajta, majd nyissák ki a könyvet a 31. oldalon: „A klónozó egy napja". Lássanak neki.

Ám előtte el kell olvasniuk a könyv hátsó borítóján az életrajzot: a szerző 1994-ben külföldre távozott, miután „merész eredetiségű tudományos elképzeléseit anyagi erőforrások híján és főként egyéb gátló tényezők miatt itthon nem tudhatta sikerre vinni". A kiemelés indokolt, a klónozásról szóló munka után érdekes lenne hasonló feldolgozás az „egyéb gátló tényezőkről".

Vajta Gábor a terjedelmet tekintve tapintatosan, szóhasználatát illetően nyílt természetességgel ejt szót e tényezőkről: a kontraszelekció égtájfüggő – minél keletebbre, annál inkább...

A gondolkodást nem lehet leállítani, a klónozásnak számtalan jótéteménye lehet – de kell hozzá a hideg fej, a szakértelem. A széltolók keltette hisztéria a komoly akadály, hiszen máris később vagyunk – nem csak a klónozók, hanem mi mindannyian. És nem csak klónozásban.

Fodor György

• ***Vajta Gábor: A klónozók támadása***
Studia Physiologica 14, 2003
Scientia Kiadó, Budapest

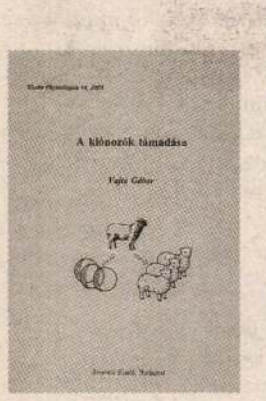

Kecsketej és pókfonal

„Ugyanakkor már ma is folynak – és úgy mondják, meglehetősen eredményesen folynak – olyan, első hallásra igencsak meglepő munkák, mint pókhálófehérjék termeltetése kecsketejben. A cél a világ legellenállóbb, legerősebb fonalának nagyüzemi előállítása, például golyóálló ruházat készítése céljából. Tudom, már a gondolat is sokakat elborzaszt – de gondoljuk csak végig, kinek ártunk ezzel? A kecskének? A póknak? Talán egyedül csak a műszálipárnak."

[idézet a könyvből, 77. oldal]

A kultúra támogatója: PANNON GSM Az élvonal.

A karácsony körbevesz

film

Britannia újra nagy. Agglegény miniszterelnöke a kamerák előtt keményen betart a rossz arcú amerikai elnöknek, aki a színfalak mögött majd' elcsábította Anglia szép rózsáját, a miniszterelnök szíve csücskét. Rendesen belepiszkított a facér vezér lelkivilágába, amaz meg inkább se Amerikából, se a finom teasüteményekből nem kér többet, nemhogy a lány asszisztenciájából. (De a süteményekről nehéz leszokni.) Ám mielőtt a karácsonyi vígjáték újévi konfliktushoz vezethetne, a film prológusa és epilógusa tiszteleg Amerika és a szeptemberi tragédia áldozatai előtt, akik az utolsó pillanatokban is tudták – ó, halld a telefonokat –, a szeretet soha el nem fogy. All you need is love, a világ nem is rossz – ez így karácsony tájékán rendben is volna, csak hát legyen már bátor a komédia, ne zavarják meg a humort a bocsánatkérő gesztusok, mi tudjuk, az amerikai elnök egyébként jó arcú, és sosem menne Martine McCutcheon közelébe, főleg, ha Hugh Grant már hajt rá.

Idegesítő alak lehet Richard Curtis. Mint író, egykor rendszeresen kijárt a forgatásokra, amitől a legtöbb filmrendező általában a falra mászik, de legalábbis reflektorra. Mindenesetre a rendezői székbe most őt ültették. Az is igaz, hogy a Mr. Bean, a Fekete vipera, a Négy esküvő és egy temetés, vagy a Sztárom a párom megírása, sikere után Curtis méltóképp kapott lehetőséget, amivel rendezőként élni tudott – persze, ilyen sztárgárdával könnyebb az élet –, de mint forgatókönyvíró nem teljesen. Talán ha olyan alaposan jár el, mint a Négy esküvő és egy temetés esetében – végül a könyv huszonhetedik változatát fogadták el –, akkor lenne igazán felhőtlen az Igazából szerelem.

A történetet különféle kapcsolatok epizódfüzéréből fonta eggyé Curtis, amelyek többsége igen jól működik, de egy-két páros jelenléte olykor feleslegesnek látszik, mondhatni, lerontja az üdén szórakoztató filmet. De mivel itt a karácsony, maradjunk a jobbaknál, amelyekből úgyis több akad. Hugh Grant olykor tépelődő, mulatságos miniszterelnök, laza eminens, akinek nem maradt ideje a párválasztásra, s ha van valami kiemelkedő tulajdonsága azon kívül, hogy táncra tud perdülni a Downing Street 10.-ben, az mindenképpen az, hogy nem veszi oly' halálos komolyan magát, mint a kollégái. Sorsa: szerelem. Lírai ellenpontjaként Liam Neeson egészen meglepő, megkapó alakítást nyújt a frissen megözvegyült apa szerepében, s talán ő válik legmaradandóbb emlékké a filmből. A férfi tizenegy éves mostohafiával próbál új életet kialakítani, úgy, hogy a gyerek „súlyos titkot" hordoz kis szívében. Neeson mellett Emma Thompson és Alan Rickman háromszögesített párosa is hús-vér, életből lesett, inkább drámai nehezék, hozzák, ami tőlük elvárható, ám történetük meglehetősen szabványos. S bár Colin Firth írószerepben leginkább azt a célt szolgálja, hogy a rendező Curtis el tudja mondatni valakivel a film prológusát és epilógusát, helyet szorít magának a filmben. Jutalma: szerelem, s nem is hétköznapi.

Számos mellékkarakter segíti az epizódokat összekötni. A legmarkánsabb és legemberibb Bill Nighby figurája, aki egy elkopott, cinikus rockzenész, Billy Mack képében próbál újra felkapaszkodni minden meggyőződés nélkül a csúcsra, kiábrándultságát nem leplezve a Körbevesz a karácsony, már címében is ütős slágerrel. Nighby megfordul lemezstúdióban, rádióban, talkshowban, amelyek világa alig tűnik komikusabbnak a filmvásznon, mint a való életben. Nighby a nézővel együtt tobzódik az élvezetekben, ráadásul Curtis vele mondatja ki a film tételmondatát is: „Fiatalok, ne vegyetek drogot! Legyetek popsztárok, és akkor ingyen kapjátok." Vagy talán legyetek inkább szerelmesek, mert az könnyebben gyógyítható. És ha mégsem, az se tragédia.

Tölgyesi Gábor

● ***Igazából szerelem***
Írta és rendezte: Richard Curtis
Forgalmazó: UIP-Duna Film

fotó: uip-duna film

Hugh Grant, Billy Campbel és Martine McCutcheon

Csak az hiteles, ami meg sem történt

kat-éter

Kedves nézőim! Üdvözlöm Önöket itt, a Skizó tévé jogi show-jában! Köszönjük, hogy a sok rossz közül minket választottak. Ezennel megnyitom a tárgyalást. Csatornánk eddig is fáradhatatlan volt a hamis tudat kialakításában, ám most újabb mérföldkőhöz érkezett. Mai IQ-romboló műsorunkban, szerény lehetőségeinket meghaladva igyekszünk összezagyválni azt a keveset is, amit Önök a jogalkalmazásról, a bírósági gyakorlatról tudnak.

Műsorunkra komoly veszélyt jelentene, ha gondolkodó egyed vagy avatott szakmai közönség is nézné, ezért beiktattunk egy tesztet. Úgy hirdetjük magunkat, hogy ez a „hitelesség, érzelmek, izgalmak, megoldások" show-ja, de azért azt is megjegyezzük, hogy amit látnak, annak semmi köze valóságos személyekhez, történésekhez. Ergo: csak az hiteles, ami meg sem történt! Akinek nem tűnik föl ez az apró ellentmondás, az bizonyosan rajongónk lesz, ő nem fog duzzogni, ha részletes indoklás nélkül mondunk ítéletet, akár a Tanú című filmben.

Aki minket szeret, azt nem zavarja, hogy a pongyola ügyész gyilkosságot mond emberölés helyett, hogy amit lát, az a bizonyítási eljárás, ez általában nem a bíróságon, hanem egy korábbi szakban zajlik, a tárgyalóterembe sem rohangálnak be ügyvédbojtárok váratlanul, perdöntő bizonyítékokkal, mint az amerikai kommerszekben. S az sem, hogy az egész dramatizált tárgyalás még annyira sem életszerű, mint a vámpírok bálja.

Az okvetetlenkedő nyelvművelőknek is megadtuk a kegyelemdöfést. A műsor jellegzetessége a homályos jogi fogalmakból és a mindennapi beszéd közhelyeiből összetákolt szálkás bikkfanyelv, amit sem a szaktudor, sem a laikus nem ért, emiatt válik oly rejtélyessé a show, hogy a megfejtés izgalma mindvégig fogva tartja a nézőt.

Szerkesztési elveink szilárd alapokon állnak. Tudjuk, hasonló a hasonlónak örül. Ezért (ahogy egykor az „átkosban", a Jogi esetekben), az iskolai színjátszókörből is kibukott dilettánsok mondják föl a képernyő előtt gubbasztó dilettánsoknak – a vádló vagy épp a vádlott szerepében – megejtő hamisággal és bájos erőltetettséggel az életidegen szövegeket. Nem csoda hát, hogy a siker borítékolható. Hisz' tapasztalatból tudjuk, hogy az egymásba kapaszkodó tehetségtelenek milyen iszonyú erővel bírnak.

Sokat tanultunk a Springer show-ból is. Olyan konfliktusmegoldó technikákat népszerűsítünk, amelyek – most, a klasszikus kapitalizmus reneszánsza idején – kiváltképpen hatékonyak. Jelszavunk: „Minden érvnél jobb egy pofon! A brutalitás gyönyörködtet!" Az al- és felperes – az arra rászorulók legnagyobb örömére – üti-vágja, gyalázza egymást. Arra próbáljuk ránevelni gyámoltalan nézőinket, hogy ha kutyaszorítóba kerülnek, először üssenek, aztán gondolkozzanak! Így válnak hasznos tagjaivá a neokapitalista társadalomnak.

Persze egyes jogász kollégáknak nem tetszik a show. Vádaskodnak, hogy lejáratjuk a szakmát, hogy a bemutatott perek és döntések fikciónak is rosszak, nem felelnek meg a jogszabályoknak, egymásra halmozzuk az eljárási hibákat, ítéleteinket sorra meg lehetne fellebbezni. S akkor mi van? Egy jogi show nem lehet egyszerre szakszerű és szórakoztató. Valamit valamiért.

Ez kereskedelmi tévé, nem pedig a Minden Dudás egyeteme. Abból kiindulva, hogy „a műveletlen emberfők tömege a kalmártévé igazi hatalma", szeretnénk eljuttatni az állampolgárokat az együgyűségnek ama idilli állapotába, ahol az ember már csak pofonokból és reklámokból tudhatja meg, mit kell tennie.

Stark R. László

Gadó és Winand költészete

cd

A rendszerváltás után több mint egy évtizeden át teljes joggal merült fel a kérdés: ha a vasfüggöny leomlott, a határok átjárhatók, és a magyar dzsesszmuzsikusok új nemzedéke miért nem tud jobban bekapcsolódni a műfaj európai vérkeringésébe? Konferenciákon, baráti beszélgetéseken sokan sokféle választ adtak erre a kérdésre, de abban mindenki egyetértett, hogy a magyar dzsessznek nagyon hiányzik a hatékony promóció. Az ezredfordulótól kezdve azonban a helyzet – szerencsére – fokozatosan megváltozott, s ebben a folyamatban a külföldi magyar kulturális évadok sikeres dzsesszprogramjai éppúgy szerepet játszottak, mint az, hogy a BMC Records „személyében" megszületett az első, igazán professzionális alapon szervezett, a nemzetközi színtéren is versenyképes lemezkiadó. Jórészt a BMC-nek köszönhető a franciaországi magyar dzsesszinvázió is, amelynek két meghatározó egyénisége Gadó Gábor gitáros és Winand Gábor énekes.

Az első fecske az évek óta Párizsban élő Gadó volt, aki fiatal francia muzsikusokból álló kvartettjével készíti felvételeit. Lemezről lemezre hatalmasat fejlődnek, idén ősszel megjelent Unknown Kingdom című CD-jük sok jó kritikát kapott, megérdemelten. Gadó oroszlánrészt vállal Winand Gábor sikereiben is, hiszen az énekes szólólemezeinek a gitáros kolléga az első számú zeneszerzője. Hogy hol tart ez a szakmai szövetség és alkotó együttműködés, pontosan lemérhető, ha végighallgatjuk az új Winand-szólólemezt, mely a rejtélyes Agent Spirituel címet kapta. A Gadó–Winand tandemmel kapcsolatban gyakran emlegetik a társművészetek kiemelt szerepét, Dosztojevszkij nyelvezete, Tarkovszkij képi világa és az ortodox ikonok hatását, a pravoszláv kultúra megtermékenyítő erejét. Azt is többen megjegyezték, hogy ez a zene még „jóindulattal" sem nevezhető a főutcán haladó mainstream jazznek – sokkal inkább olyan kísérletező kortárszene, mely bizonyos elemeiben visszanyúl a húszas–harmincas évek avantgárd irányzataihoz. Ez a két szempont valóban közelebb visz az Agent Spirituel feltérképezéséhez és megértéséhez, de nem visz el a lényeghez: Gadó szerzeményeire és Winand előadásmódjára is olyan őszinte, erőteljes költőiség és lírai érzékenység jellemző, ami nagyon ritka – általában a zenei produkciókban is. Együttműködésüket optimálisan segíti a finoman, visszafogottan játszó ritmusszekció (Barcza Horváth József – bőgő, Balázs Elemér – dob), illetve néhány kompozícióban a fúvósok: Gőz László és Schreck Ferenc (harsona), Fekete-Kovács Kornél (trombita), Ács Ákos (klarinét).

Egyéni hang, költészet, szép zene. Aligha kell jobb ajánlólevél Nyugatra a magyar dzsessznek, mint az Agent Spirituel.

Retkes Attila

● ***Winand Gábor: Agent Spirituel***
BMC Records

Színek és vonalak művészete

Gedő Ilka: Kupolás rózsakert, 1970–1972

A kultúra támogatója: PANNON GSM

Nem a fióknak írják

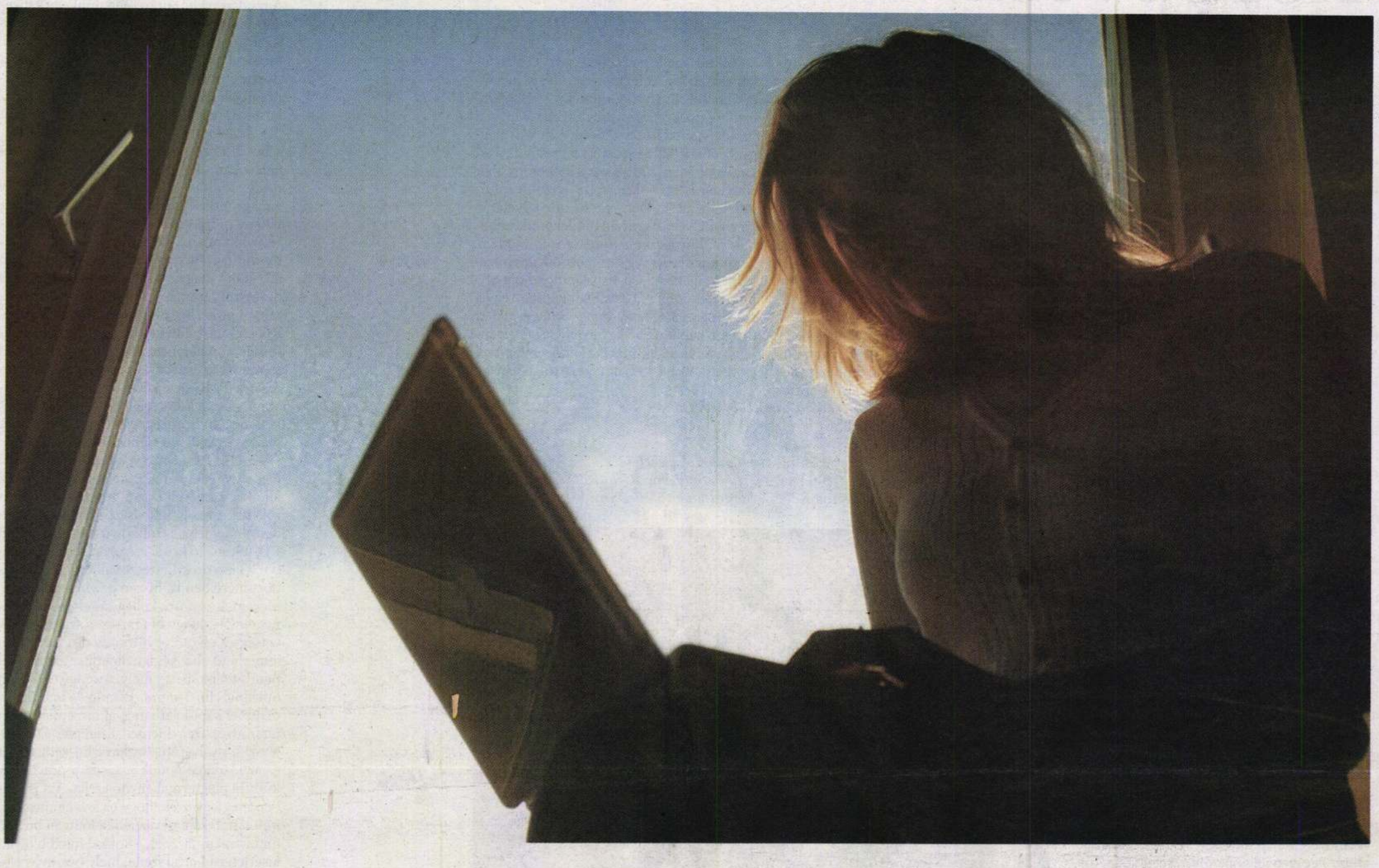

Fotók: Hegedűs Márta

Napjainkban új szokás terjed az interneten. Az online naplóírás. Lényege, hogy tulajdonosa a világhálón közzéteheti a számára fontos eseményeket, érdekességeket. A stílus, a téma eltérő lehet, a teljesen személyestől az egészen globális problémákig minden közszemlére kerülhet.

A blog persze nem csak abban különbözik a hagyományostól, hogy nem a fiókban pihen, és nem csak az írója ismeri a tartalmát. Ezt mindenki elolvashatja, már akit érdekel. Nekem biztosan nem jutna eszembe teljesen ismeretlen emberek naplóit olvasni, ráadásul a monitorról, kockáztatva, hogy egyesek személyes élményeinek hosszas tanulmányozása közben kifolyik a szemem. Aki pedig egy sose látott ember naplóját fölkutatja és kinyomtatja, olvasgatja, az minden bizonnyal érdekes figura.

Öncélú magamutogatás vagy személyes információk praktikus megosztása? – teszik tehát föl a kérdést sokan, ha belebotlanak az ún. bloggerek írásaiba. A bloggerek azok, akik megtalálták a módját annak, hogy megosszák gondolataikat a nyilvánossággal. A lehetőségre sokan nem figyeltek még föl, pedig vannak, akik kiélhetnék így bizonyos elfojtott vágyaikat, jót is tenne nekik. A dolog egyszerű, akinek saját internetes naplója van, az beleírhat, képekkel, hangokkal vagy akár videókkal illusztrálhatja, elmesélheti az élményeit, észt oszthat olyan kérdésekben, amelyekhez nem is ért, de ő azt hiszi, hogy igen, és ez neki jó. Kiírhatja magából az élményeit, vágyait, hogy eltörte a lábát, vagy hogy villamosvezető szeretne lenni. Aki blogol, az biztosan tudja, miért teszi.

Lustáknak SMS-változat

Juhász György igazi „öreg blogger", egyébként az origo.hu internetes portál főszerkesztő-helyettese. Korábban ő működtette a sokak által ismert Solaria sci-fi-webmagazint is. Miután azt abbahagyta, blogozni kezdett – természetesen sci-fi témában. Az ő blogja tehát tematikus, vagyis egy konkrét műfaj aktuális híreivel foglalkozik. Ahogy elmondta, az internetes napló készítésének motivációja mindenkinél más. Bizony előfordul az exhibicionizmus is, de nem csak, mert mások számára tartalmas információkkal is meg lehet pakolni egy-egy ilyen oldalt. Gyakran híresebb emberek is ezt teszik, például a számítógépes játékok készítői informálhatják ebben a formában a fejlesztés állásáról a rajongókat, de William Gibson sci-fi-írónak is van saját blogja. A dolog lényege a személyesség, a közvetlen hangnem. Az egész olyan, mintha valaki írna egy e-mailt a haverjainak vagy egy levelezési listának. Ám bloggal lényegesen nagyobb nyilvánosságot kaphat. A tematikus változat tehát olyan, mint a zenei underground fanzine-jai, amelyek kis magazinok, a rajongók készítik és próbálják terjeszteni egy jól behatárolható körben. A blog terjesztése egyszerűbb, hiszen az alkotók rábízzák a világhálóra. Sőt a lustábbaknak más megoldások is rendelkezésükre állnak, SMS-t vagy MMS-t küldhetnek a blogjuknak. Sőt akár egy telefonszámot is fölhívhatnak, a hangjukat a gép digitalizálja, s fölteszi az internetre. Mások lejátszhatják, meghallgathatják. Annyiféle a blog, ahány a szerző – írta lapunknak Juhász György (stílszerűen e-mailben). Persze találni érthetetlen irományokat is. Bizony én is ráakadtam olyan szövegekre, amelyeket nem mernék idemásolni. A blogokba minden belefér, megér tehát egy virtuális sétát a Statsector toplistája, ahonnan igazi „hardcore bloggerek" írásait érhetjük el. Ők azok, akik a leggyakrabban írnak naplójukba. Néhányan így kommunikálnak messzi barátaikkal, de vannak, akik egyedül érzik magukat, és így „beszélnek" a lelkükről, mintha egy jó barátnak mesélnék el az élményeiket: „Éjjel olyan érzésem volt, mintha mindenkiben elmozdult volna valami, és mindenki zsibongott körülöttem, guggoltunk a füstben, és sokan elmesélték, milyen az, amikor megrázod magad, és lassan letörlöd a port, és aztán azt se bánod, ha az ujjaidra is ragad. Mindenki szerelmes, az is, aki szomorú ettől." (Törökszofi blogja.) A Statsector többé-kevésbé teljes képet ad a leggyakrabban frissülő naplókról, a témák önmagukért beszélnek: „módosult tudat, vágy és sok-sok giccses vánnyadék egy élet margójára firkantva", „egy pszichopata naplója az életéről, amit most hoz rendbe" vagy „főleg nyafogás, néha versek is". Egy ilyen oldal működhet teljesen hagyományos internetes oldalként, ha a készítője bizonyos szintű programozói ismeretekkel rendelkezik, de léteznek kifejezetten a bloggerek számára tárhelyet szolgáltató szerverek is, ilyen a freeblog.hu vagy a blogspot.com.

Nem is napló?

Ranschburg Jenő pszichológus szerint mindegy, hogy egy szöveg fölött milyen a cím, egy naplót nem szokás közzétenni. Az a véleménye, hogy ezek valójában nem is naplók, mert az igazi diáriumok teljesen szubjektívek, az ember magának írja őket. Aki blogozik, az azt szeretné, hogy olyan kép alakuljon ki róla másokban, amilyet ezekkel az írásaival mutat. A pszichológus szerint azért blogoznak az emberek, mert mindenkiben van egy jó adag exhibicionizmus, és van, aki így éli ki azt a vágyat, hogy mások előtt ismertté legyen. Az internet személytelen, úgyhogy teljesen alkalmas erre, az ember csak azt tudja meg a másikról, amit az láttatni akar. Aki naplót ír, egészen biztos, hogy valamit ki akar fejezni. Az érzéseit, gondolatait meg akarja osztani. Biztosan visszajelzést is vár, és ez sok esetben nem is marad el. Hogy aztán azt az embert ismerjük-e így meg, aki a naplót írta, vagy az általa megrajzolt fiktív személyt, azt talán csak maga a blogger tudja.

„Éjjel olyan érzésem volt, mintha mindenkiben elmozdult volna valami, és mindenki zsibongott körülöttem, guggoltunk a füstben, és sokan elmesélték, milyen az, amikor megrázod magad, és lassan letörlöd a port..." [részlet egy blogból]

Goethe és Tolsztoj nyomdokain

A napló eredetileg naponta írt, időrendben következő feljegyzéseknek az önéletrajzzal és az emlékirattal rokon formája. Az eredeti változatára jellemző, hogy írójának lelki világát őszintén és közvetlenül feltárja, dokumentum jellegű. Ahogyan Goethe vagy Tolsztoj izgalmas naplói, Franz Kafka vagy Márai Sándor írásai. Az irodalmi napló fikció, az írók jellemzik vele szereplőik lelki világát ezzel. A naplóírás a személyiség fontosságának felismerésével, a reneszánsz idején jött divatba. Már a XV–XVI. századból is maradtak fönn naplók. Elképzelhető, hogy XXI. század naplója pedig a blog lesz.

Knap Gábor

Színek és vonalak művészete

Gedő Ilka: Rózsakert háromszögletű ablakkal, 1979–1980

Gedő István

grafikus

B. Soó Rezső

Modern magyar kisgrafika

MAGYAR MUVESZET
1938.348.l.

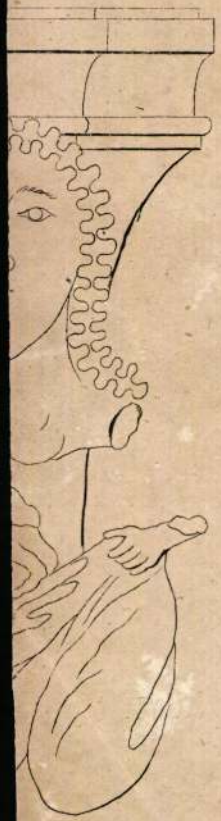

9.

5.

Gedő Ilka

2003. dec. 30
Népszabadság

TÁRLAT

Emlékek régi mappákból

Mintha egy naplót forgatnánk vagy egy családi fényképalbumot. Mindenesetre olyasvalamit, aminek a tartalma igencsak személyes. Furcsamód, most attól is megtorpan a tárlatlátogató, hogy Gedő Ilka rajzai alatt nemcsak a címük, s a keletkezésük éve szerepel, de az is, hányas számú mappából valók. Mint amikor egy eltávozott szerettünk hátramaradt emlékei bukkannak elő egy-egy irattartóból.

Nincs így, természetesen. Hiszen azokat a grafikákat, illetve festményeket, amelyek január 11-ig a Raiffeisen Galériában (V., Akadémia utca 6. sz. alatti) láthatók, nem mostanában fedezzük fel, mind a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában van. Igaz, némelyikük nem került még közönség elé. De mindenképpen úgy tűnik e művekből, hogy az időnek előtte, már a nyolcvanas évek derekán elhunyt művész valójában beavat az életébe.

Csupán három grafikai lap árulja el, milyen üldöztetés sújtotta a háború alatt. (A gettóban készült sorozatát zömmel a jeruzsálemi Yad Vashem Múzeum őrzi). Néhány alvó, kucorgó fiút, asszonyt látunk, azokat bizonyára, akikkel megoszthatta akkoriban a napjait. Majd sok-sok rajzán önmagát örökítette meg. Ám úgy, hogy a negyvenes évek második felének minden keserve leolvasható nyúlánk alakjáról. De a nyűgök között meglátogatta az öröm is.

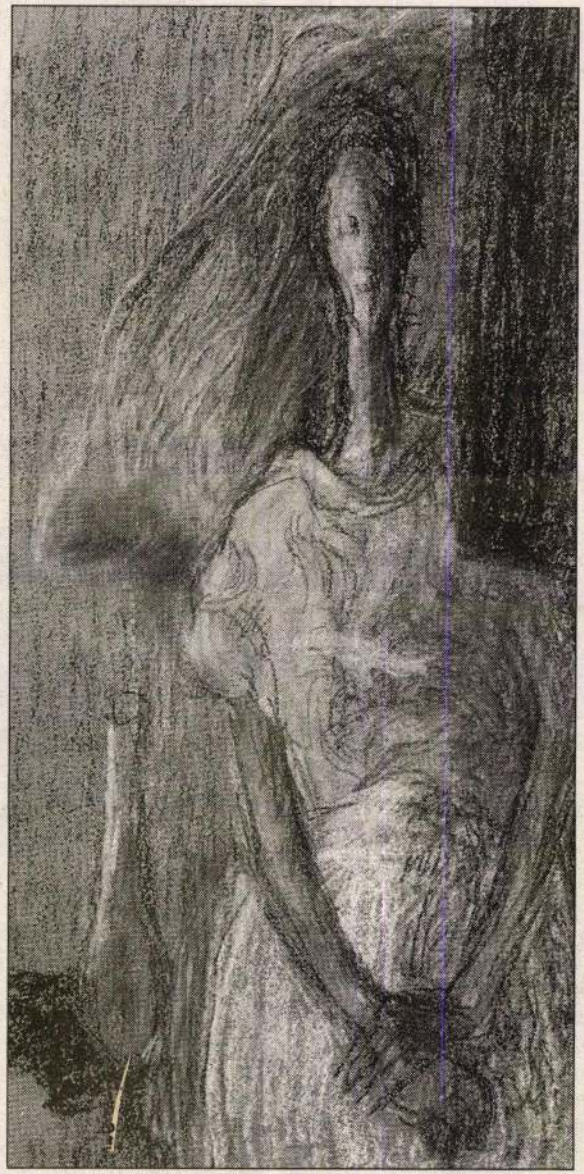

Az 1947-es önarcképen már hordozza a terhét, mégis légies

Alig pár hónappal, ha úgy tetszik: pár mappával előbb, huszonévesen is fázós, olykor kabátba is burkolózó öregasszonynak látszik. S egyszer csak kibomlik a nőisége, ruháján indázni kezdenek a virágok, gyermekáldásra vár. Hordozza a terhét, mégis légies, ajkán a Madonnák titoktudó mosolya sejlik. S azután pár évvel, pár mappával később megint elkomorodik, s vele elkomorul a világ.

A rajzoknak vége. Következnek az ötvenes évek, a hatvanasok is megkezdődnek. De egyetlen opus sincs ezekből az időkből a tárlaton. Hiszen Gedő Ilka akkoriban nem vett részt a művészeti életben. Nagy sokára jelentkezett újra, e második korszakából a legkorábbi képét itt 1970-ből láthatjuk, a legkésőbbit 1980-ból. Alig pár esztendeje van hátra.

Mindössze hat festmény tanúskodik ezúttal a megújulásról, egy zárkózott művészet jelentős újrafogalmazásáról. Jó néhányukon rózsák, egész rózsakertnyi akár, mégis olyanok, mintha drótszárú művirágok volnának, legalábbis hervadtaknak, már-már életteleneknek tűnnek. De mindegyikük, még a leginkább figurális motívumok is elutasítják az efféle boncolgatást. Hiszen együttes hatásukban inkább szürreális világba viszik a képzeletünket, ahonnan szinte felülnézetből látunk rá valóságunk töredék-mozzanataira.

BOGÁCSI ERZSÉBET

repekkel találtak meg. Időnként nem tudok a véremnek parancsolni, s a büfében mondok három szellemes mondatot. S akkor mindenki nevet. Talán az ilyesmi vezet a feltevéshez, hogy ez áll jól nekem. Rosszabb perceimben attól szorongtam, hogy nem hiszik el, megfogalmazhatnék egy normális embert is egy-egy nagyobb ívű szerepben.

Jómagam úgy látom, messzi van minden ugribugriságtól. Merem állítani, pallérozott agyú, okos fiatalemberrel beszélgetek.

– Ami sokszor hátrány. Megesik, hogy szinte robbannék egy próbán, de felötlik egy gondolat, és „leszkanderozza" a vágyat, hogy az indulatot meg is mutassam. Ha az emberi agy kapacitásából nagyobb helyet foglal el a szellem, természetszerűleg kevesebb jut az ösztönöknek.

Nem feltétlenül. S aligha tudta volna a Motel-beli szerepét ilyen finom eszközökkel eljátszani, ha nem lett volna tudatában, milyen reflexiók lappanganak az apró szemvillanások, rezdülések mögött.

– Szerencsés volt e szemszögből. Nagyon is kellett agyalni, mert ebben a szerepben a legfontosabb az önkontroll. Különben őrületes bohóckodásra hívogatna. Olyan irányokba mutat, amilyenekből bármi lehet. Ugyanakkor semmi más dolgom nem volt, mint fegyelmezetten elmondani. S a közönséget elszoktatjuk a hosszabb előadásoktól. Valaha lazán elnézegettük háromnegyed tizenegyig mondjuk a Három nővért. Most meg már a tíz is késő.

Persze, a Három nővér idejében még más ritmusban élt az ország. De igazat szólva, az előbb a színészvezetésre, a próbamódszerre gondoltam.

– Felteszi a színész a kérdést: Akkor én itt miért? – Csak! – hangzik a válasz. Mire a rosszabb májú azt gondolhatja: Ne mondja egy rendező, hogy csak! Mert az léhaság, felkészületlenség. Holott arról van szó, hogy itt a Sztanyiszlavszkij-iskolával nem boldogulsz. Onnan nézve a Motel súlyos következetlenséghegy. Holott támadhatatlan rendszer.

Van egy jelenet, amikor a szállodai kapcsolótábla jeleire szinte egy tánca születik. Úgy tudom, a színi egyetemen – Méhes László mellett – tanítja is a zenés mesterséget.

– Ne úgy képzelje el, hogy a növendékek énekelnek, szalmakalap a fejükön és sétapálcát pörgetnek. Inkább a színészetről szól. Az első évfolyamban nem is tanítottunk mást, mint a pontosságot a színpadi jelenlétben. Szól a zene, hozzá számoljuk a taktust. Másodévben már olyan anyagon dolgozunk, amelyben bizony-bizony beszélgetnek, s egyszer csak el kell kezdeni egy dalt énekelni…

Mennyire foglalja le a napjait?

– Mintha azt mondaná, hogy van egyéni stílusom. Nincs. Nem vagyok bizonyos benne. A tükörkép homályos. Talán zavaros maga az ember is. Sokkal több mondatot kellett volna elmondanom ezekben a szakmailag hullámzó években ahhoz, hogy a kép világosabb legyen. Az nyilvánvaló, hogy a színpadra felviszem a tulajdon habitusomat. Ha akarom, ha nem.

Márpedig nem jellemzi a széles taglejtés, a túlzott mimika az életben sem. Eszembe is jutott, mennyire előnyös lehet ez filmen. Nem láttam még, de gyanítom, hogy sok közelképe lehet a nemrég forgatott Boldog születésnapot főhőseként.

– Csakugyan sok a közelkép, a second-plán benne… Ez a nyugodtabb alkat, tartózkodóbb magatartás bizonyos szerepekhez való. Más szerepek éppen ezért nem üvöltenek értem. Nem tudom, nem lesz-e akadály is. A színész azokból a ritka pillanatokból következtet, amikor igazán jól érzi magát a deszkán, amikor legszívesebben kikürtölné: de jót játszottam! Valójában még önmagának sem igen meri kimondani. Felgyorsult a pulzusom? Felszaladt az adrenalinszintem? Nem? Könnyen azt hisszük, ha a színpadon ilyen higgadtan operálunk, valójában nem csináltunk semmit sem.

BOGÁCSI ERZSÉBET

Szilveszteri Rádiókabaré

A Rádiókabaré jövője sem lehet más, mint a múltja, az idei szilveszteri műsor feladata is ugyanaz, mint ez előzőeké: keresztmetszetet adni az ország hangulatáról – foglalta össze a műsor készítőinek hitvallását Sinkó Péter, a Rádiókabaré főszerkesztője a stáb tegnapi sajtótájékoztatóján a Magyar Rádióban.

Az év utolsó estjén elhangzó adás, amelyet szokásos módon január 3-án szombaton reggel a Kossuthon és január 8-án csütörtök délután a Petőfin megismételnek, kerek évfordulót is jelez: harmincadik alkalommal állította össze Sinkó és Farkasházy Tivadar. A metrószlogent idéző, a jövő évi uniós csatlakozásra utaló cím: Az ajtók záródnak, Nyugati következik! szerkezetében, szerzőit és előadóit tekintve az eddigiekhez sokban hasonló szilveszteri kabarét jelez, van azonban néhány eltérés.

Így például négy konferanszié is fellép: Trunkó Barnabás, Litkai Gergely, Megyesi Gusztáv és Nádas György. A legfiatalabb kabarista nemzedéket képviselő Litkai e mellett több számmal is szerepel. Hangsúlyos megszólalásokra kapott lehetőséget Éles István, aki Kern András régi taxis számát is felelevenítve a mai „taxis Gyuszi" történetet meséli el, számos hangot parodizálva. Ő idézi meg – immár másodszor – Hofi Gézát is egy másik számban, elképzelve, mit mondana a nagy nevettető ma. A műsorban fellép a többi között Fábry Sándor, Koltai Róbert, Bajor Imre, Nádas György, Garas Dezső, Haumann Péter, Csala Zsuzsa és az utolsó számban a jelenlegi rádióelnök által egy alkalommal „rongy embereknek" nevezett hármas: Gálvölgyi János, Hernádi Judit és Kern András.

V. GY.

Gedő I 12a

Raiffeisen-Galerie zeigt Werke von Ilka Gedő

Die Malerin des Ghettos

Traurig, aber wahr: Das künstlerische Schaffen von Ilka Gedő (1921-1985) ist nach ihrem Tod im Ausland wahrscheinlich besser bekannt als in Ungarn. Obwohl sie sich für das Weltgeschehen immer sehr interessierte, arbeitete die sensible Malerin und Grafikerin meistens zurückgezogen in ihrem Atelier. Ihr Stil wurde mit der Zeit so persönlich und markant, dass er keine zeitgenössischen Analogien tolerierte. Zu sehen sind ihre Werke jetzt in der Budapester Raiffeisen-Galerie.

Von István Wagner

Schon zu Lebzeiten waren ihre Werke mehrfach zu sehen, etwa 1980 im István-Király-Museum in Székesfehérvár oder auch in einer Retrospektive in der Budapester Kunsthalle im Jahre 1987. Parallel aber laufen auch ausländische Würdigungen: 1994 stellte die New Yorker Janos-Gat-Galerie ihre Werke aus und 1996 blieben nach der dortigen Präsentation ihre Zeichnungen aus dem Ghetto im Besitz des Yad-Vashem-Museums in Jerusalem.

Auch das Düsseldorfer Kunstmuseum besitzt seit 1999 zehn sehr verschiedene Blätter: von typischen Selbstportraits über lesende Frauen- und Männerfiguren bis zu realistischen Skizzen aus der Budapester Ganz-Fabrik. Oder auch stilisierte Kompositionen wie das Werk „Symbolische Betrübtheit". Im Laufe der Jahre konnte auch die Ungarische Nationalgalerie ihre zeitgenössische Abteilung mit verschiedenen Werken von Ilka Gedõ ergänzen, so dass sie inzwischen in der ständigen Ausstellung in der Budaer Burg und in ihren Depots insgesamt 31 Bilder bewahrt oder zeigt. Aus dieser Sammlung stammen die Ölgemälde und Dutzende von Zeichnungen, die in der Pester Galerie der Raiffeisen-Bank bis zum 11. Januar zu sehen sind.

Die frühesten Arbeiten sind Ghetto-Skizzen aus dem Jahr 1944. Die paradoxerweise fast lyrisch-ruhigen Bleistiftzeichnungen von erschöpften schlafenden Frauen und Kindern wirken, als ob sie im friedlichen Künstleratelier aufgenommen worden wären. Um so dramatischer schauen einige spätere Selbstportraits in die Augen des Betrachters. Mal wirkt Ilka Gedõ zusammengebrochen, mal den Kopf mit beiden Händen stützend, dann in Gedanken gefallen oder später diszipliniert vor der Künstlerstaffellage stehend, weil sie das unvergessliche Trauma aus der Zeit des Faschismus nur langsam verarbeiten konnte.

Diese starken und dramatischen Schwarzweißzeichnungen werden von einigen Botticelli-Figuren kontrastiert, die eine Frühlingsnote in die Ausstellung bringen – so etwa die schwangeren Selbstbildnisse in transparenter Kleidung. Die Arbeitszenen aus der Budapester Ganz-Fabrik sind mal von Licht überschwemmt, mal von dunklen Metallfarben beherrscht. Neben den Pastellbildern sind es besonders die Ölgemälde, die eine reich nuancierte Chromatik in die Ausstellung bringen. Die halb realistischen, halb stilisierten Blumen aus den 70er Jahren wurden in jahrelanger Mühe überarbeitet, deshalb verstecken sich so viele Schichten von Farbtönen in ihnen, die neben der neosezessionistischen Komposition und Linien-Führung so empfindlich, weiblich und malerisch wirken.

Zur Ausstellung veröffentlichte der Verlag Gondolat eine prachtvolle Werk-Monographie in Ungarisch und Englisch. Zusammengestellt wurde sie von Dávid Bíró, dem Sohn der Künstlerin. Sie enthält 250 Reproduktionen, darunter auch Bilder aller jetzt ausgestellten Werke und viele andere, interessante Informationen.

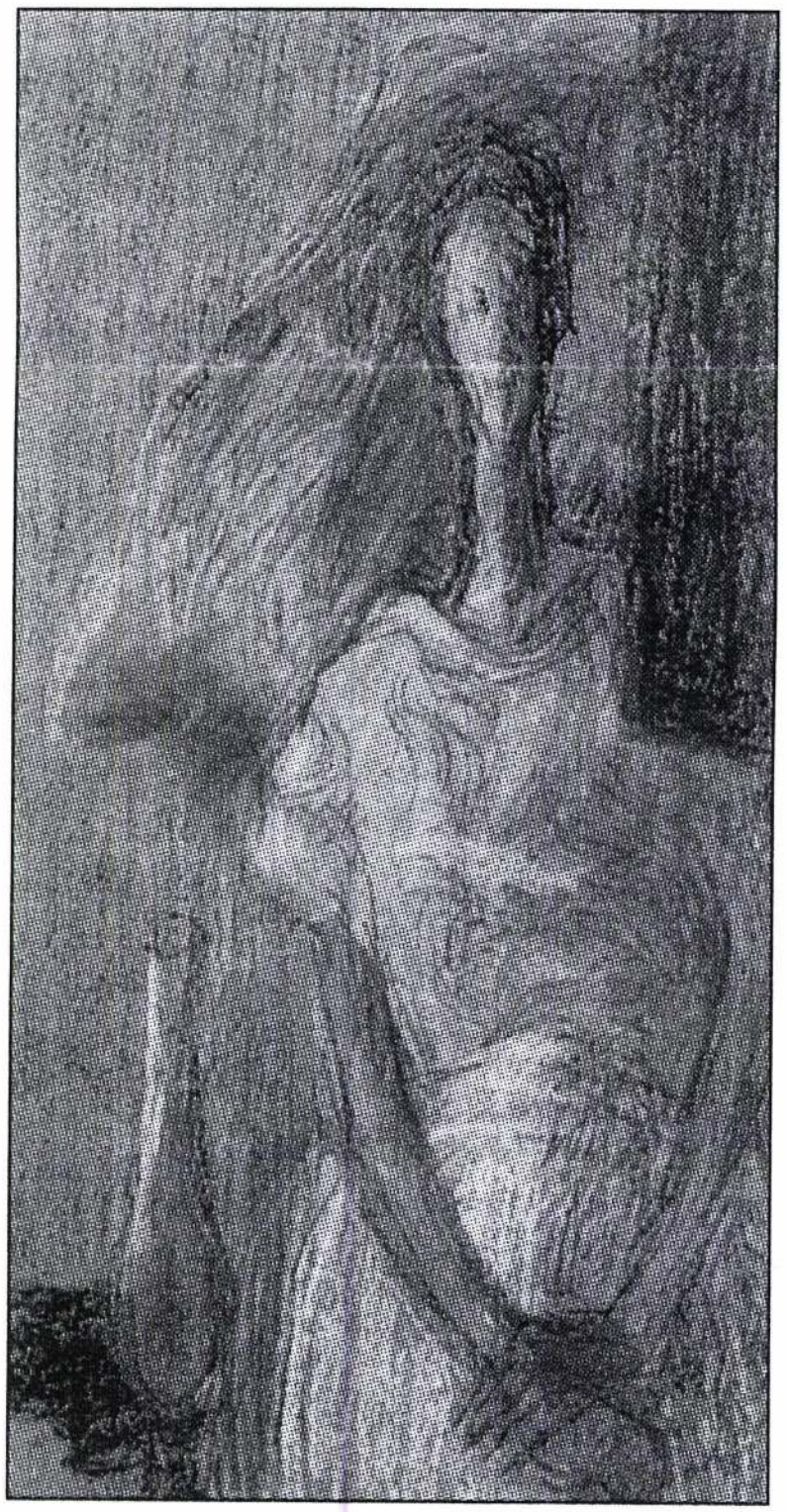

„Selbstportrait einer Schwangeren":
Eine der Frühlingsnoten in der Ausstellung.

Budapester Zeitung, 2003/12/15

Gedő Ilka

TÁRLAT

Emlékek régi mappákból

Mintha egy naplót forgatnánk vagy egy családi fényképalbumot. Mindenesetre olyasvalamit, aminek a tartalma igencsak személyes. Furcsamód, most attól is megtorpan a tárlatlátogató, hogy Gedő Ilka rajzai alatt nemcsak a címük, s a keletkezésük éve szerepel, de az is, hányas számú mappából valók. Mint amikor egy eltávozott szerettünk hátramaradt emlékei bukkannak elő egy-egy irattartóból.

Nincs így, természetesen. Hiszen azokat a grafikákat, illetve festményeket, amelyek január 11-ig a Raiffeisen Galériában (V., Akadémia utca 6. sz. alatti) láthatók, nem mostanában fedezzük fel, mind a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában van. Igaz, némelyikük nem került még közönség elé. De mindenképpen úgy tűnik e művekből, hogy az időnek előtte, már a nyolcvanas évek derekán elhunyt művész valójában beavat az életébe.

Csupán három grafikai lap árulja el, milyen üldöztetés sújtotta a háború alatt. (A gettóban készült sorozatát zömmel a jeruzsálemi Yad Vashem Múzeum őrzi). Néhány alvó, kucorgó fiút, asszonyt látunk, azokat bizonyára, akikkel megoszthatta akkoriban a napjait. Majd sok-sok rajzán önmagát örökítette meg. Ám úgy, hogy a negyvenes évek második felének minden keserve leolvasható nyúlánk alakjáról. De a nyűgök között meglátogatta az öröm is.

Az 1947-es önarcképen már hordozza a terhét, mégis légies

Alig pár hónappal, ha úgy tetszik: pár mappával előbb, huszonévesen is fázós, olykor kabátba is burkolózó öregasszonynak látszik. S egyszer csak kibomlik a nőisége, ruháján indázni kezdenek a virágok, gyermekáldásra vár. Hordozza a terhét, mégis légies, ajkán a Madonnák titoktudó mosolya sejlik. S azután pár évvel, pár mappával később megint elkomorodik, s vele elkomorul a világ.

A rajzoknak vége. Következnek az ötvenes évek, a hatvanasok is megkezdődnek. De egyetlen opus sincs ezekből az időkből a tárlaton. Hiszen Gedő Ilka akkoriban nem vett részt a művészeti életben. Nagy sokára jelentkezett újra, e második korszakából a legkorábbi képét itt 1970-ből láthatjuk, a legkésőbbit 1980-ból. Alig pár esztendeje van hátra.

Mindössze hat festmény tanúskodik ezúttal a megújulásról, egy zárkózott művészet jelentős újrafogalmazásáról. Jó néhányukon rózsák, egész rózsakertnyi akár, mégis olyanok, mintha drótszárú művirágok volnának, legalábbis hervadtaknak, már-már életteleneknek tűnnek. De mindegyiküket, még a leginkább figurális motívumok is elutasítják az efféle boncolgatást. Hiszen együttes hatásukban inkább szürreális világba viszik a képzeletünket, ahonnan szinte felülnézetből látunk rá valóságunk töredék-mozzanataira.

BOGÁCSI ERZSÉBET

Népszabadság
2003/12/30

Gedő Ilka
Fs. 2003. sept. 26.

FS/20

HERNÁDI MIKLÓS:

Gedő Ilka önmagához képest

■ *Hajdu István–Bíró Dávid: Gedő Ilka művészete, 1921–1985. Oeuvre katalógus és dokumentumok. Gondolat Kiadói Kör, 2003. 255 oldal, 7900 Ft*

Előttünk az 1965 és 1985 közt létrejött festmények: viharzó lelki valóságoknak a festés elnyújtott rítusában lecsillapult ábrázolatai. A hosszas, már-már mikroszkopikus felépítés tűzzománcszerű, másíthatatlan kiégetettségbe torkollik; ezoterikusan kikevert, másnál soha nem látott színek töltik ki, miközben egymást helyesbítik, a képek reszketeg körvonalú celláit-mezőit; az előadásmód fonalas, vagyis grafikai: tömegtelen és távlattalan – súlyt, mélységet érzékelünk mégis, mert a megszüntetve-megőrzött tépelődés, tétovázás – megannyi előtörténetként – a képekből teljességgel kikapcsolhatatlan.

Előttünk az 1949-ig készült grafikák is: gettóbeli portrék, szentendrei részletek, asztrálszerű önarcképek, egy hórihorgasan sérülékeny asztalka ceruzarajzai, mind meghökkentően egyéniek és szívszorítóan tragikusak. Mintha a matador egyszer csak megsajnálná a leszúrt bikát, Gedő Ilkát egy-egy rajzának elkészültekor érezhető csüggedés önti el, amelyből egyszerre süt ki a világ feletti meg az ábrázolása feletti szánakozás. Ez nem a munka utáni fáradt kiürültség, hanem sokkal inkább a „csak ennyi" fájdalma. Kész a rajz, jó is lett, de a modell, a művészet, a világ csakugyan csak ennyi?

Minden közelálló pályatársánál (Vajda Júliánál, Vaszkó Erzsébetnél, Bálint Endrénél, talán még Veszelszky Bélánál is) mélyebben gyötörte Gedő Ilkát az ábrázolás végiggondolhatatlansága – éppen mert valamennyiüknél többet gondolkodott róla. A lelki valóságok nonfiguratív kifejezhetősége nem érdekelte. Ugyanezeknek a lelki valóságoknak a figuratív kifejezése azonban olyan transzpozíciós aktusokat kívánt (ezt már 1943-ban, Vajda Lajos emlékkiállításán felismerte), amelyeknek tökéletes átvivő képességében nem lehetett bízni.

Festői hallgatásának évei ugyanúgy, mint aktív évei a verbalitás tengerében teltek. Éjszakába nyúló filozófiai, művészetelméleti viták, sokszor, több nyelven is végigolvasott és kijegyzetelt, nagyon komoly, nemritkán ezoterikus könyvek állították naponta a világ verbális kifejezhetőségének dilemmái elé. Úgy hiszem, minimális követelményként várta volna el a festészettől, hogy a verbalitását megközelítő árnyalatossággal, hűséggel, revelatív erővel számoljon el legalább a lélek világával. Sejtet-

te talán, hogy ha *olyan*, már egyetlen reszketeg vonal is többet tárhat fel a lélekből, mint sok ezer lapnyi szöveg, de ebben nem lehetett száz százalékig biztos. Amikor különleges nevekkel látta el fáradságosan kikevert színeit, vagy jelölő szövegeket vitt be festményeibe, elvileg rendre árulást követett el, mert a dolgot magát próbálva kifejezni, a nevét is segítségül hívta. Amikor a dologról *beszélünk*, már nem róla, hanem inkább a beszédről van szó.

Szándékosan használtam az árulás szót az imént, mert erről többet is kell mondanom. A szóbeliség benyomulása Gedő Ilka színhasználatába, kompozíciós rítusaiba valójában egy ennél sokkal nagyobb festői árulás lehetőségének az elhajtását szolgálta. Élénken foglalkoztatta egy fogalom, amely nem minden művészt foglalkoztat: az ábrázolás becsületessége vagy tisztessége. Megkockáztatom, hogy több évtizedes filozófiai, művészetelméleti vagy akár szépirodalmi (többször végigolvasta például németül Franz Kafkát) önképzése egyetlen célt szolgált, azt, hogy a világ leképezésének számtalan módja közül ő maga a lehető legtisztességesebbet választhassa. Ezt egyáltalán nem etikai értelemben kell értenünk, ahogy zsolozsmázó irodalmárok szokták, hanem ismeretkritikai értelemben.

Tisztességtelennek kell tartanunk a világ leképezésének minden olyan módját, amely a világnak csak könnyített, lekerekített, kézhezállókisajátító, önkényes-önjelölt ábrázolását adja. Ez mind csak „alkotás" Gedőnek és körének a gúnyos szóhasználata szerint, és nem ábrázolás abban az értelemben, ahogyan a nagy művészetről elmondható: nem másolja, nem aposztrofálja a világot, hanem újra- és újrateremti ott kint létező és a műből is kibontható érzelmi és értelmi valósága szerint.

Gedőnek sok fejfájást okozhatott kikövetkeztethető ismeretkritikai meggyőződésének, illetve a festői előadásmódok sokféleségének a látszólagos ellentmondása. A Vajda Lajosról értekező Gedő Ilka 1954 őszén a következő felfedezésre jutott: „olyan biztonsággal tudom, hogy Klee Van Goghnál egy árnyalattal sem tisztességtelenebb, mintha mindkét személy én lennék". A festői tisztesség ismérveként néhány sorral később ezt az egyszerű egyezést nevezi meg: „azt látják-e, amiről vallomást tesznek, vagy pedig hazudnak".

Nem elég tehát, hogy tetszetős, szuggesztív legyen a világról tett művészi vallomás. Az is kell, hogy pontosan megegyezzék a megtapasztalt (lelki) eseménnyel. Ha így van, akkor már tisztességesen lehet minden más festőtől *különbözni* ugyanannak a világnak az ábrázolása közben.

Hajdu István művészettörténész és Bíró Dávid szociológus erőfeszítésének eredményeképpen (György Péter és Pataki Gábor, meg Szabó Júlia vagy Spiró György után, akik Gedő Ilkát már életében is elismerték) most végre már nem azon spekulálunk, hogy ki máshoz lehet hasonlítani Gedő Ilkát. Hajdu írásának egyetlen kérdése: ki volt másoktól függetlenül, önmagához képest Gedő Ilka? Bíró Dávid a könyv definitív erejéhez a szerteágazó hagyaték tudományos felleltározásával és annotálásával járult hozzá.

Hajdu megközelítése nem festészettechnikai, és, mint mondtam, nem is besoroló, hanem ízig-vérig szellemi. Azt hiszem, helyesen, mert Gedő Ilkánál a technika eminensen újra s újra elővett gondolatokból következett. Hajdu István tartalmas esszéje korántsem magyarázza agyon Gedő Ilkát, inkább foglalatot farag a mélytüzű drágakőhöz, aki volt.

GEDŐ ILKA

MTA
Művészettörténeti Kutatóintézet
Budapest
1014 Úri utca

Laczkó Ibolya könyvtárvezető kezébe

Tárgy: Gedő Ilka dokumentáció

Tisztelt címzett!

Levelem mellékleteként megküldöm Önnek az alább felsorolt anyagokat. Kérem, helyezze el őket a Lexikonban. Segítségét előre is köszöni.

Budapest, 1995. május 18.

Üdvözlettel:

Bíró Dávid

Mellékletek:

1. A New York-i Forward, amerikai hetilap 1994. április 1-i számában megjelent, Gedő Ilkáról szóló cikk fénymásolata.

2. A New York-i Cover 1995. áprilisi számában megjelent, Gedő Ilkáról szóló cikk fénymásolata.

3. Gedő Ilka önéletrajz (1 pld. angolul/ 1 pld. magyarul)

4. Gedő Ilkáról 1995. februárjáig megjelent publikációk listája

• GEDŐ ILKA ÉLETRAJZA •

1921. május 26-án született Budapesten. Apja, Gedő Simon, középiskolai tanár, anyja, Weiszkopf Elza, tisztviselő.
1939 Gallé Tibor szabadiskoláját látogatja az év őszén.
1939–42 Családi kapcsolatoknak köszönhetően Erdei Viktor tanítja.
1940 óta szerepel az OMIKE (Országos Magyar Izraelita Kulturális Egyesület) kiállításain rajzaival.
1942–43 Örkényi-Strasszer István magániskolájában rajzol.
1942 Részt vesz a Szocialista Képzőművészek Csoportjának Szabadság és nép című kiállításán a Vasas Székházban.
1945 Beiratkozik a Képzőművészeti Főiskolára, amelyet családi okok miatt csak egy fél évig látogat. Pap Gyulához jár esti krokira.
1946 Férjhez megy dr. Bíró Endre biokémikushoz.
1947 Részt vesz a Szabad Nemzeti Kiállításon a Fővárosi Képtárban.
1950-től hosszú ideig nem vesz részt a művészeti életben.
1962 A Szocialista Képzőművészek Csoportjának jubileumi kiállításán a Magyar Nemzeti Galériában, a galéria három rajzát megvásárolja.
1964 Bálint Endre válogatja és rendezi műteremkiállítását 1945–50 között készült rajzaiból.
1968 után újra rendszeresen dolgozik.
1969–70-ben egy évet Párizsban tölt. A Galerie Lambert két festményét szerepelteti egy kollektív tárlaton.
1974 Felveszik a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának Képzőművészeti Szakosztályába.
1980 Munkáiból retrospektív kiállítást rendez a székesfehérvári István Király Múzeumban.
1982 Újabb festményeinek kiállítása a budapesti Dorottya utcai Kiállítóteremben. (A Magyar Nemzeti Galéria két festményét megveszi.)
1985. június 19-én meghal Budapesten.
1985. június–júliusában munkáiból kiállítást rendeznek a szentendrei Művésztelepi Galériában.
1985. októberében önálló kiállítást rendeznek rajzaiból és festményeiből a Glasgow-i Magyar Kulturális Heteken a Compass Gallery-ben. Művészetét a *Glasgow Herald, The Scotsman, Financial Times, The Times, Daily Telegraph* és az *The Observer* cikkei méltatják.
1987 Retrospektív kiállítást rendeznek műveiből a Műcsarnokban.
1989 Kiállítják rajzait a Szombathelyi Galériában.
1989-1990 Második kiállítása Glasgowban, a Third Eye Centre-ben.
1994 Festményeiből és rajzaiból kiállítást rendeznek a János Gát Gallery-ben, New Yorkban.

MŰVEI KÖZGYŰJTEMÉNYEKBEN

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
István Király Múzeum, Székesfehérvár
Szombathelyi Képtár, Szombathely

• ILKA GEDŐ'S BIOGRAPHY •

1921 May 26, Ilka Gedő is born in Budapest. Her father, Simon Gedő was a secondary-school teacher, her mother, Elza Weiszkopf was a clerk.
1939 Attends the free school of Tibor Gallé in the autumn.
1939–42 Taught by Viktor Erdei, a friend of the Gedő family.
1940 She begins to participate in the exhibitions of the OMIKE (Hungarian National Cultural Society of Jews) with her drawings.
1942–43 Studies at the private school of István Örkényi-Strasszer.
1942 Participates at the exhibition entitled "Freedom and the People" at the Vasas House organized by the Group of Socialist Artists.
1945 Registers in the Hungarian Academy of Fine Arts. She stops her studies after the first semester for family reasons. Attends the evening school of Gyula Pap.
1946 Marries Endre Bíró, a biochemist.
1947 Takes part in the Free National Exhibition of the Fővárosi Képtár (Municipal Gallery).
1950 Begins a long period in which she does not take part in Hungarian art life.
1962 The Hungarian National Gallery acquires three of her drawings shown at the jubilee exhibition of the Group of Socialist Artists.
1964 The painter Endre Bálint selects her works made between 1945 and 1950 for a studio exhibition.
1968 Resumes artistic work.
1969–70 Lives in Paris. The Galerie Lambert exhibits two of her paintings at a group exhibition.
1974 Becomes a member of the Hungarian Fund of Art (Fine Arts Section).
1980 The István Király Múzeum (King Stephen Museum) of Székesfehérvár, Hungary organizes her retrospective show.
1982 Exhibition of her recent work at the Dorottya utcai Galéria, Budapest. The Hungarian National Gallery buys two of her oil paintings.
1985 On 19 June she dies in Budapest.
1985 June–July: one-woman show at the Művésztelepi Galéria (Gallery of the Artists' Colony) in Szentendre.
1985 Her paintings are exhibited at Glasgow's Compass Gallery as part of the Hungarian Arts Season. Articles praise her art in the *Glasgow Herald, The Scotsman, Financial Times, The Times, The Daily Telegraph* and *The Observer.*
1987 Retrospective show at the Műcsarnok (Arts Hall) of Budapest, the biggest and most well-known venue for showing modern Hungarian contemporary art.
1989 Exhibition of her drawings at the Szombathelyi Galéria, Hungary.
1989–1990 Second retrospective show at Glasgow's Third Eye Centre which received as good a press coverage as her first show in Glasgow.
1994 Retrospective exhibition of her art at János Gát Gallery in New York.

WORKS IN PUBLIC COLLECTIONS

Hungarian National Gallery, Budapest, Hungary
István Király Múzeum (King Stephen Museum), Székesfehérvár, Hungary
Szombathelyi Galéria, Szombathely, Hungary

• BIBLIOGRÁFIA • BIBLIOGRAPHY •

GEDŐ ILKA ÍRÁSAI • TEXTS BY ILKA GEDŐ

Levél Kállai Ernőnek, 1949. augusztus, publikálva francia és magyar nyelven • Letter to Ernő Kállai, written in August, 1949 and published in Hungarian and French: *István Király Múzeum katalógusa.* • *Catalogue of King Stephen Museum,* Székesfehérvár, 1980. július. ♦ Vajda Lajosról. 1954 • An Essay on Lajos Vajda, 1954. *Holmi* No. 12, Budapest, 1990. Introduction by Dániel Bíró.

ÍRÁSOK GEDŐ ILKÁRÓL • TEXTS ON ILKA GEDŐ

Szabó Júlia: Gedő Ilka rajzai és festményei. (katalóguselőszó) • The Drawings and Paintings of Ilka Gedő. (catalogue preface) *István Király Múzeum,* Székesfehérvár, 1980. július 6. ♦ Lukácsy Sándor: Színek, kontúrok, aszimmetriák • Colors, Contours, Asymmetries *Élet és Irodalom,* Budapest, 1980. július 26. ♦ Antalfi Mária: Gedő Ilka kiállítása • Ilka Gedő's Exhibition, *Új Élet,* Budapest, 1980. augusztus 1. ♦ Gedő Ilka kiállításáról (6 reprodukcióval) • About Ilka Gedő's Exhibition (with 6 reproductions) *Látóhatár,* Budapest, 1980. szeptember ♦ Gedő Ilka kiállításáról (reprodukciókkal) • About Ilka Gedő's Exhibition (with reproductions) *Élet és Irodalom,* Budapest, 1982. július 22. ♦ Bán András: Gigantikus vásznak, szalonfestmények, elvarázsolt kertek • Gigantic Canvasses, Drawing-room Paintings, Enchanted Gardens, *Magyar Nemzet,* Budapest, 1982. augusztus 15. ♦ Ury Ibolya: Katalógus bevezető Gedő Ilka kiállításához • *Catalogue Introduction:* Ilka Gedő's Exhibition, Dorottya utcai Galéria, Budapest, 1982. július. ♦ Bálint Endre: Életrajzi töredékek • Biographical Fragments, *Életünk,* Szombathely, 1981/2. 1983/1. ♦ Spiró György: Katalógus bevezető Gedő Ilka kiállításához • Catalogue Introduction: Ilka Gedő's Exhibition, Művésztelepi Galéria, Szentendre, 1985. június ♦ Antalfi Mária: A festő Gedő Ilka, 1921–1985. • The Painter Ilka Gedő, 1921–1985, *Új Élet,* Budapest, 1985. július 1. ♦ Szabó Júlia: Gedő Ilka halálára • Obituary on Ilka Gedő, *Élet és Irodalom,* Budapest, 1985. június 27. ♦ Lukácsy Sándor: Gedő Ilka • Ilka Gedő, *Új Írás,* Budapest, 1985. július. ♦ Bán András: Művirágok • Artificial Flowers, *Magyar Nemzet,* Budapest, 1985. július 15. ♦ Losonci Miklós: Gedő Ilka festményei. Szentendre, Művésztelepi Gáléria • Ilka Gedő's Paintings. Szentendre, Művésztelepi Galéria, *Új Tükör,* Budapest, 1985. július 4. ♦ Antalfi Mária: Gedő Ilka kiállítása • Ilka Gedő's Exhibition, *Új Élet,* Budapest, 1985. augusztus 15. ♦ Newsletter No. 176, Compass Gallery, Glasgow, September, 1985 ♦ Carrell, Christopher (ed): Contemporary Visual Art in Hungary. Eighteen Artists from Hungary. Texts by Paul Overy and Péter Kovács. Published by Third Eye Centre, Glasgow and The István Király Múzeum, Székesfehérvár, October, 1985 ♦ Kovács Péter: Ilka Gedő. In Contemporary Visual Art in Hungary. *Catalogue,* Compass Gallery, Glasgow, October, 1985 ♦ Henry, Clare: Chance to Gain Unique Perspective. *The Glasgow Herald,* Glasgow, 1 October, 1985 ♦ Coia, Emilio: Hungarians Occupy Glasgow. *The Scotsman,* Glasgow, 7 October, 1985 ♦ Packer, William: Hungarian Arts in Glasgow. *Financial Times,* London, 8 October, 1985 ♦ Mullaly, Terence: 18 Hungarians in Glasgow. *The Daily Telegraph,* London, 9 October, 1985 ♦ Fergusson, William: Hungarian Arts in Glasgow. *The Times Educatonal Supplement,* London, 11 October, 1985 ♦ Henry, Clare: Ilka Gedő. Compass Gallery, Glasgow: *The Glasgow Herald,* Glasgow, 11 October, 1985 ♦ Henry, Clare: Hungarian Arts in Glasgow. *Arts Review,* Glasgow, 11 October, 1985 ♦ Shepherd, Michael: Hungarian Temperament. *Sunday Telegraph,* London, 27 October, 1985 ♦ Taylor, John Russell: Brilliant exponent of an outdated style. *The Times,* London, 29 October, 1985 ♦ Feaver, William: Along with a gipsy band. *The Observer,* London, 27 October, 1985 ♦ Henry, Clare: Hungarian Arts Glasgow. *Studio International,* London, vol. 199, Number 1012, 1986 ♦ Bán András: Magyarok Skóciában • Hungarians in Scotland, *Élet és Irodalom,* Budapest, 1985. november 8. ♦ Gyetvai Ágnes: Az „én múzeumom" Székesfehérvárott. • My 'Personal Museum' at Székesfehérvár, *Magyar Nemzet,* Budapest, 1986. január 27. ♦ Ury Ibolya: Magyar művészet Glasgowban • Hungarian Art in Glasgow, *Művészet,* Budapest, 1986. október. ♦ György, Péter – Pataki, Gábor: Two Artists Rediscovered: Ilka Gedő and Béla Fekete Nagy. *The New Hungarian Quarterly,* Budapest, vol. 27, No. 101, 1986 ♦ Szabó, Júlia: Ilka Gedő's Paintings. *The New Hungarian Quarterly,* Budapest, 1987, winter. ♦ Gedő Ilka öröksége (reprodukciók)• Ilka Gedő's Heritage (reproductions) *Élet és Irodalom,* Budapest, 1986. augusztus 1. ♦ Bán András: Gedő Ilka grafikái • Introducing Ilka Gedő's Graphic Work, *Élet és Irodalom,* Budapest, 1986. november 28. ♦ Acsay Judit: Magyar művészet Glasgowban • Hungarian Art in Glasgow, *Művészet,* Budapest, 1986. október. ♦ Vadas József: Kívül-belül • Outside-Inside, *Élet és Irodalom,* Budapest, 1987. május 1. ♦ Hudra Klára: Gedő Ilka festményei • The Paintings of Ilka Gedő, *Új Tükör,* Budapest, 1987. május 17. ♦ Hajdú István: Festmény az egész világ • The Whole World is a Painting, *Magyar Nemzet,* 1987. május 20. ♦ Mészáros F. István: Hold-maszkok, tündöklő háromszögek • Moon-Masks, Glittering Triangles, *Nappali Ház,* 1993. V. évf. III. sz. ♦ Szabó Júlia: „A valóság mezében" Gedő Ilka művészetéről • "In the Guise of Reality" Ilka Gedő's Art, *Új Művészet,* 1993/5. ♦ Virbasius, Madeline A.: Ilka Gedő. Hungarian Masterworks First Showing in New York. *Cover Magazine,* March, 1994 ♦ Century, Douglas: 100 Years in the Avant-Garde. Liberated From the Basements of Budapest, Hungarian Jewish Artists Arrive in New York. *Forward,* April 1, 1994

GEDŐ ILKA fest.

OMIKE 1909-1944 299
301
527
549

A Magyar Nemzeti Galéria
tisztelettel meghívja

GEDŐ ILKA

| 1921 - 1985 |

festőművész kiállításának
megnyitójára
2004. november 18-án,
csütörtökön 16 órára

Megnyitó beszédet mond
Kovalovszky Márta
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető
2005. március 31-ig
Budavári Palota
C épület III. emelet

GEDŐ ILKA

|1921–1985|

festőművész

kiállítása

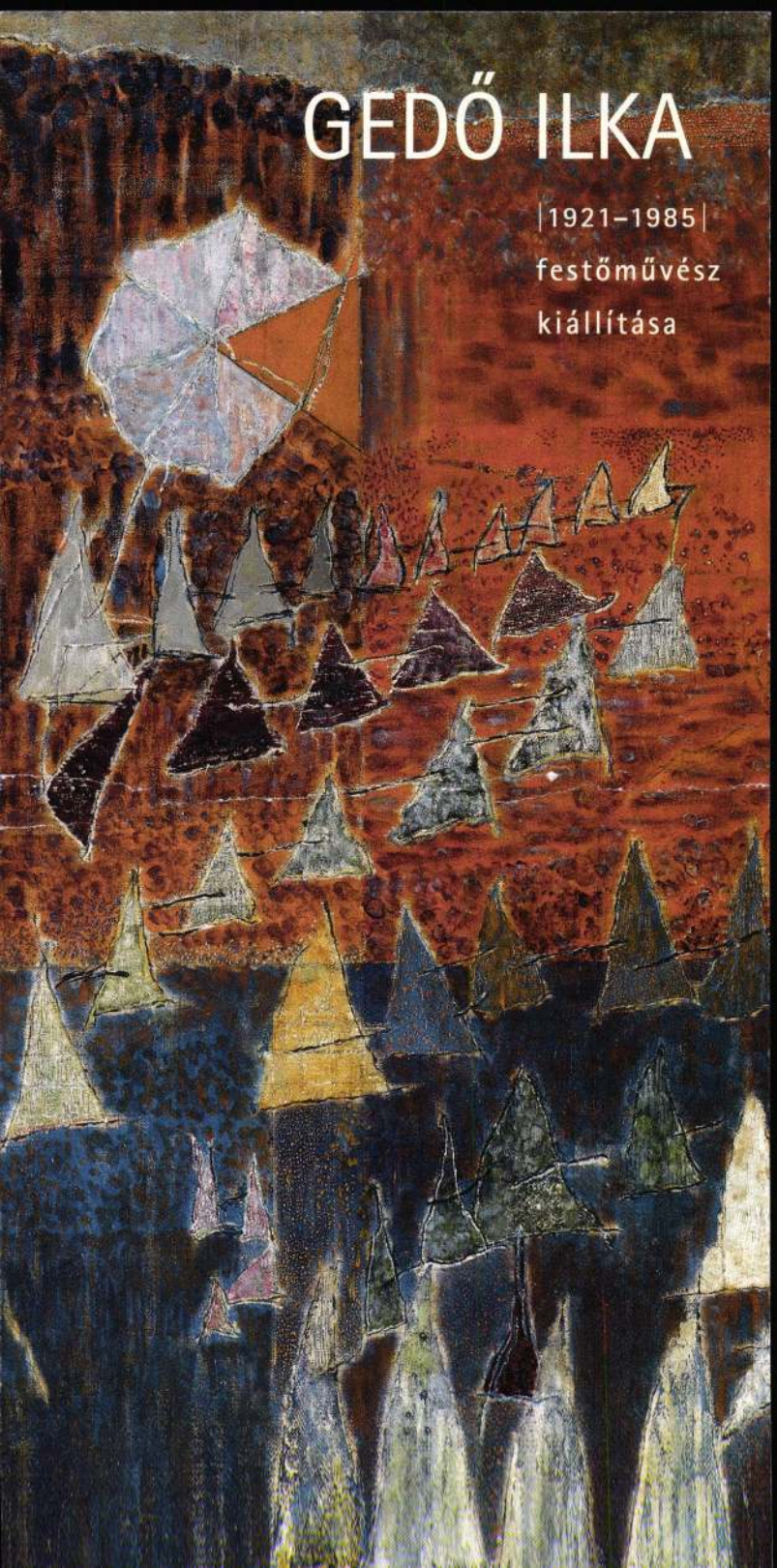

70. **Gedő Ilka** (1921-1985)

Zöld hátterű rózsakert, 1981
Olaj vászon 72 x 50 cm
Jelzés nélkül
A kereten hátul Gedő Ilka hagyatéki bélyegző

Kikiáltási ár: 750 000 Ft

Kiállítva:
- Gedő Ilka festőművész kiállítása, a Műcsarnok Dorottya Utcai Kiállítóterme, Budapest, 1982, 34. tétel
- Gedő Ilka (1921-1985) festőművész kiállítása, Művésztelepi Galéria, Szentendre, 1985, 37. tétel
- Ilka Gedő (1921-1985) Retrospective and Memorial Exhibition of Drawings and Paintings Compass Gallery, Glasgow, 1985, 18. tétel
- Gedő Ilka retrospektív kiállítása, Műcsarnok, Budapest, 1987, a kiállított művek katalógusban szereplő felsorolásában 28. lapon szerepel a mű
- Ilka Gedő: Paintings, Pastels, Drawings 1932-1986, Third Eye Centre, Glasgow, 1989, 242. tétel
- Ilka Gedő (1921-1985) Retrospective Exhibition March 1 to March 31, Janos Gat Gallery, New York, 1994

Reprodukálva:
- A glasgow-i *Compass Gallery* meghívójának 6. oldalán,
- a *Műcsarnok Dorottya Utcai Kiállítótermé*-nek 1982. évi katalógusában (6. o.),
- a szentendrei *Művésztelepi Galéria* 1985. évi katalógusában (6.o.),
- a glasgowi-i *Third Eye Centre*-ben rendezett katalógus meghívóján,
- valamint a www.adam.hu/gedo honlapon.

Proveniencia:
- A művész gyermekei

Gedő Ilka pályája

Gedő Ilka 1921-ben születetett Budapesten. Már 1940 előtt grafikusként szerepelt az OMIKE kiállításain. A háború után készített önarcképei mesterkéltség nélküli önvizsgálatukkal keltik fel a néző figyelmét. Ezek a rajzok egyszerre idézik fel a fizikai valóságot és finom érzelmi érzékenységről tesznek tanúságot. Gedő Ilka 1949-ben úgy döntött, hogy abbahagyja a művészeti tevékenységet, és számos művét megsemmisítette. Ebben az időszakban kiterjedt művészetelméleti tanulmányokat folytatott. 1969-től 1985-ben bekövetkezett haláláig terjedő rendkívül intenzív, második alkotói korszakában Gedő Ilka legtöbb műve olajfestmény. Gedő Ilka műveit számos magyar és külföldi múzeum őrzi (British Museum, Kunstmuseum Düsseldorf, a New York-i Zsidómúzeum és az Israel Museum). (Ez utóbbi kettőben a művész alkotásai gyűjteményes kiállításon is szerepeltek.)

A Zöld hátterű rózsakert

Az 1981-ben keletkezett *Zöld hátterű rózsakert* az egymással szoros kapcsolatban álló rózsakert-sorozat és művirág-sorozat egyik legkiemelkedőbb alkotása. A kép szépségét a végsőkig kiérlelt - Pierre Bonnard színvilágára emlékeztető - színkultúra fokozza, amely biztonsággal mozog a meleg és hideg színek tartományában. Így lesz minden egyes Gedő-kép külön világ, amelyet a színeknek természetben nem látott, csak a művész által megalkotott harmóniája jellemez. Egyik kritikusa azonban jól látja: "Gedő Ilka már egy szétesett világra borítja nosztalgikusan fájdalmas színfátyolát, amelynek hideg és meleg kontrasztjai mindig valamilyen megnevezhetetlen szorongás tonalitása felé törekednek." (Mészáros F. István, 1996, 102.)

A festő alkotói módszerével kapcsolatban Gyetvai Ágnes kéziratban fennmaradt, összefoglaló értékelése megállapítja: "Bármennyire is idegenkedett Gedő Ilka elvben a nonfiguratív festészettől, műveinek alapsíkja az absztrakt festészet szabályszerűségei szerint épül fel. Minden egyes kép esetében hosszan kísérletezett, tervezett, írásban vázlatolt. 88 füzet van tele ilyen jegyzetekkel. Így építette fel a gyakran vízszintes és függőleges színsávokra osztott kompozíció harmóniáit és kontrapunktikáját. Nem keverte a színeket, hanem rétegenként hordta fel egymásra őket. Így jött létre az optikai színkeverés. Ettől szinte tárgyszerűen megvastagodott az alapstruktúra, amely a *colour field painting* hatásaira emlékeztetően atmoszférikus, pszichikai kisugárzó erőt kölcsönöz a háttérnek. A képek színvilágához emellett szorosan hozzátartozik a színek szubjektív, szintén minden egyes mű esetében részletesen indokolt, kidolgozott és naplózott, költői szimbolikája. A műstruktúra második rétege az ábrázoló réteg. A képen gyakran kitépett jegyzetlapot láthatunk, ami Gedő Ilkának arra a módszerére utal, hogy a legtöbb festményét korábban jegyzetfüzetbe gyűjtögetett apró vázlatok alapján készítette. A festői alapsíkot máskor belső keret fogja körül annak jelképéül, hogy az alap « élő anyagi valóság », termőtalaj, placentaszerű képződmény, amelyből szervesen születnek a jelentésteli ábrák, virágok figurák."

Analógiák

Gedő Ilka a magyar művészet magányos alkotóinak egyike. Nem kötődik sem a magyar, sem az egyetemes művészet történetének avantgárd vagy tradicionális vonulataihoz, sőt példa nélküli alkotói módszere azt is lehetetlenné teszi, hogy életművét sikeresen vessük össze a művészettörténet formailag esetleg hasonló példáival. (György-Pataki-Szabó-Mészáros, 1997, 7. o.)

M.G.

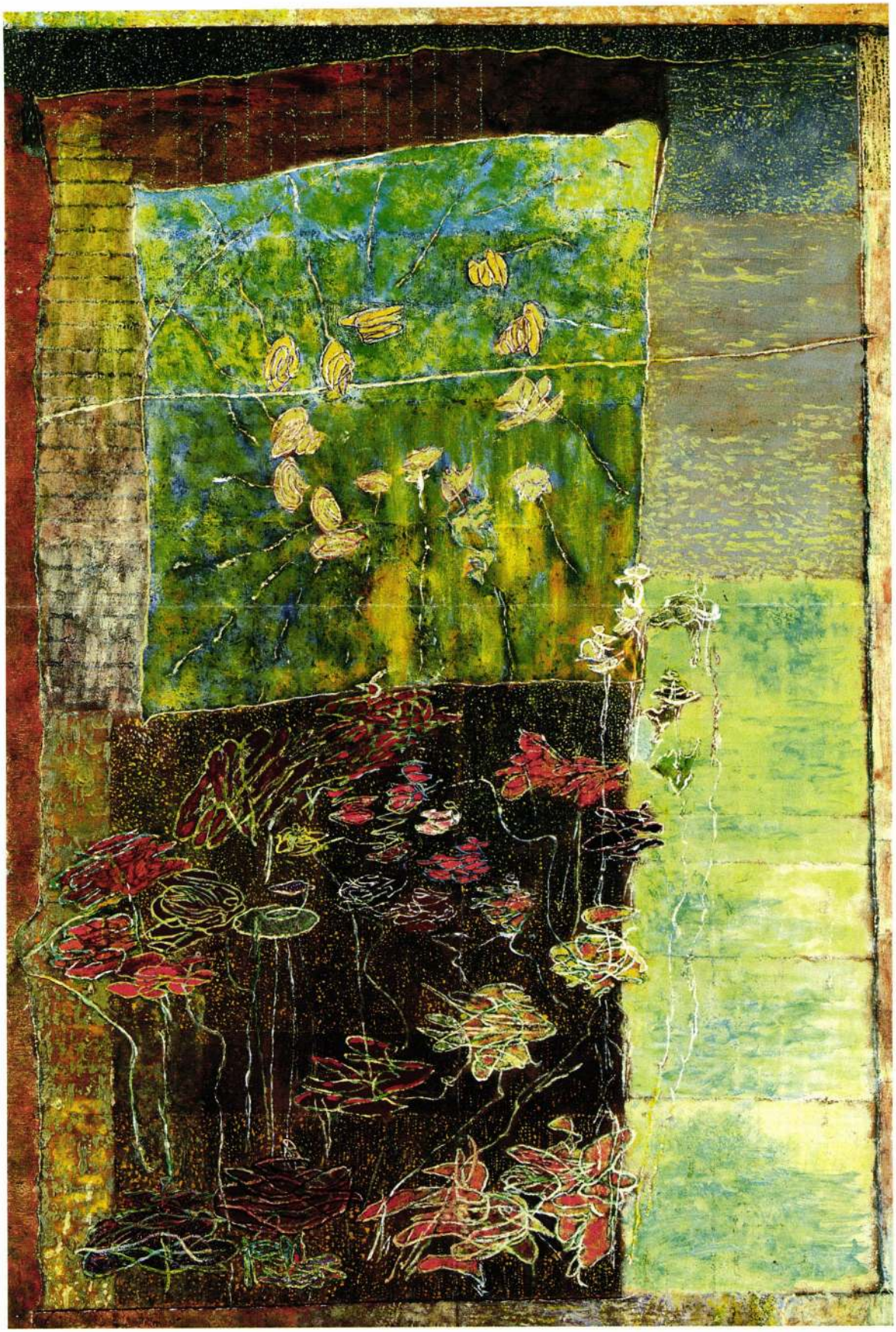

70.

71.

71.◄
Kmetty János (1889-1975)

Birkózók
Akvarell, papír 21 x 15 cm
Jelezve jobbra lent: Kmetty
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

72.

72.◄
Ruttkay György (1898-1975)

Csárdás
Akvarell, papír 41,5 x 30,5 cm
Jelezve jobbra lent: Ruttkay 924.
Kikiáltási ár: 400 000 Ft

GEDŐ ILKA

Magyar Hírlap 34. évf. 229. sz.
2001. okt. 8. 12. l.

Rajzok és pasztellek

(MH) Gedő Ilka műveiből nyílt kiállítás a Kiscelli Múzeumban Rajzok és pasztellek címmel. Láthatók többek között a művész sorozatai: Az 1946–47-ben készült Ganz-gyári rajzok, az Asztal sorozat és az önarcképei, melyek a gettóban készültek. A tárlat október 28-áig tart nyitva.

1264. SZEGŐ GYULA

Édes Lajosom,

□ <——— régi hazám nyelvén ir

igy, valahogy közelebb érzem magam

Színek és vonalak költészete – Gedő Ilka: Apa két gyerekkel, 1969–1970

nogatója: PANNON GSM

Folytatás 25. oldalról

A Magyarországon forgalomban lévőket is használjuk, és magyar nyelvű kivonatokat is készítünk belőlük – mondja az iskolaigazgató. – A gyerekek megválaszthatják, hogy melyik nyelven felelnek. Szabadon dönthetnek arról is, hogy melyik nyelvet akarják emelt szinten tanulni, és érdekes módon sok szlovén anyanyelvű is a magyar mellett dönt. Azt is választani lehet, hogy ki melyik nép történelmével akar behatóbban foglalkozni. A magyar oktatási minisztériumhoz is pályázunk taneszközökért, pedagógusaink nyáron Budapesten a Fővárosi Pedagógiai Intézetben vesznek részt továbbképzésen" – sorolja az iskola vezetője.

„Engem egyáltalán nem zavart, hogy két tanár volt az órákon – emlékszik alsós éveire Martisek Mihaela, ötödik osztályos. A vegyes házasságban született kislány hibátlan magyarsággal beszél. – Otthon inkább magyarul beszélek, bár az iskolában azért szlovén nyelven felelek."

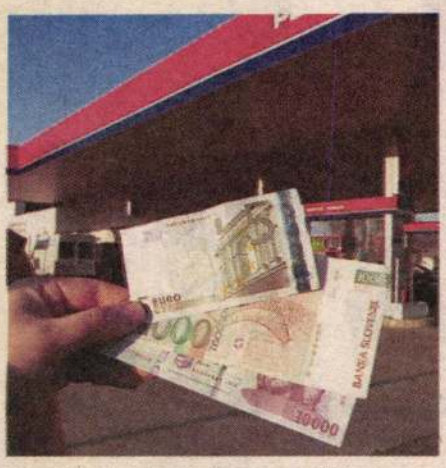

A legtöbb benzinkútnál a Muravidéken elfogadják a forintot és az eurót is

Dobronakról a szlovéniai magyarság központjába, Lendvára tartunk. Útközben kis, egyutcás magyarlakta falvakon megyünk keresztül. Aki azt hinné, hogy Dobronakon kirakatiskolába csöppentünk, téved, a szomszéd faluban, Göntérházán is hasonlót látunk.

Fele magyar, fele szlovén

A Muravidéken öt községben – Magyarországon az egykori járásnak megfelelő egységben – élnek magyarok: a lendvai, a dobronaki, a Moravske Toplice-i, a salovci és a hódosi közigazgatási területen. A magyarok aránya Hódos községben a legmagasabb, mintegy 80-85 százalék.

Lendva négyezer lakosú település, felefele arányban lakják szlovének és magyarok. A városka osztrákos rendezettséget és tisztaságot mutat, csak az utak nincsenek olyan jó karban, mint a sógoréknál. A legjelentősebb lendvai műemlék a szépen felújított vár, amelyben galéria és múzeum van. A turisták a műemlékek mellett a termálfürdő miatt keresik fel a várost.

„A szlovéniai magyarság jelenlegi jogainak kilencven százalékát még Jugoszláviától kapta – mondja el Tomka György, a Muravidéki Magyar Önkormányzati Közösség (MMÖNK) elnöke. – Szlovénia létrejöttekor, 1991-ben a közt
tette, hogy jogaink
Az alkotmány szeri
hatjuk címereinket,
teket, társaságokat,
kat szabadon ala
megkérdezésünk n
tatni. Súlyos gond
munkra is, hogy a
mány nem tudott
a két ország között
szlovén tagság utá
Szlovénia ugyanis
gedné Horvátorsz
tengerparti részel
magyar falvak, n
földjei egy másik
„A szlovén állam
de a gyakorlatban
velük – állapítja
MMÖNK hivatal
magyar és az olasz
nos nemzeteknek
a 90 tagú szlovén
képviselő Pozsane
a hivatalokban ol
niuk, akik szlové
nek. Sok helyen n
„A szlovéniai
problémája a b
György. – Sok a
mindig a kisebb
Magyarellenes n
csére ritkán fordu
gok sajnos terüle
vidékeken, ahová
fiataljaink elköltö

Színek és vonalak művészete

Gedő Ilka: Alvó nő a gettóban, 1944

úra támogatója: PANNON GSM Az elvonni.

báróné legkedvesebb cselédje. fiatal lányként került az uradalomba, de El- a báróné rövid idő múlva bizalmába fogad- a. A bárónő büszke volt bársonyos bőrére, a nélyen kivágott ruhákat kedvelte, dekoltá- zsának szépségét idős korára is megőrizte. Kényelemszeretetéről amúgy legendák ke- ringtek. Kató feldúlva panaszolta egyszer anyámnak, hogy Elza úrnő még arra sem képes, hogy az alsószoknyáját rendesen megkösse. Épp vendégségbe igyekeztek a szomszédos uradalomba, amikor kiszállt az automobilból, s az intim ruhanemű meg

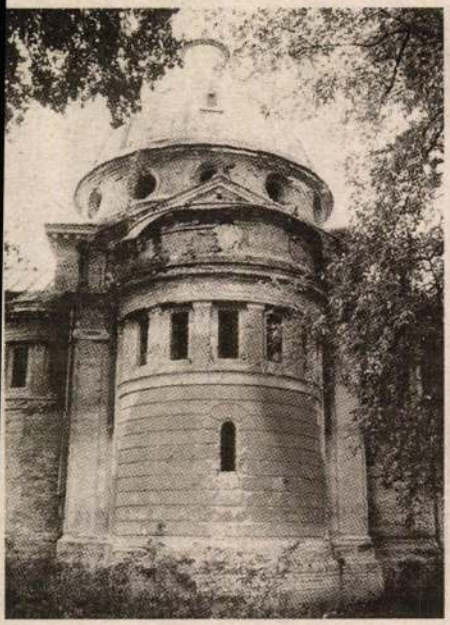

Szentegáti romos emlékek

Kázmér, Kossuth rancsnoka volt, aki a bukása után emigrálni k kainak egy részét a csász kálta. A gróf párizsi, illet ciójában meglehetősen k folytatott, amihez persz szüksége. Hiteleket vett dermann bankháztól, an család grazi posztóüzen nak, az ékszer-kereskedő több országra kiterjedő b nek köszönhetően kom szert. Biedermannéknak tartozott, felvetődött há kincstár, valamint Kázm a baranyai Batthyány-b törlesszék a bankháznak elfogadták az ajánlatot, a dig kifizették a Batthyány téka a kastélyt a családi k kor erdőségekkel, patak pos, mocsaras területen kot teremtettek. A szente rehozó Rudolf 1902-ben és bárói rangot kapott. dermann Rudolf aztán arát Elsa Bleichrődernek ként nem volt más, mint gazdagabb bankárjának Bismarck személyes ba A házaspárnak két gyerm és Imre. Eleket harminc lag vérbaj vitte el, a kiseb daszép asszonyt hozott a szőke, vállig érő hajú nő táka. Kínosan ügyelt sudá háromszor állt mérlegre

A kultúra támogatója: PANNO

Színek és vonalak művészete

Gedő Ilka: Kupolás rózsakert, 1970–1972

információk praktikus megosztása? – teszik tehát föl a kérdést sokan, ha belebotlanak az ún. bloggerek írásaiba. A bloggerek azok, akik megtalálták a módját annak, hogy megosszák gondolataikat a nyilvánossággal. A lehetőségre sokan nem figyeltek még föl,

Színek és vonalak művészete

Gedő Ilka: Rózsakert háromszögletű ablakkal, 1979–1980

ladva igyekszünk összezagyválni azt a keveset is, amit Önök a jogalkalmazásról, a bírósági gyakorlatról tudnak.

Műsorunkra komoly veszélyt jelentene, ha gondolkodó egyed vagy avatott szakmai közönség is nézné, ezért beiktattunk egy tesztet. Úgy hirdetjük magunkat, hogy ez a „hitelesség, érzelmek, izgalmak, megoldások" show-ja, de azért azt is megjegyezzük, hogy amit látnak, annak semmi köze valóságos személyekhez, történésekhez. Ergo: csak az hiteles, ami meg sem történt! Akinek nem tűnik föl ez az apró ellentmondás, az bizonyosan rajongónk lesz, ő nem fog duzzogni, ha részletes indoklás nélkül mondunk ítéletet, akár a Tanú című filmben.

Aki minket szeret, azt nem zavarja, hogy a pongyola ügyész gyilkosságot mond emberölés helyett, hogy amit lát, az a bizonyí-

és a mindenn
szetákolt száll
szaktudor, sen
lik oly rejtélye
izgalma mind

Szerkesztési
nak. Tudjuk,
Ezért (ahogy
esetekben), az
bukott dilettán
előtt gubbaszt
vagy épp a vád
misséggal és b
idegen szöveg
siker borítéko
tudjuk, hogy
hetségtelenek

Sokat tanul
Olyan konflik

Robert Rodriguez
amerikai filmrendező siker-filmeket csinál, de független akar maradni. Operatőr, rendező, vágó, és maga írja a zenét is. Afféle macsó, ám a látszat csal
33. oldal

GEDŐ ILKA

ahogy tetszik

Törös művirág, 1974

Önarckép kalappal, 1948

SZÍNEK ÉS VONALAK *költészete*

Sajátos pályát bejáró művész tárlata látható Budapesten, a Raiffeisen Galériában január 11-éig. A Magyar Nemzeti Galéria tulajdonából Gedő Ilka (1921–1985) senki máshoz nem hasonlítható festészete és rajzművészete tárul az érdeklődők elé. Némelyik alkotás most szerepel először a nyilvánosság előtt. Az egyéni kiállítás lényegre törő leporellója mellett az igényesebb művészetbarátok részletes elmélyülését is kiválóan segíti az a vastag album, amely ezzel egy időben jelent meg magyar és angol nyelven a Gondolat Kiadónál, Hajdu István bevezető eszmefuttatásával. Gedő Ilka életéről, munkásságáról, szellemi hátteréről még többet tudhatunk meg biokémikus férje – Bíró Endre – részletes „leltározásából". Ezt felesége halálának évében készítette (a precíz leírás és emlékezés a közös élményekre részben a súlyos veszteség feldolgozását is segíthette), majd a következő esztendőben olyan adatokat jegyzett föl, amelyeket csak ő ismert.
Folytatás a 32. oldalon

ahogy tetszik

„Nem vagyunk méltók a

Czeizel Endre könyvének második, jelentősen bővített kiadása A magyarság genetikája címmel jelent meg. Megtudhatjuk belőle például, hogy a kevert génjeink nem nagyon különböznek az európai átlagtól.

Azt állítja a könyvében, hogy lényegében a magyarok kevert génjei nem különböznek az európaitól. Van-e valami sajátosságunk?

Az európai népekre jellemző génállományhoz képest a közép-európaiak minimális eltérést mutatnak. A magyarságon belül két etnikai csoportban: a zsidóságban és a cigányságban található bizonyos különbözőség. Ez érthető, mivel ők főleg a XVIII. és a XIX. században csatlakoztak a magyarsághoz nagyobb tömegekben, és gyakran egymás között házasodtak. Ezen túl a magyarság a közép-európai népektől genetikailag nem különböztethető meg, tehát – jelképesen szólva – testvérek vagyunk. Jó lenne, ha ez a kapcsolatainkban is tükröződne. A Kárpát-medence olyan európai útkereszteződési központ volt, ahol nemcsak a kultúrák és vallások, hanem az emberek is állandóan kereszteződtek.

Kimondható-e, hogy a más-más típusú gének hordozói hosszabb, rövidebb ideig élnek, nyugodtabbak, indulatosabbak? Vagy ezek inkább társadalmi meghatározottságok?

Társadalmiak. Szokás beszélni magyar, francia, angol nemzeti karakterről, mivel úgy véljük, hogy például az angol hidegvérű, a francia kicsit bohémebb, a magyar pedig sírva vigadó, mert vagy azt hiszi, hogy ő a legjobb, vagy azt, hogy ő a legrosszabb.

Hogy az olasz vagy a spanyol sokat gesztikulál, annak sincs genetikai oka?

Nem hiszem. A gének csak a nagyon ősi emberi tulajdonságokat határozzák meg. Hasonulunk a családhoz és a nagyobb közösségeinkhez, gyerekkorunkban bevéső dnek bizonyos minták a tudatunkba. Például az öngyilkosság nem különösebben öröklődik, mégis ha ön öngyilkos lesz, akkor harmincötször nagyobb a valószínűsége annak, hogy a gyereke is az lesz. A nevelés pedig meghatározza a szociokulturális öröklődést.

Ez magyarázza, hogy Magyarország hosszú ideig világelső volt az öngyilkosságok terén?

Igen. Mindegyikünk életében vannak mélypontok, amikor eszünkbe jut, hogy érdemes-e élni. Ha apánk vagy az anyánk is öngyilkos lett, illetve a magyar dzsentri és paraszt is gyakorta főbe lőtte vagy felakasztotta magát, akkor ez a ragály ránk is kiterjedhet. Az első magyar szépségkirálynő öngyilkossága után kimutathatóan megnőtt az öngyilkosság aránya.

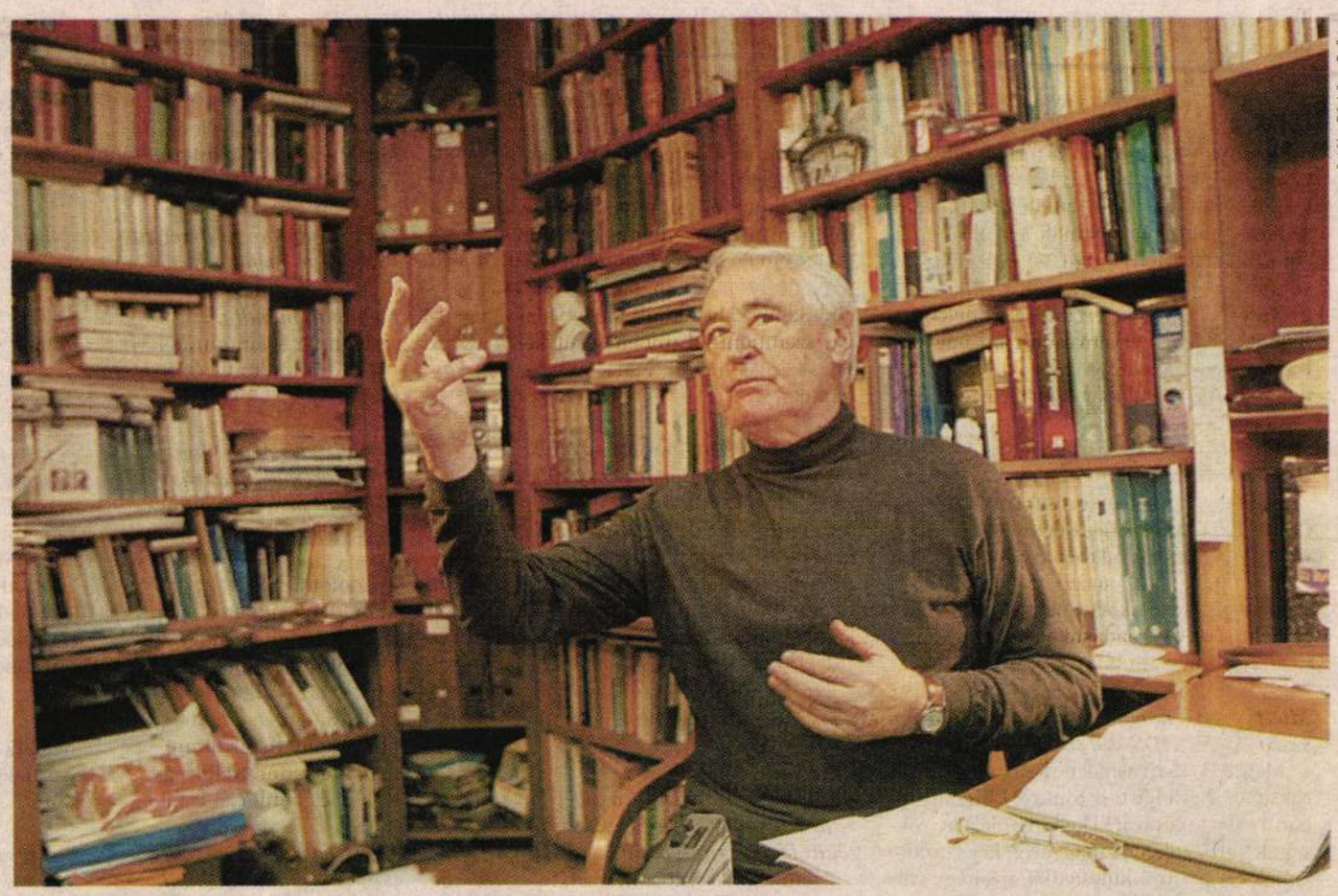

fotók: Sárközy György

A genetikus szerint a politikusoknak nem azt kellene kérdezgetniük, hogy ki és mi a magyar, hanem azt, miért érdemes magyarnak lenni

Gének esetén minél kevertebb, annál jobb?

Igen. Ez is mutatja, hogy a rasszista maszlag, a „fajtisztaság", vagyis a gének azonossága mekkora baromság. A „vértisztaság" azt jelenti, hogy közeli, csaknem rokonságban lévő emberek nemzenek utódokat. Ha egymás között házasodunk, akkor a hibás lappangó génjeink inkább összetalálkoznak. Ezzel szemben ha távolabbi egyedek kereszteződnek, akkor érvényesül az úgynevezett genetikai életerő.

Ha ilyen jók a génjeink, miért halnak meg nálunk sokkal hamarabb az emberek?

Az érthető, hogy a közeli Ausztriában miért élnek tovább az emberek, magasabb az életszínvonaluk és kedvezőbb az életmódjuk. De a nálunk rosszabbul élők is megelőznek minket a halandóság terén. A magyarázat az önpusztító életmódunk. Emiatt vagyunk Európa beteg nemzete. Nem vagyunk méltók a génjeinkhez. Józan Péter vizsgálata szerint a magyar nép három évvel él rövidebb ideig, mint ahogy azt a szociokulturális helyzete indokolná. Lelkileg sérülékenyebbek vagyunk, mint például a románok vagy a szlovákok.

Többet iszunk, többet dohányzunk, többet vagyunk idegesek?

Igen. A történelmi-társadalmi körülmények miatt, azt hiszem, a magyarság elvesztette az önbecsülését. Aki becsüli magát, vigyáz az egészségére: nem cigarettázik, mértékletesen eszik, iszik, sportol. A Nobel-díjas tudósok például általában kilencvenéves korukig éltek, mert vigyáztak magukra.

Közép-európai helyzetünk nem lehet az oka ennek? A Kádár-rendszerben ismertük a nyugati életszínvonalat, de esélyünk sem volt rá, hogy ezt elérjük. Ma is sok olyasmit látunk, amit nem tudunk megvenni.

Ez is igaz. Mi voltunk a „kelet-európai barakk" Svájca. Mehettünk külföldre, láttuk a nyugatiakat, és mi is szerettünk volna ugyanúgy élni, mint ők. Ezért aztán elkezdődött a két műszak és a hétvégi extra hajtás. A nyugati péntek délben abbahagyja a munkát, és hétfőn jól kipihenve folytatja. ►

A Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
meghívja Önt

GEDŐ ILKA
Rajzok 1948–49
című kiállítására

2001. október 5-én, péntek 18 órára
a Kiscelli Múzeum Oratóriumába.

Megnyitja: **dr. Szabó Júlia**
művészettörténész

Megtekinthető 2001. október 5.–október 28.

Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum, Templomtér
1037 Budapest, Kiscelli utca 108. Megközelíthető a Kolosy térről a 165-ös autóbusszal
tel./fax: 388-74-17, e-mail: h13293fit@ella.hu http://www.btmfk.iif.hu/

Fk.: dr. Bodó Sándor a BTM főigazgatója

DÍJ HITELEZVE
Budapest Pf. 4.
1250

Tímár Árpád
Budapest
Üllői út 119.
1094

GEDŐ ILKA

Rajzok 1948–49

Balkon 1994/5

GEDŐ ILKA MŰVÉSZI

örökségéről

beszélgetett Hernádi Miklós az elhunyt művésznő fiával, Bíró Dáviddal a Balkon 94/2 számában. Rendkívül fontos, s talán még nem elkésett feladat Gedő Ilkának, ennek a kivételes érzékenységű művésznek az újrafelfedezése és elhelyezése a modern magyar művészet folyamatában. Az is igen örvendetes, hogy mindezt a kiváló művésznő fia, Bíró Dávid szorgalmazza, lelkesen és kitartóan. Remélem, hogy a szakma és a közönség türelmetlenül várja egy gyűjteményes Gedő Ilka (és talán egy Vajda Júlia) poszthumusz kiállítás megrendezését, nem csekély művészi élményt és meglepetést okozva a csaknem ismeretlenségből felbukkanó, sajátos egyéniséget megjelenítő műalkotások soha nem látott, együttes bemutatásával. Számos súlyos adósságaink egyikét törleszthetnénk e művészi rendezvénnyel.

A dicséretes beszélgetésnek azonban akad néhány olyan állítása, amely bizonyára Bíró Dávid jogos felháborodásából és hiányos tájékozottságából fakad, és nem segíti Gedő Ilka életének és művészetének tisztázását. Gondolok itt Bíró Dávid feltételezésére, hogy családját, illetve édesanyját „Nagyon ambivalens viszony fűzte ... Bálint Endréhez... Emlékszem például hogy anyám sírva ül, apám próbálja vigasztalni, mert éppen kisütötték (én húztam alá), hogy Bálint megakadályozta anyám egyik kiállítását." Továbbá: „mikor itt akasztották a munkásokat, s a magyar írók színe-java börtönben ült, Bálint Endre négyéves párizsi tanulmányútra mehetett". Ráadásul Bíró D. tévedéseit megtoldja homályos célzásokkal Bálint és Aczél György állítólagos kapcsolatáról, mely szerepet játszott volna Gedő Ilka elnémításában.

Kár! Gedő Ilka emlékét és művészetét nem nemesítik a gyanús pletykák és csalóka emlékek. Engedje meg, Bíró Dávid, hogy minden elismerésem és tiszteletem mellett megkíséreljem helyükre tenni a tényeket.

Gedő Ilka első kiállítását, az 1945–50 között készült műveiből Bálint Endre rendezte 1964-ben, és ő mondta a megnyitó beszédet. Bíró Endre, Dávid édesapja igen elismerően írt és nyilatkozott barátjának, Bálintnak a feleségét, Ilkát támogató igyekezetéről. 1985-ben ugyancsak Bálint rendezte Gedő Ilka szentendrei kiállítását, és jelentősen közreműködött az 1987-es poszthumusz kiállítás létrehozásában. Az állítólagos 4 éves „tanulmányút" (öt és negyed éves volt) távolról sem volt tanulmányútnak nevezhető, jóval inkább 56-os emigrációnak, minthogy Bálint volt a Képzőművész Szövetség forradalom alatt megválasztott titkára, s a sok mellőzés után joggal tarthatott a megtorlástól. Bíró Dávid tévedéseinek további idézése helyett reprodukálom itt Bálint E. Életrajzi törmelékek c. 1984-ben megjelent írásának néhány sorát:

„A székesfehérvári Szent István múzeum hű maradt hagyományához: vállalta egy olyan művész képeinek és rajzainak a kiállítását, akinek a legszűkebb baráti körön kívül senki sem ismerte munkálkodását. Gedő Ilka már a harmincas évek közepétől, mint annyian mások, Szentendrén tűnt fel, és mint jelenség is, lángoló vörös hajával, külön „színfoltja" volt a városnak... Gedő Ilka nemcsak nagyszerűen rajzolt, és rajzai nem csak akadémiai értelemben voltak kifogástalanok, de formát és érzelmet is sűríteni tudott e rajzokba, olyannyira, hogy alig volt elhihető érettsége, tudatossága, alakítókészsége..." (148. old.)

„Gedő Ilka, mintha egy idegen égitest küldötteként képviselte volna azt az érzelmi realizmust, amit annak idején jómagam is konzervatívnak éreztem. 1949-ben Gedő Ilka minden átmenet nélkül abbahagyta a művészi tevékenységet; senki sem értette meg a krízis okait... Csaknem húsz évig nem festett, de 1965 körül rábeszéltem egy műtermi kiállítás megrendezésére, és segítettem az anyag válogatásában és a kiállítás lebonyolításában." (149. old.)... „Mennyiszer idéztem Füst Milán alábbi sorait: Minden ellenemre van, és nem kívánok többé táncolni. És idézhetném most, ebben az iszonyatos kánikulában, amikor is megnéztem egy rendkívül tehetséges művész, Gedő Ilka kiállítását, szinte fuldokolva a hőségtől és a tömeg okozta levegőtlenségtől (Bálint ekkor már halálos beteg. R. J.)... a képek belső világa igen otthonos volt számomra. Nemcsak a belőlük áramló nagy szellemi szabadságra gondolok, de a színek fanyar együttesére is, és arra, amit szellemileg nyújtott." (241. old.) „Ide kívánkozik például Gedő Ilka esete, akinek tizenöt éve már bábáskodtam egy műteremkiállításánál, és a kutya sem figyelt fel rá, most pedig egy nagyszerű kiállításával hívta fel magára a figyelmet. De róla, a későbbiek folyamán még írok egyet s mást." (145. old.)

Nem folytatom, noha még oldalakat idézhetnék. Ámbár ugyancsak méltatlannak találom, hogy Bíró Dávid Ilka egyik barátnőjét, Mándy Stefániát is belekeveri az ügybe, egy abszurd oldalvágással. Mándy Stefánia Vajda Lajos monográfiája és a Vajda Lajos Emlékkönyvbe írt tanulmánya bizonyítja, hogy lényétől és stílusától idegen a neki tulajdonított kijelentés.

Végezetül: csak bátorítani tudom Bíró Dávid küzdelmét kiváló anyja munkásságának feltámasztásáért. Nem kevésbé becsülöm Hernádi Miklóst a közreműködéséért, noha talán nem lett volna felesleges kissé alaposabban elmélyülni a tárgyában, hogy elkerüljék a kirívóan téves interpretációkat.

Román József

TÁRSASÁGUNK AZ INTER-CO
ÉS KERESKEDELMI SZOLGÁLT
A MEGALAKULÁSKOR SZKEPTIKU
VÁLLALKOZÁSUNK LÉTJO
ILYEN CÉGEKKEL DUN
FENNÁLLÁSUNK ÓTA MŰKÖDI
EREDMÉNYES. 1993-BAN A KO
NÖVEKEDETT FORGALMUNK, A
JELENTETT – EGY
NEM SZŰKÖLK
GAZDASÁGI SIKEREINK LEHETO
ELSŐSORBAN KULTU
TÖRTÉNŐ SZERÉNY
A MAI MAGYAR
MOSTOHA GYERM
A MODERN KÉPZŐMŰV
ÚJSÁGÍR
CSAKNEM KILÁTÁST
CÉGÜNK EZÉRT TÁMOGATJ
MEGGYŐZŐDVÉN ARRÓL, HOG
KÉRJÜK, CSATLAKOZZON HO
E FIATAL LAP KÉSZÍ

ADOMÁNYÁVAL (BANKSZÁMLASZÁM:
MHB / BP., V., GERLÓ
A LAP SAJÁT ILLETVE ISMERŐSEI RÉSZÉRE
BARTÓK BÉLA ÚT 82., ELŐFIZ
HIRDETÉSEIVEL (TEL.: 166-3496,

SZÍVÉLYES Ü

INTER-COMPUTER KFT. CÍM: 1051 BUDAPE

DR. MOLNÁR TAMÁS
ÜGYVEZETŐ

GEDŐ ILUA

Simon Balázs

ÜRESBEN

Kirándulásaink eresztékekbe
Ékelődtek be, olyan puhán
Suhantunk, hegyre fel sem volt
Nehéz, most mintha színtelen
Harangfedőt emeltek volna le,
Egyszerre súlyosabb lég vesz
Körül, az izomrostoknak dacolni
Kell, harcolniuk, a nappal
Fáradságom színtere, kába dühé,
Bárcsak úgy süllyednék, mint
Szilenosz a vázaképeken!
Biliárdgolyók hibátlan mandarin-
Fején fénycsillók táncoltak, hogy
Meg se moccant csontplanétájuk belé –
Álmatlan-éber éjszakákon át tömör
Golyók között, a gondolat egyetlen
Rést se lel, ahol beléjük fúrhatná
Magát: a bonthatatlan tér nekünk
Üres, lelkünk hasonlatossá lesz,
Ahogy a láncon függő vasgolyó a
Bontásra ítélt ház tűzfalát, úgy
Zúzza szét – magát, egy sziklafal
Előtt hiába fürkészi az első
Alkalmas követ, megmászhatatlan sík
Mered fölé – ahogy a posztózöld
Terül a szétfutó golyók alá –, sehol
Egy ujjmentő zugoly, kiugró kőperem,
A vereség dühe marad, vagy függve már
Merőleg – hogy jutott oda? –, zuhanni
Kell, nincs más, szétzúzni lent magát.
Bárcsak úgy süllyednék, mint Szilenosz
Vázák szilánkjain, bortól, puhán, lágy
Szédületben –
Egymás is fékez, mint a kés, feszül
Hasizmaim közé a hajtómozdulat,
Combom szilárd tömbbé dagad, te mint
Az őzborj, futsz elöl, engem elnyel a
Föld, a távolság növő szögben veri
Magát közénk, kihúzni is alig
Tudom magam, kitépni, mint egy
Elrozsdásodott csavart, menet
Szakad, minden pedálozás után
Kátyúba jut a lábítós erőlködés,
Úzőbe vesznek gyors kutyák,
Addig tapossam csak magam, hogy
Lábam tépjék szét, ne arcomat, s
Közben száraz gyepen tömör
Golyófejem repüljön, mint a nyíl,
Sziporkázó manók lova, üresben,
Súlytalan.

Simon Balázs (1966) legutóbbi versei a Nappali házban: *Ekliptika; „Sabina"* (92/4). Verseskötete: *Minerva baglyát faggatom mégis* (Liget Könyvek, 1992).

GEDŐ ILKA

Mészáros F. István

Napjaink 1993/3

HOLD-MASZKOK, TÜNDÖKLŐ HÁROMSZÖGEK

Gedő Ilka (1921 – 1985)

„1949-ben Gedő Ilka minden átmenet nélkül abbahagyta művészi ténykedését, és senki sem értette meg a krízist teremtő okokat."[1] Valóban átmenet nélkül hagyta abba. (Hacsak nem tekintjük átmenetnek az előzményeket.) Naplója szerint 1949-ben egyik önarcképét rajzolva minden összekuszálódott benne, s úgy érezte, nem tehet mást, mint egyszer s mindenkorra leteszi a ceruzát. A döntés végleges volt, számtalan külső és belső tényező indokolta, de végső soron nincs rá racionális magyarázat.

Tizenhat éves kísérteti csönd következett. Ilyen hosszú időszakot nem lehet alkotói válságnak, kihagyásnak nevezni. Ennél jóval rövidebb idő is elég ahhoz, hogy egy művész végleg elbizonytalanodjon, és soha többé ne tudja kezébe venni a ceruzát. Bizonyos értelemben ez történt. Amikor ugyanis 1965 táján – ha lehet még rejtélyesebb impulzusoknak engedve – Gedő Ilka megint dolgozni kezdett, tevékenysége a grafika területéről teljes egészében a festészet felé fordult. Ha eltekintenénk az életrajzi adatoktól és történeti referenciáktól,[2] életművében akkor is szembeszökő lenne az a cezúra, amely a korai grafikák és a kései festmények közé ékelődött. Paul Klee szerint a két műfaj alapvető különbsége, hogy a rajz egyfajta automatizmus: magát a kéz mozgását rögzíti, ennek egyidejűségét és sebességét; a festmény viszont egy szakaszos, kontemplatív tevékenység elhúzódó folyamatát, amely tónusok keresésével és egymás mellé illesztésével érhető el. Megfelelően kitágítva ez a szembeállítás akár Gedő Ilka életművének egyik magyarázó elve is lehetne.

Innentől két út kínálkozik az értelmezésre. Az egyik szerint a tizenhat év nem az életmű, hanem az életút szerves része, ez pedig nem a műtörténész kompetenciája – söpörjük tehát félre! Tekintsük az alkotást a művek fontossági sorrendjében A-tól Z-ig tartó folyamatnak, mint *A világítótorony* filozófusa, s így tudományos megállapítást nyer majd, hogy Gedő Ilka eljutott a Q-ig. (Ha már olvastuk Virginia Woolf regényét, kísérteties déjà vu-érzéssel fogunk Gedő Ilkával s szűkebb környezetével ismerkedni.) Ezen az úton mindent az „összes művek" determinálnak: a vibráló ellentétek oksági és kronológiai kapcsolattá rendeződnek, közös nevezőjük pedig az alkotó személyénél konzisztensebb fogalmi fikció – saját kritériumrendszerünk gólemje lesz (ld. Foucault: „Mi a szerző?").

A másik út az élet teljessége alá rendel mindent, akár a művek jelentőségét kockáztatva. Egy idegen személy életébe visz, az alkotófolyamat labirintusába, ahol szükségszerűen eltévedünk. Valahányszor egy műhöz érünk, felkiáltunk meglepetésünkben. A kész mű már nem a vizsgálódás kezdete, kiinduló evidenciája lesz, hanem számtalan akarat, vágy és véletlen szerencsés összetalálkozása. A képek végső közlései mindig bizonytalanok, elmosódottak maradnak. De mindig akad majd egy-egy vonal, színfokozat, amely az összes többi törekvését felvillantja. Ilyenkor egy pillanatig szembenézünk az alkotóval.

Amikor 1949 őszén Gedő Ilka keze megtorpant önarcképe, s egyben utolsó önálló grafikája részleténél, addigi virtuóz vonalai megannyi kétséggé, bizonytalansággá gubancolódtak. Ha eddig a lélegzetvétel természetességével rajzolt, most végleg megszűnt naiv önfeledtsége. Férje, Bíró Endre szerint ebben az időszakban egyre gyakrabban beszélt az alkotás előtti pillanat hátborzongató szabadságáról: az előtte álló fehér négyszögről, amit bármivel kitölthet.[3]

Történetesen tudjuk, hogy az ominózus részlet a gondolkodó-pózban ábrázolt háromnegyedalakos *Önarckép* fekete szoknyája volt. Ez a portré valójában egy kitűnő Vajda-parafrázis, a szoknya rajzolatai Vajda utolsó periódusának ún. szén-örvényeit idézik. „De ha ezek a Vajdák, amik nem ábrázolnak

1 Bálint Endre: *Életrajzi törmelékek*, Magvető, Bp., 1984. 149.
2 Gedő Ilka életútjáról, korai rajzairól és első mestereiről ld. Szabó Júlia: *A valóság mezében*, Új Művészet, 1993/5. 10–15.
3 Bíró Endre részletes megemlékezést írt Gedő Ilka életútjáról, alkotómódszeréről: *Feljegyzés Gedő Ilka művészi pályájáról*. A kézirat a Művészettörténeti Intézet Adattárában található. Ugyanitt van elhelyezve Bíró Endre másik forrásértékű írása: *Megemlékezés a Gedő-Weiszkopf családról*.

semmit, önmagukban művek – márpedig azok, akkor minek az agyat-repesztő koncentráció és erőlködés, amit a modell papíron való visszaadása igényel? És miért pont ilyenre csináltam a szoknyát, miért nem pontoztam, vagy... számtalan más mód van" (idézi Bíró Endre).

Ezek a kérdések már nem a technikai részleteket illetik: Gedő Ilka egész addigi tevékenységével nézett szembe. A legtöbb nagy művész életében van egy ilyen elkerülhetetlen és sorsdöntő pillanat, amikor felismeri, hogy amit addig csinált, csupán a reflektálatlan spontaneitás terméke. Gedő Ilka ebben a pillanatban úgy döntött, hogy végleg felhagy a művészettel.

Ahhoz, hogy maradéktalanul megértsük, mi játszódott le benne, valamennyi idevágó gondolatát, habozását, tépelődését kéne fókuszba gyűjteni. De még így sem érnénk célt. Mennyiségi összetevőkből lehetetlen rekonstruálni, hogy az önbizalom pókháló-finomságú szövedéke kiben, mikor, mitől foszlik szét. Hiába sorolnánk a kívülről, ráadásul baráti körből érkezett sérelmeket, melyekre hiperérzékeny volt: a „nő nem tud festeni, nő nem tud gondolkodni" motívumát; a korai önarcképeivel kapcsolatos „érzelmi realizmus", „újrealizmus" jelzős szerkezeteiben lapuló, ma már lefordíthatatlan elutasítást; a Ganz-gyári rajzokat illető megbocsáthatatlan, mert aljas „szocreál"-vádat. Mindez nem elégséges indok a művészet *teljes* feladásához. Ehhez belső értékrendje kellett összeroppanjon; ehhez elkerülhetetlen, hogy immár a tudatalattiból se érkezzen az a titokzatos impulzus és bizonyosságérzet, amely megválaszolja a további miértet.

Szerencsés esetben ilyenkor sorstársak, választott mester, maga a közvetlen hagyomány mutat kiutat. De történetünk idején, Budapesten s a tágabb környezetben a szocialista realizmus kötelező bárgyúsága terpeszkedett és fojtott el minden tisztességes törekvést.[4] Ahová ez elől menekült, a Rottenbiller-utcai baráti körben, az Európai Iskola örököseinél, az előbb idézett sérelmek fogadták. Egy ilyen helyzet kevésbé érzékeny ember számára is elviselhetetlen lenne.[5] A művészet nem magányos cselekedet, hanem legalább annyira intenzív *viszony*, mint a szerelem. De ugyanígy puszta utánérzés, tárgyát nélkülöző absztrakció, ha tisztán és világosan ki nem bontakozik a meghódítani vágyott cél, amely minden egyes vonal s színárnyalat érzelmi fedezetét adja.

1953-as naplója mintha arra utalna, hogy az alkotás csendje számára a világ áramlásától való elszakadást jelentette. „Személyünkben van egy végső, egyetlen pont, amelyik vagy magányos, és akkor a világot teszi cinkosává, vagy kettesben-levő, és aki ilyen, az szakadatlanul ír. Hogy melyik a »mérték«, azt lehetetlen eldönteni, mindegyik csak egy-egy ember reinkarnációs útjának egyik állomása – s ugyanez a kétféleség van meg a történelem-szellemtörténet kétféleségében –, a világ sorsa és az egyesek sorsa egymást szakadatlanul átszőve folynak tova, vannak egyes-sorsok, amelyek a nagy folyamban, folyammal együtt haladnak, mások, amelyek tőle függetlenül, hogy egy későbbi időpontban egyszer megint beletorkoljanak – *de vele benne hömpölyögni mindig gyönyörűség, tőle bizonytalan időre elszakítva lenni fájdalom*" (kiemelés tőlem – M. F. I.).

A világot tehát vagy elszenvedjük vagy cselekedjük. A régiek, mivel ezt az alternatívát bölcsen a vita contemplativa és a vita activa szerepköreire osztották, tulajdonképpen kiküszöbölték az értelmetlen szenvedés fogalmát. Ha így nézzük, Gedő Ilka művészete akkor lépett a modernitás korába, amikor az alkotástól „bizonytalan időre elszakított" fájdalom kezdetét vette. Annak ellenére, hogy önkifejezése végül formateremtő gesztusnál messze több lett – az ő útja aligha követhető. A szenvedés nem szükségszerű, s végképp nem szabályozható, miként váltható át művészetre. (Talán ezzel függ össze, hogy amikor férje azt javasolta, tanítson fiatalokat, élénken tiltakozott: „az én módszeremmel meggyilkolnám a tehetségüket.")

Amikor minden össze volt zavarodva benne, akkoriban írta: „mindenki tudja, hogy mit akar, ha őszinte, ha elpucolja az életéből azt, ami az őszinteségének az útjába áll." Pedig ez a kiérlelt magabiztosság sokkal inkább az alkotás újrakezdésének látványos fordulatához illik, amikor évekig tartó munka után is szinte másodpercre készen tudta, hogy mikor van egy-egy festménye befejezve. Belső bizonyosságérzése, amely tizenhat évig teljesen elveszettnek tűnt, ebben a kiváltképpen nyugtalan, a *finito* problémája iránt eminensen érzéketlen korban kérlelhetetlen biztonsággal támadt fel, és irányította, vezérelte alkotásait. Ebben mindenképpen közrejátszhatott egyedülálló tapasztalata, amelyre a kihagyott évek elmélyült színtanulmányai során tett szert, s főként azok a színminták, amelyek kései festményei aranyfedezetét jelentették. Rejtély marad viszont, hogy honnan merített erőt az alkotás végtelenül elnyúlt csendjének megtöréséhez.

Mielőtt grafikáit és festményeit végleg két egymással nem érintkező tarto-

4 A korszak társadalom-politikai elemzésére ld. György Péter – Pataki Gábor: *Művészetpolitika Magyarországon* 1945-1988, kézirat.

5 Gedő Ilka kétszeres elszigeteltségéről („a modern magyar művészet izolálódása a magyar szellemi életben és saját izolálódása a modern művészek körén belül – ez volt az egyik oka annak hogy hosszú időre abbahagyta a munkát") ld. Bíró Dániel: *Gedő Ilka Vajda Lajos-írásáról*, Holmi, 1990/12. 1338. Ugyanitt lásd még Gedő Ilka tanulmányát Vajda Lajosról.

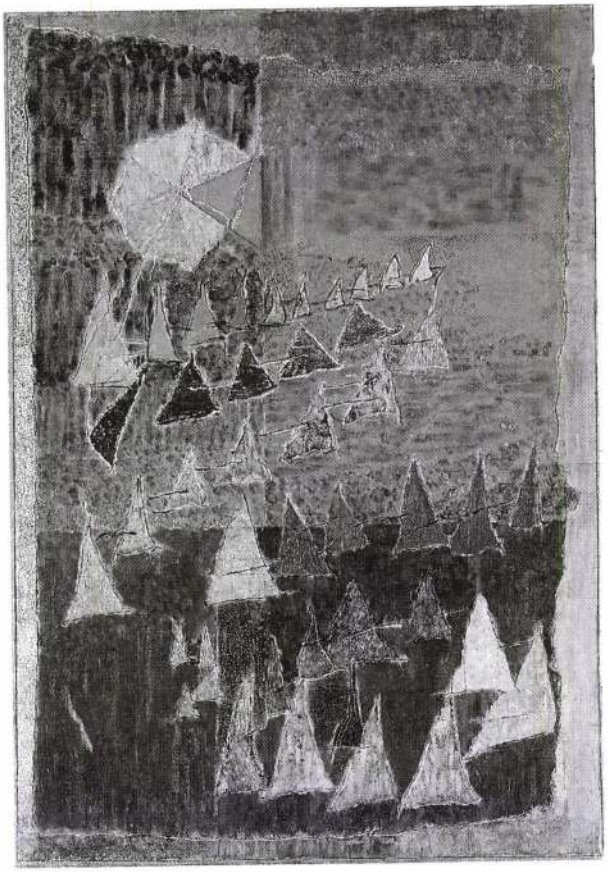

Gedő Ilka: Háromszögek felvonulása, olaj, vászon, 1981.

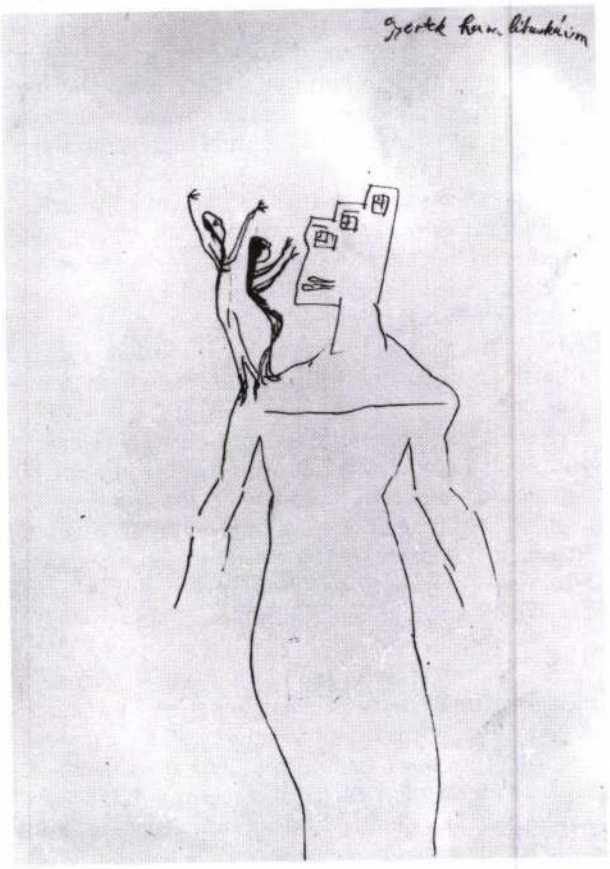

Gedő Ilka: „Gyertek haza libuskáim", tollrajz, 29,6x21 cm

mányba kényszerítenénk, feltétlenül szólnunk kell arról a nagyívű, szénnel és tussal rajzolt *Asztal*-sorozatáról (1947/49), amelynek lapjain – talán mivel a fény az egyik főszereplőjük, vagy inkább, mert ezeken a lapokon a vonal összes lehetséges kifejezőerejét kimerítette – eljutott a par excellence festői kvalitásokig.

A sorozat ürügye több mint hétköznapi – banális. Egy keskeny, állandóan szem előtt lévő asztal. És mivel állandóan szem előtt van, fokozatosan kibontakozik belőle a látvány mindennapos csodája és metamorfózisa. Az asztalon lévő tárgyak, a ráeső fény, saját árnyéka – ezernyi apró módosítást hajtanak végre rajta. Mindenki tapasztalta már a képzelet legközismertebb játékát: ha kitartóan nézzük a falakon látható repedéseket, rajzolataikba hamarosan formákat vetítünk, a szobát különféle alakzatokkal népesítjük be. (A Philosztratosztól Leonardón keresztül Goetheig sűrűn használt toposz érzékelés pszichológiai hátteréhez ld. E. H. Gombrich: *Művészet és illúzió.*) A képzelet játékából itt az alkotás motívuma lett – a tartalom legkoncentráltabb formája (Max Raphael). A vonal ezeken a lapokon sohasem körvonal, lehatárolás, hanem mindig tovább mozdul, számtalan irányba szalad, s amint elindul, titkos energiákat szabadít fel – mintha nyári napfény karcolta volna játékos nyomait a papírlapokra.

Mivel foglalkozik a filozófus? – kérdezi *A világítótorony* hősnője, a festőlány. Szubjektummal és objektummal – hangzik a válasz, a realitás mibenlétének természetével. A lány nem érti. Gondoljon hát egy asztalra. Igen, így már világos, ettől kezdve valahányszor a filozófus munkájára gondol, tisztára sikált asztalt lát maga előtt. Erről van szó: a szubjektumra és objektumra gondolunk, az asztallal gondolkodunk. Az evidencia nem a fogalmi gondolkodás, hanem az ábrázolás eszköze.

Az újrakezdés első művei – 1965 körül – az úgynevezett „elvont porték" voltak. A kihagyott évek alatt többször megfogalmazódott benne, hogy valakit teljes egészében jellemezhet testtartása, pillantása, egy–egy mozdulata. Egy ember egész lényének

Gedő Ilka: Ugráló figurák, ősrajz, filc, 24x17 cm

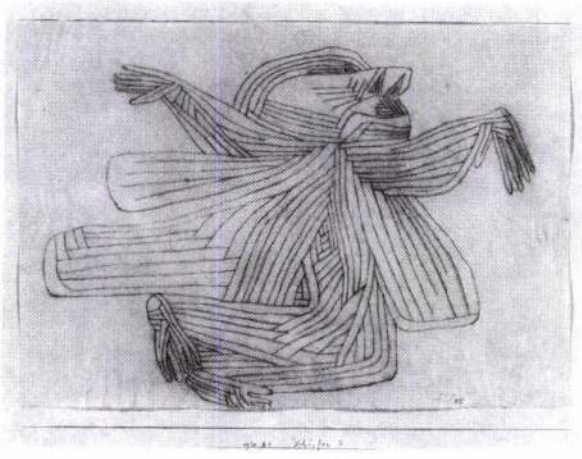

Paul Klee: Schöpfer I.

esszenciáját sűríthetik gesztusai. Egyik ihletett, különösen szerencsés pillanatában ennek az ábrázolási lehetősége merült fel. („Hirtelen, mintha kézmozdulata nyomán szabadult volna fel belőle... összegyűlt benyomásainak súlyos zuhataga ömlött el körülötte" – *A világítótorony*, 270).

Az ábrázolt személyek karakterisztikus testartása, jellemző mozdulata, a hozzájuk illő vizuális asszociációk a karikatúra határáig túlzottak: a csillagfejű *Veszelszki Béla*; az esetlen-félszegen ágaskodó *Önarcképvirág*; *Tábor Béla*, amint gondolattá vonatkozik; *Bálint Endre* gyermeki hazarepülése; a törékeny *Ország Lili*, akit hatalmas harangszoknya nyelt el stb. De a karikatúra lehetőségeit ezek a festmények átemelik egy bonyolult, többszörösen áttételes képi viszonyba.

Tekintsük Paul Klee *Schöpfer*jét (1930/34), ahol ugyanerről a folyamatról van szó, de ahol ennek megértését nem zavarják életrajzi adatok. Az ábrázolás, ravasz alulnézetből, egy attitűd sűrítménye. Erről a paprikajancsi-demiurgosz attitűdről mindannyiunknak volt valamiféle homályos képünk, néha erősebb, máskor szétfoszló impressziónk. De most megformált képként rögzül bennünk, s ez a kép reaktiválódik, valahányszor újratalálkozunk a mértéktelen önteltségnek ezekkel a gesztusaival. A hozzájuk tartozó személyt ezentúl már mindig árnyképével együtt látjuk – a konkrét személyre, kicsit elmozdulva, rávetül lényének karikatúrája.

Az újrakezdést követően Gedő Ilka szinte kivétel nélkül „ősrajzok" után festett. A kiválasztott „ősrajz" – valójában hirtelen támadt ötletei kis fecnikre firkált első vázlata – léptékarányos nagyításban a legkisebb változtatás nélkül került vászonra.

A végleges képen nemcsak a papírfecnire skiccelt témát, de az ősrajz minden elemét egyenrangú motívumként festette meg: a papírfecnik letépett vagy lyukacsos széleit, a rajtuk lévő vonalhálót, a rájuk írt utasításokat. (Az ősrajzokra vonalhálót borított és kockánként sorszámozta felületüket, hogy a festés sokszor évekig elhúzódó folyamatában ezek révén azonosíthassa a már elért és külön füzetekben

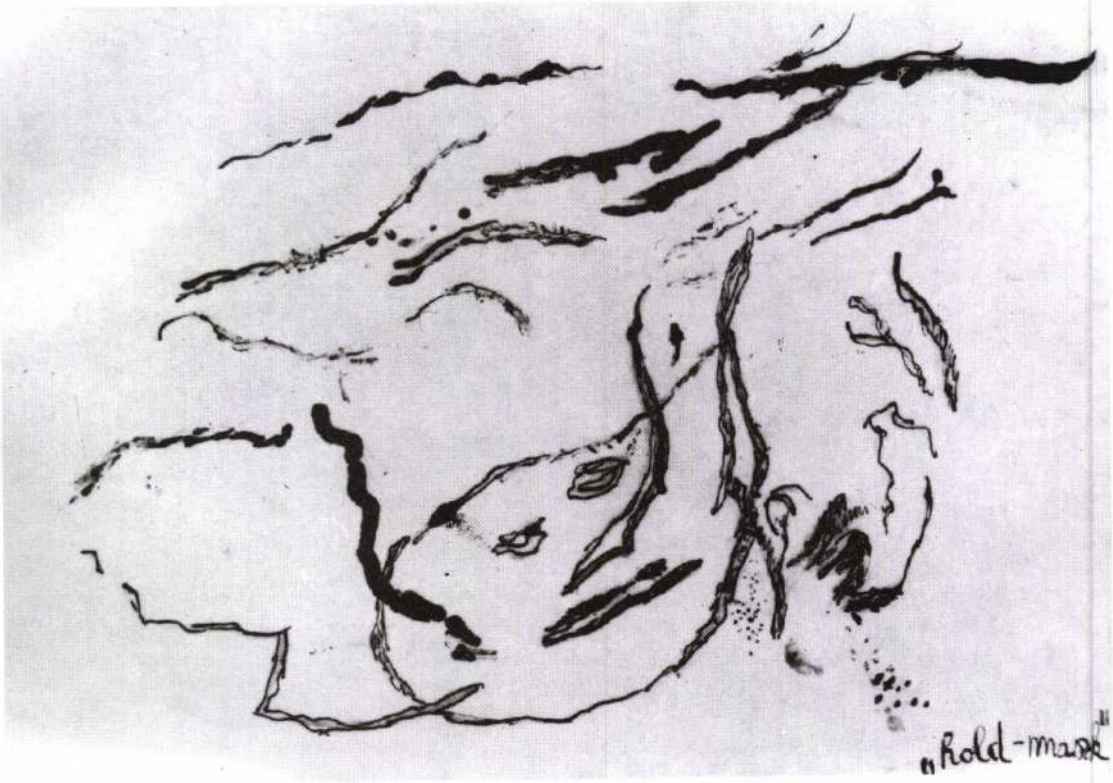

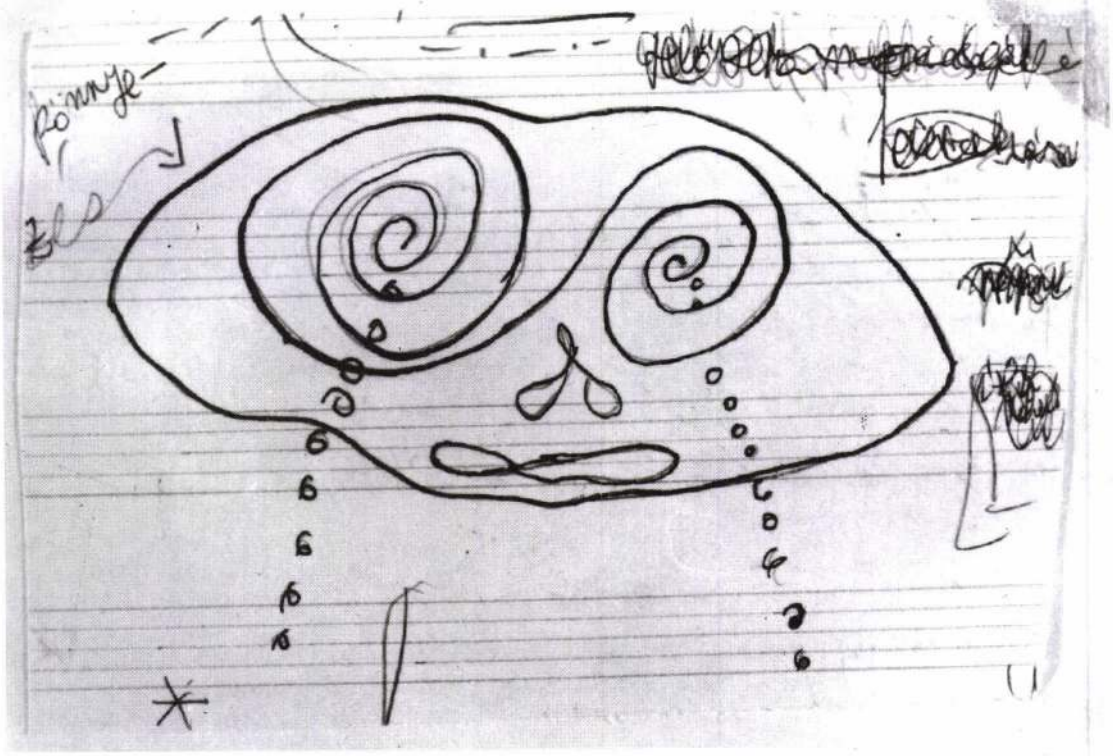

Gedő Ilka: „Hold-maszk", tusrajz, toll, ceruza, 9,7x14 cm
Gedő Ilka: „Könnyezés a Mo Tsö", toll, ceruza, 8,5x12 cm

elemzett színárnyalatokat.) Bíró Endre szerint az ősrajzhoz való „eszelős ragaszkodás" akár önbecsapásként is értékelhető, hiszen az ősrajz miért volna több és más, mint a természet utáni ábrázolás modellje. Valójában egészen másról van szó.

Az ősrajz a képi ötlet elnevezése, ha úgy tetszik, memoriter, amely képes felidézni azt az illékony, villódzó látomást, amely eredetileg felködlött benne, s amelynek önmaga csupán töredéke, alegysége. Az ősrajzokba egy-egy téma olyanképpen rögzül és koncentrálódik, mint egy-egy sikerültebb megfogalmazásban egy bonyolult gondolatsor egésze. Mindkettő egyfajta indexelés (a rajz ugyanakkor lenyomat is – *engramme*), és mindkettő kifejtést igényel. Az ősrajztól a festmény végleges változatáig való haladás folyamata a pillanatnyi reveláció összefüggésbe helyezése, ahol már minden a festmény anyagán – a színeken és tónusaikon múlik.

Gedő Ilka hihetetlenül felfokozott, egymástól elválaszthatatlan érzéki-érzelmi viszonyban állt színeivel. A színek számára is a fény tettei és elszenvedői (Goethe) voltak, nem pusztán anyagi, hanem szellemi létezők is, eleven lények (Cézanne), amelyekkel kapcsolatba léphetett. („Az első, ami beugrott: halványított világító nápolyisárga, hideg halványzöld fények – ez mind szomorú és mégis boldogító – és szomjatoltó.") Hozzájuk való viszonya leginkább a költészettel analóg: festményei valóban színköltemények, ahol a szavak helyett a tizenhat év során összegyűjtött és állandóan bővített színminták szolgáltatják a nyersanyagot.

Szakaszosan festett, nem feltétlenül összefüggő felületeket. A munkának ebben a fázisában már pontosan tudta, hogy melyik színfelület merre tart és meddig jutott el. Egyedül az ősrajz volt az ihlet véletlenjére bízva, az alkotás összes többi mozzanata a helyi színek végleges viszonyának laboratóriumi körülmények között végzett alkímiája lett. A színek ős-viszonylatai csupán egymásra-hatásuk történetében nyilatkoznak meg, meg-megújúló kísérletezés, állandó próbálgatás során. Ahhoz, hogy életre keltse, mozgásba lendítse ezt a történetet, a munkafolyamat aszkétikus fegyelme s egész lénye összpontosítása kellett.

1949-ben, közvetlenül azután, hogy a „művészi munkát" szándéka szerint egyszer s mindenkorra abbahagyta, Gedő Ilka magánhasználatra lefordította Goethe színtanát.

A *Schriften zur Farbenlehre* hatodik szakaszának végén, a mű természettudományos unisonójából egy pillanatra kilépve Goethe a színek misztikájáról beszél. A séma, amellyel a színek sokfélesége bemutatható, írja, a természet és az emberi szemlélet közös ős-viszonyait tárja elénk. Ezúttal azonban nem a színkör, hanem az „ősi, titokzatos hatszög" sémájára

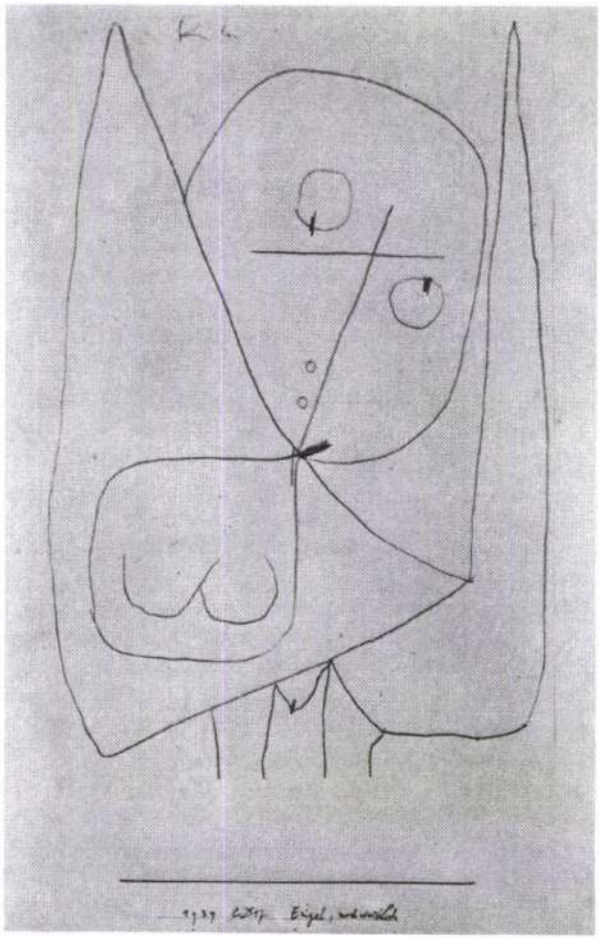

Paul Klee: Angyal, még női alakban, 1939.

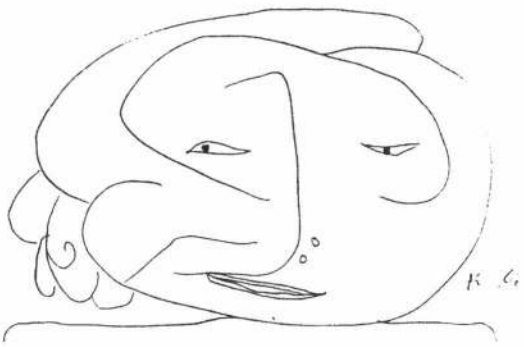

Paul Klee: „És ezzel végeztünk!", ceruzarajz, 1939.

gondol, melyhez háromszögek megkettőzésével és keresztezésével jutunk. A passzus meglehetősen homályos és rövidre zárt („még rajongás gyanújába keverednénk"), de arra enged következtetni, hogy a misztikum az alapszín-háromszögek kölcsönviszonyaiban nyilatkozik meg.

„Amikor elsőként megragad a sárga és a kék eltávolódása, majd az, ahogyan vörössé fokozódnak, miáltal a két szembenálló kibékül s egy harmadikká egyesül, olyankor mindig eljutunk ahhoz a különleges és titokzatos szemlélethez, amelyben megmutatkozik szétválasztott, ellentétes lényük szellemi jelentése. Ha pedig azt látjuk, miként keltik életre lefelé a zöldet, fölfelé a vöröset: – óhatatlanul Elohim földi és égi szülöttei jutnak eszünkbe" (919.sk; saját fordításom – M.F.I.).

Ezt az idézetet Gedő Ilka rendhagyó módon nem fordította le (pedig: „ezért kezdtem el olvasni"). Talán a gondolatsor többrétegű poézise, nyelvi útvesztői, metafizikus rejtjelei riasztották vissza. Tudatalatt talán várakozó álláspontra helyezkedett. Az is lehet, hogy véletlen volt. De mint másutt írja, a remekművekben nincsenek véletlenek, illetve mindennek értelme van.

Harminckét évig (!) bolyongott ez a gondolat – minden nagy kolorista próbaköve – az alkotófolyamat titkos búvópatakaiban, előbb a végleges lemondás senkiföldjén, majd az eufórikus alkotókedv sűrűjében, amíg 1981-ben elkészült a *Háromszögek felvonulása*. Ebben a festményében immár kibontotta a goethei víziót a nyelv béklyóiból, saját „megszerkesztett látomásába" (Clive Bell) transzponálta a színháromszögek misztikus viszonyát. Valójában amikor a „képek erejéről" beszélünk, mindig ez a hitünk és reménynük fogalmazódik meg: amit a nyelv tényei elfednek előlünk, egyszercsak váratlanul feltárul és csodálatos tisztasággal megmutatkozik egy képben.

A *Háromszögek felvonulása* tulajdonképpen a Goethe által említett „titokzatos szemlélet" meditatív csúcsteljesítménye: egymáshoz láncolt háromszögszín-alakzatok örök vonzalma és taszítása, kapaszkodásuk és elbukásuk különtörténete, kékes-zöldek súlyos menetelése, a mangánok könnyű szárnyalása, a sárga áttörése, egy ciklámen-nyíl zuhanása, mígnem valamennyien vöröslőn lépnek át s oldódnak fel egy napkorong-hatszög fehér fényében.

A dolgozatban többször említettük, alig titkolt második szándékkal, Paul Klee nevét. Fejet hajtva a világot átitató feminista és maszkulinista előítéletek előtt, úgy mondanám: a női és férfi princípium különbsége kettejük rokonságában rejlik. Itt az ideje azonban egy korrekciónak.

Paul Klee hangsúlyozottan építkezik a kép alapelemeiből (vonal, fény-árnyék-tónusok, színek). Az egyenrangú elemekből önálló teret hoz létre, olyan saját világot, amelynek minden vízszintes és függőleges erőterét, apró részletét *architectus mundi*ként teremti meg. Gedő Ilka talált tárgyként kezeli festményei terét, mintegy kölcsönveszi őket (általában saját korai rajzaiból, gyakran gyerekrajzokból), hogy aztán teleszője, befuttassa ezt színeivel. A Klee által fölépített világban szétárad a színek meleg ragyogása, mélyről jövő transzparenciája. Gedő Ilka egy már szétesett világra borítja nosztalgikusan fájdalmas színfátyolát, amelynek hideg és meleg kontrasztjai mindig valamilyen megnevezhetetlen szorongás tonalitása felé törekednek.

Klee művész-metafórája a fatörzs, melyen keresztülfutnak a gyökérzetben felszívódott élményásványok, hogy megkoronázódjanak a műben. Hiába hangsúlyozza Klee, hogy minden, ami valóban fontos, a törzsben található („a rajz rajzolódva a legvalódibb" – Tandori), metaforájának organikus mozgásiránya visszavonhatatlanul nyilvánvaló. Nem véletlenül: képein a legköltőibb motívumok is precízen strukturáltak, egymás mellé, alá és fölé rendelődnek.

Gedő Ilka metafórája a virág, sőt *művirág*, amelynél alig van esendőbb, az esztétikum peremére sodródottabb téma. (Az 1969-ben készült *Első művirág*tól kezdve festészetének szinte az utolsó pillanatig központi témája maradt ez a fájdalmasan ironikus motívum. Csupán néhányuk címét sorolva: *Szomorú-, Lépcsős-, Tornyos rózsakert, Rózsakert csukott szemmel; Hullajtós-, Légypapíros-, Gerezdes-, Bólogatós művirág.*) A művirág minden ízében anorganikus, közvetett, utalásszerű. Nevetséges. Amikor viszont Gedő Ilka képeinek hihetetlen aprólékossággal kidolgozott színterében lebeg, sodródik céltalanul – a szépség fojtogató fájdalma lengi be. Nagyon alacsonyra kellett hajolnia ahhoz, hogy ezt a motívumot felemelhesse, és csak teljes odaadással és figyelemmel helyezhette ilyen örökérvényűen a szépség mélységének és méltóságának ívére.

Mészáros F. István (1962) a Nappali házban: *Hívők és turisták* (Roger Scrutonról – 90/2); *A Föld Égi Mása* (a II. Bioszféráról – 91/1-2).

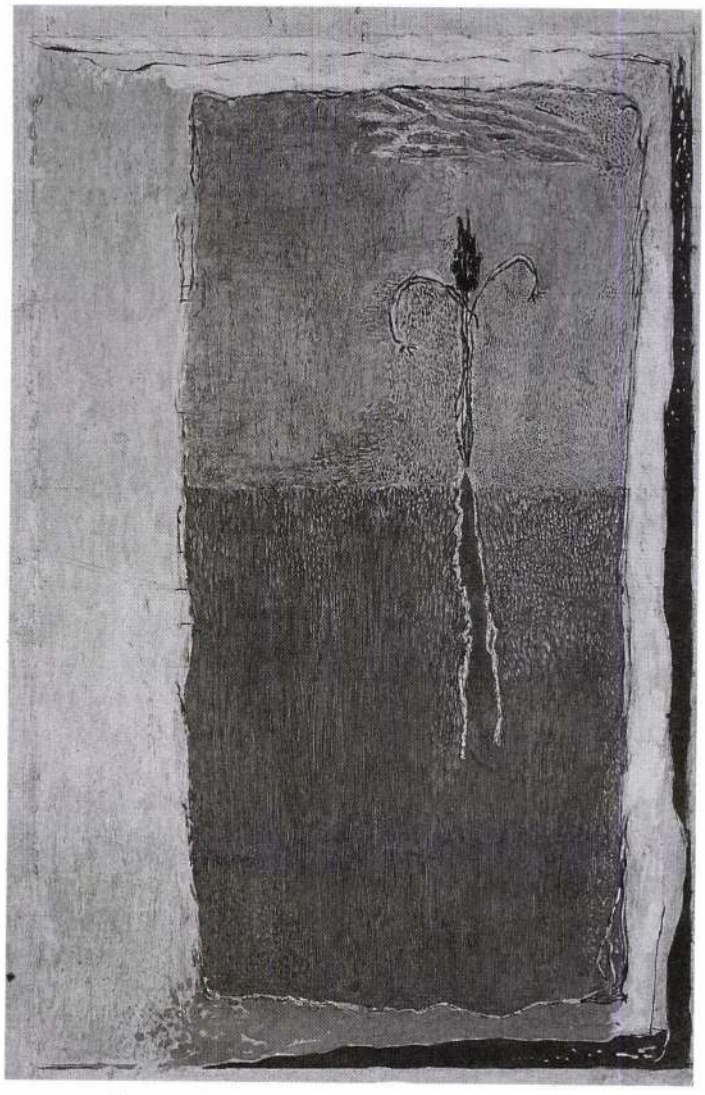

Gedő Ilka: Önarcképvirág, olaj, vászon, 48x33 cm, 1970.

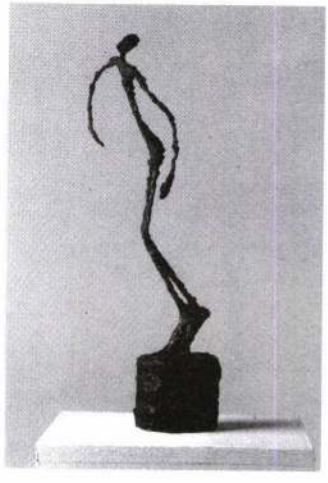

Alberto Giacometti: Felboruló ember, bronz, 60x14x32.5 cm, 1950.

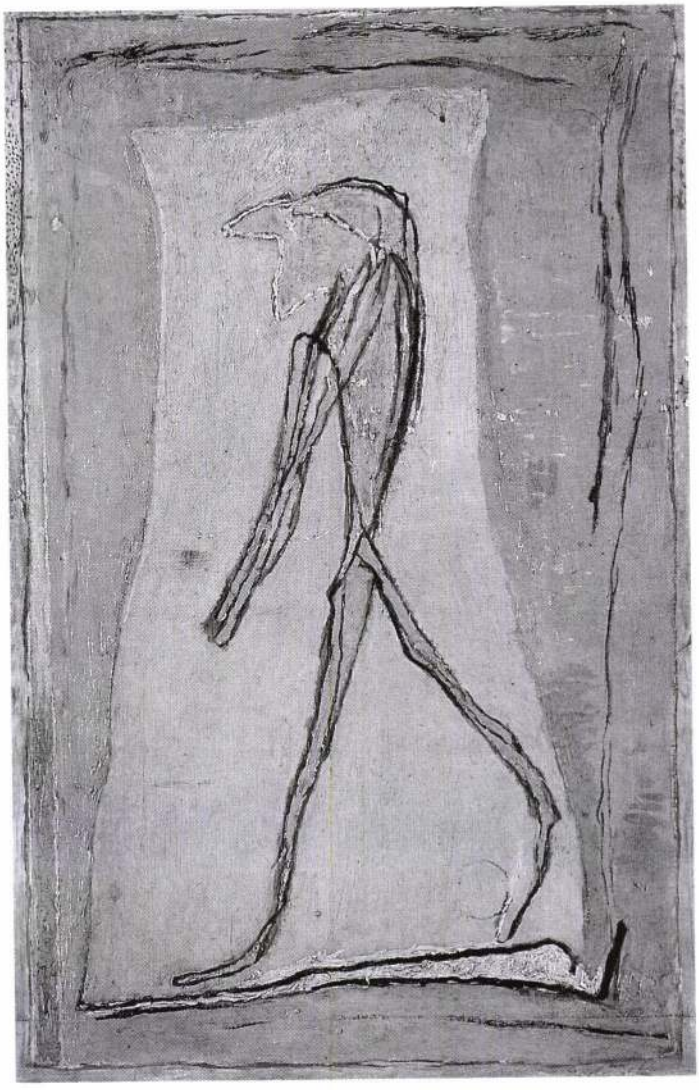

Gedő Ilka: Tábor Béla, olaj, fa, 37x23 cm, 1969.

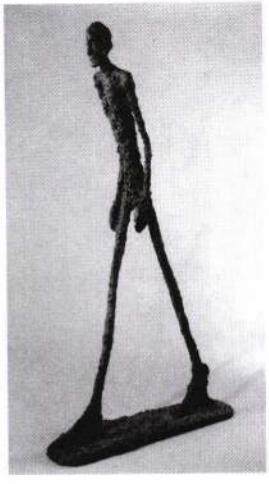

Alberto Giacometti: Gyalogló ember, bronz, 182.5x26.5x96.5 cm, 1960.

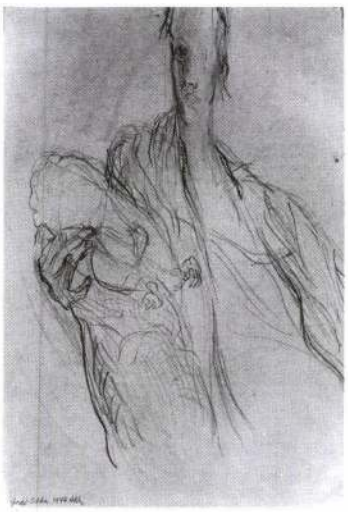
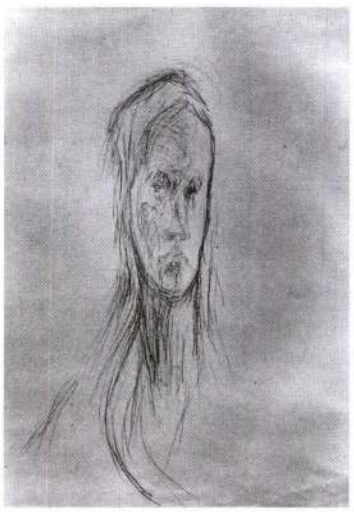

Gedő Ilka: Önarcképek, 1947-49.

Garaczi László

LÁTHATATLAN SZOBOR

Van Budapesten, a Nagykörút közelében egy eszelős idegrohammal kimetszett, embernyi légüres tér: „Az ismeretlen segédszerkesztő". Ha erősen odanézel, már látod is, már repül is, áttetsző kéziratot lobogtat kezében, lüktető arcát az ég felé emeli, szeme kifordul, és szájából a vád és kétségbeesés keserű jajszavai törnek elő.

Az ismeretlen segédszerkesztő 1993. május 11-én délután háromkor dermedt bele a térbe.

Ha majd a várost ismét haláp és vizenyő borítja, az ismeretlen segédszerkesztő akkor is ott fog lebegni a vizek felett – miért is? – az aggodalmaskodó tehetségtelenség örök mementójaként.

Aznap hajnalban Krúdy Gyula magyar író kulcsokkal álmodott. Talán feledékenységből, talán tapintatból az álmot úgy magyarázta, hogy hideg időt jelent. Az *Álmoskönyv* megfejtése más: „megszabadulsz egy szorongattatott helyzetből". Márai regénye: a *Szindbád hazamegy* a nap története, tele baljós jelekkel, a lovak, melyek beviszik Krúdyt a városba, gyászmenetben kocognak, a fürdőbeli dögönyözők: hullamosók, és a „hajós" arra gondol: „talán csakugyan gyalulják már nekem valahol a deszkát".

1933. május 11. Gömbös, Nemzeti Munkaterv, kaszáskeresztesek, Hitler, Reichstag – mindebből az öreg Krúdy már nem sokat érzékel. A világ ismeretlenné, megbízhatatlanná, félelmetessé változott. Hol van már a „vitkovici oroszlán", aki a világháborúban élete kockáztatásával ellopta az ezredkasszát, s elment egy hétre Lembergbe pálinkát inni és a lányokkal mulatni? Abban a másik, elmerült, valaha volt világban élt a „Márki" is, a kor Dixije, aki „megvádolta Ady Endrét, hogy nem halt meg, éjjel elszökött a ravatalról, s látták az Ezüst Kacsában, amint borosan vitatkozik a kocsmárossal". (Ady Endre újabban Elvis Presley-ként bukkan fel a memphisi diszkókban, és arról győzködi a mixert, hogy a székelygulyásba nem színhús, hanem csontos húsdarabkák valók.) Akkor még tudták, hogy a férfi úgy szép, ha kövér. Kappanháj és meggyfaszipka és miniszterpapír és kiskáplán és farkasles és szuppécsárdás és Klapka György nemezpapucsa a poprádfelkai múzeum üvegtárlójában és a vidéki figaró, aki kacsafarokszerű fürtöket göndörít a segédjegyző homlokára.

A máról, a jelenről nem tudni semmi biztosat.

Jár a Bucsinszkyba egy Attila nevű költő, aki jó magyar, de különösen viselkedik, és olyanokat ír, hogy „hosszú az Úristen, rövid a szalonna", amitől az öreg Krúdy mégiscsak elérzékenyül, mivelhogy szalonnáról is szó van benne, de a többiek, a fiatalok síelni járnak és befutót játszanak az ügetőn, ami a romlás végső jele.

Ede, az „irodalmi pincér" soha többé nem ír fel hitelbe „irodalmi imbiszt" a vendégeinek.

Márai regénye 1940-ben születik. Bécsi döntések, Lengyelország felosztása, „furcsa háború". Mintha az öreg Krúdy 1933-ban jobban érzékelné Márai korát, mint a sajátját. A rezignált búcsú közben váratlanul kirohan az „irigy szomszédok" ellen, máskor Szent Magyarország a boldogság utolsó tartományának neveztetik, ahol egy borongós faj éli „kitéphetetlen életét", „idegzete, jelleme, ízlése finomabb, mint a környező népek jelleme és idegzete", és azt is megtudjuk, hogy míg a magyar „méltósággal kortyol", addig emezek egyszerűen csak „iszákoskodnak".

Valószínű, hogy 1940-ben, a területi visszacsatolások eufóriájában Márai érzékenyebb a nemzeti problémára, mint az idős Krúdy hét évvel azelőtt, búcsúzva az élet pompázatos hazugságaitól, lemondva evilági hívságról és érdekeltségről. Márai és Krúdy „misztikus uniója": imitáció és kivetülés zseniális keveréke. Kérdés, hogy lehet-e ilyen típusú, „magyarkodó" kijelentéseket tenni, lehet-e 1933-ban, lehet-e 1940-ben, lehet-e 1993-ban – egyáltalán: elképzelhető-e egy olyan kedélyes, és éppen Krúdy vagy Mikszáth tónusát idéző, kvaterkázó családiasság, melyben baj nélkül szapulhatjuk a szomszédot és dicsőíthetjük fajtánkat egy kölcsönös és ironikus felülemelkedés és józanság jegyében.

Mintha az lenne a válasz, hogy nem lehet, de elképzelhető. A nemzeti büszkeség: kultúra, méltóság és humánum, valamint sanda gondolat, zavaros provokáció és bosszúvágy. A hazafi száz év alatt hősből gyanús szerzetté deklasszálódott. Márai írja Naplójában – igaz, 30 évvel később –, hogy a haza komolyabb dolog annál, hogy hazafiakra lehetne bízni. A hazához vagy etnikumhoz tartozás mint művészi téma, mint a dagadó keblű lelkesedés tárgya: kétséges írói vállalkozás. Az önmeghatározás legáltalánosabb körei, Isten, haza, erkölcs, megfoghatatlanokká váltak. Nincs érvényes beszéd e tárgyakról, csak „a kimondhatatlan erőfeszítése" vagy a dilettáns és pragmatikus kóklerkedés.

„Egyre kisebb szigeteken."

*

Krúdy Gyula magyar író 1933. május 11-én délben leadta élete utolsó tárcáját a Magyar Igazságnak, és elindult a London kávé-

Méhes Károly

IDŐMÉRTÉKES VERSELÉS

Almali Kázmér előtt négy éven át, míg a gimnázium padjait koptatta, és többrendbélileg beléjük véste bizonyos emberek neveit, két lehetőség lebegett: vagy tanul, mint a kisangyal, és viszi valamire, vagy folytatja tovább a léhűtést, aztán majd meglátja, mi lesz. „Pecsételheted a borítékokat a postán! Vagy egyszerűen beadlak tanoncnak!" – az apja hangját hallja a fülében. Nem mintha... olyan könnyű lenne jó apának lenni. Ének-zene tanár, bárzongorista és amatőr zeneszerző. „Csajkovszkij II.", mondogatja magáról. Fejből játszott minden nótát és reklámzenét; „Traubi, traubi, traubi szóóóóda!..." Persze hogy nem tudta beadni a postára borítékot nyálazni, az komoly hely, protekció kellett volna. Az Orbán órás bepisilős Lacikája az apjához járt énekre, „külön foglalkozott vele, mert látott valamit a gyerekben"; így nagyon is egyszerűen történt minden. Hogyan is képzelték az egyetemet az ő némettudásával!, töprengett el néha a múlton, mikor levette szeméről az órás monoklit, és kibámult az ajtó kis üvegén, milyen *idő* van odakint. Bori néni, a némettanárnő kövér volt és bibircsókos, amint megjött, csatakos lábbal bemasírozott a szobába, közben azt kérdezte: „Nun, was gibt es neues?", ő papucsban, melegítőben somfordált utána, „nichts", mondta alig hallhatóan, de mindegy volt, mert a válasz sosem változott: „Das ist nicht zu viel". Aztán leültek és nyüstölték az *Imperfekt*et, a *Präsens*et, a *Plusquamperfekt*et, és őrá mindig ásítási hullám tört rá, percenként háromszor kellett eltátania a száját, hogy majd' kettévált a feje. Ha egyedül volt otthon, megesett, hogy egyszerűen nem engedte be a tanárnőt, megvárta míg kicsöngeti magát és döngő léptekkel ledöcög a lépcsőn; akkor kirohant, és a kilincsről leszedte a kis cédulát, amit a tanárnő odatűzött: „Itt jártam. Csöngettem háromszor. Nem nyitottak ajtót. Szavakat kérem újra!!!"

Épp a nyaralásból jöttek meg (ő érezte: az utolsó nyaralásból), mikor ott várta a felvételi elutasítás. Apja csak annyit szólt: „Én megmondtam."

Orbán órás kopaszodó, szakállas, kerek szemüveges ember volt, nyakkendőben, mellényben és zakóban járt, ennek tetejébe vette a fehér köpenyt, amiből nem engedett. Kázmérnak is be kellett szereznie, még szerencse, hogy anyja húga ápolónő volt, így augusztustól a megyei kórház veres pecsétjével megjelölt köpenyben kezdte el érett életét a műhelyben.

Méhes Károly 1965-ben született Pécsett. A Janus Pannonius Tudományegyetemen szerzett bölcsészdiplomát. Újságíróként dolgozik. Verseskötete: *Szombat délután* (Cserépfalvi, 1991).

Orbán órást az órákon kívül egyetlen dolog érdekelte: a versek. Valaha amatőr versmondóként föllépett a baráti körben, ami helyi költőkből, művészpalántákból verbuválódott össze. Aztán a többiek vagy alkoholistává lettek, vagy sikerült kiharcolniuk, hogy a „szakma" kapuin belül kerülhessenek; Orbán órásnak többé egyikükhöz sem volt köze. Mások azt mondanák: megmaradt magának, de nem így van. Versekkel és órákkal vette körül az életét, s nagyon jól megférték hármasban. Orbán órásnak sok kedves költője volt, de mindenekfölött szerette és tisztelte Desidori költészetét. („Amilyen agya ennek az embernek lehet", sóhajtott föl egyszer-egyszer, s arra gondolt, hogyha fölpattintanák a nagy költő fejét, mívesen egymásba illő fogaskerekek forgását látná, s a legfinomabb hajszálérrugók pendülését.)

Kázmér tavaly február 7-én, délelőtt fél tizenegykor vetette papírra első költeményét, négy sort mindössze. Mivel amit írt, semmi addigi irományához – házi feladat, dolgozat, levél keresztszüleinek – nem hasonlított, arra a logikus következtetésre jutott, hogy verset írt. Még aznap délután nyitott egy nagy kék füzetet, s attól fogva nem hagyott föl a versírással. Igaz, már minden oly messze volt. Az is rég elmúlt, mikor első küldeményére a folyóirat szerkesztője postafordultával azt válaszolta: „Művei rímkényszerről rímkényszerre vánszorgó versikék. Olvassa sokat a klasszikusokat." Azóta már mindenkinek megbocsátott; azóta nem is rímel már. A világ nem *olyan*, gondolta, és ezt bölcsnek érezte.

Orbán órásnál hamar lelepleződött.

– Mit ír? – hajolt át a válla fölött. Az órás magázta; egy segéd az segéd, mondta, önálló férfi. – Maga költő? – kérdezte még, bár a rövidke versszakok a napnál fényesebben árulkodtak.

– Igen – válaszolta szinte lehelve.

– Ne vicceljen! – egyenesedett föl az órás a háta mögött.

– Nem viccelek – mondta.

– Akkor jó.

Többet sose szólt rá, ha a műhelyben írt.

Egész ősszel esett. Azt mondták, kemény tél lesz ebből, ha lehűl a levegő, jön a hó. Aztán tovább esett. Mikor áttértek téli időszámításra, pár napig egyfolytában pengett az ajtó fölé akasztott kis harang, jöttek a kvarcórás bácsik a

közeli gyárakból, a Műbőrből, a Szeszből, vastag, szőrös csuklójukról lecsatolták a fémszíjat, valamit motyogtak, hogy kedves Mester úr, buzerálja mán meg ezt a krumplit, Orbán órás szó nélkül nyomogatta a kis gombokat, szó nélkül átnyújtotta az órát, rajta az új idővel. Kérdezték, mivel tartoznak, erre ő csak a fejét rázta, de majdnem mindenki ott hagyott egy tízest, húszast, s azt az órás szó nélkül besöpörte egy kis fiókba.

Később alig-alig tért be valaki, hoztak egy-egy kakukkos órát, ezeréves vekkert; csak nagy ritkán adódott izgalmas feladat. Gubbasztottak kis asztalkáik mellett, égett a lámpácska, és Orbán órás egy nap megkérdezte, ismeri-e Desidorit? Kázmér persze már hallotta a költő nevét, s látta szomorú, finom vonalú, már majdnem feminin arcát az évente megjelenő költői antológia fényképmellékletében, de még nem olvasott tőle egyetlen sort sem.

– Nem is tudom, miért – kulcsolta össze a kezét tarkóján Orbán órás. – Talán nem is versek. Talán csak egy élet, amit irigylek, s bele is borzongok, hogy milyen élet!

Kázmér levette a szeméről a monoklit, s illedelmesen figyelt, mint az iskolában; ötven-egynéhány éves ember komplexusa volt.

– Nem is nagy verseket kell írni – folytatta az órás –, már megbocsát. Ha valakinek „összes verseiben" van két sor, ami nekem mindent elmond, az elég. Szerény vagyok, mi? Elég a „minden". Figyeljen csak, elmondom, alig két sorban, milyen az életem; lehet, hogy nem látszik rajtam, de igaz... Figyel? Desidori, húsz éve: *Most, mikor ugyanúgy, mint mindig...*

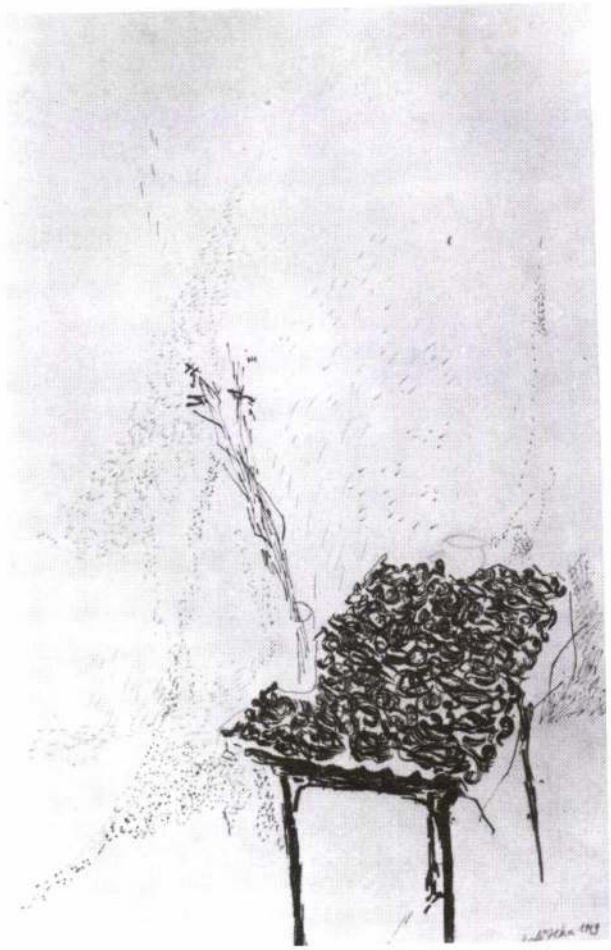

Gedő Ilka: Asztal, toll, 60x40 cm

Asztal, toll, 33,5x16,5 cm

Kivágódott az ajtó (nehezen járt) ebben a pillanatban, és egy kalapos férfi lépett be, bőrig ázva, a kalap lehajló karimájáról csöpögött a víz. Orbán órás csak levegőt vett, és folytatta:

– *...legfőbb ideje, hogy.*

Csönd volt. Kázmér érezte, hogy megizzad a tenyere, mint mindig, ha úgy sejtette, „történik valami". Pedig semmi sem történt. A bőrig ázott férfi a zsebébe nyúlt, elővett egy órát, s szótlanul Orbán órás elé tartotta.

– Omega – mondta Orbán órás, és felállt.

– Megállt – szólt a férfi halk, rekedt hangon.

– Omega óra nem áll meg – szegte fel a fejét az órás.

– Ez megállt. Járnia kell.

Kázmérnak eszébe jutottak a szürke kőoszlopok, amiknek tövében vasárnaponként sokat ücsörgött, s hallotta: „Én vagyok az alfa és az omega." A vég? Már majdnem beleborzongott.

– Járnia kell – szólt újra a rekedt ember, s Orbán órás azt mondta: „holnap". Mikor a férfi bevágta maga mögött az ajtót (nehezen járt), az órás tenyerére vette az Omega órát, és bólogatva Kázmérra nézett:

– Látja, megmondtam. *Legfőbb ideje* (itt szünetet tartott), *hogy!* Igen. Ez költészet!

Biztosra vette, hogy ősszel nem úgy telnek a napok, mint máskor. Tanult valamit a „külső" és „belső" időről, de nem hitt benne, hogy egy úgynevezett filozófia képes lenne annyira belülre látni, mint egy órásműhely kislámpával megvilágított sarka. Körben mindenütt órák álltak, függtek a falon, s önkéntelenül is azt érezte, hogy ennyi óra hatására biztosan gyorsabban múlik minden. Hát tévedett. Egy-egy aprócska rugóval bíbelődve azt érezte, hogy évek szállnak el a feje fölött és a keze közül, de mikor ismét fölpillantott, hitetlenkedve látta, hogy alig negyedóra telt el. Késnének ezek az órák? Mind rossz lenne? Erről a vicc jutott eszébe, hogy: „Figyelem, figyelem, egy őrült a forgalommal szemben száguldozik!", mire maga az őrült: „Egy? Mind!" Hát ő lenne elromolva? Ő járna másképpen? A benne lévő hajszálérrugók nyúltak volna ki máris, épphogy csak megérett? Nem lesz belőle évszázados mesterműű... A verseket is hiába írta, pedig sokat tanult az órásságból, amit a szavak egymásba illesztésénél is hasznosított. Hegyes ceruzája még hasonlított is a tűhegyes csavarhúzóhoz, amivel az aprócska csavarokat lazította és húzta meg. Egyszer egy ilyen pici csavar a földre esett, be, abba a lenti sötétbe, ahová a kislámpa fényéből még egy félmaréknyi sem jut. Négykézláb csúszott, hogy a fehér köpeny a padlót söpörte, de nem találta. Esetleg a padló repedésébe esett. Talán a verseket is így potyogtatja el, lyukas a keze – és ha így lenne, ezt nem először hallaná! Orbán órás mögötte állt, s egyre azt kérdezgette:

– Megvan?

Kázmér a mélyből, mintha a tenger fenekén búvárkodna, szólt vissza, alig hallhatóan:

– Nem látom.

– Nem látja – jött a válasz. – Na látja!

Aztán mikor semmi eredményre nem jutott, Orbán órás kihúzott egy fiókot, s számlálatlan kis tégelyben apróbbnál apróbb csavarok hevertek tömegesen.

– Tessék, válasszon költő úr!

Igen, szerette őt az órás. Kázmér azt is érezte, hogy szívesen elolvasná egy-egy versét, de magától sose fog szólni. Majd ha ő megmutat egyet, akkor igen. De nem tudta elképzelni, hogyan történjen meg ez az esemény. Végül is pont háttal ültek egymásnak, ha meg is fordul, csak az órás fehérköpenyes hátát látja, amint az asztal fölé görnyed. Mit csinálna? Köszörülje a torkát? Szólítsa meg? De hogyan? Mester? Orbán úr? Még sose szólította meg.

A folyóirat szerkesztője újabb válaszával megint csak lelombozta. „Verse meggyőző látomás, azonban kidolgozatlan, nyers, nyelvileg pongyola." Ezek után jobban félt volna az órás véleményétől, mint bárkiétől. Izzadt tenyérrel gondolt rá, hogy végig kellene néznie, amint Orbán órás elolvassa a verset, ránéz, talán levenné a szemüvegét, hogy nagyobb nyomatékot adjon elgondolkodásának, és akkor belefogna... Pedig az órás vidám volt. Fölegyenesedett, letette a monoklit, s szavalni kezdett:

– *Halálon túl kicsit mondjuk ötszázöt évvel senki nem tudja rólam hogy én valék Yorick...* No, ki fia-borja

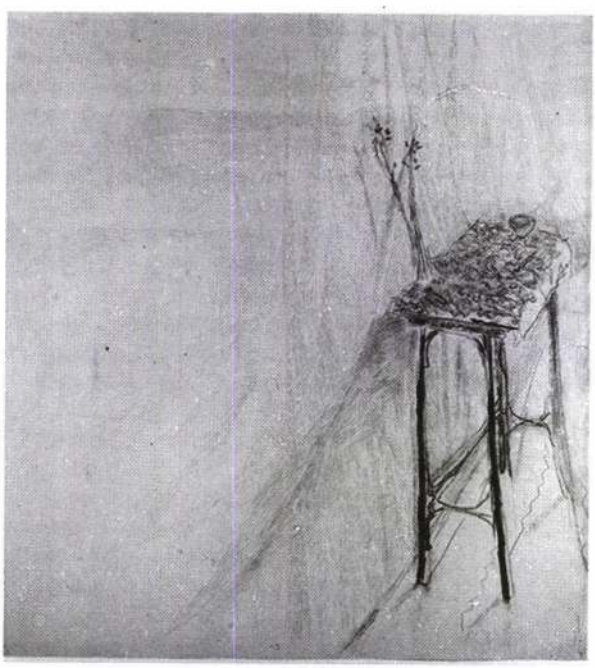

Asztal, ceruza, szén 64,5x56 cm

írta ezeket a sorokat? – kérdezte, hátra sem fordulva, csak bámult ki az esőbe. – Nem tudja? Én ugyan meg nem mondom. Majd jelentkezzen, ha mond nekem egy nevet!

Egy baj volt csak, az Omega óra, amit a bőrig ázott ember hozott. Nem akart megmoccanni. Megmakacsolta magát. Egy Omega! Pedig az órás darabokra szedte. Minden egyes alkatrésze külön hevert a kis zöld műanyaglapon, ami Orbán órás asztalát fedte. Kázmérnak is meg kellett néznie. Kicsit viszolygott tőle, ennyire széttrancsírozva látni egy híres órát, de fölé hajolt, s alkatrészről alkatrészre alaposan megszemlélte. Olyan érzése volt, mintha egy nagy embert a boncolása után szemlélne. Íme Goethe! Goethe szeme, Goethe mája, Goethe medencecsontja. Csöndesen visszaült a helyére. Megint rá kellett döbbenie, hogy Orbán órás mindig a pillanatnak megfelelő sorokat idézi; bizony, *senki nem tudja rólam, hogy én valék...* Erről szeretett volna írni, hogy eltelik, elfogy... hiszen még olyan fiatal, mondogatják. Régi, ezüstfedeles zsebóra szeretett volna lenni, amely mindig jár.

Erről szeretett volna írni. De egyáltalán nem voltak meg hozzá a szavak. Orbán órás vesződséges munkával összerakta az Omegát, de az óra meg se nyikkant. Mikor a kalapos jött, csak annyit mondott: „Még nem végeztem." Az azt válaszolta: „Tudom. Csak benéztem, mennyire van megviselve."

Kázmér ebéd után az üveges kisasztalba megvásárlásra kitett használt karórákat nézegette. Maga előtt látta első óráját, ami nagyapja halála után kapott meg, egy Szputnyikot, kék űrhajó volt a két mutatója, s a másodpercet egy körbe forgó szputnyik mérte.

Gedő Ilka: Asztal, toll, 63x56 cm

Akkor nagyon ronda vacaknak tartotta azt az órát, cirkuszolt, hogy neki nem kell, újat akar, s idővel sikerült is megszabadulni tőle. Most egy szakasztott ugyanolyan Szputnyik feküdt az üveglap alatt, még a bumfordi, barna szíja is egyezett, s Kázmér csodálkozva látta, hogy az óra tetszik neki, szinte fájdalmat érez, hogy neki már nincs meg a sajátja, milyen büszkén viselné most ezt az antik darabot, nagyapai örökségét! Csak nem fogja Orbán órástól megvásárolni az órát? Saját múltját! Négyszáz forintért!

Hát így van ez, gubbasztott a helyén egész délután, minden történelemmé lesz egyszer. Mért van az, hogy tárgyaink először újnak és divatosnak tűnnek, egy-két éven belül ócska és primitív – ahogy mondjuk: divatjamúlt – kacat lesz belőlük, de ha van türelmünk hozzá, és kivárjuk, akkor újabb néhány év elteltével azt vesszük észre, hogy mindent lassan nemesedő patina von be, ritka lesz és már-már értékes... Kázmér bosszantónak érezte, hogy ennyire csalóka minden. Hogy az idő bandukol is, meg vágtat, s minderről csak ilyen silány ellentétpárokkal lehet szólni... Így fejezte be egyik versét, *...most érzem kínosnak tavaly egyszer röhögtem a misén s orrfacsarva legyintettem örök életemre.* Így volt? Így. Bizony. Mindenre emlékszik, bizonygatja magának sokszor, hisz ebből kell megélnie, de mi van akkor, ha mindenre *rosszul* emlékszik? Emlékszik nagyapjára és nagyanyjára, s a tőlük örökölt százéves bútorokra. Száz évvel ezelőttre is emlékszik. Talán egy régi óra is emlékszik minden időre, amit elütött? Nagy balgaság volt veszni hagyni a Szputnyikot!

Orbán órásnak temetésre kellett mennie, furcsa volt a mindig fehér köpeny után talpig feketében látni, rögtön világítani kezdett kopasz feje. Épp csak bekukkantott a műhelybe, le sem ült, állva várta, hogy indulhasson. Egy régi barát távozott, a régi körből, s ki tudja hány év után, mialatt csak a sarkon, futólag váltottak néhány üres szót, „jól vagy?", „jól", „család?", „megvannak", most hívták a temetésre, mondaná el azt a verset, amivel annak idején mindig megbabonázta a hallgatóságot.

– Semmi sincs jól, semmi – bólogatott az órás feketén, a pultra támaszkodva. – Tudja, mit fogok tenni? Elmondom a verset, mert a legmegrázóbb versek egyike *...Hol volt, hol nem volt, a világon, egyszer.* Temetés nélkül is sírva lehet fakadni rajta. De nem érem be ennyivel. Hallják csak Desidori hangját is, ott lebeg fölöttünk mindig, mint Damoklész kardja. Főleg ilyen pillanatokban! Emlékszik rá? Már hallotta tőlem...

– *Most, mikor ugyanúgy, mint mindig...* – mondta Kázmér tiszta, erős hangon.

– Látom, jó órás lesz magából – biccentett Orbán.

– *...legfőbb ideje, hogy* – fejezte be, s máris lefelé nézett, a kislámpával megvilágított asztalkára.

– S aki jó órás, abból akár jó költő is lehet – tette még hozzá Orbán. – De nem biztatni akarom, nincs magának arra szüksége.

Mikor becsukódott utána az ajtó, Kázmér még ácsorgott ott egy kicsit, mint az órás szokott, a függönyt el sem húzva, látta, hogy az esernyős, fekete alak nagyokat lépve kerülgeti a pocsolyákat, majd utána apró lépésekkel ereszkedik lefelé a lejtős járdán. Alulról fölfelé, mintha őt is valamely ősi szertartás szerint állva temetnék el, apránként tűnt Kázmér szeme elől.

Még sose volt egyedül a műhelyben. Ha belegondol, még körül sem nézett alaposan. Túl sötét is volt, s kevés a hely, ha ketten voltak, valakinek mindig félre kellett állni a másik útjából. Kifordította az asztalán álló kislámpa buráját, s most az egész helyiséget beszórta fénnyel. Végül is semmi különöset nem látott. Orbán órás asztalán a verseskönyv feküdt, megjelölve a vers, amit a temetésen fog szavalni, ugyan még mindig kívülről tudta, de azért elolvasta, *...Hol volt, hol nem volt, a világon, egyszer.* És ott hevert mellette az Omega óra is, immáron háromszor szétszedve és összerakva, de még mindig nem járt. A kalapos férfi legutóbb csak bekopogott az üvegen, s úgy mondta hangosan: „Majd jövök!"

A falon körben valóban majdnem csakis órák lógtak, változatos méretben és típusban, s Kázmér nem értette, minek ide ennyi óra, hiszen ezek az órák nem rosszak, hanem jók, tudják a kötelességüket, járatják körbe a mutatóikat, s ha eljön az a bizonyos perc, mindig valamiféle hangot hallatnak. Fönt a magasban két bekeretezett képet vett észre, szinte a plafon alá voltak fölszögelve, a legfentebbi szekrényes falióra fölé. Mi lehet az? Kíváncsi lett. Orbán órás ifjúkori fényképe? Nem is gondolkodott sokat, elkezdett mászni. A sarok csak akkor volt elérhető, ha fölmászott az órás asztalára. De ez sem bizonyult eléggé magasnak, nem volt mit tenni, visszaugrott, és saját, alacsonyabbik székét is az asztalra állította, erre mászott vissza. Így már elérte volna, csak magától a faltól volt kicsit messze. Mi legyen? Nem szedheti szét az egész berendezést. Próbált mind előrébb dőlni, kezével a plafonba támaszkodott. Igen. Az egyik bekeretezett kép a mesteri oklevél volt, „Orbán Nándor részére" kiállítva, bizonyítván, hogy az órás „kiváló" minősítéssel tette le a szakvizsgát. Ebben Kázmér sose kételkedett, s úgy tekintett az oklevélre, mint egy réges-rég ismert emlékre. A másik kép egy túl sötétre sikeredett fénykép-reprodukció volt, de ő fölismerte, Einstein Albertet ábrázolta he-

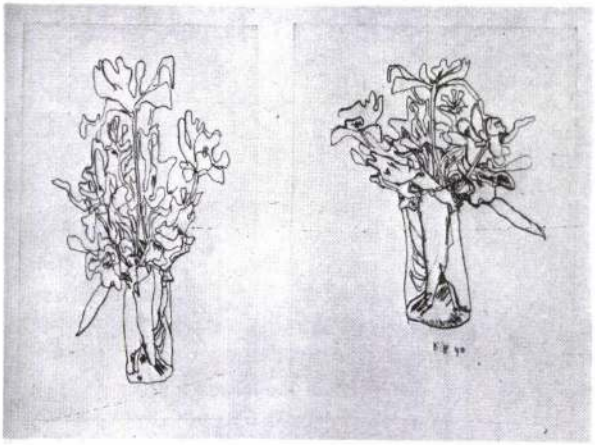

Paul Klee: Tulipánok, 1910.

gedülés közben. Már épp csodálkozni kezdett és töprengeni, mit is jelentsen mindez, mikor térde megroggyant, elengedte a plafont, s abban a pillanatban jószerével kirúgta maga alól a széket. Álmában sokszor zuhant, de az mindig lassan szokott történni, nem tudta kivárni a rémülettől, míg földet ér, mindig fölriadt. Most egyszerűen leesett a padlóra, székestül, nagy robajt csapva, az asztal szélébe alaposan beverte a vállát.

Ott feküdt. Fölnézett, hogy mi történt, látta, a két bekeretezett kép a helyén van, megint nem látni, hogy mi áll rajtuk. Mellette hevert a szék, odébb, kicsit megtört gerinccel és szétborzolódott lapokkal Orbán órás verseskönyve. De a jelző még most is kilógott belőle. Kázmér érezte a sajgást a vállában, azonban lassan szűnni kezdett. A hátát viszont keményen nyomta valami. Nem fájdalmasan, inkább tompán, ám makacsul. Óvatosan megfordult, kezével a háta mögött, a padlón kotorászott. Az Omega óra volt az, lesodorta a nagy zuhatag. Maga felé fordította a számlapját. Az óra járt. Egészen egyszerűen és természetesen. Egyik rovátkáról a másikra ugrott tovább a vékony másodpercmutató. Hát megszerelte. Ő szerelte meg. Lehunyta a szemét, s látta Orbán órást, az esőáztatta gyászoló seregtől körülvéve, amint fölemelt ujjal most mondja el, mintegy ráadásképpen, búcsúzva egy régi cimborától, hogy... és Kázmér is mondta halkan, marokra szorítva az Omega órát:

– *Most mikor ugyanúgy, mint mindig...* – itt kivárta, míg az összes óra elüti a tizenkettőt – *legfőbb ideje, hogy.* S hirtelen azt érezte, amit eddig sose gondolt volna, hogy szeretne igazi órás lenni.

Bertolt Brecht

A TIZENEGYEDIK SZONETT

Amikor útnak indítottalak,
számítva némely jéghideg telekre,
meleg nadrágot húztam (drága) alfeledre,
lábadra vastag téli zoknikat.

Melledre, tested ama közepére
s hátadra adtam gyapjút, meleget,
hogy melegítse, amit szeretek,
s hogy emlékezzem tested melegére.

Így öltöztettelek föl gondosan,
ahogy máskor levetkőztettelek
(de azt hiszem, sajnos nem eleget!).

Ez öltöztetés legyen most olyan,
mint egy vetkőztetés. Most elpakolva
minden. Ne fázzon, jól becsomagolva.

A TIZENHARMADIK SZONETT

Fizenzéből ered a szó, amit
orrom alá dörgöltél néha: ott a
nők szemérme ficának mondatik.
E szót már, tudjuk, Dante versbe vonta,
meg is vádolták durvasággal érte.
Viselt, mint mondják, rút szidalmakat,
mint Páris rég Helenáé miatt,
(viszont Párisnak legalább megérte!).

Látod, bár Dante zord volt módfelett,
nem hagyta hidegen e hely, melyet
csupán dicséret illet, semmi más.
Machiavelli óta nem vitás:
életben, könyvben sok csatára ok
ez a méltán oly hírhedett dolog.

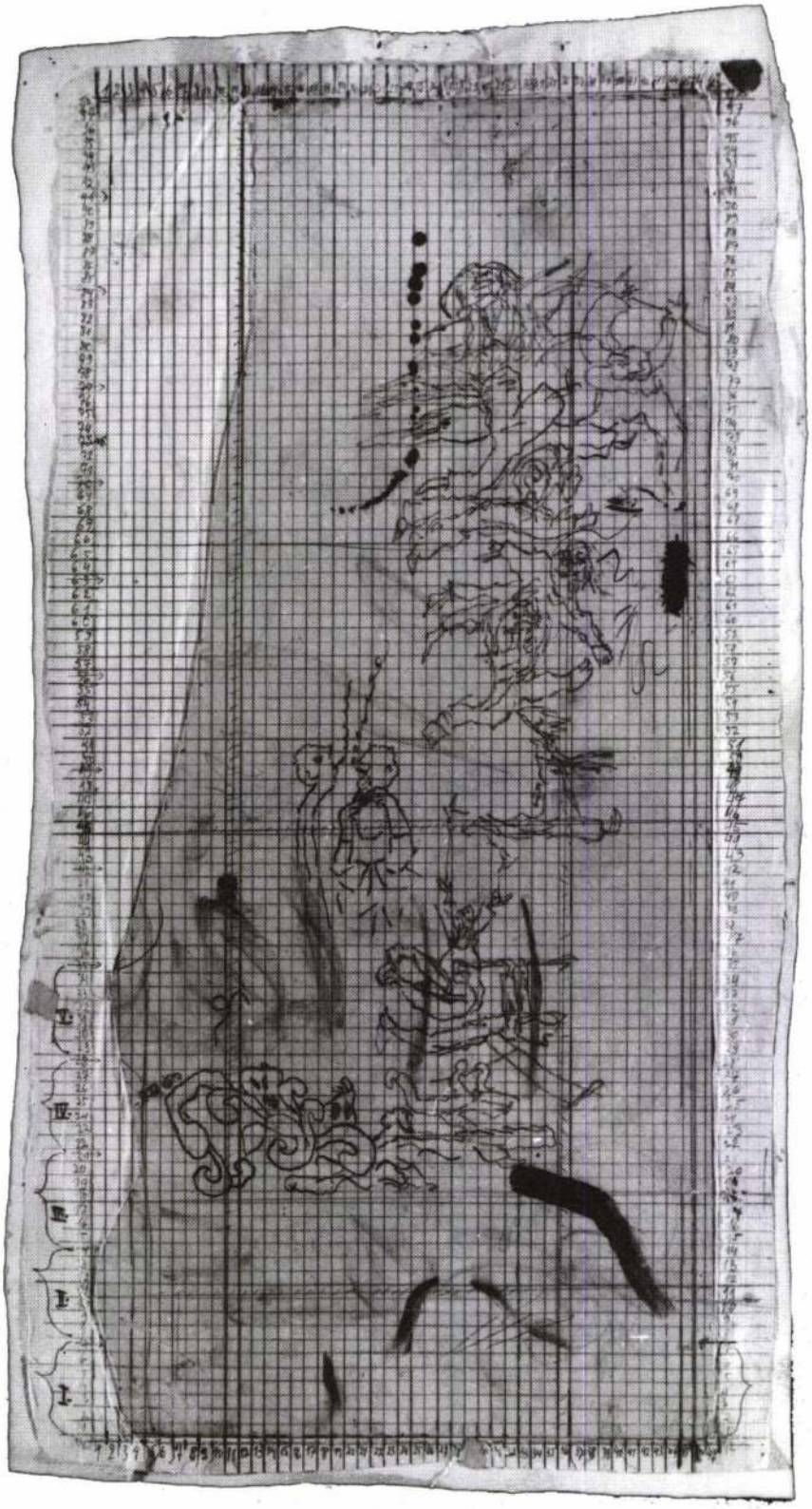

Gedő Ilka: Cirkuszi jelenet, ősrajz, 55x30 cm

Antonio Fian: Schratt (részlet) 3
Kukorelly Endre: Mintha már túl sokáig állna 9
William H. Gass: Az avantgárd viszontagságai 13
Aleš Debeljak: „Querelle des anciens et moderns" a mai Amerikában 18
Podmaniczky Szilárd: Axiómák, tételek, feladatok a dundi prózaíró köréből 27
Werner Hoffman: A művészet elfelejtésének művészete 32
Berta Péter: Leíró gyakorlatok 39
Kalász Orsolya: Olvastam Christine Lavant versét 41
Szathmári István: Ők ketten 43

Két írás Kukorelly Endréről
Margócsy István: (Ki mondja azt, hogy...?) 49
Márton László: Az áhítatos embergép 54

Dylan Thomas versei 58
Forgács Éva: Le a széplelkek macskazenéjével (A magyar Dadáról) 60
Deréky Pál: Tíz párhuzam (A „legújabb irodalom" kritikájáról) 72
Tandori Dezső: Az éj, a bor, a cigaretta 86
Simon Balázs: Üresben 95
Mészáros F. István: Hold-maszkok, tündöklő háromszögek (Gedő Ilkáról) 96
Németh Gábor: Fóka, nő, gyerek, halott 103
Méhes Károly: Időmértékes verselés 105
Bertolt Brecht: A tizenegyedik szonett; A tizenharmadik szonett; A narancsvásárlás 110
Alekszandr Szolzsenyicin: Aprócska elbeszélések 112
Losoncz Alpár: Hűtlenség az utópiához? 116

Karl Kraus-rovat
Garaczi László: Láthatatlan szobor 128
Kálmán C. György: Down by the Riverside 129
Határ Győző: Egy közíró a belletrisztikában 130
Trencsényi Balázs: Válasz Határ Győzőnek 130
Szabó Ildikó: Kinek fáj? 131

Tárlatnaptár; hirdetések 133

A címlap Gedő Ilka Équilibre című ősrajzának (30x18, 1977) felhasználásával készült, a hátlapon ugyanennek a képnek egy részlete látható. E számunk képanyagát T. Bortnyik Éva, Werner Degreif, Gedő Ilka, Adriena Simotová, ill. Paul Klee és Alberto Giacometti műveiből állítottuk össze.

Nappali ház

MŰVÉSZETI ÉS IRODALMI SZEMLE

Megjelenik negyedévenként
V. évf. 3. szám

Szerkesztik:
Babarczy Eszter
Hübner Teodóra
Károlyi Csaba
Orsós László Jakab
Szijj Ferenc

Szerkesztőségi titkár:
Honecz Ágnes

Levélcím:
1399 Budapest, pf. 701/330
Telefon:
165-33-19
115-92-04

Lapunk támogatói:
Soros Alapítvány
Művelődési és Közoktatási Minisztérium

Nappali ház-asztal:
minden szerda délután 4-től 6-ig a Szonáta presszóban (XI. Bartók B. út 29.)

KINCSEK A MÉLYBEN
Gedő Ilka öröksége

Műértő körökben évek óta suttogjuk, hogy az Európai Iskolával indult festőnő, Gedő Ilka kincset érő örökséget hagyott hátra, noha 1985-ig, haláláig gyakorlatilag a periférián élt és dolgozott. Valószínűtlenül szuggesztív színekben úsznak, lengedeznek képeinek hínárszerű vegetációi; a részletek fanatikusan precíz kidolgozása csak alátámasztja az egész mű sejtelmességét; az eloszló motívumok vas következetességgel ismétlődnek, váltakoznak munkásságában, amely talán az utóbbi évtizedek legkülönösebb, legegyénibb festészetét hozta létre. Rendre megdőlnek a Kleere, Giacomettire, a korai Ország Lilire hivatkozó párhuzamok: Gedő Ilka a maga útját járta. Az eltemetett kincsek egyik őrzőjével, fiával, Bíró Dávid szociológussal latolgatom a méltó felfedeztetés esélyeit.

Milyen emlékei vannak Gedő Ilka munkamódszeréről?

Nagyon elmélyülten, délelőttönként dolgozott a hét valamennyi munkanapján. Két óra körül átment apámhoz, és az egyetemi menzán együtt ebédeltek. Délutánonként már nem dolgozott, nem tartotta megfelelőnek a fényviszonyokat. Nem műteremlakásban laktunk, a legvilágosabb szoba legfényesebb zugában, a földre kuporodva, törökülésben, vagy kis sámlin dolgozott, egészen közel a festőállványhoz. Leheletfinom ecsetekkel babrált, egy-egy színt gyufaszállal kapart vissza. A színek őrültje és ritka szakértője volt. Lefordította magának Goethe és mások színelméleteit. Színmintákat készített, mindegyiknek más és más érzelmi tónust tulajdonítva. Ezek kis kartonlapokon maradtak meg. Nagy kartonlapokra ragasztotta fel az egy-egy képhez való színmintákat, minden olajfestményéhez részletes napló tartozik. Mivel rétegesen festett, párhuzamosan – amíg a képek száradtak – három-négy képen dolgozott. Apám írja róla: "A színspekulációk feljegyzése nem valamiféle önkényes szeszély eredménye, hanem a magától értetődően választott réteges festői módból eredő technikai követelmény... színmintáit füzetekbe gyűjtötte, és ezeknek fantázianevük volt. Fantasztikus, azt gyanítom sokszor, hogy lírai naplót egy-egy szóval helyettesítő nevük: Jeruzsálem-füzet, Maszk-füzet, Kitartás-füzet, Brrr-füzet vagy Számüzetés-füzet 1-től egészen 26-ig. Ez az elnevezés játék volt; egy szürke számozás is megtette volna."

Egy kisebb kép is két-három évig készült, és az odaadó, szinte kutatásra emlékeztető munka eredményeképpen fantasztikus színtextúrák alakultak ki. Ha nagyítóval vizsgáljuk képeinek részleteit, egészen sejtelmes, élő testszövetre, élő szervezetre emlékeztető textúra tárul elénk, melynek minden porcikája megbabonázhatja a vizsgálódót.

Gedő Ilka férje, dr. Bíró Endre biokémikus professzor talán kölcsönadta neki a mikroszkópját?

Erről nem tudok, de apám szenvedélyes irodalombarát lévén (lefordította például Joyce Finnegan's Wake-jének részleteit), értő tanácsokkal látta el a vegyszerek használatától egészen a képkeretezésig. Nálunk otthon csak a szellemi

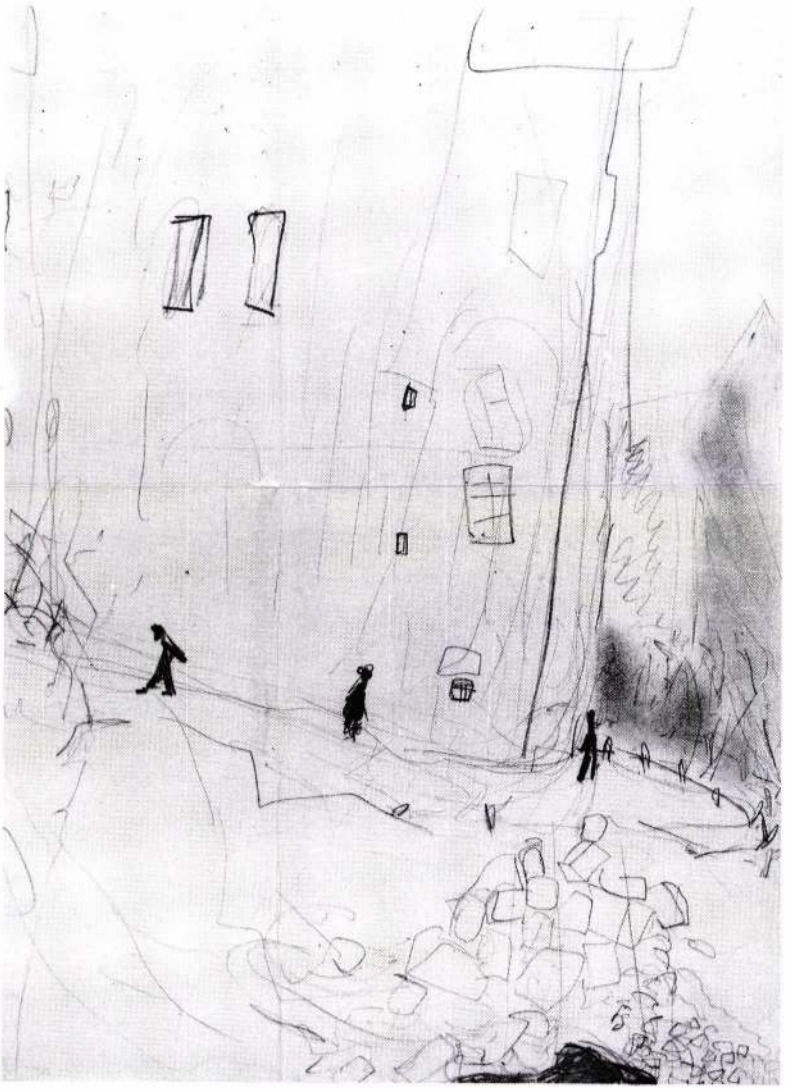

fotó: Lugosi Lugo László

dolgok számítottak. (Délutánonként, amikor látogatók jöttek, szenvedélyes politizálás is volt, mondanom sem kell, hogy a fennálló rendszer kemény elmarasztalásának vezérmotívumával.) Szemben laktunk a fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjával, anyámék minden hozzáférhető tanulmányt vagy regényt angolul, németül, franciául elolvastak. Rendszeres látogatóink voltak Veszelszky Béla, Vajda Júlia és mások. Szüleim abba a szellemi körbe tartoztak, amely a negyvenes évek végén Szabó Lajos és Tábor Béla filozófusok körül alakult ki. Ez az értelmiségi ellenkultúra 56 körül szétesett: emigrációba szorult, illetve felbomlott. De amíg fennállt, kiállításokkal, esztétikai kérdésekkel is foglalkozott. A csúcs természetesen Vajda Lajos volt, de a kör egyik tagjával, Mándy Stefániával ellentétben anyám tiltakozott az ellen, hogy Vajdát minden más avantgarde művésszel szembeállítsák mint "abszolut metafizikus művészt", mint "Isten hasbeszélőjét", mint a túlvilágról rejtjeles táviratokat küldözgető festőt. Anyám Kleet nagyon szerette, Veszelszkyt is nagyra becsülte. Volt idő, amikor nem festett (1949-től 1968-ig), de nem ment el pénzt keresni, művészetelméleti stúdiumokat folytatott, végigolvasta például Hebbelt, Kleistet, Nietzschét, Kafkát, profi módon, kötetről-kötetre, majd ismét elölről. Ennek következtében nem volt példás rend a lakásban, gyakorlatilag nyomorogtunk, de azért hétvégeken anyám mindig szép ebédeket főzött, mégpedig annál szebbeket, minél közelebb voltunk apám fizetésnapjához.

A hatvanas évektől, ha fanyalogva is, a hivatalos kultúrpolitika már kezdte befogadni a nem kimondottan szocreál indíttatású művészeket is. Mi az oka, hogy Gedő Ilkának nem sikerült felzárkóznia hozzájuk?

Mindvégig elutasította a tehetségtelenséget, ha az mégoly avantgarde leplekbe burkolózott is. Talán részben ezért is hagyta abba a festést 1949-ben, hiszen a zseniális rajzoló, aki volt, nem tudott együtt mozdulni a minden áron avantgarde-ot csinálni akaró festőkkel. Ő sosem volt absztrakt festő. Megcsinált egy-egy "ősrajzot", és ehhez eszelősen ragaszkodva, ezt méretarányosan fölnagyítva készítette el a későbbi olajfestményköltemények. Azért merem munkáival kapcsolatban a költemény szót emlegetni, mert Spiró György később így beszélt róla: "Végignézi az ember Gedő Ilka képeit, és boldog lesz tőlük. Mert ezek a képek nagyon szépek... Ugyanakkor az is szembeötlő, hogy Gedő Ilka költő. Költészetről pedig meddő dolog tanulmányt, glosszát írni, költészetet csak másik költészet lenne képes érzékeltetni."

Nagyon ambivalens viszony fűzte anyámat Bálint Endréhez. Csak emlékeimről tudok beszámolni. Állandóan azt hallottam, hogy Bálint Endre és Aczél György árvaházi társak voltak; Aczél egy-egy telefonnal fűrészel el emberi sorsokat. Emlékszem például, hogy anyám sírva ül, apám próbálja vigasztalni, mert éppen kisütötték, hogy Bálint megakadályozta anyám egyik kiállítását. Hogy valójában mi történt, sohasem fogom megtudni. De valami mégis lehetett a dologban, mert apám sokszor emlegette: "Mikor itt akasztották a munkásokat, s a magyar írók színe-java börtönben ült, Bálint Endre 57-ben négy éves párizsi tanulmányútra mehetett."

Bálint Endrét én sem kedvelem, mert egyik könyvében farizeus módon helyezi el anyámat a magyar piktúrában, vállon veregeti, elismerően szól róla, de ha csak egynegyede igaz annak, amit a Bíró-családban végig kellett hallgatnom róla, akkor ezektől a dicséretektől émelyeg a gyomrom.

Anyám az elismerés hiányát jól bírta. De csak addig, amíg rá nem érzett a sikerre. Amikor élete végén megsejtette, mi minden járhatott volna neki (mondjuk ki, anyagiakban is), akkor összeroppant. Meghasonlott asszonyként halt meg. Sajnos nem érhette meg az általa oly nagyon gyűlölt rendszer összeomlását.

A hatvanas évek közepétől a bohém kör egyes tagjai elkezdtek helyezkedni, és így vagy úgy karriert csináltak (Ország, Korniss, Bálint). Anyám ebből kimaradt. Nem voltak kapcsolatai. Első kiállítását csak 80-ban rendezték meg Fehérvárott, amit Szabó Júliának köszönhettünk. "Amikor Gedő Ilka főművei készültek, környezetéből családján kívül semmi elismerést nem kapott" – írta róla halála után, a nagy 87-es műcsarnoki kiállításának megnyitójában.

fotó: Lugosi Lugo László

Minden művészeti ágban, de a festészetben különösen zavarbaejtő, hogy a képet így is lehet, meg úgy is lehet csinálni Eldönthetetlen már az is, elkészült-e a kép, vagy még folytatható? Úgy érzem, Gedő Ilka szakadatlan harcot folytatott az ábrázolás végérvényességéért. Azért, hogy amit a vászonra teremtett, az végleges, megmásíthatatlan, zárt válasz legyen az alkotói problémára.

Nehéz volt tudni, mikor lett kész egy-egy képe. Lehet, hogy tévedek, de talán sok képét a végtelenségig festhette volna, hiszen rétegesen festett. Anyám egyik naplójegyzetében ez áll: "A kép elkészült. Eltenni!"

Egyformán szerette, mutogatta minden képét?

Szívesen mutatta, de nem szívesen beszélt róluk. Reménytelennek érezhette, hogy valaha is beavassa a nézelődőket a végtelen háttértartományba. Saját művészi értékével teljesen tisztában volt. Ezért sem ingott meg, ezért sem váltogatta kapkodva a stílusait, mint mások. Kollégái képeit csak azért akasztotta ki a szobája falára, hogy mindig tudja, mit nem akar csinálni.

Hogyan képzeli el Gedő Ilka utóéletének soron következő szakaszát?

5-10 éven belül a helyére fog kerülni mint európai rangú művész, függetlenül attól, hogy Magyarországon milyen sorba rendeződnek a művészek. Lehet, hogy például Bálint mindig előtte lesz, de nemzetközi elismertségét tekintve Gedő Ilka lényegesen jobb művésznek fog bizonyulni. A fia vagyok, elfogult vagyok. Anyámat úgy tekintem mint olyan festőt, aki a nemzettől soha egy fillér fizetést sem kapott. Szeretném ennek az elmaradt életkeresésnek egy töredékét bátyámmal együtt, megfelezve, helyette megkapni, de talán ennél is fontosabb, hogy szeretném eljuttatni ezt az életművet jogos helyére: múzeumokba, jobb gyűjtőkhöz. Hadd mondjam el azt is, hogy az utóbbi nyolc esztendőben több ezer munkaórát fektettem a hagyaték őrzésébe, gondozásába, kiállítások, kiadványok szervezésébe. Ez volt számomra a gyászmunka, anyám elvesztésének érzelmi feldolgozása.

HERNÁDI MIKLÓS

"Gedő Ilka legnagyobb témája kezdettől fogva az önarckép volt. Önarcképei sorozatában Giacometti fegyelme és szerénysége, vonalainak tisztasága és színeinek visszafogottsága ismétlődik meg, anélkül, hogy Gedő Ilka tudatosan követte volna ezt a művészt... Amikor Gedő Ilka újra dolgozni kezdett, fő műfaja a tájkép lett. Abban az értelemben, ahogy a távolkeleti festők vallották: a növény nem ornamens, nem tarka színfolt, hanem élőlény."

(Szabó Júlia)

VASÁRNAP

TV1

7.18: Műsorismertetés

7.20: Hagyd aludni a mamát és a papát! A varázskorona
Spanyol rajzfilmsorozat
XXVI/24.: **Shaila bolygóján** (25')

7.50: Így szól az Úr!
A Biblia üzenete (6')

7.55: PC-abc
Számítógépek mindennapjainkban
Oktató, ismeretterjesztő sorozat (33')
A tartalomból: A-tól Z-ig a számítástechnikáról – Szoftverkritika: Váncsa István rovata. Számítógépes játékokról, nem csak fiataloknak – Processzor: A szakma hírei – Rejtvény – Telefonos játék.
Szolgáltatás: a műsor szakértői az adás ideje alatt a 132-8379-es telefonszámon válaszolnak nézőink kérdéseire.
Műsorvez.: Dombóvári Gábor. Szerk.: Hegyi István. Op.: Pénzes István. Rend.: Albert József

8.30: Leporelló
Szórakoztató magazin (150')
Főszerk.: Bayer Zsolt. Fel. szerk.: Szemes Katalin. Műsorvez.: Endrei Judit, Antal Imre. Gy.-vez.: Karcagi Csilla. Főgy.-vez.: Élő Rudolf. Rend.: M. Lukács Ágnes

11.00: Virágvasárnapi istentisztelet
Közvetítés a celldömölki evangélikus templomból (60')
Igét hirdet: dr. Szebi Imre püspök
Szerk.: Nagy László. Op.: Gombos Tamás. Gy.-vez.: Demendy Miklós. Rend.: Soós Árpád

12.00: Déli harangszó
Időjárás-jelentés

12.02: Képújság

12.05: A túlélés művészete
Angol ismeretterjesztő film (ism. – 52')
Írta: Mike Birkhead és Nancy LeBrun. Fényképezte: Richard Foster, Howard Hall és Alastair MacEwen
Az életösztön minden élőlényt a túlélésre sarkall, arra, hogy a fennmaradásért folytatott küzdelemben üldöző legyen inkább, s ne üldözött. De a sikerhez sokszor nem elég az erő és a fürgeség, többre van szükség. A rejtőzködés és átváltozás gyakran biztosabb védelmet nyújtanak. Az evolúció nem tesz különbséget támadó és áldozat között, egyre kifinomultabb eszközökkel látja el őket a kiválasztódás folyamatában, bár a harc életre-halálra megy. A filmet végignézve az ember nem győz csodálkozni a természet leleményességén.
Szakértő: dr. Juhász Lajos
A magyar változat munkatársai: Vermes Albert, Gál Zoltán, Kovács György, Tokaji Anna
13.00: Reklám

13.05: A kisasszony
Brazil tévéfilmsor. 170/92–95. (113')
(A keddi, szerdai, csütörtöki és pénteki adások ism.)
15.00: Reklám

15.05: Delta
Tudományos híradó (25')
Újdonságok, érdekességek a tudományok, a technika világából.
Műsorvez.: Kudlik Júlia. Szerk.: Montskó Éva. Gy.-vez.: Szabó László. Rend.: ifj. Kollányi Ágoston. Fel. szerk.: dr. Juhász Árpád
(Felirat a Teletext 777. old.)

15.35: Örömhír
A Református Egyház műsora (20')
Szerk.: Tislér Géza
15.55: Reklám

16.00: Walt Disney bemutatja (59')
A kis hableány
Amerikai rajzfilmsorozat
Sebastian lemondása
Pluto karácsonyfája
Amerikai rajzfilm
Micimackó legújabb kalandjai
Amerikai rajzfilmsorozat
Ürgeűreg
Mumus lesben
(Ism.: hétfő, Tv1 11.00)
17.00: Reklám

17.05: Mezítláb
Divat és látvány (25')
Szerk.: S. Nagy Márta. Op.: Petróczy András. Gy.-vez.: Jobban Ferenc. Rend.: Antók Csaba
17.30: Reklám

17.35: Rajnán innen, Dunán túl...
Saarland–Saar-vidék (45')
Sorozatunk mai adásában az egyik legkisebb és hazánkban a talán legkevésbé ismert német tartományt, a Saar-vidéket mutatjuk be nézőinknek. A tartomány érdekes és nem éppen mindennapinak mondható történelmében számos rokon és párhuzamos vonást fedezhetünk fel hazánk történelmével. Filmünkben bemutatjuk a Saar-vidék legjelentősebb városait, egy határokon is átnyúló európai szoborparkot, és a világhírű saarbrückeni Új Anyagok Intézetét, amelynek kutatási eredményei messze a tartomány, sőt kontinensünk határain túl ismertek és meghatározóak. Számos egyéb érdekesség és látványosság mellett láthatjuk azt is, hogyan készül a helyiek egyik kedvenc ételkülönlegessége. Műsorunk végén nem maradnak el a tartománnyal kapcsolatos kérdések. A helyes válasz beküldői között következő adásunkban ismét értékes nyereményeket sorsolunk ki.
Hangmérnök: Belovári Tibor. Op.: Kiss Róbert. Gy.-vez.: Bodnár Gyula. Szerk.-rend.: Kővári Tamás
18.20: Reklám

18.25: Szerencsekerék
Vetélkedőműsor (30')
18.55: Reklám

19.00: A Hét
A Belpolitikai Stúdió műsora (50')
Vez. szerk.: Obersovszky Péter

Hírek
Időjárás-jelentés
Reklám
Műsorajánlat

20.05: Vasárnapi vers
Kosztolányi Dezső: Hajnali részegség (10')
Választotta: Bácskai Tamás közgazdász
Előadja: Mácsai Pál
20.15: Reklám

20.20: Soha ne felejts!
Amerikai film (90')
Szövegkönyv: Ronald Rubin
Fényképezte: Kees van Oostrum. Zene: Henry Mancini. Rend.: Joseph Sargent
A Mermelstein kontra Történelmi Felülvizsgáló Intézet perben az első alkalommal nyert elismerést amerikai bíróság előtt a holocaust ténye. A bíróság a TFI-t anyagi kárpótlásra kötelezte, valamint arra, hogy írásban kérjen bocsánatot Mel Mermelsteintől és a holocaust túlélőitől. A bírósági döntés és a kárpótlás ellenére a TFI továbbra is tagadja az elgázosítások tényét. A világon még mindig sokan állítják, hogy a holocaust puszta kitaláció. A rasszizmus, a gyűlölet és az előítéletek elleni küzdelem folytatódik.
Mel – Leonard Nimoy (Kristóf Tibor), Jane – Blythe Danner (Menszátor Magdolna), Richard Fusilier – Paul Hamptom (Papp János), Bernie – Jason Presson (Boros Zoltán)
Magyar szöveg: Pethő Klára. Szinkronrend.: Zákányi Balázs
(Felirat a Teletext 666. old.)
(Cikk a 4. oldalon)
21.50: Reklám

21.55: Lehetetlen?
Vámos Miklós műsora (40')
Vendég: **Hernádi Judit**

Sorozatszerk.: Érdi Sándor, Szegvári Katalin. Vez. op.: Zádori Ferenc. Gy.-vez.: Szolnoki András. Rend.: Bánki Iván

22.35: Ártatlanok és gyilkosok (30')
Gedő Ilka, a budapesti gettó lakója megörökítette az áldozatok mindennapjait. Román György festőművész pedig a népbírósági tárgyalások során vázlatokat készített azokról, akik létrehozták a gettókat. Grafikai lapjaikat most a Zsidó Múzeumban állítják ki, mielőtt azok megkezdenék világ körüli útjukat.
Szerk.-rip.: Érdi Sándor. Gy.-vez.: Tóth Ferenc. Op.: ifj. Vitray Tamás. Rend.: Surányi András

23.05: Képújság

TV2

7.00: Műsorajánlat

7.05: Vendégvárók
Élelmiszer-feldolgozás, I. (ism. – 30')

7.35: Hol-mi?
Ifjúsági szolgáltatómagazin (25')
Szerk.-műsorvez.: Nagy György

8.00: Juli-suli
93. rész (33')
Sorozatszerk.-műsorvez.: Kudlik Júlia. Szerk.: Németh Éva. Op.: Lukin Sándor. Gy.-vez.: Kiss G. János. Rend.: Szűcs László
(Receptek a 41. oldalon)

8.35: Muzzy Comes Back
A BBC rajzfilmsorozata angolul tanuló gyerekeknek XX/9. (ism. – 5')

8.40: This is the Way
Jilly Viktor tanít (19')
Huszonkilencedik rész, amelyben egy város alaprajzán távirányított autóval közlekedünk, s ha sikeresen célba érünk, még jutalmat is kapunk. Megtudjuk, hogy ki dicsekedhet a legidősebb, s ki a legfiatalabb rokonnal, s azok hány évesek illetve hány naposak? Többen őszinte vallomást tesznek arról, hogy zuhanyoztak-e, reggeliztek-e, s adtak-e búcsúpuszit anyukájuknak reggel indulás előtt.

The Blue-Tail Fly

When I was young, I used to wait
on master
And hand him his plate.
I'd pass the bottle when he got dry
and
Brush away the blue-tail fly.

Jimmy crack corn, and I don't care.
Jimmy crack corn, and I don't care.
Jimmy crack corn, and I don't care,
My master's gone away.

One day he rode around the farm.
The flies so numerous, they did
swarm.
One chanced to bite him on the
thigh,
The devil take the blue-tail fly.

Közreműködnek a Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorlóiskola tanulói
Op.: Markert Károly, Molnár Péter. Gy.-vez.: Bódis Gábor. Szerk.-rend.: Lőrincz Zsuzsa

9.00: Gyerekeknek Kókusz
Angol rajzfilmsorozat
A turistaszezon vége (5')

Johnson és barátai
Ausztrál bábfilmsorozat
A kirándulás (10')

Foxi Maxi
Amerikai rajzfilmsorozat
Csupa ész éllövész (7')

Családi fényképek
Kanadai filmsorozat
Másfajta tánc (24')

Klasszikus amerikai rajzfilmek
Amerikai rajzfilmsorozat
Aladdin és a csodalámpa (8')

9.55: A magyar irodalom képes története
Nemeskürty István sorozata
13.: **Bornemisza Péter** (32')
Bornemisza Péter: Tragódia magyar nyelven – részlet (Gáspár Sándor, Kubik Anna, Jónás Rita, Molnár Piroska, Kútvölgyi Erzsébet)
Bornemisza Péter: Cantio optima (Rajnai Gábor)
Sorozatszerk.: Fekete Katalin. Díszlet: Kalmár Katalin. Jelmez: Fekete Mária. Op.: Kardos Sándor, Szalay Z. László H.S.C. Gy.-vez.: Kiss G. János. Rend.: Fekete Katalin, Molnár György

10.30: „Mily kedves a Te hajlékod..."
Az istentisztelet kánonja (ism. – 30')
A körmenetek típusai: virágvasárnapi, húsvéti, úrnapi, ereklyetiszteleti, valamint a szerb-ortodox templom körüli búcsú.
Szerk.: Ézsiás Anikó. Op.: Enyedi Lajos. Gy.-vez.: Nemes Miklós. Rend.: Kútvölgyi Katalin

11.00: Rockerek
Olasz film (ism. – 78')
Írta: Julio Salinas, Giancarlo Scarchilli, Massimo Costa. Fényképezte: Roberto Meddi. Zene: Riccardo Giagni. Rend.: Massimo Costa
A rockzenészek fesztiválra készülnek, amelyen különböző stílusú zenekarok indulnak. A sok zenével tarkított film bepillantást nyújt életük kulisszáiba, a próbákra, a szervezés sokszor idegtépő momentumaiba, a rivalizálásokba és

GEDŐ ILKA

azonos című riportkötete szolgál. A könyv és – szándékunk szerint – a film is azokról szól, akiket a kollektív felelősség elve alapján mint németeket, azaz mint bűnös nációt gyűjtöttek össze, és vittek a Szovjetunióba nehéz fizikai munkára.
Szerk.-rip.: Gerner Éva. Gy.-vez.: Babity Gorán. Rend.: Markó Judit

11.00: Família Kft.
177. rész (ism. – 30')

11.30: Lépések nyomában
Ugrós-legényes tánctípus (20')
A magyar tánctörténet régi rétegébe tartozó körtáncok, eszközök, illetve fegyvertáncok, régi páros táncok mellett igen karakterisztikusan jelenik meg az ugrós-legényes típus. Műsorunkban a nemrégen zajlott Országos Táncháztalálkozó résztvevőinek segítségével követjük nyomon e tánctípus fejlődését.
Közreműk.: az Országos Táncháztalálkozó résztvevői
Szerk.: Hevér Zoltán. Gy.-vez.: Ládonyi József. Rend.: Wiegmann Alfréd

11.50: Erdők, erdészek
Találkozások a Madas családdal (50')
A magyarországi erdészek egyik leghíresebbikét, a négy generációs Madas családot szólaltatta meg Pálfalvi Nándor 1969-ben készült filmjében. Most, 25 év után keresi fel ismét a család még élő tagjait, akik az erdők szeretetéről, az erdész szakma szépségeiről – tágabban – a környezet védelméről, a természet eredeti állapotának megőrzéséről beszélnek.
Készítette: Pálfalvi Nándor, Szentiváni János, Halák Miklós, Pálfalvi Dorottya

12.45: Natura magazin
Zöldhullám (30')
A tartalomból: Zöldek találkozója Nyíregyházán. Új növénykártevők. Hasznos tanácsok.
Készítette: Bayer Ilona, Csobod Éva, Herczeg Tibor, Huszár Kati, Kerekes Péter, Rácz Gábor, Törköly Róbert

13.15: Úton
Svájc (ism. – 64')
Az amerikai–magyar koprodukcióban készült filmsorozat önálló darabja Svájc nevezetességeit, történelmét, kultúráját, ünnepeit, lakosait mutatja be. Járjuk Svájcot: népszavazás Trogenben, sielés St. Moritzban, tavaszünnep Zürichben, birkózóverseny a hágón, lovasfesztivál Seignelégierben, óramúzeum és -gyártás Jurában, hágók és hegycsúcsok, vadevezés, vonatozás a program.
Készítette: Balog Emese, Beszterczey Gábor, Búzási Péter, Dés László, Mitchell Johnson, Juhász Róbert, Kertész Péter, Mertz Loránd, Pap Ferenc, Ramm László, Sándor Katalin, Sipos István, Trebitsch Júlia, Tóth Ferenc

14.20: RÉS
Rövid, érdekes, sikeres (10')
14.30: Műsorajánlat – Időjárás – Reklám

14.35: Musicbox
A Magyar Hanglemezkiadók Szövetségének műsora (30')
Szerk.: Adler Judith. Gy.-vez.: Hutlassa Tamás

15.05: Segítsünk magunkon!
A fokhagyma – Isten ajándéka
Angol ismeretterjesztő film (ism. – 51')
A film készítői a fokhagyma sokezer éves kultúrtörténetét tekintik át igen szórakoztató módon, miközben részletesen, tudományos kutatásokkal megerősített érveléssel segítenek meggyőzni a nézőt a fokhagyma szerepéről számos betegség megelőzésében és gyógyításában.
A magyar változat munkatársai: dr. Boday András, Bognár Gyula, Zentai Éva, Pálinkó Mária, Kiss Beáta. Sorozatszerk.: Surányi Erika
15.55: Műsorajánlat – Időjárás

16.00: Autó 2
A Tv2 autós magazinja (25')
16.25: Reklám

16.30: Gyerekeknek Janó és Bibice
Belga rajzfilmsorozat
XIII/6.: **A varázsforrás** (25')
16.55: Reklám

17.00: Soproni LC –Kispest HFC
Bajnoki labdarúgó-mérkőzés
Közvetítés Sopronból (120')
Rip.: Knézy Jenő. Gy.-vez.: Fehérvári Péter. A közvetítést Gábor Tamás vezeti
19.00: Reklám

19.05: Família Kft.
178. rész (30')
Zene: Döme Zsolt. Dramaturg: Kalmár András. Vez. op.: Gulyás Buda, Szalai András. Főgy.-vez.: Baji Tibor. Főrend.: Szurdi Miklós
(Ismétlés: ápr. 15., Tv2)
19.35: Reklám

19.40: Környezetünk hírei (3')

19.45: A reklámfilm története II. rész (15')
Paradox módon az első világháború és a gazdasági válság a reklám fellendülésével járt. A plakátok, a kirakatok, a nagy cégek reklámarculatai, a reklámfilmek hatalmas fejlődésnek indultak a '20–'30-as években Magyarországon.
Op.: Halász Gábor. Gy.-vez.: Jobban Ferenc. Szerk.-rend.: Macskássy Katalin
20.00: Reklám

20.05: Friderikusz-talk show
Téma: Leszbikusok (70')

21.15: Zene-óra
Zenei klub Óbudán (60')
Házigazda: Sebestyén János
A több hónapos vendégszereplésről hazatért világhírű basszista ezen az estén fiatal művészbarátai, pályakezdő pártfogoltjai társaságában lép fel…
Vendég: Gregor József, Vajda Júlia, Mukk József, Laborfalvy Soós Béla (ének), Tamás Péter (klarinét), Kazuhiro Ogasawara (kürt), Oberfrank Péter (zongora)
Szerk.: Várbíró Judit. Vez. op.: Szirmai Béla. Gy.-vez.: Áldor György. Rend.: Apró Attila
22.15: Reklám

22.20: Kiss Vakond
Magyar film (1993 – 76')
Írta: Szőke András és Pálos György. Fényképezte: Pálos György. Rend.: Szőke András
„Ez a történet egy nadrágról szól, amely elkészül, de akkor már nincs rá szükség, de azt is mondhatnánk, hogy a film mese egy zaklatott kis vakondról…"

Szereplők: Herskó János, Gyalog Eszter, Szőke András, Badár Sándor, Papp Ferencné, Tolnai Lea

DUNA TV

9.00: Hírek, műsorismertetés

9.05: Slapaj
Belga animációs film
Barokk blues; Miau fer Lady

9.25: Nyelvőrző
Nyelvművelő műsor (ism.)
Rend.: Sipos András

10.00: Muzzy Comes Back
A BBC English kalandos nyelvleckesorozata gyerekeknek, XX/6. (ism.)

10.05: This is the Way, 40/26. (ism.)

10.25: Kerekek és lépések
Ismeretterjesztő sorozat
XXVI/25.: **A nyugati Zemplénben**
Op.: Stenszky Gyula, Szabados Tamás. Rend.: Gyenes Károly

11.15: Első szerelem
Norvég ifjúsági film, VI/6.
Forgatókönyv: Jan-Olof Agren. Zene: Jacob Groth. Op.: Henning Kristiansen. Rend.: Leif Magnusson

11.40: Trio Stendhal
Song for V. M.
Dzsesszműsor

12.00: Déli harangszó, műsorismertetés

12.05: Bibliai történetek
XII/9.: **A leprás Námán**
Közreműk.: David Wisner
Készítette a Moody Bibliai Intézet, Chicago

12.15: A megsebzett bolygó
Magyar ismeretterjesztő film
XIII/8.: **A nélkülözhetetlen édesvíz**
Rend.: Rácz Gábor

12.50: Süsü, a sárkány kalandjai
VIII/5.: **Vendég a háznál, öröm a háznál**
Forgatókönyvíró: Csukás István. Zene: Bergendy István. Op.: Abonyi Antal. Rend.: Szabó Attila

13.15: Budapesti Kaláka Folkfesztivál, II. (1994)
Rend.: Szomjas György

13.45: Dini, a kis dinoszaurusz
Amerikai animációs film
Égszakadás, földindulás

14.00: Lapozó
Lapszemle, friss hírek

14.15: Közép-európai Magazin (ism.)
Főszerk.: Balogh Júlia

15.00: Cimbora – Tallózó
Szerk.: É. Szabó Márta

15.50: Műsorajánlat

16.00: Boldog idők
Magyar játékfilm (1943 – ism.)
Forgatókönyv: Arabás Pál. Rend.: Rodriguez Endre
Szereplők: Ajtay Andor, Karády Katalin, Szabó Sándor

17.30: Mese
Tom és Jerry kölyökkorukban
Zorrito
Droopy, a sasszem

18.00: Híradó

18.15: Casino de Paris
Francia–német zenés film (1957)
Forgatókönyv: Jean Halain, Hans Vilhelm. Zene: Paul Durand. Op.: Bruno Mondi, Erwin Müller. Rend.: Andre Hunebelle
A nagy drámaíró, Alexandre Gordy (Vittorio de Sica), aki mellesleg a női nem megátalkodott tisztelője, színházi szerep ígéretével elcsábítja a Casino de Paris díváját. Az ártatlan Catherine nem is sejti, hogy lépre csalták. Szerencsére akad egy bátor férfi, aki hajlandóságot mutat a lány erényeinek védelmére, persze nem egészen önzetlenül…
Főszerepben: Vittorio de Sica, Gilbert Becaud, Caterina Valente

19.50: „Parancsolj velem, tündérkirálynő"
Ruttkai Éva előadóestje a Korona Pódiumon
Vez. op.: Czabarka György. Rend.: Fehér György

20.50: Valami nincs rendjén otthon
Holland animációs film
Készítették: Bernard Courtial, Dennis Bodewitz

21.00: Híradó

21.15: Az emberiség kalandja
XIII/2.: **Anita Delgado**
Rend.-op.: Yon Inchaustegui

22.00: Roncsfilm
Magyar játékfilm (1992)
Forgatókönyv: Szomjas György, Grunwalsky Ferenc. Zene: Kiss Ferenc. Op.: Grunwalsky Ferenc. Rend.: Szomjas György

A film képés gesztussal fordul a politika számára megközelíthetetlen, profán, hétköznapi létezés misztériuma felé. A színhely egy lerobbant, ételszagú lakótömb Gólyának nevezett kocsmája és annak közvetlen környéke. Bizonytalan, lecsúszott egzisztenciák élnek errefelé: munkanélküliek és alkalmi munkások, zöldségesek és taxisok, meleg szívű svihákok és alkalmi szeretők. Csúfak és gonoszak, lágyszívűek és hirtelen haragúak. Csupa kedves csirkefogó.
Szereplők: Szirtes Ági, Mucsi Zoltán, Gáspár Sándor, Szőke András, Andorai Péter, Bánsági Ildikó

23.35: Anyámat ne!
Viczkó Tibor és a Kőbányafilm NP riportfilmje (1994)
Op.: Dóra Tibor
A budapesti Metró mozi 1992 novembere óta minden este játssza a Roncsfilmet. Vajon mi a titka? Egy magyar film immáron több mint két éve műsoron, telt házzal! Sőt! Vannak, akik többször beülnek s újra megnézik. A néző szubjektív hangvételű riportfilmet láthat a Metró mozi lépcsőjén, közvetlenül a filmvetítés után elkapott személyes pillanatokkal. Távol áll mindenféle akadémikus fejtegetéstől. Ettől olyan életteli.

23.45: Vers
Bari Károly:
Szerelem
Elmondja: **Takács Katalin, Szakácsi Sándor**

Hírújság

Gedő Ilka

(Gán)

Bemutatjuk Gedő Ilka
grafikáit

Élet és Irodalom, 1986. nov. 28. 12.

Exportorientált kitörés

Az elmúlt két hónapban a magyar gazdaságdiplomácia legfőbb törekvése a külföldön kialakított kedvező országkép konszolidálására irányult. A másik alapvető cél, hogy meggyőzze a külföldet: az új kormány hivatalba lépésével és a kormányalakítással nem történt alapvető orientációváltás a magyar külgazdaságban az előző kormány által kialakított irányhoz képest. Továbbra is a nyugati integrációs szerkezetben képzelik el tehát az ország jövőjét – hangsúlyozta tegnapi sajtótájékoztatóján *Major István*, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium főtitkára.

A főtitkár kifejtette, hogy az élénkülő gazdaságdiplomáciai tevékenység Magyarország nyugati orientáltságát azzal is alátámasztja, hogy tavaly a külkereskedelmi forgalmunk háromnegyed részét az iparilag fejlett országokat tömörítő OECD-vel bonyolítottuk, az Európai Unió államaiba irányuló hazai kivitel pedig 27 százalékkal bővült 1994-ben. Major István elmondta: a fenti adatok is igazolják, hogy a magyar külgazdaság súlypontja az iparilag fejlett európai országokba helyeződött át. A kormányon belüli változások azt az orientációt erősítették meg, miszerint a kitörést Magyarország az exportorientált gazdaságpolitikával, nem pedig a piacok bezárásával próbálja megvalósítani – szögezte le Major István. **T. B. S.**

● A környezetbarát gazdaság lehetőségei címmel rendez nemzetközi konferenciát március 10-én és 11-én Szolnokon az alföldi városban működő Tisza Klub és a Friedrich Naumann Alapítvány. A két nap alatt négy témakörben több mint húsz előadást tartanak a részt vevő magyar, albán, amerikai, cseh, holland, horvát, jugoszláv, német, román, szlovák, szlovén és ukrán szakemberek.

● Magyarország első magánerőművét építi fel Salgótarjánban a német és magyar magánszemélyekből álló, elsősorban energiahordozók kereskedelmével foglalkozó Energol Részvénytársaság. A több száz millió forint beruházással egy legalább 50, a későbbiekben akár 150 megawattosra bővíthető villamos erőművet óhajtanak létrehozni. A program kivitelezésére megalakították a Thermo 2000 Kft.-t.

● Kezdő vállalkozók támogatására úgynevezett inkubátorházat avattak tegnap Szombathelyen. A helyi vállalkozói központ és alapítvány a korábbi munkásőrség raktárépületét alakíttatta át műhelyeknek, irodáknak, amelyekben egyelőre kilenc – pályázatot nyert – induló cég kezdheti meg működését. Az 1993-ban alakult regionális vállalkozási központ az idén 500 ezer ECU PHARE-támogatást kapott működéséhez: jelenleg mintegy 40 projektjük van.

A Handelsblatt a kinevezésekről

A budapesti új csapatnak – a gazdasági és pénzügyi politika új vezetőinek – az az első feladata, hogy a magyar gazdaságpolitikát egyenes vonalúvá tegye, mert az elmúlt években is ennek köszönhetően kerültek a közép-európai reformországok élére – írta tegnapi kommentárjában a Handelsblatt című német üzleti napilap.

A cikkíró rámutatott: Bokros Lajos pénzügyminiszternek jut az a népszerűtlen feladat, hogy a költségvetési deficit csökkentése érdekében lefaragja a kiadásokat, különösen a szociális területen. Surányi Györgynek, a Magyar Nemzeti Bank elnökének nem csak az infláció mérséklésére kell figyelnie, hanem a fizetési mérleg hiányát is csökkentenie kell. Suchman Tamás privatizációs miniszternek az állami vállalatok sikeres eladásával az ország tőkemérlegét kell rendbehoznia.

NINCS TÖBBÉ KUTYABÁNAT, MACSKAJAJ!

Dr. Hargitay András
a budapesti állatkórház állatorvosa jótanácsai a

06 90 390-977

telefonszámon
kezdő kutya és macskatartóknak,
és az aktuális betegségekről.

ÉJJEL-NAPPAL HÍVHATJA!
Belföldi hívás. 77Ft+ÁFA/perc. Globcom Bp.1446 Pf.399 Hangposta: 06 90 390-037

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamai

Devizanem	Árfolyam 1 egységre, forintban
Angol font	178,50
Ausztrál dollár	81,96
Belga frank (100)	371,69
Dán korona	19,24
Finn márka	25,00
Francia frank	21,77
Holland forint	68,26
Ír font	177,25
Japán jen (100)	116,73
Kanadai dollár	79,04
Kuvaiti dinár	373,07
Német márka	76,56
Norvég korona	17,31
Olasz líra (1000)	66,35
Osztrák schilling	10,88
Portugál escudo (100)	73,66
Spanyol peseta (100)	86,68
Svájci frank	90,39
Svéd korona	15,17
USA-dollár	110,95
ECU (Közös Piac)	142,27

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos valutaárfolyamai

Pénznem	Vételi árfolyam 1	Közép egységre, forintban	Eladási
Angol font	176,52	178,26	180,00
Ausztrál dollár	80,93	81,73	82,53
Belga és lux.fr. (100)	368,52	371,98	375,44
Dán korona	19,09	19,27	19,45
Finn márka	24,77	25,00	25,23
Francia frank	21,58	21,79	22,00
Holland forint	67,78	68,41	69,04
Ír font	175,64	177,37	179,10
Japán jen (100)	115,02	116,12	117,22
Kanadai dollár	78,21	79,00	79,79
Kuvaiti dinár	368,48	372,10	375,72
Német márka	75,98	76,69	77,40
Norvég korona	17,17	17,33	17,49
Olasz líra (1000)	66,53	67,23	67,93
Osztrák schilling	10,80	10,90	11,00
Portugál escudo (100)	73,21	73,91	74,61
Spanyol peseta (100)	85,88	86,74	87,60
Svájci frank	89,70	90,55	91,40
Svéd korona	15,08	15,23	15,38
USA-dollár	109,63	110,70	111,77
ECU (Közös Piac)	141,04	142,40	143,76

Kádár Béla az alternatív gazdaságpolitika kötelességéről

El kell kerülni a társadalmi apátiát

Folytatás az 1. oldalról

– Mi a helyzetmegítélésben lévő különbség napjainkban, mit mondanak a kormánykoalíció és az ellenzék gazdaságpolitikusai? – kérdeztük *Kádár Bélát*, az MDF országgyűlési képviselőjét, a parlament költségvetési bizottságának elnökét.

– Az egyoldalú gazdasági korlátozás politikáját az 1978. decemberi MSZMP- és kormányhatározat vezette be. A kísérlet – kisebb megszakításokkal – azóta is folyik a jól ismert „eredményekkel". Az általam helyesnek tartott és évtizedek óta hangoztatott gazdaságpolitika az ország hosszú távú fejlődési hagyatékából és hazánk gazdaságának adott terjedelméből, kimagasló külgazdasági sebezhetőségéből indul ki. Magyarország a XX. században óriási külső megrázkódtatásokat szenvedett el. Kiszakadt részben az Osztrák–Magyar Monarchiából, de – már az I. világháború után – a közepesen fejlett országok csoportjából is, miközben elszakadt felvevőpiacaitól és nyersanyagforrásaitól. A II. világháború után belekerült a klasszikus ázsiai gazdasági modell szerint szerveződő országok csoportjába, nyakába kapva a birodalmi rendszer kötelékeit és terheit. A befelé forduló, zárt, a gazdasági racionalitásoktól, nemzetgazdasági adottságoktól elrugaszkodó modell egy külgazdaság-érzékeny ország számára különösen súlyos következményekkel jár. 1956 gazdasági oldalról sem volt „történelmi véletlen".

A harmadik nagy megrázkódtatás évtizedünkben a jaltai rendszer felbomlása után következett be, amikor megkezdődött a visszatérés az európai piacgazdasági rendszerbe. Hét évtized leforgása alatt tehát hazánknak háromszor kellett intézményrendszert, gazdaságműködési rendet, külgazdasági és gazdaságpolitikai orientációt váltani. Romlásunk alapvető oka, hogy a társadalmi-gazdasági működőképesség feltételeinek gyakori és kedvezőtlen változásai következtében már az első világháború utáni időszakban meggyengült a gazdaság jövedelemtermelő képessége, megcsappant életereje. Az alacsony jövedelemtermelés miatt országunk már jó fél évszázada nem tudott alkalmazkodni a világgazdasági folyamatokhoz. Ebből alakult ki a gazdaság szerkezeti elavulása: az exportképesség elmaradása a társadalom és a gazdaság működtetésének importigényessége mögött. Ebből fakadt a növekvő eladósodás, az adósságterhekből származó további jövedelemvesztés, modernizációs lemaradás, az egyensúlyhiány a költségvetésben és – bizonyos, csillagóráknak számító évek kivételével – a fizetési mérlegben.

– Mit jelent a vázolt makrofolyamatban a fél évtizeddel ezelőtt Európa keleti felén lezajlott rendszerváltozás?

– Fél évtizede az ország esélyt kapott a történelemtől balsorsának megfordítására. Az 1989 utáni időszak fő történelmi feladata a békés rendszerváltás volt, most pedig az, hogy Magyarország megtalálja a helyét a változóban lévő új Európában. Igaz ugyan, hogy a kontinens középkeleti felén rendszerváltás következett be, de nem változtak a térséget érintő globális kihívások. Ebből adódóan a következő évtizedben dől el az, vajon kialakul-e újabb törésvonal Európa keleti és szerencsésebb nyugati fele között, ezen belül az is, hogy a volt szocialista országok melyik térfélre kerülnek. Ezért jelölhetjük meg egyértelmű fő célként, hogy az új Európa szerencsésebb térfelén kell helyet találni magunknak, s ez ad lehetőséget a térségünkben élő magyarság sorsának javítására is. Ehhez hasonlítva teljesen eszközjellegű, hogyan alakul a költségvetési deficit aránya a bruttó hazai termékhez viszonyítva, vagy hány százalékponttal csökken a következő időszak inflációs rátája.

– A lakiteleki találkozón nyomatékkal szól arról, milyen komoly különbségek vannak már a helyzet megítélésében is az egyes pártok között...

– Az emberek túlnyomó többségét többnyire nem foglalkoztatják a nemzet stratégiájából, a külpolitikából, a nemzetközi környezet változásaiból fakadó sorskérdések. Ezen lehet sajnálkozni, de tény, az embereket többnyire rövid távú, hétköznapi, helyi gondjaik érdeklik. Ennek alapján minősítenek pártokat, kormányokat, rendszereket. A magyar társadalom és gazdaság előtti fő problémákat felismerő, vagy rosszul diagnosztizáló pártoktól nagyon nehezen várható el, hogy a rossz helyzetmegítélés alapján helyes célokat jelöljenek meg. Következésképpen az irányítástechnikák, az eszközök megválasztása is téves alapon nyugodhat. Nem szabad elfelejteni, hogy az egyes pártok érdekei elég sokrétűek lehetnek, amelyek adott esetben még fölébe is kerekedhetnek a nemzeti érdekeknek. Ma az egyes politikai erők közötti választóvonal elsősorban a nemzeti érdekek képviseletének mentén húzható meg. Arról nem folyhat vita, hogy európai befogadásunk feltételezi a rendszerváltozás befejezését, amely csak a magántulajdon alapú, működőképes gazdaság létrejöttével, a polgári társadalom kialakulásával valósulhat meg. Méghozzá úgy, hogy jellemzővé válik a gazdasági növekedés, s fölerősödik a fejlett országokhoz való felzárkózás folyamata, hiszen lemaradó, társadalmi-politikai konfliktusoktól terhes válsággazdaságot nem fogad be Európa. Ehhez viszonyítva alárendelt jelentőségű, hogy évente hány milliárd forinttal kellene a költségvetési deficitet csökkenteni. Pedig napjaink neoliberális közgazdászai – akik elsősorban az SZDSZ-ben találhatók – e megközelítésből indulnak ki. Nem veszik

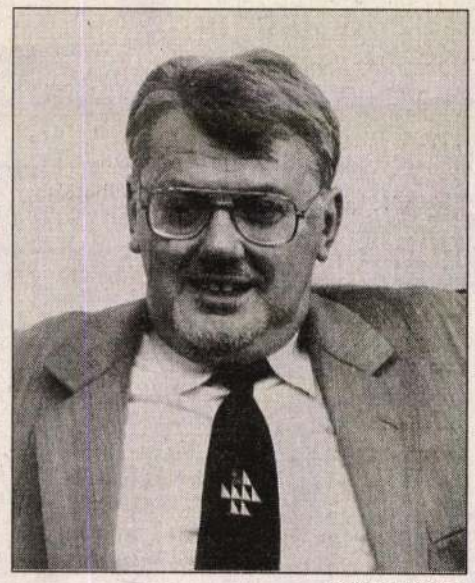

FOTÓ: NAGY BÉLA

Kádár: Az egyes pártok érdekei fölébe kerekedhetnek a nemzeti érdekeknek

tudomásul, hogy a magyar gazdaság fő gondjai strukturális természetűek, nem pedig egyensúlyi, monetáris jellegűek, s a mindenkori deficit szerkezeti betegségünk tünete. E jeles szakemberek összekeverik a célokat az eszközökkel. Még az egyensúlyhiány kérdésében sem látják, hogy a fizetési mérleg és a költségvetés deficitje nem az emberek jólétéből, túl magas jövedelméből, az aranytojást tojó tyúk elfogyasztásából fakad, hanem a gazdaság jövedelemtermelő képességének történelmileg is érzékelhető meggyengüléséből. Nálunk nem a kereslet futott túl az indokolt mértéken, a szocialista hiánygazdaságban a kínálat volt mindig gyenge. Az egyensúlyhiány csökkentését tehát nem a jövedelmek egyoldalú korlátozása – ez még az infláció visszaszorítását sem segíti –, hanem a kínálat erősítése, a megtakarítások, a beruházások, az export ösztönzése, a műszaki fejlesztés, a szellemitőke-képzés, a vállalkozói képességek, egyszóval az átfogó nemzeti versenyképesség támogatása szolgálja. Ha ezt az alapvető különbséget a politika nem látja, akkor a jövőben sem várható más, mint az elmúlt másfél évtizedben: azaz a romló termelési, foglalkoztatási, jövedelmi színvonal mellett állandósuló egyensúlyi zavarok, eladósodás.

Az alternatív gazdaságpolitika – mint a fenti gazdasági, történelmi visszatekintés mutatja – pontosan látja krízisünk okát. Az ellenzéki gazdaságpolitikusok vallják, hogy az ország jövője azon múlik, milyen erőforrásokat tudunk mozgósítani a kínálati kapacitás erősítésére, a beruházás és az export ösztönzésére, a külföldi tőkebefektetések elősegítésére.

– Békesi programjába mindez nem tartozott bele, meg is bukott. A Bokros–Surányi kettős mintha más frazeológiával állna a nyilvánosság elé.

– A pénzügyminiszter- és a bankelnökjelölt költségvetési bizottsági meghallgatása során Bokros Lajos hangsúlyozta: huszonöt pontját senki ne tekintse gazdaságpolitikai programnak, azok legfeljebb gazdaságfilozófiai irányelvek. Tudatosan nem akart bizonyos gazdaságpolitikai lépésekről és eszközhasználati mértékekről beszélni, mert ezek – ha túl korán szivárognak ki – esetleg kiaknázhatók bizonyos érdekcsoportok által. Nyilvánvaló, hogy a konkrét lépések, illetve végrehajtásuk minősíti majd a kialakuló gazdaságpolitikai terápiát.

– Mégis: Szabó Iván is, Kádár Béla is rokonszenvvel fogadta e két ember föllépését. Ön még azt is hangsúlyozta, hogy elképzelésük nagyon közel áll az MDF és a Fidesz új programjához.

– Igen, ez így van. E nyilatkozataimnak az volt az alapja, hogy mindkét szakember hangsúlyozta: nem a nadrágszíjmeghúzás politikáját kívánja érvényesíteni, eszköztárukban szerepel a megtakarítások, a beruházások és az export ösztönzése is. Ez az én harmincéves credóm. Egy külgazdaságilag érzékeny, korszerűsödésre törekvő kis országnak nincs más racionális választása. Érdeklődéssel várjuk, milyen összhang alakul ki a bizottsági meghallgatáson elhangzott szavak és a későbbi tettek között.

– Gondolja, hogy az SZDSZ ön által neoliberálisnak minősített közgazdászai és politikusai engedni fogják ezt?

– Ez már a politikai erőtér függvénye. Nyilvánvaló, hogy a gazdasági élet szereplői más és más elosztási és költségviselési arányokban érdekeltek. Gyanítható, aki ebben a helyzetben állami tulajdon megszerzésére áhítozik privatizáció útján, nem bánná, ha ezért az állami tulajdonért minél kevesebbet kellene fizetnie. Ha a magyar gazdaság, a magyar vállalkozó jövedelemszerzési lehetősége nem javul, ha 35-40 százalékos hitelkamatok mellett lehet csak készpénzhez jutni, nagyon nehéz tisztességesen kibontakoztatni jövedelmező vállalkozásokat, illetve állami tulajdon vásárlásához szükséges pénzforrásokat mozgósítani. Ha viszont nincs magyar kereslet, akkor – hiába van kínálat – csökken az állami tulajdon ára. Ez esetben a gyorsított készpénzes privatizáció a tőkeerős, készpénzzel rendelkező, már „beérkezett" bel- és főleg külföldi érdekcsoportokat hoz helyzetbe a nemzeti polgárság vagy éppen a munkavállalók rovására. Ez bizony a klasszikus latin-amerikai modell lenne.

– Miért fontos az, hogy Kádár Béla megfogalmazta az ellenzék gazdaságpolitikáját? Kérdés az is, miért éppen most tette ezt?

– Most Magyarországon sajátos fejlődési szakasz kezdődött el a politikai szférában is. Hazánk az illúzióvesztések országa. Ötvenhatban elveszett az az illúzió, hogy a Nyugat segít. Utána a lakosság megbékélt a legvidámabb barakk nyújtotta lehetőségekkel, létrejött az a társadalmi kompromisszum, hogy ne várjon senki semmit az államtól, mindenki csak magára számíthat. Ám a kádári reformszocialista vonal nagyszámú rossz gazdasági döntése nyomán – a nyolcvanas évek végére – az emberek ismét csalódtak, hiszen romlani kezdett életszínvonaluk. Eztán jött a rendszerváltozás, és annak illúziója, hogy a függőségi korlátok eltűnése után majd önmaguktól, a rendszerváltozás puszta tényétől megoldódnak a problémák. A kilencvenes évek elején bekövetkezett illúzióvesztés után erősödött föl a hangulat, hogy „régebben jobb volt". Ez – a gazdaság elsődlegességére és a társadalmi érzékenységre gyakorta rosszul reagáló kormányzati cselekvések miatt – nem lehetett meglepő, ezért a választók tavaly szavazataikkal megfosztották a kormány erőit a hatalomtól. Ám nyolc hónap után a régebben jobb volt hangulatában szavazó tömeg kezd úgy vélekedni, hogy most sem jobb, mint korábban. Az új kormányzati struktúra nem sokat, vagy semmit sem tett a helyzet javítása érdekében. Sőt, maga az új kormány kiabálta tele a világot azzal, milyen katasztrofális veszélyek leselkednek Magyarországra. Ez egészen egyedülálló országkép-alakítás volt, nyilván bekerül majd a Guinness Rekordok könyvébe. Mindinkább érzékelhető: egy évtizeden belül most kezdődik el a harmadik nagy illúzióvesztési folyamat. Ennek is meglesz a politikaierőtér-alakító hatása a maga idejében.

Mind szélesebb körben kell fölismerni, Magyarországnak össznemzeti, nem pártpolitikai alapon kell megoldania problémáit. Ha egy kormányzat nem hajlandó vagy nem képes a helyzet javítására, az ugyan lehet jó egy másik politikai csoportosulás számára, de semmi esetre sem az országnak. A minél rosszabb, annál jobb jelszó nem a nemzeti sors iránt elkötelezett politikai erők hitvallása. A harmadik illúzióvesztési hullám szélsőséges vagy korlátozott cselekvőképességű erőket hozhat előtérbe. Nem lehet ölbe tett kézzel arra várni, hogy eljöjjön az 1998-as választási erőfelmérés ideje. Az ellenzéknek már most bizonyítania kell: bármilyen súlyosak legyenek a gondjaink, van lehetőség a lejtőmenet megállítására, s nem halasztható a következő ciklus kormányzati cselekvőképességének megalapozása. Ez természetesen csak a legszélesebb körű társadalmi párbeszéd révén valósítható meg a pártok, érdekképviseletek, önkormányzatok, lakosságcsoportok között. Erre napjainkban égetőbb szükség van, mint valaha. Az a politikai erő, amely nemcsak önös pártérdekek érvényesítésében, hanem nemzeti sorsalakításban képes gondolkodni, az nem zárkózhat el a párbeszéd elől. Ez egyébként „európai követelmény" is.

– Gondolom, a lakiteleki előadás-sorozat is ezt a célt szolgálja.

– *Lezsák Sándor* lakiteleki kezdeményezését a magam részéről ezért értékelem, mert mindannyiunk közös érdeke, hogy az egy évtizeden belüli harmadik illúzióvesztés után a társadalom ne essen apátiába, az emberek ne váljanak passzívvá, ne erősödjenek fel a tartós destabilizáció vagy konfliktusveszély elemei, mert ez az ország sorsát hosszú időre megpecsételheti. A néhány éve még jelentős kitörési esélyeink védelme közös nemzeti érdek.

Horváth K. József

Elhunyt Zádor Anna

Életének 92. évében pénteken elhunyt *Zádor Anna* Kossuth-díjas művészettörténész, a művészettudomány doktora, nyugalmazott egyetemi tanár, az egyetemes és a magyar művészettörténet kiváló tudósa – tájékoztatta a Magyar Tudományos Akadémia Sajtótitkársága az MTI-t.

Zádor Anna fő kutatási területe a magyar klasszicizmus volt. Több kötetben elemezte kialakulását, jelentőségét, nagyjait. Az elhunyt főszerkesztője volt az 1965–68-ban megjelent Művészettörténeti lexikonnak, a Magyar Művészet 1800–1945 című könyvét pedig társszerzőként és szerkesztőként jegyezte. Egyetemi tanárként több művészettörténész generáció nevelője volt. Temetéséről később intézkednek.

● A zsidó Budapest – Emlékek, szertartások, történelem címmel jelenik meg A város arcai című sorozat új kötete, amelyet hétfőn délután fél ötkor mutatnak be az Írók Könyvesboltjában. A művet Demszky Gábor főpolgármester, Szabolcsi Miklós akadémikus, Dávid Ferenc művészettörténész és Schweitzer József országos főrabbi méltatja.

● Az elmúlt 15 év francia plakátművészetének válogatott alkotásaiból nyílt tárlat a Pécsi Galériában. A tizenegy grafikus, illetve művészcsoport kilencven plakátját bemutató kiállítás a március 13-án kezdődő pécsi frankofon hét programjaihoz kapcsolódik. A francia nyelvű kultúra hagyományos pécsi ünnepén egyebek mellett megrendezik a franciául tanuló gimnazisták háromnapos nemzetközi diákszínpadi fesztiválját is.

● Festmények és installáció címmel nyílik meg a székelykevei születésű Péter László grafikus kiállítása március 6-án, hétfőn Szegeden, az ifjúsági házban. A megnyitón közreműködnek: Révész Róbert, Rumi László és Szokolay Balázs (kaval, dob, szopránszaxofon). A kiállítás, mely a helybeli Kosztolányi Dezső Alapítvány támogatásával jött létre, március 19-éig tekinthető meg.

● Bachtól Bartókig címmel emlékhangversenyt tartottak Bartók Béla halálának 50. évfordulója alkalmából a New York-i magyar főkonzulátuson. A hangverseny sztárja Starker János világhírű gordonkaművész volt, akit hosszasan ünnepelt a közönség. Starker Bach szóló szvitjét adta elő, majd Jennifer Langham társaságában Bartók két gordonkára írt rövid népdalfeldolgozásaiból játszott.

● Bacsó Péter új filmjét, a Tanú folytatását, a Megint tanút február 4-i bemutatója óta 50 ezren látták. A legtöbb magyar filmre egy hónap alatt csak körülbelül ezren váltanak jegyet. Az alkotás az idei filmszemlén elnyerte a Program Magazin *várhatóan legnagyobb közönséget vonzó film* díját, a főszerepet játszó Kállai Ferenc pedig a legjobb férfi szereplő díját.

● Emléktáblát avatnak hétfőn a Magyar Műszaki Múzeumnak egykoron otthont adó, I. kerületi Mészáros utca 19. számú ház falán. A hatvan éve „alapított" gyűjtemény a Délivasút Budai Igazgatóságának épületében lelt ideiglenes otthont négy esztendőre. Az évforduló alkalmából tudományos tanácskozást is tartanak a helyszínen. Ennek programjában hangzik el például előadás a műszaki múzeum alapításairól és megszűnéseiről.

Áldozatok és gyilkosok

Kiállítás a Budapesti Zsidó Múzeumban

Kétezer csillagos házba költöztették össze 1944 júniusára a budapesti zsidók jelentős részét, mintegy százhetvenezer embert. Június 24-e után a sárga csillag viselésére kötelezett zsidók házaikat csak délután kettő és négy óra között, s kizárólag gyógykezelés vagy bevásárlás céljából hagyhatták el. Novemberre azután kialakult a gettó, a mai VII. kerületben. Néhány hónappal később, 1945 januárjában a beteg, elcsigázott, éhező emberek mellett háromezer temetetlen holttestet találtak itt a szovjet csapatok.

A Dohány utcai zsinagóga állandó, a múlt héten újra megnyitott kiállításán drámai dokumentumfotók idézik fel a látványt, többek között éppen a zsinagóga kertjében heverő áldozatokat. A múzeum *Áldozatok és gyilkosok* című időszaki kiállítása a legősibb képzőművészeti műfaj, a rajz segítségével mondja el, hogyan látta két művész a gettó lakóinak életét, illetve hóhéraik későbbi sorsának döntő pillanatait. Két különösen izgalmas, ám széles körben meglehetősen kevéssé ismert művészről van szó, akik sohasem csapódtak divatos irányzatokhoz, de nem vetélkedtek a kultúrpolitika kegyeiért sem. Mostani rajzaikkal sem nyüzsögtek illetékes elvtársaknál, pedig talán érdemeket szerezhettek volna. *Román György* rajzai halála után egy évtizeddel kerültek elő hagyatékából, *Gedő Ilka* sem tervezte művei széles körű publikációját. Mondhatni, azon művészek sorába tartoztak, akik, mint például *Varga Nándor Lajos*, az első világháborúban igazi frontszolgálatosként rajzolták tele noteszüket, vagy, mint *Jakovits József*, *Somogyi Győző*, akkor dolgozták fel az 1956-os forradalom eseményeit rajzaikban, amikor ezért nem kitüntetést osztogatott a hatalom.

Gedő Ilka a gettó lakóit rajzolta 1944-ben, az Erzsébet körút 26. szám alatti csillagos házban. Üldögélő, beszélgető embereket, varrogató nőket, maguk elé meredő gyermekeket. Ha nem lennének olyan fájdalmasak a pillantások, olyan árulkodóan elengedettek a testek, meggyörnyedtek a hátak, akármilyen ház akármilyen lakóinak is tarthatnánk őket. De hát olyanok. Árulkodóak.

Akárcsak az a tárgyilagosság, mondhatni közöny, amely Román György szereplőinek arcáról sugárzik. Az 1945–46-os népbírósági tárgyalásokon készült a sorozat, a vádlottak mellett a bírákat, ügyészeket, a hallgatóságot is bemutatja, legtöbbször azonban az egykori hóhérokat ábrázolja premier planban. Szálasit, Bárdossyt, Endre Lászlót és a többieket. Maguk is áldozatok lettek volna, saját torz eszméik foglyai? Lehetséges. Ha azonban ekkorát lehetett „tévedni", még figyelmeztetőbbek a művek, akkor a „botrány", ahogyan Pilinszky János fogalmazott, még elviselhetetlenebb, az örökség, amellyel az utókornak kell szembenéznie, még súlyosabb.

„Három hónapig, négyig kibírja az ember. Sokan ezt sem bírták ki. Megindult az öngyilkosságok egész sora. Ismerősök, hírükből ismerek, ismeretlenek. Elek Artúr, drága jó barátom, golyót röpített agyába. A legtisztább, a legemberibb ember, ezt a körülötte csapdosó piszokfergeteget nem bírta ki. Nálánál tisztább életű, emelkedettebb szellemű,kereszténye bb ember nem is él ebben az országban" – írta Fenyő Miksa. A szöveg melletti rajz egy férfit és egy nőt ábrázol: utóbbi éppen iszik, előbbi olvas. „Idilli" pillanat, talán a – második hónap vége felé...

P. Szabó Ernő

Gedő Ilka: Könyöklő lány ágyban

(Áldozatok és gyilkosok – Budapesti Zsidó Múzeum, május 30-ig. Az anyagot később Washigtonban és Jeruzsálemben mutatják be. A tárlat létrehozója a Cultural Exhange Foundation, Washington D.C., Semjén Anita.)

Demonstrálnak a színészek

Demonstrálnak a színészek, a múzeumigazgató múzeumok kényszerű bezárásáról beszél, más intézményvezetők békésebbek, tudomásul veszik a kiszolgáltatottságot. Megint mások eredménytelenül reménykednek a lehetetlenben, hogy megnyílnak valamilyen ég csatornái, és onnan eső helyett pénz fog csordogálni egyenesen a lét peremén vegetáló kulturális intézmény költségvetésébe, üres pénztárába. A jelenség országos, valamint nem előzmény és nem következmény nélküli. Címkézés, „kommunistázás" nélkül is feltárul benne a rendszerváltás előtti évtizedek központosított garázdálkodása. Kényszerpályák kényszerpályáin vánszorog a magyar átalakulás múltban gyökerező meghatározottságok terhével. A helyzet országosan drámai, de a vidéki sirám, a provinciális elfogultság felhangja nélkül kimondhatjuk, hogy az igazi vesztes megint csak a vidék lehet; magyarul a kultúrharcban a vidéknek több a veszítenivalója, mint a fővárosnak – egyszerűen az öröklött egyenlőtlenségek következtében.

Győrött a színészek demonstrációját közvetlenül a szerződtetések váltották ki. Nyilván nem azok lázadnak, akiket szerződtettek, pedig lehet, hogy jövőre ők kerülnek sorra, ha lesz még színház. Klikkek harcán, a mai időkre jellemző kiszorítósdin, vezetői attitűdön túl a dolgok mélyén ott munkál egy rettenetes örökség. Hatalmi túltengésből, ésszerűséget, szakértelmet nélkülöző kivagyiságból lassan húsz éve, hogy a városban felépült Európa legpazarlóbb – nem pazar! – színháza, pénzszórásra kárhoztatva a mindenkori társulatot. Ha ehhez azt is hozzátesszük, hogy Európa legpazarlóbb színházépülete ma sincs kész voltaképpen, akkor érthetjük meg igazán, hogy e legvidámabb barakkban miféle garázdálkodás ment végbe. Ugyancsak Győrött elképzelhetetlenül fájdalmas, hosszadalmas viták, veszekedések, győzködések árán méltatlan helyről majdnem ugyanolyan méltatlan helyre került a megyei könyvtár, amelynek az igazgatója legalább tízéves folyamatos visszafejlődésről panaszkodik. Ugyanez áll megszorításokkal más intézményre. A napnál is világosabb, hogy elavult az intézményi szerkezet. Fenntartási kötelezettség van, pénz nincs, továbbélési kényszer és ösztön van. Hogy az intézmény is megmaradjon, meg a pénzkiadás se fájjon, elindult a zsugorodási folyamat, amelynek a drasztikus végét azért sejteni lehet.

Nem gondolhatja komolyan a pesti színi direktor, hogy ugyanolyan nagyságrendű a vidéki régió egyetlen színházát becsukni, mint Pesten a sok közül egyet. Azt sem gondolhatja, hogy örömteli, eredményes döntés volt Siófoktól megvonni a színházat, amelynek örvén az ország meglévő teátrumai kifizethetik majd a díszletet, a villanyszámlát. Nem szabad elfelejteni, hogy a fővárosban olyan időszakban jöttek létre új színházak és szimfonikus zenekarok, amikor a meglévő hasonló profilú intézmények javában egzisztenciális problémákkal küzdöttek.

Lehet, hogy egyesek szemében régi szép idők voltak, amikor a fővárosban hét-nyolc-kilenc első osztályú labdarúgócsapat működött, s ezzel a gravitáció iránya vitathatatlanul Budapest volt. A rendszerváltozást követően, a valós érdekek, a piaci viszonyok jelentkezését követően a centralizmus lelepleződött, a helyzet tarthatatlanná vált, s bizony csak üdvözölni lehet, hogy Stadler vidéken stadiont, csapatot épít. A kultúra sajnos nem futball. A telt házak sem képesek finanszírozni egy színházat, valamennyit pedig végképp nem. A külföldi tapasztalatok és a hazai fejlemények abba az irányba mutatnak, hogy előbb vagy utóbb, de biztos keservesen, áldozatokkal, visszalépésekkel kialakul egy merőben más intézményi struktúra, amelyre az eddigiek alapján rá sem lehet ismerni majd.

Pákovics Miklós

A berlini bérház emléke

Irina Liebmann német riporter-írónő tart felolvasóestet a Goethe Intézetben, március hatodikán, 18 órakor.

A Moszkvában született, NDK-ban felnőtt, majd Nyugat-Berlinbe költözött írónő, a hétköznapokról szóló riportjaiban az NDK politikájának lélekölő hatásairól ír. Első könyve, A berlini bérház című elbeszéléskötet, 1989-ben jelent meg.

Ha Kodály élne...

A *Pro Musica* leánykar és a *Cantemus* gyermekkar CD felvételén három misét rögzítettek *Szabó Dénes* vezényletével. *Kocsár Miklós* A-dur miséjét, (Missa sine nomine) szólaltatják meg a felvételen. A csaknem egyórás zenehallgatás alatt mindvégig ez a gondolat kísért: ha Kodály élne!

Mert egészen bizonyosak lehetünk abban, hogy öröme telne e produkcióban, amely egész életművének – zeneszerzői és pedagógiai hitvallásának – igazságát példázza. Az, hogy a gyerekek énekelnek – mellesleg tegyük hozzá: nem is akárhogyan és nem is akármit! –, a Mester egész életének szakadatlanul hirdetett célja megvalósulását jelenti. Az, hogy a fővárostól oly messze eső keleti végeken ilyen fokon él a zenekultúra, ilyen magabiztosan tájékozódik ifjúságunk a misekompozíciók előadói stílusában, ilyen öntörvényű énektechnikával idéz fel több mint négy évszázad mélységéből és három, egymástól igencsak távol eső nemzet földrajzi messzeségét áthidalva egy műfajt, amely a vallás és a muzsika hagyományait mind e távlatokon túl egyesíti magában. Szabó Dénes elégedett lehet énekeseivel, sőt, büszke lehet rájuk, mert nem csak tanítványként vizsgáztak kitűnőre, hanem a nagyvilág előtt is dicsőséggel megállják a helyüket. Ha Kodály élne, elégedetten bólintana...

Elégedett lenne a Mester a lemezen elsőként felhangzó kompozícióval is, hiszen Kocsár Miklós még az ő tanítványainak nemzedékeként képviseli és zeneszerzői példáját egész életművében olymódon követi, mint akinek vérévé vált a kodályi tanítás. A zeneszerző, aki működésének nagyrészét kórusművek írásának szentelte, érett alkotói korszakában jutott el az első misekompozícióig, és ebben mintegy összefoglalva adja a maga alkotói hitvallását.

Britten 1959-ből származó Missa brevis-ének az orgonakísérete adja különleges színét-hangulatát ebben a túlnyomórészt vokális környezetben. *Karasszon Dezső* orgonajátéka sokban hozzájárul ahhoz, hogy a hagyományos tételek hagyományos stílusa mögött ráismerjünk arra a zeneszerzőre, aki műveiben is, egyéniségével is különösen közel állott a mi közönségünkhöz.

Palestrina miséje nyilván nem véletlenül került a lemezen hallható műsor végére: ezzel érzékelteti a felvétel a gyökeret, amelyből az európai zene kinőtt, az időtlen törvényeket, amelyeknek lényege mindenkor az emberi hang kifejező készségének anyagszerű kiaknázása, a zene esztétikai normáinak gyakorlatban kivitelezett összefoglalása. Az, hogy a nyíregyházi fiatalok mindezt ilyen magas fokon érzékelik és értik, ilyen meggyőző erővel tolmácsolják: megintcsak Kodály eszméinek diadalát jelenti.

A lemez kiadója egyébként a nyíregyházi Kodály Zoltán Általános Iskola.

Pándi Marianne

Szeptemberben mégis pedagógussztrájk?

A kormány 1994 novemberében egyoldalú alkut kötött a szakszervezeti konföderációkkal. A pedagógusok borítékjában összegszerűen is kisebb fizetés volt 1995 első két hónapjában, mint 1993-ban, s ez reálértékben 30 százalékos csökkenést jelent. Még az alku szerinti 500 forintos fizetésemelést sem kapták meg a legtöbb helyen. Mindez a pedagógusok életkörülményeinek ellehetetlenülését hozta, s ezt csak tetézi a közoktatással kapcsolatos kormányzati elképzelések megismerése nyomán fellépett általános elbizonytalanodás. Mindez elégedetlenséget eredményezett a pedagógustársadalomban – szögezte le a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének (PDSZ) országos választmánya a tegnapi ülésén. Mint *Soós Gábor* a választmány nevében elmondta, a tanárok egytizedét tömörítő érdekképviselet a közoktatás békéje érdekében július 1-től minimálisan 20 százalékos bérfejlesztést tart szükségesnek, s erről haladéktalanul tárgyalni szándékozik a kormánnyal. Ha a tárgyalások nem járnának eredménnyel, akkor szeptembertől munkabeszüntetésre fogják felhívni a közoktatás dolgozóit. Mint a választmány leszögezi, „amennyiben a bérek az év végéig változatlanok maradnak, a nagy küzdelmek árán megszerzett, kegyként odavetett közalkalmazotti bértábla szerinti bére már csak a felét fogja érni." Hogy a nyomásgyakorlás hatékonyabb legyen, e hét végén tárgyalóasztalhoz ülnek több érdekelt szakszervezettel, hogy közös fellépésben állapodjanak meg.

A PDSZ OV nemzeti alaptantervre vonatkozó határozatáról *Szakács Péter* tájékoztatott: a szakszervezet nem ért egyet az iskolastruktúra tervezett átalakításával, helyette a jelenlegi iskolastruktúra stabilizálását támogatja. A műveltségi területeket tartalmazó követelményrendszer helyett tantárgyakat tartalmazó kerettantervek megalkotását látnák célszerűnek. Számos kérdésben alapvető nézetkülönbség van a PDSZ és a minisztérium javaslatai között. A legfőbb gondnak az anarchikus állapotok esetleges létrejöttét, a kilátásba helyezett iskolabezárásokat és a fedezet nélküli értelmetlen szerkezetátalakításokat látják. Ez ügyben azonban csak a véleményük hangoztatására van joguk.

(bertók)

GEDŐ Ilka

kiállítás

kiáll. [ ] 1989. ism. KOVALOVSZKY Márta.

Gedő Ilka kiállítása. = Vigilia 54. 1989. 10. 795-796.

[kelyvin nem volt feltüntetve]

realisztikus hajlamait, fo
vedlett klasszikus idealizm
rejével a kultura és civili
sült jövője, a kommunizmus
felé.

A kommunista munkát é
müvészet nem is tehet egyet
gondolatát mutassa meg lehe
sabb és leghóditóbb erejébe
tiv gondolat azonban nem e
vagy dinamikus funkciók cél
ró való megmunkálása. A le
etikai tanitásnak is csak e

When the Iraqi Regime Wanted to Get Past the U.N. Embargo, It Went to Little Rock

By GABRIEL KAHN
FORWARD STAFF

WASHINGTON — The regime of Iraqi strongman Saddam Hussein, choking from a three and a half year old United Nations embargo and desperate for hard currency, attempted to use a close friend of President Clinton to access some of Iraq's assets frozen in America.

Documents on file with the federal government show that within months of Mr. Clinton taking the oath of office an attempt was made to access a portion of the $1.3 billion of Iraqi assets frozen under a 1990 Executive Order after Saddam invaded Kuwait. The attempt, which involved a move to get at the frozen assets under the guise of a seemingly innocuous humanitarian aid shipment, apparently failed to bring a release of Iraqi funds, but not

Please turn to Page 4

- **A Hiss and a Kiss for Foxman**
  Rangel Makes Nice, Nation of Islam Won't, Stories, p. 4
- **Revisionists Poison Ivy League**
  Harvard Crimson Over Ads, Cal State Cowed, p. 5

SADDAM: Arkansas Dabbler.

1897

CXVII
,969

FORWARD

Newspaper
Available by mail @ $34.46 a year in the United States. $1.00
Subscriptions
1-800-877-5419 Ext. 55

Published at New York City **April 1, 1994** ★ ★ • • •

© 1994, Forward Publishing Company, Inc.

Fascists' Surge Signals Strife in Italy, Ukraine

Berlusconi's Victory Leaves Jews Wary Of Rising Rightists

By JAMES STURZ
SPECIAL CORRESPONDENT

ROME — From Milan to Palermo, Italy's 35,000 Jews sat down to their seders warily this year: the first two days of Passover coincided with one of the most significant elections in Italy's postwar history. Most had one eye on their *Haggadot* while the other gazed apprehensively at their television screens. As election results poured in, the fifth question of the night became: Who is Silvio Berlusconi?

Rome Diary

Sure enough, Mr. Berlusconi, the leader of Italy's new, now powerful right, emerged triumphant, and the leftist parties were the big losers. Mr.

Nationalist Showing Suggests Confidence Ebbs for Kravchuk

By NATASHA SINGER
FORWARD STAFF

MOSCOW — The strong showing by nationalists and communists Sunday in Ukraine's first free elections since independence — coupled with continued economic turmoil — will bolster the emigration of Ukrainian Jews to Israel, emigration officials say.

Communists fared well in the Russian-populated areas in the East. Moderate nationalists from the Rukh party as well as several extreme nationalist candidates won seats in central and western Ukraine.

Signaling Trouble

Secret Deal Being Eyed With Syria

Clinton Cozying Up To Damascus Tyrant

By JEFFREY GOLDBERG
FORWARD STAFF

NEW YORK — President Clinton may soon reward the Assad regime for its participation in the Middle East peace process by removing Syria — with Israel's apparent blessing — from a list of pariah nations that aid the international drug trade, the Forward has learned.

Syria, which last year had been placed by President Clinton on a list of countries that both abetted the drug trade and offered no

ARTS & LETTERS

FORWARD

se-ment Park

EL MILLER
ORRESPONDENT

s Academy Award-winning dinosaur
a-Yurah." So the Israeli nickname for
; lavish re-creation of the Holocaust
." But the last thing I expected to find
k Ha-Shoah, a Holocaust theme park
vood — and to find it at Yad Vashem.
Zad Vashem is the grandfather and
nemorials. Its reputation for probity
n this country over Shoah simulation
D.C. and Los Angeles, Mr. Spielberg's
Adventure everywhere else. Visiting
ight be an antidote of sorts. I looked
ographs and its silent spaces, to what
ction of re-enactment, its refusal to
is I recalled it, seemed courageously
to experience this hell, but you must

* *

itor stand where he truly is, outside,
d Vashem wants to pull you in, shake
ertain you feel.The original museum
remain, but signs encourage a detour
uried beneath the Children's Memo-
indicate, these both were donated by
mory of their own child, killed at

ce of contemplative assembly, the
ple call an "adventure." You descend
n abruptly left into a room whose only
nd-white photos of young faces, mir-
rapped behind glass.
) a narrow, bending, night-black hall.
m to flicker behind the glass walls,
here are really just five. It's a brilliant
while a recorded voice intones chil-
f death. At last, you pop out into day,
eli architect Moshe Safdie with this
ouse of mirrors.
ays of Yad Vashem stirred — and con-
perhaps unknowingly, within each vis-
ies to force-feed grief. It is a visitor's
the expanded Yad Vashem: virtuosi-
mourning.
ened in 1987. Five years later, Yad
xperience, lower tech but just as fla-
rinth carved from the mountainside,
one. Wandering its paths, dwarfed by
nd out of deep chambers. A panel in
her explanation, the names of towns
r. This is the Valley of the Communi-
oyed Communities until Yad Vashem
hat Jews still live in many once-occu-

in a room somewhere in the valley, so
bout individual towns and learn what
e about the fruits of Jewish Europe
l fashion, North Africa) will override
e maze — Diaspora as a vast, barren
e, that, once helpless, Jews are pow-
ains apart in our sorrow.
rors are the most dramatic new attrac-
ll. Like a macabre midway, its paths
, that helped Jews escape death; here
vestones donated by survivors, there
; out of the ground to split a Star of
mage to the Jewish soldiers of World
ad track crossing the road. Your eyes
estle, but the trestle leads nowhere.
unge into the void, stands a genuine
olish government, now part of anoth-
. Void. Get the point?

* *

ublic relations and commemoration,"
ion to incorporate its cattle car into
s step inside, as they can in the Holo-
D.C. "We are dealing primarily with
k Jews have to be moved emotionally
on museum has to be more environ-

100 Years in the Avant-Garde

Liberated From the Basements of Budapest, Hungarian Jewish Artists Arrive in New York

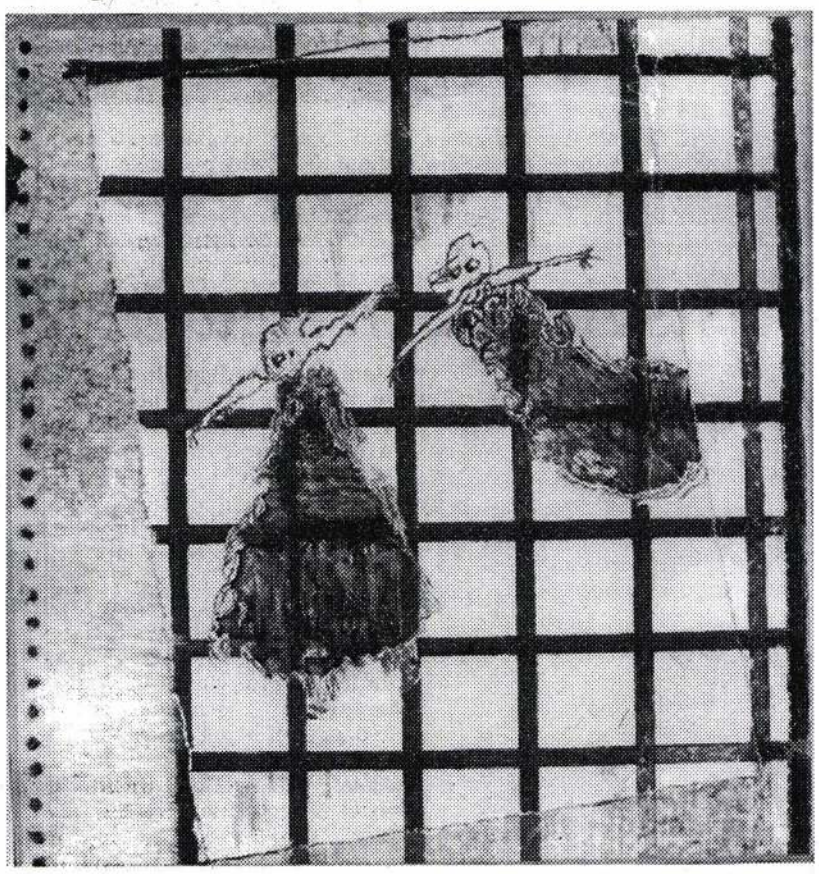

COURTESY JANOS GAT GALLERY

DOUBLE VISION: 'Witches in Preparation,' 1982.

By DOUGLAS CENTURY
FORWARD STAFF

It was the winter of 1944, and the Nazis were desperately trying to liquidate the surviving members of the Jewish ghetto in Budapest. There was no time left for mass deportations to Auschwitz — Soviet troops were closing in fast on the city — so the SS began furiously rounding up Jews, executing them by firing squad, dumping their corpses into the Danube River.

In the midst of this daily horror, a young Hungarian Jewish artist named Ilka Gedo embarked upon a remarkable personal mission: sketching portraits of her fellow ghetto occupants as they huddled together in an overcrowded Budapest apartment house.

Her drawings were done in haste, in pencil or ink on what scarce paper could be found in the ghetto, but they have an air of calm and tranquility that belies the dire circumstances in which they were made.

A little boy in round spectacles glances up timidly as his portrait is drawn; an elderly rabbi sits alone in a corner of the room studying a prayer book. Viewed as a series, Gedo's ghetto portraits might be likened to some form of chilling photojournalism, eerie snapshots of the final days of one of Eastern Europe's most venerable Jewish communities.

"These are all 'last sittings' — practically every drawing she made in the ghetto was the subject's last portrait," says Janos Gat, a young Hungarian-born poet and the owner of the Janos Gat Gallery in Manhattan, which recently hosted the first American retrospective of Ilka Gedo's work.

"She made scores of those ghetto portraits," Mr. Gat says, "and while she was doing those drawings, she was herself called for execution twice. Once she hid under the bed; another time somebody went in her place."

Gedo survived the war and went on to produce a large and deeply resonant body of paintings, pastels and drawings before her death in 1985. Her style is highly personal and self-referential, filled with images culled from journals and diaries she kept throughout her life; many of her adult paintings are actually elaborate fashionings of drawings the artist made as a child.

The Ilka Gedo retrospective is just the latest in Mr. Gat's efforts to bring to light a number of Hungary's leading avant-garde artists (both living and deceased), many of whom, owing to their Jewishness and their positions as political dissenters under the Communist regime, were never accorded formal acclaim.

"It's a very interesting and little-known chapter in art history," says Mr. Gat, arranging canvases in his small one-room gallery on Fifth Avenue and 47th Street. "Jews in Budapest were not particularly religious, so a very separate culture developed — separate from Eastern Europe and Western Europe, but also very different from the rest of Hungarian culture.

"It's strange, but if you look at the hundred years of painting that I'm covering in the gallery, many times it may seem that some of the paintings could have been done by the same hand."

Mr. Gat, who fled to Israel via Yugoslavia as a teenager in the 1970s, notes that Hungary's sense of cultural isolation led its underground painters to develop a common stylistic language — at once abstract and figurative, in sharp contrast to the prevailing and state-sponsored schools of Popular Realism and, later, Social Realism.

"For years, Hungary itself was cut off from the West, and those artists cut themselves off from Hungary," Mr. Gat says. "They were fighting the same kind of surroundings; nothing changed so much — after the Nazis came the Communists, and now the current government, which largely ignores the history of these artists. It's basically the same problems — whoever strives for honesty in their work is forced into some kind of exile."

Of these underground artists, by far the most influential is Istvan Farkas, who was killed in 1944 in Auschwitz. Farkas was part of the Ecole de Paris in the 1920s and a good friend of artists such as Matisse and Dufy, but his work today is largely forgotten — even in art circles — in the West.

"His painting had this incredible foreboding of what was to come — even from the early '30s," Mr. Gat says. "He's an apocalyptic painter, a prophetic painter, always painting the end of the world."

Other painters whose work Mr. Gat is exhibiting include Gyorgy Roman, whom Mr. Gat calls "one of the most interesting painters in the 20th century in general, not just in Hungary," and Tibor Hajas, who spent two years in jail officially accused of "anti-Semitism," a charge that, as Mr. Gat notes with some irony, the Communist government reserved for Jewish dissenters.

"There's a kind of minimalism that's been imposed on these artists," Mr. Gat maintains. "In the West, minimalism has always been a choice, whereas in Hungary minimalism was forced on artists because of lack of space to work, lack of materials, lack of paint, lack of canvas, lack of food, lack of normal lifespan. But these artists have managed to make a virtue of this imposed minimalism."

As a teenager in Budapest, Mr. Gat was a member of a circle of underground writers and artists including the non-Jewish Holocaust poet Janos Pilinszky and Gedo's nephew Istvan Dombrowsky, a talented sculptor who committed suicide at the age of 23. ("He tried to live like a free man in an unfree country," Mr. Gat says.)

"I was the kid in the group. It was all officially prohibited. The only way to know this kind of art was private readings, performances, private exhibitions in studios," Mr. Gat recalls.

Please turn to Page 10

COURTESY JANOS GAT GALLERY

'LAST SITTING': 'Boy in the Budapest Ghetto,' 1944.

For years, Hungary was cut off from the West — and these Jewish artists cut themselves off from Hungary.

Looking for the Theory Behind Liberal Politics

Harvard Philosopher Pursues 'The Good'

Political Liberalism
By John Rawls
Columbia University Press, 416 pages, $29.95.

By JACOB SEGAL

Rawls restates and revises his argument that, through identifying principles of "political justice," the liberal state can provide legitimate political authority and sustain social unity without supporting one way of

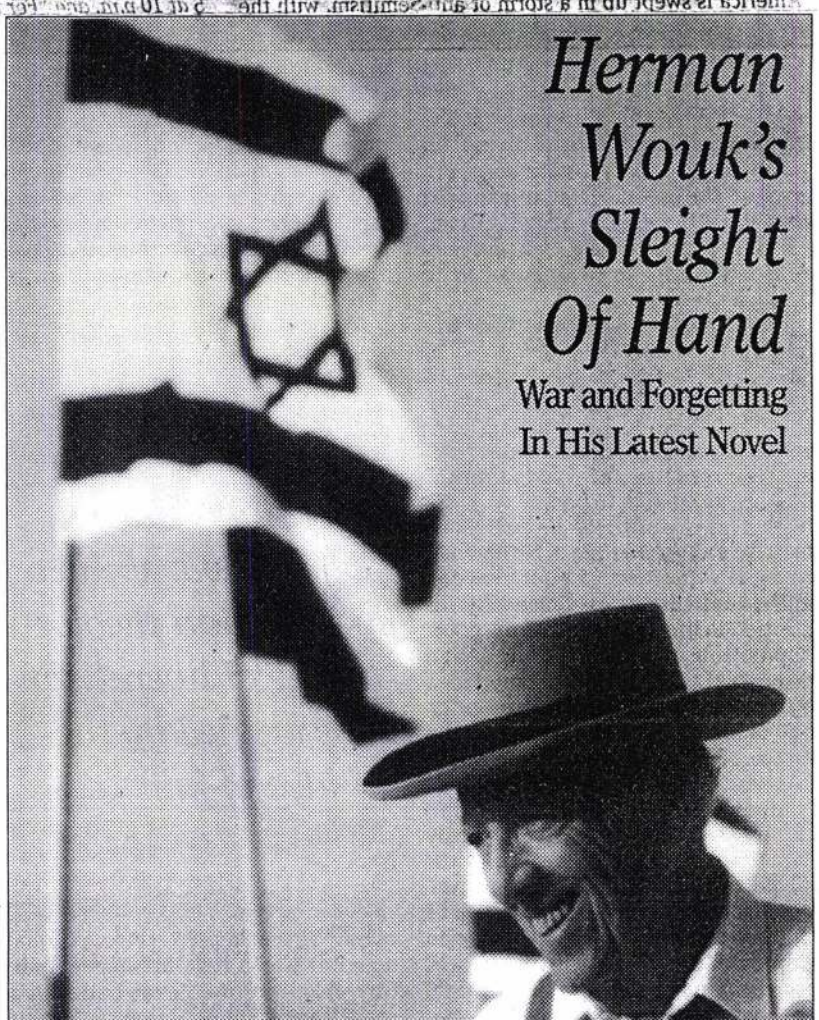

Herman Wouk's Sleight Of Hand

War and Forgetting In His Latest Novel

rman Wouk's Sleight of Hand

from Page 9

ch is a much more recent
ives precisely on this con-
practiced by writers like
k, James Michener and
, its method is to take real
gs and personages from the
w in a few sketchily devel-
ginary characters who pro-
and human interest while
ppening serendipitously to
ight place at the right time
is through their eyes a dra-
ersion of the same events
described in the history
s indeed a kind of popular-
standardized history for those
read the real thing, and it
ly the same relationship to
istorical writing as comic
ve to serious literature.

there is not much to be
from "The Hope" to begin
worse yet, Mr. Wouk's new
weak specimen even of the
form it belongs to. Among
inently recurring features

grandstanding of its charac-
, instead of communicating
h other naturally, talk past
er to the reader. One of the
many absurd speeches, for
, is that of a Haganah com-
giving instructions to his vet-
ps, who are about to engage
egulars during a battle out-
salem in 1948:

ers, you're a fine unit. Fight
you did before, and you'll
hem again. Remember, the
had a motto, *'If you have to*
ten Germans with you.' So if
s have to go, let's each take
f them with us! We've got
ground, and we're fighting
lives, our homes, and the
the Jewish people."

bal stereotyping. If you are,
nce, Col. David (Micky) Mar-
West Point graduate who
led in the same fighting
Jerusalem, you will, by God,
ke a West Pointer and say
uch as:

yette brought over a trained
nd got the French fleet to
the American side. That's
ow old George beat the red-

uctically putting words in the
of historical figures who
aid them. Here, during the
f the 1967 fighting, is Prime
r Eshkol supposedly debat-
ex-generals Yigal Yadin and
llon about whether to take
Dayan's advice to avoid con-
quering Jerusalem's Old City:

" 'I foresee a world outcry if we go in,' says Yadin, 'even if every stone of the holy places is untouched. The Pope for one can't tolerate Jewish sovereignty over Jerusalem. Not until the Second Coming, when he'll be glad to baptize us all and welcome us back to Zion. ...'

" 'Shapira says' — Eshkol is referring to the head of the Religious Party — 'that it might be better not to capture the Old City. Just go on praying for it. ...'

" 'Shapira and the Pope aren't all that far apart,' observes Allon. 'Interesting.'

" 'But speaking now as an archaeologist,' says Yadin, 'I find it inconceivable that a Jewish army should stand at the gates of Jerusalem, capable or marching in and restoring it to the Jewish nation after two thousand years, and should hold back. ...

"Eshkol stands up, wiping his hands and mouth with a napkin. 'I will overrule Moshe Dayan.' "

• Cutely trying to reproduce in English the flavor of Hebrew speech by translating common expressions literally. "To all the devils, you're so beautiful, Ya'el," "By my life, the man has a nice face" — Mr. Wouk may not write like Scott, but his Israelis often sound like Dickens.

In addition, for someone who has "pursued accuracy with arduous personal research," Mr. Wouk is guilty of a surprising number of errors. He gets Hebrew words wrong; confuses German with Yiddish; thinks it rains during Israel's summer dry season; believes that the colors of Egypt's flag are green and yellow, and so forth. There are some excellent studies of the three Jewish wars that he writes about,

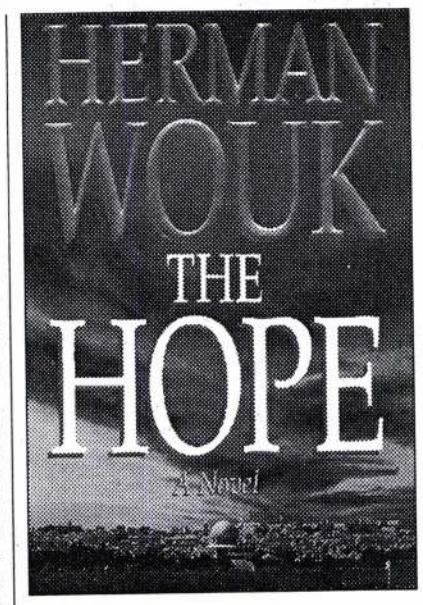

and I would be glad to recommend them to all who prefer to take their history straight and not in a fictional cocktail.

Hungarian Artists Arrive in New York

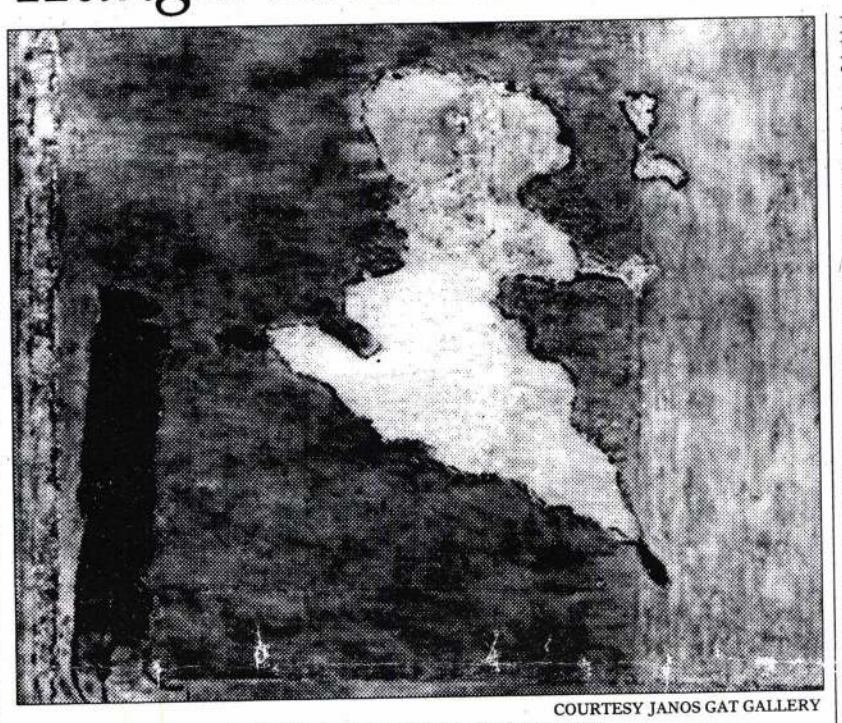

COURTESY JANOS GAT GALLERY

Detail from 'The Butterfly,' 1984-85.

Continued from Page 9

"This group of artists shared a style because they shared a lifestyle. Usually, every school of painting comes from drinking together — it was true about the Abstract Expressionists, and it's definitely true about these Hungarians. The few people who happened to be honest in that country, the very few people who could afford not to lie, developed an art that set them apart from the mainstream."

Since fleeing Hungary, Mr. Gat has had an extremely diverse career, publishing two books of poems, in Hebrew and in English, most recently "Riding My Camel Upright Through the Needle's Eye" (1990). After coming to New York in the early '80s, he ran an underground New York nightclub and wrote the lyrics to several jazz and rock songs, even having a few dance hits with the group Defunkt.

In the mid-'80s, Mr. Gat realized the urgent need to conserve the great masterpieces of the Hungarian underground, which were by and large lying in basements in Budapest, in danger of being destroyed.

It was only after meeting Ruby Azrak, a New York businessman from a prominent Syrian Jewish family who became Mr. Gat's backer, that he was able to open his own gallery.

"When Ilka Gedo was exhibited for the first time outside Hungary, in Glasgow, she was talked about as one of the greats. And I thought that if these painters could be brought to the West, where they could be seen without prejudice, they could become part of worldwide Jewish culture and art history in general."

Mr. Gat plans to mount an exhibit of a leading Hungarian artist each month in his gallery, and he is currently organizing an exhibition in New York's Hungarian Consulate of three Jewish artists — Gyorgy Roman, Josef Jakovits and Julia Vajda — titled "Triumph of the Individual Over the Crowd," for the end of May.

"These artists had to put their lives on the line," Mr. Gat says. "Few of them ever sold a painting during their lifetime. What interests me about them is the hermetic art they represent. Because, as we know, no Hungarian painter was really part of art history in the 20th century. Nobody had influence like Matisse or Picasso. But these artists are interesting because they are timely and timeless at once."

A Philosopher's Pursuit of 'The Good'

ed from Page 9

ls claims that the problem of
nity arose historically with
apse of the unity of Catholic
after the reformation. The
is division of Europe meant
cial unity could never be
ed in a universally accepted
the good. The theoretical
n is to find a source of unity in
y characterized by a plurality
prehensive doctrines of the
y to live.

e medieval Europe was uni-
Christian theology, political
ism is unified by the idea of
s, which informs a conception
ical justice. Establishing prin-
f political justice means find-
ir terms of social cooperation"
e agreeable to people with dif-
philosophical or religious
. Fair terms must be decided
n a position of equality. The
lual cannot be biased by his
n in life or concept of the good.
tion of equality is reached
h Mr. Rawls' complicated idea
original position." The origi-
sition is a variation of the
of nature" idea of the social
ct theories of Locke and
s. These two thinkers tried to
he limits of government by
ing an agreement (valid for
ple at all times) among pre-
nen who exchange some of
atural freedom in order to
easure of security in political
Mr. Rawls' original position,
, is not meant to represent a
ent but a "mental experi-
r role-playing device that is
y for the citizens of Western

Mr. Rawls argues that the two principles, which he calls "justice as fairness," is the fairest (but not only fair) conclusion of deliberations in the original position. The first principle is the idea of equal liberty, which means each person's freedom is limited by an equal amount of freedom for every other person. The second principle has two parts. The first is the argument that "offices and positions" are open to all members of society "under condition of fair equality of opportunity." Historically, this doctrine was known as the belief that careers should be open to talent. This principle is conventional now but was a revolutionary departure from the medieval belief in a social hierarchy based on birth. The second part of the second principle is the very controversial "difference principle." It means that in the origi-

While medieval Europe was unified by Christian theology, political liberalism is unified by the idea of fairness.

Mr. Rawls calls justice as fairness a "free-standing" idea; it is not derived from any idea of the good, but is an "overlapping consensus" of all reasonable doctrines. In other words, justice is what we can agree to while leaving aside our disagreement about final ends. Paradoxically, although we agree to justice to further our ends, certain ends can be forbidden if they contradict principles of "right conduct." While bigamy might be at the center of a religious practice, the liberal state can forbid it because it violates the idea of equality. Mr. Rawls stresses that while justice creates the conditions for the pursuit of our ends or ideas of the good, it is a good in itself. Despite its abstract and dry language, "Political Liberalism" becomes passionate when Mr. Rawls shows how political justice creates the conditions for the realization of the two moral powers of pursuing a good and acting justly. When we seek our ends we pursue happiness, but when we act justly we make ourselves (using Kant's language) "worthy of happiness."

The dispute between ethical and neutralist liberals in academic political thought mirrors two different intuitions Americans have about politics. On the one hand, we are prone to think that the realm of private values, such as religious beliefs, career choices and sexual preferences, are none of the state's business and politicians should keep quiet about them. On the other hand, our political language suggests an interest in fostering a certain way of life. I speak here of Judeo-Christian values and

Doubting Dick Stalks the Rebbe's

Continued from Page 1

tages of anthropological context and only a subway ride away. On the other hand, they allow for a kind of time travel; the past is trapped as if in amber within the fictional Chasidic world.

For those concerned with working through Jewish issues, the Chasidim supply a kind of Judaism Uninterruptus — Jewishness in its supposed pure form, unseduced by dialogue with modernity. The Hollywood mogul Samuel Goldwyn once remarked, "You need Indians, you can get them right from the reservoir." The parallel might be, "You need Jews, you can get them right from the Chasidim."

Typically, the hard-boiled gumshoe of film and fiction who enters a Chasidic neighborhood looking for criminals trips over roots before too long, and winds up much improved by the experience. The rueful detective played by Melanie Griffith of "A

JERRY BAUER

KLEIN: Breaking the mold of Jewish mysteries.

Typically, the hard-boiled

had trouble
chimes in, "I
still had trou

With help
young Chas
with his fat
penetrates t
so thick it be
IRA and its
appearance.
ford, head
police unit, i
tative self,
beats up on
than in the p
vate eye su
athletic re
first associa
Nazis turns
a foreign po

By the nov
a difficult
justice throu
at the risk
another "
blinded by c
can accept i
world but hold o
and, incidentally
with Cheryl. Th
mother is a ma

ON LANGUAGE

BY PHILOLOGOS

Henry Roth's *Mays*

I have never before received such a deluge of mail from y
my Feb. 25 column, in which I asked for your opinions a
of a number of Yiddish words appearing in the first v
Roth's new novel, "Mercy of a Rude Stream." I hope that n
wrote in for the first time will continue to be heard from in

Listing the names in no special order, Joel Grantz of Old Br
Botnick of Somers, Conn., Professor Marc Galanter of Madi
Carrey of San Francisco, Professor Ralph Raimi of Roches
Weiss of Baltimore, Leon Gildin of New York, Professor Edw
of New Haven, David Osachy of Philadelphia, Dr. Morris Fei
Heights, Ohio, and Sylvia Rosen of Springfield, Mass., all
that they were familiar, generally from home, with Mr. Roth
of the Yiddish word *mayseh,* i.e., a tall tale, as *manseh,*
maynseh. Since many of these correspondents also menti
Eastern Europe that their parents came from, it was possible
ly plot on a map the *manseh/maynseh* area of speech — whic
extremely large and to include much of central and south
Carpathian mountains, Ukraine and, apparently, even part

Since all these forms of the word come from the Hebrew
or deed, it is clear that the introduction of an "n"-sound i
some Yiddish speakers represents a post-Hebraic developm
linguistic circumstances, however, did this take place? T
dents addressed this issue and suggested a number of diffe

Mr. Osachy proposed that the nasalization of the vowel
place under the influence of Polish, a language that nasaliz
also. Mr. Osachy gives the example of the Polish preside
whose surname is pronounced "Vawensa."

Cantor Weiss and Mr. Stankiewicz point to the fact that, i
Cantor Weiss calls "Western Sephardim" and Mr. Stankie
Hebrew," the phoneme *ayin* that is represented by the seco
is pronounced like an "n" or an "ng," thus implying that
manseh/maynseh may historically go all the way back to
immigrations from the south into Western and Central Eu
ally — or so it is generally believed — produced Ashke
Stankiewicz cites a number of other words with nasalized
dialects of Yiddish, such as *dange,* "a worry," instead of *dayg*
da'agah, to substantiate the argument.

Both of these theories have their problems. Mr. Osachy
Polish speakers began nasalizing certain vowels, Yiddish s
Polish-speaking areas imitated them and did the same — b
standing that nasalized vowels in Polish did not historically
nary vowels, but rather, as in French, out of an origin
following a vowel that gradually lost its consonantal firmne
cannot serve as a model for how a word like *ma'aseh* turne

As for Cantor Weiss and Mr. Stankiewicz, I assume that
to the traditional pronunciation of Hebrew words in certa
ern Italy, the Jewish inhabitants of which were not techn
(a word that properly applies only to Jews whose ance
medieval Spain) but did nasalize their *ayin;* in certain dial
ian, for example, the word for a church is *toneva,* from th
"an abomination." (Phonetically, this is a natural enou
since the original Hebrew *ayin,* as it is can still be heard pr
by many Jews from Arab countries, was what is known a
consonant produced by a contraction and release of the
canal that exercises the nasal cavities as well.)

I can think, however, of a number of objections to this t
place, how can one assume a phonetic continuity in the pr
ayin between northern Italy and parts of Eastern Europe
find the nasalized *ayin* anywhere between the two, i.e., ar
many and Austria? Second, why is it that most Yiddish wor
in the *manseh/maynseh* areas, are not nasalized — e.g., *sho,*
from Hebrew *sha'ah?* (Nor is Mr. Stankiewicz correct a
Hebrew *da'agah* is spelled with an *alef,* which is not a pha
tal stop.) And third, if Jews from southern Euro
manseh/maynseh pronunciation with them into Eastern Eu
word turn back into *mayseh* in other parts of Eastern Eur

This leaves as most probable, in my opinion, a second po
Cantor Weiss, namely, that the nasalization of *ma'aseh* i
development, connected neither to Polish nor to Judeo-
stemming from the elision of the two short "a"-vowels in
into a single long, broad one, the articulation of which natu
into the nose. Try it yourself and you'll see.

Ilka Gedo

JANOS GAT GALLERY

Madeline A. Virbasius

In his gallery, the Hungarian poet Janos Gat presents a "parallel art history" of Eastern Europe, including works from a circle of '60s artists he was part of. Shared lifestyles made for a common truth from one generation to another, resulting in what could be seen as a sort of unified Hungarian art movement. His exhibitions feature works from the turn of the century to the present and bring shared bonds into a fresh light.

Often art seems created from life's own imprints, bearing both the body and soul of its maker. "The Shroud of Turin" by the sculptor Gyula Pauer, stands as if a testament to this idea. This piece has its taller twin on view as if the only conceptual work inside the Vatican Musuem. It acts as a record of the hard times faced by many Eastern block artists of the past, sometimes resulting in "a martyrdom" of imprisonment or even early death. In fact, one such artist, Tibor Hjas, has attained a kind of saintly status with his death at age 34.

The lives of these painters makes for a fragmented minimalism, induced not by theory but by limitations in space, materials, and quality of life. In the works of Istvan Farkas, one of the most influential of the group, there is a foreboding message of an inescapable apocalypse. Though his style is both expressive and colorful, even the landscapes of his so-called "happy period" in the '30s reflect a haunting show.

Artists such as Gedo, Farkas, Roman, or the artists from following generations of similar fates, such as Lili Orszag, Istvan Dombrowsky or Tibor Hajas all share an almost saint-like possession of basic human truth, which can be downright dangerous and even fatal as well as inspiring.

In these artists' lives tragic endings followed difficult "middles" yet through their lives they have created enduring works of art.

Currently showing for the first time in America, is Ilka Gedo, the artist whom Gat reveals as his impetus to become a gallery owner. She shares Farka's pedestal as another more "famous" artist in the collection, though she is also one who paid the least attention to the "fashionable" world of art. She cherished her work for its own reality with drawings and paintings taking on a remote, yet timeless transcendence. A painting like "Window with Flowers " recounts a personal mythology, wholly individual yet universal in its mysterious dialogue with an endangered world.

The present show, a retrospective of Ilka Gedo's "soft spoken" art, says much about vitality and discovery in the face of repression and secrecy. Her drawings of the Budapest ghetto in 1944, with her subject soon to be killed and the artist herself called up for execution(saved by an elderly lady taking her place that time) show calm subjects, with exquisitely fine details and the resolution of unspeakable sadness.

COURTESY JANOS GAT

Ilka Gedo *Double Self Portrait*, 1984, oil on canvas

HUNGARIAN MASTERWORKS

First Showing in New York

In her pastel landscapes from the same time the inherent drama comes not form the subject shown but the yellow star worn by the artists. Her work of this period was likened in importance to the London "Blitz" drawings of Henry Moore, when first exhibited in Glasgow, after her death in 1985. In her later works she has explored Goethe's color theory, against the drabness of Iron Curtain Eastern Europe. Like the other painters in this "parallel art history" presented by Janos Gat, her work has flourished in a vacuum, like the artificial flower which was one of her main metaphors, even depicting herself as such in a self portrait. This, like almost all art shows in the gallery can be called hermetic, cut off form the rest of the world until now by politics.

Gedo, on view until the end of March, preserves a world in fragile and translucent surface activity, her subjects much like herself, revived by their rendering. Seeing the exhibits of artists from the present, like Andras Halasz or Zsigmond Karolyi, shows a debt to the past masters. Frederick Douglass said that there is no progress without struggle. Janos Gat is presenting art that was conceived in a struggle for freedom and put both worlds into a proper perspective offering a key to the appreciation of the art of Central Europe.

The gallery, open since the summer, has presented the avant garde of different generations of the Twentieth Century from Hungary — mixed with that of New York today.

Short exhibits of New York artists such as Jeanne Wilkinson, Glenn Goldberg and Luigi Cazzaniga also served as a setting for several poetry readings. Poets included Vincent Katz, Ilka Scobie, Michael Andre, Geoffrey Jacques and Poet Nation. Attendees included Ada and Alex Katz, gallerist Anita Shapolsky and actor Camillo Gallardio who will soon appear in *Inscape*.

This gallery, small in size and far from the center of the New York art world, reflects its far-from-central Hungarian origins. Through his exhibits, Gat would like to bring attention to works that so far, have been overlooked, for political or other reasons. He began his gallery with its focus on Hungarian art, but intends to represent young, New York artists who also share the need to be recognized. He regards all the artists he shows, whether local or European, fin-de-siecle or modern, as living speakers in an ongoing conversation.

MNEMONIC CONFLUX

(Constructing Memory)

JULIET HOLLAND • NORIO UENO • JOAN WATTS

CORTLAND JESSUP GALLERY In association with Cast Iron Gallery and Lamia Ink!

Special Saturday Event March 5, 8:00 pm

Lamia Ink! 4th Annual Internation One Page Play Competition winners awards presentation and stage readings

CAST IRON GALLERY 159 Mercer St. NY NY 10012 212-274-8624

GEDŐ Jika

GEDŐ ILKA

Filmlevél

A taxis, a balett-táncos és a „keresztapa”

Vörös Colibri
Színes magyar–olasz film
R.: Böszörményi zsuzsa
Fsz.: Barbara de Rossi, Branislav Tesanovic, Remo Girone
Forgalmazó: Flamex

Hálátlan és nehéz feladatra vállalkozik az a filmes, aki a mai magyar valóságot akarja ábrázolni, aki a társadalom közérzetéről, állapotáról akar tudósítani. Közhely – de igaz –, hogy a társadalmi ellentmondások, jelenségek, a bonyolult folyamatok mélyebb megmutatásához hiányzik a distancia. Hiányoznak a dramaturgiai öntőformák és többnyire hiányzik a rendezői tehetséggel és tisztességgel adekvát írói tehetség és lényeglátás.

Böszörményi Zsuzsa e héten bemutatott, magyar–olasz koprodukcióban készült, első egész estés játékfilmjével, a Vörös Colibrivel is az a baj, hogy a valóság ezúttal is ellenállónak bizonyult. Tulajdonképpen kifogott a forgatókönyv íróin (Pasquale Squitieri, Böszörményi Zsuzsa, Szilágyi Andor, Böszörményi Géza).

Hősnőnk Anna, egy gyermekét egyedül nevelő csinos fiatalasszony, aki főiskolai diplomája ellenére taxizásból tartja el magát. Munka közben, egy benzinkúti lövöldözés, rablás szemtanújaként sodródik össze – akaratán kívül – Andrejjel. A nála jóval fiatalabb, vonzó külsejű (de annál kevésbé vonzó jellemű) ukrán fiatalember képzettségét tekintve balett-táncos, de érvényes munkavállalási és tartózkodási engedély, s persze megfelelő lehetőségek híján egyelőre mindenféle – ténylegés, illetve szimbolikus értelemben vett – piszkos munkával kell beérnie. Kettejük kapcsolatának, a lány egyoldalú szerelmének ábrázolása nem igazán hiteles, motivált. Anna kezdeti félelme és bizalmatlansága például egy csapásra eloszlik – olyannyira, hogy lakásába invitálja az éppen összevert, zilált fiatalembert, s aztán ott is marasztalja. Egyáltalán, nehéz megérteni, hogy miért fut utána, miért ragaszkodik annyira hozzá, mikor az láthatóan elég érzéketlen, hideg és számító vele. A pszichológiai hiteltelenségre jó példa az az intermezzo, amikor az Opera vezető koreográfusa – Anna kérlelésére – a szűk, sötét lokálban megnézi Andrej produkcióját, s annak alapján „felfedezi”.

Andrej révén bepillantást nyerhetünk az orosz alvilág üzelmeibe, a prostitúció, a kábítószerezés, a pénzmosás, az éjszaki élet rejtelmeibe, a kegyetlen farkastörvényekbe. A helyi maffia egyik vezetője a címadó Vörös Colibri nevű lokál-bordélyház tulajdonosa, a Vörös Hadsereg egykori ezredese, hadtápfőnöke. Abadze afféle keresztapaként – hiába, érző szívű ember – rajta tartja a szemét egykori parancsnoka fián, Andrejen, s még jókora összeggel is támogatja művészi pályafutását. Korábban viszont nem izgatta, hogy tehetségét bárja erotikus táncosaként vesztegette. Az is rejtély, hogy ha a fiú boldogulása annyira szívügye, miért csak akkor szerez neki érvényes papírokat, mikor az Kerepestarcsára kerül, s kis híján kitolonc olják. (Más kérdés, hogy e dramaturgiai fordulat apropóján a legnagyobb, legismertebb magyar menekülttáborról is lehet néhány anzixkártya érdekességű képsort készíteni.)

A film alkotói nyilván azért választották a valóság megmutatására ezt a közeget, miliőt – azért ágyazták bele a szerelmi történetüket – mert úgy gondolták, a fokozódó terrorizmus, a szomszéd országok maffiáinak hazai térnyerése és terjeszkedése akut és nyomasztó probléma. Jól tükrözi az ország balkanizálódását, a romló közállapotokat s mintegy médiuma lehet egész feje tetejére állt világunknak. Ahogy azonban a maffia és a maffiózók megjelennek a filmben, az a bűnügyi tudósításokhoz, hírekhez nem sok újat, eredetit tud hozzáadni. Csak a felszínt látjuk, közhelyeket, mítoszokat, hiteltelen figurákat kapunk. Böszörményi Zsuzsa a valóság elemeiből igyekszik felépíteni a Vörös Colibrit. A filmbeli „valóság” és az általunk ismert, tapasztalati valóság hasonlít is egymásra. Csak éppen a film a mélyebb művészi igazsággal, a megrendítés élményével marad adós.

• Gervai András

Tárlatlátogató

Naplók az utókornak

Áldozatok és gyilkosok
Gedő Ilka és Román György kiállítása
a Zsidó Múzeumban
Megtekinthető: május 30-áig

A cím drámaiain túlexponált: Áldozatok és gyilkosok. A kiállítás azonban tárgyszerű. Két – már halott – művész egy-egy rajzsorozatát tárja elénk. Gedő Ilka naplója az 1944-es áldozatokat idézi meg, Román György 1946-os riportázsa pedig a gyilkosokat.

Mindkét mű a családi hagyatékból került elő. S mint minden napló, személyes emlék és kordokumentum. Így és ezért kerültek most egymás mellé. Gedő Ilka a gettó lakójaként örökíti meg sorstársai mindennapjait. Nem művészként vesz a kezébe ceruzát, inkább csak megszokásból, túlélési ösztönből, ahogy a lapokon szereplő asszonyok tűt és cérnát, a férfiak kártyát vagy könyvet. Román György, aki mindeközben csavargóként menekült – szerencsésen – a végzet elől, már utóbb, a háborús bűnösök népbíróvá tárgyalásán dolgozva fel magában az elszenvedett traumát. Hiszen nem valamely újságnak, kizárólag saját magának rajzolta le a vádlottakat (Szálasitól Imrédyn át Bárdossyig), a tanúkat, a védőket, a bírákat meg a publikumot. Munkáit soha nem publikálta, senki nem tudott róluk, most első ízben szerepelnek a nyilvánosság előtt. Akárcsak Gedő Ilka megrendítő ceruzavázlatai.

Két jelentős művész eddig soha nem látott anyaga már önmagában megérdemli a figyelmet. Nem kevésbé figyelemreméltó a bemutatás módja: a kiállítás dramaturgiája. A két festő rajzsorozata ugyanis két különböző, egymással mégis szorosan összefüggő esemény. A gyilkosok egyidejű bemutatásával akarva-akaratlanul bűn és bűnhődés kérdéskörére exponálódik. Méghozzá nem akármilyen alkalomból: a holocaust fél évszázados évforduló ján.

Minden nagy történelmi fordulat törvényszerűen a múlt átértékelésével jár. Felnyílik a szemünk. Firtatni kezdünk olyan dolgokat, amelyeket korábban nem tudtunk vagy nem mertünk. Így van ez mostanság is. Szinte nem múlik el nap, hogy ne vetődne fel a kérdés: kik voltak a felelősök, mi legyen a büntetés, van-e megbocsátás, szabad-e felejteni? Hadd ne soroljam tovább.

A művészet a gyarló ember számára elgondolkodtató felismerésekkel szolgál. Gedő Ilka rebbenékenyen lehelletinom rajzai nemcsak azt tanúsítják, hogy 1944 őszén és telén a gettóban nincs mosoly: minden száj végzetesen lefelé görbül; azt is látjuk, hogy az emberek már akkor megpróbálnak felejteni, a legembertelenebb körülmények között is igyekeznek megőrizni önmagukat. Úgy tesznek, mintha amúgy normális volna körülöttük a világ. S a bűnösökkel közvetlen közelről, a tárgyalóteremben szembenéző Román György sem tud kivetkőzni magamagából. „Nem tudom, azelőtt milyen volt, most azonban halálfélelem ül az arcán” – írta a jegyzetfüzetébe. Az esendő ember látán, aki ráébred tettének következményére. S bár benne is felülkerekedik olykor az ítélkezés indulata (Román rajzai ezért kissé nyersek, nem mindig meggyőzőek), nem habozik önmagával szemben a kritikára: emberként ítélkezni embertársaink felett – nem könnyebb, olykor még nehezebb is, mint ártalanként elszenvedni a megaláztatásokat.

• Vadas József

Ladánybene 27 – a reggae magyar nagykövetei

Dr. Szmog és a zöld elefánt

Magyarország egyetlen reggae-zenekara, a Ladánybene 27 nemrégiben tért haza műfajának őshazájából, Jamaicából, és a napokban jelent meg negyedik nagylemezük, amelynek élő bemutatója szombat este lesz a SOTE-klubban.

Ladánybene 27 egy kézi kapcsolásos telefonszám; a legendás építőtábor hívószáma, ahol a zenekar tagjai valamikor a nyolcvanas évek közepén együtt táboroztak. Az eredeti és ötletes névválasztás egyetlen hátránya, hogy Magyarországon kívül a Ladánybene 27 név egyszerűen kiejthetetlen, ezért külföldi fellépéseik alkalmával az LB 27 rövidítést használják. Ladánybenéhez egyébként máig sem lettek hűtlenek: évente több alkalommal koncerteznek a községben, ahol a nyári nemzetközi reggae-tábort is minden évben megrendezik.

A Ladánybene 27 tagjai már egy évtizede ismerik egymást, de igazán komolyan csak hat éve zenélnek együtt. Az amatőr együttesek számára rendezett Aorta-fesztiválon 1988-ban és 1990-ben is díjat nyertek, majd 1991-ben, a Zebra kiadónál megjelent eMeRTon-díjas albumukkal – amelynek nagy slágere, a Rastafari az év egyik legsikeresebb dala volt – egy csapásra meghonosították Magyarországon a reggae műfaját. „A reggae koronázatlan királya, Bob Marley dalai nagyon fontosak számunkra – mondja Bodnár Tibor zenekarvezető –, de senkit nem akarunk utánozni. Vannak bizonyos rítusmúleptek és technikai fogások (például a különösen éles hangú ritmusgitár), amelyeket átvesszünk a külföldi előadóktól, de alapvetően egyéni hangzásra törekszünk.” Ezzel is magyarázható, hogy számaik többségét magyarul éneklik, annak ellenére, hogy a reggae-dallamokra nagyon nehezen illeszthető magyar szöveg. Az utóbbi időben – a nemzetközi karrier érdekében – néhány angol nyelvű felvételt is készítettek, a második albumukon található sláger, a Rapgae pedig a bantu törzsi éneklésmódra emlékeztető, de valójában az együttes énekese, László M. Miksa által kitalált fantázianyelven íródott.

A Rastafari és a Rapgae után a zenekar harmadik lemeze, a SOTE-n rögzített koncertalbum is nagy közönségsikert aratott, az együttes hat tagja (Árokszállási Tamás, Bodnár Tibor, Bokó Zoltán, Hertelendi István, László M. Miksa, Tóth Gábor) és a menedzser, Pétervári Zoltán mégis úgy érezte, hogy a zenekar és a reggae-muzsika nincs benne eléggé a köztudatban; ezért elhatározták, hogy a negyedik lemez megjelenését követően 27 a tervek szerint augusztusban visszatérhet Jamaicába, hiszen meghívást kaptak a világ legnagyobb reggae-találkozójára, a Sumfest Reggae Festivalra, ahol világsztárokkal együtt léphetnek színpadra.

A zenekar életében a 27-es szám szimbolikus jelentőségű, így nem véletlen, hogy Van még a világon… című negyedik lemezük – amelyen 11 vadonatúj dal (10 saját szerzemény és egy feldolgozás) szerepel – éppen február 27-én jelent meg. „Tudomásunk szerint ez a világ első audio CD-je, amelyen egy PC-s játékprogram is található – mondja Bodnár Tibor. Ez a Ladánybene 27 tagjai emlékezetes bulit terveznek: a koncerten a zenekar összes korábbi és új slágere elhangzik, levetítik a jamaicai útifilmet, és az együttes logója, a zöld elefánt hat méter magas, monumentális változatát is kiállítják.

A márciustól júniusig tartó országos turné végén – valószínűleg a könyvhétre – a zenekar történetének tíz évét feldolgozó monográfia is megjelenik majd. Júliusban ismét megnyitja kapuit a nemzetközi reggae-tábor, karácsonyra

A Ladánybene 27 Jamaicában. Képünkön balról jobbra: Bodnár Tibor, László M. Miksa, Tóth Gábor, Bokó Zoltán, Árokszállási Tamás és Hertelendi István

FOTÓ: PATAKY ZSOLT

A jamaicai út szakmai szempontból is egyértelműen sikeresnek bizonyult: két videóklipet és egy 25 perces útifilmet forgattunk, három koncertet adtunk, és több koncertszervezővel, producerrel ismerkedtünk meg.” Ennek is köszönhető, hogy a Ladánybene 27 tagjai az együttes számítógépes program valójában egy környezetvédelmi kalandjáték, amelynek lényege, hogy a Ladánybene 27 zenei alá festésével, az együttes tagjainak segítségével meg kell tisztítani Budapestet. Dr. Szmogtól. Ez is bizonyítja, hogy a zenekar tagjai lelkes környezetvédők.” A lemez élő bemutatójára szombat este kerül sor a SOTE-n. A Ladánybene 27 tagjai emlékezetes bulit terveznek: a koncerten a zenekar összes korábbi és új slágere elhangzik, levetítik a jamaicai útifilmet, és az együttes logója, a zöld elefánt hat méter magas, monumentális változatát is kiállítják.

A márciustól júniusig tartó országos turné végén – valószínűleg a könyvhétre – a zenekar történetének tíz évét feldolgozó monográfia is megjelenik majd. Júliusban ismét megnyitja kapuit a nemzetközi reggae-tábor, karácsonyra pedig már ötödik albumukat is szeretnék megjelentetni. „Nem unatkozunk – mondja befejezésül Pétervári Zoltán –, sőt mindemellett még intenzív angoltanfolyamra is járok a zenekar. A nyelvtudás ma már nélkülözhetetlen, hiszen a közeljövőben a Music Television is műsorra tűzi a klipjeinket.”

• Retkes Attila

Megoldatlan a kortárs zene kiadásának helyzete

Az ÁV Rt. hetvenötmilliós ígérete

MH-információ

Egyelőre bizonytalan a sorsa a Magyar Kortárs Zenei Kiadói Alapítványnak, amelynek létrehozására tavaly, a Zeneműkiadó privatizációját követően tett ígéretet az ÁV Rt. vezetése.

Amikor 1991-ben egyértelművé vált, hogy a Zeneműkiadó Vállalat (Editio Musica Budapest) magánosítására a közeljövőben sor kerül, a zenei szakmai szervezetek (Magyar Zenei Tanács, Magyar Zeneszerzők Egyesülete) kezdeményezték egy olyan alapítvány létrehozását, amelynek elsődleges feladata nonprofit kiadványok (kortárs zene, zenepedagógiai művek, zenei könyvek) megjelentetése. Az 1994 elején lezárult privatizációt követően – amelynek során az olasz Ricordi cég a szakma titkozása ellenére megszerezte a Zeneműkiadó részvényeinek 49 százalékát – az alapítvány megszervezése különösen sürgős feladattá vált, hiszen a monopolhelyzetét elvesztő, állami támogatás nélkül működő kiadó nem vállalhatta tovább a kortárs zene támogatását. A helyzetet tovább nehezíti, hogy a magyar menedzsment a kiadóban mindössze egyszázalékos tulajdonrészt szerzett, a Ricordi-részvények 75 százaléka pedig időközben az elsősorban a szórakoztató zenei piacon érdekelt Bertelsmann cég tulajdonába került.

Jeney Zoltán, a Magyar Zeneszerzők Egyesületének elnöke lapunk kérdésére elmondta, hogy tavaly májusban – a Zeneműkiadó privatizációjáért felelős ÁV Rt. és a szakmai szervezetek egyeztetését követően – Csepi Lajos, az ÁV Rt. akkor vezérigazgatója szóbeli ígéretet tett egy 75 millió forint összegű kortárs zenei alapítvány létrehozására. A Szerzői Jogvédő Hivatal és a Magyar Zeneszerzők Egyesülete el is készítette az alapító okiratot, sőt 1994 végére a kurátorium összetételéről is megegyeztek a Zenei Kamara, a Magyar Zeneművészeti Társaság, valamint a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társaság képviselőivel; az ÁV Rt. azonban a közalapítvány létrehozására vonatkozó javaslatot – különböző formai hibákra hivatkozva – nem terjesztette a kormány elé. Decemberben Jeney Zoltán levelet írt Bartha Ferenc időközben leváltott privatizációs kormánybiztosnak és Fodor Gábor művelődési és közoktatási miniszternek, amelyben felhívta a figyelmet az alapítvány kimelt jelentőségére. Az ÁV Rt. jelenlegi vezérigazgatója, Lacsik Attila január közepén kelt levelében ennek ellenére úgy vélte, hogy a privatizációs stratégia megváltozása miatt – Csepi Lajos korábbi határozott ígérete ellenére – egyelőre nem időszerű az alapítvány létrehozása. Jeney Zoltán szerint az ÁV Rt. döntése szemben áll a kormányprogrammal, amelyben szerepel, hogy a művelődési intézmények magánosításából származó állami bevételt a kulturális szférába kell visszaforgatni. A Zeneszerzők Egyesületének véleményével a miniszterium is egyetért, de a szükséges 75 millió forintot központi költségvetési keretből semmiképpen sem tudja elkülöníteni, így a kortárs zene és a zenepedagógiai művek kiadása jelenleg is megoldatlan Magyarországon.

• Re. A.

SZÍV ♥ KVÍZ
06-90-333-787
HETENTE MÁS AJÁNDÉK!
Ha három kérdésre helyesen válaszol, részt vesz a nyereménysorsoláson!
FŐDÍJ: ÁGYNEMŰ VÁSÁRLÁSI UTALVÁNY 20 000 Ft értékben
billerbeck
BUDAPEST KFT.
1074 BP., DOB U. 49. TEL.: 3-212-082, FAX: 3-427-125
További nyeremények: 4 db 5000 Ft értékű fehérnemű vásárlási utalvány
felina
5 darab 10 000 Ft-os Ajka Kristály vásárlási utalvány
KI LESZ 1995 LEGSZEBB MENYASSZONYA?
Ha Ön is részt akar venni a játékban, hívja a
06-90-333-799
a győztest 1000000 FT értékű nyeremény várja
A hívás díja: 77 Ft+áfa/perc Telemedia ☎ 294-7826

A Sziget Galéria az alábbi klasszikus magyar festők alkotásait keresi, és vásárolná meg készpénzért gyűjtemény számára:
Kovács Mihály, Telepy Károly, Ligeti Antal, Kelety Gusztáv, Barabás Miklós, Borsos József, Molnár József, Mészöly Géza, Paál László, Szinyei Merse Pál, Benczúr Gyula, Lotz Károly, Székely Bertalan, Deák-Ébner Lajos.
Telefon: 266-6549, (06-30) 482-263

A Budapesti XII. Ker. Önkormányzat Polgármesteri Hivatal
általános igazgatási irodája
felvesz
államigazgatási főiskolai végzettséggel és önkormányzati-igazgatási gyakorlattal rendelkező fiatal munkatársat
Jelentkezés: személyesen, szakmai önéletrajzzal együtt az irodavezetőnél, illetve a 155-9616-os telefonszámon.
Cím: 1126 Bp. XII., Böszörményi út 23–25.
2584 MH

Megnyílt
Vácott, a Köztársaság út 19-ben, az MTESZ Pest Megyei Szervezete földszinti folyosóján

Vésten Klára
Képzőművész
kiállítása
Megtekinthető: 1995. március végéig hétfőn és pénteken 9—16 óráig, illetve keddtől csütörtökig: 9—19 óráig
MH 2115

Amit a munkaerő kölcsönzésről tudni kell

Personnel Leasing Munkaerő-szervező Kft.
Tel.: 253-3272, 253-3297
Lakatos Gábor ügyvezető igazgató
Hívja most!
Mi a munkaerő-kölcsönzés? ☎ 2947-100
Miért előnyös a munkát keresőknek? ☎ 2947-101
Kinek ajánlom ezt a munkavállalási formát? ☎ 2947-102
Milyen előnyös feltételei vannak a munkaadók számára? ☎ 2947-103
TeleMedia
Ha e témák bármelyikéről többet szeretne megtudni, tárcsázza a téma után szereplő telefonszámot.
Alapdíjas hívás.

Ilka Gedő's Biography

1921	May 26, Ilka Gedő is born in Budapest. Her father, Simon Gedő was a secondary-school teacher, her mother, Elza Weiszkopf was a clerk.
1939	Attends the free school of Tibor Gallé in the autumn.
1939–42	Taught by Viktor Erdei, a friend of the Gedő family.
1940	She begins to participate in the exhibitions of the OMIKE (Hungarian National Cultural Society of Jews) with her drawings.
1942–43	Studies at the private school of István Örkényi-Strasszer.
1942	Participates at the exhibition entitled "Freedom and the People" at the Vasas House organised by the Group of Socialist Artists.
1945	Registers in the Hungarian Academy of Fine Arts. She stops her studies after the first semester for family reasons. Attends the evening school of Gyula Pap.
1946	Marries Endre Bíró, a biochemist.
1947	Takes part in the Free National Exhibition of the Fővárosi Képtár (Municipal Gallery).
1950	Begins a long period in which she does not take part in Hungarian art life.
1962	The Hungarian National Gallery acquires three of her drawings shown at the jubilee exhibition of the Group of Socialist Artists.
1964	The painter Endre Bálint selects her works made between 1945 and 1950 for a studio exhibition.
1968	Resumes artistic work.
1969–70	Lives in Paris. The Galerie Lambert exhibits two of her paintings at a group exhibition.
1974	Becomes a member of the Hungarian Fund of Art (Fine Arts Section).
1980	The István Király Múzeum (King Stephen Museum) of Székesfehérvár, Hungary organises her retrospective show.
1982	Exhibition of her recent work at the Dorottya utcai Galéria, Budapest. The Hungarian National Gallery buys two of her oil paintings.
1985	On 19 June she dies in Budapest.
1985	June–July: one-woman show at the Művésztelepi Galéria (Gallery of the Artists' Colony) in Szentendre.
1985	Her paintings are exhibited at Glasgow's Compass Gallery as part of the Hungarian Arts Season. Articles praise her art in the *Glasgow Herald*, *The Scotsman*, *Financial Times*, *The Times*, *The Daily Telegraph* and *The Observer*.
1987	Retrospective show at the Műcsarnok (Arts Hall) of Budapest, the biggest and most well-known venue for showing modern Hungarian contemporary art.
1989	Exhibition of her drawings at the Szombathelyi Galéria, Hungary.

1989–1990 Second retrospective show at Glasgow's Third Eye Centre which received as good a press coverage as her first show in Glasgow.

1994 Retrospective exhibition of her art at Janos Gat Gallery in New York.

1995 Between February and October an exhibition *Victims and Perpetrators* takes place showing works by Ilka Gedő and György Román, at the Jewish Museum, Budapest.

1995 From April 18, four of her drawings are shown for a period of six months at the permanent exhibition *Culture and Continuity: the Jewish Journey* at the Jewish Museum of New York. Four of her drawings come into the collection of the Jewish Museum of New York.

1995 Between November and December an exhibition is organized of her drawings at Shepherd Gallery in New York. In November her paintings are shown at Janos Gat Gallery in New York at an exhibition entitled *A Survey of 20th-Century Hungarian Art*.

1996 Extended by three oil paintings of both Gedő and Román, the exhibition *Victims and Perpetrators* formerly shown in Budapest is also shown at Jerusalem's Yad Vashem Museum. Ilka Gedő's ghetto drawings come into the possession of Yad Vashem.

1997 A book titled *The Art of Ilka Gedő (1921-1985)* is published including studies by the famous Hungarian art historians, Péter György, Gábor Pataki, Júlia Szabó and F. István Mészáros.

1998 The British Museum, Department of Prints and Drawings and The Israel Museum acquire drawings by Ilka Gedő.

1999 One of Ilka Gedő's darwings is shown at the Israel Museum's exhibition titled *Voices From Here and There (New Acquistions in the Department of Prints and Drawings*). The Düsseldorf Kunstmuseum acquires ten drawings by Ilka Gedő.

2000 Works by Ilka Gedő are shown at the autumn exhibition of Janos Gat Gallery in New York City. The exhibition, titled *Directions*, shows works also from Julian Beck, Herbert Brown, István Farkas, Lajos Gulácsy, Knox Martin and György Román. The preface to the catalogue was written by Jonathan Goodman.

ONE-PERSON EXHIBITIONS

1965	Studio Exhibition, Budapest
1980	István Király Múzeum (King Stephen's Museum), Székesfehérvár, Hungary
1982	Dorottya Street Gallery, Budapest
1985	Artists' Colony Gallery, Szentendre, Hungary
1985	Compass Gallery, Glasgow
1987	Arts Hall, Budapest
1989	Szombathely Gallery, Szombathely, Hungary
1990	Third Eye Centre, Glasgow
1994	Janos Gat Gallery, New York
1995	Shepherd Gallery, New York
1995	Janos Gat Gallery, New York

GROUP EXHIBITIONS

1970	Galerie Lambert, Paris
1995	The Jewish Museum, Budapest
1996	The Jewish Museum, New York City
1996	Yad Vashem, Jerusalem
1997	The Jewish Museum, Budapest
1999	The Israel Museum, Jerusalem
2000	Janos Gat Gallery, New York City

WORKS IN PUBLIC COLLECTIONS

Hungarian National Gallery, Budapest, Hungary
Szt. István Király Múzeum (King St. Stephen's Museum), Székesfehérvár, Hungary
Szombathely Gallery, Szombathely, Hungary
The Jewish Museum, Budapest
The Jewish Museum, New York
Yad Vashem, Jerusalem
The British Museum, Department of Prints and Drawings
The Israel Museum
Düsseldorf Kunstmuseum

BIBLIOGRÁFIA
(BIBLIOGRAPHY)

Gedő Ilka írásai /Texts by Ilka Gedő

1. Levél Kállai Ernőnek, 1949. augusztus, publikálva francia és magyar nyelven (Letter to Ernő Kállai, written in August, 1949 and published in Hungarian and French): István Király Múzeum katalógusa, (Catalogue of St. Stephen Museum) Székesfehérvár, 1980. július.

2. Vajda Lajosról, 1954 /An Essay on Lajos Vajda, 1954 *Holmi* No. 12, Budapest, 1990. Introduction by Dániel Bíró.

Írások Gedő Ilkáról /Texts on Ilka Gedő

1. Gedő Ilka: Önarckép /Self-portrait (reproduction), *Élet és Irodalom*, Budapest, 1978. február 25.

2 Gedő Ilka: Bohócok /Clowns (reproduction): *Élet és Irodalom* , Budapest, 1978. július 1.

3. Szabó, Júlia: *Gedő Ilka rajzai és festményei. Katalóguselőszó.* /The Drawings and Paintings of Ilka Gedő. Catalogue Preface: István Király Múzeum katalógusa, Székesfehérvár, 1980. július 6.

4. Lukácsy, Sándor: Színek, kontúrok, szimmetriák (Colors, Contours, Asymmetries) (Exhibition preview): *Élet és Irodalom*, Budapest, 1980. július 26.

5. Antalfi, Mária: Gedő Ilka kiállítása (Ilka Gedő's Exhibition) *Új Élet*, Budapest, 1980. augusztus 1.

6. Gedő Ilka kiállításáról (About Ilka Gedő's Exhibition, with 6 reproductions) *Látóhatár*, Budapest, 1980. szeptember.

7. Gedő Ilka kiállításáról (About Ilka Gedő's Exhibition, with reproductions): *Élet és Irodalom*, Budapest, 1982. július 22.

8. Bán, András: Gigantikus vásznak, szalonfestmények, elvarázsolt kertek (Gigantic Canvasses, Drawing-room Paintings, Enchanted Gardens): *Magyar Nemzet*, Budapest, 1982. augusztus 15.

9. Ury, Ibolya: *Katalógus bevezető Gedő Ilka kiállításához* (Catalogue Introduction: Ilka Gedő's Exhibition) Dorottya utcai Galéria, Budapest, 1982. július.

10. Bálint, Endre: Életrajzi töredékek (Biographical Fragments) *Életünk*, Szombathely, 1981/2, 1983/1

11. Spiró, György: *Katalógus bevezető Gedő Ilka kiállításához* (Catalogue Introduction: Ilka Gedő's Exhibition) Művésztelepi Galéria, Szentendre, 1985. június.

12. Antalfi, Mária: A festő Gedő Ilka, 1921–1985. (The Painter Ilka Gedő, 1921–1985.) *Új Élet*, Budapest, 1985. július 1.

13. Szabó, Júlia: Gedő Ilka halálára (Obituary on Ilka Gedő) *Élet és Irodalom*, Budapest, 1985. június 27.

14. Lukácsy, Sándor: Gedő Ilka (Ilka Gedő) *Új Írás*, Budapest, 1985. július.

15. Bán, András: Művirágok (Artificial Flowers) *Magyar Nemzet*, Budapest, 15 July, 1985. július 15.

16. Losonci, Miklós: Gedő Ilka festményei. Szentendre, Művésztelepi Galéria (Ilka Gedő's Paintings, Szentendre, Művésztelepi Galéria) *Új Tükör*, Budapest, 1985. július 4.

17. Antalfi, Mária: Gedő Ilka kiállítása (Ilka Gedő's Exhibition) *Új Élet*, Budapest, 1985. augusztus 15.

18. Newsletter No. 176, Compass Gallery, Glasgow, September, 1985

19. Carrell, Christopher (ed): Contemporary Visual Art in Hungary. *Eighteen Artists from Hungary. Texts by Paul Overy and Péter Kovács.* Published by Third Eye Centre, Glasgow and The István Király Múzeum, Székesfehérvár, October, 1985

20. Kovács, Péter: Ilka Gedő. In: *Contemporary Visual Art in Hungary*. Catalogue, Compass Gallery, Glasgow, October, 1985

21. Henry, Clare: Chance to Gain Unique Perspective. *The Glasgow Herald*, Glasgow, 1 October, 1985

22. Coia, Emilio: Hungarians Occupy Glasgow. *The Scotsman*, Glasgow, 7 October, 1985

23. Packer, William: Hungarian Arts in Glasgow., *Financial Times*, London, 8 October, 1985

24. Mullaly, Terence: 18 Hungarians in Glasgow, *The Daily Telegraph*, London, 9 October, 1985

25. Fergusson, William: Hungarian Arts in Glasgow, *The Times Educatonal Supplement*, London, 11 October, 1985

26. Henry, Clare: Ilka Gedő. Compass Gallery, Glasgow, *The Glasgow Herald,* Glasgow, 11 October, 1985

27. Henry, Clare: Hungarian Arts in Glasgow, *Arts Review*, Glasgow, 11 October, 1985

28. Shepherd, Michael: Hungarian Temperament, *Sunday Telegraph*, London, 27 October, 1985

29. Taylor, John Russell: Brilliant exponent of an outdated style. *The Times*, London, 29 October, 1985

30. Feaver, William: Along with a gipsy band, *The Observer*, London, 27 October, 1985

31. Henry, Clare: Hungarian Arts Glasgow, *Studio International*, London, vol. 199, Number 1012, 1986

32. Bán, András: Magyarok Skóciában (Hungarians in Scotland) *Élet és Irodalom,* Budapest, 1985. november 8.

33. Gyetvai, Ágnes: Az "én múzeumom" Székesfehérvárott, (My 'Personal Museum' at Székesfehérvár) *Magyar Nemzet*, Budapest, 1986. január 27.

34. Ury, Ibolya: Magyar művészet Glasgowban. (Hungarian Art in Glasgow) *Művészet*, Budapest, 1986. október.

35. György, Péter – Pataki, Gábor: Two Artists Rediscovered: Ilka Gedő and Béla Fekete Nagy, *The New Hungrian Quarterly*, Budapest, vol. 27, No. 101, 1986

36. Szabó, Júlia: Ilka Gedő's Paintings, *The New Hungarian Quarterly*, Budapest, 1987, winter.

37. Gedő Ilka öröksége, reprodukciók (Ilka Gedő's Heritage, reproductions) *Élet és Irodalom*, Budapest, 1986. augusztus 1.

38. Néray, Katalin: In memoriam Gedő Ilka, katalógus előszó, Gedő Ilka (1921-1985) kiállítása, Műcarnok, 1987. április 16--május 17

39. Bán, András: (Introducing Ilka Gedő's Graphic Work) *Élet és Irodalom*, Budapest, 1986. november 28.

40. Acsay, Judit: Magyar művészet Glasgowban (Hungarian Art in Glasgow) *Művészet*, Budapest, 1986. október.

41. Vadas, József: Kívül-belül (Outside-Inside) *Élet és Irodalom*, Budapest, 1987. május 1.

42. Hudra, Klára: Gedő Ilka festményei (The Paintings of Ilka Gedő) *Új Tükör*, Budapest, 1987. május 17.

43. Hajdú, István: Festmény az egész világ (The Whole World is a Painting) *Magyar Nemzet* 1987. május 20.

44. Mészáros, F. István: Hold-maszkok, tündöklő háromszögek Gedő Ilka (1921-1985) (Moon-Masks, Glittering Triangles. Ilka Gedő /1921-1985/) *Nappali Ház*, 1993. V. évf. III.sz.

45. Szabó, Júlia: "A valóság mezében" Gedő Ilka művészetéről ("In the Guise of Reality" Ilka Gedő's Art) *Új Művészet*, 1993/5.

46. Hernádi, Miklós: Kincsek a mélyben/Gedő Ilka öröksége (Treasures in the Depths The Heritage of Ilka Gedő), *Balkon*, February, 1994

47. Virbasius, Madeline A.: Ilka Gedő. Hungarian Masterworks First Showing in New York, *Cover Magazine*, March, 1994

48. Century, Douglas: 100 Year in the Avant-Garde. Liberated From the Basements of Budapest, Hungarian Jewish Artists Arrive in New York, *Forward*, April, 1994

49. Román ,József: Gedő Ilka örökségéről (On the Artistic Heitage of Ilka Gedő), *Balkon*, May, 1994

50. Semjén, Anita (ed): *Áldozatok és gyilkosok/ Gedő Ilka gettó-rajzai és Román György háborús bűnösök népbírósági tárgyalásán készített rajzai a budapesti Zsidó Múzeumban* (Victims and Perpetrators/Ilka Gedő's Ghetto Drawings and György Román's Drawings of the People' Court of War Criminals at the Budapest Jewish Museum), közreadta (published by): The Cultural Exchange Foundation

51. Lehmkühler, Brigit: Opfer und Taeter Zeichnungen von Gedő und Román im Jüdischen Museum" ("Victims and Perpetrators" Gedő's and Román's Darwings at the Jewish Museum), *Pester Lloyd*, March 8, 1995

52. Altman, Anita: Somber Images of War Survivor, *The Budapest Sun*, March 9-15, 1995

53. P. Szabó, Ernő: Áldozatos és gyilkosok, Kiállítás a Budapesti Zsidó Múzeumban (Victims and Perpetrators - Exhibition at the Budapest Jewish Museum), *Új Magyarország*, March 14, 1995

54. Acsay, Judit: Áldozatok és gyilkosok, Két nézőpont (Victims and Perpetrators - Two Viewpoints), *Elite*, April 1995

55. *Ilka Gedő (1921-1985) Drawings and Pastels* (November 21st-December 29th, 1995) (An exhibition organized in cooperation with Janos Gat Gallery) Catalog by Elisabeth Kashey /Shepherd Gallery 21 East 84th Street, New York, N.Y. 10028/

56. *Gedő Ilka művészete (1921-1985)* György Péter-Pataki Gábor, Szabó Júlia és Mészáros F. István tanulmányai /*The Art of Ilka Gedő (1921-1985)* Studies by Péter György-Gábor Pataki, Júlia Szabó and F. István Mészáros/ Budapest, Új Művészet Kiadó, 1997

57. János Frank's book review on the book described under point 55, *Élet és Irodalom*, August 21, 1998

58. Fitz, Péter (ed.): *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, I. kötet*, (Encyclopaedia of Present-Day Hungarian Art, Vol. I) Enciklopédia Kiadó, Budapest, 1999, The section describing the oeuvre of Ilka Gedő: pp. 704-706. (the authors: Lujza Havas and S. Nagy Katalin)

59. *Directions (Works by Julian Beck, Herbert Brown, István Farkas, Ilka Gedő, Lajos Gulácsy, Knox Martin, György Roman),* Fall Exhibition 2000, Janos Gat Gallery, 1100 Madison Avenue, New York, N.Y. 10028

ory of Saddam Hussein — Good Ol' Boy

n the Iraqi Regime Wanted to Get Past the U.N. Embargo, It Went to Little Rock

By GABRIEL KAHN
FORWARD STAFF

SHINGTON — The regime of Iraqi strongman n Hussein, choking from a three and a half year old d Nations embargo and desperate for hard cur- attempted to use a close friend of President n to access some of Iraq's assets frozen in America. uments on file with the federal government show that within months of Mr. Clinton taking the oath of office an attempt was made to access a portion of the $1.3 billion of Iraqi assets frozen under a 1990 Executive Order after Saddam invaded Kuwait. The attempt, which involved a move to get at the frozen assets under the guise of a seemingly innocuous humanitarian aid shipment, apparently failed to bring a release of Iraqi funds, but not

Please turn to Page 4

- **Herman Wouk's Sleight of Hand**
  Hillel Halkin Reviews 'The Hope,' p. 9
- **A Hiss and a Kiss for Foxman**
  Rangel Makes Nice, Nation of Islam Won't, Stories, p. 4
- **Revisionists Poison Ivy League**
  Harvard Crimson Over Ads, Cal State Cowed, p. 5

M: Arkansas Dabbler.

FORWARD

Newspaper
Available by mail @ $34.46 a year in the United States. $1.00
Subscriptions
1-800-877-5419 Ext. 55

Published at New York City | April 1, 1994

© 1994, Forward Publishing Company, Inc

Fascists' Surge Signals Strife in Italy, Ukraine

Berlusconi's Victory Leaves Jews Wary Of Rising Rightists

By JAMES STURZ
SPECIAL CORRESPONDENT

ROME — From Milan to Palermo, aly's 35,000 Jews sat down to their eders warily this year: the first two ys of Passover coincided with one the most significant elections in aly's postwar history. Most had one e on their *Haggadot* while the other ed apprehensively at their televi- on screens. As election results ured in, the fifth uestion of the ght became: Who Silvio Berlus- ni?

Rome Diary

Sure enough, Mr. Berlusconi, the ader of Italy's new, now powerful ght, emerged triumphant, and the ftist parties were the big losers. Mr. erlusconi is a press baron who, to monstrate solidarity with the untry's Jews, made a point of atching "Schindler's List" on nday and waited until after sun- own on Monday to vote in the wish ghetto. The local residents sponded to Mr. Berlusconi's peasement with harangues. When r. Berlusconi came to vote in ome's ghetto on Monday evening, s Jews chanted, "Buffoon!" "Fas- ist!" and "Shame on you!" This ear, after much haggling with aly's Jewish community, elections ere extended to two days, and polls ere kept open until 10:00 p.m. The itter dispute had invited some bservers to remark there wasn't uch difference between holding ections when Jews couldn't vote nd the imposition of Italy's Racial aws in 1938 when Jewish children ere prohibited from Italian schools nd their parents banned from ublic restaurants.

On Monday night, when the first lection results were in, euphoric ouths took to the streets, driving

Please turn to Page 5

Nationalist Showing Suggests Confidence Ebbs for Kravchuk

By NATASHA SINGER
FORWARD STAFF

MOSCOW — The strong showing by nationalists and communists Sunday in Ukraine's first free elections since independence — coupled with continued economic turmoil — will bolster the emigration of Ukrainian Jews to Israel, emigration officials say.

Communists fared well in the Russian-populated areas in the East. Moderate nationalists from the Rukh party as well as several extreme nationalist candidates won seats in central and western Ukraine.

Signaling Trouble

The election results, which included support for greater ties to Russia in local referendums, might signal trouble for Ukrainian Jews, whose main organization, the Jewish Council of Ukraine, has close ties with President Kravchuk. That is because the poll, which underscored an increasing split between the pro-Russian East and the nationalist West, amounted to a no-confidence vote in the embattled president's leadership. Growing nationalism in Ukraine among both Ukrainians and Russians already has concerned the country's ethnic minorities. In Western Ukraine, however, particularly in the city of Lviv (Lvov, under Soviet rule), Jewish leaders feel subject to particular threat; Lviv is the birthplace of Ukrainian independence and home to a number of extremist groups whose campaign mantra was "Ukraine for Ukrainians."

"If the elections have any impact at all, they will not change anything for the better, but cause a further deterioration of the situation," Zina Kolyadko, an emigration consultant

Please turn to Page 5

COURTESY OF THE JANOS GAT GALLERY, NEW YORK CITY

LOST HORIZONS: In the winter of 1944, as the Nazis rushed to exterminate Hungary's Jews, artist Ika Gedo hastily sketched fellow-prisoners in the Budapest ghetto. These haunting drawings of a sad-eyed little boy are among several pencil and ink portraits on display at the Janos Gat Gallery. P. 9.

When 'Nice Jewish Boys' Start Hitting Their Wives

New Task Force Tackles an Old Taboo

By NADINE LAVI
SPECIAL CORRESPONDENT

NEW YORK — When Barbara Harris lectures before Jewish sisterhoods about wife abuse, she braces herself for an emotional response from her audience. Afterward, when her speech is over and the crowds have dissolved, someone, typically a woman, will quietly pull her aside and say: "I know someone who is being abused, what do you do to help?"

Secret Shelter

Dr. Harris, who heads a secret shelter in Queens — she will not permit the Forward to disclose its precise location — is intensely aware of the problems faced by abused women in the Jewish community: hers is one of only half a dozen shelters in America that caters to religious women by offering kosher facilities, Jewish programs and even *yeshivot* the children can attend.

Violence against women is still a taboo topic within the Jewish community. Even secular Jews appear to be under the spell of the myth of the *eshet chayil*, the prototypical 'good woman' of Biblical lore who nurtures and balances the home and family, and keeps peace in the house. Of course, every *eshet chayil* is married to a "nice Jewish boy."

Please turn to Page 3

Secret Deal Being Eyed With Syria

Clinton Cozying Up To Damascus Tyrant

By JEFFREY GOLDBERG
FORWARD STAFF

NEW YORK — President Clinton may soon reward the Assad regime for its participation in the Middle East peace process by removing Syria — with Israel's apparent blessing — from a list of pariah nations that aid the international drug trade, the Forward has learned.

Syria, which last year had been placed by President Clinton on a list of countries that both abetted the drug trade and offered no cooperation to American anti-drug efforts, could find itself the beneficiary of an interim stamp of approval from the president.

Removing Stigma1

According to two high-ranking government officials, the State Department is recommending to Mr. Clinton that Syria be granted this year "intermediate certification with a national interest waiver." Such a classification would remove Syria from the list of pariah nations and would mean that the American government ostensibly believed Syria to be making progress in its own war on drugs. In real terms, sources say, such a reclassification would remove the stigma attached to Syria for being a key player in the international drug trade. Official State Department spokesmen could not be reached for comment Wednesday morning.

Since joining the Middle East peace process, however hesitantly, Syria has been heavily wooed by the Clinton administration despite the objections of some Jewish groups, Israeli government opposition organizations and advocates for the victims of the Pan Am Flight 103 bombing over Lockerbie, Scotland, which many experts believe to have been the work of Syria. Government

Please turn to Page 4

EDITORIAL

How to End Whitewater

It's starting to look like the road from Whitewater will go through Pynongyang. At least it occurred to us, somewhere along about the 1,000th dispatch from Little Rock, that President Clinton would do his political fortunes — and more importantly the cause of world peace — a lot of good if he went ahead and bombed North Korea. The communist regime there, one of the most dictatorial ever established, is reported by American intelligence to be building an atomic arsenal, and if it succeeds the result could be a world conflagration. Mr. Clinton has already made one error, entering

Washington Post Mum on Cohen

Stalking the Rebbe's Killer

Doubting Detective Clashes With Chasidim

By HARVEY BLUME

It is Simchas Torah, and, while dancing outdoors at the head of his Chasidim, the Rebbe is shot and killed. The

ARTS & LETTERS

FORWARD

nent Park

LER
DENT

my Award-winning dinosaur
." So the Israeli nickname for
re-creation of the Holocaust
e last thing I expected to find
oah, a Holocaust theme park
and to find it at Yad Vashem.
hem is the grandfather and
ls. Its reputation for probity
untry over Shoah simulation
Los Angeles, Mr. Spielberg's
re everywhere else. Visiting
an antidote of sorts. I looked
and its silent spaces, to what
f re-enactment, its refusal to
lled it, seemed courageously
ience this hell, but you must

d where he truly is, outside,
m wants to pull you in, shake
ou feel. The original museum
, but signs encourage a detour
eneath the Children's Memo-
, these both were donated by
f their own child, killed at

ontemplative assembly, the
an "adventure." You descend
ly left into a room whose only
e photos of young faces, mir-
behind glass.
ow, bending, night-black hall.
icker behind the glass walls,
e really just five. It's a brilliant
recorded voice intones chil-
At last, you pop out into day,
hitect Moshe Safdie with this
mirrors.
ad Vashem stirred — and con-
unknowingly, within each vis-
force-feed grief. It is a visitor's
panded Yad Vashem: virtuosi-
ing.
1987. Five years later, Yad
nce, lower tech but just as fla-
arved from the mountainside,
andering its paths, dwarfed by
of deep chambers. A panel in
planation, the names of towns
is the Valley of the Commun-
ommunities until Yad Vashem
ys still live in many once-occu-

om somewhere in the valley, so
ndividual towns and learn what
t the fruits of Jewish Europe
n, North Africa) will override
— Diaspora as a vast, barren
once helpless, Jews are pow-
art in our sorrow.
e the most dramatic new attrac-
a macabre midway, its paths
elped Jews escape death; here
es donated by survivors, there
f the ground to split a Star of
o the Jewish soldiers of World
k crossing the road. Your eyes
ut the trestle leads nowhere.
to the void, stands a genuine
overnment, now part of anoth-
Get the point?

elations and commemoration,"
incorporate its cattle car into
nside, as they can in the Holo-
We are dealing primarily with
have to be moved emotionally

100 Years in the Avant-Garde

Liberated From the Basements of Budapest, Hungarian Jewish Artists Arrive in New York

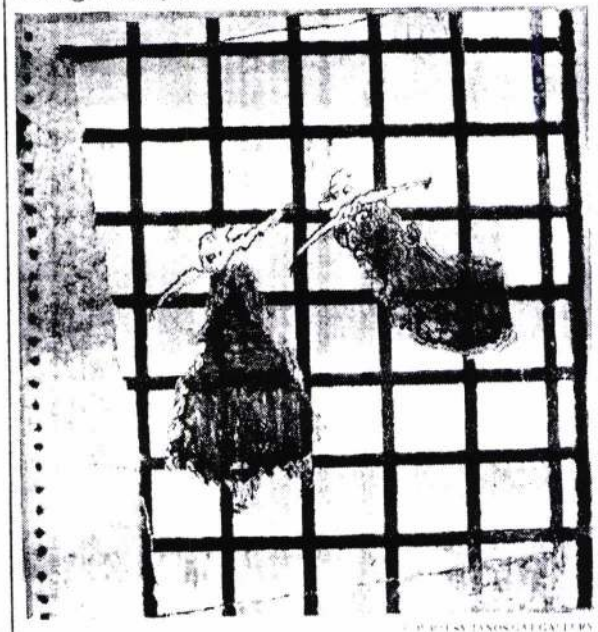

DOUBLE VISION: 'Witches in Preparation,' 1982.

By DOUGLAS CENTURY
FORWARD STAFF

It was the winter of 1944, and the Nazis were desperately trying to liquidate the surviving members of the Jewish ghetto in Budapest. There was no time left for mass deportations to Auschwitz — Soviet troops were closing in fast on the city — so the SS began furiously rounding up Jews, executing them by firing squad, dumping their corpses into the Danube River.

In the midst of this daily horror, a young Hungarian Jewish artist named Ilka Gedo embarked upon a remarkable personal mission: sketching portraits of her fellow ghetto occupants as they huddled together in an overcrowded Budapest apartment house.

Her drawings were done in haste, in pencil or ink on what scarce paper could be found in the ghetto, but they have an air of calm and tranquility that belies the dire circumstances in which they were made.

A little boy in round spectacles glances up timidly as his portrait is drawn; an elderly rabbi sits alone in a corner of the room studying a prayer book. Viewed as a series, Gedo's ghetto portraits might be likened to some form of chilling photojournalism, eerie snapshots of the final days of one of Eastern Europe's most venerable Jewish communities.

"These are all 'last sittings' — practically every drawing she made in the ghetto was the subject's last portrait," says Janos Gat, a young Hungarian-born poet and the owner of the Janos Gat Gallery in Manhattan, which recently hosted the first American retrospective of Ilka Gedo's work.

"She made scores of those ghetto portraits," Mr. Gat says, "and while she was doing those drawings, she was herself called for execution twice. Once she hid under the bed; another time somebody went in her place."

Gedo survived the war and went on to produce a large and deeply resonant body of paintings, pastels and drawings before her death in 1985. Her style is highly personal and self-referential, filled with images culled from journals and diaries she kept throughout her life; many of her adult paintings are actually elaborate fashionings of drawings the artist made as a child.

The Ilka Gedo retrospective is just the latest in Mr. Gat's efforts to bring to light a number of Hungary's leading avant-garde artists (both living and dead) whose artistic prowess and their positions as political dissenters under the Communist regime, were never accorded formal acclaim.

"It's a very interesting and little-known chapter in art history," says Mr. Gat, arranging canvases in his small one-room gallery on Fifth Avenue and 47th Street. "Jews in Budapest were not particularly religious, so a very separate culture developed — separate from Eastern Europe and Western Europe, but also very different from the rest of Hungarian culture.

"It's strange, but if you look at the hundred years of painting that I'm covering in the gallery, many times it may seem that some of the paintings could have been done by the same hand."

Mr. Gat, who fled to Israel via Yugoslavia as a teenager in the 1970s, notes that Hungary's sense of cultural isolation led its underground painters to develop a common stylistic language — at once abstract and figurative, in sharp contrast to the prevailing and state-sponsored schools of Popular Realism and, later, Social Realism.

"For years, Hungary itself was cut off from the West, and those artists cut themselves off from Hungary," Mr. Gat says. "They were fighting the same kind of surroundings, nothing changed so much — after the Nazis came the Communists, and now the current government, which largely ignores the history of these artists. It's basically the same problems — whoever strives for honesty in their work is forced into some kind of exile."

Of these underground artists, by far the most influential is Istvan Farkas, who was killed in 1944 in Auschwitz. Farkas was part of the Ecole de Paris in the 1920s and a good friend of artists such as Matisse and Dufy, but his work today is largely forgotten — even in art circles — in the West.

"His painting had this incredible foreboding of what was to come — even from the early '30s," Mr. Gat says. "He's an apocalyptic painter, a prophetic painter, always painting the end of the world."

Other painters whose work Mr. Gat is exhibiting include Gyorgy Roman, whom Mr. Gat calls "one of the most interesting painters in the 20th century in general, not just in Hungary," and Tibor Hajas, who spent two years in jail officially accused of "anti-Semitism," a charge that, as Mr. Gat notes with some irony, the Communist government reserved for Jewish dissenters.

"There's a kind of minimalism that's been imposed on these artists," Mr. Gat maintains. "In the West, minimalism has always been a choice, whereas in Hungary minimalism was forced on artists because of lack of space to work, lack of materials, lack of paint, lack of canvas, lack of food, lack of normal lifespan. But these artists have managed to make a virtue of this imposed minimalism."

As a teenager in Budapest, Mr. Gat was a member of a circle of underground writers and artists including the non-Jewish Holocaust poet Janos Pilinszky and Gedo's nephew Istvan Dombrowsky, a talented sculptor who committed suicide at the age of 23. ("He tried to live like a free man in an unfree country," Mr. Gat says.)

"I was the kid in the group. It was all officially prohibited. The only way to know this kind of art was private readings, performances, private exhibitions in studios," Mr. Gat recalls.

Please turn to Page 10

'LAST SITTING': 'Boy in the Budapest Ghetto,' 1944.

For years, Hungary was cut off from the West — and these Jewish artists cut themselves off from Hungary.

Looking for the Theory Behind Liberal Politics

Harvard Philosopher Pursues 'The Good'

Political Liberalism
By John Rawls
Columbia University Press

Rawls restates and revises his argument that, through identifying principles of "political justice," the

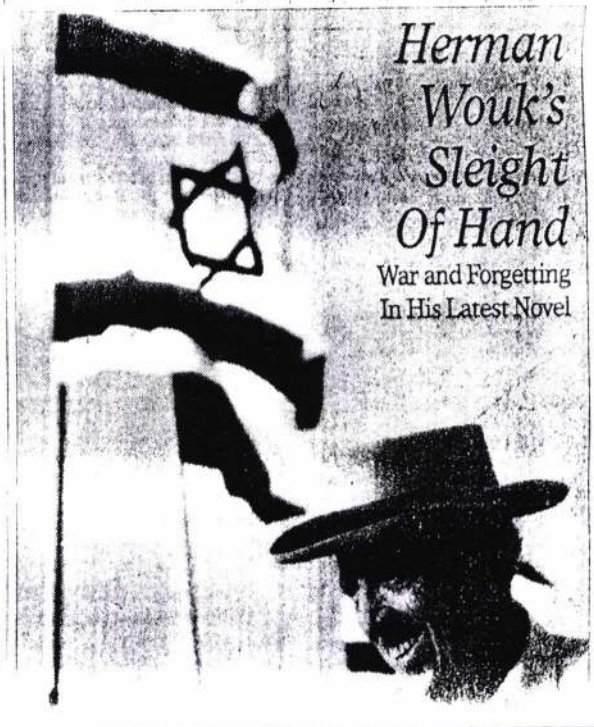

Herman Wouk's Sleight Of Hand

War and Forgetting In His Latest Novel

ouk's Sleight of Hand

quering Jerusalem's Old City:

" 'I foresee a world outcry if we go in,' says Yadin, 'even if every stone of the holy places is untouched. The Pope for one can't tolerate Jewish sovereignty over Jerusalem. Not until the Second Coming, when he'll be glad to baptize us all and welcome us back to Zion. ...'

" 'Shapira says' — Eshkol is referring to the head of the Religious Party — 'that it might be better not to capture the Old City. Just go on praying for it. ...'

" 'Shapira and the Pope aren't all that far apart,' observes Allon. 'Interesting.'

" 'But speaking now as an archaeologist,' says Yadin, 'I find it inconceivable that a Jewish army should stand at the gates of Jerusalem, capable or marching in and restoring it to the Jewish nation after two thousand years, and should hold back. ...

"Eshkol stands up, wiping his hands and mouth with a napkin. 'I will overrule Moshe Dayan.' "

• Cutely trying to reproduce in English the flavor of Hebrew speech by translating common expressions literally. "To all the devils, you're so beautiful, Ya'el," "By my life, the man has a nice face" — Mr. Wouk may not write like Scott, but his Israelis often sound like Dickens.

In addition, for someone who has "pursued accuracy with arduous personal research," Mr. Wouk is guilty of a surprising number of errors. He gets Hebrew words wrong, confuses German with Yiddish, thinks it rains during Israel's summer dry season, believes that the colors of Egypt's flag are green and yellow, and so forth. There are some excellent studies of the three Jewish wars that he writes about,

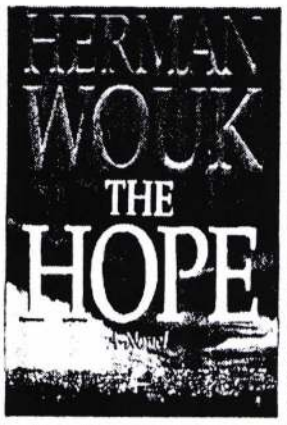

and I would be glad to recommend them to all who prefer to take their history straight and not in a fictional cocktail.

Hungarian Artists Arrive in New York

COURTESY JANOS GAT GALLERY

Detail from 'The Butterfly,' 1984-85.

Continued from Page 9

"This group of artists shared a style because they shared a lifestyle. Usually, every school of painting comes from drinking together — it was true about the Abstract Expressionists, and it's definitely true about these Hungarians. The few people who happened to be honest in that country, the very few people who could afford not to lie, developed an art that set them apart from the mainstream."

Since fleeing Hungary, Mr. Gat has had an extremely diverse career, publishing two books of poems, in Hebrew and in English, most recently "Riding My Camel Upright Through the Needle's Eye" (1990). After coming to New York in the early '80s, he ran an underground New York nightclub and wrote the lyrics to several jazz and rock songs, even having a few dance hits with the group Defunkt.

In the mid-'80s, Mr. Gat realized the urgent need to conserve the great masterpieces of the Hungarian underground, which were by and large lying in basements in Budapest, in danger of being destroyed.

It was only after meeting Ruby Azrak, a New York businessman from a prominent Syrian Jewish family who became Mr. Gat's backer, that he was able to open his own gallery.

"When Ilka Gedo was exhibited for the first time outside Hungary, in Glasgow, she was talked about as one of the greats. And I thought that if these painters could be brought to the West, where they could be seen without prejudice, they could become part of world-wide Jewish culture and art history in general."

Mr. Gat plans to mount an exhibit of a leading Hungarian artist each month in his gallery, and he is currently organizing an exhibition in New York's Hungarian Consulate of three Jewish artists — Gyorgy Roman, Josef Jakovits and Julia Vajda — titled "Triumph of the Individual Over the Crowd," for the end of May.

"These artists had to put their lives on the line," Mr. Gat says. "Few of them ever sold a painting during their lifetime. What interests me about them is the hermetic art they represent. Because, as we know, no Hungarian painter was really part of art history in the 20th century. Nobody had influence like Matisse or Picasso. But these artists are interesting because they are timely and timeless at once."

er's Pursuit of 'The Good'

Mr. Rawls argues that the two principles, which he calls "justice as fairness," is the fairest (but not only fair) conclusion of deliberations in the original position. The first principle is the idea of equal liberty, which means each person's freedom is limited by an equal amount of freedom for every other person. The second principle has two parts. The first is the argument that "offices and positions" are open to all members of society "under condition of fair equality of opportunity." Historically, this doctrine was known as the belief that careers should be open to

While medieval Europe was unified by Christian theology, political liberalism is unified by the idea of fairness.

talent. This principle is conventional now but was a revolutionary departure from the medieval belief in a

Mr. Rawls calls justice as fairness a "free-standing" idea; it is not derived from any idea of the good, but is an "overlapping consensus" of all reasonable doctrines. In other words, justice is what we can agree to while leaving aside our disagreement about final ends. Paradoxically, although we agree to justice to further our ends, certain ends can be forbidden if they contradict principles of "right conduct." While bigamy might be at the center of a religious practice, the liberal state can forbid it because it violates the idea of equality. Mr. Rawls stresses that while justice creates the conditions for the pursuit of our ends or ideas of the good, it is a good in itself. Despite its abstract and dry language, "Political Liberalism" becomes passionate when Mr. Rawls shows how political justice creates the conditions for the realization of the two moral powers of pursuing a good and acting justly. When we seek our ends we pursue happiness, but when we act justly we make ourselves (using Kant's language) "worthy of happiness."

The dispute between ethical and neutralist liberals in academic political thought mirrors two different intuitions Americans have about politics. On the one hand, we are prone to think that the realm of private values, such as religious beliefs, career choices and sexual preferences, are none of the state's business and politicians should keep quiet about

ON LANGUAGE

BY PHILOLOGOS

Henry Roth's *Mayseh*

I have never before received such a deluge of mail from you as I did after my Feb. 25 column, in which I asked for your opinions and/or memories of a number of Yiddish words appearing in the first volume of Henry Roth's new novel, "Mercy of a Rude Stream." I hope that many of you who wrote in for the first time will continue to be heard from in the future.

Listing the names in no special order, Joel Grantz of Old Bridge, N.J., Ida Botnick of Somers, Conn., Professor Marc Galanter of Madison, Wis., Henry Carrey of San Francisco, Professor Ralph Raimi of Rochester, Cantor Sam Weiss of Baltimore, Leon Gildin of New York, Professor Edward Stankiewicz of New Haven, David Osachy of Philadelphia, Dr. Morris Feierstein of Hubert Heights, Ohio, and Sylvia Rosen of Springfield, Mass., all wrote to tell me that they were familiar, generally from home, with Mr. Roth's pronunciation of the Yiddish word *mayseh*, i.e., a tall tale, as *mansh*, or alternately, *maynseh*. Since many of these correspondents also mentioned the part of Eastern Europe that their parents came from, it was possible for me roughly to plot on a map the *manseh/maynseh* area of speech — which turns out to be extremely large and to include much of central and southern Poland, the Carpathian mountains, Ukraine and, apparently, even parts of Russia.

Since all these forms of the word come from the Hebrew *ma'aseh*, for act or deed, it is clear that the introduction of an "n" sound into the word by some Yiddish speakers represents a post-Hebraic development. Under what linguistic circumstances, however, did this take place? Three correspondents addressed this issue and suggested a number of different possibilities.

Mr. Osachy proposed that the nasalization of the vowel in *ma'aseh* took place under the influence of Polish, a language that nasalizes certain vowels also. Mr. Osachy gives the example of the Polish president, Lech Walesa, whose surname is pronounced "Vawensa."

Cantor Weiss and Mr. Stankiewicz point to the fact that, in the case of what Cantor Weiss calls "Western Sephardim" and Mr. Stankiewicz "Sephardic Hebrew," the phoneme *ayin* that is represented by the second "a" in *ma'aseh* is pronounced like an "n" or an "ng," thus implying that the "n" sound in *manseh/maynseh* may historically go all the way back to the early Jewish immigrations from the south into Western and Central Europe that eventually — or so it is generally believed — produced Ashkenazi Jewry. Mr. Stankiewicz cites a number of other words with nasalized vowels in certain dialects of Yiddish, such as *dange*, "a worry," instead of *daygeh* (from Hebrew *da'agah*, to substantiate the argument.

Both of these theories have their problems. Mr. Osachy assumes that as Polish speakers began nasalizing certain vowels, Yiddish speakers living in Polish-speaking areas imitated them and did the same — but it is my understanding that nasalized vowels in Polish did not historically grow out of ordinary vowels, but rather, as in French, out of an original "n"-consonant following a vowel that gradually lost its consonantal firmness. Such a process cannot serve as a model for how a word like *ma'aseh* turned into *mayseh*.

As for Cantor Weiss and Mr. Stankiewicz, I assume that both are referring to the traditional pronunciation of Hebrew words in certain areas of northern Italy, the Jewish inhabitants of which were not technically Sephardim (a word that properly applies only to Jews whose ancestry goes back to medieval Spain) but did nasalize their *ayin*; in certain dialects of Judeo-Italian, for example, the word for a church is *toneva*, from the Hebrew *ta'evah*, "an abomination." (Phonetically, this is a natural enough development, since the original Hebrew *ayin*, as it is can still be heard pronounced in Israel by many Jews from Arab countries, was what is known as a pharyngeal, a consonant produced by a contraction and release of the upper alimentary canal that exercises the nasal cavities as well.)

I can think, however, of a number of objections to this theory. In the first place, how can one assume a phonetic continuity in the pronunciation of the *ayin* between northern Italy and parts of Eastern Europe when we don't find the nasalized *ayin* anywhere between the two, i.e., among Jews in Germany and Austria? Second, why is it that most Yiddish words with *ayin*, even in the *manseh/maynseh* areas, are not nasalized — e.g., *sho*, "time" or "hour," from Hebrew *sha'uh*? (Nor is Mr. Stankiewicz correct about *dange*, since Hebrew *da'agah* is spelled with an *alef*, which is not a pharyngeal but a glottal stop.) And third, if Jews from southern Europe brought the *manseh/maynseh* pronunciation with them into Eastern Europe, how did the word turn back into *mayseh* in other parts of Eastern Europe?

This leaves as most probable, in my opinion, a second possibility raised by Cantor Weiss, namely, that the nasalization of *ma'aseh* is an independent development, connected neither to Polish nor to Judeo-Italian, but rather stemming from the elision of the two short "a"-vowels in the Hebrew word into a single long, broad one, the articulation of which naturally extends into the nose. Try it yourself and you'll see.

Doubting Dick Stalks the Rebbe's Killer

Continued from Page 1

tages of anthropological context and only a subway ride away. On the other hand, they allow for a kind of time travel, the past is trapped as if in amber within the fictional Chasidic world.

For those concerned with working through Jewish issues, the Chasidim supply a kind of Judaism Uninterruptus — Jewishness in its supposed pure form, unseduced by dialogue with modernity. The Hollywood mogul Samuel Goldwyn once remarked, "You need Indians, you can get them right from the reservoir." The parallel might be, "You need Jews, you can get them right from the Chasidim."

Typically, the hard-boiled gumshoe of film and fiction who enters a Chasidic neighborhood looking for criminals

JERRY BAUER

KLEIN: Breaking the mold of Jewish mysteries.

had trouble with me," Matt chimes in. "That was all right, I still had trouble with myself."

With help from Cheryl and a young Chasid disenchanted with his father's ways, Matt penetrates to the core of a plot so thick it begins to curdle. The IRA and its enemies make an appearance. Washington Clifford, head of a clandestine police unit, is his usual authoritative self, though when he beats up on Matt a little less than in the past it makes the private eye suspicious. And the athletic red-headed woman first associated with local neo-Nazis turns out to be an agent of a foreign power.

By the novel's end, Matt faces a difficult choice. He can see justice through to its bitter end at the risk of becoming just another "walking idealogy," blinded by commitment. [illegible]

Ilka Gedo

JANOS GAT GALLERY

Madeline A. Virbasius

In his gallery, the Hungarian poet Janos Gat presents a "parallel art history" of Eastern Europe, including works from a circle of '60s artists he was part of. Shared lifestyles made for a common truth from one generation to another, resulting in what could be seen as a sort of unified Hungarian art movement. His exhibitions feature works from the turn of the century to the present and bring shared bonds into a fresh light.

Often art seems created from life's own imprints, bearing both the body and soul of its maker. "The Shroud of Turin" by the sculptor Gyula Pauer, stands as if a testament to this idea. This piece has its taller twin on view as if the only conceptual work inside the Vatican Musuem. It acts as a record of the hard times faced by many Eastern block artists of the past, sometimes resulting in "a martyrdom" of imprisonment or even early death. In fact, one such artist, Tibor Hjas, has attained a kind of saintly status with his death at age 34.

The lives of these painters makes for a fragmented minimalism, induced not by theory but by limitations in space, materials, and quality of life. In the works of Istvan Farkas, one of the most influential of the group, there is a foreboding message of an inescapable apocalypse. Though his style is both expressive and colorful, even the landscapes of his so-called "happy period" in the '30s reflect a haunting show.

Artists such as Gedo, Farkas, Roman, or the artists from following generations of similar fates, such as Lili Orszag, Istvan Dombrowsky or Tibor Hajas all share an almost saint-like possession of basic human truth, which can be downright dangerous and even fatal as well as inspiring.

In these artists' lives tragic endings followed difficult "middles" yet through their lives they have created enduring works of art.

Currently showing for the first time in America, is Ilka Gedo, the artist whom Gat reveals as his impetus to become a gallery owner. She shares Farka's pedestal as another more "famous" artist in the collection, though she is also one who paid the least attention to the "fashionable" world of art. She cherished her work for its own reality with drawings and paintings taking on a remote, yet timeless transcendence. A painting like "Window with Flowers " recounts a personal mythology, wholly individual yet universal in its mysterious dialogue with an endangered world.

The present show, a retrospective of Ilka Gedo's "soft spoken" art, says much about vitality and discovery in the face of repression and secrecy. Her drawings of the Budapest ghetto in 1944, with her subject soon to be killed and the artist herself called up for execution(saved by an elderly lady taking her place that time) show calm subjects, with exquisitely fine details and the resolution of unspeakable sadness.

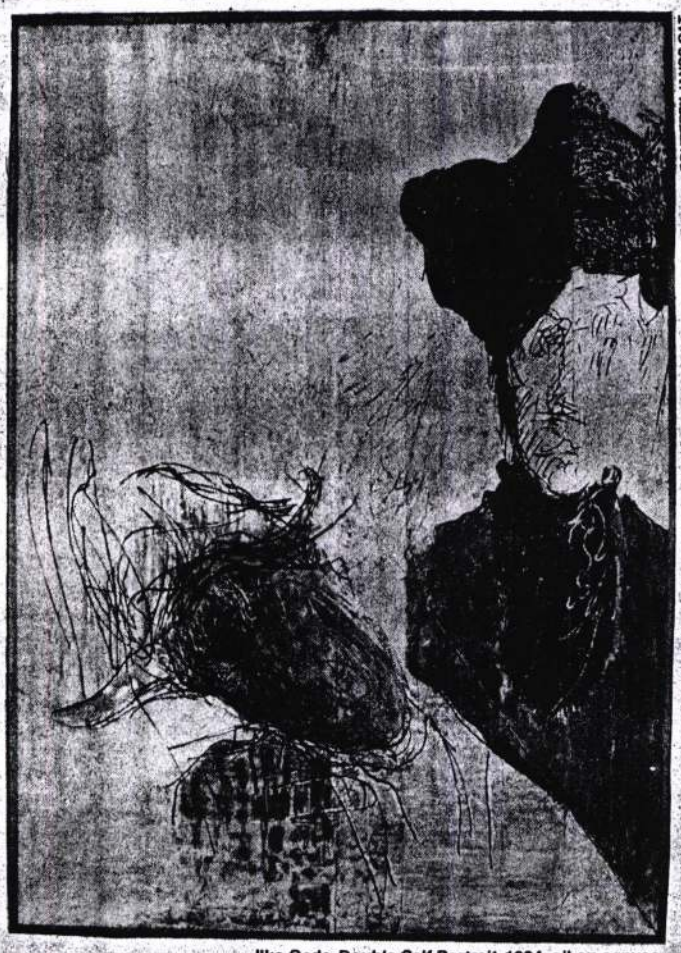

COURTESY JANOS GAT

Ilka Gedo *Double Self Portrait*, 1984, oil on canvas

HUNGARIAN
MASTERWORKS
First Showing in New York

In her pastel landscapes from the same time the inherent drama comes not form the subject shown but the yellow star worn by the artists. Her work of this period was likened in importance to the London "Blitz" drawings of Henry Moore, when first exhibited in Glasgow, after her death in 1985. In her later work she has explored Goethe's color theory, against the drabness of Iron Curtain Eastern Europe. Like the other painters in this "parallel art history" presented by Janos Gat, her work has flourished in a vacuum, like the artificial flower which was one of her main metaphors, even depicting herself as such in a self portrait. This, like almost all art shows in the gallery can be called hermetic, cut off form the rest of the world until now by politics.

Gedo, on view until the end of March preserves a world in fragile and translucent surface activity, her subjects much like herself, revived by their rendering. Seeing the exhibits of artists from the present, like Andras Halasz or Zsigmond Karolyi, shows a debt to the past masters. Frederick Douglass said that there is no progress without struggle. Janos Gat is presenting art that was conceived in a struggle for freedom and put both worlds into a proper perspective offering a key to the appreciation of the art of Central Europe.

The gallery, open since the summer, has presented the avant garde of different generations of the Twentieth Century from Hungary — mixed with that of New York today.

Short exhibits of New York artists such as Jeanne Wilkinson, Glenn Goldberg and Luigi Cazzaniga also served as a setting for several poetry readings. Poets included Vincent Katz, Ilka Scobie, Michael Andre, Geoffrey Jacques and Poet Nation. Attendees included Ada and Alex Katz, gallerist Anita Shapolsky and actor Camillo Gallardio who will soon appear in *Inscape*.

This gallery, small in size and far from the center of the New York art world, reflects its far-from-central Hungarian origins. Through his exhibits, Gat would like to bring attention to works that so far, have been overlooked, for political or other reasons. He began his gallery with its focus on Hungarian art, but intends to represent young, New York artists who also share the need to be recognized. He regards all the artists he shows, whether local or European, fin-de-siecle or modern, as living speakers in an ongoing conversation.

MNEMONIC CONFLUX
(Constructing Memory)
JULIET HOLLAND • NORIO UENO • JOAN WATTS
CORTLAND JESSUP GALLERY In association with Cast Iron Gallery and Lamia Ink!
Special Saturday Event March 5, 8:00 pm
Lamia Ink! 4th Annual Internation One Page Play Competition winners awards presentation and stage readings
CAST IRON GALLERY 159 Mercer St. NY NY 10012 212-274-8624

Gedő Ilka

Horváth 2003/12

SZÍNES KÖNYV GEDŐ ILKÁNAK

Hajdu István–Bíró Dávid: Gedő Ilka művészete (1921–1985)
Gondolat, 2003. 256 oldal, 7900 Ft

Amikor 1980-ban, tízéves szünet után először jártam újra Magyarországon, utam azonnal Székesfehérvárra vezetett, ahol éppen Gedő Ilka első retrospektív kiállítása volt látható.

Nagyobb meglepetést el sem képzelhettem volna. Mintha egy addig titokban dolgozó bábos asszony tárta volna szélesre a boltja ajtaját: mézeskalács munkákba süllyesztett sziromfoszlányok vagy sodrófával laposra nyújtott kertek, emlékbe lepréselt barátnők, rózsák és folyondárok, másutt pedig fodrozódó levelekbe burkolt bohócok tarkították a falakat. Nem voltak nagyok, imponálni akarók a képek, de olyan volt a kiállítás, mint ősszel a lomb, mielőtt hullni kezd – több mutatkozik meg ilyenkor a természet anatómiájából. Mintha dér csípte volna meg, úgy üt ki a pigmentanyag a felületeken, mozaikképpé hullanak szét a fák, s a színek határvonala utánozhatatlan bonyolultságú. Emitt öblös ráncok, kényelmesebb fekvést kereső gyűrődések, másutt meg apró homoksivatagok foltja dereng – talán elcsent tükrök fénye? És ahogy az egy hajlottabb korba lépő asszony munkáihoz illik, leolvasható a színek harmóniájáról, hogy aszályos volt a nyár.

A képek síkja ezért hol bíborban született fövenyre, hol meg lepkék hímporát őrző noteszlapok elnyűtt bőrfedelére hasonlított. Ami mögöttük sejlett, az meg káprázatoknak tűnt. Egy helyütt vékony keretbe foglalt elégia, talán Rilke verseinek a néhány párolgó sora. Másutt meg vonalrácsba foglalt akrobatika és megfejthetetlenül kusza gubancaikkal Klee koboldjainak vagy a Jugendstil kócos boszorkányainak a hancúrozó hada. Aztán pedig egy repedés a falon. Ha sokáig nézzük, akkor belátjuk, hogy Weöres Sándor próbálja ott éppen, hogy mi a virtus. Ráolvas: – só, orsó, koporsó... És pálcájával veri, igen, mámoros örömében szinte tündérszecskává csepüli a bokrokat.

Öreg Magyarország, fogadd vissza fiad... – De ki volt Gedő Ilka?

Emlékszem, volt ott katalógus is, Szabó Juli írta. Aztán a fehérvári muzeológusok is meséltek egyet és mást. Ami pedig még hiányzott, azt meg az azóta kezembe került kiadványok kerekítették ki képpé.

Kezdetnek, budai ízeivel és Marczibányi téri emlékeivel ott a Széna tér felé futó, de oda soha meg nem érkező Fillér utca. Majd az 1944–45-ös gettó határát képező Erzsébet körút az odazsúfolódott, megriadt lakókkal. A túlélés, aztán az Alsóerdő sor, majd megint a Fillér utca. A hatvanas évek végén egy esztendő Párizsban. A férj természettudós, biokémikus, akit nejével együtt egyszer hosszabb időre is meghívnak a Szovjetunióba. Képcímek is mesélhetnek erről: Puscsinói konyhaablak – vagyis majdnem hogy Csehov. Majd éles vágással és figyelmeztető szirénabúgással, fekete reflektorfénytől övezve Bálint Endrét látjuk, ahogy épp a képeit fürdeti forró szurokban. Vitáktól meg avantgárd gyulladásoktól izzó falaival pedig ott sejlik mögötte a bevehetetlen sánc, a Rottenbiller utca. Még messzebb, a horizonthoz hátrálóan, de Gedő Ilkához mégis közelebb, bukolikus faluvá szelídül a táj, mert Szentendre tornyai tűnnek fel arra. Fehér az ég, és ceruzavonalakból épülnek a házak. Mint egy nagy madár, úgy súrolja a tetőket Vajda ikonönarcképének a pelyhes árnyéka.

A parton uszadék fák, a kavicsos fövenyen pedig régi jelenetek: az idős Rodin kéziratokat vesz át Rilkétől, mögöttük felragyog a Notre-Dame. De lehet, hogy az egész csak kölcsönben van, és csupán az égbolt francia. Egy háromlábú széken mintha Schönberg ülne, legalábbis reá vall a gesztus, ahogy dirigál. Zenekar helyett azonban egy festőállvány van előtte, azon meg az önarcképe. Csak az álmaiban voltak jelen, és ezért nem mesélt róluk külön is Gedő Ilka. De ha belekukkantunk a jegyzeteibe, nagyon hasonló jeleneteket látunk, például azt, hogy Gauguin birkózik ott Van Goghgal, Van Gogh füle persze be van kötve. Éppen az orvos jön – depresszió ellen napraforgót ír fel. És hogy teljes legyen a zűrzavar, Szabó Lajost mutatják be a művésznőnek. Kotányi magyaráz, nagy tehát a tanácstalanság, csupán Korniss Dezső bólogat. Mire föl Gedő Ilkának is légszomja támad, de sebaj, mert kutyaharapást szőrivel. Lefordítja tehát, sőt apró rajzocskákkal is ellátja Newton, Goethe és Ostwald színelméleteinek a fejezeteit,

zalitás tapasztalata. Paradoxon ez természetesen, hiszen idő és okság szilárd képzetei nélkül nem létezhet erkölcs, és annak hiányában nem lehet emberi társadalmat alkotni. A Karkassz-tapasztalat azonban éppen az, hogy lehet az aktivitás tereinek bezárultával pusztán elszenvedőleg is létezni a társadalomban, amikor a cselekvéshez szükséges hatalmi pozíciókat azok foglalják el, akik gátlástalanul engedelmeskednek a bennük lévő „Karkassz-szféra" diktátumainak. A KARKASSZBAN, ez a „sátáni" (666 oldalas!) könyv éteribb és oldottabb kitérőivel is erre a tapasztalatra mutat. Ez a konkrét *és* virtuális experiencia Határ lírájának az egyik, ha nem a legfontosabb hozadéka a XX. századi magyar költészet „eszmetörténetében".

Bodor Béla

LAUDÁCIÓ: TÉREY JÁNOS ÉS A „RAJNA-PARK"

„Az évad legjobb magyar drámája" díj elnyerése alkalmából. 2003. szeptember 19.

Hölgyeim és Uraim, kedves Téreym!

Nyár elején felvételiztettem angolból, én vagyok a nyelvtani kérdező, egy szöveget kell a vizsgázóknak elemezni. Gondoltam, legyen a szöveg egy irodalomtörténeti tankönyvből, abban is van alany meg állítmány. Mikor már a tizedik gyerek olvasta föl ugyanazt, elkezdtem a szövegre odafigyelni. *„A modern dráma* – írja Ifor Evans – *egyre kevésbé tartozik az irodalom illetékességi körébe, hiszen jórészt látványból, mozdulatból, hangeffektusból építkezik – márpedig az irodalom anyaga a szó: ahol nincs szó, ott művészet lehet, de irodalom nem."* Ekkor felkiáltottam: Térey! Persze csak magamban, mert a vizsgázó a prepozíciókat kereste.

Igen, Térey drámatrilógiája, a NIBELUNG-LAKÓPARK, ízig-vérig irodalom. Szóból van, szinte fugamentesen és hibátlanul összerakva, mint az eszkimók jégkunyhója. Nem véletlen, hogy a jégkunyhót említem, mert az én szívem gyakran fázik ebben a közegben, menekülnék valahova, egy puha, bársonyos sarkocskába, de arról meg kiderül, hogy valakinek a picsája, hát ott sincs maradásom. Mert lángolóan hideg világ ez, cinikus, erőszakos, és germán. Obszcén is, a hagyományos értelemben – sőt, *obszön*, néha gusztustalan, bár mindig iszonyú szellemes –, de mondjuk ki, az igazi obszcenitás ma már nem a szexet és nem is a szokatlan párválasztási stratégiákat jelenti. Térey pontosan érzi, hogy a szexszel már se skandalizálni, se aktivizálni nem lehet, csak játszani. Van viszont az egésznek egy nyugtalanító politikai levegője, egy „senkinek sincs igaza", sőt egy „talán mindenkinek igaza van" légköre, ami magában foglalja a legdermesztőbbet, a „talán a németeknek is igazuk van" szimatot, és ezen el kell gondolkozni, hogy nemcsak gépeket tudnak gyártani, meg zenét szerezni, hanem esetleg igazuk van. Wagner *még* mondhatta ezt; Térey *már* mondhatja, legalábbis ő úgy érzi, ők úgy érzik, a már sokkal-azután-születettek. Ez az igazi obszcenitás. Nem is mindenki bírja Térey munkásságának ezt a keményvonalát, ezt, hogy mindenről lehet beszélni, és nincs igazság, nincs tabu, és pláne nincs politikai korrektség. Szeretet, az talán van, és a hiányát gyönyörűen ábrázolja a díjazott dráma.

De nemcsak a hiányát, a jelenlétét is, a sorokban, a rímekben, a strófákban – szóval a szavakban, ahogy szegény felvételizők olvasták. Irodalom. Talán inkább az, mint színház: engem Madáchra emlékeztet, nagyon jó sorok, pompás maximák (bár talán nem osztálytermek falára valók), de hogy dramaturgiailag megáll-e, hogy elő lehet-e adni, azt nem tudom. Örülök, hogy ma épp ebben a házban dicsérhetem, mert ebből azt veszem ki: színdarab ez, nemcsak remek költemény.

A travesztiát is nagyon szeretem, a modern köntösbe öltöztetést, nekem ettől elevenebbek a figurák, és mulatni is lehet, hogy ki kicsoda, az ifjú isten a vezérigazgató, a gonosz, de zseniális törpe a rendszergazda, a valkűr a beauty-szalonos csaj, Fafner az építési vállalkozó és így tovább. Nem tudom, tudják-e, hogy Téreyék most költöztek be egy nagyon dögös új lakóparkba a Duna mellett: Riverside a neve. Állítólag építenek a kertben nyers kövekből egy Donner-oltárt, azon fog Térey viharos éjszakákon kornyikálni, a lakók nagyobb örömére.

Gratulálok.

Nádasdy Ádám

majd ugyanígy Eber Das Wort und die geistigen Realitäten című munkáját. Látjuk, nagy divat a gondolkodás.

Majd változik a kép: Gedő Ilka most a rajzait mutatja, de nem titok, hogy amit eddig csinált, az túl naturalista. Bizony, bizony, nem elég absztrakt, túl naturalista. Szabó Júlia szól közbe, és ő az expresszív erőt hangsúlyozza, majd lábjegyzeteket tart elénk: A giacomettis rajzait készítő Gedő Ilka egyértelműen korábbról datálható, mint magának Giacomettinek az egzisztencialista korszaka. Egy null tehát Ilka javára – ezt Beke László is aláírja, noha ő többet állított volna ki a másik rajzsorozatból, azokból a kis asztalkákból, ahogy azt a művésznőnek küldött egyik levelében bizalmasan megsúgja. Ezt aztán sokkal később, csaknem húsz év múlva Hajdu István korrigálja: amire hasonlít, az minden korlátozás mellett is inkább Munchre hajaz vagy a nem kevésbé eksztatikus Antonin Artoud-ra.

És ezzel elérkeztünk a jelenhez.

Persze lehet, hogy mindez mégsem számít, csak üres képzelgés az egész. Ami biztos, az csupán annyi, hogy akkor ott, Fehérvárott, az István Király Múzeum művészettörténészei felvertek egy sátrat, ami ilyenfajta nevekkel és fordulatokkal volt kicövekelve, de amiben végre egyedül maradhatott a munkáival Gedő Ilka. Ez már azonban nem a koraérett rajzait készítő húszéves fiatalasszony. A sátorban csend van és hűvösség. Nem is marad más kép éles, csak az, ahogy Gedő Ilka és férje, doktor Bíró Endre karonfogva kifordul a sarkon, és a kiállítás felé közeledik. Kovalovszky Márta rájuk mutat, majd odafordul Perneczkyhez: „Ez az asszony 1948–49 körül abbahagyta, és aztán húsz éven át nem is rajzolt semmit. Most azonban fest. Mégpedig hogyan!"

Gedő Ilka és Bíró Endre azonban továbbjön, még mindig karonfogva, és ahogy közelednek, velük nő a csend. Nehéz megmondani, miért, de lerí róluk, hogy igazuk van.

*

Tudjuk végre, hogy ki volt Gedő Ilka?
Néhány további adat a most megjelent kötet oldalairól: Az 1980-as fehérvári tárlat után még egy kiállítást kapott a művésznő, most már Pesten, a Dorottya utcai galériában, de néhány esztendő múlva, 1985-ben már meg is halt. Viszont még halála évében gyűjteményes anyaggal emlékeztek rá a szentendrei művésztelep galériájában, és Glasgow-ban is szerepeltek a képei az ottani Magyar Kulturális Hetek keretében. 1987-ben, két év múlva a Műcsarnok retrospektív tárlatával emlékeztek rá. Néhány további közjáték után 1994-ben és 1997-ben a New York-i Janos Gat Gallery rendezett Gedő Ilka-kiállításokat, és három év múlva ugyanott egy csoportos bemutatón is szerepeltek a munkái.

A különböző tárlatok és emlékkiállítások kapcsán (nincs itt hely rá, hogy valamennyit felsoroljam) számos munkája került közgyűjteménybe, így a székesfehérvári múzeum vagy a Nemzeti Galéria mellett egymás után több külföldi gyűjtemény is élt azzal a lehetőséggel, hogy egy-egy kiállítás kapcsán Gedő-művekkel gyarapítsa a gyűjteményét, így a New York-i Zsidó Múzeum, a jeruzsálemi Yad Vashem Museum, valamint az ottani Israel Museum, de aztán a londoni British Museum, majd pedig a düsseldorfi Kunstmuseum is. E vásárlások során az 1944–45-ös gettórajzok, illetve a valamivel későbbi önarcképek bizonyultak a legsikeresebbeknek – néha egész sorozatok találtak így gazdát. A kiállításokat kritikák és katalóguspublikációk kísérték, kiemelkedik közülük az az 1997-es tanulmánykötet, amelyet György Péter, Pataki Gábor, Szabó Júlia és Mészáros Ferenc írásaiból állított össze az Új Művészet Kiadó. Mindezek a tárlatok és vásárlások, illetve a velük párhuzamosan megjelenő emlékezések és elemzések arra vezettek, hogy Gedő Ilka neve kezdett ismertebb lenni a világban, és apró mécsesekből kirajzolódó permetként világít most itt is, ott is, anélkül azonban, hogy ezekből a pislogó fényfoltokból az elmúlt évek folyamán valamilyen valóban egységes, egyetlen tekintettel megragadható kép állt volna össze.

A most megjelent nagyalakú album valószínűleg ezt a mozaikszerű benyomást igyekezett egy jobban áttekinthető összefoglalással felváltani, de ha kézbe vesszük a kötetet, úgy érezzük, hogy a filológiai és esztétikai feldolgozást elősegítő teljesség inkább csak a legfontosabb dokumentumok újrakiadását illetően valósult meg, illetve a művésznő hagyatékában őrzött vázlatfüzetek és jegyzetanyagok listájára vonatkozóan lett teljes. Egyébként pedig a nagyközönség számára is leginkább megközelíthető műfaj, az olajfestmények teljesnek

mondható sora tölti meg a könyv lapjait. Az előrelépés így is jelentős, hiszen Gedő Ilka életművének feldolgozását eddig egyetlen intézmény vagy kiadó sem vállalta magára, és ez a publikáció is magánkezdeményezésből született. A kötet megjelenését ugyanis a művésznő fia, Bíró Dávid tette lehetővé azzal, hogy összegyűjtötte a műtárgy- és forrásjegyzékek anyagát, valamint hogy financiális alapokat teremtett ahhoz, hogy ez az igényes és nagyalakú reprodukciókkal megtöltött könyv megjelenhessen. A kötet nyomdai előkészítését az Eper Grafikai Stúdió vállalta magára. Ennek során rajzolódott ki a könyv karaktere is: Hajdu István esszéjét a család tulajdonában lévő archív anyag, vagyis különböző írások, feljegyzések és műtárgylisták kísérik. Ez a sokrétű útmutatás nélkülözhetetlen lesz majd a további feldolgozások számára, és ez nyújt hátteret annak a másfél száz színes reprodukciónak is, melyek Gedő Ilka olajképeiről készültek.

A kötetet kinyitva már az első pillanatban világos, hogy ezeknek a festményeknek a bemutatása volt a könyv tulajdonképpeni feladata. Ez a koncepció nem kíván védelmet, s legfeljebb csak azt a megjegyzést tehetem a láttán, hogy ami a kötet legfontosabb üzenetét, a képek színvilágát illeti, az néha túl erőteljesre, túl harsányra sikerült – aki eredetiben is látta a festményeket, az tudja, hogy Gedő Ilka a visszafogott fényű felületek és a mélység felé megnyíló tónusok mestere volt. És ennek felemlítése után, vagyis csak másodsorban adhatok kifejezést annak a sajnálkozásomnak, hogy az olajfestmények emez impozáns galériája mellett természetesen nem maradhatott elég hely ahhoz, hogy a nem kevésbé értékes rajzokat is hasonló bőséggel és igényességgel (esetleg többszínnyomású reprók formájában) lehessen az olvasó elé tárni.

Egyáltalán, minél tovább lapozgatjuk a kötetet, annál inkább felébred a kíváncsiságunk, hogy a csak listák formájában ismertetett „egyéb" műfajokkal is megismerkedhessünk. Gedő Ilka műterme ugyanis a legfantasztikusabb formájú és tartalmú „szekunder anyaggal" telt meg az évtizedek során, és biztos vagyok benne, hogy ez a ritka elmélyültségről, máskor meg ötletgazdagságról vagy játékos kedélyről árulkodó hagyaték még sok meglepetésben részesít majd minket. Ezzel kapcsolatban még csak annyit, hogy fontos és dicséretes körülménynek tűnik, hogy a könyv magyar és angol nyelvű változata nem összevonva, egy hibrid kötetben, hanem külön-külön kiadásként jelent meg, továbbá, hogy a magyar könyvváltozat filológiai apparátusában is ott olvashatók a legfontosabb angol nyelvű eligazító sorok.

*

A könyv címlapján két szerző neve olvasható: Hajdu Istváné és Bíró Dávidé, de melléjük kívánkozna még egy harmadik személy is, a művésznő férje, Bíró Endre. Nem tudom, hogy a korábban megjelent alkalmi publikációk milyen terjedelemben foglalkoztak Bíró Endrének a feleségével kapcsolatos feljegyzéseivel, itt mindenesetre két olyan írás is szerepel (GEDŐ ILKA MŰTERME, AHOGY HALÁLAKOR HÁTRAMARADT és FELJEGYZÉS GEDŐ ILKA PÁLYÁJÁRÓL), melyek így, együttvéve mind tartalmukban, mind pedig terjedelmüket illetően igen jelentősek, és nem maradnak el a könyv fő szöveges attrakciója, Hajdu István esszéje mögött sem.

Bíró Endre itt közölt írásait – kivételesnek tűnő szerénységük és tárgyukhoz hű megbízhatóságuk miatt – a művészettörténészeknek aranyba kéne foglalniuk! Nem akarok itt kitérni a „művészözvegy-irodalom" jellegzetességeinek az ecsetelésére, mert azt hiszem, hogy egy irodalmi szaklap olvasói számára (akik közt nagy számban vannak szerkesztők és lektorok is) az ilyen gondok nem ismeretlenek. De azért megkérdezném tőlük, hogy hányszor fordult elő már velük, hogy egy családtagtól érkező terjedelmes memoáranyagot kézbe kapva és abba beleolvasva ilyen figyelmeztetéssel lepte volna meg őket a szerző: *„A Szabó Lajosról és »köréről« itt leírt információk azt tartalmazzák, amit e sorok írója átélt, megértett és félreértett. Így más kontextusban nem használhatók ellenőrzés, független megerősítés nélkül..."* És ami ezután jön, az informatív, pontos és még élvezetesen plasztikus is. Ember legyen a talpán, aki abban valamilyen említésre méltó félreértést tudna kipreparálni.

Szabó Lajos nevének az említésével máris belezuhantunk a Gedő Ilkát körülvevő világ – szájamon a szó: metafizikai örvényeibe, de helyette inkább azt mondom: – zajos sűrűjébe. Ám hadd szóljak előbb egy bravúros teljesítményről. Bíró Endre nem szépíró (noha a FINNEGAN'S WAKE-et az ő fordításában ismerheti a magyar olvasó), de mégis, amikor felesége ha-

lála után a műtermében található fecnik és firkák, újságkivágások és képeslapok, reprodukciók és papírjátékok, üvegcsék, letört ágak, festékmaradékok vagy kitépett könyvlapok véget érni nem akaró sorát vette számba, akkor mégis csak igen figyelemreméltó írói munkát végzett. Hiszen arra is időt szakított, hogy néhány soros tartalmi vagy életrajzi adalékkal jellemezzen vagy színezzen ki minden egyes „archiváliát", mintha azoknak tényleg alkalmuk lett volna megmártózni a Gedő Ilka személyét körülölelő emlékek életmeleg fürdőjében. Önkéntelenül is úgy kezdtem olvasni ezt a szöveget, mintha az Perec SZAVAK-jának vagy Hrabal TÁNCÓRÁK-jának irodalmi rokonságába tartozna. És amint előrehaladunk az inventár olvasásában, egyre fontosabbnak, egyre elképesztőbbnek tűnik minden egyes adalék. (Néha, úgy látszik, hasznos lenne a szuggesztivitás növelése érdekében az ilyen filológiai munkák elvégzésére természettudósokat is meghívni, mert mintha az ő szemük meredekebb és meglepőbb szögből nézné a dolgokat.)

Talán ugyanezzel a szerénységre nevelt, de nagyon meredek látószöggel magyarázható az is, hogy Bíró másik írásának, a Gedő Ilkára, művészi pályájára visszatekintő tanulmánynak is olyan különös és aszimmetrikus a felépítése. Ez ugyanis egy érdekes tartalmú esszére (afféle, a művészfeleségről írott számadásra) és egy olyan lábjegyzetanyagra oszlik, ami talán még terjedelmesebb, mint maga a fő dolgozat, és ez utóbbi részbe mindazokat a gondolatait szorította bele a szerző, melyekről úgy érezte, hogy vagy szemérmesen személyes vonatkozásúak, vagy Gedő Ilka személyén túlmutató tartalmukkal átlépik a címben jelölt kereteket, és emiatt kerülhet közlésük a mintegy négyszemközt előadott apró betűs hasábokba. Így hát természetes, hogy az egyik-másik vége nincs lábjegyzet olvasásakor úgy érezzük, hogy az közelebb áll az esszé műfajához, mint maga a főszöveg, a tanulmány. Bíró sok érdekeset mond el eközben Gedő Ilkáról.

Nagyon hasznosak például a réteges festésmódra vonatkozó pontos leírásai – ezeknek az adalékoknak az ismeretében ugyanis jobban rekonstruálható Gedő Ilka mesésnek ható, áttetsző pikkelyekre vagy tengeri kagylók többrétegű héjára emlékeztető színjátszó képfelületeinek előállításmódja. Még fontosabbak persze az alkotói út állomásainak vagy buktatóinak a családi közelségből megfigyelt és rögzített leírásai. Ilyen például az a kérdés, hogy miért hagyott fel Gedő Ilka 1948–49 körül a művészettel. Belső válság miatt, az akkoriban megszületők gyermekei miatt vagy pedig azért, mert a baráti kör értetlensége bénította meg? Vagy esetleg amiatt – és ez természetes is lenne az 1950 körüli években –, mert a külső nyomás fokozódott ilyen elviselhetetlenné? Bíró Endre szerint Ilka a Szabó Lajos és Tábor Béla körében kialakult normákkal konfrontálódva, valamint Vajda kései absztrakt periódusának a nagyszerűsége láttán (amit iránymutató normává emeltek a körben folytatott viták) bátortalanodott el, és ezért vesztette el a „modell után való rajzolás" értelmébe vetett hitét – letette a ceruzát, mert úgy gondolta, hogy másként nem tud alkotni. Egyéb helyütt meg arról ad hírt Bíró, hogy talán az vette el Gedő Ilka kedvét a munkától, hogy Szabó Lajos nem rejtette véka alá „a nők helyéről a szellemvilágban" alkotott véleményét (ami meg nem volt független Otto Weininger hatásától).

Gedő Ilka akkor már elkészítette azokat a rajzsorozatait, amelyek után ma a nagy nemzetközi múzeumok kapkodnak, és amelyekről egy idő óta azon a szinten folyik a vita, hogy a figurák lényegét adó elvontság tényleg a Giacomettire jellemző átszellemítést előlegezi-e, vagy valami más, rafinált stilizálást és átlényegítést használt-e a művésznő ennek a sajátos feszültségekkel teli transzcendenciának a megragadására. És lám, ő maga úgy hitte, hogy csak modell után „rajzolta le", egyszerűen csak a hasonlóságra ügyelve csinálta ezeket a rajzokat. Ami Gedő Ilka elhallgatását illeti, én talán egy kevésbé a körülötte forgolódó barátok értetlenségére visszavezethető magyarázatot kockáztatnék meg majd a későbbiekben, most legyen elég annyi, hogy ráhagyom, hogy ami a kérdés magvát illeti, elfogadható, hogy talán szeretett Van Goghja állt oda mögéje, míg rajzolt – és innen az ihletőerő. Később pedig az iránytáblák és tilalomfák erdeje vette el a kedvét a munkától.

Bíró soraiból kiviláglik, hogy a férj tapintatos akart maradni, mert hiszen miként is „viszonyulhatott" volna a Szent-Györgyi Albert Intézet megbecsült tudományos munkatársa egy ilyen szubjektív problémákkal terhes kérdéshez? Többet ír viszont Bíró az automatizmus szerepéről és arról, hogy Gedő Ilka mi-

lyen ambivalens módon viselkedett e technikával szemben, hiszen Szabó Lajosnál például elfogadta a jelentőségét, a saját munkásságában azonban tagadta a szerepét. Bíró leírja, hogy amikor Gedő Ilka 1968 körül megint dolgozni kezdett, és családtagjainak vagy ismerőseinek a „portréit" csinálta (az idézőjel azért indokolt, mert ezek az „arcképek" teljesen szabad vonalvezetésű alakzatok, még legelnagyoltabb arányaikban sem követik az emberi test formáit), tehát amikor Gedő Ilka így „portrézott", akkor milyen úton-módon jutott el a teljes absztrakció közelébe. Bíró szerint az történt, hogy firkálás közben intenzíven gondolt a kérdéses személyre, de ugyanakkor *nem* próbálta meg emlékezetből lerajzolni.

Lényegében ez a félautomatikus vagy inkább (ahogy Bíró találóan jellemzi) *pantomimikus* ábrázolásmód lett aztán az egész második művészi korszakának, az 1966–68-tól a haláláig tartó olajfestmény-periódusának a majdnem kizárólagos alkotói módszere.

*

Két név kívánkozik ide. Az egyik Spiró Györgyé, aki 1985-ben, vagyis már a szentendrei emlékkiállítás alkalmából *„az oda nem figyelő ember mindig éber manualitásáról"* írt a tárlat katalógusában (ez kevesebb is, meg több is, mint az automatizmus), a másik pedig Hajdu István, aki – miután figyelmesen ismerteti és elemzi az 1950 előtt született rajzokat, amelyeket ő maga, de talán Gedő Ilka is *„...egy sajátosan megformált, egyetemes hatályú teológiai kommunikációnak tartott..."*, nos Hajdu a húsz évvel később született színes olajképek láttán egy teljesen másfajta Gedő Ilkát konstatál. Azt állapítja meg, hogy Gedő Ilka ebben a második, az olajképeket favorizáló korszakában a festészetet *„már inkább csak az önmagában folytatott, verbálisan is szerepszerűnek jelzett, játékos, automitologikus párbeszédfolyam legfontosabb céljának, egyben eszközének tekintette"*. És ez már nem az oda nem figyelő ember intuitív ébersége, és nem is a pantomimikus félálom kreatív irkafirkája. A helyükbe itt az önreflexió mechanizmusa lép, a saját ábrándképeivel eljátszó művész önmagából merített és önmagát mulattató mesevilága. Egy l'art pour l'art fantaziálás.

Érezzük, milyen lényeges a különbség. Hajdu nemcsak stilárisan osztja ketté Gedő Ilka pályáját, hanem morálisan is mérlegre teszi a művésznő két korszakát, és az lehet a benyomásunk, hogy ez a megméretés azzal végződik, hogy Hajdu a második periódustól, az olajképektől megtagadja az egyetemes feladatokkal való rokonság minden lehetséges formáját. Mert hiszen hogyan is lehetnének ezek a képek igazán fontosak, ha egyszer annyira *„verbálisan is szerepszerűnek jelzettek"*, *„automitologikusak"*, és egyszerre szolgálnak célul és eszközül az így jellemzett *„párbeszédfolyam"*-ban, azaz öncélú játékok. – Mit szóljunk ehhez?

Hadd tegyek itt közbevetőleg rövid kitérőt arra vonatkozólag, ami a fogalmazásmódot illeti. A mondanivaló, amiről (itt is) szó lenne, az rendszerint elég egyszerű és világos, de az analitikus szerkezetek hangsúlyozása kedvéért agyonkomplikálja a gondolatait a szerző. És ez a forszírozottan tudományos stílus nemcsak Hajdu István (időnkénti) sajátja, hanem a művészettörténészek középmezőnyének és fiatalabb nemzedékének is eléggé általános hibája. „Kogniszticizmusnak" szoktam tréfásan nevezni (és Pléh Csabát kérem, legyen irgalmas hozzám érte), mert egy algoritmusokkal és analitikus behelyettesítésekkel dolgozó komputer („aki" fénysebességgel végzi a munkáját) tényleg elég idővel rendelkezne ahhoz, hogy kibogarássza az ilyen kifejezések és mondatok értelmét – hiszen van nekik értelmük, tagadhatatlan! De az élő emberi nyelvnek mégis más a természetes lejtése, illetve a mondatalkotó logikája. És ha nem vesszük figyelembe ezt a különbséget (vagyis ha nem tanulunk meg az élő nyelven beszélni), akkor számolnunk kell azzal, hogy az olvasó leteszi a munkánkat, mert hermetikusnak érzi a szöveget.

Ennyit erről. Mert Hajdu Istvánnak egyébként többé-kevésbé igaza van abban, amit a fenti állításával mondani akart. Hálás vagyok neki azért, hogy elgondolkodtatott Gedő Ilka esetleges „bukásának" az okai felől. És azt hiszem, fontos dolgokra jöttem rá, miközben az ő téziseinek az igazságtartalmát vizsgáltam.

Hajdu talán azt kívánta kimondani, hogy Gedő Ilka ebben a második korszakában már nem hitte, hogy lehetnek olyan transzcendens értékek, melyeket éppen ő és kifejezetten akkor és ott a képzőművészet eszközeivel még sikerrel megfogalmazhatna. Helyette konstruált tehát egy bábszínházat, amelyben aztán a maga mulatságára táncoltatta azokat a sokszor megfestett foszló virágokat vagy színes babá-

kat. (Talán erre utal Hajdu, amikor arra emlékeztet, hogy sokszor, igen, *túl sokszor* nevezi Gedő Ilka a képmotívumait „művirágnak". Hiszen a „mű" majdnem ugyanaz, mint a „pót". És akkor a pótművészet az, amit megalkotunk ezekkel a pótvirágokkal. Ha igaz ez a feltevés, talán az is igaz, hogy Gedő Ilka ugyanazt gondolta annak idején önmagáról, amit Hajdu gondol most róla...) Az aztán már más lapra tartozik, hogy nagyon szépen festette meg Gedő ezeket a képeket. De az önmaga körül forgó mesevilág hiába szép, ha olyan, hogy a célok és az eszközök ennyire összemosódhatnak benne. Ha az a helyzet, hogy ez a festészet nem vádol, nem dicsőít, nem hull porba, és nem emelkedik igazán a magasba, akkor legfeljebb csak dekoratív, ahelyett, hogy transzcendens lenne. És csak az úgynevezett „éteri" magasságokig ér fel, tehát esztétikus, de nem megváltó.

Hadd vágjak mindjárt a mondanivalóm közepébe! A kötetet elolvasva az volt a benyomásom, hogy Hajdu esszéje egy katarzis történetére épül, pontosabban ennek a katarzisnak a magyar művészetben elmaradt szélesebb körű érvényesülését szeretné felpanaszolni. A katarzist szükségessé tevő tragédia a második világháború utolsó éveiben kulmináló zsidóüldözés volt (ez mint vészkorszak szerepel a könyvben). Lehetséges epikai anyaga pedig a bajt megérző, azt átélő, majd ábrázolni igyekvő gondolkodók és művészek erőfeszítéseinek, esetleges eredményeinek, vagy ha az eredménytelenségük van túlsúlyban, akkor kudarcainak a leírása.

Bizonyos megszorítást jelenthetett persze az, hogy egy ilyen képesalbum jellegű könyv a maga tartalmi korlátaival nem nyújthat alkalmat a mondott feladat dimenzióihoz illő, vagyis monografikus munkává kiteljesedő elemzéshez. Hajdu István mozgásszabadságát pedig még további körülmények is korlátozhatták, így például az, hogy a kötet megjelentetése magánvállalkozás volt, és nem valamelyik független intézmény munkája. És lefoghatta Hajdu kezét a félelem is, hogy a vita, mely annak idején az absztrakt művészet ortodoxiája és Gedő Ilka spontánabb és nyitottabb felfogása között folyt, változott körülmények között és módosított tartalommal esetleg újra fellángolhat. Hajdu szeretett volna valami fontosról írni, de csak arra nyílott alkalma, hogy ezt a fontosat néhány vonallal és egy sor érdekes háttéradattal felvázolja, és meg kellett elégednie azzal, hogy a többit, a végső következtetéseit a sorok között hagyja. Lehet, hogy ez is magyarázza, miért sikerült a szöveg olykor kissé hermetikusra. (Hadd említsem itt meg azért, hogy Hajdu igen érdekes képet fest a XX. század első felének közép-európai műveltségéről, amiben – Bécs–Prága–Budapest között ingázva – jelentős szerepet játszott az irodalom, a művészet és a filozófia háromszögében tevékenykedő és azt vibráló elevenséggel megtöltő zsidóság is. S ugyanígy hasznos az a fejezet is, amiben a magyar képzőművészeknek az Iparterv-nemzedékkel meginduló magáratalálását ecseteli Hajdu – hasznos információkat közvetítő lektűr lehet ez például az angol kiadás olvasói számára.)

De lépjünk tovább! Mi lehetne a könyv olvasójának a véleménye azokról a kérdésekről, melyek esetleg meglepik, de aztán el is gondolkodtatják Hajdu dolgozatában? A magyar viszonyok közt a bajt (és ha erről a bajról van szó, ne csak a zsidókról vagy a képzőművészek táboráról beszéljünk, hanem másokról is, és a többi művészeti diszciplínáról is), egyszóval a közeledő bajt nálunk Vajda Lajos (a történelem uszadék fáit begyűjtő szénrajzaival), illetve Bartók Béla (például a DIVERTIMENTO lassú tételével) érezte meg a legfájóbban, a legplasztikusabban. Előérzet volt ez? Vagy már kibontakozó tragédia sodró áradása? Mindenesetre nem a végső kifejlet, hanem csak komor nyitány, a szorongás kifejezése és a gyász előlegezett látomása – tehát valami olyasmi, amit anticipált katarzisnak is nevezhetnénk. És aztán ennyiben is maradt a dolog, mert hiszen ők, Vajda vagy Bartók később már nem lehettek abban a helyzetben, hogy a tragédiát a végső kifejletig, a transzcendencia utolsó rítusáig, a mindent feloldó zokogás zárójelenetéig kísérhessék.

És ezzel – ha a magyar viszonyok között maradunk – már túl is jutottunk a csúcsponton, mert az irodalom nem mutatott fel ekkora erőt, ilyen hatalmakat, és különben is az volt a helyzet, hogy a tragédia befejező, harmadik felvonása összeesett a Kelet-Európát sújtó következő szomorújáték nyitányával. Mielőtt tollat ragadhattak volna az írók, vagy további divertimentotételeket komponálhattak volna a zeneszerzők, már újabb bajok szakadtak a nyakukba. (Ha akadt közöttük vitathatatlan zseni,

mint például a pályája delelőjére hágó Weöres, annak meg csak az a szerep jutott, hogy hülyének tettesse magát.) Ami a magyar művészetet illeti – és itt fölösleges külön kitérni például az Európai Iskola nyilvánvaló gyengeségeire vagy a többi művészeti ág hasonló csoportosulásainak és törekvéseinek a tagadhatatlan provincializmusára –, az volt a helyzet, hogy az anticipált katarzis roppant szárnycsapása (a képzőművészetben például éppen Vajda gesztusai), úgy tűnik, még a maradékát is eltakarták annak a kis darab szabadon maradt égboltnak, amit ezek a művészek önerejükből, a saját szavaikkal festhettek volna feketére – és éppen azért, hogy ezzel a maguk részéről is eljussanak a tragédia katartikus lezárásáig. Maradt számukra tehát az, hogy az így vagy úgy előlegezett vagy csak annak érzett (a Vajda-, a Bartók-, a József Attila-féle stb.) katarzisokba kapaszkodhassanak. Követők lettek, kis mesterek. Vagy nagyon kicsik, vagy kicsit nagyobbak. És vagy a kis formátumukban is tisztességesek, vagy még azok sem, mert csak a pátoszukat illetően nagyobbat akarók.

Nem állítanám, hogy ez a képlet kötelező lett volna akkor Magyarországon, kikerülhetetlen fátum. De úgy hozta a sors, hogy nem nagyon látunk kivételt – nagyon megtizedelt volt akkor a magyar csapat. Kivétel csak olyan értelemben akadt, hogy a tehetséges teljesítmények, ha mégis voltak ilyenek (talán leginkább az ötvenes évektől kezdődően), mind a marginális műfajok felől érkeztek, igen, a groteszk, a pajzán, az anakronizmussal játszó, a pszeudoszórakoztató vagy a talányosan negatív toposzok felől. Az ilyen kivételek szétszórtan, egymástól függetlenül bukkantak fel. Ez volt az a mezőny, mely a kicsiny méreteket, a buta bohócnak írt szerepeket, esetleg a stílustalanságot is, vagy az űrt meg a vele járó jelentéktelenséget, annak hol mérgező, hol pedig fuldoklásba vesző pózaival, de szinte mindig a megalázóan szerény külső dimenzióival – mivel nem volt más választása – hát vállalta (Czimra, Román György, Tót Menyus és társaik, valamint Veszelszky a pislogó csillagaival vagy Kondor a dacos angyalaival – valamennyien nemzetmentők a maguk hol vármegyényi, hol meg csak zsebkendőnyi birodalmában. De ha jobban meggondoljuk, ilyen sajátságos tehetségű „művészprolikból" állt a magyar futball büszkesége is, az aranycsapat).

Ha Hajdu István feladata nem az lett volna csupán, hogy egy képeskönyvet illusztráljon néhány oldalnyi okos gondolattal, és ezek a gondolatok nem maradtak volna csupáncsak kételyek és rövidre fogott vélemények, akkor módja lett volna rá, hogy eljusson az önként kínálkozó konklúzióhoz is. Annak felismeréséhez, hogy Gedő Ilka két periódusa mennyire egybeesik a bajokkal teli örökség vállalásának és az igazi megoldásról való lemondásnak azzal a két korszakával, amely akkoriban egész Európában érezhető volt. A két periódus közötti nagy szünet, vagyis az, amit Gedő Ilka mint krízist élt át, tehát a körülbelül 1948-tól 1968-ig terjedő esztendők, nos, ez az időszak azonos lehetett azokkal az évekkel, amelyeket sommásan úgy jellemezhetnénk, mint olyan próbálkozások időszakát, amelyek még a klaszszikus avantgárdba fogództak, és ebbe kapaszkodva keresték a továbbvezető utat a művészek is, miközben egyre világosabban kellett felismerniük, hogy ez az út már elkopott, ezek az eszközök nem fognak már egy újabb Picassót és vele egy újabb GUERNICÁ-t világra segíteni. Mert nagyon jellemzőnek tűnik, hogy az európai horizonton is ugyanaz a gyengeség, tétovaság vagy kudarc mutatkozott meg a háború utáni periódusban, mint nálunk – legfeljebb ismertebb díszletek között és sokkal nagyobb arányokban.

(Csak zárójelben: még mindig Párizs a kontinens világítótornya, de ami körülveszi, az már régen nem a Belle Époque. Nem a Bois de Boulogne és a Montparnasse, valamint a Montmartre közt kirajzolódó szellemi tartományokban zajlik már az élet, látjuk, a város csak lassan lábol ki a háború utáni piszokból és bajokból. Ha nem valóságosan, hát akkor képletesen igaz, hogy húgyszagúak az utcák, és feketére vénültek a vakolatok – emlékszünk rá, micsoda szenzáció volt, amikor De Gaulle alatt kezdték lemosni a középületek falait? Proust kertjeire alig gondol már Nyugat-Európa, helyette Sartre hangyaként szorgoskodó alakja tűnik fel a járdán, és Yves Montand meg Juliette Gréco lesz az intellektuelek bálványa. A vasfüggönyön innen és túl Yma Sumac-lemezeket gyűjtenek a jól kereső kiváltságosok – megdöbbentő ez a kéz a kézben harmónia! A nagy huzat nem is a meggyötört és elkopott utcák felől, hanem például az észak-afrikai partokról érkezik, mégpedig Camus közvetítésé-

vel, vagy a vikingek dermesztő örökségeként süvít be az ajtón, ez meg Beckett érdeme. A Prágában és Párizsban zajló 1968-as eseményekig tart az a viszonylag hosszú korszak, amelyben azzal telnek az évek, hogy Godot-ra vár az egész kontinens – '68 után aztán végre átrendezik a díszleteket. Igaz, már előbb is jelei mutatkoztak a változásnak: a hatvanas évek elején Rauschenberg nyeri el a Velencei Biennálé nagydíját – ez az első, a New York-i iskolától érkező pofon. És az alpesi völgyekből egy kis párizsi garzonhotelbe költözik át Alberto Giacometti. Yves Klein pedig felfedezi, hogy mennyire kék az ég, és röpülni tanul a háztetőkről startolva.)

Bíró Endrének, amikor a háború után Gedő Ilkával megismerkedett, az volt a fiatal lányról a benyomása, hogy még teljesen az anyja befolyása alatt álló és az átélt szenvedésekre is csak romantikus vagy sértődött gesztusokkal reagáló érzelmi lény, aki ugyan gyűlöli az átélt rosszat, mi több, talán túlságosan is mitikus képet formál a borzalmakról, de képtelen mindenfajta elemző, vitázó figyelemre. Néhány év alatt azonban Gedő Ilka is tagja lett annak az intellektuális körnek, amelyben Bíró már régebben otthon volt, és megtanult filozófiai és esztétikai könyveket olvasni, „tiltott" szövegeket fordítani és az absztrakt művészet problémáiról vitatkozni – miközben a jegyzeteiben és vázlataiban számtalan jele maradt annak, hogy nem érezte igazán magáénak ezeket az ügyeket, mi több, néha hisztérikusnak vagy sznobnak találta a kopott tapétákkal borított falak közt fontoskodó pesti mini-Montparnasse-t.

Ennek a lassan felgyűlő műveltséganyagnak és kritikai képességnek a magaslataira érve, mintegy a vízválasztó gerincre felkapaszkodva (mondhatnám: a megismerés okozta krízis forrpontján) született az 1954-ben írt Vajda-tanulmánya, egy Mándy Stefániának írt hosszú és nagyon tanulságos nyílt levél, amelyben az Európai Iskola körül kialakult normákkal, például a „katakombaművészet" vélt vagy igazi szükségszerűségének a tanával vagy a tételes absztrakció ortodoxiájával vitatkozik, és a pesti viszonyok közt megismert művészgettóból elvágyva valami teljesebb, például Van Goghot, Picassót, Vajdát és Kleet összegező vagy a régi mesterek világát is magába fogadó és tágabb tüdővel lélegző festészet körvonalait keresi. No de lehetséges-e egy ilyen művészet manapság – vagyis akkor, 1954-ben? –, vívódik. És ha igen, hogyan? Gedő Ilka kétségbeesetten fordul ezekkel a kérdéseivel az Európai Iskola tekintélyeihez, miközben figyelemre méltó hangsúllyal szerepel a szövegben a szó: görcsbe merevedés. (Ezt a tanulmányt, amely az 1945 és 1956 közötti évek magyar művészettörténetének kiemelkedő dokumentuma, először a *Holmi* közölte teljes egészében az 1990/12. számában, most pedig megtaláljuk a Gedő-albumban is.)

Gedő Ilka akkor már évek óta nem rajzolt, és még jó egy évtizedig nem vesz ecsetet a kezébe. Ezt a hosszú percet, az elnémulásnak ezt az éjszakáját nevezném én a katarzisról való lemondás – na igen: – „pillanatá"-nak (buta szó). Hogy esetleg van remény a művészet eszközeivel való megoldásra, ettől az ábrándképtől búcsúzik el a korszak. A felismerés, hogy az addig lehetségesnek tartott út, vagyis a klasszikus modernek folytatása pedig csak a görcsbe merevedés felé vezethet, vagy csupán az epigonizmus meddőhányóját gazdagítja, igen, ennek a zsákutcának a megpillantása mondatta ki Gedő Ilkával is a parancsot: állj! Biztos, hogy ez nem ilyen drámaian és nem ennyire radikálisan történt, és az is biztos, hogy más okai is lehettek az elnémulásnak, például személyes vagy családi indokok. De fél évszázad távlatából mégis úgy érezhetjük, hogy Gedő Ilka valami fontos etikai felismerés jegyében tette le akkor a ceruzát. Miközben – és ezt meg kell ismételnem újra – egyszer már korábban, a negyvenes években s a maga módján, azaz teljesen tudatlanul és naivul, de mégis autonóm utakon, a rajzaival már nagyon közel került az áhított szintézis hangvételéhez, és az sem kizárt, hogy ugyanígy a Van Goghtól Vajdáig ívelő út lehetséges folytatásához is. Egy helyütt Hajdu, nagyon jó szemmel, leírja például Francis Bacon nevét, mint a korai Gedő Ilka-rajzokkal rokonítható, de azokat meghaladó későbbi megoldást. Bacon már valóban egy következő fejezet protagonistája. És ugyanúgy túl van Gedő Ilka nemzedékén, mint ahogy távol esik a kis magyar Montparnassetól is az a gátszakadás, ami a hatvanas évek vége felé történt Magyarországon, és ami az Iparterv-csoportot dobta fel a mélyből. Ennek az új korszaknak a megnyíló lehetőségeivel már nem tudtak mit kezdeni sem az Európai Isko-

la köré sereglett művészek, sem pedig az olyan függetlenebb lelkek, mint amilyen Gedő Ilka volt. Hiszen az a vonat futott ki akkor a nyílt pályára, amelyen talán mi is rajta ülünk, és amely még mindig zakatol.

Elérkeztem a konklúziómhoz: Gedő Ilka életművét én másként látom, mert úgy érzem, hogy a visszalépése is a *művészeten belüli* tett volt. Arra a pontra elérkezve, ahonnan már csak a terméketlen tervezgetés irányába vagy az epigonok szaporítása felé nyílott volna út, félrefordult ettől a látványtól, és elhallgatott, mert csak így maradhatott hű önmagához és ezen keresztül a korai rajzok világához is. Nyilvánvaló, hogy ezt nem „előre megfontolt szándékkal" tette, és az is biztos, hogy arról, ami a tágabb összefüggéseket illeti, fogalma sem lehetett. Ugyanolyan „vak" maradt eközben is, mint amilyen csukott szemmel készítette a rajzait. Mert csak ezzel a hályogkovácsokra emlékeztető merészséggel magyarázható, hogy a szakadékok felett is oly mesterien egyensúlyozott. Persze az efféle teljesítményeknek nem lehet közvetlen hatásuk, és sokáig nincs irodalmuk sem. Hiszen az üzenet, amit tartalmaznak, csak sokkal később érkezik el a címzettekhez. Gedő Ilka meg nem festett képei, amelyek ott sorakoznak az 1950-től '68-ig terjedő esztendők alkóvjai alatt, szellemképek, olyan árnyékok, melyek először csak évtizedek múltán lesznek láthatók.

Ezért hangsúlyozom azt is, hogy az ilyesmi mindig nagyon egyedi eset, amit nem is szabad kijátszani a többség választotta megoldások ellen. Mert mi lett volna, ha Korniss is elhallgat, vagy ha Ország Lili is leteszi az ecsetet? – nem is folytatom. A magyar művészetben ugyanezekből az évekből csak egyetlen olyan gesztust ismerek, ami Gedő Ilka „félrefordulásához" hasonlítható. Veszelszky volt ez a maga gödrével, amit a rózsadombi lakása kertjében ásott, és ahová ugyanolyan alázattal vonult vissza, mint amilyen lemondással Gedő Ilka rendelkezett. Veszelszky csillaglátó gödre tölcsér volt, ami teleszkópként meredt az ég felé. Mit látott onnan a művész? Talán leckét olvasott ki a csillagokból, hasonlót ahhoz, amit a nagy aszkéták is ismertek: legyen igazi a sötétség, ha már éjszakáról van szó!

*

Hová tegyük akkor a kései olajképek visszafogott fényű tündérvilágát? Ennek megválaszolására egy másik történet felől indulnék el.

Valamelyik elmúlt évben úgy hozta a sors, hogy Szenes Zsuzsával beszélgettünk a hatvanas évek magyar textilművészetéről. Emlékeztetett rá, hogy én akkor Búvópatakok címmel hosszabb tanulmányt írtam azokról az asszonyokról – többségük építészfeleség volt –, akik ezt a szakmát váratlan erővel a magasba lendítették. Ismert dolog, hogy az iparművészeknek többet engedett meg a politikai vezetés, és ők éltek is a megnyíló lehetőségekkel. A magyar mezőnyben először talán a keramikusok (például Gorka Lívia) tették szalonképessé az új módit, amikor lebilincselő nyíltsággal kijelentették, hogy ők bizony szegről-végről absztrakt művészek, és csakhamar egész seregnyi gobelinszövő asszony meg kártolt gyapottal, gyapjúfonalakkal és egyéb színes anyagokkal foglalkozó textiles követte a példájukat. Még ma is az a helyzet, hogy ha az 56-os villamossal utazom a Szilágyi Erzsébet fasoron, és látom a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia kapuja előtt álló tulipános színekben virító őrbódét, akkor Szenes Zsuzsika hasonló alakúra formált háromdimenziós textilmunkája jut az eszembe (ezt szereti a magyar, avagy egy fejezet az „Éljen Háry János" című Arisztophanész-átiratból). És szinte hallom ezeknek a textiles asszonyoknak a harsány, egészséges nevetését, amivel elébe vágtak a komolykodó férfiak vitázókedvének.

Szenes Zsuzsi azt állította, hogy még akkor, a hatvanas években én is jártam kedvenc művésztelepükön, a Kőszeg közelében lévő Velemben – ez volt egy ideig a magyar textilesek Mekkája, s ebből lett később a szombathelyi textilbiennálé is. Mikor pedig erre azt feleltem, hogy nagyon sajnálom, de nem emlékszem rá, Zsuzsika csak a fejét rázta: és a libanoni cédrus, ami ott áll, meg a szelídgesztenyés? El sem tudta képzelni, hogy ilyen fontos dolgok kihullhattak az emlékezetemből. (Később aztán kiderült, hogy mivel a velemi művésztelep munkája a hetvenes években indult el, tényleg nem járhattam ott a hatvanas években – de nem ez a fontos.)

Az a fontos, hogy az asszonyok világában más térképek vannak forgalomban. Arra nem nevek, irányzatok, politikai programok (és

pláne nem tilalmak!) vannak nyomtatva, hanem szelídgesztenyések, cédrusok és (meglehet, tövises, de mégis) rózsáktól virító kertek. Ezek igazsága szerint igazítják az életüket is. Titkos kapcsolatokat tartanak fenn egymással és ezekkel az élő, feltartóztathatatlan növekedésben lévő organikus lényekkel. És ha jönnek a férfiak az elméleteikkel, akkor csak megbocsátón mosolyognak. Ők jobban tudják, mi a dolguk: az élet megy tovább, akármi történt is. Hisz a következő nemzedékek sorsa is az ő kezükbe van letéve.

Gedő Ilka ezeknek az asszonyoknak az egyike. Amikor eljöttek a hatvanas évek, és megindult a búvópatakok lassú, de feltartóztathatatlan áradása, úgy, hogy feszítőerejük nyomán repedni kezdtek a sziklák, és kicsordult a nedű az aszályos földekre, akkor ő is festeni kezdett. Virágokat – vagy ahogy csendes öniróniával nevezte: művirágokat. A hagyatékában 128 jegyzetfüzet maradt fenn tele az olajképek festése közben született vázlatokkal és jegyzetekkel, és további 157 füzet telt meg egyéb tartalmú szövegekkel, például naplóval vagy a művészet dolgait tárgyaló különböző feljegyzésekkel. Homéroszi arányú forrásanyag ez, amiben sok érdekes, Gedő Ilka gondolatait közvetítő üzenet vár még felfedezésre.

De addig is itt vannak a képek. Mintha egy sokáig titokban dolgozó bábos asszony tárta volna szélesre a boltja ajtaját: mézeskalács munkákba süllyesztett sziromfoszlányok vagy sodrófával nyújtott kertek, emlékbe lepréselt barátnők, rózsák és folyondárok, fodrozódó levelek, virágok...

Perneczky Géza

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával jelenik meg

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

A HOLMI az alábbi könyvesboltokban kapható

Budapesten:

Atlantisz Könyvsziget, *V., Piarista köz 1.*
Cartafilus Kft., *XIII., Visegrádi utca 5/B*
Írók Boltja, *VI., Andrássy út 45.*
Láng Téka, *XIII., Pozsonyi út 5.*
Magyar Rádió – Pagoda, *VIII., Bródy Sándor utca 5–7.*
Magyar Televízió – Aula, *V., Szabadság tér 17.*
Múzeum Könyvesbolt, *V., Múzeum körút 39.*
Műcsarnok, *XIV., Dózsa György út 37.*
ODEON ART VIDEO, *XIII., Hollán Ernő utca 7.*
Osiris Könyvesbolt, *V., Veres Pálné utca 4–6.*
Pont Könyvesbolt, *V., Mérleg utca 6–8.*
Stúdium Könyvesbolt, *V., Váci utca 22.*
Sziget-bolt, *V., Váci utca 76.*
Sziget Rehabilitációs Szövetkezet, *VII., Murányi utca 21.*
Universum, Kossuth Klub, *VIII., Múzeum utca 7.*

Vidéken:

Corvina Kiadó, Licium Könyvesbolt, *Debrecen, Kálvin tér 2/C*
JATE könyvárus, *Szeged, Petőfi sugárút 30–34.*
Sík Sándor Könyvesbolt, *Szeged, Oskola utca 27.*
Sziget Egyetemi Könyvesbolt, *Debrecen, Egyetem tér 1.*

A Magyar Nemzeti Galéria
tisztelettel meghívja

GEDŐ ILKA

| 1921 - 1985 |

festőművész kiállításának
megnyitójára
2004. november 18-án,
csütörtökön 16 órára

Megnyitó beszédet mond
Kovalovszky Márta
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető
2005. március 31-ig
Budavári Palota
C épület III. emelet

GEDŐ ILKA

|1921–1985|

festőművész

kiállítása

Az életmű mint ürügy

Gedő Ilka az egyik legjelentősebb XX. századi magyar festő, grafikus. Retrospektív kiállítása kapcsán Rózsa Gyula okkal „röstelkedik", „hogy csak most fedezi fel magának ezt a remek életművet, hogy húsz éven át nem vette észre ezt a nagyszerű piktúrát" (*Az életmű ára*, *Népszabadság*, jan. 29. [A tárlatról az *ÉS*-ben: Szeifert Judit: *A művészet misztériuma*, 2005/7. – a szerk.]). Cikkének nagyobb részét a művész valóban „késői beérkezésének" szenteli. Látható elégedettséggel tölti el, hogy az Európai Iskola szellemi és baráti vonzáskörébe tartozó művész negyedszázados „elhallgatásáért" végre nem az általa évtizedekig kiszolgált szocialista kultúrpolitikát kell felelőssé tennie. Sőt: a bűnbakot az ezzel a kultúrpolitikával a legkeményebben és hajlíthatatlanul szemben álló, azzal „ellenkező előjelű" „művészekből, teoretikusokból, egyéb értelmiségiekből szerveződő társaságban" lelheti fel. Ez a „kör" – Szabó Lajos, Tábor Béla, Hamvas Béla, Kemény Katalin, Mándy Stefánia, Vajda Júlia, Bálint Endre, Jakovits József, Kotányi Attila, Bíró Endre és mások – Rózsa szerint mintegy kitagadta Gedő Ilkát, „mert nem volt absztrakt", így az ő „doktrinerségük" „némította el" a háború alatt és után csodaszép figurális alkotásokkal és portrékkal induló fiatal festőnőt. Ebben a rágalmazó misztifikációban nem a cikkíró az első számú ludas. Ő csupán felhangosítja a „Gedő-irodalom" – valójában Hajdu István – egyoldalú forrásra támaszkodó összeesküvés-elméletét, amelyet Hajdu a 2003-ban kiadott Gedő Ilka-albumban ugyancsak óvatosan pedzeget, interjúiban azonban már előszeretettel propagál. Az albumba írt tanulmányában még azt idézi a festőnő férjétől, Bíró Endrétől, hogy „a »csodagyerekségből« való kiesés valójában mélyebben történt, nem az értetlen fogadtatásban, nem a körünkön belüli közhangulatban gyökerezett", majd hozzáfűzi: „biztosan nem". Ám későbbi rádió- és tévéinterjúiban már a Rózsa által „katakombaközösségnek" keresztelt társaság modernista elfogultságát okolta Gedő Ilka pályájának hosszú megszakadásáért, muníciót adva ezzel a hajdani egypártlap hajdani hivatalos műítészének, hogy ő már a diktatúra és az elnyomott művészek és gondolkodók, azaz a bűnöző és az áldozat „kölcsönhatásáról" beszéljen: „Nem volna nehéz persze kimutatni kölcsönhatást, ok-okozati összefüggést a hatalomra került szellemi diktatúra" (ez volna nyilván a Rákosi-rendszer) „meg annak a közösségnek a szektaszelleme között, amely Gedőre végzetesen hat". Ezt a közösséget a szakmailag ez ügyben inkorrekt, ám politikailag korrekt Hajdu „a háború utáni Budapest intellektuális életének egyik legizgalmasabb szellemi körének" nevezi, „melynek hatása közvetve máig érvényes, annak ellenére, hogy soha nem volt semmiféle hatalom vagy erő birtokában, épp ellenkezőleg, más és más okból, de mindig is azonos eredménnyel működő ellenérzés körítette".

Rózsa Gyula szerint – aki 1983-ban a szombathelyi Vajda Lajos–Vajda Júlia–Bálint–Jakovits-kiállításról írva az akkor emigrációban élő Jakovitsot azzal az ürügygyel dorongolta le, hogy nem eléggé nonfiguratív – ebben „a közegben hitelesnek, korszerűnek, erkölcsösnek csak az üldözött absztrakt művészet számított". Az igazság az, hogy Jakovits szürrealista szobrokat csinált, Vajda Júlia is figuratív képeket festett a negyvenes-ötvenes években, Bálint Endre alapjában végig „nosztalgikus szürrealista" festészetet művelt. Hamvas Béla és Kemény Katalin 1947-es *Forradalom a művészetben* című alapkönyvének is *Absztrakció és szürrealizmus Magyarországon* az alcíme. Az absztrakció követelésében állítólag kérlelhetetlen és az arcábrázoló Gedő „elnémításában" állítólag főbűnös Szabó Lajos 1948-ban azt mondja Vajda Lajos és a „grafikus művészet" kapcsán, hogy „a mérték: az arc" (*Tény és titok*, 433. oldal). Hajdutól tudható, hogy Gedő Ilkának „a negyvenes évek végétől (...) kapcsolata csak a családdal és néhány a körből, a körben megmaradt baráttal van, elsősorban Szabó Lajossal". „Rendszeres vendég volt" – mint a frissen megjelent Vajda Júlia-emlékkönyvből kiderül – Vajda Júliánál is. És hogy ezek a művészek és teoretikusok valójában miféle „ok-okozati összefüggésben" álltak a diktatúrával, hogy a „katakombaközösség" mennyire aktív szolidaritást és bátorságot jelentett, az a *Népszabadság* ugyanazon számában olvasható Kemény Henrik-interjúból is kiderül. Amikor a bábművész népligeti bódéját az ávósok 1952-ben felszámolták, előtte „a bábukat kimentették az éjjel – köszönhetően Jakovits Józsefnek".

Aki valóban tudni akar valamit a háború utáni Budapest eme egyik legjelentősebb szellemi köréről, az ma már – a fent említett könyveken kívül – Szabó Lajos szemináriumi előadásainak 1997-es kiadásából, Tábor Béla 2003-as *Személyiség és logosz*, valamint Kunszt György *A hagyomány jövője* című könyvéből tájékozódhat.

Az persze valóban jó, hogy Rózsa a legnagyobb hatókörű magyar napilap hasábjain méltatja Gedő Ilka életművét. Az állítása szerint a festőnőt „hosszú válságba juttató" „katakombaközösség" tagjai viszont nem húsz évvel a halála után, 2005-ben álltak ki először művészete mellett. Negyven évvel ezelőtt figuratív képeiből éppen Bálint Endre rendezte meg Gedő Ilka első műterem-kiállítását. Első hivatalos, 1980-as székesfehérvári, majd 1982-es budapesti, Dorottya utcai kiállításán a „katakombaközösség" még élő és Magyarországon élő tagjai ott voltak, és lelkesen gratuláltak az új képekhez. Rózsa Gyula akkor nem írt Gedő Ilkáról. Most ürügyként használja, hogy egy nevezőre hozhassa az egyik legszörnyűbb huszadik századi politikai hatalmat és a hatalom nélküli művészek és teoretikusok minden hatalommal szemben állt csoportját: üldözőt és üldözöttet.

Horváth Ágnes

Értelmetlen alkotmány?

Az *ÉS* 9. számában Szentpéteri Nagy Richard adta közre elemzését az alkotmánnyal kapcsolatban (*A köztársaság alkotmánya*). Míg a szerző egyes állításaival, leginkább pedig végkövetkeztetésével egyetértek, érvelésével, illetve megállapításai közül némellyel már nem.

Szentpéterinek igaza van abban, hogy új alkotmányt kell elfogadni, az azonban erősen kétséges, hogy ezt valóban olyan szédítően gyorsan kellene megtenni, amíg baj nem lesz, amíg *„valaki (...) ki nem használja a hatályos alkotmány szédítő gyengeségeit"*. Azonban hogy melyek ezek a *„szédítő gyengeségek"*, a szerző nem árulja el. Hacsak nem az írása elején említett ideiglenesség, illetve bizonyos, az alkotmányban fellelhető, ám oda nem illő, hamis, hazug jelzők. Ezek mellett tulajdonképpen azt állítja még, hogy az alkotmány az első szavától az utolsóig *„rossz"*. Nos, ezekkel az állításaival vitatkoznom kell.

Hogy mit mond az alkotmány preambuluma, szerintem nem feltétlenül kellene ahhoz érvként használni, miszerint a hatályos alaptörvény ideiglenes jellegű, átmeneti jogszabály. Ennek ellentmond, hogy immáron több mint tíz éve van hatályban, és az új alkotmány elfogadására nem sok jel mutat. Feltételezhető, hogy amennyiben tényleg olyan rossz, hiányos és inkoherens alaptörvényről van szó, amely végső soron *„nem jogállami"*, akkor miért nem szorgalmazzák erőteljesebben egy új alkotmány megalkotását? Szentpéteri szerint persze ennek is megvan az oka: a tudatlanság.

Nem vonom kétségbe, hogy a parlament a valódi szándékát fejezte ki a preambulumban, ámde egyrészt miért is kellene a *„bevezető szövegben"* foglaltakat kötelező erejűnek tekinteni, másrészt viszont az is egyértelmű, hogy az alkotmányozók a módosítások (vagyis az „új" alkotmány) elfogadásakor nyilvánvalóan nem tekintették örök érvényűnek az általuk elfogadott jogszabályt. Mégis, nekem úgy tűnik, a normaszöveg átszabása jobban sikerült, mint a preambulum szövegezése. Feltehető, hogy tényleg az volt az eredeti szándék, hogy minél előbb új alkotmány szülessék. A hiba az volt, hogy nem vették figyelembe egy új alkotmány megalkotásának, pontosabban elfogadásának nehézségeit. Azt pedig csak mellékesen jegyzem meg, hogy a jelenlegi alkotmány jogállami jellege nem vonható kétségbe azért, mert egy *jövőbeni* jogállam által elfogadandó alkotmány megalkotásáig van csak létjogosultsága: a preambulum ugyanis szerintem arra is egyértelműen utal, hogy az átmenet is csak és kizárólag jogállami keretek között, így jogállami jellegű alkotmánnyal valósítható meg – éppen ezért nincs ellentmondás a bevezető rész és a 2. § (1) bekezdése között.

Ha az alkotmányt eleve – legalább részben – politikai dokumentumnak tekintjük, akkor nincs mit csodálkozni azon, hogy a hatályos alkotmány (jóllehet jó néhány szakember bábáskodott felette) olyan fogalmakat és rendelkezéseket is tartalmaz, amelyek helyessége kétségbe vonható. Tulajdonképpen maga a preambulum is ennek a zűrzavarnak esett áldozatul, hiszen a nem kellő előrelátás miatt mondhatjuk esetleg azt, hogy ideiglenes és egyébként is rossz, kidobandó alkotmányunk van, amellyel együtt sutba dobhatjuk az Alkotmánybíróság (eddig) 16 éves (ebből kiemelve az első öt-hat évet) munkásságának jó részét, ezekkel együtt azokat a tanulmányokat és bírálatokat, amelyek a még hatályos, de használhatatlan alaptörvényt és az azt értelmező alkotmánybírósági döntéseket vették górcső alá. Nyilván túlzás ezt állítani, Szentpéteri sem állít ilyet, hiszen az elmúlt évtized „alkotmányos élete" nem tehető félre egyik napról a másikra.

Egy szó mint száz, a jelenlegi „alkotmányos kultúra" idején véleményem szerint kockázatosabb amellett érvelni, hogy az alkotmány ideiglenes és rossz, ahelyett, hogy egyáltalán oda eljutnánk, hogy komolyan vegyük az alkotmányt mint normatív rendelkezést, és azt a kitételét, miszerint „mindenkire kötelező". Amíg a jogforrási rend élén álló norma sokak szemében, így jogalkalmazók, ítélkezők szemében nem más, mint deklarációk halmaza, egy politikai dokumentum, amit igazából nem kell komolyan venni, amire igény nem alapítható, amit bírósági eljárásban nem lehet alkalmazni, addig ne is álmodozzunk arról, hogy alkotnunk kellene egy *„végleges"* alaptörvényt. Egyébként is: az mennyiben teremtene új jogi helyzetet? Ismétlem, jelenleg nem az alkotmány tartalma a legégetőbb probléma, hanem az, hogy nem *használjuk* az alkotmányt. Nem azért nem használjuk, mert rossz, hanem mert nem úgy tekintünk rá, mint egy jogszabályra.

Visszatérve a Szentpéteri Nagy Richard által felvetett problémákra, az ideiglenesség mint az alkotmány elvetése (értsd: alkossunk másikat) melletti érv nem alapos. Lassan húsz éve megvan (kisebb változtatásokkal) a jelenlegi törvény, de – nézetem szerint – még mindig nem vált élő joggá, és kétlem, hogy ez ideiglenes mivolta miatt lenne így. Nagyon sokan, felteszem, igen sok komoly és komolyan is vehető személy tekint úgy a hatályos alaptörvényre, mint mindenekelőtt szem előtt tartandó normára. Tényleg felesleges lett volna több ezer oldalon elemezni és értelmezni ezt az alaptörvényt? Nem hiszem; inkább azt állítom, próbáljuk meg arra használni, amire lehet, és közben remélni (aki pedig teheti, azért tevékenykedni), hogy előbb-utóbb olyan helyzet áll elő, amikor érdemes új alkotmányt létrehozni, amely alaptörvény már olyan környezetben születhet meg, ahol az alkotmány helye és szerepe nem vonható kétségbe. Ettől még távol vagyunk.

Nagyon röviden utalva a szerző által elemzett, az alkotmányban használt fogalmakra (jogállam, függetlenség, demokratikus), azt is kétségbe vonom, hogy az ezek körül fellelhető pontatlanságok tennék rosszá az alkotmányt. Nem vitatható, hogy ezen fogalmak helyes használata (vagy éppen elhagyása) lényeges egy elsődleges szerepet betöltő jogszabály esetében. Azonban azt vitatom, hogy bármely, Szentpéteri Nagy Richard által említett fogalom olyan alkotmányos zavart okozhatna, amely ne lenne kiküszöbölhető mondjuk az alkotmány értelmezése révén. Csak ezek miatt új alkotmányt elfogadni nem érdemes. Hadd tegyem azonnal hozzá: nem egy esetleges új alkotmány elfogadása ellen akarok szólni, sőt, ismét leírom, ezzel az igénnyel nem lehet ellentétesen nyilatkozni. Pusztán arra kívánok rámutatni, hogy a meglévő alaptörvény nem annyira rossz, ahogyan azt Szentpéteri próbálja láttatni, és inkább azon kellene munkálkodnunk, hogy minél többször alkalmazzuk, elővegyük, hivatkozzunk rá. Ez egyelőre előrébbvaló, mint az alkotmányozás (aminek a szakmai kimenetele sem garantált, figyelembe véve a törvényalkotás folyamatát). Hogy az alkotmány összes rendelkezése elhibázott lenne, abban sem vagyok biztos. Hiba lenne – főleg olyan jogi környezetben, amelyben Magyarország egyelőre leledzik – azt várni egy alkotmánytól (akár a jövőben megalkotandótól is), hogy olyan egységes alkotmányos struktúrát teremt, amelyben nem lesznek hézagok. Ehhez majd' valamennyi, a jogforrási hierarchia alacsonyabb szintjein álló jogszabályt módosítani kellene, vagy újat kellene alkotni. Itt vethető fel az is, hogy van-e értelme pl. új polgári törvénykönyvet vagy büntetőeljárási kódexet alkotni úgy, hogy az alkotmány nem változik? Megtehető, de akkor nehezen kérhető számon az alkotmányon, ha a jogszabályok nem alkotnak ellentmondásmentes rendszert.

Nem hiszem tehát, hogy abból lenne baj, ha még néhány évig az 1949. évi XX. törvényt kellene Magyarország alaptörvényének tekinteni. Nem okoz zűrzavart később sem, ha a *„Magyarország: köztársaság"* – nem normatív – kijelentést olvassuk (megjegyzem: egy preambulum még kevésbé normatív, így azon sem kérhető számon a jogszabály jellege). Zavart okozhat viszont, mi több, a meglévő zavart fokozhatja, ha az alkotmányt mint kiemelkedő jogszabályt továbbra sem az azt megillető helyen kezeljük.

Bihary László
ügyvéd

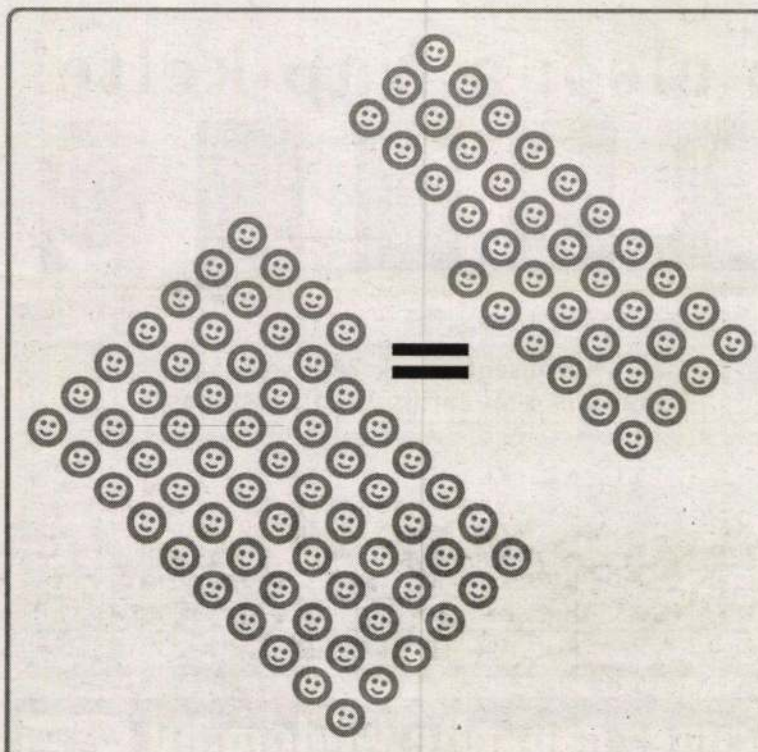

64=36

A magyarok 5%-a leszbikus.
A magyarok 5%-a meleg.
A magyarok 16%-a biszexuális.
A magyarok 51%-a nő.

A Habeas Corpus Munkacsoport ennek az összesen 64%-nak az egyenjogúságáért dolgozik.

Adj **1%**-ot a **64%**-nak.
Adószámunk: 18082401-1-41
habeascorpus.hu/64

HABEAS CORPUS MUNKACSOPORT

Tízéves a

Hajónapló

2005-től ingyenes!

A márciusi szám tartalmából:

***Sibylle Berg** tel-avivi naplója, **Háy János** nápolyi naplója, **Balázs Attila** firkái, **Mezei Kinga** rendezéseiről, Belépőkártya: **Nagypál Gábor, Pilinszky** és a színház, **Fabula, Helge** (két) **élete**...*

A friss (és a korábbi) számokhoz **a következő helyeken** juthat hozzá az olvasó:

***Bárka Színház, Írók Boltja, Odeon** (Lloyd Mozi / Puskin Mozi), **Toldi Mozi, Színművészeti Egyetem, Képzőművészeti Egyetem, Eckermann Kávézó, Castro Bisztró, Paulus Kávézó, Kicsi a világ Teázó, Múzeum Cukrászda, Nagymama palacsintázója** (Moszkva tér), **Azték Choxolat!, Borbíróság Étterem, Nyitott Műhely, Lepkevadász, CD Centrum, Vörösmarty Gimnázium, Üde Színfolt Könyvesbolt** (Székesfehérvár)

Bologna kelepcéje 2005

„Mi történt? – kérdezte Micimackó –, hol vagyunk? Azt hiszem valami veremfélébe kerültünk. Sétáltam, kerestem valakit, aztán egyszerre nem is voltam, aztán körülnéztem, hogy vagyok-e még, és hogy hol vagyok, egyszerre csak rám esik valami... – Igen – mondta Malacka. Aztán idegesen és halkabban hozzátette: – Te, csak nem kerültünk kelepcébe?... Micimackó erre nem gondolt, de most világosság gyúlt az agyában. Mert eszibe jutott, hogy Malackával ők maguk ástak egyszer kelepcét Elefánt részére. És mi lesz akkor ha jön az Elefánt? Csak úgy dúdolni fogok magam elé, mintha várnék valakit... (Malacka)."

Az „egységes európai felsőoktatási térség" megteremtését célzó, bolognai folyamatként emlegetett együttműködés nem új jelenség. Az universitas eszméje a XII–XIII. században született Európában, hogy megteremtse a kontinens szellemi elitjét és otthont adjon az addig felhalmozódott tudás rendszeres feldolgozásának és szintézisének. Egyben célja volt a rendszerezett tudás oktatása és továbbadása. A stúdiumok kölcsönhatása egész Európát átfogta a középkortól kezdve, és ezen a középkori hagyományokkal teli úton indult el a középkori egyetemek fejlődése, az általuk oktatott tudásanyag valóban korszerű és magas színvonalú volt. 1265 és 1269 között több mint harminc magyar diák tanul a bolognai egyetemen és 1265-ben külön önálló testületet (natio) alapítottak. A magyar ifjak egyébként előszeretettel látogatták a párizsi egyetemet is. A XIII. század első felében bizonyos Paulus Hungarus (Magyarországi Pál) a bolognai egyetem kánonjogásza volt.

A bolognai folyamat ezt a hagyományt kívánja folytatni, az egységes felsőoktatási térség megteremtése a cél. Az út hosszú, és ezen az úton többedmagával elindulnak a magyar diákok, elindulnak, hogy összekapcsolják az „európai kultúrkört", elindulnak, hogy képviseljék az „európai állampolgárt". Mennének, de belefulladnak a magyar oktatásrendszer zavaros állapotába. Belefulladnak, elmerülnek és vége. Egy történet, egy eset illusztrálhatja mindezt, és senki sem beszél az oktatás bűneiről. Több ilyen van, rengeteg.

Miből áll az európai kultúrkör egysége? Az egység a párbeszédben, a kommunikációban és a nyitottságban van. Ki az „európai polgár"? Mit jelent ez műveltségi területre lépve, mit jelent ez tudásban és az ismeretek elsajátításában? Vajon a felsőoktatásban részt vevő hallgatók elsajátíthatják mindezeket az universitas mai magyar szellemvilágában? A válasz: nem.

A magyar felsőoktatás szellemi-erkölcsi bizonytalansága ijesztő. A diákok a kreditekért tanulnak, a kreditnek nincs értéktartalma, a kredit tantárgy, csak elnevezése illeszkedik az európai ECTS-be. A hallgatók nem azért veszik fel az egyes kreditet, mert tudják, mi van mögötte, hanem gyűjtik és gyűjtik, és a gyűjtéshalmazban a lyukas órák kitöltése az, amely elsőbbséget élvez. Sok esetben felvesznek kurzust, és nem tudják, mi a követelmény (ilyenkor fordulhat elő az, ami a pécsi egyetemen történt kurzusfelvételkor 2005. februárban, azaz rosszul lett egy hallgató a kurzusfelvételi harcban). A tudás átadása a politika és nem az értékek mentén halad. Egyértelmű, hogy minden hallgató a tanár/professzor kívánalmai szerint végzi stúdiumait, világosan felismerve, hogy sok esetben (tisztelet a kivételnek) nem az értékeket kérik számon, hanem saját kedvenc kutatásaikat, saját politikai állásfoglalásaikat, még ha nem is szabad nyíltan politizálni. Ezzel a bezárt, korlátolt tudással, *ekvivalens* diplomával a hallgatók átlépik a nem létező határt, és belépnek abba az európai kultúrába, amely számukra döbbenetesen szabadon mozog. Mozgás, nyugtalanság, reform, hallgatólagos megegyezés jellemző Európára, eltökéltség, hogy ne ismerjenek el semmiféle politikai vagy kulturális felségjogot. Európa identitása a kultúra szabadsága, s amennyiben egy ország megtagadja ezt a szabadságot, mint Németország tette a Harmadik Birodalom alatt, akkor e kultúrán kívül esik, kizárják. Ez az, amit nem tudnak és nem is tudhatnak hallgatóink, értékrendjük nincsen. Magyarországon az oktatásban nincsen olyan állandó értékrend, amelyre támaszkodva beléphetnek hallgatóink az „egységes felsőoktatási térségbe". Abban a pillanatban, amint „átlépik" a bűvös határt, szembe találják magukat a magyar közoktatás-felsőoktatás bűneivel. Mit tudhat a „vándorlegény", ha a politika a tudatlanságba tapossa? Mit tudhat a történelemből, ha a politika határozza meg, ki mikor számít hősnek? Mit tudhat, ha az egyik oktatója a meggyilkolt Ságvári Endrét, mint antifasiszta hőst, bátor embernek vallja, másik oktatója elhatárolja magát tőle, hiszen szerinte egy modern szociáldemokrata pártnak mi köze lehet Ságvárihoz? Egyáltalán, ki ellen harcolt Ságvári Endre? Miért lehet Párizsban, amennyiben odatéved a vándordiák, a St. Germain des Près-templom falán az ellenállók, a Résistance hőseinek nevét látni a templom falára vésve, miért van Párizsban Sztálingrádról és Odesszáról elnevezett metróállomás? Miért lehet az, hogy a rendszerváltás első éveiben eltávolított Frédéric Joliot-Curie szobra eltűnt Budapesten, mert *kommunista* volt. Átalakítás miatt eltűnt Bajcsy-Zsilinszky Endre is. Talán ebben az évben visszatalálnak abba a városba, amelyhez sorsuk és hitük kötötte őket. Egyáltalán, ki volt Joliot-Curie, milyen kapcsolat volt közte és a Curie házaspár közt, ki volt Irène Curie? Hogyan érti meg az atomkalandot az a fiatal, aki nem tudja, mikor volt a numerus clausus, mert „még csak harmadéves"; hogyan érti meg Szilárd Leót, aki a Horthy-rendszer elől 1920-ban Magyarországról Berlinbe ment, majd a fasizmus elől tovább Amerikába? Egy zseni, akinek mennie kellett, de miért – kérdezhetik tanulmányaik alapján hallgatóink? (Lásd William Lanouette könyvét Szilárd Leóról.) Hogyan értik meg 1944. október 15-ét?

A bolognai úton megtalálja Marie Curie (sz. Maria Skłodowska) és férje Pierre Curie hamvait a híres Panthéonban, együtt Victor Hugóval, Zolával (Dreyfuss-per, Solymosi Eszter, Eötvös Károly, Krúdy Gyula), a szocialista politikus Jean Jaurès-val (merénylet áldozata lett 1914-ben) és a híres ellenállóval, a Résistance hős vezetőjével, Jean Moulinnel, akit a hóhér Klaus Barbie (lásd Serge Klarsfeld áldozatos kutatásai) kínzott halálra 1943-ban. A francia Ságvári Endre! (Az értékrend alapján Mirabeau hamvait Párizs nem engedte a Panthéonba.) Hol vannak a magyar történelem hősei? Miért tűnnek el szobrok, miért öntik le őket színes festékkel? Honnan tudná a vándordiák, hogy a bolognai úton talált hősök itthon is hősök. Egyáltalán lehetnek-e hősök? Mondhatja-e nyugodtan egy antifasisztára itthon, hogy hős volt? Nem. Az igazság az, hogy a láthatatlan határon hazajövet váltani kell, mint a ruhát, úgy kell eldobni az „európai állampolgár" mivoltot. Itt nincs érték, itt napi értékelés van.

Miért kell Párizsba menni, hogy a Résistance-ról, az antiszemitizmusról, a holokausztról, a felszabadulásról (Párizs, 1944 nyara) szóló tanulmányokat megtalálja a *L'Histoire* című lapban, és a szabadon szerzett ismeretek birtokában szabadon gondolkodjon, amelyeket a bolognai út végállomásán, *kelepcéjében*, azaz itthon nem használhat fel. Mégis milyen erkölcs, milyen morál és milyen gerinc az, amelyet építünk, mi, oktatók. Miért kell Berlinbe menni egy Marx- és Engels-emlékműig, miért kell Karlsbadba (Karlovy Vary) menni Marx köztéri szobráig, és miért kell erről hallgatni középiskolai és egyetemi szinten? Marx londoni sírja történelmi emlékhely.

A bolognai folyamat számunkra addig nem reális, addig *zsákutca*, amíg, Márai szavait idézve, még mindig igaz, hogy a „nyugati kultúra kissé lógott rajtunk (...), idegeink bűntudatosan lázadoztak (...), polgárnak lenni nyugati értelemben más mint odahaza. Zavartan éreztük, nagyon finom idegekkel (...), valahogy kínos-lelkiismeretesen voltunk polgárok, úgy iparkodtunk, mint az eminens diákok, (...) ernyedetlenül civilizálódtunk". (1920-as évek. Az *Egy polgár vallomásai*ból.) Ez a folyamat még mindig nem zárult le, igyekezni kell, nehogy tökéletes zsákutcában találják magukat hallgatóink és velük együtt mi, oktatók is.

2005. május 9-e bolognai szomszédainknak ünnep. Az út mentén virágokkal köszöntik a napot. Vállaljuk vagy nem vállaljuk hallgatóinkkal együtt ezt a közösséget, vagy visszafordulunk Zsarátnokba?

Zsigmond Anna

Szappanopera

Tisztelt Szerkesztőség! A következő eszmefuttatásom egy önöknél olvasott szöveg alapján született, de nem reflexió arra. Azért küldöm az *ÉS*-nek, mert úgy vélem, a nyelvhasználat kérdéseit leginkább ebben a lapban érdemes tisztázni.

Évek óta újra és újra szemembe ötlik ez a szókapcsolat: „brazil szappanopera". A kifejezés úgy beleivódott a köztudatba, hogy kiküszöbölésére szinte nincs semmi esély, mégis érdemes egyszer már írni róla, és tisztázni, hogy pontosan mit jelent, és miért kellene mérsékelni használatát.

A „szappanopera" amerikai angol kifejezés (soap opera = *sentimental domestic broadcast serial*, vagyis: otthoni szentimentális [érzelmes] tévésorozat – illetve, ahogy az Országh-szótárban áll: *folytatásos reklám célú melodramatikus színdarab rádió/televízió nappali adásában háziasszonyok számára*). A kifejezés amerikai rádiós sorozatok kapcsán született az 1920-as években (tévében a műfaj a 40-es évek óta létezik), az opera szót melodramatikus mivolta miatt alkalmazzák rá, a szappan pedig arra utal, hogy az effajta sorozatokat kezdetben elsősorban szappan- és tisztítószer reklámokkal szakították meg, sőt, bizonyos cégek egyenest szponzoráltak is ilyen sorozatokat, a délutáni időpontok miatt akkoriban egyértelműen háziasszonyok számára. Brazil vagy latin-amerikai szappanoperáról beszélni azonban kissé félrevezető, ugyanis a spanyol–portugál nyelvű televíziózásban a mindennap vetített sorozatoknak más a nevük: *telenovela* – amit magyarul teleregénynek vagy tévéregénynek fordíthatunk (Dorogman György spanyol–magyar szótárában az utóbbi szerepel). Noha rokon értelmű fogalmakról van szó, nem látom indokoltnak, miért kellene egy angolszász kifejezés tükörfordításával definiálnunk egy latin televíziós műfajt.

Még problémásabb a „brazil" állandó jelző a címben szereplő szókapcsolatban. Talán azért rögzült pont ez a népnév, mert az *Escrava Isaura* valóban brazil teleregény volt, mégpedig még hazájában is egyike az elsőknek. Magyarországon később is vetítettek brazil sorozatokat, pl.: *Terra Nostra*, *Rei do Gado* (*A pampák királya*), ezek azonban kisebbségben maradtak az egyéb dél-amerikai sorozatokhoz képest, amelyek elsősorban Venezuelából és Mexikóból érkeznek, de van argentin és kolumbiai is a kínálatban. Anélkül, hogy a spanyol nyelvű latin-amerikai sorozatok kedvelőit meg akarnám sérteni, ezek nagy része valóban nézhetetlenül blőd – bár hozzá kell tennem, a magyar tévétársaságok a jelek szerint még ebből a műfajból is a legócskábbakat veszik meg, abból ítélve, amilyeneket a spanyol és portugál tévékben láttam már – vannak jobbak. A brazil (portugál nyelvű) sorozatok pedig általában nagyságrendekkel színvonalasabbak – és ezért valószínűleg drágábbak is –, mint társaik. Ezért aztán végképp igazságtalan pont a brazilokat sértegetni egyfolytában, ha már mindenképp erre a műfajra akarunk utalni, mondhatnánk: „dél-amerikai tévéregény".

De továbbmegyek: az sem véletlen, hogy az újságírók épp ezt, a közfelfogás (és Országh László) szerint csakis nők (nota bene: háziasszonyok) által nézett műfajt pécézték ki maguknak a „silányság" rokon értelmű kifejezéseként. Miért nem mondjuk inkább, hogy annyi köze van a valósághoz, mint egy pornó- vagy akciófilmnek?

Üdvözlettel

Ladányi-Turóczy Csilla
irodalomtörténész

Történelmed

átlagember-nézetben

Becsülnöm kellene Horváth Kálmán toleranciáját (*Történelmem ügynöknézetben*, *ÉS*, 2005/13.), de tiszteletem nem lenne őszinte. A *Népszabadság* egykori újságírója felül tud emelkedni azon, hogy Szegeden lépten-nyomon figyelték és megfigyelték, sőt még Horváth Józseffel is jóba tudott keveredni, pedig tudta róla, hogy a *„nyolcvanas évek szocialista Magyarországában a biztonsági szolgálat hírhedt III/III-as ügyosztályának egykori vezetője volt"*. Különös képességét a hetvenes évek szocialista valóságából meríti, amikor egy tudósítói posztot nem az kap meg, aki a legjobban képes tudósítani, hanem az, akinek éppen lakás kell (ő), amikor a híreket a párttitkárságon gépelik (neki), illetve a K-vonalon juttatják fel Pestre (mint ő). Nesze neked független újságírás, igazságkeresés, olvasók tájékoztatása. Persze a messze a legnagyobb példányszámú lap ekkor nem is ezért van. Az egyetlen párt szócsöve, a nép meggyőzésének eszköze. Magára valamit adó értelmiségi nem is áll be hozzájuk!

Nem így Horváth Kálmán, aki mindjárt a frontvonalon, a belpolitikában teljesít szolgálatot a propagandagépezetben. Nehezen hiszem el, hogy amikor egy egész ország háborgott a nómenklatúra diktatórikus, dilettáns és felelőtlen országvezetésén, őt ez érintetlenül hagyta a munka, a család és a sport szentháromságában. Merthogy éppen a munkája kellett (volna) legyen ezek feltárása. Igazán az érdekelne, ő maga most hogyan érzi, akkor melyik oldalon állt?

Tisztelettel

Kertes Attila

Fiatal, képfeldolgozásban és tervezésben is gyakorlattal rendelkező, nyomdai előkészítésben járatos
kiadványszerkesztő
keres hosszú távra megbízható állást.
06/30-906-4337

Kiadónk szeretettel várja olvasóit
a XII. Nemzetközi Könyvfesztiválon. ABOVO

Vámos Miklós
április 23-án, szombaton 16 és 17 óra között találkozik olvasóival a Liszt Ferenc Teremben. Vendég **Gerendás Péter** és a gitárja.

DEDIKÁLÁSOK:
Április 23-án, szombaton
de. 11-től 12 óráig **Jolsvai András,**
17-től 18 óráig **Vámos Miklós,**
április 24-én, vasárnap
de. 11-től 12 óráig **Kertész Ákos**
dedikál a II. emeleten a 316 sz. pavilonnál.

Könyveinket **20% kedvezménnyel** vásárolhatják meg a II. emeleti 316 sz. pavilonunkban.

Helyszín: Kongresszusi Központ, XI. ker., Jagelló út 1-3.

www.abovo.hu

Minden nap első: a Nap-kelte!

hétfő: Orosz József

kedd: Bánó András

szerda: Pallagi Ferenc

csütörtök: Betlen János

péntek: Aczél Endre

szombat: Verebes István

vasárnap: Lakat T. Károly

producer: Gyárfás Tamás

Nincs változás, a Nap-kelte hétvégén jelentkezése időszakában egyedül több nézőt vonz (37,3 százalék), mint a tv2 (17,9 százalék), az RTL Klub (15,6 százalék) és a Duna TV (2,6 százalék) együttvéve, hiszen a 37,3 százalékkal szemben az összes többi 36,1 százalékot ért el.
Hétköznap a mögöttünk álló héten az AGB Hungary adatai alapján az MTV reggeli műsorának közönségaránya 35,3 százalék volt, a tv2-é 20,4 százalék, az RTL Klubé 18,4 százalék, a Duna TV-é pedig 2,1 százalék – ily módon a hét minden napján a Nap-kelte bizonyult a legnépszerűbbnek.

Közönségarányok 2005. 14. hét (április 4-től április 10-ig), országosan

	IV. 4.	IV. 5.	IV. 6.	IV. 7.	IV. 8.	IV. 9.	IV. 10.	Országos átlag hétköznap	Országos átlag hétvégén
MTV Nap-kelte	36,8	34,3	35,2	34,1	36,3	34,3	40,0	35,3	37,3
RTL Klub	19,7	18,4	17,3	18,4	18,0	15,8	15,4	18,4	15,6
tv2	17,8	21,0	22,2	22,5	18,7	16,8	19,0	20,4	17,9
Duna TV	2,4	1,6	1,4	2,9	2,0	3,3	1,9	2,1	2,6

Forrás: AGB Hungary

A Nap-kelte honlapcíme: napkelte.wildom.hu wildom

MDK

Gedő Ilka: Patakpart. pasztell

Vidéki házikók. pasztell

OMIKE Téli kiáll. A Budai Izr. Nőegylet helyiségeiben 1944.febr.21-márc.19.

GEDÖ Lipót

OMIKE 1909-1944 283

Rabbi Mohilever

Mózes Montefiore

Herzl

Mózes Hess

H. Schapira

MŰVÉSZI CIONISTA BÉLYEGEK. A zsidó nemzeti alap vezetősége, mely a cionista bélyegek kiadásánál a köznapiságot mindig elkerülte és művészi kivitelre törekedett, újabban szintén művészi rajzú bélyegeket bocsátott ki. A bélyegek művészies kivitelben, nagy zsidó férfiak arcképeit ábrázolják, mint Herzl, Montefiore, továbbá M. Hess, a „Rom und Jerusalem" híres szerzője, Pinsker és Mohilever, az orosz cionizmus neves képviselői, végül Schapira tanár, akitől a Nationalfonds első ötlete származik.

GEDŐ LIPÓT KIÁLLÍTÁSA PRÁGÁBAN. Kitűnő művészmunkatársunk, aki jelenleg Prágában katonai szolgálatot teljesít, nagysikerű kollektív kiállítást rendezett ott legújabb műveiből. A prágai sajtó a legnagyobb elismeréssel méltatta Gedő kiállítását, amelyen egy „Debora" című bibliai tárgyú festmény különösen nagy sikert aratott.

JUBILEUM. Dr. *Zsengeri* Soma, a pesti orthodox magánpolgári jeles igazgatója, hatvanéves tanügyi működésének jubileumát s egyszersmind aranylakodalmát ünnepli. A jubiláns általános pedagógiai téren kívül a zsidó publicisztika s hittankönyvírás terén is működött. Mindenünnen szívélyes üdvözlésekkel keresték fel.

NEUE JÜDISCHE MONATSHEFTE. Ilyen címen új kéthetenkint megjelenő folyóirat indult meg Berlinben, a legjelesebb írók és tudósok közreműködésével. Az új folyóirat mintegy kiegészítője a „Der Jude" című havi szemlének, amelynek nivójával vetekedik.

AZ AMERIKAI SEGÉLYAKCIÓ működésének másfél esztendeje alatt több mint öt millió dollárt gyűjtött össze, ami ma majdnem negyven millió koronának felel meg. Ebből szétküldöttek eddig a háború zsidó áldozatainak támogatására Oroszországba 1.800,000 dollárt, Lengyelországba 1.454,500 dollárt, Ausztria-Magyarországba 1.065,000 dollárt, svájci zsidó diákoknak 50,000 dollárt, az alexandriai zsidó menekülteknek 21,000 dollárt, a palesztinai zsidóknak 403,788 dollárt, görög és török zsidóknak 132,000 dollárt, tuniszi, algíri és marokkói zsidóknak 5,000 dollárt, franciaországi emigránsoknak 5,000 dollárt.

A PALESZTINAI HÉBER ISKOLÁK vezetősége, a „Vaad Hachanuch" a következő tanévre 501,610 frankban állapította meg a héber iskolák költségvetését.

AMERIKAI ZSIDÓ SAJTÓ. Egy nemrég megjelent statisztika szerint Amerikában 55 jidis-nyelvű újság jelenik meg, összesen napi 1.626,000 példányban. Angolnyelvű zsidó hetilapok majdnem minden nagyobb városban jelennek meg, némelyik 60–70,000 példányban.

AZ IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ legutóbbi számát nagyrészben *Lederer* Ábrahám emlékének szenteli, akit *Stern* Ábrahám, dr. *Málnai* Mihály és dr. *Zsengeri* Samu méltatnak. Ezenkívül találunk a számban cikkeket *Vajda* Miksa, dr. *Szegő* Arnold, *Pintér* Ignác, *Kuthi* Zsigmond, *Ehrenthal* Mór, *Bokor* Ernő és *Knopfler* Sándortól.

VOLT-E NŐI KÓRUS AZ EGYKORI JERUZSÁLEMI TEMPLOMBAN? Erről a kérdésről érdekes vita folyik a konzervativ „*Israelit*" hasábjain. A vitában résztvevők *pro és kontra*, érdekes szentírási bizonyítékokat sorakoztattak fel nézeteik támogatására.

HALÁLOZÁS. Özv. *Mezey* Albertné, született Fábián Rózsa életének 78-ik évében elhunyt. A nagy tisztelettel körülvett matrónában Mezey Ferenc dr. az édesanyját és Mezey Sándor dr. a nagyanyját gyászolja.

ADOMÁNY. *Engel* Ernőné, Budapest, 50 K-át és *Munk* Péterné Budapest, szintén 50 K-át küldött be hozzánk az Omike-Mensa javára. Az összeget átadtuk a Mensa elnökségének.

GYÓGYFORRÁSOK PALESZTINÁBAN. Dr. A. *Friedmann* egy német tudományos folyóiratban rámutat Palesztina thermálfürdőinek fontosságára, amelyek nagyrészt a vulkánikus Jordán környékén vannak. E fürdők magas hőfoka és különös fekvése (200 m a tenger színe alatt) már az ókorban ismertté tették e fürdőket. A tiberiási fürdők mellett Gadara és El Hammi fürdői csodálatot keltenek, mert télen éppen olyan forrók, mint nyáron. Gyönyörű fekvésük nagy jövőre predesztinálják őket. A bennszülöttek most is mindenfelől felkeresik. A források kiaknázása közgazdasági szempontból is nagyon fontos. A források temperaturája eléri a 62° Celsiust. Magas sótartalmuk és radio-aktivitásuk jelentős.

ALAPITÁSI ÉV 1862
· CHRONOGRÁPH ·
· REPETITION ÉS ·
ZSEBÉBRESZTŐK

CUENDET CONSTANT
Svájc és Németország zseb-, inga- és díszóragyárainak lerakata.
BUDAPEST, IV., KIGYÓ-TÉR 5

KARCSATÓRÁK, GYŰRŰÓRÁK JAVITÁSOK
INGA-ÉS ÁLLÓÓRÁK RAKTÁRON ÉS RENDELÉSRE
KÜLÖNLEGESSÉGEK

Zsákok, ponyvák, szalmazsák, fejvánkos, pokróc, zsinegek, italvedrek
NAGEL ADOLF Budapest, V., Arany János-u. 10.
Telefon: 104-10, 80-82, 35-92. Távirat: NAGELA

Múlt és jövő
1916. nov. 17

KÖZGAZDASÁG

A KŐOLAJFINOMÍTÓGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG a napokban tartotta rendes évi közgyűlését, amelyen az igazgatóság előterjesztette az évi mérleget és a számadásokat. A közgyűlés az összes jelentéseket egyhangúlag tudomásul vette és az igazgatóságnak köszönetét kifejezve a felmentvényt minden irányban megadta.

AZ ANGOL-OSZTRÁK BANK október hó 11-én tartott rendkívüli közgyűlése elhatározta, hogy a 100.000,000 korona részvénytőkét 125,000 drb 240 korona névértékű új részvény kibocsátása útján 130.000,080 koronára emeli.

A BIHAR-SZILÁGYI OLAJIPAR RÉSZV.-TÁRS. idei rendes közgyűlésén elhatározta, hogy 1.488,151·30 koronát kitevő 1915—1916. üzletévi nyereségéből részvényeinek 22. számú szelvényét 20 koronával (= 10%) beváltja és hadljótékonysági és egyéb jóléti célokra 150,000 koronát fordít. Az igazgatóság Takács Mór igazgatóhelyettest igazgatóvá és Pór Hugó cégvezetőt igazgatóhelyettessé nevezte ki.

A WEISS MANFRÉD R.-T. a napokban tette közzé félévi mérlegét, mely az 1916 első félév grandiózus számadatait közli.

MARX ÉS MÉREI

tudományos műszerek gyára. • Fizikai, kémiai, természetrajzi műszerek. • Röntgen-Készülékek. • Tudományos műszerek.

Budapest, VI., Bulcsu-utca 7. szám. Telefon 21-06

„CIWURO" fürdőillatosító porok vörös-rózsa, orgona, ibolya és gyöngyvirág természetes illatát varázsolják a fürdőszobába

„CIWURO" hajmosóporok a legjobbak

Magyarországi főlerakat:

BOGYÓ G. Budapest, VII. Akácfa-u. 43. szám.

Elkán Gyula

szűcs szőrmenagyárúháza

VII., Károly-körút 19.

Állandó szörmekiállítás

Divatlapot küld

K vánatra ingyen és bérmentve küldöm vidékre

2400 színes rajzot tartalmazó női

KÉZIMUNKA

értesítőmet **Bérczi D. Sándor** kézimunka nagyiparos

Budapest, Dessewffy-utca 5. Kiválasztásra küldök

A most megjelent képes **BLÚZ** árjegyzékemmel is szívesen szolgálok

COGNAC

KEGLEVICH

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN UTÓDAI BUDAFOK

Perzsaszőnyegek

alkalmi vételek

Sternbergnél, Dob-u. 24.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ: DR. PATAI JÓZSEF.

vásár, melynek idegenforgalma mellett minden más akció eltörpül. Érdekes megjegyezni, hogy a belföldi forgalom tetőfokát mindig szeptember és január között érte el. 1925-ben azonban a december és január hónap feltűnően ellanyhult. Ez arra enged következtetni, hogy a vidék inkább elad, mint vásárol Budapesten. Bár a belföldi forgalom úgy szellemi, mint gazdasági tekintetben igen nagy fontosságú, a pénzügyi mérleg szempontjából fontosabb a külföldiek forgalma, mert az pénzt hoz be az országba.

II.

Minden idegenforgalmi propaganda elseje új szállodákat létesíteni. Azonban a mai problematikus időkben ezt nem lehet várni a magántőkétől. Strandfürdők helyett sokkal helyesebb lett volna, ha a város a Petőfi-téren a piaristáktól megkapott óriási telektömbön, hol most a népjóléti minisztérium van, felépítené a régen tervezett City-szállót hat emelettel, körülbelül 800—1000 szobával. Ha ezenkívül a Margitsziget feltöltött részén is egy hatalmas modern szállót létesít, akkor olyan helyzetet teremt, hogy megkezdhetjük a komoly idegenforgalmi propagandát. A külföldi nagy városokban a pályaudvarok körül több nagy szálloda van, mint egész Budapesten és a szegénység fejlődésképtelen gyámoltalanságát mutatja, hogy minden rizikó nélkül, a rentabilitásnak ezer biztosítéka után mer csak vállalkozni. Ezen a téren pedig feltétlenül igazság az, hogy a befektetés teremtheti csak meg a forgalmat és nem a forgalom a befektetés lehetőségét. A kis Drezdának 154 szállója, 158 penziója és 283 egyéb szállóhelye van 4813 szobával és 7388 ággyal. Münchenben 7512 szoba 12.010 ággyal áll az idegenek rendelkezésére.

A másik fontos főfeltétele az idegenforgalom emelkedésének a kultúrnívó emelése, a fürdőszobák számának növelése, a központi fűtés, folyóvíz-bevezetés általánosítása és más modern kényelmi eszközök szaporítása. Nálunk, sajnos, szegénységünk révén a modern technika vívmányai először mindig és igen sokáig mint luxuscikkek jelennek meg és ezáltal maguk ellen nem egyszer olyan előítéletet teremtenek, mely útjukban áll elterjedésüknek. Párisban, mikor felismerték a központi fűtés kényelmét és gazdasági előnyét, akkor az összes hotelek, penziók mind bevezették. Ugy fogták fel, mint a gyufát, melynek feltalálása után senkinek sem jutott eszébe két fa összedörzsölésével gerjeszteni tüzet. Nálunk azonban ezek a technikai vívmányok épúgy, mint az automobil, még csak most kezdenek polgárjogot nyerni. Mindenekelőtt azonban a legfontosabb a tisztaság. Tudjuk, hogy Budapest hasonló a szép piros almához, mely belül tele van féreggel. A sokat említett zsúfolt építkezési módnak, a hitvány építési anyagoknak köszönhetjük. Itt már rég megért a helyzet, hogy a város hatóságilag vegye fel a küzdelmet ezek ellen a rendőrileg be nem jelentett, nyilván nem tartott és adót nem fizető lakók ellen. Egész városrészeket kellene fertőtleníteni, hogy Budapestet a kétesh írű keleti városok sorából kiemeljük. Természetesen ez a heteroptera invázió elsősorban a szállodákat fenyegeti. Tisztelet a kivételeknek, de e téren hinni senkinek sem szabad és drákói szigorral kell ellenőrizni. Hasonlóképpen szigorú ellenőrzést kíván minden olyan nyilvános hely, melyet az illemmel szoktak kapcsolatban emlegetni. Minden gépnek az ember a lelke, ennek a vízöblítéses készüléknek is. Tehát ha az emberi lélek nem elég gondos körülötte, akkor a készülék sem tudja jól betölteni a hivatását. Széchenyi oldalakat szentel ennek a kérdésnek, melyet »Magyarország eleven árnyékának« nevez s a civilizáció egyik legfontosabb mérőlécének tartja. Szörnyűlködve elmélkedik a harmincas évek szomorú állapotain és hozzáteszi, hogy ez okból Magyarországon a rossz szaglárnak kedvező helyzete vagyon. Nálunk Budapesten ez ügynek a technikai része előbbre van, mint a közönség nevelése, főleg ez okból szükséges a szigor és az ellenőrzés. Ne áltassuk magunkat, hogy másutt milyen a helyzet. Ez a legdestruktívabb álláspont, amikor cselekvésről van szó. Csak úgy érünk el eredményt, ha magunknál a legideálisabb állapot elérését tűzzük célul. Mussolininak sem derogál e kérdéssel behatóan foglalkozni és rövidesen Itália e tekintetben is a kultúrállamok közé fog emelkedni. Nálunk már azért is fontos e kérdés hangsúlyozása, mert még az állam is olyan primitív felfogású, hogy mikor a mintaszerűnek tervezett Wekerle-telepet felépítette, csak a háromszobás lakásokban csinált vízöblítéses klozettet és a közvetlen szomszéd két- és egyszobás lakásoknak pöcegödröt ásatott az udvaron. Igy építenek nálunk egy mintaszerű munkástelepet, hova még a villanyt sem vezették be, mindezt luxusnak nyilvánítva a munkások számára. Ez a rend és ez a tisztaság alapja annak, hogy a mi szállodáink kétségtelenül »confortable« otthonai lehessenek az idegeneknek.

Szezonzárás Ernsztéknél

— Gedő rajzaival —

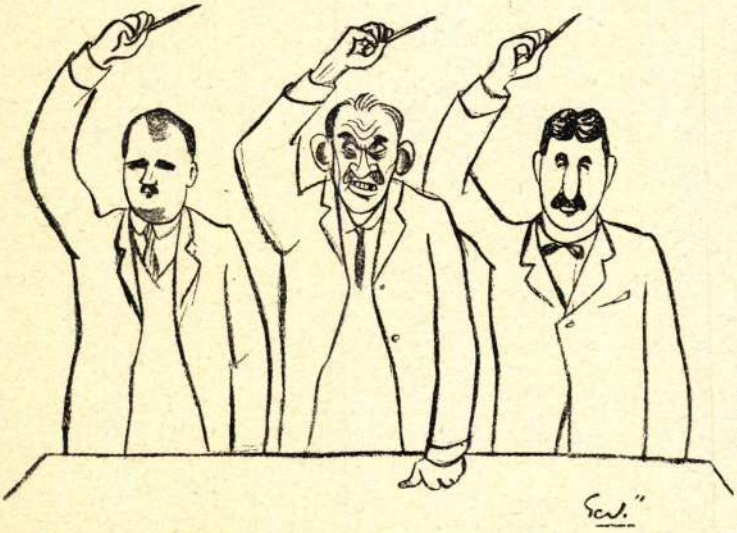

Ami Párisnak Longchamps, Londonnak a Henley-regatta, az Budapest műbarátainak a tavaszi Ernszt-aukció. A párisi lovak nyerítése, a divatmannequinek eleganciája, az evezősök egyenletes vizcsapása záróakkordja egy dús szezonnak. De éppen ilyen záróakkord, mikor Steiner bácsi a pódiumon hangosan elkiáltja magát:

— Viszontlátásra az ősszel!

Ez annyit jelent, hogy ő tőle akár Rembrandtokat találhatnak Pesten és Praxiteles-szobrokat kínálhatnak eladásra, ő bevonja az ő háromtagú zenekarát és hivatalosan beszünteti a műpártolást. Amíg azonban eljut odáig . . . Addig bizony kilenc-tíz nehéz napon kell hangulatot keltenie, vételkedvet sugalnia, magyarázni, kínálni, meggyőzni, biztatni, diplomatikusan kacsintania mintegy másfélezer műtárgy és két-háromszáz műbarát jelenlétében.

A mostani Ernszt-aukción is ez volt a helyzet. Gyönyörű krepzsorzsettek banánzöldek és beige-színű komplék helyezkedtek el a nézőtéren és ez vészes konkurrenciát jelentett az öreg zenélőládákra nézve. Maga Ernszt, a legudvariasabb házigazda, alig győzte a finom likőrös meggyel töltött dragéeket körülhordoztatni ebben a virágoskertben, annyi volt a nézőtéren a szépség, az elegancia, a fölényes mosoly és a válóok. Viszont Steiner bácsi annál buzgóbban lyukasztgatta a levegőt, ceruzájával némileg az ősi pogány ritus híres »napvágásait« utánozva, némileg azonban a banjo bánatos melódiáit kottázva. Jöhettek itt a legszebb Anreiter-féle női képmások, Hlavacek mester tájképeifára festve és kérdőjeles Rottmann Mozartok, a közönség inkább a mostani divat hiányosságainak örült, mint a képek tökéletességeinek. Hiába, ilyenkor már van valami a levegőben, ami a legderekabb műbarátot is hűtlenségre csábítja — a helikoni tájakkal szemben. Még a kétszemélyes kávéskészletek is sokkal kevesebb érdeklődésre tartanak számot odabenn, mint az elő-

csarnokban, ahol friss kakaóval töltik őket és Mignont szerviroznak mellékjük Lukács mester fehérbóbitás tündérei. Az üveg, a porcellán és a vegyesek, mint például a puszpángfa-pipaszárak és a puskacsövek závárzattal, alig tudták már izgalomba hozni a kedélyeket. Valami csöndes megadással engedték a szép hölgyek, hogy más vegye meg az ecetolajtartókat és schlaggenwaldi talpas kosarakat áttört peremmel. Hiába húzták föl a Dunáry-valcert a komáromi csatakép mögött a zenélőórában. Legfeljebb a kereskedők szíve indult meg utána. Egy-egy csöndes, félhomályos régiségboltban jó nyári délutánokon az ilyesmi még beválik altatónak. Viszont annál nagyobb hévvel licitálnak a hölgyek egy bronzból való ifjú pásztorra. Az egyik szőkeség meg is kérdezi az előtte ülő Szilárd mestertől:

— Mit gondol, kedves szerkesztő úr, korabeli?

Szilárd úr még a szemüvegét is feltolja a homlokára, olyan komolyan feleli:

— De milyen korabeli! Tizenkilenc éves az egész pásztor.

No, gondolja a hölgy, akkor mégis többet ér, mint egy agg király, például valamelyik Lajos, tehát meg is veszi harminchat pengőért. És olyan örömmel viszi haza, mint primőrt szokás a csemegeboltból. Általában a sok fiatal, jókedvű és tavaszra hangolt szívben a kedves apróságok, csinos meglepetések s vidám ajándékok iránt szinte több az érdeklődés, mint az igazán komoly régiségek irányában.

Ami iránt változatlanul nagy volt most is az érdeklődés, az az ezüst volt. Öreg ezüstszakértők vetették magukat a talpas sótartók után és olyan gazdasági tényezők, akik máskor Ujlakiban vagy söprűben dolgoznak, most kipécézetten triposzos tálkákra utaztak. Jardiniérek, melyeket a katalógus csónakalakúnak becéz, két és fél mázsa súlyukkal szinte pillanatok alatt röppentek fel a műgyüjtés oltárára és olyan amphorákért, melyeket azelőtt pezsgősvedreknek neveztek, törték magukat a mecénások. Hiába, a szenvedélyek útja kiszámíthatatlan... Ki tudná például megmondani, hogy egy-egy fess nagybérlő vagy piros pozsgás ügetőverseny-habitüék milyen szeszélyből vásárolják most a spárga-tálakat ezüstből, anélkül, hogy érzelmi közösségben volnának Szentpéterivel, Giergllel?

A régi gyüjtők gárdája feltűnően megritkult. Alig-alig látni közülök mutatóba egyet. —Talán most ők tértek volna át a megyeri pályára? A Hatvany bárók, Kohnerek, Wolfnerek, Groedelék és annyi gyüjtő-dinasztia tagjai ezuttal hiányoztak. Talán csak Herzog báró tart még ki az óvatos hadállásban, az ajtó fedezékében, lesve egy-egy szép régi magyar himzésre. De hiányzik mellőlle az ifjú Ganymedes, a fürge Ernszt Bandi, aki máskor helyette licitál, mialatt a báró hol a szemével, hol egy oldalcsípéssel szokta neki jelezni, hogy »ötöt rá!« Ami öt pengőt jelent csipetenként.

Ha a nagy, drága gobelinek, klasszikus képek ezúttal kevéssé is érdekelték a közönséget, a kisebb lakásdíszítő tárgyak, a díszedények, alabástromórák, csengőhúzók és kandallókészletek, annál zajosabb tetszést váltanak ki. Egy-egy mustrás bársonyszövetért olyan vetélkedés indul meg, mintha igazi Tintorettok volnának és Duveen megbizottjai csakis ezt hajszolnák az európai piacokon. Viszont ha valami groteszk négerpár, vagy egy túldekolltált fiatal női akt jelenik meg a pódium asztalán, egyszerre néma csend támad. S a halk mosolyokat csak egy hangos kukorékolás változtatja nevetéssé.

Ilyenkor hirtelen Eisenstädter bácsi felé tekint minden szem. Ő ugyanis néma komolysággal ül a helyén, de mindenki tudja, hogy a hasbeszéd az ő műve volt, aki egy ajakmozdulat nélkül tud kukorékolni. Eisenstädter bácsi ugyanis valamikor fácánokat csalogatott a királyi vadászatok alkalmával a gödöllői parkba s ez időből két szép szokást őrzött meg a pesti aukciók

számára, az egyik az, hogy állandóan vadászkosztümben jár, a másik, hogy madárhangokat ad, mialatt a katalógust olvassa. Persze harsogó nevetéssel jutalmazzák és Steiner bácsi ijedten küld neki a legjobb dragéekből, hogy elhallgattassa.

De azért nem csupa ilyen derüs epizódból áll egy Ernszt-aukció. Vannak szép, egyenletes, csendes ritmusai, amikor órák hosszat emóciók nélkül árvereznek és csak az aukcionáló hangja jelzi, hogy ismét gazdát cserélt egy műtárgy és csak a biztos ítéletű szem veszi néha észre a kemény harcot, mely egy-egy nagyon becses Aubusson-garnituráért, vagy egy ritka szépségű szalonbutorkészletért folyik. Mint tapasztalt vezérkari tisztek, egy-egy tekintetből olvasnak ilyenkor a kereskedők és lakásberendezők megbízóik szeméből. S valamennyi aukcionáló közt a leghidegvérűbben Falus Elek szívja a szivarját. Éppen csak a szopóka legvégét teszi át a szája egyik szögletéből a másikba s avval jelzi, hogy ötvenhét millióért ő is tartja a gobelin-butort. A legnagyobb nyugalommal vásárol össze egy kastélyra való aranyos, faragásos, csíszolt tükrös butort — a szopokával. Olyan hidegen kezeli őket, mint Brummel lord bánhatott az érte epedő fiatal Marlborough hercegnőkkel. Hanem mikor hatvankét pengőért megvesz egy ütött-kopott álló órát, üveg és számlap nélkül, csorbán, porosan, megvakulva, egy félóráig magyarázza, hogy »milyen királyi profilja van« és »milyen gőg van a testtartásában«. Igy élvezhette Condé herceg, mikor jobbányainak kunyhójában egy-egy rózsaszínű ártatlanságot fedezett fel rongyokba burkolva . . .

Ezekről a bánatos, de kissé poros és csorba királyi butorokról meg lehet állapítani, hogy hatalmas vetélkedés folyt értök s talán semmi iránt sem mutatkozott olyan mohó érdeklődés, mint a régi butorok iránt, a »főúri és egyéb hagyatékokból származó« lakásberendezések iránt, a cseresznyefavitrinek és a kerek ebédlőasztalok iránt, amiben úgy látszik határozottan nagyobb konjunktura van Pesten, mint Tang-korszakbeli kő-reliefekben. Mint egy mitológiai szörnyeteg, helyesebben, mint egy óriási vacuum cleaner úgy szívja fel az aukcióüzem lassan az összes négyzetes asztalokat és emeletes szekrényeket. Már a csokoládézók a hallban a gázrezsók tetejére ülnek, mert Steiner bácsi lassan kihúzgálja alóluk a székeket, asztalokat. Már akkora az aukció áradása körülöttük, hogy a szegény fehérbóbitás »petite chocolatiérek« örülnek, ha menekülni tudnak ép bőrrel. Már az összes almáriumok, fegyverszekrények, parasztládák vándorútra keltek (részben önmozgás útján) gazdát cserélni. Már elégedett mosoly ül Ernszt ajkán, miközben arra gondol, hogy megválhatja végre a hálókocsijegyet Ostendébe mert vége a művészeti »szezonnak«. Már nincs egy eladatlan hokkerli, egy el nem kelt konyhaszék körülöttünk, már csak az elnöki emelvény látszik ki a sokezerpengős árfolyam hullámaiból és a tetején úszik Steiner bácsi. És végül ezt is ellicitálja. Huszonhat, ötven . . . harmadszor, mondja, bánatosan eladva az utolsó négyszögű asztalt. A pódiummal együtt. Mint egy országát vesztett mikádó, aki végül önmagát harakirizi agyon egy trancsirkéssel. De előbb még leszól a pódiumról:

— Viszontlátásra ősszel . . .

Gedő Lépőt

A Műgyűjtő 1928. 6-7. sz.
190. l. (Szesonzárás Ernszteknél)

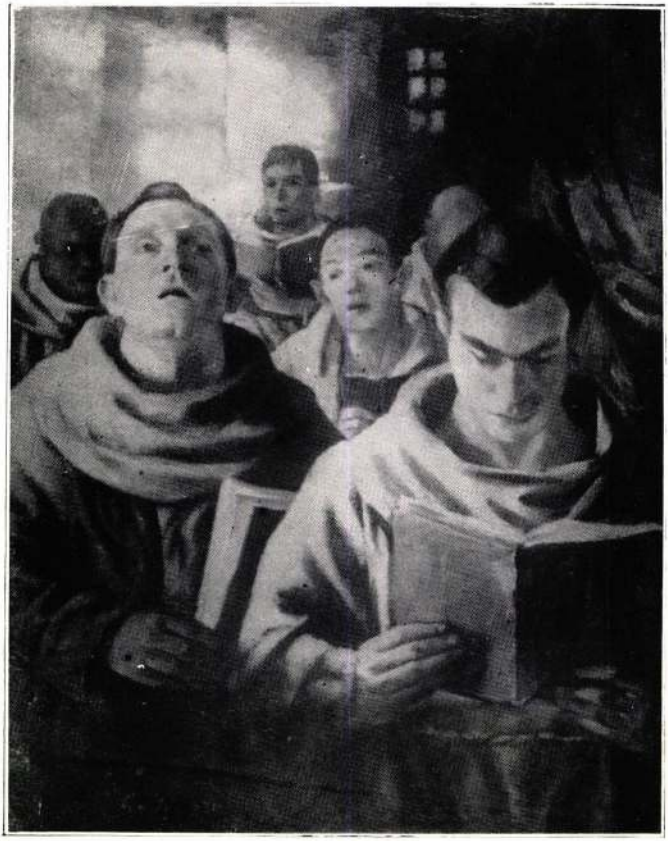

GEDŐ LIPÓT: IMÁDKOZÓ BARÁTOK

BELÁNYI VIKTOR: CSENDÉLET

KRÓNIKA ÉS SZEMLE

A MAGYAR „PRO CAUSA JUDAICA", melynek alakulásáról legutóbbi számunkban megemlékeztünk, a magyar zsidóság számos előkelőségének részvételével tartotta első ülését, amelyen dr. *Hevesi* Simon kifejtette a bizottság provizórikus teendőit a jelenben és programmját a jövőre nézve, amikor a bizottság tevékenységét a nemzetközi kapcsolatok helyreállításával szélesebb alapra fektetheti. A magyar „Pro causa judaica" nem csinál konkurrenciát semmiféle úgynevezett akciónak, nem kell, hogy féltse tőle semmiféle egylet a tagjait és semmiféle lap az előfizetőit. Tisztán ideális kapcsolatok létesítéséről van szó és ha a zsidóság mindenütt összefog, hogy elnyomott testvéreinek ügyét figyelemmel kísérje és napirenden tartsa, a magyar zsidóságnak is kötelessége, hogy a munkában részt vegyen és ne keressen éretlen ürügyeket a kibúvásra. A magyar Pro causa judaica-bizottság megalakulását mindenfelé nagy rokonszenvvel fogadták. A leveleket, amelyek az ország különböző részeiből érkeztek, természetesen nem közölhetjük. Csak dr. Pfeiffer I. sümegi főrabbiéval teszünk kivételt, minthogy ez egy igen életrevaló indítványt is vet fel. A levél a következő:

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Engedje meg, hogy a magyar Pro causa judaicához, melynek megalakulását minden lelkes zsidó örömmel üdvözli, néhány megjegyzést tegyek. Különösen késztet erre, hogy — amint éppen olvasom s tán az Ön figyelmét sem kerülte el — nemcsak Londonban, hanem Milanóban is megalakult egy ilyen bizottság s, ami nagyon érdekes, csupa nem zsidó állott a mozgalom élére s így az internacionális törekvés egyben interkonfesszionális jelleget nyert.

Jól tudom, hogy a jelenlegi háborús viszonyok, főleg nálunk, nem alkalmasak új mozgalmak szervezésére, különösen a velünk háborúban álló országok zsidóságának sorsára nem lehetünk ma befolyással, de erősen egyetértek Alexander Bernátnak a Háborús Almanachban kifejtett nézeteivel, hogy a háborúra való hivatkozással nem szabad minden, a jövőt illető munkát egyszerűen elodázni.

A zsidó kérdések nagy komplexuma vár a megoldásra, nemcsak az orosz zsidók állanak bizonytalan jövő előtt, hanem az orosz-lengyelországi és galíciai zsidók sorsa is kevés jóval biztat és itt a szomszédban a román zsidók is hiába várják az egyenjogúsítást, amely középkori helyzetükből kiemelje őket. A távoli keleten a zsidó kérdések nagy tömegei évszázados kérdőjelként tolulnak elénk. Ki tagadhatná, hogy erkölcsi kötelességünk a mai világfelfordulásban is a szétszórtan szenvedő és polgári méltóságuktól megfosztott testvérekre gondolni és előkészíteni a jövőt, mikor nem alamizsnával segíthetünk rajtuk, hanem a jog és igazság diadalmas fegyverével? Reá kell tennünk egész erkölcsi súlyunkat annak az igazságnak a megnyilatkoztatására, hogy a zsidók emberi méltóságának megóvásában együtt érez a világ egész zsidósága mindig és mindenütt!

Egy levél keretét túlhaladják azok a gondolatok, melyek ebből a súlyos praemisszából reánk támadnak. Egyelőre legyünk résen, a Pro causa judaica aligha akarhat ma ennél többet, de ez is nyomós dolog, túl kell tennünk magunkat azokon az egyűgyű aggodalmakon, melyek félnek a külföldi zsidóság ügyeivel foglalkozni. Készítenünk kell az erőket, felkelteni az érdeklődést, állni, mint a próféta a vártán, nézni az időt, kilesni a tennivaló percét, gyűjteni az adatokat, melyek itt és másutt véres tanubizonyságok legyenek. Ez a készülés az időre a Pro causa judaica dolga.

Valahogyan tágabb munkaköre annak a törekvésnek, melyet a Hadi Archivum vállalt. Talán vállalná ennek érdemekben már is gazdag vezetősége ezt a munkát is, amely a magyar zsidóság elitjéből alakult országos bizottság támogatásával súlyban is nyerne.

Azt ajánlom, hogy a Hadi Archivum vezetősége a maga körében alkossa meg a magyar Pro causa judaica országos bizottságát.

Szerkesztő úrnak készséges híve
dr. *Pfeiffer Izsák*, sümegi rabbi.

Dr. Pfeiffer indítványát előterjesztettük a Magyar Zsidó Hadi Archivum nagyérdemű elnökének, tiszasülyi *Polnay* Jenő vezérigazgatónak, aki a tőle megszokott lelkesedéssel karolta fel az eszmét és természetesen a legnagyobb készséggel vesz részt a vezetése alatt álló országos bizottsággal együtt a Pro causa judaica munkájában is.

SHAKESPEARE ZSIDÓJA KITILTVA. A new-haveni iskolák, amint amerikai levelezőnk írja, kizárták a „Velencei kalmárt" és Lamb meséit. A közoktatási bizottság egy ülésének határozatával kitiltotta Shakespeare „Velencei kalmárját" valamint Lamb „Mesék Shakespeare-től" című könyvének használatát, míg az utóbbi oly kiadásban meg nem jelenik, mely a „Velencei kalmár"-t nem tartalmazza; a megokolás az, hogy az említett mű a zsidókat gúny tárgyává teszi és a középiskolába járók könnyen befolyásolhatók a téves impresszióra.

JÁSZAI MARI LEVELE. Kaptuk a következő levelet:

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

A napokban meglátogattam a mi nagyasszonyunkat, *Jászai* Marit és véletlenül megpillantottam az asztalán egy levelet dr. *Hevesi* Simonhoz, a mi nagy papunkhoz címezve. Kíváncsi érdeklődésemre a nagyasszony felbontotta a levelet és ideadta, hogy elolvassam, majd kérésemre azt is megengedte, hogy a levelet lemásoljam magamnak. Úgy vélem, hogy ez a levél igen értékes dokumentum és a benne megnyilatkozó elismerés tulajdonképen az egész zsidóságnak szól. A művésznő pedig, aki oly sokszor az elragadtatás és csodálat hangján beszélt előttem a *Mult és Jövő*ről, nem fogja rossz néven venni, hogy ezt a levélmásolatot igen tisztelt Szerkesztő úrhoz juttattam el.

Igaz tisztelettel és nagyrabecsüléssel híve
Prager Ferencné.

Íme Jászai Mari levele:

Nagyságos és főtisztelendő Hevesi Simon úrnak
mélységes tisztelettel.

Főtisztelendő doktor úr! 1916 július 23.

Kérem, engedje meg egy régi tisztelőjének, hogy a szokottnál is nagyobb elragadtatásának adjon kifejezést Ön iránt és hálával köszönje meg azt a mélységes gyönyörűséget, melyet a Háborús Almanach — 1916 — bevezető, fenségesen szárnyaló himnuszával neki szerzett! Főtisztelendő doktor úr! Mióta a háború belőlünk, a szívünk véréből, az agyunk erejéből él, — még így a lelkemhez nem szólt se buzdítás, se vigasztalás, mint az Ön szava.

Ezt a fenséges hangot megtalálni ebben a szörnyű chaoszban, melyben élünk, ebben a legnagyobb megpróbáltatásunkban, csak igazi, csak isten-küldte költő képes, még az is férfi-méltóságának teljes erejében.

Hódolattal kell meghajolnunk, hőseink mellett, azon férfiak előtt, akik nekünk ma világosságot gyujtanak és megtanítanak látni és irányítják, vezetik érzéseinket, mert ők mentenek meg bennünket a kétségbeeséstől!

Ön, főtisztelendő doktor úr, valóban ilyen vezérlő fénye ma a világ rettentő viharában vergődő hajónknak, aki lángoló hazaszeretetével tanít bennünket honmentő kötelességünkre, melyért mindnyájunk hálájára és hódolatára méltó.

Egy azon sok közül, akik vélem egyformán éreznek.

Mélységes tisztelettel
Jászai Mari.

EGY ZSIDÓ ORVOS érdekes régi versének kéziratát küldötte be hozzánk *Grünbaum* Mór beregszászi szeszgyári könyvelő. A verset néhai *N. Friedländer* Náthán deési orvos írta 1887-ben, 70 éves korában, abból az alkalomból, hogy egy Algazali nevű keresztény páciensénez hívták és az előszobában hallotta, hogy a páciens leánya kérdezte: „War der Jude schon hier?" Dr. Friedländer, aki az 1848-iki szabadságharcban is részt vett és nagy érdeme volt abban, hogy a nemzeti hadseregbe zsidók is beléphettek, önérzetes verset intézett a leányhoz, aki a krónikai feljegyzés szerint bocsánatot kért a doktortól, sőt ezentúl nagy tisztelője lett. A Magyar Zsidó Múzeumnak szánt versből bemutatunk néhány strófát az elejéről és a végéről:

Tausend Dank Dir, tausend Segen,
Dass Du Jude mich genannt!
Was ist an „Doktor" mir gelegen,
Wenn Du nur den „Jud" erkannt.

Jenen kann man sich verschaffen,
Durch Geld und Schule gar so leicht,
Auch leere Schädel, junge Laffen
Haben oft ihn schon erreicht.

Diesen kann nur jener tragen,
Der direkt von Jakob stammt,
Und in den ersten Lebenstagen
Die blutige Taufe überstand.

Jener schützt vor Aberglauben,
Vor Götzendienst den Träger nicht,
Dieser heisst den reinsten Glauben
An einen Gott, an Lieb' und Pflicht.

— — — — — — — — — — —

Willst Du kennen reine Sitten,
Und bewundern häuslich Glück,
Lass in armen Judenhütten
Prüfend weilen deinen Blick.

Wo von Glaubensband umschlungen
Alle Glieder die Liebe eint,
Wohin noch Untreu nicht gedrungen
Und die Trunksucht nie erscheint.

Wo an Festen manche Stunde
Betend man im Tempel weilt,
Und sich den Bissen spart vom Munde,
Bis das kranke Kind geheilt.

Wo der Arme Milde findet,
Und die Not ein fühlend Herz,
Wo das Wort den Mann noch bindet
Und der Schwur kein blöder Scherz.

Wo das Kind die Eltern ehret,
Sie im Alter pflegt und nährt,
Wo man Kinder sanft belehret,
Schimpf und Fluch nur selten hört.

Der Titel Jude, den wir führen,
Bedeutet mehr als Fürst und Lord,
Manche Tugend muss den zieren,
Der „Jud" sein will in Tat und Wort.

Darum, Fräulein, lass dir danken,
Dass Du Jude mich genannt,
Völker schwinden, Throne schwanken,
Doch der „Jude" hat Bestand!

Und lass' mich etwas dir vertrauen,
Doch beleidigen sollst dich nicht,
Kann man was auf Namen bauen
Und auf die Züge im Gesicht.

So bist Du Jüdin, trotz der Taufe,
Und dein Ahn war Jude, wie ich,
Der einst in Spanien im Zeitlaufe
Durch ein Wort dem Tod entwich.

Az Algazali-család ugyanis valószínűleg Spanyolországból származik, ahol az ősük az inkvizició idejében kényszerből kikeresztelkedtek.

A MAGYAR ZSIDÓ MÚZEUM RÉSZÉRE a következő értékes ajándékokat küldötték be hozzánk: *Györgyi* Kálmán a magyar iparművészeti társulat igazgatója egy régi Misenichnesz táblát magyar motivumú érdekes illusztrációkkal. *Gedő* Lipót festőművész dr. Bródy Henrik magyar származásu prágai főrabbinak szénrajzú portréját. Az *aradi* izr. hitközség néhai *Chorin* Áron rabbi síremlékén elhelyezett szobrának képmását, továbbá dr. *Rosenberg* Sándor néhai aradi rabbi síremlékének fényképeit. Ugyancsak Aradról küldötte be *Hajós* Árpádné néhai Dániel *Steinschneidernek*, a Dániel *Prossnitz* név alatt ismeretes híres pozsonyi rabbinak portréját. *Gestettner* Izidor Csornáról a tiszaeszlári pörnek eredeti vádiratát, Kornis törvényszéki elnök aláírásával és a tiszaeszlári községi pecséttel ellátva. Végül *Weisz* Ábrahám nagyborosnyói kántor egy általa készített pompás Mizrah-táblát. Az értékes műtárgyakat alkalomadtán bemutatjuk olvasóinknak.

HERZL-ÜNNEPÉLY TEMESVÁROTT. A temesvári „Hatikva" cionista egyesület tammusz hó 20-ikán dr. Herzl Tivadar halálának 14-ik évfordulóján a temesvár-belvárosi hitközség dísztermében fényesen sikerült emlékünnepélyt rendezett. *Vermes* Ernő, az egyesület elnöke örömmel üdvözölte az alkalmat, amidőn Temesvár három hitközségre szakadt zsidósága elsőízben együtt ünnepel, kiemelvén, hogy a Herzl által új életre ébresztett ideál mégis csak az egyetlen út, amelyen a zsidóság minden pártárnyalata találkozhatik és tényleg találkozik. *Bató* Lajos ünnepi szónoklatában vázolta a nagy különbséget a Herzl előtti idő letargiája és a ma elevenen lüktető zsidó élete között. Ezután dr. Tomaschoff Bertalan Morris Rosenfeld „Zsidó májusát" adta elő Beregi Ármin fordításában. Végül *Neubauer* Vilmos művészi produkcióját „Eli Ciont" és még néhány gyönyörűen szép héber dalt énekelt az ünnepélyre szervezett énekkar. Az ünnepélyen Temesvár elitje vett részt. Utána kedélyes kommerszre gyűlt össze a közönség, amelyet dr. *Jordán* Viktor vezetett. Az ifjúság új zsidó deákdalokat énekelt. *Purjusz* Mariska pedig a temesvári leányok lelkesedését tolmácsolta néhány ügyes és bájos szóval.

A VÁGÚJHELYI ZSIDÓ IZR. FŐREÁLISKOLÁNAK most jelent meg az 54-ik Értesítője. Amikor Magyarország száz meg száz hitközségének még korszerű elemi iskolája sem volt, Vágújhely már zsidó alreáliskolájára lehetett büszke. 54 évvel ezelőtt kicsi kezdetből kiindulva nőtt-nőtt, új meg új nemzedékeket nevelt és folyton gyarapodott jó hírben, tekintélyben ez az intézet. Négy évvel ezelőtt az intézet ötvenéves jubileuma alkalmával, aktuálissá lett a felső tagozat kiépítése is. Bízva a kormány kilátásba helyezett nagyobb támogatásában és a kultúra iránt érdeklődők segítségében, az izr. hitközség 1913 szeptemberében megnyitotta az V. osztalyt és ezzel megindult a főreáliskolává való fejlődés folyamata. Közbejött a világháború. A kormány a támogatást nem fokozta. A vágújhelyiek érezték azonban, hogy az ősök szellemének tartoznak azzal, hogy még így is tovább menjenek a megkezdett úton. Legyőzve a sok-sok nehézségeket, eljutottak odáig, hogy a koronát tehetik fel a műre: az idén megnyílik a főreáliskola VIII. osztálya.

Sem a felsőbb tanügyi hatóság, de meg a hitközség vezetőinek önérzete sem engedi meg, hogy az országnak első és egyetlen teljes zsidó középiskolája tovább is a régi szűkös viszonyok között, részben bérházban elhelyezve húzódjék meg. A tél elején Vágújhelyen járt Boncz Ödön min. tanácsos, hogy személyesen győződjék meg az intézet állapotáról. Ez a látogatás inkább a jövőnek szólt, mint a jelennek. Azért megnézte alaposan a város minden telkét, amely egy új intézet felépítésénél tekintetbe jöhet. A legszebbet, a neki legmegfelelőbbet megvette a hitközség közel 30,000 koronáért. A költségek nagy részét persze át kell hárítani magánemberek jótékonyságára, azért az intézet támogatására alapított Vágújhelyi Magyar Izr. Középiskolai Egyesület felhívással fordult az ország és a külföld nagy városaiban elszórtan élő vágújhelyiek-

Múlt és Jövő
1916. sept.

igaza van annak a német tudósnak, aki szerint a középkori szerzetesek tömegesen gyártották az efajta, hamis lobogó alatt futó irodalmi műveket. Az a nézet viszont, amelyet *Hardouin* francia jezusita hangoztatott a tizenhetedik század utolsó évéiben, amely szerint *„a klasszikus kor minden alkotása — Plinius, Horatius és Vergilius néhány munkája kivételével — közönséges szerzetesi hamisítvány"*: ez a nézet már erősen túlzott, bár Hardouin a legnagyobb határozottsággal beszél a tizenharmadik században virágzó „hamisítási nagyiparról", amelynek szervezője és legfőbb irányítója bizonyos *Severus Archontius* lett volna.

Ennél sokkal kézenfekvőbb az a sors, amely az ú. n. *aesopusi meséknek* jutott ki osztályrészül. Ezek a mesék tudvalevőleg a mai napig mint eredeti alkotások forognak közkézen, bár már régesrégen megállapították a kétségtelen misztifikációt. Másrészről az is igaz, hogy arról a *Babrius* nevű költőről, akinek ezeket a kis történeteket tulajdonítják, azt sem tudja senki, hogy mikor élt és milyen műveket alkotott.

Az újabb időkben mind gyakrabban üti fel fejét a más neve alatt felbukkanó irodalmi munka. Aránylag legnehezebb a misztifikátorok helyzete Németországban: a német alaposság rendszerint egészen rövid idő leforgása alatt lerántja a leplet a hamisításokról. Az Ossian-dalokon kívül mindössze talán csak három komolyabb esetet jegyezhetünk tehát fel a német irodalom történetéből. Az egyik Friedrich *Wagenfeld* göttingeni diák nevéhez fűződik, aki Eusebius „Evangelica Praeparatio" c. művében néhány utalást talált a föniciai Sanchuniathon elkallódott történelmi munkájára. A derék diák „megtalálta" az elveszett kilenc kötetet, titokzatos históriát tálalt fel bizonyos Don Juan de Pereiro nevű portugál állampolgárról, aki egy pontosan megjelölt helyen levő — kolostorban bukkant rá a munka görög fordítására. A komoly orientalisták egész sora felült ennek a „szenzációnak", míg azután egy lübecki tudós ki nem derítette, hogy *az egész históriából egyetlen szó sem igaz:* sem az a bizonyos kolostor, sem Don Pereiro nem volt a világon és a Sanchuniathon-féle kézirat is a mesék világába tartozik. Máig sem sikerült megállapítani, hogy a fiatal diáknak mi volt a célja ezzel az egész dologgal. A másik ismertebb német hamisító Herrmann *Kyrieleis*, aki fogyatékos szellemi képességei ellenére kitünően értett *Luther írásának utánzásához.* Egész tömeg régi könyvet látott el ilyesformán „eredeti Luther-széljegyzetekkel"; ezek közül három kötet ma is megtekinthető a berlini bűnügyi múzeumban. Végül pedig Wilibald *Alexis* neve érdemel megemlítést, aki mintegy száz esztendővel ezelőtt — *Walter Scott-regényt publikált.* A regénynek „Walladmor" volt a címe és szinte hihetetlen, hogy — *angol fordításban is megjelent, mint Walter Scott eredeti munkája.* Wilibald Alexis azonban egyáltalán nem jóindulatú ember: a könyvhöz utószót illesztett, amelyben elmondja, hogy rettenetes nehézségekkel kellett megküzdenie a regény fordítása közben: összevisszaságban, korrigálatlanul kapta egy edinburghi nyomdától az „eredetit" és így az értelemre és összefüggésre való tekintet nélkül kellett a fordítást elkészítenie. Amint látjuk, Alexis elég bátor embernek mutatkozik . . .

Angliában az irodalmi misztifikációra számos példát találunk. Ilyen a „formosai" Psalmanazar 1704-ben megjelent munkája állítólagos hazája történetéről és ilyen az a Thomas Chatterton nevű fiatalember, akit egy híres kritikus „Shakespeare óta a legnagyobb angol zseninek" nevezett és aki bizonyos Rowley szerzetes neve alatt kiváló költeményeket tett közzé. Rendkívül érdekes Lauder skót tanítónak az esete is, aki nem kevesebbet akart, mint Miltonról a plágiumot kimutatni és ezért *egy latin munkába különböző részeket csempészett, amelyek az Elveszett paradicsom fordításai voltak.* Hasonlóképen kedves hamisítást eszelt ki W. H. Ireland, egy könyvkereskedő

Literatura. VI. évf. 1931. 1. sz.

húszesztendős fia, aki az üzlet pincéjében — *ismeretlen Shakespeare-drámát fedezett fel.* Még a szakértői is elhitték ezt a mesét, sőt a Drury Lane Theatre 1796-ban elő is adta a szindarabot, amely azonban „a nagynevű szerző" ellenére csúfosan megbukott.

Számtalan példát lehetne még felsorakoztatnunk az irodalmi misztifikáció eseteire; ez alkalommal azonban még csak két francia történetről essék szó. Az egyik Prosper *Mérimée* nevéhez fűződik, aki később önmagát leplezte le: illyriai útra készült, azonban hiányzott az ehhez szükséges pénze. Igy azután elhatározta, hogy először kiadja „úti élményeit" és az így megkeresett honoráriumból indul majd útjára. A kisérlet sikerrel járt, amit legjobban az bizonyít, hogy maga Puskin fordított le 15 kiválasztott „valódi illyr" költeményt Merimée könyvéből.

Sokkal bonyolultabbak a *Samson* párizsi hóhér emlékirataihoz füződő események. Balzac annak idején „Monsieur de Paris" címmel kiadta Samson állítólagos emlékiratait, a turpisság azonban csakhamar kiderült, mire 1863-ban megjelentek a „valódi" emlékiratok. Kiadójuk a „dinasztia" utolsó tagja, Henry Samson volt, aki ezen a könyvön igen sokat keresett. Csak évtizedekkel később derült azután ki, hogy *ezek az emlékiratok is hamisítványok voltak*, szerzőjük pedig d'Olbrent hirlapiró, aki az elszegényedett és lezüllött Samsonnak e hallgatásért — harmincezer frankot fizetett.

Amint tehát a fentiekből látszik, néha nem is olyan rossz üzlet, ha az ember nem a saját neve alatt adja ki irodalmi remekműveit . . .

Gedő Lipót, a magyar Poulbot.

Előljáróba mondjuk el, hogy Poulbot az a párizsi rajzolóművész, aki felfedezte a világ és a művészet számára a kis montmartrei uccakölyköket, a *gosse*-okat, akiket a nép szája immár évek óta *petits poulbots*-nak nevez felfedezőjük és megörökítőjük tiszteletére. A párizsi *gamin* lelke mélyére nem világított senki olyan fénnyel, mint ez a művész, aki a gyerekélet minden legkisebb titkát elleste, leleplezte és ezer meg ezer rajz szárnyán a köztudatba vitte. De nem a világtól elvonatkozott művész elefántcsonttornyából figyelte ezeket a kölyköket, hanem a társadalmi kritikus érzékeny szívével vette ceruzája hegyére a *poulbot*-kat: rajzaival elért és napról-napra jelentékenyebb jövedelmének tetemes részét arra költötte, hogy a montmartre-i ucca kölykeinek szociális helyzetén javítson. A párizsi írói és művészvilág szokása szerint önnálló „montmartre-i köztársaságot" alapított, amelynek elsősorban az a hivatása, hogy gondoskodjék a szegény nép gyermekei sorsának javulásáról. Az ehhez szükséges pénzt Poulbot rajzai agitálják össze a vagyonosabb polgárság soraiban . . .

*

Gedő Lipótot vicces, szatirikus rajzaiból ismeri a magyar közönség. A magyar vicclapoknak, a *Fidibusz*nak, a *Borsszem Jankó*nak, a Braun Sándor-féle *Figaró*nak évtizedek óta kedvelt munkatársa ez a turkevei születésű karikaturista, akinek egy időben Bécsben önálló vicclapja is volt, a *Servus*. Még a háború előtt jelent meg egy kollektiv karikatura-gyűjteménye: „Száz színész egy sorba . . ", s ezen, a közönség által talán legkönnyebben ellenőrizhető, mert szüntelenül a nyilvánosság előtt szereplő portré-anyagon mutatta meg, hogy az arc és a lélek karakterének diabolikus erejű ismerője, aki a ceruzája hegyével analizál, gyóntat, itél, büntet, javít, igazságot oszt, dicsér, halhatatlanná tesz és öl. (A magyar közélet nyugtalanítására közölhetjük,

Literatura VI. évf. 1931. 1. sz.

Manneken piss . . . (Gedő Lipót rajza.)

hogy ezidő szerint is dolgozik egy újabb karikatura-köteten, mint ahogy a lefolyt évtizedben megjelent egy-egy ilyen gyűjteménye Ausztria, Csehszlovákia és Jugoszlávia prominens embereiről).

A karikaturista nem lesz, hanem születik. Csakhogy ezt igen sok, úgynevezett „karikaturistánk" félreérti, nem tanulja meg mestersége abécéjét s mint ahogy a magyar zenei életnek rákfenéje a sok „naturalista"-zongorabajnok, épúgy a magyar grafika terén is elduvasodtak a „naturalista"-rajzolók, akiknek minden ceruzavonásán megérzik a technika szegénysége, a művészi és gondolatbeli tehetetlenség. Gedő ellenben Ferenczy Károlynál járta ki a művészi alkotás magasiskoláját s így nem csoda, hogy amikor 1914-ben, 27 éves korában rendezte a Művészházban első gyűjteményes kiállítását, a nyilvánosság nyomban felfigyelt Gedő Lipót fölényes rajztudására, a krokijaiban jelentkező elmeélre és a szinte franciás könnyedségre, amely a konturok és a foltok szimpla játékával bravurosan oldja meg a legnehezebb grafikai problémákat is.

A nagyszerűen lendülő pályán — mint annyi másén — a világháború nehéz törést okozott: Gedő kiment a frontra s csak 1916-ban került újra haza, munkaasztala mellé. Mintahogy a nagy spanyol szatirikusból, Goyából a háború kiajzotta a *Los desastros de la Guerra*-sorozatot, úgy Gedő is ráeszmélt szíve intuiciójával a világháború legbelsőbb értelmére: a megoldatlan és mind fenyegetőbb szociális kérdésre, amelyet a szatíra gyűjtő- és gyújtólencséjén keresztül torzit fel a kortársak számára. Jelentőségét felismerik a külföldön: az Ullstein még 1917-ben meghívja illusztrátornak, 1923-tól kezdve a bécsi Stunde appreciált munkatársa s 1925-ben Bécsben, a Neue Gallerieben nagysikerű kiállítása van. Aztán hazakerül és — itt is erős szociális érzéke jelentkezik — 1930-ban megalapítja a Rajzolóművészek Társaságát, amely persze már rövidesen más irányok felé halad. Legutóbb a Fészekben rendezett kiállítása aztán egészen új oldalról mutatta be Gedő Lipótot: szerencsés ötlettel felfedezte a pesti uccakölyköt, a poulbot-k pesti kollégáit, akiket a helyi argot *srác* néven ismer. Ahogy Molnár Ferenc az irodalom számára örökítette meg a kültelki gyerek figuráját a Pál-uccai fiukban, úgy Gedő Lipót a rajzoló ón művészetével tette és teszi halhatatlanná a pesti srácot, aki — ha a jelek nem csalnak — Gedő ceruzájával világhódító körutra indul, ahogy erről lejebb beszámolunk.

*

— Milyen úton jutott el Ön a *Fidibusz* kacagó kosonériáitól a pesti srácok mély pszihológiájú, a szív könyörületességéből fakadó krokijaig?

— Nem egészen egyszerű a válasz erre a kérdésre, mert egy kicsit komplikálódik a világégéssel, a régi értékek teljes átértékelésével. Hiszen bizonyos az, hogy a *srácok* gyökerei már megakadtak bennem a háború előtt is. Fiatal rajztanár voltam a főváros szolgálatában, s éppen mint fiatalembert, rendszerint a legkültelkibb iskolákhoz osztottak be: Kőbányára, Angyalföldre, Óbudára, az Istenhegyre. Hát itt ismerkedtem meg először a pesti gaminnel. Szabadidőmben naphosszat csavarogtam elhagyott dülőkön, deszkakerítések alatt — ezt a szokásomat máig megőriztem, — kezemben a vázlatkönyvem s ahol rábukkantam egy-egy ilyen gyerekcsoportra, nyomban feljegyeztem egy-egy jellegzetes attitüdöt, a gyereklélek pszihologiájára nézve karakterisztikus mozdulatot. Igy történt aztán, hogy a *Pesti Napló* még a háború alatt megbízott egy gyerekrovat írásával és illusztrálásával. Ezóta van az, hogy — mint amiképen Munkácsy Mihály minden egyes vásznán feltünik az anya a gyermekével — nálam is a gyermek, közelebbről a pesti, s még közelebbről a kültelki gyerek, vulgo *srác*, került alkotásaim centrumába. Itt élem ki művészi-önmagamat, azt az én-emet, amelynek kifejlésére másként nem jut módom és alkalmam.

Ha a Literaturában hirdető cégeknél vásárol, hivatkozzék a Literaturára!

Literatura VI. cif. 1931. 1. 17.

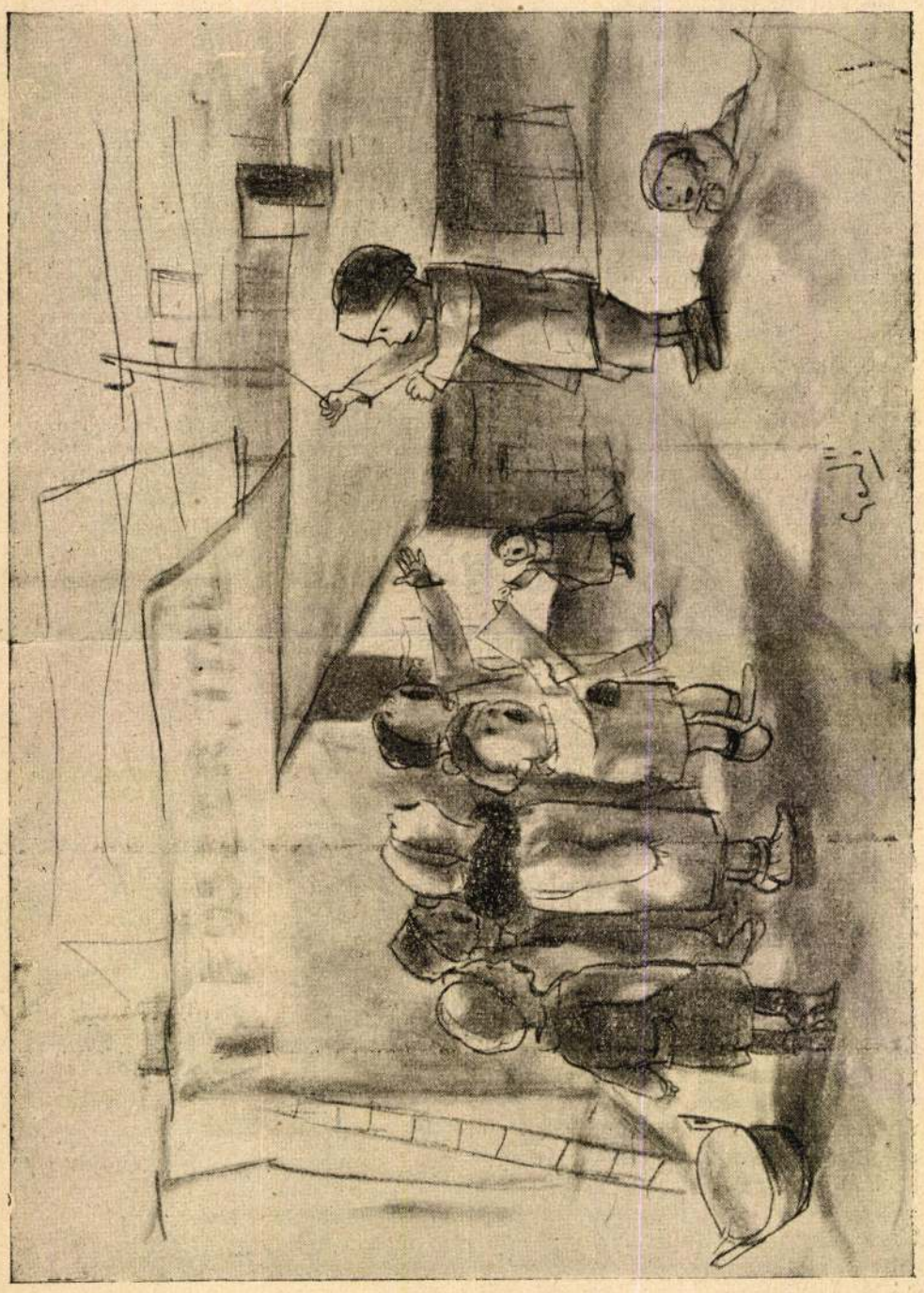

(Gedő Lipót rajza.)

Gyermekszinfónia.

— Hogy érti ezt?

— Ugy hogy minden idegszálamon keresztül érzem azt, hogy a mai kornak sokkal inkább, mint valaha, szüksége lenne egy Hogarth-re, Daumier-re vagy Gavarnira, aki a torzkép tükrében mutatná meg kortársainak a gyilkos *tat twam asi*-t, hogy így a kacajon keresztül dolgozzék az Élet megjavításán, az Ember kifejlésén. Sajnos, a körülmények nem alkalmasak sem a politikai, sem a társadalompolitikai kritikára. Ennek megint sok minden oka van. Az egyik az, hogy a háború után világszerte olyan politikai rendszerek kerültek felül — Párizstól Moszkváig és Berlintől Rómáig —, amelyek rendkívül érzékenyek a kritikának még a karikaturában megnyilvánuló legenyhébb formájával szemben is. A politikai karikatura tehát, amelynek pedig nálunk Jankó, Faragó és Bér óta nagy és szép hagyományai voltak, egyelőre meghalt. Az érzékenykedésnek olyan miliőjében, amelyben parfümgyárosok, tanárok, fogászok perlik az irókat és színműirókat azért, mert tisztes céhjük egyik vagy másik figuráját nem éppen előnyös színben vitték színre, ilyen lelki miliőben egy Molière vagy egy Shakespeare is hallgatásra kényszerülne, nehogy az orvosok vagy a királyok szakegylete vigye biró elé megsértett kari becsületét.

— A másik jelentős tényezője annak, hogy ma még a rajzolóművész sem élheti ki az önnön egyéniségét a nyilvánosság elé kerülő munkáiban, abban rejlik, hogy a lapvállalatok tőkés érdekeltségekké alakultak át, akiknek diktandója alatt a művész nem saját inspirációját, hanem a lapérdeket kénytelen képviselni, ha meg akar élni. Hányszor esett meg velem az utóbbi időkben, hogy „magasabb parancsra" olyan embert kellett rajzaimmal megtámadnom, aki egyébként jóemberem vagy éppen barátom. Hát bizony szomorú fejezete ez a mai művészéletnek, amelyről talán még csak az ujsagirók tudnának hasonló dalokat mondani.

— Igy történt aztán, hogy teremtettem magamnak egy imaginárius világot, a *srác* világát. Ugy vagyok ezzel valahogy, mint Swift, a nagy angol pamfletíró. Emlékezzék csak rá, hogy az is kénytelen volt a toryk szolgálatában legjobb whig-párti barátai ellen irogatni. S amikor aztán kifáradt ebben a lélekölő harcban, akkor elmenekült Gulliver világába: a gyerek száján mondotta el mindazt, aminek elmondására lelkiismerete unszolta. Vagy hogy modernebb hasonlattal éljek: ahogy Chaplin a kis Jackie játékával mondatja el azt a társadalomkritikáját, amelyet máskülönben nem fogadna a sokfejű szörnyeteg, a közönség.

— Persze, nem mindig és mindenkor vezet ez a kritikai tendencia. Sőt azt mondhatnám, hogy gyerekrajzaim legnagyobb része egyáltalán nem áll bármely irányzat vagy célzat szolgálatában. Egyszerűen objektiv pillanatfelvételek, mint ahogy a Murillo különböző gyerekképei azok. Talán csak éppen, hogy témájukban mások. A makkaroni-zabálás nem feltétlen témája annak a gyereknemzedéknek, amely Wedekind és Freud korában lézeng az uccákon. És egészen bizonyos az, hogy a spanyol és olasz rokoko uccakölykeinek egészen más lelkivilága volt, mint az autó, a repülőgép, a 30 és feles és a népszövetség kora gosse-ainak. És ez a meggondolás csiholt ki belőlem olyan marctwaini ötletet, amelynek szárnyán a pesti srác valószínüleg rövidesen világkörüli útra indul. A Miki- és más hasonló rajzolt-filmek mintájára elhatároztam, hogy a *srácról* készítek sorozatos rajzolt-filmeket — már meg is egyeztem egy filmvállalattal — s ezeknek a sorozatoknak a srác lesz a főhőse: egy újabb Gulliver, vagy — ha úgy tetszik — egy gyerek-Szindbád, aki tágranyilt gyerekszemével furcsálja majd a tengersok felnőttnek érthetetlen és veszedelmes — gyerekeskedéseit, háborusdiját, egyesületesdijét és más apró és gonosz játékát . . .

A pesti srác tehát elindul világhódító körútra...

EINLADUNG

KOLLEKTIVAUSSTELLUNG

L. GEDŐ

in der

GALERIE FÜR MODERNE UND ANTIKE KUNST

R. LECHNER (Wilh. Müller)

I., Graben 31

Kgy.

Elek Artúr úrnak

Budapest

Vilmos-császár út 34

az „Ujság" szerkesztősége

Gedő Lipót

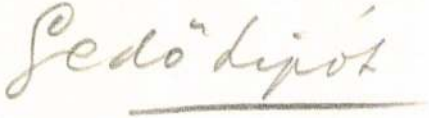

pangó álarcot, mely az embert jellemzi és azt azonnal kiemelni; felbontani hangsúlyozás által, egyensúlyt megsemmisíteni kiemeléssel, megmerevíteni egy arcvonást, mely egyenesen hajlamos a megmerevedésre, ez a karikatúrarajzoló titka. Ezt a titkos fintort, mely ott bujkál az arcvonások közt, meglátni, kiemelni, mindent erre az egyre visszavezetni, ez a karikatúrarajzoló feladata. Szeme erre a torzításra való vadászásra van beállítva, Kiss József ezt felismerte, mikor énekelte: „Van oly pillanat minden ember életében, mikor kiül arcára mind a torzvonás. Ami kendőzött, rejtett konokul, a lágyság leple róla im lehull . . .“ Egy pillanatra, de ez elég, hogy a karikatúrarajzoló rácsapjon, mint a kánya, s emberünk le van leplezve, megismerjük élete titkát, tehetetlenül, szinte élettelen merevségében áll, vagy vergődik, vagy sivalkodik előttünk, mi pedig nevetünk rajta. Ezzel, mint Bergson kimutatta, megbüntetjük, de Gedő nem kegyetlen, mint Goya vagy Daumier, nem részletező, mint Hogarth, nem egyszerűsítő, mint Caran d'Ache, vagy Forain. Gedőben sok az emberi részvét, ő játékos kedvességgel emeli ki emberi formái, főleg arcformái mögött a lappangó titkok legjellegzetesebbikét, de a titkok kutatásában felületen marad, a kegyetlen torzító tükörrel nem él, megértjük ötleteit s elmosolyodunk. Gedőt karikatúráiért nem fogják börtönbe zárni, mint egy japán mikádó tette a karikatúráját rajzoló művészszel, ellenkezőleg, a Szinyei Társaság feléje nyujtja a Zichy Mihály grafikai díjat.

PÁRIS. A Louvre termeinek átalakítási és gyüjteményeinek átrendezési munkálatai befejezés előtt állanak: különösen fontos és jelentős változások mutatkoznak a középkor és a renaissance szobrászati gyüjteményeiben. Az érdekes munkálatok részletes ismertetésére még visszatérünk.

PÁRIS. A Louvre az utolsó hetekben ismét gazdagodott néhány fontos művészeti alkotással, amelyek közül Baroccio Grisaille-kompozíciója, Largillière nagy képe: Mózes feltalálása és Chassèriau három festménye — két önarckép és fivérének portrait-ja — a legkiemelkedőbb darabok.

PÁRIS. A Nemzeti Múzeumok ez évben is folytatni óhajtják azt az Orangerieben rendezett nagyszabású kiállítások sorozatát. A most nyitvalevő Hubert Robert-kiállítás után Daumier művészetének bemutatása, majd egy Lafayette-emlékkiállítás és a XVII. századi francia realista festők kiállítása következik. Tervbe vették egy Cézanne-emlékkiállítás és a primitív francia festészet összefoglaló bemutatását is.

PÁRIS. A Musée du Jeu de Paume-ban, ahol tudvalevőleg a külföldi modern művészet alkotásait őrzik, megnyitottak egy új termet, amely élő kínai festők alkotásainak van szentelve. Kína modern művészei először kaptak helyet európai múzeumban. Ugyanekkor egy másik teremben kiállították a Musée du Jeu de Paume új szerzeményeit is.

Gedő Lipót 2

Legnyább művein Goya, Velasquez és Rembrandt befolyása érzik, s művein a Klasszikus kompozíciót a plan ~~ein~~ eredményeivel akarja önzetlenül apcsolni.

Legnyabb jelentekenyebb olajfestnyei: Énekló barát (1920), Nomádok (1920), Három Királyok (1919). Grafikai munkái kiszűrt a Koronázási albumban, 1920. Szűr szinesz egy sorban Amicus kiadásaban egy arckép karrikatúrákkal. Bécsi tartozkodása alatt 1923-ban megindítottes Servus c. elelapot, melynek önzes rajzait o kiszítette.

Szána jelent meg s meghek.

Saját közlése.

Pevnyige Bottes asztalkendők II. 21, 22

Körül Korok II. 22, 23

1904. július 13. 342

Karinthy Józsefnek: értesíttetik, hogy a lánya, Karinthy Elza által Réfzitett 3 festmény másolat meg nem vásárolható s másolásokra megbízás nem adatik (402/1904.)

Gedő Lipót

* 1887 okt. 5. Turkeve (Szolnok m.) Abpesti képzőmin. főiskolában 1907–1909 Francz Károlyt vezetése alatt. ~~Azután~~ tanult. München ben dolgozott önállóan kezdett festeni azután

1909–14. ig Budapesten önállóan dolgozott s 14 tavaszán a Művészházban gyűjt. kiállítása volt. 1914–16-ig mint katona Prágában szolgált és sokat dolgozott. Mint grafikus rajzoló Prager Tagblatt munkatársa volt. 1915-ben Prágában kollektív. kiállítása volt. 1916-~~ban~~ végén Budapestre jött s itt 1921. nyiverzi munkája mellett fővlapok, kül. a Pesti Napló számára dolgozott. 1921. Berlinben töltött egy fél évet, mely idő alatt az Ullstein kiadó vállalat lapjai részére illusztrációkat készített. Fél év mulva Bpestre jött és két havi itthon tartóz-

Kodás után a ~~B~~ beisi Die Stunde c. lap hivta meg, munkatársául. ~~A~~ E lap devén ismert rajzoló lett Beisben s ez. idő alatt kiadott ez 100 kiszéleti fejfint ábrázoló nagy Albumot (Köpfe aus der österr. Finanz- und Industriewelt ~~Welt~~. Wien, 1923.) 1923. Prágába ment s ugyanott megjelentette ezt a munkát a csch vezető fejfiak arcképeivel (Köpfe aus der ~~ö~~ tschechoslovakischen Finanz- und Industriewelt ~~Welt~~ Praga 1924.) Visszajött Gyulára, hol öt hónapot töltött s az itt került festnegeit 1925 elején Beisben kollektív kiall. keretében mutatja be. Eleinte Manet hatása alatt a francia ~~a~~ impresszionizmus szellemében dolgozott, utóbb a formai problémák foglalkoztatták és tisztán a festői hatások

Szuszanda

c. Könnyvezemlő 1904. évfi III. füzete 1904 X 28

Gedő Lipót

Akt-kompozició, akv.

Helikon III. kiállitása. 1922. ápr. lo 1.

Gedő Lipót
112. grafika

Helikon III. kiállitása. 1922. ápr. 24 1.

Gedő Lipót

Éneklő barát

Munkácsy-Céh I. kiállítása. Neuz. Szal. 1928. nov.

19 l.

Gedő L.
A Cafe Astoriából

Alkotás Müvészház. III. Modern grafika. Bp. 1923.
4 l.

Története: Épült a Luchkovits-
család számára a XVIII. században.

Áll még?

rea De
Megye
Iroda
R.k.p
A
bából
Kösz
Luchk
Jelle
Külse
téglé
lábaz
kettő
rizal
ritmu
K
hátsó
öt fe
nác,
nyas

Gedő Lipót

Izsák áldása, rézk.

Magy. művészek rézk. kiáll. katalógus. Aurora. 1922.

MDK

Gedő Lipót

Jób, rézk.
Sába királynője, "

Magy. művészek rézk. kiáll. Katalógus. Aurora.
1922.

MDK

Gedő Lipót
Levétel a keresztről, rézk.
Bibliai kompozició, "
Illés próféta, "

Magy. művészek rézk. kiáll. Katalógus. Aurora. 1922.

MDK

Gedő Lipót
Mózes, rézk.
Tékozló fiu, "

Magy. művészek rézk. kiáll. Katalógus. Aurora. 1922.

MDK

Gedő Lipót festőmüv. VIII.József-krt 16. Savoy-szálló

Plakátfestők, reklámgrafikusok.

Reklámélet 1929. II.évf.12.sz. 1o l.

MDK

Gedő Lipót

Akt-kompozició, akv.

Helikon 3. kiáll. 1922. ápr. lo l.

MDK

Gedő Lipót
grafika

Helikon 3. kiáll. 1922. ápr. 24 1.

Gedő Lipót festő

MDK

A Műbarát. 1922. II. 2o5 l.

Gedő Lipót
Énekpróba
Strácok

Ernst-Museum CXXXI./jubiláris/ kiállítás.
1992. május. 22 l.

MDK

Gedő Lipót

Kép Csók Istvánnal, temp.
Kép Kernstok Károlyról, paszt.
Kép Herman Lipótról, paszt.
Városrészlet, vizf.
Lokáljelenet, olaj

Pásl László Társ. jub. kiáll. N.Szal. 1934. nov.
lo 1.

Gedő Lipót

1913. apr. - máj. kicill -
Nemzeti balon
Önarckép, olaj. 500. —

L'Ecluse h. n. III. 121, 122.

Gedő Lipót

1913. zsúrimentes kiáll-
Műveszhaz.

Ferde orru ember, olgf. 500.-

Önarckeji, olgf. 500.-

~~Amsterdam~~ ~~III. 161, 192.~~

Gedő Lipót

festő

koll. kiáll. Művészház
1914.

Katalogusa könyv-
táramban

Gedő János
festő

1914-ben Budapesten Nagy
István és Gedő János festőművé-
szekkel rendezett kiállítást.

Hans Loew: Nagy István festészetének kezdetei.
Korunk, Kolozsvár 1958 XVII. 232.

MDK

Gedő L., festő.

A Café Astoriából

Alk. - Szüvész hász. - III Modern Grafika. - Bp. 1923 - 4. l.

M.D.K.

Gedő Lipót

Tréfás rajza a "Kis notesz" c. rovat illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1937. febr. 14-2o. XXVII. évf. 8. sz. 78. lap.

MDK

Gedő Lajos, grafikus-festő.

112.

A „Helikon" kiáll.-i. III. Kiáll. 1922 Április

Jegyz. 24. l.

MDK

Gedő "Lipót festő".
Akt-kompozíció. Aquarell.

A „Helikon" kiáll. – i. VII. kiáll. 1922 április
Jegyz. 10. l.

M.D.K.

Gedő Lipót
Grafikus

Méltatás.

Magyar Nemzet, 1959. nov. 17.
Könyvespolc

MDK

Gedő Lipót

Velencei Biennale, 1932. 308. l.

MDK

Gedő Lipót

gyermekkarikaturák

Nagy. ujságrajzolóművészek kiáll. N.Szal.-ban

Budapesti Hirlap, 1931. dec. 2e.

Gedő Lipót

"Kerti munkások" és "A füttyművész" c. művei
a Munkácsy-céh kiáll.-án.

P.H.935.III.31.

Gedő Lipót

festőművész

Munkácsy-céh kiállítása - Ernst Múzeumban - képével szerepel.

Magyarország
1930.Xi.9.

Gedő Lipót

Karukaturái, az Iparműv.Társ.tav.kiáll.-án.

M.H.934.V.18.

Gedő Lipót

Alkotása szerepel a Tamás Galéria magy.grafikai kiáll.-án.

N.U.934.XII.15.

Gedő Lipót

festőművész

Munkácsy-féle kiállításon Ernst Múzeumban - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1930.Ki.12.

Gedő Lipót

festőművész

A Munkácsy-céh műtárgysorsolásán kisorsoltak képét.

Esti Kurir
1930.XI.25.

Gedő Lipót

festőművész

Munkácsy-cék kiállítása - Ernst Museumban - képével szerepel. A torzrajz könnyed vonalai helyett most Éneklő barátok cimen egy igen komoly festményt állitott ki.

Magyarság
1930. VI.9.

Gedő

festőművész

Munkácsy-céh kiállitása - Ernst Museumban - képével szerepel.

Magyar Hirlap
1930.XI.9.

Gedő Lipót

festőművész

Munkácsy - cén kiállitása - az Ernst Muzeumban - képével szerepel. Egyszerü és széles előadásu önarc-képével.

Ujság
1930.XI.9.

Gedő

Szerepelt a Munkácsy-céh kiáll.-án.

N.U.935.III.31.

Gedő Lipót

Alkotásával szerepel a Munkácsy-céh kiáll.-án.

Újság, 935. III. 30.

Gedő Lipót

"Füttyművész" c. műve a Munkácsy-céh VIII. kiáll.-án.

Az Est, 935.III.31.

Gedő Lipót

festőművész

Munkácsy - céh kiállításon - az Ernst Museumban - képével szerepel.

Esti Kurir
1930.VI.9.

Gedő Lipót

Sajnáljuk, hogy Telcs Ede naturális Krúdy-szobrán kívül az írót ábrázoló más művek hiányoztak a termekből. Elsősorban talán a kedves karikatúrák szép sora (Major Henrik, Vértes Marcell, Szigethy István, Gedő Lipót, Szini Gyula egy-egy rajza...) vagy Szabó Iván... domborműve.

Bodri Ferenc: Krúdy illusztrátorai a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Jelenkor XII. évf. 4. sz. 1969. ápr. 372. l.

GALERIE FÜR MODERNE UND ANTIKE [illegible]
(K. LECHNER, GRABEN 31).

KOLLEKTIVAUSSTELLUNG

L. GEDÖ

WIEN, IM MAI 1926.

GALERIE FÜR MODERNE UND ANTIKE KUNST.
(R. LECHNER, GRABEN 31).

KOLLEKTIVAUSSTELLUNG

L. GEDÖ

WIEN, 20 MAI—10. JUNI 1926.

Leopold Gedö stellt sich zum ersten Male dem Wiener Publikum vor. Die präsentierten Bilder stellen eine Auswahl zehnjähriger Arbeit dar und zeigen augenfällig die einzelnen Stationen seiner künstlerischen Entwicklung. Gedö gehört zu jenen Künstlern, die ihre künstlerische Arbeit mit strenger Selbstkritik verfolgen. Das älteste Stück der Ausstellung ist „Knabe mit Krug" No. 21 aus dem Jahre 1913 und zeigt bereits eine bildhafte Art des Künstlers, von welcher er sich aber zur klassischen Komposition wendete, zu den strengen Linien der „Biblische Komposition" No. 4.

Der unruhige, entwicklungsheischende Maler verläßt auch die geschlossenen Formen der italienischen Klassiker und erforscht das launische Spiel von Licht und Schatten. Anstatt der Komposition des geometrischen Aufbaues herrscht malerische Eigenart und auch die Lokalfarben werden von den Reflexen des Milieus verdrängt. Da begegnet er sich mit Hans von Marées. „Nomaden im Walde" No. 58 zeigt ihn auf dieser Entwicklungsstufe. Der Künstler ruht aber nicht; neue Mitteilungsmöglichkeiten drängen ihn vorwärts. Seine Farben werden intensiver und springen in ihrer ungebrochenen Stärke vor. Obwohl bizarr in ihrer Zusammenstellung, zerstören sie nicht die ruhigen Linien der Formen und schmiegen sich diesen willig an.

Der Grundgedanke des Künstlers ist, die Farben von der strengen Wirklichkeit

zu befreien und die Formen dennoch zu bewahren. Diesen Gegensatz bringt zum künstlerischen Ausdruck das Bild „Maler und Modell" No. 12. Durch dieses ununterbrochene Ausgleichen hellt die düstere Stimmung zum sonnendurchstrahlten Lächeln des „Naschmarkt" No. 15.

Die Kulmination seiner künstlerischen Entwicklung glauben wir mit dem „Betende" No. 55 erreicht zu haben.

Alles in Allem spricht L. Gedö die aufrichtige Sprache eines ehrlichen Künstlers.

Wien, im Mai 1926.

Max Hevesi

Die Rahmen sind von der Firma
Stiassny & Plobner.

Verzeichnis der ausgestellten Bilder und Zeichnungen.

I. Saal

Preise in Schillinge

1. Student 1926 . . . . . 500.-
2. Frau mit gelber Jacke 1923 . . . . . 400.-
3. Landschaft 1923 . . . . . 600.-
4. Biblische Komposition 1918 . . . . 2.000.-
5. Selbstbildnis 1925 . . . . . 600.-
6. April im Prater 1926 . . . . . 300.-
7. Bettler 1922 . . . . . 600.-
8. Blondes Modell 1924 . . . . . 500.-
9. Der zwerghafte Maler 1921 . . . . . 700.-
19. Armer Mann 1922 . . . . . 600.-
11. Selbstbildnis im Kostüm 1923 . . . . 700.-
12. Maler und Modell 1924 . . . . . 750.-
13. Selbstbildnis 1923 . . . . . 600.-
14. Bäume 1923 . . . . . 800.-
15. Naschmarkt 1926 . . . . . 500.-
16. Selbstbildnis mit Palette 1926 . . . . 800.-
17. Liegende Frau 1924 . . . . . 450.-
18. Im Wirtshaus 1924 . . . . . 500.-
19. Junge Frau 1926 . . . . . 400.-
20. Arbeiter beim Tisch 1926 . . . . . 600.-

Zeichnungen und Radierungen:

21. Knabe mit dem Krug 200.-
22. Kinderbildnis (Privatbesitz)

Preise in Schillinge

23. Prager Häuser 100.-
24. Prager Häuser 100.-
25. Studienkopf 120.-
26. \ Studium 50.-
27. / Komposition 100.-
28. \ Kinder 50.-
29. / Kinder 50.-
30. \ Studium 80.-
31. / Frau 60.-
32. Komposition 200.-
33. Knabe 150.-
34. Frauenbildnis 100.-
35. Landschaft 100.-
36. Alte Wände 100.-
37. Maler 150.-
38. St. Wolfgang 150.-
39. Meine Mutter (Privatbesitz)
40. Lesende Frau 100.-
41. \ Meine Frau 100.-
42. / Skizze 80.-
43. Mutter und Kind 100.-
44. Zeichnung 100.-
45. Kindergruppe 100.-

In der Vitrine.

46. Kaffeehaus 200.-
47. Selbstbildnis 100.-
48. Frauenstudium 120.-
49. Akt 100.-
40. Komposition 150.-

Preise in Schillinge

51. Naschmarkt 100.-
52. Heuriger 200.-
53. Akt 100.-

II. Saal.

54. Komposition 1922 . . . . . 500.-
55. Die Betenden 1924 . . . . . 1000.-
56. Skizze zu Pastoren 1924 . . . . . 300.-
57. Junge 1924 . . . . . 300.-
58. Nomaden im Walde 1920 . . . . . 2000.-
59. Studien zur Heil. Familie 1924 . . . . 300.-
60. Das Himmelszeichen 1924 . . . . . 1600.-
61. Farbenstudium zu einer Komp. 1918 300.-
62. Pastoren von Betlehem 1924 . . . 1000.-
63. Sklaven 1917 . . . . . 1000.-
64. Heilige Familie 1924 . . . . . 800.-
65. Selbstbildnis 1915 . . . . . 700.-

Radierungen:

66. Komposition (Privatbesitz)
67. Komposition „
68. Komposition „

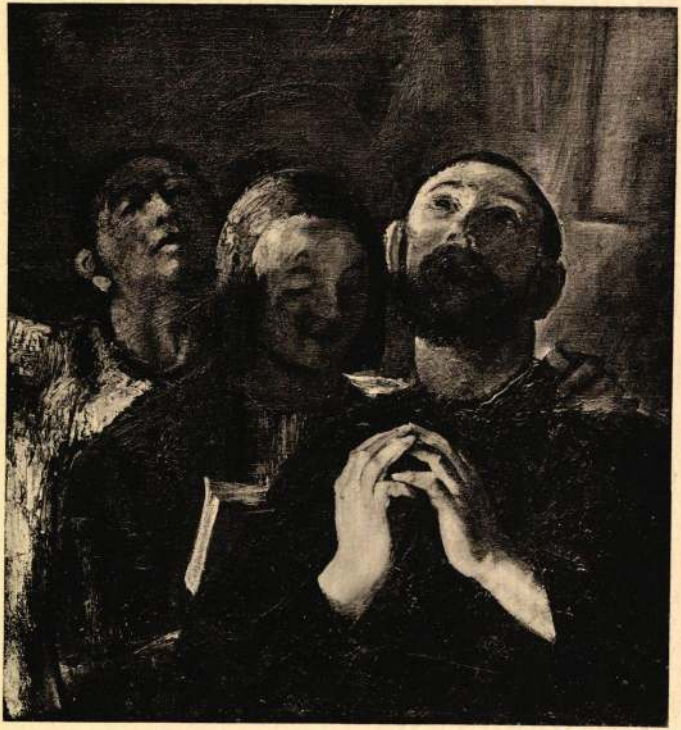

Gedő Lipót

Sajmáljuk, hogy Teles Ede naturális Krúdy-szobrán kívül az írót ábrázoló más művek hiányoztak a termekből. Elsősorban talán a kedves karikatúrák szép sora (Major Henrik, Vértes Marcell, Szigethy István, Gedő Lipót, Szini Gyula egy rajza...), vagy Szabó Iván... dombormüve.

Bodri F.: Krúdy illusztrátorai a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Jelenkor XII. évf. 4. sz. 1969. ápr. 372 l.

MDK

Gedő Lipót, grafikus

Megemlíve.

Bélyeggyűjtés
— Kinek a műve? 10.

Népszabadság, Bp. 1969. aug. 30.

Gedő Lipót

festőművész

Munkácsy - cén kiállitása é az Ernst Muzeumban - képével szerepel.

Est.
1930.XI.9

M.D.K

Gedő Lipót
grafikus

Méltatás.

Galambos Ferenc: Roxy
Művészet, 1968. július - 14 lap.

M.D.K.

Gedő Lipót
rajzoló

Tersánszky Jenő megemlékezett
Gedő Lipót rajzolóról

Dercsényi István: Tersánszky Jenő és a képzőművészet
Művészet, 1968. június - 26 cap.

M.D.K.

Gedő Lipót, grafikus

készítette – a szerzővel együtt –
Gellért Lajos: Száz szinés egy
sorban c. könyvének rajzait.

Szij Rezső: Az Amicus és Reiter László könyvmüvészete

Müvészettörténeti Értesitő, 1968. XVII.évf. 1-2.sz.

60. old.

[illegible] Lipót 1887-1952 (1)

festő és grafikus, Turkevén született.
A budapesti Képrőművészeti Főiskolán
Ferenczy Károlynál, majd Münchenben ta-
nult. 1914-ben a Művészházban rendezte
első kiállítását. 1914-16 között Budapesten
élt, majd berlini és bécsi lapokhoz szer-
ződött. Bécsben „Serus" címen vicclapot

/Gábor Imréné-Rudas Klára/:Ujságrajzok. 1919.Forradalmi szatira
az egykoru ujságok rajzaiban. Bev.: Máté György. Bp. 1959.

/6

GEDŐ Lipót/ (2)

indított, amelyet maga rajzolt. Művének, politikusok, közéleti személyiségek karikatúráiból több albumot adott ki Bécsben, Prágában és Belgrádban (Köpfe aus der österr. Finanz- und Industriewelt). Több gyűjteményes kiállítást is rendezett 1927-től idehara.

/Gábor Ilonéné-Rudas Klára/:Ujságrajzok. 1919.Forradalmi szatira az egykoru ujságok rajzaiban. Bev.: Náté György. Bp. 1959.

/6

GEDŐ Lipót / ③

Külföldi lapok részére is dolgozott. 1931-ben az Ernst Múzeumban volt kollektív kiállítása. A Szinyei Társaság grafikai díját 1934-ben nyerte el. 1938-ban Párizsba, majd néhány év múlva New Yorkba ment, s ott élt haláláig.

Gábor Istvánné-Rudas Klára/:Ujságrajzok. 1919.Forradalmi szatira az egykoru ujságok rajzaiban. Bev.: Máté György. Bp. 1959.

/6

GEDŐ LIPÓT /

Rajzok

1) „Daliás Idők" muzsikája (1.)
Bolond Istók, 1918. jún. 10. 10. l

/Gábor Imréné-Rudas Klára/ Ujságrajzok 1919. Forradalmi szatira az egykoru ujságok rajzaiban. Bev.: Máté György. Bp. 1959.

M.D.L.

Gedő Lipót
Grafikus

Népszerű Musztriában, Csekszlovákiában, Jugoszláviában. Illusztrál mesekönyvet, nyelvkönyvet, utihalamt. Plakátokat is rajzol.

Kertainé Fridrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 12 lap.

M.D.K

Gedő Lipót
Grafikus

Leghedvesebb témája a gyerek.
Végtelen szeretettel közeledek a
pesti kis gammokhoz. A múzeum
az utca nivtelen szugyos kis had-
szeregének közülása.

Kertaine Fridrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 12 lap.

M.D.K

Gedő Lipót
Grafikus

"Mester József"
"Gyerekek"

Kertész Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról.
Művészet, 1969. március — 12 lap.

M.D.

Gedő Lipót
grafikus

Mint fiatal tanár Kőbányán
tanít, Angyalföldön, Óbudán.
Érdeklődve jár az utcákon és
rajzolja az elége tarnló jelenéteket.

Hertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 10 lap.

M.D.!

Gedő Lipót
grafikus

Az lipágokban közölt rajzai
nyomán reveismert lesz.
1918-ban munkatársa lesz
az „Április" című vicclapnak.

Kertaine Friedrich Klára: Ekegemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 10 kap.

M.D.

Gedő Lipót
grafikus

1914-ben rendeni első gyűjteményes kiállítását, ugyanebbe az évbe hívják be katonának, de betegsége miatt le szerelek és úpa a fővárosban él.

Kertainé Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 10 lap.

Gedő Lipót
grafikus

M.D.L.

Most lett volna nyolcvan éves
a 30-as évek egyik legnépszerűbb
grafikusa. 1952-ben halt meg.
Élet út jaiak adatait nehéz összé-
hozni.

Lentaire Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
műrészet, 1969. március – 10 vap.

M.D.Y.

Gedő Lipót
grafikus

1887-ben született Turkevén.
Majd a Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Károly tanítványa lett.

Kertainé Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március - 10 cap.

Gedő Lipót

Krudy (Karikatúra, cml.)

N.N.: Krudy illusztrátorai a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Felcsikor 1969 ápr. 37/old

Gedő Lipót

1918-19-ben karikaturákat rajzolt

Jenő Bauer: Karikaturisten der Revolution

Budapester Rundschau 1969 VIII. 18

Gedő Lipót

Az 1918-as Bolond Istók c. lapról emlékezik Nagy Lajos, -melyet ő szerkesztett- és a "Tol-lal és rajzzal az imperialista háboru ellen" c. cikkében felsorolja az akkori kiváló rajzolókat, közöttük a müvészt is, a lap volt munkatársát.

Irodalmi Ujság, Bp. 1950. nov. 16.
I. évf. 2. sz. 6. lap.

Gedő Lipót

bécsi munkásságát ismerteti-méltatja

Galambos Ferenc: Képzőművészeti élet a bécsi magyar emigrációban. Művtört.Írt. 1971.1.sz. 1-1o. l.

7.l.

Gedő Lipót

hagyományait látszik folytatni Rózsa-hegyi György portrékarikatúráival.

Bauer Jenő: V. Országos karikatúra-kiállítás a Műcsarnokban. „Művészet" folyóirat, Bpest, 1968. febr. 2. sz. 33 l.

Gedő Lipót

Grafikus

M.D.K

New-Yorkban a művészi sokat fest. Mint kiváló portréfestőt ellátják munkával. Gondtalan megélhetése biztosítva van.

Hertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 10 lap.

M.DY

Gedő Lipót
grafikus

1952-ben hal meg New-Yorkban.
A lapok meleg sorokban búcsúznak tőle és méltatják munkásságát.

Kertainé Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 10 lap.

Gedő Lipót
grafikus

M.D.K

Gedő elsősorban festőnek eszi magát és mint nagybányaiak késői követője mesterének Ferency Károlyt vallja.

Hertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 10 cap.

M.D.K.

Gadó Lipót
grafikus

Olajfestményein sokszor fest utcajeleneteket. A modellek egyre gyakrabban feriadt, munkától és szegénységtől elgyötört munkáselemberek.

Hertainé Friedrich Klára: Megemlékezés Gadó Lipótról
Miskolci, 1969. március - 10 lap.

Gedő Lipót

grafikus

M.D.Y.

Sokszor találkozunk rajzain a Kazinthy családdal. Karikatúráin megörökíti a kor ismert művészeit, műbarátait, politikusait.

Hertaine Friedrich Ilona: Megemlékezés Gedő Lipótról Művészet, 1969. március - 10 lap.

Gedő Lipót
grafikus

M.D.

Karikatúra sorozatokat készít az Esplande kávéhár, a Japán kávéhár, az Országhár falaira, Karikatúrái nem bántóak.

Kertaúré Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 12 lap

M.D.Y

Gedő Lipót
Grafikus

Több karikatúra gyűjteménye
jelenik meg, ilyenek „100 szi-
nész egy sorban" Gellért Lajos-
sal együtt rajzolta.

Kertaire Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipóthól
Művészet, 1969. március – 12 lap.

M.D. 6/1

Gedő Lipót
grafikus

Sokfelé utazik, Prágában,
Belgrádban is rajzol és
kiállít, Bécsben önálló
vicclapot ad ki a „Serous"-t.

Kertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március - 10 lap.

M.D.

Gedő Lipót
grafikus

1927-től ujra Pesten el. Népszerű
művész, aki részt vesz a fővárosi
~~élet~~ művészeti életben. Alapító
tagja a „Munkácsy Cik" -nek

Dertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március - 10 lap.

M.D.V.

Gedő Lipót
grafikus

Ábrandó vajrolója a „Simplicissimus" + a „Jugend", a „Lustige Blätter", a „Weltkunst" című külföldi lapokmak

Kertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 10 lap.

M.D.V.

Gedő Lipót
grafikus

Alapító tagja a „Könyv- és reklám-
művészek egyesületének", társelnöke
a Magyar Ujságrajzolók Egyesülete-
nek

ertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
művészet, 1969. március – 10 lap.

M.D.V

Gedő Lipót
grafikus

Állandó rajzolója az „Ujság", „Lantos", „Magazin", „Bolond Istók", „Fidelresz", „Borszem Jankó", „Figaró", „Ujság", „Szinhari Élet" „Ennü" lapoknak.

Hertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról. Művészet, 1969. március – 10 lap.

M.D.K.

Gedő Lipót
grafikus

Tobb állandó rovatot vezet, a kiállitási katalógusokban is sűrűn szerepel a neve és önállóan is kiállit.

Hertaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipóból
Művészet, 1969. március – 10 lap.

M.D.K

Gedő Lipót
Grafikus

1939-ben kihirjak az Egyesült Államokba hogy „Jaroslól Jonny lesz" amit ifjúsági regényet angol nyelven is kiadják és esetleg megfilmesítik.

Kertainé Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969 március – 10 sap

Gedő Lipót
grafikus

M.D.Y

1934-ben megkapja a Szinyei
Társaság grafikai díját a Li-
chy Miklós díjat. A „Művészet"
folyóirat ebből az alkalomból
részletesen is méltatja munkásságát.

Kertaine Friedrich Ilona: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március - 10 lap.

M.D.V.

Gedő Lipót
grafikus

Neve rövidesen ismert lesz New Yorkban irodalmi sikerei további írásra ösztönzik. Nagy sikerrel játszák szindarabját. Közlik verseit.

Keztaine Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról
Művészet, 1969. március – 10 lap.

M.D.

Gedő Lipót
grafikus

1919-ben mint veretőzigi tag tevékenyen vesz részt a szakszerzet munkájában. Ugyanebben az évben szabadiskolát nyit Hermann Lipóttal.

Kertainé Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipóttól
Művészet, 1969. március – 10 lap.

MDK

Gedő Lipót

Sapkás önarckép

Ernst Muz. 138. kiáll. Munkácsy Céh V. kiáll.
1933. márc. 6 l.

MDK

Gedő Lipót

A tribün közönsége

Ernst Múz. 138. kiáll. Munkácsy Céh V. kiáll.
1933. márc. 7 l.

Gedő Lipót

22/a-22/1. Tanulmány, karikatura, 12 db

Magy. Ujságrajzoló művészek Egyesülete I. kiáll.
N.Szal. 1931. dec. 6 1.

Gedő Lipót

Énekló barátok, olaj

Kompozició, olaj

Műterem II. csoportkiállitás. 1935.

Gedő Lipót

Kemstok-karikatúrája szerepelt a kiállításon.

Horváth Béla: Magángyűjtők kiállítása a váci Vak Bottyán Múzeumban: Magyar rajz, műfestmény és grafika a XX. század; Műgyűjtő", 1973/2. sz. 19. l.

Gedő Lépőt

nevo enlitve

Művészettörténeti értesítő 1972

307.old.

Gedő Lipót

A lap cikket ir: "Gedő Lipót hazajött" cimmel, s arról számol be, hogy a müvész kettőszázötven portrét készitett jugoszláv politikai és társadalmi előkelőségekről, s a képek most egy albumban kerülnek kiadásra. A jugoszláv sajtó elismeréssel méltatja a müveket.
A müvész hazatérése előtt Bécsben és Berlinben rendezett kollektiv kiállitást.

A HÉT, Bp. 1927. május 12.
III. évf. 2o. sz. 7. lap.

Gedő Lipót

"Virágnyelv" cimmel tréfás cikket irt, saját illusztrációival.
Repr.

A HÉT, Bp. 1938. március 16.
48. évf. 7-8. sz. 6. lap.

Gedő Lipót

"Klasszikusok az életben" cimmel hat kép: "A teremtésben nincsen vesztes, csak én", "A mór megtette kötelességét, a mór mehet", "Pardon, pardon szenyora", "Lenni vagy nem lenni", "Kié vagy, mondd kié vagy?" Reprók.

Délibáb, Bp. 1930. febr. 8. IV. évf. 6. sz. 29. lap.

Gedő Lipót

"Szinház az utcán" cimmel hat kép: "Az udvari énekes", "A jegyszedő", "Az ügyelő", "A világositó", "A szerző", "A sugó". Repr.

Délibáb, Bp. 1920. aug. 3. III. évf. 31. sz. 17. lap.

Gedő Lipót

"Amit a Studió kifelejtett az állathang közvetitésből"cimmel hat képből álló rajzsorozatát hozza a lap.
Repr.

Délibáb, Bp. 1929. juli. 6. III. évf.
27. sz. 67. lap.

Gedő Lipót

„Filmsztárok gyerekkora" cimmel karikaturák: Chaplin, Harold Lloyd, Douglas Fairbanks, Zoro és Huru, Mary Pickford filmüvészekről.
Repr.

Délibáb, Bp. 1929. juni. 8. III. évf. 23. sz. 61. lap.

Gedő Lipót

"Ellentétek vonzzák egymást a korzón" cimmel a művész hét képből álló tréfás rajzsorozatát hozza a lap.
Repr.

Délibáb, Bp. 1929. ápr. 27. III. évf. 17. sz. 25. lap.

Gedő Lipót

Vig György verse Chaplinről, "A nagy komédiás" címmel, melynek illusztrálására nyolc művész vállalkozott: Scheiber Hugó: "Chaplin", Feiks Jenő: "Karikatura", Byssz Róbert: "Sziluett", Gedő Lipót: "Karikatura", Hermann Lipót: "rajz" Sebők Imre: „Chaplint Rembrandt így festette volna", Aldor János László: "Rajz" Toncz Tibor rajzötlete: A néma Chaplin". Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1931. márc. 28. V. évf. 13. sz. 10-11. lap.

Gedő Lipót

Szini Gyula: "A zongorahangoló" c. elbeszélését illusztrálta a művész hét képpel. Repr.

Délibáb, Bp. 1930. dec. 2o. IV. évf. 51. sz. 8o-92. lap.

Gedő Lipót

Gedő Lipót (1887–1952): festő és grafikus.
1909-től jelentek meg újságrajzai és karikatúrái.
A harmincas évektől New Yorkban él.

Mikolyfi Ernő: Művészek, barátaim
Bp. Corvina 1977.

GEDŐ LIPÓT
rajza József Attiláról (1931)

ebben az órában sejtettem meg, hogy mit jelent magyarul írni, s biztosan tudom, hogy ekkor született meg az a máig eleven, máig sem teljesült dacos elhatározásom, hogy úgy vagy majdnem úgy, mint ő, megtanuljak magyarul beszélni.

Amikor már miszlikké verve, s a szégyentől égve ültem az agyoncenzúrázott kézirat fölött, egyszerre csak azon kaptam magam, hogy dühöm is vele ment a nagy önbizalmammal, s szeretem immár ezt a szúrós tekintetű fiatalembert. Ő pedig lassanként elcsendesült, s mosolyogni kezdett a sűrű, tömött bajusza alatt, mely szinte túl nagyra volt magával azon a karcsú, homorú orcájú diákarcon. Rám nézett, s azzal az adakozni vágyó nagylelkűséggel, ahogyan egy hadvezér adja vissza legyőzött ellenfelének arany markolatú, drágakővel kihányt kardját, megkérdezte:

– Van pénzed? Lemehetnénk a Rózsabokorba.

– Van pénzem – mondtam.

– Kár – mosolygott csalódottan. – Meg akartalak hívni egy körözöttre.

Boldogult édesapám, akinek sok fejfájást okoztam neki nem tetsző barátaimmal, nyugtalanul érdeklődött:

– József Attila? Ki az, mi az már megint?

Azt mondtam:

– Ő csak ilyen szerény. Pedig nem volna rossz költő, csak hát nincs neki humora.

Boldogult édesapám szemében Szabó Lőrinc volt a költő, s zokon vette, hogy többet emlegetem József Attilát, mint őt. Apám Lőrincet nem versei miatt kedvelte; azokat ő nem ismerte. Mint a Nagy Kristófhoz s utóbb a Csillaghoz címzett patika tulajdonosa, jómódban élt, és nem egy íróval-költővel került igen szoros viszonyba, mely mindig egy tízpengősben öltött testet. Szabó Lőrinc, a Magyarország című lap szerkesztőségéből jövet, s valamely távolabbi kávéházban várakozó, minden eddigit fölülmúló nőhöz siettében, annyi kellemmel és méltósággal vett föl tízpengős kölcsönt a lángeszére, mint Zsigmond király, nem tudom menynyit, a szepességi városokra. Boldogult édesapám értékrendszerében ez nyomott a latban: költő az, akinek adózunk. József Attilával háromszor találkozott, és mind a háromszor újra be kellett őt mutatnom. Nem emlékezett rá, egyszerűen kifüstölgött belőle, mert nem kért pénzt. Jaj, dehogyis bírt ő kérni.

Nem tartozom azokhoz, akik fitymálva emlegetik báró Hatvany Bertalant, amiért jó ideig havi kétszáz pengős adománnyal támogatta József Attilát. Nem tudom, vajon a fitymálók, ha akkor bárók, gazdagok és tehetik: megtették volna-e? Egyszer azonban meg voltam híva Hatvanyhoz – a *Szép Szó* szerkesztőivel és néhány írójával –, egy olyan hónapnak sokadikán, amikor valahogy megfeledkezett a kétszáz pengőről. Mindnyájan tudtunk a dologról. Arról is, hogy Attilának borzasztóan kellett a pénz. Ő maga azonban nem szólt. Mi még annyira sem mertünk szólni, csak néztük őt, várakozva. Attila sápadtan, komoran, valakit-mindjárt-megölök tekintettel meredt maga elé, csak az előszobacsengő hangjától engedett fel időnként. Talán csodára várt. Például, hogy váratlanul beállít Nemes Margit, a híres kokott, akinek arcképét a miniszterelnök – igen gavallérosan – a százpengős bankjegyre gravíroztatta. Hatvany ránéz a szépasszonyra, a szépasszonyról eszébe jut a százpengős, a százpengősről József Attila, s egyszeribe minden szép lesz, jó lesz, kedves Bercikém, megyünk a Blumenstöcklbe, legyen eszed, és tarts velünk...

De mindig csak újabb éhenkórászok jöttek, akikről Hatvanynak semmi sem jutott eszébe. Rémes este volt. Mindannyian begörcsöltünk. Valaki Hitlerről kezdett beszélni. Másvalaki azt ecsetelte, miképpen ölte meg Hitler a babáját, egy Röhm nevű századost. Róla áttértünk a fajtalankodásra, általában is, és freudi alapon is. Erre még oda tudtam figyelni, habár nem valami szórakoztató téma. Törvényszerű, hogy ilyen helyzetekben mindig a legunalmasabb személyé lesz

Ly Irás 1980/4

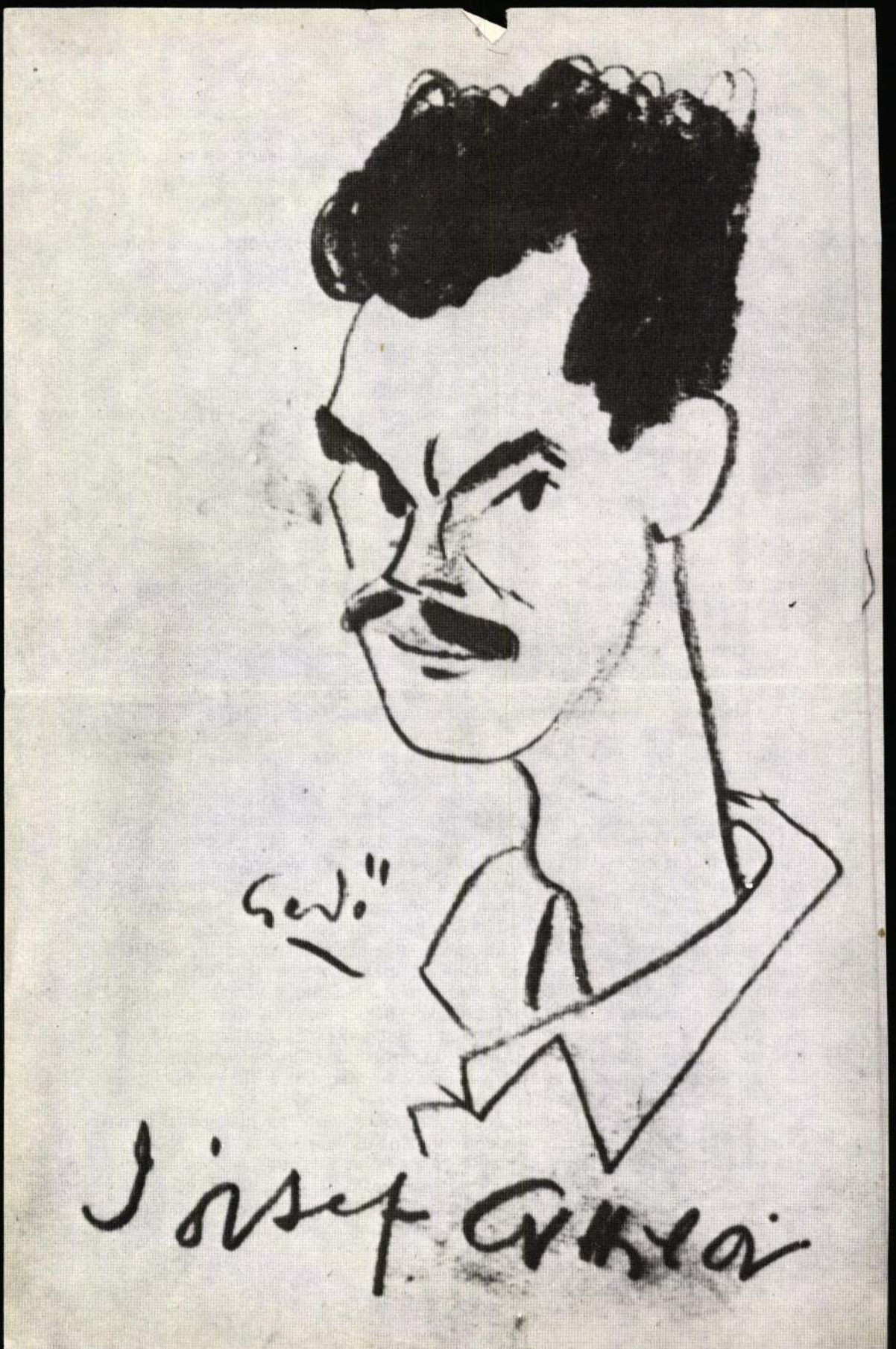

Gedő Lipót

Dénes Oszkár szinművészről készitett karikaturát.
Repr.

Délibáb, Bp. 1931. szept. 5. V. évf.
36. sz. 62. lap.

Gedő Lipót

Négy müvész illusztrálta az irókról szóló kis történeteket, amelyet "Nyári napló" cimmel közöl a lap.
Székely Aladár képe:"Egy fényképész nyári naplójából" cimmel parasztgyerekekt ábrázol.
Scheiber Hugó rajzának cime: "Amatőr halászok".
Toncz Tibor és Gedő Lipót illusztrációinak nincs cime.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1931. aug. 15. V. évf. 33. sz. 18-2o. lap.

Gedő Lipót

"Az Otthonban" cimmel tréfás rajz Gózon Gyuláról és a müvész egy ismerőséről.

"Bukarestből jelentik" c. tréfát Salamon Béla és Komlós Vili szinmüvészekről készülr karikaturával illusztrálta.

"A bohém életrajza" c. elbeszéléshez két kép.

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1931. aug. 8. V. évf. 32. sz. 62. lap

1931. " 15. " " 33. sz. 27, 28-29. lapokon.

Gedő Lipót

Karinthy Frigyesről szóló vicc, "Orvosnál" cimmel.

"Válóok" c. tréfa.

Illusztrálta a müvész két rajzzal
Repr.-ók

Délibáb, Bp. 1931. szept. 12. V. évf.
37. sz. 77. lap.

Gedő Lipót

Karikaturája Dayka Margitról. A "Torockói menyasszony" huszonötödik előadásának megünneplése alkalmával készitette a müvész. Repr.

Délibáb, Bp. 1931. nov. 21. V. évf. 47. sz. 29. lap.

Gedő Lipót

Wallesz Jenő: "Az idegen" c. szinházi történetet illusztrálta.
Repr.

Délibáb, Bp. 1932. jan. 30. VI. évf.
5. sz. 9. lap.

Gedő Lipót

A párisi "La Vie Parisienne" c. lapban jelent meg a "Premier" c. tréfához készitett illusztrációja.
A lap hozza a rajzot.
Repr.

Délibáb, Bp. 1932. VI. évf. jan. 9.
2. sz. 74. lap.

Gedő Lipót

Wallesz Jenő: "A naiva esküje" c. történetéhez készitett illusztrációt.
Repr.

Délibáb, Bp. 1932. május 21. VI. évf. 21. sz. 8. lap.

Gedő Lipót

"Április elseje a szinházaknál" cimmel hat müvész rajzát hozza a lap, amelyek rövid, kedves, szinházi, áprilisi tréfákat illusztrálnak:
Feiks Jenő, Merényi Rudolf, Hermann Lipót, Áldor János László, Gedő Lipót és Byssz Róbert.

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1932. ápr. 2. VI. évf. 14. 12-13. lap.

GEDŐ LIPÓT
festő, grafikus, karikaturista (1887–1952)

A Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Károlynál, később Münchenben tanult. 1909-től kezdve újságillusztrációkat, karikatúrákat készített. 1928-tól külföldön élt.

Magyar könyvmüvészeti törekvések a századfordulón
MTA MKCS és Petőfi Irod Muz.közös kiadványa Bp.1975.

Gedő Lipót

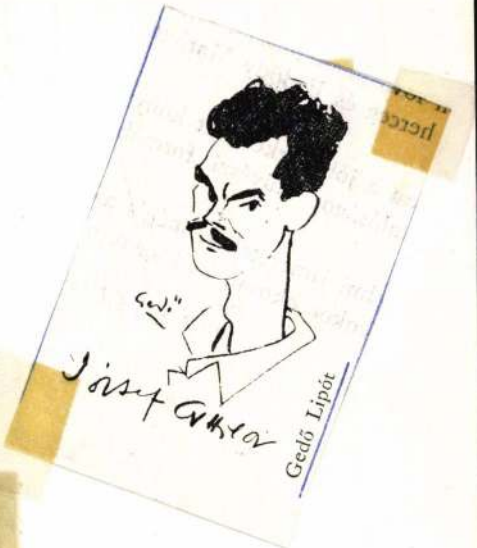

Tandi Lajos: A költő arcai,
Kincsestár, 1945. április 4.

Gedő Lipót

Művei szerepelnek SOÓ Rezső ex libris, kisgrafika gyüjteményében

Weiner Mihályné: Magyar ex librisek Soó Rezső kisgrafikai gyüjteményében

Művészettörténeti Értesitő 1974/1 79.old.

Gedő Lipót festőművész

Nov. 22.-én kiállítás nyílt Nagykanizsán. A kamarajellegű bemutatón negyedszáz arckép és önarckép sorakozik fel, Rippel-Rónaitól napjainkig. – A művész Kernstok Károlyról készített arcképe szerepel. (említve).

Horváth Béla: Kiállítás Nagykanizsán.

Zalai Hírlap, 1974. dec. 1

Gedő Lipót

Az Otthon Irók és Ujságirók Körének kiállitó termében rendeztek kiállitást. Fóthy János: "Három kiállitás" c. beszámolójában -a fenti tárlaton- elsőként emliti meg a müvész alkotásait, akinek grafikus müvészete már közismert, most mint festő mutatkozik be, a finoman Greco-hangulatu "Levétel a keresztről" c. és önarcképével. Mindkettőről nyilatkozva a legigazibb magyar festőtehetségek egyikének tartja a kritika.

A HÉT, Bp. 1920. dec. 20. XXXI. évf. 38. sz. 605. lap.

Gedő Lipót

Magyar Hirlap 197

Gedő Lipót karikatúrája
József Attiláról

Gedő Lipót

Szigethy István rajzai: "Udvarias férj" és "Életmentés" címmel.

Toncz Tibor rajza: "A tenniszpartner elgázolása." c.

Gedő Lipót rajza: "Szerelmeslevél" c.

Roxy rajza: Közlekedési tanácsokat öt rajzból álló sorozattal illusztrálja.
Repr.-ók.

A rajzok tréfás párbeszédeket, vicceket illusztrálnak.

Délibáb, Bp. 1938. nov. 26. XII. évf.
48. sz. 66-68. lap.

Gedő Lipot

„Rajz" (repro)

Tóbrás Áron: A nárcisz Szindbád.
Új Tükör, 1978. október 15 - 18. lap.

Gedő Lipót

"Asszonyok a kávéházban "cimmel tréfás rajz.
"Változó vélemény" " " "
"Állatvédelem" " " "
Repr.

Délibáb, Bp. 1939. jan. 7. XIII. évf.
1. sz. 60-61. lap.

Gedő Lipót

"Kávéház" c. és "Rekordok világa" cimmel Toncz Tibor rajzai.

"A korcsolyapályán" c. rajz és egy tréfás irás illusztrációja: az akváriumból a halak még nem itták ki a vizet, igy nincs szükségük friss vizre. Gedő Lipót rajzai.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. dec. 31. XII. évf. 53. sz. 74-75. lap.

Gedő Lipót

"A páncélos utas rejtélye - és megfejtése" c. tréfához két rajzot készitett Gerő.

Szigethy István: "A férj öröme" cimmel négy rajzból álló sorozat.

Gedő Lipót: "Már megint x a Pistike" c. rajza.
Repr-ók.

Délibáb, Bp. 1938. dec. 24. XII. évf. 52. sz. 91-92. lap.

Gedő Lipót

"A csodapók" /nő a hálóban/ c. Állatkertben kisfiut figyelmeztetnek, hogy ne menjen közel az elefánthoz, c. rajzokat készitette Toncz Tibor.

Kiszolgálás, tej helyett bort hoznak a vendéglőben. "Hü, de hajladozik ez a lámpa"- mondja a részeg. "Cirkusz" c. "Még élnek nagy büvészek" c. rajzokat Gedő Lipót készitette.

"A betörő és a kis fiu párbeszéde" c. "Kutyavásár" c. „Klasszikusok a mikrofon előtt" c. A szórakozott professzor", c. "Ellentámadás" c. rajzok Szigethy István munkái. Délibáb, Bp. 1938. dec. 17. XII. évf. 51. sz. 80-83. lap.

Gedő Lipót

Pierrot és Pierrette története hat képben" c. "Vándorcirkuszban" c. "Alacsony butorok, praktikus háziasszony" c. rajzok Szigethy István munkája.

"Sportrepülők sielnek" c. "A hóember - jégszekrényben" c. "Tell Vilmos a játszótéren" c. Gerő rajzai.

"Kocavadászok egymás közt" c. "Városi gyerek" c. Forrai Zoltán rajzai.

„Anyai tanács" c. "Költészet és próza" c. "Levélküldés boyjal, de a viteldijat a cimzett leány fizeti" c. Gedő Lipót rajzai.
Repr.-ók.
Délibáb, Bp. 1938. dec. 1o. XII. évf. 5o. sz. 82-85. lap.

Gedő Lipót

Táncoló kislányra mutatva a kis fiuk csoportjából az egyik megszólal: "Azt hiszi, hogy ő a Shirley Temple". Gedő Lipót rajza.

"Ne félj az őrtől,- a papám", mondja udvarlójának a kislány. Faragó Géza rajza.

"A modortalan hölgy" nem válaszol annak, aki az utcán megszólítja. Hegedüs Endre rajza.

tréfás rajz: a szakácsnő vőlegényét védi asszonya előtt. Gerő munkája.

Délibáb, Bp. 1938. nov. 5. XII. évf. 45. sz. 65-66. lap.

Gedő Lipót

Három művész tréfás rajza:

"A szobalányok gyöngye" c.
Bársony Imre: "Az egyenlet" c. elbeszéléséhez apát és leányát ábrázoló rajz. Gedő Lipót művei.

Férj és feleség vitája vásárlás közben, az asszony tulzásai miatt.
"Texasban" c. Szigethy István rajzai.

Közlekedési tanácsok hét képből álló rajzsorozat. Roxy műve.

Délibáb, Bp. 1938. nov. 19. XII. évf.
47. sz. 64-66. lap.
" " 70. "

Gedő Lipót

Roxy: Vajda P.R.: "Hasznos tanácsok gyalogjárók számára" c. irását illusztrálta rajzsorozattal. Hat kép.

Szigethy István: "Cipő a kalitkában" mely a férj fejéhez röpül majd.

Gedő Lipót: "Izléstelen" tréfás rajz.

Toncz Tibor: "Biztos jel" " "

Délibáb, Bp. 1938. nov. 12. XII. évf. 46. sz. 64-66. lap.

Gedő Lipót

Reményi I.: "Mult" c. költeményét illusztrálta magányosan szivarozó, a multon merengő férfiről készitett rajzzal.

P.G.: "Igen – nem" c. irásához nőalakot ábrázoló rajzot készitett.
"Figyeljük meg a sztárt!" c. rajz.

Délibáb, Bp. 1938. okt. 15. XII. évf.
42. sz. 73. lap. " 22. " "
43. " 62. lap.

Gedő Lipót

"A rettenthetetlen kutató" címmel világutazó a kannibálok között.
"Az ideális vevő". Gedő Lipót rajzai.
Repr.

Toncz Tibor: "Newyorki kintornás", abban reménykedik, hogy a huszonötemeletes felhőkarcoló ötödik emeletén még meghallják muzsikáját.
Repr.

Délibáb, Bp. 1938. okt. 29. XII. évf. 44. sz. 66-68. lap.

Gedő Lipót

A lap bemutatja négy müvész tréfás rajzát, melyek egyrészt kis jeleneteket, vagy vicceket illusztrálnak:

Gedő Lipót: rajza: kávéházi asztalnál ülő mosolygó nőt ábrázol.

Gerő: „A szerelmes hárfamüvész szerenádot ad." c. rajza tréfát illusztrál.

Szigethy István: „Szinházban" c. és

Berczel: szintén "Szinházban" c. rajza.

Repr.-ók Délibáb, Bp. 1937. dec. 11. XI. évf. 5o. sz. 5o. és 6o. lap között.

Gedő Lipót

Tersánszky J. Jenő: "A naiv idegen" c. novelláját illusztrálta, kerthelyiségben cigányzene mellett mulató fiatal pár ábrázolásával.
Repr.

"Tengeri ut" két férfi utas beszélget az ut szépségeiről, amit nem láttak tengeri betegségük miatt.
Repr.

Délibáb, Bp. 1938. okt. 15. XII. évf. 42. sz. 62-64. és 66-68. lap.

Gedő Lipót

"Irók a kávéházban" Egymás regényét becsmérlik.
Repr. Gedő Lipót rajza.

A részeg megtámasztja a lámpaoszlopot, hogy el ne dőljön. "A részeg" cimmel. Hegedüs Endre rajza.
Repr.

Csengő helyett autóduda az ajtón, a szobalányt helyettesitő soffőr számára.
Az üvegház tetején lépkedő részeg ember azt hiszi, hogy a betört üveglapok helyett az éjjel befagyott jégen jár. Gerő rajzai. Repr. Délibáb, Bp. 1938. okt. 8. XII. évf. 41. sz. 64-66. lap.

Gedő Lipót

Hattyasy Katalin: "Pilanatfelvétel a pesti idegenforgalomról" c. irását illusztrálta, bárban mulató nők és férfiak ábrázolásával.
Repr.

Petróczy Katalin: "Az öreg Montmartre" c. elbeszéléséhez Erdős I. Pál illusztrációja mellett Gedő Lipót is készitett rajzot, mely táncoló párt ábrázol.
Repr.

Tersánszky J. Jenő: "Jól feleltél" c. elbeszéléséhez tanárt és diákot ábrázoló rajz. Repr. Délibáb, Bp. 1938. szept. 24. XII. évf. 2o, 59, és 67. lapokon.

Gedő Lipót

Gerő rajzai: "Jelmezes mulatság", "Urnő és kutyája", "Gázfütés a szabadban" c. "Csőposta" c.

Hegedüs Endre rajza: "Törvényszéken" c.

Gedő Lipót rajzai: "Hamispénz forgalmazása", "Notórius előlegkérő a főnökkel".

Szigethy István rajzai: "Strucctol vadászat", "Skót házaspár egy szoknyában."

Délibáb, Bp. 1938. szept. 17. XII. évf. 38. sz. 68-7o. lap.

Gedő Lipót

"Szabadtéri Szinpad a Dereglye utcában" cimmel szinházi történetet irt és illusztrálta három rajzzal.
Repr.

Délibáb, Bp. 1937. juli. lo. XI. évf. 28. sz. 67. lap.

Gedő Lipót

"A játékkereskedő berendezkedik" c.
"A pilóta menyasszonya a randevún" c.
"A szalmaözvegy torreador felnyitja a huskonzervet" c. rajzokat készitette Gerő.

"Gumiállatok", c. "Newyorki gyerek az állatkertben" c. Szigethy István rajzai.

A tréfás szövegben kisfiu anyja szemére veti huga születését, mert nem tudnak a játékon megegyezni. "Ez a szomoru a nyaralásban" cimmel Gedő Lipót rajzai.

Repr.-ók.

Délibáb. Bp. 1938. szept. 3. XII. évf. 36. sz. 66-68. lap.

Gedő Lipót

György László: "Könnyes és vidám epizódok Karinthy Frigyes életéből" c. elbeszélés az iróról szól. Lányi Dezső szoborkarikaturáját Karinthy Frigyesről bemutatja a lap.
Repr.

Az elbeszéléshez Gedő Lipót két karikaturáját -Karinthy Frigyesről és Kosztolányi Dezsőről szintén hozza a lap.
Repr.

Délibáb, Bp. 1938. szept. lo. XII. évf. 37. sz. 6-7. lap.

Gedő Lipót

"Humor szövegben és rajzban" cimmel három művész rajzát mutatja be a lap:

Szigethy István: "Női óvatosság" c.

Gerő: "Legujabb horgásztalálmány" és "Gyakorol a borbélyinas otthon" c.

Gedő Lipót: tréfás rajz Zoli bohócról.

" " Torday Sándor: "Hazugság" c. elbeszélését illusztrálta.

Délibáb, Bp. 1937. juli. 24. XI. évf. 30. sz. 60-61. lap. " 31. " " 31. sz. 18. lap.

Gedő Lipót

Gerő tréfás rajzai: "Ha a kirakat rendező aludni tér" c. Harisnyakereskedő szemrehányásai alkalmazottjának. c.

Hegedüs Endre: "Párisban, Berlinben, Pesten így mennek át az uttesten" három rajz.

Toncz Tibor: "A rudugró bajnok, mint hajótörött" c. rajza.

Gedő Lipót: "A strandon" c. rajza.

Mészáros: A kövér férj és a sovány feleség vitája a nyári melegben. c. rajza.

Berczel: "Ünnepélyes pillanat a közjegyzőnél" c. rajza.

Délibáb, Bp. 1938. szept. 1o. XII. évf. 37. sz. 64-66. lap.

Gedő Lipót

Szigethy István: "Amerika" c. tréfás szöveget illusztrálta.

Toncz Tibor: "Egy tálból cseresznye" c. és "Kiárusitás a hentesnél" viccek illusztrálására.

Gerő: "Kiránduláson" és "Tangó "milonga", avagy az életmentő harmonika" c. rajzai.

Gedő Lipót: "A kocsiuton csak járművek haladhatnak!" - inti a rendőr a gyalogosokat.

Repr.-ők.

Délibáb, Bp. 1938. aug. 6. XII. évf. 32. sz. 66-68. lap.

Gedó Lipót

Alkotása, a szfőv. képzőm.-i gyüjteményének
kiáll.-án a Műcsarnokban.

P.H.932.VI.19.

Dedo Lipat

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeumban tendezett kiállitáson kis pesti csibészek pompásan megfigyelt életét tükröző rajzaival vett részt

Magyarország 1931.XI.22

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeumban rendezett csoportkiállitáson képeivel vett részt

Esti Kurir 1931.XI.22

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeumban rendezett csoportkiállitáson különböző technikáju ötletes rajzaival vett részt

Budapásti Hirlap 1931.XI.22

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeumban rendezett csoportkiállitáson két teremben állitotta ki vonzó karikaturáit.A legnagyobb franciam mesterekre emlékeztető mesterségbeli tudással,szivvel és lélekkel,egy-egy finoman odavetett vonallal kelti életre kedves külvárosi figuráit,amelyek a nézőből mosolyt és meghatottságot váltanak ki.

Reggeli Ujság 1931.XI.23

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeumban rendezett csoportkiállitáson kiállitott képeiben kedves és ötletes fantáziáju ábrázolója a gyermeki humornak.

Ujság 1931.XI.22

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeumban rendezett csoportkiállitáson két kis teremben állitotta ki brilliáns grafikáit, amelyek a kiváló művész kifejezőkészségének csodálatos egyszerüségéről és közvetlenségéről tanuskodnak. A pesti gyermekek csibészvilágának mesteri tollu karikatura-irója és e nemben páratlan.

Pesti Napló 1931.XI.22

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeumban rendezett csoportkiállitáson gyermek-
képekkel vett részt.Az ő gyermekei apró papirlapokon
százféle kedves jelenet keretében jelennek meg,csibész
kedő,pajkoskodó utcai játékosok,nemcsak tudással,de
a sziv szeretetével megrajzolva.

Pesti Hirlap 1931.XI.22

Gedő Lipót festőművész

mErnst Muzeum csoportkiállitásán két termet könnyed vonalakkal és talán még könnyedebb szinekkel papirra lehelt gyermekkarikaturái töltik be.

Nemzeti Ujság 1931.XI.25

Gedő Lipót festőművész

— **Az Ernst-muzeum csoport-kiállitásának bezárása.** Az Ernst-muzeum nagysikerü csoport-kiállitása, melyen *Gedő Lipót*, *Paizs-Goebel Jenő*, báró *Hatvany Ferenc*, *Székely Kovács Olga* és *Cselényi-Walleshausen Zsigmond* festőművészek vesznek részt, vasárnap zárul. A muzeum azonnal megkezdi uj kiállitásának rendezési munkálatait.

Pesti Hirlap 1931.XI.22

Gedő Lipót
festő

Gyöngyösön rendezett riállítást Diener-Dénes Rudolffal körösen.

Ujság 1935. V. 7.

Gedő Lipót festő

— (Gedő Lipót és Diener-Dénes Rudolf kiállítása Gyöngyösön.) *Gedő* Lipót és *Diener-Dénes* Rudolf újabb munkáiból Gyöngyösön kiállítást rendeznek. Az ünnepélyes megnyitás vasárnap délelőtt lesz a város előkelőségeinek jelenlétében. A hét napig tartó kiállítás tartama alatt *Gedő* a gyöngyösi műértő közönség felkérésére *előadást tart*, melyben ismertetni fogja a *modern képzőművészet* mai állapotát.

M.O. 1935. V. 4.

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeum csoportkiállitásán két kis teremben kiállitott képeivel vett részt

8 Órai Ujság 1931.XI.22

Gedő Lipót festőművész

Ernst Muzeum CXXII.csoportkiállitásán két teremre való képet állitott ki.

Est 1931.XI.22

Gedő Lipót

Ernst tanulmánya nagyobb a
műnarnok tél. tárlatán
(emlitve.)

Pesti Napló 1938 II. 6

Gedő Lipót

harapal a Műszaruk tám.

Kárla tám

Esti Kurir 1938 II. 9

Gedő Lipót

Művével szerepel a Munkácsy-Líh Ernst Múzeumban rendezett kiállításán.

Kiemelik „Szerelem" c. művét, továbbá „Kikiáltó"-jét.

B.H. 934. V. 13. Ujság. 934. V. 13.
P.H. 934. V. 13. N.Ú. 934. V. 13.

Gedő Lipót

Csoportriállítása van ezért a Fének Klúbban (Udvary Pállal és Förster Démssel)

P. N. 936 v. 7.
N. U. 936 v. 15

Gadó Lipót

A II. nemzeti képzőművészeti kiállításon a Műcsarnokban szerepelt.

PN. 934. IV. 29.

gedő Lipót

Művével nevepel a Paál
László Társaság jubiláris
táslatán.

Est 934. XI. 11. V. U. 934. XI. 11.
m. 934. XI. 11. Ujság, 934. XI. 11

Gedő Lipót
festő

A főváros megvásárolta festményét
a Műcsarnok kiállításán.

Nemzeti Ujság 1935. V. 16.

Gedő Lipót festőművész

Pesti Hirlap
E.K.1931.I.2
N.U.1931.I.2
Reggeli Ujsá
Est,1931.I.2
N.U.1931.I.2

1931 **PESTI HIRLAP** I 28

— **Gedő Lipót kiállitása.** A Fészek termében *Gedő Lipót* kedves kiállitását látjuk. A nagyvárosi perifériák életének ebben a virtuózkezü, kitünő szemü rajzolójában, ahogy itt rajzainak, apró megfigyeléseinek, pillanatnyi följegyzéseinek egész seregét látjuk, fölfedezzük a poétát is, aki teljesen egyedülálló nálunk, a nagyvárosi utcagyerekek világának ezzel a koratavaszi fanyarságu és épen ezért oly üditő költészetével. Nemcsak a rajzbeli finomság és az egyszerü kis élet gyors fölvetitésének ügyessége ajánlja tehát Gedő Lipótnak ezt a kis csibészvilágát figyelmünkbe, nemcsak az a keresetlen *humor* mosolyogtat meg bennünket, amellyel a művész ezt a különös világot ábrázolja, hanem egyuttal szeretetünkre is érdemessé teszi az a pajtáskodó együttérzés, amellyel Gedő ezt a külvárosi életet papirra és vászonra veti. Uj szín ez a budapesti grafikában, annyi bizonyos és szinte várja az ember, mikor születik meg végre az a budapesti csibészregény, amely ezeknek a rajzoknak méltó háttere lehetne. *(f. j.)*

Gedő Lipót

festőművész

Ujságrajzoló Művészek Kiállitása a Nemzeti Szalonban - képeivel vesz részt. Nagyon eredeti, művészi karikaturákat állitott ki.

Magyarság.. 1931, [illegible]

Gedő

festőművész

Magyar Ujságrajzoló Művészek Egyesülete első kiállítása a Nemzeti Szalonban - képeivel vett részt

Kitünő jelenetei

Az Est 1931.VII.20.

Gedő Lipót

festőművész

Ujságrajzoló Művészek Kiállitása a Nemzeti Szalonban . képével szerepel.

a külvárosi világot és kis csibészkölyköket dalolja meg egy maliciózus ceruza groteszk lirájával.

Nemzeti Ujság 1931.XII.20.

Gedő Lipót

grafikus

Magyar Ujságrajzoló Művészek Kiállitása - Nemzeti Szalonban. Képével szerepel.
Finomrajzu gyermekrajzok.

Pesti Hirlap 1931.VII.20.

Gedő Lipót

Alkotása, a Munkácsy-Céh kiállitásán.

E.K.932.IV.3.

Dedo Lipát

Gedő Lipót

Szerepelt a Munkácsy-Céh kiáll.-án az Ernst Múzeumban.

Pesti Napló, 932.IV.3.

Gedő

Alkotását nyereménytárgynak vásárolták meg,
a Munkácsy Céh sorsjátékkal egybekötött kiállitásán.

P.H.932.IV.14.

Dear

Although my correspondence with you
is limited to the
Ukrainian question.

P.M. 92.IV.14.

Gedő Lipót

"Utcakövezők" c. műve, a Munkácsy-Céh kiállításán az Ernst-Múzeumban.

P.H.932.IV.3.

Свой Штрих

"Штемпельный" с. млн. в Минском-Сиб Кварти-
ал на Бутет-Нефтеулан.

Р.Н.Ст.IV.3.

Gedő Lipót

Genre-képei a Munkácsy-Céh kiáll.-án az Ernst Múzeumban.

M.H.932.IV.3.

Gedó Lip't

Genre-képei a Munkácsy-Cáh kiál'.-án az Ernst Mózeumban.

M.H.°32.IV.3.

MDK

Gedő Lipót

Ebből verekedés lesz c. rajza repr.

Pérely 21.1.

MDK

Dulitz Andor, Emrey Sándor, Gelő Lipót, festőm.

Koronázási emlékalbum eredeti rajzainak és vízfestmények alkotói a többiek között. Bp.1917.

Dr.Szemlér Lőrinc gyűjt.-nek aukciója. Bp.1936.
Könyvdíszek.- Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.tk.sz. 75.l.

MDK

Gedő Lipót rajzoló

KE: Párizs, ... A Fészek Klub jelmezes müteremben. Pesti Hirlap, 1938. febr.13. 6.l.

MDK

Gedő Lipót

Árulkodó, rajz, repr.

Pérely. 91.1.

M.D.K.

Gedő Lipót

Karikaturája Dulin Elek sajtófőnökhelyettesről.

-Ita: "Villáminterju akadályokkal"c.
Szinházi Magazin, Bp. 194o. jan. 21. III. évf
4. sz. 3. lap.

MDK

Gedő Lipót

Rajz, repr.

Magyar Művészet 1934. 125.l.

MDK

Gedő Lipót /1897-1952/

Nikotex. 1931., 95x63 OSZK

Magyar Plakát-történeti Kiállítás.
1960. Műcsarnok. Kat. 22.1.

M.D.K.

Gedő Lipót

Karikaturája Aczél Ilona szinművésznőről "A művésznő igazi arca" c. közl. illusztrálására.

- - -

Karikatura Góthné Kertész Ella szinművésznőről fenti közl. illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1929. dec. 22. - XIX. évf. 52. sz. 33-43. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

Kép "Gyorsöltözés" cimmel "A hét humor" c. rovatban. Repr.

Szinházi Élet. Bp. 1928. nov. 4-10. XVIII. évf. 45. sz. 38-40. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

Rajz a müvész vázlatkönyvéből. Repr.

Szinházi Élet. Bp. 1928. okt. 28. -nov. 3. XVIII. évf. 44. sz. 66. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

"Keep Smiling" cimmel tréfás felhivás plakátterve.
Rajz. Repr.

- - -

Karikatura Békeffy Lászlóról és Vadnayról "Az eskü" cimmel "A hét humora"c. rovatban. Ugyanebben a rovatban szerepelnek Komlós Vilmos, Z. Molnár László és Berczy Gézáról készült karikaturái is.
Szinházi Élet. Bp. 1931. márc. 1-7. XXI. évf. lo. sz. 43. lap
61-64. "

Gedő Lipót M.D.K.

Duczyńska Ilona arcképe. /rajz/ repr.

-y-ó: "Magyarországnak van mondanivalója a világ számára"

Beszélgetés Duczyńska Ilonával és Pelényi Károllyal

Magyar Nemzet 1963. október 27. 9.l.

MDK

Gedő Lipót

Művével résztvett a Munlácsy céh kiállitásán.

Művész-Élet, 1933.II.5-6.sz. 9.l.

MDK

Gedő Lipót

Munkanélküliek.

Az Ernst-Múzeum Kiáll.CAV. A Munkácsy-csh
III.reprezentativ kiáll.-pest.1930.nov.hó
Kat. 15.1.

M.D.K.

Gedő Lipót

Karikaturája Herman Lipótról "Optimisták, pesszszimisták, - tiz év mulva" c. tréfás cikkhez.

Szinházi Élet. Bp. 1933. ápr. 9-15. XXIII. évf. 16. sz. 17. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

Szász Zoltán: "A hütlen ficam" c. elbeszéléshez készitett illusztrációkat.

Szinházi Élet. Bp. 193o. aug. 24-3o. XX. évf. 35. sz. 45-48. lap

M.D.K.

Gedő Lipót

Farkas Imre: „Nedzsibé" c. elbeszéléséhez készitett illusztrációkat.

- - -

Rajzok, karikaturák a szinházi világ müvészeiről "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1930. nov. 2-8. XX. évf.
45. sz. 55-56. lap
61-64. "

MDK

Gedő Lipót

Gedő Lipót művei a Munkacsy-Céh kiallitasán.

Cikk: A Munkácsy-Céh kiállitása a Nemzeti Szalonban.

Képzőművészet, 1935. 83-84.sz. 92.l.

Gedő Lipót

MDK

Hazatérő munkások, olf.
Képnézők, olf.
Barban, olf.

Munkácsy Céh IX. kiállitása
Nemzeti Szalon 1936. május.

MDK

Gedö Lipót, festöm.

Kerti munkások. Olf.
A füttymüvész. "

Nemz. Szal. - A Munkácsy Céh VIII. repr.kiáll.-a.
1935. márc.30.-ápr.14. Kat.

M.D.K.

Gedő Lipót

"Imádkozó barátok" c. festményének repr.-ját közli a lap a Munkácsy Céh kiállitásáról.

Szinházi Élet. Bp. 1930. nov. 23-29. XX. évf. 48. sz. 32. lap

MDK

Gedö Lipót, festöm.

2o2. Uzsonnázó társaság. Olf. 5ox4o J.l.j.

Árv. Közl. 1933. dec.hó. 4.rk.sz. 68.aukció. 18.l.

MDK

Gedö Lipót, festöm.

236.	Uzsonnázó társaság.	Olf.	50x40	J.l.j.
237.	Kompozició.	"	55x45	J.l.b.

Árv. Közl. 1932. I.fk.sz. 61.sz. 19.l.

Gedő Lipot.

Az Ernst muzeom kiállitotta müveit 1931-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Gedő Lipót.

A Müvészház 1914-ben kiállitást rendezett müveiből.

Bende J: A Képzőmüvészeti egyesületek története

MDK

Gedö Lipót, illusztr.

Magyar Mügyüjtök és biblifilek. Bp. 1931.

Mellékelve Gédö Lipót dr. Szemlér Lörincet ábrázoló rajzának próbanyomata.

Dr. Szemlér Lörinc gyüjteményének aukciója. Bp. 1936.
Könyvdiszek. - Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5. rk. sz. 68. l.

szövarch 20.-220.lap

Gedő Lipót.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Gedő Lipót

Gyerekek, olajf.
Magvetők, "

Magyar Képzőművészek szegedi reprezentativ
kiall.1930.Munkacsy-Céh.kat. 20.1.

MDK

Gedő Lipót

Gyermekhumoreszkjei, a Györgyi Kálmán emlékkiallitáson.

Reiter László: Könyvművészet a Györgyi Kalman emlékkiallitason.

MI. 1934. 87.88.1.

MDK

Gedö Lipót, graf.

151. Óvatos urak. Tusrajz. 21x21. Jelzett.
152. Kernstok Károly karikaturája. Tempera. 65x50. Jelzett.
153. Csók István karikaturja. Guache. 50x33. Jelzett.

Festmények, rajzok, metszetek. -97. aukció
Árv. Közl. 1941. márc. 2. rk. sz. - Kat. 23. old.

MDK

Gedő Lipót

Pérely 163.l.

M.D.K.

Gedő Lipót

Karánthy Frigyes: "Teátrum a "Fehér Ló" fogadóban" c. tréfás irását illusztrálta.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 29-dec. 5.
XXI. évf. 49. sz. 28-29. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

"A magyar Poulbot" cimmel rövid beszámoló arról, hogy a müvész, aki eredetileg karikaturistának indult, ujabban gyermekportrékat fest. Nem egészen kéthónapja az Ernst-muzeumban rendezett csoportkiállitásán két termet töltöttek meg gyermekportréi. Az Ernst-muzeum a nagy érdeklődésre való tekintettel elhatározta, hogy az év folyamán nagyszabásu kiállitást rendez gyermekportrékból s a müvész erre a kiállitásra készül. Fényképét egyik gyermekportréjával és gyermekrajzait hozza a lap.
Szinházi Elet. Bp. 1932. febr.28-márc.5. XXII. évf. lo. sz. 64. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

Rajza a "Weekend" c. rovatban.

Szinházi Élet, Bp. 1931. aug. 2-8. XXI. évf. 32. sz. 65. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

cimmel rajz/
"Záporpróba" /"A hét humora" c. rovat cim - lapján.
Karikaturák müvészekről a rovat tréfáinak illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juli 5-11. XXI. évf. 28. sz. 55. - 59. lap.

MDK

Gedő Lipót

Önarckép

/e.a./:Thorma János "Március idusa". A Műcsarnok téli tárlata. Ujság 1958. 7-8.l.

M.D.K.

Gedő Lipót

"Az optimista és pesszimista, ahogyan a festő és a rajzoló látja" c. felhivásra készült "Az optimista" c. rajza.

- - -

Karikaturái müvészekről "A hét humora" c. rovat tréfáinak illusztrálására.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. május 31.-juni. 6.
XXI. évf. 23. sz. 23. lap.
45-48. "

. . .

- - -

- - -

M.D.K.

Gedő Lipót

"Éljen szeretett képviselő-jelöltünk" c. felhivásra tréfás plakátrajz Fedák Sáriról a János vitéz cimszerepében.

- - -

Bibó Lajos: "Megmutatom Dezsőnek" c. novelláját illusztrálta.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1931. juni 21-27. XXI. évf. 26. sz. 35. lap.
65-68. "

M.D.K.

Gedő Lipót

Rajza "A jubiláns, aki ötödször járja az első osztályt" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1931. ápr. 5-11. XXI. évf. 15. sz. 74. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

Tiz karikatura magyar müvészekről, amelyeket Bécsben rajzolt a Szinházi élet számára a müvész.

Egy bécsi kávéházi asztal c.
Szinházi Élet. Bp. 1923. márc. 4-10.
XII. évf. 10. sz. 37. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

"Jób" c. olajfestményének repr.-ját közli a lap. Az "Export" c. közl. irja, hogy a 35 éves fiatal müvészt illusztrátornak szerződtette a bécsi Die Stunde c. napilap. A cikk megemliti müvészi gyermekrajzait, a kültelki gyermekekről festet jeleneteit.

Képzőmüvészet rovat.
Szinházi Élet. Bp. 1923. febr.25.-márc.3.
XII. évf. 9. sz. 57. lap.

M.D.K.

Gedő Lipót

Gellért Lajos és Gedő Lipót "Száz színész egy sorban" c. közös kiadványában szerepelnek a müvész rajzai.
A kritika mellett tiz karikaturát közöl a lap Gedő rajzaiból színészekről.

Előszó és utószó egy pompás kis könyvhöz.
Szinházi Élet. Bp. 1923. febr. 4-10.
XII. 6. sz. 41. ~~sz~~ lap.

MDK

Gedö Lipót, festöm.

Külvárosi gyerekek.	J.l.j.	Krétarajz.
Uzsonnázó társaság.	Olf.	J.l.j.
Kompozició.	Olf.	J.l.b.
Játszó Gyerekek.	J.l.j.	Krétarajz.

Árv. Közl.1931. 3.rk.sz. 51.l.

MDK

Gedö Lipót és Pólya Tibor, graf.-k és Vágh Gusztáv

Fouqué de la Motte: Undine. Bp. 1920.

V.G. eredeti rajzaival.

Dr. Szemlér Lőrinc gyüjteményének aukciója. Bp. 1936.
Könyvdiszek. - Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.rk.sz. 68.l.

MDK

Gedő lipót

Gyerekek.

Az Ernst-Múzeum Kiall.CVI. A Munkacsy-céh
II.Reprezentativ Kiall.Bpest.1929.Okt.hó
Kat.10.1.

MDK

Gedő lipót

Kávéház.

Az Ernst-Múzeum Kiáll.CVI.A Munkácsy-cén
II.Reprezentativ Kiáll.Bpest.1929.Okt.hó
Kat. 14.1.

MDK

Gedő lipót

Énekló barátok.

Az Ernst-Múzeum kiáll.CXV.A Munkaccsy-céh
III.reprezentativ kiáll.Pest.1930.nov.hó
Kat.18.l.

Gedő Lipót

Gerő: "Ujszerü találmány" c. "A villanyszámla kifizetésének napja" c. és "Szoba a tenniszpályára való kilátással." c. rajzai.
Hegedüs Endre: "Idegenforgalom "az előkelő idegen"-nel" c. rajza.

Gedő Lipót:"Sorstársak" c. rajza.

Szigethy István: "Amilyen a ház, olyan a lakója" c. tréfát négy képpel illusztrálta: "A romantikus", "A bizalmatlan", "A hipermodern", "Az optimista".
Fenti rajzok a Délibáb tréfáihoz készültek.

Délibáb, Bp. 1938. juli. 16. XII. évf. 29. sz. 64-66. lap.

Gedő Lipót

Toncz Tibor tréfás rajzai: "A kertben mászkálni fürdőruhában tilos" c. és "A szalmaözvegy". c.
Hegedüs Endre: "Pensió napi négy pengőtől felfelé" c. rajza.

Gedő Lipót: "A rendőrségen" c. rajza.

Forrai Zoltán: nyolc képből álló rajzsorozata.
Reprók.
Fenti rajzok tréfás szövegekhez, viccekhez készültek.

Délibáb, Bp. 1938. juli. 3o. XII. évf. 31. sz. 64-66. lap.

Gedő Lipót

"A gyerekszinpad kulisszái mögött" cimmel szinházi történetet irt Innocent Vince Ernő.
A müvész két rajzzal illusztrálta.
Repr.

Délibáb, Bp. 1938. juli. 9. XII. évf. 28. sz. 12-13. lap.

Gedő Lipót

"Egy kis humor" cimmel három müvész rajzát mutatja be a lap:

Gerő: "Országuti tankolás" tréfás rajz

Gedő Lipót: "Gyerekszáj" " "

Szigethy István: "Orvosnál" " "

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1937. május 14 15. XI. évf. 2o. sz. 67. lap.

Gedő Lipót

"Kis lak áll a nagy Duna mentében, óh mi drága e lakocska nékem" cimmel rajz, mely a család költözését ábrázolja, ahogy minden holmijukat felrakják az egylovas kocsira. "Május 1. Pesten" c.

Délibáb, Bp. 1938. május 7. XII. évf. 19. sz. 39. lap.

Gedő Lipót

A lap bemutatja négy müvész tréfás szövegeket illusztráló rajzát:

Berczel: "Látszat és valóság" c.

Gerő: "Ahogy a konzervtej készül" c.
"A szórakozott professzor" c.

Szigethy István: "Az ibolyaautomata" c.

Gedő Lipót: "Skóciában" A skót Braille-irást tanul, hogy este villany nélkül olvashasson.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. ápr. 30. XII. évf. 18. sz. 65, 66, 67. lapokon.

Gedő Lipót

Elegáns nőről készitett rajzát hozza a lap:"Legyen finom, divatos!" cimmel. Repr.

Délibáb, Bp. 1938. május 28. XII. évf. 22. sz. 71. lap.

Gedő Lipót

"Gedő Lipót rajzolóművész ismét nagyszerü levelezőlap-sorozatával jelentkezik"-közli a lap a "Délibáb Egyveleg" c. rovatában. A sorozatból a lap bemutatja egyik rajzát. Repr.

Délibáb, Bp. 1938. május 14. XII. évf.2o.sz 58. lap.

Gedő Lipót

Utcai gyerekárusok a kávéházban, ezt rajzolja le tréfás szöveg illusztrálására. Repr.

Délibáb, Bp. 1937. márc. 2o. XI. évf. 12. sz. 12. lap.

Gedő Lipót

Hattyasy Katalin: "A szinházi utcák gyermekei" cimmel arról ir, hogy a kis utcai gyerekek a neves szinészektől autogramokat gyüjtenek és eladják. Ezt illusztrálja a müvész három rajza.
Repr.

Délibáb, Bp. 1938. XII. évf. március 19. 12. sz. 16-17. lap.

Gedő Lipót

Dymi: "Béküljünk ki!" cimmel, Toncz Tibor

"Friss perec a jégen" " Gedő Lipót

Tréfás családi kép, Szigethy István

Mindhárom művész tréfás rajzokkal illusztrálja a Délibáb humora c. rovat munkatársaként a fenti c. tréfás szövegeket.
Repr.-ók.
Délibáb, Bp. 1937. jan. 23. XI. évf.
4. sz. 24. lap.

Gedő Lipót

A "Humor" c. rovatban szerepel három művész tréfás rajzokkal:

Gedő Lipót: férj feleség vitáját ábrázolja,

Korcsmáros Pál: "Jó információ" c. rajz

Hegedüs Endre: "Idegenforgalom" c. "

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. márc. 5. XII. évf. 1o. sz. 68. lap.

Gedő Lipót

Humoros szöveget illusztráló rajzok három művésztől:

Gedő Lipót: Rendőrt ábrázol gyerekkel.

Hegedüs Endre: "A pesti Állatkertben"

Berczel: "Az ember, aki mindent szószerint vesz."

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. febr. 12. XII. évf. 7. sz. 65. lap.

Gedö Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjai-
ról:

3. Árvai Józsi portréja
4. Barna Lajos "
5. Barna Zsigmond "
6. Beck Géza "
7. Beck József "

A Hétfői Társaság. T. rés. Gedö Lipót 104 rajzos. Bp. 1934. 8l., 104 t., szerző k. Pöhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

8. Beck Miksa portréja
9 Dr. Beck Salamon "
10a. Bokor Lajos "
10. Brück Jenő "
11. Dános Lajos "

A Hétfői Társaság. T-nek. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1834. 8 l., 104 t., szerző k., Pöhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tag-
jairól:

12. Desző Pál portréja
13. Dr. Dési Géza "
14. Diamant Károly "
15. Donáth Sándor "
16. Drucker Géza "

A Hétfői Társaság. T. rés. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t., szerző k. Pöhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

17. Elek László portréja
18. Fehér Tivadar "
19. Dr. Fehér Dezső "
20. Fehérvári Aladár "
21. Finály Ernő "

A Hétfői Társaság. T. rés.. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k. Pökm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

22. Fried Béla portréja
23. Galambos Dezső "
24. Gerber Imre "
25. Gerő Emil "
26. Dr. Goitein Sándor "
27. Gombos György "

A Hétfői Társaság. T. sor. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t., szerző k. Pátria ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

28. Gonda László portréja
29. Dr. Görgey Gyrőm "
30. Glücksthal Lajos "
31. Greiner Béla "
32. Grosz Dezső "

A Hétfői Társaság. T. rév. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k. Pólya ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

33. Gyárfás Gábor portréja
34. Dr. György Ernő "
35. Haas Róbert "
36. Halmos Róbert "
37. Heltai Sándor "

A Hétfői Társaság. T. rész. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k. Pöhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

38. Hermáli Antal portréja
39. Hollán Marcell "
40. Holzer Sándor "
41. Horvát György "
42. Horvát István "
43. Jakobi Sándor "

A Hétfői Társaság. T. rén. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. szerző k. Pőhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

44. Dr. Jobbágy Sándor portréja
45. Kallós Albert "
46 Kallós Imre "
47. Katz Sándor "
48. Kátai Andor "
49. Kemény Hugó "

A Hétfői Társaság. T. rén. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k., Pöhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

50. Dr. Kohner Artúr portréja
51. Dr. Komlósi Gyula "
52. König Imre "
53. Krasznor János "
54. Krasznor Lajos "
55. Kurzweil Ede "

A Hétfői Társaság. T. rés. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k. Pöhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

56. Lantos Ernő portréja
57. Lefkovits Károly "
58. Leopold Gyula "
59. Leszlényi Leó "
60. Lisznyai Simon "
61. Löbl Ödön "

A Hétfői Társaság. T. rèn. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k. Pöhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

62. Lukács Emil portréja
63. Magyar Bertalan "
64. Dr. Merei Pál "
65. Molnár Kálmán "
66. Oláh Sándor "
67. Dr. Országh Sándor "

A Hétfői Társaság. T. sor. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k. Pöhm ny.

Gedő Lipót

Karikatúrák: (abc szerint ~~[illegible]~~ következnek a színészek)

- Cs. Aczél Ilona portréja
- Adler Adelina "
- Anthes György "
- Bartos Gyula "

Gedő Lipót - Gellért Lajos: Szár színész egy sorba..., Bp. 1923. Amicus, Világosság nyj. 112 sztl. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák a színészekről:

- Basilides Mária portréja
- Békeffi László "
- Budanovits Mária "
- Csortos Gyula "
- Deményi Artur "

Gedő Lipót - Gellért Kojos: Szín színész egy sorba ..., Bp. 1923. Amicus, Világosság ny., 112 sztl. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák színészekről:

- Fáy Szeréna portréja
- Fedák Sári "
- Gazsi Manicka "
- Gál Gyula " (Gál Gyula Gedőt színészetre tanította)

Gedő Lipót - Gellért Lajos: Szár színész egy sorba..., Bp. 1923. Amicus, Világország ny., 112 sztl. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák színészekről:

- Góth Sándor portréja
- Góthné Kertész Ella "
- Hajdú Ilona "
- Harsányi Rezső "
- Hegedüs Gyula "

Gedő Lipót - Gellért Lajos: Száz szinész egy sorba..., Bp. 1923. Amicus, Világosság ny. 112 szt. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák színészekről:

- Hettyei Aranka portréja
- Kertész Ödön "
- Király Ernő "
- Kosáry Emmi "
- "

Gedő Lipót – Gellért Lajos: Száz szinész egy sorba..., Bp. 1923. Amicus, Világosság ny. 112 sztl. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák minimekről.

- Környei Béla portréja
- Környei Paula "
- Kóródy Gyula "
- Kürti József "
- Lánczi Margit "

Gedő Lipót - Gellért Lajos: Szín minden egy sorba..., Bp. 1923. Amicus, Világosság ny. 112 ntl. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák színészekről:

- Nagy Endre portréja
- Odry Árpád "
- Palló Imre "
- Pártos Gusztáv "
- Pethes Imre "

Gedő Lipót – Gellért Lajos: Szász szinész egy sorba.., Bp. 1923. Amicus, Világosság ny. 112 sztl. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák színészekről:

- Pilinszky Zsigmond portréja
- Dr. Pogány Ferenc "
- Rátkai Márton "
- Rózsahegyi Kálmán "
- Sándor Erzsi "

Gedő Lipót - Gellért Lajos: Szár szinész egy sorba..., Bp. 1923. Amicus, Világosság ny. 112 sztl. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák miniatűrekről:

- Sándor József portréja
- Sugár Károly "
- Szerémi Zoltán "
- Székelyhidi Ferenc Dr. "
- Tanay Frigyes "

Gedő Lipót - Gellért Lajos: Száz miniatűr egy sorba..., Bp. 1923. Amicus, Világosság ny., 112 nlt. l.

Gedő Lipót

Karikatúrák színészekről:

- Vrai Tivadar portréja
- Varsányi Irén "
- Vaszary Piroska "
- Venczell Béla "
- Vendrei Ferenc "
- Önarckép

Gedő Lipót - Gellért Lajos: Száz szi-
nész egy sorba.., Bp. 1923. Amicus,
Világosság nyj. 112 sztl. l.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

68. Pauncz Sándor portréja
69. Pető Zsigmond "
70. Pfeffer Alfréd "
71. Dr. Polgár György "
72. Dr. Praznovszky Iván "
73. Radvány József "

A Hétfői Társaság. T. rész. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k., Pöhm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

74. Reich Jenő portréja
75. Róna Manó "
76. Rubin Sándor "
77. Rutkai Antal "
78. Sacher György "
79. Salgó Vilmos "
80. Dr. Sárkány Lajos "

A Hétfői Társaság. T. rin. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8-r., 104 t., szerző k., Pökm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

81. Schaber József portréja
82. Schwarcz Jenő "
83. Schwarcz Sándor "
84. Dr. Schmidt Sándor "
85. Stark Ákos "
86. Steiner Ármin "

A Hétfői Társaság. T. rén. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k., Pötzm ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

87. Dr. Stern Nándor portréja
88. Strausz József "
89. Szabó Nándor "
90. Szegő Károly "
91. Szekeres Pál "
92. Dr. Szemere Károly "

A Hétfői Társaság. T. rév. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t., Szerző k., Pönun ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól:

93. Székler Mór portréja
94. Weil Mór "
95. Weisz Sándor "
96. Vértes Emil "
97. Vikár Géza "
98. Vikár József "

A Hétfői Társaság. T. rés. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k., Pólya ny.

Gedő Lipót

karikatúrái a Hétfői Társaság tagjairól

99. Willersdorfer József portréja
100. Winkler Lipót "
101. Winter Ernő "
102. Winter Rudolf "
103. Dr. Zoltán Gyula "

A Hétfői Társaság. ~~Be~~ I. rés. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l., 104 t. Szerző k., Pólum ny.

M.D.K.

Gedő Lipót festőművész

"Uj müvészziskola Pesten" cimmel közli a lap, hogy a festő és iparmüvészeti iskola alapitói Gedő Lipót festőművész az iskola képzőművészeti és Kónya Sándor iparmüvész az iskola iparmüvészeti vezetője.

Szinház és Divat, Bp. 1919. szept. 13. IV. évf
31. sz. 36. lap

M.D.K.

Gedő Lipót

G-r G-a: "Az irodalom kulisszái mögül c. rovat beszél Villányi Andor "Attak" c. könyvéről, amelynek novelláit illusztrálta a müvész.

Szinház és Divat, Bp. 1917. május 2o. II. évf. 2o. sz. 34-35. lap

40

Gedő Lipót

Éneklő barát

Munkácsy Céh első kiállitása a Nemzeti Szalonban
Budapest, 1928. katalogusa 19 lap

MDK

Gedő Lipót
Ádám és Éva, akv.

Szent György Céh IX. auk. 1911. nov.
27 1.

Gedő Lipót rajzoló M.D.U.

Bp. VIII. József krt. 16 A Fészek klub tagja 1928-tól.

A „Fészek" ..... tagnévjegyzéke Bp. 1929.
25

MDK

Gedő Lipót

Sapkás önarckép

Munkácsy céh 5.kiáll. Ernst Muz. 138.kiáll.

1933. márc. 6 l.

MDK

Gedő Lipót

A tribün közönsége

Munkácsy céh 5.kiáll. Ernst Muz. 138.kiáll.

1933. márc. 7 l.

MDK

Gedő Lipót

Árulkodó, repr.

Pérely 91.l.

Gedő Lipót

közreműködésével illusztrálta Serédy Katalin „Who is Johnny" című gyermekkönyvét.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966.

334 l 258 l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Gedő Lipót

"Igy festenétek ti" cimmel hat kép szinésznőkről David, Tizian, Rubens, Romney, Rembrandt és Gainsborough modorában.
Reprodukciók.

Szinházi Élet. Bp. 1935. okt. 2o-26. XXV. évf. 43. sz. 352 lap /A lapszám nem biztos/

M.D.K.

Gedő Lipót

A művész vázlatkönyvéből a lap bemutatja Makláry Zoltán szinművészről készült rajzot. Repr.

Szinházi Elet. Bp. 1935. okt. 27-nov. 2. XXV. évf. 44. sz. 5o. lap

Gedő Lipót, festő, grafikus

A Könyv és Reklámművészek Társasága alapitó tagja. Kiállitások az Iparmüv. Múz-ban 1930, ápr. 47.o.

Kiss Sándor: Magyar plakátművészet a két világháború között. 18.o.

Legújabbkori Történeti Múz. Évkönyve. II. 1960. Bpest, 1961. Franklin Nyomda

Gedő Lipót

Szinyei 1934-ben

A Társaság másik díját, a tájképdíjat az idén nem adtuk ki, a harmadikat, a Zichy Mihály grafikai díjat pedig vérbeli grafikusnak, *Gedő* Lipótnak ítéltük oda. Gedőt, ki 1887-ben született, néhány év választja el az életfordulótól, amikor a férfit a démon de midi kezdi megkísérteni. Gedőnek élete nem volt oly hányatott, hogy sem a nélkülözés kikezdje, mert minekutána Ferenczy Károly keze alól kikerült, mihamar megtalálta igazi terét, előbb ujságokban kezdett rajzolni, először a Pesti Naplóban, (a háború alatt) utána színész karikatúrákat csinált (Gellért Lajos társaságában), 1922-ben Berlinbe ment és elhelyezkedett az Ullstein vállalatoknál, egy évvel később Bécsbe, ahol a „Stunde" rajzolója lett, albumokat adott ki Prágában, Belgrádban, Bécsben és 1927. óta idehaza és innét dolgozott külföldi lapoknak, a Simplicissimusnak, a Lustige Blätter-nek, éppen úgy, mint az összes magyar humoros és élclapoknak. Mégpedig két irányban: az egyik a gyermekrajz, nevezetesen a pesti csibész életéből vett megfigyelések, finom ceruzarajzokban, könnyű kézzel megrajzolva, főleg a játszó gyerekek kifogyhatatlan bőségben, a kamaszkor életének ezernyi mozgalmait vetve elénk, kis tragédiáit, virtuskodásait, csúfolódásait, nagyzolását, kedves hazudozását, fintorait, pajkoskodását, elesettségét. A művész nem a felnőtt ember fölényével nézi a gyereket, hanem a szívén át és a gyerek lelkének tökéletes ismeretével, a környezetbe való beleélés egész mélységével, „írja" lapjait. Innét játszi könnyedsége és elragadó elmessége.

A másik eleme a karikatúra. A Japán kávéház sok száz mindkét nembeli íróját, művészét végigrajzolta, a képviselőház összes tagjait, az Országgyűlési múzeum részére megörökítette. Most a Hétfői Társaságot, majd a társadalom más-más osztályát és minden egyes karikatúrájában egyénien jellegzetes. A karikatúrarajzoló feladata: felismerni a folyton változó arcvonásokból azt az egy lappangó álarcot, mely az embert jellemzi és azt azonnal kiemelni; felbontani hangsúlyozás által, egyensúlyt megsemmisíteni kiemeléssel, megmerevíteni egy arcvonást, mely egyenesen hajlamos a megmerevedésre, ez a karikatúrarajzoló titka. Ezt a titkos fintort, mely ott bujkál az arcvonások közt, meglátni, kiemelni, mindent erre az egyre visszavezetni, ez a karikatúrarajzoló feladata. Szeme erre a torzításra való vadászásra van beállítva, Kiss József ezt felismerte, mikor énekelte: „Van oly pillanat minden ember életében, mikor kiül arcára mind a torzvonás. Ami kendőzött, rejtett konokul, a lágyság leple róla im lehull . . ." Egy pillanatra, de ez elég, hogy a karikatúrarajzoló rácsapjon, mint a kánya, s emberünk le van leplezve, megismerjük élete titkát, tehetetlenül, szinte élettelen merevségében áll, vagy vergődik, vagy sivalkodik előttünk, mi pedig nevetünk rajta. Ezzel, mint Bergson kimutatta, megbüntetjük, de Gedő nem kegyetlen, mint Goya vagy Daumier, nem részletező, mint Hogarth, nem egyszerűsítő, mint Caran d'Ache, vagy Forain. Gedőben sok az emberi részvét, ő játékos kedvességgel emeli ki emberi formái, főleg arcformái mögött a lappangó titkok legjellegzetesebbikét, de a titkok kutatásában felületen marad, a kegyetlen torzító tükörrel nem él, megértjük ötleteit s elmosolyodunk. Gedőt karikatúráiért nem fogják börtönbe zárni, mint egy japán mikádó tette a karikatúráját rajzoló művésszel, ellenkezőleg, a Szinyei Társaság feléje nyujtja a Zichy Mihály grafikai díjat.

Magyar Művészet 1934, 62, 6. f.

MAGYAR M
UNGARISCHE KUNST * ART HONG
MEGJELENIK HAV
A MŰVÉSZETI MÚZEUMOK BARÁTAI EGYESÜLE
Egyes szám ára 3 aranypengő, negyedé
A Szinyei Társaság Baráti Körének tagjai a MAGYAR M
A tagsági, illetve előfizetési díjak a folyóirat
M. kir. postatakarékpénztári csekk
Szerkesztőségi telefon: 86-0-90. Kiadóhivatal: BUDAPEST, VI

TARTALOM:

Dr. Dézsi Géza: Három magyar egyházi festő 33
Hans Tietze (Wien): Az új bécsi érseki múzeum 49
In memoriam 54
Művészeti élet és irodalom 56

INHALT:

Dr. Géza Dézsi: Drei ungarische Kirchenmaler 33
Dr. Hans Tietze (Wien): Das neue Diözesanmuseum in Wien 49
In memoriam 54
Kunstleben und Kunstliteratur 56

PÁRIS. A Louvre termeinek átalakítási és gyüjteményeinek átrendezési munkálatai befejezés előtt állanak: különösen fontos és jelentős változások mutatkoznak a középkor és a renaissance szobrászati gyüjteményeiben. Az érdekes munkálatok részletes ismertetésére még visszatérünk.

PÁRIS. A Louvre az utolsó hetekben ismét gazdagodott néhány fontos művészeti alkotással, amelyek közül Baroccio Grisaille-kompozíciója, Largillière nagy képe: Mózes feltalálása és Chassèriau három festménye — két önarckép és fivérének portrait-ja — a legkiemelkedőbb darabok.

PÁRIS. A Nemzeti Múzeumok ez évben is folytatni óhajtják azt az Orangerieben rendezett nagyszabású kiállítások sorozatát. A most nyitvalevő Hubert Robert-kiállítás után Daumier művészetének bemutatása, majd egy Lafayette-emlékkiállítás és a XVII. századi francia realista festők kiállítása következik. Tervbe vették egy Cézanne-emlékkiállítás és a primitív francia festészet összefoglaló bemutatását is.

PÁRIS. A Musée du Jeu de Paume-ban, ahol tudvalevőleg a külföldi modern művészet alkotásait őrzik, megnyitottak egy új termet, amely élő kínai festők alkotásainak van szentelve. Kína modern művészei először kaptak helyet európai múzeumban. Ugyanekkor egy másik teremben kiállították a Musée du Jeu de Paume új szerzeményeit is.

1956 APR 14

Gedő Lipót.

1956. április 14. — 15. szám.

AZ ÉS BUDAPEST IRODALMI MELLÉKLETE

AGÁRDI FERENC:

470

A Japán márványasztala mellett...

Egy megkerült József Attila kép margójára

1956. ÁPRILIS 11-én lett volna József Attila 51 éves — ha megérte volna. Ez emléknapra kedves barátom, Veres Pál az elmúlt hősi időket felidéző emlékkel ajándékozott meg. József Attilának azt az eddig elveszettnek vélt karikatúráját adta nekem, amely évekig függött a hajdani Japán-kávéház falán.

Habent fata sua libelli! De nemcsak a könyveknek van meg a sorsuk, hanem a képeknek is. Veres Pál elmondta, hogy 1944-ben, a Japán-kávéház szétdúlása után egy kőműves vette magához a képet, tőle szerezte meg. Azóta Veres Pál a kép eredetijét felajánlotta letétre a József Attila Múzeumnak.

Nézegetem a nekem adott fotomásolatot, és régi emlékek jutnak eszembe.

1931-ben történt. Mint szinte mindennap, ott találkoztunk a Japán-kávéházban: *József Attila, Nagy Lajos és én.* A szokásos sakkjátszma előtt a kapitalizmus egyre jobban erősödő világválságáról folyt a szó, a szörnyű munkanélküliség által napról napra előidézett tragédiákról, a dolgozók növekvő elkeseredéséről és harci kedvéről. Egyaránt lestük, a németországi forradalmi erők és a fasizmus mind hevesebbé váló birkózásáról jövő tudósításokat. Képzeletünkben messze tárult a kávéház ablaka, szemünk előtt távoli perspektívák nyíltak: az első ötéves terv sikeréről ide, Horthy országába is elszivárgó hírek megdobogtatták szívünket. Izgatottan várakoztunk, de nem tétlenül. Nagy Lajos például Horthyék sajtóját, a tömegbutításnak e veszélyes eszközét igyekezett már évek óta pellengérre állítani. Bátor „sajtószemléihez" Attila is, én is buzgón gyűjtögettük az anyagot. Bizony a Horthy-korszaknak eme precíz tükrét még ma is érdemes lenne az okulni vágyó újabb nemzedéknek bemutatni!...

Attila forradalmi verseit írta, melyek ez időben láttak napvilágot a *„Döntsd a tőkét"* gyűjteményében. Legtöbbjét az osztályharcos munkások jó része ismerte már a szerző szemináriumaiból. Attila ugyanis fáradhatatlan oktató volt. De nemcsak tanított — tanult is. Hasznos lenne külön cikkben foglalkozni azokkal a folyóiratokkal, illetve cikkekkel, valamint könyvekkel, melyeket Attila ebben az időben olvasott. Érdekes adalékkal szolgálna ez a zseniális költő fejlődéséről.

1931 késő tavaszának szóban forgó napján Attila Hegelnek háromkötetes *„Wissenschaft der Logik"* című művével tért be a kávéházba. A Fővárosi Könyvtár por lepte polcáról kölcsönözte ki és Füredi József barátjával tanulmányozta. (Füredi különben később a berlini *„Marxistische Arbeiterschulung"* oktatója lett.) Tudtam, hogy Attila agyatmarcangoló töprengésben igyekszik elhatolni minden dolog végső megismeréséig. Már ekkor sem örültem ennek, és Hegel műveibe történő öncélú búvárkodások ellensúlyozására ezen a napon az *„Unter dem Banner des Marxismus"* Hegel különszámát adtam ajándékul neki.

ATTILA ROPPANT MEGÖRÜLT az ajándéknak. Megint volt „anyaga", melyből meríthetett, és — főleg — melyből vitatkozási alapot teremthetett. Mert híven a nagy elődökhöz, Attila a marxizmust nem dogmák megkövesedett gyűjteményének, hanem a világ megismerése iránytűjének, a dolgokban való eligazodás útmutatójának tartotta. Alig lapozott bele a füzetbe, máris élénk vitába keveredtünk Hegelnek a kínai társadalomról vallott felfogása körül, miközben ő többek közt *Bertrand Russel* híres, Kínáról írt könyvére hivatkozott, melyről később cikket is írt. Nagy Lajos érdeklődéssel hallgatta eszmecserénket. *„Gondolkodom, tehát félő, hogy nem leszek"* — szokta variálni Horthyék ellenséges világában, Descartes híres mondását. De eme elméleti „felismerése" ellenére is nemcsak az akkori irodalom legélesebb szemű megfigyelőjévé, hanem korának egyik legmélyebb gondolkodójává és művészi ábrázolójává fejlődött. Most is figyelmesen hallgatott bennünket, majd így szólt: *„Szörnyű idő! En mondom nektek, hogy ebben a világban, ahol a pénz az úr, a pénzgazdaság halálos krízise oda fog vezetni, hogy az emberiség nagy része teljességgel megőrül. Úgy*

lehet, holnap már ki fog törni az általános kukorékolás."

Nevettünk, mert már ismertük Nagy Lajos groteszk hasonlatát a lábujjhegyre álló, felhúzott karjaival csapkodó, bolondul kukorékoló polgári irodalmárokról. De Nagy Lajos tovább folytatta a tréfát a világválság kispolgári magyarázóiról:

„Nem lesz addig itt rend, amíg a hirdetőoszlopokat át nem helyezik az utca egyik oldaláról a másik oldalára."

Itt tartottunk, amikor Kraszner, a *„Japán"* tulajdonosa jelent meg asztalunknál. „József úr, ha megengedi, megkérném valamire." Attila felállt, és pár lépésnyire elvonult vele. Amikor visszajött, így szólt: „Kraszner megkért, hogy üljek modellt *Gedő Lipótnak*, aki karikatúra-portrét akar rólam rajzolni."

VALÓBAN most már emlékeztünk, hogy Kraszner sorra megrajzoltatta kávéháza nevezetes törzsvendégeit.

„Én nem hagytam magam lerajzolni — szólt Nagy Lajos. — *Semmi kedvem sincs ahhoz, hogy itt függjek a falon e kor »beérkezett« írói, festői, színészei és színésznői között — akikről, s főleg az utóbbiakról, megvan a magam véleménye."*

József Attila nem volt ilyen szigorú. *„Kraszner jó emberem. Versfüzeteimből mindig húsz példányt szokott megvenni, és sokszor személyemre szabott árkedvezményeivel segíti létfenntartásomat ebben az ordas világban."*

„Nem verseidért, hanem önmagadért szeret, no de az is szép" — tette meg mérsékelt ellenvetését Nagy Lajos, aki harcos egyénisége dacára felette értékelte az akkori világban nem túlságosan gyakorolt emberiességet.

A vita e része be volt fejezve. Gedő Lipót megrajzolhatta tehát József Attilát is, aki az elkészült képet aláírásával hitelesítette. Attilának ez a karikatúra-portréja azután társaival együtt ott függött bekeretezve az L-alakú terem megtörésénél a kávéház egyik oszlopán. Az alatta levő asztalnál még sok éven át ült ott a költő barátaival.

NÉZEGETEM az előttem fekvő rajzot. Készítésének idején még nem tört meg a költő határtalan életkedve, mely fokozatosan veszett el később az egyre nehezedő évek folyamán. Nem utolsósorban azok mellőzték, akiktől legfőképpen várta az elismerést. Lelke égő sebét kevés barátainak szeretete, tanítványai megbecsülése csak részben tudta enyhíteni. A sok küzdelem később felőrölte gyenge szervezetét. De az életharc hatása már eme lelkes és életvidám korszakában nyomot hagyott rajta. A nélkülözések gyomorbajossá tették. És ezen a rajzon is jól látható, hogy 26 éves korában már „nagyobbodott" a homloka. Miként ő maga írta a *„Mondd, mit érlel"* című versében, a tőkés világban lassan pusztuló nép fiairól: *„csomókban hull a hajaszála s nem veszi észre maga se."*

A RAJZOLÓ azonban elsősorban a szembetűnő jellegzetességek tréfás megörökítésével akarta jellemezni modelljét. Ezért túlozta el az apacsinget hordó Attila nyakának feltűnő ádámcsutkáját. Ez könnyű fogás volt, de azért mégsem lehet Gedőtől elvitatni a művészi meglátást, mert aki erre a karikatúrának készült rajzra ránéz, annak mindjárt szemébe ötlik a költő egyéni arckifejezése. Erre az arcra az állandó harci készség írta rá a maga jellegzetes vonásait. Ez az eleven és kifejezésében folyton változó arc, a maga derűjében, mondhatni bájában volt ismert azok előtt, akik Attilát csak futólag látták, vagy keveset érintkeztek vele; de akik akkor is megfigyelhették, amikor gondolataiba merült, akik látták őt hosszan és csendben a távolba nézni, vagy figyelni, azok emlékeznek arra a feszült kifejezésre, melyet a máskor oly kedves ifjú arc felvett. Ezt a kifejezést a művész írónja jól eltalálta. Igen, Attila egész életében mondhatni „engarde"-ban állt a cudar világ megnyilvánulásaival szemben, és kezdeti hetyke porondra perdülését élettapasztalatai a nyugodt, de élesen figyelőnek alapállásává szelidítették. A vidám ember ilyenkor megfáradt benne, de megmaradt a „búsképű lovag" harckészsége, hogy verseivel vívjon vagy szikrázó gondolatokkal vitázzon a szegényekért, az elnyomottakért...

Tragikus sorsát, mintha csak jelképezte volna egyik kedvenc népdala, melyet hajh oly sokszor énekeltünk együtt:

„Császárkörte nem vadalma
Árvából lesz a jó katona,
Mert nincs annak pártfogója."

ESTI BUDAPEST
LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest, VII., Lenin-körút 9—11.
TELEFON: 227—651, 221—283

Nem vagyok olyan, m

Írta: Csudomir*

...Nem vagyok olyan, mint mások, Szijka néném, akik beleártják magukat az emberek ügyeibe, de vannak egyes asszonyok, mint ez a Tana Papucskina, akik olyan nagyra tudják kitárni a szájukat, mint a csárda kapuja. A minap, ahogy ülök otthon és kötöm a mi Grujónk harisnyájának a sarkát, látom az ablaknál, hogy kip-kop, riszálja a derekát, prémekbe burkolózva, fonott táskával, ceruzával a kezében, és megy be egyenest az orvoshoz. Pedig férjes asszony, ugye, üljön otthon és törődjön a saját dolgával, az meg ficánkol, és nem hagyja békén azt az embert. Másfél éve mindig a fogait csináltatja. Milyenek lehetnek a fogai, valami kész csodák! Ha az ínyén is nőtt volna foga, és mind lyukas lenne, már akkor is rendben lehetne. Elnézem a doktornét, csak jajgat, sóhajtozik, már össze is vesztek, ütik-verik egymást, s aztán úgy hiszem ő is elkezdett félrelépni. Nézem, mindig púderesen megy el hazulról, és a kalapját félre csapja, kész fantázia!

Nincs semmi közöm hozzá, Szijka néném, s nem is vagyok én olyan, mint mások, de a kirúgott bejárónőjük mondta el Bona Kevinának, az meg a mi Kica Szabcsovánknak. De a férjéről is úgy hallani, hogy jópipa. Két hónapja, beszélik, munka nélkül ténfereg és mindig egy altiszt császkál a feleségével, állítólag a falujukból való. Marad is nekem időm, nővérkém, a rengeteg munkától arra, hogy megtudakoljam, honnan való és nem valami modern unokatestvér-e! Meg aztán rám tartozik-e, hogy beleártsam magamat az emberek becstelenségeibe. Törődjék mindenki a maga házatájával, hogy az legyen gondozott, kisöpörve és rendbe téve mindenfelé, mert tegnap is, amikor Bona Bozadzsijkinánál jártam kovászért — isten őrizz! A dagasztóteknőik, Szijka néném, két éve súrolatlanok, az asztalkendőikre rásült a tészta, aztán egy sarokba vannak behajítva, és a macska alszik rajtuk. Szégyen-gyalázat! Évente kétszer ondoláltatja a haját és lakkbetétes cipőt hord, a házában azonban minden olyan, mintha keddi nap volna piac után. De az ő dolguk, hogy is mondjam, tegyenek, amit akarnak! A mi Grujónk azt szokta mondani: ahány ház, annyi szokás, mindenki a maga bőrét viszi a vásárra. Éljen mindenki úgy, ahogy akar! Nézd, Kolcsevék soha be sem vetik az ágyukat. Ahogy kibújnak reggel, úgy áll az ágyuk egész nap.

Ó, de legyen olyan, amilyen — az ő dolguk! Jobb, ha hallgat az ember és nem gyűlölködik mindenkivel, én így tudom. És ki mit csinál, maga felel érte. De már hadd menjek, mert a kislányra hagytam otthon a hagymapirítást, és majd úgy leégeti, hogy messziről bűzlik, mint amikor az ember Parapankinék mellett megy el. Ugye a sarkon van a szerencsétlen házuk, nem sokat ér az egész, de mégis vannak ablakai. Az egyiknél állandóan az anya ül, a másiknál a lánya, és nem engednek elmenni maguk mellett senkit anélkül, hogy kifirtassák egész nemzetségének a viselt dolgait. És szüntelenül kozmás ételszag terjeng körülöttük. Vén asszony létére, néném, a leánya esze után jár. Hányszor megkérte már a kezét az a mérnök, egy másik meg állítólag lépten-nyomon érdeklődik iránta, mintha bizony őrültek volnának az emberek, egész életükben kozmás ételt enni! Csak ne az süljön ki, ami Desa Kulikocskával történt. Azt is kérték, könyörög-

(Győry Miklós rajza.)

tek a kezéért, majdnem elrabolták, és mind a mai napig otthon csücsül fonnyadtan, ráncosan, úgyhogy Enju, a bakter is már húzódozik tőle. Pedig az is mit akar? Mintha nem tudnám, hogy az anyja, amikor négy hónappal hamarább szülte meg, milyen nagy életet élt annak idején az alvégen.

Más részről viszont mégis bosszant, hogy szentnek tetteti magát, mindig a templomot bújja, és lesütött szemmel jár. De a mi Grujónk tudod-e, mit mond az ilyenekről: aki nem néz fölfelé, alantas dolgokra gondol! Igaz a szólás-mondás, de nem akarok vele foglalkozni! Mintha bizony itthon minden úgy menne, mint a karikacsapás, hogy más házában túrkálunk. Olyan fiatalasszonyt hoztunk a házunkba, Szijka néném, hogy az úristen mentsen meg mindenkit tőle hetedíziglen! Amióta férjhezment, állandóan beteg, állandóan nyűgös. Elönti az epe, ideges a gyomra, mindig diétázik, mégis karácsony másodnapján a süldőből fél olyan szeletet falt fel, amíg vendégségben voltam!... Igy, ahogy ide-oda járok és meg-megkínálnak az emberek valamivel, rendben vagyok, de másként nem jönnénk ki az ételből! Nem maradt otthon már sem darabos íz, néném, sem cukor, sem bárányhús-sajt.

Eleget mondtam a mi Projkónknak. — Ide hallgass, fiam, majd én találok neked hozzád való leányt, hiszen ismerem őket mind a városban is, meg a járásban is. — Mit nem beszéltem én neki. Egyik nap mégis csak fogta magát, és egész Gabrovóig captatott. Az emberek macskát sem hoznak Gabrovóból, ez meg asszonyt cipelt ide. Gyengeelméjűnek bizonyul a mi Projkónk, az apjára ütött. Nem kérdez semmit, ahelyett, hogy megtanácskozná a dolgokat. Megnézhetett volna más házakat és berendezéseket is, nem — csak hűbelebalázs módjára neki. Kevésszer mondtam neki, hogy menjen el a papékhoz, hogy lássa, mi az a berendezés és jó család. Bonju bácsi okos ember volt, amikor téged vett el. Kicsit ritka volt a fogad és sántitasz kissé, de nem kell a konyhán díszmenetezni, mi?! Szépen ellátod a házat, a gyereked rendben vannak és Bonju bácsinak minden szombaton mosott az inge, de nálunk, minden összevissza van hajigálva, mocsok, teljes rendetlenség... Ha én egyszer elkezdeném neked sorolni, Szijka néném... de nem természetem... Nem vagyok én olyan, mint mások!...

Bolgárból fordította:
Bödey József

** Csudomir, igazi nevén Dimiter Csorbadzsijszki, a legismertebb bolgár humorista.*

Hajnal Gábor:

Későn jött idén a tavasz

Későn jött idén a tavasz...:
baktatok hegynek a sűrűben,
bokrok tövén villan, nevet
kökörcsin s ibolya a fűben.
Mintha az ég, a kék üveg,
széttört volna ezer szilánkká,
a friss fűben virít felém,
átváltozott mind kék virággá

és mégis ragyog odafenn
a kék virág szinte nevetve,
erdők fölött, dombok fölött
mint kedvesed néz a szemedbe
Aztán pár felhő gomolyog
játékosan, mint kicsi macska,
puhán, selymesen, könnyedén
gömbölyödik az ifjú napra.

Április van s a bokrokon
kibomló rügyek sokasodnak,
a fák szikárak, s messze még
a hegyek szinte kopaszodnak.
E későn érkező tavasz
villogó tüzes sugarával
a bokrokat egy nap alatt
zsendülni ragadta magával.

Lesem a vén fák ághegyét,
a rügy duzzad már, majd kipattan,
hogy zöldüljenek, nyíljanak,
sürgetném, kérném szakadatlan.
Izgatott, nyugtalan vagyok,
a dombtetőn percre megállok
s magamhoz ölelem e nyers,
e virágzásra készülő világot.

Elolvastuk... Madarász Emil: A dohányszínruhás

Élete is és szinte évről évre megjelenő művei is azt mutatják, hogy Madarász Emil teljesen eggyé vált a munkásmozgalommal, s úgy hihető, hogy a régi harcos számára ez az eggyéválás olyan, mint a fiatalító víz, a mesebeli élet-vize. Hány ifjú költő hangja hat öregesnek az övé mellett, hányszor pirultunk már el, harminc évesek, az ő elevensége, munkaképessége és sokirányú érdeklődése láttán!

Gazdag múlt áll mögötte s csak meg kell bolygat-

„Az írnok — ifjú plebejus, ki
Remények s kétségek között
Egy izzó, lázongó irányzat
Fergetegében küszködött.
Egy formájában szélsőséges
És tartalmában féktelen
Dalos...”

S én szinte őt magát vélem felfedezni e jellemzés

Gedő Lajos.

a Munkácsy-Céh első kiállításán mint szerepelt. (Szerzetes.)

Pesti Hirlap, 1924. Nov. 11.

Gedő Lipót.

A Munkáczy Céh bemutató kiállításán műnei szerepelnek.

Budapesti Hirlap, 1928. Nov. 11.

M.D.K.

Gedő Lipót

A "Pesti Mozi" c. folyóirat cimlapját rajzolta.

Radiotov: "Az erősebb" tréfás irását illusztrálta.

Rajza Max Linderről.

Pesti Mozi, Bp. 1912. okt. 26. I. évf. Második szám.

M.D.K.

Gedő

"Az első emberpár kiüzetése a paradicsomból" témára készitett tréfás rajzot.

Vecsey Jenő: "Katholikus fogyasztási szövetkezet" c. tréfás irását illusztrálta.

Mozi, "Antiszemita szám" tréfás alcimmel
Bp. 1913. okt. 15. I. évf. 7. sz.
6., 9. lap

M.D.K.

Gedő

"Ujfajta székek a parlamentben" cimmel tréfás rajzkompozició a példány cimlapján.

Mozi, Bp. 1913. szept. 24. I. évf. 4. sz.

Gedő Lipót

Gedő Lipót festőművész mint ligeti „jassz"

Pesti Napló képes melléklete 1939 febr. 26.

közgyűlése.

Elnök: Ráth György.

ja, Ráth György főrendiházi tag, a lmából fölmentését kérte a főigazgatói ister, a nagyérdemű főigazgató kérelmét nerését, e minőségben kifejtett eredmé-

z 1878: XVII. t.-cikkel szentesitett az helyezvén, Méltóságod kezdettől fogva rvezése és gyarapítása érdekében nagy nak másodelnöke, a muzeum közvetlen eláldozással állandóan magára vállalta, akszerű lajstrom kiadásával a muzeum E maradandó érdemeinek elismeréseül -én kelt legfelsőbb elhatározásával Mél- ak címével legkegyelmesebben kitüntette. állás valóban a közművelődés és a önzetlen érdeklődése lehetett csak nemes nkásságra és a vele járó terhes felelős- en addig, mig 1887-ben Radisics Jenő d a fővezetésre szorítkozhatott.

kásság után teljesen méltányolnom kell ztését, melyben utalni méltóztatik arra, a levén a muzeum összes ügyeit vezetni

MDK

Gedő Lipót festőművész

A felvételen munka közben látjuk a művészt, amint a "Fészek"-ben rendezett műterembálra készülnek.

Képes Pesti Hirlap 1938 febr.12.

M.D.K.

Gedő Lipót

Tréfás rajz, tréfás nyilatkozattal a lap körkérdésére, amelyet "Mit tenne ön, ha egy lakatlan szigetre vetődne?" cimmel intézett a képzőművészekhez.
A művészek mindegyike rajzzal válaszolt.

"Piktorok a lakatlan szigeten" c.
Szinházi Elet. Bp. 1933. ápr. 2-8. XXIII. évf.
15. sz. 4o-42. lap.

MDK

Gedő Lipót

Csók István

Herman Lipót

Kernstok Károly

karikaturák

Képzőművészet 1934. 79. sz. 245.l.

M.D.K.

Gedő Lipót

Márk Lajosról készitett karikaturát, irja a müvészekről szóló tréfás cikk, amelynek cime a lap hiányossága miatt megállapithatatlan.

Szinházi Élet. Bp. 1933. okt. 1-7. XXIII. évf. 41. sz. a 9.- és 33. lap között.

Gedő Lipót

"Füttyös Ferkó" c. elbeszélést irta és rajzolta gyerekek számára.
Három kép gyerekeket ábrázol.
Repr.

Délibáb, Bp. 1937. febr. 2o. XI. évf.
8. sz 25-26. lap.

MDK

Gedő lipót

"Hazádnak renduletlenül"

III. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll. 1935.
Márc. 24.-Máj. 15. Műcsarnok. Kat. 16.1.

Gedö Lipót, MDK

kompozicióban nagy készültség, kiváló forma-érzék mutatkozik.

Műcsarnok.
B.A.: Zsidó festők kiállitása. II.kiáll.
Mult és J övö. 1921. XI.évf. XEEA 141.1.

Gedő Lipót

festőművész

Munkácsy-céh kiállítása - Ernst Múzeumban - képével szerepel. Goya - szerű önarcképe és tribun típusai.

Pesti Hirlap
1935.III.19.

Feiks - Gedő

MDK

Figaró /laphirdetés/, d.n.

Műcsarnok 1960. Magyar plakát-történeti kiáll.

Gedő Lipót

MDK

Nikotex, 1931

Figaró /laphirdetés/, é.n.

Mücsarnok 1960. Magyar plakát-történeti kiáll.

Gedő Lipót

Szerepelt a Budai Képzőművészeti Társulat kiállításán.

EK 1932. XI. 9.

Gedő Lipót

Szerepelt a Munkáczy-cék negedi kiállításán.

P. H. 1930. X. 21.

Gedő Lipót

Szerepelt a Budai Szépművészeti Társulat kiállításán.

PH. 1932. V. 6.

MDK

Gedő Lipót

Kerti munkások, of.

A füttymüvész, "

Munkácsy Céh 8.repr. kiáll. N.Szal. 1935. márc.

MDK

Gedő Lipót

a Céh művésztagja, festő

Munkácsy Céh 8.repr.kiáll. N.Szal. 1939. márc.

3.l.

MDK

Gedö Lipot,graf,

az uj M.Ujságrajzoló müvészek Egyesületének társelnöke.

Sátra a Nemzeti Szinház elött lesz.

Müvészsátrak Budapest utcáin.-PH.1929 jun.15.

M.D.K.

Gedő Lipót: Rátkai Márton, Nagy Endre, Góth Sándor, Rózsahegyi Kálmán, Rott Nándor, Salamon Béla, Boros Géza. [8 karikatura.]

Mélynyomás, -- rajza után.

Panoráma. Bécs. 1923.ápr.15. 15.sz. 22.p.

M.D.K.

Gedő Lipót festőművész

Festőiskolát alapit, ahol "...festést és rajzolást fog tanitani...iparmüvészeti grafikát, könyvdiszitést, plakátrajzolást."

Uj festőiskola Budapesten c. közl.
Szinházi Élet. Bp. 1919. szept. 14-20. VIII. évf. 33-34. sz. 22. l.

Gedő Lipót

MDK

Egyik alapító tagja a Könyv- és Reklámművészek Társaságának, melynek bemutatkozó kiállítása 1930. ápr 12-17. volt az Iparművészeti Múzeumban.

KISS SÁNDOR: MAGYAR PLAKÁTMŰVÉSZET A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT.

LEGUJABBKORI TÖRTÉNETI MÚZEUM ÉVKÖNYVE II. Bpá 1961. 18-66.l.

47.l. vö. 16-17. jegyzet.

MDK

Gedő Lipót

Nomádok, kép

Müvész-Élet, 1934. 1-2.sz. 13. 1. kép

MDK

Gedő Lipót

Beszélgetők.
Önarckép.

Az Ernst-Múzeum Kiáll.CXV.A Munkácsy-céh
III.reprezentatív kiáll.Bpest.1930.Nov.hó
Kat. 12.1.

MDK

Gedő Lipót festőm.

Pesti Napló, 1936. máj. 7.

MDK

Gedő Lipót, festőm.

Rajzokat készit különböző lapok részére.

Festészetének nem vált ártalmára a hirlap-rajzolás. Egész művészi pályáján a város lázas lüktetése vonzotta. -Olajképei teljesen visszatükrözik az impresszionista festő lelkületét. Főleg vallásos kompozicióket, utca-jeleneteket fest.

Szász Károly: Müteremlátogatás.
Művész-Élet. 1933. 18-21. sz. 10.1.

MDK

Gedő Lipót

Müvész-portré sorozata a Fészekben rend.képzőm. kiáll.-on.

B.M.: A magyar képzőmüvészet karneváljа.

Esti Kurir 1938.febr.20.

Gedő Lipót

festett aucképeket is. (Gerő Ödön elönava.)

Karikaturák a Hétfői Társaság tagjairól:

1. Ábel Kiksa portréja
2. Ágoston Mihály "

A Hétfői Társaság. T. rés. Gedő Lipót 104 rajza. Bp. 1934. 8 l. 104 t. szerző k., Pöhm ny.

MDK

Gedő Lipót / ~~19~~/ /1897-1952/

/

"Nikotex" 1931.

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.Bp. 1960.
22.1.

Gedő /Lipot/

és Feiks

"Figaro" /laphirdetés/ é.n.

MDK

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás. Bp. 1960.
22.1.

MDK

Gedő Lipót

Milyen lesz a Müterem-bál? Nemzeti Ujság, 1938. febr. 13.

Gedő Lipot grafikus

Irod. Ujs. I. évf. 2. sz. 6.l.
1950. nov. 16.

Gedő Lipót grafikusművész.

8 Órai Újság.

1920., XI. 3., 6.

d

Gebö Lipót festö.

Műbarát.1922.II.205.1.

Gedő Lipót grafikus művész kiállításáról

8 Óra Ujság 1931. XI. 22. 6.

Idő

Gedő Lipót grafikusmüvész

8 Órai Ujság 1931. XII. 20-6.

A ujságrajzoló müvészek kiállításáról

Kiallitások, XX.sz. 1900-1919.

Gedő Lipot/Müvészház/

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
233-234.
"Müvészhaz"
illusztráció:
238.

1900-1919.

Grafika, XX.sz.- Rajz

G e d o L i p o t :
Tanulmány.

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
238.
Cikk: "Művészház" 233-234.

Gedö Lipót.

Literatura.1931.VI.év.1.sz.18.1.
Gedö Lipót a magyar Poulbot

Müvészek, XX.sz.

G e d ö L i p o t
festőmüvész
1887 –

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
233-234.
"Müvészház"
illusztráció:
238.

Gedő Lipót, festő

Művészet, 1938. III. évf. 15. sz. 39. l.

Kende Béla: Téli tárlat a Műcsarnokban.

Gedö Lipót, grafikus, karrikaturista.

Literatura.1931.VI évf.1 sz.18.1.
Gedö Lipót a magyar Poulbot.

1900-1919.

Grafika, XX.sz. - Rajz.

G e d o L i p ó t
kiállitása

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
233-234.
"Müvészház"
illusztráció:
238.

Grafika; Rajz.

Horthy Miklós portréja. Gedő Lipót.

---

8 órai ujság.

1920., XI. 3., 6.

Táblakép. „Utcakovezők", Jedő
lépőt

Pesti Hirlap. 1932. ápr. 3. 6

Fóthy János: két kiállítás

MIK

Gedő Lipót

Tájkép, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke.
Bp. 1952.

lovszky Bertalan és Gl
szerzett rajztanári ok
Pár

Gedő Lipót

Satirikus rajzokat tanított az I. vilig háboru előtt

Esti Hirlap 1967 XII 30

M.D.K.

Gedő Lipót

Mirácó: "Karikaturák. Az Apolló berkeiből,- Gedő Lipót rajzaival" cimmel sorolja fel a müvészek neveit:
Németh Juliska, Szöllősi Rózsi, Haraszti Mici, Vidor Ferike, Lenkeffy Ica, Anday Terka, Szabe Szabolcs Ernő, Marthon Géza, Gózon Gyula, Kőváry Gyula.
Tiz repr.

Szinház és Divat, Bp. 1916. dec. 24. I. évf. 19. sz. 85-94. lap

MDK

Gedö Lipót, festö

Kültelki srácok, olajf.

Az Alkotás Művészház XXXII.kiállításának katalogusa.
"A Művész Két Arca". 1947.III.9-25.

Gedö Lipót, festö

Pál László Társaság tagja.

Falfestményterv.
Ernszt Lajos. 2o.l.
Önarckép. 2o.l.

KMTárs. Téli tárlat.1938.febr.-márc. Gyüjt.kiáll.
Bp.Mücsarnok. Kat. 19,2o.l.

MDK

Gedő Lipót festő

Tárlatok. Képzőművészet, 1955. 59.sz. 87 l.

MDK

Gedő Lipót festőm.

A Müvészház kiáll. Esti Ujs. 1914.márc. ~~21~~ 29.

Gedő Lipót MDK

Itt verekedés lesz, vizf.

Majmos ember, vizf.

Mücsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészeti anyagából rendezett kiállitás

M.D.K.

Gedő Lipót

Babay József: „Kiss Ferenc és Jávor Pál esete a husvéti locsolással" c. irását illusztrálta a művészekről készült rajzokkal.

Szinházi Élet. Bp. 1938. ápr. 16. XXVIII.évf. 17. sz. 42-43. lap

Gedő Lipót

Kidlit

PH. 1932. IV. 3.

Gedő Lipót

Kiáltó

M. 1930. XI. 16.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs Köz
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első k

"Magyar Tanácsköztársaság Kép
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Művészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk ki

"Müvészettörténeti Tanulmányok
cimü kötete, mely a Dokumentációs Köz

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányok
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatók

Gedő Lipót

MDK

A tribün pudblikuma, olf.

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

MDK

Gedő Lipót

Lokál, pasztell

Mücsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

MDK

Gedő Lipót rajzoló

Szinyei Társ... Magyar Müvészet 1934. 2. sz.

59 l.

MDK

Gedő Lipót

Szinyei-Merse emlékünnepély.

Az Est 1934. febr. 4. 8.l.

Gedő Lipót

1919 — ÚJSÁGRAJZOKBAN

„Daliás idők" muzsikája. Gedő Lípót rajza a Bolond Istókban.

Érdekes kötetet bocsátott közre a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata: mintegy száz szemelvényt az 1919-ben megjelent karikatúrákból és egyéb újságrajzokból. Nemcsak kortörténeti dokumentumként értékes ez a könyv, amelyben felvonulnak 1919 hősei, s mellettük azok, akik felé a dolgozó nép gyűlölete és gúnya irányult, de nem mindennapi jelentőségű seregszemléje a kor kiváló grafikusművészeinek sem. *Biró Mihály, Major Henrik, Hermann Lipót, Gedő Lipót, Vértes Marcell, a Pólyafivérek, Bér Dezső* és mások — összesen harminckét művész — rajzait érdemes volt ebbe a valóban művészi kötetbe foglalni.

E.H. 1959 X. 22.

egyetértés ebben a kérdésben.

Egyelőre legfeljebb csak arról van szó, hogy az egymás közötti tanácskozás időpontját próbálják rögzíteni, a csúcsértekezlet előkészítéseképpen. *Immár tény, hogy Adenauer november 17-én két napra Londonba látogat.* Ezt követően pedig *Macmillan—De Gaulle—Eisenhower—Adenauer* találkozóra kerül sor, előreláthatólag *Párizsban* vagy *Genfben.* E nyugati négyhatalmi találkozó létrejöttéhez *már csak De Gaulle beleegyezésére* van szükség.

Ugy látszik azonban, hogy a francia államfő számára sem ez a találkozó, sem a későbbi csúcsértekezlet nem sürgős.

De Gaulle-hoz közelálló francia körök arra céloznak, hogy az elnök, akárcsak Adenauer, ellene van annak, hogy a Kelet és Nyugat csúcsértekezletén Berlin és Németország kérdését megvitassák, viszont az Egyesült Államok és Anglia hajlandó volna erre. *A Bonn—Párizs tengely vezetőinek véleménye szerint a csúcsértekezleten elsősorban az „ellenőrzött leszerelésről" kell majd tárgyalni.*

elmúlt két esztendőben több száz kilométeren javították ki az országutakat. 1959-ben 600 kilométer hosszan portalanít-

Öt év alatt a híradástec

Fióküzemek vidéken — emlékezőber

A második ötéves tervben a híradástechnikai ipar — a többi között — a következőket tervezi: növelik elsősorban az ipari, beruházási jellegű cikkek gyártását. Ugyanakkor emelkedik a közhasznú cikkek előállítása is. Igy az irányelvekben feltüntetett 450 *ezer televízió felét az iparág adja.* Öt év alatt 120 százalékkal növelik a *magnetofongyártást. Lehetővé teszik az egész országra kiterjedő televízió- és ultrarövidhullámú rádióhálózat megteremtését is.* A híradástechnikai ipar termelése

Gedö Lipót,

a könyvművészet, szabad grafika anyagából kiemelkedőt nyujt.

K.A.C Az Iparművészeti Társulat Györgyi Kálmán emlékkiállitása.
Pesti Napló, 1934 máj.19. 8.1.

M.D.K.

Gedő Lipót /1887-

182. A tribün publikuma. Olajf. 55 x 68, vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 21. l.

M.D.K.

Gedő Lipót /1887-

257. Tájkép. Olajf.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 18. l.

MDK

Gedö Lipót, festö

198. A tribün publikuma. Olf.

395. Lokál. 18.1. Pasztel.

Bp.Műcs.-OMKT. Nemz. Képzőműv.Kiáll. 1934 ápr.29.-
Kat. 11.old. jun.17.

18.1.

MDK

Gedő Lipót

Megalakult az Újságrajzoló Művészek Egyesülete. Az alakuló közgyülésen társelnökké választották.

Magyar Hirlap, 1929.Máj.9. 6.o.

Gedő Lipót rajzoló

Pásztory

A magyar rajzművészet fénykora. Pásztory 42 l.

MDK

Gedő Lipót, 1897-1952

Nikotex

1885-1960. M. plakáttört. kiáll. Mücs. 1960.

Gedő Lipót MDK

"Hazádnak rendületlenül"

Műcsarnok 1935 III. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

MDK

Gedő Lipót

Nem zárta ki 3 tagját a Munkácsy Céh. Az Est, 1935. febr. 1o. 2.1.

MDK

Gedő Lipót

Uzsonnázó társaság, of.

Árv. Közl. 1929. jun. 4.rk.sz. 19 l.

MDK

Szedő Lipót, grafikus

Kitűnő satirikus rajzoló volt.

— : Karikatúra

8

ESTI HIRLAP, Bp., 1967. dec. 30

Gedő Lipót

MDK

Érdekes kötet a Képzőművészeti Alap kiadó vállalata megjelenésében. Szerepelnek benne szemelvények, és ujságrajzok. 1919. - ujságrajzokban. "Daliás idők" muzsikája. Grafikus művészeink munkáit láthatjuk benne. Fenti művész is közreműködött.

Esti Hirlap 248 sz. 1959 okt. 22. 2 old.

Gedő Lipót MDK

Érdekes kötet a Képzőművészeti Alap kiadó vállalata megjelenésében. Szerepelnek benne szemelvények, és ujságrajzok. 1919. - ujságrajzokban. "Daliás idők" muzsikája. Grafikus művészeink munkáit láthatjuk benne. Fenti művész is közreműködött.

Esti Hirlap 248 sz. 1959 okt. 22. 2 old.

MDK

Gedő Lipót

Óvatos urak, tusr.

Árv. Közl. 194o. dec. 7.rk.sz. 96.aukc.

MDK

Gedö Lipót, festö

Szerelem.

Az Ernst-Hus.kiállitásai.CXLVII.-A Munkácsy-Cóh VI. sors.egybekötött repr.kiáll. Bp.1934 május. Kat. 7.1

MDK

Gedö Lipót, festö

Kikiáltó.
Kakuk Marci és Sóma.

Az Ernst-Muz.kiállitásai. CXLVII. Munkácsy-Céh VI. sors.egybekötött repr.kiáll. Bp.1934.május. Kat. 8.l.

MDK

Gedő Lipót

Karikatura

Vízfestmény

Korcsolyázók, vf.

Uj Szalon ...karácsonyi kiáll. 1934. dec. 1o. 1.

Gedő Lipót

MDK

Önarckép, tempera

Műcsarnok 1938 Téli tárlat

Gedő Lipót, grafikus MDk

[Gerő !?]

A Japán kávéház falát díszítő

rajz: József Attila

portréja: Repr.

Radnóti Miklós – József Attiláról 2.

ESTI HIRLAP, bp. 1965. ápr. 10.

Gedő Lipüt

MDK

Falfestményterv

Műcsarnok 1938 Téli tárlat

MDK

Gedő Lipót

A tribün publikuma, o.

Szépműv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke

Gedő Lipót
festőművész

— **Gedő Lipót kiállítása a Fészekben.** *Gedő* Lipót, a kiváló festő és grafikus érdekes kiállítást rendezett a *Fészek-klub* egyik termében. Mintegy ötven darab, jórészt színes rajzát mutatja be, azokat a legfrissebb munkáit, amelyeken a pesti külvárosi gyerekek életének egy-egy derüs mozzanatát örökíti meg. Témájukban kedvesen naivak ezek a változatos lapok, rajzban viszont annál raffináltabbak. S ez a kontraszt valami enyhe, finom pikantériát ad a papirosra szinte odalehelt, vázlatos képeknek. Gedő egyéni rajzolóművészete erős rokonságot tart a modern francia grafikusokéval. Nagy és elmélyült kultúrája van s mégis valami speciálisan pesti íz, csipkelődő humor és csibészjókedv, mosolygó fölény csillámlik ki efféle dolgaiból, amelyek külön helyet biztosítanak számára java művészeink sorában.

—*io.*

Pesti Napló
1929 III 3

Nemzeti Szalon.

Paál László Társaság

III-ik kiállitása.

1929. I. 27-II. 9.

M.D.K.

Gedő Lipót

Fried Pál festőművésszel együtt festményekkel járultak hozzá a new-yorki Central Operában a magyar nyugdijas szinészek javára rendezett gyüjtéshez. Az összegyüjtött pénzért felvásárolt dolgokat a Magyar Szinész-Egyesület Nyugdijintézete rendelkezésére bocsátották.

"Szinház, Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1948. febr. 24.-márc. 1. IV. évf. 9. sz.

Gedő Lipót
festőművész

Gedő Lipót legközelebb a Fészekben ből álló sorozaton dolgozik, amelynek a lelki gyermekek életét dolgozza fel. Vele együtt állit ki *Belányi* Viktor is.

Az Est
1929 II. 27

Fizetési

.....

a magyar királyi államvasutak főpénztá

.....

Pengő

azaz

A ..... *Pengő* ..... *fillérről kiállítandó*

.....

.....

Budapesten, 192...

Utalványozza «.....» főosztály:

.....

A könyv lap-száma	Számlázás

Gedő Lipót (1887-)

Tájkép.
Olj.f.Ltsz:2136.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Gedő Lipót

MDK

Ernszt Lajos, tempera

Mücsarnok 1938 Téli tárlat

MDK

Gedő Lipót

Literatura 1929. okt. 7.

MDK

Gedő Lipót

Tusrajz

Karikatura

"

Uj Szalon ...karácsonyi kiáll. 1934. dec. 1o. 1.

MDK

Gedő Lipót

– Önarckép, of.

N.Szal. tav. tárlat, 1913. ápr. 11. l.

HDK.

Gedő Lipót festő

"Kompozició" /olaj/

"külvárosi gyerekek" /krétarajz/

Árverési Különy 4.sz. 1939. decembor.
31.1.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Gedő Lipót

ESTI HÍRLAP
1965 ÁPR 1 0.

1021

RADNÓTI MIKLÓS

JÓZSEF ATTILÁRÓL

József Attila hatvanadik születésnapján Radnóti Miklós sorait idézzük, amelyeket tragikus halálú költőtársáról írt 1941 őszén. A Jegyzet József Attila hátrahagyott verseihez című bevezetőből közlünk részleteket.

Hátrahagyott versek... A gazdag után vagyon marad, a költő után versek és töredékek... S a költő halála pillanatában vagyonná lesznek ezek is, a hagyaték a nemzet vagyona már. S halála után életművének ez a kiegészítő része is jobban érdekli az olvasót és a kutatót, mint a költő vállalt és sokszor nagy áldozattal megjelentetett művei — annak idején. Pedig gyűjteményei összeállításánál legtöbbször kihagyásra ítélte ezeket a darabokat, vagy dolgozni, javítani szándékozott még rajtuk. De a költő, mikor könyvei anyagát kiválogatja az előtte heverő versekből — tudattalanul talán — de érzi mégis hagyatéka sorsát. „Hadd maradjon, mint tizenkét — Év során belém fagyott! — És ne haljak meg, mint koldus. — Aki semmit sem hagyott" — írta Arany János Hagyaték című kis remekében. A költő mindig tékozló természet, hagyni akar maga után, hagyni az utókornak, mert a kor mindig cserbenhagyja a költőt.

A hátrahagyott verseken tűnődő néha föltekint a kéziratokból, érzi magán a költő szemrehányó tekintetét. Ezt nem vállalom — hallja a hangot. S ilyenkor félreteszi az esetleg iskolás gyakorlatot vagy stílusutánzatot. De a kísérletező költőben mindig kevesebb a kegyelet, mint az olvasóban. Mert folyton megújulni csak a meglevő iránti kegyelet nélkül tud. Az itt közölt költemények között elrendezett, egymás után leírt, a verseknél később keltezett ajánlással díszített füzetek is vannak. Mikor együvé kerültek — kiadásukra gondolt a költő. S mire sor került volna a nyomtatásra, már újra válogatott közöttük, a nemrégen írottak kedvesebbek voltak neki, mert az újabbak mindig kedvesebbek — s így lett egy kisebb könyvre való verscsomóból alaposan átrostálva — a megjelent könyv egyik ciklusa. De József Attila esetében anyagi okai is lehettek e tudattalan hagyatékra gondoló, szigorú válogatásnak. Verseskönyveihez előfizetési íveken gyűjtötte és gyűjtette össze a nyomtatási költséget, mint csaknem minden magyar költő, — s a nagyobb verseskönyv költsége is nagyobb...

Végül, a költői hagyaték nem szorul sem mentségre, sem magyarázatra. A versek mindig külön hangsúlyt kapnak a halállal. A mű, amit a költő haláláig alkot, halálával hirtelen egész lesz, s a kompozíció, melyet életében szinte testével takar, a test sírba hulltával látható lesz, az életmű fényleni és nőni kezd. A versek sugarat vetnek egymásra, a nagy versek megragyogtatják a közömbösebb darabokat is, a halállal gyászoló éjszaka borul a műre, hogy sötétjén a gyöngébb fényű csillagok is felragyoghassanak. Minden töredék, minden papírlapon talált sor adalék lesz, adalék az életműhöz, a nagy egészhez, mely lezárt, szigorúan befejezett és összetartozó immár. Befogadni, magához ölelni hajlandó minden apróságot, de semmit sem enged el többé.

Gedő Lipót rajza, amely a Japán Kávéház falát díszítette.

És az olvasónak s nekünk, kortárs-költőknek megadatott az, hogy láthattuk a bámulatos metamorfózist, mikor egy folyton épülő mű teljesen készen átfordul az időtlen öröklétbe, a nemzet kincse lesz és népszerű lesz. S ehhez az kellett, hogy egy csodálatos kedvességű fiatal férfit kiszedjenek a tehervonat ütközői közül és összetört tagokkal és régen összetört lélekkel eltemessenek Balatonszárszón. Fagyasztó érzés és rettentő tanulság. S a könyvet forgató olvasó, aki legtöbbször közönnyel fogadta az élő költő nagy alkotásait, gondol-e a tanulságra is?

A tiszta és mindig világosságot áhító lelken törvényszerűen teljesedett be a sors. Megalázó szegénységben élt, folytonos és egyre szaporodó csalódások között. Ilyen természetes halált csak egy költő halt még a magyar irodalomban, Petőfi Sándor, a magyar szabadság költője a segesvári csatatéren. Nem bírta volna elviselni azt, ami utána következett. Attila sem.

X. évfolyam, 85. szám

1965. április 10. szombat

itlap

IKAI NAPILAP

János ma
ndult Bécsből

viszony önmagában is kedvezően hat Közép-Európa és Európa helyzetére, s ez felvillantja együttes nemzetközi akciók lehetőségét, ha a partner kész erre. A két ország az egymás belügyeibe való be nem avatkozás alapján áll, de ez még nem akadályozza meg őket abban, hogy, szerény erejükhöz mérten, alkalomadtán közösen ne avatkozzanak a világ belügyeibe.

Az illúziók kergetésének elkerülésére jegyezzük meg, hogy ez *az optimális lehetőségek* felvázolása, sok feltétel szükséges még ahhoz, hogy valóra is váljanak. Közelebb vannak,

kézzelfoghatóbbak Ausztria és Magyarország közvetlen kapcsolatainak eredményei, fejlődik a gazdasági együttműködés, az utóbbi esztendőkben fel felé ível a kölcsönös utazá sokat jelentő grafikon.

Mind politikailag, mind gazdaságilag, mind kulturálisan és — ezt a kifejezést a bécsi tanácskozások idején szívesen használták — mind az *emberi kapcsolatok* szempontjából közelebb kerültünk egymáshoz.

Tárgyalni és vitatkozni valónk természetesen lesz még elég. Nyilván erre céloz a közös közlemény, amikor a két ország vezető politikusainak további találkozásait helyesnek, hasznosnak minősíti. A ma reggeli *Presse* ezzel a címmel tudósít: *„Péter János a Duna-medence reneszánszáról"*. A mostani látogatás mindenesetre lépés volt e cél felé.

Nincs fordulat...

A Pravda cikke Johnson beszédéről

Moszkva, április 10.

A *Pravda* szombati számában *Ratiani* rámutat arra, hogy Johnson elnök baltimore-i beszéde után a washingtoni propaganda el akarja hitetni, fordulat történt az Egyesült Államok indokínai politikájában. Ez a propagandahűhó azon az állításon alapszik, hogy az amerikai elnök „nem támasztott semmiféle feltételt a vietnami rendezéssel kapcsolatban".

Ezzel szemben — írja Ratiani — a washingtoni kormánynak a 17 el nem kötelezett állam felhívására adott válasza, amelyet a beszéd után következő nap hoztak nyilvánosságra, világosan le-

nemzeti felszabadító harca.

Ilyenformán felvetődik a kérdés: milyen alapon állítják Washingtonban, hogy az Egyesült Államok nem támasztott semmilyen feltételt a vietnami rendezéssel kapcsolatban és Johnson elnök beszéde — mint a *New York Herald Tribune* írta — „nagy és váratlan fordulatot jelentett az amerikai politikában"? Ugyan miben rejlik az Egyesült Államok „új" álláspontja? — kérdi Ratiani — majd leszögezi:

— Az amerikai propaganda nagy zenebonája senki elől sem leplezheti azt a tényt, hogy az Egyesült Államok vietnami agressziója folytatódik, a helyzet egyre

MAGYAR GYERMEKEK LAPJA

Kérjük a kedves szülőket, olvassák fel ezt a kis mesét gyermekeiknek

A SÁRKÁNY-LOBOGÓ

Janika és Juliska a magyar Komáromban laktak.

Ha a Duna vize mellett sétálgattak, keserű szívvel néztek át a tulsó partra, ahol gőgösen hivalkodtak a cseh bitorlók lobogói. Mintha csak azért tűzték volna ki őket, hogy szomorúságot okozzanak a másik part magyarjainak.

Különösen fájdalmas látvány volt ez akkor, amikor magyar nemzeti ünnepet mutatott a kalendárium. Mintha ilyenkor kétszerannyi cseh zászló lengett volna a „Komarno"-i kikötőben!

Janika és Juliska sehogysem akartak ebbe belenyugodni.

— Magyar ünnepnapon, magyar zászló, miért nem lenghet ott is? — kérdezte Juliska és átmutatott a tulsó oldalra.

— Nem engedik a csehek, — felelte nagyon komolyan Janika.

— Hát ez nincs rendjén... Ezen változtatni kellene!

— De hogyan?...

A két gyerek ettől kezdve azon törte a fejét: mit lehetne kitalálni? Hogy lehetne elérni azt, hogy magyar zászló lengjen a tulsó oldal házai fölött is? Magyar zászló, legalább a magyar ünnepnapokon, ha „Komarno"-nak rágalmazzák is az egykori büszke Komárom városát!...

El is felejtettem mondani, hogy Janikának volt egy nagyon szép papírsárkánya.

Maga fabrikálta össze, fényes, sárga papirosból és olyan hosszú spárgát kötött hozzá, hogy egész a felhők magasságáig föleresztheti.

Janika és Juliska sokat játszott ezzel a sárkánnyal. Napos időben gyönyörűség volt nézni, amint szállt-szállt a sárkány, egyre magasabbra, a fehér bárányfelhők közelébe és csillogott, mint egy nagy sárga pillangó.

Egyszer déli szél fújt éppen és a két gyerek csudálkozva nézte, hogy a sárkány száll-száll a Duna fölé, sőt átrepül a tulsó partra is, a cseh területre.

— Tudom már, mit fogok csinálni! — csillant föl a szeme Janikának.

Amikor hazament, azonnal egy másik sárkányt kezdett fabrikálni. Nem egy-színűt, amilyen ez a sárkány volt. Anyukájától pénzt kért és vett a boltban három, különböző színű papirost. Egy ív pirosat, egy ív fehéret és egy ív zöldet.

A háromszínű papírt aztán egymás mellé ragasztotta. Legfelül a pirosat, középütt a fehéret, alul a zöldet. Ilyen háromszínű sárkányt fabrikált Janika.

Nem is sárkány volt az már, hanem — magyar zászló!...

Szent István-napja előtt mind a két gyerek azért imádkozott, hogy a nemzeti ünnep délelőttjén déli szellő fújdogáljon...

A Mindenható meghallgatta imádságukat.

Elérkezett Szent István-napja.

Janika és Juliska előbb a templomban voltak, aztán kimentek az új sárkánnyal a Duna partjára. Sírni szerettek volna boldogságukban, mert déli szél fújdogált.

Felereszteték az új sárkányt.

Hát csak szállt-szállt a sárkány, szállt-szállt szépen a Duna fölé, aztán jó messzire be, a tulsó partra: „Komarno" városa fölé.

Ott csillogott diadalmas magasságban a cseh bitorlók feje fölött!

— Mégis magyar zászlót lenget „Komarno" felett a szél, Szent István-napján! — mondta büszkén Janika.

— Igy is kell lennie! — tette hozzá Juliska.

Aztán mind a ketten letérdeltek és elkezdtek imádkozni a magyarok Istenéhez.

Szegény, rabságban sínylődő „Komarno"-i magyar gyerekek pedig boldog büszkeséggel bámultak fel a magasba és nem akarták hinni a szemüknek. Nem akarták elhinni, hogy igaz az, amit látnak. Hogy újra magyar zászló leng a cseh bitorlók házai fölött!

Aztán mégis elhitték és boldog, büszke öröm csillogott a szemükben.

Mert Janika sárkány-lobogója egész Szent István-napján ott lengett a fejük fölött. Piros-fehér-zöld színével új hitet adott a csüggedőknek...

Látjátok, gyerekek, csak egy kis déli szél kellett és már magyar zászló lengett a „cseh" Komárom fölött! Magyar zászló, a mi szent piros-fehér-zöld lobogónk, amit ijedt csodálattal bámultak a betolakodott csehek és nem tudtak semmit cselekedni ellene.

Csak egy kis déli szél kellett és máris...

Gyerekek, mi lenne akkor, ha — —

De erről ráérünk beszélni, ha majd — nagyok lesztek!...

Erdődy Elek

BETŰPÓTLÓREJTVÉNY MEGFEJTÉSE

Lapunk június hó 10-i számában gyerekek részére közölt betűpótló rejtvényt megszámlálhatatlan sok kisbarátunk megfejtette. A helyesen megfejtők között sorsolás útján az alábbi jutalmakat osztottuk ki:

I. jutalomdíjat, egy szép meséskönyvet, nyerte: K. Varga Frédike, Hódmezővásárhely.

II. jutalomdíjat, egy szép meséskönyvet, nyerte: Szegedy Ilonka, Szentes.

III. jutalomdíjat, egy szép meséskönyvet, nyerte: Csohány Gabriella, I. polg. iskolai tanuló, Fehérgyarmat.

IV. jutalomdíjat, egy szép meséskönyvet, nyerte: Báró Kray Annunciáta, IV. el. isk. tanuló, Budapest.

V. jutalomdíjat, egy szép meséskönyvet, nyerte: Kertész Pisti, II. elemi isk. tanuló, Debrecen. (Te, Pisti, ha még egyszer kivágod az oldalt a lapból, többé nem nyersz! Szervusz. Szerk. bácsi.)

Miután a szerencsekerékből a többi kispajtások megfejtései mind kimaradtak, a szerkesztő bácsi nem tudná túlélni ezt a *„rettentő igazságtalanságot"* és megfordította a szerencsekereket és az alább felsorolt kispajtások részére, akik mind helyesen fejtették meg a rejtvényt, ajándékképpen küld egy „Füttyös Ferkót" és egy „Hőskakas" kis meséskönyvet: Fodor Ilonka Budapest, Richter Klárika Gadács, Vass Tibor Farkaslyuk, Francsics Rózsika Pusztaberény, Recsák Irén Nagynémetegyháza, Tersánszky Katóka Ózd, Varga Cica Abony, Forsztner Ede Magyaróvár, Nágó Margit Dunavecse, Csepy Ákoska Tállya, Lapsánszky Julia Ózd, Bartal Ilonka Tápiószele, Miklós Mária Zánka, Kozler Macus Tarhospuszta, Kissházy Zolika Miskolc, Tóth Kató Debrecen, Czmarkó Ilona Szolnok, Veszely Márta Iszkaszentgyörgy, Grulich Sárika Kinkundorozsma, Hamran Irén Budapest, Sugár Bandika Budapest, ifj. Dombay Miklóska Belezna, Németh Sanyi és Kati Sárpentele, Bakó Sarolta Nyiregyháza, Nemes Zolika Tiszabercel, Liszkai Pisti Ásvány, Mayer Lenke Dombegyház, Raczkó Klárika Magyarkeszi, Csomány Izuka Gyula, Molnár Sárika Nyiregyháza, Szente Sárika Celldömölk, Lovász Eszter Debrecen, Geiger Micike Kaposvár, Péli Erzsébet Nyiregyháza, Botár Livius Balatongyörök. Szeretettel ölel benneteket Szerk. bácsi.

JÁTSZÓTÉR

ANYÁK!

1. Sohase válasszátok el nyáron csecsemőiteket.
2. A nem szoptatott csecsemők étkének elkészítésére mindig megbízható tejet vegyetek.
3. A friss tejet tiszta, sürű szűrőn szűrjétek át és hideg helyen tartsátok.
4. A csecsemők táplálékát gondosan úgy készítsétek el, ahogy azt az orvos elrendelte.
5. A táplálékot mindig pontos időben és az orvos által előírt mennyiségben adjátok.
6. Mielőtt azt a csecsemővel megetetnétek, kóstoljátok meg. Összement, savanyú, sárga, vagy bűzös tejet ne adjatok neki.
7. Óvjátok csecsemőiteket a tűző napsugártól.
8. Nappal inkább hűvös szobában vagy árnyékos helyen tartsátok, s estefelé, ha már kicsit lehült a levegő, vigyétek őt a szabadba.
9. Minél melegebb az idő, annál lengébben öltöztessétek a csecsemőt.
10. Óvjátok úgy őt, mint táplálékát a legyektől.

Édes jó Istenke! Mi éhesek vagyunk

FIATAL ANYÁK ISKOLÁJA

AZ EGYETLEN GYERMEK

Irta: *Schurckny Henrik dr.*, m. kir. egészségügyi tanácsos

A környezet befolyása az egyéniség fejlődésére, különösen az egyetlen gyermeknél szembeszökő. Az ily gyermekre szülei sokkal jobban vigyáznak, érette jobban aggódnak, mint azok a szülők, akiknek több gyermekük van. A szülők aggódnak, hogy elvesztik egyetlen gyermeküket, egyetlen reménységüket és azért nagyon féltik. Egy kis nátha, köhögés, gyomorrontás, ha bekövetkezik, máris megijednek és súlyos komplikációtól félnek. A gyermekükkel való érintkezés is más; magukkal viszik társaságba, mindent megbeszélnek vele és úgy bánnak vele, mint a család egyik felnőtt tagjával. A gyermek élete folyása kevésbbé függ a szülőktől, mint az ő szeszélyétől, akaratától; a gyermek idővel, nagyértéke tudatában, a ház egyeduralkodó zsarnokává fejlődik.

Az elkényeztetés nemcsak a lelkületére hat károsan, hanem a szervezetre is. Az ily gyermeket rendszerint túltáplálják; az anya a legjobb, a legtáplálóbb ételeket nyújtja gyermekének. De nemcsak minőség, hanem mennyiség szempontjából is történik túltáplálás. Itt is érvényesül az elkényeztetett gyermek szeszélye; előbb-utóbb semmi sem eléggé jó és az általa nem kívánt ételeket utálja. Mihelyt az ily gyermek más miljőbe kerül, hol nem majomszeretet veszi körül, helyreáll a jó gyomor, a hypochonderből életvidám, játszani tudó, kedves gyermek lesz, aki már nem kritizál, hanem örülni tud. De ez, sajnos, nem áll minden gyermekre.

Az egyetlen gyermek sokszor az orvos réme. A szülők aggódása következtében mindenféle panasza van. De ezek a panaszok nem költöttek, hanem érzésen alapszanak. A gyermek ideges panaszai a valóságnak felelnek meg, legalább is az esetek túlnyomó számában. A gyermek valóban érzi azokat a panaszokat, melyeket szüleinek vagy az orvosnak elmond. Gyakorlott gyermekorvos sokszor a panaszokból megállapítja — már az első látogatás alkalmával — a helyes diagnózist: egyetlen gyermek. Igaz, hogy az orvos néha téved, mert van sok szülő, akinek több gyermeke van és úgy bánnak velük, mintha csak egy gyermekük volna.

A gyermeknek a szülők okos szeretetére van szüksége. Ebben ne legyen semmi tulzás; vagy ha van, akkor a gyermeknek nem szabad azt észrevennie. Különben visszaél vele, ami pedig ártalmára van.

Nem üvegházi növény a gyermek, hanem oly szervezet, amelynek megfelelő, tehát nem túlbő táplálkozásra, jó levegőre, napsugárra és értelmes edzésre van szüksége. Az elkényeztetés nem való a gyermeknek, legyen az akár szellemi, akár testi. Szüksége van mozgásra, mondjuk testi nevelésre; tanítsuk a gyermeket türelemre, önuralomra.

Az egyetlen gyermeket tehát nem szabad elkényeztetni, mert úgy a kedélye, mint az egészsége megsínyli.

Gedő Lipót

Ebből verekedés lesz c.
rajzs repr.

Pérely 21. l

42-44,
48/a, 91

A m. rajzstúmiv
fényhoz
képekkel

ROSENTHAL LITOGRÁFIA.
LÉGRÁDY NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R.-T.
SZEILER JÓZSEF VÉSNÖKI INTÉZET ÉS DOMBORNYOMDA.
PALLAS IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T.

A MAGYAR ÚJSÁGRAJZOLÓ MŰVÉSZEK
EGYESÜLETÉNEK MEGBÍZÁSÁBÓL SZERKESZTETTE:

PÉRELY IMRE.

Gedő Lipót

Cod

Paulini Béla :

G. G. Perely

110. l

Gedő Lipót

verse

Major Henrik

keretrajzával

repr.

Patai József dr

Magyar zsidó al-

manach. I. cit

Bp. 1911. 77. l.

m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter

3857 szám.

BUDAPEST 1937 OKT.-9 N 3 F 5

Műemlékek Orsz. Bizottsága

Eln.

BUDAPEST. IX

Hivatalból.

Gedeon Lipót

Nyugat. 1914. 569 l.

(képpel)

VÉDJEGY
FIUMEI
VÉDJEGY
FIUM
VÉDJEGY

Gedő Lipót

Nemzeti Újság 1937 dec. 5.

— **Janiból Jonny lesz.** Jani, ennek a kis gyerekregénynek a hőse, aki izesen ropogtatja a magyar szót, tulajdonképen feketearcu néger gyerek. Azaz csak félig az. Apja Amerikából jött és a Margitsziget egyik vendéglőjében szolgálta fel a kávét. Anyja azonban magyar asszony volt, akit a fekete kávéfőző itt vett feleségül. Ennek a kis néger magyar fiucskának kalandos történetét mondja el *Gedő* Lipót ifjuságí regénye. A kis Jani kivetődik a nagyvilágba, sokat próbál, artista lesz és egy cirkuszba kerül. Majd eljut Berlinbe is, ahol az Olympiász három világbajnokságát apjának Amerikában született fia, tehát az időközben Jonnyvá lett Jani féltestvére nyeri meg. Igy Jonnyból is hires ember lesz. Gedő Lipót közvetlenül irja meg a kis Jani-Jonny kalandjait, de különösen az Olympiász izgalmas eseményeit mondja el érdekesen. ~~Az~~ valán a szövegnél is kedvesebb a sok szép illusztráció a kitünő karikaturista szerző müve, amely a kötetet egész diszes albummá teszi.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gedő Lipot

irád
z

Művész Kurir

1936. 2. 27.

Gedő Lipót

l.

Művész-Élet

1932. nov. 15

J. l.

ÁLTAL RENDEZETT

NEMZETI KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLITÁS KÉPES TÁRGYMUTATÓJA

1933 ÉVI

ÁPRILIS 19–MÁJUS 25

BUDAPEST. MŰCSARNOK.

ORSZ. MAGY. KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT

Gedő Lipót

Nomádok c. képe
repr.

Művész-Élet.
1934. 1–2. sz.
12. l. kép.

Nyomtatvány

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gedő Lipót

Kötélhuzás c.
képe repr.
Művész Kurir
1936-2-27.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gedő Lipót

1914.

Gedő Lipót. Irta Majer Henrik. Múlt és Jövő, IV. 5. sz.

(Művészet 1914. 286 l.)

Orsókarika IX. 51.

Gedő Lipót

Önarcképe repr.

Képzőművészet
1933. 115. l

MEDNÁNYSZKY LÁSZI

Gedő Lipót

Művészet 1914. 233, 238

Irodalom VIII - 218.

HOSPITAL

Gedő Lipót

Gedő Lipót eredeti kőrajza:
Macskazene

(Rosenthal litografia.)

Pesti 78 a l.

Gedő Lipót

Árulkodó c. rajza
repr.

Pérely 91. l.

Sikerült veseütés az Iparcsarnokban

Gedő rajzaival

Rocky

A box kezd divatba jönni Pesten. Hetenként most már két mérkőzést is végignézhetnek azok, akik szeretik a véres sportot.

Most egy Rocky Knight nevű néger Budapest favoritja.

Többezer ember jelent meg, mikor szerdán először lépett a lámpák elé.

Gedővel, a rajzolóval, öltözőjében látogattuk meg a néger ökölművészt.

Rocky Knight egy félelmetes kinézésű ősnéger, ötkilós szája van, olyan, mint egy nagy állat. Mint egy fekete bika. Szemei kicsik, bandzsák, általában azonban valami szörnyű szomorúság és bánat látszik rajta. Mintha a nagysága, ereje, óriásvolta valami betegség lenne, Rocky Knightet sajnálni lehet.

Nyolcvanhat kiló. Haja olyan, mint egy fekete kis kókuszszőnyeg, ami az ajtó előtt fekszik s amibe a lábat szokás törölni.

West-Indiában született, huszonhét éves, apja állítólag ír volt, anyja »black woman«. (Fekete asszony.)

Valaki azt mondta rá, hogy zsidó s hogy hosszúnapkor bőjtöl.

Mikor ezt megkérdeztem tőle az öltözőjében, Rocky Knight elnevette magát. Azt mondta, hogy nem igaz. A nevetés nehezére esett. Olyan volt, mintha egy sötét felhő mosolyogni kezdene.

Egyébként Londonban él, felesége van, sokat utazik Berlin és London közt. Pesten másodszor van. Eredeti foglalkozása : tengerész.

Ha jól megnézi őt az ember, Rocky Knighten látni, hogy egy néger, aki jól keres. Aranylánca van s a mellényében felül töltőtollat hord.

Ugy volt, hogy Egon Stief-fel, Németország bajnokával fog mérkőzni, de helyette Michael Kompa nevű 82 kilós boxoló jött Berlinből mint Rocky ellenfele.

A rajzoló sorra veszi azokat, akik mérkőzni fognak.

Megismerkedünk a német Ernst Grimmel, aki bajnok volt Németországban, de egy meg nem engedett mélyütés miatt elvesztette bajnokságát. Grimnek össze van törve orra, feje, igazi boxolóképe van.

Schuhmacher is német. Szeme alatt egy szörnyű ütés és véraláfutás emléke látszik. Mult csütörtökön kapta Berlinben.

Most bejön Michael Kompa. Magyarul : Kompa Mihály. »Grüss Gott, Michl !« mondják feléje, ő pedig Rózsa Jenő felé fordulva, barátságosan kiáltja : »Halló, Jene.«

Ő lesz a félelmetes Rocky Knight ellenfele.

Elmondja, hogy a meccs előtt egy órát aludt s ivott is egy kicsit. Nem néz ki belőle, hogy ellenfele lehetne a szörnyű négernek. De az ember tévedhet.

Horváth

Kompa külseje egy fiatal Janningshoz hasonlít. Jókedvű, viccel, miközben Rocky Knight a sarokból félszemmel rá-rápislant.

Most a magyarok öltözőjébe megyünk.

Horváth József, egy szőke gyerek. A lapterjesztőknek legjobb boxolója volt, azután elutazott, Barcelonában trenirozott. Autószerelő volt, profi és trénere az MTK-nak.

Grim lesz az ellenfele, aki egy mélyütés miatt vesztette el a német bajnokságot.

Bernwaller Andor. Magyar. A III. kerülethez tartozik, Schuhmacher nevű némettel fog boxolni.

Milton. Szintén magyar. 30 éves.

Két gyereke van. Fodrász volt, tizennégy éve prof. boxoló.

— Fogaim hiányzanak végig ! — mondja és kinyitja a száját.

— Orrcsontomat 23-ban Rózsa törte el ! — szól szerényen s Rózsa Jenő, aki mellette áll, jóakarattal néz Miltonra.

Schuhmacher

Milton aztán nyomkodja az orrát, egész puha. Mutatja, hogy nincs semmiféle csont az orrában. Összetörték. Ma Berde Jenővel fog boxolni. Berde a Spárta A. C. egyik legjobb boxolója volt, kint élt Párisban.

Nem sokat cseveghetünk. Mindjárt kezdődik a meccs. Az első pár:

Milton—Berde.

Sajnos, Milton úr, a volt fodrász gyönge ellenfélnek mutatkozott. Berde valósággal püfölte. A kétgyerekes, elkent orrú professzionista minden percben elesett. Tíz menetet hírdettek, de talán kettő sem volt. Milton hamarosan végigesett, a közönség pfújjolt s ilyeneket kiabáltak cinikusan: »talán nem ebédelt ? Menjen a Lacikonyhába !«

Szegény, nem elég, hogy leütötték, még ki is csúfolták.

A területen működő gentleman perecesnek alig volt alkalma párszor elkiáltani, hogy »friss a perec« máris vége volt a Milton meccsnek s a második mérkőzés következett.

Hans Schuhmacher német és Bernwaller Andor magyar. Schuhmachert elcsúfította a nagy lila ütés a szeme alatt, amit Berlinből hozott magával, Bernwaller ellenben csinos fiú, kifogástalan választékkal a fején.

A publikum igen cinikus hangulatban volt s unottan ilyeneket kiabáltak: »csak a gyomorszájra !»

Mások így lelkesítették a magyart:

— Egyet a szeme alá !

Általában azonban nem izgatódtak, inkább unott és fölényes tanácsokat kiabáltak fel a küzdőknek. Így:

— Gyomor ! Gyomor !

Mintha a német valamivel jobb lett volna, de általában egyformák voltak.

Bernwaller a harmadik és negyedik menetben mindgyakrabban lehajtotta a fejét.

— Menj rá, menj rá ököllel ! ordították a magyar felé.

— Elpasszoltad a gyomrot ! Nem szégyenled magad?

Mindenki beleszól, belekiabál, mindenki szellemes.

Hat menet volt. A mérkőzés elég érdekes volt, bár nem elégítette ki a publikumot. Eldöntetlen eredményeknek nem lehet sikerük.

Ezután Horváth magyar és Grim, a mélyütéses német következik.

Kompa

Grim határozottan ütni kezdte a szőke gyereket. A publikum pedig perecropogtatás közben fölényesen kiabált:

— Gyerünk, Józsi, gyerünk!

Grim erősebb, határozottabb, de azért Józsi is odaken egyet-kettőt.

A publikum közül egy közvetlen természetű úr nagy siker mellett igy kiáltott fel:

— Van ütése neki is, nem lehet mondani!

A 3. gangban Horváth mind többet téved. Hiába kiabálják felé: »most, most,« ne hagyd magad.« Nem használ. Gyöngül a Grim ellenfele s a közvetlen úr minden jóakaratú figyelmeztetése kárbavész. Pedig egész preciz utasításokat kiált Horváth felé, igy:

— Egy gyomor, egy fej!

Se gyomor, se fej. Ellenben egy veseütés az jött. De sajnos, Horváth kapta, el is terült.

A végén Grim frissen távozott, mint győztes. Mintha nem is lett volna meccse.

Most a fénypont következik. Rocky Knight.

Leül és vár. Olyan, mint egy fekete rém. Herr Kompa, a német szembe ül vele. Mosolyog. Nevet azon, hogy miket fog kapni a négertől. Elszánt alak, hogy ki merészel állni. Mindenki mosolyog, Kompa kövér alaknak látszik, rendes, nagy női mellei vannak. Fehérhusú, puha egyénnek néz ki. Nem is lehet érteni.

Milton

A mérkőzés előtt Kompa a ringről lehajol, kezet fog valakivel.

— Búcsuzik a családjától! — mondják.

Mindenki viccel s tényleg vicces is a dolog. Rocky álmosan, de szörnyű nehéz mozdulatokkal sújt Kompa felé. Kezei, mintha tízkilós súlyok volnának.

A mérkőzés humorba fulladt. Az ellenfelek nem voltak arányban. Tíz menet helyett pár perc alatt lefeküdt Kompa. Nem hagyta verni magát. Mindenki elégedetlen volt. Fütyültek, a komolytalan mérkőzés ártott a boxsportnak. *(n. s.)*

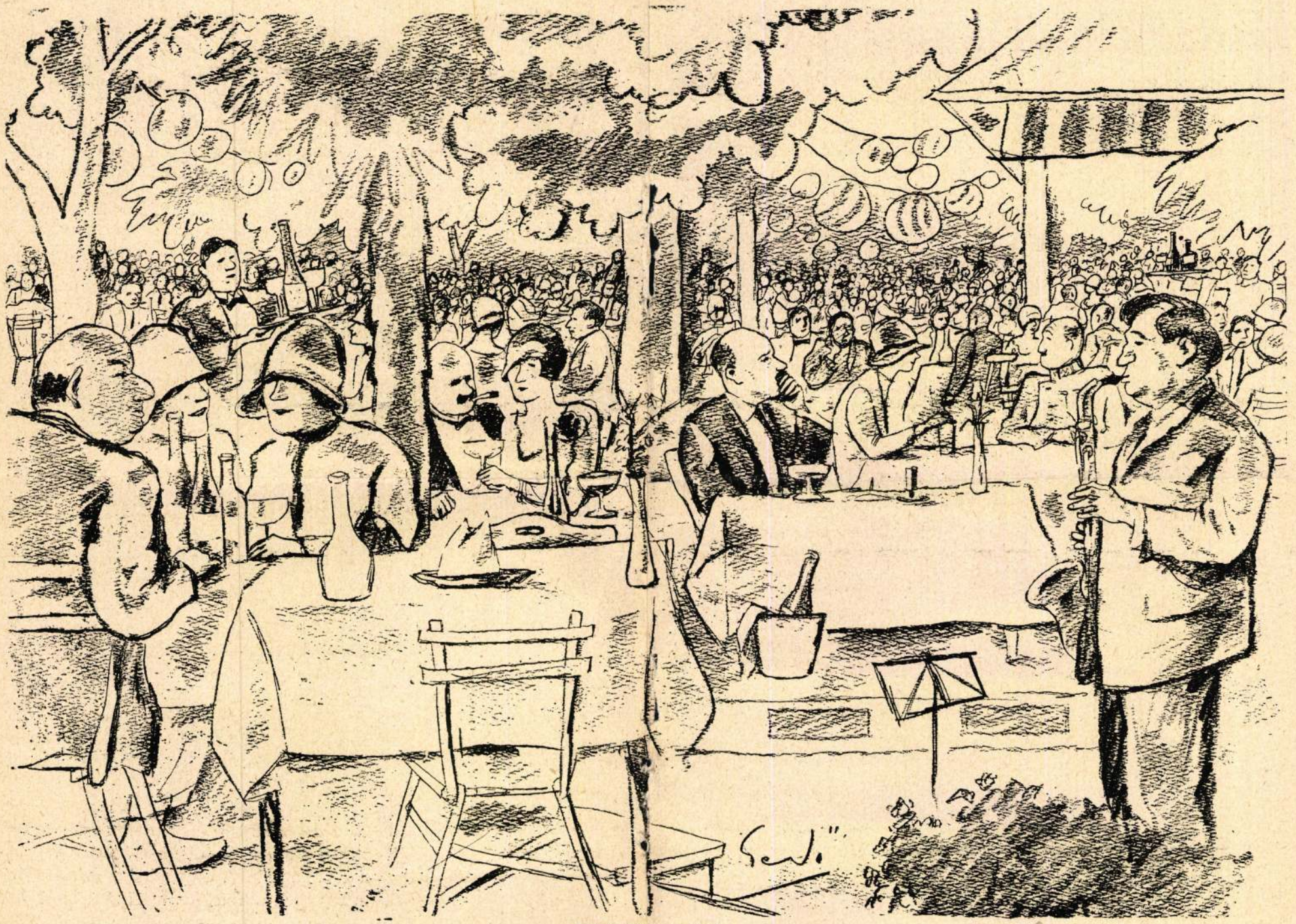

Felső Margitsziget

Pesti Futár 1928. 15. sz.

Kun Béla dejeunerje

Irta: **Herczeg Géza**

... A titkárságon ott álltak az öreg miniszterelnökség hivatalnokai aktadarabokkal, aláíráshoz szükséges mappákkal, zsakettben, melynek a mellényszegélyén fehér csík látszott ki, ezek a jórészt elegáns, appehtlich, csöndes csavarai az állami gépezetnek. Hangtalanul és zajtalanul, engedelmesen.

— Éhes vagyok — bőgte el magát hirtelenül Kun Béla. — Adjanak enni, tegnap se ettünk, ha jól emlékszem, a fogházban ettünk utoljára s ma már déli egy óra van!

Társai, a többien szintén éhesek voltak. Az »éhség« szó és alatta az evés értelme megnagyították az étvágy fogalmát, ez lett a szituáció ura. Mintha ettől függne a világ sorsa, ők most csak enni akartak, sokat és bőségesen. A vágyat a hatalom után s az éhséget arra, hogy miniszterelnökségi pozíciókat nyeljenek le, egy percre legyőzte az igazi éhség. Enni akartak.

— Van itt a közelben egy korcsma? — kérdezte Kun Béla s egy udvarias hivatalnokhoz fordult. Ahogy így szembenálltak, a hivatalnok úgy nézett ki, mint egy nagyhatalom miniszterelnöke, Kun Béla pedig egy koldus, vagy inkább mint egy kolportőr, mert ez a szegény újságbolond most is lapokat tartott a kezében, azokat, amik éppen utoljára jelentek meg.

— Nincs korcsma a közelben! — felelte a tisztviselő — de ha volna se ajánlanám! — Ez a miniszterelnökségi ember naivul még nem látszott tisztában lenni a helyzettel. Kun Béla ugyanis éppen gulyást akart enni s ezt kaphattak volna a Várban is.

— A miniszterelnökségi dejeunereket rendesen a Nemzeti Kaszinóból hozatjuk! — folytatta a naiv minisztériumi hivatalnok. Groteszkül hangzott, hogy a kommunista forradalmár a magyar mágnások klubjából hozasson falatokat. A hivatalnok azonban csak látszólag tévedett, mert Kun Béla igen helyeselte az ideát.

— Menjen egy autó sürgősen a Nemzeti Kaszinóba és hozzon ételt. Hányan is vagyunk itt?

Egyik, akinek olyan arca volt, mint egy fegyencnek, felugrott:

— Parancsol, elvtárs! A népbiztosok számát óhajtja, vagy a helyetteseket.

— Az mindegy, — felelte Kun Béla — vigye el az ördög, hogy valóságos, vagy helyettes népbiztosokról van szó, a kérdés, hogy hányan vagyunk s a fő, hogy elég legyen az étel.

És megszámolták. Egyik felugrott egy selyemszékre s megszámolta a fejeket. Rangra való tekintet nélkül. Kiderült, hogy negyvenketten vannak.

Ebből az alkalomból tünt fel Szamuelly Tibor, a diktátor jobbkeze, a szadista gyilkos, a félbolond bestia, a jelentéktelen

2.

Schwartzer

Ez is nagyon nehéz téma. Meg kell dícsérnem a Schwartzer-intézet orvosait.

A Schwartzer egy részvénytársaság. Mégis kötelességemnek tartom nyilvánosan megírni, hogy itt nagyon derék emberek az orvosok, önzetlenek és hűek a betegekhez, akik mellé felesküdtek.

Erről most alkalmam volt meggyőződni. Valami dolgom volt az intézetben s tátva maradt a szám, láttam orvosokat, akiknek nincs más gondjuk, mint a beteg, belehatolnak, át van tüzesedve a szivük attól a gondolattól, hogy ezek itt lelki betegek, akiket csak türelemmel és jósággal lehet meggyógyítani.

Boldogan láttam, hogy sok elmebeteg meggyógyul, háború óta nagyon sok az olyan lelki beteg, aki sokkot kap, zavarai támadnak, de aztán feltisztulva, semmi baja nem lesz.

Láttam egy ilyen beteget, én vittem be s ott gyógyították meg a szemem előtt. Mintha a testvérük lett volna, úgy szerették, úgy tudtak róla mindent, egész multját, minden titkát.

S nem is lehet másképpen, csak így lehet meggyógyítani valakit, akinek az idegei betegek.

3.

Tátra

Egy hétig a Tátrában voltam. Tátrafüreden, a gyönyörü Palaceban.

Minden évben megnézem a Tátrát, imádom. Miskolcnál olyan forróság kínoz és Forró-Encsnél is, mintha szurkálná fejemet a tüzes nap.

Aztán Kassán túl kezdődnek a hegyek. Testem, amelyik már-már romlani kezd a nagy melegtől, felüdülve visszanyeri rugékonyságát, mintha jégszekrénybe tettek volna, úgy érzem magam.

Boldogan hajolok ki a vonatablakon és gyorsan lehelni kezdek, az elől pöfögő mozdonnyal együtt lihegek, szinte segítek neki futni és lélegzeni, ahogy ott kihajolok.

A méltóságos és kegyelmes hegyek fenséggel néznek le rám, olyan nagyok, biztosan rokonai az istennek. Látják és ismerhetik itt egymást. Vajjon engem ismernek-e már kissé, ismerős vagyok-e nekik? Szeretném nagyon, ha tudnák, hogy minden évben eljövök oda és mindig jobban rajongok a Tátráért. NÁDAS SÁNDOR

Gedő Lipót

□ **Gedő Lipót: Janiból Jonny lesz.** A karácsonyi könyvpiac legszebb és legkedvesebb ifjúsági könyvei közé kell sorolni *Gedő* Lipót rajzos kis regényét vagy regényes kis rajzgyüjteményét, mert a kitünő rajzok épúgy dominálnak ebben a könyvben, mint a kis regény maga. A történet — egy kis Pesten született néger gyerek kalandjai a berlini olimpiászon és tovább, míg családját meg nem találja — üde, józan, aranyos és mulatságos s nemcsak a gyerekeknek, de a felnőttnek is igaz örömet szerez, mert komolyan veszi a gyereket, akinek meséli, akár a józan öreg parasztok, amikor a gyerekükkel beszélnek. Hamarosan nagyon népszerű és igen sokáig időtálló lesz *Gedő* Lipót Jani—Jonnyja, a tehetséges és kedves néger-magyar gyerek, jellemző, ismerős és talán jelképes figurája is a kor érdeklődő **és kalandozó kisöreg-gyerekei társadalmának.** (—)

Pesti Napló 1937.

dec. 25.

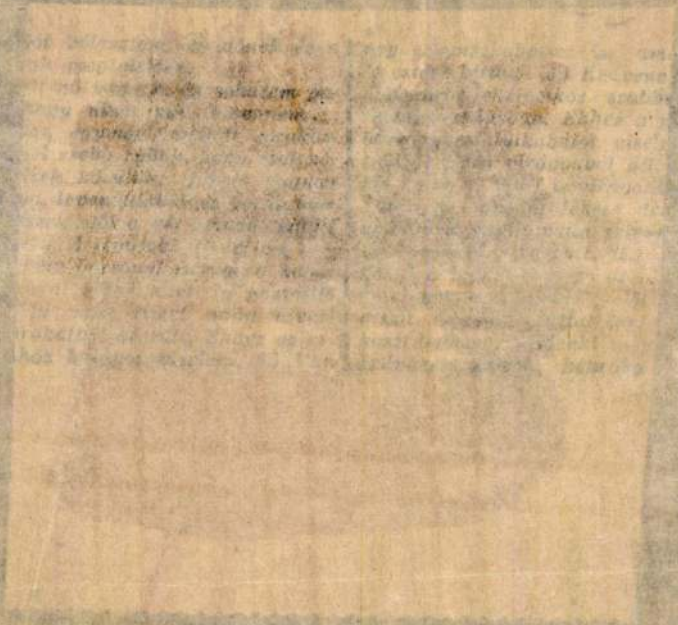

Gedő Lipót

Koll. Kiáll. Karakter-
portréitól a Fészekben.

Pesti Napló. 1936
máj. 7. (Kiállítás
a Fészekben.)

Mihalik Sándor: Adatok a felvidéki ötvösség történetéhez. L. Felvidéki Tudományos Társaság kiadványai. 3. sz.

Gedő Lipót.

— **Gedő Lipót és Diener-Dénes Rudolf kiállítása Gyöngyösön.** *Gedő* Lipót és *Diener-Dénes* Rudolf festőművész munkáiból *Gyöngyösön* kiállítást rendez. A kiállítás ünnepélyes megnyitása szombaton, e hónap 18-án lesz. A kiállítás tartama alatt *Gedő* Lipót előadást tart a festőművészet mai állapotáról.

Pesti Napló 1935
máj. 17.

Cédulára.

Gyula festőmüvéz ur

Budapest

hogy a melléretten

Gcdó Lipót

festő

L.

Szendrey - Szentiványi

154. l.

Római csontvarrótű VI. 281, 282

Rádió-műsor Női kalendárium

VILÁG

1138 SZÁM * ÁRA 60 FILLÉR * SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: RÁKÓCZI-ÚT 54. TEL.: 222-439 * 1949 MÁRCIUS 20, VASÁRNAP

Az Atlanti szerződés

agressziv, az UNO alapokmányával és a népek akaratával ellentétben áll

Tegnap volt első évfordulója a bolgár-szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyujtási szerződés aláírásának. Bulgáriában országszerte ünnepségekkel emlékeztek meg az évfordulóról, Moszkvában pedig *Nikolov* bolgár követ *Sverniknek* tolmácsolta a bolgár nép üdvözletét. A *Rabotnicseszko Delo* című lap megállapította: »Az egyezmény gránitbástya, amely biztosítja a bolgár nép szabadságát és nemzeti függetlenségét. A szerződés megerősítette Bulgária nemzetközi helyzetét és még kedvezőbbé tette a körülményeket a szocializmus építése számára. *A bolgár nép hevesen visszaver minden törekvést, amely Bulgáriát idegen ellenőrzés alá akarná helyezni.*« Az *Izvesztija* így ír: »A szerződés az egyenjogúság, a nemzeti függetlenség és az állami szuverénitás elvének teljes tiszteletbentartásán nyugszik és a nemzetek közötti béke és biztonság eszköze.«

Washingtoni jelentés szerint tegnap közzétették az Északatlanti Szövetség szövegét. A szerződést április 4-én írják alá. A bevezetésből és a 14 cikkelyből álló egyezmény akkor lép életbe, amikor az aláírók többsége a ratifikációs okmányokat letétbe helyezte az USA kormányánál. A szerződés leglényegesebb pontja az 5. cikkely, amely szerint bármelyik aláíró hatalom háborúja Európában vagy Észak-Amerikában valamennyi aláíró hatalom háborújának tekintendő; valamennyi aláíró hatalom segíti a háborúskodó hatalmat »minden olyan lépés megtételével, amely szükségesnek látszik, *beleértve fegyveres erő felhasználását.*

A 3. cikkely megállapítja: »Annak érdekében, hogy hatékonyabban elérhessék jelen szerződés célkitűzéseit, a szerződő felek egyenként és közösen, folytatólagos és hatásos önsegélyezés és kölcsönös segítségnyujtás útján fenntartják és kifejlesztik egyéni és kollektiv lehetőségeiket.« (Ez a cikkely tehát a fegyverkezés egybehangolását írja elő.) Mint a szerződés közzétételének első visszhangjából megállapítható, világszerte általános a benyomás, hogy a védekező jelleg kihangsúlyozása ellenére, olyan katonai szövetséggel állunk szemben, amely a Szovjetunió ellen irányul és ilymódon *mélfán sorozható be az USA támadójellegü lépései közé.*

Szovjet részről a moszkvai rádió nyilvánított elsőként véleményt az Északatlanti Szövetségről. A szovjet kommentátor megállapította: »Az Északatlanti Szövetségnek, mind az amerikai és angol kormánykörök támadó politikája főeszközének általános értékelését már megadta a szovjet külügyminisztérium január 21-én közzétett ismeretes közleménye. A szerződés nyilvánosságra hozott szövege teljesen igazolja ezt az értékelést.« A kommentár ezután kirivóan agressziv jellegűnek és az UNO-alapokmány megszegésének bélyegzi a szerződést, majd rámutat: »A közzétett szövegből kiderül, hogy a szerződés *teljesen katonapolitikai jellegü* és a szerződés résztvevőinek megfelelő katonai tevékenységet, és erre a célra megfelelő katonai szervezet létesítését írja elő.

Különösen szembetünő, hogy a szerződés katonai-politikai intézkedéseket állapit meg olyan országokkal kapcsolatban, amelyek *messze kivülesnek egy regionális jellegü szerződésen* és ezzel is igazolja, hogy nem egyeztethető össze az UNO alapszabályaival. A szerződés szövegéből végül az is kiderül, az amerikai és angol reakciós körök egész sor államot hidföld és *katonai támaszpontut akarnak felhasználni támadó céljaikhoz.* Newyorki TASS-jelentés szerint az amerikai sajtó első kommentárjai sem titkolják az egyezmény szovjetellenes jellegét. A *Chicago Sun* a többi között igy ir: »Ha majd megkapjuk az első ezermilliós kölcsönbérleti számlát, felfedezhetjük, hogy katonai szövetséget irtunk alá, amelynek *célja a Szovjetunió bekerítése.* Mielőtt azonban ebbe a kalandba bocsátkozunk, kövelnünk kell a vitát és a titkos kötelezettségek nyilvánosságra hozatalát.« A cikkiró befejezésül felveti a kérdést: »*Demokratikus ország vagyunk még?*«

Az európai állásfoglalások a következőképpen foglalhatók össze: 1. Az olasz képviselőház 51 órás megszakításnélküli vita után (összesen 156 felszólalás hangzott el) tegnap délután 342 szavazattal 170 ellenében (19-en tartózkodtak) bizalmat szavazott a kormánynak az Északatlanti Szövetséggel kapcsolatban. A szavazást megelőzően *Togliatti* éles hangon háborús politikával vádolta meg a kormányt és kijelentette, hogy *a KP meg fogja találni a törvényes utat a népmilliók akaratának kinyilvánitására.* A szavazás eredményének kihirdetése után verekedés tört ki a képviselőházban. Amikor a vihar elült, az elnök sajnálkozását fejezte ki egyes képviselők magatartása miatt és bejelentette, vizsgálat indul ama képviselők személyazonosságának megállapitására, aki *fiókot vágott a képviselők közé.* 2. A francia KP tegnap felhivta a nemzetgyülés elnökét, hogy a törvényhozás már kedden, 48 órával a járási választások után, vitassa meg az Északatlanti Szövetséget.

Párisi politikai körök véleménye szerint *a vita során nagy viharok várhatók.* Mint az MTI jelenti, Párisban csalódottan és hüvösen fogadták a szerződést és nyugtalanságot keltett *Spaak* belga miniszterelnöknek az a bejelentése, amely szerint *a szerződés kiterjed Ausztriára és Nyugat-Németországra is.*

A *France Nouvelle* hangsúlyozva, hogy a népek harcolni fognak az Atlanti Szövetség ellen, »*a nemzeti becsület kupeceinek*« nevezi a szerződést aláírni készülő francia kormányférfiakat és megállapítja: »Azért növelik állandóan hadiköltségvetésüket, azért züllesztik a legsötétebb nyomorba országunkat, hogy egy nap majd Franciaország a dollárkirályok háborújában *az atomvánkos szerepét játszhassa.*«

Bevin az angol alsóház tegnapi ülésén számolt be az Északatlanti Szövetségről. Azt mondotta, hogy »az egyezmény védelmi megállapodás« és kijelentette, hogy a szerződésnek *nincsenek titkos záradékai.* A vita során *Warbey* munkáspárti képviselő élesen bírálta a kormány külpolitikáját és megállapította: »Az egyezmény lényegileg visszatérés az 1914 előtti katonai szövetségek rendszeréhez és nem a békét, hanem a háborút segíti elő.«

Piratin kommunista képviselő kijelentette: »A munkásosztály nem támogatja az egyezményt, mert *az háborút jelent.*« Palme *Dutt*, a brit KP alelnöke egy cikkében megállapítja, hogy az Északatlanti Szerződés *beleütközik a brit-szovjet szövetségi szerződésbe* és emlékeztet arra, hogy az első és második világháborút is titkos katonai kötelezettségek vállalásával, illetve a Népszövetség alapokmányában foglalt kötelezettségek megtagadásával készítették elő.

A moszkvai *Trud* rendkivül éleshangu cikkben támadja a norvég kormányt. A szovjet lap rámutat: »A nyugati imperialisták az Atlanti Szövetség cégére alatt a *különféle zsoldos katonák átjáróházává akarják tenni Norvégiát.* A magát »munkáspártnak« nevező párt új támadó irányzata ellentétben áll a Szovjetunió és Norvégia közötti baráti viszonnyal és megszegi a kötelezettségeket, amelyeket Norvégia vállalt az UNO-ban. Az USA és Anglia támadó terveinek hálójában vergődő Norvégia vezető körei ezzel a politikájukkal *veszélyeztetik az ország függetlenségét.*«

Olaszország nyugati szemmel

Irta Gönczi Jenő

Szende Pál, a nagy magyar radikális — akinek életpályája egyébként szemléltetően mutatja, hogy az igazi radikálizmus milyen logikusan ível át a szocializmusba — »leleplezés«-nek nevezte azt a szemléletet, amely a leleplezések burkolatán keresztül a kapitalista valóság legmélyebb magjáig hatol. Tudjuk, hogy a leleplezés szemléletét maradéktalanul a forradalmi marxista kritika valósította meg. De vannak egyéb szemléletek, melyek észreveszik a kapitalista realitás egyes kirívó tényeit. Ilyen pl. Gunther híres »inside USA«-ja, mely a véresen reális tények egy sorát állapítja meg a mai Egyesült Államokról, anélkül azonban, hogy az USA társadalmi szerkezetét a maga egészében mélyebb leleplező elemzés alá venné. Ugyanígy egyes helytálló megállapitásokat találhatunk a mai Olaszország politikai és gazdasági arculatáról abban a cikkben, amely erről a kérdésről a forradalmi kritikától szintén távoleső londoni New Statesman and Nation február 26-i számában jelent meg. Kiindulásul a cikk inkább még dicsérettel emlékezik meg arról, hogy Olaszország ma a nyugati polgári liberális demokrácia keretei között él. De felsorolja a felszín alatt meghúzódó demokráciaellenes erőket is. Ilyen Scelba keresztény-demokrata belügyminiszternek jól fizetett, egyáltalán nem semleges a Mussolininél is lényegesen nagyobb rendőrsége, amely adandó alkalommal könnyen válhat egy jobboldali (helyesen: még jobboldalibb) reakció eszközévé. A szélső rayalista és neofasiszta csoportoknál is nagyobb veszélyt jelent továbbá magának De Gasperi keresztény demokrata pártjának potenciális jobbra (azaz még inkább jobbra) fordulása. S ott van a katolikus egyháznak éppen nem demokratikus szerepe az olasz politikában. Az olasz gazdaság pedig azt tükrözi, hogy a kormány s elsősorban Einaudi köztársasági elnök, volt pénzügyminiszter a »laissez faire« hive: a szükös élelemre lényegében nincs adagolás, nincs beviteli kontroll és ármegállapitás in alig. Az eredmény: rendkivüli és a legrosszabb londoni kerületekét is háttérbe szorító lakásinség; nagy szegénység szemben a nagy gazdagsággal; 2 millió munkanélküli (azóta még jóval több) s nagyszámú nem teljesen foglalkoztatott. Mindez lehet churchilli értelemben gazdasági szabadság, de semmiesetre sem az a szociális igazságosság mértéke szerint. A termelés még mindig alacsony s az olasz nemzeti jövedelem 1948—49-ben sem éri el teljesen az 1938-as szintet, a Marshall-segély ellenére sem, melyből különben Olaszország jövőre még többet kér. De itt álljunk meg egy pillanatra s mutassunk rá arra, hogy a cikk egyenként helytálló megállapításaiból nem vonja le kifejezetten azt az önként adódó következtetést, hogy az olasz gazdaság helyzetéért a felelősség Olaszország »nyugati demokratikus« kormányát terheli, hogy ez a kormány már ma is maga a jobboldal és sajátmaga szándékozik, ha úgy látja, a további jobbrafordulást is megkísérelni. Azt azonban megláthatjuk a cikkből, hogy ezt a reakciót — szemben a jobboldal ellen felvonuló erőkkel — mint támogatják a jobboldali szocialisták. Szerzőnek ezzel kapcsolatos óvatos és halk mondatai voltaképpen azt a tényállást tartalmazzák, amelynek alapján az igazi baloldali kritika a jobboldali szocialistákat, kemény egyenességgel, a munkásosztály árulóinak tekinti. Signor Saragat és Signor Lombardo pártja — állapítja meg a cikk — szocialistának nevezi magát s közben tagja annak a kormánynak, amely nem hogy cselekedeteiben, de még frázisaiban sem tesz engedményt a tervgazdaság gondolatának. S ez a párt munkáspártként kiván fellépni, holott a politikailag és iparilag aktiv munkásság lehengerelő többsége Togliatti és Nenni mögé sorakozik.

A mai Olaszországnak ezt a képét kiegészíthetjük a Times tudósítójának a lap március 10-i számában közölt s az olasz fasizmus újjáéledéséről szóló beszámolójából. A tudósító a fasizmus kétségtelen újjáéledésénél (a neofasiszta »olasz szociális mozgalom« nyilt, nyilvános szereplésénél stb.) aggályosabbnak tartja azt az elnézést, amely mindezt lehetővé teszi. A háttérben pedig még a Times szerint is (tegyük hozzá: ismét) a nagy üzleti és financtőke áll, amely (tegyük hozzá: ismét) anyagilag támogatja a mozgalmat, részint, hogy végső tartalékul használhassa, részint, hogy De Gasperi pártját (méginkább) jobbfelé tolja. Ez a tudósítás íme újonnan illusztrálja a realista politikai szociológiának megállapitását: a fasizmusok lényege csak az és semmi más, hogy a kapitalista rend, a felette lebegő végítélet korszakában, elmulásának pillanatát halasztani próbálja a szélső erőszak megvásárolt eszközeivel és az emberiség szenvedéseire való **minden** tekintet nélkül.

Széngázmérgezés megölte Apor ügyészt

Apor Róbert népügyész néhány nappal ezelőtt tragikus körülmények gyanúsak voltak, ezért vizsgálat indult.

Megállapították, hogy Apor hivatalos ügyben Győrben tartózkodott, éjjel rosszul lett, megmérte lázát és reggel a portás úgy találta holtan, hóna alatt a lázmérővel, ágyán ülve. Kiderült, hogy a szobában lévő kályha csöve kicsúszott, a szobát szénmonoxid öntötte el. Ezért érezte magát rosszul és így érte a halál.

Zivatar után újabb havazás!

Európában szeszélyes eloszlásban egymást követik a hideg és meleg levegőhullámok. Pénteken hazánkat délnyugat felől enyhe levegő árasztotta el. A hőmérséklet Egerben, Miskolcon és Nyiregyházán 6, Szombathelyen 14, Zalaegerszegen 15 fokig emelkedett. A felmelegedés nem volt tartós, már éjjel megérkezett a hűvös levegő és Szentgotthárdon zivatart okozott. Ez volt 1949 első zivatara (mennydörgéssel és villámlással!). Izsákon, Nagykőrösön és Zalaegerszegen 5 milliméter csapadék hullott. Zircen és Balassagyarmaton még hófoltok vannak.

Egyelőre újabb lehűlés jön, éjszakai fagyokkal. Időnkint megélénkülő északnyugati-északi széllel, változó felhőzettel újabb kisebb futóesők, havasesők, havazások lehetségesek.

Egyedáruságí cikk lesz a tűzkő, az élesztő és az ecet

A kormány rendelete értelmében a tűzkő, továbbá mindenfajta élesztő előállítása és forgalombahozatala felett kizárólag az állam rendelkezik. Minden élesztő vagy tűzkő előállítására alkalmas készüléket a pénzügyminiszteri rendelettel megállapítandó módon és időben be kell jelenteni. A rendelet április elsején lép hatályba.

A kormány egy másik rendelete értelmében ecetnek szeszből való előállítása, értékesítése és külföldről behozatala felett ugyancsak az állam rendelkezik. Ecetnek szeszből való előállításával és értékesítésével csak az foglalkozhatik, aki erre pénzügyminiszteri engedélyt kapott. A hivatalos lap a rendelettel egyidejűleg közli a végrehajtási utasításokat is.

Rendelet a termelő szövetkezetek büntetőjogi védelméről

A kormány rendelete értelmében büntettet követ el és két évtől tíz évig terjedhető börtönnel büntetendő az, aki termelő szövetkezeti csoport alakulását megnehezíti, meghiúsítja, a megalakult csoportot működésében akadályozza vagy annak fennmaradását veszélyezteti.

A büntett elkövethető a termelő szövetkezeti csoport intézménye ellen izgatással, rágalmazó vagy becsmérlő kijelentéssel, továbbá a belépéstől más visszatartására irányuló törekvéssel, de akkor is, ha a csoport tagját vagy annak háznépét emiatt becsmérlik, megszégyenítik vagy bántalmazzák, kifejtett munkájukban akadályozzák vagy akadályozni törekszenek.

A termelő szövetkezeti vagyonhoz tartozó valamely vagyontárgyra elkövetett bűncselekmény minden esetben bűntett. A rendelet már hatályba lépett.

MAYA egészségügyi öv
Tökéletes. Biztonságos. Évekig eltart.

Szabályozták a jogszabálymagyarázó könyvek kiadását

A kormány elrendelte, hogy a jogszabálymagyarázó könyv kinyomatásának engedélyezése előtt a miniszterelnök hallgassa meg az igazságügyminiszter és az Országos Könyvhivatal véleményét, vajjon a mű alkalmas-e a kiadásra, színvonalára, gyakorlati használhatóságára való tekintettel. Tényleges közszolgálati alkalmazott jogszabálymagyarázó könyvön szerzőként csupán az illetékes miniszter engedélyével szerepelhet. (Jogszabálymagyarázó könyv az, amely jogszabályok szövegét magyarázatokkal közli vagy amely az eligazodás megkönnyítése céljából a jogszabályok rendelkezéseit tárgy, szám és forráshely megjelölésével címszavak alapján rendezve tartalmazza).

A GF elrendelte a Turistaházakat Vezető Nemzeti Vállalat megalakítását. A vállalat feladata a turistaházak, menedékházak hálózatának fenntartása és továbbfejlesztése. Ezzel az intézkedéssel a kormányzat lehetővé kívánja tenni, hogy minél több dolgozó kapcsolódjék be a turistáskodásba.

ITT A TAVASZ!
Hölgyeim, vessenek egy pillantást a tükörbe! Minden rendben van?! Szeplőit, felesleges hajszálait, mindennemű szépséghibáját okosan, gyorsan, nyomtalan eltávolítja
Kárpátiné Váradi Nancy
kozmetikája
VII. Nagyatádi Szabó-u. 37. I. 2. T: 222-416
Newyorki és budapesti diploma!
Első bérletrendszer!

Örökmozgó — vagy kémiai trükk?

Mitől bólogat a csodamadár...

Négyéves Peti unokaöcsém hazajött déli sétájából. Behozott egy pohár vizet, letette az asztalra, eléjeállt, meghajolt, beleverte kis orrát a vízbe, aztán kiegyenesedett. Megint előrehajolt, vissza... Így szórakozott tíz percig. Rémülten néztük, végre egyikünk megkérdezte:

— Mit csinálsz Peti?

— Üvegmadarat játszom.

Eszbekaptunk. Persze mindegyikünk látta már jártában-keltében, kirakatban bólogatni a gülüszemű madarat egy pohár víz előtt. A furcsa madár divatba jött Pesten,

az emberek vitatkoznak, mitől bólog, miért áll meg. Nyomozni kezdtünk. Első utunk a Kristóf-téri bőrdíszműveshez vezetett, nála volt először üvegmadár a kirakatban.

— Zürichből hoztam tavaly áprilisban, — mondta — kezdettől fogva nagy tömegek álltak körül a kirakatomat, meg akarták venni. Csak négy darab volt belőle. Szerettem volna tudni, milyen folyadék van benne, el is törtem egyet, de a szagból csak arra jöttem rá, hogy valamilyen étervegyülék. Két legkedvesebb nézőm, egy öreg házaspár, minden este itt vannak és fogadnak, melyik madár fog előbb inni a pohárból...

A belvárosi hamisékszerüzlet tulajdonosa elmondta, hogy *inkább a feinötték kedvelik a madarat.* Soká nézegetik, némelyik alibigyereket is hoz magával. Egyik ismert politikusunk 12 madarat itat íróasztalán. Játékos művészeink valamennyien vásároltak egyet-egyet.

— Már Pesten is készítik a madarakat — mondta és *Halmos* József mérnökhöz irányított bennünket. A mérnök kis üzemében készíti őket. Elmondta, hogy a találmányt egy bécsi vállalat kötötte le Európa területére, ő már tőlük vásárolta a magyarországi gyártási jogot.

— Mi a bólogatás trükkje? — kérdezzük.

— Ha a szoba levegője 4 fokkal melegebb a víz hőmérsékleténél, az éter, reon, alkohol vegyületéből álló folyadék egy belső csövön felfelé áramlik lebillenti a fejet, a víz lehűti az éterkeveréket és visszaáramlik a törzsbe. Aztán újra kezdődik az egész. Nem is hinné a közönség, ha ilyen bohókás struccot lát, mennyi munkába kerül az előállítása. Kétféle vastagságú üvegcsőből készül, vékonyból a fej és a nyak, — a vastagabból a törzs. Összeforrasztjuk, kiszivatjuk belőle a levegőt, megtöltjük folyadékkal, kipróbáljuk, bevonjuk a fejet ragasztóanyaggal, bemártjuk velurporba, befestjük a testét, majd tollból farkat ragasztunk rá.

Az egész világon népszerű a kis játék. A komoly, nagyképű Illustrated nemrégiben egészoldalas képes cikkben emlékezett meg Dilly Ducky-ról: a kis gülüszemű madárnak ez a művészneve.

Hajdu Júlia

Elloptak 33.000 forintot a szén alól

Lusztig Zsigmond kereskedő, az Andrássy-út 33. számú ház pincéjében néhány héttel ezelőtt a szén alá 33.000 forintot rejtett. A pénzt ismeretlen tettes vagy tettesek ellopták. Kézrekerítésükre nyomozás indult.

Halálozás. Farkas Jenő zenekarvezető e hó 18-án elhúnyt. Temetése e hó 21-én d. u. 3 órakor lesz a kerepesi temetőben. Gyászolják: felesége, fia és nagyszámú rokonsága. (X)

Akikkel találkoztam

Irja Relle Pál

Miklós Jenő

Halk járású, csendes beszédű ember volt *Miklós* Jenő. Mindig mosolygó, tréfás kedélyű álmodozó, versben és prózában egyaránt mélyérzésű költő, csupa olyan tulajdonság birtokosa, amely nem a legjobb ajánló levél — a segédszerkesztéshez. Már pedig Miklós Jenő segédszerkesztő volt annál a lapnál, a régi Világnál, amelynek *Purjesz* Lajos volt a főszerkesztője. Nem volt könnyű dolga. Nem csak azért, mert nem tudott parancsolni, még kérni sem nagyon, hanem, mert a két ember merőben ellentétes egyéniség volt. Purjesz: dinamit, Miklós Jenő pedig — mint magunk között megállapítottuk — ostyepka. Hogy miért éppen ostyepka? Talán, mert ő is onnan jött, ahonnan ez a szelid, fehérbélű, kívülről mosolygva fényló hegyi sajt, valahonnan a szepesi lankáról vagy a finom vágvölgyi tűrök kecskecsengetyűs tájairól.

Volt azonban valami Miklós Jenőn, ami éppenséggel nem egyezett halk, álmodozó természetével: a túlméretezett, hatalmas állá: az akaraterő, a konok dac oktalan felkiáltójele egy csendes, szelíd mondat után. Nem csoda, hogy Gedő Lipót, amikor nem emlékszem már mi okból, karikatúrát készített a szerkesztőség tagjairól. Miklós Jenőről csupán egy irtózatos nagy állat rajzolt, éppen csak föléje vázolva arcának egyéb alkatelemeit, a száját, orrát, szemét, homlokát, azt is csak néhány hevenyészett, kurta vonással. Gedő végül mindannyiunkat megkért, hogy a nevünkkel együtt valami elmésséget is irjunk a rajzok alá. A kérést gyorsan teljesítettük, csak Miklós Jenő törte még a fejét látszott az arcán, hogy valami nagy turpiságon kotlik, amivel szeretne találóan visszavágni a rajzoló csufolkodására. Amikor nem boldogult, odamentem hozzá:

— Nézd Janóhu (így becéztük), mit gyötrödsz magad? Ird oda, amit XIV. Lajos mondott: »L'état c'est moie.

— Hát ennek mi értelme?

— Fordítsd le magyarra, majd meglátod az értelmét: »Az állam én vagyok.« Ezt írd alá.

Jóságos kék szemével rámmosolygott és aláírta: »Az állam én vagyok!« A rajz az aláírással ma is látható özvegyének Szent István-körúti lakásán.

Miklós Jenő könnyen dolgozott, de rengeteget. Ennek megjött a böjtje. Egy szép napon annyira kidőlt, hogy az első világháború kellős közepén kénytelen volt abbanagyni a munkát. Purjesz behivatott a szobájába.

— Miklós Jenő szabadságra megy — közölte velem hivatalos hangon.

— És én is oly kutyául érzem magam, kénytelen vagyok két hétre kikapcsolódni. Átmegyek a szigetre. Ha valami baj volna, de csak, ha nagyon nagy baj, hívd fel a Nagyszállót. Holnaptól kezdve te szerkeszted a lapot.

Majdnem felüvöltöttem a megdöbbenéstől:

— Én?! A szerkesztőség legfiatalabb tagja?! Miért éppen én?!

— Mert Miklós Jenő akarja, hogy te helyettesítsed őt.

— De miért én!? A szekrényemet nem tudom rendben tartani, hát még egy szerkesztőséget. És különben sem értek a szerkesztéshez, azonkívül még utálom is...

Nem használt semmi. Purjesz parancsoló módon megismételte utasítását és távozott.

Kétségbeesve hívtam össze a munkatársakat. Megmondtam nekik, ha cserben hagynak, két számát sem garantálom az újságnak. Dehát nem történt nagyobb baj. Legőszintébb meglepetésemre a lap mindennap megjelent. Voltak, akik azt állították, hogy jobb, mint valaha volt. Magam is nagy elragadtatással olvastam reggelenként. Kezdtem megnyugodni. Egyik este aztán kitört a gyalázat. Purjesz izgatottan robogott be a szerkesztőségbe, egyenesen az én asztalomhoz:

— Hogy adtad Fiumét?!

Nem értettem a kérdést. Mi az, hogy »hogy adtam Fiumét?«

Purjesz az arcomról leolvasta tájékozatlanságomat és már menydörgött:

— Szerencsétlen, nem tudod, mi történt?! *Tisza* bejelentette a Házban, hogy elvesztettük Fiumét!

(Dehogyis nem tudtam. Csak azt nem tudtam: hogy adtam, már mint Fiumét, mivelhogy sehogy sem adtam.)

Purjesz magánkívül rohant a telefonhoz, a nyomdát hívta, *Gutmannt*, a főtördelőt. No, gondoltam, most összedől a világ, jobb lett volna nem megszületnem.

Ebben a pillanatban azonban csoda történt. Az ajtóban megjelent Miklós Jenő, két teljes oldal levonatát lobogtatva a kezében.

— Brávó Paczkó — mondta elismeréssel felém, aztán Purjeszhez fordult. — Te pedig ne izgulj, tedd le a kagylót és nézd át a kefét. Két oldalas tudósítás, háromhasábos főcím, remek alcímek, pompás fettelések, brávó Paczkó! (Ez megint nekem szólt.)

És ebben a pillanatban megértettem, hogy miért kellett nekem helyettesítenem Miklós Jenőt a segédszerkesztésben. Miklós Jenő ugyanis jól tudta, hogy a régi Világ szerkesztősége olyan volt, mint a jól begyakorolt zenekar, mely, ha kell, karmester nélkül is tud játszani. A legnagyobb hiba lett volna egy hónapra megbolygatni ezt a zenekart olyan karmesterrel, aki esetleg új felfogást, új tempót hoz magával. Ezért kellettem én — hogy a zenei hasonlatnál maradjak —, aki nem voltam muzsikus. Ezért sietett Miklós Jenő, amikor a nagy háborús eseményről értesült, egyenesen a nyomdába (és nem hozzám), mert nem arra volt kiváncsi, hogy én miként dirigáltam, hanem, hogy a szerkesztőségi zenészek hogyan játszottak. Hát nagyon jól játszottak — karmester nélkül, sőt anélkül, hogy egy hónapig egyszer is megzavarták volna segédszerkesztői sületségemben.

Ezért volt Miklós Jenő a legokosabb, az egyéni és tömeglélekismeretben legkülönb szerkesztő, akit valaha ismertem; bár Purjesz nem egyszer később is megborzongott, amikor arra gondolt, hogy egy hónapig rám bizta lapjának irányítását. Nekem még ma is hideg fut végig a hátamon, ha ez a hónap eszembe jut.

Lakner Oszkárné sz. Hofbauer Olga fájdalmas szomorúsággal jelenti, hogy imádott férje, mindene, a jóságos apa, após, nagyapa, nemesszivű testvér és rokon
Lakner Oszkár
kiszámíthatatlan életének 68. évében csendesen elhúnyt.
Temetése e hó 20-án, vasárnap d. u. 1/2 12 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben.
Gyászolják gyermekei Molnár András és neje, sz. Lakner Amanda, Lakner Kornél és neje Földváry Gabriella, unokája Lakner Palkó.
Siratják: Schwarcz Jakabné, sz. Lakner Mariska, dr. Moskovits Mór és neje Lakner Irma, Egri Artúr és neje Lakner Olga, Lakatos László és neje Lakner Artúrné, Lakner Dezső és neje, Lakner Ernő és neje és az egész szerető rokonság.
Drága Oszikánk, pihenj békében!

Dr. Pap Ferenc és felesége szülők, János testvére és az egész rokonság fájdalomtól megtört szívvel jelentik, hogy a legjobb gyermek testvér és rokon
Kisfaludy-Péter Elemérné szül. Pap Edit
NIK tisztviselőnő
türelemmel viselt hosszú szenvedés után e hó 17-én elhúnyt. Temetése e hó 21-én, hétfőn délután 1 órakor lesz a farkasréti temetőben a ref. egyház szertartása szerint.
Emléke örökké élni fog!!!
Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

Mélyen megrendülve és a fájdalomtól lesujtva tudatjuk, hogy drága jó férjem, szeretett édes Apukánk
Ehrlich László
e hó 17-én 52 éves korában, hosszú és fájdalmas betegség után elhúnyt. Temetése e hó 20-án, vasárnap d. e. 11 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.
Gyászolják: felesége Ehrlich Lászlóné szül. Weisz Alice, gyermekei: Edith és Ági, valamint sógornői, sógorai és összes jóbarátai akik emlékét örökké kegyelettel fogják megőrizni.

A Nyersbőr és Termékkel Foglalkozók Országos Egyesületének elnöksége és tisztikara mély fájdalommal jelenti, hogy szeretett kartársuk
Ehrlich László
őrdekképviseletünk választmányi tagja
elköltözött az élők sorából. Temetésén testületileg résztvesznek.

Megtört szívvel közöljük rokonaink, barátaink és ismerőseinkkel, hogy
Beck Zsigmond
70 éves korában örökre elköltözött. Siratják hozzátartozói és mindenki, aki őt ismerte. Beck Zsigmondné szül. Schwarcz Elsa, özv. Schwarcz Mórné szül. Beck Ilona, Schweiger Nándorné szül. Beck Olga, Lengyel Kálmánné szül. Beck Jolán, Beck István. Temetése iránt érdeklődni lehet 428-609 telefonszám alatt.

Mártírhalált halt
KURLANDER GYULA
és felesége
LANGFELDER NELLY
valamint gyermekei és unokái emlékének megörökítését március 20-án, vasárnap 1/2 12-kor tartjuk a rákoskeresztúri izr. temetőben. 29. szekasz, 24-es sor.

Keresztes-Fischer Miklós

Urbán Péter báró

Tauffer Gábor

Strausz István

FEJEK A T. HÁZBÓL

Kuna Pál András

Mikecz István

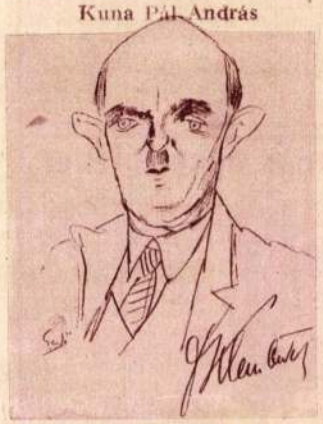

Klein Antal

Büchler József
(Gedő karrikaturái)

HÉT NAP TÖRTÉNELEM

JAN. 10

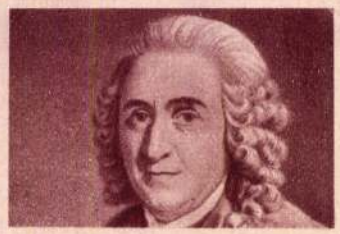

Százötvenhat évvel ezelőtt: 1778 január 10-én halt meg Linné Károly svéd természettudós, aki korszakalkotó jelentőségű munkát végzett. Ő foglalta először teljes és áttekinthető rendszerbe az állat- és növényvilágot.

JAN. 11

Ötvenöt évvel ezelőtt: 1879 január 11-én halt meg Honoré Daumier francia festőművész, aki világhírűvé tette nevét kegyetlenül maró, de találóan jellemző karrikatúráival. Egy sereg műve még ma is páratlanul érdekes és — aktuális.

JAN. 12

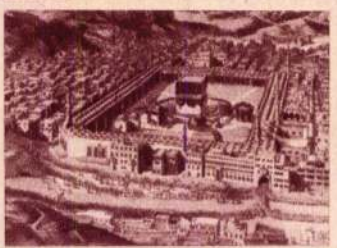

Ezerháromszáznégy évvel ezelőtt: 630 január 12-én foglalta el Mekkát Mohamed, az iszlám alapítója. A város elfoglalása után azonnal beszüntette a pogány szertartásokat. — Mekka látképe. XVIII. századbeli francia metszet.

JAN. 13

Nyolcvanhét évvel ezelőtt: 1847 január 13-án halt meg József nádor. Neki köszönhető az 1825. országgyűlés összehívása, Kossuth amnesztiája és az ipartanoda (ma műegyetem) felállítása. Sokat tett Pest szépítésére.

JAN. 14

Hatszázharminchárom évvel ezelőtt: 1301 január 14-én halt meg III. Endre magyar király és elhunytával kihalt az Árpád-ház. Trónralépése előtt három trónkövetelővel kellett megküzdenie, köztük az Anjou Martell Károllyal.

JAN. 15

Háromszáztizenkét évvel ezelőtt: 1622 január 15-én született Molière francia író, az újabb vígjáték megalapítója. Először színész volt és csak azután kezdett írással foglalkozni. Leghíresebb darabjai: Tartuffe és Harpagon.

JAN. 16

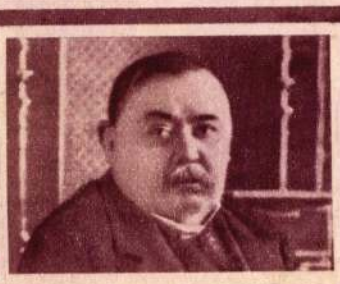

Nyolcvanöt évvel ezelőtt: 1849 január 16-án született Mikszáth Kálmán, a nagy magyar író, aki mint hírlapíró kezdte pályafutását és később képviselő és a Tudományos Akadémia tagja lett. Legismertebb regénye a „Szent Péter esernyője".

Tolnai Világlapja 1934. 3. 24.

AZ EKVÁTOR HŐSE

IRTA BALLA IGNÁC

Valami egészen különös nép a fiumei olasz: olasz, de már alig van közössége azokkal a taljánokkal, akik az Alpesektől Szirakuzáig az olasz csizmát lakják. A nyelvük is lágyabb lett a dialektusban, a kemény olasz szavak nem pattognak már úgy az ajkukon, mint a Tiberisz mentén, hanem valósággal madárcsicsergéssé enyhülnek a sok *cs*-évé puhult *ch*-tól. És így elpuhult — akár csak a nyelvük — a szenvedelmességük is. A fiumei olasz már nem ismeri a vendettát, már nem harap a haragosa fülébe, hogy ezzel a torz hadüzenettel bejelentse a vérbosszút, amely csak alkalomra vár, ha az alkalom mindjárt az orozva támadás bélyegét hordja is magán. Ha megbántják, ő már a járásbírósághoz fordul jogorvoslatért.

Fiumei olasz volt az én barátom is, Tomaso Cartegna, a tengerészkapitány. Fiumei olasz — ebben az epitethon ornansban, mint gyüjtőlencsében, benne ízzik mindig karakterisztikuma. Azonfölül pedig tengerész is volt még hozzá tengerészkapitány, akik mind mintha egyenes vérrokonságban lennének a nemes, vitéz és híres Háry Jánossal.

Legyünk őszinték, Tomaso Cartegna — bármennyire fáj is ez nemzeti hiúságunknak — Háry Jánosnak még a hírét se hallotta. Ő csak egy Jánost ösmert, akit, bár Hunyady volt, a nagy világ mégsem fényes haditettek, hanem inkább zöld palackjainak nedűje révén ösmert.

Hófehér tengerészkapitányi ruhában, hófehér aranydíszes tengerészsapkában ült a kávéházban és bibite-jét szürcsölgette. Széles vállával, hatalmas testével olyan volt, mint egy mithoszbeli óriás, aki láncokat tud szétrepeszteni.

A tengert álmosító szirokkós eső verte és a lomha, mozdulatlan víztükör a sűrű esőcseppektől olyan volt, mint egy óriás ragyaverte arc. A kávéházban már egyetlen asztal se volt, ahová leülhettem volna. Csupa idegen ember, csupa idegen arc. Még az ő arcát találtam a legismerősebbnek. Valahol már láthattam ezt a hegyesszakállú rókafejet. De hiába kerestem az emlékeimbe elraktározott alakok között, úgy emlékeztem, hogy ezt a mosolygó fejet nem egy ilyen óriás széles vállán láttam.

Ami az üres helyeket illeti, nem volt nagy választékom, hát könnyedén meghajoltam előtte és megfogtam az egyik üres széket:

— Szabad? — kérdeztem internacionális udvariassággal.

— S'accomodi — felelte és olaszos előzékenységgel rögtön helyet csinált, a következő pillanatban már oda is intette a pincért és azt ajánlotta, hogy én is rendeljek bibitét-t, mert az ma kitünő és különösen ilyen szirokkós időben pompásan felüdíti az embert.

Az egész idő alatt olaszul beszélt — és folyvást beszélt — és bár én csodálkoztam, hogy a magyar kérdésemre Petrarca zengő nyelvén felelt, ő egyáltalán nem csodálkozott azon, hogy én megértettem. Egészen természetesnek vette: mindenkinek kell olaszul tudni. Legalább is érteni. Beszélni nem okvetlenül muszáj. Azt elvégzi ő is helyettem.

És el is végezte. Beszélt, beszélt, olaszos bőbeszédűséggel és én még végére sem értem a bibitémnek, amikor már megtudtam, hogy ő Tomaso Cartegna, tengerészkapitány, még pedig hosszújáratú, most pihen és várja, amíg a hajóját megrakják, hogy aztán újra neki induljon a világnak, miután már tizenötször át- és áthajókázta ennek a sártekének minden tengerét, megfordult mind az öt világrészben, tízszer is áthajókázott már az ekvátoron és minden útjáról hozott magával valamit, ha egyebet nem — hát egy történetet.

*

— Az ekvátor... Igen, az ekvátor, azon már tízszer is áthajókáztam. De a legérdekesebb esetem akkor volt, amikor először mentem át az ekvátoron. Akkor még fiatal tengerész voltam, újonc, és az első nagyobb utam Dél-Amerikába vitt. Bizony, minek tagadjam, engem is elfogott az izgalom, hogy ugyan mi is lesz, ha átmegyünk majd az ekvátoron. Mert hiába, csak az az igazi tengerész, aki már átment rajta: addig csak afféle kontár, újonc. Mit tagadjam, én bizony folyvást csak a térképet néztem és méricskéltem, hogy mikor is érünk oda. Egy napi járásnyira lehettünk az ekvátortól, amikor a kapitányom — vidám, mindig tréfás öreg úr — odajött hozzám és megkérdezte:

— Nna, mit csinál majd, ha megpillantja az ekvátort?

Csodálkozva néztem rá:

— Mit fogok csinálni? Semmit.

— Semmit?

— Semmit. Mert nem fogom megpillantani. Ha csak nem itt, a térképen. Mert bármilyen fiatal tengerész vagyok is, azt azért tudom, hogy az egyenlítő vastag fekete vonala csak a térképen látszik, csak a térképrajzolók húzzák oda a mappára, de a tengerre senki se húzza oda!

A kapitány mosolygott:

— Nna, majd meglátjuk holnap!

Nagy nap az a tengerész életében, amikor hajója először halad át az ekvátoron. Ami a katonának a tűzkeresztség, az a tengerésznek az ekvátor: amíg azon át nem ment, addig semmit se tud, addig zöldfülű. Nem csoda, hát, ha éppen ezen az éjszakán nem akart álom jönni a szememre. A keskeny hajóágyamon csak hánykolódtam, forgolódtam és félálmomban folyvást az ekvátor vastag fekete vonala hurkolódott a nyakam, a testem köré, mintha bosszút akarna állni hitetlenségemért s hiába rúgdalóztam, nem tudtam magam kihámozni belőle. Összetörten másztam ki megint a hajóágyból és kora hajnalban ismét föntvoltam a fedélzeten. A hűvös szellő előzte az ekvátor rémképeit és én csak néztem előre, kémlelődtem a hajó orrában állva. De semmit se láttam, csak a végtelen szürke vizet.

Egyszerre csak reám kiált valaki:

— Nna, látja már az ekvátort?

A kapitányom volt. A parancsnoki hídon állott, onnan kiáltott le.

Nevetve feleltem:

— Nem látok én semmit!

A kapitány be se várta válaszomat: hátat fordított nekem és tovább sétálva a parancsnoki hídon, most már a hajó másik oldalán osztogatta parancsait.

Én pedig csak álltam a fedélzeten és néztem magam elé. Nagy bálák hevertek a fedélzeten, azok mellé húzódtam, hogy a hajnali szellő és a fölcsapódó sós víz ne csípje úgy az arcomat.

Egyszerre csak, ahogy hátrafelé néztem, látom, a kapitány lesiet a parancsnoki hídról és egyenest az én hajófülkém felé tart, eltünik az ajtó mögött, majd néhány másodperc mulva megint fölmegy a parancsnoki hídra és onnan a nevemet kiáltja.

Előbujtam a bálák mögül.

— Parancsol, kapitány úr.

EGY NAGYSZERŰ

LIFT

tiszta új állapotban, alig néhány hétig használva, elköltözés miatt eladó. A lift kétszemélyes, 160 kg. hordképességű, villamos üzemű és gömbkormányzású. A fülke 2 méter 20 cm. magas, csiszolt mahagóni borítással, metszett tükör és üvegezéssel.

Ára
6000 pengő helyett
3900 pengő

Érdeklődők forduljanak kiadóhivatalunkhoz
Budapest, VII, Dohány u. 12

KIADÓ
nagy erkélyes első emeleti helyiség,
üzlet, egyesület vagy iroda céljára rendkívül alkalmas, olcsó bérért. Bővebbet: VII, Dohány u. 12, portásnál.

BABÁK
18 cm. hosszúságban, kis hibával, mozgatható karokkal, testtel és lábakkal, az üzem megszűnése miatt feltünő olcsón kaphatók. Egy mintababa ára 38 fillér. Három drb vételnél 34 fillér, hat vagy 12 darab vételnél 30 fillér darabja. A póstadíj egy darabnál 16 fillér, ha három, hat vagy 12 darabot rendel egyszerre, a póstadíj 48 fillér. Hasonló babákért játéküzletekben a háromszorosát kérik darabonként. Megrendelhető kiadóhivatalunkban, Budapest, VII. ker., Dohány ucca 12 szám.

Villanyberendezés
mely áll két Diesel-motor rendszerű gépből, mindegyik 60 lóerős és egy teljesen komplett villanyberendezés, Európa egyik legelső cége által szállítva, alig másfél évig használva. A berendezés 100.000 pengőbe került és mi 28.000 pengőért adjuk el ab helyiség. A berendezés működésben bármikor megtekinthető. Bővebbet Tolnai Világlapja kiadóhivatalában Budapest, VII, Dohány ucca 12

Egy pompás Rákóczi-relief,

mely Rákóczit ábrázolja, Vak Bottyán, gr. Bercsényi, Andrássy és Bezerédy reliefjeivel. Ez a relief ércbe van öntve és szépen galvanizálva. Súlya 2 kiló. Ár 4.– pengő, az összeg előzetes beküldése mellett. Póstadíj 70 f. Megrendelhető lapunk kiadóhivatalában, Budapest, VII. Dohány ucca 12. sz.

Megnyilt a t. Ház

Karikaturák a képviselőházból

Almásy László, a képviselőház elnöke

Bethlen István gróf

Gömbös Gyula miniszterelnök

Fabinyi Tihamér kereskedelmi miniszter

Gratz Gusztáv

Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter

Rassay Károly
(Gedő Lipót karikaturái)

Grieger Miklós

Tolnai Világlapja 1933. 44. sz.

PIROSKA NÉNI

IRTA: FALU TAMÁS

— Más ilyenkor már félgyászt hord, — gondolta Piroska néni, mikor ruhájának kopottságát szemlélte. És szomorúan bólogatva fogadta meg, Isten tudja már hányadszor, hogy amíg él, le nem teszi a fekete ruhát.

A gyászruha bizony már elkopott, s elkoptak a feketére festett régi ruhák is. Az élet mult, a napok szálltak, a temetői sírdomb azt csinálta, amit az öregedő ember: lassan, észrevétlenül alacsonyodott.

A gyerekekre nem lehetett számítani, elég volt szegényeknek a maguk baja. A szegény szülő el tudja tartani a gyerekét, de a szegény gyerek nem tudja eltartani a szüleit. Ez már olyan igazsága az életnek, amibe belenyugszanak a gyerekek.

Piroska néni eleven, ügyes, számító asszony volt egész életében.

Nem hagyta magát. Nem akart senkire szorulni. Annál kevésbé, mert el kellett ismernie, hogy egy pár alkalmat elmulasztott az öreg napokra való gondolás tekintetében. Igy például a kis örökséget nem kellett volna okvetlenül eladni. Ha a házacska és pár hold szőlő meglett volna, mégis csak jelentett volna valamit a szerény nyugdíjacska mellett. De ki tudja a jövőt? Milyen öröm volt akkoriban zsebre gyűrni a ropogós ezreseket, egy jó eladás gyönyöreit élvezni, s élni, szórakozni, kiruházkodni a legutolsó divat követelményei szerint. Akinek gyerekei vannak, az nem a perselybe tömi a pénzt, hanem a gyerekbe.

És az a sorsjegy. Bizony szerencse volt, hogy kihúzták, de elfogyott.

Piroska néni letörülte könnyeit, letolta szívéről az oktalannak ítélt ellágyulást s kemény elhatározással önállósította magát.

— Kézimunkázni fogok! — dobbantott most már újra vidáman.

Sorba vette a rokonokat és az ismerősöket.

— Valahogy azt ne gondoljátok — kezdte mindenütt, — hogy kérni jövök. Piroska néni nem kér és nem fogad el semmit. Piroska néni kézimunkázni fog. Ugy hiszem, nem kell dícsérni magamat. Láttátok asztalterítőmet, miljőimet, függönyeimet, asztalfutóimat. Szigorú üzleti alapról van szó. Semmi rokonság, semmi barátság. A pénzetekért munkát adok — de micsoda munkát! — s a munkáért — micsoda munkák lesznek ezek! — pénzt kérek. Ahelyett, hogy idegennek adnátok a munkadíjat, nekem adjátok. Ez nem alamizsna. Ez kenyér. Nehéz kenyér, de vállalom, mert vállalós asszony vagyok s viselem, amit a sors rám mért. Hát aztán, lelkem, ha kézimunkára lesz szükség, ne felejtsd el a Piroska nénit.

Nem lehet mondani, hogy Piroska néni fuldoklott volna a megrendelések özönében, de mindig akadt munkája. A rokonok és régi jóbarátok kötelességüknek érezték, hogy időközönként megrendeljenek nála valamit. A véletlen úgy hozta mindig, hogy az, aki az utolsó munkát vitte el tőle, már találkozott is az új munkáltatóval.

Piroska néni ügyességének hírneve nem szenvedett csorbát az idők folyamán.

— Meg kell hagyni — mondták az ismerősök, — elsőrangú munkát ad. Nézheti azt az ember visszájáról, tarthat fölé nagyítóüveget, Piroska néni munkája kiállja a legszigorúbb vizsgálatot.

— Drágább ugyan, mintha az ember kézimunkaüzletben csináltatná — vetették ellen a takarékosabb természetűek, — de miről lehet szó?

— Kisebb munkánál három-négy pengő, nagyobbnál öt-tíz pengő a különbség, állapították meg a gyorsszámolók.

Piroska néni szépen, nyugodtan éldegélt. Dacára annak, hogy korántsem volt már annyi előtte, mint amennyi mögötte, félre is tett.

— Az életnek ma egy titka van — magyarázta látogatóinak, — s ez a titok: a beosztás. A kézimunka, amit nekem adtok elkészítés végett, nincs talán beosztva? Dehogy is nincs! Minden öltésnek megvan a maga helye. Meg van rajzolva a minta, meg van adva a szín, még a felhasználandó anyag súlya is meg van adva. Aki túllép a kereten, az fejthet. Hja, fiam, ha én az életemnek egy bizonyos részét felfejthetném!

Egyik rokona, Erzsike, már rég nem készíttetett vele semmi kézimunkát. Déli sétáját arra használta fel, hogy bement a piactéren levő kézimunkakereskedésbe széjjelnézni.

Talált is egy retikülnek való nagyon szép gobelin-mintát.

— Saját maga készíti el a nagyságos asszony — kérdezte a kiszolgáló kiassszony, — vagy mi készítsük el?

— Egyik sem — felelte Erzsike asszony mosolyogva. Van nekem egy nénikém, a Piroska néni, hiszen ismerik ....

— Oh, hogyne — örvendezett a kisasszony a közös ismerősnek. Ő is nálunk dolgoztat.

— Ne mondjon ilyent, lelkem! — tiltakozott Erzsike. — Hogy dolgoztatna ő maguknál, mikor ő maga dolgozik. Mi látjuk őt el munkával, rokonok és ismerősök.

— Már bocsánatot kérek, nagyságos asszony...

— Már bocsánatot kérek, kedves kisasszony...

Egy kis csend támadt és két szempár kölcsönös kételkedéssel csillogott egymásra.

— Tessék — monta a kisasszony, kihúzva a fiókot. — Ezek mind az ő megrendelései. Itt ez a tárca, ez a futó, ez az ágy elé való szőnyeg. Már készen is vannak. Holnap küldjük őket haza. Őnagysága a legjobb vevőink közé tartozik. De meg is van elégedve. Szép, rendes munkát kap tőlünk.

Erzsikének leesett az álla.

Az ágy elé való szőnyeg egy barátnőjéé volt. Együtt tervezgették a színeit, mielőtt Piroska nénihez küldték.

Nem vitatkozott többé a kisasszonnyal s megvette a gobelint.

— El méltóztatik vinni?

— Nem, csinálják meg maguk.

Erzsike még soha ilyen gyorsan nem sétált a korzón. Vitte a meglepetés és a csodálkozás Piroska néni élelmessége fölött. Hogy ki tudja használni az embereket! Hisz akkor ő csak egy gyűjtőállomás, egy közvetítő, aki igen ügyes elgondolással nem maga görnyed a munka fölött, nem rontja a szemét, mosolyogva könyveli el a dícséreteket s még elég szépen keres! Nagyszerű asszony ez a Piroska néni!

De rögtön lelkifurdalást érzett, hogy megrövidítette nénjét. Elhatározta tehát, hogy eljuttatja hozzá az öt pengőt, amit valószínűleg hozzácsapott volna a kereskedő számlájához.

Az ám, eljuttatja, de hogyan?

Nem lehet másként, mint teljes őszinteséggel. Utóvégre, ha ő nem szégyelte megtenni, neki sincs oka szégyelnie, hogy véletlenül rájött az üzleti titokra.

Levelet írt tehát és elküldte a cseléddel.

„Kedves Piroska néni! — kezdte, — ma benn voltam a piactéri kézimunkaüzletben s ott kiválasztottam egy retikülnek való gobelint. Ne vegye rossz néven, de mingyárt ott is hagytam elkészítés végett. Nem akarom azonban kedves Piroska némémet megkárosítani, ezért öt pengőt mellékelek. Kezét csókolja Erzsike."

A cseléd fél óra mulva visszajött. Jó darabig kellett várnia, mert Piroska néni nem találta a szemüvegét. Mikor végre megtalálta, leült fiókos íróasztalához, s nagykomolyan írta:

„Édes Erzsikém! Az öt pengőt a levéllel megkaptam. Köszönöm. Légy szíves azonban még öt pengőt küldeni, mert a gobelin nagyon szemrontó. Csókol Piroska nénid."

KIS CIRKUSZ

Szereplők: *Krix* és *Krax*

(Krix és Krax a cirkusz két bohóca a porondra lép. Udvariasan üdvözlik egymást. Krix a földig hajol Krax előtt, miközben gáncsot vet neki. Krax az orrára bukik. Erre aztán következik a konvenciónális pofon. Mely után szent a béke.)

Krax: Ezekután játsszunk leszerelést.

Krix: Jól van, játsszunk.

Krax: Én leszek az angol.

Krix: Én pedig a francia.

Krax: Kezdjük.

Krix: Mi az, hogy kezdjük? Folytassuk.

Krax: Folytassuk.

Krix: Tehát hajlandó vagyok azonnal megtenni a lépéseket a béke érdekében. (Fel és alá jár.)

Krax: Mit csinál?

Krix: Megteszem az ígért lépéseket.

Krax: Én pedig hajlandó vagyok hozzájárulni ahhoz az indítványhoz, hogy a tengerrel szomszédos területen a háború szüneteljen.

Krix: Melyik az a szomszédos terület?

Krax: Mingyárt megmutatom. (Zsebéből térképet húz elő.) Ez.

Krix: De hiszen maga a levegőbe mutat. Hát az a szomszédos terület?

Krax: Igen, az ég! A háború ugyanis, amelyre céloztam, az égi háború. Az ég mindenütt szomszédos a száraz földdel. Tehát nem hazudtam.

Krix: Mielőtt megegyeznénk, szeretném, ha valamilyen módon szemléltetné a tengeri hatalmát.

Krax (zsebéből egy cső tengerit ránt elő): Tessék.

Krix: Mi ez?

Krax: Tengeri...

Krix: De hol a hatalma? Szeretném látni.

Krax: Azonnal meglátja azt is. *(Zsebéből almákat szedegetve elő.)* Egy... kettő... három... négy... öt... hat...

Krix (meggyőzve): Elég. Látom a hatalmát! Valódi hatalmát!

Krax: All right!

(Összeölelkeznek.)

Dymi.

Gedő Lipót

l.

Pinczeri Lexikon

I. 476. l.

fekete bajusszal, enyhén sápadt, mindig elegáns, halkszavu, választékos beszédü. Amilyen finom és disztingvált volt a megjelenésében, olyan volt az irása is. Arról vala ismeretes, hogy igen preciz ujságiró, aki riportjaiban nemcsak az események adatszerüségét sorolja fel hü pontossággal, hanem mindig szineket is ad. Remek stiliszta volt mindenkoron Losonczy, aki, mint a többi aradi kollégája is, az ujság valamennyi részében és rovatában egyforma készséggel tevékenykedett. Irt vezércikket, riportot, szinházi kritikát, tárcát, gyakran krokikat is, résztvett a távirati uton és telefonon érkezett hiranyag feldolgozásában, s mindenkor oszlopos tagja volt annak a redakciónak, amelyben dolgozott. A társaságban igen népszerü, noha hamarosan elvesztette varázsát, különösen a lányosházak számára, mert egészen fiatalon beleszeretett Zilahy Gyula aradi szintársulatának ünnepelt szubrettjébe, Rózsa Lilibe, aki részben az ő támogatásával került az előkelő familiáris körből — a primadonna családi neve Szentkirályi Márta volt, a hires-neves Szentkirályiak nemzetségéből — a magas müvésznői polcra, eltekintve két-

Gedő Lipót

Aul. Türkeve 1887 okt. 5

Reváí XXI. 378-1.

Somody István:

Zsidó művészek „az antiszemitizmus sötét éjszakájában"

Magyarság. 1943. máj. 2.

HÉT NAP TÖRTÉNELEM

JAN. 31

Százharminc évvel ezelőtt: 1804 január 31-én született Bajza József költő és kritikus. 1847-ben a Nemzeti Színház igazgatója volt, egy évvel később pedig átvette Kossuthtól a Pesti Hirlap szerkesztését. 54 éves korában halt meg.

FEBR. 1

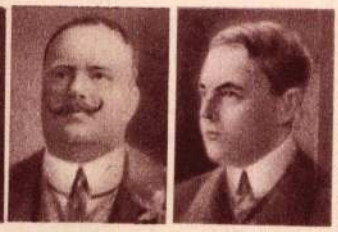

Huszonhat évvel ezelőtt: 1908 február 1-én történt a lisszaboni királygyilkosság. I. Károly uralkodása alatt Portugália pénzügyi helyzete leromlott, a köztársasági mozgalom erősödött, amelynek úgy a király, mint a trónörökös áldozatául esett. — I. Károly király és Lajos Fülöp trónörökös.

FEBR. 2

Hatvanhárom évvel ezelőtt: 1871 február 2-án halt meg báró Eötvös József költő és az első felelős magyar minisztérium kultuszminisztere. Legismertebb műve „A falu jegyzője" című szociális tárgyú regény.

FEBR. 3

Százhuszonöt évvel ezelőtt: 1809 február 3-án született Felix Mendelssohn-Bartholdy, a nagy német zeneszerző, aki mint csodagyermek kezdte pályafutását. Művei: 5. szimfónia, oratoriumok, kamarazenék, nyitányok. 38 éves korában halt meg.

FEBR. 4

Kilencvenkét évvel ezelőtt: 1842 február 4-én született Brandes György dán író, a legnagyobb stílművészek egyike. A háború alatt nagy és éles vitát folytatott Clemenceauval a béke érdekében. 1927-ben halt meg.

FEBR. 5

Száztizenhat évvel ezelőtt: 1818 február 5-én született Görgey Artur, a szabadságharc hadvezére. A világosi fegyverletétel miatt a közvélemény sokáig igazságtalanul ítélt fölötte, de aztán föltétlen becsületessége teljesen tisztázódott. 1916-ban, 98 éves korában halt meg.

FEBR. 6

Tizenkét évvel ezelőtt: 1922 február 6-án választották pápává XI. Piust. Achilles Ratti volt a neve, 1857-ben született Desióban és előbb tanár volt Milánóban.

FEJEK A T. HÁZBÓL

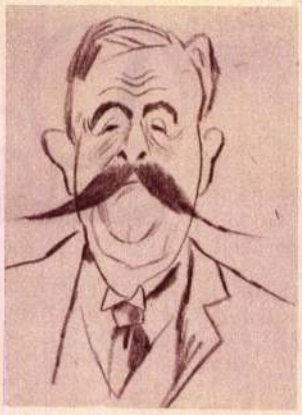

Nagy Emil

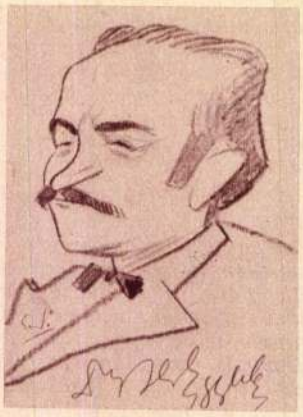

Berky Gyula

Somogyi Béla

Weltner Jakab

Kray István báró

Tobler János

Meskó Zoltán

Farkas István
(Gedő Lipót karikaturái)

Tolnai Világlapja 1934. 6. 27.

tárgyaltuk közös ismerőseinket. Aztán a szórakozásokra, mozira, színházra, táncra terelődött a szó. És miss Babi ajkáról most végre hallottuk azokat a szavakat, amelyek után hiába kutattunk diákkisasszonynál, sportladynél, garzonlánynál.:

— Én nagyon-nagyon szeretnék bálba menni!

Egy kis megdöbbenés az arcokon. A papa még mélyebben temetkezik az újságjába, a mama aggódva említi a fűszer-számlát, mely a báliruha kiadás miatt most újból nem lesz kifizetve. Babi is azon tünődik, sikerül-e majd előleget kapnia a főnökétől.

— Az igaz, hogy anyagi gondokkal jár egy bál — vallotta be Babi de én azért mégis nagyon szeretnék bálba menni. Gyermekkorom óta annyit hallottam a bál romantikájáról, legalább egyszer én is át akarom élni. S talán az örökös munkaköpenyt sem fogom olyan szürkének látni, ha néha-néha a báliruhával cserélhetem fel.

Szürkül a bálok romantikája . . . de ezt csak azok a lányok vallják, kik a mai korszellemből magukhoz ragadtak egy torz és rideg pózt, s abba burkolózva hirdetik a realitás tanait.

De ilyen lányok szerencsére nincsenek sokan, bár a többség, mint dolgozó nő, szembekerül az élet sivár oldalaival. De minél reálisabb a feladat, melyet meg kell oldania — a lelkében annál erősebb a vágy, az élet egy kis harmónikus szépsége után . . . s ez a vágy az, amely megmenti a már-már kihalófélben levő báli romantikát is.

Bogdán Ada

A LEGJOBB DÉLUTÁNI LAP AZ ESTI KURIR. a modern ujságírás csodája, mely minden nap hű tükrét adja a világ bármely táján történt eseményeknek. Nagy elterjedtsége bizonyitja közkedveltségét. Érdekes, lüktető riportokban számol be mindenről.

Bútorozott lakás

külföldre való hurcolkodás miatt azonnalra, havi 120 pengőért kiadó. A lakás egy pompás kertben van Budapest legszebb helyén és pedig a Városligetnél lévő részén, autóbusz és villamos közlekedéssel. A lakás áll 3 szoba, fürdőszoba stb. Kívánatra esetleg további 3 szobával kiegészithető, ebben az esetben havi 210 pengőbe kerül. Esetleg két komplett lakásnak is alkalmas.

Bővebbet: Budapest, Erzsébet királyné út 12. Házfelügyelőnél.

Raketa

ÜNNEPRONTÓ

A villamoskalauz átlyukasztotta a férfi heti-kártyáját, aztán odafordult a férfi feleségéhez:

— Milyen jegy tetszik?

— Kérek egy szakaszt.

A kalauz letépte a jegyet a füzetecskéről, átvette a pénzt és belemarkolt a táskájába, kivett belőle egy csomó aprópénzt, megszámlálta és behullatta az asszony kezébe. Az asszony belebámult a tenyerébe és nézte, nézte a pénzt, amíg a férje rá nem szólt:

— Oly sokáig nézed a pénzt, hogy biztosan másfelé jár az eszed.

Az asszony nagyon nyugtalan lett, türelmetlenül feszengett a helyén és mindig az ablak felé fordította a fejét, valahányszor a kalauz elment mellette. Ha a férje szólt hozzá, zavarba jött és deplaszírozott válaszokat adott. A férj kissé élesen rászólt a feleségére:

— Mi lelt, hogy ilyen szokatlanul viselkedel?

— Majd ha leszálltunk, megmondom.

Még két megállót mentek, de az asszony már jóval a cél előtt kiügyekezett a perronra és magával cipelte az urát. Mihelyt leszálltak, belekapaszkodott a férje karjába, magához szorította őt és halkan, egész halkan, hogy senki meg ne hallja, belesúgta a férje karjába:

— A kalauz ötven fillérrel többet adott vissza.

A férj egy pillanatra megállt és felesége arcába nézett.

— Nem tévedsz?

— Egy ötvenfillérest adtam neki és ő egy pengőre adott vissza.

Az asszony arca lángolt az örömtől. Oly szerelmesen simult az urához, mint szerelmük legforróbb napjaiban. A férje érezte ezt a beléje áradó melegséget. Arra gondolt, hogy mennyivel több hatása van néha ötven fillérnek, mint a legoduadóbb gyöngédségnek. Furcsán hatott reá, hogy az asszony egy ilyen apró garasos ügyben ennyire mezteleníre tudta vetkőzni az önzését. Súlyos szépséghibát látott ebben, de mégsem volt elég lelkiereje ahhoz, hogy erkölcsi prédikációkkal elrontsa felesége örömét.

Egy cukrászda elé értek. Az asszony megállt és kérlelően nézett az urára.

— Menjünk be, az ötven filléren két tejszínhabos indiánert ehetünk. Délben úgysem volt tésztánk.

A férj nem ellenkezett. Bementek a cukrászdába, letelepedtek egy sarokasztalkához és két darab tejszínhabos indiánt rendeltek. Valami gyermekes újjongás ragyogott az asszony arcán, amikor a tejszínhabot majszolta. Évek óta nem látta őt ilyen derűsnek és frissnek az ura.

Mikor a süteményt elfogyasztották, az asszony odasimult az urához.

— Rendeljünk még két darabot . . .

— Ugyan kérlek . . .

— Nézd, ezt a két darabot úgyis ingyen kaptuk, hiszen a kalauz ötven fillérből kifutja az egész cech . . . És miért ne engedhetnénk meg magunknak annyit, hogy a mi pénzünkön is együnk két darab indiánt?

— Szívecském, hol akkor a haszna annak, hogy a kalauz ötven fillérrel többet adott vissza?

— Ott, hogy négy indiánt eszünk ötvenért, de a kalauz ötven fillérje nélkül ez a négy indián egy pengőbe került volna.

— Ez igaz, csakhogy mi a kalauz ötven fillérje nélkül még kettőt se ettünk volna és ha mi most még két darabot rendelünk, te étvágyat kapsz és még két darabot akarsz. Hol lesz ennek a vége?

— Nem akarok többet, csak még ezt a kettőt.

— Nem élünk olyan időket, hogy ilyen könnyelműséget megengedhetnénk magunknak.

— Istenem, hát két indiánhoz is más idők kellenek? Mindig az időkről beszélsz. Te nem akarsz kedves lenni hozzám, hát mindenért az időket okolod.

— Fizessünk és menjünk.

— Nem megyek.

— Akkor itthagylak.

— Ezt elhiszem. Itthagyni — arra mindig kapható vagy.

— Kérlek, ne idegesíts.

— Te idegesítsz engem . . . Már két darab cukrászsüteményt se érek meg neked . . . Ezt megjegyzem magamnak.

— Ugyan ne játszd a martirt, mert biz Isten megharagítasz.

— Megharagudni is könnyen tudsz . . . Mindenért haragszol és annyi szíved sincs, hogy egy picike örömet is szerezz nekem.

A férjben felforrt a düh. A kis dessszertkést az asztalhoz csapta és magából kikelve szíszegte:

— Hát tudd meg, hogy a kalauz nem adott többet vissza és már a két indiánt is a saját pénzünkből ettük.

Az asszony lesújtva nézett a férjére:

— Nem adott többet vissza?

— Nem. Én jól láttam, hogy te egy ezüstpengőst adtál neki és nem egy ötvenfillérest.

Szomorúan felelt az asszony:

— Látod, még annyi szíved sincs, hogy ezt magadba tartottad volna . . . Ez te vagy . . . Te ünneprontó . . . Fizess . . . Menetünk.

Lynkeusz

Nem szaladhat el senki a mai élet kínzó kérdései elől. Sikeresen szembenézhet ezekkel a kérdésekkel, ha megismeri Tolnai Világlexikonát.

A hipnotizálás titka

Az egészség és boldogság forrása

A legmodernebb orvosi tudomány valósággal a bibliai csodatételeket valósítja meg a gyakorlati életben. Az autoszuggesztiónak, az önbefolyásolásnak van meg az a csodálatos ereje, amivel a legbámulatosabb eredményeket éri el a modern gyógyászat. Nem varázslat, nem ráolvasás ez, hanem komoly tudomány, minek kiváló hatásait a világ leghiresebb tudósai ismerik el és az emberek százezrei keresnek általa gyógyulást. Ha fájdalom gyötri, ha idegesség kínozza, ha nyugtalan, ha foga fáj, ha beteges szokásai vannak, az „Egészség és boldogság forrása" című könyv megtanítja, hogyan gyógyítsa magát autoszuggesztióval.

Az egész világot lázba hozta Coué, az autoszuggesztió nagymestere, aki Párizsban a világ legelső orvosai előtt mutatta be a lelki gyógymód szinte varázsszerű hatalmát, amikor sorra felvonultatta Párizs nyomorultjait, akik nála kerestek és találtak gyógyulást.

A hipnotizálás teljes mellőzésével, tisztán a képzelő erő nevelésével és irányításával nyújt az autoszuggesztiós módszer gyógyulást és megnyugvást a betegnek.

A könyv, amely valóban „Az egészség és boldogság forrása", igazi áldás az emberekre.

A mű terjedelme 160 oldal, 29 képpel. Egy kitünő orvosiró tollából került ki és ára fűzve, bérmentve, az összeg előzetes beküldése mellett 1 pengő 90 fillér.

Megrendelhető: a TOLNAI VILÁGLAPJA kiadóhivatalában, Budapest VII, Dohány ucca 12.

HÉT NAP TÖRTÉNELEM

MÁRC. 14

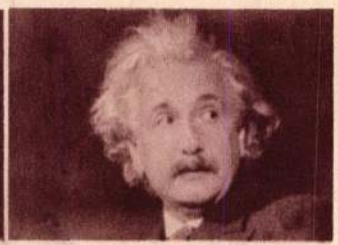

Ötvenöt évvel ezelőtt: 1879 március 14-én született Albert Einstein, a világ legnagyobb élő fizikusa. 1905-ben, 26 éves korában tette közzé első értekezését a relativitási elméletről. 1922-ben a Nobel-díjjal tüntették ki. Ma számüzetésben él.

MÁRC. 15

Nyolcvanhat évvel ezelőtt: 1848 március 15-én szavalta el a „Talpra magyar"-t Petőfi Sándor. Ennek a költeménynek a kinyomatásával szüntették meg ténylegesen a cenzúrát. Március 15-e örökké emlékezetes lesz. — Petőfi a Pilvax-kávéházban elszavalja a „Talpra magyar"-t.

MÁRC. 16

Négyszázhetvenhét évvel ezelőtt: 1457 március 16-án halt meg Hunyadi László. V. László esküjének megszegésével Budán lefejeztette. Az országban nagy felzúdulás támadt, mire a király Prágába menekült. Itt nemsokára meg is halt. — Hunyadi László bucsuja.

MÁRC. 17

Hetvenhárom évvel ezelőtt: 1861 március 17-én lett az egységes Olaszország királya II. Viktor Emánuel. Rómába csak 1870-ben vonulhattak be az olaszok. 1900-ban véres zavargások voltak az országban és ebben az évben az anarchisták megölték a királyt.

MÁRC. 18

Százhúsz évvel ezelőtt: 1814 március 18-án született Szigligeti Ede színész és drámaíró, a Liliomfi, Fenn az ernyő, nincsen kas, Szökött katona, Cigány, Csikós, A trónkereső stb. színdarabok szerzője. 1878-ban halt meg.

MÁRC. 19

Kétszázkilencvenhét évvel ezelőtt: 1637 március 19-én halt meg Pázmány Péter esztergomi érsek, a magyar ellenreformáció lelke. Ő vetette meg a nagyszombati egyetemnek alapjait, amely Budapestre került és 1921 óta az ő nevét viseli.

MÁRC. 20

Negyven évvel ezelőtt: 1894 március 20-án halt meg Kossuth Lajos, az új Magyarország megteremtője. Élete végén a „nagy bujdosó" volt, akit a nép „Kossuth-apánk"-nak nevezett. Turinban, az emigrációban halt meg. — Kossuth Lajos a halottas ágyon.

FEJEK A T. HÁZBÓL

Dr Váry Albert

Kéthly Anna

Dr Illés József

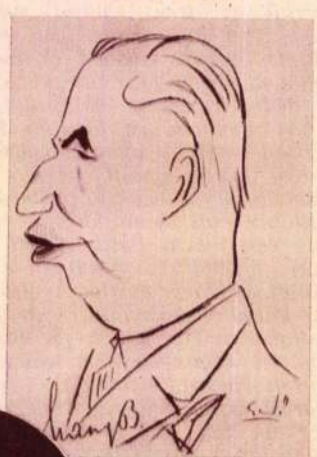

Láng Boldizsár báró

Buchinger Manó

Túri Béla

Szakács Andor

Patacsi Dénes
(Gedő Lipót karikaturái)

Tolnai Világlapja 1934. 12. szám

Gedő Lipót

hajigált víz, úgy spriccelt föl a hó a golyók zápora alatt.

A támadó kör megállás nélkül szaladt tovább a kastély felé. S a gépfegyver villámgyorsan irta le újra a kört a viharzó hóba s a halál szaggatott, cifra morsejeleivel kergette vissza az állatokat. A mező tele volt vergődő állatokkal s kétségbeesett halálordítás tépte, marcangolta a levegőt.

A támadók visszaverve, megcsúfolva, behúzott farkkal száguldottak neki az erdőnek s a rohamozókból mindössze öt darab hatalmas farkas ugrott be a kastély udvarára. Csak ott vették észre, hogy kevesen érkeztek és sompolyogva, reszketve keresték a szabadulást. A csendőrőrmester a legénységgel együtt le akart menni az udvarra, hogy azoknak is megadja a kegyelem lövést. Pap Iván nem engedte. Vad, kegyetlen mosolyra torzult az arca, valami más, valami nagyszerű mulatságot igért nekik. Beküldte őket a szobába és csak annyit mondott, hogy nézzenek ki az ablakon. Ő pedig lement a földszintre.

Az udvarra vezető ajtó kicsapódott s azon keresztül tomboló vadsággal négy óriási véreb ugrott neki a váratlan támadástól meghökkent farkasoknak. Egy pillanat csak és mindegyik véreb szájában egy farkas torka vérzett. Borzasztó harc fejlődött ki a kutyák és farkasok között. Örjöngve marták, tépték egymást... A kutyák vadabbak és kegyetlenebbek voltak... Tele voltak jól táplált erővel, izmaik ruganyosabbak voltak. A farkasok éhesen, elgyöngülve vették föl a harcot és dermedt tagokkal küzdöttek.

Csak egy farkas állott harc nélkül. Menekülni szeretett volna. Félt. Utat keresett a szökéshez. Át akart ugrani a kerítésen. De ami az előbb, a nagy lendületben sikerült, most nem ment.

Pap Iván korbáccsal a kezében ott állott a nyitott ajtóban és karba tett kézzel ragadozó mosollyal a szája körül figyelte a harcot. Bonkáló őrmester ijedten nézte. Föltépte az ablakot és lövésre kész fegyverrel leste a beavatkozásra szükséges pillanatot.

A szabadon maradt farkas pedig egyre kereste a menekülést és sehol sem találta. Észrevette az egyedülálló embert. Feléje ment lomposan csúszva alattomosan vérbe borult szemekkel.

Pap Iván morogva nézte...

Bonkáló nem mert lőni. Úgy állott, hogy félt, esetleg embert talál...

A farkas már csak két lépésnyire állott az embertől, amikor a korbács megvillant a férfi kezében s az ólmos vég csattogva, kopogva zuhogott végig a farkas fején. Szörnyű fájdalomtól üvöltött föl az és visszahúzódott. Pap Iván utána ment. Ordítva kergette, sarokba szorította és ólmos korbácsával verte, újra verte, szaggatta, tépte a véres, roskadó farkas fejét... S az ember tombolt, ordított dühében, mint egy állat...

Öt véreb harcolt az udvaron öt farkassal. S a vérebek kegyetlenebbek voltak a farkasoknál...

Bonkáló őrmester félretette fegyverét, becsukta az ablakot, úgy érezte, hogy undor markol bele a torkába, megvetéssel fordította el szemét a képről: az úri mulatságról s nagy, otromba parasztcsizmája gőgösen kopogott végig a drágaszőnyeges, ragyogó padlón.

Mindenütt otthon van, még a legnehezebb problémákban is, ha Tolnai Világlexikonát olvassa.

Minden idegen anyagtól

meg kell szabadítani a fogakat és a szájüreget. Ezt úgy éri el, ha száját és fogait ODOL-FOGPÉPPEL ápolja. Az ODOL-FOGPÉP megakadályozza a lerakodást és ezzel a fogkőképződést, továbbá a fogak színesedését és a száj rossz szagát.

AZ **ODOL** FOGPÉP

a kolloid alkatrészek nagy menyisége következtében erősen absorbeáló erejű, tehát alaposan megtisztítja a fogakat és megszabaditja mindenféle kellemetlen szagtól, festőanyagtól és mindenféle tisztátlanságtól.

KIS TRÉFÁK

1.

Párbeszéd a művészklubban:

— Sikerült a vidéki hangversenykörutad?

— Tomboló sikerem volt, kérlek, csak éppen Debrecenben énekeltem üres ház előtt.

— Tudhattad volna előre, hiszen ott már énekeltél egyszer...

2.

A festő dicsekszik:

— És még azt mondják, hogy tehetségtelen vagyok. Tegnap nálam járt egy műkereskedő és az egész műtermet megvásárolta.

— Az összes képeket?

— Dehogy. Csak a műtermet, mert raktárnak akarja használni.

3.

Férj a feleségéhez:

— Micsoda, te elajándékoztad az öcska ruhámat?

— Hiszen olyan rongyos volt.

— Szerencsétlen, hát most miben menjek haladékot kérni az adóhivatalba?

4.

Az asszony a szabónőjéhez indul, hogy a divatos ruha szárnyait felpróbálja. A férje utánaszól:

— Nem is tudtam, hogy költőnőt vettem feleségül.

— Miről jut ez az eszedbe?

— A „szárnypróbálgatás"-ról.

DIMY

Gedő Ilka

Üllő nő c. rajza
repr.

Varga Sándor:
Fiatalok művészete -
[Bp. 1942.] XXV. tábla

Életrajza u.o. 38. l.

...ográfia- Kötése ...ének Kötése	P 336·–
...ló ½ vaszon 3·50	" 7·–
	P 343
...miadó	" 10·29
	P 353·29

Kössönettel felvettem
Frank Sándor

Gedő Lipót

festő és rajzoló

Inód

Ujvári L.

308. l.

Magyarország Kézhivatalainak Cím és Adattára
Állami, vármegyei, városi és községi hivatalok évkönyve.
KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VI., TERÉZ KÖRUT 38. II. 6. — TELEFON: 1-256-38.

MAMAGÉSZÖNYEGEK NÉLKÜLÖZHETETLEN
BUDAPEST 62
ARADIÓ JÓB

Nagymélt.
Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

Műemlékek Orsz. Bizottsága,

H.

IV. Rákos-u. 10.

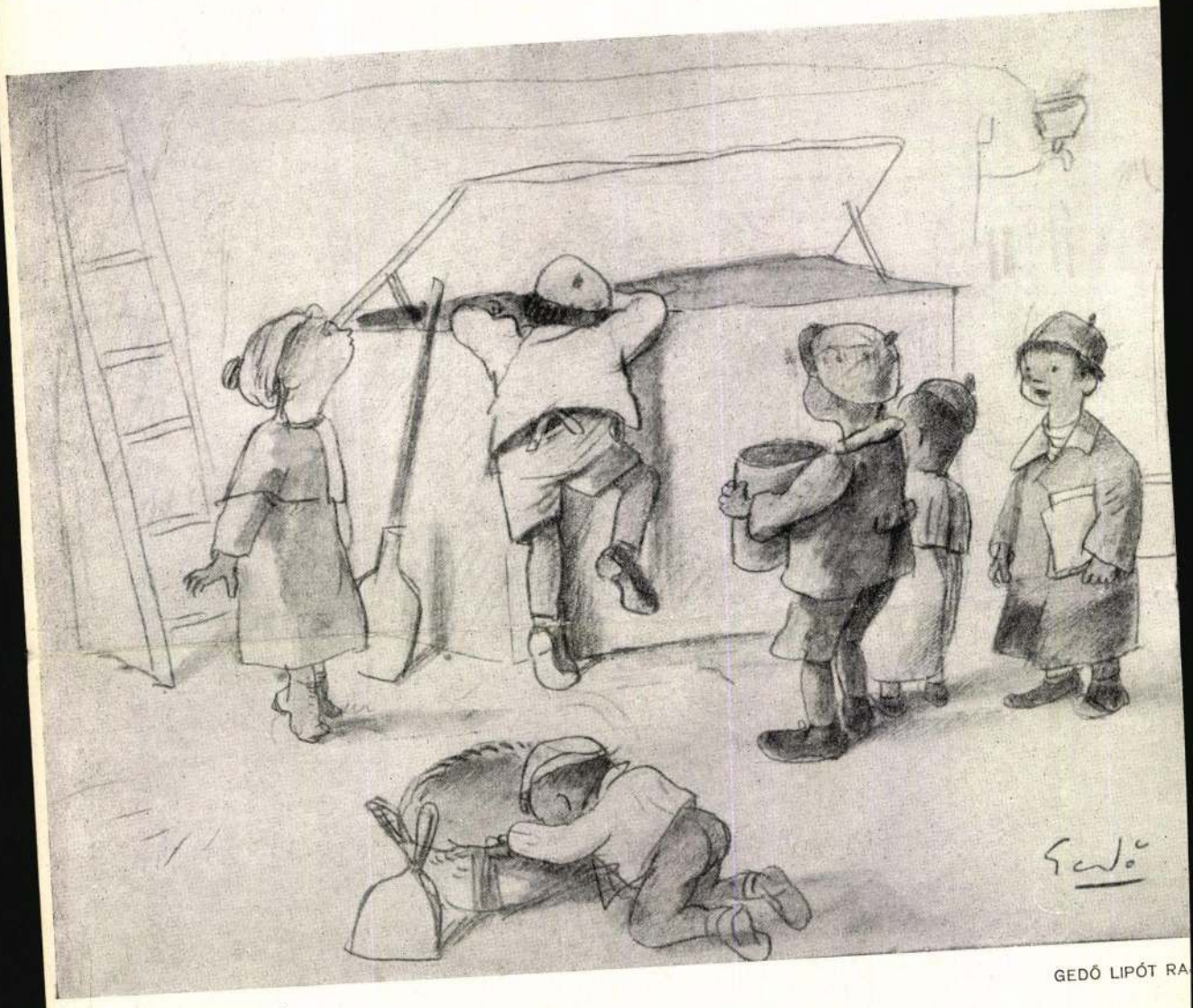

GEDŐ LIPÓT RA

KINCSKERESŐK

Tükör 1934. febr.

FOTO PINTÉR ZSUZSI

FEHÉR CSEND

Betemetett a Várban négy munkást egy leomló tető

A Várban, az Uri-utca 51—63. számú romház bontása közben súlyos szerencsétlenség történt. Egy vasbetongerendázattal ellátott tető szomszédságában

három munkás egy cserépkályhát szedett szét.

A munkavezető és több munkás tanácsa ellenére a kályha szétszedését akkor is folytatták, amikor az I-vasakkal ellátott tetőzet megingott és omladozni kezdett.

Hulley Endre csoportvezető ekkor parancsot adott a tetőbontás abbahagyására. A tetőmunkások

a parancsal nem törődve folytatták munkájukat.

A tető hirtelen leszakadt és maga alá temette *Paksi* István 45, *Lóder* János 50, *Vajda* János 61 és *Kovács* Ferenc 27 éves munkást. Valamennyien eszméletüknél voltak, amikor kiásták őket a romok alól. Súlyosan csak az öreg *Vajda* sérült meg. Társaival együtt a Magdolna baleseti kórházba szállították.

Megérkezett Debrecenbe a negyedik hadifogolycsoport

Debrecen, május 12. *(A Világ tudósítójától.)* Tegnap 1010 hazatérővel megérkezett Csap felől a negyedik hadifogolyvonat. A hazatérők a debreceni honvédzenekar indulóinak hangjai mellett vonultak be a táborba, ahol üdvözölték őket.

A negyedik szerelvénnyel 22 tiszt, 306 altiszt, 646 legénységi állományú, 35 polgári személy és egy munkaszolgálatos érkezett. A bensőséges fogadtatás után vacsorát és minden személynek 10—10 cigarettát osztottak ki. Még ma megkezdik a fertőtlenítésüket és ellátják őket okmányokkal, vasúti jeggyel és zsebpénzzel. Valószínűleg ma még hazaindulnak.

A hazatérők

Ma Debrecenből a többek közt a következő volt hadifoglyok indulnak haza: Halász István, Esztergom, Jókai-utca 42., Horváth János Sopron, Pálfy-utca 81, Fábrik István Pestszenterzsébet, Vágóhíd-utca 26, Horváth József Kaposvár, Német-utca 66, Rocskai Béla Bp, Szentkirályi-utca 22, Rosa Ferenc Szentendre, Kör-utca 3, Pergel István Pestszenterzsébet, Nagy Károly-utca 7, Obermayer Zoltán Várpalota, Nagy János Rákosszentmihály, Szabó Lajos Békásmegyer, Templom-utca 25, Novák Károly Kispest, Linhárt Antal-utca 47, Bercsik Alajos Szeged, Zoltán-utca 17, Kittel Nándor Kelenvölgy.

Kis Károly Szeged, Gránitz Imre Szentes, Ady Endre-utca 49, Herczeg László Bp., Népszinház-utca 13, dr. Frank János Szolnok, Bors-utca 3, Szász Győző Ujpest, Kisfaludy-utca 12, Szegfű József Székesfehérvár, Vilmos császár-tér 16, Kovács István Balatonkenese, Leszlovszky Illés Makó, Páva-utca 4, Varga Zoltán Kisgyőr, Fő-utca 59, Hoffer Ferenc Bp., Nyár-utca 5, Tuba István Gyoma, Hunyadi-utca 1/a, Ott József Győr, Kohária-utca 49, Markó József Budakeszi, Fő-út 92, Kósa Károly Tokaj, Kalauz Ferenc Lepsény.

Francz Imre Szombathely, Szt. Imre herceg-útja 21, Tormási László Kecskemét, Hunyadváros 27, Szegi István Bp. Délibáb-utca 35, Olasz János Orosháza, Ugrai István Tata, Állami kórház, Molnár István Ujpest, Árpád-utca 36, Szicsán Ferenc Kispest, Rózsa-utca 126, Kis György Hejőcsaba, Vajó Mihály Rákospalota, Apponyi-utca 5, Juhász Miklós Pestszenterzsébet, Hatvany-utca 44, Timár Ernő Bp, Aladár-utca 9/a, Spolarics János Bp, Fadrusz János-utca 2, Juhász Béla Bp., XIII., Kartács-utca.

Feszler Ferenc Budakeszi, Erdélyi-utca 42, Földi Imre Füzesgyarmat, Szántai András Ófehértó, Kis-utca 9, Misuri Vince Zalaegerszeg, Mráz József Dunaföldvár, Sretner László Bp., Peterdi-utca 11, Hajek László Jászberény, Rákóczi-utca 1, Tárnok Sándor Bp., Pongrácz-utca 17, Pénzes Imre Székesfehérvár,

A névsor közlését folytatjuk.

Bakos Ákos meghalt. Ma reggel a Gondviselés szanatóriumban évekig tartó súlyos betegség után meghalt Bakos Ákos, a Pest volt felelős szerkesztője. Ferenc József, majd IV. Károly udvari papja volt és az első világháborút követő összeomlás után lett ujságíró. Ötvenöt éves volt.

8 A NAGY MAGYAR FILMSIKER BESZTERCE OSTROMA premier hét Royal Apollo * Forum * City

Uj bérlő 10 százalékkal több lakbért fizet

A hivatalos lap kormányrendeletet közöl, amellyel a lakások és más helyiségek bérének szabályozásáról szóló 8000/1946. M. E. számú rendeletet módosítja. Az újabb, 1948 június 1-én hatályba lépő rendelet után keletkező bérlet bére — a megosztva használt lakás bérének kivételével — a korábbi rendeletben megjelölt alapbérszázaléknak *10 százalékkal növelt összege* lesz.

Az alapbérszázaléknak 10 százalékkal növelt összege minden új bérlet keletkezése esetében az alapbér további 10 százalékával emelkedik mindaddig, amíg a fizetendő bér az alapbérnek *teljes összegét* nem éri el.

Az új rendelet értelmében nem számít új bérletnek a bérbeadó személyében beálló változás, továbbá, ha a bérlő halála esetében hozzátartozója veszi át a bérletet, ha a bérlő házastársát, vagy egyenesági fel-, vagy lemenő rokonát, örökbefogadott, nevelt, vagy mostohagyermekét, vagy testvérét bérlőtársként maga mellé veszi. Ha a lakásnak nem minősülő helyiség alapbére az évi 720 pengőt meghaladja, bére fejében az alapbér százszázalékát kell fizetni. E rendelkezések nem vonatkoznak olyan helyiségekre, amelyeknek bérét a felek a fennálló jogszabályok szerint szabadon állapíthatják meg.

A fizetendő bérnek a bérlővel való közlése és a bérlőnek nyilatkozata tekintetében a régi rendelet rendelkezéseit kell alkalmazni. Mindaddig, amíg a bérbeadó a bérlővel írásban nem közli, hogy mennyi a rendelet szerint fizetendő bérösszeg, vagy ha a bérlő a bérbeadó által közölt összeget kifogásolja és a bíróságtól kéri a fizetendő bérösszeg megállapítását, a bérlő csupán azt a bérösszeget köteles fizetni, amely a régi rendelet szerint jár.

Ez a rendelet ez év június elsején lép hatályba.

Helyszini totószemlét tartott a törvényszék

Holnap tárgyalja a Majzik-tanács a nagy tippcsalást

A budapesti büntetőtörvényszék elnöke, *Szűcs Gábor* László az új totó-per letárgyalásával, — melynek vádlottja *Szirtessy* Ferenc postatakarékpénztári tiszt és *Érsek* Ervin postatakarékpénztári titkár — a *Majzik*-tanácsot bízta meg. *Majzik* tanácselnök tanácsának tagjaival átnézte az iratokat. Megállapították, hogy helyszini szemlét kell tartani, mert a tárgyaláson a helyszínt csak így láthatják maguk előtt.

A Postatakarékpénztár vezetőségének ezt tudomására is hozták. A *Majzik*-tanács tagjai

vasárnapról hétfőre virradó éjszaka végignézték, hogyan folyik a totónyeremények kiértékelése.

Majzik László, *Szabó* Zoltán és *Rajz* Károly, a tanács tagjai, vasárnap éjszaka megjelentek a Postatakarékpénztár központjában és egész éjjel figyelték a munkát. A helyszínen felvilágosító magyarázatot is kaptak. Különösképpen azt a munkát figyelték, amit a bűntett elkövetése előtt *Szirtessy* és *Érsek* végzett.

A budapesti államügyészség vádirata szerint a budapesti államügyészség *Szirtessy* Ferenc postatakarékpénztári tisztet és *Érsek* Ervin postatakarékpénztári titkárt csalással és közokirathamisítással vádolja, mert:

Érsek a totó IV. fordulójában a beadási idő után vásárolt egy szelvényt. November 9-én, mikor a szelvényen szereplő mérkőzések eredményei ismertté váltak, beleírta az eredményeket és munkaközben

becsusztatta a kiértékelésre váró szelvények közé.

Ezzel a csalással a 11 találatosok közé került és 171 forint 20 fillért kapott, mint nyereményt. Tekintettel az összeg csekély voltára, az ügyészség hozzájárult szabadlábra helyezéséhez.

A nyomozás adataiból kiderült, hogy *Érsek* Ervin csalását *Szirtessy* Ferenc észrevette.

Szirtessy 1948 február 7-én a szelvények szétosztásához volt beosztva. Munka közben 12 találatos szelvényt csusztatott be a szelvények közé és annak feladójául egyik barátját jelölte meg. Abban a fordulóban ez az egy 12 találatos szelvény szerepelt és ezzel

300.000 forintnál több nyereményt akart felvenni.

A vizsgálat megállapította a csalást.

Szirtessy most a *Markó-utcai* törvényszék cellájában várja, hogy a budapesti büntetőtörvényszék »sporttanácsa«, melynek *Majzik* László sokszoros futóbajnok és *Szabó* Zoltán Magyarország egykori evezősbajnoka a tagja, felelősségre vonja csalásért és közokirathamisításért. A tárgyalást a törvényszék másodikemeleti 12. sz. tanácstermében csütörtök délelőtt tartják meg.

Ezt hallottuk...

GOMBASZÖGI FRIDA Amerikában hajóra ült és május 23-án Budapestre érkezik. Egy klasszikus darabban fog itthon fellépni.

●

A NEW YORK TIMES május 5-iki számában olvassuk a következő óriási méretű hirdetést: A Booths Theatre közli, hogy a »Játék a kastélyban« című Molnár-darab szilveszteri előadására a jegyek árusítását megkezdték.

●

»HOL száll át? És hol száll le?« — kérdezték a Beszkárt kalauzok és kalauznők, ma minden egyes utastól, mikor átadták a jegyét és hozzá a tudakozódó-jegyet. A Beszkárt statisztikát készít az utasokról. Az utasok hol morogva, hol készséggel válaszoltak a kérdésre, de akadt derűs jelenet is. Egy fiatal leány, aki a Kálvin-téren szállt fel a 49-es kocsira, a kérdésre elpirult és nem volt hajlandó elárulni, hol száll le? Mire a kalauz: »Nekem megmondhatja kisasszony, én nem vagyok a papája, nem vagyok kíváncsi, hogy hol randevúzik . . .«

●

KARADY KATALIN a Poliklinikán fekszik. Kezelőorvosa szerint semmi komoly baja nincs, kimerültség és idegesség miatt néhány napig tartózkodik a klinikán.

●

GEDŐ LIPÓT kiváló festőművészünk még 1938-ban Franciaországba ment, majd onnan az Egyesült Államokba vagy Kanadába. Most Sajószentpéterről keresik és hogy a keresés eredményesebb legyen, felhívást bocsátottak közzé az amerikai magyar ujságokban is. Nem lesz nehéz megtalálni, mert éppen kiállítása van Newyorkban.

●

KERESZTESSY MARIA, a kitűnő művésznő, még mindig változatlanul súlyos állapotban fekszik a János szanatóriumban. Tegnap vérátömlesztést kapott, amit újra megismételnek.

●

»ANYÁK NAPJÁT« ünnepelte a házfelügyelők hetedik kerületi nőbizottsága. A gyermekműsor után 228 gyermek kapott felvágottal és sonkával bélelt fehérbucit, fagylaltot és cukrozott ostyát. A »házmesterek és vicik« kisfiai, leányai boldogan majszolták a finom uzsonnát.

●

KISS MANYI sírva jár próbára. Elveszett »Filu« nevű barna drótszőrű kutyája. A becsületes megtaláló estélyi ruhát, cipőt, dedikált fényképet kap a bánatos művésznőtől.

●

ALPAR GITTA június 5-én érkezik Budapestre.

●

KUTYAMÚZEUM nyitja meg kapuit újból Bécsben. A ritka gyüjtemény 800 híres eb koponyáját őrzi. Eb-anyakönyvi hivatal is működik Bécsben a Minoriten-platzon. Itt minden Ausztriában élő tenyészeb családfáját nyilvántartják. A kutyatőzsdére mostanában nem járnak jó idők Bécsben. Régebben 1000—7000 shillinget is megadtak egy-egy ritkaságért, most ennek az összegnek a felét sem fizetik.

Szerelem 2 millió évvel ezelőtt
Harc a titokzatos ősdzsungelben
Kamara
TUNAK
A DZSUNGEL FIA
Holnaptól
VICTOR MATURE
CAROLE LANDIS
LON CHANEY jr.
Corvin

Afrikából jön az országos tavaszi eső

Nyugat-Európát újabb tengeri levegő árasztotta el. Nyugat- és Közép-Európában változékony, felhős, záporos, zivataros az időjárás. Észak-Afrikában sok helyen vannak homok- és trópusi viharok. Ha ez a meleg áljön a Földközi tengeren, meghozhatja nekünk a nagy országos tavaszi esőt.

Hazánkban a Duna—Tiszaközén, és Pécs környékén a hőmérséklet kedden nem emelkedett 25 fok fölé, Budapesten csak 22 fokot ért el. *Az ország több vidékén volt záporeső, zivatar.* Kiskunhalason 16 milliméter csapadékot mértek.

Várható időjárás: Változó felhőzet, szórványos helyi záporokkal és zivatarokkal. A hőmérsékletben lényegesebb változás nem lesz. A nappali hőmérséklet 25 fok körüli lesz, éjszaka pedig nem süllyed 15 fok alá.

Budapesten ma délelőtt a hőmérséklet 19 fok volt.

Aki szökni akar, ne mulasson!

Az államügyészség elkészítette a vádiratot *Kadelburger* Mária és tizenkét társa valutabűnügyében.

Szombathelyen a rendőrség felfigyelt egy elegáns, fiatal lányokból és fitalemberekből álló társaság hangos mulatozására. Kiderült, hogy a társaság egy része külföldre akart szökni. A terv *Kadelburger* Máriának, *Kadelburger* Ernő budapesti csillárkereskedő lányának agyában született meg.

Az apa 450 dollárt, 20 svájci frankot, 20 angol fontot, 11 külföldi aranyérmét és 12 gramm aranyat rejtett el leánya számára. Megmutatta neki a rejtekhelyet is. Kadelburger Mária ez év márciusában az értékeket szülei tudta nélkül magához vette és az volt a terve, hogy *Bramstrahler* Kamillával külföldre szökik. *Csóri* Gyula fodrász vállalkozott arra, hogy a leányokat átsegíti a határon.

Az államügyészség vádiratot adott még ki *Deutsch* György mészárossegéd, *Winter* György budapesti textilkereskedő, *Goldstein* Béla szombathelyi rövidárukereskedő, *Klein* Ferenc, *Melcsán* Ignác, *Róth* Tibor, *Berkovits* László és még több társuk ellen, akiket Kadelburger Mária beavatott tervébe.

UGETŐ

Végső információink a mai versenyekre: I. *Kántor II., Terka, Ebi.* II. *Umbrina, Nádor, Sybill.* III. *Zsibó T., Tamara III., Fityó hajtás.* IV. *Kényúr-Andrea D.* fogat, *Jávor-Jupiter* fogat, *Dacos-Romeo* fogat. V. *Katinka, Kis hamis, Hannibál.* VI. *Simkó hajtás, Betty, Kincsem II., Pásztó.* VII. *Waisenkind, Csak-rajta, Sacy.* VIII. *Zsivány, Jonny, Fegyvernek, Cudar.*

Felhívjuk az újpesti Kanizsay Dorottya Leánygimnázium 1938. évben érettségizett növendékeit és tanáraikat, hogy 10 éves érettségi találkozójuk e hó 16-án, Pünkösd vasárnapján d. u. ½6 órakor lesz az újpesti Horváth Kertben (Rákospalotai vasútállomásnál). (×)

A VILÁG előfizetési ára:

1 hóra 15 forint
negyedévre 45 forint

VILÁG RÁDIÓ

Szerda:

BUDAPEST I. 14.10 Mi van egy mondat mögött. Összeállítja Székely Beáta és Zolnay Vilmos 14.20 A Filmhivatal és előzményei. Gera György rádiómontázsa 14.30 Sándor Erzsi énekel, zongorán kíséri Kondor Lipót 15.00 Rádióiskola 16.00 Zenei séta Európában 16.40 Első találkozásom Puskinnal. Juhász Géza előadása 17.00 Hírek 17.10 Hadifogoly Híradó 17.15 Vöröskereszt közl. 17.40 Szakszervezeti tanácsadó 17.55 Szakszervezeti híradó 18.00 30 év után (Vajda János versei). Összeállította Nádor Tamás. Hanglemezekkel 18.20 A Rádiózenekar játszik, vezényel Waclaw Smetacek. Közreműködik Bohus Heran (gordonka) 19.30 A Falu Hangja 20.00 Hírek 20.30 Heti szemle. Szerkeszti Gyöngyösi Nándor 20.55 A Tánc- és Kórusművészeti Kollégium műsora 21.35 Strauss: Májusi bor, nyitány. Hanglemez 21.45 Időszerű kérdések. Kassai Géza előadása 22.00 Hírek 22.25 Vöröskereszt üzenetek 22.30 Heti sporthíradó 22.40 Totóhírek 22.45 Böszörményi Nagy Béla zongorázik. Új magyar zongoraművek 23.10 Tánczene 24.00 Hírek.

BUDAPEST II. 17.00 Tánczene 18.00 Hangos Híradó 18.20 Hangportrék. Tito Schipa. Lévai Endre előadása 19.00 A Falu Hangja 19.30 Könnyű dallamok 20.00 Az utolsó Liszt tanítvány: Varga Vilma. Kiszely Gyula előadása 20.30 A rádió szabadegyeteme 21.00 Hírek 21.15 Szív küldi szívnek szívesen 22.15 Művészlemezek.

Csütörtök:

BUDAPEST I. 5.30 Hanglemezek 6.45 Torna 7.00 Hírek 7.20 Reggeli zene 8.00 Öregszik-e földünk? 8.15 Szórakoztató zene 8.30 Római katolikus vallásos félóra a stúdióból 9.00 Szólisták 10.00 Hírek 12.00 Hírek 12.15 A Postászenekar játszik. Vezényel Eördögh János 13.00 Bujdosó Gyula előadása 13.15 A házi együttes játszik, közreműködik Somogyi Géza (ének) 14.00 Hírek 14.10 Régi bortermelésünk és kivitelünk 14.30 A Bartók Béla zeneművészeti kollégium kamarakórusa énekel 15.00 Rádióiskola 16.00 Dubnovszky Tatiána énekel. Hajdu István zongorázik 16.30 Gyermekrádió 17.00 Hírek 17.10 Hadifogoly Híradó 17.15 Vöröskereszt közl. 18.00 Dunavölgyi híradó 18.30 Szív küldi szívnek szívesen 18.45 Képzőművészet a Szovjetunióban. Ék Sándor előadása 19.00 Közvetítés a Magyar Állami Operaházból. Puccini: Tosca. Az I. felvonás után kb. 19.45 Hírek. A II. felvonás után kb. 21.50 Hírek. Előadás után kb. 22.45 Cigányzene 23.15 Szórakoztató zene 23.50 Hírek.

Mozik műsora

ADY: 48 óra, 4, 6, 8. sz. v. 2. **ALKOTÁS:** Az idegen nő. ½3, ½5, ½7, ½9. **ADMIRÁL:** Szellemnek áll a világ. ½5, ½7, ½9. **ÁTRIUM:** Beszterce ostroma. 4, ¼7, ½9, sz. v. ü. 2. **BELVÁROSI:** Jobbterem: Stan és Pan, az oxfordi diákok. Nyugat hőse. ½4, ½6, ½7, ½8, vasárnap ½9-kor is. Balterem: Gyermekműsor. ½4, ½5, ½6. **BETHLEN:** Kalózok kapitánya. 4, 6, 8, v. ü. 2. **BODOGRÁF:** Nagy derby. 4, 6, 8, v. ü. 2. **BUDAI VIGADÓ:** Habari. ½5, ½7, ½9, v. ü. ½3. **CALVIN-TÉRI HÍRADÓ:** Magyar híradó. Nemzetközi sporthíradó. Szovjet filmhíradó. Mafirt nemzetközi világhíradó. Csipkeverők (művészi kultúrfilm). Brüges (angol kultúrfilm). Béka koma a ringben (amerikai rajzfilm). Folyt. egyórás előad. reggel 9-től d. u. 4-ig, v. ü. 2-ig. **CAPITOL:** Megfagyott gyermek. ½2, ¾4, 6, ¼9, v. ü. 11. **CITY:** Beszterce ostroma. ½4, ½6, ½8, sz.v. ½2. **CORSO:** A pohár kicsordul. 4, 6, 8, v. ü. 2. **DAMJANICH:** A gyilkosok köztünk vannak ½4, ½6, ½8, v.ü. ½2. **DÉCSI:** A pohár kicsordul. 5, 7, 9, v. ü. 3. **ELIT:** Szenvedély rabjai. ½5, ½7, ½9, v. ½3. **FORTUNA:** Szellemnek áll a világ. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **FORUM:** Beszterce ostroma. ½5, ½7, ½9, sz. v. ü. ½3 órakor is. **HUNNIA:** Scotland Yard rejtelmei. II. rész. A háló bezárul. ½3, ½5, ½7, ½9, **IPOLY:** Stan és Pan, az oxfordi diákok. Nyugat hőse. ½5, ¾7, 9, v. ü. ½6-kor is. **JÓZSEF ATTILA:** Ördöglovas. 4, 6, 8, vasár- és ünn. 2. **KAMARA:** Sátán az emberben. 4, 6, 8, sz. v. 2. **KOSSUTH:** Az igazság kapitánya. ½5, ½7, ½9, v. ü. ½3. **KÖRÚTI HÍRADÓ:** Magyar híradó. Nemzetközi sporthíradó Szovjet filmhíradó. Mafirt nemzetközi híradó. Csipkeverők (művészi kultúrfilm). Brüges (angol kultúrfilm). Béka koma a ringben (amerikai rajzfilm). Folyt. egyórás előad. reggel 9-től este 11-ig. **KRISZTINA:** 3 csengő. ½4, ½6, ½8, vasár- és ünnepnap ½2. **LLOYD:** Sátán az emberben. 5, 7, 9, sz. v. 3. **MARX:** A dzsungel könyve. 4, ¼7, ½9, v. ü. 2-kor is. **OLYMPIA:** Bosszú lovagja. 2, 4, 6, 8, v. ü. ½12. **OMNIA:** A pohár kicsordul. 4, ¼7, ½9, sz. v. ü. 2. **OTTHON:** Kölcsönkért kastély. ½4, ½6, ½8, vasár- és ünnepnap ½2-kor is. **PALACE:** Mexikói kaland. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **PÁTRIA:** Stan és Pan, a tengeri kalózok. ½5, ½7, ½9, sz.v. ½3. **PETŐFI:** A sátán hét éve. ½4, ½6, ½8, v. ü. ½2. **PHÖNIX:** A vádlott közbeszól. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **RÁDAY:** Garzonlakás kiadó. ½5, ½7, ½9, v. ü. ½3-kor is. **ROXY:** A levél. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **ROYAL APOLLÓ:** Beszterce ostroma. 4, ½7, 9, sz. v. ü. 2. **SAVOY:** A dzsungel könyve. 4, ¼7, ½9, v. ü. 2. **SCALA:** Az embervadász. ½5, ¾7, 9, sz. v. ü. ½3. **STUDIÓ:** Habari. ½2, ¾4, ¾6, 8, v. ü. ½12. **SZABADSÁG:** A dzsungel könyve. ½5, ¾7, 9, v. ü. ½3. **TINÓDI:** Forgószél. 5, 7, 9. **TURÁN:** Szenvedély rabjai. 3, 5, 7, 9. **UGOCSA:** Kalózok kapitánya. ½4, ½6, ½8. **URÁNIA:** Kronstadti tengerészek. 4, 6, 8. **VÁROSI:** Az embervadász. ½5, ½7, ½9. **VESTA:** Stan és Pan Csikágóban. A cowboy. 10, 12, 2, 4, 6, 8.

SZÍNHÁZAK MŰSORA: OPERA: Varázsfuvola (7). **NEMZETI:** Lear király (7). **NEMZETI KAMARA:** Warrenné mestersége (7). **MAGYAR:** Tavaszi hangok (½8). **VIG:** Tanner John házassága (7). **PESTI:** Liliom (½8). **MŰVÉSZ:** Mélyek a gyökerek (½8). **BELVÁROSI:** Vitézek és hősök (½8). **MADÁCH:** Kisunokám (½8). **MEDGYASZAY:** Bubus (8). **FŐVÁROSI OPERETT:** Nincs előadás. **PÓDIUM:** Bajor Gizi «Thamára» és kabarémusor (¾9). **ROYAL REVÜ VARIETÉ:** Dalol a május (½8). **KAMARA VARIETÉ:** Bolond Liliom (8). **KIS SZÍNHÁZ:** Az új bálvány (½8). **FŐVÁROSI NAGYCIRKUSZ:** Henry cirkusz vendégjátéka (4, ½8).

Gázhűtőszekrényt hibásat is magas áron **veszek** **Audion** Nagymező-u. 31. Telefon: 123-129.

Sok pénzt fizet férfiruhákért, cipőkért, fehérneműkért SALGÓ, József-krt 47. Tel.: **138-980** Kívánatra házhoz jövök.

Férfiruhát Télikabátot csodálatos áron vesz **Fischbein, Dob-utca 25**

Legtöbbet fizetek férfiruháért Leitersdorfer, Kisdiófa-utca 15. (Király-u. sarok) T.: **221-674**

Használt **férfiruháért** bárkinél magasabb összeget fizet Tóth a Belvárosban. Bp. IV., Egyetem-u. 2. T: 186-732

Férfiruha keresKedő ruháért HÁZHOZ JÖN. NAGY ÁRAT FIZET. **T.: 227-110** KIRÁLY-UTCA 34. UDVARBAN. FSZT. 4.

Legtöbbet fizetek férfiruháért saját üzletem részére **Morgenstern** és Zsiray, Kazár-u. 11. Hív. jöv. T: **227-104**

Nagyon szép keleti és magyar **perzsák** sürgősen olcsón eladók. Rózsa-u. nyolc. fsz. 2.

KERESEK 20, 25 és 30 literes tejes kannákat és 1 fő 1000 kg-os **sertés mérleget** »Jó állapotban« jeligére a kiadóhivatalba.

Fix kertiszék!

2000 drb olcsón eladó

HEXNER KIRÁLY-UTCA 25. Telefon: 227-073.

Operánál, Andrássy-útra néző, I. em. 5. sz. **erkélyes** összkomf. azonnalra 20.000. László dr. 187-782.

Topolino generálozott, új typ., új gumikkal sürgősen eladó. Kovácsy, VI. Andrássy-út 4.

Váci-utca legszebb, legforgalmasabb helyén modern portálos **üzlethelyiség átadó** »Neonfénnyel felszerelt« jel. Pátkához. Bajcsy-Zsilinszky-út 29.

Szőnyegért ruháért legmagasabb árat fizet Faludi, Szövetség-utca 3. Tel.: **421-789**

Szenzációs árat fizetek **férfiruhákért** SPIEGEL Teréz-körút 2. I. 9. Hívásra (jövök!) T. 421-080

ESKÜVŐRE vőlegényi ruhák kölcsönzése Goldner, Rákóczi-út 59. T: 188-291.

Teniszpályákra, kerti utakra, terraszokra prima **vörös salak** vidékre is. **Sugár Dénes** XIV., Erzsébet királyné-út 9. Telefon: 296-361.

Gyorsmérleget veszek Telefon: **135-474**

Nyaralóberendezések 2 részes szekrény 600.— Kárpitozott szék 120.— Kárpitozott heverő 650.— **Garzon** Erzsébet-krt. 53.

„Violette" vászonruha és kulikabát különlegességek **Rákóczi-út 13.** Látványos kirakat

CSEMPE Porta Szövetkezet, V., József Attila-u. 1. Tel.: 886-147.

Villany és gáz **hűtőszekrényeket** magas áron veszek. Hibásakat, sérülteket is. **Hámori** Dózsa György-út 126. Telefon: 202-926.

Perzsaszőnyegek OLCSÓ ÁRUSÍTÁSA. Ungár Király-u. 14. és Rákóczi-út 42.

Import tűzifát jegy nélkül hatósági áron Legjobb **bükk** minőséget minden menynyiségben és kívánság szerint feldolgozva **szállít** (házhoz is) **Fáy M. fakereskedő** Központi telepe, V., Tisza-utca 13—20. Telefon: 203-620, 203-906

JELMEZEK estélyi és menyasszonyi ruhák kölcsönzése. Rácz, Wesselényi-utca 17. Tel.: 221-694.

Málnaszörp TURI gyarmaváru, Andrássy-út **9.** 66 %-os 1 kg Ft 22.- 2½ kg demizsonban is kapható

Jól és olcsón szórakozhat **Budán a Körtefában** Kitűnő konyha. — Zene. Hangulatos kerthelyiség. Görgey Artur u. 11. az Átrium mozi mellett. Telefon: 463-622.

Veszek használt **bútort** Grosz, István-út 22 Telef.: 221-662.

1 szobás komf. és garzon **lakások kiadók** hozzájárulás 10 évig lelakható! Dámjanich-utca 25/A. T. 10—12-ig: 222-479.

Beköltözhető **öröklakás Belvárosban** 3 szoba hallos, központi fűtéssel, luxuskivitelben, teljesen ép, 60 000 Ft. Szamosi, 161-358; 469-512.

Saját autómmal utazom az egész országban **bevezetett ügynök** Komoly képviseletet keresek. »Csak komoly« jeligére New-York hirdetőbe, Erzsébet-krt 9.

Siófoki strandnál szobák szezonra kiadók. Tel.: 463-184.

Kanadai nerz-bolero ritka szép példány eladó. Alkalmi vétel. Érdeklődés 136-535, d. e. 10—11 és d. u. ½7—8 között.

Üzletszerzők **Könyvszakmában nagy kereseti** lehetőséghez juthatnak. Jelentkezés VIII. Gyulai Pál-utca 10. Reggel 8—10 óráig.

Könyveit jól értékesítheti! Ullmann: Chemie I/XI. Propyläen Kunstgeschichte, Encyklopedia Britannica, Révay Lexikon, Volland, Sauvageot és Kelemen nagyszótárakat, Pattantyús: Gépészeti I/II., ezenkívül kémiai, építészeti, gépészeti, textil, művészeti és egyéb **könyveket és könyvtárakat veszünk** és szolid áron **eladunk.** **SOMOGYI,** V., Dorottya-utca nyolc. Telefon: 186-664.

Menyasszonyi ruhák felszereléssel és szmokingok kölcsönzése **Myrtusz Szalón** VII., Nagydiófa-utca 18. Telefon: 421-216

KOKSZOT is csak **FRAKNÓITÓL** Tel.: 122-521. 3—5-ig.

Belvárosban Lukáts pensióban elegáns szobák, különbejáratú 2 szobás lakrész (állandó melegvíz) ellátással vagy anélkül kapható. Király Pál-utca 9. I. em. Telefon: 384-531.

LANCIA APRILIA generálozott, kifogástalan, üzemképes állapotban olcsón eladó. Áruforgalmi, Király-utca 31. Tel.: 226-309.

Üvegcsillárt vennék priváttól. T: 422-045. 9—5-ig.

Bazilikánál **2 szobás hallos** modern utcai lakás azonnal átadó. Érdeklődés: Király-u. 31. Aruforgalminál.

Pünkösdkor vikendezzen a gyönyörű fekvésű rózsadombi **Rózsa pensió** parkjában. Napozás. Remek ellátás. Szolid árak. Tapolcsányi-u. 6. Tel.: 268-767. 11-es autobusz megállónál.

Jöjjön el Óbudára! **KAFKA** kerthelyiségében újra békebeli ***jó étel, nemes ital,*** **Bagyik srammli** mellett májusi hangulat. Templom-utca 17. Tel.: 16-26-16 (Kedden zárva.) **6-os autobusszal a Nyugatitól 10 perc!**

Ezüst evőeszköz készlet. 12 szem. új. 90 db rendkívül olcsón Vitray, Calvin-tér. Üllői-út sarok.

Minden, ami bútor, új ágynemütartós **Glória** ágyas **fotelágy** a készítőnél: Ferenci **csak Andrássy-út 33.** Fizetési kedvezmények!

Egy szobás hallos, nagyméretű, teljesen rendbehozott garzon lakás **Németvölgyi-úton,** berendezéssel, előnyösen azonnal átadó. Dr. Bárdosné, Nádor-u. 21. d. e. 10—½1-ig.

1 szobás lakás Pasaréten lakáshivatal mentesen eladó. Holdutca 15. Gárász.

Keresek textil üzlet céljaira forgalmas útvonalon **üzletrészt** »Igen sürgős« jel. Blocknerhez, Bajcsy Zs.-út 33.

Új és használt **böröndök** bordás **hajókofferek** vétele és eladása **Weil** csak Népszínház-u. Tel. hívó **136-816** 26

Szabadszervezet és Szövetkezet keres **több szobából álló helyiséget** Telefon: 181-300. délelőtt 10—1-ig.

APRÓHIRDETÉSEK

KARPITOS házakhoz házunkívül ajánlkozik. Várady, Király-utca harmincketto. Udvarban

ELADJA Ica és Hecsi rendkívül olcsó áron a belvárosi divatszalonok modelldarabjait. IV., Váci-utca tiz, II. em. Modellkiárusítási Divatház. Telefon: 380-016

KERESEK megvételre, keveset használt férfiöltönyt, télikabátot és bundát. Telefon: 222-546.

PERZSASZŐNYEGET, toronttáliszőnyeget termelőtől vásároljon! Szőnyegek tisztítását, művészi javítását vállaljuk. Békésszentandrási Háziipari Szövetkezet Bpest, Ferenciek-tere 3, udvarban. 884-577.

OLCSÓ balkónos szobák városligeti Villapensióban, kert, teliterrasz, napozó. 223-010.

FŐKÖNYVELŐ elvállal órakönyvelést. Megkeresést »Lelkiismeretes« jeligére a főkiadóba kérek.

PERZSASZŐNYEGEKET jól **vehet-eladhat** Brandlnál, Podmaniczky-u. 17. I. Tel.: 129-795.

KERESEK Pesten, Budán, albérleti bútorozott, esetleg üres szobát konyhahasználattal vagy anélkül. »Kertes ház« jeligére New-York hirdetőbe, Erzsébet-krt 9.

PASARETI-úton, kertes villában, nyári idényre kettőszoba házaspárnak, vagy pozicionált úrnak esetleg ellátással, vagy konyhahasználattal kiadó. Érdeklődni 9—3-ig, telefon: 457-225.

ELEGÁNS kétszobás, folyóvizes, különbejáratú lakrész, kívánatra kitűnő ellátással, külön-külön is, jutányosan. Alkotmány-u. 4. II. 6. Tel.: Egyszázhúsz-Hétötvenegy.

ROSENTHAL tizenkettes kávéskészlet, 27 darab — hatos 21 darab, ezüst gyümölcstartó, kristály kompótkészlet, virágtárgyak. Priváttól privátnak. Jász-utca 110.

KARPITOSMUNKÁKAT, napellenző, ponyvák, vászon-roletták javítását, készítését vállalja Marosán, Aradi-utca kettő.

KÁRPITOZOTT bútorok javítása és átalakítása részletre is Barta kárpitos, Nagymező-u 27.

PERZSABUNDA, keveset használt — gyönyörű szép — olcsón eladó! Szemere szücs, Erzsébet-krt huszonhat, második emelet.

GÁZ vagy elektromos hűtőszekrényt vennék! Telefon: 222-518.

SZŐNYEGET veszek, eladók, javítok. Behár József, Apponyi-tér 5. Tel.: 386-666.

RITKASZÉP barokk dió kombinált szoba, colonial férfiszoba, kétszemélyes recamiéval, cseresznye kombinált berendezés, különleges fotelek, asztalkák stb. valóban olcsón. Királyné, IV., Dalmady Győző u. három. I. 1.

VILLANYTŰZHELY, 110 V, áron alul. Hámori, Dózsa György-út 126.

HASZNÁLT mübútor: hálók, ebédlők, úrlezobák, kombináltszobák, irószatalok, nyitott könyvállványok: lakásba, irodába egyes darabok: kertigarnitura, gyermekszoba. Uj árának töredékéért. **Rózsa-utca harmincnyolc/B** Bútorüzlet. Király-utcánál.

KOMPLETT barokk kombináltszoba sürgősen eladó. Vajdahunyad-u. 43. I. 1.

GUTENBERG-téri (volt Sándor-tér) kétszobás utcai összkomfortos, rendbehozott lakásomat elcserélném 1 szobás komfortosra. Költségtérítést kérek. »Csak belterület« jeligére New-York hirdetőbe, Erzsébet-krt 9.

DOLGOZÓ nőt lakótársul keresek, elegáns, erkélyes utcai, egyszobás lakásomba. Keleti Károly-utca 9. V. 6. Délután 4—7 között.

Gedő Lipót

GEDŐ LIPÓT, Newyorkban élő magyar festőművész kiállította dr. Weitzmannak, Izrael elnökének portréját.

1 l

Világ. 1948. aug. 6.

MEGHÍVÓ

1948. március idusára a székesfőváros újra megnyitja a Petőfi-házat, március idusa költőjének ereklye-múzeumát

A Petőfi-ház centenáriumi Petőfi-kiállításának és ennek keretében a Székesfővárosi Történeti Múzeum

1848 március 15: Egy nap története

kiállításának ünnepélyes megnyitása 1948 március 14-én, vasárnap d. e. 10 órakor lesz

A megnyitásra szíves megjelenését kéri

Budapest, 1948 március 10.

Bogdán József

polgármester

Cím: Petőfi-ház, VI., Bajza-utca 39.

F. k.: dr Péczely Béla — Szfőv. házinyomda — 107720 — F. v.: dr Mihalik Gusztáv

ORTUTAY

Gyula két esztendeje vette át a vallás- és közoktatásügyi minisztérium vezetését. Nehéz, küzdelmes két esztendő volt az ország számára, de különösen olyan valakinek, aki felelős helyen hatalmas feladatokkal vállán indult neki a hihetetlenül súlyos feladatnak. Ma, a második betöltött év zárómesgyéjén büszke megelégedéssel tekinthet vissza a miniszter elvégzett munkájára. Az iskolák államosítása, a felsőoktatás reformja, a középiskolák új és korszerű átrendezése, az általános iskola rendszeresítése, a tudás színvonalának emelése, a háttérbe szorított rétegek fiainak térhódítása a tudás területén: valamennyi mérföldkő, hirtelen és hevenyészett felsorolásban a két esztendő ma már áttekinthető útján. De ha a legszívsimogatóbb örömöt és gyönyörűséget akarja magának megszerezni Ortutay Gyula: csak szóba kell elegyednie egy első osztályos csöppséggel és kiolvasni szavából szeméből azt a rajongást, amellyel új iskolakönyvén csüng. A gyermeki szeretet az igazságot mondja.

Bécsben feloszlatják a spiritiszta szervezeteket

Bécsben szinte járványszerűvé vált a szellemidézés. Az egészségügyi hatóságok szerint az ilyen összejöveteleken résztvevő személyek testi és főleg szellemi betegségeknek vannak kitéve. A vizsgálat elfogadta az érveket és a kormány feloszlatta a sok ezer tagot számláló »Kulturvereinigung Weltall« néven működő spiritiszta egyesületet.

Egy másik hasonló egylet a »Christophorusbund« oly sok tag felett rendelkezik, hogy összejöveteleit esténként a régi városháza dísztermében tartja. Ellene is folyik a vizsgálat, bár a vezetők szerint csak »közös áhítatra« gyülekeztek. Egy spiritiszta-iskolát is becsuktak.

„Ellenállhatatlan kényszerből" 27 lakást fosztott ki

Sorozatos lopások miatt ma délelőtt őrizetbe vették *Molnár* János 20 éves szegedi egyetemi hallgatót. Bevallotta, hogy az elmúlt hónapokban 27 lakást fosztott ki. Több helyről értéktelen apróságokat vitt el, 17 esetben azonban a lopott holmik értéke meghaladja a 20.000 forintot. Egyik rokonának lakásán »bukott le«, amikor éppen 1300 forintot próbált ellopni. A rendőrségen azzal védekezett, hogy ellenállhatatlan kényszer hatása alatt lopott.

Hitler egri kollégája a népbíróság előtt

Magg János egri szobafestőmester háborús és népellenes bűnügyét tárgyalta a népbíróság *Hartai* tanácsa. A tárgyaláson nagyszámban vonultak fel Egerből a tanuk. Csupán a vádlott hiányzott.

Már el akarta halasztani a tanácselnök a tárgyalást, amikor *Magg* János egy rendőr kíséretében megérkezett a tárgyalóterembe. Előadta azt, hogy internálótáborban van, idézést nem kapott a tárgyalásra, de addig erősködött, hogy ma van a népbírósági tárgyalása, míg rendőri kísérettel elővezették.

A tárgyaláson bebizonyosodott, hogy Magg János Egerben a nyilas eszmék szószólója volt. A fronton mint munkaszolgálatos századparancsnok a munkaszolgálatosokat buzdította a Szovjetunió elleni harcra. Büszkén hirdette azt, hogy Hitler is mázolóként kezdte karrierjét. A bíróság 2 évi és 6 hónapi börtönbüntetésre ítélte.

Macskavendéglőben

— Ha parancsolja, uraságod, előételnek szabadon bocsájtom ezt a nagy feketét...

Vasárnap nem lesz tipusebéd

A dolgozók típusebédjüket félév óta vasárnap is megkaphatták. Most megszünteti a vasárnapi típusebédet, mert csak igen kevesen vették igénybe. A dolgozók munkahelyükhöz közeleső vendéglőkben étkeznek, vasárnap nem érdemes a hosszú utat megtenni ebédjükért. A polgármester ezért most úgy intézkedett, hogy a csekély érdeklődésre való tekintettel március 21-e után vasárnap nem lesz típusebéd.

Rendelet a mérlegképes könyvelők jogállásáról

A kormány rendelete értelmében mérlegképes könyvelő az, aki az e célra szervezett bizottság előtt a mérlegképes könyvelői vizsgát letette. Vizsgára bocsáthatók a legalább öt éven át kettős könyvviteli rendszer szerint könyvelési gyakorlatot folytatott, 25-ik életévüket betöltött magyar állampolgárok, kivéve a csőd, vagy gondnokság alatt állókat, a büntett vagy vétség miatt elítélteket, a népbíróság által elítélteket vagy az igazolási eljárás során állásuktól megfosztottakat.

Halálozás. Schiller Dezsőné szül. Blau Olga rövid szenvedés után elhúnyt. Temetése e hó 18-án 11 órakor a rákoskeresztúri izr. temetőben. (×)

A dohányzás és a rák

Rákkutatók ádáz vitája

Négyszáz rákkutató gyűlt össze az északamerikai Memphisben, hogy a legutóbbi hónapok kísérleti eredményeiről beszámoljon és megvitassa a legújabban felmerült problémákat.

A délkaliforniai egyetem kutatói szerint a szájrák keletkezését a táplálkozás is befolyásolhatja. A proteinben és B-vitaminokban gazdag diéta viszont jó szolgálatot tesz megelőzés szempontjából.

Óriási vihart keltett az a bejelentés, hogy a túlzott dohányzás szintén előidézhet szájrákot és hogy az erős dohányzás tüdőrák szempontjából veszélyes.

Ellenvetések özöne zúdult a dohányzás-ellenesekre — természetesen az erős dohányosok részéről. Végül a washingtoni és manhattani egyetemi klinikák bejelentették, hogy ők néhány hónap óta vizsgálják a dohányzás hatását a rákos megbetegedésekre. Kétszáz rákos és 500 nemrákos férfibeteg megfigyelése alapján kiderült, hogy a kétszáz rákos közül 95.5 százalék húsz év óta erős dohányos, az 500 nemrákos közül csak 50 százalék dohányzik ugyanolyan mértékben, mint az előzőek. Véleményük szerint az összes dohányféleségek közül a cigaretta a legártalmasabb.

A kongresszus elhatározta, hogy a dohányzásnak a rák előidézésében való szerepét alapos vizsgálatnak veti alá és kísérleti állatokkal dolgoznak majd ezirányban.

Ezt hallottuk...

GEDŐ LIPÓT festőművész állapotában javulás állott be. Egy most Amerikából érkezett levél arról számol be, hogy Gedő három hét multa elhagyhatja a kórházat.

●

TERSANSZKY JÓZSI JENŐ, a Kossuth-díjas író március 20-án a fejérmegyei Ivánesán előadást tart »Legenda a nyúlpaprikásról« című regényéről. A kultuszminisztérium szabad művelődési osztálya — mint ismeretes — egyes írók munkáit nagy példányszámban vidékre küldte és az írók a falvakban az új olvasókkal megvitatják a regényeket.

●

FERENCSIK JÁNOS, az Operaház vezető karnagya befejezte helsinkii vendégszereplését és most Koppenhágában üdül. A kitűnő karnagy, aki nemrég súlyos betegségen esett át, a következőket írja nekünk: »Hiába is tagadnám, a mérleg igazat mond, felépülésem óta négy kilót híztam. Még csak ez a 12 napos teljes pihenés hiányzott és most olyan friss vagyok, hogy szeretnék felkiáltani: Hol az a partitura, hadd dirigálom el! Most Bécsbe utazom és remélem, annyit írnak majd budapesti barátaim, hogy ott fel kell emelni a postások létszámát.

●

SOMLÓ JÓZSEF operaénekest a Színművészeti Főiskola operettstudiójának énektanárává nevezték ki.

●

HEVESI GYULA miniszteri osztályfőnököt az Országos Találmányi Hivatal főtitkárává, Forbáth Róbert miniszteri tanácsost főtitkárhelyettesévé nevezték ki.

●

MAURICE CHEVALIER, aki most töltötte be 58-ik életévét, befejezte emlékiratait, »Szürke halántékkal« címmel jelennek meg a közeljövőben.

●

ELÁRVEREZNEK EGY VÁROST Dániában. Aksboel a neve a városnak, nemrégiben még 35.000 lakója volt, valamennyien németországi menekültek. Ezek most már 75 kivételével hazamentek, vagy másutt kerestek maguknak otthont, úgyhogy a város kiürült. Május 1-re tüzték ki a különös árverést, amelynek tárgya a város, minden házával, színházával, 11 kilométer hosszú vasúti sínjeivel.

●

FELTŰNŐ SOK házasságot kötnek az utóbbi időben a meráni aggok házában. Végül szemetszúrt a hatóságoknak, hogy a 75 éven felüli aggastyánok egyre-másra házasodnak, havonta legalább 15 anyakönyvvezető elé visz egy-egy — ifjú hölgyet. A vizsgálat kideritette, hogy a menyasszonyok német állampolgárok, akik a házasság révén olasz állampolgársághoz akarnak jutni és a jószívű aggok olcsó pénzért hajlandók nekik ezt a szívességet megtenni. Az agg vőlegények »forgalmi árat« 10.000 líra és egy jó lakodalmi ebéd.

BENKHARD AGOST ÉS GERŐ ISTVÁN szerződéses postamérnököket posta-műszaki főigazgatókká nevezték ki.

●

SZEKULA JENŐ április 21-én a Fészek Klubban meghívott közönség előtt szerzői estet tart kiváló művészek felléptével.

●

A SEPSISZENTGYÖRGYI Székely Múzeum az egész Székelyföld számára ismeretterjesztő előadássorozatot rendez. Az első előadást László Gyula, a kolozsvári Bólyai-egyetem tanára tartotta az őskori magyar társadalomról és költészetről. Második előadó dr. Haranghy László orvosprofesszor. Előadásának címe: A darvinizmus és az emberiség fejlődése.

●

ÁCS TIVADAR Kolumbusról szóló tanulmányát a Columbia egyetem adja ki G. Arciniegas professzor az ismert nevű Kolumbus-kutató előszavával. (A Világ adott elsőízben hírt arról, hogy Ács Tivadar a Magyar Tudományos Akadémia levéltárában Kolumbus életére vonatkozó ismeretlen adatok egész sorát fedezte fel.)

●

1200 ALKALMAZOTTAT bocsájtottak el az osztrák postánál. A posta vezérigazgatója Dvorocsek dr. kijelentette, hogy Ausztria kénytelen volt a német birodalmi postától 1945-ben nem kevesebb mint 82 ezer alkalmazottat átvenni, holott az osztrák posta 1938-ban összesen 28 ezer alkalmazottal rendelkezett. Fokozatosan kell a személyzetet lépíteni, mert ily nagy státust a posta nem bír el.

●

JUNIUS 2-ÁN kezdődnek Bécsben a Strauss-ünnepségek. Id. Strauss János halálának századik, ifj. Strauss János halálának ötvenedik évfordulóját ünneplik meg. A Stadt-parkban megkoszoruzzák ifj. Strauss János, a keringőkirály szobrát, másnap a halálozás tulajdonképpeni évfordulján megkoszoruzzák ifj. Strauss János sírját a bécsi központi temetőben.

●

A ROMÁN közoktatási minisztérium gondoskodásából 1 millió 989.350 tankönyv jelent meg a romániai együttélő nemzetiségek nyelvén. A tankönyvek között vannak magyar, német, szerb, török, lengyel, cseh, szlovák, görög, orosz, ukrán, horvát, jiddis és örmény nyelven megjelent tankönyvek.

Nádas Béla új számaival a »Pávax« biedermeier szobájában. (×)

Özv. Breitner Emanuelné, valamint távollevő gyermekei, Magda és Lili megtört szívvel tudatják, hogy imádott férjét, illetve édesapjukat

Breitner Emanuel

vaskereskedőt

e hó 14-én csendben eltemették. Emlékét soha nem feledjük!

BOBI

Irta Sztrókay Kálmán

Kéthónapos kölyökkutya korában került hozzánk Bobi, Pest kellős közepébe. Tulajdonképpen falusi kutya volt, a Hűvösvölgyben lakó barátomtól kaptam ajándékba s magam csempésztem be irattáskámban a villamoson.

Mikor kikerült a táskából, csodálkozva nézett körül az idegen helyen, de hamarosan megbarátkozott velünk s meg volt elégedve a gazdacserével. Első este megengedtük neki, hogy benn aludjék a szobában, az egyik karosszéken, aztán másnap hozzákezdtünk a megregulázáshoz. Ez már nem tetszett neki és este nem volt hajlandó lefeküdni a konyhában előkészített vackára. Hiába volt minden szó, minden verés, nem maradt meg a pokróc alatt, minden percben felugrott s vonítva kaparta az ajtót, hogy eresszük be a szobába. Hajnal felé nem bírtunk vele tovább s beengedtük. Leírhatatlan boldogsággal és diadallal táncolta körül a szobát, aztán felugrott az ágyra s odafeküdt lábamhoz. Összekuporodott és aludt csendesen.

Ebből az esetből rögtön levonta a tanulságot: erőszakoskodni kell s mindent el lehet érni az embereknél. Ezt könyörtelenül érvényesítette is azután. Más kutya bele szokott törődni a kutyasorsba s igyekszik kikerülni a verést, de Bobiba valami különös lázadó szellem szorult. Nem törődött a veréssel, csak ahhoz ragaszkodott, hogy minden úgy legyen, ahogyan ő akarja. A szobában való alvást már kiharcolta, mert este megint beengedtük, nehogy felverje az egész házat kétségbeesett vonításával s harmadnap már meg sem kíséreltük, hogy kiszoktassuk a konyhába.

Ez maga még nem lett volna baj, de Bobi nem elégedett meg ezzel a sikerrel, hanem azt akarta, hogy mindenben az ő akarata legyen meg s mi engedelmeskedjünk neki. Pontosan megfigyelte, mi nem tetszik nekünk és aztán elkezdte azt csinálni. Rájött például, hogy nem szabad kirágni a diványpárnák csücskét s erre nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem rá. Tűrte, hogy megverjük, de a következő pillanatban nekiesett egy másik párnának, vagy kezdte lecibálni az asztalterítőt a rojtjainál fogva. Mindezt azonban csak akkor tette, ha néztük. Ha nem bántottuk valamiért, akkor abbahagyta. Fontos volt neki, hogy mindig az ellenkezőjét csinálja annak, amit szabad. S ha kedve volt benne — mintha csak meg akart volna jutalmazni is bennünket — elkezdett bolondozni, játszani, kezet csókolni, pitizni, kétlábon állni.

Napról-napra jobban elbízta magát s szinte mindennap kieszelt valami újat a bosszantásunkra. Amikor elkövette: rögtön utána elkezdett hízelegni, jelezvén, hogy tisztában van ő mindennel, tudna ő jó is lenni.

Tulajdonképpen teljesen elérte célját. Ő nevelt ki bennünket s végül mi voltunk kénytelenek örülni, ha jól viseli magát. Ő pedig nagylelkű volt, amikor látta, hogy az ő akarata a döntő, nem vitte végletekig a szemtelenkedést. A párnákat békességben hagyta, nem is igen tépett össze semmit sem, sőt olykor azt is megtette, hogy nem jött fel aludni az ágyra, hanem magától kikeredzkedett a konyhába.

A békét azonban egyszer mégis csúnyán elrontotta Bobi. Megint rájött a bolondóra, nagyon ki akarta mutatni, ki az úr a háznál s egy délelőtt leráncigálta a konyhaasztalról a félkiló disznóhúst. Nem ette meg, csak játszott vele s mikor észrevették, diadalmasan kezdett szaladgálni vele a lakásban. Nem lehetett elvenni tőle a húst, de a végén ő maga ugrott vissza a konyhaasztalra s letette oda, ahonnan lecibálta.

Mikor délben megtudtam az esetet, végképpen megelégeltem a dolgot. Ott állt mellettem a konyhában, amikor elmesélték az esetet, de mikor haragosan ránéztem, egyszerre meglátszott rajta, hogy megérezte vesztét. Máskor ilyenkor kihívóan kezdte csóválni farkát s mókázásba fogott, de most szűkölve húzódott el tőlem. Megverni persze hiábavaló lett volna. Kinyitottam tehát előtte az ajtót és rászóltam:

— Mars ki!

Bobi habozott egy pillanatig, aztán, mikor még szigorúbban kiáltottam rá, kisomfordált a folyosóra. Utána mentem s lekergettem a lépcsőn, ki az utcára... Kiment az utca közepére, de míg máskor eszeveszett szaladgálásba kezdett, ha a szabadba került, most csak megállt és kérdőn fordult felém. A kapuból visszafordultam, mégegyszer megfenyegettem, aztán otthagytam.

Az emeletről néztem, hogy mi lesz most. Ott állt az utcán és nézett fel az ablakra. Várta, hogy visszhaívják. Még egyszer megfenyegettem, aztán becsuktam az ablakot.

Bobi még vagy negyedóráig állt egyhelyben a kocsiúton, nem törődve azzal, hogy minden percben elgázolhatják. Aztán végre tudomásul vette, hogy nem hívják vissza, szép lassan elindult. A sarkon mégegyszer visszafordult, várt, de látván, hogy nem nyílik meg az ablak, nem hívják, befordult és eltűnt.

Rádió-műsor

VILÁG

1136 SZÁM * ÁRA 60 FILLÉR * SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: RÁKÓCZI-ÚT 54. TEL.: 222-439 * 1949 MÁRCIUS 18, PÉNTEK

Háborús szövetségnek bélyegzi az Atlanti Szövetséget a francia munkások kiáltványa

Rákosi

Mátyás beszéde, mint mindig, ezúttal is korszakot zárt és újat nyitott.

Hatalmas határkő jelzőjéül hangzott el: a Függetlenségi Népfront indító kongresszusán és minden mondatával méltó volt a történelmi alkalomhoz és a szónok államférfiúi képességéhez. Senki előtt nem lehet kétséges, hogy az a Magyarország, amelynek körvonalait és belső felépítésének pontos tervét Rákosi Mátyás az időpontoknak nem véletlen, hanem tudatos és tervszerű egybeesésével a negyvennyolcas forradalom kirobbanásának évfordulóján rajzolta ki és határozta meg félreértést nem tűrő szabatossággal — ez a Magyarország alapjában és lényegében más lesz, mint az ezeréves, csak kiváltságosaknak meleg és barátságos otthont nyujtó »haza«, de fontos szempontokból különbözni fog a felszabadulás óta lassú fejlődéssel kialakult államtól is.

A roppant lehetőségek távlata nyílt meg a beszédben és a beszéd nyomán. Az a hatalmas, csodálatot keltő újjáépítés, amelynek mi élvezői voltunk, az egész világ pedig szemlélője rövid négy év alatt, semmiképpen sem jelent olyan babért, amelyen most akár a nemzet, akár a Népfront, akár vezetőjéül elismert pártja s e párt vezére elpihenni óhajt. Az egymást követő, hosszú szakokra méretezett tervek új és nagyszerű feladatokat tűznek ki; olyan feladatokat, amelyeknek beteljesítése hihetetlen mértékben fokozni fogja gazdasági és szellemi jólétünket, de ugyanakkor rengeteg munkaalkalmat jelent már az indulásnál s a munkaalkalommal természetesen együttjáró megélhetést azok számára, akik eddig, kérlelhetetlen és emberi hatalmon kívül eső okokból aggodalommal néztek jövőjük, elhelyezkedésüknek lehetősége elé.

S külön ki kell emelnünk az egész ország sorsát és jövőjét felölelő, méreteiben és részleteiben monumentális beszédből azokat a mondatokat, amelyeket Rákosi Mátyás a dolgozó kisipar, kiskereskedelem és a haladó értelmiség felé intézett. Az elismerés és igazságtevés hangja csendült meg szavaiban, amikor ennek a rétegnek érdemeit méltatta a felemelkedésért vívott nehéz küzdelemben. Mint ahogy Rákosi Mátyás beszédében semmi: ez sem hangzott el ok és mély értelem nélkül. Bizonnyal nem vagyunk hivatlan szövegmagyarázók, ha azt mondjuk: megállapításai nemcsak reményt, hanem biztonságot és megnyugvást jelentettek e réteg számára. Érdemeinek elismerése egyúttal ígéret jövőjére is. Mert ha a Népfront elismerte a munkásosztály vezető szerepét, a munkásosztálynak és pártjának szeme előtt az egyetemes nemzet emelkedése és boldogulása a végső cél.

A TASS ismertette a *New York Times* moszkvai tudósítójának jelentését a szovjet életszínvonal rohamos emelkedéséről, a nagyszabású moszkvai építkezési tervekről és a háborúsujtotta területek újjáépítésének előrehaladásáról. A lap a jelentést a következő címmel közli: »*Moszkva sokat változott a háború óta*«. Az alcímek kiemelik, hogy a szovjet főváros kirakatai roskadoznak az áruktól és hogy »*Oroszország háborús sebei rohamosan gyógyulnak*«. A *New York Times* tudósítója kiemeli a szovjet nép *hő békevágyát is*. A moszkvai rádió méltatva a március elején életbeléptetett újabb árleszállítást és rámutatva, hogy a szovjet nép életszínvonalának növekedésével szemben az USA-ban és Angliában rohamosan növekszik a munkásosztály és a dolgozó parasztság elszegényedése, leszögezte: »A szocialista rendszer újra és újra megmutatja *óriási fölényét a rothadt kapitalista rendszerrel szemben*. A dolgozók jólétének emelkedését csak a következetes békepolitikát folytató Szovjetunió és a népi demokráciák biztosítják«.

A szovjet

Képzőművészeti Akadémia a békevilágkongresszussal kapcsolatos kiáltványában megállapítja: »A világuralomra törő amerikai imperializmus engedelmességre akarja kényszeríteni a még le nem igázott országokat, *meg akarja semmisíteni nemzeti függetlenségüket* és el akarja nyomni a népi demokratikus mozgalmakat. Az amerikai imperialisták újabb vérfürdőt készítenek elő. Lázasan fegyverkeznek, katonai tömböket létesítenek, repülőtámaszpontokat építenek, *szítják a háborús tűzfészkeket*«. A kiáltvány hozzáfűzi: »A reakció bőkezűen osztogatja a dollárt a csatlósok támogatására, az áruló kormányok megvásárlására, valamint a kémek és a romboló elemek óriási seregének fenntartására. A világ békeszerető népei azonban egyöntetűen és lelkesen síkraszállnak a világbékéért«.

Londoni MTI-jelentés szerint Ellis *Smith* munkáspárti képviselő egy szakszervezeti értekezleten leszögezte: »*Nem fogunk résztvenni semmiféle háborúban, kivéve azt az esetet, ha országunkat támadás érné*. Ezt mindenkinek világosan meg kell értenie. Azok, akik az első világháborúban küzdöttek és akik a második világháborúban szenvedtek, ne felejtsék el, milyen embertelen és borzalmas lett a modern hadviselés. *Ne legyen több háború!* Nem szabad elfogadnunk azt a fatalisztikus tételt, hogy háborúk mindig voltak és mindig lesznek.«

Washingtoni

TASS-jelentés szerint *Franks* brit nagykövet megvitatta *Acheson* külügyminiszterrel *Bevin* washingtoni látogatásának részleteit. *Franks* március 31-ike körül várja Washingtonba Bevint, aki az Atlanti Szerződés aláírására érkezik oda. A nagykövet hozzátette, »nem lenne meglepetés számára, ha *Bevin az amerikai fővárosban az Atlanti Szerződésen kívül másról is tárgyalna*«. (Itt említhetjük meg, hogy az Atlanti Szövetség »alapító tagjai« tegnap formálisan is felszólították Olaszországot, Portugáliát, Dániát és Izlandot a szerződéshez való csatlakozásra.) Az atlanti blokk ellen továbbra is Franciaországban és Olaszországban nyilvánul meg a legelemibb erejű tiltakozás.

A párisi *Humanité* tegnapi vezércikkében így ír: »Az országnak tudomásul kell vennie és tudomásul is veszi, hogy az Atlanti Szerződés lényegében nem más, mint *a hitleri antikomintern feltámasztása*.« A CGT vezetősége tegnap reggel megtartott üléséről kiadott nyilatkozatában háborús szerződésnek bélyegzi az Atlanti Szövetséget és ünnepélyesen megállapítja: »A francia munkásosztály *nem tartja a maga részére kötelezőnek a francia kormány aláírását az Atlanti Egyezményen*.«

Az olasz

Általános Munkásszövetség is állást foglalt az Atlanti Szerződéssel szemben. Tegnap kiadott kiáltványa hangsúlyozza, hogy az Atlanti Szerződés egy még rettenetesebb világháború veszélyét hordja magában, rámutat, hogy ennek a háborúnak — földrajzi helyzete miatt — Olaszország lenne az első áldozata, kiemeli, hogy az olasz nép nem akar háborút, amely csak a kiváltságos osztályoknak biztosítana hasznot, végül pedig leszögezi: »Senkivel nem akarunk háborúskodni! *Az egész világgal békét akarunk!*« *Togliatti* kommunista vezér a képviselőházban kijelentette: »Ha a kormánypártok demokratikusan gondolkodnának, akkor *új választások útján* kellene meghallgatniok az ország véleményét a háborús szövetségek politikájáról.«

Az olasz képviselőház a mára virradó éjszakán folytatta a rendkívül éleshangú vitát az Atlanti Szövetséghez való csatlakozás kérdéséről. A kormány javaslata feletti szavazásra ma kerül sor. Olasz viszonylatban figyelmet érdemel, hogy a *Novoje Vremja* legújabb számában éles hangon bírálja az olasz kormányt a Szovjetunió és a népi demokráciák géprendeléseinek megtagadása miatt. A *Novoje Vremja* a többi között így ír: »Olaszország jelenlegi urai, amerikai gazdáik érdekében *szabotálni akarják az olasz-szovjet egyezményt*. Ezt bizonyítja az olasz iparügyi miniszter körlevele is, amely felszólítja a minisztérium tisztviselőit, ne igyekezzenek sürgősen elintézni az olasz-szovjet szerződéssel kapcsolatos ügyeket.«

Világhíradó:

A biztonsági tanács részéről a berlini valutakérdés megoldásával megbízott szakértő-bizottság beszüntette működését, mivel nem sikerült megegyezést létrehoznia a négy nagyhatalom között. Mint a berlini rádió megállapítja, a semleges pénzügyi szakértők jelentéséből kitünik, hogy az USA felelős a tárgyalások sikertelenségéért. A szovjet megszálló hatóságok hangsúlyozták, hogy a szakértő-bizottság javaslata és a Szovjetunió álláspontja között nincsen áthidalhatatlan ellentét, nem szolgálhat azonban vita alapjául az az amerikai ellenjavaslat, amely szerint Berlin nyugati övezeteiben kizárólag a nyugati hatalmak ellenőrizzék a keleti márka forgalmát.

Varga Jenő, a világhírű tudós, a Pravdában megjelent nyilt levelében éles hangon utasította vissza azokat a rágalmakat, mintha »Nyugat felé orientálódó ember és a Marshall-terv támogatója lenne« és mintha »tagadná az amerikai túltermelési válság bekövetkezésének lehetőségét«. *Varga* Jenő leszögezi: »*Távolról sem tartozom a Marshall-terv helyeslői közé*, sőt én voltam az első tudós a Szovjetunióban, aki a nyilvánosság előtt kiállt a Marshall-terv ellen. Sohasem mondtam, hogy a túltermelési válság nem következhet be az USA-ban, általában vagy 1949-ben. Ellenkezőleg, 1946-ban a *Pravdában* megjelent cikkemben megjósoltam, hogy a túltermelési válság az USA-ban legkésőbb 1948-ban következik be. *Ez a megállapításom szemmelláthatóan helyesnek bizonyult*«. *Varga* Jenő befejezésül megállapítja: »A leghatározottabban tiltakozni kívánok a háborús uszítók ama aljas gyanusítása ellen, mintha én Nyugat felé orientálódnék. A mai történelmi helyzetben ez annyit jelentene, hogy ellenforradalmi és szovjetellenes árulója lennék a munkásosztálynak«.

Bierut és Zapotocky távirata Szakasits Árpádhoz és Dobi Istvánhoz

Boleszlav Bierut, a lengyel köztársaság elnöke a következő táviratot intézte Szakasits Árpád köztársasági elnökhöz:

»A nemzeti ünnep alkalmából kérem Elnök Úr! fogadja őszinte szerencsekivánataimat és a magyar nép felvirágzására és boldogságára irányuló jókivánságaimat. A lengyel nép hagyományaiban mindig élénken él a szabadságért vívott közös küzdelmeink emléke. Ezek százados évfordulóját nemzeti ünnepnapként ünnepli a magyar köztársaság. Meg vagyunk győződve arról, hogy a lengyel-magyar barátság, amely szövetségünkön és a haladás és társadalmi igazság elvein alapul, hozzá fog járulni a tartós béke megszilárditásához, biztositva népeinknek a teljes jólétet és jövendő fejlődésüket a szocializmus szellemében, amely minden békeszerető nemzet boldog és virágzó jövendőjének legfőbb biztosítéka«.

Antonin Zapotocky, a Csehszlovák Köztársaság miniszterelnöke, a következő táviratot küldte Dobi István miniszterelnöknek:

»Országuk nemzeti ünnepe alkalmából a csehszlovák nép és kormány nevében legmelegebb jókivánságaimat küldöm Excellenciádnak azzal az óhajjal, hogy népeink mindig kéz a kézben haladjanak a jövő felé, nemzeti függetlenségünk, az igazi szabadság és fejlődés biztosítéka, a népi demokrácia útján. Erre a szilárd, egészséges alapra építve és áthatva a megbonthatatlan egyetértés és barátság új szellemétől, népeink egy mindinkább bensőségesebb együttműködésben még szorosabbra fogják fűzni az őket egyesítő kötelékeket.«

John, a csehszlovák nemzetgyűlés elnöke Nagy Imréhez, az országgyűlés elnökéhez intézett üdvözlőtáviratot.

Olcsóbb lesz a strandfürdő

A főváros strandfürdőiben jelentősen leszállították a jegyárakat.

A hullámfürdőben a szekrény ára egész napra az eddigi 7 helyett 5, a kabin 21 helyett 15, a gyermekjegy 3 helyett 2, a szekrény délután 4 órától kezdve 5 helyett 4, a kabin 15 helyett 12 forint lesz. Az idénybérlet árát is leszállították: a szekrénybérlet új ára 30 alkalomra 150 helyett 90, 15 alkalomra 80 helyet 50 forint lesz.

A Széchenyi-strandon a szekrény egész napra 6 helyett 4, kabin egész napra 24 helyett 16, fogas 4.20 helyett 3, gyermekjegy 3 helyett 2, a szekrény délután 4-től 4 helyett 3, kabin 16 helyett 12, fogas 2.80 helyett 2 forint lesz.

A Széchenyi-strandon is bevezetik az idénybérletet, ezenkívül a szekrénybérlet 30 alkalomra 72, 15 alkalomra 40 forint lesz.

A Palatinus-strandfürdőn rendkívül alacsonyak voltak az árak, most kis mértékben emelik: szekrény egész napra 5, kabin 20, gyermekjegy 2, szekrény délután 4-től 3.50, kabin 14, szekrény 30 alkalomra 90, 15 alkalomra 50 forint. Az idénybérlet 300, déli 12 órától 200 forint.

A Szabadság-strandon (Dagály-utca) kabin egész napra 10, fogas 2, gyermekjegy 1, szekrény délután 4 órától 1.50, kabin 7.50, fogas 1.50, szekrénybérlet 30 alkalomra 36, 15 alkalomra 20 forint.

Gedő Lipót.

vrd

Fóthy János: Utca-
gyerekek. A Pesti Hír-
lap Vasárnapja

1933 nov. 12.

Budapest székesfővá

14 ki 67 szám

193 4

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

A Műemlékek Orszá

Szimbolos Chu

Hivatalból
Közszolgálati ügyben

DÍJ ÁTALÁNYOZVA

Központi borítékok 13.

Gedő Lipót

1. Itt verekedés lesz.
2. Májusi ember

1932 főv új szerzem. kiáll Műcsarnok

GEDŐ LIPÓT (szül. 1887).

174. *Kávéházi alak* és *„Megbűnhődte már e nép ...“* Jelezve: Gedő. — Krétarajzok.

Szépm. Muz. graf. o.a.

1603.

Gedő Lipót festő

Zsigmond-utca 38-40.

Műcsarnok

1934. nemz. képzm. kiáll. 188, 395.

— 1888: I. 9. *Lippo Memmi:* Mária a Jézuskával, ki kezében madarat tart. — 1896, 1897: I. 9. *Lippo Memmi:* Madonna a gyermek Jézussal. — 1897: I. 9. *Lippo Memmi:* Madonna mit Kind. — 1898: I. 9. *Lippo Memmi:* La sainte Vierge et l'enfant Jésus. — 1901, 1904: I. 9. *Lippo Memmi:* Madonna a gyermek Jézussal.

Gedő Lipót

Fenyő György (Mezőfesso)

~~Bene Géza~~

~~Bor Pál~~

~~Bornemissza Géza~~

~~Czigány Dezső~~

~~Czumpf Ivan~~

~~Dési Huber István~~

~~Egry József~~

~~Farkas Istvánné Kohner Ida~~

Fenyő György

Gadányi Jenő

Gedő Lipót

l. Tamás Galéria

1934. dec. 53 ?

Kovács

1/.

Nincs meg a Szépacsó kot-ban

Barcsay! Gyár Ujbég Dombok } grafirás

Gyarapodás.

ll.

Haja, szemöldöke, szeme és bajusza fekete,
akkendője fehér, dolmánya és prémes bekecse

Laranyzsinórzású

.5 cm.
n Steiner Jakabtól 6 koronán (109/91. No 1).
2-án (41/92).
az 1892: V. 22-iki 16647, illetőleg az 1892:
2).

(25)

137

Gedő Lipót

l.

Kat Beograd

1931

6.

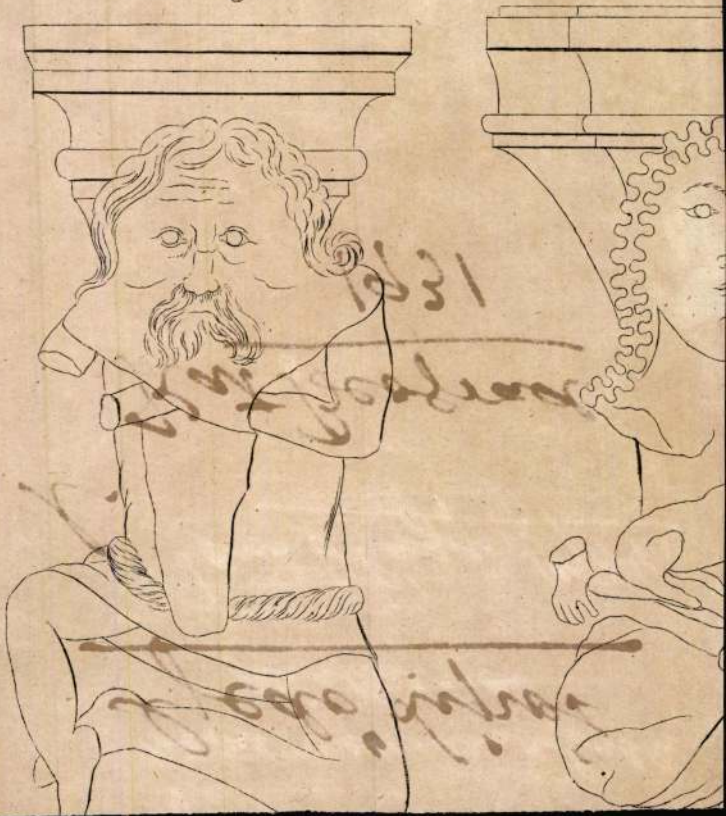

Gedő Lipót

részt vett az alábbi

kiállításon

Tent Hága 1934

Gedő Lipót

Ernst Múz. kiállításai

CXXXI. 1932

241, 244

szeti Múzeumban helyeztetett el. (480 97)

Giovanni della Robbia (született 1469-ban, …

Szent Antal.

Egész alak, szem be néz …
kezével a térdére támasztott …
vassuk:

„SVSTI | VĨCIT
NE & IV | NISIVO
IS. N. NŌ | LĒTEZ!

Haja rövid, … bajusza és szak…
penyeget visel és lábánál …
állati fejek vannak.

Mázas terracotta, az …
~~Giovanni della Robb…~~

Sz.

88

Ltfra. 11…

445
45
2225
1780
20025

45
800
3500

Gedő Lipót

2 olajf.

Nemzeti Szalon, Munkácsy Céh VIII. repr. kiáll. kat. 1935. márc. 30. — ápr. 14.

Mikoláš Čík Lagrie

1914 Mikoláš [illegible]

1916 [illegible] Praga

1917-18 „[illegible]" 1920 [illegible]

1931 [illegible]

M. [illegible] de bibliofilie

~~Vetencze M. [illegible]~~

1931 Koll Ernst (40 kar)

1933 250 karrik.

Ernst [illegible]

1934 Szymon T. [illegible]

1935 [illegible]

1936 Fetek [illegible]

1937 [illegible] Jonny [illegible]

[illegible]

1938: Paris — [illegible] NY

1948 ~~[illegible]~~ NY [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

A. n. 1961.

Graf.

420

1959. P. Bedini.

(Sz. Bolognában 1844. deczember 25-én.)

Régi váza.

A szoba közepén álló széken, jobb lábát keresztbevetve, egy pápaszemes úr ül és megelégedetten szemléli a virágokkal ékesített porczellán-vázát. Az öreg jobbra fordultan van ábrázolva. Parókája szürke, arcza és bajusza leberetvált. Ingének mellfodra látszik, mellénye és térdig érő nadrágja fehér, selyem bélésű kabátja piros, hosszú harisnyája ránczos s kivágott csatos czipőjének sarka vörös. A háttérben keleti-szőnyeggel letakart pamlag és több bútor köti le figyelmünket; a fal tapétája pedig mintázott. Jelzése alul balra: »*P. Bedini 1886.*«

Aquarell, méretei 28·7 : 18·3 cm.

1889: VIII. 347. — 1890: VIII. 347. — 1891: III. 165. — 1892: III. 165. — 1893: IV. 276. — 1894: IV. 63. — 1895: IV. 63. — 1896: IV. 50. — 1897: IV. 50. — 1898: IV. 50.

Vétetett 1887-ben. — Magy. Képt. 474. — Lisza 328.

Gedő Lipót.

Itt verekedés lesz.

olaff

Tm. Bp. 1932.

6273

zadig jobbra fordulva. Jobb kezével bojára
tollas kalapját fogja. Rövid haja, barkója
emkerent és két rendnek jelvénye diszíti s nyak
ének álló gallérja kilátszik, az aranygyapjas
jtókája széles, kettős eleju" kabátjának gallérja
erekát tábori öv szoritja soldalán kard lóg. Fel-
n:
ETZKY
arschall"
ul: „Radetzky F. M."

ich in Wien"
. T. Neumann"
Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck."
ysága 30.5 cm.
T.

273 (chin. pap.).

Gedő Lipót

Szinyei Társaság
Zichy Mihály grafi
kai díja

Magyar Művészet
1934. 59. l.

(2)

kepen, az előtérben, szürke lovon látjuk
a ki mögött vezérkara van. A hátterben
ben, melyen innen két osztrák külegény
a legénységet a tűzbe, mit a főparancsnok
csataképek veszik körül, melyek feliratait
k szemlélhetővé és pedig fölül: „Der 15te An-
Der 10te April 1800: Erstürmung Des Monte
799: Schlacht An Der Trebia" – „Der 18te März
– „Der 28te August 1789: Schlacht Bei Me-
813: Treffen Bei Wachau" – „Der 20te März
" – „Der 31te März 1814: Einzug In Paris";
acht Bei Kulm" – „Der 18te October 1813:
ärz 1814: Schlacht Von Paris" s alól:
ortara" – „Der 23. 24. und 25te Juli 1848:
u. Custozza" – „De 10te Juni 1848: Schlacht
Perici" – „Der 29te Mai 1848: Schlacht Bei
er 6te Mai 1848: Schlacht Bei Santa Lucia".

Gedő Lipót

Majmos ember.

Tm. Bp. 1932

olaff.

Felirata a lép alatt lér sorban

„Radeszky

ni der Schlacht bei Novara

alól balra: „Gezeichnet von C. Albe

jobba: „In Stahl gestochen von

s legalól: „Druck & Verlag Von G

Acélmetsz, mérési a lere

Metsze: Tlufmeister Ch.

Lisa 8024

Gedő Lipót

kol. kiáll.

l. Ernst Museum kiáll.

122. n.

1931.

vesznek részt. A kiállítás [illegible]

október hó 23-án nyilik meg.

Sajtónap November 22-én.

Igaz tisztelettel
Dr. LÁZÁR BÉLA.

1926. X. 6353. — Légrády nyomda és könyvkiadó r.-t., Budapest

Gedő Lipót

47 dob erotikus
eredeti rajza Turóczi
Sándor Gyűjteménye
ben (1933.)

TURÓCZI SÁNDOR KÖNYVTÁRA

HELYSZÁM: 179 / 20. I. 1.

SZAK: Erotika.

SZERZŐ NEVE: Grossmann

FORDÍTÓ NEVE: —

KÖNYV CÍME: Eredeti erotikus rajzai, 5 drb.

KÖTÉS NEME: Félvászonk. mappában ALAK: Folio

KIADÓ: ÉV:

Gedő Lipót

Faulmann K.: Illustrierte Culturgeschichte. Hartleben. Verlag. 1881. 35.—

Fegyszabályok a debreczeni nemzetőrségi gyalog és lovas századok részére. Debreczen, 1848. Város könyvnyomdája. 16-r. Fűzve 24.—

Feuerbach von H. Bodmer: Mit 128 Tiefdrucktafeln und 10. Farbtafeln. Goldmann. Verlag in Leipzig. 80.—

Fischer K.: Die Hunnen im schweizerischen Eifischthale und ihre Nachkommen bis auf die heutige Zeit. Mit. vielen Illustrationen. Zürich, 1896. 20.—

Fischer O.: Chinesische Landschaftmalerei. Mit 135 Bildwiedergaben. Berlin, 1943. 90.—

Freiheits Album zur Erinnerung an den 13., 14. und 15 März 1848. Wien, 1848. 8-r. Fűzve 40.—

Fuchs E.: Az újkor erkölcstörténete. 3 kötet. 80.—

Garay János újabb versei. 1843—47. Pest, 1848. Beimel. 8-r. Félvászonkötés. 20.—

Gedő L.: Magyar műgyüjtők és bibliofilek. Képzőművészet folyóirat kiadása 1931. 20.—

Geschicht und Staaten Wörterbuch. Vorzüglich zum Nützen und zur Bequemlichkeit der Zeitunglese in alphabethische Ordnung gebracht. Wien, 1794. 4. Bde. 35.—

Gesetz Artikel des ungarischen Reichstages 1847/8. Pest, 1848. C. Geibel. 8-r. Fűzve 20.—

Gesta Hungarorum: A magyar hősmondák öt könyve. Sebestyén Gyulától. I. Őshiedelmek, II. Ménrot, III. Attila, IV. Árpád, V. Emes álma. 70.—

Gizycki P.: Das Weib. Fragmente zur Ethik und Psychologie aus der Weltliteratur. Berlin, 1897. 15.—

Gleichen-Russwurm: Amerika-Rokoko-Orient-Rom-Barock-Mittelalter. — Der Ferne Osten. — XIX. Jahrhundert — Renaissance. Vk. Szép példányok. Kötetenként 35.—

Débot entré la révolution et la contre revolution en Pologne. Leipzig, 1848. E. Keil. u. Comp. 8-r. Fűzve 36.—

Dedek Crescens L.: A karthausiak Magyarországon 35.—

Des Peries Schwänke und lustigen unterhaltungen Mit 5 Bilder von Fr. von Bayros 2 Bde. 50.—

Nouveau dictionnaire universal Historique, biographique, bibliographique et portatif. 2 kötet. Parizs, 1803. 40.—

Die reform des Ungarischen Oberhauses. Wien, 8.—. Fűzve 10.—

Dürers Kupferstichen. Verl. Fischer et Franke, Berlin. 30.—

Egy 48-as honvéd: Nix dajcs! Versek. Sárvár, Szentpétery R. 8-r. Fűzve 15.—

Egy szó a magyar királyhoz és nemzethez a magányból. Bécs, 1859. Manz F. 8-r. Fűzve 12.—

Életképek. Népszava. 1848. Márciusi számok. (3. szám.) 12.—

Elmélkedések a magyarországi közügyek állapota fölött. Nagyszombat, 1863. 8.—

Eötvös J.: A nemzetiségi kérdés. 1. kiadás. Pest (Ráth), 1865. 20.—

— Ueber die Gleichberechtigung der Nationalitäten in Oesterreich. Pest, 1850. Hartleben 8-r. Fűzve 20.—

Erdélyi János: Szabad hangok. Pest, 1849. Lukács és Tsa. 8-r. Fűzve 60.—

Az 1848. évi július 2-ára egybehívott nemzeti gyűlés képviselőinek s a felső ház tagjainak név- s lakkönyve. Pest, 1848. Geibel K. 12-r. Fűzve 20.—

Levelezőlapon küldje be kedvenc könyveinek jegyzékét, vagy közölje velünk telefonon (427—193) és annak beszerzését vállaljuk.

Gedő Lipót

gyűjt kiáll.

Műveszház 1914.

ápr.

Könyvtáramban

〈 Gedő Lipót 〉

könyve

〈 〉 Magyar műgyűj-
tők és bibliophilek.
Szp. Képzőművészet
művészeti folyóirat
kiad. 1931 2 l 407.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

<Gedő Lipót>

albuma

< > Magyar mű-
gyűjtők és biblio-
filek. Bp. 1931.
Kiadja a Képző-
művészet művé-
szeti folyóirat.

40 karikatura
fentitől.

~~János György, III-ik, szász vát. fejedelem~~

~~arczk. III. 34.~~

Gedő Lipót

Árverési Csarnok ankció kat.

32. sz. 1926. ápr.

33–41. nem szepel

k. 310

II
202

310. *Kemény Simon.* Derékig, balra fordult, csaknem arczélben látható, tojásdad medaillonban. Hosszú haja, szemöldöke és bajusza fekete, szeme barna, szakálla leberetvált. Atilláján a díszgombok száma hét, palástja piros. Felirata alól: »*Si licet libet*« és a kép körül: »*Illustrissimus Liber Baro Simony Kemeny Anno 1649*«.

Vászon, méretei 18 : 15 cm. — Át. Képt. 151 (10). — Gróf Csáky László ajándéka 1824.

Gedő Lipót

d.

Arv. Csarnok 109 anke

Eat

" " 110. anke. Eat

" " 111. " "

Hekler: Magyar barokk szobrászat

Gedő Lipót

festő

Műcs. kiáll. 1934-től

Pipics 113. l.

~~Gedő Lipót~~

tovább Teplánszky Sándor

U. 1326

Alkotmány

1914. márc. 29.

(y.K.: Öt festő.)

Ismeretlen festő.
A XIX. századból.

727. Madarász László.

(Látható és
Mellig) szembe néz. Haja, s
sötétbarna. Csomora kötött nyakkendőj
[redacted]

Vászon, méretei 71: 57,8 cm
Az 1848/9-iki szabadságharc
Átvétetett az 1896: IV. 8-i

204. V. 5.

GEDŐ LIPÓT
rajzolóművész
tegnap megkapta
a Szinyei-Társaság grafikai díját

kozásuk eredményessége is bizonyítja. Csupán az
kívánatos, hogy minden művész, aki sikerrel ku

s János megint egy más vágású egyéniség. Kitünő
, akinek ez a gyüjteményes bemutatkozása erősen
becsülésünket. Skálája széles: a figurálistól, a portré-
ájképen és a zsáneren keresztül a kompozicióig
érdekli és bár eddig inkább olajba láttuk dolgozni,
között mostan túlnyomó többségben van a pasztell.
edve szinte játékos szenvedéllyel éli ki magát ebben
zési formában. Színhatásaiban versenyre kel az olaj
gével anélkül, hogy kihasználatlanul hagyná a pasz-
ajtotta rajzlehetőségeket. Most látszik csak meg,
utolsó években milyen nagy utat tett meg a mes-
udásában. Arcképei különösen meglepő érettség-

Gedő Lipót

koll. kiáll. a Művész-
házban

irod
z

Az Ujság. 1914.
márc. 29. (e. a.:
Két kiállitás.)

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Gedő Lipót

életrajz

írod. Csókássy 84. l.

T. 3736

a hol jobbra a földön ketten ülezet a várba, mely előtt a Danubi, ki, a háttérben pedig hegyek látatszalagon, mely fölött mértani ábra

16.4 : 10.5 cm.

51.

GEDŐ *Lipót*, festő és grafikus, * Túrkeve 1887 okt. 5. Münchenben és a bpesti képzőm. főiskolán Ferenczy Károlynál tanult s 1914. a Művészházban gyűjt. kiállítást rendezett. 1914—16. Prágában teljesített katonai szolgálatot s közben a Prager Tagblatt-nak rajzoló munkatársa volt. 1915. kollektív kiállításon mutatkozott be a cseh fővárosban. 1920. Budapesten jelent meg Száz színész egy sorban c. karrikatura gyüjteménye. 1922-től Berlinben az Ullstein lapkiadó vállalat lapjai részére készített illusztrációkat, majd a bécsi Die Stunde c. lap kötelékébe lépett. 1923. Bécsben adta ki a Köpfe aus der österr. Finanz- und Industriewelt c. 100 közéleti férfiút ábrázoló albumát s ugyancsak ez évben indította meg Servus c. élclapját, melynek összes rajzait ő készítette. 1923. Prágában rajzolta a cseh közgazdasági élet szereplő férfiainak arcképeit, melyek 1924. szintén albumban jelentek meg. 1926. gyüjt kiállítást rendezett Bécsben. 1927. hazajött s azóta innen dolgozik külföldi lapoknak. 1931. az Ernst-Múzeumban volt kollektív kiállítása. 1934. megnyerte a Színyei-Társaság grafikai díját.

Gy. G. I. 369 l

Kályha csempék VII. 106, 107, 108.

Gedő Lipót

— **Gedő Lipót hat kőnyomata.** A gyermekvilág poétikus lelkü megfigyelője és képábrázoló művésze. *Gedő* Lipót festő hat ujabb kőnyomatu lappal örvendezteti meg hiveit s azokat, akik a gyermekeknek ajándékot akarnak nyujtani. Nem mesekönyv, hanem meseepigramma a hat lap, egy mondattal és felirás nélkül is mesélő képpel mond el mindent, amit csak az olyan művész tud bravuros grafikával kifejezni, mint *Gedő* Lipót.

Esti Kurir

1938. május 4.

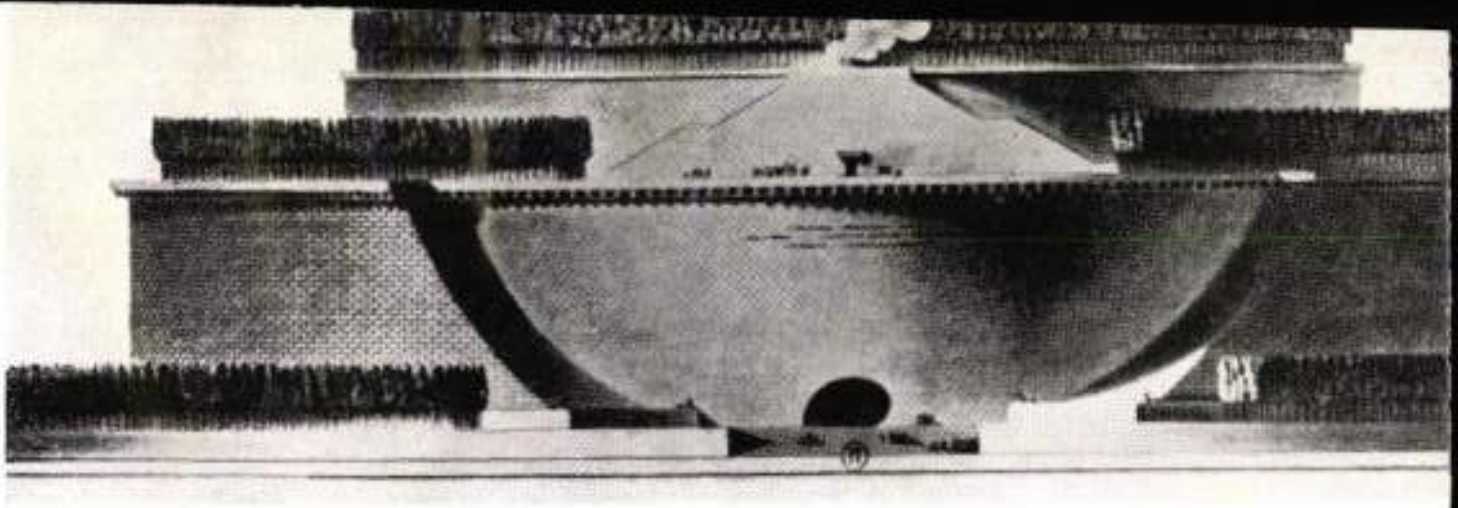

MIT 19 ABBILDUNGEN

VERLAG GEBR. MANN · BE

Gedő Lipót

ivod

ie

Eisler Mihály József

dr.: Gedő Lipót

Gyermekrajzai -

Magyar Művészet

1934. 122. l.

képekkel - 124.
125. l.

6397

'Anvers Jacques Van Eyck 98
nzales Coques: Détail du même ta-
leau 99, 102
rmeer van Delft: Portrait d'une dame 103
rmeer van Delft: Détail du même
ableau 105, 106
tony van Dyck: Portrait d'un vieux
ouple 107
tony van Dyck: Détail du même
ableau 110, 111
lles, provenant de l'église St. Aegide de
Bártfa 1520—30, Musée National 112
lles, à l'église St. Jacques de Lőcse,
520—30 115
lles, à l'église St. Nicolas de Eperjes,
520—30 116
ise de prière. 1544 par Jean et Christoph
ang. Késmárk, Chapelle-Thököly 117
lles 1542, à l'église St. Jacques de Lőcse 117
tail des stalles «Corpus Domini» à
Bártfa 118
lles, 1597, à l'église St. Aegide de Bártfa
pold Gedő: Dessins d'enfant 124, 125
enne Szőnyi: Portrait. Appartenant
M. Etienne Czigler 126
enne Szőnyi: Susie à la porte 127
François Medgyessy: Danseuse. Bronze.
ppartenent à Mme Eugèn Jakobovits

Gedő Lipót

l.

Ezer Kotlás

95-1.

Bükk-hegység X. 114.

Gedő Lipót

l.

Forum

1934. 315. l.

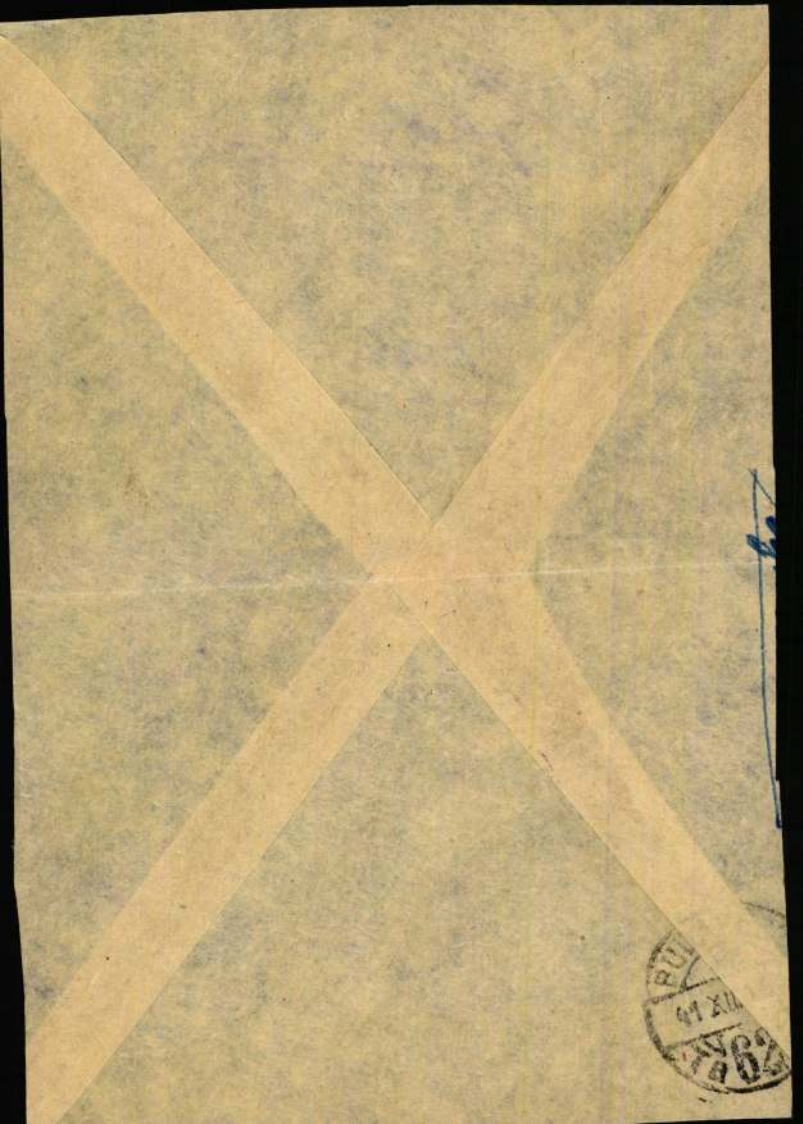

Gedő Lipót
Esti Kurír, 1937. dec. 25
(Művészek első sikerükről)

Gedő Lipót:

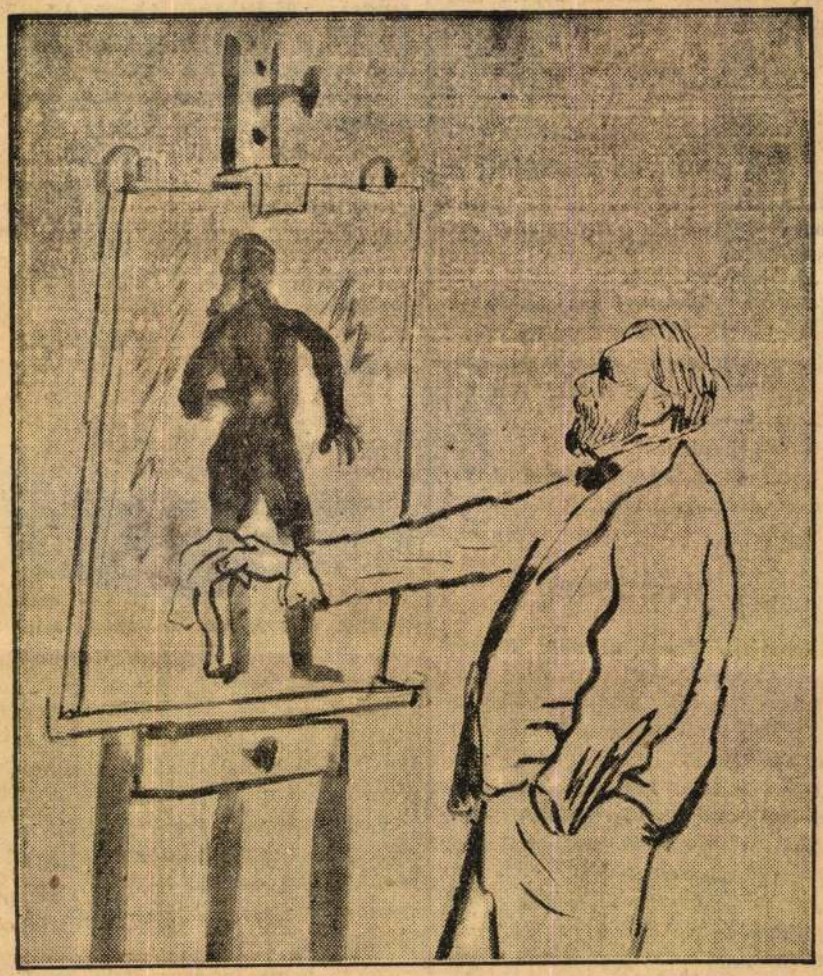

Nem én, hanem a rajzpapir aratta az első sikert. Festő-akadémista koromban egy napon mind a két professzorom korrigált: Ferenczy Károly és Szinyei-Merse. A szénrajz, amellyel elébük léptem, Ferenczynek tetszett, Szinyei viszont:

— Törölje le fiam — szólt — a rajzpapir akkor érték, amig nem rajzoljuk teli.

AZ OTT
Nagy Endr
zavaráról i
Nézi, nézi
régóta tarto
mer kérni.
Mégis me
— Kedve
kora lyuk
Nagy End
átnyujt egy
— *Ekkora*

AZ IRÓ d
— Hej, a
kocsimon gö
Az irónak
ki sem tud v
laki megkérd
— Mikor v
— Ezelőtt
csit az édesa

Éle

KEDVES,
Lázár, a ren... osztályának vezetője, akinek néhanapján a fejebubja sem látszott ki abból a temérdek munkából, amelyet az életvédelmi osztály vezetése adott neki. De igyekezett mindig jókedvü lenni, abban a rettenetes szomoruságban, amely őt körülvette.

Egy alkalommal elébehoztak egy öngyilkosjelöltet, akit a hatodik emelet karfájáról már éppen abban a pillanatban szedtek le, amikor le akart ugrani.

Risztics kihallgatta:

— Miért akart leugrani a hatodik emeletről?

— Nagyon rosszul megy a sorom.

ként mindig szegény felnőtt *Kabos* Pistát huzza elő, aki hosszunadrágos fiatalember, udvarol, bálokba jár és ugy beszél angolul, mint a velszi herceg.

Szóval szegény *Kabos* Pistáról, a színészviccek rovatának állandó „gyerekszáj"-áról mesélik, hogy egy alkalommal meghitt barátjának igy panaszkodott:

— Az én papám roppant konzervativ. Már rég divatban volt a porszivő, *de ő még mindig bottal porolta ki a nadrágom.*

Az expresszionizmus

Esti Kurir

1938 december 25

MIRE KÉSZÜL GEDŐ?

— Huszéves koromban egy vidéki városkában nevelő voltam egy családnál. Mondanom sem kell, hogy a család leánytagjába szerelmes voltam. Elhatároztuk, hogy ha valami fix-fizetéses állást kapok, összeházasodunk.

— Azóta jó néhány év telt el és itt-ott voltak is sikereim. Öt-hatévenként szoktam találkozni szivem volt szerelmével, amikor rokoni látogatásra lekerülök a kis városkába. Ő többgyermekes családanya lett, én is hétpróbás feleséges ember. Nem akarok mást tőle, csak meggyőzni arról, hogy én is lettem valami. Dagadó mellel, fölényes viselkedésemmel igyekszem kiprovokálni belőle egy-egy dicsérő szót, abban a hitben, hogy hallott, vagy olvasott sikereimről.

— Egyszer egy egész délutánt töltöttem azzal, hogy ékes mondatokban fejtegettem művészi életprogrammomat. A végén azt hittem, hogy meggyőztem és munkásságomat értékeli annyira, mintha mondjuk a fővárosnál egy tanitói állásom lenne. De ő, mintha egy szót sem mondtam volna, ujra megkérdezte, hogy mikor szerzek már egy protektort, aki egy rendes állásba juttat

— Igen, én arra készülök egy életen át, hogy ezt a hölgyet meggyőzzem. Hogy én nem is vágyom egy ilyen állás után. Ezért örülök, hogy ezt a rajzomat is leközlik, hogy a «Kuriz» nyomtatott tekintélyével álljon mellém ebben a reménytelen küzdelemben, hogy végre vegye tudomásul ez a javithatatlan nő: azóta rég pályát változtattam és művész lettem. Elárulom azt is, hogy azért is, kétszeres művész vagyok. Mert ez a rajz egy készülő, sajátkezüleg irt regényem illusztrációja. Igen... Ezt tessék végre tudomásul venni!

Gedő Lipót

Gedő Lipót

ŐTERÉN

fényes áldozatukat a tomahawkjukat vadul rázó, harci-tollas indiánok és a hozzájuk tartozó, kevésbé vad és kevésbé felöltözött, de ugyancsak harci tollas indiánhölgyek. Nyugodtan azt lehet mondani, hogy az a bizonyos toll — minden öltözékük...

Hamarosan abbahagyják azonban a baltával való riogatást és megfélemedve hátrahuzódnak, mert hirtelen közöttük terem parancsoló királynőjük, aki egy óriás harci dob tetején vad táncba kezd. (Neki sem több a ruhája — sőt!) Ugy perdül és surran

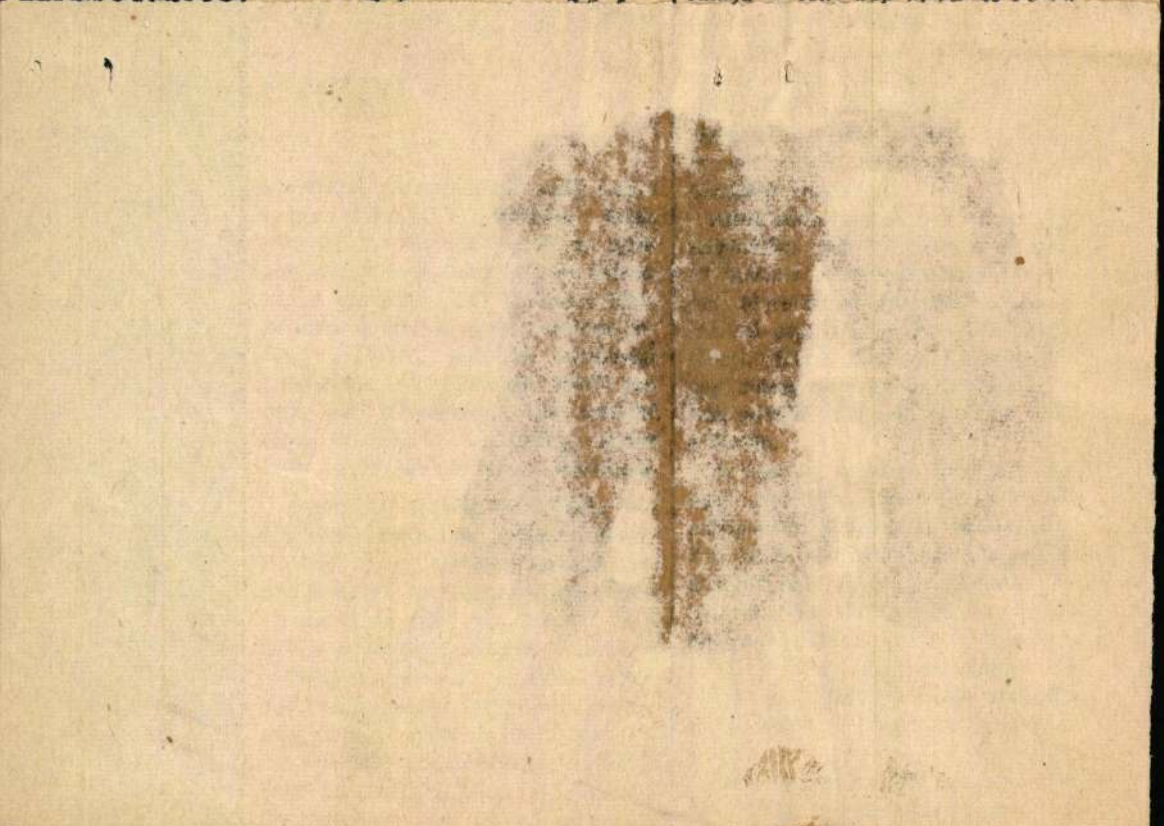

meg van örülve erte. Az egyik kritika azt irja, hogy ez a film — a *párisi Liliom.*

látogatás csillagánál

előttünk, egy indián fantázia. Csukottszemű, óriás rézbőrű harcos feje adja a diszlet hátterét s előtte mutatják be

Jávor Pál például, mint céltövő bajnok! Produkciója szabályos artistaszámmal ér fel, akármelyik varieté szivesen szerződtetné. A revü sisterseit, akiknek szerelmi története adja a cselekmény magvát, a fent emlitett Simor Erzsi vezeti hóditó szőkeségével. S mig Jávor Pálnak Bordy Bella a partnere, addig neki — Páger Antal, aki ugyancsak artistát játszik a filmen — neki is van egy artistaszáma, hogy mi, azt nem árulják el, végtére is nem lehet minden point-t előre lelőni!

Itt a János vitéz!

Film

Zukor Adolf és Lubitsch a válaszuton

Az amerikai filmiparban mindenfelé a legnagyobb átcsoportosítások folynak. A napokban kell végleg eldőlnie, hogy *Zukor Adolf távozik-e a Paramount éléről* és vele együtt *Lubitsch* Ernő is elhagyja-e mostani nagy pozicióját?

Ha Zukor Adolf valóban megválik a Paramount elnöki állásától, valószínű, hogy *egy másik nagy vállalatcsoport élére áll.* Ez valószínűen a *First National* köré csoportosul. Ha ez csakugyan így lesz, bizonyos, hogy *Lubitsch* és Cecil B. *de Mille* is követni fogja Zukort.

Együtt fognak dolgozni hárman a jövőben is.

Harry Baur Magyarországon fog filmezni

Egy francia filmgyár *Magyarországon készíti el filmjének külső felvételeit. Gogoly* »Bulyba Tárász« című elbeszéléséből készül a film, amelynek a híres *Granovszky* a rendezője.

A film főszerepét a franciák egyik leghíresebb színésze, Harry *Baur* játssza, akit a budapesti közönség »A nyomorultak« filmváltozatából ismer. *Baur rövidesen Magyarországra érkezik*, de nem marad Budapesten, hanem *a Hortobágyra utazik*, mert ott lesznek a felvételek.

() Olcsó nyersfilmanyag. Az amerikai *Dupont-nyersfilmgyár* bejelentette, hogy a legrövidebb időn belül *újszerű filmanyagot* hoz forgalomba. Az új film *celofánszerű anyagból* való, sok tekintetben különb a régi cellulóid-anyagnál, hajlékonyabb, tisztább és rugalmasabb. És *70 százalékkal* olcsóbbítja a mostani nyersanyag-árakat. Duponték bejelentése valóságos pánikot idézett elő a nyersfilmgyárosok között.

() Greta Garbo új szerződése. Mielőtt elindult skandináviai útjára Greta *Garbo*, szerződést kötött az amerikai *Metro Goldwyn-filmgyárral* következő *két* filmjére. A szerződés szerint a két új film előállítási költsége *650—650.000 dollár lesz.* Greta Garbo filmenként *250.000 dollár honoráriumot kap.*

Baj van az idegenekkel Hollywoodban

Egyre-másra érkeznek Budapestre a levelek Hollywoodból, amelyek szinte kivétel nélkül arról panaszkodnak, hogy *hirtelen súlyosan megnehezült az idegen színészek, írók és rendezők élete* a film amerikai fővárosában.

Már a multkor hírt adtunk arról, hogy egész sor olyan európai rendező és színész, akit Hollywoodba szerződtettek, szerződése ellenére sem kap munkát. Most olyan értesítés érkezik Hollywoodból, hogy *az idegeneket ellenőrző hivatal a legnagyobb szigorral lép fel* minden olyan európai színész, író és rendező ellen, aki eddig még nem szerezte meg *amerikai állampolgárságát.* A hivatal nem azt akarja, hogy az idegenből szerződtetett művészek megszerezzék most utólag amerikai állampolgárságukat, hanem azt, hogy *mielőbb távozzanak Hollywoodból.*

Az utóbbi időben olyan mértékben nőtt ugyanis a munkanélküliség Hollywoodban, hogy a filmgyárak nem tudják alkalmazni az amerikai színpadok legprominensebb embereit sem. A bajon úgy akar segíteni az Amerikai Idegeneket Ellenőrző Iroda, hogy mindazokat a művészeket távozásra szólítja fel, akik — bár hosszabb ideje állnak egy-egy vállalat szolgálatában — még mindig nem szerezték meg az állampolgárságot. Nem veszi tekintetbe azt sem, hogy e színészeknek, íróknak és rendezőknek a szerződése *még nem járt le*, sőt az sem számít, hogy hosszabb időre szóló tartózkodási engedélyük van.

() Kipling honoráriuma egy film címéért. Robert *Flaherty*, aki a *London Film* számára a »Man of Aran«-t készítette, most a »Toomai of the Elephants«-t rendezi és *Kalkuttába* érkezett a film szabadfelvételének elkészítésére. *Kipling*nek, akitől a fim címét a *London Film* kölcsönvette, a címért *25.000 dollár* honoráriumot fizettek.

() »Grant kapitány gyermekei.« Ki ne emlékezne erre a regényre, ifjúkora egyik kedvenc olvasmányára? Jules *Verne* halálának harmincadik évfordulója alkalmából egy *moszkvai* gyár filmet készít »Grant kapitány gyermekei«-ből. A film az ifjúság számára készül.

Rádió

„Képzőművészeti programot is kérünk!"

A *Magyarország* vasárnapi számában megjelent »Mit terveznek a rádióban« című cikkel kapcsolatban engedjék meg, hogy pár mondatban hozzászóljak a cikk tartalmához.

Cs. Szabó László, a kitünő író és kritikus, mint a rádió irodalmi osztályának új vezetője, *kifejti programját* ebben a cikkben. Az irodalmi és közgazdasági tervei igen helyesek és megnyugtatóak. Ami azonban feltünő, az, hogy *a képzőművészetekről* szóló előadások programbaiktatásáról nem ír. Pedig képzőművészetünk igen jelentős része az egész magyar kultúrának. A közönség érdeklődése e kérdések iránt szintén megvan, csak hiányszik az a szerv, amely *rendszeres oktatómunkával* kielégítette volna ezt az érdeklődést. Gondoljanak azokra a *zenés előadásokra*, amelyeket kitünő zeneértőink tartanak a rádió közönsége előtt.

Ilyenfajta előadásokra gondolok, hogy *a festő- és szobrászművészet* területein is eligazodjék a hallgató. Fel kellene szólítani azokat a *művészeket*, akik értenek az ilyen oktatómunkához, hogy egy előre gondosan megállapított *program alapján* vállalkozzanak ilyen előadások megtartására.

A kép és a szobor még mindig az a titokzatos tárgy, amely előtt a legtöbb ember úgy áll, hogy nem tudja, mit kezdjen vele.

Az összes művészetek közül éppen a képzőművészet az, amely leginkább *rászorul* erre a propagandára! Zene, színház, irodalom, mind polgárjogot nyert már a közönség otthonában. Egyedül a képzőművészet az, ahol teljes tájékozatlanság uralkodik. A rádió hatalmas nyilvánossága útján ezt a tájékozatlanságot egy rendszeres felvilágosító előadássorozattal el lehetne oszlatni és így a közönség előtt a szépségnek új területét lehetne feltárni.

Tisztelettel **Gedő Lipót**

A HANGSZÓRÓ MELLŐL

A g-moll ballada

Chopin »g-moll balladá«-ját, a lírai vallomások egyik legszebbikét szívesen választják műsordarabul a zongoristák. Túl a kiforrott technika örömteljes megcsillogtatásának lehetőségén, formájának nyugtalanító szeszélyessége, különössége és érdekessége programot is sejttet s kitünő alkalmat ad arra, hogy a muzsikus saját liraiságát plántálhassa Chopin új világot jelentő romantikus formanyelvére. *Géczy-Fazekas* Klára a dinamikai ellentétekben dús technikai megoldáshoz, rokonszenves, érzéssel telt hangokat talált s mögöttük szerényen, de határozott körvonalakban megrajzolt lelkivilágának őszinte tükörképét adta. *Mendelssohn* »Rondo capriccioso«-ja nem jelent komoly feladatot, ugyanígy a cukorszirup ízű »Valse melancolique« sem. *Schumann* erőteljes »Contrabandiste«-ja viszont visszalendítette a műsort kezdeti, nobilis nívójára.

Hangverseny Nagykanizsáról

Örömmel vettünk részt *Nagykanizsa* háziünnepén, amely a magyar vidék zenei életének újabb lendületét s nívójának fokozatos emelkedését meggyőző erővel bizonyította. A »*Zrinyi Miklós« Irodalmi és Művészeti Kör* vegyeskara *Ketting* Ferenc vezetésével bátran jár a kórusművészet új utain s lelkesedése egyenes arányban áll tudásával. *Szeless* Béla hegedűszólóját, *F. Garai* Margit gordonkaszámait megértő szeretettel hallgattuk s elismeréssel kell szólnunk a *Pásztor—Szeless—Garai* trióról is, mert az őszinte lelkesedés örömével tolmácsolták *Siklós* Albert tavasziasan friss és fiatalos erőtől duzzadó Zongorahármasának két első tételét. *(c.)*

Új szellemi front

Zilahy Lajos tegnap ismertette a rádió közönsége előtt az *Új szellemi front* célkitűzéseit. Elmondotta, hogy az irodalomnak nyitott szemmel kell nézni a magyar nép sorsát, bajait és keresni azokból a kivezető utat. Ezen a ponton elkerülhetetlen, hogy *az irodalom és a politika* közelségbe kerüljön egymással. Ez a szomszédság azonban nem veszélyes az irodalomra nézve, mert az irodalomnak sokkal magasabb szempontjai vannak. Nem ismeri a pártérdeket és benne az öncélúságot. Nem ismeri azt a gyászosan kompromittált szót sem: *meggyőződés.* Irodalom és politika eszményei és elgondolásai találkozhatnak, de az irodalom *nem szorítható pártkeretekbe*, már csak azért sem, mert a politika mindig igyekszik *szárnyait szegni az irodalomnak.*

A magyar irodalom tudja, mi *a haladás* vonala, mint ahogy tudta mi a haladás Aristoteles és Lucretius is. Amikor a magyar írók a harc mellett döntöttek, ahelyett, hogy elefántcsorntoronyba zárkóztak volna, maguk mögött érezték *a történelmet*, a reformáció íróit: Pázmányt, Zrinyit, Kazinczyt, Eötvöst, Aranyt, Petőfit, akik mind lehajoltak a magyar nép sebeihez.

Mit akar az új szellemi front? Összefogni a különféle szellemi foglalkozások kutató elméit közös *laboratóriumi munkára*, hogy megvizsgálják a magyar nép fundamentumának: a földnek és a földműveseknek katasztrofális bajait, a hibák hatását és orvoslását. A tihanyi biológiai intézet fontos intézmény, de *a magyarság élettani problémáinak* vizsgálata legalább is olyan fontos, mint az ebihalak élettana.

Hangjátékok és beszélő operaénekesek

Ha nem az irodalom és a színpad magas mértékével bíráljuk, hanem kisebb igényekkel hallgattuk *Kilián* Zoltán három kis hangjátékát, akkor megfelelőeknek kellett találnunk, mert tanítanak és szórakoztatnak. Három zeneszerző életének egy-egy epizódját dolgozta fel sok rutinnal. *Bellini, Puccini* és *Wagner* szerepelt a magyar mikrofon előtt. A szereplők beszéltek és énekeltek, így a Studió súlyos problémába botlott, amit végül is úgy igyekezett megoldani, hogy *operaénekeseket szerepeltetett a prózában is.* Ahol ez sikerült, ott meglepetéssel szolgált, ahol pedig nem, ott ismét csak azzal a tanulsággal, hogy *beszélni tud és tanulni kell*, szépen beszélni semmivel sem könnyebb, mint közepesen énekelni. Kellemes meglepetést (ebben a sorrendben:) *Tóth* Erzsi, *Székely* Mihály és *Gere* Lola prózája keltett. Nem értjük azonban, miért kellett a kitünő *Laurisin* Lajost olyan szereppel is gyötörni (Puccini), amelyben az énekhang egyáltalán nem fontos? Ezúttal, kivételesen — nem tetszett *Csanády* György rendezése sem. A *színésztanítás* nem erőssége, most még a *montázsai* sem sikerültek. Teljesen értelmetlen volt a »Puccini úr« közepén játszott hanglemez, az uccazaj is inkább zavart, mint illúziót keltett. **(s.)**

Mozik műsora

ADMIRÁL FILMSZINHÁZ (Margit körút 5. Tel.: 537—07): Az ügyvéd dilemmája (Mirna Loy). A jó tündér (Herbert Marshall). Híradó (¼4, ¼7, ½10). — **ALKOTÁS MOZGÓ** (Alkotás ucca 11. Tel.: 553—74): Chulita (Spanyol bikaviadal; Adolf Menjou). Pünkösdi hercegnő (vígj.). Perzselő éjszakák (színmű) (¼4-től folyt.). — **BUDAI APOLLÓ** (Csalogány ucca 46. Tel.: 51—5—00): Tulsó parton (Diana Wynyard). Kozmetika (Carry Grant). Dobd, nem apád (burl.). Híradó (5-től folyt.). Utolsó előadás ½10-kor). — **CAPITOL FILMPALOTA** (Baross tér. Keleti pályaudvar mellett. Tel.: 343—37): Az alagút gigászai (Edmund Lowe). Híradók (5, ¼8, ½10). — **CASINO FILMSZINHÁZ** (Eskü tér 5. Tel.: 831—02): Boldog nyári esték. Tutti-Frutti. A világ minden édessége egy műsorban. 12 filmcsemege. Híradók (¼4, ¼6, ¼8, ½10). — **CITY FILMSZINHÁZ** (Vilmos császár út 36. T.: 111—40): Világhír vagy szerelem (Elissa Landi). Zenélő dámák (zenefilm). Gyerünk a dsungelbe (rajzfilm). A tengerfenék lakói (riport a Keleti tengerről). Híradó (4, 6, 8, 10). — **CORSÓ MOZGÓ** (Váci ucca 9. Tel.: 874—02): Így végződött egy szerelem (Paula Wessely). Köszönöm, hogy elgázolt (Turay, Kabos, Jávor). (4, 7, 10). — **CORVIN FILMSZINHÁZ** (József körút és Üllői út sarok. Tel.: 395—84): Színpadon: Békeffy László és társulatának vendégjátéka: Kondor Ibolya, Kökény Ilona, Kővary stb. Filmen: Chaplin: Nagyvárosi fények (½6, ½9). — **DÉCSI MOZGÓ** (Teréz körút 28. T.: 213—43): Boldog nyári esték. Tutti-Frutti. A világ minden édessége egy műsorban. 12 filmcsemege. Híradók (4, 6, 8, 10). — **ELIT HANGOS MOZGÓ** (Lipót körút 16. szám. Telefon: 161—51): A jó tündér (Margaret Sullavan). A maharadsa gyöngye (Ralph A. Roberts). (4, 7, 10). — **FÓRUM FILMSZINHÁZ** (Kossuth Lajos u. 18. T.: 897—07): Nyolcadik hétre prolongálva! Kismama (Gaál Franciska, Verebes Ernő). Híradók ¼4, ¼6, ¾8, 10). Az első 3 előadásban: Ici-pici revü. Lakner bécsi gyermekszínháza. — **JÓZSEFVÁROSI FILMPALOTA** (Kálvária tér 7. szám. Telefon: 346—44): A jó tündér (Margaret Sullavan). Az ügyvéd dilemmája (Myrna Loy) (4, ¾7, ¾10-től folytatólag.). — **KAMARA MOZGÓ** (Dohány ucca és Nyár ucca sarok. Tel.: 440—27): Nyomorultak (Hugo Victor regénye; Harry Baur). (Mindkét rész egy előadásban) (½4, ¾7, 10). — **KERT MOZGÓ** (Aréna út és Vilma királynő út sarok. Tel.: 13—0—17): Világhír vagy szerelem (Elissa Landi). Gyerünk a dsungelbe (rajzfilm). Zenélő dámák (zenekép). A tengerfenék lakói (riport a Keleti tenger mélyéből). Híradó (8, 10). — **MÁRKUS PARK MOZGÓ** (Múzeum körút 2. Tel.: 347—37): Színpadi rész prolongálva! Csortos Gyula: Késői vendég. Filmen: Kémkedem (8, 10). — **METRO-SCALA FILMPALOTA** (Teréz körút 60. Tel.: 26—0—00): Laurel és Hardy (Stan és Pan): VIII. Olivér. Régi jó idők (színes trükkfilm). Vándorbüfé (rajzfilm). Híradók (2, 4, 6, 8, 10). (Nyitott tető). — **NYUGAT MOZGÓ** (Teréz körút 41. szám. Telefon: 271—62): Szárnyas titánok (Warner Baxter). Helyet a gyerekeknek (Jackie Cooper). A helység kalapácsa (trükkfilm). Belgium (kultúrfilm). Híradó (4, ¾7, ¾10). — **OTTHON FILMSZINHÁZ** (Beniczky ucca és Baross ucca sarok. Tel.: 367—96): Szerelem (John Boles). Gyertyafénynél (Lukács Pál). Maeskazene (filmattrakció) (4, ¾7, ½10-től folytatólag). — **PALACE MOZGÓ** (Erzsébet körút 8. szám. Tel.: 365—23): Zwei Herzen im ¾ Takt (Gretl Theimer, Szőke Szakáll). Hyppolit a lakáj (Csortos Gyula, Kabos). Híradó (5, ¼7, 8, ½10, 11, folyt.). — **PÁTRIA MOZGÓ** (Népszínház u. 13. T.: 456—73): Az ügyvéd dilemmája (Myrna Loy). Trópusi szerelem (Paul Muni). Maeskaezred (trükkfilm (4, ¾7, ¾10). — **ROYAL APOLLÓ** (Erzsébet körút 45. szám. Telefon: 419—02 és 429—46): Prolongálva! A sárga ördög (Warner Oland). Híradók (4, 6, 8, 10). — **TIVOLI MOZGÓ** (Nagymező ucca 8. szám. Telefon: 236—49): Trópusi szerelem (Paul Muni). Sanghai Mimi (Alice Faye). Egy kis mexikói bárban (zenés trükkfilm). Híradó (4, ¾7, ¾10). — **TURÁN MOZGÓ** (Nagymező uca és Mozsár ucca sarok. Tel.: 264—20): Az ügyvéd dilemmája (Myrna Loy). A jó tündér (Herbert Marshall). Híradó (4, 7, 10). — **URÁNIA FILMSZINHÁZ** (Rákóczi út 21. Tel.: 460—45): Világhír vagy szerelem (Elissa Landi). Gyerünk a dsungelbe (trükkfilm). Zenélő dámák (zenefilm). Híradó (5, ¼8, ½10). — **VESTA MOZGÓ** (Erzsébet körút 39. Tel.: 32—6—39): Az ügyvéd dilemmája (Myrna Loy). A tavasz rapszódiája (Leó Slezák Híradó (½4, ½6, ¾10).

TŐZSDÉK ÉS PIACOK

Kisebb árlemorzsolódások a tőzsdén

Az értéktőzsdén ma eleinte úgy látszott, hogy az élénkülő forgalomban a nyereségbiztosító eladások gyorsan végetérnek. Zárlat felé azonban ismét *az eladók kerültek túlsúlyba.* Nyereséggel zárt a Magyar Cukor 2 és az Acél 1.25 pengővel, a *lanyhán záruló* papírok sora ezzel szemben jóval nagyobb. A Kőszén 2.25, a Salgó és az Urikányi 0.4—0.4, a Nasici 1, a Nova 0.55, a Tröszt 1.65, a Hungária-malom 1, a Ganz 0.45, a Rima 0.55, a Délcukor 1, a Juta 1.5 pengős *árveszteséget szenvedett.*

A *fixpiacon* csendes forgalomban *lassú lemorzsolódás* jelentkezett. A *fővárosi kötvények* közül a *1911-es* 0.25 százalékkal, az *1914-es* fővárosi kötvény *3.5 pengővel olcsóbbodott.*

A *valutapiacon* a Nemzeti Bank a dollár és a hollandi forint árfolyamát 100 egységenként 30 fillérrel emelte.

Értéktőzsdei árfolyamok

	Előző zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
Első M. Bizt.	425.—	440	435.—
I. Bp. Malom	13.25	13—13.5	13.25
Borsodi malom	8.75	—	8.75
Hung. malom	14.25	—	13.5
Bauxit	122.—	120—123	122.—
Borsodi szén	5.3	5.5	5.5
Cementia	—	—	110.—
Kohó	12.75	13—13.25	13.—
Drasche	47.—	50	49.—
Aszfalt	9.7	—	9.7
Kőszén	300.25	297.5—299.5	298.—
Kerámia	39.75	39.75	39.75
Salgó	26.7	26.3—26.5	26.3
Urikányi	75.6	75—76	75.2
Globus	30.25	—	30.75
Fegyver	91.—	90—91	90.9
Metallochemia	62.—	—	62.—
Ganz	23.65	22.8—23.4	23.2
Győri vagón	—	20—20.25	20.—
Acél	36.25	35.5—37.5	37.5
Rima	43.25	42.5—43.5	42.7
Ofa	23.1	23	23.—
Nasici	64.5	63.5—64	63.5
Duna-Száva	12.25	—	12.25
Nova	20.05	19—19.5	19.5
Tröszt	74.4	72—73	72.75
Államvasút	27.—	—	27.—
Délcukor	69.5	68.5	68.5
Magyar Cukor	139.—	140—142	141.—
Georgia	32.6	32.6	32.6
Dreher-Haggen.	133.—	133	133.—
Goldberger	—	60	60.—
Győri textil	69.—	—	69.—
Juta	28.25	27—28	26.75
Pamutipar	—	66	66.—
Chinoin	9.9	9—10	9.5
Műtrágya	30.25	29.75—30.25	30.25
1935. évi ptjegy	100.—	100	100.—
1910. évi főv.	—	204	203.—
1911. évi főv.	39.—	39	38.75
1914. évi főv.	304.5	300.5—302.5	301.—
1927. évi főv.	64.75	64.75—65.25	64.75

A mai hivatalos valuta- és devizaárfolyamok:

PÉNZNEMEK: Angol font 16.65—16.95, belga 56.90—57.50, cseh korona 14.15—14.35, dán korona 74.30—75.10, dinár 7.80—8.30, USA dollár 337.20—341.20, kanadai dollár 331.——341.—, francia frank 22.30—22.50, hollandi forint 229.20—231.20, lengyel zloty 53.95—64.55, leu 2.90—3.10, leva 4.——4.15, líra 29.90—30.25, német márka 136.70—137.60, norvég korona 83.60—84.50, osztrák silling 80.——80.70, svájci frank 110.70—111.65, svéd korona 85.80—86.70.

KÜLFÖLDI KIFIZETÉSEK: Amsterdam 229.40—231.20, Athén —.—, Belgrád 7.82—7.88, Berlin 135.80—136.80, Brüsszel 57.02—57.46, Bukarest 3.41—3.44, Kapenhága 74.50—75.10, London 16.675—16.825, Madrid —.—, Milánó 29.98—30.2052, NewYork 338.60—341.20, Oslo 83.80—84.50, Párizs 22.32—22.48, Prága 14.075—14.185, Szófia —.—, Stockholm 86.——86.70, Varsó 64.05—64.55, Bécs —.—, Zürich 110.80—111.65, Bécsi klíringárfolyam 80.454, Szófiai klíringárfolyam 4.13.

A mai zürichi árfolyamok

Zürich, június 17. *(Záróárfolyamok.)* Párizs 20.21, London 15.09, NewYork 306.25, Brüsszel 51.875, Madrid 41.875, Amszterdam 207.55, Berlin 123.40, Bécs (silling) 57.80, Prága 12.80, Varsó 57.80, Belgrád 7.—, Athén 2.90, Bukarest 3.05.

A határidőpiacon gyengült a rozs és a tengeri

A határidőpiacon az áralakulás az időjárás hatása alá került. *A búza eleinte 3 fillérrel olcsóbb volt,* mint szombaton, később ez a veszteség megtérült, sőt *zárlatkor 2 filléres nyereség is mutatkozott.*

A *rozsnál* eleinte *23 fillér volt a veszteség, ami zárlatig 25 fillérre emelkedett.* Egy héten belül *közel egy pengő a rozs árveszteségе.*

A *júliusi* tengeri 10, az augusztusi 11 fillérrel olcsóbbodott.

Búza júniusra: 16.68, 16.67, 16.70, 16.73, (16.70), zárlat 16.72—16.73.

Rozs júniusra: 11.00, 11.02, 10.98, (11.00), zárlat 11.00—11.02.

Tengeri júliusra: 11.25, 11.26, 11.30, 11.27, 11.26, 11.25, 11.27, (11.30), zárlat 11.26—11.28, augusztusra: 11.07, 11.06, (11.10), zárlat 11.05—11.06.

A készrozs 25 fillérrel olcsóbb

A készárupiac irányzata általában *gyengén tartott.* A forgalom kisebb, mint szombaton volt és az érdeklődés hiányának megfelelően *különösen a rozsnál mutatkozott nagyobb árveszteség.*

Búzából 550 mázsa kelt el. A *felsőtiszai 5 fillérrel olcsóbb,* mint szombaton, a többi búzafajta ára nem változott.

Rozsból 100 mázsa eladási árai alapján *egynegyed pengővel mérsékelték a hivatalos árat.*

Az *árpapiacon* a *sörárpa* jegyzését beszüntették, mert már hosszabb idő óta nem volt benne kötés. A *takarmányárpa* irányzata jól tartott. A *zab* megszilárdult, 400 mázsát adtak el 5 fillérrel drágábban, mint a legutóbbi tőzsdenapon. *Tengeriből* csupán 500 mázsa kelt el. Az irányzat lanyha, de a felszínre került árak mind a szombati keretben maradtak.

A *magpiac* árai nem változtak.

Búza: tiszai 77 kg-os 16.95—17.25, 78 kg-os 17.10—17.40, 79 kg-os 17.25—17.55, 80 kg-os 17.35—17.70, felsőtiszai 77 kg-os 16.90—17.05, 78 kg-os 17.05—17.20, 79 kg-os 17.20—17.35, 80 kg-os 17.30—17.45, duna—tiszai, fejérmegyei, dunántúli 77 kg-os 16.85—17.00 78 kg-os 17.00—17.15, 79 kg-os 17.15—17.30, 80 kg-os 17.25—17.40.

Pestvidéki rozs 11.30—11.50, egyéb 11.45—11.70; takarmányárpa I. 13.50—13.65, II. 13.00—13.40; zab I. 13.80—14.00, II. 13.70—13.80; tengeri, tiszántúli 13.30—13.70; köles, fehér 15.00—16.75, vörös 14.75—15.50, vegyes 14.00—14.25; tökmag, kis 21—21.50; mák (kék) 45—47; bab: dunai szokvány 15.25—15.50, dunántúli szokvány 15.25—16.00, felsőmagyarországi szokvány 14.25—14.75; muharmag 16.50—17.50; csillagfürt 10.25—10.75; búzakorpa 12.00—12.10, 8-as liszt 14.60—14.80; szárított répaszelet 9—10. engeri Bp. Közr. 12.65—12.95.

Búza: 400 mm borsodi 80-as 17.35, 150 mm szabolcsi 80-as 17.40 budapesti paritásban.

Rozs: 100 mm 11.30 Budapest.

Tengeri: 100 mm 13.00, 100 mm 13.00 Közr. kocsira, 300 mm 12.70 kocsira.

Zab: 100 mm 13.70, 150 mm 13.80, 150 mm 13.75 budapesti paritásban.

Budapesti nagymalmok lisztárai: 0gg 32.00—32.50, 0g 32.00—32.50, 2-es 31.50—32.00, 4-es 31.00—31.50, 5-ös 30.00—30.50, 6-os 27.00—27.50, 7-es 18.50—19.50, rozs 0-ás 26.25—26.75, 01 23.75—24.25, spec. I. 20.75, norm. I. 19.25, II. 15.25, korpa 11.75.

Tiszavidéki kismalmok lisztárai: 0gg 28.50—29.00, 0g 28.50—29.00, 2-es 28.00—28.50, 4-es 27.50—28.00, 6-os 23.50—24.00.

Dunántúli és egyéb kismalmok lisztárai: 0gg 28.00—28.25, 0g 28.00—28.25, 2-es 27.50—28.00, 4-es 27.00—27.50, 6-os 22.75—23.25.

A vásárosarnok mai árai

Felhozatal: rakomány 24 vagón (ebből burgonya 11 (ebben 3 új), zöldborsó 1, tök 5, kalarábé 1, gyümölcs 4, tojás 1, vegyes zöldség 1), darabáru 47, összesen 71 vagón. Őstermelő kocsi 264, autó 6, rendelt áru főkapun át 76, kocsi 89, batyús futó 16. Élőbaromfi 11 autó (291 ketrec élőbaromfival és 182 láda tojással). Vágott baromfi 3 autó, ebben összesen 68.5 q és pedig 8 q csirke, 3 q tyúk, 8.5 q kacsa, 49 q liba. Kertészkocsi 23, tojás 5 autó futott be. Hajón (MFTR 180 q, DGT 324 q), összesen 504 q érkezett.

A forgalom közepes, a felhozatal kielégítő.

A mai budapesti élelmiszerpiac fogyasztói (zárójelben nagykereskedelmi) árai kg-ként:

Húsok és húsipari termékek: Marhahús, rostélyos és felsál 120—200, leveshús (fartő, tarja, szegye) 90—140, borjúhús, comb 230—260, vesés 150—200, pörkölt 140—180, sertéshús, karaj 116—132, tarja, comb 116—132, oldalas 108—120, zsírszalonna 108—120, háj 120—128, zsír, budapesti 112—128.

Vad és vadhús: Szarvas 1 kg 40—360, őz 1 kg 40—400.

Baromfi: Tyúk, élő 1 drb 200—280 (150—210), 1 kg (100—105), csirke, élő, rántani való 1 drb 80—220 (70—120), 1 kg 200—250 (170—185), sütni való 1 drb 150—250 (190—210), ruca, élő, fiatal, ujdonság 1 kg (120—140), ruca, élő, hizott 1 kg 150—180 (110—160), élő 1 drb 150—800, lúd, élő 1 drb 120—150, lúd, fiatal, ujd. 1 kg (95—105), pujka, élő 1 kg (70—90), tyúk, vágott I-a 1 kg 110—160 (115—120), II-a 1 kg (100—110), csirke, vágott, rántani való I-a 1 kg 280—340 (250—260), II-a 1 kg (200—220), sütni való I-a 1 kg 280—350 (250—260), ruca, vágott, hizott I-a 1 kg 90—200 (85—90), II-a 1 kg (75—80), lúd, vágott, hizott I-a 1 kg 90—200 (85—95), II-a 1 kg (75—80), lúd, vágott, ujdonság 1 kg (100—110).

Tojás: Teatojás, dunántúli 7—8 (5.6—5.7), tiszavidéki 7—8 (5.4—5.5), főző- és aprótojás 6—6.5 (5.1—5.2).

Halak: Ponty, élő 100—160 (90—110), jegelt 80—120 (60—100), harcsa, élő 240—320 (210—250), szeletelt 500—800, süllő 250—360, csuka 220—240 (160—200), kecsege 400—800 (320—600), fogas 400—600, keszeg 60 (40).

Tejtermék: Tejföl 120—150 (120), teavaj, tömbben 240—280 (180—220), márkázott 300—320 (260), pasztőrözött 240—280 (240—250), főzővaj 180—200, tehéntúró 26—80 (24—40), juhtúró 130—260 (110—150), kevert túró 120—180 (90—100), juhsajt 180—240 (110—120), ementáli, hazai 240—300 (220—260), trappista, hazai 110—280 (110—180), óvári, hazai 200—240 (180—220).

Szárazélelmiszerek: Bab, fehér, aprószemű (18—20), nagyszemű (26—36), színes (22—27), borsó, hántolt, feles (36—52), lencse, hazai (34—66).

Zöldségfélék: Gyökér I-a (24—28), II-a (20—24), zöldjével (4—10), vegyes zöldség 40—60 (24—28), sárgarépa, karotta, idei 8—12 (5—8), sárgarépa I-a (24—30), II-a (18—25), zeller I-a (35—40), II-a (13—22), zeller, idei (6—10), torma, vékony, erős 20—24 (10—20), nemesített, hazai, édes 40—80 (25—70), kalarábé 18—24 (6—14), kalarábé, idei 2—5 (1—2.5), kapor (5—10), karfiol, hazai, levéllel (20—30), vöröshagyma, érett, egyiptomi 46—56 (41—42), vöröshagyma, közönséges I-a (26—28), vöröshagyma, zöldjével (1—3), fokhagyma (35—45), fokhagyma, zöldjével (6—10).

Káposztafélék: Fejeskáposzta, idei 36—60 (28—40), kelkáposzta, idei 26—40 (14—25), kelkáposztalevél csomója (16), savanyúkáposzta 28—36, fejessaláta 2—10 (1—3).

Burgonya: Nyári rózsa 16—20 (12), őszi rózsa 10—12 (10—11), Ella 12—14 (9—9.5), fehér (7—8), idei 24—56 (16—34).

Főzelékfélék: Főzeléktök 20—40 (8—18), paraj, tisztított 40—60 (20—45), sóska 20—32 (16—26), jánosnapi retek 6—12 (3—7); hónaposretek 6—12 (2—5), zöldpaprika, apró (1—8), nagy 20—30 (10—18), paradicsom, hazai (400), vajbab, hazai (50—55), zöldborsó, hazai 14—28 (8—15), kifejtett (50), szegfűgomba (80), champignongomba 160—200 (100—160), vargányagomba (60—80), spárga, szóló 120—140 (70—80), hazai, vastag 90—120 (30—40), közép 60—90 (20—30), vékony 20—60 (5—10), ugorka, ecetesnek (40—60), kovászolni való (90), salátának (60—85).

Gyümölcs: Alma, külföldi (240), aszaltszilva I-a 108—150 (90—140), szilvaíz 88—106 (84—104), cseresznye, fekete, ropogós 36—130 (60—75), fekete, lágy (30—60), cseresznye, piros, ropogós (65—80), piros, lágy (24—35), cseresznye, sárga (16—40), fehér (25—30), meggy, nagyszemű 45—80 (40—60), aprószemű (30—38), földieper 48—140 (28—80), ananászeper 120—160 (95), szamóca (30—150), ribizli 70—100 (60—65), egres 24—40 (16—24), csipkeiz (100—116), sárgadinnye (100—300), dió 160 (100—140), dióbél, csemege (400—440), dióbél I-a (360—400), mogyoróbél (300—320), mandulabél (320—440).

Déligyümölcs: Narancs (200—250), citrom I-a 100 darab 7—9 (6—9), II-a 100 darab 6—7 (3—6), kosáráru (74), zsákos füge (80).

Fűszer: Paprika, édes, nemes (140—190), félédes, gulyás (110—130), I-a rózsa (90—110), mák, kék (56—60), méz, pergetett (94—104), bors (520—570), szegfűbors (500—520), fahéj (920—980), köménymag (160—190), japán rizs (64—70), burma rizs (62—64), fényezett rizs (62—70), Karolin rizs (88—92).

Külföldi tőzsdék

London barátságos

London, június 17.

(A Magyarország külön tudósítójától.) A mai tőzsde barátságos hangulatban nyitott és a forgalom az ipari értékeket kivéve inkább csendes volt. Vas- és fémpapirok, továbbá angol állampapirok tartottak. Nemzetközi járadékok megszilárdultak, olajpapirok lanyhák.

A *nemzetközi valutapiacon* szombathoz viszonyítva alig mutatkoztak változások, az *aranyvaluták* irányzata újból *barátságos* volt, különösen a *hollandi forint* emelkedett. Valamivel visszaesett a *francia frank* és az *angol font.*

BERLIN: szilárdabb

Zárlat (zárjelben az előző zárlat): Magyar aranyjár. (12.10) 11.90, Magyar koronajár. (0.875) 0.95, Reichsbank (—) 180, AEG (46) 46.25, Licht und Kraft (129) 130.25, Farben (153) 153, Gesfürel (127.50) 128, Siemens-Halske (176.87) 177.25.

BÉCS: gyengébb

Zárlat (zárjelben az előző zárlat): Államvasút (—) 25.20, Alpesi (11.55) 11.45, Rima (41.25) 40.95, Salgó (25.50) 24.70, Magyar Kőszén (284) 281, Magyar Cukor (132.75) 132.

PRÁGA: egyenetlen

Zárlat (zárjelben az előző zárlat): Alpesi (54.75) 54.25, Poldi (595) 594, Skoda (977) 971, Pozsonyi Kábel (—) 752, Magnezit (1030) 1090, Cseh Cukor (595) 597, Schöller (1670) 1660.

GENFI tőzsde. Kőszén (—) 159, Urikányi (—) 44, Nasici (—) 32, Ofa (—) 10.50, Bpesti kölcsön (—) 173.

ROTTERDAM: kissé gyengébb

Rotterdam, június 17. *(A Magyarország tudósítójának távirata.)* Búza júliusra (3.725) 3.70, szeptemberre (3.75) 3.725, novemberre (3.825) 3.80, januárra (3.875) 3.85 holland forint 100 kg-ként; tengeri júliusra (53.75) 53.75, szeptemberre (55.75) 55.75, novemberre (58.—) 58.—, januárra (59.—) 59.— holland forint 2000 kg-ként.

LIVERPOOL: kissé javult

Liverpool, június 17. *(A Magyarország tudósítójának távirata.)* Búza júliusra (5 sh 2.625) 5 sh 2.75, 5 sh 3.125; októberre (5 sh 3.375) 5 sh 3.625, 5 sh 3.625; decemberre (5 sh 3.75) 5 sh 4.—, 5 sh 4.—; márciusra (5 sh 4.125) —.—, 5 sh 4.375. Az irányzat kissé javult.

Állatvásárok

A mai ferencvárosi *sertésvásárra* felhajtottak 7057 darab sertést. Szombatról visszamaradt 52. Árak élősúlyban, kilogramonként: príma nehéz, 340 kg-on felül 70—72, príma szedett 65—68, silány 50—60 fillér. Az irányzat *vontatott* volt.

A mai vágómarhavásárra *felhajtás nem volt.*

Húsvásár

Készlet: Növendék 1 (0), borjú 300 (300), félsertés, lehúzott 46 (46), szalonnás 1 (1), süldő 4 (4), malac 14 (14). A vásár *lanyha* volt. Zárójelben az eladottak száma.

Árak: Borjú, bőrben I. 114—122, II. 90—112, félsertés, lehúzott 86, szalonnás 82, süldő 76, malac 80—100 fillér kilogramonként.

Az Est Utazási és Menetjegyirodájának hírei:

Filléres hajó Wienbe	VI. 27—30	P **12.80**	Útlevél hiányában két rendőrileg láttamozott fénykép is elegendő
VÁRNA	Indulás hetenként háromszor	Egyéni utazás	A M. N. B. 201. sz. engedélye alapján
LILLAFÜRED	VI. 20—23	P **57.—**	Elszállásolás a Palota szállóban
Siófoki kirándulás	VI. 20—23	P **32.50**	Elszállásolás az Elite Grill penzióban
Első luxusautocar kirándulás a Bakonyba	VI. 20—23	P **44.—**	Ösmerjük meg a vadregényes Bakonyt
KÉKES	VI. 20—23	P **12.—**	Luxusautók
Balatonalmádi olcsó nyaralás	Folyóvizes szobák, kitünő ellátás kiszolgálással	P **5.25**-től	

Díjmentes felvilágosítás és lakásfoglalás minden hazai fürdőhelyre.

Fenti utakra jelentkezéseket elfogad és kívánatra részletes ismertetőt küld: Az Est Utazási és Menetjegyirodája, VII., Erzsébet körút 18—20. Telefon 455-50

Gedő Lipót

GEDŐ LIPÓT

JANIBÓL JONNY LESZ

Regény az olimpiászról az ifjúság számára. A szerző 74 rajzával.

Gyönyörű kötésben, albumalak P 9.–

Rekord kiadás!

Kapható minden könyvkereskedésben!

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Beszélgetés a bridzsklubban: »Hallotta, Culbertsonék válnak?« »Nem történt semmi, csak pássz helyett most pát mondtak egymásnak.«

A világ legnagyobb koktélversenye most kezdődött Londonban. A nyertesek aranyérmet, jégtömlőket és fejenként félkiló szódabikarbónát kapnak.

Büntetése kitöltése után kitoloncolják a merénylő Buday Kálmánt Franciaországból. Azt mondják neki: Nem oda Buda-y.

A nap töprengése: Vajjon a fedett sportcsarnok ügyét mikor fogják tető alá hozni?

Két jóindulatú színházigazgató beszél: »Nem vagyok tisztában az időelmélettel.« »Azzal sem vagy tisztában? Mit akarsz tudni?« »Hogy hány napig tart a Mindörökké?«

Két állig felfegyverkezett drukker találkozik: »Tudod, hogy miért kezdődnek félkettőkor a mérkőzések?« »?« »Mert korán sötétedik és nem akarják, hogy a bíró helyett mást verjünk meg.«

»Hallotta, a drágaság miatt 50.000 pengővel többe került az Állatkert állatainak etetése.« »Én már régen mondom az uramnak, hogy emelje fel a kosztpénzt.«

Gedő Lipót

Gedő Lipót festő afeletti örömét fejezi ki, hogy „művei kisugározzák magukból a zsidó szellem kétségbevonhatatlan jellegét."

Kecskeméti Vilmos:

Zsidó évkönyv
1930-31.

1345. Ismeretlen művek.
A XIX. századból.

~~1345~~, Berzeviczy Márton em

Mellig, jobbraf
~~kanczellárt, kinek~~ Maj
dig hosszú. Öltözete:
tővel. Körirata a vonal

MART. DE·BERZEVICE

Galvanoplasztikus
retei 4,2:3,3 cm.-- Lel
szeti kiállitás kormány
1912 január 6-án.-- Ért
1912 április 23-án (195

S
Á

Gedő Lipót

Tornyay János
karikatúrája, repr.
Képzőművészet
1933. 62. 74.

észitett közcsó és összekötőcső

től:

szekötőcső	összesen
8.126.63	171.833.84
4.736.18	2o2.214.o5
1.918.78	3o1.4o5.51
8.292.84	3o3.o18.88
9.599.31	264.324.64

Előirányzat	Zárószámadás szerint
8o.ooo.- P	3o9.o18.o3 P

Gedő Lipót

l.

Ki – kicsoda?

244. l.

NYOMTATVÁNY

Budapest

ürmak

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Gedő Lipót

l.

Kisgrafika

1938. 2–3. 4.

20. l.

ni, a vizottság által
munkához hozzá is fogo
fejezi
Azért fordulok m
összeg ki fog é utálva
kiszen lesz és az irá
ilyen vállalkozóknak
igen kellemesleu, h
soká kellene várak
Kérem becses é

Miskén 19

Gedő Lipót

wod

Krix-Krax 1931. I. eöf.

1. 27.

Tartalom.

	Oldal
Bevezetés	3
I. Az iskola alapitása 1851—1854.	6
II. A német főreáliskola 1854—1860.	31
III. Az átmeneti korszak 1860—1861.	87
IV. A hatosztályú magyar főreáliskola 1861—1875.	118
V. A nyolczosztályú főreáliskola Ney Ferencz igazgatása idejében 1875—1889.	173
VI. A főreáliskola Báthory Nándor igazgatása alatt 1889—1896.	219
VII. Statisztikai adatok az iskola 42 éves történetéhez	275
VIII. Az iskola történetére vonatkozó fontosabb és érdekesebb okmányok	355

mente demolito uno dei più potenti eserciti del mondo... Le tra-
dotte rovesciano nelle nostre città il loro carico umano. Il sol-

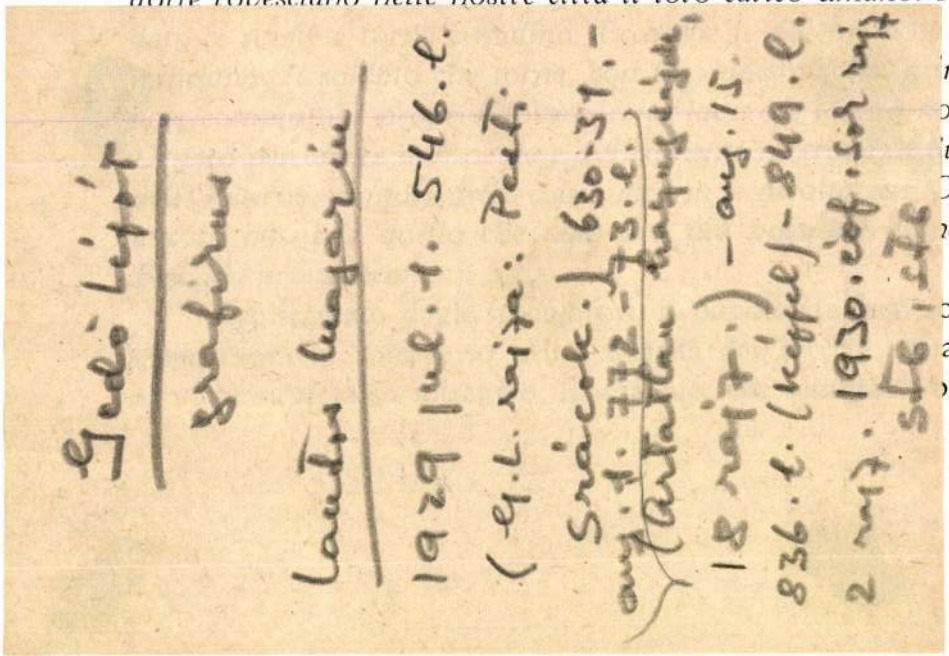

inco-
ma di
on c'è.
ignori
Oggi è
ani....

offriva
azione
orillare

guerra e della pestilenza si aggiungeva il terzo, biblicamente immancabile, della carestia. A Parigi ci erano contesi i frutti della vittoria: i reduci tornando alle loro case, urtandosi nelle strade alle lussuose carrozze dei nuovi ricchi, trovavano le famiglie in miseria, e si sentivano derisi quando chiedevano il premio, tante volte promesso, dei loro sacrifici.

Nel *Popolo d'Italia* del 16 gennaio del '19, Benito Mussolini pubblicava in un vivace articolo, « *Per coloro che tornano* », queste parole:

« *È da tre anni che noi andiamo proclamando la necessità di dare un contenuto* sociale interno *alla guerra, non solo per ricompensare le masse che hanno difeso la Nazione, ma per le-*

Gedó Lipót

l.

Lykanemzromantika

148, 212 l.

Dr. DOLCH SÁNDORNÉ ÉS TÁRSA
OROSHÁZI LAPTERJESZTŐ VÁLLALAT
KÖND-UTCA 43. — TELEFON 231.

Tekintetes

Európa Lapterjesztő Kt.-nek

Budapest

Eötvös-utca 43

Gedő Lipót

KÉT ILLUSZTRÁTOR — KÉT IFJÚSÁGI KÖNYV. Gedő Lipót, a kitűnő karrikaturista, az utcagyerekek leghívatottabb grafikusa egy teljes kötettel lép most elénk (Janiból Jonny lesz, Rekord könyvkiadó, Bp. 1937.), melynek nemcsak 74 rajzát, de szövegét is ő alkotta. Friss humor, gyermekismeret, fürge stílus teszi élvezetessé a könyvet, melynek gondos kiállítását a szerző-grafikus mindenképen megérdemli.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1938. 82. l.

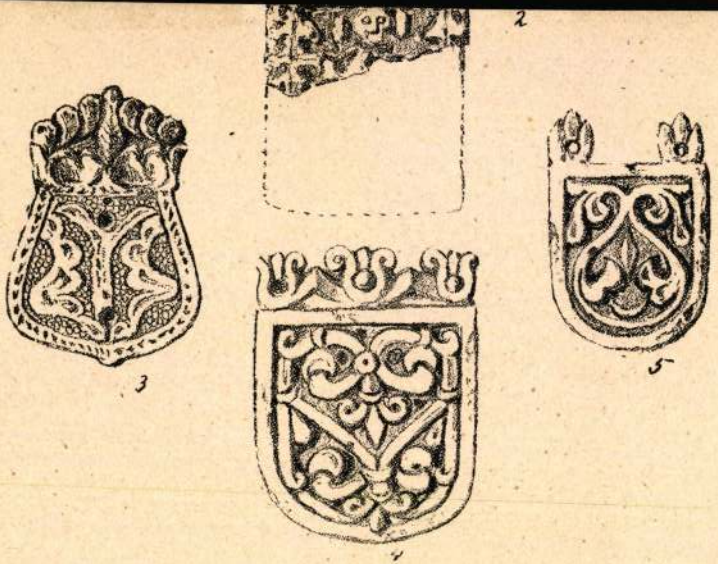

LELET BLATNICZA VIDÉKÉRŐL.

Lásd 351. lapon.

Gedő Lipót

6)

MAGYAR MŰVESZET

1931.59
1932.64

Elöljáróság,
sar hatóság!

a tisztelettel teljes
tekintetes Kerületi
y helyben, VII. ker.
. folytatandó vas-
nekem iparigazol-
kedjék.

Gedő Lipót

Magyar Művészet 1934.

59, 62, 63, ~~122, 124,~~

~~125.~~

val s hosszú szentélyével a magyar csúcsíves épi-
tészet egyik egyéni zamatú emléke.

(130)

A visegrádi Salamon-torony, tulajdonképpen hatal-
mas lakótorony az alsóvárban, melyet a tatárjárás
után IV. Béla építtetett családja részére. Méreteire
jellemző, hogy egy-egy emeletsorában nyolcszobás
modern lakás férne el. Mai nevét attól a történe-
tileg hamis hiedelemtől kapta, hogy Salamon ki-
rály itt töltötte volna fogságát.

(131)

Gedő Lipót
szinező
1934. évi

A Társaság másik díját, a tájképdíjat az idén nem adtuk ki, a harmadikat, a Zichy Mihály grafikai díjat pedig vérbeli grafikusnak, *Gedő* Lipótnak ítéltük oda. Gedőt, ki 1887-ben született, néhány év választja el az életfordulótól, amikor a férfit a démon de midi kezdi megkísérteni. Gedőnek élete nem volt oly hányatott, hogy sem a nélkülözés kikezdje, mert minekutána Ferenczy Károly keze alól kikerült, mihamar megtalálta igazi terét, előbb ujságokban kezdett rajzolni, először a Pesti Naplóban, (a háború alatt) utána színész karikatúrákat csinált (Gellért Lajos társaságában), 1922-ben Berlinbe ment és elhelyezkedett az Ullstein vállalatoknál, egy évvel később Bécsbe, ahol a „Stunde" rajzolója lett, albumokat adott ki Prágában, Belgrádban, Bécsben és 1927. óta idehaza és innét dolgozott külföldi lapoknak, a Simplicissimusnak, a Lustige Blätter-nek, éppen úgy, mint az összes magyar humoros és élclapoknak. Mégpedig két irányban: az egyik a gyermekrajz, nevezetesen a pesti csibész életéből vett megfigyelések, finom ceruzarajzokban, könnyű kézzel megrajzolva, főleg a játszó gyerekek kifogyhatatlan bőségben, a kamaszkor életének ezernyi mozgalmait vetve elénk, kis tragédiáit, virtuskodásait, csúfolódásait, nagyzolását, kedves hazudozását, fintorait, pajkoskodását, elesettségét. A művész nem a felnőtt ember fölényével nézi a gyereket, hanem a szívén át és a gyerek lelkének tökéletes ismeretével, a környezetbe való beleélés egész mélységével, „írja" lapjait. Innét játszi könnyedsége és elragadó elmessége.

A másik eleme a karikatúra. A Japán kávéház sok száz mindkét nembeli íróját, művészét végigrajzolta, a képviselőház összes tagjait, az Országgyűlési múzeum részére megörökítette. Most a Hétfői Társaságot, majd a társadalom más-más osztályát és minden egyes karikatúrájában egyénien jellegzetes. A karikatúrarajzoló feladata: felismerni a folyton változó arcvonásokból azt az egy lap-

Magyar Akadémia
1934. 2. szám

jává S
Mc K
az oxf
vezető

LON
tish Mu
lenleg k
ban: A
egy nag
gol köz
Constan
gyüjtem

LON
Christie
amely r
ból és
Dirk Bo
tonis M
toph An
selli, M
Romney
kednek
alkotásá
mazza.
nok és

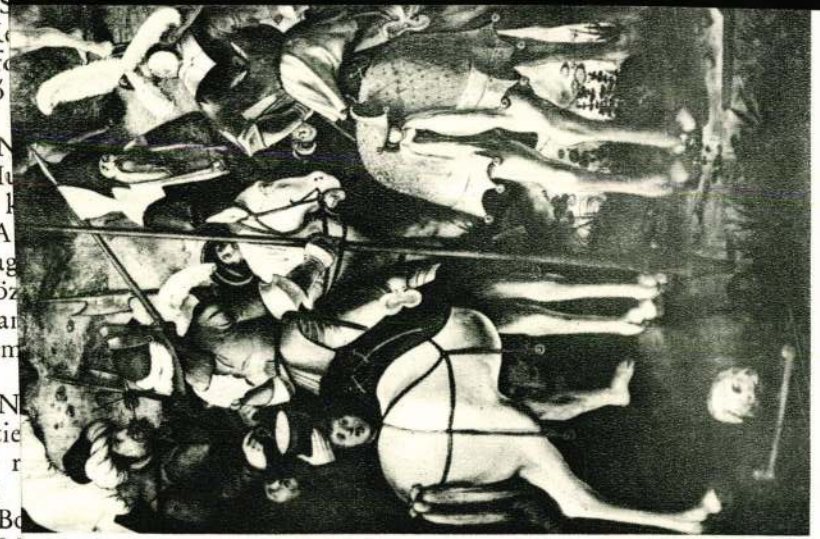

Gedő Lipót

arch. repr.

Lex Magy Társ

184. l. 24. tábl.

أهـ

Gedő Lipót

laid okr.

Lex Magy Társ

184. b. l.

Gedő Lipót

nokában. (Bárd Ferenc és fia kiadása.)

— **A Rekord könyvkiadó két ifjusági könyve.** A *Rekord könyvkiadó vállalat* két nemcsak érdekes, de igen értékes művel ajándékozta meg a magyar ifjusági irodalmat, de egyben az olvasóközönséget is. Az egyik munka *Gogoly* világhirü regénye: *Tárász Bulyba.* Az oroszok nagy irója kozák származásu volt és kisebb elbeszéléseiben éppen ugy, mint regényeiben mindig nagyon szivesen szerepeltetett kozákokat. A Tárász Bulyba ebben a tekintetben a legszebb és legjobb műve. Az a meleg szeretet, amellyel a főhőst rajzolja, a mesteri jellemzés, amelyben Tárász Bulyba mint a kozákok hőse ennek a szabadságszerető népnek minden tulajdonságát magában egyesiti, Gogolynak ezt a művét a kozák nép valóságos hősköltéményévé avatta. Gogoly Tárász Bulybát oly cselekmény központjába helyezte, amely az első sortól mindvégig állandó feszült izgalmat teremt maga körül. Egy nép küzdelme, élete elevenedik meg előttünk szines, költői leirásban, fordulatos eseményekben. Mindez érthetővé teszi a mű világhirnevét. — A másik kötet *Gedő Lipót: Janiból Jonny lesz* cimű könyve. Egy Magyarországon született néger fiu kalandos, mulatságos története. Gedő pompásan ért hozzá, mint kell ifju olvasóinak kiváncsiságát, a minden serdülő fiuban levő tudásszomjat, az ismeretlen után benne élő vágyat kielégiteni, képzelő erejét foglalkoztatni és lekötni. Kitünőek Gedő rajzai, ezek még élénkebbé teszik a könyvet, amelynek bizonyára nagy sikere lesz. Mindkét könyv kiállitása méltó belső tartalmához.

Pesti Hirlap

1937. dec. 19.

F. M. Balassagyarmat. A lexikon munkatársai valamennyien szakemberek, akiket Ön is jól ismer a Képzőművészet hasábjairól. Ne vegye tehát rossz néven, ha ajánlatát kénytelenek vagyunk elutasítani. Egy percre sem vonjuk kétségbe, az Ön bizonyára kiváló képességeit, de a lexikális feldolgozás nemcsak dilettáns munkát nem tűr meg, de egyenesen megköveteli a gyakorlott, szakíró tollát.

D. E. Békéscsaba. Nekünk is tudomásunk van róla, hogy különböző társadalmi lexikonok, az utóbbi időben megjelent ilyen nemű kiadványok pótfüzetet készítenek elő és azokra művészeket is meg akarnak nyerni. Nem hiszszük azonban, hogy ez a kísérletezés eredményes lenne, mert ma már a művészek is okultak a tapasztalatokon és tudják, hogy ezeket a szakszerűtlen kiadványokat nem az ő számukra készítik. Ezek az ú. n. lexikonok a kormányfőtanácsosi gyengék legyezgetésére készülnek.

MEGJELENT A KÉPZŐMŰVÉSZET ELSŐ KIADVÁNYA. A mai nehéz időkben fokozott kötelességünknek tartjuk, hogy művészeinknek érvényesülését tőlünk telhetőleg elősegítsük. Ezért vállalkoztunk arra, hogy Gedő Lipótnak, az ismert rajzolóművésznek egy karikatúra sorozatát közreadjuk. A boszorkányosan ügyes Gedő ezúttal is remekelt, mikor a magyar műgyüjtők és könyvbarátok hosszú sorát örökítette meg tréfás, kedélyes, kicsit csúfolódó, de sohasem rosszindulatú és sohasem ízléstelen ceruzájával. A 40 karikatúra a magyar rajzoló művészetnek a legtetejét jelenti. Gedő megérdemelné, hogy necsak Magyarországon, de egész Európában közbecsült, ismert neve legyen. A szellemes, finom rajzok fehér kartonra készült litografiák, melyek nemcsak kifogástalan reprodukciók, de van a mappának külön szenzációja is, amennyiben a 40 lapot politurozott fakötés burkolja. Ez az eredeti újítás rendkívül kellemesen hat. A fa, körtefa, meleg tónusú, színes hatású és a megszokott vászonburoknál sokkal többet mondó artisztikum. A pompás kiállítású mappa csak kevés példányban jelent meg, miután kizáróan könyvbarátok részére készült luxuskiadás. Gedő Lipót rajzaihoz Kernstok Károly írt stílusos előszót. Egy kötet ára 50 P.

KÉPZŐMŰVÉSZETI SZEMINÁRIUM

Az építészeti és a díszítő stílusok áttekintése.

IX. A *chinai stílus* (az ókortól máig). 1. A *mennyezet és tető* hajlított fából, hegyes és sokszoros; a tetősarkok felkunkorítva, hogy világosságot engedjenek az alattuk levő helyiségbe; cserép-borítás. 2. A *falak, pillérek s oszlopok* a legtöbbször fából. Az egész építmény gerendákból összeróva, melyeket dús, mély színekkel lakkoznak, gazdag faragványokkal lepnek el. Helyenkint tégla, nádfonat. Bambusz-oszlopok. 3. A *nyílások* uralkodnak. 4. A *díszítmény* mértani (bonyodalmas, meander), növényi (stilizált lótusz és rozetta), állati és emberi szor tájkép. Lakk, faragvány, mint a chinaiban, de több az asymmetria.

XI. Az *arab stílus* (VII—XVII. sz.); természetesen az Izlám népeinél még ma is). 1. A *mennyezet és tető* vízszintes, boltozatos, kupolás, a különböző országok szerint; Perzsiában s Indiában hagymaalakú kupola. Stalaksitos boltozat; merészen kombinált csillagboltozat. 2. A *falak, oszlopok, pillérek*. Karcsú oszlopokon árkádok (csúcsíves, patkós és általában felemelt íves, sokszor csipkézetten), s ezeken

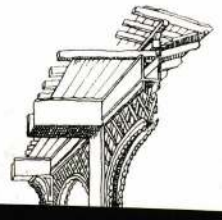

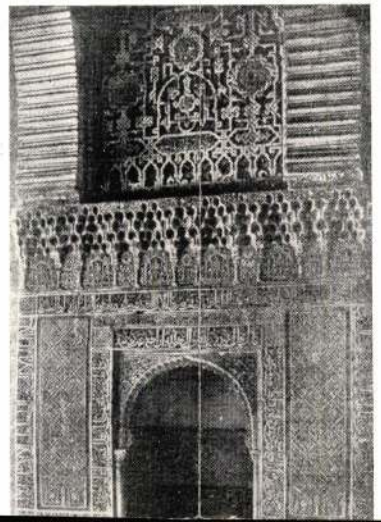

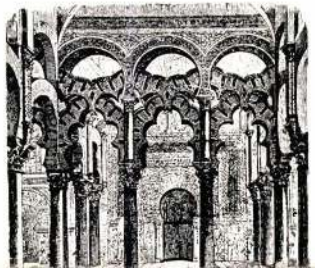

KIRÁNDULÁS. Gedő eredeti rajza a M. U. L. részére.

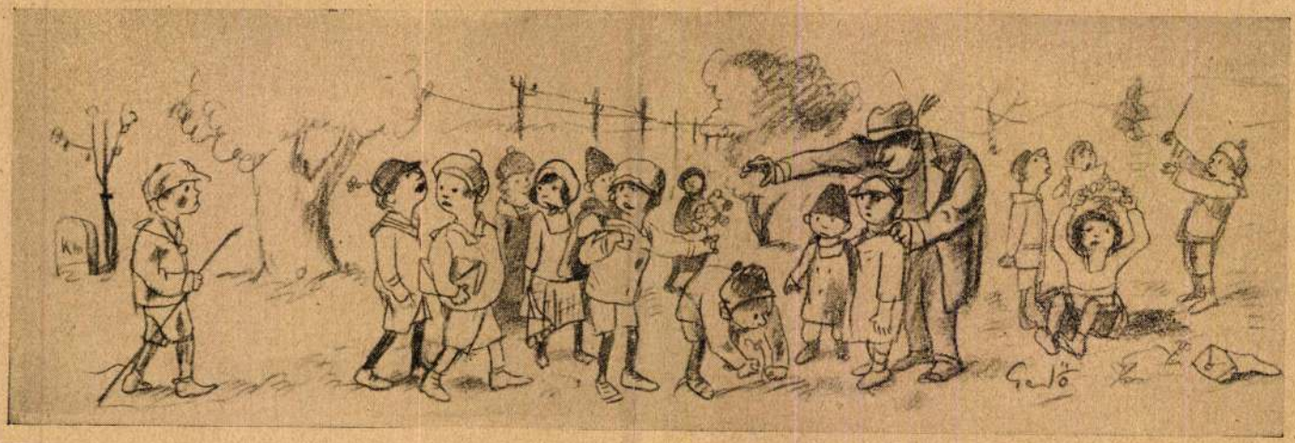

A forró nyári napok lassan őszbe enyhültek. A fák feje foltossá lett és az akácok sárga leveleket szórtak a földre. Ez a hangulat, ami a falusi őszből áradt, sehogysem egyezett a Gencsi hangulatával, mert ők, a szőke papleánnyal, tavaszt ültettek a sárga levelek fölé s míg köröttük a hervadás szelleme festegette tarkára a tájat, addig náluk virulásba fakadt a fiatal élet.

Gencsi igyekezett elfeledni a multat, ami sebet ejtett ugyan rajta, de amit Tegenyi Boriska oly hamar és oly ügyesen behegesztett.

A papcsalád bizonyos megnyugvással vette ezt a közeledést. Volt valami igazság, valami biztos ebben a lassan fejlődő érzelemben, ebben az egymásba-olvadásban, melyből hiányzott már a zaklatott élet ideges rohanása.

De azért mégsem volt Gencsi annyira belül a leány lelkében, hogy számot tudott volna adni annak rejtelmeiről. Pedig érdemes lett volna bejutnia, mert a Boriska fiatalos képzelőtehetsége és azok az előzmények, amik kettőjük közeledését természetessé tették, Boriskát állandóan foglalkoztatták.

Különösen a könyvnyitó asszony szerepe izgatta a leányt. Erről azonban még Gencsi előtt sem mert említést tenni, mert észrevette, hogy a mérnök mindig kellemetlenül tér rá erre a tárgyra és csakhamar idegesen szabadulni akar tőle.

Ennek tulajdonítható, hogy amikor egyszer a városban járt a cseléddel és valamelyik utcasarkon Teleházy Margit került elébe, ismét a könyvnyitó asszony álombeli alakját érezte a háta mögött. Önkéntelenül is lekapta tekintetét egykori osztálytársáról, hogy kíváncsiságát csalogató ösztökélésére: a háta mögé nézzen. De nem tehette, mert a Teleházy Margit tekintete lenyügözően nehezedett rá. Egy pillanatra mindkettő megállott. De csak egy pillanatig. Margit arcán megkövült vonások fakultak. Elfordította fejét és tovább ment...

Boriska keze megindult, hogy utánakapjon és megállítsa, de a leány elsiklott mellette.

Valami érthetetlen történt vele. A szíve a fejében vert és halántékait nyomta a vére. Szeme elsőízben esett a cselédleány izmos alakjára és egészséges arcára úgy, mintha nagyon magasról nézné. Vajjon tud-e ez valamit a könyvnyitó asszonyról? Megkérdezheti-e tőle.

— Tudod-e, hol lakik az a könyvnyitó asszony?

A leány barna szemében rémület vibrált.

— Jézusom!... honnan is tudnám?

Boriska azonban alakoskodni kezdett és kényszeredett nevetéssel bátoritotta:

— Csak mondd meg, mert úgy is tudod... Látom a szemedből, hogy ismered...

A leány kinosan vergődött:

— Szent Isten! Ha ezt a főtisztelendő úr hallaná... Pedig tessék elhinni, eccer sem vótam ott... Csak úgy csalogattak a zasszonyok templombúcsúkor is... Hej — mondok —, ha megtudná a főtisztelendő úr, hát szíjjat hasétana a hátambul!...

— Na, mondd csak, hol lakik?

— Hát ott, a folyó parton...

— Milyen számu házban?

— Tizenkettő... Úgy tudom, hogy tizenkettő...

Boriska szeme felcsillogott.

— Jól tudod, biztosan tudod, mert voltál nála...

— Óh Istenem!... — rémüldözött a cseléd —, hát már ki árulta el?

A paplány rá sem ügyelt. Kinos kiváncsiság égette belül. Egész teste megvonaglott tőle. Nem okoskodott és nem fontoskodott. A felkorbácsolt vágyakozás űzte előre a csábos ismeretlenség felé. Még megállott egy pillanatra, amikor a cselédleányt az állomás felé irányította, hogy ne legyen tanuja senki. Már ekkor hazudott is neki egyetmást és a vágyakozás hajszoló gyönyörré növekedett benne.

A Vizi-utca tizenkettedik számnál azonban megtántorodott.

Alig hitte, hogy már a titkok templomának küszöbére lépett. Félénken nyitott be a kis udvarba és szinte feltartózhatatlan rohanással ment a ház felé. Mikor beesett az ajtón, fellélekzett. Bent, a félhomály közepében rémképeket keresett és azok helyett ott állott előtte összekulcsolt kezekkel egy szép szemü, mosolygós fiatalasszony.

A csinos szobába, a lebocsátott csipkefüggönyök mögül rezeda-illat szűrődött be. Az enyhe homály és a kellemes csend a felzaklatott leányt percek alatt megnyugtatta.

Kedveskedve közeledett hozzá a vendéglátó és megkérdezte:

— Úgy-e, a könyvnyitó asszonyt keresi.

— Igen!...

— Akkor jó helyen jár, mert én vagyok. Foglaljon helyet.

Széket tolt a leány elé, melyre az kimerülten roskadt rá.

— Kegyed vidéki.

Boriska erőt kapva nézett a könyvnyitó asszonyra.

— Honnan tudja?

— Óh, én mindent tudok. Nagy gyakorlatom van már benne. Ismerem az egész várost, ismerem a vidéket... Kegyedet azonban nem. Tehát csakis vidéki lehet. Hová való?...

— Kaponyára.

A jósnő szeme megtágult.

— Talán a pap leánya?

Boriska ijedten akart valamit hazudni, de nem volt ereje hozzá.

— Nem fontos... de ha már kitalálta...

A jósnő mosolyogva folytatta:

— Kitaláltam. De nem baj... Az Ön apja az én legnagyobb ellenségem.

Boriska idegein a félénkség hárfázott. Szepegve ejtette ki a szavakat:

A KÖNYVNYITÓ ASSZONY

— Regény. —

Irta: *Rácz Pál*

V.

A férfi sápadt arcából — ugy látta a leány — megbüvölő szem nézett felé, melynek mélyén foszforeszkált a lelke.

A leány könyörögni kezdett.

— Bocsásson meg, hogy ily meggondolatlanul kavartam fel szenvedő lelkének hangulatát, de nem akartam...

A mérnök ismét a leány keze után kapott.

— Nagyon kérem, ne hagyjon magamra. Csak most ne, ezekben a küzdelmes percekben, amikor kiválok magamból és folytatom a tegnapi énemet, hogy ne lássam többé elárvultan, megrugdosva, megmardosva, megszégyenitve... Nézze a kezem! Nincs rajta az a fénylő karika, ami engem a tegnapi világomhoz kötött. Azt hiszi, hogy talán ez fáj? Nem ez! Ez csak addig a pillanatig fájt, amig lehuztam...

— Miért húzta le? — vágott szavába a leány.

— Azért, mert igy kivánta ő, Margit. Olyan hidegen és olyan fölényesen mondta: ha szeret, legyen annyira önfeláldozó, hogy mondjon le rólam és ne tegyen boldogtalanná; azután meg legyen annyira erős, hogy el tudjon felejteni... Ez volt a végrendelete. Nem kért, de igy rendelkezett... Mikor beértem a városba, egyenesen Lajkóhoz hajtottam. Ágyban találtam. Beteg volt. Lázas szeméből sötét bánat meredt felém.

— Nem birtam tovább a titkolózást, — mondotta remegőn, — behivtalak...

— Itt vagyok, — mondom, mi a kivánságod?

— Semmi, — susogta csendesen. — Csak arra kérlek, bocsáss meg. Bünt követtem el ellened akkor, amikor megengedtem, hogy a Margit vőlegénye légy. Hazugság volt tőlem a hallgatás, hazugság volt töle, Margittól a beleegyezés. A mi életünk összefonódott... és most én szétszakitottam... volt erőm hozzá, hogy megtegyem... Bünt követtem el, de vezeklem érte.. Menj! Ne kérdezz tőlem többet. Én már a temetést megcsináltam. A multak temetését... Elvonulok... örökre... Menj! Menj és siettesd az esküvőt... Tedd magadévá elválaszthatatlanul...

Hiába kérdeztem, hiába faggattam, nem beszélt többet. Hanyattvágódott a fehér ágyon és a mennyezetet bámulta. Hiába kérdeztem bővebb magyarázatot, néma maradt. Mikor megsokalta jelenlétemet, erőtlenül emelte fel kezét és távozásra intett.

Én elrohantam. Fejemben rémes gondolatok kavarogtak. Mi történt velök, mig odavoltam? Mit akartak és mit akarnak most?

Margit ijedten fogadott. Tekintetében idegenkedés fagyoskodott. Nem mondott semmi egyebet, mint amit az előbb mondottam. Mikor meghallotta, hogy Lajkó betegen fekszik, az ajka széléig elfehéredett. Kecsesen siklott le ujjáról a gyürü és vékony csengéssel hullott az asztalra. Fényes domborulatán ott láttam torz alakomat... de ott láttam az övét is... A fényvisszaverődés e törvényéből megértettem mindent, amit ők szavakkal elmondani nem akartak: hogy mi igy ketten eddig a sors karrikaturái voltunk, ahol a szivek gunyosan kacagnak egymásra és a lelkek az első idegen érintésre fázóan huzódnak önmagukba...

Megdöbbentett a józanságával, a kiszámitottságával, a felkészültségével, amikor mondotta:

— Ha szeret, legyen annyira önfeláldozó, hogy mondjon le rólam és ne tegyen boldogtalanná, azután meg legyen annyira erős, hogy el tudjon felejteni...

Azzal otthagyott. Számára megszüntem. Átnézett rajtam, mint a levegőn. Szóra se méltatott, hanem kalapba bujt és elrohant... Épp ugy rohant, mint én az előbb... Lajkóhoz ment, mert megtudta, hogy beteg...

Elhallgatott. Nagy csönd lopakodott köréjük.

Boriska mélységes részvétet érzett és melléje simult.

— Ne szomorkodjék, én megvigasztalom. Már rég tudtam, hogy ez lesz a vége. Ismertem Lajkót is, őt is... Ő volt a fény, Lajkó volt az árnyék, amely kisérte minduntalan... Mit keresett volna közöttük tovább? Ugy-e, hogy semmit. A szivét megvérezte egy kissé, de azt hiszem, a seb nem halálos...

A végén már mosolygott is, ahogy mondta:

— Látja, én mindent megálmodtam... Hisz maga az álmokban?

Gencsi gondolat nélkül felelt:

— Nem.

— Látja én hiszek. Nagyon hiszek. Pedig édesapa is, édesanya is hogy tiltják, de hogy tiltják... És azért én mégis hiszek... Tudja miért?

— Miért?

— Azért, mert az én álmaimnak mindig igazságuk van. Tapasztaltam. A tegnap éjszakai álmom is igaz volt... Ott voltam maga mellett, mikor ezt a harcot megvivta. Nem látott?

Gencsi fáradtan felelt.

— Nem.

— Pedig ott voltam... Láttam, amint egy boszorkány, aki mellett nagy üst gőzölgött...

Gencsit felrázták e szavak és önmagáról megfeledkezve merült bele a témába.

— No és mi történt?

A leány most már fontoskodva mesélte:

— ...Az történt, hogy a boszorkány megfogta magát és bele akarta dugni az üstbe... És én nem engedtem...

A mérnök elmélázott:

— Igazán furcsa!

Aztán önkéntelen mosoly futott le a szeméből a szájára, mikor megkérdezte:

— És megmentett?

Boriska bólintott:

— Meg!

A mérnök kissé felindultan köszönte meg:

— Nagyon köszönöm, hogy megmentett.

A leány azonban komoly maradt és megkérdezte:

— Nem esik rajta gondolkodóba, hogy éppen akkor álmodtam?

— De igen, csodás játéka a véletlennek.

— ...Tudja, ott volt ölében a könyv... A boszorkánynak... A mindenttudó könyv... Mint ahogy mesélte nekem... És tudja mi történt?

— Nem én!

— Az történt, hogy álmomban levertem az éjjeli szekrényemről a vizespoharat... No, a többit képzelheti... A nyakam közé ömlött a viz...

A mérnökből visszatarthatatlanul bomlott ki a nevetés és beharsogta a kertet ugy, hogy a papné kiszólt az ablakon:

— Ejnye, de jól mulattok!

— Igen, nagyon jól mulatunk...

Egyszerre mondták mind a ketten.

✲

ÜZENETEM A „JOBBOLDALNAK"

Irta: Bajcsy-Zsilinszky Endre

A kormány nagyobbik reggeli lapja mai vezércikkében a »világnézeti« misztikum síkjára vetíti a tarpai választás eseményeit, írván többek között a következőket: »Bár forma szerint Zsilinszky Endre az, aki nem jutott mandátumhoz, de voltaképpen ez mégsem az ő veresége, hanem azé a politikáé, azé a kivénhedt stílusé, azé a régi világé, baloldali ideológiáé, amelynek bukása felett viszont egyáltalán nincs okunk keseregni.«

»Szomorú tanuság ez a tarpai választás Zsilinszky Endre számára — írja Rákosi Jenő egykori ujságja — aki végzetesen elfelejtette politikai multját és ezzel elfeledte azt a Gömbös Gyula által hirdetett igazságot, hogy világszemléletek harcát éljük s ebben a harcban a választóközönség tisztán akar látni. Tudni akarja, hogy jobbra vagy balra vezet-e az út...« Végül atyai tanáccsal is szolgál, írván számomra: tekintsem politikai pályámon útmutatásnak a tarpai nép döntését, vonjam le fegyvertársaim bukásából a következéseket, s abból a kaotikus politikai zűrzavarból, amelybe beletévedtem, térjek vissza mielőbb a tiszta, nyílegyenes útra...

Válaszolni kívánok erre a beállításra és ezekre a vádakra, de a jó tanácsokra is.

Sajnos, egy már százszor, unalomig elismételt dologgal kell kezdenem, azzal a megállapításommal, hogy a magyar népnek és a magyar nemzeti politikai egyéniségnek a világon semmi érzéke nincs és aligha is lesz valaha, a világnézeti túlzások, egyoldalúságok, a tartalmatlan és értelmetlen politikai misztika iránt. Egyenesen gyermeteg dolog abba sűríteni össze a magyar politikai feladatok egész mérhetetlen és fölsorolhatatlan tartalmát, hogy itt az idő, válasszatok jobboldal vagy baloldal között.

Amíg a »régi stílus« volt érvényben a magyar közélet terén, szinte már túlságig sokat emlegettük az angol és magyar történelmi alkotmányosság párhuzamosságait. Most azonban az ellenkező túlzásba esik a magyar kormánypolitika: teljesen megfeledkezik ezekről a párhuzamosságokról. A régi magyar és történelmileg, közjogilag egyaránt nagyon is megokolt büszkeség egészen kihalt volna belőlünk, amely súlyos helyzetekben is mindig fentartotta a nemzet lelki világában az Angliától függetlenül, de azzal minden lényeges ponton hasonlóan fejlődött magyar történelmi alkotmányosság tudatát? S most egy ilyen büszke és nagyszerű politikai művelődés birtokában abban keressük büszkeségünket és boldogulásunkat, hogyan tudnánk minél tökéletesebben utánozni nálunk politikailag tehetségtelenebb, tőlünk politikai művelődésben messze elmaradt nemzeteket?

Én maradok a régi stílusnál és mikor jobboldaliságról és baloldaliságról van szó, nem német, hanem angol példákat keresek. S mikor látom, hogy bármennyire is »világnézetek harcának korát éljük«, amint a NEP kürtösei kissé monoton hangon hirdetik, az angol munkáspárt — világnézet ide, világnézet oda — immár a második parlamenti ciklusban halad teljes lelki összehangoltságban a konzervatívokkal és a liberálisokkal, anélkül, hogy az angol világbirodalom ennek kárát vallaná, anélkül, hogy ebből az eszmék »kaotikus zürzavara« támadna, sőt ellenkezőleg, éppen ez a világnézetek fölött való, *egyetlen valódi* nemzeti egység gyógyította meg egyenesen varázslatos gyorsasággal az angol világbirodalom minden belső és külső sebét az utóbbi években: akkor igazán nem kell szégyenkeznem sem magam előtt, sem a magyar közvélemény előtt, sem pedig a jövendő előtt, amiért én nem világnézeti megfoghatatlanságok, hanem a politikai észszerűség szempontjai szerint keresem magam és pártom elhelyezkedését a magyar közélet frontján és — szövetségeseimet.

Ezzel nem akarom elvitatni a világnézeti kérdések jelenvalóságát. De mint magyar politikus, mindig arra törekedtem, hogy a magyar népi és nemzeti egyéniség gondolatvilágához és lelki formáihoz tartsam magam. A magyarság pedig ezer éven át sohasem volt kapható semmiféle politikai misztikára, hanem kitartván makacsul és hősiesen a maga egyéniségének ősi adottságai mellett, mindig az *észszerűség*, a világos *gondolat* jegyében politizált. A magyar politikai feladatoknak pedig jobboldaliságra és baloldaliságra való kezdetleges és politikai multunkhoz, kulturánkhoz méltatlanul szimplista leegyszerűsítése semmi egyéb, mint idétlen és értelmetlen, idegenből áthozott »német plunda«.

Valóban csak mosolyogni lehet azon az élettől elrugaszkodott állításon, hogy a jó tarpai nép a jobboldal és baloldal között választott Tarpán és — a jobboldalt választotta. S különösen groteszkül hat ez a világrendéleti dagály, amely csodálatosképpen csak úgy tudott érvényesülni a tarpai választáson, hogy a legkülönbözőbb ranglétrán álló hivatalos és nem hivatalos kortesek és élharcosok elővették a befolyásolás és hideg terror, meg a pénzzel való vesztegetés minden régi, új és legújabb stílusát, hogy az egyedül üdvözítő jobboldalra térítsék a szegény, lelkében és testében százszor megtapadott népet. Igazán megható, hogy milyen eszmei magasságokba tudja ragadni ez a remek »új stílus« a legközönségesebb és legalacsonyabb választási kortézia eszközeit és jelenségeit is!

De térjünk csak vissza a jobboldalhoz. Én az ő jobboldaliságukkal szemben sohasem baloldalt hirdettem, mert az ilyen üres és nehezen megfogható szavakban nem hiszek, ilyen silány politikai fogalmazás ellen egész valóm mindig tiltakozott. Én az ő jobboldaliságukkal szemben mindig konkrét teendőket állítottam ezembe. S miközben az új stílus jegyében csináltak egy valóban szánalmas és antiszociális úgynevezett gazdavédelmet, akkor én a magyar politikai hagyományok és formák fedezetével messzebbmenő, szociálisabb, emberségesebb és gazdaságilag észszerűbb gazdavédelmet követeltem.

Míg ők 50—60 esztendőre tolják most ki a hitbizomány reformjának — Istenem, miféle szánalmas reform! — megvalósulását, én visszatértem a jó öreg csáklyás Deák Ferenchez, aki még a nemesi országgyűlésen hirdette a hitbizomány eltörlésének nemzeti szükségét. Míg ők három év óta dadogják körül tehetetlenül a magyar földkérdést és nagykegyesen 1—2—10 millió pengőt engedélyeznek **arra a »telepítésre«, amelynek körvonalai ma is csak azért nem vesznek el a jobboldaliság misztikus ködében, mert a néhány milliónyi költségvetési fedezetből ugyancsak világosan lehet látni, miféle telepítést akarnak: én viszont nagyszabású és organikus földreformot hirdettem és hirdetek.**

Míg ők minden áron új embertipust akarnak valami gyötrelmesen idegen, zavaros gondolatfoszlányok nyomán kitermelni, én a magyar kultúrpolitikának a magyar szellemhez, a magyar szellemiség alapvető formáihoz való visszatérését hirdetem s a magyar kultúra ráépítését az elhagyatottságban és nyomorban fetrengő, valójában kisebbségi elnyomottságban senyvedő, de nagystílű és mérhetetlen rejtett és eltemetett energiában gazdag magyar népre. Míg ők jobboldaliságot fuvoláznak, én utakat, vasutakat, Tiszahajózást, közmunkákat, az agrárolló becsukását, nagyszabású, de önkormányzati szellemű szövetkezeti hálózatot, gyökeres adóreformot követeltem és követelek. Míg ők egy kártyára teszik fel Magyarország külpolitikai sorsát, én a nagy nyugati nemzetek rokonszenvének megnyerését, a középeurópai latin gondolat feleleventését s a latin művelődéssel való ősi gyökerű új szellemi eljegyzésünket hirdetem.

Míg ők Emesét emlegetik hagyománytiszteletük igazolására, én Werbőczy törvénykönyvére ütök s általában a magyar alkotmányosság hatalmas sziklaalapjaira szeretném felépíteni azt a bizonyos új Magyarországot. S míg ők német mintára keresik a nemzeti egységnek egy kezdetleges, pártpolitikai és vajmi düledékeny, sőt magyar földön, magyar lélekkel soha meg nem valósítható, őrmesteri és kaszárnyai szellemű megvalósítását, ahol a kegyekkel elhalmozott vagy fizetett élharcos az elsőosztályú állampolgár és a szabad gondolkozású, szabad lelkiismeretű, függetlenségére és szabadságára féltékeny magyar a másod- és tizedrangú állampolgár s ahol Marton Béla az első osztályú államférfiú és én vagyok a csak kiirtásra érdemes destruktív »baloldali«: én a nemzetnek öröktől való és örök életre szánt, szerves nagy természeti egységét vallom, amely fölötte van jobboldali és baloldali ideiglenességeknek, politikai idegenmajmolásoknak, jogosulatlan átmeneti ambícióknak és élharcosi kartotékoknak, vásárolt szavazatoknak és fizetett lelkesedéseknek, romlott értelmiségnek és átmenetileg legyöngült népnek egyaránt.

Azzal vádol engem a B. H., hogy kaotikus zürzavarba tévedtem, mert a legkülönbözőbb programú és világnézetű pártokkal szövetkeztem. Hát hogyan is állunk ezzel a zürzavarral? Talán én adtam föl programomat? Feladtam a telepítés vagy a birtokreform gondolatát? Feladtam külpolitikámat? Feladtam szociálpolitikámat? Vagy a szövetkezni kívánó ellenzéki pártok adták fel az ő programjukat? Minderről szó sincsen, csupán arról van szó, hogy a politikai észszerűség megköveteli: *tartsunk sorrendet a feladatokban s vegyük elő mindenekelőtt a legsürgősebbeket s igyekezzünk megegyezni a legfontosabbakra nézve.*

Jobboldaliság és baloldaliság mérőben lári-fári, mikor olyan kérdésekről van szó, amelyek a nemzet életének gyökereit érintik. Ha MacDonald összefoghatott a szigorúan konzervatív Baldwinnal, azért, hogy megmentsék az angol világbirodalmat, nem látom be, miért ne foghatnának össze az ellenzéki pártok azért, hogy elhárítsák egyszersmindenkorra a diktatúra minden veszedelmét és kísérletezését, megvalósítsák végre a magyar parlamentarizmust a magyar alkotmányos hagyományok szellemében és a mai európai fejlődés színvonalán, kikényszerítsék a parlamentáris demokrácia alapfeltételét, a titkos választójogot és visszarántsák az országot az egyoldalú és kisstílű külpolitika szándékai mellől.

Mesebeszéd, hogy én akár Tarpán, akár másutt gyalázkodtam volna Gömbös ellen. De annál igazabb, hogy támadtam őt és fogom támadni, míg mai veszedelmes politikáját folytatja. S akik nekem »amnesztiát« igérgetnek a kormánypárti lap hasábjairól, ha megtérek, ha »visszatérek a nyílegyenes útra«: azt üzenem, az ő utukra nem térek vissza, mert azon sohasem jártam, amnesztiájukra pedig nincs szükségem, egész zavaros és németes »ideológiájukra« csak lekicsinyléssel tudok nézni, *én magyar politikát* igyekszem csinálni, amíg birom s az élharcosok és mindenféle kortesek csúnya betyársága után felém küldött üzenetet — udvariasan megköszönöm.

Nem a Magyar Földhitelintézetről volt szó a „Czirok Józsefék mosolya" című cikkben

A *»Czirok Józsefék mosolya«* címmel lapunk 1935. évi december hó 1i számában megjelent közleménnyel kapcsolatban a *Magyar Földhitelintézet* kívánságára készséggel *megállapítjuk*, hogy a cikkben említett »Földhitelintézet« *nem a röviden általában e néven ismert Magyar Földhitelintézet.*

Aki friss és egészséges akar lenni és el akarja kerülni, hogy kemény legyen a széke, emésztése meg legyen zavarva, folyton fájjon a feje és bőre tele legyen mindenféle pattanással, az igyék hetenként egyszer-kétszer reggelizés előtt egy pohár természetes **Ferenc József keserűvizet.**

BALOGH BANDI
énekes cigány-trubadur,
a londoni klubok kedvence a
MIAMI-ban
Harry és Dóvay Ica. Délután a rádióból ismert Horváth-trió játszik

Az
egész ország
rendel és vásárol most
jótékonycélú magy. kir.
állami sorsjegyet
Csak 1 húzási nap
már csütörtökön,
5-én délután
Sorsjegyárak: 3 és 1½ pengő
az összes sorsjátéküzletekben és dohánytőzsdékben.

HIREK

Szeles, hűvösebb idő
Egyes helyeken eső vagy hó

A Meteorológiai Intézet jelenti december 3-án délben tizenkét órakor:

Európaszerte tovább tart a szeles idő, de a szél most már hűvösebb légtömegeket szállít hozzánk. A mátyásföldi meteorológiai repülőfelszállás adatai szerint három és félkilométer magasságban mínusz 20 Celsiusra szállott le a hőmérséklet. Az élénk légmozgás hazánk területét megtisztította a ködtől. Sok helyen volt újabb eső. Az ország délkeleti felében (nagyjában a Barcs—Szekszárd—Nagykőrös—Nyíregyháza-vonaltól délkeletre eső területen) 10 milliméternél több esett. Számos vidéken 20 millimétert meghaladó mennyiséget is észleltek (Misinatető 27, Orosháza 26, Turkeve és Csenger 25, Tiszaújlak, Mátészalka és Békéscsaba 22, Baja, Mohács és Szolnok 21, Pécs, Nagykőrös, Debrecen, Szentes és Berettyóújfalu 20 milliméter). A hőmérséklet tegnap általában 8—10 Celsiusig, a Dunántúl egyes részein 11 Celsiusig emelkedett, amivel az enyhülés elérte tetőfokát. Az éjjeli lehülés fokozódott, a talajmenti rétegben általában mínusz 3—mínusz 5 Celsiusig terjedt.

A hegyeken még folytatódott az olvadás és a legmagasabb csúcsok kivételével minden hó elolvadt. Az éjjel folyamán a hőmérséklet a fagypont alá szállott, a hómaradványok eljegesedtek. A Kékestetőn a jeges hó vastagsága még mindig 10 cm.

Budapesten december 3-án

délben a hőmérséklet +5 Celsius fok,

a tengerszintre átszámított légnyomás 746 milliméter, mérsékelten emelkedő irányzatú

Várható időjárás a következő huszonnégy órára:

Még élénk északnyugati szél. Változó felhőzet, egyes helyeken ismét záporeső vagy zápor szerű havazás (éjjel és a hegyeken csakis havazás). A hőmérséklet tovább csökken.

— **(Meghalt Giessl Artur báró.)** *Bécsi* tudósítónk jelenti: Ma délelőtt 81 éves korában meghalt *Giessl* Artúr báró lovassági tábornok, aki a háború előtt a Mária Terézia akadémia utolsó kormányzója volt. *Giessl* Artur báró fivére volt *Giessl* Vladimir bárónak, az Osztrák-magyar monarchia utolsó belgrádi követének.

— **(Szükség van-e hitbizományra?)** A bejelentett hitbizományi reformjavaslat rendkívül időszerűvé teszi azt a kérdést, melyről 5-én, csütörtökön a mai Magyarország birtokpolitikai kérdéseinek egyik legalaposabb ismerője *Kerék* Mihály dr. okl. közgazda tart előadást este ¾7 órakor az Országos Közgazda Testület nagytermében (V., Mérleg ucca 4.) Vendégeket szívesen látnak.

Ali! Ügyeid rendezve, jelentkezzél azonnal.
Rex, Otti, Apa

— **(Az 1500 éves örmény biblia.)** Az örmény biblia 1500 éves jubileuma a mult évre esett ugyan, de csak az idén fogják megünnepelni a világ minden részében élő örmények. 434-ben fejeződött be a biblia örmény nyelvre fordításának munkája. Ennek a bibliafordításnak különös érdekessége az, hogy a kedvéért új örmény írást kellett alkotni. Ezt a munkát is *Mesrop* szerzetes, a bibliafordító végezte el. Ő dolgozta át és egészítette ki a meglévő írásjeleket. E kettős működése révén Mesrop szerzetes az »örmény irodalom apja« lett.

— **(Borzalom-röpirat.)** *NewYorkból* jelentik: Minthogy az Egyesült-Államokban a *gépkocsik naponta mintegy száz embert ölnek* meg, a hatóságok a hajtási szabályokhoz két illusztrált »borzalom-röpirat«-ot mellékelnek. Az egyik, amelynek címe »Hirtelen halál« vérfagyasztó élethűséggel írja le a gépkocsiszerencsétlenségek során szenvedett sebesüléseket. A másik »Jobb meghalni« cím alatt a balesetek gyógyíthatatlan következményeit, bénultságot, elmebajt, csonkítást, torzítást, stb. részletezi.

— **(Megperdült a dob...)** Szomorú hírt közölnek velünk az elszakított *Szabadkáról*. Mint ismeretes, évekkel ezelőtt a szerb hatóságok »javaslata« alapján az akkori *Uzunovics*-kormány véglegesen betiltotta a magyarság nagymultú kulturegyesületét, a szabadkai Magyar Népkört. Most a Magyar Népkör felett megperdült a dob és ezzel beteljesedett a Népkör végzete. A Népkör berendezését már hónapokkal ezelőtt az a veszély fenyegette, hogy az egyre növekvő közterhek miatt elárverezik. Mikor a Népkört betiltották, a kulturintézményt működés hiányában nem lehetett fentartani s megkezdődtek a foglalások. Nemrégiben megkezdték a lefoglalt ingóságok elszállítását a Népkörből, *tegnap pedig megtartották az árverést*. Elárverezték a zongorát, a tanácstermi berendezést, a modern csőbútorokat, az árverés azonban nem fejeződött be, mert nem volt elég nagy az érdeklődés. Ezért félbeszakították és folytatását december 4-ikére tűzték ki.

— **(Három Jack London-könyv tilos Németországban.)** A német írói kamara megcáfolja azt a külföldön terjesztett hírt, amely szerint a nemzeti szocialista cenzúra megtiltotta volna Anatole *France*, *Zola*, Blasco *Ibanez*, Jack *London*, a természettudós *Haeckel* és a történetfilozófus *Lange* összes műveinek terjesztését. Az írói kamara közlése szerint csupán Jack London három művét tették indexre: a Martin Edent, a Vaspatát és a Börtönt.

JELENET AZ OTI-NAL

»Az OTI-nál nem a szorgalom, hanem a politikai megbízhatóság szerint léptetik elő a tisztviselőket...« (Peyer felszólalása az OTI közgyűlésén)

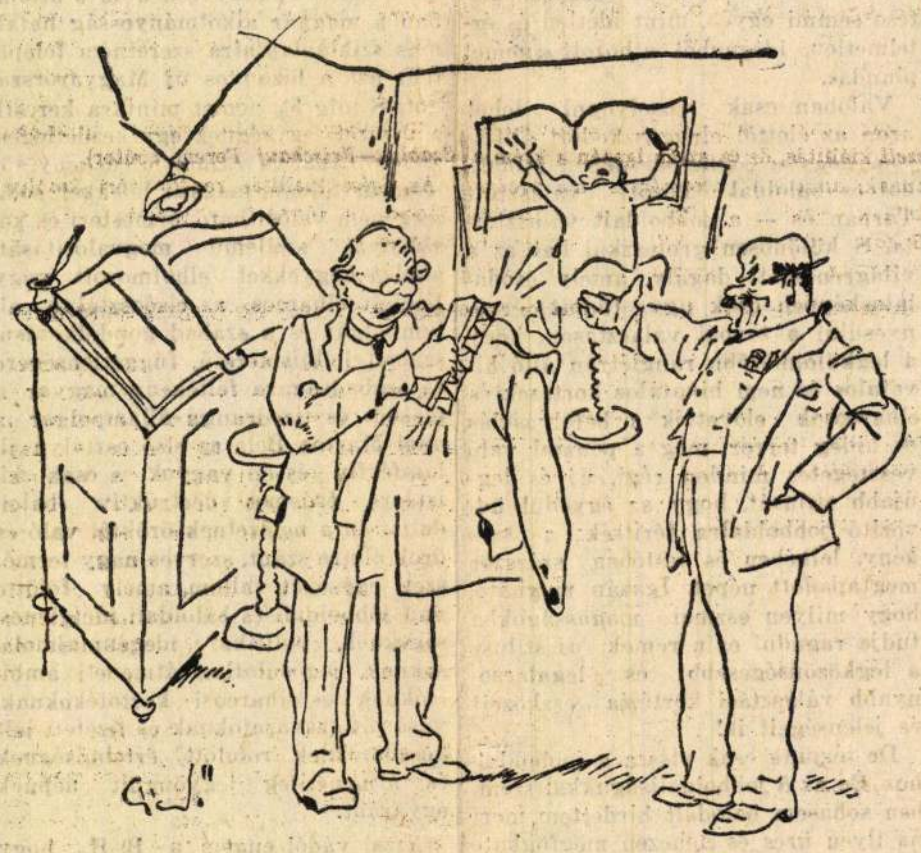

— Miért maga keféli a vezérigazgató úr kabátját? Azonnal menjen és végezze a munkáját!

— Bocsánat, irodafőnök úr, én a politikai megbízhatóságomat igazolom!

(Gedő Lipót rajza)

— **(Hét eltűnés.)** *Skultéty* László vegyész, *Szeszák* József kovácssegéd, Ella von *Dreihult* nyelvtanárnő, *Kassai* János kőműves, *Matus* Ferenc kifutó, *Schwartz* Jenő utazó Budapestről, *Surinya* Etel Csongrád és Budapest között, *Gebei* Károly grafológus Kecskemét és Budapest között eltűnt.

Aranyérnél és az ezzel járó bélidegulás, végbélrepedés, kelés, terhes vizelési inger, májduzzadtság, derékfájás, mellszorulás, szívdobogás és szédülési rohamok esetén a természetes Ferenc József keserűvíz használata csakhamar kellemes megkönnyebbülést eredményez. Az orvosok ajánlják.

— **(A marosvásárhelyi m. kir. 9. honvéd huszárezred)** idei *ezrednapját december 9-én* tartja meg. A bajtársi szövetség felkéri mindazokat, akik a világháborúban a 9. honvéd huszárezred kötelékében harcoltak, hogy *december 9-én, hétfőn délelőtt* 11 órakor jelenjenek meg az ezred hősi halottainak emlékére a budapesti Ferencesek templomában bemutatandó ünnepélyes szentmisén. Az ezred volt tisztikara ugyanaznap este 8 órakor összejövetelt tart a Pannónia-szálló különtermében.

— **(Kimentettek a Dunából egy ismeretlen férfit.)** A Ferenc József rakpart 13—15. számú bérpalota előtt ma a Dunába ugrott egy 40—45 év körüli férfi. Kimentették és a Rókus-kórházba vitték. Itt ki akarták hallgatni, de nem hajlandó mondani magáról semmiféle adatot sem.

Egyesület a magyar nyelv ellen

Ez is megszületett Budapesten. Az egyesület tagjai szállodák fogadótermeiben tartják összejöveteleiket. Valószínüleg nem szegény emberek tehát. Sőt, ha a gyanú nem csal, túlnyomórészt nők, mert férfiember ritkán ér rá, hogy szállodákban csevegjen, minden ok és cél nélkül. S hogyan csevegnek az új egyesület tagjai? Mindenféle nyelven, csak magyarul nem! A szabályok szerint: aki magyar szót mond, vagy nem találja meg a helyes idegen kifejezést, esetleg kapkod vagy dadog, büntetést fizet.

Természetesen, nagy szükségünk volt erre az egyesületre. A meglevő egyesületek ugyanis nem elegendők a nagyarányú kultúrdüh levezetésére. Hiába van Akadémia, Kisfaludy Társaság, Gárdonyi Társaság s még vagy húsz testület és egyesület, hiába vannak munkásművelődési egyesületek, önképzőkörök, hiába tömörülnek a kultúrszomjúság megszállottjai mindenféle szellemi források köré, nem hörpölhetnek eleget. Az új források megnyitása tehát Budapest magas színvonalon álló műveltségét még kedvezőbb színben mutatja. Magunk is aggódtunk már, hogy nem beszélnek elegen villamoson, autóbuszon, uccán, klubban franciául, pláne németül. S a gyermekek között is sokan vannak, akik »mamikát« mondanak német pötyögéseik közben »Mütterchen«, sőt »Mutti« helyett. Ezen a sajnálatos tüneten akar segíteni az új egyesülés. A szállodák fogadótermeiben. Brids és délutáni tea közben. Hadd bámuljon az a külföld, milyen fejlett itt a kultúra!

Ajánlunk azonban egy újabb egyesületet. Olyan, amelyben mindenki kötelezi magát, hogy magyarul beszél s minden germanizmusért, minden elferdített és lelkiségétől megfosztott magyar szóért, minden idegen kifejezésért egy pengőt fizet. Ezt egyrészt megköveteli a magyar nyelv egyenrangúsága, másrészt azoknak a kultúrlényeknek érdeke, akik minden nyelven tudnak már, csak az állam nyelvén nem. Ha a hibáért egy pengőt fizetnek a tagok, lesz legalább egy olyan kultúregyesület, amely busás bevételt könyvelhet el... **(—i —s)**

---

x **Csütörtökön, 5-én délután** tartják meg a 65. jótékonycélú állami sorsjáték húzását. Sorsjegyek még kaphatók az összes főárusítóknál és dohánytőzsdékben. Egész sorsjegy ára 3.— pengő, fél sorsjegy 1.50 pengő.

x **A Miami-kávéház** decemberi parádés attrakciója: *Balogh* Bandi énekes cigánytrubadur, a londoni klubok kedvence. Mellette Harry és Dévay Ica. Délután a rádióból ismert Horváth-trió játszik.

x **A serdülő ifjúságnak** adjunk hetenként legalább egyszer reggel felkeléskor egy-egy kispohárnyi természetes »Ferenc József« keserűvizet.

x **Ki ma a legpikánsabb dizőz Budapesten?** A Kolozsvárról ideszármazott kitűnő színdarabíró volt felesége: Neményi Lilly. Dekoratív megjelenés, fenomenális hang, pompás színésznő, ragyogó program, mindez összpontosul a december hónap folyamán a Hangli Kioszk-ban vendégszereplő nagyszerű előadóművésznőben. Dénes László zongoravirtuóz és Charly Kainz, Bécs kedvenc énekes-dobosa méltó keretet nyujtanak számára.

x **Gyorsan rövidülnek most a napok,** mindig több és több villanyfényre van szükség. Ideje, hogy utánanézzünk, megfelelő-e lakásunk világítása. Gazdaságos és jó világításról kell gondoskodnunk, kerülnünk kell tehát az olyan lámpát, mely aránytalanul sok áramot fogyaszt vagy gyenge világításával rontja szemünket. Ha Tungsram Duplas-izzóállam át használunk, úgy 20%-ig terjedő megtakarítást érhetünk el, világításunk pedig szebbé válik.

lése, mely egyes helyeken erőteljes, pasztózus hatású, az arc síma festésével kontrasztot alkot. Ilyen ellentéttel találkozunk egy másik, szinte negyedszázaddal később festett képen, mely III. Ágost szász királyt ábrázolja, ahol az ellentét az arc síma kezelése és a ruha szélesebb felfogása közt megvan, de megegyeznek abban, hogy mindeniknél találkozunk egyes részleteknek aprólékos megrajzolásával, a varsói képen a láncon függő érmének, III. Ágost képén a hermelinnel szegett mentén a kapocs ötvösművének minden részlete szigoru részletezéssel van visszaadva, mint Rákóczi fejedelem Danzigban festett képén (Szépművészeti Múzeum) az aranygyapjas rendjel, vagy az 1747-ben festett női arcképen a hajba tűzött rózsa (Szépművészeti Múzeum). A részletek a szonorikus színegységet nem zavarják. Csak a színharmónia világosabb vagy sötétebb fokozatában van különbség. *De a szonorikus hangzatot megőrzi legvilágosabb harmóniáiban is.*

Ezt a látási módot megfigyelhetjük fejlődése egész folyamán, amint azt fokról-fokra kifejlesztette, hogy ideálját megközelíthesse, miközben mindent felhasznált, ami a lelkében élő kép teljessé tételét szolgálta. Nem utánozott ő tehát senkit, mert művészete egyéniségéből fakadt és formáját is magából teremtette, csak mindenkitől tanult, hogy a képzeleti kép kiteljesedését elősegíthesse, viszont mellőzött mindent, ami azzal ellenkezett, még akkor is, ha a kor ízlése megkövetelte volna.

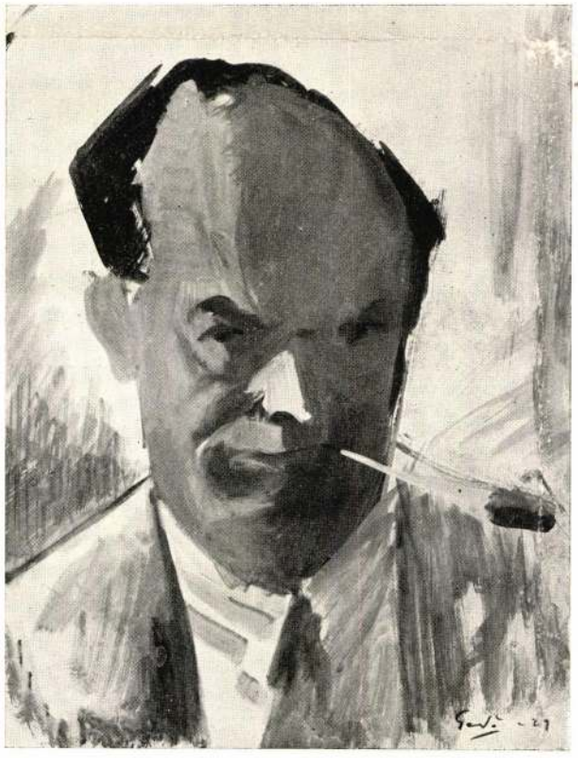

Gedő Lipót: Önarckép

Gedő Lipót karikaturája
Az Országház-kávéház galériájából

GEDŐ LIPÓT, A KARIKATURISTA

Ha igaz, hogy a karikatúra legfőbb kelléke a torzítás — magyar fordításban torzrajznak is szokták nevezni — akkor *Gedő* Lipót nem is karikatúrista. A torzítás vágya hiányzik az ő ábrázolásaiból. Ő a legjobb indulatú karikatúrista, akit ez a műfaj felmutathat. Nem tartozik a politikai rajzolók közé, akik a gúny maró tűjével karcolják megvetésüket ellenfeleik ábrázatára. Nem tartozik a társadalmi szatírikusok közé sem, akik vitriolba mártják irónjukat, hogy gyilkos méreggel marják le a társadalom arcbőréről a visszatetsző kiütéseket. Gedő Lipót sem nem politikai, sem nem társadalmi reformer. Sem a Gavarni, sem a Daumier fajtájából, sőt azok közé sem számítható, akik l'art pour l'art élnek a karikatúra jogával és azt hiszik, hogy ez a műfaj a gúnyért önmagáért van, mint azt annyiszor élvezhettük a mi zseniális gúnymesterünk, Major Henrik gyilkos torzrajzaiban. Gedő egyáltalán nem tartozik a gúnyolódók szektájába, vallják bár a gúnyt egy beteg társadalom, vagy kikezdett közállapotok gyógyszerének, vagy egyszerűen a szellemi mérkőzés tréning fegyverének.

maga idejében azt írták róla: „Sein Kolorit ist kräftig, aber seine Dinte etwas übertrieben". Mányokiban több a nőies elem, ami koloritjának harmóniájában és előadásának simaságában is érvényesül. Ez ellentét emberi sorsuk különbségéből érthető. Kupeczky ifjuságát Olaszországban szabadon kóborogva, Bécsben és Nürnbergben minden lekötöttség nélkül töltötte, mig Mányokit már korán kötelezettségek szorongatták s egész élete megalkuvás sorsával. Ez hangzik ki festői előadásából is. Hagedorn is így értelmezte Teniers finomkodó előadását, mellyel a paraszti jeleneteket mit fester und leichter Hand érzékelteti.[1] De az egyes jelentős

Kernstok Károly fényképe
Foto Zacharias

Gedő Lipót karikaturája Kernstok Károlyról

részek kiemelését, pasztózusabb kezelés által, ő is fontosnak tartja s Van der Werff szokását, ki a legkisebb dudorodást is lecsiszoltatta a sével való szolgai megalkuvásnak nevezte. „Sokkal többre becsülöm a mesterkéz szabad vonásait, semhogy a síma modort dicsőitsem" — írja Hagedorn.[2]
deszkalapról, melyre festeni akart, hogy annál simábban festhessen, a műbarátok akkori izlé-Ezt pedig Hagedorn Mányokinál is megfigyelhette, aki a hússzín síma kezelésénél az egymásba ötvözött színek finom összeolvasztását használta, míg a drapéria kezelésénél, kezdettől fogva — gondoljunk csak az 1707-ben festett, Rákóczinét ábrázoló képére — sokkal szabadabb ecsetkezelést használt. Annál inkább igyekezett, legalább is kései korában (1740), mikor Hagedorn megismerte, arcképein a környezetet és a karnációt *kétfélekép* kezelni. A karnáció simaságát a környezet szélesebb tónushatásaival egyensúlyozta. „Ebben rejlik Mányokinak nagyszerű, az idő által is igazolt keveréke, a hússzín féltónusainak kezelésénél" — írja Hagedorn, máshelyt pedig a ruhakezelésről: „Az aszfalt mérsékelt használata által tette széppé festményeit Mányoki, — csak a bundák, szőrmék, ruháknál használta, míg az arcnál igen fukaron élt vele, teszem úgy, hogy a fekete szemöldöknek mélységet adjon vele". Az umbraszíneket kerülte, a cinóbert felhasználta, a lakkokat is, de mérsékelten, nehogy az összhang hideggé váljék, mint Silvesternél, hogy a hússzín kellemes barackszínét kikeverhesse (bár ez nem egyszer túlpirossá válik nála); festési eljárását, látjuk, nagy gonddal fejlesztette ki, hogy a lelkében lebegő álomképet, annak *mély, szonorikus szépségeit* kihozhassa.
A varsói múzeum magyar főura ezt a szonorikus harmóniát mutatja. Mig az arc karnációja lágy egybeolvadásokban érezteti a formákat, addig a gallér, a szőrme, a redőzet széles keze-

[1] Hagedorn: Betrachtungen, II. 635. l.
[2] Hagedorn: Betrachtungen, II. 776. és 779. l.

Aki gúnyolódik, az — ha nem is szándékosan — javítani akar. Valamin, vagy valakit. Amit tesz, annak etikai rugói vannak. Torzít, tendenciát csinál, hogy a hibás vonalak túlzásával kinevettessen és e viharos áradású megnevettetés hullámain küldi a karikatúrista a gyógyítást hozó lápisz égető sebeit, vagy az oltás mérgének antitoxinját. A karikatúrista legtöbbször moralista is.

Gedő egészen más valaki. Mindekelőtt nem moralista. Ő elsősorban művész, aki kiéli magát a vonal életében, művészi célkitűzése annyira betölti, hogy tendenciák készítésére, etikai célok elérésére már nem futja az ő törekvéseiből. Karikatúrái éppen ezért nem is gúnyosak, hatartani az egyensúlyt az artisztikum jegyében, mert festőnek sem kisebb, mint rajzolónak. Bizonyára már egyéniségében fekszik, hogy karikatúráiban nem a moralizáló, hanem az artista-rajzolók közé tartozik, de kétségtelen, hogy azért áll ezen az alapon oly logikusan, soha ki nem ugrón, mert egyben festő is, aki megszokta képein a mértéktartó ízlés irányítását. Ezen a ponton hivatkozhatunk Daumier-ra, aki ugyancsak mestere volt az ecsetnek is és látnivaló legtendenciózusabb karikatúráiban is, moralista felfogásának leginkarnátusabb lapjain is, milyen fegyelmező hatással egyensúlyozta ki a festő a karikatúristát ezekben a klasszikus rajzokban. Gedő Lipótnak nem kevesebb, mint

Gedő Lipót: Nemes verseny

nem derüsek. Ő nem kinevetni, hanem csak nevetni akar. Az ő legfőbb célja a karikatúrával nem egy reformtörekvés, hanem a vonal artisztikuma, a rajz szépsége, mely — szerinte — nem is birja meg a harcos karikatúrista túlzásait. Persze lényegében ő is a túlzás eszközeihez fordul, de azt csak a szemlélődő művész derűs mosolyával teszi. A világért sem ragadtatná magát valami szélsőségre, hiszen akkor fel kellene adnia a művész egyensúlyt tartó ízlését, ami pedig Gedő tréfás iróniájának legfőbb jellegzetessége. Még ott is, ahol más elesne a téma csúszós parkettján, ő soha nem válik bántóvá, izléstelenné. Derű és ízlés, ez a két összetevő határozza meg Gedő Lipótot, a karikatúristát, aki talán épp azért tudja ennyire

250 karikatúráját aggatja most falaira a Kossuth Lajos téri Országház-kávéház, ebben a hatalmas sorozatban nincs egyetlen rajz, melynek jókedvén, gyakran harsogó kacagásán ne tompítana tapintatosan a festő-rajzoló kiegyenlítő ízlése.

A magas színvonalú magyar karikatúraművészet hagyományai Gedő Lipótban méltó folytatóra találtak. Könnyed, játékos vonalai, rajzának szellemes felvetései, tárgyválasztásának artisztikuma, jellemző erejének jóleső humora, kedélyének különösen gyermekkarikatúráiban megnyilatkozó kifogyhatatlan derűje, humoros rajzművészetünk első sorába állítják Gedő Lipótot.

Gy.

TÁRLATOK

FIATAL MŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN

Gedő Lipót karikaturája

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat újszerű, igen életrevaló ötlettel nyitja meg ez évi kiállításaink sorát: seregszemlét tart a fiatal művészek között. Kórtünet, hogy a fiatalság szó alatt ma lényegesen mást értünk, mint anno..., amikor a harminc és negyven esztendők között élők a férfikorba sorozódtak. A lepergett húsz esztendő a ma élő emberek hiátusa, ez a két évtized mindenből, mindenkiből hiányzik, s a produktivitáshoz szükséges fejlődési lehetőséget sután irányította mindaz, ami a kultúrföldön 1914. év óta történt. Ma fiatal a negyvenesztendős férfi, — noha a húszesztendősek is öregek —, ma a negyvenesztendősek beszámolója is új, s a velük egysorba perdülő tényleg ifjú sorember jelentkezése is talán ugyanazt az elbírálást követeli, mint az előzőké, akiknek nem lehetett fiatalságuk. Korszellemet tükröz a Műcsarnok eredeti gondolata, hiszen alátámasztja azt a sokat vitatott kérdést, hogy lehet-e a mai ifjúság problémájáról beszélni, mikor a korvénített előző nemzedék problémája is megoldatlan.

A Műcsarnok kiállítása ez általános jellegű kérdéskomplexumon kívül a művészi kérdés elszigetelt jelenségeire is rámutat akkor, mikor nyilt színvallásra bírja az új művészgenerációt, s megkérdezi tőlük, hogy mit szívtak ma-

Gedő Lipót karikaturája
Az Országház-kávéház galériájából

GEDŐ NORBERT – Gégény

Gedő Norbert
Gedőné Lukács Anna
Gedővár (Gömör-Kishont)
Gedra András
Gedra Ede
Gedrich Nicolaus
Gedruldiger Nicolaus
Gedruldiger László
Gedruly Ferenc
Geentter Miklós
Geerts, Ed. Louis
Geetz, Georg / György
Gefell, Johann
Geffels, Franz / Franciscus / Francisco
Géfin Gyula
Gégény (Hasdla u.m.)

Gedő Norbert, rajzoló; szül. 1815-ben, megh. Budapesten 1882-ben. 1848-ban mint honvédtiszt részt vett a szabadságharczban, melynek elnyomása után 1849-ben külföldre menekült. Párisban telepedett meg, s ott rajzolással tartotta fenn magát. Munkásságával egy kis vagyont is sikerült összegyűjtenie. Az 1880-as évek legelején betegeskedni kezdett, s a honvágy is igen bántotta. Haza jött tehát, s Budapesten lakó rokonaihoz szállt, a kiknél 1882 augusztusában 67 éves korában hirtelen elhúnyt.

Vasárnapi Ujság. 1882. 512. l. (Halálozások.)

Gedő Norbert

rajzoló

L.

Szendrey – Szentiványi

554. l.

Római üvegpohár töredéke VI. 281

Gedő Norbert

— Gedő Norbert, a szabadságharczban honvédtiszt, ki mint menekült, Párisban rajzolással tartotta fenn magát, egy kis vagyont is szerzett, nem régiben pedig, mikor betegeskedni kezdett, haza vágyott, el is jött Budapestre, s itt csakhamar meghalt, 67 éves korában.

Vas. Ujs. 1882. 512. l

Gadőné, Lukács Anna

Nemzeti Szalon csoportos kiállításán figurális képpel, portréval szerepelt.

Reggeli ujság 932.II.8.

Gedöné dr.-né Lukács Anna

Nemzeti Szalon csoportkiállításain arc- és figurális képeivel szerepelt.

BH. 932. II. 7.

dr. Gedöné, Lukács Anna

Nemzeti Szalon csoportkiállításán neve szerepelt.

M.O. 932.II.f.

Dr. Gedöné, Lukács Anna

Nemzeti Szalon kiállításán
neve szerepelt.

Esl. 932. II. 7.

MDK

Dr. Gedőné Lukács Anna

Nemzeti Szalon 76. csop. kiáll. kat. 1932. febr.

MDK

dr.Gedöné Lukács Anna, festöm.

Önportré. . nepr.

Nemzeti Szalon kiállitása.
Képzömüvészet. 1932.48.sz. 68.l.

Gedőné Lukács Anna.

A Nemzeti Szalon kiállitotta müveit 1932-ben

Bende J:

A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Gedőné Lukács Anna

A N. Szalon 76. csoportkiáll. Képzőművészet 1932. 48. sz. 71.l.

MDK

dr. Gedőné Lukács Anna

Önportré, festm. repr.

Képzőművészet, 1932. VI. 48.sz. 68. l.

Dr Gedöné Lukács Anna

Született 1908 január 23 án Szarvason. Atyja, Dr Lukács Izsó kir közjegyző, erdélyi állomáshelyén már zsenge korban felismerte a gyermek sarjadó tehetségét. A középiskolákat Budapesten, majd Baján látogatta. Itt Gáspár János, a zirci szerzetesek fögimnáziumának rajztanára tehetséges festőművész irányítása alá került, majd amikor alyjáról Bajáról Budapestre nevezték ki kir közjegyzőnek, Lukács Annának a fővárosban tágabb tere nyilt, hogy tehetségét tovább fejlesse. Körmendi Ékes Lajos festőművész műtermében tanult, sokat dolgozott Kertész Aladár-ral, a kiváló Bosznay tanitványnyal együtt. Bécsen kívül Olaszországban és Németországban is többször volt művészi tanulmány uton.

1932 febr. Koll. Eiall. a Nemzeti Szalonban.
Mindent fest, olaj, vasztell.

3138

12. Ismeretlen

Petratse Zorton:

Az egész al
öreg férfi tüz mel
ja, szemöldöke, bajus
balját kimpujtva
térdeit is fedi, melle

Petratse
ein bau
Keveres
alt 185
Januar
Sohn
alt ist

Vászon, méretei —
At. Kept. 100. —
~~Ujszám 35.~~
~~Ltri fra VI: 3.~~

Mérni

GEDÖNÉ LUKÁCS *Anna*, festő, • Szarvas 1908 jan. 23. Budapesten és külföldön tanulmányutakon képezte magát. 1932. gyüjt. kiállítása volt a Nemzeti Szalonban.

Ea.G.I.3691

Kövesd, őskori VII. 96.

Gedő Árpádné, Lukács Anna

MAGYAR MŰVÉSZET

1932. 195.

40
30
20
20
20
90

40
20
30 60

40
20
20

Gedőné Lukács Anna
festő

Kolozsvárott rajzolni és festeni. 1925-ben, majd 1926-ban Olaszországba ment tanulmányutra. 1931-ben a Magyar Mérnök- és Építész Egylet országos kongresszusa alkalmával az egyesület disztermében 150 képe volt kiállítva, mellyel nagy sikere volt.

187	Budapest, Deák Ferenc tér terve	Eladó
188	Budapest, Erzsébetvárosi honfoglalási muzeum terve	Eladó
189	Budapest, Erzsébetvárosi Nagyboldogasszony templom terve	Eladó
190	Budapest, Belváros, Városház	Eladó
191	Budapest, Erzsébetváros	Eladó
192	Budapest, Deáktér	Eladó
193	Kőrösujvár, Magyar Katholikus Székesegyház	Eladó
194	Kőrösujvár, Szabadság emlékmű	Eladó
195	Kagylóöböl	60.—
196	Szentmiklós Kútváros látképe	60.—
197	Régi városház	60.—
198	Sétatér	60.—
199	Városi táj madártávlatból	Mgtul.
200	Napsütéses város	200.—
201	Gotikus templom	150.—
202	Kis gót-stilü templom	80.—
203	Szines templom	70.—
204	Parkrészlet épülettel	100.—
205	Cseréptetős házak	200.—
206	Városrész két templommal	120.—
207	Vártemplom, esti hangulat	250.—
208	Város főtere	120.—
209	Templom téli tájjal	100.—
210	Folyamparti város	120.—
211	Várostorony	60.—
212	Óratorony	60.—
213	Bástyatorony	60.—

Dr Gedőné Lukács Anna

Mul. 1908. jan. 23. Szarvason. Atyja Dr Lukács Izsó kir. közjegyző. A Közép iskolákat Budapesten, majd Baján látogatta. Ht Gáspár János, a zirci szerzetesek főgimnáziumának rajztanára.

Nemzeti Szalon

76. csop. kiáll. 1932. febr.

tehetséges festőművész irányitása alá került, majd, amikor atyját Bajáról Budapestre nevezték ki kir. közjegyzőnek, Lukács Annának a fővárosban tágabb tere nyilt, hogy tehetségét tovább fejlessze. Körmendi Ékes Lajos festőművész műtermében tanult, sokat dolgozott Kertész Aladár-ral, a kiváló Bosznay tanitvánnyal együtt. Bécsen kivül Olaszországban és Németországban is többször volt művészi tanulmányuton.

157	Óbudai részlet	olajf.	150.—
159	Öregasszony tanulmányfej	olajf.	200.—
160	Nővérem arcképe	olajf.	Mgtul.
162	Girl	pasztell	40.—
163	Apacs	olajf.	200.—
164	Leány napfényben	olajf.	200.—
165	Iszákos férfi	olajf.	150.—
166	A strandon	olajf.	200.—
167	Interieur	olajf.	Mgtul.
168	Margitszigeti romok	olajf.	150.—
169	Margitszigeti részlet	olajf.	200.—
170	Vöröshaju nő	olajf.	150.—
173	Férfi tanulmányfej	olajf.	Mgtul.
176	Önarckép	olajf.	Mgtul.
177	Anyám	olajf.	Mgtul.
178	Anyám	olajf.	Mgtul.
179	Önarckép	pasztell	Mgtul.
181	Kitzbücheli templom	pasztell	40.—
182	Kitzbüchel	pasztell	40.—
186	Férfi tanulmányfej	olajf.	150.—

W. MÁJERSZKY RÓBERT.

Budapesten, 1890. december 12-én született. Iskoláit Pécsett végezte. 1910-ben kezdett

Gadóné, Lukács Anna

Nemzeti Szalon csoportos kiállításain portréival szerepelt.

Pesti Napló 1932. II. 7.

Gedővár

Gömör vm.

felszabadult

Dienes Adorján

Regélő romok

Rozsnyó, 1940.

365. l.

Az öreg katona azonban időközben jobban lett s e közben ez év julius 5-én megérkezett József főherczeg második levele is, melyben jövetelét előre jelzi a következőkben:

Kedves Százados Uram!

Tavaly tett igéretemhez képest jelentem, hogy julius 5-én Miskolczról jövet délután egy óra 30 perczkor érkezem Várgede fürdőállomásra és ugyanaznap 5 óra 32 perczkor délután indulok tovább Budapestre.

Véghetetlen örvendek, hogy 56 esztendő lefolyta után viszontláthatom első katonai parancsnokomat, a ki fölavatott huszárnak.

Magamat addig is kedves emlékébe ajánlva maradok váltig hű bajtársa:

József fh.

A főherczeg Miskolczról vasuton a pontos időre csakugyan megérkezett szárnysegédei, báró Vécsey százados és Braun alezredes kiséretében Várgedére, hol ifj. Szabó László és ennek apósa, Kubinyi Aladár, a rimaszombati törvényszék elnöke fogadták. Az öreg nádorhuszár csak aznap kelt fel betegágyából s tolószékben várta házánál a ritka vendéget, kit 56 évvel ezelőtt felesketett. Megható volt az egykor daliás huszárnak a főherczeggel való találkozása. József főherczeg kezet szorítva vele, lehajolt hozzá s homlokon csókolta az aggastyánt, miközben mindkettőjük szemében könnyek csillogtak. Majd a rég elmult időkről kezdtek beszélni, mígnem az ebéd ideje elérkezett.

Az izletes ebéd után a fiatal házigazda meghatottan köszöntötte föl József főherczeget, ki erre poharat emelt első parancsnokára, meleg szavakkal kivánva neki friss, jó egészséget s még hosszú életet. A régi édes emlékek szinte felvillanyozták mindkettőjüket. Ebéd után az urilak gyönyörű gyümölcsöskertjét s a vidéket tekintette meg a főherczeg a fiatal házigazda kalauzolása mellett, a ki átnyujtotta neki édes atyja arczképét is, mely 1845-iki akvarell képe után készült. József főherczeget láthatólag igen kellemesen lepte meg a kedves emlék. Végül érzékeny búcsút vett az utolsó nádorhuszártól. A vasutnál a négy éves kis Szabó Elike fehér szegfűcsokrot nyújtott át a főherczegnek, ki homlokon csókolta a leánykát s a nagy számmal összesereglett közönség éljenzése közben robogott ki vonata Várgedéről, hol látogatásának emléke állandóan fenn fog maradni.

Markó Miklós.

PETŐFI SZOBRA ALMÁDIBAN.

A Balaton kies partján, *Almádiban*, mely mint fördőhely évről-évre emelkedik, szobrot emeltek Petőfinek s azt julius 31-ikén, a költő halálának és a segesvári csata évfordulójának napján avatták föl. A magas talapzaton álló bronz mellszobor a fürdő parkját diszíti.

Sokan érkeztek a környékből. Küldöttségek képviselték: Veszprém vármegyét és várost, a székesfejérvári Vörösmarty-kört, a veszprémi Petőfi-kört, a veszprémi piarista-rendházat, a veszprémi Kossuth-kört. A szentkirály-szabadjai dalkör és a vörösberényi önkéntes tűzoltó-egyesület testületileg jelent meg.

A közönség zászlók alatt vonult fel a feldiszített parkba. A szentkirály-szabadjai Dalosegyesület elénekelte a Himnuszt, majd dr. *Vutkovich* Sándor pozsonyi jogakadémiai tanár mondott ünnepi beszédet, azután hullott le a lepel a szoborról. *László* Mihály a Petőfi-társaság, *Vértesy* József a székesfejérvári Vörösmarty-kör, *Szeglethy* György polgármester Veszprém városa, *Száz* Ferencz a veszprémi Petőfi-kör, *László* József a veszprémi Kossuth-kör nevében babérkoszorut helyeztek el a szobor talapzatára. Végül dr. *Óváry* Ferencz országgyűlési képviselő, a szobor-bizottság elnöke átadta a szobrot megőrzés végett a balaton-almádi fürdőigazgatóságnak, a melynek nevében *Joó* János vörösberényi plébános, igazgató szép beszéd kiséretében vette át. Az ünnepélyt lakoma és tánczmulatság fejezte be.

A PÉTERVÁRADI EUGÉN-EMLÉK.

A pétervárad 70-ik számú gyalog-ezred tiszti kara gyűjtéséből fehér márványkereszt hirdeti a törökverő Savoyai Eugén herczegnek ama győzelmét, melyet 1719. augusztus 5-ikén Pétervárad közelében vivott ki Ali török nagyvezér 200,000 főnyi seregén. Az emlék-keresztet a csata évfordulóján e hó 5-ikén katonai díszszel leplezték le.

SZABÓ LÁSZLÓ EGYKORI NÁDORHUSZÁR KAPITÁNY MOSTANI ARCZKÉPE.

A kereszt alapzatán a megtört félhold látható. A hetedfél méter magas oszlopot, a melyet *Bolle* Henrik zágrábi művész készített, a pétervaradi csatatéren állították föl, a Vezirácz magaslaton. Az emlékoszlop mérföldekre ellátszik s fölirása a következő:

AD MEMORIAM
INSIGNIS VICTORIAE DUCE EUGENIO PRINCIPE AB
EXERCITU CAESARIO EX TURCIS PARTAE DIE
V. AUGUSTI ANNO P. X. T. M. N.
MDCCXVI.

(Magyarul: A *Jenő* herczeg vezette *császári* hadseregnek a törökökön aratott híres győzelme emlékezetére 1716. augusztus 5.)

1845. évi aquarell után.

SZABÓ LÁSZLÓ MINT HONVÉDHUSZÁR KAPITÁNY.

Újvidékről, Pétervaradról a polgári és katonai hatóságok is mind megjelentek, valamint sok ezernyi tömeg. A török időből való Mária Schnee (Tékia) bucsujáró-helyre különben is sokan érkeznek az év e napján messze vidékről.

Vorsák Antal djakovári fölszentelt püspök tábori miséje után a közönség a félóránnyira levő Vezirácz magaslatára vonult, a hol a nagy katonai pompával tartott ünnep bekezdéséül *Strobl* ezredes mondta el az emlék történetét; a püspök azután megáldotta az emléket és a csata jelentősége mellett a kereszt jelentőségét is kiemelte. Ez ünnepi beszédek után a katonaság az újvidéki és pétervaradi tőzoltótestületek, végül az újvidéki hadastyánok elléptetése következett. A pétervaradi tiszti étkezőben rendezett díszebéd egészitette ki az ünnepet.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle augusztusi kötetének tartalmát *Acsády* Ignácznak «Szondy György emlékezete» czimű történelmi dolgozata nyitja meg. Gondosan összegyűjtötte és érdekesen feldolgozta mindazokat az adatokat, melyek a kicsiny Drégely várra s hős védőjére vonatkoznak. *Horváth* Ödön befejezi Albániáról irt ismertetését, alkalomszerűleg mondván el most épen a Balkánországok eme részének történetét, forrongásainak okát. *Hegedüs* Loránt «A székelyek kivándorlása Romániába» czim alatt nyujtott nagyérdekű tanulmánya is bevégződik. A székelység bajainak okait tárta föl, mindig tényekre és adatokra támaszkodva s utalva a megdöbbentő valóságra, hogy noha hosszú idő, immár harmincz év óta tart a székelyek kivándorlása, sokat irtak és tanácskoztak is róla, a kivándorlás még sem szűnt meg. Maga részéről is elmondja, hogy a kibujdosásra indító okokat mikép lehetne gyógyítani gazdaságilag, közigazgatásilag. A székelyföldön magán kellene földhöz juttatni a lakosságot, nem pedig kitelepítésekkel próbálkozni. *Baross* Jánosnak «A westfaliai parasztbirtok új törzsöröklési joga» czimű czikke is a gazdasági politikába mélyed. Egy részlet ez a szerzőnek «A német parasztbirtok törzsökösödési joga» czimű, sajtó alatt levő munkájából, melyet az országos magyar gazdasági egyesület megbizásából tett németországi tanulmányai alapján irt. A kötet szépirodalmi közleményei «Serédy Gábor», ifj. *Korányi* Frigyes regényének folytatása; «Nagyvárosban» *Szabolcska* Mihály költeménye; «A hiradás» *Heine* költeménye *Kozma* Andor fordításában. A könyvismertetések közt *Riedl* Frigyes kiséri megjegyzésekkel Kont Ignácznak Párisban franczia nyelven megjelent magyar irodalomtörténeti könyvét a franczia befolyásról irodalmunkra. *H—y L—s* Lampérth Géza legújabb verses kötetét birálja. A «*Budapesti Szemle*» előfizetési ára egész évre 24 korona, félévre 12 korona.

Szabolcska Mihály költeményét itt közöljük a kötetből.

Nagy városban.

Van énnekem egy jó barátom,
De mostanába' ritkán látom,
Alig találkozom vele . . .
Szétdobott bennünket az élet,
Engem e kőfalak közé tett,
Átrobotolni napot-éjet,
Míg egyszer meghalok bele.

Vele nőttem pedig föl eddig,
Ha mi jót értem: valamennyit
Főkép pedig neki köszönhetem!
Gyermekkori derűlt világom,
Merengő jámbor ifjúságom,
S a feledést sok ebmaráson . . .
— Szóval az egész életem! —

Szabad szép természet, te voltál,
A ki mindig csak pártúl fogtál,
S megvigasztaltál engemet;
Valahányszor csak kitagadtak,
Vagy — vak gyűlölködés! — miattad
Az egyiptomiaknak eladtak,
Testvéreim, az emberek. —

— Óh én kipróbált hű barátom,
Itt, a hol a színed se' látom,
Ha bánat ér: mi lesz velem?!
Árván e tömkelegnek adva,
A sokaság közé dobatva,
Mit csinálok én itt magamba' —
Én Istenem, én Istenem!!

Magyar könyvszemle. Szerkeszti *Kollányi* Ferencz, kiadja a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára. X. kötet 1—2 füzet. A terjedelmes kettős füzet gazdag tartalmú. Először is a Széchenyi országos könyvtár mult évi állapotáról olvasunk benne részletes kimutatást, melyből kitűnik, hogy az évi gyarapodás, majdnem 127 ezer darab s hogy a könyvtárban tavaly 23 ezer olvasónál és kutatónál több fordult meg. Ezután dr. *Mahler* Ede értekezik a Múzeum egyiptomi papirusairól, *Varju* Elemér az egri érseki könyvtárat ismerteti, *Schönherr* Gyula pedig a bécsi udvari könyvtár miniatür kiállítását. *Gyalui* Farkas a magyar könyvnyomtatás történetéhez szolgáltat adatokat. *Fejérpataky* László a könyvtárnokok strassburgi gyűléséről tudósít, *Kropf* Lajos

RÉSZLET VÁRGEDÉRŐL. (Szemközt a várhegy látszik, melyen Gedővár állott.)

I. Zsigmond lengyel király imakönyvét ismerteti, *Dézsi* Lajos a debreczeni kollegium könyvtáráról közöl adalékokat, *R. Kiss* István Balassa és Rimay költeményeinek 1670-iki ismeretlen kiadásáról szól, *Naményi* Lajos a nagyváradi nyomdászatról, *Sitte* Alfréd gróf Nádasdy Ferencz műveiről és könyvtáráról, *Domján* István Abrugi Györgyről értekezik. Ezenkívül számos apróbb közlemény van még különböző szerzőktől.

A Nemzeti Múzeum 1901-ben. Most jelent meg a Nemzeti Múzeum évi jelentése a mult esztendőről. A bevezető rész először arról emlékezik meg, hogy a Múzeum ez év őszén fogja ünnepelni fönnállása századik évét s hogy ez évforduló emlékére alapítójának gr. Széchenyi Ferencznek szobrot emel. A lefolyt század alatt Múzeumunk annyira gyarapodott, hogy az a palota, a melybe ezelőtt csak hatvan esztendővel költözött, immár szűk lett s több gyűjteménye bérelt helyekre szorult. Ezután a jelentés arról szól, hogy az utolsó harmincz év alatt hánynyal szaporodott a Múzeum tisztviselői kara, mennyire emelkedett költségvetése s mennyivel növekedett az egyes osztályok látogatóinak száma. Az egyes osztályok jelentései következnek ezután. A könyvtár kimutatja mult évi szaporodását, elmondja, mennyit fordított könnyvvásárlásra, menynyivel gyarapodott magánosok adományából és beszámol a könyvtár tisztviselőinek mult évi irodalmi munkásságáról. Ezt a jelentést *Fejérpataky* László, a könyvtár igazgatója irta. Hasonló jelentésben adnak számot a régiség-osztályról *Hampel* József, az állattárról *Horváth* Géza, a növénygyűjteményről *Bernátsky* Jenő, a néprajzi tárról az az óta elhunyt *Jankó* János. Végül a jelentés a Múzeum ismeretterjesztő előadásainak tartalmát közli rövid kivonatban.

A budapesti régi városháza története. Az esküteri hid építése következtében szükségessé vált a régi városháza lerombolása is; a főváros közgyűlése pedig megbizta *Schmall* Lajos nyugalmazott levéltárost, hogy irja meg a sok tekintetben nevezetes épület történetét. A munka most jelent meg egy füzetben, melyben számos kép is foglaltatik.

«Az állatok világa» című munkának megjelent a 65-ik füzete, melyben a légykapó madarakról és a fecskékről vannak érdekes leirások. A szövegrajzok a füsti-, vörnyeges- és biborfecskét mutatják be, továbbá a búbos gébics, miniommadár, csonttollú madár s a légykapók jól sikerült alakjait; ezenkívül a füzethez egy műlap is van mellékelve, mely a lantfarkú madarat ábrázolja. *Chernel* István, a mű magyar kiadásának szerzője bizonyságot tesz róla, hogy a magyar madárvilágnak alapos ismerője s Brehm világhirű eredetijét sok tekintetben értékesebbé tette s bővítette. «Az állatok világa» a Légrády-testvérek kiadásában jelenik meg; ára egy füzetnek 80 fillér.

Parasztházak. Közép-Európa (Németország, Svájcz, Ausztria és Magyarország) mérnök- és építészegyesületei szövetkeztek arra a czélra, hogy mindegyik a maga államában a különböző vidékek népeinek lakásait, házait tanulmányozván, az eredeti jellegűek képét összegyűjtik és nemzetközi gyűjteményben közrebocsátják. Ezzel közkincscsé válnak az ősi nemzeti motivumok, a melyeket ismerni és megvédeni az építészet és ipar nemzeti jellegének megóvása, esetleg fejlesztése szempontjából rendkívül fontos. De sietni is kell, mert egyes vidékek különös jellege napról-napra veszít eredetiségéből. A nemzetközi műnek magyar részét a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet vállalta magára, mely a nagy munkához a kormány segítségével már hozzá is fogott. Legelső lesz a *székely házak* fölvétele; e végett *Csányi* Károly és *Kertész* K. Róbert építészek a napokban a helyszínére utaznak.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyarországi Kárpát-egyesület augusztus 3-ikán tartotta 29-ik évi közgyülését *Tátra-Füreden*, dr. *Münnich* Aurél elnöklésével. A tagok nagy számmal jelentek meg.

Az évi jelentés hangoztatja az egyesületnek oly irányban való működését is, hogy a Tátrában a külföldiek birtokvásárlása megakadályozandó, hadd maradjon a Tátra magyar kézben. A mozgalom eredménye, hogy a földmívelési miniszter megvette a kincstár részére a Csorba-tót és környékét, mi által beleékelte magát az idegen birtoktestekbe. A földmívelési miniszter és Hohenlohe herczeg között tárgyalás folyik a tátrai birtokviszonyok rendezése tekintetében. Az egyesület a földmívelési miniszterhez tett előterjesztésében adta elő azokat a jogos kivánságokat, a melyeket a magyar turisták a turistaságnak a herczegi birtokon való szabad gyakorlására támasztanak. A tárgyalásnak az lett az eredménye, hogy Hohenlohe herczeg megszüntette a szabad közlekedést gátló tilalmat és a közönségnek megengedte a szabad közlekedést.

Az egyesület *Szivák* Imre dr. országgyülési képviselő szakavatott szerkesztésében egy memorandumot dolgozott ki arról is, hogyan lehetne megakadályozni az idegenek birtokvételét a Magas-Tátrában. Az egyesület továbbá a Magyar Turista-egyesülettel együttesen előterjesztést nyujtott át Széll Kálmán miniszterelnöknek, a melyben a Halastó és Tengerszem vitás határ-kérdésének rendezését sürgeti. Az egyesület folytonosan sok gondot fordít utak és ösvények készítésére, a meglevők jó karban tartására, útba igazító táblák állítására. — A Tycha-völgyben a kincstár az egyesület kérelmére nagyobb menedékházat épített. A kalauzok további kiképzése végett a tél folyamán hatheti tanfolyamot rendezett az egyesület, a nyár elején pedig gyakorlati kirándulásokat. Az egyesület 1902. évi bevételét 53.742 koronában, kiadását 23.585 koronában állapították meg. Az osztályok bevétele mintegy 16.800 korona. A különféle alapítványok összege 21.547 korona. A muzeum értéke 70.000 korona. A közgyülés megemlékezett a régi Tátrakutatókról, kiknek a Tátra hat különböző helyén emléktáblát állított föl. *Szilágyi* Dezsőnek tátrai emlékére 3500 koronát gyűjtöttek. Elhatározták, hogy az emléket a Tarpatak völgyében, a Tarajkán állítják föl. A közgyülés egyhangúlag dísztagúl választotta *Darányi* Ignácz földmívelésügyi minisztert, *Hohenlohe* herczeg nagybirtokost és *Csáky* Zénó gróf szepes vármegyei főispánt. Üdvözlő táviratot küldtek *Frigyes* főherczegnek, az egyesület védnökének, *Csáky* Albin gróf örökös elnöknek, *Darányi* Ignácz és *Wlassics* Gyula miniszereknek és Hohenlohe herczegnek.

Fischer Miklós főgymnasiumi igazgató a közgyűlésen emlékbeszédben méltatta a Tátra felkutatóinak érdemeit, kik a XVIII. században vizsgálták és ismertették a Magas-Tátra természeti viszonyait és területeket tártak föl a tudományos világnak, a nagyközönségnek figyelmét irányították arra a nemzeti kincsre, mely a Tátra természeti szépségeiben rejlik.

Az országos nemzeti szövetség julius 27-ikén tartotta közgyülését *Balás* Árpád elnöklésével, a ki előterjesztette az évi jelentést. Ennek során lelkesedéssel szólt a nemzeti zászlóról, a melyet az amerikai magyarságnak küldenek. Szólt arról is, hogy a szövetségnek a vidéken is számos tekintélyes fiókja van. A közgyülés újra megválasztotta az igazgatóság eddigi tagjait, kiknek sorában vannak: *Vaszary* Kolozs herczegprímás, herczeg *Esterházy* Miklós, *Bubics* Zsigmond püspök, *Jókai* Mór, *Márkus* József főpolgármester, *Halmos* János polgármester stb. Végül az indítványokat tárgyalták. Ezek közé tartozik az, hogy Szent István napját nemzeti irányban ünnepeljék meg és az, hogy a szövetség közgyülése szükségesnek tartja egy *magyar történeti szinház* megalkotását, a melyben nem a dráma szabályai szerint alkotott színműveket adnának elő, hanem az egymásután következő történeti eseményeket mutatnák be, tudományos kutatásokon alapuló jelenetekben.

A nemzeti muzeum néprajzi osztályának vezetője. Dr. *Jankó* János elhunytával megüresedett a nemzeti muzeum néprajzi osztályának igazgató állása. A míg az állást betöltik, *Szalay* Imre, a muzeum igazgatója az igazgatói teendőkkel dr. *Semayer* Vilibáld segédőrt bizta meg.

A kassai muzeum, mely egyike az ország leggazdagabb gyűjteményének, új díszes palotába költözködvén át, sok becses régiséggel gyarapodott. Az anyagot *Mihalik* József miniszteri kiküldött rendezi.

MI UJSÁG?

Eljegyzés a királyi családban. *Alcantara* Péter herczeg eljegyezte Bécsben *Erzsébet* főherczegnőt, *Ferencz Ferdinánd* főherczeg trónörökös legifjabb hugát. A vőlegény, a ki huszonhétéves és főhadnagy a galicziai 4. sz. ulánus-ezredben, a Bourbon-családból származik: *Eu* Gaszton grófnak s *Izabella* braganzai herczegnőnek legidősebb fia, vagyis anyai ágon unokája dom Pedronak, a volt braziliai császárnak. A menyasszony most 24 esztendős, csillagkeresztes hölgy.

A király üdvözlete Samassa érsekhez. *Samassa* egri érsek, a ki Aachenben tartotta aranymiséjét, több napi ott tartózkodás után Kissingenbe visszatérve, csak ott vehette Ő Felségének Ischlben julius 23-ikán kelt és Kissingenbe táviratozott üdvözletét, melynek szövege a következő:

«Őszinte örömmel üdvözlöm önt áldozárságának mai félszázados fordulója alkalmából, szivemből kivánva, hogy közhasznú és fáradhatatlan tevékenységét az egyház és a haza javára még évek hosszú során át folytathassa. Ferencz József.» Ugyancsak Kissingenbe érkezett *József* főherczeg, valamint számos külföldi és hazai előkelőség üdvözlő távirata.

Felbontott fejedelmi eljegyzés. Hivatalosan is megerősítik, hogy *Mária Annunziata* főherczegnőnek *Siegfried* bajor herczeggel való eljegyzését felbontották. Az arra vonatkozó tárgyalások után Siegfried herczeg Bécsbe érkezett, hogy búcsúlátogatást tegyen a főherczegi családnál, aztán visszautazott Münchenbe. Mária Annunziata főherczegnő az elhunyt Károly Lajos főherczegnek és Mária Terézia főherczegnőnek a leánya, Ferencz Ferdinánd trónörökösnek a mostoha nővére. Az eljegyzés felbontása a főherczegnő óhajtása volt, ki most 26 éves, komoly gondolkozású nő, a prágai Hradsinban levő nemesi hölgyintézet élén áll és apáczafejedelemasszonyi hivatását nagyon szereti. Siegfried herczeg hasonló korú.

Az angol király koronázása. *Edvárd* király e hó 6-ikán Cowesből Londonba érkezett az augusztus 9-ikére kitűzött koronázásra. A király segítség nélkül szállt ki a szalonkocsiból, könnyedén járt fel s alá a perronon s még csak a botjára sem támaszkodott. Jókedvűen beszélgetett a miniszterelnökkel és Roberts lorddal, azután minden segítség nélkül felszállt a nyitott négylovas hintóra. A király arcza erősen napbarnított, egy kissé lesoványodott s mióta utoljára látták, szakálla jobban megőszült. A koronázás szertartásán tetemes rövidítéseket tettek. A fejedelmi udvarokból csak a rokon-családok képviseltetik magukat a koronázáson.

Dr. Than Károly, a tudós egyetemi tanár, az Akademia harmadik osztályának elnöke, a főrendiház tagja, nemrég ünnepelte tanárságának negyvenedik évfordulóját. Ez alkalomból királyi kitüntetés érte a hírneves tudóst. A király a tudományosság terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Ferencz József-rend nagykeresztjét adományozta neki.

Gedő – Várgede vár

Gömör – Kishont vm

Nógrád vm

l.

Hadtört. Körl.

1914. 609. l.

610. l

Nem fejezhette be szavait, egy hatalmas kő hullott a fejére. Egy másik csendőrt pedig késsel szurkáltak össze.

Az őrmester vérző fejjel tüzet vezényelt és elsőnek ő maga lőtt. Egymást érték ezután a lövések és pillanatok mulva hat élettelen test hullott a porba.

— Rémes sikoltozás támadt. A lármába belevegyült a haldoklók, sebesültek rettenetes jajveszékelése.

— Amikor a hátrább állók a véres holttesteket meglátták, futásnak eredtek. A szük utcákon át nehezen tudtak menekülni. Sokan ájultan estek össze, mig mások egymást taposták le. Néhány őrjöngő embert azonban a halottak látása sem félemlitett meg. Hátulról nekirontottak a csendőröknek, akik csak célba vették őket, de nem lőttek rájuk.

— A papok az iskolába menekültek, majd amikor kissé lecsillapult a hangulat, visszamentek Rózsahegyre.

— Én — folytatta tovább a szolgabiró, — behajtattam Rózsahegyre honvédekért. Amikor negyven honvéd, három tiszt

Gedra András (1895-)

„Sátyó cigánygyerekek"

o. fa 28 x 38 cm J. l. j. Gedra 1934.

Kiállítási ár: 2500 ft.

BÁV 42.Képaukció Budapest.1977.május

Gedra András (20. y.)

„Falu és város"

Olaj, vászon 80 x 58 Lelesve lent

jobbra: Gedra András

Ütáltári ár: 3500 ft.

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 decemzber

MDK

Gedra András

Őstehetségek, akik résztvettek a hágai magyar őstehetség kiállitásán 1938-ban. Lásd a katalógust.

Gedra András

„Márciusi ünneplés"

Olaj, vászon 79×59 Jelezve lent

jobbra: Gedra András 937.

Vételi ár: 3500 Ft.

DÁV 36. Művészeti Képaukció Katalógusa 1975 május

0

Gedra Ede

Zongorakészítő

Közlezrkiáll

1272. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Gedrich Nicolaus

korongozó 1746.

irod

z

Schirek Holitsch

127. l.

Ø Geduldiger Hugó

vésnök

l-

Közlezrkiáll

1403. l-

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Geduldiger László

1930/31

Ferkèpzomfoiskèvk

85. l.

elnevezése, a Kr. u. VII. sz. óta a
középkori olasz templom mellett épült

SEDULDIGER László

D.K.

1930-ban a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

Gedely Ferenc

a Mucsutelek Orsz-
Birottságának
titkár
meghalt 1899
jan. 30. 72 éves
korában

27

Arch Ért

1899. 94. l.

A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR
PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
II. sz. BELKLINIKÁJA
Igazgató: Dr. BOROS JÓZSEF egy. ny. r. tanár
VIII., Szentkirályi-utca 46. sz.

Dr Szentiványi Gyuláné úrnő leletei:

Vizelet: 1030 fs, sai vh, alb, ms, sacch ∅ ubnogen norm. Üledékben kóros nincsen.
Próbareggeli: 70'-ben Kl 76, ömacid 90.
Serumbilirubin 1 mgr %, indirekt pozitiv.
Serum Wassermann r. negativ (–)
Mellkas Rtg: Szabad csúcsok, mkét hilusban néhány mezes tömörülés; ép rekesz. Rendes alakú, balra 1 h. ú. nagyobb szív. Intenzívebb árnyékú, rendes tágasságú aorta. Szabad mediastinum. — Horog alakú, kp tonusú, a csúcsáig érő gyomor. Kontur-peristaltica, pylorus, duodenum normalis. 3 ó. m. üres, töltés

Geduly

Ltáb. IV. 105

~~2233. Adler Mór:~~

2233. Csendélet.

A talapzat~~on~~ra ~~elhelyezett~~ett
~~egy~~ gyöngysort ábrázoló lánczo
löniéle szőlőfajokat, két szem
helyeztek el. A párkányon egy e
és két bimbó-rózsa köti le figy
cze, III disztál, feldült füles k
pez csoportot, köztük különféle

Vászon, mér. 64 : 62 cm.
Adler Mór hagyománya 1902:
Átvétetett 1902: XII. 29-é

904: IV. 29.

Hagy: Adler M.

Geduly Ferencz, rajzoló. A »Magyarországi mérges növények« cz. műhöz (Buda, 1842; kiadta Kubinyi Ferencz) G. rajzolta a képeket.

Szilágyi István: Adalék a magyarországi képzőművészek névsorához. *Tört. Tár.* 1880. 160. l.

Geduly Ferencz

rajzoló

L.

Szendrey-Szentivanyi

554. l.

Ez a Geduly utóbb
a Nincsenlekek Ont
Bizottságának titkára
(tollnoka) volt
Hennlmann Imre
idejében. Bizonyára
a Bizottság rajztári-
ban is lesznek rajzai.
Utána nézni Gerecze
lettárában.

Porolissumi ásatás VIII. 180.

MDK

Geentzer Miklós ácsm.

1797. felszabadult Pécsett

Cserkuti A: Pécsi ácsok céhe. Pécsi Napló. 1913. nov. 30. 3-4.l.

MDK

Geerts Ed.Louis.

Fej. Medaill.
Revers: A brüsszelli müvészek ajánlása.
1881.
Andorfer u. Epstein: Musica in nummis.
Wien,19o7. 176.

Dr. André Csatkai: Versuch einer Fra nz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. "Burgenländischen Heimablättern." Jahrg. 1936. Hft.2. S.63.

MDK

Ed.Louis Geerts, 1826-89.

Liszt Ferenc érme, 1887.

Csányi K: Bpesti gyüjtők és müvészek érem és plakett kiáll. az Iparmüv. Muz.-ban. 1924.

188 l.

D Geerts, E. L

1826-89

Generaal Kat

1924. 1881

~~Bölön h. n. IX 97~~

M.D.K.

GEETZ György szobrász

1678 - 1679. Lorettomban, társainak
25,— forinttal tartozott

Agghazy: Barokk szobrászat... Bh. 1959.
I. 198. l.
II. 161. l.

Gefall , Johann

MDK

Eszterházy Pál Antal 1761-ben uj szinház épitésébe kezdett, amelyben Carlo Quaglio, Johann Gefall, Franz Purgau bécsi és J. Pögg kismartoni festő is részt vett.

A szinpadi gépi berendezéseket Rössler Sebestyén kismartoni lakatos és órásmester készitette.

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok.
Bp. 1959.

26.1.

MDK

Geffels , F/-ranz/
festő

"Buda felszabaditása" /Tört.Képcsarnok/

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 356.o.

MÖk

Geffels,Franz ,festő,épitész

müve:Buda felszabaditása.Tört.Képcsarnok.

A magyarországi müvészet története.I. 4ol.l.
Bpest,1961.II.kiadás.

MDK

Geffels, Franz

Horváth Henrik dr.: A hajdani királyi vár. A Mügyüjtő 1927. 4. sz. 94-96.l. képekkel.

Geffels, Francesco, holland festő M.D.K.

rézkarcoló és építész a XVII. n. második felében. Egy 178 x 270.5 cm méretű vásznon, olajfestékkel megfestette Buda 1686-os ostromát. (A kép a Magyar Történelmi Képcsarnok tulajdonában)

Rózsa György: Budapest látképei /1493-1800/

Bp. 1963. 76., 344. old.

Geffels, Franciscus

festő XVII. sz.

l.

Tanulmányok Bpest I

67, 68. l. - 71. l

Geffels Francesco

Perálltörtképes

185, 517. l.

Géfin Gyula

MDK

"Elismeréssel tartozunk vidéki munkatársainknak, akik megbízásunkból nem csak ellenőrzik a helyi munkálatokat, hanem figyelemmel kísérik vidékünk műemlékeit."

G.Gy. Szombathelyt működik.

Gerevich Tibor: Műemlékeink védelme. Műemlékvédelem
Szépművészet. 1943.1.sz. 3-5.l.

GÉFIN GYULA

KÁDÁR Ioltán: Száz éve született Géfin Gyula. =
AÉ 116. köt. 1/2. sz. 1989 120 - 121. p.

Kiállítás és emlékülés Szombathelyen

Géfin Gyulára emlékeztek

„1973. november 10-én, 20 esztendővel ezelőtt távozott körünkből dr. Géfin Gyula pápai prelátus, az Egyházmegyei Könyvtár igazgatója, a Szombathelyi Papnevelő Intézet volt rektora."

Dr. Konkoly István megyés püspök tegnap így kezdte annak a kiállításnak a megnyitóját, amelyen a Szombathelyi Egyházmegye kiválóságának állítanak emléket, majd megjegyezte: Géfin Gyula címeinek, tisztségeinek teljes felsorolása meghaladná a rövid megnyitó kereteit. A sokáig méltatlanul agyonhallgatott, mellőzött tudós papról nemcsak azt illik tudni, hogy megírta a Szombathelyi Egyházmegye történetét, de megismerheti azt is a látogató, hogy 1934-ben *Pável Ágostonnal* együtt indította el a Vasi Szemlét, négy év múlva pedig nagy kedvvel vezette a régészeti feltárásokat a szombathelyi Romkertben. Fényképek tanúsága szerint még lapátolni is beállt az ásatáson dolgozó munkások közé. Az egyik vitrinben két megható levelet lehet olvasni, amelyekben Mindszenty bíboros édesanyja beszámol a fiánál tett látogatásáról, Géfin Gyulának tolmácsolja a bíboros szívélyes üdvözletét, áldását.

A gazdag, családi hagyatékot is bemutató kiállítást (összeállította, rendezte *Dobri Mária*, az Egyházmegyei Könyvtár könyvtárosa) a Szily János utcai kollégium Dorffmaister-termében lehet megtekinteni.

Tegnap emlékülés is volt az Eölbey-házban. Ezen *dr. Göndöcs László* tiszteletbeli kanonok emlékezett Géfin Gyulára, a papra, az emberre, majd *dr. Kádár Zoltán* régész professzor történészi, régészeti munkásságát idézte fel. **N.M.**

Megdöbbentem

Megdöbbentem a Vas Népe keddi számát olvasva a Fidesz megyei elnökének, Kugler Istvánnak szavain.

Igazából nem az döbbentett meg, hogy pártjának belső gondjairól, vezetőinek kiválásáról érdeklődő kérdésekre kitérő és a lényeget elhallgató válaszokat adott. Mégcsak nem is az, hogy kijelentette, akik az MDF-fel akarják a Fideszt összeboronálni, azok le akarják járatni a Fideszt. Hiszen ezek Kugler István megszokott közéleti megnyilvánulásai.

Ami megdöbbentett, az a szerénytelen magabiztosság, amellyel az MDF közmegítélését kinyilatkoztatta. Pedig saját maga állítja, hogy „a Fidesz-vezetés megnyilvánulásai soha nem önfejű kinyilatkoztatások, hiszen amit például Orbán Viktor a kamerák és magnók előtt elmond, az már átment tízegynéhány szakértői vizsgálaton, megbeszélésen, vitán".

Ezek után két lehetőségen gondolkodom: vagy nincs a megyei Fidesznek szakértői stábja, amit nagyon remélek, hogy nem igaz, vagy Kugler István nem annak a Fidesz-vezetésnek tagja, amelyről beszél — ezt viszont nagyon remélem, hogy igaz.

Heckenast Gusztáv,
az MDF Szombathelyi Szervezetének elnöke

Folytatódott a gyilkos-galóca-ügy tárgyalása

(Folytatás az 1. oldalról)

magzat kiemelése) főszerepet játszó *dr. Koppány Csaba* adjunktus sem tapasztalt semmi lényeges szervi elváltozást, a császármetszést viszont ő javasolta. A tragédia az altatás közben következett be.

☆

Egy valaki viszont tegnapra nem idéztetett meg. Az a kezelőorvos, aki a végzetes éjszakát megelőző kora délutánon a kórház terhes-patológiai ambulanciáján, miután megvizsgálta Naisznét, azzal búcsúzott tőle, hogy: „valószínűleg az éjszaka találkozunk!" Vagyis pár óra, s megindul a szülés. Voltak erre utaló jegyek, a méhszáj tágulása, no és a vérzés. Miért engedték akkor hazavonatozni? Erre hangzottak el ugyan a tegnapi tárgyaláson érvek (hivatkozva a kórházi felvétel új rendjére is), ám az, aki „tippelt" a közeli szülésre, s mégis elbocsátotta a terhes asszonyt, nem volt jelen.

☆

Ezek után jött a „java". *Dr. Rimóczi Imrének,* a Kertészeti Egyetem docensének, mint gombaügyi szakértőnek a meghallgatása. Véleménye: előfordulhat ezidőtájt gyilkos galóca a kőszegi hegyekben, és igenis összetéveszthető a szürke pereszkével, amit Naisz József szedett. A vádlottnak a válasza — kérdésére, hogy mi a lényegi különbség a szóbanforgó két gomba jellegzetességeit illetően — enyhén szólva nem volt kielégítő. Arra az értesülésre már igencsak felkapta fejét a szakértő, hogy a perdöntő lelettel szolgáló Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet makroszkópos(!) vizsgálat alapján állapította meg a gyilkos galóca elenlétét a gyomorban. Ilyesmit megtenni szerinte hitelt érdemlően nem lehet. Kizárólag csak elektromikroszkópos vizsgálattal. Effélét pedig nem végeztek. Ráadásul a gyomortartalomban — a fenti intézet szerint — mezei szegfűgomba volt (nem pedig szürke pereszke!) a galóca mellett. — Mi? Mi? Mi? — hüledezett az egyetemi docens. Hogy szegfűgombát rántottak volna ki? (Ismertebb, népi nevén tyúkgombát?) Naisz József annyira csak ért az efféle dolgokhoz — lévén húsz év óta az erdőgazdaság dolgozója —, hogy a pereszkét, meg az előbb említettet nem téveszti össze.

Ha a férj is evett abból a vacsorából, a gombafejekből, amelyek egy edényben sültek, kizárt, hogy valamiféle tünetek nála is ne jelentkeztek volna. Az egyikből kiszívódik, a másikba beszívódik a toxin. „Lemérgezi" magát a zsírt — állította meggyőződéssel az újonnan meginvitált szakértő.

Döntő jelentőségű megállapítások? Meginog általuk a vád? Küszöbön a nagy fordulat? A két orvosszakértő, a Győr-Moson-Sopron, Vas, Komárom-Esztergom megyét képviselő *dr. Garda Árpád* és a boncolást végző szombathelyi *dr. Horváth Antal* között tovább folytatódott az első tárgyaláson fellángolt vita. A gyilkos galóca nem okozhatta a halált — hangoztatta ismert érveivel ez utóbbi. — De igen, közvetetten igenis közrejátszhatott a keringési rendszer összeomlásában — így a másik fél.

A tárgyalást ismét elnapolták. Ügyészi indítványra, további szakértők, és a távol maradt kezelőorvos bevonásával január 11-én folytatják. **Lakatos F.**

A kölcsönös megegyezés nem volt bizonyítható

Mitől jogszerű egy kölcsönös beleegyezéssel felbontott munkaszerződés? Lényegében erre kereste a választ egy tegnap tárgyalt munkaügyi per kapcsán a Vas Megyei Munkaügyi Bíróság.

Szász Imre, a kőszegszerdahelyi Alpokalja Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Szövetkezet volt dolgozója pert indított a szövetkezet ellen, munkaviszony jellegű jogviszony jogellenes megszüntetése miatt.

A tárgyalás azzal kezdődött, hogy az alperes szövetkezet elnöke, mint a munkáltató képviselője, kérte a nyilvánosság, ezen belül a sajtó kizárását. Dr. Szőke Zoltán, a munkaügyi tanács elnöke — miután ismertette a Ptk. vonatkozó rendelkezéseit — bejelentette, hogy nem lát okot zárt tárgyalás elrendelésére. Az alperes képviselője visszavonta indítványát.

A felperes beadványából kiderült, hogy egy 1992. november 13-ai szövetkezeti közgyűlést követően szüntették meg a munkaviszonyát.

Ezen a közgyűlésen a tagság megszavazta, hogy a szövetkezet kilátástalan anyagi helyzete, valamint a szezonális foglalkoztatás nehézségei miatt, bizonyos ágazatok dolgozóinak munkaviszonyát 1993. március 1-jéig szüneteltetik, azzal az ígérettel, hogy március 1-jétől — amennyiben a szövetkezet még egyáltalán létezik — az elküldött dolgozókat visszaveszik.

Ez egyes dolgozók esetében be is következett, igaz, április 6-ával, de a felperes nem volt a visszahívottak között. Annak ellenére, hogy elküldését követően rendszeresen kapott munkanélküli járadékot, úgy érezte, munkáltatója jogtalanul járt el vele szemben, mert ő nem egyezett bele munkaviszonya megszüntetésébe. Ebből adódóan igényt tart elmaradt munkabérére, a felmondási időre járó bérre, valamint a végkielégítésre. Ez utóbbinak mértékét a munkaviszonya jogellenes megszüntetésére való tekintettel az őt eredetileg megillető négyhavi átlagkereset helyett nyolc hónapban kérte megállapítani.

Az alperest képviselő elnök arra hivatkozott, hogy a felperes aláírta annak a közgyűlésnek a jegyzőkönyvét, mely a munkaviszonyok megszüntetéséről döntött, és kérte az eljárás megszüntetését.

A bíróság az eljárás során megállapította, hogy a felmondás alapjául szolgáló közgyűlési jegyzőkönyvből mindössze annyi derül ki, hogy a dolgozók munkaviszonyának szüneteltetéséről döntött a tagság.

A munkaügyi tanács elnöke rámutatott, hogy a szüneteltetés jogellenes. Az új szövetkezeti törvény erre már nem ad lehetőséget, a Munka Törvénykönyve pedig egyáltalán nem ismer el ilyesmit.

Továbbá a közgyűlés olyan határozatot nem hozott, hogy közös megegyezéssel szüntetik meg az elküldendő dolgozók munkaviszonyát.

Az alperes az eljárást indokolva arra hivatkozott, hogy nehéz helyzetükben azt látták egyedüli humánus rendezési módnak, hogy a dolgozóik egy részét munkanélküli járadékra küldik.

A tárgyalást vezető bíró viszont rámutatott, hogy a humánus az lett volna, ha dolgozóknak állásidőt fizetnek, esetleg csökkentett munkaidőben foglalkoztatják őket, de semmi esetre sem az, hogy a foglalkoztatás terheit a Munkaügyi Központon keresztül áthárították az államra.

Miért is járulna hozzá bárki is a számára anyagi hátrányt jelentő szerződésbontáshoz? — tette fel a kérdést a bíró.

Válasz nem hangzott el, viszont kiderült, hogy abban az időben mintegy 80 dolgozót küldtek el, s közülük mindössze a felperes élt kifogással. Igaz, hogy azok, akik vissza akartak kerülni és ez nem sikerült, mindössze néhányan vannak. Az is kiderült, hogy a többi dolgozóval aláíratták a munkaviszony kölcsönös beleegyezéssel történő felbontását. A felperes ebből kimaradt, mert éppen betegállományban volt, s később sem írta alá.

A bíróság arra is kíváncsi volt, hogy akiket nem vettek vissza, miért nem. A válasz: őket nem tudták foglalkoztatni.

A felperes esetében ez mégis megoldódott volna, ugyanis az idén szeptemberben sor került a felperes, annak jogi képviselője és a szövetkezet elnökének jelenlétében lefolytatott egyeztetésre, ahol a felperesnek felajánlották, mivel megüresedett egy gépkocsivezetői állás, visszaveszik eredeti munkakörébe. A felperes elutasította az ajánlatot. Ezt követően október hatodikán munkaviszonyt létesített — természetesen nem a szövetkezettel.

A bíróság a felperes keresetét megalapozottnak találta, ezért ítéletében kimondta, hogy vele a „kölcsönös beleegyezéssel" történt munkaviszony felbontása jogellenes volt. Kötelezte továbbá az alperest az elmaradt munkabér és a munkanélküli járadék közötti különbözet, az étkezési hozzájárulás, a ruhapénz, a felmondási időre járó illetmény és a kétszeres, azaz nyolchónapi, átlagkeresettel számított végkielégítés kifizetésére. Kötelezte továbbá az alperest az eljárási illeték, valamint a felperes jogi képviselőjének költségeinek megtérítésére.

Az ítélet nem jogerős, annak kézhezvételétől számított 15 napon belül bármely fél fellebbezéssel élhet a Megyei Bíróságon.

— hj —

GLOSSZA

A miniszterelnök jól van

Antall József jól van, napi négy-öt órát dolgozik, mondja a híradó kedves bemondónője már napok óta. És bevetítik a miniszterelnökről három évvel ezelőtt készült színes fotót. A képről egy egészséges, őszes hajú férfi mosolyog ránk. Aki öt napja hazaérkezett a kórházból. Aki jól van, dolgozik. Akinek három évvel ezelőtti képét kell néznünk.

Normális esetben megérkezését közvetítenie kellett volna a televíziónak. Vagy tartania kellett volna egy rögtönzött sajtótájékoztatót a reptéren. Mégsem minden héten kezelnek küföldön miniszterelnököt! Más kormánytagok is megtették ezt, amikor megérkeztek jelentősebb útjukról. Ha a megérkezés másnapján legalább egy villáminterjú erejéig megmutatta volna magát a képernyőn. Hogy láthassuk, tényleg olyan jól van-e, mint mondják. Ezek egyikének kellett volna történnie normális esetben. De mivel nem láthattuk hazaérkezése perceiben, óráiban, napjaiban, hát találgatunk. Mi lehet vele? Lehet, hogy sokkal betegebb annál, mint amennyire egészségesnek mondják? Ha igen, miért nem közlik velünk? Ha egészséges, miért nem láthajuk? Így viszont törhetjük a fejünket, emlékezetünkben egy beteg, a közszereplést pizsamában is vállaló miniszterelnök képével. Amikor tényleg beteg volt, esendő és nagyon emberi. Amikor nem kimondottan szalonképes öltözetében is közvetlen tudott lenni. Amikor akarta, hogy lássuk. Most jól van, mégsem láthatjuk.

Meddig? Eluntuk, hogy a „miniszterelnök jól van, dolgozik". Mint egyszerű állampolgárok, szeretnénk már végre látni a miniszterelnökünket.

Pizsamában is jó lesz. ***—pégé—***

Névnapkor nem...

Szinte mindenki által ismert: az országot behálózó mamutvállalat nemrégiben kinevezett szombathelyi igazgatójáról egy „megbízható" informátor annyit közölt a héten szerkesztőségünkkel, hogy lemondott. Mást, további részleteket nem volt hajlandó elárulni, letette a telefonkagylót.

Elsőként nem a direktor úr közvetlen számát tárcsáztuk, hanem a cég „általános" számát, hogy a telefonközpontos hangjából érzékeljük először, miként reagál arra a kérésre, miszerint az igazgatójával szeretnénk beszélni. Nyugodt volt, udvarias, nem remegett meg a hangja, kis jókedélyt is sugárzott (nem kárörömöt, nem rettegést, nem bizonytalanságot):—Pillanat, azonnal kapcsolom a titkárságát. Az ígéretet tett követte, de már egy bizonytalanabb hang szólalt meg, pedig még nem is kérdeztünk semmit. Ez már sejtetett valamicskét, no kérem, itt történés „forog fenn"... A dolog azonban másként festett. A titkár úr érdeklődésünkre, miszerint főnökével szeretnénk beszélni, síri hangon azt felelte, hogy Budapesten van. Ez a kis infomáció sokatmondónak tűnt, hiszen lehet, a fölmondását „szállította" személyesen a székesfővárosba. Néhány másodperc múlva viszont kiderült, nem a cég központjába ment, nem is az illetékes minisztériumba, hanem máshová. Mindezek ellenére előhozakodtunk a „témával": — Tessék mondani, van reális alapja annak, hogy lemondott a főnöke? A titkár úr, szó, mi szó, elkezdett „folyékonyan" dadogni. Hogy az i- gaz-ga-tó úr? Az kép-te-len-ség. Szó sincs ró-la. Nem i-gaz... Aztán összeszedte magát, s komoly hangon nyilatkozott: — Ez már csak azért sem lehetséges, mert hogy holnap van a névnapja...!

—Bocsánat! Az egészen más... ***szenkovits***

○ ○ ○

Pufajkás törvény

A végrehajtás
(Lakatos Ferenc karikatúrája)

Előzetes döntés a mozikról

Megszüntetve megőrizni

Miként lehet birtokba venni, megosztani vagyont úgy, hogy a kialakult érdekek ne sérüljenek? Miként lehet egy átalakulást levezényelni úgy, hogy az közmegelégedésre találjon? A válasz: sehogy. Ugyanis ott, ahol érdekek ütköznek — szükségszerűen csorbulnak, illetve növekednek egyesek lehetőségei. Lényegében ez mondható el a Vas Megyei Moziüzemi Vállalat privatizációjáról is.

A keddi egyeztető megbeszélésen a vállalat igazgatója, *Tuba László* részletesen ismertette az üzemeltetés módjait, kitért a lehetséges variációkra. Szerinte megoldás lehetne, ha a megye Szombathely várossal közösen létrehozna egy új szervezetet, de az is elképzelhető, hogy kft-t alkotnának. Említette, hogy a város vállalhatná a megyei szolgáltatást, de az is egy lehetőség, ha a Savaria mozi teljes mértékben „kiválik" a csomagból. Nem zárta ki a klasszikus privatizációt, vagyis a tisztán vállalkozói alapon való működtetést sem. „Maradjon meg a mozi Vasban" — fogalmazódott meg, s ebben elvileg mindenki egyetértett.

Aztán jöttek azok a bizonyos érdekek... Körmend első számú vezetője a közös működtetés mellett tette le a voksot. A sárvári polgármester szintén közös vállalkozásról beszélt, csakúgy a vasvári. Ez utóbbi még hozzáfűzte: megint mi, azaz Vasvár, leszünk a legnagyobb vesztesek, mert csapnivalók az adottságaink, rengetegbe kerülne az önállóság. Celldömölk polgármestere viszont éppen az önállóság mellett szavazott azzal a kitétellel, hogy legyen megyei kiszolgáló szervezet is. Hasonlóan vélekedett a szentgotthárdi polgármester, aki a falusi mozizást nem tartotta leírandónak.

A vitában hamar kiderült: eltér Szombathely és a városok érdeke. Ám igyekeztek valamiféle józan kompromisszumra jutni a felek. Minden vezetőt, érthető módon, a gazdaságosság szempontjai vezéreltek, s megfogalmazódott két végpont: a mozi vagy „igénykielégítő", s akkor mindenki számára anyagi tehervállalással jár, vagy olyan piaci vállalkozás, amely akár nyereséget is termelhet. Tuba úr borús képet vázolt fel az anyagi helyzetről, mondván: öt éve még 19 millió forint támogatást kapott az államtól a vállalat, mostanra meg semmit. Ennek hatása erősen érződik. Mindent egybevetve, az idei év első nyolc hónapjában a városok mozijai átlag 2-300 ezer forint veszteséget „termeltek", egyedül a szombathelyi Savariának van esélye nyereséggel zárni az évet. *Pusztai Gyula*, a megyei közgyűlés elnöke tömören csak annyit szólt: döntsön a város, mit akar kezdeni a Savaria mozival, mert csak ezután tárgyalhatnak a továbbiakról. *Wagner András* szombathelyi polgármester nem is maradt adós a válasszal. Mint mondta, mindenki a lehető legjobbat akarja, ám ez mindenki számára mást jelent. Mert lehet, hogy egyben kéne tartani a vállalatot: ekkor viszont elkerülhetetlen szólni a keresztfinanszírozásról. Ami annyit tesz, hogy a nem szombathelyi mozik jegyárainak jelentős részét a szombathelyi nézők fizetik meg. Nyilvánvaló, hogy a város vezetése nem dolgozhat a város közönségének érdeke ellen — hangzott el, és ezt nem is vitatták a polgármesterek. Wagner András határozottan kinyilvánította, hogy a város nem engedheti meg magának a „legzsírosabb falat", a Savaria mozi kiengedését a kezéből. Ám azt sem akarja, hogy visszaéljen kétségkívül kedvezőbb helyzetével. Éppen ezért a szombathelyi polgármester kijelentette: „Nem vagyunk ellene sem a gyors döntésnek, sem annak, hogy a Savaria mozin felül minket illető, 63,9 százaléknyi osztatlan közös vagyont mások javára is megmozgassuk... Ugyanakkor látni kell, és ez nem önzés, hogy nem kapcsolhatjuk össze egy adott szerkezet egyetlen gazdaságos elemét a gazdaságtalan részekkel" — mondta.

Ez a kijelentés aztán a továbbiakban tárgyalási alapul szolgált, így hosszas, de kétségkívül megegyezésre törekvő vita után előzetes döntés született. Ennek értelmében az év végéig végelszámolással megszüntetik a Vas Megyei Moziüzemi Vállalatot. A Savaria filmszínház sorsáról egyedül a város dönt, ám a közös vagyon működtetésére, a megyei városokkal egyetemben, létrehoznak egy közös kft-t. Természetesen ezen előzetes döntést a kimunkálás után még el kell fogadnia a megyei és a szombathelyi közgyűlésnek is. *Németh Sándor*, a moziüzemi vállalat helyettes vezetője érdekes szempontot vetett fel: mi lesz azon mozikkal, amelyek most kívül estek az egyezkedés hatókörén? Említette Ják, Táplánszentkereszt és Káld községeket, ahol a helyi önkormányzatok már mélyen a zsebükbe nyúlnak, hogy legyen filmvetítés. Bükön vállalkozó mozizik, de támogatásra szorulna. S akkor még ott van Ikervár, Nagysimonyi, Répcelak — velük mi lesz? A résztvevők gyors reagálása alapján úgy tűnt, hogy ezen települések sem lesznek elfeledve, a közös vagyon tervezett működtetésének remélhető hasznából részesedhetnek. De a főcsapás iránya e pillanatban kétségkívül a „megszüntetve megőrzés". Vagyis az, hogy a mozijavak újraelosztása alatt és után a vetítés zavartalanul folytatódjék.

kozma

Panaszkodnak nem egy külföldi érdekeltségű vegyesvállalat dolgozói: szigorú a munkafegyelem, magasak a teljesítménykövetelmények, hamar megkapják: ha nem tetszik, elmehetnek, s jövedelmük sem igazán nyugati színvonalú. Szidják az új tulajdonost, mint akinek semmi nem számít, csak a haszon.

❁

Évekkel ezelőtt részt vettem egy összejövetelen, melyen az új tulajdonos az üzem megvásárlását követően megvendégelte jövendő alkalmazottait. Folyt a sör, kemencében sült a langaló, cigányzenekar húzta a talpalávalót. Aztán a sokadik szürke hétköznapon kiderült, mások a szép elképzelések, s megint más a piac realitása. Átszervezték a termelést, dolgozókat küldtek

Kápók

el, s nincs abban semmi rendkívüli, hogy az elküldöttek elkeseredése az egekig csapott.

Ma csend van az üzem körül. A gazda és alkalmazottai lassan összeszoktak, s kezdik érteni, mindkettőjük számára a jelenlegi világ az egy más világ. Más, mint amit ki-ki saját környezetében eddig megszokott. Kiderült — még ha megannyi kompromisszum árán is —, megférnek egymás mellett az eltérő kultúrák. A gondok jórésze nem is ebből adódik. Szülőjük a szolgalelkűség.

❁

Számtalan, a dolgozókkal folytatott beszélgetésből az derül ki, hogy tulajdonképpen nem is a külföldi tulajdonosokkal van baj. Magyar „helytartóik" — tisztelet a kivételeknek — azok, akik túlzott buzgalommal, görcsös megfelelni akarással taposnak. Természetesen lefelé. Ők azok, akik még olyasmiket is megkövetelnek, amikről a gazdának vélhetően fogalma sincs. A verkli megy, ő elégedett, a csapnivaló hangulat — nyelvi nehézségek, meg munkahelyféltés okán — rejtve marad.

Bizonyára a tulajdonos lepődne meg legjobban, ha tudomására jutna, hogy a náluk alapvetőnek tartott családias hangulatnak nyoma sincs. Hogy a dolgozókat nem a ragaszkodás, hanem a félelem marasztalja. A kapun kívül panaszkodnak, rontva ezzel a cég jóhírét. Azt, ami a nyugati világban pénzben szinte ki sem fejezhető.

Mint ahogy annak romboló hatása sem, amikor a tulajdonos, elégedettségét akarván kifejezni, prémiumot szándékozik adni szorgalmas dolgozóinak. S hinnék, hogy éppen a magyar középvezető volt az, aki sokallta a munkásoknak szánt összeget, mondván: kevesebb is elég.

Mire számított? Hogy netán az ő borítékja lesz vastagabb? Ez talán sohasem derül ki. De az egyszer majd igen, hogy a külföldi tulajdonos az ilyen magatartást nem szívleli. Lehet, hogy pillanatnyilag megfelel az érdekeinek — mert a pénzének senki nem ellensége —, de rá fog jönni, hosszú távon az ilyen vezetőktől meg kell szabadulni. Mert tudja, minőséget és mennyiséget csak jó munkahelyi légkör terem. S azt is tudja, aki saját honfitársait nem becsüli, alkalmatlan arra, hogy hosszú távú érdeket szolgáljon.

Pölöskey

Alacsonyabb, de stabilabb gabonaárakat!

A jelenlegi gabona- és takarmányárak irreálisan magasak. Alacsonyabb, de stabil árakra van szükség a termelők, a feldolgozók, az állattartók érdekeit figyelembe véve — mondta Makay György, a Magyar Gabonafeldolgozók, Takarmánygyártók és -Kereskedők Szövetségének főtitkára az MTI-nek.

A szakember szerint a jelenlegi magas gabonaár a tapasztalható hiánypszichózis következménye. Az étkezési búza tonnájáért jelenleg több mint 13 ezer forintot kérnek, míg a kukorica ára átlagosan 11 ezer forint. Jövő év tavaszára azonban a tőzsdei határidős jegyzéseket figyelembe véve ezek az árak 14-15 ezer forint körüliek lesznek. A hazai szükségletek kielégítésére elegendő gabona termett, így hiányról nem lehet beszélni. A kiegyenlített piaci helyzet érdekében a földművelésügyi miniszter engedélyezte 400 ezer tonna takarmánygabona importját, és ugyanakkor 400 ezer tonna kukorica, valamint takarmánykeverék kivitelét. Az árak mérséklése azért lehet fontos, mert csökkenti a további kényszervágásokat.

Nem a szépség, az egységes húsminősítés miatt:

Tetoválni kell majd a sertéseket

Hazánkban jövőre bevezetik az Európai Közösség országaiban már alkalmazott húsminősítés-rendszert. A színhús aránya szerint sorolják majd osztályba a vágósertéseket: az E-U-R-O-P minősítés egy-egy betűje a minősítési osztályt jelzi. Az E a legjobbat, az 55 százalék feletti hústartalmat, a P pedig a leggyengébbet, a 40 százalék alattit jelenti. A minősítés gyakorlati bevezetésének módszeréről szólva *Zám András*, a Hús Szövetség elnöke elmondta:

— Különböző módszerekkel és megfelelő pontosságú becslési eljárásokkal határozzák meg ezentúl a vágóhidak a hasított félsertések színhúsarányát. Az elbíráláshoz a vágóhidakon minősítő berendezéseket kell felszerelni, de bizonyos esetekben megelégszenek majd becsléssel is. Hazánkban szűrőszondás, illetve ultrahangos módszereket fogunk javasolni, vagy egyszerűen csak marad a jól bevált, kézi „collstokos" méricskélés. Valamennyi módszernek az a lényege: ha tartós szállítóként be akarunk kerülni az EK piacaira, a magyar portéka minőségi besorolásának meg kell felelnie az ott elfogadott normáknak.

— *Ez tehát megint a hazai termelőt hozza nehezebb helyzetbe...*

— Az új minősítési rendszer bevezetésével azonos mércét lehet állítani a feldolgozók és a termelők elé, és ezáltal kialakítható a vágósertések egységesített, minősítés szerinti, differenciált árrendszere is. Ezzel kétségtelenül jól jár a húsipar, mert a legértékesebb színhúshoz, és nagyobb árbevételhez jut, amiből részesül a termelő is. Jól jár a fogyasztó, hiszen jobb minőségű hús kerül az asztalára, s nem utolsósorban az állam is: a több színhúst tartalmazó sertésekből jobb és több piacképes árut lehet előállítani, ami viszont a költségvetési bevételeket növeli.

— *Mindezt technikailag hogyan lehet majd lebonyolítani?*

— A termelőket lajstromozni kell, mindenki kap egy azonosító kódszámot, amelyet tetováló bélyegzővel rápecsételnek az értékesítésre szánt sertésekre. Így a vágás utáni minősítéskor készül el a végelszámolás, a tetoválás alapján állapítják meg a termelőt megillető árat. Az azonosítás bevezetéséhez szükséges feltételek a nagyüzemeknél már ma is megvannak, a nagyobb állatállománnyal rendelkező, induló vállalkozásoknál pedig könnyen megteremthetők. Gondot csupán a kistermelőknél fog okozni az új rendszer, mert akik kevesebb állatot tartanak, valószínűleg magasabb költségekkel termelnek, s nem biztos, hogy a szigorúbb követelmények mellett is megtalálják majd a számításukat.

— *Mit várnak a szakemberek az egységes minősítési rendszertől?*

— Ma még nehéz pénzügyi helyzetben vannak mind a feldolgozók, mind pedig a termelők. Egymás költségeit megelőlegezni, az exportot finanszírozni ma még egyikük sem tudja. Szerintem a megoldást az jelenti, ha a húsipar átalakulásával párhuzamosan a feldolgozóipar szerződésekkel, kölcsönös tulajdonlással, vagy bármilyen más módon megpróbálja magára „fűzni" a tenyésztőket. Csak így teremthető meg hosszabb távon egy érdekeltségi alapon működtethető, stabil rendszer.

Az új minősítési rendszer bevezetésétől néhány év alatt olyan minőségi javulás várható a sertéstenyésztésben, amely lehetővé teszi, hogy az EK-ban tartós piacokat szerezzünk. A mai beviteli vámkedvezmény az exportszubvencióval együtt éppen arra elegendő, hogy a piacon maradjunk, és áraink úgyahogy versenyképesek lehessenek. A későbbiek során elképzelhető az árpozícióink némi javulása is, amit a termelők és feldolgozók „zsebe" egyaránt érzékelni fog. Mindehhez azonban legalább 4-5 esztendőnyi türelem kell.

(újvári)
Ferenczy Europress

Zöldségből nincs hiány

A zöldségfélék közül befejeződött a paradicsom, a paprika, valamint a csemegekukorica betakarítása. Szedik a fejeskáposztát, ám az értékesítés akadozik. Folyik a gyökérzöldség, a hagyma, továbbá a karfiol feldolgozása. A Földművelésügyi Minisztérium adatai szerint fűszerpaprikából jó termés ígérkezik. Bács-Kiskun megyében és Csongrádban végéhez közeledik a fűszerpaprika betakarítása, Szolnok megyében pedig már végeztek a munkával.

A kalocsai paprikafeldolgozó mintegy 18 ezer tonna jó minőségű paprikát vásárolt fel átlagosan 28 forintos kilónkénti áron. A szakértők úgy ítélik meg, hogy a tavalyi készletek és az idei termés elegendő lesz mind az exportkötelezettségek teljesítésére, mind pedig a belföldi igények kielégítésére. A Szegedi Paprika Rt. október végéig több mint 1600 tonna nyersanyagot vásárolt fel a feldolgozáshoz. Az első osztályú paprikáért 30 forintot, míg a másodosztályú áruért 20 forintot kaptak a termelők kilogrammonként. A paprika minősége, színanyaga jó, exportképes paprikaőrleményt készíthetnek a feldolgozók. A tájékoztatás szerint a lakosság zöldségellátása zavartalan, a piaci kínálat bőséges, a vásárlók keresik a kígyóuborkát és a fóliás paradicsomot, ugyanakkor nehéz eladni — a túlkínálat miatt — a fejes- és kelkáposztát, a karfiolt és a retket.

Géfin Gyula, az elfeledett tudós

Könyveihez gratulált a neves történész, Szekfű Gyula, kapcsolatban állt a jeles művészettörténésszel, Lyka Károllyal és a most reneszánszát élő Bangha Béla egyháztörténésszel, képeslapot írt neki a jeles pap-költő, Sík Sándor, könyvét dedikálta 1934-ben „a régi gyermeki tisztelettel és ragaszkodással" Weöres Sándor, Pável Ágoston „kenyeres pajtásaim egyikének" nevezte, levelezett Keresztúry Dezsővel, verset írt hozzá Ősz Iván. *Dr. Géfin Gyulát* nagyra becsülték kortársai. 1945 előtt Szombathely szellemi életének egyik meghatározó egyénisége volt. A kor, a rendszer tehet arról, hogy egy igazságtalan támadás után, mellőzött tudósként halt meg 1973. november 10-én, 84 évesen.

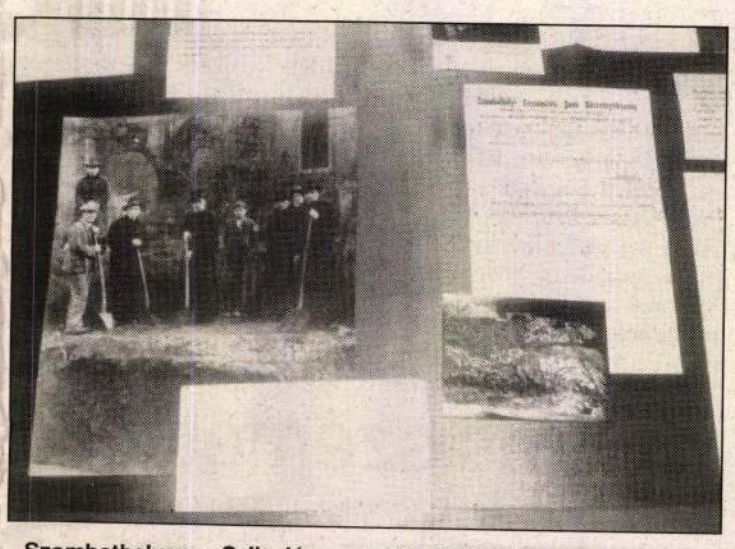

Szombathelyen, a Szily János utcai kollégiumban látható Dorffmaister -teremben nyílt kiállítás dokumentumai régészeti tevékenységéről

MÓDOS CSALÁD, MELEG FÉSZEK

Rokonai közül legközvetlenebb hozzátartozója a Szombathelyen élő *dr. Smidelius Jenőné*.

— 1940-ben, 16 éves koromban meghalt az édesapám. Attól kezdve ő volt az apa nálunk, akire mindig, mindenben lehetett számítani, aki mindenért annyi szeretetet adott. Mit mondjak el róla? Hetente hoztam neki püspökkenyeret és azt egy kis vizes borba mártogatva szerette eszegetni.

A módos család, amelyben született, meleg fészek volt. Édesapját a celldömölki kórház főorvosát, nagy tudású, irodalom- és színházszerető embernek ismerték. Édesanyja, *Hübner Janka* nemcsak színjeles bizonyítványú diáklány volt, de később híres szépségként is számon tartották. Négy gyermekük közül az idősebb fiú, a fiatalon elhunyt *Géfin Lajos* tehetséges színész, a Nemzeti Újság tudósítója volt. A lányok, *Mária* és *Janka* is — akkoriban még eléggé szokatlanul — továbbtanultak, Mária megszerezte a doktorátust is.

A PAPI PÁLYÁN

Géfin Gyula a szombathelyi katolikus főgimnázium után a teológiai főiskolán folytatta tanulmányait, ahonnan az innsbrucki egyetemre küldte az akkori püspök, István Vilmos. 1912-ben ott szentelték pappá. Papi pályája ettől kezdve egyenesen ívelt fölfelé: 1914-ben doktori címet szerzett, 1917-től a dogmatika tanára a Szemináriumban, 1927-től a püspöki és a szemináriumi könyvtárnak, 1930-ban a Szent Márton Kölcsönkönyvtárnak is igazgatója. 1932-ben pápai kamarás, 1944-ben a Vasvár-Szombathelyi Székeskáptalan kanonokja lett, 1940-ben a Papnevelő Intézet rektorává nevezte ki a püspök. Egészen 1952-ig, a Szeminárium betiltásáig rektor volt. Közben 1950-ben pápai prelátussá nevezik ki. 1956-ban a „Szabad Szombathely" rádióban elmondott beszédéért, és azért, mert november 1-jén püspöki helynökké nevezték ki, a forradalom után felkerült a nyugdíjazandó, legreakciósabb papok listájára. Azután csak a tudományos munkának élt. 1968-ban nagypréposti címmel ismerték el egyháztörténeti munkáját.

Az 1889-ben született Géfin Gyuláról 17 évesen készült a fénykép

A könyv címlapja, amelyben megjelent tanulmánya miatt támadták a szocialista-kommunista kritikusok

TUDÓS IS, RÉGÉSZ IS

Tudományos pályája 1927-ben indult. A Herzan-gyűjtemény, a püspöki és a szemináriumi könyvtár igazgatásával bízta meg Mikes püspök. A források alapján megírta egyik — a kutatók számára ma is nélkülözhetetlen — fő művét, a Szombathelyi Egyházmegye történetét.

A 30-as évek elején bekapcsolódott Szombathely felpezsdülő kulturális életébe. Pável Ágostonnal és más tudósokkal együtt megalapították, szerkesztették a Vasi Szemlét (később Dunántúli Szemlét). Jelentős szerepet vállalt a Faludi Ferenc Irodalmi Társaság létrehozásában is. A negyvenes évek elején nagyobb tanulmányt jelentetett meg Faludiról, ezt utóbb újabb kutatási eredményekkel többször is bővítette. Kutatásait újságcikkekben, irodalmi folyóiratokban tette közzé, emellett irodalmi délutánokon, líceális előadásokon is népszerűsítette azokat. (1939-ben ezért választották Szombathely Iskolánkívüli Népművelési Bizottságának tagjául.)

Bizonyára kevesen tudják róla, hogy irodalmi, közművelődési munkásságán kívül régészeti tevékenysége is jelentős volt. A papi szeminárium új szárnyának építésekor talált római és középkori leletek feltárása, megőrzése Paulovics István mellett szinte teljes egészében neki köszönhető. (Képek tanúsítják: kétkezi munkával is segítette a feltárásokat.) Az ásatásokról több híradást közölt, naplót vezetett, fáradhatatlanul magyarázva, szívesen kalauzolta is a vendégeket a Romkertben. A szombathelyi régészeti feltárásoknak nemzetközi híre lett, 1941-ben dr. Géfin Gyulát a Német Régészeti Intézet levelező tagul választotta.

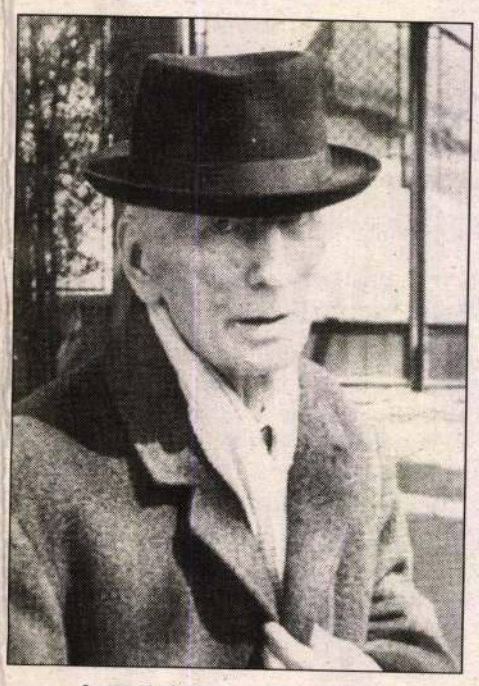

Az utolsó fényképek egyikén

Háborús időkben, 1943-ban a város fennállásának 1900. évfordulóján megindította és szerkesztette a város múltját, történetét összefogó Acta Savariensia sorozatot, neki köszönhető a szombathelyi székesegyházról megjelentetett legteljesebb monográfia is.

1947-ben még a Szent István Akadémia rendes tagul választotta, de a politikai helyzet miatt azután jobbára csak az összegyűjtött anyag rendszerezésével, a fiatalabb kutatók segítésével foglalkozott.

SZILY MIATT MEGTÁMADTÁK

Amikor a 60-as évek elején a magyar városok műemléki monográfiájának sorában Szombathely került sorra, őt, mint a barokk-kori Szombathelyről legtöbbet tudó kutatót nem kerülhették ki. Felkérték ennek a résznek a megírására. Megjelent tanulmánya miatt a szocialista-kommunista kritikusok (Aradi Nóra, Gosztonyi János) történelemhamisítással vádolták. Az ok: szerintük túlhangsúlyozta Szily János püspök tevékenységét, érdemeit a város történetében.

A 72 esztendős, beteges Géfin Gyula az igazságtalan támadások miatt végleg visszavonult. Mások kutatómunkáját segítve sokan éppen az ő ösztönzésére, irányítására alkottak, dolgoztak.

Agyonhallgatását csak egyszer oldották fel. Több évtizedes régészeti munkáját az állam azzal ismerte el, hogy 1964-ben Szombathelyen, a Magyar Régészeti, Művészettörténeti és Éremtani Társulat díszgyűlésén Rómer Flóris-emlékéremmel tüntették ki.

Pedig élete végéig folytatta tudományos munkáját. Két kisebb közleménye jelent meg még Faludi Ferencről, tanácsaival segítette az 1972-ben kiadott Szombathelyi Egyházmegye Névtárának a megjelenését. Még részt vett — de már kötetként nem láthatta — az egyházmegye 200 éves jubileumára készülő emlékkönyv előkészítő szerkesztésében, abba cikket írt a püspökkerti ásatásokról.

HAGYATÉKA PRÉDA VOLT

Halálának 20. évfordulóján, november 10-én, emlékkiállítást és tudományos emlélkülést rendeztek Szombathelyen. 300 példányban megjelent róla bibliográfia is. A Vasi Életrajzi Bibliográfiák XXXII. kötetét a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár adta ki, összeállította Dobri Mária, az Egyházmegyei Könyvtár könyvtárosa és Mayer László, a megyei levéltár levéltáros. *Dobri Máriát* a bibliográfia összeállításának munkájáról, és Géfinről, a tudomány emberéről kérdeztük.

— Városát rendkívül szerető, kitartó, hangyaszorgalmú tudós-típus volt. A bibliográfiát az anyag gazdagsága miatt volt nehéz összeállítani, ezért is született a szokásosnál kissé vaskosabb könyv. Érdekes votl látni, hogy dr. Géfin Gyula kutatásait, munkáit soha nem tekintette befejezettnek, ezért a saját használatra műveiből úgy köttetett be egy példányt, hogy a nyomtatott oldalak mellé egy-egy üres lap került, hogy azokra később kiegészítő adatokat írhasson. Hatalmas kéziratos hagyatéka, levelezése még kutatásra szorul, feltáratlan. Az is az igazsághoz tartozik, hogy hagyatéka évtizedeken át szabad préda volt: a kutatók a forrás megnevezése nélkül használták fel eredményeit. Szürke eminenciásként, az évtizedeken át szorgalmasan, csendben munkálkodó Géfin Gyulára nagyon igaznak érzem Bossuet szavait: „a tudós egyik legszebb ékköve a szerénység."

(némethy)

Fotó: Kaczmarski Z.

Ajánló a rádió és a tv mai műsorából

KOSSUTH RÁDIÓ

8.10 Törvénykönyv 8.40 Napközben 11.05 Társalgó 12.00 Déli Krónika 12.30 Ki nyer ma? 12.40 Falurádió 13.15 Zenetükörben 13.30 Tanúim lesztek 14.05 Klasszikusok mindenkinek 15.05 Enciklopédia 16.00 Délutáni Krónika 16.20 A Magyar Népzene és Népköltészet Hete 17.05 Történelmi tükör 17.25 A Szabó család 18.00 Esti Krónika 18.30 Ráadás 19.05 Sportvilág 19.40 A feledés ellenében... 20.05 A Magyar Népzene és Népköltészet Hete 20.30 Határok nélkül 21.05 A Magyar Népzene és Népköltészet Hete 22.00 Késő esti Krónika 22.30 Riportműsor

URH: 6.55-9.00 Körzeti információs magazinok 10.00 Közvetítés az Országgyűlés üléséről 13.00-14.00 Az Amerika Hangja magyar műsora 18.30 Nemzetiségi műsorok 23.00 A BBC késő esti magyar műsora

PETŐFI RÁDIÓ

8.05 Ezt hallgattuk anno... 9.10 Zene-szó 11.03 Családi persely 11.15 Művészbejáró 11.40 Néhány perc humor 12.00 Lépésről lépésre 13.10 A Magyar Népzene és Népköltészet Hete 14.00 "Mindenki másképp csinálja..." 15.35 Musical, musical, musical 16.00 Csúcsforgalom 17.05 Ami a szívedet nyomja 17.32 Premier 18.30 Helykereső 19.05 Varázsgömb 19.50 A Magyar Népzene és Népköltészet Hete 21.10 Filmzenei kaleidoszkóp 22.30 Érintés

BARTÓK RÁDIÓ

9.05 Pódium 10.05 Ezredforduló 10.47 Zenekari muzsika 11.40 Országok, tájak zenéje 12.07 Hangverseny délidőben 13.02 Zászkaliczky Tamás orgonahangversenye 14.05 Auf Deutsch gesagt 14.20 Egyiptomi József 14.45 A kamarazene kedvelőinek 16.05 A Balassagyarmati Rózsavölgyi Márk Zeneiskola 16.35 Nikola Nikolov operaáriákat énekel 17.00 Kilátó 18.05 Rahmanyinov: Aljeko 19.09 Barokk kamarazene 19.35 Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét kb. 20.55 Teleobjektív 21.20 Isabella Nawe operaáriákat énekel 22.05 Az európai cigányság népzenéje 22.30 Poulenc kórusművek 23.05 Az életmű fele

GYŐRI RÁDIÓ

7.00 Budapesti krónika 7.30 Nyugat-magyarországi krónika 8.00 Önkormányzati híradó, reggeli telefon, postazsák, nyugdíjas percek, jogszabály-magyarázat, zenekalendárium, slágernaptár

TV 1

7.00 Nap-kelte 9.00 Napközi 9.30 Riviéra 10.30 Moselbrück történet 11.30 Játék 12.00 Hírek 12.07 Jelenségek az állatvilágban 12.37 Képújság 16.00 Híradó 16.15 Dick Tarcy show 16.25 Hatalom és szenvedély 17.15 Anyák 17.50 Kapcsolj be! 17.55 Cimbória 18.05 Meselánc 18.25 Kaláka Folk Fesztivál '93. 18.50 Katolikus krónika 19.07 Esti mese 19.30 Híradó 20.05 Telesport 20.25 Guldenburgok öröksége 21.15 Hitel, Világ, Stádium 22.00 Monty Python Repülő Cirkusza 22.30 Mondolat 22.50 TS-Sportvarázs 24.00 Híradó 0.05 BBC-híradó

TV 2

10.00 Parlamenti Napló 16.05 Mit ér az ember, ha vidéki? 16.40 Gyerekeknek 17.05 Elektor kalandor 17.10 Viaje al espanol 17.25 Korforduló 18.00 Körzeti híradók 18.13 A tudomány és technika mérföldkövei 18.35 Korkép 19.30 A boldog család 20.30 Stúdió '93. 21.25 Mindent vagy semmit! 22.00 Híradó 22.25 24 óra 22.50 Nem lehetek, míg élek bátortalan

DUNA TV

16.05 Évforduló 16.10 Az öreg tekintetes 17.35 Teleki Sámuel nyomában Kelet-Afrikában 18.05 Requiem a kék Dunáért 18.30 Mesesarok 18.45 Dunahíradó 19.00 Panelkapcsolat 20.30 Dunasport 20.40 Polip. 6 rész 22.35 Évforduló 22.40 Hírösszefoglaló

ORF 1

9.05 Cosby-show 9.30 Idősek klubja 10.15 Pan-optikum 10.30 Játékfilm 12.05 Stop a világbajnokság csődnek 13.00 Tv-híradó 13.35 Csodálatos évek 14.00 Trapper John főorvos 14.45 A holnap mesterei 15.15 Rupert, a medve. Rajzfilmsorozat 15.50 Tiltott arany az esőerdőben 16.35 A Flintstone család 17.10 Wurlitzer 18.00 Tv-híradó 18.05 Mi-piac 18.30 Áldott team 19.30 Tv-híradó 20.15 Univerzum 21.20 Saját felelősségére. Szórakoztató sorozat 22.10 A Szahara terv 23.50 Hannah és nővérei

ORF 2

15.00 Hársfa utca 15.40 A Habsburgok. 2. rész. 16.45 Norcium első keresztényei 17.30 Tájékozódás 18.00 Cosby-show 18.30 Micsodák 19.00 Tartományok ma 19.30 Tv-híradó 20.15 Válogatás a Gaudimaxból 21.07 Külföldi tudósítás 22.00 Tv-híradó 22.30 Tv-híradó da capo 22.35 Klub 2

MOZI

Savaria: Gyilkos nap, 10, 4, 6 Örömváros, fél 9 **Mini:** Howards End, 5, fél 8

SZOMBATHELYI VÁROSI TV

14.00 Szív tv műsorismertetés 14.10 Baba-mama torna 14.35 Gyermekek képernyője 15.00 Top 10 15.40 Seiko-shop 15.50 Borotvaélen 17.30 A főváros barlangjai 17.55 Holnapi műsorajánlat 18.00 Műsorismertetés 18.10 Knight Rider 19.00 High Five 19.30 Hazajáró lélek 21.05 Az amerikai álom 21.35 Divat magazin

Szombathely is érdeklődik

Fürdővárosok szövetsége

Megalakult a Magyarországi Fürdővárosok Szövetsége. A gyulaiak kezdeményezésére létrejött szervezet alakuló ülésén tizenhét fürdőváros önkormányzata képviseltette magát, nyolc levélben biztosította részvételi szándékát, s több, gyógyfürdővel bíró település jelezte még csatlakozási szándékát. A több mint kilencven hazai fürdőváros közül Gyula, Hajdúszoboszló és Hévíz lépett be az érdekvédelmi szövetségbe, de Szombathelytől Visegrádon át Szegedig már harminc körüli az együttműködni szándékozók köre.

Elhangzott: az összefogásra azért van szükség, mert az érintett településeken egy sor kérdés tisztázatlan. A vállalkozások a fürdővárosokban csak a haszonnal törődnek, az önkormányzatokra hárul az ezzel összefüggő teherviselés nagyobbik része. Rendezésre vár többek között a kutak, hévizek, fürdők, épületek tulajdonjogának, a vízgyógyászat igénybe vételének és a társadalombiztosítási hozzájárulás mértékének jogi rendezése. A fürdővárosok esetében az önkormányzatok képviselhetik legátfogóbban a közérdeket és a település, a táj hosszú távú érdekeit. A fürdővárosok érdekszövetsége hozzájárulhat a „gyógyfürdős" települések gondjainak megoldásához.

Bennégett

Lakástűzhöz riasztották vasárnap a tűzoltókat Sümegen egy lakóházhoz. Szándékos gyujtogatás miatt égett ki a lakás: a bérlő, miután benzinnel végiglocsolta a szobát, begyújtotta a cserépkályha gázégőjét. A 45 éves férfi, aki így kívánt öngyilkosságot elkövetni, bennégett. A lángok szerencsére nem terjedtek át a szomszédos lakásokra.

Egy levelezés margójára

Mindannyian értetlenül és megdöbbenéssel olvastuk a hírt, miszerint Kámán István kőszegi madárkórházát a Fertő-tavi Nemzeti Park emberei rendőri kísérettel felszámolták. Az ott lévő beteg állatokat elvitték, Kámán István engedélyét bevonták.

Tudjuk, hogy ezt megelőzően több levélváltás történt Kámán István és a Nemzeti Park igazgatója között. Mégis, ezt a módszert elfogadhatatlannak, összeegyeztethetetlennek tartjuk a jogállamisággal. Véleményünk szerint mindkét fél sorozatosan követett el hibákat, ennek lett végkifejlete a mai helyzet. Kámán István, ha hibázott is, tizenhat évig közmegelégedésre végezhette és végezte munkáját. A felnövekvő ifjúságot a természet védelmére, a madarak szeretetére nevelte. A madárkórház neve összeforrott Kőszeg város nevével. Egy ember áldozatos, önfeláldozó, sok éves munkájának eredményét tették tönkre pár óra alatt.

Meggyőződésünk, hogy ezzel mindannyian szegényebbek lettünk. Bízunk a törvényes igazságszolgáltatásban, amely, ha erkölcsileg nem is tudja, de jogilag rendezi a viszonyt a két fél között, és reményeink szerint a kőszegi madárkórház újra benépesül a lakosság és a sok kiránduló örömére.

KDNP Kőszegi Szervezetének tagsága

Az erdő nem így jár vissza

Gratulálok nekik, és rokonszenvezek a vaskeresztesiekkel. Minden faluban ezt kellett volna tenni. Kisrákoson nekem nem sikerült.

Nyugodtan mondhatjuk: az Őrség népe sír, mert erdős vidék. Sírt, mikor elvették, és most is ezt teszi, amikor nem adják vissza az erdőt. Az erdő elvesztése egy be nem gyógyuló seb marad mindenkinek. Be lehetne a sebet kötözni, ha az erdőt visszaadnák. A jelenlegi törvények mellett ez nem megy. Mi van most? Egy kis faluban összetoboroznak 400-500 embert azzal, hogy erdőt vehet. És mi történik? Megkezdődik az árverés, és kerül neki 08-09, vagy egy aranykorona érték. Van ennek értelme? Kitől kérdezzem? Elmondanám erre, amit hittanórán tanultam még az iskolában. Amikor Jézus Krisztust üldözték, s elfáradt, leült. Felnézett az égre, imára kulcsolt kézzel mondta: „Uram bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!" Hát, tudja a törvényalkotó, hogy mit cselekedett? Vagy a vásárló tudja-e mit csinál? Egyik sem tudja. Csak annyi tudható, nem jó ez így. Ezt a törvényt nem lenne szabad végrehajtani, meglátszik, nem hozzáértők alkották. Mindenféle kárpótlási jegyen vásárolható erdő? Az volna igazságos, ha erdőt csak az vásárolhatna, akitől elvették, de csak a lakóhelyén.

Egyszerűen képtelen vagyok tudomásul venni ezt az áldatlan helyzetet. De nincs, aki segítsen, nincs Kisgazdapárt.

Az Őrség népét a régi rendszer megfosztotta minden kultúrájától. Elvették mindenünket. Ennek a vidéknek így kell elpusztulni? Hogyan zárkózhatnánk így fel a szomszédos osztrák falvakhoz?

És még annyit: ha ezt a törvényt így akarják végrehajtani, ki kellett volna jelölni a grófi erdőket és az apátsági erdőket is, jutna mindenkinek. De ezekre a kis paraszterdőkre uszítják a megye népét. Az őrségi föld nem kell senkinek, csak az erdő!

Szerintem sok kárpótlási jegyet kiszórtak értelmetlenül, fedezet nélkül. És senki sincs, aki erre „odafönt" figyelmeztetne. Nem kapjuk vissza tulajdonunkat, hanem licitre bocsátják. Erre még kifejezést sem lehet találni!

Azért titkon reménykedünk. Talán eljön az idő, amikor ez a törvény érvénytelenné válik, s azok, akik nem tudják, mit cselekszenek, felébrednek.

F. László
Kisrákos

Gondok-bajok

Egy régi, kedvelt üzlettel megint kevesebb lesz a szombathelyi főtéren. Eladták a Kiscsemege néven ismert boltot. Mi lesz a helyén? Talán butik... (úgyis kevés van belőlük). Kint árusítottak zöldséget, de buszjegyet is vehettünk itt. Megint több kedves, udvarias eladó kerül utcára. Meddig mehet ez így?

Más. Meddig leszünk kénytelenek tűrni mi, a Fő tér 35. számú ház és a Thököly Imre utcai négyemeletes sok-sok lakója a május 15-étől tartó zűrzavart? Mint fő érintett, a magam nevében mondom. Éjjel-nappal dolgoztak itt. Idegileg tönkrementem. Milyen jogon lehet ránk kényszeríteni újabb 18 butik és egy drinkbár kialakítása miatt az iszonyatos zajt, szennyet, mocskot, elsősorban ránk, földszintiekre. Meddig kell tűrnünk az iszonyatos dübörgést, a kátrányégetés bűzét? Mindenre lehet engedélyt kapni? Mi lesz a már most elviselhetetlen örökös autómozgással, hisz a lakók kiszorulnak saját udvarukról kocsijukkal, hogy másnak legyen ingyen parkolóhelye. Aztán jön majd az árufeltöltés, a drinkbár vendégei, hadd ne soroljam, mi minden vár ránk. A parkolási gonddal volna egy javaslatom: sürgősen állítsanak fel egy „Behajtani tilos, kivéve lakók!" táblát az udvari bejárathoz. Ennek betartását ellenőrizzék is, büntessenek! Ilyen felirat másutt (Markusovszky kórház mögötti hídon átvezető út egyik nagy háza udvaránál) megtalálható. És bevált!

Mikor mondják azt ebben a városban, hogy Megállj?! Az utóbbi időben sok építkezést végig kellett szenvednünk. Légkalapács, fúrógép, törmelékszállító szalag stb. Pedig itt is emberek élnek, akik szeretnének viszonylag nyugodtan élni. Érdekel ez valakit, aki tehet is érte valamit?

Rétfalvi Rezsőné

Más szemetje

Nagyon kellemetlenül érintett bennünket a fényképpel illusztrált „Tájkép csata után" című írásuk — közölte velünk Vass Imréné jegyzőnő Rátótról. — Igaz, hogy a két falu között van a rábagyarmati határ, az a rábagyarmatiaké. Rátóton rendszeres szemétgyűjtés van, s nekünk van külön tárolónk, innen nem viszünk szemetet Rábagyarmatra.

X

Igazán nem akartuk ráfogni a rátótiakra, hogy ők hordták egybe a szemétkupacot. Csupán azt állítottuk, hogy szégyene lehet mindkét falunak. Most kibővítjük ezt az állítást: szégyene lehet ennek a vidéknek, a Rába menti falvaknak. Éppen ezért sürgősen rendezni kellene. Annak, akire ez tartozik...

Köszönetek

Köszönjük az önkormányzatnak, hogy november 7-én megrendezték az idősek napját. Úgy éreztük, megbecsülnek, szeretnek minket, s ez nagyon jól esett mindannyiunknak. Mindenkinek, akinek a szervezésben, a megvalósításban része volt, még egyszer köszönjük ezt a felejthetetlen napot.

(Kócsk idős lakói)

▼

Köszönetet mondok Horváth Péter és Kozma Béla mentősöknek, akik olyan gondosan vigyáztak rám, a 72 éves, beteg gerincű asszonyra. November 5-én hoztak haza Szombathelyről.

(Kósa Anna, Pápoc)

▼

Október 30-án édesanyám sírjánál voltam a celldömölki temetőben. Autóstáskámat a sírkőre tettem, s ott is felejtettem. Köszönetet kell mondanom Kertész Vilmos úrnak (Nemeskocs, Kossuth Lajos u. 23.), aki táskámat megtalálta, s leadta a celli rendőrkapitányságra. A táskában volt minden iratom, s nem is kevés pénzem. Még egyszer hálás köszönet a becsületes megtalálónak.

(Péter Gyula és felesége)

Közlemény

Az ´56-os Nemzeti Párt november 3-án nyilvánosságra hozta az 1945-56 években politikai okból meggyilkoltak névsorát. Erre reagált magát Bunkónak nevező személy névtelen levélben. A levelet nekem szánta, de Csorba Boldizsárné egyedülálló nyugdíjas címére küldte el, akiben megalapozott nagyfokú félelmet váltott ki az a fenyegetés, hogy lakását felgyújtják. Ezúton hívom fel a Bunkók figyelmét, hogy az ´56-os Nemzeti Párt címe: Szombathely, Petőfi Sándor utca 18. sz., lakáscímem pedig Honvéd u. 7.

Dr. Csorba Boldizsár

Más a véleményem

Inváció címmel jelent meg egy írás a lapban, ami felbosszantott. Miért kellene a jószomszédi viszonyt elrontani? Lehet, hogy a reagálást majd a becsületesen kint dolgozókkal éreztetik.

Úgy gondolom, ha egy-egy ünnepnapon sok is az osztrák vásárló, azért marad még nekünk is sajt, szalámi, kakaós csiga. S hiszem, hogy a fodrásztól sem kell senkinek dolgavégezetlenül eljönnie. És el ne felejtsük, mi is mentünk annak idején északi szomszédainkhoz cipőért, kristályért, stb. Megyünk most is a bolhapiacra göncökért, de hoznánk mást is, ha a mi pénzünk lenne olyan jó.

Huszonöt éve vendéglátós vagyok. Tudom, a munka akkor öröm, ha megy az üzlet. A hetvenes-nyolcvanas években nálunk is tele voltak az éttermek, a szórakozóhelyek. Most örülhetünk, hogy a külföldi itt költi el a pénzét, hozza a valutát. Azt, hogy mi ugyanezt nem csinálhatjuk, arról aztán nem az osztrák turista tehet!

Talán hasznosabb lenne azzal törődni, hogy a város minden pontján a turisták és á helyiek egyaránt biztonságban érezzék magukat.

T. D.-né Szombathely

A pénzbeni támogatásról

Mondanivalóm a Vas megyei országgyűlési képviselő uraknak szól. A szakképzési alapról szóló törvény rögzíti, hogy a hatálya alá tartozó vállalkozások a központi alaphoz történő kötelező hozzájárulásukat, az alapba való befizetésen kívül, a szakiskoláknak adott pénzbeni vagy természetbeni támogatásként is teljesíthetik. A pénzbeni támogatás nemcsak az iskolák folyó ráfordításait segítheti, hanem fejlesztési célú is lehet. Elvileg. A gyakorlatban ugyanis, még az 1992. évi mérlegkészítések idején, a Pénzügyminisztérium írásbeli magyarázattal segítette a tisztánlátást. Az értelmezés lényege: igaz, hogy a szakképzési alaphoz hozzá lehet járulni a szakiskolának adott fejlesztési célú támogatás formájában is, de ennek elszámolásáról a szakképzési alapról szóló törvény nem rendelkezik, ugyanakkor a számviteli törvény szerint az ilyen hozzájárulás csak az eredménytartalék terhére számolható el. Ha van eredménytartalék.

Tehát két ok is gátat szab annak, hogy a gazdálkodók részben, vagy teljes egészében éljenek a közvetlen támogatási lehetőséggel. Az egyik ok: van ugyan eredménytartalék, de azt az adózott „tiszta" pénzt sajnálják a cégek csak úgy odaadni, mert ez tőkevesztés. Inkább befizetik az Alapba (azaz a Kalapba) a ráfordításként elszámolható „puha" forintot. A másik, egyszerűbb ok: nincs eredménytartalék, ezért a cég nem tud fizetni az iskolának. De az Alapba fizetnie kell.

Hiába mondja hát ki a szakképzési alapról szóló törvény, hogy teljesíthető a hozzájárulás fejlesztési támogatásként közvetlenül az iskolának történő fizetéssel is, a pénzügyminisztériumi értelmezés — belépve a nálunk oly gyakori joghézagba — ennek gyakorlati lehetőségét lényegesen leszűkíti.

A Pénzügyminisztérium illetékese ugyanakkor annak a véleményének is nyilvánosságot adott, hogy visszamenőleges hatályú törvénymódosítással lehetővé kell tenni, hogy az említett módon teljesített hozzájárulás is ráfordításként legyen elszámolható. Az erre vonatkozó javaslatát a minisztérium már idén márciusban beterjesztette.

Kérném hát megyénk országgyűlési képviselőit, szíveskedjenek a törvénymódosító javaslat sorsát figyelemmel kísérni és elősegíteni, hogy azt haladéktalanul fogadják el. Ha ez nem, vagy csak késve történik meg, számoljanak azzal, hogy sok százezer, vagy talán több millió forinttól esnek el a megye szakiskolái. Amennyiben már ez az ügy nem zárható le, kérem szíves tájékoztatásukat, miért kell erre ennyit várni, egyáltalán hol akadt el a törvénykezési folyamat és kit, kiket terhel ezért a felelősség. Úgy gondolom, ez utóbbit különösen a nélkülöző iskolák igazgatói és az önkormányzatok fogják nagy érdeklődéssel olvasni.

Egy támogatásra kész cég alkalmazottja:

(Pontos név és cím)

Most sem értem

A távhő kontra fogyasztó vitában Popovics úrnak a november 9-ei számban közölt „érdemi" válasza, úgy gondolom, szintén baklövés. Az, hogy a fűtésszámla annyi, amennyi, ki kell fizetni, egyelőre! Az úgynevezett alapdíj vagy készenléti díj? éven át — áremelés, áfa — annyi, amennyi. A felállított képlet szerint egy köbméter felfűtési díja 78,50 forint. Nem értem az összefüggést a légköbméter és a vízköbméter között! Amíg átalányban fizettem 11 köbméter után, még csak „értegettem", de most óra szerint és szerintem is csak a fenti összeg 1/11-ed része volna esedékes. Vagy netán úgy gondolják, hogy az egy köbméter víz is ugyanazon a vezetéken érkezik hozzám, mint korábban az átalánydíjas víz, és ez az összefüggés? Popovics úr kérem, nyugtasson meg, nem én „lőttem bakot"! **(Pontos név és cím)**

A katonaanyák köszöntéséről

A Vas Népe legutóbb a november 2-ai számában — elsősorban olvasói levelek kapcsán — foglalkozott a „több" katonafiút nevelt édesanyák köszöntésére rendezett ünnepséggel.

El kell oszlatnunk a félreértéseket. Ezért ismertetjük a kiválasztást szabályozó miniszteri utasítás egyes közérdeklődésre számot tartó pontjait, ezzel egyúttal választ is adunk az előttünk ismeretlen „levélírók" által feltett kérdésekre. Özvegy Kántor Józsefné esetében a fogalmazás téves. A pontosítás kedvéért: neki hat fia van, akik közül négy már letöltötte katonaidejét, jelenleg az ötödik fia sorkatona.

A jelenleg hatályos rendelkezések alapján csak az öt, vagy annál több katonafiút nevelt édesanyák részesülnek ilyen jellegű elismerésben. Szeretnénk elérni, hogy egyetlen olyan édesanya se maradjon ki a megérdemelt elismerésből, aki öt, vagy ennél több katonafiút nevelt fel. Ezért körlevelet intéztünk a polgármesterekhez, kérve, ha az adott településen olyan édesanya él, aki öt vagy ennél több katonafiút nevelt fel, azt jelezzék. Ez az egyik információs forrásunk. Ugyanakkor köszönettel veszünk állampolgári bejelentéseket is azokról, akik esetleg kimaradtak, illetve nem volt tudomásunk róluk.

Minden sorozásra kerülő hadkötelestől megkérdezzük, hányan teljesítettek a családból sorkatonai szolgálatot, illetve van-e még fiú testvére, aki később vonul be. A rendelkezésünkre álló adatok alapján környezettanulmányt készítünk, s ezt a polgármester javaslatával ellátva a Honvédelmi Minisztériumba terjesztjük fel. Az emléklapokat ugyanis a Honvédelmi Miniszter Úr és a Magyar Honvédség Parancsnoka írja alá és adományozza. Javaslattételi jogunk csak arra terjed ki, hogy melyik édesanya milyen ünnep alkalmával legyen köszöntve. Így érthető, hogy vannak, akiknek köszöntése a jövőben történik meg, vagy ötödik katonafiúk leszerelése után. Megjegyzem, hogy 1991-ig évente csak két-három édesanya részesült elismerésben. Most kerül sor arra, hogy minden öt, vagy ennél több katonafiút nevelt édesanya elismerésben részesüljön. Ezért először az idősebb édesanyákat javasoljuk.

A három vagy négy katonafiút neveltek, vagy azok hozzátartozóinak észrevételét megértéssel vesszük tudomásul. Azonban a jelenlegi szabályok értelmében őket nem lehet ilyen jellegű elismerésre javasolni.

Észrevétel volt a bevonulási segéllyel kapcsolatosan is. A jelenlegi szabályok 1976-ban születtek. Kétségtelen, hogy a munkanélkülieket hátrányosan érinti, mivel a munkaviszonyban, illetve szövetkezeti tagsági viszonyban állók részére teszik kötelezővé a kifizetést a munkáltatók által. Remélhetőleg az új honvédelmi törvény — amennyiben az Országgyűlés elfogadja — ezen a helyzeten változtat, és egyenlő elbírálás alapján mindenki részére kötelezővé teszi majd a bevonulási segély kifizetését.

Mind a katonafiúkat nevelt édesanyák ügyében, mind a honvédelmi kötelezettséggel kapcsolatos kérdésekben továbbra is szívesen állunk a lakosság rendelkezésére, akár levélben, akár személyesen keresnek meg bennünket. Címünk: Vas Megyei Hadkiegészítő Parancsnokság, 9700 Szombathely, Deák F. u. 76.

Tisztelt Levélírók! A négy, a három, a kettő, sőt az egy katonafiút felnevelő édesanyának is tisztelet, köszönet jár. Itt köszönöm meg a Vas Megyei Hadkiegészítő Parancsnokság nevében a megyében élő összes édesanyának, hogy becsületes, hazáját szerető fiút nevelt fel.

Herczeg Károly ezredes
megyei parancsnok

Geffing Ida

1891/92 – 1896/97 és 1890/91 – 1892/93
1895/96 – 1897/98 a Déak Ebner féle
nőiféstőiskola növendéke.

Ferkèpzomfoiskèvk

85. l.

adta ki, Párizs 1865). Miniaturáiból (Frigyes Krisztián szász herceg, Apollo és Daphne, női arcképek) és pasztell-jeiből (Metastasio költő, XV. Lajos

GEFIN Gyula

SZILÁGYI István: Gefin Gyuláról emlékezünk
100. születésnapja alkalmából =
Vasi Honismereti Közlemények,
1989/1, 1–4, ill.

A'lt. iv. / Tudománytö.k'let ...

GÉFIN GYULA

KÁDÁR Zoltán: Száz éve született Géfin Gyula. =
AÉ 116. köt. 1/2. sz. 1989 120 - 121. p. ill.

Géfin Gyula

kötet első része Bitnicz Lajos írásait közli, a második rész pedig a munkásságáról megjelent írásokat. A méltatlanul elfelejtett tudós kutatóit bizonyára nagyban segíti majd a bibliográfia alaposan feltárt anyaga.

Bitnicz Lajos. Összeáll. Köbölkuti Katalin. Szombathely, 1993. 35 p. ill. (Vasi életrajzi bibliográfiák; 31.)

* * *

„Minden egyházmegyének vannak papjai, akiknek egyénisége és munkássága felejthetetlenül megmarad az utódok emlékezetében. A szombathelyi egyházmegyében közéjük tartozott dr. Géfin Gyula is." Ezekkel a szavakkal indítja dr. Konkoly István szombathelyi püspök Géfin Gyula életrajzi bibliográfiájának előszavát. Dobri Mária és Mayer László szerkesztette összeállítás a sorozat 32. darabjaként jelent meg. A teljességre törekvés igényével készített bibliográfia anyaggyűjtésének alapját a szombathelyi Egyházmegyei Könyvtárban lévő Géfin-hagyaték jelentette. A három részből álló bibliográfia első fejezete Géfin Gyula irodalmi munkásságát tárja fel. Ezt követik előadásai, beszédei, majd a róla szóló irodalom. A főrészt cím-, összevont földrajzi, név- és tárgymutató, az illusztrációk és a rövidítések jegyzéke zárja. Az összeállítás a nyomtatásban megjelent irodalmat dolgozta fel, az életmű további kutatása a kéziratban maradt anyagok tanulmányozásával, feltárásával válhat teljessé. A kötet nyomdai kivitelezése, tipográfiája színvonalas, szép. A kiadást a Szombathelyi Egyházmegyei Hatóság és Szombathely Megyei Jogú Város Kulturális Bizottsága támogatta.

Géfin Gyula. Összeáll. Dobri Mária, Mayer László. Szombathely, 1993. 143 p. ill. (Vasi életrajzi bibliográfiák; 32.)

TILCSIKNÉ PÁSZTOR ÁGNES

LOVASS MIKLÓS: OLAD 1000 ÉVES TÖRTÉNETE

Nem könnyű olvasmány, pedig érdekes és főképp értékes. Lovass Miklós valóban „néptanító" volt, ahogy önmagát nevezte, mert nem csak a gyermekeket tanította az iskolában, hanem falujáit is megajándékozta a település, a családok, az intézmények történetével, s megörökítette a helyi szokásokat, dalokat, táncokat, az idősebbek visszaemlékezéseit, s megismertette olvasóival az itt élő emberek küzdelmes évszázadait.

Aki úgy veszi kezébe ezt a helytörténeti munkát, hogy egyfolytában elolvassa, nos, az enyhén szólva téved. Miért? Mert a szerző a fejezetek kifejté-

Az összeállítás három fejezetre tagolódik. Az első Szily műveit és publikált levelezését tartalmazza. Ezt követően ismerkedhetünk meg az élet- és pályaművét tárgyaló irodalommal. A bibliográfia érdekes fejezete a „Tiszteletadás Szily Jánosnak", ahol a Szombathelyen felállított szoborral kapcsolatos irodalmon kívül a hozzá írt verseket és ajánlásokat tárja fel, valamint a róla készített képek jegyzékét közli.

Szily János. Összeáll. Nagy Éva. Szombathely, 1992. 77 p. ill. (Vasi életrajzi bibliográfiák; 29.)

* * *

Két évvel Káldi János halála után példás gyorsasággal jelent meg a költő életútját összegző kötet. A sorozat 30. bibliográfiája elé Takács Miklós könyvtárigazgató írt meleg hangú előszót. „Számunkra ünnepivé – igaz, kisebb kisugárzású körben – azzal vált ez a kötet, hogy Káldi János szakmabeli volt, nemcsak művelője az irodalomnak, hanem terjesztője is. Évekig dolgozott együtt a szombathelyi könyvtárosokkal úgy is, mint a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár tájékoztató-kölcsönző könyvtárosa és úgy is, mint az újabb könyvtáros-nemzedékek főiskolai oktatója."

Az összeállítás a költő-tanár Káldi János munkáit veszi számba, a szépirodalmi alkotásokat, publicisztikai írásokat, munkásságával foglalkozó irodalmat és függelékben a kéz- és gépiratban maradt műveket. A bibliográfia időrendi felépítésű. Ha ugyanaz a vers eltérő címeken is megjelent, címenként került csoportosításra, feltüntetve a szövegváltozatok első sorát is. A szerkesztő Prejczer Paula az önálló köteteket tartalmilag is feltárta. A bibliográfia értékes, további feldolgozásokra ösztönző fejezete a függelék, amelyben a család tulajdonában lévő és a szerző által összeállított, de mindeddig meg nem jelent köteteket, a „Kockás füzet" verseit, illetve a kéz- és gépiratban maradt eddig ismeretlen írásokat találhatjuk.

A kötet a sorozat többi darabjaitól eltérően kiváló nyomdai munka eredménye, a betűtípus –s ez is előnyére szolgál– eltérő az előző füzetekétől.

Káldi János. Összeáll. Prejczer Paula. Szombathely, 1993. 231 p. ill. (Vasi életrajzi bibliográfiák; 30.)

* * *

A sorozat 31. kötete sokak számára bizonyára ismeretlen Bitnicz Lajosnak állít emléket. Nyelvész és líceumi tanár volt, korának, a 19. századnak elismert szaktekintélye, akinek szerény tudós alakját az utókor méltatlanul elfeledte. Az összeállítás szerkesztője Köbölkuti Katalin, így ír róla: „Bitnicz Lajos nem volt rendkívüli egyéniség, azok közé tartozott, akik évtizedeken át hasznosan, csendben munkálkodnak. Nem csak korának polihisztora, hanem alkotó egyéniség, az ifjúság melegszívű nevelője volt." A karcsú kis

Gégény

Kabolas m

Gerecze 1900.

1) alap rajz 1:100

2) ugyanaz másolat.

26.

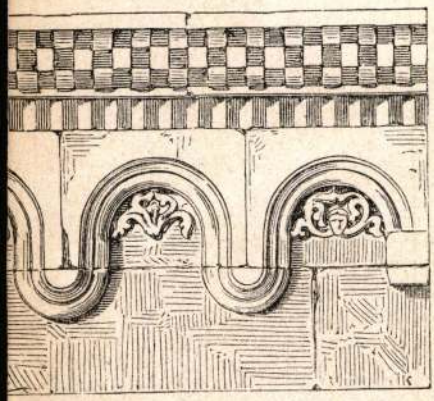

28.

33.

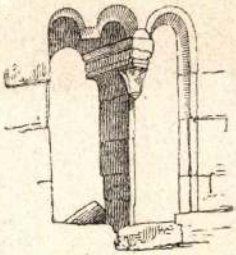

53.

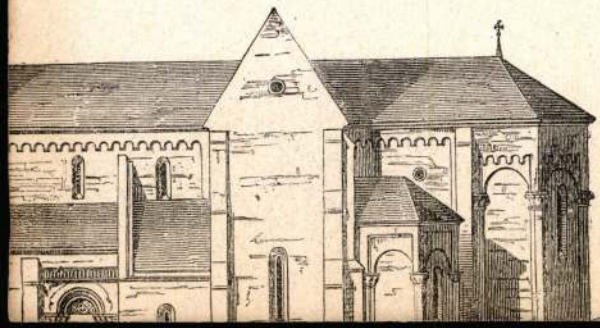

Gégény

(Szabolcs vm.)

Ref. templom.
Építési ideje ismeretlen.
1675-ből czust uraztali
tanyér. 1685-ből vert
czust kehely. 1696-ból
való harang.

Borovszky Magyarsz. vm Szabolcs.

26, 27, l.

113. Gégény 406

Szabolcs Demecserfüle [illegible]

vm. Ref. [illegible]

XIX. sz

Erdektelen

Nyirsègi utam 1938

GEGER KRISTÓF DÁNIEL – GEHL ZOLTÁN

Geger Kristóf Dániel
Géger Melinda
Gegerfelt W.
Gegesi Kiss Pál
Gegus Retső
Gehacdt János
Gehl
Gehl Miklós
Gehl Zoltán

Geger Kristóf Dániel, festő. A XVII. század közepén alighanem hazánkban élt. Tőle való a jaszenovai (Zólyom megye) rk. templom oltárképe, mely Jézusnak Jeruzsálembe való bevonulását ábrázolja. A kép jelzése: Christophorus Daniel Geger pinxit 1661.

Gerecze Péter dr.: A műemlékek helyrajzi jegyzéke és irodalma. Budapest, 1906. 1072. h.

Geger, Christophorus

Daniel

a jászenovai (Zólyom
vm.) templom oltár-
képe; Jézus bevo-
nulása Jeruzsá-
lembe.

Fml

At. Kép 29
D. r. 31
ny 15
vgl. 549

531

Geger Kristóf Dániel

festő

L.

Szendrey – Szentiványi

554. l.

Pecsétnyomó VIII. 178.

Geger Kristóf
Daniel

wód
z

Thieme-Becker
XIII. 337. l.
(Lyka)

könyv- és papírkereskedés
UJKÉCSKE

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jeger, Christofor David

oltárképfestő a XVII.
században Szlovákiában.

Toman 155. l

Országos Bizott-
sága

BUDAPEST

Geger, Christoforus

Daniel

Festő

l.

Gerecze Péter dr.:

A műemlékek helyrajzi jegyzéke is ivod.

Bp. 1906. 1072. h.

Kovát
1942, 130

VIVÁNITÁS ÉS FONTOSABB	TELEKKÖNYVI ADATOK
	TULAJDONOS

/ Ezüstkehely, 1649. Önkanna 1700 és
r 1768. Keresztelő edény 1692.

Géger Melinda művt.

Stuttgartban a Kihallgatás

Elutazott a stuttgarti SETT kisszínházi találkozóra vasárnap este a Csiky Gergely Színház társulatának egy része. A fesztiválra a Babarczy László és Mohácsi János által színpadra állított, Eörsi István A kihallgatás című drámájából készült előadás kapott meghívást. A kaposvári társulatnak ez az első szereplése a SETT elnevezésű stuttgarti találkozón. Az öt napos vendégszereplés alatt a felújított, Bezerédi Zoltán és Znamenák István személyében új szereplőkkel kiegészült előadást két alkalommal, holnap és csütörtökön este nyolckor láthatja a stuttgarti közönség.

Útjavítások a hegyközségben

A csurgói hegyközséget a városi önkormányzat 88 ezer forinttal támogatta. Az összeg azért ekkora, mert a hivatal azt vállalta, hogy megduplázza a tagdíjakból befolyó bevételt. A hegyi utakat is rendbetették, a városgazdálkodási iroda közmunkabrigádjai és gépei bevonásával.

Támogatás a szociális otthonnak

A kálmáncsai szociális otthon költségvetésének előirányzata nem biztosítja a zavartalan működés feltételeit. Ennek oka, hogy az amúgy is szűk keret az áremelkedések miatt nem nyújt fedezetet a szükségleteknek megfelelő kiadásokra. Mivel a fűtési, világítási, közműkiadások nem csökkenthetők, a megyei önkormányzat egymillió forint póttámogatást biztosított az intézménynek.

Kiállítás Nagyberkiben

Bene János amatőr festőművész kiállítását nyitották meg tegnap délután Nagyberkiben, az általános iskola aulájában. A fonyódi művész-tanár festményei és grafikái egész hónapban megtekinthetők.

Javuló oktatási feltételek

A pálmajori önkormányzat vállalta, hogy rendszeresen kifizeti a napközi és óvoda térítési díjakat a lakosság helyett. Az említett intézmények felújítása is várható a közeljövőben: még ebben az évben új kerítés készül az iskola köré, jövőre pedig az óvoda teljes tetőcseréjét végzik el. Az óvoda javítási munkáihoz céltámogatást is várnak.

Kaposvári diák sikere

Pécsett rendezték a VI. Országos Lubik Imre Zeneiskolai Trombitaverseny területi selejtezőjét. A Liszt Ferenc Zeneiskola növendéke, Kokas Gergő (tanára Bogáthy József) tovább jutott az október végén, Zalaegerszegen rendezendő, nagyszabású országos versenyre.

Ismét ad a Somogy Rádió

— Tegnaptól október 24-én 22 óráig ismét hallható a Somogy rádió a 89 Mhz-n.

387 cégnek, magánvállalkozásnak van tb-járulék hátraléka

A somogyi adósok listája

Felszólítások után következik a foglalás

(Folytatás az 1. oldalról)

Ezt az eredményt a végrehajtási jogkör segíti elő, s e lehetőséggel egyre gyakrabban él az egészségbiztosítási pénztár: a munkáltatót felszólítják a hátralék megfizetésére, amennyiben az adós nem keresi fel a pénztárt, fizetési meghagyást küldenek részére. Ekkor még mindig jelentkezhet az adós, azonban ha ez nem történik meg, végrehajtási szakaszba lép az ügy, s következik a foglalás. Az adósság egyébként 5 évig nem évül el...

A kintlévőséget a pénztár két kategóriában tartja számon s azok kerültek fel e listára, akik tartozásuk ügyében nem keresték fel a pénztárt vagy nem sikerült velük megállapodni. A listákról az első tíz cég és magánvállalkozás nevét közöljük csak — a terjedelem miatt. Az adós vállalatok és szövetkezetek közül azok nevét hozták nyilvánosságra, akiknek a hátralékuk meghaladja a három havi előírt járulék összegét és egymillió forintnál több a tartozás.

E listát a kaposvári Fővállalkozó Építő és Szolgáltató Kft vezeti 7 millió 570 ezer forinttal, a céget sorrendben a balatonkeresztúri Havanecz kft 7 millió 224 ezer, a siófoki Sziámi Vendéglátó Kft 6 millió 583 ezer, a kereki Új Kalász Mgtsz 6 millió 295 ezer, a böhönyei állami gazdaság 6 millió 168 ezer, a ságvári Interholding kft 5 millió 78 ezer, a kaposvári Intra kft 5 millió 6 ezer, a zamárdi Pánis kisszövetkezet 4 millió 874 ezer, a tapsonyi Rákóczi mezőgazdasági szövetkezet 4 millió 455 ezer, a siófoki dél-balatoni háziipari szövetkezet 4 millió 423 ezer, a kaposvári Caravan kereskedelmi kft 4 millió 34 ezer, a marcali Szent Flória kereskedelmi és szolgáltató kft 4 millió 11 ezer forinttal követi.

Az egyéni vállalkozók és társas vállalkozások esetében azon cégek és magánszemélyek nevét és tartozásának összegét hozták nyilvánosságra, ahol a hat havi előírt járulék összegét illetve 100 ezer forintot haladta meg a tartozás.

E listán 344 adóst tartanak számon...

5 millió 099 ezer forinttal tartozik az Atron Coop bt, a kaposvári Juliamatic bt 3 millió 839 ezer, a barcsi Fagyöngy gmk 3 millió 802 ezer, a kapolyi Pap Lóránd 2 millió 415 ezer, kaposvári Stilus gmk 2 millió 325 ezer, a kaposvári Kurják Ferenc 2 millió 143 ezer, a kaposvári Szabó Árpád 1 millió 572 ezer, a siófoki Kaiser Zoltán 1 millió 418 ezer, a kaposvári Horváth Sándor 1 millió 334 ezer, a kaposvári Horváth István 1 millió 318 ezer, a kaposvári Hruska Ferenc 1 millió 262 ezer, a kaposvári Szabó Ferenc 1 millió 244 ezer, a balatonberényi Rácz László 1 millió 240 ezer, a csurgói Varmita Kft 1 millió 64 ezer, a kaposvári Gimesi István 1 millió 30 ezer forinttal tartozik.

Az adósok listája országos listaként az Adósság közleményekben s országos napilapban is megjelenik, valamint a somogyi egészségbiztosítási pénztárnál is megtekinthető.

Tóth Kriszta

Ez bosszantja Géger Melindát

Géger Melinda művészettörténész, a Rippl-Rónai Múzeum munkatársa

(Fotó: Lang Róbert)

Mint közérdeklődésre, esetleg közbosszantásra alkalmas témát, a Somogyi Képtár körül kialakult áldatlan, bizonytalan helyzetet említeném meg. A képtárat, ami nemcsak a somogyi, de a hazai képzőművészetnek is egy elsőrangú megnyilatkozási helye volt, négy éve zárták be tatarozás miatt. Ma már nem tudni: a képtár megnyitja-e még valaha is a kapuit képtárként? Hallani ugyanis olyan hangokat, hogy eladták, mások szerint el akarják adni az épületet, de fennáll az eshetősége annak is: más helyütt, rosszabb feltételekkel kap helyet.

Annak idején én a helyi képzőművészek képviseletében, a Magyar Művészeti Alap és Egyesület választmányi tagjaként írtam egy levelet a kaposvári közgyűlésnek, amire semmitmondó választ kaptam: értesíteni fognak a dolgok alakulásáról, ők is a képtár megmaradásáért fáradoznak, és hogy mindebben a testület fog dönteni.

Nem értem, hogy ha a képviselők „megszavaznak" egy Tavaszi Fesztivált, akkor ezek a képviselők miért nem gondolnak a megvalósításának a feltételeire? Mérlegelni kellene: ha a reprezentációs igény megvan, akkor miért vagyunk utcai ruhában?

Választékot Belső-Somogyban, minőséget a parton

Szakmai vita az idegenforgalomról

(Folytatás az 1. oldalról)

Az elkészített anyag feldolgozza a megye idegenforgalmának jelenlegi helyzetét, struktúráját, marketingmunkáját, adottságait, és javaslatot tesz a különböző lehetőségek kiaknázására illetve a már meglévő egységek továbbfejlesztésére. Az üdülőturizmustól a hobbiturizmusig, a termálturizmustól a sportturizmusig.

A hozzászólásokból kiderült: a megye idegenforgalmának fejlesztésének két iránya különül el. Az egyik a Balaton és közvetlen környéke, a másik a háttértelepülések illetve a Belső-somogyi városok falvak idegenforgalmának kérdése. A Balatontól távol eső települések vezetői a falusi turizmust, a tóparton élők a minőségi turizmus fejlesztésére helyezték a hangsúlyt. Építő javaslatok, megvalósíthatónak látszó ötletek hangzottak el, és mint dr. Kolber István a megyei közgyűlés alelnöke mondta tulajdonképpen ezért is volt szükség erre a vitára. Szó esett egy olyan katalógus kiadásáról, ami a falusi turizmus lehetőségeit mutatná be, de arról is, hogy azok a falvak, amelyekben úgy érzik, van lehetőség az előrelépésre idegenforgalom terén készítene egy tervet annak mikéntjéről. Ennek költségeihez a megye hozzájárulhatna. A szomszédos települések ezt megtehetnék közösen, erősítve az egyedül nem igazán vonzó adottságaikat. A balatoni idegenforgalommal kapcsolatban az volt a vélemény: erősíteni kell a minőségi turizmust, mert megváltoztak a vendégek igényei, a part viszont erősen „lelakottá" vált. Az a kérdés azonban nyitott maradt, hogy mindezen ötletek javaslatok forrásait ki és miből teremti majd elő. Erre is voltak ötletek, ez azonban majd egy másik előterjesztés anyaga lesz.

Hatvanhét taxis vizsgázott a hétvégén a megyeszékhelyen

A Közúti-Szolgáltató Ipartestület és az Ati közös tanfolyamának végeztével hatvanhét taxis tett vizsgát a hétvégén Kaposváron. Negyvenen végeztek sikeresen, a tantárgyankénti eredmény hatvan-hetven százalék körül mozog, mindössze etikából teljesítettek százszázalékosan a résztvevők.

Kelemen József az Ati részéről úgy vélekedik, hogy ez az eredmény — bár jóval az országos átlag felett van — nem felel meg az elvárásoknak; a befektetett energia és a szakembergárda sokkal szebb reményekkel kecsegtetett.

A vizsga nem volt könnyű, csaknem két hónapos tanfolyamon sajátították el a szükséges adózási, pénzügyi, jogi ismereteket a jelentkezők. Mindezek ellenére Tislér József — aki szombaton tett sikeres vizsgát — úgy vélte, hogy egyedül a kresz-oktatásnak volt gyakorlati jelentősége, a többi tárgy szügségtelenül terhelte az óraszámot, növelte a költségeket (a tanfolyam és a vizsga díja közel húszezer forint volt).

— Sajnos, a vizsga nem érte el a célját, azaz nem sikerült kiszűrni azokat, akik nem a pályára valók — mondta Tislér József — s hiába száz százalékos az eredmény etikából, ha azt az utas nem érzi meg a gyakorlatban...

V. J.

Bérczi: két meghívó

Két meghívó készült — állítja dr. Bérczi Antal az MSZP Hívő Tagozatának regionális ügyvivője reagálva lapunk tegnapi számában megjelent cikkre. Az egyik a püspökkel létrejött találkozó után, a másik azt követően, hogy Balás Béla püspök Rózsás László püspöki helynök útján lemondta a részvételt.

A második meghívón — mondta tegnap a Somogyi Hírlap szerkesztőségében dr. Bérczi Antal — már nem szerepelt a püspök neve. Az elsőt azonban már nem lehetett visszavonni, s arról én nem tehetek, hogy valaki Barcson az általunk küldött meghívóból plakátot nagyított.

Lapunk ezzel a nyilatkozattal lezártnak tekinti az ügyet.

Hivatalból – tantermek

Új épületbe költözött a balatonszabadi önkormányzat, s a régi helyiségeiket tantermekké alakították át. Az elsősök már birtokba is vették a két termet, de kívülről még akad munka: festik az ablakkereteket, mázolják a falakat.

(Csobod Péter felvétele)

Alulról akar szerveződni a dél-somogyi cigányszervezet

(Folytatás az 1. oldalról)

Választási lehetőségük nincs arra, hogy kit szeretnének látni a jelölő bizottságban. Ezért jogilag, etikailag is kifogásolják, hogy nem képviselik a cigányság érdekeit. Kalányos István Babócsa szervezetének képviselője mondta el:

— A szervezetbe tömörülés előtt összejövetelt kellett volna szervezni, mert így semmiről nem tájékoztatták a lakosságot. Nem volt demokratikus, nem egy-két nap alatt kell dönteni a szövetség megalakulásáról.

Bogdán Péter, vízvári képviselő kifejtette: — A megyei közgyűlés nem a cigányság érdekeit képviselte a szövetség megalakulásakor. Információs hálózat működtetésére lenne szükség, ehhez szakemberek kellenek, valamint tárgyi feltételek is. Szegedi Tibor elmondta, hogy már 1991-ben szerették volna létrehozni a cigányszövetséget, de akkor meghiúsult.

Bogdán Péter véleménye szerint a cigányszövetség megalakulása tömegeket jelent. Ha csak képviselőjük van, az csak szószóló, aki önmagában aligha képviseli jól a cigányok érdekeit.

G. A.

Drágább az üzemanyag

Megváltoztak október 5-étől az adóhatóság által elismert üzemanyagárak, amelyeket a magánszemélyek akkor alkalmazhatnak, ha számla nélkül kívánnak elszámolni üzemanyagköltséget. Az ólommentes benzinek közül az EN 91-es normál 73,50 forinttal, az ESZ–95-ös 75,50 forinttal számolható el literenként. Az olmozott motorbenzinek közül a 92-es oktánszámú ára 76 forintra, a 98-asé pedig 78,50 forintra változott literenként. A normál gázolaj literenkénti elszámolható ára 61 forint, az AROL–2T motorolajé pedig 76 forint.

Privatizációs előkészületek

Megkezdődtek a privatizációs előkészületek a Forte Fotókémiai Ipari Rt–nél. A vállalat, melyet 70 évvel ezelőtt a Kodak Konszern alapított, jelenleg állami tulajdonban van, de már több nemzetközi hírű vállalat is érdeklődik iránta. A tárgyalások megkezdődtek. A dolgozók is tervezik, hogy MRP keretében bekapcsolódnak a Forte privatizációjába.

Idegenforgalmi egyenleg

Majdnem a felére csökkent az idén az első félévben az idegenforgalom dolláraktívuma az elmúlt év hasonló időszakához képest. Az idén június végéig 448 millió dollár bevétel keletkezett az idegenforgalomból, ami 10,6 százalékos növekedést jelez. A kiadások viszont 61,5 százalékkal növekedtek 1992 első hat hónapjához képest és 328 millió dollárt tettek ki. Így az aktívum 120 millió dollár volt, míg tavaly június végén 202 millió dollár. Az aktívum romlásának, illetve a kiadások növekedésének az elsődleges oka, hogy tavaly az első félévben még csak 50 dollár volt a lakosság évi devizakerete, míg az idén ez 300 dollárral több.

Vállalkozások és adóbevallások

A társasági adóbevallást benyújtó 116 ezer vállalkozás az elmúlt évben 6400 milliárd forint nettó árbevételre tett szert. Az APEH számításai szerint ez mintegy 4–6 százalékos növekedést jelent 1991–hez képest. Továbbra is az energetika, az alapanyagtermelés és az infrastruktúra terén működő nagyvállalkozások játsszák a legfontosabb szerepet a gazdaságban. A 774 nagyvállalat 41 százalékkal részesedik a teljes nettó árbevételből. Erősödik a kisvállalkozási szféra, a vállalkozások száma szerint tavaly az övék volt a vezető hely.

Valutaárfolyamok

(Az MNB árfolyama október 11-én)

Pénznem	Vételi árfolyam 1 egységre forintban	Eladási
Angol font	147,15	149,95
Ausztrál dollár	62,93	64,17
Belga frank (100)	276,11	280,77
Dán korona	14,78	15,04
Finn márka	16,77	17,17
Francia frank	17,07	17,35
Görög dra. (100)	40,87	41,71
Holland forint	53,35	54,21
Ír font	140,68	143,28
Japán yen (100)	90,57	91,77
Kanadai dollár	71,90	73,30
Kuvaiti dinár	320,94	326,44
Német márka	59,98	60,94
Norvég korona	13,67	13,91
Olasz líra (1000)	60,28	61,56
ATS (100)	852,35	865,95
Portugál esc. (100)	57,87	58,97
Spanyol pes. (100)	73,33	74,85
Svájci frank	68,40	69,48
Svéd korona	12,02	12,28
USA-dollár	95,81	97,37
ECU (Közös Piac)	112,95	114,91

Az ÁVÜ 400 milliót költött reklámra...

Szabó Tamás szerint a privatizáció átlátható

Az utóbbi egy évben áttörés következett be és mostanra a privatizáció átláthatóvá és követhetővé vált. Ebben jelentős szerepe van a megváltozott marketing és sajtóstratégiának, amely követte a társadalom igényeit. Ha most valaki azt állítja, hogy a privatizáció zártkörű, bennfentes és átláthatatlan, az vagy nem veszi a fáradságot, hogy megismerje a folyamatokat vagy szándékosan ferdíti el a tényeket.

Mindezt Szabó Tamás a privatizációért felelős tárca nélküli miniszter mondta azon a sajtótájékoztatón, amelyet tegnap e témában rendezett a Vagyonügynökség.

Közölte: a nyilvánosságnak ára van, ám ha a politika — helyesen — eldöntötte, hogy a folyamatot átláthatóvá teszi az pénzbe kerül. Az idén az ÁVÜ 400 millió forintot költött reklámra, ebben az az összeg is szerepel, amelyet a különféle napilapoknak fizettek ki a privatizációs hirdetések megjelentetéséért. Ezenkívül 180 millió forintot költött a Vagyonügynökség egyéb reklámcélokra. Ez a privatizációs bevételekhez viszonyítva a két százalékot sem éri el. Összehasolításul: a német Treuhandanstalt, azaz a német vagyonügynökség a hozzátartozó vagyon 5 százalékát évi 3–4 milliárd fointnak megfelelő összeget költ évente e célokra.

A privatizációért felelős miniszter kérdésekre válaszolva közölte: amennyiben szükséges akár jogszabály-módosítást is javasol a helytelen gyakorlat megváltoztatására. Ezzel arra utalt, hogy átfogó vizsgálat lefolytatását rendelte el az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaságnál (ÁV Rt) a sajtóban jogtalan kifizetésként bemutatott végkielégítésekről. Emlékezetes, hogy az ÁV Rt néhány vezetőjétől az új elnök-vezérigazgató megvált, ők végkielégítés címén 23 millió forintot vettek fel. — A vezetőváltásokra egyébként azért került sor, mert sem én, sem az ÁV Rt új vezetője nem volt elégedett a szervezet működésével — tette hozzá a miniszter.

Az APEH számára nem megnyugtató a nyugtaadás

Az első háromnegyed évben az APEH 85 ezer vizsgálatot tartott a nyugtaadási kötelezettség teljesítését ellenőrizve. A piaci és közterületi kereskedőket 8 ezer esetben ellenőrizték. Ezek eredményei azt mutatták, hogy a vállalkozóknak mintegy 21 százaléka nem, vagy nem szabályos módon adott nyugtát.

A pénztárgép-ellenőrzések 8 százaléka, a közterületi ellenőrzéseknek pedig 15 százaléka tárt fel szabálytalanságot. A Balaton térségében júliusban háromnapos összpontosított vizsgálatot szerveztek. Egyszerre 98 revizorpár vizsgálta az idegenforgalom által különösen érintett terület vállalkozóit. A 10 ezer vizsgálat megállapítása szerint az árusok 2000 esetben nem adtak nyugtát. Az akció keretében az adóhatóság 40 millió forint mulasztási bírságot szabott ki.

A nyugtaadási kötelezettség alóli felmentésre meghatározott esetben lehehtőséget ad az áfa-törvény. Ez azonban csakis az érintett adózók egyéni kérelmére történhet. Október 1-jéig több mint tízezer ilyen kérelem futott be az APEH-hez, amelyből 626-ot az érdekképviseletek továbbítottak az adóhatósághoz. A mintegy 10 ezer kérelemből 7407-ről már meghozta határozatát az APEH, és 2606 kérelem felülvizsgálata folyik jelenleg is. Az APEH csak nagyon alaposan mérlegelt, és valóban indokolt esetekben adja meg az engedélyt. Az eddig elbírált ügyeknél 1790 esetben döntöttek úgy, hogy felmentik a kérelmezőt a nyugtaadási kötelezettség alól, azonban 5617 kérelmet elutasítottak.

Barkácsgépeket javítanak

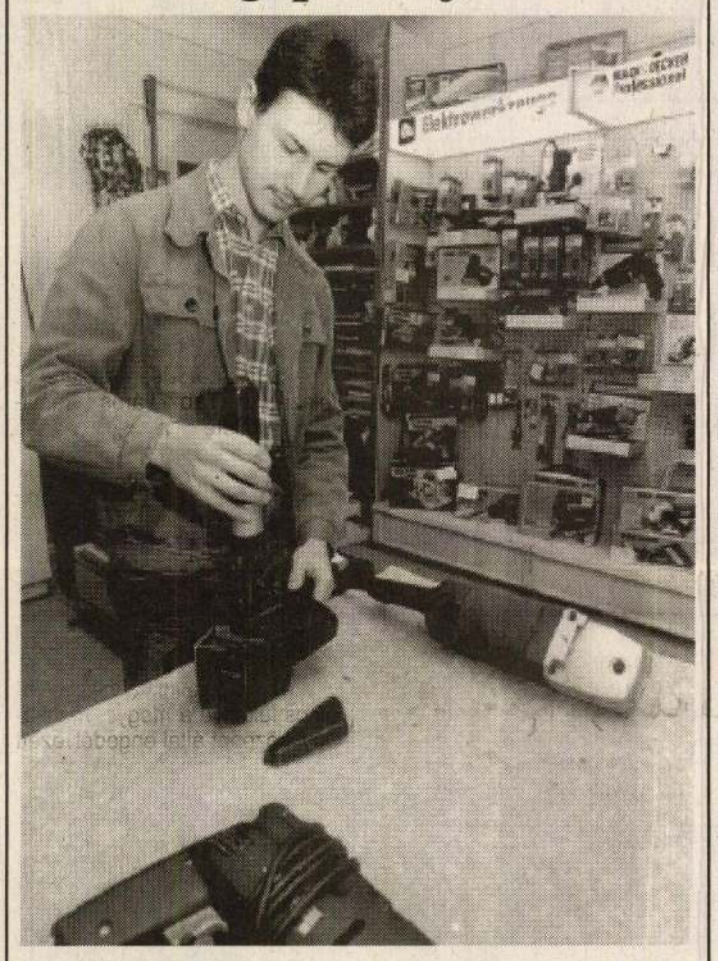

A legjobb barkácsgép is elromlik olykor-olykor. Képünkön a Hűtő- és Villamosgép Javító Szövetkezet szakembere javít egy masinát a kaposvári szervizben.

(Fotó: Kovács Tibor)

Új esélyt ad a közraktározás

Kétéves előkészítő munka után mára működtethetővé vált a piacszabályozásnak és a mezőgazdasági termelők rövid távú hitelezésének egyik fontos eszköze, a közraktározás, amit a június 30-án alakult Concordia Közraktározási és Kereskedelmi Részvénytársaság végez.

A részvénytársaság a Gabonaforgalmi és Malomipari Szolgáltató Vállalatból alakult át, a vagyonmérleg szerinti 2 milliárd 892 ezer forintos saját tőkével, 1 milliárd 980 ezer forint jegyzett tőke és 912 ezer forintos tőketartalék mellett. A 45 telephelyből 21 silóbázis a megyei gabonaforgalmi vállalatoktól került a társaság tulajdonába, 1 milliárd forintos jelzáloggal terhelten, ami ismerve a bankok háromszoros biztosítását durván 300 millió forintos tartozást jelenthet. A silók tehermentesítése megkezdődött, amire az ÁVÜ 100 millió forintot biztosít a reorganizációs alapból. A részvénytársaság tulajdonába került a Gabona Rt részvényeinek 25 százaléka plusz egy részvény is. A cég jelenleg 100 százalékban állami tulajdonban van. Várhatóan novemberben–decembereben jegyzi be a cégbíróság, és azt követően 30 napon belül meghírdetik a társaság részvényeinek 49 százalékát.

Garanciavállalás a vetésekhez felvett hitelekre

Az agrártámogatás új lehetőségei

Információt a polgármesteri hivataloknál adnak

(Folytatás az 1. oldalról)

Kamattámogatás igényelhető állami garanciavállalás mellett az idei őszi vetésekre felvett hitelek után. Igényelhető még a földművelésnél felhasznált *gázolaj* utáni támogatás, valamint az *aszálykár* miatti és *földhasznosítási* támogatás.

— Nehezen jutnak el ezek az információk a rászorulókhoz. Nem mindenki olvassa, vagy érti az esetenkénti híradásokat. Mit tett a Hivatal annak érdekében, hogy a kedvezményekre jogosultak hozzá is juthassanak a támogatásokhoz?

— A növénytermesztési munkákhoz nyújtott kedvezményekről szóló nyilatkozatokat, az aszálykár kiszámításához szükséges munkalapokat, valamint a mezőgazdasági célú földhasznosításhoz kapcsolódó igényléséhez szükséges adatlapokat hivatalunk a termelők tájékoztatására megküldte a megye valamennyi polgármesteri hivatalának. Ott kaphatnak részletes információt a lehetőségekről.

— Ha a megfelelő adatlapokhoz hozzá is juthatnak a gazdálkodók, s ha segítséget kapnak a kitöltéshez, a visszaigénylés módja túl bürokratikusnak látszik.

— Az adóhivatalhoz benyújtandó támogatási igények megkönnyítésére az APEH lehetővé tette, hogy egy-egy személy környezetének támogatási igényét — a szükséges bizonylatokat összegyűjtve — több személy meghatalmazásával a hivatalnál beadhassa. Így tehát nem kell minden gazdálkodónak Kaposvárra utaznia.

Mészáros Tamás

Nem tudható mennyi az állam tényleges vagyona...

A számvevőszék alelnöke a jövő évi költségvetésről

A jövő évi költségvetési törvényjavaslat több pontjában is ellentmond az államháztartásról szóló törvénynek, és nincs összhangban a jegybanktörvénnyel sem. A egyik legnagyobb gond, hogy az államháztartási törvény előírásai ellenére nem csatolták hozzá az állam vagyonát bemutató mérleget. Így a mai napig nem tudni, mennyi az állam tényleges vagyona. Minderről Nyikos László, az Állami Számvevőszék alelnöke szólt a jövő évre szóló költségvetési törvényjavaslatot elemezve.

Az alelnök szerint további hiányossága a költségvetési törvényjavaslatnak, hogy ahhoz a pénzügyi kormányzat nem csatolta az államadósság helyzetéről, az állami kötelezettségvállalások — köztük a garanciavállalások — jövőbeni hatásáról szóló információkat. Az államháztartás adósságszolgálata jövőre már több lesz, mint a költségvetési hiány tervezett mértéke. 1994-ben az adósságszolgálat 289 milliárd forintra rúg majd, a költségvetési hiány mértékét ezzel szemben 250 milliárd forintra tervezték. Az adósságszolgálaton belül a kamatteher dominál. Így fontos lenne az alelnök szerint, hogy bemutassák a képviselőknek: a költségvetési hiány finanszírozására tervezett állami értékpapír-kibocsátások, más típusú állami kötelezettségvállalások mekkora összegekkel terhelik a a központi költségvetést a következő években. E számítások bemutatását az Állami Számvevőszék tavaly is kérte a pénzügyi kormányzattól, azonban az elemzést mind ez idáig „elfelejtették" bemutatni a törvényelőkészítők.

A benyújtott költségvetési javaslat nincs összhangban a hatályos jegybanktörvénnyel. A Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény ugyanis felső korlátot szab a költségvetés bevételi főösszegéhez viszonyítva arra vonatkozóan, mekkora lehet a jegybank tárcájában lévő költségvetési hitelek, illetve állampapírok növekménye az előző év utolsó napján mért állományhoz képest. A jegybanktörvény 1994-re vonatkozóan, ezt a felső határt maximum 4 százalékban határozza meg. Az 1994-es költségvetési törvényjavaslatban szereplő erre vonatkozó összeg azonban 6,3 százalék.

Az államháztartásról szóló törvény előírja, hogy a központi költségvetési intézmények, fejezetek között csak az Országgyűlés csoportosíthat át pénzeket. A költségvetési törvényjavaslat ezzel szemben a kormánynak szeretné biztosítani azt a jogot, hogy átcsoportosításokat végezhessen a költségvetési fejezetek között. Ha e pontot elfogadnák, a kormány döntési hatásköre bővülne, viszont a Parlament ellenőrzési jogköre jelentősen szűkülne. A számvevőszék nem érthet egyet azzal, hogy a kormány hatáskörét e téren bővítsék.

Nyikos László elmondta továbbá, hogy a törvényjavaslat a társadalombiztosításról szóló, hatályban lévő 1975. évi II. törvénynek is ellentmond. Ez a változatlanul érvényben lévő törvény ugyanis kimondja, hogy az állam a társadalombiztosítási ellátások kifizetését akkor is garantálja, ha a kiadások meghaladják a bevételeket. A Parlamentnek beterjesztett költségvetési javaslat azonban a tb-alapokkal kapcsolatban csak a Nyugdíjbiztosítási Alappal összefüggésben tartalmaz garanciavállalást.

Nyikos László pozitívan értékelte azonban, hogy számszaki szempontból a költségvetési törvényjavaslat helyes. Ez igen figyelemreméltó, mivel a kormányzatnak több ezernyi adattal kellett dolgoznia.

Falufejlesztés Baranyában Phare-segítséggel

Az Európai Közösség támogatásával dolgozhatja ki saját településfejlesztési programját hat Baranya megyei község, ugyanis az EK Phare–Democracy segélyének jelentős összegű támogatását a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem felnőttképzési és közművelődési tanszéke is elnyerte. Alsómocsolád, Drávafok, Kétújfalu, Nagynyárád, Sátorhely és Sellye községekben a tízhónapos program során olyan településfejlesztési módszereket ajánlanak majd, amelynek birtokában az önkormányzatok a falvak sajátosságaihoz leginkább illő, az előnyeiket leghatékonyabban hasznosító és a hátrányaikat leggyorsabban megszüntető terveket készíthetnek. A későbbiekben ezeket a terveket az egyetem az ország összes településének felajánlja.

Gegerfelt W. MDK

Svéd tengeri táj

Műcsarnok 1877. dec. 16.

GEGESI KISS Pál gyűjtő

György - Pataki 1990 7, 24, 30, 104, 109, 179 + ell

Rákóczi talán Tőrös leveleiből értesülve erről, július 28-án Munkácsról – Ecsedre, Patakra és Tokajba készülőben – még bizakodóan válaszolt: „Az eő Felsége Fundaloiának alá érkezése most szintén iokor esnék, miis itt kwn levén, szemünk előtt fundálhatná el az jámbor."[16] Bizakodva írja még augusztus 12-én is Ecsedről: „Az Fundalo ha addig erkeznek migh itkin mulatunk, ki nemis halad touab ez holnapnal, akarnok".[17] De augusztus 30-án Tokajból távozóban már így ír: „Nagy reménysegwnk wala kegy(elme)d irasahoz kepest, hogy az eő Felséghe Fundaloia itt kwn érien, es ottan bár czak azt az helyet fundáltathattyuk vala el vélle, kinek igen veszendeő Bastyáia vagyon mégh az Tisza feleől; miuel Istennek aldasabol Munkaczot, Patakot, –s– Eczedet már úgy vittwk végben, akar ki tekincze meghis, de megh nem foghia pökni iövendeőben; mivel azért Isten kegyelméből im bé indultunk Orszagunkban, akarok kegy(elme)dnek ertesere adni, légyen azon kegy(elme)d immár az epittésnek ideieis el kezduén ezennel múlni, bár az iambor ne faradgyon alá, kirwl magais irt vala."[18] Szeptember 6-án Váradról megismétli az előbbieket, de ugyanakkor nyugtázza Luchese rajzainak vételét: „Az delineatiokat el vettük, migh Isten az epitésnek idején el hozza, elmélkedhetünk addigh arrolis, mellyik szerint kezdessük az épitést."[19] Eszerint ekkor még csak Tokaj várá-

GEGESI KIS Pál műgyűjtő

FODOR András: A Kollégium :
Napló, 1947-1950. Bp. Magvető,
1991 253.

Latozgatás Fülöppel gyűjteményébe

GEGESI KISS Pál gyűjtő

PERNECZKY Géza: Kisérlet egy legenda racionalizálására : György Péter - Pataki Gábor: Az Európai Iskola és az Elvont Müvészek Csoportja. Bp., 1990 [rec.] - Buksz, III. évf.2.sz. 1991 194. 211.

GEGESI Kiss Pál

RÁDAI Eszter: Feloszlatott festők : Kassák civil kurázsija /beszélgetés György Péterrel/. = 168 óra, III.évf.20.sz. 1991. május 21. 24-25.p. ill.

Európai Iskola

igazság legfőbb forrása, a
te meg Isten választott népét,
ást rendezett.[3]
ányban elsősorban kincstári
s fordulni. Háztartásokat -
s: füstöket - irtak legtöbb-
15. szá dból valóban rendel-
Magyarország területéről, de
k töredékei lehetnek a haj-
tünésük részben a középkori
lenségének, részben a török

ük, amelyekben a királynak fi-
pitott adót valamilyen kulcs

GEGESI KIS Pál műegyetemi tanár

Valóság 1979/11

Beszélgetés Gegesi Kiss Pállal

KARDOS ISTVÁN TV-INTERJÚJA

Minden interjú úgy kezdődik, mint valami adatfelvétel, sztereotip kérdésekkel. Miért választotta az orvosi hivatást, volt-e erre valami különös indítéka?

Gondolom, hogy csalódást fogok Önnek okozni, de fiatalkoromban egyáltalán nem gondoltam arra, hogy az orvosi pályát válasszam. Azután jöttek a háborús évek. Az első világháború felborította terveimet, hogy diplomata legyek és Fiumébe menjek az ottani Keleti Akadémiára, ahol a diplomataképzés folyt. Mivel szüleim velem együtt akkor Erdélyben, Marosvásárhelyen laktak, Kolozsvár közel volt, és bátyám már akkor az ottani orvosegyetem hallgatója volt. 1917 szeptemberében beiratkoztam a kolozsvári egyetem orvosi fakultására. Hát így indultam el, ilyen különös, külső, háborús körülmények következtében az orvosi pályán.

Milyen jellemző, érdekes élményt elevenítene fel a diákéveiből?

Nagyon rég volt, 1917—1918-ban, amikor az első éveket Kolozsváron hallgattam, de azért néhány nagyon intenzív benyomást nem tudnék kitörölni az emlékezetemből. Talán emlékszik rá, 1918 őszén Európán és az egész világon végigsöpört az akkori influenzajárvány. Kolozsvárt is elérte, úgyhogy nekünk, fiatal, másodéves orvostanhallgatóknak már részt kellett venni a kórbonctani boncolásokban a klinikák beteganyagából elhaltak feldolgozásában. Bizony, borzalmas élmény volt, amikor ismerősöket is boncolni kellett... Szinte még melegek voltak. Maga a háború is rettenetes benyomásokat hagyott bennem. Nagyon sok sebesült került a klinikákra vissza, és akkor nem volt elég orvos itthon. Tehát nekünk, orvostanhallgatóknak minden munkában részt kellett vennünk. Nem volt könnyű a fiatal, 18 éves orvostanhallgatónak megemésztenie ezeket az élményeket, és bizony nemegyszer még olyan gondolatom is támadt, mégsem maradok az orvosi pályán.

A pályaválasztás egyébként minden fiatalnak komoly problémája és nemegyszer elég sokáig tart, elég későn érlelődik meg az úgynevezett végleges döntés. Úgy hallottam, Ön már mint diplomás orvos is megvívta a maga küzdelmét bizonyos nosztalgiákkal, amelyek a művészetek felé irányították.

Hát igen. Mivel nem volt akkor bennem intenzív belső hajtóerő az orvosi pálya felé és nem nagyon kellemes élményeket hozott maga a tanulmányi év sem, elég sokáig vacilláltam. Már fel is voltam avatva — 1923-ban —, amikor még mindig problémám volt, hogy vajon a sportok irányába vezessem tovább az életemet, mert eléggé jó teniszező voltam, vagy a művészetek irányába, mert akkor, fiatalkoromban nagyon jól táncoltam. Budapesten az Operának volt egy neves balettmestere, Luigi Mazantini; én az ő tánciskolájában végeztem, táncmesteri oklevelem volt. A balettjében táncoltam is. Talán a tehetetlenségi nyomaték döntött. Már orvos voltam, s az akkori viszonyok, az 1920-as évek Budapesten is nagyon keservesek voltak. Igen, talán ez a tehetetlenségi nyomaték, ami az ember életében néha nagyon is nagy szerepet játszik, hozta magával, hogy mégis az orvosi pályán maradtam. A következő évben, 1924. március elején idekerültem a klinikára, melyet ifjabb Bókay János professzor vezetett. Ezzel lezáródott a pályakeresés. Nagyon későn, majdnem 30 éves koromban dőlt el véglegesen, hogy teljes belső meggyőződéssel orvos maradjak, hogy orvosi kutatómunkát végezzek, hogy a beteg embereknek a gondját, baját magamra vállaljam, igyekezzem segíteni rajtuk. Nem mindenki egyformán érik. Vannak korán érők, vannak későn érők. Én, úgy látszik, ezek közé a későn érők közé tartozom.

Ön beszélt orvosi gyógyítómunkáról és tudományos munkáról. Sokan vitatkoznak azon, hogy van az úgynevezett gyakorlati gyógyító tevékenység és van az orvosi tudományos munka. Lehetséges-e a kettő közé valamilyen éles határvonalat húzni?

székesfehérvári, a kaposvári kórházakat, 1971-ben elkészül Budapesten a 160 ágyas szemklinika, megkezdődik az új szívkórház építése az István Kórház területén, és 200 ágyas szívsebészeti tanulmánytömb épül az Orvostovábbképző Intézetben. A IV. ötéves tervben az orvosi műszerek-gépek beszerzésére, kiegészítésére az egészségügyi intézmények egymilliárd forintot kapnak.

A kórházi ágy-fejlesztés mind a pénzügyi felhasználás, mind a használatba vett kórházi ágyak tekintetében az 1971. évi visszaesést követően élénkült. (Az 1972. évi alacsonyabb pénzügyi teljesítés egyik fő oka a kezdésre tervezett beruházások előkészítési munkálatainak hiányosságaiból adódik. Több beruházást átterveztek. Novemberig szünetelt a 150 ágyas szegedi kórház építése, és nem kezdődött meg az 1972. évi kezdésre tervezett 294 ágyas budapesti Margit Kórházban a pavilon, valamint a karcagi 156 ágyas elmeosztály építése.) A használatba vett kórházi ágyak száma 1971-ben az 1970. évinek 52,7%-a volt, míg 1972-ben már 64,4%.

	M. e.	1971—1975. évek előirányzata	1971. évi tény	1972. évi tény
Műszaki teljesítés				
Gyógyintézeti ágy	ezer ágy	7—7,5*	0,3	1,3
Szakorvosi óra	ezer óra/nap	6,9	1,2	1,6
Orvosi körzet	db	549	112	108
ebből: gyermekorvosi körzet		283	56	62
Bölcsődei férőhely	ezer db	8,9	0,7	1,5
Szociális otthon férőhely	ezer db	3,9	0,8	0,2

	Pénzügyi teljesítés		
	tervezett (millió Ft)	tényleges (millió Ft)	Index %
1971	1150	1892	164,5
1972	1180	1656	140,4

* Nettó fejlesztés

A bölcsődei férőhelyek száma 1971-ben megkétszereződött az előző évihez viszonyítva. 1972-ben már 28,4%-kal magasabb az 1970. évinél, de a kiugró 1971. évi fejlesztési ütemtől kb. 24%-kal elmarad.

A kereskedelmi hálózat

A lakosság életszínvonala emelkedésének egyik fontos mutatója a fogyasztás növekedése, illetve a fogyasztási szerkezet változása. Az általános közérzetet befolyásolja az a tény is, hogy a vásárlóközönség ott és annyi árut talál, ahol és amennyit fogyasztani kíván. A nem termelő (infrastruktúra jellegű) beruházások egyik területe tehát a lakosság közvetlen szükségleteit kielégítő bolthálózat. Ennek alakulását mutatja be a következő táblázat:

Növekedési ütem %-ban

	1971—75. évekre tervezett éves átlagos növekedési ütem	1971. évi tény	1972. évi tény
Élelmiszer	6,0	7,2	6,7
Vendéglátás	5,4	6,0	—0,8
Élelmiszer együtt	5,8	6,8	4,2
Ruházat	6,5	2,1	1,7
Vegyes iparcikk	8,6	11,1	2,7
Iparcikk együtt	7,8	8,0	2,4
Összesen	6,9	7,4	3,3

Mint már a bevezetőben is kitűnt, e cikk kereteit meghaladó vállalkozás lett volna azoknak a marxista és polgári szerzőknek a felsorolása, akik megkísérelték az infrastruktúra fogalom tartalmát meghatározni. A közgazdaságtudomány kutatói feltárták e sokat vitatott, de ma már bizonyítottan döntő fontosságú gazdasági tevékenység számos összefüggését, amely feltétele *mind a termelés gazdaságos növekedésének, mind pedig annak, hogy a termelés humáncentrikus jellege elfoglalja méltó helyét a gazdaságban.*

* A szocialista és kapitalista publikációk feldolgozásában dr. Kováts Ildikónak a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen készített disszertációját vettem alapul. A cikkben szereplő adatokat az Országos Tervhivatal és az Állami Fejlesztési Bank jelentései és tájékoztatásai alapján alkalmaztam.

A kérdés csak látszólag nehéz. Valóban van különbség a közvetlen gyógyító tevékenység és az elvontnak látszó tudományos-elméleti kutatómunka között. Lényegileg azonban az orvosi tudományban és az orvosi gyakorlatban nem lehet ezt a két tevékenységet különválasztani. Mondjuk, behoznak egy eszméletlen csecsemőt. Hát tudomány-e vagy gyakorlat csupán, mikor el kell dönteni: mi okozta az eszméletvesztést? Igen ám, de az orvostudományoknak két nagy területe van. A klinikai orvostudományok, ahol minden tevékenység az aktuális ember betegségéből indul ki mint gyakorlati probléma, és az eredmény, a tudományos eredmény oda tér vissza, tehát „a puddingot valóban rögtön meg kell enni". Van azután az úgynevezett elméleti-laboratóriumi-kísérleti orvostudomány, ahol beteg emberrel szinte nem is találkozunk. A korábbi tudományos munkák eredményeit dolgozzák föl, a meg nem oldott problémákat kezdik kutatni és megválaszolni. Amennyiben élő szervezetre van szükség, majmot, kutyát, tengerimalacot, macskát vesznek igénybe, hogy azon az élettani folyamatokat megfigyelhessék. Így tekintve, valóban létezik elméleti-kísérleti vagy ahogy mondják: experimentális orvostudomány, és van gyakorlati klinikai orvostudomány. Az orvosnak azonban, aki beteggel foglalkozik, állandóan folyamatosan tájékozottnak kell lennie, ha nem is minden kicsiny részletben, de általában igen, hogy hol tartanak az elméleti tudományos kutatások.

Amit Ön elmondott, bizonyítja, hogy a különböző orvosi, gyógyítási problémák megoldásába újabb és újabb tudományágak kapcsolódnak be. Biokémia, biofizika és így tovább. Ez az orvostudomány fokozott szakosodását jelenti. Ugyanakkor reneszánszát éli az az ókori orvosi gondolkodási mód, mely szerint nem a betegséget, hanem a beteg embert kell gyógyítani. Hogy látja ezt a konfliktust?

Gondolja csak el: valakinek heveny vakbélgyulladása van. Azokat a tüneteket, amelyeket a vakbélgyulladás okoz, sok minden okozhatja. Emiatt néha nehéz a megbízható diagnózis felállítása, tehát valóban az egész beteggel kell foglalkozni. Ám a vakbélgyulladásnak vannak bizonyos klasszikus tünetei. Minél jobban, minél apróbb részletekben ismeri ezeket a klasszikus tüneteket az orvos, annál gyorsabban állítja fel a diagnózist, és annál gyorsabban tud a szakmailag jól képzett sebész beavatkozni, és műtéttel megoldani a problémát. Vagyis valóban van olyan szemlélet, amely egészében nézi az embert, és törekedni kell ennek az érvényesítésére. De ma már olyan bonyolult szakismeret-anyag halmozódott fel, hogy minden egyes területet egyformán jól ismerni, adott esetben jól tájékozódni egy ember képtelen.

Engedje meg professzor úr, hogy ezt a kérdést tovább feszegessem. Az igaz, hogy egyre többet tudunk a szívről, a tüdőről, a májról és egyes szervekről. A biofizika, biokémia, egyéb szakágak egyre több és több ismeretet adnak. De mi van azokkal a betegségekkel, melyek a klasszikus ismérveken, a klasszikus elveken túl több okúak lehetnek, például egy gyomorfekély: lehetséges, hogy idegi alapon fejlődött ki, lehetséges, hogy az emésztés egyéb okból adódó elégtelensége következtében... Vajon nem a problémák, a betegségek többokúsága veti-e fel elsősorban az ember és a környezet funkcionális egységének, illetve az egység megbomlásának problémáját?

De igen. Az igazán nagy orvosnak, az igazán kiváló orvostudósnak éppen abban van a különleges képessége, hogy minden adott esetben dönteni tud arról, klasszikus szervi megbetegedésről van-e szó? Maradjunk a gyomorfekély példájánál. Valóban klasszikus gyomorfekély, amelyet azok a kórokok idéztek elő, amelyet a tankönyvek pontosan leírnak? Vagy ennél a betegnél valami eltér az általánostól? Akkor ennek a kiváló orvosnak tudnia kell utánamenni annak, vajon ez nem pszichoszomatikus formája-e a betegségnek? Vagyis a környezet kedvezőtlen hatása folytán olyan elváltozások jöttek létre a szervezet belső mechanizmusában, amelyek egy idő múlva gyomorfekélyre vezetnek, holott ugyanolyan gyomorfekélynek látszik, mint a tankönyvi klasszikus eset. De ugyanilyen a magas vérnyomás problémája. Ugyanilyen lehet a fejfájás kóroka, a szédülés, ugyanilyen lehet a gyomor, a bél működésének a zavara, a hányások, a hasmenések, a bélcsikarások és sorolhatnék egy egész sor betegséget, amelyeknél a kórok, mint ahogy Ön mondotta, több irányból indul, de van egy döntő, egy domináns kórok. Ha azt nem emeljük ki, hiába végezzük el a kezelést, a betegség újból meg újból vissza fog térni. Ezt kell tehát az orvosi gondol-

kodásban valamiképpen kifejlesztenünk. Az orvostanhallgatóknak mindig arról beszélünk: igyekezzenek megismerni a beteget úgy, mint a környezettel együtt élő egységet. A környezet részben természeti, de döntően társadalmi, sőt része egy nagyobb környezetnek, az egész Föld társadalmi rendszerének és az egész világmindenségnek. Tudvalevő, hogy vannak betegségek, amelyekre hatással vannak atmoszférikus változások vagy társadalmilag hatással lehetnek azok a feszültségek, melyek például most Közel-Keleten vannak. Az orvosnak meg kell tanulnia a klaszszikus anatómiát, élettant, de meg kell tanulnia a pszichikum felépítését és a kettő egységét. Az emberi személyiséget kell megismernie.

Tehát ennek tulajdonítható, hogy az utóbbi időben az orvostudomány oly nagy figyelmet szentel az agykéreg-kutatásnak, ami különböző jellegű emberi szervezeti tevékenységeket, illetve működéseket koordinál?

Igen. De nemcsak az agykéreg, hanem az egész agy és az egész idegrendszer problémájáról van szó. Az élettani tevékenységet is az agy koordinálja, irányítja. Az agyhoz képest periférián elhelyezkedő belső szekréciós mirigyek visszahatásaként a mellékvesekéreg, a mellékvese, a pajzsmirigy, az óváriumok, az úgynevezett endokrinológiai elemek állandóan visszahatnak a központi idegrendszerre. Ugyanakkor a központi idegrendszer hat ezeknek a működésére. Tehát amikor Ön az agykéregről beszél, tulajdonképpen a tudatról beszél. Az agykéregkutatás és a tudatkutatás párhuzamosan halad, de az agykéreg alatti agyrészek, a subcorticalisok és az agy középső részének a kutatása, talamusz, hypotalamusz, az agyalapon elhelyezkedő hypofizis-kutatás éppolyan lényegesek a személyiség megismerése szempontjából, mint az agykéreg működésének a kutatása.

Tehát ez nemcsak biológiai, hanem egyúttal egy kissé, sőt nem is kissé társadalmi probléma is?

Pszichológiai és társadalmi. Annál inkább is, hiszen az ember, bár alapjában biológiai, de nem tisztán biológiai formáció.

Ön az imént a gyógyítással kapcsolatban a személyiség megismerésének rendkívüli jelentőségéről beszélt. Itt fölmerült egy probléma, legalábbis bennem. A személyiséget nem lehet homogén fogalomnak tekinteni, hiszen személyiség a csecsemő is, személyiség a tinédzser, személyiség a középkorban vagy szeniorkorban levő vagy az aggastyán is. Az orvosi gondolkodásmód megkülönböztetheti ezeket a szakaszokat, illetve a tudományos kutatásnak van ezzel foglalkozó területe?

Nagyon komoly probléma ez. Nem tudom, mennyire kísérte figyelemmel az irodalmat, de az emberi személyiségről annyi könyv és közlemény jelent meg, hogy szinte áttekinthetetlen a kép. Eddig nem tudtak megegyezni a kutatók, mit is takar konkrétan ez a fogalom? Magam bevezettem egy fogalmat: „aktuális személyiség". Ahogy mondottam, van csecsemőkori, van csúszó-mászó kisgyerekkori, óvodáskori, iskoláskori, ifjúkori pubertás, 20 éves, 30 éves, felnőttkori, majd öregkori személyiség. Ezek külön-külön úgy nevezendők, hogy „aktuális személyiség". 1973-ban önnek a személyisége ez és ez — egy aktuális személyiség. Az a személyiség, ami aktuálisan a felnőtt embert jellemzi, fokozatosan alakul ki. A személyiség a pszichikum és a szervezet, a szomatikum egységes működése és ennek megnyilvánulásai. Ahogy az emberi szervezet az újszülöttkortól fejlődik addig, amíg izmos, erős, kifejlett felnőtt lesz, majd az aggastyánkor felé lebontódik, úgy fejlődik a pszichikum is; fölépül egy működési rendszer, az idegrendszer. Mivel az emberi személyiség nem statikus felépítésű, nem olyan, mint ez a klinikai épület, amelynek egykor lerakták az alapjait, aztán ráépült az első, a második, a harmadik emelet. A személyiség — dinamizmus. Az emberi személyiségből nem tűnnek el a korábbi időkben aktuális személyiség jelei. Ha jól emlékezem, Rilke beszél arról Rodinról írt könyvében, hogy: Itt van ez a csodálatos művész, Rodin. Nem volt ez a Rodin 3 éves kisfiú? És hová lett ez a 3 éves kisfiú Rodinből, elszállt valahová? — Azt hiszem, Rilkének teljesen igaza van. Az emberi személyiségben, a dinamizmusban valóban csak ráépül az egyik feszültségmező a másikra, és ennek a kibernetikus rendszernek — mondjuk csak végre ki ezt a szót — a legfelső rétege kormányozza azután ennek a dinamizmusnak a megnyilvánulási lehetőségét, vagy pedig kormányozza azt, ami háttérben marad,

azaz, ami nem nyilvánul meg, de azért esetleg bent engem feszít. Nem tudom, világos-e a gondolkodásom a személyiségről. És hogy ennek milyen nagy a jelentősége az orvosi tevékenységben...

Világos, de engedje meg, hogy gyakorlatilag tegyem föl a kérdést. Vajon a mai orvosképzésben például figyelemmel vannak-e ezekre az egymásba átmenő és mereven, statikusan egymástól el nem választható, de egy adott beteganyagban jelen levő, fent említett különbségekre? Nem tudom, elmondhatjuk-e magunkról, hogy felkészültünk például az akceleráciára? Felkészültünk-e arra, hogy az emberi átlagéletkor magasabb lett? Tehát hogy újszerűen vetődik föl ma egy 70 vagy 65 éves ember gyógyítási problémája, esetleg másképp, mint 35—40 évvel ezelőtt?

Az orvosképzés egyik legsúlyosabb problémáját vetette ezzel föl. Az egész világon probléma ez, a szocialista társadalmakban éppúgy, mint a tőkés társadalmakban. Mert ezzel a szemlélettel rendkívül széles ismeretanyagot kellene megtanítani. De hát ezt nem lehet. Tehát valamiképpen a gondolkodásmódot kellene kifejleszteni. Sajnos, úgy látszik, ezt sem lehet a hat egyetemi esztendő alatt. Márpedig a problémák élők. Hiszen a személyiségről elmondottak szerint világos, hogy a felnőtt olyan lesz, amilyenné nevelődik pici korától kezdve. Nemcsak mi neveljük, önmaga is neveli saját magát, ahogy a nevelésre használt ráhatásokat belsőleg földolgozza. Az öregkor problémája is ilyen. Az orvosképzés azonban tulajdonképpen ma is csak toldozott-foldozott klasszikus orvosképzés. Ma is a betegségcentrikus, gyógyításcentrikus szemlélet uralkodik az oktatásban. Pedig négyes tagolódásban kellene oktatnunk az egész orvostudományt, amit ilyen felfogásban nevezhetnénk modern embertannak. Az első a meglevő egészség megóvása — szeretném ezt aktív egészségvédelemnek nevezni; beszélnünk kell másodszor a betegségek, bajok megelőzéséről, ezt profilaxisnak nevezzük; beszélni kell harmadszor a már megbetegedettek, a bajba jutottak gyógyításáról és végül — negyedikként — a lezajlott aktuális betegség után a betegség előtti állapotba való visszasegítésről, a rehabilitációról. Eddig rehabilitáció alatt csak azt értettük, hogy ha valakit szervi sérülés ért, akkor annak a további életlehetőséget biztosítjuk. Olyan munkakörhöz segítjük, ahol annyiraamennyire meg tudja keresni a szükségeseket, és embernek érzi magát. A szélesen értelmezett rehabilitáció azt jelenti, hogy minden betegség után, még egy iskolás kori betegség után is, a gyereket is, pszichésen és szervezetileg is egészséges állapotba kell visszahozni. Tehát hogy a társadalmi környezetben úgy tudjon élni, hogy munkaképesnek, boldognak érezze magát.

Fent kifejtett elveivel nyilván összefügg, hogy Ön egy speciális korosztálynak, a gyermek-, illetve csecsemőgyógyításnak szentelte az életét. 49 esztendőt mint aktív orvos, jelenleg pedig mint tudományos tanácsadó (immár tehát ötvenedik éve) dolgozik ebben az intézményben, a Bókay, illetve Schöpf-Mérei által alapított gyermekklinikán. Mi a véleménye, mi a különös jellemzője, sajátossága a csecsemő- és gyermekgyógyászatnak, ami megkülönbözteti a többi korosztály gyógyításától?

Azt hiszem, nagyon élesen elhatárolódott terület ez ma már. A századfordulóig még folyt a vita, hogy a belgyógyászat része maradjon-e a csecsemő- és gyermekgyógyászat. Ma már élettanban, kórtanban, kórbonctanban, klinikumban, pszichológiában, mindenütt elismerik, hogy a csecsemő- és gyerekkor az emberi életnek egy különös szaka, amidőn alapvetően felépül a szervezet, a pszichikum, a személyiség, s állandóan gazdagodik, gyarapodik, nagyon sok energiát használ erre az ismeretszerzésre, erre az építésre, ennek folytán a szervezet rendkívül labilis.

Mit jelent az, hogy labilis?

Azt jelenti, hogy igen könnyen borulnak fel azok a belső szabályozó működések, amelyek az egyensúlyt tartják. Az emberi élet abból áll, hogy védi az egyensúlyát. De az egyensúlynak az élet folytán fel is kell néha borulnia. Hiszen ha nem reagálok az ingerre, nem jövök izgalomba, nem jövök dühbe, nem kerülök boldog állapotba — nem is élek. Az életerőt az jelenti, hogy az egyensúlyból kibillent állapotból vissza tudok kerülni az egyensúlyállapotba. Minél fiatalabb a szervezet, annál könnyebben borul föl ez a testi-szervezeti-lélektani egyensúly. Egyik óráról a másikra megtörténhet, egyszerűen csak azért, mert kiszáradt, több vizet vesztett, mint amennyit föl-

vett, olyan formában vesztett, amit nem tudott pótolni... Vagy egy bizonyos fokig a testnedvek megsavanyodtak. Tudvalevő, hogy egy bizonyos sav-lúg-egyensúlyon, savbázis-egyensúlyon kell lennie a szervezetnek, különben elveszti az eszméletét a csecsemő, és egyik óráról a másikra, ha nem avatkozunk be, meghalhat. Ha viszont idejében beavatkozunk, akkor egyik óráról a másikra vissza tudjuk hozni az egyensúlyállapotba. Azt gondolhatná az ember, hogy de rossz foglalkozás a csecsemő-, a gyerekgyógyászat. Igen ám, de van egy másik oldala is a dolognak. Óriási a regenerációs erő. Ha mi az akut veszélyen, ahogy mi szeretjük nevezni: a „heveny katasztrófaállapoton" átsegítettük a szervezetet, a szervezet a maga regeneráló erejével segítségünkre siet, és igen gyorsan teljesen helyre tud állni olyan súlyos betegségekből is, amelyekből a felnőtt már nem tud nyom nélkül felgyógyulni.

Professzor úr, Önnek alkalma volt arra, hogy az itt töltött 50 esztendő alatt áttekintést nyerjen a gyermekgyógyászat terén végbement fejlődésről; milyen problémák merültek fel, milyenek oldódtak meg és milyen problémákkal kell számolni a közeljövőben?

Én az orvostudomány művelését mint medikus, még a Ferenc József-i időkben kezdettem, még 1917-ben, és azóta figyelem az orvostudományt, ezen belül a csecsemő- és gyermekgyógyászat fejlődését. A szemléletemet meghatározza, hogy mindig klinikus kutató voltam, mindig a beteg csecsemővel és gyerekkel foglalkoztam. Vagy megelőzni akartam, hogy ne kapja meg a betegséget, vagy minél gyorsabban meggyógyítani. Ez a szemlélet szabja meg ezt is, amit mondani fogok. Gondolja el, 1923-ban éppen csak hogy kezdtük az insulint alkalmazni. Akkor még az elméleti eredmény jelent meg.

A cukorbetegséget gyógyították vele?

Igen. Akkor még a diftéria is halálos betegség volt. Volt ugyan gyógyító savó, de nem voltak meg a védőoltások, a Ramon-féle anatoxin még egyáltalán nem volt kidolgozva. Munkám mindig az aktuális egészségügyi problémákból fakadt. Az első világháború után a csecsemő- és gyermekgyógyászatban a fertőző betegségek foglalták el a központi helyet. A krónikus fertőző betegségek, a veleszületett vérbaj, a szifilisz, a tuberkulózis és a heveny fertőző betegségek: diftéria, skarlát, kanyaró, szamárköhögés, tífusz stb. Ezek voltak a legnagyobb problémák. A csecsemőgyógyászatban volt egy kórkép, amit mi a táplálkozásból kialakult mérgezéses állapotnak neveztünk akkor s amely eszméletzavarral járt. Ezeknek a csecsemőknek nagy része elpusztult. A tudomány 50 év alatt megoldotta a diftéria elleni aktív védőoltást, a járványos gyermekbénulás elleni aktív védelmet, lassan megoldja a kanyaró elleni aktív védőoltást is. A tudomány hozta be a különböző kénkészítményeket, szulfanomidokat, amelyek a gennykeltők ellen egy időben olyan hatásosak voltak. A 40-es évek után jöttek az antibiotikumok, melyek segítségével egy egész sor azelőtt halálos végűnek tekintett betegséget meg tudunk gyógyítani. Megoldotta a tudomány a víz- és sóháztartás-problémákat, megoldotta ennek kapcsán a perifériás, a környéki keringési zavarok egész sorát. A nagyszerű szívgyógyszerek az elsődleges szívelégtelenségek problémái közül többet megoldottak. Ez a klinika Bókay János vezetésével ötven éve is a világ egyik vezető centruma volt, és a lehető legjobban gyógyítottak itt; de a fölvett 4000 beteg gyermek közel 10%-a mégis meghalt. Ma, 50 évvel később ugyancsak 4000 beteget veszünk fel, és ugyancsak a legsúlyosabb eseteket, de a halálozás nem éri el az 1%-ot sem.

Az első tudományos munkám megjelenése és előadásom 1925-ben volt a veleszületett vérbaj problémaköréből. Azután hosszú évekig foglalkoztam a központi idegrendszer, az agy organikus betegségeivel, a diftériás, a skarlátos, a tífuszos, a tüdőgyulladásos szívbetegségekkel, a veleszületett szívbajokkal, évtizedeket áldoztam a gyerekkori veleszületett cukorbaj ügyére, a gyerekkori reumás lázra és az ebből keletkező reumás szívgyulladásokra. Azután több apró kérdéssel, például a lúgmérgezéssel foglalkoztam, amely nyelőcső-szűkületet hoz létre, és nagyon keserves műtétekkel lehetett ezt csak annak idején megoldani. Az átfúródott vakbélgyulladás gyógyításával is foglalkoztam. Ma már ezeknek a kérdéseknek túlnyomó része jól képzett orvos számára nem jelent különösebb problémát. Problémák persze még maradtak. Azt kérdezte, milyen problémakör szabja meg a csecsemő-

és gyerekgyógyászok jövőjét? Én azt hiszem, ez ahhoz a kérdéshez kapcsolódik, amit korábban is feszegetett: „a tudomány és a mindennapi tevékenység", az elmélet és tudomány — hogy is van ez az orvosi munkában? A genetika és a biokémia, de különösen a molekuláris biológia olyan eredményeket ért el, amelyeket most már kezdünk a klinikumban hasznosítani. Nem tudom, mennyit mond Önnek, hogy a géneket kísérletileg lehet befolyásolni...

Sőt átültetni is...

Bizonyos fokig valóban változásokat lehet bevinni a génekbe, ha nem is emberbe természetesen, de a kísérleti laboratórium állatalanyaiba igen. Ma már nem egy és nem tíz olyan csecsemőkori megbetegedést ismerünk, amelyről tudjuk, hogy veleszületett hibás génfelépítés következtében jön létre. Bizonyos enzimális működések hiányosak, mert a kromoszóma bizonyos képességet és tulajdonságot nem, vagy hibásan örökített át. A szó, amit mondani akarok, a kromoszóma-aberráció, tehát a kromoszómákban létrejött elváltozások tudománya. Ma már a klinikumban objektív tudományos módszerekkel tudunk kórismézni olyan betegségeket, amelyek ilyen kromoszóma-aberráció következtében jönnek létre s olyan enzimműködési zavarokat eredményeznek, amelyeket bizonyos táplálékok adásával meg tudunk szüntetni. Azt hiszem, ez óriási dolog.

Tehát van lehetőség és kilátás, hogy a gyermekgyógyászatban a fasizmus idején erősen kompromittált eugenika ismét, de most már egy más, és nem az emberiség elleni bűnös formában, megkapja a helyét a tudományban?

Igen, az valahogy így van. Én sem szeretem ezt a kifejezést használni, borzongok egy kicsit tőle, mi azért nem mondjuk. Inkább humángenetikát szeretünk mondani. Arról van tehát szó, hogy van egy kb. 100-as csoportú betegség. Ez csecsemő- gyerekkorban jelenik meg. Ezek közül mind többet és többet ismerünk fel, amit kedvező irányba tudunk befolyásolni annak ellenére, hogy örökletesen magával hozott egy molekuláris vagy sejti szintű hibás működést.

Az utóbbi években több könyve jelent meg a klinikai gyermekpszichológiáról és általában pszichológiai kérdésekről. Előző beszélgetésünk során említette, hogy orvosi tevékenységének első esztendejében a pszichológia különösképpen érdekelte. Ezután hosszabb ideig nem foglalkozott vele. Miért került Önnél előtérbe az utóbbi időben ismét a pszichológia iránti érdeklődés?

Rám is érvényesek azok a szabályok, amelyekről beszélgettünk az imént. Az én fejlődésemnek is van egy sajátos menete. Hosszú évtizedekbe telt, amíg felismertem és orvosi gondolkodásom belső törvényszerűségévé vált, hogy nem a betegséget, hanem a beteget kell gyógyítani. Egyre inkább felismertem annak jelentőségét, hogy az embert felnőttkorában is, és gyermekkorában is a tudata kormányozza. Az, amit tudatnak és tudattalannak nevezünk, nagyon különös viszony, de hát az a kívánatos, hogy a pszichikumban a tudat legyen a domináns, és nem a tudattalan. Ezeknek a kérdéseknek a tisztázása, úgy látom, laboratóriumi, pszichológiai vizsgálattal nem fog menni. Ezt a klinikusoknak kell megoldani, és úgy látszik, elsősorban a csecsemő- és gyerekgyógyász klinikusok tudják megoldani, akik közvetlenül foglalkoznak a gyerekkel a családon belül, tehát abban a környezetben, ahol felnő, abban a társadalomban, ahol a család él.

Bocsásson meg, hogy közbevágok. Úgy hozzávetőlegesen hány gyermeket kezelt 50 esztendő alatt?

Kérem, ezt nagyon nehéz volna megmondani, de mondjuk, az intézetben dolgozom 1924. március 1-e óta, ahogy Ön mondotta, már lassan 50 éve. Klinikánkon megfordul egy évben 30 ezer járó beteg, 4000 fekvő beteg, ez 34 ezer beteg egy évben. Természetesen nem mindegyikkel én foglalkozom, de 1945 óta én irányítom a klinikát. Azelőtt hosszú éveken keresztül professzorhelyettese, adjunktusa voltam, a nehéz esetekkel foglalkoztam, tehát ha a 34 ezret megszorozzuk ötvennel, nagyon nagy szám jön ki. Azt hiszem, több, mint másfél millió. Ennek a beteganyagnak — tudom, ez durva kifejezés, de nem lehet másképp mondani — tapasztalati feldolgozása jelenti azt az ismeretanyagot, ami bennem elraktározódik, amit igyekszem a tanítványaimnak továbbadni. A hibák, amelyeket elkövettem, és az eredmé-

nyes beavatkozások — ezek mind itt vannak az emlékvilágomban, és amikor egy beteggel vagy egy problémával foglalkozom, egyszerre előtolul ennek a másfél millió beteggel kapcsolatos tapasztalatnak az anyaga, és furcsa az emberi emlékezés, mindig egy analógnak a kedvező vagy kedvezőtlen tapasztalata jön elő.

Professzor úr, Ön 11 esztendeig volt az Akadémia elnökségi tagja. 10 esztendőn keresztül irányította az orvosegyetem munkáját mint rektor. Mi a véleménye, meg tud birkózni a magyar orvosképzés, a magyar orvostudomány ennek a korszerű szemléletnek az új orvosgenerációba való — rossz szóval élek — bevitelével?

Én optimista vagyok. Úgy látom, hogy határozott haladás van az orvosi gondolkodásmódban, ha nem is történt ugrásszerű változás, mert az sajnos nem történt, de a gondolkodásban nem is történhet. Nézzük csak a magyar egészségügyet. Kiépítettük — nem könnyű munkával — a magyar egészségügy egységes szervezetét. Az egészségügyi kormányzat, az egészségügyi minisztérium orvosok irányítása alatt működik. Önálló orvosegyetemeink vannak, amelyeket kiváló orvosprofesszorok vezetnek mint rektorok. A rektorhelyettesek, a dékánok, a karok vezetői mind orvosok. A társadalom egészségügyének irányítása orvosok kezében van. Megítélésem szerint ez a szervezet a biztosítéka annak, hogy a legjobb, a leghaladóbb orvosi gondolkodási módszereket, szemléletet tanítsák, és előbb-utóbb ezek hassák át az egészségügyi kormányzatot minden szinten. A véletlen úgy hozta, hogy én vagyok a Magyar Vöröskereszt elnöke. Ezt a szervezetet nagyon fontosnak tartom. Most már azt mondhatjuk, klasszikus szemlélet, hogy a szocialista társadalomban az egészségügy két nagy pilléren nyugodjon. Az egészségügyi szakszolgálaton és a társadalmi egészségügyi tevékenységen. Vagyis a szakmailag jól fekészült orvosok, egészségügyi dolgozók irányítsák a védelem, az egészségvédelem, a megelőzés, a gyógyítás, a rehabilitáció kérdéseit, de minden embernek legyen ügye, szívügye, érdekügye, hogy ő is foglalkozzon ezeknek a szakembereknek a segítésével, tegyen szert egy bizonyos műveltségre az egészségügyi, a pszichológiai ismeretekben, hogy miközben megvédi a pici csecsemő, az iskolásgyerek, a felnőtt egészségét, segít a bajba jutotton, tudja a pszichés nevelés, a személyiségnevelés tennivalóit is, a csecsemőkorban, a csúszómászó korban, az iskoláskorban és így tovább.

Óriási elfoglaltságról tanúskodik mindaz, amit Ön a munkájáról elmond. Szabad idejében, ha egyáltalában van ilyen, mit csinál mint magánember?

Az otthonom a Rózsadombon van, egy kis kerttel a ház körül, sok rózsával, néhány gyümölcsfa, bokrok. Itt sétálgatok, regenerálódom, amikor idegesen vagy fáradtan hazajövök. Fiatalabb koromban keményen sportoltam, 20 évig voltam első osztályú teniszversenyző.

Lakásán, de klinikai dolgozószobájában is igen értékes Egry-, Csontváry-, Márffy-képeket láttam. Ezek a képek nagyon tudatos műgyűjtésről tanúskodnak. Hadd kérdezzem meg, kizárólag a képzőművészeti-esztétikai érdeklődés dominál Önnél, vagy ez művészet-pszichológiai érdeklődéssel is párosul?

Mind a kettőről szó van, de mégis, különös módon kapcsolódnak is egymással. Végső fokon a művészettel való foglalkozásnak és a képnézésnek a lényege az az igény, hogy az ember szeretne élményállapotba kerülni. Tulajdonképpen azt az élményállapotot szeretné elérni, ami miatt a művész ezt a képet megfestette.

Nem tudom, észrevette-e, milyen különös „tárgy" — idézőjelbe teszem — egy kép. Semmi agresszió nincs benne. Időhöz egyáltalán nem kötött. Semmit nem akar magától vagy éntőlem. Vagy kapcsolatba tudok vele kerülni, vagy nem. Amilyen intenzitás van bennem a kapcsolatba kerüléshez, olyan intenzitással kapcsolatba is kerülök. Ha ez kimerül, abban a pillanatban elfordulok és elmegyek. Sem a zenével, semmilyen más művészettel nem lehet ezt megcsinálni. Ez az elsődleges kapcsolata az igazi gyűjtőnek, az igazi műélvezőnek. Nálam többről is szó van, éppen azért, mert pszichológus vagyok, így a műalkotás folyamata is érdekel.

Úgy gondolom, valószínűleg a modern képzőművészet és elsősorban a modern festészet az, ami a kommunikációs viszonyt, tehát az alkotó és befogadó viszonyát tudományos elemzés alá vetette.

Igen, de az mindig probléma volt, hogy mit ad át a festő, még ha egyszerűbb is volt ez a probléma, mondjuk, a reneszánsz festészet idején... A modern világban az embernek megmaradt a kommunikációs igénye. A mondanivalói, amit közölni akar — nagyon bonyolultak. Nemcsak a véleményét, nem is csak a gondolatait, nem is csak az érzéseit akarja elmondani, hanem azt az állapotát is át akarja adni ezzel a kommunikációs eszközzel az érzékeny nézőnek, amely állapotban ő volt a világmindenséggel, saját belső emlékvilágával, tehát a kapcsolataiban kialakult harmóniáját.

A klinikán és a lakáson látott képek alapján az a benyomásom, hogy Önt elsősorban a modern festészet érdekli, ami valószínűleg összefügg azzal, hogy a modern ember a ma embere: az Ön által is kutatott, történetileg aktuális személyiség?

Engem érdekel a művészet egésze, a több ezer éves asszír művészettől kezdve, de én is ma élő ember vagyok, tehát döntően a ma művészete érdekel, ami a mai ember problémáival foglalkozik. Ez az érdeklődésem játszott közre, mikor a felszabadulás után az úgynevezett modern művészetek társaságának megalakulását, az európai iskola megalakulását segítettem. Több mint harmincnyolc kiállítást rendeztem. A pécsi Janus Pannonius Múzeumnak ajándékoztam a gyűjteményem több mint 300 darabját, hogy a modern képmúzeum-részleg létrejöhessen. Ez azóta hatalmasat fejlődött, és most már több mint 5000 művel rendelkeznek, és a Nemzeti Galéria után a legcsodálatosabb múzeummá alakult.

Valamit megjegyeznék még. Úgy érzem, néha nagyon leegyszerűsítjük az emberi életet. Az ember több, mint értéktermelő. Akármennyire is intellektualizáljuk, akármennyire is társadalmivá tesszük a tudatát, biológiai lény is marad — és a szíve mélyén valahol — ahogy a régiek mondták —, érzelmi lény. Érzelmi világának harmóniája, békéje az, ami miatt dolgozik, ami miatt termel, ami miatt a társadalmat létrehozta és fenntartja. Én olyan szerencsés lehettem az életemben, ezt kell mondanom: szerencsés, mert nagyon sok ügyetlenséget csináltam, hogy harmonikus, szép családi életet élhettem. Feleségemmel együtt hét gyereket neveltünk. Azt hiszem, ez nem kis dolog — tudja ezt Ön is. A gyerekek nevelésének gondja és öröme és közben a saját életünk megvalósulása — ez olyan csodálatos öröm, ami fölülmúl minden esztétikai élményt és bármely művészeti behatás eredményét. Emberi öröm ez, ami fölülmúlja még azt az örömet is, amit az eredményes munka jelent.

Perlács László rajza

Kettesben Horváth Edével

SZILÁGYI JÁNOS RÁDIÓINTERJÚJA

Győrött az egyik legismertebb név Horváth Edéé, a Magyar Vagon- és Gépgyár igazgatójáé. De nemcsak itt, hanem országszerte, sőt külföldön is sokan ismerik vagy legalábbis hallottak róla. Ő volt az, aki annak idején, az 50-es évek elején több más élvonalbeli sztahanovistával az ezer százalékok csúcsán volt. Horváth Edét akkor mint az egyik legjobb esztergályost ismerte az ország.

Ön akkor élmunkás volt, negyvenszer, ötvenszer többet teljesített, mint az átlag. Tudom, utólag könnyű mondani, de mégis megteszem: ezt a fantasztikus teljesítményt nem hiszem el. Segítség nélkül egy ember ekkora kiugrásra képtelen.

Nem képtelenség. Ebben a gyárban és egyáltalán Magyarországon a Sztahanov-mozgalom előtt is volt munkaverseny, és én akkor, 1945-ben is részt vettem abban. Akkor nem az ezer százalékok számítottak, hanem az, hogy a munka meginduljon. Az első díj egy pár cipő volt. Máig sem tudom, hogy a gyár vezetői annak idején honnan tudták ezt előteremteni. Ilyen körülmények között indultunk. Ami ezeket az ezer százalékokat illeti: ez nem egy általános, hosszú ideig tartó teljesítmény volt, hanem egy adott operációnak a teljesítése, tehát nem reggel 6-tól délután 2 óráig tartott. Bizonyos túlzások persze voltak. Ennek ellenére büszke vagyok arra, hogy ebben a mozgalomban részt vehettem.

Ma ezekre a szuper-százalékokra nincs szükség, de az a lelkesedés, ami akkor mindannyiunkat fűtött, ma is elkelne, persze nemcsak a fizikaiaknál, hanem a vezetőknél is.

Lassan negyedszázad eltelt azóta. Ha most az esztergapad mellé kellene állnia, a jelenlegi 100%-ot tudná teljesíteni?

Igen. Egészen biztos vagyok benne.

Nem ment ki a gyakorlatból?

A gyakorlatból kimentem. De nem szakadtam el a fizikai munkától, amit mint szakmunkás ebben a gyárban tanultam. Mindenesetre, ha nekem holnap reggel azt mondanák, hogy ettől kezdve nem vagy vezérigazgató, hanem esztergálnod kell, nem venném rossz néven. Egy-két nap alatt túltenném magam ezen a kérdésen, és éppolyan ambícióval, éppolyan kedvvel folytatnám a fizikai munkát, mint ahogy abbahagytam vagy amilyen kedvvel csinálom a mostani beosztásomat. A munka mindehol egyforma.

Azért nem örülne neki, ha arra ébredne, hogy esztergálnia kell.

Hát természetes...

Hallott olyan esetről, hogy Magyarországon valaki vezérigazgatóból újra esztergályos lett?

Sajnos, nem.

Miért sajnos?

Mert nem kell egy embernek örökké vezetőnek maradnia, csak azért, mert egyszer kinevezték. Én nem okvetlenül ebből az irodából akarok nyugdíjba menni, de feltétlenül ebből a gyárból.

Ha nekem azt mondanák a vezetőim, hogy vannak olyan emberek, akik ezt most jobban tudják csinálni, többet képesek ebből a gyárból kihozni, és ez az ország érdeke, akkor biztos, hogy a fizikai munkát választanám. Amolyan középtájon most már nem tudnék elhelyezkedni. Igaz, kevesebbet keresnék, mint vezérigazgatóként, de én nem erre szerződtem a Vagongyárba, így ez a magas fizetés, ha úgy tetszik, talált pénz. Az én apám engem esztergályos tanulónak hozott be, és ha én úgy fogom befejezni a munkámat mint esztergályos, akkor lényegében eleget tettem a magam tervének, tehát egyáltalán nem érezném magam kisebbnek. Olyan becsületes munkát végeznék, mint amilyet ebben a gyárban meg az országban sok tízezer ember végez.

Gegesi Kiss Pál

Orvosprofesszor, az Európai Iskola egyik alapítója.

Němek Lajos: Modern [illegible], Cosmia, 1961 120.l.

Gegesi Kiss Pál. [ ]

Szerepel a Székesfehérvári képtárban.

Rózsa Gyula: Az Európai Iskola virágája 7.

Népszabadság Bp 1973. okt. 19.

GEGESI KISS Pál műgyüjt.
91 4. 23

Új Müvészet

Gegesi Kiss Pál műgyűjtő
198

Oltványi 1991

onstrantia vagy ostensorium/ létrejöt-
dő, az Eucharisztia tanával kapcsola-
k köszönhető. Az első évezredben az
t felváltó hittudósok az Eucharisztia
szentségéhez hasonlóan szemlélték:aa
t, táplálását, a tanitványnak az is-
nulását szolgálja. A szentmise célja
áldozat bemutatása és fölajánlása
hívek Krisztus testéből és véréből
gben mindig hitték és vallották Krisz-
valóságos jelenlétét, ne a valóságos

GEGESI KISS Pál mügyüjtő

Uj Magyarország, 1993. április 6.

❑ Életének 94. évében, április 3-án elhunyt Gegesi Kiss Pál Kossuth-díjas orvos, akadémikus. Gegesi Kiss Pál 1956–61 között a Budapesti Orvostudományi Egyetem rektora volt, 1971-től haláláig a SOTE I. számú Gyermekklinikájának tudományos tanácsadójaként dolgozott.

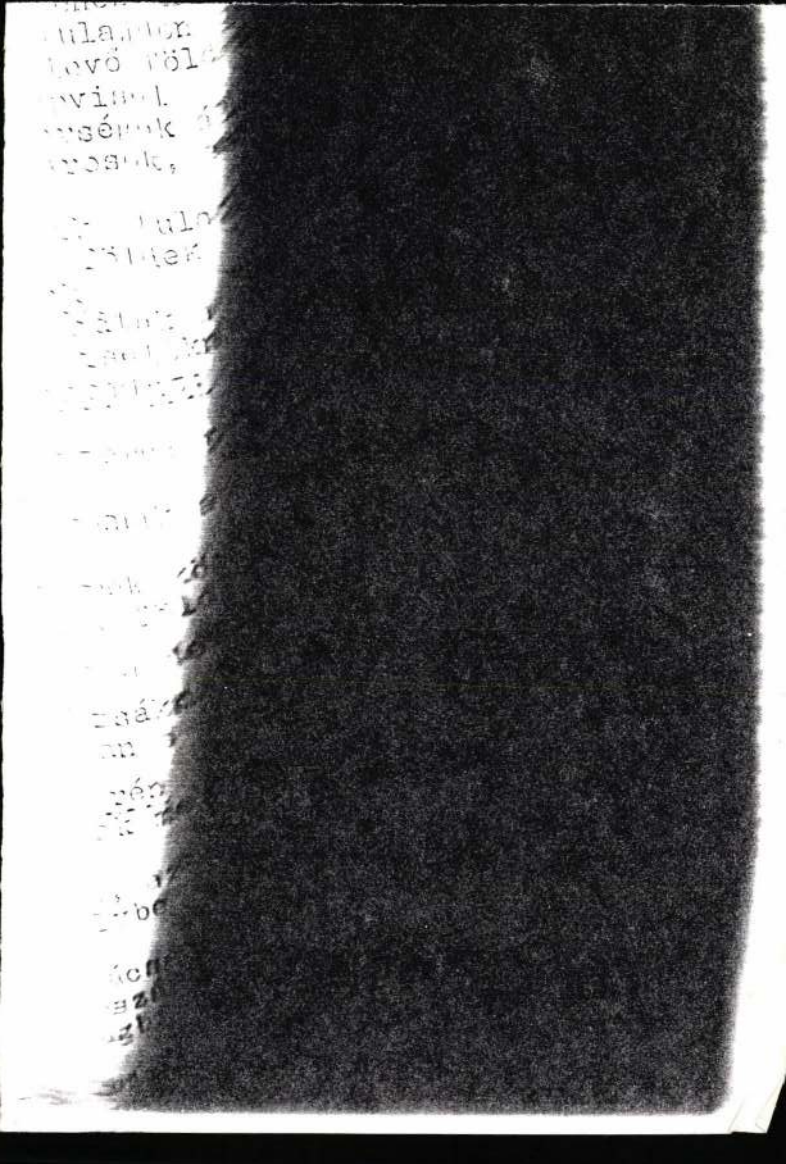

O. Gyegiss Rezső

Szeged Iparművészeti
bútorgyár

8 drb interieur
terveret

Szeged 1928 I.

ogyes Endre u.10.szám/.
csekkszámla terhére
: . . . . . 150.000.- P-t,
. . . . . 350.000.- "
sszesen: 500.000.- P-t

csekkszámla terhére: kiküldetési költ-
azaz Kettőszáz ötvenezer pengőt;
ási csekkszámla terhére az 1881:XXXIX.
emlékek stb. fenntartására 12.500.00
ióötszázezer pengőt.
i február hó 20.-án.

l:A miniszter rendeletéből:

Dr. Pogány Károly s.k.

miniszteri tanácsos

Gegus Rezső

300 k államsegélya
Keresk. min. től

Éimisk 1912/13.
28. l.

A XVIII. sz

549. *B. Péterffy János*

Derékon alólig van ábrá
tan áll, de szembe néz. G
támasztotta. Rizsporos hajá
nak, szemöldöke barna, szer
ruhájának kivágott és elől
diszíti, köténye t és ingvállá
puffasztott ujjait csipke szegi
kötött kék szalag szorítja,
A háttér pillérrel tagolt szürk
Felirata a kép alatt két sor
MIKLÓS et OVAR BARONIS JOA

CONSORS, SEX PROLIUM FEL
D : 1743.«.

Vászon, méretei 93·3 : 74·3
tett az 1895 márczius 20-iki 153
16399 sz. leirat alapján Enea
(81–895). — Értéke 100 K. —
napján. — Az átvételt jóváhagy
sz. határozat (140–895). — Át

Kifüggesztésére vonatkozó
retlen festő a XVIII. szból : B. P

Geguss Rezső

100 k államsegély

Éimisk 1912/13

28 l.

Quimper h. n. III. 45.

Geguss Rezső

butorterező

1911 – 1919

Éimisk 1930. 83. l.

[illegible]

Geguss Rezső

Belső építészeti szak.
Kis aranydíj.

Éinnisk 1913-14.

Gegnss Rersö

kereskedelmi minisztériumi Cook segély

Éimisk 1913-14.

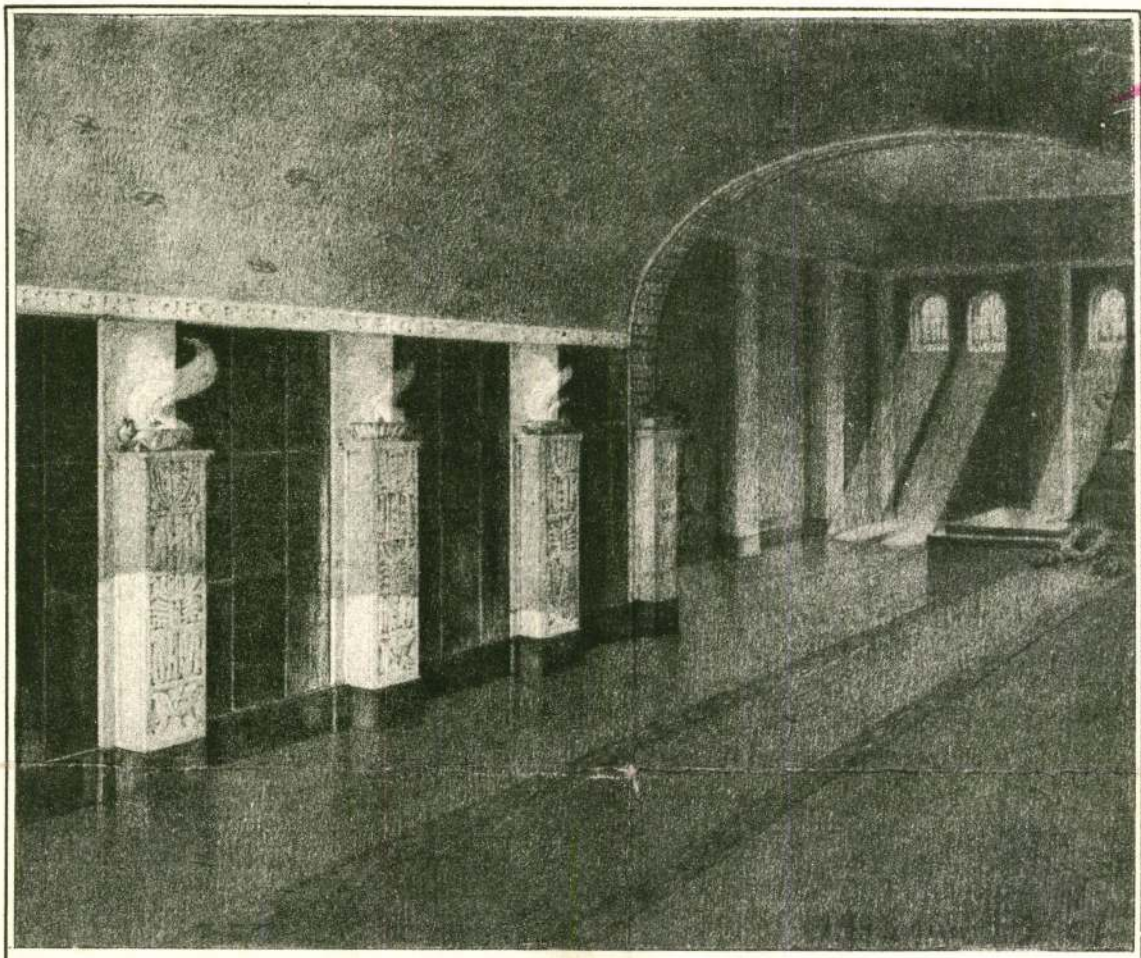

RÁVATALOZÓ-HELYISÉG
Gróf Józseftől.
V. évfolyam.

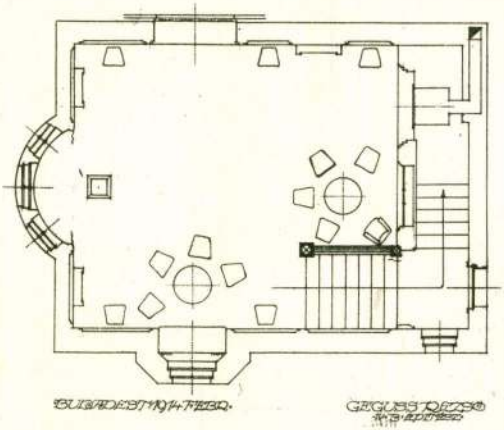

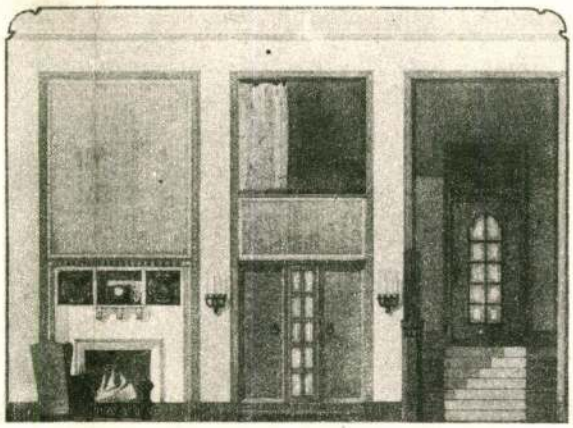

Hall.
Geguss Rezsőtől.

Tanár
Balogh Loránd.

mincsé fordik

Geguss Rezső

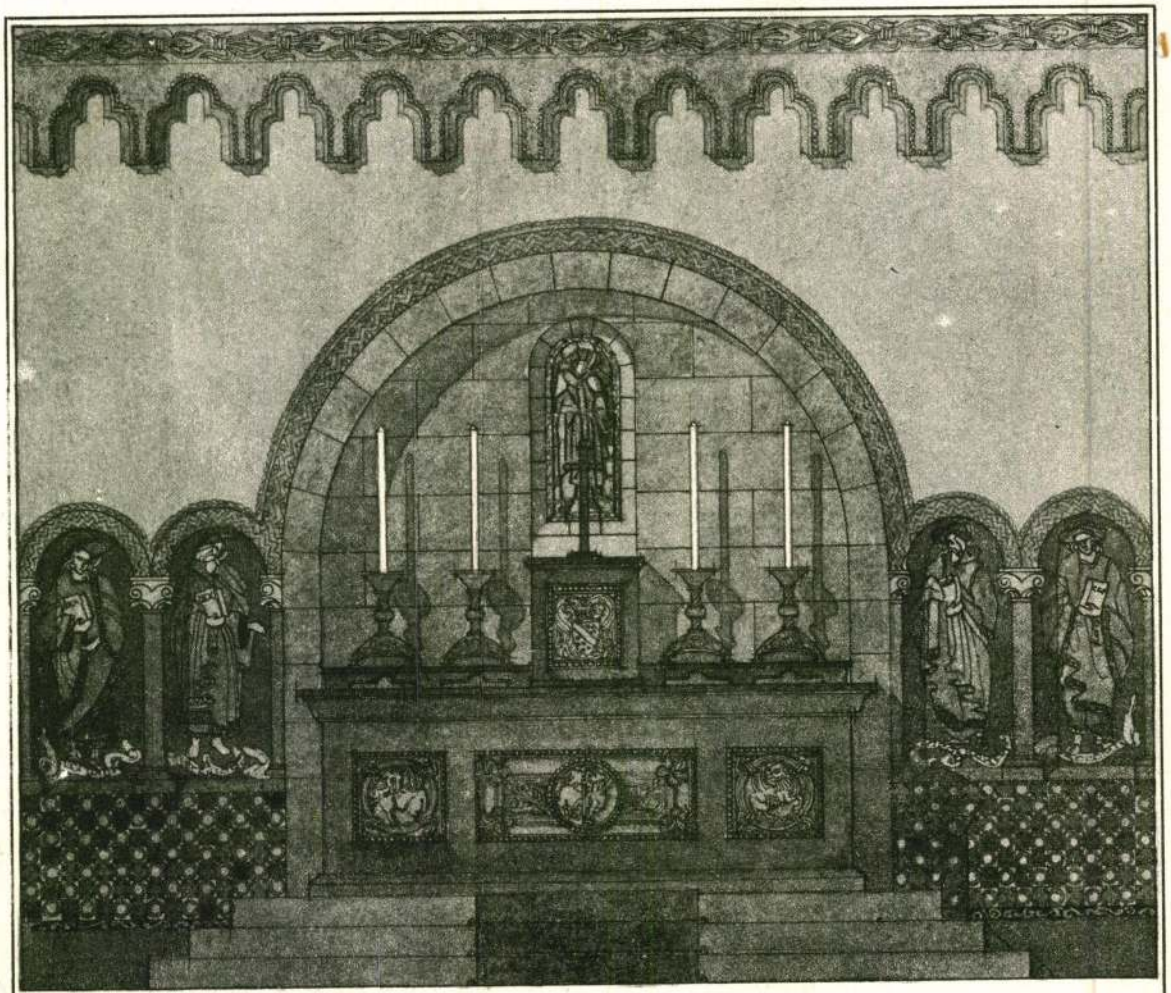

Román oltárterv Csapó-Heim Józseftől.

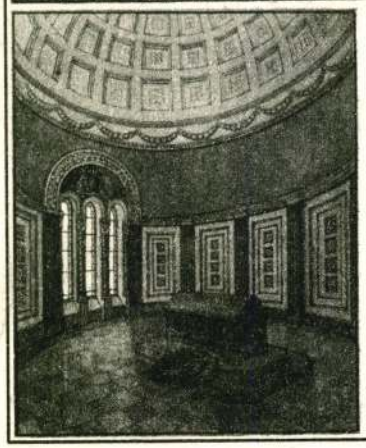

Emléksirbolt
távlati képe
Pethely Gyulától.

Tanár Gyalus László.

Czakó Elemér: Az O. M. kir. Iparművészeti Iskola évkönyve. 1913–14. (Budapest 1914.)

M.D.K.

Gegus
asztalos

Szegedi asztalos dekorációs bútorművészeti tevékenysége.

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959. 129 l.

Kassa

Gehardt János, 1809 ,ötvös

Arch.Közl.1899. XXI. 312

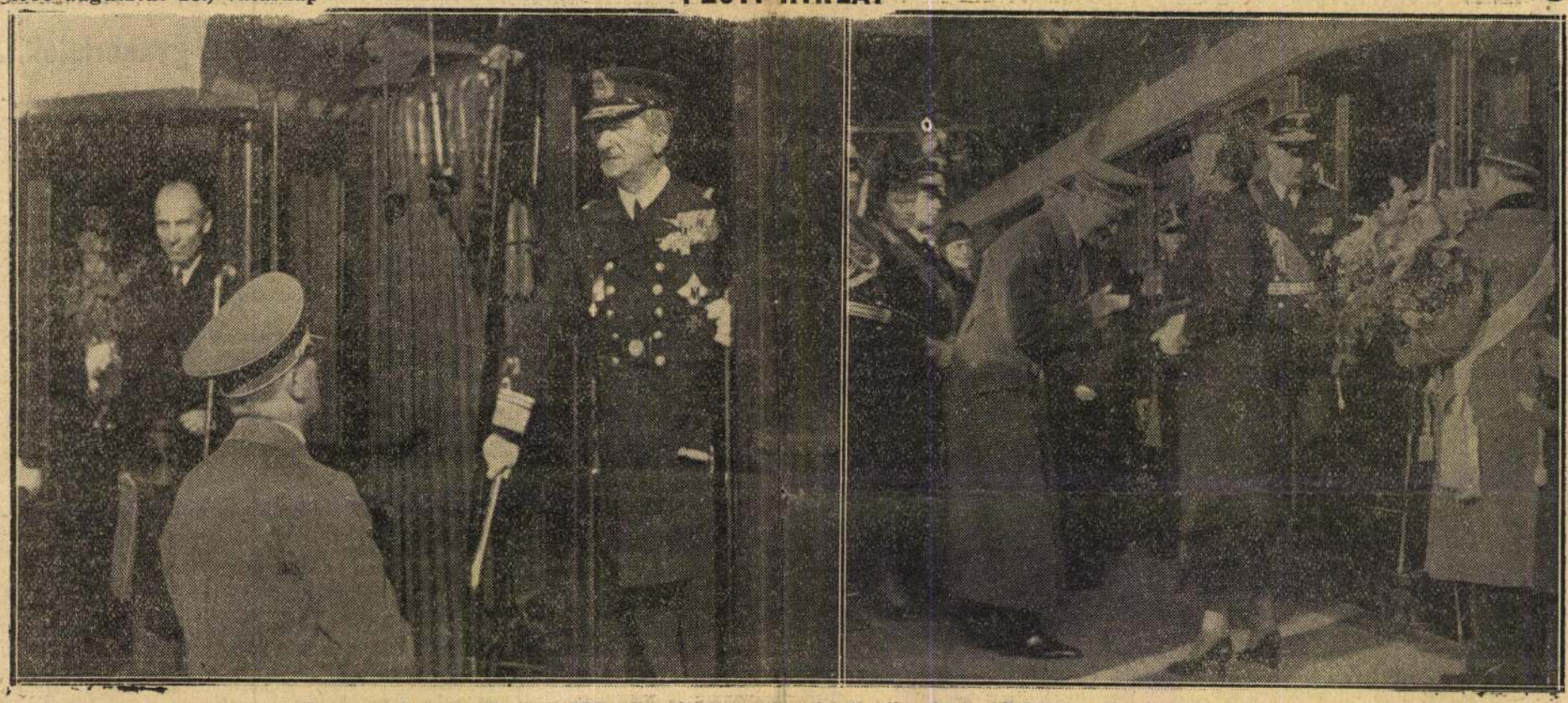

A Berlinből elutazó kormányzói pártól Hitler kancellár bucsuzik a lehrti pályaudvaron. Baloldalon: Imrédy Béla miniszterelnök.

Horthy Miklós kormányzó nürnbergi látogatása

Délután hat órakor tovább utazott Linzbe, ahonnan hajón folytatja útját hazafelé

— A Pesti Hirlap kiküldött berlini tudósitójának telefonjelentése —

Nürnberg, aug. 27. Hans Sachs és a Mesterdalnokok városa ünnepelte szombaton *Horthy Miklót*, Magyarország kormányzóját. A rossz idő, amely a kormányzót egész németországi utján elkisérte, itt sem maradt el és reggel kilenc óra tizenöt perckor, amikor a kormányzó különvonata megérkezett a főpályaudvarra, az égen megint komor felhők tornyosodtak. Ennek ellenére a lakosság lelkesen gyülekezett az utcákon, hogy a város vendégét ünnepelje.

Hess Rudolf, a vezér pártbeli helyettese, *Siebert* bajor miniszterelnök, *Streicher Gyula* főszerkesztő és *Szabó* müncheni magyar konzul fogadta a pályaudvaron a kormányzói párt. *Horthy Miklós* frissen, fürgén szállt le szalónkocsijából. *Hess Rudolf* az üdvözlés után bemutatta kiséretét. Harsonazugás és nyolcszáz Hitler-fiu és Hitler-leányka éljenzése közben hagyta el a kormányzó a pályaudvar épületét. Kint, a pályaudvar előtti téren, kocsira szálltak a magyar vendégek. A *kormányzó* a várba, *Imrédy* miniszterelnök és a miniszterek pedig a Deutscher Hof szállodába hajtattak. Amerre a kormányzó kocsija végighaladt, az egész utvonalon kis zászlócskákat lengetett az összezsufolódott tömeg.

Fent a nürnbergi várban lovag *Epp* fogadta a kormányzót. Epp már Kielben, Hamburgban és Berlinben is találkozott *Horthy Miklóssal*, de bajor földön ő maga is házigazda volt. Amikor a kormányzó kocsija behajtott az ezeréves vár kapuján, tengerész díszőrség tisztelgett. Epp maga kalauzolta végig a kormányzói párt az épületben, amelyet nemrégen alakitottak át. Nem modernizálták, hanem éppen ellenkezőleg, visszarégiesitették. Hitler kivánsága volt, hogy ezt a régi, romantikus lovagvárat ugyanolyan stilusban állitsák helyre, amilyen évszázadokkal ezelőtt volt Nürnberg fénykorában. Ezért eltávolitották mindazokat az ujabb toldalékokat, amelyek nem illeszkedtek a régies hangulatba. Több mint száz király és császár volt a lakója az ősi épületnek. Most a kormányzó számára rendeztek be külön erre az alkalomra lakosztályt, amelyet pompás régi szőnyegek, képek és más értékes műkincsek diszitenek.

Rövid pihenő után háromnegyed 11 órakor a kormányzó elindult, hogy a várost megtekintse. Mindenekelőtt az óvárosban levő Dürer-házba ment, amelyet végignézett, azután visszaült kocsijába. Amerre elhaladt, mindenütt lelkes ujjongás fogadta. A Hitler Adolf-téren a szeptemberi pártnagygyülésre felállitott tribünökön hatezer iskolásgyermek foglalt helyet és éljenezte a kormányzót. A Lőrinc-templom megtekintése után a nürnbergi városháza előtt állt meg a kocsisor. Ott *Liebel* polgármester fogadta a vendégeket. Virágokkal elboritott lépcsőn ment fel a kormányzó a városháza gyönyörü reneszansz dísztermébe. Villanyfény helyett gyertyák világitottak a teremben az ünnepélyes aktusnál, amikor Nürnberg város polgármestere, régi frank hagyomány szerint, ezüst serlegből borral kinálta Magyarország kormányzóját. A kormányzónénak pedig önémet ruháju leány Nürnberg különlegességét, mézeskalácsot adott át. A kormányzói pár beirta nevét a város aranykönyvébe.

Ebéd után a kormányzó és kisérete a nürnbergi pártgyülés épülő fórumára indult. Erre az utra a kormányzót *Hess Rudolf*, *Liebel* polgármester, *Himler Henrik*, a titkosrendőrség főnöke, *Ley*, a munkafront vezetője és *Bohle* államtitkár, a nemzetiszocialista párt külföldi szervének vezetője kisérte el. A kormányzó megtekintette az épitkezéseket és elmagyaráztatta magának, hogy milyen lesz néhány év mulva a pártnapok fórumának végleges képe. Három és félmillió négyzetméternyi területen aréna, ötvenezer hallgatót befogadó nagygyülési csarnok és százötvenezer katonának felvonulására helyet adó Zeppelin-mező készül. A nürnbergi fórumon érvényesül az uj birodalmi épitészeti stilus, amelyet Hitler Adolf elgondolásai alapján valósit meg a harmadik birodalom. Hüvös vonalak, simaság, tárgyilagosság, nagy tömegek befogadása jellemzi ezt az egész hatalmas épitkezést. A fórum épitkezési stilusa kimondottan Hitler egyéni izlése. Mindenütt ott található Hitler kedvelt épitkezési eleme, az oszlopsor, amely mintegy a katonás szellemet jelképezi. A kormányzó kocsija végigment a kétszáznegyven méter hosszu, tizennyolc méter széles gránitburkolatu diszuton, amely már az idén „A vezér utja" nevet fogja kapni. A langwasseri táborozó helyen a kormányzó fogadta az előtte diszlépésben elvonuló rohamosztagosok tisztelgését Azután melegen köszönetet mondott Hessnek a látottakért és a kocsisor egyenesen a pályaudvarra indult.

A pályaudvar felé vezető uton ismét felsorakoztak a lakosság százezrei. A magyar és a német himnusz közben ellépett a kormányzó a kivezényelt díszszázlóalj előtt, majd a pályaudvar nyugati csarnokában Hitler-ifjak és Hitler-leányok sorfala között Hess Rudolf kisérte a kormányzót kocsijáig. Ott nyujtott át Hess Rudolf a kormányzónénak egy óriási piros rózsacsokrot. Néhány perces szivélyes beszélgetés után hat óra tiz perckor a magyar Himnusz közben a vonat kigördült a nürnbergi pályaudvarról.

Doros Ferenc.

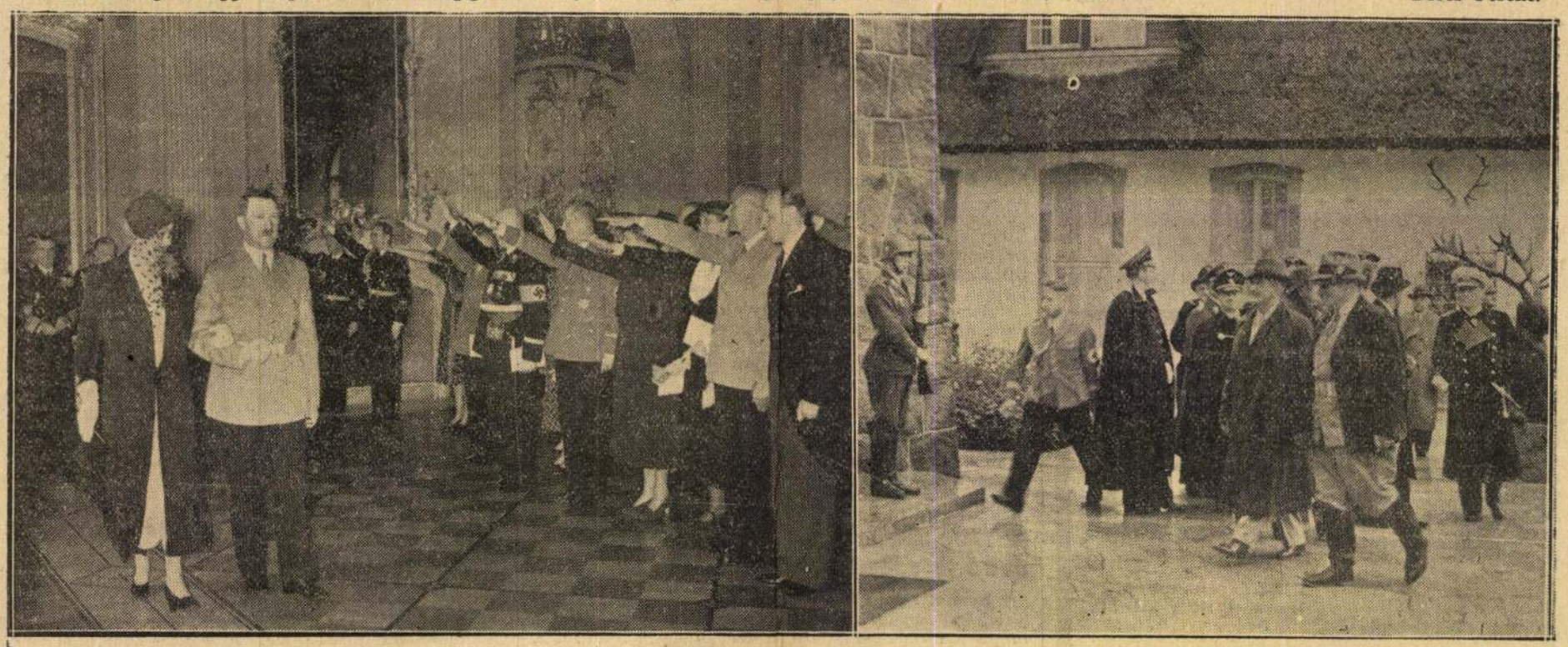

Baloldalon: a kormányzói pár megérkezik a charlottenburgi kastélyba Ribbentrop birodalmi külügyminiszter villásreggelijére. Elől Horthy Miklósné Hitler kancellárral, mögöttük Horthy Miklós kormányzó. Jobbszélen Imrédy Béla miniszterelnök. Jobboldali kép: a kormányzó Göring tábornaggyal a karinhalli vadászkastélyban.

A PÁRIZSI MODELLBEMUTATÓKON ELFOGADOTT
ÖSZI KELME-KÜLÖNLEGESSÉGEK
MÁR BEÉRKEZTEK ÉS AZOKAT KÉSZSÉGGEL MUTATJUK BE
LÁSZLÓ ÉS FEKETE
IV., PETŐFI SÁNDOR-UTCA 14-16

Linzben száll hajóra a kormányzói pár

A kormányzó különvonata az eredeti tervekkel ellentétben nem Passauba megy, hanem *Linzbe, ahova éjjel fél 12 órakor érkezik meg.* A Zsófia termesgőzös, amely a kormányzói párt hazaviszi, a *Duna magas vízállása miatt nem tudott Passauig feljutni és ezért* Linzben várakozik a magas vendégekre.

A különvonat utasai az éjszakát Linzben a pályaudvaron a különvonatban töltik. Reggel 10 órakor száll át a kormányzói pár legszükebb kíséretével a *Zsófia* hajóra, *a miniszterelnök és a miniszterek pedig az eredeti tervnek megfelelően, Linzből különvonaton térnek vissza Magyarországra.*

Fellobogózott főváros várja a kormányzói párt

Szendy Károly polgármester szombaton a következő rendeletet adta ki:

„Magyarország Főméltóságu kormányzója vitéz nagybányai Horthy Miklós és Főméltóságu Hitvese a baráti német birodalomban tett látogatásukról 1938 augusztus 29-én térnek haza a székesfővárosba. Viszszaérkezésük alkalmával érzett őszinte és hazafias örömünk látható kifejezésére elrendelem, hogy augusztus 29-én reggel 6 órától este 10 óráig a Dunának mindkét partján, a Margitsziget felső csúcsától az Erzsébet-hidig — beleértve a Margitszigetet is — a Vigadó-téren, az Eötvös-téren, a Gróf Tisza István-utcában, az Andrássy-uton, a Mussolini-téren, a Köröndön, a Hősök-terén, a Stefánia-uton, a Hungária-körutón, a Kerepesi-utig és a Kerepesi-uton a Hungária-körúttól a főváros határáig *a lakóházakat kifogástalan állapotban lévő nemzetiszinü lobogókkal kell disziteni.* Elvárom, hogy az érdekeltek ennek a rendeletemnek hazafias lelkesedéssel tesznek eleget. *Szendy Károly,* s. k., polgármester."

A polgármester rendelete egyébként nemzetiszinü kerettel ellátott falragaszokon is megjelent.

A pápa beszéde a reimsi és bresciai Katolikus Akció zarándokaihoz

Castel-Gandolfo, aug. 27. (Havas.) XI. Pius pápa ma fogadta a reimsi és bresciai Katolikus Akció zarándokait, akik előtt beszédet mondott. A Szentatya célzott azokra a *„gondterhes és nehéz órákra"*, amelyeket a Katolikus Akció Olaszországban átélt. Kiemelte, hogy ezek a körülmények az egész világ sajtójának érdeklődését a Katolikus Akcióra irányitották és helyreigazitott a kérdésről általánosan elterjedt néhány tévedést.

Megállapitotta a pápa, hogy különösen azt szerették volna elhitetni, hogy a Katolikus Akció olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyek nem tartoznak rá, mint például a fajvédelem. Ebben a kifejezésben — jegyezte meg a Szentatya — valami olyan mélységesen emberi van, hogy lehetetlen távolállónak tekinteni az erkölcsbölcselettől és a vallástól, amelynek birodalmában a hit mutatja meg, hogy miben kell hinni. *Másfelől megint leszögezte a Szentatya, hogy a Katolikus Akción „nyiltan gyakorolt és megvallott katolikus életet" kell érteni.*

A Pesti Hirlap megkönnyiti a szülőknek a tankönyvek beszerzését.

Minden uj tanév ujabb fáradságos munkát jelent azoknak az *előfizetőknek*, akik gyermekeiket iskoláztatják.

Kötelességünknek tartjuk segitségükre sietni s felajánljuk

ugy fővárosi, mint vidéki előfizetőinknek, hogy főkiadóhivatalaink a szükséges tankönyveket beszerzik és cimükre el is juttatják a következő módozatok mellett:

A megrendelést ajánlott levélben kérjük a Pesti Hirlap főkiadóhivatalának

Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. vagy VII., Erzsébet-körut 1.

cimezve. A boritékon feltünően jelzendő:

Tankönyvmegrendelés.

A levélnek tartalmaznia kell:

1. *a megrendelő pontos cimét;*

2. *az iskola nevét, az osztály megjelölését,* továbbá, hogy *leány- vagy fiuiskola* részére kellenek-e a könyvek;

3. *hittankönyveknél a felekezet megjelölését;*

4. *felsőbb osztályu tanulóknál.* hogy *görögöt* tanul-e vagy *angolt, franciát, olaszt.*

Vidéki iskolákra szóló megrendeléseknél az illető iskola nyomtatott értesitőjéből a tankönyvelőirás melléklendő.

A megrendeléseket *utánvéttel* küldjük a *Vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium által előirt bolti áron.* Kivánságra előre jelezzük az utánvét összegét.

Fővárosi előfizetőink személyesen is megrendelhetik a szükséges tankönyveket és azokat személyesen át is vehetik.

Ujabb összecsapás arab nacionalisták és angol katonák között

Jaffában még mindig feszült a helyzet

Jeruzsálem, aug. 27. Szombaton délben *Tulkaremtől* északra, *Suvetka* falu közelében, *arab nacionalisták rálőttek élelmiszereket szállitó katonai gépkocsikra.* Tüzharc támadt, amelybe *három katonai repülőgép* is beleavatkozott. *Tizenegy arab elesett.* Az egyik repülőgép *lezuhant és két angol pilóta meghalt.* A katonaság a repülőkön kivül nem vesztett halottakat.

Jaffában még mindig *igen feszült a helyzet.* Szombaton reggel arab nacionalisták *fel akartak gyujtani egy áruházat.* A rohamlépésben odasiető angol katonaság felfejlődött és *sortüzet adott le a tömegre. Egy arab meghalt, hat megsebesült.*

Ismeretlen tettesek felgyujtották *Khan Junisz vasutállomás épületét.* A rendőrség lezárta a pályaudvar környékét és széleskörü nyomozást inditott. *Nabluszban* a mecsek kapujából erőszakkal hurcoltak el egy magasrangu arabot.

London, aug. 27. Több angol lap erélyesen követeli a kormánytól, *hogy hirdettesse ki Palesztinában az ostromállapotot.* Idejében meg kell szüntetni — irják a lapok — az örökös nyugtalanságot, amely elvonja a kormány figyelmét a sulyos európai helyzetről.

†

Mélységes fájdalommal jelentjük, hogy a legjobb férj, apa, nagyapa és testvér

Klár Andor

folyó hó 24-én visszaadta jóságos, nemes lelkét az Urnak.

Laczay Tibor vő.
Kriszta Veronika unoka.
Testvérei.

Klár Andorné szül. **Ács Esztella** neje.
Láczay Tiborné, Irma, János, Mihály, Péter gyermekei.

Pozsony, 1938 augusztus hó.

Hitler kancellár északi szemleútra indult

Berlin, aug. 27. (Inf.) *Hitler* kancellár, mint a birodalmi haderő legfőbb parancsnoka, szemleutra indult a birodalom északi és északnyugati részébe. A szemleut során a kancellár megtekinti a különböző csapattesteket és katonai épitményeket.

Megkezdődtek az őszi gyakorlatok...

Üresek a laktanyák, vidéken vannak a csapatok. Javában folynak már az őszi gyakorlatok. A faluk, tanyák megtelnek katonákkal, délután a piactéren hallgatják a zenét, este vidám dalolás hallatszik a házak udvaráról.

Amikor a magyar gazda egy évi fáradságos munkáját már betakaritotta, földjei üresek, megjelennek a tarlókon a katonák, hogy a gyakorlatok folyamán beszámoljanak ők is egyévi nehéz, fáradságos munkájuk eredményéről. Ilyenkor mutatják meg, hogyan kell megvédeniök, szükség esetén, az életet adó magyar földet.

Nem véletlen, hogy nálunk a gyakorlatok éppen a nyár végére, illetve az ősz elejére esnek. Az elmult év őszén bevonult ujonc egyrészt ekkor éri el kiképzésének azt a fokát, hogy az addig tanultakat a gyakorlatba is átültetheti. Másrészt pedig ez a legalkalmasabb idő a terepen való munkára, mert a gazda jórészt már behordta termését. A gyakorlatozó csapat ilyenkor tesz legkevesebb kárt a szántóföldeken és más megmüvelt területeken.

Kártétel azért természetesen ilyenkor is előfordulhat, hiszen a kapás növényeknek és a legtöbb gyümölcsnek ez az érési ideje. De a honvédség vezetőinek arra is van gondjuk, hogy a dolgos magyar nép meglévő, amugy is nehéz terheit ne tetézzék még ujabbakkal.

A gyakorlatok előtt a legénységet gondosan kioktatják, hogy a legmesszebbmenően ügyeljen arra, nehogy a veteményekben és növényzetben kárt okozzon. Ha netán mégis előfordulnának kisebb-nagyobb károk, *a honvédkincstár ezek összegét a helyszinen nyomban készpénzben megtéríti a tulajdonosnak.* A szándékos kárt okozó katonát pedig megbüntetik.

Viszont a honvédségnek is van egy kérése a gazdaközönséghez. *A honvédelem nehéz mesterségét csak a gyakorlatban lehet tökéletesen elsajátitani!* Fogadja tehát mindenki szeretettel a katonákat, amikor azok a terepen, a magyar föld megvédésének nehéz mesterségét tanulják. Mérsékelje indulatát a föld jogos tulajdonosa, ha a magyar baka bakancsa le is tipor egyszer-egyszer néhány hajtást vagy ágat. Sokszor elkerülhetetlen ez a nagy cél érdekében. Gondoljon arra, hogy ugyanakkor talán az ő fia is kénytelen kárt okozni egy másik gazda vagyonában. Kárt amugy sem szenved, mert azt azonnal megtéritik.

De egy letört kukoricaszár fejében ne próbálja mingyárt egész évi termését megfizettetni. *Ha komolyabb kárról van szó, azt ugyis hozzáértő vegyes bizottság fogja megállapitani, mig a csekély kár fejében támasztott tulzó követelés csak a kapzsiság látszatát kelti...*

Ha mindkét fél, a gazda és a gyakorló katona is belátással van egymás baja, kötelessége iránt, akkor a hadgyakorlatok olyan harmonikus ünnepévé válnak az egész népnek — melynek minden fia katona —, mint Svájcban, ahol *a záró-gyakorlatok idején a falukat, városokat fellobogőzzák és ugy várják fiaikat, a katonákat.*

S. I.

Szent István és Horthy Miklós arcképének leleplezése Kiskunhalason

Kiskunhalas, aug. 27. Kiskunhalas város képviselőtestülete szombaton délelőtt diszközgyülést tartott, amelyen leplezték *Szent* István király és vitéz nagybányai *Horthy Miklós* arcképét. Az ünnepi beszédet gróf *Teleki Mihály* földmivelésügyi államtitkár, a város országgyülési képviselője mondotta. A közgyülési termet zsufolásig megtöltő hallgatóság előtt nyitotta meg Fekete Imre polgármester a diszközgyülést, majd a Városi Dalárda elénekelte a Magyar Hiszekegyet.

Gróf Teleki Mihály beszédében mélyreható történelmi visszapillantást vetett Szent István korára, majd többek közt ezeket mondotta:

— A legutóbbi napokban elértük, hogy a magyarság szemefénye, a magyar nemzeti hadsereg ismét kifejlődhetik, hogy megvédje országunkat minden veszedelemmel szemben. A szociális szeretet szentistváni mustármagja Horthy Miklós országlása alatt kezdett megfelelően fejlődni. Az intézkedések egész sora irányult a szociális viszonyok megjavitására és a szociális egyensuly megteremtésére. Legujabban is a kormány megfelelő intézkedéseket kiván tenni ebben a gondolatban *a telepités, a földszerzés és a földjuttatás ütemének megyorsitására.* Az alföldi magyarság érzi legjobban, hogy mit jelent a kormányzónk gondos vezetése alatti munka az ország számára. A világháboru előtti időben a mindenkori kormányzatok mostohagyermeke volt az alföldi magyarság, rebellisnek tartották és nem őket erősitették meg, hanem az ország szélén élő lakosságot, amely megcsonkitásunk folytán elszakadt tőlünk. Most érzi az alföldi magyarság az ország kormányzójának szeretetét, tudja, hogy azokat a célokat, amelyeket ő maga elé tüzött, minden körülmények között el fogja érni.

A nagy tetszéssel fogadott ünnepi beszéd után Fekete Imre polgármester lelkes szavakkal vette át a képeket a város gondozásába. Szent István arcképe *Gehl Miklós* festőművész, a kormányzóé pedig *Senyey László* festőművész kiválóan sikerült alkotása.

Lebrun elnök visszatért Párizsba

Párizs, aug. 27. *Lebrun* köztársasági elnök, aki nyári pihenőjét Visille kastélyában töltötte, hétfőn este 6 órakor érkezik vissza Párizsba. A kormány tagjai kedden délelőtt 10 órakor Lebrun elnöklésével államtanácsra ülnek össze. A legközelebbi *minisztertanácsot nem kedden, hanem már hétfőn délután megtartják.* (MTI.)

BUDAPEST FÓRUMÁN

IRTA: IJJAS ANTAL

Itt ülünk Budapest leendő fórumán a már kész nyolcemeletes ház árkádjai alatt; a korán köszöntő estében még csak eloszlóban az épitkezés porfellegei, de a neoncsövek bengáli fényei már kigyultak. Köröskörül a téren, amely csak vizió ma, de porfellegeiből, barna klinger-tégláiból, az ujfajta épitkezés toronyház-stilusából, sima falsikjaiból, modern üzlethomlokzatok üveg- és műkőmezőnyeiből és villamos fénycsöveiből egyre élesebb vonásokkal emelkedik fel Budapest fóruma itt, a hajdani Orczy-házak és a megujulni készülő városháza között. Azt mondják, hogy a Károly-köruti városházépületek ódon, sárga falai helyén is tizenkétemeletes épitmények tornyosulnak majd. az utca- és térmagasság uj arányaival ajándékozva meg Budapestet: Fórummal, dekorativ és gyakorlati célokat szolgáló városközépponttal, a budapesti utca és térhálózat sulypontjával s a város lényegének kifejezésével.

Tegnap, tegnapelőtt még bontották itt oldalt az egyik öreg ház öles téglafalait és porladó boltozatait. E falak között, a boltozatok alatt, az óriási udvaron, amelyekre lakások, boltok, üzletek dzsungelje nyilt: évszázadon át lakott Magyarország zsidó-kereskedelmének egyik legkoraibb és legszivósabb raja. Száz évvel ezelőtt költözött ide részint északkelet felől, részint a sziléziai és cseh empórium felől az első nagyobb megszálló csoport, az akkor még kizárólagosan agrárius Magyarország társadalmi és gazdasági tényeihez alkalmazkodva cikkeivel; még most száz év után is lószerszámok, ostorszijak, gyapjukötegek, zsákok, kocsikenőcs és ecet után szaglottak ezek a boltok, mühelyek, udvarok és falak itt a maguk jellegzetességeivel falusi boltokra, ódon kisvárosi utcákra emlékeztetve s ugy kissé Tarnopolra és a levantei kereskedővárosokra. Száz év sugalta tele ezeknek a háztömböknek helyét ezzel a hangulattal és lelkülettel s az ódon, sárga, óriási kulissza mögött, keskeny utcák, régi és uj bazárudvarok tömkelege huzódott meg. Ennek fészül neki a tervezett fórumról kiinduló uj sugárut s mint valami roppant furócső, vagy ér dönti romba maga előtt és utja mentén a házakat, vág keresztül a város utolsó félszázadának egyik legjellegzetesebb utcanegyedén, uj utcákat és uj házakat mér a régiek helyére, uj jelleget akar adni ennek az üzleti negyednek s a lerombolt rész helyén a város uj vonalakkal akarja kifejezni megujult önmagát.

Milyen különös ez az utólagos formakeresés és milyen jelentős! Budapest azután, hogy egymástól különálló városokból állott: most rombolás és épitő munkával akar *egy* lenni s ennek középpontjául keres és alkot magának utólagosan fórumot. A többi történelmi városok a maguk fórumainak, piazzáinak, főtereinek magjából nőttek ki, aköré rakódtak organikusan, mint a hagyma héjai: a római Fórum köré hovatovább egy egész birodalom, az olasz városok piazzái köré egy-egy városállam és helyi kultura, Velence piazzája köré egy Európát behálózó kommerciális hatalom. A bécsi Stephandson szük, kicsiny és sötét terecskéje köré s a kis térről egy ugrásra lévő Burg köré igy épült a középkori Bécs, összefutó pontján azoknak az utaknak, amelyek összefogták a magyar medencéből, a cseh medencéből, az Alpoknak ide ágazó völgyeiből együvé vezető vonalak helyzeti energiáját; e pont körül épült ki a Monarchia éppugy, mint annak kifejezői, a térszélességü Ringek. A városok történelme és főtere között szoros a rokonság.

Mennyi mindent mesél el ez a még vajudásban lévő, de máris rombolva épitő fórum, amely tervezett sugárutjával és a vele kapcsolatba kerülő utcaváltozásokkal máris jobbra-balra öklel, micsoda viszontagságokat, micsoda multat és micsoda feladatokat!

Milyen régen volt, amikor Budával szemben még csak szerényen huzódott meg a sárga, kicsiny Pest a maga néhány régi templomával: apró sváb város, amely régen elfeledte, hogy a magyar középkor egyik legszebb városmagja volt itt, de hányszor megszállták, hányszor tönkretették a történelem hordalékrétegei, törökök telepedtek ide, fürdőkkel, szerályokkal és kávécsárdákkal teli keleti város lett. Azután sváb kisváros lett, az öntudatlan germán kolonizáció egyik dunaparti pontja az egymással szoros testközelségben összehuzódó családi házaival; utjába épitette a Duna mentén felszivárgó rác hóditás, amely rajaival, lefüggönyözött ablakok mögé rejtőző füllelt és titokzatos görögkeleti ólotával sorra szállta meg Páterváradot, Mohácsot, Paksot, Pestet, Tabánt, Szentendrét, Vácot, Komáromot és felhatolt Pozsonyig. Azonban ujra német városokká lettek Pest és Buda, takarékos, gazdag polgárcsaládok patriciusházaival. Pest arculata ekkoriban a Duna felé fordult; ugy tetszett, hogy a Monarchia — lényegében a Dunaállam —: a Dunapart, a Linztől a Fekete tengerig terjedő hajóut felé forditja és szervezi a városi életet. Ezt az időt őrzik a régi metszeteken a Lánchid, az Akadémia palotája, a Dunaparton egyenlő homlokzatmagassággal vonuló házsor, az öreg Lloyd-épület.

Mennyiféle idegen hatást kellett magába fogadni ennek a városnak, idegen anyagot, idegen formáló tényezőket, a középkori mult után törököt és görögöket, szerbeket és németeket, azután azt a másik települést, amely az Orczy-házak sárga kulisszája mögött s a Vilmos császár-ut sivár bérházvonala, a külső Váci-ut gyártelkei és a Rákóczi-ut között terül el.

Milyen nyugtalanul kereste ez a város a maga formáit a Milléneumtól a háborutánig! Sugárutakat épitett; szigoruan bécsi mintára körutat; nyolcszögletü teret; helyet keresett a társadalmi életnek korzóban, kocsikorzóban, nem tudott szalonéletet kialakitani sehol, legfeljebb az uj kerületi polgárság klikkvezetőinek apró és félelmetes hirü törzskávéházaiban. Az óriásivá vált város nyugtalanul keresett magának középpontot, szivet, külsőségeket és nem tudott találni.

Milyen különös, hogy Budapest városépitkezésének igazi céltudatossága és fejlődése akkor kezdődik, amikor nem egyszer halvány vonásokkal, nem egyszer mindössze nyers kezdetekkel, de a város megkisérli, hogy Magyarországé legyen, hogy ugyanakkor, amikor a maga összefüggéseiben és kapcsolataiban a világ többi nagy városaival is egyenrangu: ugyanakkor magyarrá legyen; magyarrá még a lehelletében is.

A gazdasági válság ellenére ezért kap Budapest fejlődése most szinte türelmetlen lendületet. Sorra rázza le magáról a mult idegen hordalékrétegeinek rajtamaradt darabjait. Emlékezzünk csak vissza: milyen nyugtalan és ideges sietséggel dobta le magáról a Tabánt s a Levantét és a sváb nagyfalvakat egyszerre lehelő roskatag és görbe sikátorok helyett mint növeszt helyébe ligeteket és réteket, a fővárosnak szinte kellős közepén a magyar táj nyirfás, bokros és füves vizióját. Másutt tereknek tör utat a maga kőtömbjei között, uj városképet akar adni, sokszor tulajdonképpen maga sem sejti mit, most pedig élő és valóságos városközéppontot. A budapesti signoria uj toronyházát akarja köröskörül nyolc-tiz-tizenkétemeletes házakkal, innét kiinduló sugárutakkal; uj sulyvonalakat, uj egyensulyi helyzetet, uj sulypontokat készül emelni, uj formákból, a kényszer szinte lázas érzésével.

Nemrég olvastuk Bierbauer Virgil nagyszerü könyvét a magyar épitészetről s a magyar települések ősi formáiról, a könyv lapjain felrémlik, hogy a mi, épitészeti emlékekben oly szegényes multunk, alapjában véve mennyire gazdag falusi pallérok emelte remek vidéki barokktemplomokban, barokk kuriákban, amelyeknek zömök, kerek, meszelt oszlopait és bolthajtásait, arányaiban és szineiben a magyar izlés és életérzés formálta; milyen gazdagok vagyunk vidéki kastélyokban és városi épületekben, ahol a biedermeyer és az empire-stilusát, makacs szigoru és zárt formáit a klasszikus eredetihez kihatoló élmény és önön magyarságunk tudata teszi meleggé és otthonivá és választott ki hozzá maradandó nemes anyagot, mértéktartó és előkelő formákat.

Vajjon milyen lesz ez az uj Budapest, amely itt készül kinőni körülöttünk a földből? Vajjon az uj fórum méltó kifejezője lesz-e ezeknek az uj Budapestet sugalló erőknek? Vajjon ezek a megujitó erők megtalálják-e összhangjukat, értéküket és mértéküket?

Nem tehetünk róla, de ezeken a még erditőan uj árkádokon, oszlopokon, klinkerfalakon, a tarka neonfényeken és az ősz es estén s a tervezett sugárutakon tul elkezd körülöttünk rengeni valami látomás. Az ujjáépülő Magyarország.

sem hallani kukorékoló kakasokat, nyeritő lovakat és furcsán hiányzik a falu egyéb zsivaja és lármája. A sima betonut fölött csak a természet nagyszerü változatos képei uralkodnak. Itt-ott remekbe készült hidak és vasuti aluljárók uj fehér terméskövei ragyognak. Hajmáskér után, majd a péti ipartelepek mellett, a Bakony regényes völgyein át érinti a magyar porcellángyártás fellegvárát, Herendet. A szentgáli kolostor tövében fut tovább Devecser felé, majd a Somlóhegy mellett Kámot és Vasvárt érinti. Rábahidvégnél kapcsolódik a Rómába vezető hadiutba. A régi utból nagyobb részt felhasználták azokat a szakaszokat, amelyek beleestek a székesfehérvár—rábahidvégi mértani egyenesbe. Mindenütt „kivették" a kanyarokat a régi utból s ma elcsodálkozva nézzük azt a begazosodó sok felesleges és veszélyt rejtő kanyart, amelyek *évtizedeken keresztül bénitották az országut közlekedését.*

Páratlanul szép az utvonalnak a Veszprém mellett áthidaló vasbeton völgyhidja. Műszakilag is különleges alkotás ez a híd. Ilyen merész, de biztos megoldásu vasbetoniveket Európában csak egy helyen találunk, a németországi *Eschelbachban.* A hidról elragadó látkép tárul az ember elé. A püspöki vár látványa valóságos salzburgi kép s szinte úgy érezzük, hogy a betonivek alatt a Salzach hömpölyög tova...

Az utelágazásoknál az országuti *számtáblák* irányitják az autósokat. Hibája

Elkészült a „nagysebességek" országutja

Minden lakott helyet elkerül az uj székesfehérvár—gráci országut, melyet rövidesen felavatnak és átadnak a forgalomnak

Tizenötmillió pengő költséggel elkészült Magyarország legszebb utvonala, a „nagy sebességek" országutja... Kétszáz kilométer hosszuságban, csodálatosan szép vidékeken vezet keresztül a székesfehérvár—gráci országut. Három évig dolgoztak rajta a munkások százai és most simitják az utolsó öt kilométeres szakasz betonját. A többmilliós közmunka nemcsak az ország büszkesége, hanem igen nagy és szép ajándék az autós-kirándulóknak, akik már végigszáguldották a hazai betonutakat és ujabb területek után áhitoztak. Most teljesült a régi álmuk, hogy tükörsima betonon roboghatnak végig Magyarország *egyik legszebb vidékén,* a Bakony szelid völgyein és rengetegein. A nagyarányu utépités nemzetközi jelentőségü is, mert Rábahidvég határállomás után egyenesen belekapcsolódik a Packstrasseba. Budapesttől Rómáig modern műuton haladhatnak a gépkocsik, — *a legnagyobb sebességgel.* A székesfehérvár—gráci utvonal a legmodernebb utépitési elvek szerint készült. Három fő szempontot kellett a mérnököknek megtartani: *ne vezessen az ut lakott helységeken keresztül, ne legyen benne sok kanyar és ne szeljék keresztül utak és vasuti sinek.*

Évekkel ezelőtt, amikor az első tervek elkészültek a Packstrasseba vezető országutról, a kereskedelemügyi minisztérium két megoldást terjesztett a kormány elé. Az egyik a mai irányvezetésü utvonal; a másik elgondolás az volt, hogy a Balaton mellett Sümeg és Tapolca érintésével vezetik az utat ugyancsak a rábahidvégi országhatárhoz. A tervek fölött *Gömbös* Gyula határozott és a veszprém—hajmáskéri irányt hagyta jóvá. Zala- és Veszprém vármegye érdekelt helységei nagy csatákat vivtak azokban az években s a harci zaj *most sem ült el.* Mindegyik vármegye magának követelte az uj utat, amelyhez *nagy gazdasági reményeket füzött.* A nyugalom csak akkor fog helyreállani, ha legalább a megigért bekötő utakat megépitik a Balaton partjához.

Az uj magyar csodaországutat a „nagy sebességek" utjának és a „néma országutnak" is nevezik. Veszprémtől ugyanis az ország határáig *egyetlen lakott helyen sem vezet keresztül.* Sehol-

EKA rádió
a füle öröme

Készséggel bemutatja:
Barta és Társa
VI., Podmaniczky-utca 39.
Fióküzlet: Rákóczi-ut 30. (Nagydiófa-utca sarok.)
Készpénz! Részlet! Csere!

Készségesen bemutatja:
Sternberg
Telefon: 136—068, 144—354, 137—708
Magy. kir. és udv. hangszergyár
VII., Rákóczi-ut 60.
Az ország legnagyobb és legszebb rádióterme.

BUICK
1938
raktárra érkezett
Azonnal szállitja a képviselet
Nemzetközi Gépkereskedelmi Rt. Budapest

Bécsi Vásár
A Nagynémet Birodalom első Bécsi Vására 1938 szeptember 11—17
60% kedvezmény a német vasútvonalakon
33⅓% kedvezmény a magyar vasútvonalakon
Vásárlátogatók 600.— márkáig felármentes hitellevelet igényelhetnek
Felvilágositás és vásárigazolvány minden utazási irodában és a Bécsi Vásár kirendeltségénél, VI., Andrássy-út 28. Telefon: 119—156.

Fiu és leány
intézeti ruhák
fehérnemüek
kötöttáruk
cipők
az ország összes intézetei és iskolái részére mérték szerint is
SZÉKELY JENŐ IV., Petőfi Sándor-utca 9. IV., Váci-utca 7.

mindössze egy van a csodás szép utnak, az ugyanis, hogy *a helységek mellett elhaladó uton jelezni kellene a község vagy a város nevét.* Igy kissé bizonytalanul halad az ember és ha nem nézi a térképet, *nem tudja, hol jár! Laborfalvi-Benke* István, a kereskedelemügyi minisztérium utépitési osztályának főnöke éppen ezekben a napokban járja be az utvonalat, hogy személyesen győződjék meg az előirt intézkedések megtartásáról. *Benke* Istvánnak ez a szemléje egyben „bucsulátogatása" is, mert szeptember 1-én *nyugalomba vonul.* Az ő nevéhez füződik a veszprém—gráci országut technikai megoldásainak sok művészi szépsége és a bürokrácián tuli modern műszaki érzéke sok kitünő megoldást talált.

Végre Sopron is kap utat

Évtizedes panaszuk volt a soproniaknak, hogy rossz a közlekedésük és nincs országutjuk Győr, illetve Budapest felé. Borzalmasan rossz megyei uton bukdácsoltak a szekerek és az autók a régi győr—soproni uton. A kormány most megtalálta a pénzügyi fedezetet ennek az utszakasznak a kiépitésére és a munka javarészét *már vállalatba is adták.* Ezt megelőzően *államositották* az utat s néhány hónap mulva Csorna és Kapuvár érintésével modern uton kereshetik fel a hazai és a külföldi autós-kirándulók a *Hűség városát.*

Ezzel a munkával egyidejüen az az örvendetes hir érkezett a *Balatoni Intéző Bizottsághoz,* hogy a sporthét befejezése után, szeptember 5-én betonut épül a tó keleti és északi szakaszán. Az uj ut Polgárdinál fog kiágazni a régi utból és Kenese, Fűzfő érintésével Almádin és Füreden keresztül Tihanyig épül meg.

Tihany után már kész egy hosszabb betonut, amelynek Tapolcáig való levezetése az utépitési program további feladata lesz.

Hegedős Gyula.

KISKUNHALAS

diszközgyülés keretében leplezte le Szent István és Horthy Miklós arcképét

Kiskunhalas város képviselőtestülete szombaton délelőtt diszközgyülést tartott, amelyen leleplezték *Szent István* király és vitéz nagybányai *Horthy* Miklós arcképét. Az ünnepi beszédet gróf *Teleki* Mihály földmüvelésügyi államtitkár, a város országgyülési képviselője mondotta. A közgyülési termet zsufolásig megtöltő hallgatóság előtt nyitotta meg *Fekete* Imre polgármester a diszközgyülést, majd a *Városi Dalárda* elénekelte a Magyar Hiszekegyet.

Gróf *Teleki* Mihály beszéde mélyrehatóan történelmi visszapillantás volt Szent István korára. Különösen azt domboritotta ki, hogyan honositotta meg Szent István Magyarországon a külföldi berendezéseket, anélkül, hogy elszakadt volna a nemzet lelkében élő hagyományoktól.

— Szent István — mondotta — a latin kulturába, a kereszténységbe ágyazta bele a magyarságot s ezzel örök életet biztositott létünknek. A vármegyei rendszer megteremtésével *a nemzeti gondolat megerősitője lett.* A történelemből láthatjuk, hogy az ősi vármegyék mindenkor dacos védelmezői voltak a magyarság függetlenségének. A *szociális szeretet,* a szociális érzés megalapitója is Szent István volt Magyarországon.

— Sok csapás ért bennünket ezeréves történelmünk során, de a Gondviselés mindig adott az országnak olyan férfiut, aki viharvert hajónkat biztos révbe tudta vezetni. Trianon után az isteni Gondviselés vitéz nagybányai *Horthy* Miklós kezébe adta a magyarság vezetését. Épitő munkássága során a legutóbbi napokban elértük, hogy a magyarság szemefénye, *a magyar nemzeti hadsereg ismét kifejlődhetik, hogy megvédje országunkat* minden veszedelemmel szemben. A szociális szeretet szentistváni mustármagja Horthy Miklós országlása alatt kezdett megfelelően fejlődni. Az intézkedések egész sora irányult és irányul *a szociális viszonyok megjavitására.* Az *alföldi magyarság* érzi legjobban, mit jelent az ország számára a kormányzó gondos vezetése alatt végzett munka. Érezzük, tudjuk és törhetetlenül hiszünk benne, hogy a Szent István által alapitott Magyarországot ismét helyre fogjuk állitani.

A nagy tetszéssel fogadott ünnepi beszéd után *Fekete* Imre polgármester lendületes szavakkal vette át a képeket a város gondozásába. Szent István arcképe *Gehl* Miklós festőművész, a kormányzó arcképe pedig *Senyey* László festőművész kiválóan sikerült alkotása.

Egész családokat irt ki a mérges gomba Döbröközön

Most is egy nyolctagu család haldoklik a szekszárdi kórházban

Szekszárd, augusztus 27.

Sulyos tömegszerencsétlenség történt a tolnamegyei Döbrököz községben, ahonnan *Horváth* Józsefet és nyolctagu családját szállitották be a mentők a szekszárdi kórházba gombamérgezéssel.

Döbrököz községben ez év nyarán már több gombamérgezés történt és családok pusztultak ki a mérges gomba élvezetének következményeitől. A lakosság azonban — ugy látszik — *nem sokat törődik a hivatalos helyről jövő figyelmeztetésekkel,* mert Horváth József is pénteken délután kint járt a községet övező hatalmas erdőségben, ahonnan egész kosár gombával tért vissza. A felesége még este meg is főzte a gombát vacsorára, amelyből mindannyian jóizüen ettek, majd nyugovóra tértek.

A szomszédoknak feltünt, hogy Horváthék lakásában még a késő éjjel is világosság van. Benéztek a lakásba és megdöbbenve látták, hogy *az egész család eszméletét vesztve fekszik az ágyakon.* Nyomban értesitették a községi orvost, majd a szekszárdi mentőket, akik Horváth Józsefet és feleségét, 12 éves János, 8 éves Julia, 7 éves Anna nevü gyermeküket, azonkivül Horváth József édestestvérét, *Sohonyi* Jánosnét, ennek 17 hónapos kisfiát, valamint *Horváth* József 60 éves édesanyját beszállitották a szekszárdi közkórházba.

A családnak mind a nyolc tagja rendkivül sulyos állapotban fekszik a kórházi ágyakon. Az orvosok mindent elkövetnek, hogy megmentsék őket az életnek, azonban a méreganyag már annyira felszivódott a szervezetükbe, hogy erre igen kevés a remény. A csendőrség vizsgálatot inditott annak megállapitására, hogy *a döbröközi erdőben melyik az a gombafélesség, amely különösen az idei nyáron olyan tömeges szerencsétlenségeket idézett elő.*

Kiosztották a tudományos ösztöndijakat az 1938—39. tanévre

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1938/39. tanévre a tudományos ösztöndijakat a következőknek adományozta:

Belföldi kutatási ösztöndijat nyertek:

800 pengős összeggel: Nigriny Elemér (Budapest) közjogi, dr. Lehner Ferenc tanár Budapesti bölcselet-lélektart, dr. Varjas Rudolf Béla tanár (Budapest) magyar irodalomtörténeti, dr. Némedi Lajos tanár (Debrecen) német irodalmi, Kenéz Ernő (Budapest) és Torma Iván (Budapest) francia irodalomtörténeti, dr. Gerlőtei Jenő (Debrecen) irodalomelméleti, dr. Eesődi János (Budapest) olasz nyelvészeti, dr. Borzsák István tanár (Budapest) klasszika-filológiai, dr. Szemerényi Oszwald tanár (Budapest) indogermán nyelvészeti, Szabó Zoltán tanár (Budapest) tót irodalomtörténeti, Perényi József (Budapest) oklevéltani, Fügedi Erich (Budapest) középkori történelmi, dr. Boross János tanár (Debrecen) kisérleti fizikai, Kovács István tanár (Budapest) természettani, dr. Balogh János tanár (Budapest) állatszociológiai és faunisztikai, dr. Kádár László tanár (Budapest) földrajzi, Fábiánics Ferenc tanár (Budapest) meteorológiai, dr. Korbuly György klinikai gyakornok (Budapest) orvostörténeti, dr. Gerlai Arnold erdőmérnök (Sopron) magvizsgálati, Lechner Jenő épitészmérnök (Budapest) tervező épitészeti.

500 pengő összeggel: dr. Endrédy Endre vegyész (Budapest) talajtani.

400 pengő összeggel: dr. Futó Mihály segédfogalmazó (Budapest) közgazdasági, dr. Olti József Vilmos (Szeged) gazdaságtörténeti, dr. Jankó József tanársegéd (Budapest) mezőgazdasági üzemtani, dr Hartnagel Sándor tanár (Budapest) nyelvészeti, dr. Terbe Lajos (Budapest) irodalomtörténeti, Kálmán Béla tanár (Budapest) finnugor nyelvészeti, dr. Bartha Katalin tanár (Debrecen) magyar nyelvészeti, Kecskés István tanár (Debrecen) német nyelvészeti, Gál István (Budapest) irodalomtörténeti, Takács Zoltán (Pécs) irodalomtörténeti, dr. Ortutay Gyula tanár (Budapest) irodalomtörténeti, dr. Mayer Erzsébet tanár (Pécs) irodalomtörténeti, dr. Aggházy Mária (Budapest) művészettörténeti, dr. Pálinkás László (Budapest) művészettörténeti, dr. Elekes Lajos tanár (Budapest) román történelmi, Homér Lajos tanár (Budapest) keleti művészettörténeti, dr. Babics András tanár (Pécs) magyar várostörténeti, dr. Berlász Jenő tanár (Budapest) gazdasági és társadalomtörténeti, dr. Tenk Béla tanár (Pécs) ujkori magyar történeti, dr. Witkovszky Endre (Budapest) agrokémiai, Dezső Loránd (Budapest) csillagászati, dr. Szirmai János (Budapest) növénykórtani, dr. Ujvárosi Miklós tanár (Debrecen) növénytani, dr. Szabados Margit tanár (Szeged) algológiai és hidrobiológiai, dr. Sátori József tanár (Debrecen) állattani, dr. Aczél Márton (Budapest) legyészeti-dipterológiai, Nemeskéri János középisk. (Budapest) embertani, dr. Földvári Aladár tanár (Budapest) földtani, dr. Bartkó Lajos tanár (Budapest) földtani, Popity László tanár (Szeged) kőzettani, dr. Fél Edit (Budapest) néprajzi, Láng Sándor tanár (Budapest) geomorfológiai, dr. Haszler Károly műtőorvos (Budapest) sebészeti, dr. Tamási Gyula tanársegéd (Budapest) gyermekgyógyászati, dr. Marsovszky Pál tanársegéd (Budapest) belgyógyászati, dr. Huszák István tanársegéd (Szeged) agykutatási, dr. Dentsáth Aladár tanársegéd (Szeged) belgyógyászati, dr. Pap Károly (Debrecen) sebészeti, dr. Pintér Gábor klinikai gyakornok (Pécs) gyermekgyógyászati, Urbán Jenő okl. mérnök (Budapest) szilárdságtani, dr. Lászlóffy Valdemár főmérnök (Budapest) vizépitéstani, Vásárhelyi Dezső mérnök (Budapest) fotoelaszticimetriai, Konrád Ödön bányamérnök (Budapest) geodéziai, Szita Oszkár zeneszerző (Budapest) zenetörténeti.

300 pengő összeggel: dr. Szentes Ferenc kisérletügyi asszisztens-geológus (Budapest) hegyzerkezettani tanulmányokra.

Az 1938/39. tanévre magyar állami ösztöndijat nyertek:

A bécsi Collegium Hungaricumba:

Egész évre: Rittmann Pál papnövendék (Budapest) egyháztörténeti, Kelemen József tanár (Szeged) nyelvtudományi, Buzás László (Pécs) német irodalomtörténeti, Rosta Sándor (Szeged) német nyelvészeti, Berend Ágnes (Budapest) művészettörténeti, dr. Balogh István tanár (Debrecen) néprajzi, v. Bene Gábor épitészmérnök (Budapest) városrendezési, *az I. félévre:* Gál István (Budapest) irodalomtörténeti. dr. Kerekes József (Budapest) morfológiai, *a II. félévre:* Szücs Mária (Szeged) kőzettani tanulmányokra.

A berlini Collegium Hungaricumba:

Egész évre: Révész István ág h. ev. s. lelkész (Sopron) művészettörténeti, dr. Mankovics László közalapitv. ügyigazg. gyakornok (Budapest) alkotmányjogi, dr. Krampol Miklós tanár (Budapest) filmesztétikai, dr. Vinkler Elemér gyógyszerészmester (Szeged) szerves vegytani, dr. Gerendás Mihály egyet. gyakornok (Szeged) természettani, vegytani, dr. Sztrókay Kálmán tanár (Budapest) ásványtani, dr. Issekutz Béla tanársegéd (Szeged) gyógyszertani és élettani, Peschkó Zoltán okl. orgonaművész (Budapest) egyházzenei, *az I. félévre:* dr. Gáll Imre mérnök (Budapest) közlekedéspolitikai, *a II. félévre:* dr. Farkas Károly tanársegéd (Budapest) kórbonctani tanulmányokra.

A római Accademia d'Ungheriába:

Németh Antal áldozópap (Budapest) szentirástudományi Telkes András áldozópap egyházjogi, dr. Németh Pál szentirástudományi, Élesdy István (Budapest) festészeti, Dabóczy Mihály főiskolai megb. tanársegéd (Budapest) szobrászati, Matzon Frigyes okl. főiskolai megb. tanársegéd (Budapest) szobrászati, dr. Karay Kálmán szolgabiró (Budapest) közigazgatási jogi tanulmányokra, Czene Béla festőművész (Budapest) festészeti tanulmányokra.

A római Fraknói Vilmos Magyar Történeti Intézetbe:

Dr. Dercsényi Dezső (Budapest) művészettörténeti, dr. Császár Zoltán (Budapest) történeti tanulmányokra.

Franciaországba:

Egész évre (2600 pengőt): Hardy Zsigmond (Budapest) francia nyelvészeti, dr. Karcsay Sándor (Budapest) közigazgatási jogi, Tóth András tanár (Budapest) nemzetiségi történeti. *Félévre (1300 pengő):* Kratochfill Dezső egyet. tanársegéd (Szeged) összehasonlító irodalomtörténeti, dr. Szőkefalvi Nagy Béla tanár (Szeged) matematikai, Elek Péter szaktanár (Budapest), gazdasági földrajzi tanulmányokra.

Genfbe:

Dr. Nagy Mária Ilona segédlelkész (Budapest) gyermeklélektani tanulmányokra.

A gyakran visszatérő fejfájás, szédülés és szivdobogás nagyon sok esetben megszünik, ha egyideig naponta reggel éhgyomorra és esetleg este, lefekvés előtt is egy-egy félpohárnyi természetes „Ferenc József" keserüvizet iszunk. Kérdezze meg orvosát.

Angliába:

Egész évre: Harsányi András ref. segédlelkész (Debrecen) ref. egyháztörténeti, dr. Kozáry Domokos tanár (Budapest) ujkori történeti. *I. félévre:* Heinlein Erzsébet tanárjelölt (Budapest) angol irodalomtörténeti, Tormay Éva tanárjelölt (Budapest) angol irodalomtörténeti. *II. félévre:* Banga Ilona tanársegéd (Szeged) biochmiai tanulmányokra.

A British Council ösztöndiját

az 1938/39. tanévre elnyerte: dr. Podhradszky Lajos (Budapest) belgyógyászati tanulmányokra.

Német állami csereösztöndijakra jelöltettek:

Egész évre: dr. Angyal Endre bölcsész, szinháztörténeti, dr. Benkő István foglalkozt. diplomás nemzetközi jogi, Révész Gabriella tanár didaktikai, dr. Szabó Árpád frankfurti egyet. tanársegéd kulturtörténeti, dr. Győrffy Barnabás tanár, örökléstani. *Félévre:* dr. Szentiványi József muzeumi gyakornok állatrendszertani, dr. Kerekes József geomorfológiai. *Egész évre:* Czegle Imre ref. theológus gyakorlati theológiai tanulmányokra.

A berlini Humboldt-alapitvány ösztöndiját elnyerték:

Dr. Benkő István közjogi, Buzás László germanisztikai, Hofmann László germanisztikai, Karbiner Alice nemzetismerettani, Simonyi Margit oktatófilm tanulmányokra.

A „Mitteleuropäischer Wirtschaftstag" ösztöndiját elnyerték:

Baintner Károly mezőgazdasági, Botvay Károly erdőgazdasági, Bugyi Balázs kémiai, Csajághy Dáncz Márta orvosi, Csikós Nagy Béla közgazdasági, Fejes Katalin orvosi, Frenreisz István orvosi, Illényi András orvosi, Katona Kálmán papirgyártási, Kulin Sándor mezőgazdasági, Malán Mihály fajhygiéniai, Schneider Jenő közgazdasági, Vogel József agrárjogi, Freiberger József ujságirói, Goreczky Gyula szociálpolitikai, Magyar János erdőgazdasági, Molnár Gyula közgazdasági, Schmidt Jenő orvosi, Szilvássy Árpád közlekedéstani, Surányi László kémiai, Várady Sándor orvosi, Tuskó Ferenc erdőgazdasági, Buócz Elemér közgazdasági tanulmányokra.

Olasz állami csereösztöndijakra jelöltettek:

Berczel Károly történeti, Nagy Ferenc papnövendék dogmatörténeti, Rihmer Pál segédmérnök városrendezési, Petrován Oszkár bölcseszettanhallgató történeti, Scharf Mária Anna tanárjelölt olasz irodalomtörténeti, Kun István festőművész festészeti tanulmányokra.

A páviai Collegio Borromeo csereösztöndijára jelöltetett:

Takács János tanárjelölt az olasz—magyar kulturkapcsolatok körébe vágó tanulmányokra.

Olasz állami premióban részesültek:

Ember Ernő, Magos Béla és Pongrácz Alajos középiskolai tanárok, Mayer Erzsébet egyetemi lektor, Bagdi Imre és Tóth Ervin középiskolai tanárok, Móra Mihály törvényszéki titkár, Szőtér János egyetemi tanársegéd, Bognár József tanárjelölt, Antal Tibor iparművész.

Francia állami ösztöndijat nyertek:

Egész évre: Soltész János, Ajtay Gabriella tanárjelölt, irodalomtörténeti, Ditróy Zsófia tanárjelölt, történeti, Győry János tanár, történeti, Gaál Endre tanár, irodalomtörténeti, Hoffstaedter Lajos tanárjelölt, irodalomtörténeti, Batyka János, dr. Vlassics Tibor egyet. tanársegéd, bőrgyógyászati, dr. Széchenyi Nagy László egy. gyakornok, belorvostani.

I. félévre: Visky Károly miniszteri titkár, jogi, Szombatfalvy Eleonóra tanárjelölt társadalomtani, Kurzweil Anna tanárjelölt, irodalomtörténeti.

II. félévre: Föjtényi Mihály egyet. hallg., művészeti, Harasztos Albert tanárjelölt, román nyelvészeti, Pető Marianne tanárjelölt, történeti tanulmányokra.

Basel város „Roche" ösztöndiját elnyerte:

Dr. Laczkovich Endre klinikai díjtalan gyakornok sebészeti tanulmányokra.

Lengyel állami csereösztöndijakra jelöltettek:

Révész László János jogszigorló, magyar-lengyel jog- és alkotmánytörténeti kapcsolatok, Szabó Dénes tanár, szláv nyelvészeti, Nyársapáti Károly tanár, lengyel irodalmi tanulmányokra.

Észt állami csereösztöndijakra jelöltettek:

1—1 félévre: Kajos János ág. ev. teológiai hallgató, tömeggyülekezeti, dr. Kovács László felsőkeresk. isk. tanár, finn-ugor tárgyi néprajzi tanulmányokra.

Finn állami csereösztöndijra jelöltetett:

Dr. Bakó Elemér tanárjelölt, magyar és finn fonetikai kutatásokra.

Svéd állami csereösztöndijra jelöltetett:

Dr. Gonda Béla tanársegéd, néprajzi tanulmányokra.

Amerikai csereösztöndijat kaptak:

Ádámy Ágnes egyet. hallg., angol irodalmi, Eszenyi Zsuzsanna gazd. akadémiai hallg., gazdasági, György András jogszigorló, összehasonlító magánjogi, Vázsonyi Endre egyet. hallg., matematikai, dr. Temesváry Gábor magántisztviselő, nemzetközi jogi tanulmányokra.

Smith Jeremiás alapitványból az Északamerikai Egyesült Államokba küldettek:

Vitéz Rákosi György okl. gépészmérnök, Böckh Béla okl. mérnök.

Gehl Zoltán

Gehl Zoltán, az ismert rajzolóművész szerelmi regénye két világrész között. Reggeli Ujság 1930 nov. 10.

U. 3081.

Bastien Lepage tanítványának vallotta magát. Sokat nyomorgott Budapesten. Amit keresett, gyorsan elverte. Felesége és négy gyerekevott 1929 őszén impresszáriója akadt, aki kivitte Buenos Ayresbe. Az impresszáriós csakhamar megszökött tőle s ő egyedül maradt. Felesége közben itthon nyomorgott az ötre szaporodott gyerekekkel. Gehlnek utóbb fellendült a sorsa s eljegyezte magát Buenos Ayresben Kardos Róza fényképésznővel s elakart válni itthon nyomorgó feleségétől. A cikk ~~[illegible]~~ azzal végződik, hogy aligha akad magyar ügyvéd, aki ezt a válópört megindítsa.

12
Gualbert sz. Ján.

Görög
Proklusz
Izraelita
Thamus 18

Csütörtök
13
Anaklét p. vt.

Protestáns
Jenő
Görög
Gábor főa.
Izraelita
Thamus 19

Péntek
14
Bonavent. pk.

Utolsó negyed 13 óra 24 pk.

Protestáns
Eörs
Görög
József pk.
Izraelita
Thamus 20

Szombat
15
Henrik csász. hv.

Protestáns
Henrik
Görög
Quirikés J.
Izraelita
Pinkhasz

1933 **Julius** 31 nap

28-ik hét

Nap kelte 4 óra 12 pk. — Nyugta 19 óra 53 pk.

Géhl Zoltán: Ogura Sympei arcképe.

Magyar-Mannheimer Gusztáv rajzolóművészete? Milyen semmitmondóak a rajzokhoz viszonyítva festmények szürke reprodukciói! A rajzón mesterei közül hogyan is feledkezhettek meg az iskoláskönyvek évtizedeken át *Zichy Mihályról, Deák-Ébner Lajosról,*

Pásztor

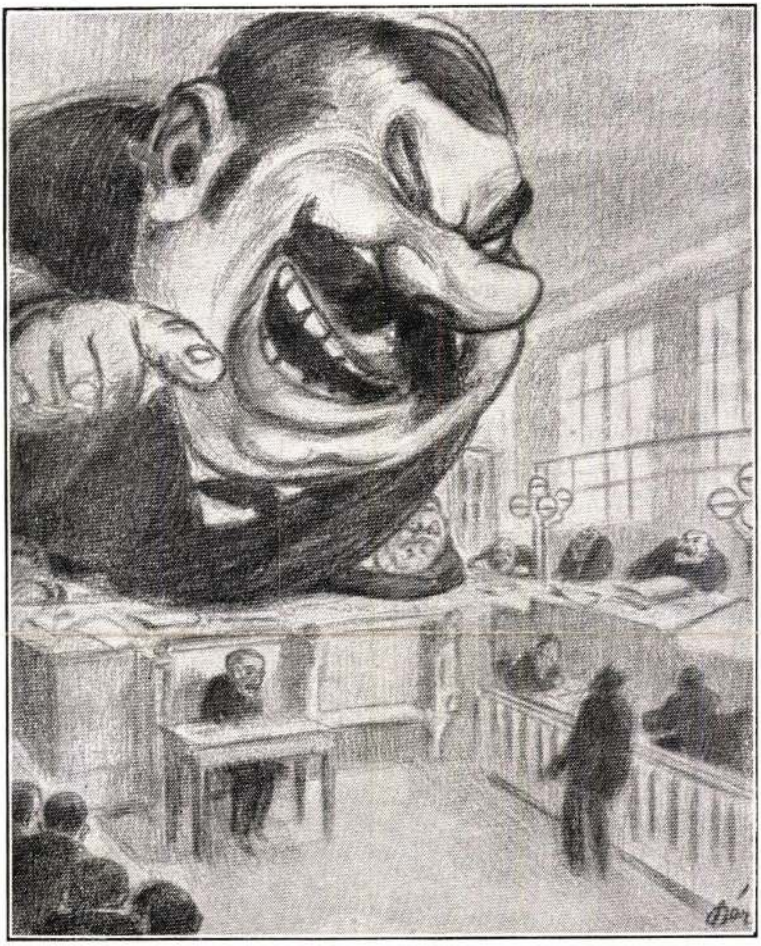

Bér Dezső rajza. (Borsszem Jankó 1913.)
A rettenetes Vázsonyi Vilmos. A vádlottak padján Désy Zoltán ül.

M.D.K.

Gehl

Rajza Sarlay Ernőnéről a "Társas Élet" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1932. márc. 2o-26. XXII. évf. 13. sz. 63. lap

M.D.K.

Gehl

Körössényi Vilmos: "Halottak, akik élnek" cim
mel irókról és költőkről szóló megemlékezé-
sét illusztrálta a müvész: Mikszáth, Karinthy
Gárdonyi, Babits, Petőfi, Juhász Gyula, Kosztc
lányi, Ady, Jókai, József Attila arcképei-
vel.

Szinház, Bp. 1948. junius 1-7. IV. évf.
23. sz.

Gehl

Thury Lajos: "A cigányprimás" c. elbeszéléséhez készitett három rajzot.
Repr.

Németh Károly: "Mese a filmről" c. történetét illusztrálta három rajzzal.
Repr.

Délibáb, Bp. 1939. febr 25. XIII. évf.
8. sz. 36-37. és 59-61. lap.

Gehl

Tersánszky J. Jenő: "Mi volt az ebéd?" c. novelláját illusztrálta három rajzzal.

Kerecsényi Antal: "Méhkisasszony szerelme" c. elbeszéléséhez három rajzot készitett.

Majthényi György: "Elvált asszonyok" c. elbeszélését illusztrálta három képpel.

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1939. febr. 11. XIII. évf. 6. sz. 17-19, 23-24, 67-68. lapokon.

Gehl

Szalay János: "Tigris a Studióban" c. elbeszélését illusztrálta két rajzzal.

György László: "Egy kard története" c. novellájához három rajzot készitett.

Délibáb, Bp. 1939. február 4. XIII. évf. 5. sz. 15-16. lap. " " " " " " oldalszám nincs

Gehl

Orbók Attila iró, szinpadi szerző arcképét rajzolta meg.abból az alkalomból, hogy Hattyasy Katalin beszélget a művésszel, /Orbók Attilával./
Repr.

Délibáb, Bp. 1934. május 5. VIII. évf. 19. sz. 7-8. lap.

GÉHL ZOLTÁN festő és grafikus (1888–1954)

A Mintarajziskolában Zemplényi Tivadartól, később külföldön tanult. Az arcképrajzolás mellett az Est lapok grafikus munkatársa volt.

Magyar könyvművészeti törekvések a századfordulón
MTA MKCS és Petőfi Irod Múz. közös kiadványa Bp. 1975.

Gehl

Ráthonyi János: "Balogh Máté rászedett" c. elbeszélését illusztrálta három rajzzal.
Repr.

Délibáb, Bp. 1939. ápr. 22. XIII. évf. 16. sz. 59-6o. lap.

Gehl

Babai József: "Móra Ferenc beteljesült jósalat" címmel három rajz.
Repr.

Terescsényi György: "Előre vagy hátra" c. novelláját illusztrálta.

Repr.

Délibáb, Bp. 1939. XIII. évf. márc. 4. 9. sz. 19-21. lap. " " " 11. 10. sz. 15-16. lap.

Gehl

Valerij Druzin iróról készitett arcképét bemutatja a lap.
Repr.

Irodalmi Ujság, Bp. 1953. febr 26.
IV. évf. 5. sz. cimlap.

Gehl

"Kossuth-dijas iróink" cimmel rajzok Háy Gyula, Hámos György, Juhász Ferenc, Szabó Pál irókról készitett arcképeket.
Repr.-ók.

Irodalmi Ujság, Bp. 1951. márc. 29.
II. évf. 7. sz. 3. lap.

Gehl Zoltán MDK

Sziklai János, rajz

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Gehl Zoltán

1929 végén ment ki Buenos Airesben és Kiss Rezső mütermében dolgozott.

trod

Az Est. 1930. január 15. (Beszélgetés Kiss Rezsővel.) U. 3018

gyar épitészetbe is.A kassai
kápolna is ugyanezt az épités
gondolást érvényesiti.Ennek p
a todii S.Ilario.

A modern müvészet
nyul a multba,de nem érezzük
zálónak,mert ezzel egészen ha
mat jelölünk,a 19.század álta
tott, neo- épitészeti irányok
alatta.

Pierre ~~Perret~~ Xmüv
a nagyszerü térhatást ~~xxxx~~a d
épitészet tanulmányozása révé
S az egészen modern épületekn
a tudatalatti vérségi kapcsol
multtal.

Charles Perret re
rálisa egészen modern megoldá
san felszökő tornyában tagadh
gotizáló tendencia van.Ugyane
denciát tükrözi az 1930-ban é
templom.Az ornamentika hiányz
strukcióban hat,ami ujnak hat
tikális tendencia által szoro
lódik bele,archeológiai utánz

Gereben (Géhl) Zoltán, festő és grafikus; szül. 1888 máj. 15-én Fiumében. A budapesti képzőművészeti főiskola elvégzése után a népviseletek tanulmányozása czéljából bejárta egész Magyarországot, Galiczíát és nehány német városban is tartózkodott rövidebb ideig. 1912-ben Debreczen városától ösztöndíjat kapott. Az utóbbi években Aradon kizárólag arczképfestéssel foglalkozott. 1913-ban részt vett az aradi művészek kiállításán.

Arad és Vidéke. 1913 decz. 21. (Aradi művészek kiállítása.) — 1913 decz. 25. (Az aradi művész-kolónia.) — *Aradi Közlöny.* 1913 decz. 21. (Aradi művészek tárlata.) és a művész közlése nyomán

Gehl Zoltán

1905/6 II. - 1907/8 I

Ferképzomfoiskòvk

95. C.

Gehl

Rákosi Jenő
arckepe repr.

Villa Este 1925.
dec. 24.

és vinza kell utaznom, tisz
ágot, hogy tudomanyos kore
állandó vasuti szabadjegyet engedély

Budapest, 1935. februar 8

Gehl Zoltán

4/
MAGYAR MŰVÉSZET
1933. 379

A filozófia nagy kérdéseiben legjobb útmutató az immár III. kiadásban megjelent *Pauler Ákos: Bevezetés a filozófiába.* Ára 6 P.

Z ZSIGMOND

latt nem fogyott ki az a
a falu tömérdek gazdag
élményével, mély és forró
öttem meg." A magyar
atatlan kincstárának tar-
apfényre gyönyörű képek-
sok írása kíséretében a

MAGYARSÁG NÉPRAJZA

4 hatalmas kötete. Az I. kötet már megjelent. A II. kötet pünkösdre jelenik meg!

Írják:

Bátky,
Györffy,
Visky.

Géhl Zoltán †
rajzoló

— **Meghalt Géhl Zoltán.** Budapest képzőművészetének egy érdekes, rokonszenves alakja távozott hosszú betegség után, 66 éves korában. Évtizedeken át több ezer rajza jelent meg a különböző újságok hasábjain. Különösen mint arcképrajzoló volt kiváló.

Magyar Nemzet
1954. ápr. 28.

meghalt 1954. ápr.
havában
Budapesten (?)

ellléklet.

§-ainak szószerinti szövege.

5. §. első bekezdésében, a 6., a 7., a 10., a 15., a 16. §-okban és a 19. §. második bekezdésében megállapitott korlátozó rendelkezéseket alkalmazni kell.

Utasittatik a minisztérium, hogy — amennyiben annak szüksége felmerül, hogy egyes személyek a jelen törvény hatálya alól megfelelő intézmény felállitása útján, a nemzet különleges érdekéből kivételesen mentesittessenek — ily intézmény létesitésére az országgyűlésnek megfelelő előterjesztést tegyen.

2. §. Amennyiben a jelen törvény máskép nem rendelkezik, rendelkezéseit nem lehet alkalmazni:

1. olyan tűzharcosra (1938. IV. t. c. 1. §.), vagy az 1914—1918. évi háborúban hadifogságot szenvedettre, aki a sebesülési érem viselésére jogosult és az ellenség előtt tanusitott vitéz magatartásáért legalább egy izben kitüntetésben részesült, vagy olyan hadirokkantra, aki az ellenség előtt tanusitott vitéz magatartásáért legalább egy izben kitüntetésben részesült;

2. arra, akit az 1914—1918. évi háborúban ezüst vagy arany vitézségi éremmel tüntettek ki, vagy aki az ellenség előtt tanusitott vitéz magatartásáért más kitüntetésben legalább két izben részesült, valamint arra, akinek atyját az 1914—1918. évi háborúban arany vagy legalább két izben nagy

Gehl Zoltán

Rio de Janeiróban
élő magyar rajzoló

Pérely 151-l

Dr Szentiv ainé

Gehl Zoltán f (szef) † 1953?

Rákó 1888 máj. 12

Minta rajzlák Ecsepházi Tw — 1931-32

Sparrayz Vecsoroczky

Buenos Aires

Nység rajzoló GT, Világ

Kb 100 mozi plakát

II

EDELMANN

GRAFIKAI MŰINTÉZET

TELEFON JÓZSEF 12-16

POSTAKINCSTÁRI CLEARING 29287

KÉPESLEVELEZŐLAPOK, KLISÉK, NAGYÍTÁSOK

KÉNYNYOMATOK, SZÍNNYOMATOK, MŰLAPOK

BUDAPEST, VIII. JÓZSEF UTCA 16-18.

Budapest,

Bizományi el

264 db. színes képes

275 " egyenes blok

138 " " perf

Géhl Zoltán

festő

l. Gerelyes Z.

L.

Szendrey - Szentiványi:

566. l.

Római szijjvég V. 243

Gyehl Zoltán

U. 3302

Pesti Napló 1932. dec. 30. (Leleplezték Sebestyén Arnold arcképét az Ujságkiadók Otthonában.)

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
536 1943 szám.
1943 évi dec. hó 16. n.

52.917/1943.III.szám.

Értesitem
la főtitkár részére g
engedélyezni.

Nem zárkóz
iványi Gyula részére
ért, a Müemlékek Orsz
terhére- rendkivüli m

Felkérem M
bevételével nevezett

Gehl Zoltán

U. 3291

festette az alábbi képet

NÜBNLEXEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
123 1943 szám
Kt. 1943 ... hó 4. n.

Az Est. 1932. dec. 31.
(Leleplezték Sebestyén Arnold arcképét az Ujságkiadók Otthonában, képpel.)

54.071/1943.III.szám.

Értesitem Méltóságod
kai Bizottság szegedi ülés
tem ki.

Felkérem Méltóságod
landó anyagot előkésziteni
téről gondoskodni szivesked

Budapest, 1943. jun

Méltóságos

Dr. G e r e v i c

a Müemlékek Országo

GÉHL *Zoltán*, festő és grafikus, Fiume 1888 máj. 15. Budapesten és külföldön tanult, azután Aradon és Budapesten főleg arcképrajzolással foglalkozott. 1929. Buenos Airesbe ment, honnan azonban 1931. hazajött. Az Est-lapok rajzolója volt.

Ko-G. I. 3691

Kösimitó, öskori VII. 96, 105,

Gyetk Zoltán

4 gimn.

nem osztályosták,

mert iskán járt be

Iparvajziskola 1906.

Gehl Zoltán

cród

Világ. 1947. máj. 14.

Önarckeppel.

60 éves lett, 40 évvel
ezelőtt a Fidibusz c.
elclapban jelentek meg
első rajzai. Nincs az
elmult negyven évnek
olyan szereplő társadal-
mi, közéleti vagy mű-
veszeti alakja, akit le ne
rajzolt volna. A közel-
lataši minisztériumban
mint tisztviselő szolgált.

elem.

Kőszeghy László mérnököt, kir. műszaki taná-
án közepette, férfikorának delén a halál közülünk
munkás életet időnek előtte, váratlanul meg-
tramaradt özvegynek és öt kiskorú árvának a
resőjüktől megfosztva, most minden segély híján

olgálataival maga iránt lekötelezte, az még eddig
így lesz ez most is.
mérnökség körül magának kiváló érdemeket, de
ahagyott családja a legteljesebb mértékben meg-

M.D.K.

Gehl Zoltán

Rajza Salamon Béla szinművészről. Repr.

Szinházi Élet. Bp. 1929. január 20-26. XIX. évf. 4. sz. 38. lap.

Gehl Zoltán
festőművész
66 éves
(vérőérstágulat)
+1954. IV. 15
F. Uj Köztemető

Halotti főkönyv
4223 folyó

M.D.K.

Gehl Zoltán festőművész

Rajza Edelsheim-Gyulai Elláról, melyet a rendőri rovatvezetők hivatali helyisége sz ámár készitett.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943.ápr. 23-29.
VI. évf. 17. sz.

Pesti Hírlap, 1926. Okt. 1.

Gehl fotója.

(Gehl Zoltán rajza)

Gabriel Wells, a neves amerikai műgyűjtő, aki Budapesten tartózkodik

M.D.K.

Gehl Zoltán

Rajza Herczeg Ferencről.
Repr.

Kornitzer Béla: Herczeg Ferenc beszél édesapjáról c.
Szinházi Magazin, Bp. 1943. szept. 22-29.
VI. évf. 4o. sz. 8-9. lap

Gehl Zoltán MDK

Sziklai János, rajz

Műcsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

MDK

Gehl Zoltán
grafikai műve:

Sziklai János. Rajz.

Az Orsz. Magy. Képzőm. Társ. jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója. 1936. máj-jun. 18.1.

GEHL Zoltán

Barabás Tiborról 1949-ben
készült rajza

Borda 6. 53. p. 2615.

Árva Ilona
Békés Rozália
Budahelyi Tibor
Bulak András
Dunó István
Gémes Péter
Hegedűs 2. László
Kelecsényi Csilla
Kiss Ilona
Kovács Péter
Balázs

László Bandy
Lengyel András
Móder Rezső
Olajos György
Palaki Tibor
Sárkány Győző
Sóvárnadi Valéria
Szirtinyi István
Vasvári László
Sándor
Várnai Gyula

MEGHÍVÓ

Surányi Miklós. Gehl Zoltán rajza

Surányi Miklós meghalt

A június 23-ára virradó éjszakán, éjfél után 1 órakor meghalt Surányi Miklós. Vele korunk egyik legnagyobb írói tehetsége szállt sírba. Régóta viaskodott az elmúlással, régóta tudtuk, hogy teste esendő, mégsem lehetett elhinni, hogy alulmarad a küzdelemben. Írásainak olvasása közben mindig azt éreztük, hogy betűin megtörik hatalma a halálnak. A halhatatlanság ízét éreztük nemes és tiszta, bölcs és mindent megértő, mély kultúrával és emberiességgel átitatott mondataiból. Nem lehetett elhinni, hogy egyszer hideggé merevedik a kéz, amely írásait papírra vetette, kihull belőle a toll és csak végső imára, a halottak örökkétartó imájára kulcsolódnak össze ujjai. Ötvennégy éves volt mindössze. Harmincnégy esztendős korában jelent meg első regénye, húsz esztendő előtt. Húsz év óta írt. De amit ez alatt alkotott, az is elég arra, hogy felejthetetlenné tegye a nevét. Már életében a magyar irodalom klasszikusai közé emelkedett,

996/a

Uj Idők 1936. 27. 27

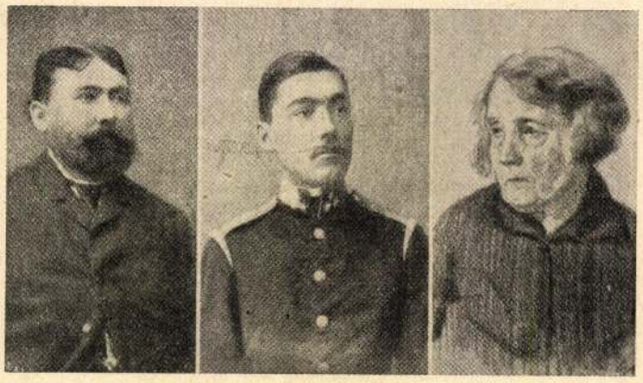

Az író édesapja | Surányi Miklós önkéntes korában | Az író édesanyja

mestere volt az elbeszélés művészetének, a történelmi regény újjászületése az ő nevével forrt össze és ez a név olyan rangot jelentett irodalmi életünkben, mint keveseké.

Egyik leghíresebb regényének, a Domoszlay Lászlónak előszavát ezzel a szállóigével zárta le: *equitibus cano!* Régi római színházban hangzott el először ez a felkiáltás. A színpadon nem nagy, de fínom és kimívelt hangon új dalt adott elő egy énekesnő. A közönség azonban, mert a dallam nem volt eléggé közönséges ahhoz, hogy a tömeget első hallásra meghódítsa: kifütyülte. Az énekesnő nem jött zavarba. Magasba emelte karját, szót kért. A pisszegés, fütyülés abbamaradt s a hirtelen támadt csendben az énekesnő csak ennyit mondott: *equitibus cano!* Csak a lovagoknak énekelek! Nem a plebsnek! Nem az alacsonyrendű tömegnek. Csak lovagoknak. A kifínomult érzésű, ízlésű, gondolkodású embereknek. Akik lélekben lovagok. A plebssel nem törődöm.

Surányi Miklós minden könyve elé oda lehetne írni jeligeként ezt a két szót: *equitibus cano.* Nem akart, de nem is tudott volna leszállni a kulturátlan tömegek alantas színvonalára. Abban a korban, amely vagy luxusnak tartja, vagy szinte restelli a műveltséget s amelyben szállóige lett, hogy a minőség: babona, az egyéniség szégyelnivaló, ő életfelfogásában, világnézletében megmaradt humanistának, a szó legmagasabb értelmében. Hű maradt mindhalálig az emberiesség és műveltség nagy eszményeihez. Nem volt idegen tőle semmi, ami emberi. Nem akart egyebet, mint megérteni az embert, megérteni az életet. Meg is értette, mert nem ítélkezni akart, mert lelke evangéliumi szeretettel, határtalan részvéttel, forró szánalommal volt tele és az emberi szolidaritásnak olyan erős érzésével, mint kortársaink közül keveseké.

Nem ennek a kornak gyermeke volt ő. Elvágyott innen. Sóhajtva gondolt Assisi Szent Ferenc kolduló rendjének arra a laikus tagjára, aki a tizennegyedik század elején otthagyta Firenzét, Charon csónakján átkelt a túlsó partra és leszállott az eliziumi mezőkre. Sóhajtva gondolt Dantéra, aki a legjobb részt választotta, akárcsak a vándor utas Messiás lába előtt üldögélő Mária, a gondos Márta húga.

Ő, Surányi is odavágyott, az eliziumi mezőkre, ahol ismeretlen a gond, öregség, félelem, éhség, szükség, harag, féltékenység kínja. De jó volna odatalálni, az eliziumi mezők elefántcsontkapus bejáratához! — sóhajtotta. De hol van az odavezető ösvény? Melyik út visz oda? Sajnos, Homérosz, Vergilius és Dante nem megbízható kalauzok. És hiába minden geográfiai tudás, soha nem fogjuk meglelni a Boldogság Szigetét. De azért van egy Elizium, ahol megpihenhet az ember. Ez az ő saját, halhatatlan lelke, amely az olimposzi szépség és krisztusi alázat örök harmóniájába olvaszthat minden dolgokat, földön és föld felett. Erre a Boldogok Szigetére húzódott visza a mindennapi élet apró kis tragédiái elől Surányi Miklós: a tulajdon énjének, szellemének tiszta és világos templomába, ott töltötte élete ünnepi óráit. Élete könyvek között telt el, olvasásban, írásban.

Egy kis baranyamegyei községben született, Felsőmindszenten, 1882 február 16-án. Édesapja gazdatiszt volt, később Pécs város szolgálatába lépett. Surányi kisgyermekként került a püspöki városba s már hatesztendős korában megismerkedett a székesegyházzal, a papokkal, sőt a püspökkel is: hatéves korában tagja lett ugyanis Dulánszky püspök gregorián-énekkarának és vasárnaponkint, meg ünnepnapok reggelén vörös reverendában, fehér karingben vonult kis társaival az ünnepi misékre. A pécsi dóm zenés miséinek színvonala előkelő volt és művészi és Surányi Miklóst megtanította a zene élvezetére, megértésére, szeretetére. Hat évig énekelt a kóruson, tizenkét esztendős korában azért kellett elbúcsúznia a vörös reverendától, mert a hangja mutálni kezdett. Közben a ciszterciták gimnáziumába járt, amelynek nyolc esztendőn át volt jeles tanulója. Kisgimnazista korában került közelebbi kapcsolatba azzal a férfiúval, aki a legnagyobb hatással volt reá: Gundy Miklós sásdi plébánossal, nagybátyjával. Nála töltötte minden szabad idejét, összes vakációit. Egy nagy parkban, közel a templomhoz lakott, bölcs elvonultságban a sásdi pap, Coignard abbé lelki rokona, aki Taine-t és Macaulay-t adta kis rokona kezébe és kiegészítette azt a humanista szellemű, kitünő nevelést, amelyet évszázadok

Mai számunkban közöljük a teljes heti rádió-műsort

10 TB FILLÉR

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
MAGYARORSZÁGON:
1 hóra 2.90. ¼ évre 8. ½ évre 15 pengő.
ROMANIÁBAN:
1 hóra 150 lei. ¼ évre 400 lei.
JUGOSZLAVIÁBAN:
1 hóra 60 dinár. ¼ évre 180 dinár.
CSEHSZLOVÁKIÁBAN:
1 hóra 35 cK. ¼ évre 100 cK.

MAGYAR HIRLAP

10 FILLÉR

Szerkesztőség és kiadóhivatal
VI., Aradi ucca 10. szám.
Telefón: 21-8-47, 23-6-86 és 10-6-06
Utazási és fürdőiroda
VI., Aradi ucca 10. szám.
Telefón: 21-8-47, 23-6-86 és 10-6-06

BUDAPEST 1934, FEBRUÁR 9, PÉNTEK — FŐSZERKESZTŐ: DR FRIEDMANN ERNŐ — XLIV. ÉVFOLYAM. 31. SZÁM

MÓRA FERENC

A magyar irodalom élő kincsesládája volt *Móra* Ferenc és ez a kincsesláda most örökre lecsukódott. Menekülünk a hasonlatba, mert nehezünkre esik a könyörtelen valóságot leírni, hogy Móra Ferenc meghalt. Egyetlen vigaszunk, hogy a halál csak testére boríthatott szemfödelet, szelleme, a mosoly és bölcsesség fénysugaraiból szött lelke már régesrég kiszabadult a mulandóság törvényei alól. Ez a szellem nem a test elmúlásával indult el a halhatatlanság útján: a halál már nem állíthatja meg a géniuszt, csak siettetheti emelkedését a csúcs felé, ahova tisztelettel és csodálkozással kell, hogy felnézzen a betűnek minden hívője. Igaz: Móra Ferenc meghalt. A halál ráfordította a kulcsot erre a drágamívű magyar életre, de szellemének kincsestárát már nem zárhatta el előlünk. Csak még mélyebben zárhatta a lelkünkbe, ahol féltve őrizzük, amíg magyar él ezen a földön.

Mégis nehéz beletörődnünk, hogy Móra Ferenc czüstfehér feje, a szemében kéklő magyar ég visszfényével és szája körül jóságának örök mosolyával: eltünt az életünkből. A földön járt, amíg élt és írói megdicsőüléséhez tartozik, hogy halálával talán még szorosabban nőtt össze ezzel a szegény-gazdag magyar földdel, melynek legzengőbb szavú és legtisztább gondolkozású dalnoka volt. Alig volt költő, de ember se sok a magyar glóbuson, aki igazibb fia lett volna a földnek, édesebb gyermeke lett volna a természetnek, mint Móra Ferenc, a paraszt-szűcs fia. Nem véletlenség az a büszkeség, amellyel Móra Ferenc paraszti származását világgá vallotta, hiszen az apja emlékén keresztül talált mindig vissza a földhöz és az őstermészethez épúgy, mint ahogyan az unokáján, a kis vademberen keresztül találta meg az utat a jövő, a fejünk fölé tornyosuló új világ felé.

Móra Ferenc a Parnasszuson és a múzeum igazgatói szobájában is tanyai ember maradt. Ahogyan a kankalin vagy a licium-bokor, úgy virágzott ki Móra Ferenc tehetsége is a magyar talajból, a szegedvidéki ősi húmuszból és mégsem volt földhözragadt fajta, se írói, se emberi értelemben. A tudós határtalan kíváncsiságával ásta bele magát ebbe a földbe, amelynek úgy kereste a lelkét, mint az emberét és szárnyaló fantáziájával úgy emelkedett az imádott föld fölé, ahogyan csak az elhivatott költő tud, ahogyan csak a gondolkodó tud elszakadni a rögtől, amikor rendeltetése a szellemvilág sztratoszférájába tereli. Móra Ferenc, a költő és a gondolkodó bűbájos könnyedséggel lebegett a legszédítőbb magasságokban is és tündökölve repült világszemléletének égszínkékjében. Nagyszerű talentuma emlékeztet a felhőkbe röppenő sárkányra, melynek madzagját jósággal és szeretettel teli gyermeklelke sohasem szakította el a földtől. Most, hogy Móra Ferenc testi élete megszünt, megrendülve, de csüggedés nélkül vesszük kezünkbe ezt az emlékmadzagot, mely a halhatatlan ember és költő eliramló lelkét mindörökre a magyar földhöz köti.

Ujságíró, publicista, riporter, író, régész és természettudós volt Móra Ferenc és mindenben a legelső. Dolgozószobájának falán egymás mellett sorakoztak a díszoklevelek és kitüntető diplomák. Néhány héttel ezelőtt elcsukló hangon mutatott ezekre, amikor az iparosküldöttség tagjai felkeresték: — *Az én díszdiplomáimon — mondotta — az Isten keze keresztvonása van, mint legfőbb jóváhagyóé, mert hiszen ezek nagyobb részét a mennyei kancellárián keresztül állították ki nekem, olyan érdemekért, amik nem az én érdemeim. Talán csak egyet veszek ki: az ujságíróit, mert azt magam szereztem azzal, hogy harminc esztendőn keresztül a szívem vérével szépítettem a lapjaimat, nem a kenyérért, nem a dicsőségért, hanem azért, mert szerettem a mesterségemet, mint ahogyan az apám szerette a magáét és minden rendes ember szereti az övét.*

Ideírjuk Móra Ferencről, hogy nemcsak mint ujságíró, hanem minden emberi és művészi vonatkozásban, ő volt a legrendesebb ember ezen a világon. És most, hogy elment, megrendülve, vigasztalanul érezzük, hogy világunk pótolhatatlanul szegényebb lett nemcsak egy halhatatlan költővel, hanem a legigazabb emberrel is, aki a földre küldetett...

A paraszt-szűcs házától a szerkesztőségig

Móra Ferenc 1879 július 19-én született Kiskunfélegyházán. A keskeny Daru uccán, ahol az édesapja, *Móra* Márton szűcsmester földszintes kis háza állt, töltötte gyermekkorát István bátyjával együtt. A négyszögletes udvar, a széles, poros országútba torkolló kis ucca, ahol szomszédos pajtásaival játszogatott, volt az a keret, amelyben Móra Ferenc gyermeklelke a szülők határtalan szeretetében kifejlődött. A Móra-házat nem verte fel a jólét, sőt törpe kapuja előtt gyakran settenkedett a gond. A házi tűzhely melege azonban, a dolgos apa auktoritása, a jóságos anya önfeláldozó gondossága érthetővé teszik, hogy Móra Ferenc emlékei később is mindig szívesen tértek vissza a Daru uccába, a boldog paraszti egyszerűségnek ebbe a kis külön világába. „Az én apám lépteit nem verték vissza díszes csarnokok, az én apám mezítláb járt" — emlékezett egyszer Móra Ferenc, aki holtáig büszke volt az apjára és büszke volt arra a tiszta szegénységre, amelyben bölcsője ringott.

Innen a Daru uccából járt el minden nap az elemibe, ahová az első években rendszerint István bátyja, a később szintén országos hírű író kísérte el. Hajnalodó tehetsége már az iskolában feltünt és Móra Ferenc részint tanárainak, részint barátainak buzdítására korán elhatározta, hogy íróvá lesz. „Előbb azonban — mondotta akkoriban félig kedélyesen és félig nagyon komolyan, mert hiszen elsősorban küszködő szüleinek támogatására gondolt — előbb azonban valamiféle rendes mesterség után nézek." Középiskoláinak és budapesti egyetemi tanulmányainak elvégzése után tehát Móra Ferenc tanári pályára készült és már 1901-ben, 22 éves korában, mint a természetrajz segédtanára álláshoz jut Felsőlövőn, ahol egy évig marad. Innen küldi be első írásait a *Szegedi Napló*-nak, ahol első szerkesztője, *Engel* Lajos gyorsan felismeri tehetségét és munkatársnak hívja meg havi 60 korona fizetéssel, ami olyan nagy összeg Móránál, hogy máris nősülésre gondol.

Móra tehát már 1902-ben tanári pályáját az ujságírással cseréli fel és elindul azon az úton, mely írói álmainak beteljesüléséhez vezet. Hét évig munkatársa a *Szegedi Napló*-nak, melynek 1912-ben főszerkesztőjévé nevezik ki. Ujságírói pályájának első évében jelenik meg első verses kötete, *Az aranyszőrű bárány*, mely egyszeriben feléje tereli az irodalmi körök figyelmét. (Később ebből az elbeszélő-költeményéből készült *Az aranyszőrű bárány* című mesejáték, melyet 1929 november 15-én ünnepi előadás keretében, óriási sikerrel mutatott be a szegedi színház.) Ezután gyors egymásutánban jelennek meg ifjúsági könyvei: *Öreg diófák alatt* (1906), *Falun, városon* (1907), *Rabember fiai* (1909), *Mindenki Jánoskája* (1911), *Csilicsali Csalavári Csalavér* (1912), *Kincskereső kis kődmön* (1914) és *Filkó meg én* (1915). Közben sűrűn ír lapjának novellákat, cikkeket, melyek aktuális és mélyrehatóan társadalmi, irodalmi és művészi vonatkozásukkal országos érdeklődést keltenek és írójukat egyre magasabb és díszesebb irodalmi polcra emelik.

Móra Ferenc igazgató úr

Móra Ferenc írói értékét és tudományos tehetségét senki sem méltányolta jobban annak idején, mint *Tömörkény* István, *A gerendás szobák* ihletett írója, a szegedi *Somogyi-könyvtár* és *Városi Múzeum* akkori igazgatója. *Tömörkény* István már 1904-ben maga mellé veszi Mórát, akit a könyvtár és múzeum őrévé nevezlet ki. Kutatói lelkesedésével itt és ekkor veti meg alapját Móra Ferenc annak a nagy munkájának, amely később a szegedvidéki ásatások eredményeihez vezetett. 1917-ben, Tömörkény István halála után Móra Ferencet nevezik ki a Somogyi-könyvtár és Városi Múzeum igazgatójává, melyet néhány esztendő alatt országos, sőt túlzás nélkül mondhatjuk, világhírű intézménnyé fejlesztett. Régészeti pályáját tulajdonképpen *Tömörkény* István mellett, Csókán kezdte. Itt ásatott először és azóta évről évre szaporította az alföldi lelőhelyek számát, egymásután tárta fel azokat a lelőhelyeket, amelyekből olyan régészeti kincsek kerültek a szegedi múzeumba, amelyek valósággal szenzációt jelentettek az archeológia világában: unikumok, amilyeneket soha, sehol másutt nem találtak, amelyek régi föltevéseket döntöttek meg és új fejezetet iktattak a kultúrtörténetbe. A nagyszéksóstói aranylelet híre nemcsak a tudományos sajtót járta be, hanem a világ napisajtóját is. A pitvarosi gepida-sírok, a szőregi avartemetők, a dorozsmai honfoglaláskori leletek és a szegedi határban föltárt kisebb-nagyobb lelőhelyek kincstömegét juttatta a régész Móra ásója a szegedi múzeumba, mely ezen a téren egyik legnagyobb híressége ma nemcsak Szegednek, hanem egész Magyarországnak is.

Mint igazgató, még két esztendőt töltött a *Szegedi Napló* élén. 1919-ben megválik a laptól és azontúl minden idejét az irodalomnak és a tudománynak szenteli. Főként zoológiai és archeológiai munkásságával a tudományos világban is előkelő helyet biztosít nevének. Pályájának legdöntőbb fordulatához azonban 1922-ben érkezik el. Ekkor írja meg a *Világ*-nak, mely *Supka* Géza szerkesztésében *Száz magyar élet* címen értékes irodalmi emléket emelt az ország nagyjainak, *Dankó* Pista, a népszerű szegedi cigány-dalnok életrajzát, az irodalmi portréművészetnek ezt a remekét. Budapest csak akkor fedezi fel és avatja néhány hét alatt nagy íróvá az addig jórészt csak vidéken méltányolt Móra Ferencet, aki mosolygó bölcsességével, valóban aranyjánosi humorával és fizig-vérig magyar nyelvművészetével diadalmasan vonul be a fővárosi irodalomba.

Móra Ferenc ezután állandó munkatárs-

nak szegődik a *Világ*-hoz, ahol cikkeinek és tanulmányainak világszemléleti derűjével, népies élet- és tájképeinek tündöklő *plein air*-jével nemcsak az olvasók százezreit hódítja meg, hanem elvitathatatlan mély hatást gyakorol az egész modern magyar irodalomra.

Az út a csúcs felé

Író munkássága szárnyakat kap a sikertől. Elfogja az alkotás láza, amelyben az új műveknek sokaságával ajándékozza meg a magyar irodalmat. 1922-ben megjelenő ifjúsági regénye, a *Djóbél királyfi és társai* után egymásután látnak napvilágot a *Könnyes könyv* című verseskötete, a világháborútól szenvedő léleknek ez a megrázóan költői fellebbezése az emberi jósághoz, megértéshez és igazsághoz. *A festő halála* című izgalmasan szép regénye, a Somogyi kanonok emlékére írt kötete: *A könyvek és virágok embere*, majd a Petőfi-centenárium alkalmából összegyűjtött versei és beszédei (*Petőfi oltárára*), a *Georgikon, Nádi hegedű*, a *Napok és holdak* címen összefoglalt irodalmi és történeti tanulmányai, továbbá az *Olasz út*, *Sokféle*, *Vérelm*, aztán egy mulatságos regény, a *Hobiárt basa asszonyai* (sőt egy elemi iskolai olvasókönyv is, melyet az Egyetemi Nyomda megbízásából készített el).

Ezek a könyvek gyönyörű évjelzői Móra Ferenc írói fejlődésének, messzire fehérlő mérföldkövei annak a hegyi útnak, amelyen a költő, a látó ember, a gondolkodó ez a minden természeti, társadalmi és művészi megmozdulásra finoman reagáló lélek a csúcs felé haladt. Már ez az írói korszaka kijelölte helyét az élő magyar humoristák élén, megismertette a közvetlenül emberi és játékosan könnyed stílus utólérhetetlen virtuózát, az élet- és emberábrázolás ihletett művészét, a minden egyéni és közgyarlóság nagy megértőjét, boldogtalanok jóságos vigasztalóját, aki talán csak azért mosolygott mindig, hogy könnyeit elrejtse.

Mint előadó és szónok Móra Ferenc ekkorában már méltó vetélytársa Móra Ferencnek, az írónak, Mondanivalóinak színes gazdagságát, közlési formáinak káprázatos szépségét, ha lehet, még fokozza személyének varázsával, hangjának férfias melegével és mozdulatainak dekoratív természetességével. Két esztendővel ezelőtt, a magyar sajtószabadság lakomáján az ő kezébe adták a Jókai-serleget. Felejthetetlen előadását akkor „hegyi beszéd"-nek nevezték el az ujságírók, akik meghatottan és lelkesen ünnepelték az élő szó legnagyobb magyar művészét.

A *Világ* betiltása után Móra Ferenc a *Magyar Hirlap* hasábjain folytatta ujságirodalmi tevékenységét. Megtántoríthatatlan jellemével, kristálytiszta emberségével és etikájának ragyogó fölényével természetesen ott folytatta az írást, ahol a *Világ*-nál abbahagyta. Cikkei és ciklikus írásai, mint például a *Vadember*, *Elkallódott riportok*, *Sándor körül* s az *Onnanon innen és innenen túl*, amelyekben vasárnaponként a közönséghez fordult, egyre nőttek ünnepi jelentőségükben és valósággal katedrájává lettek a töretlen elvhűségnek, a gondolatszépség hervadhatatlanságának s a napi eseményekben elmerülhetetlen értéknek.

Egyébként fölösleges, hogy *Móra* Ferenc és a *Magyar Hirlap* összetartozását külön méltányoljuk olvasóközönségünk előtt. 1932 május 2-án az ujságíró-társadalom harmincéves ujságírói jubileumán ünnepelte Mórát, aki ekkor meghatottan köszönte meg minden küldöttségnek és barátjának a megtisztelteté st, amelyben az ő személyes ünnepén részesítették. A *Magyar Hirlap*-ot — mondotta ekkor. — nem akarom külön megölelni, nem illik az ölelkezés sok ember előtt azoknak, akik annyira összetartoznak." Mi büszkék vagyunk erre az összetartozásunkra és kegyeletes kötelességgel követjük Móra Ferenc gondolatmenetét, amikor a nagy nyilvánosság előtt nem hivalkodunk ezzel.

Két nagy regény

Fejlődésének meredek útján az *Ének a búzamezőkről* című regényében ér a legfelsőbb irodalmi fokra Móra Ferenc. Kétkötetes regényét 1927-ben Abbáziából, „az örök tavasznak erről a szivárványszigetéről" a következő ajánlással bocsátja útnak:

„Otthon, az én hazámban, az alvó akácok, a kipattant szemű jegenyék alatt, az asszonyszőke vadvizek mentén ma nagy ünnepük van a lehajtott fejű, szomorú és fáradt embereknek. A puszta harang szavára előbogárzanak a piroscserepes házakból és nádtetejes viskókból a Ferencek és Mátyások, az Etelek és Rozák, kézenfogják a Péterkéket és Márikákat és föláradt homokokon, tocsogós semlyékeken keresztül lassan topognak a szűzmáriakék és szentjózsefsárga lobogók után oda, ahol a búzamezők koszorújában lehajtott fejjel, szomorúan és fáradtan várja az élő embereket a halott Isten".

Ezeknek a lehajtott fejű, szomorú magyaroknak az élettörténetét írja meg Móra Ferenc, aki a világháború alkonyán, egy kis magyar tanya életpiszmogásában, gyermeküket vesztett szülők és férjüket vesztett asszonyok szenvedésein keresztül mutatja meg a föld vigasztaló erejét, a föld anyagi és lelki hatalmát az emberek felett. Megrázóbb tárgyilagossággal és szubjektívebb áhitattal talán még egyetlen magyar író sem érintette ezt a földet, melynek legyőzhetetlen vonzóerejét a parasztra a megértés melancholiájával, a sors csapásait is enyhítő varázslatát pedig derűs bölcsességgel illusztrálja ennek az irodalmi freskónak lenyűgöző fény- és árnyjátéka.

Ezután, néhány közbeeső kiadástól, mint az *Egy cár akit várnak* c. cikkgyüjteményétől eltekintve, még csak egy nagy regényt ír Móra Ferenc, amellyel elérkezik napsütéses írói pályájának végállomásához. Ez a regény *Az aranykoporsó*, a költő és a tudós egymásratalálásának pompás írói műemléke. Ebben Móra Ferenc egy egész világot ás ki a mult történelmi rétegei alól, a megelevenítésnek szinte anatolfrance-i erejével tárva elénk Diocletian császár vad kultúrkorának ősi nagyszerűségeit. Ezzel a kötettel még tartozott Móra Ferenc a magyar irodalomnak. Tartozott olvasóinak és önmagának is. A tudós-író portréja nem volna teljes *Az aranykoporsó* nélkül.

Betegsége és szembenézése a halállal

Móra Ferenc betegsége tulajdonképpen nem új keletű. Epebajára több esztendeje Karlsbadban keresett és talált enyhülést. Valahányszor gyógykezelése után hazatért Szegedre, újult erővel látott munkához. Betegsége nem tudta megzavarni sem munkakedvét, sem kedélyét. Harmónikus ember volt, aki főként mint nagyapa úgy érezte, hogy rátalált a tökéletes boldogságra. Talán az egész világirodalomban nincs példa a szeretetre, amellyel Móra unokáit: az ifjabb Ferencet, a vadembert és a még ifjabb Mötyőt a szívébe zárta. Betegsége, sajnos, egyre tolakodóbban lépett fel és idén, orvosai tanácsára, Móra Ferenc elhatározta, hogy megoperáltatja magát. Ekkor derült ki, hogy betegsége sokkal súlyosabb az epebajnál. Rákja van. *Winternitz* professzor, aki megoperálta, ekkor már tudta, hogy a tudomány mai állásánál az író menthetetlen. A leggondosabb ápolással is csak ideig-óráig lehet megnyujtani az életét.

A „sikerült operáció" után Móra Ferenc bizakodva és felfrissült munkakedvvel tért vissza Szegedre. Állapota azonban egyre rosszabbodott és Móra Ferenc nagy tudásával, mely orvosi téren se volt tájékozatlan, pontos diagnózist állapított meg önmagáról. Ettől a pillanattól fogva készült a halálra. A nagy író és a nagy ember ebben a készülődésben sem tagadta meg magát. A halálnak épúgy a szemébe tudott nézni, mint ahogyan az élet szemébe nézett. Derűs filozófiája és fölénye egy pillanatra se hagyta cserben a halál közelségében. Egyetlen, keserű szó, minden szentimentalitás nélkül csomagolt az utolsó útra. Szépen elrendezte élethol-mijait és elment. *A nemzeti szolgálómester* — ahogyan a *Magyar Hirlap*-ba írt egyik utolsó cikkében, 1934 január 21-én elnevezte magát — „számadásának végére érvén", a búcsú felejthetetlen szavaival mondta el iparostestvéreinek az édesapja szűcsműhelyéből vett hasonlatot, mely szerint ő már csak roncsa régi énjének, „olyan *nyesedék*, aki lehullott a *verpánk* alá s ott van jó helyen, mert legalább nincs láb alatt az egészséges embereknek".

Akkor már tisztában volt sorsával. „Ahelyett, hogy az operációs asztalon belevesztem volna a szép, nagy, tiszta semmibe — írta —, most hónapok óta vergődöm egy makacs és fájdalmas betegség pocsolyájában, azt se tudni, az elején-e vagy végén." Móra ekkor se önmagát, csak a hallgatóságát akarta vigasztalni azzal, mintha nem tudná, hogy hányadán van betegségével. Hiszen ugyanekkor ő maga állapította meg, hogy az ő baja „nem olyan fegyelmezett, rendtartó betegség, amihez hozzá lehet igazítani az órát, hogy most csönget a kapun, most a lépcsőn csoszog, most veszi ki a mellényzsebből a nekifrorósodást — hanem ez olyan nyavalya, amitől váratlanul terülhet el az ember minden percben, mint a hassal fölfelé fordult béka, olyan tehetetlenül és olyan rettenetesen szenvedve, ezért kell mindenre elkészülten az íróasztalom sáncai közé vennem magam". Itt az íróasztala sáncai mögött várta meg Móra Ferenc a halált. Várta derűs nyugalommal, mint író és szemrebbenés nélkül, mint férfi. Még csak 55 éves volt. Mégis rá illenek *Shakespeare* szavai: Elment „a bölcs öregség ezüst egyenruhájában". Móra Ferenc túlságosan korán vette fel ezt az egyenruhát, melyre most — mit tehetünk egyebet? — a gyászbaborult magyar irodalommal és sajtóval együtt mi is remegő kézzel tűzzük rá az örök emlékezés *signum laudis*-át.

Az utolsó órák

Szegedről jelenti a Magyar Hirlap tudósítója: Csütörtökön reggel véget ért a rettenetes küzdelem, *Móra* Ferenc szíve feladta a reménytelenné vált harcot. A lefüggönyözött ablakokon túl az első tavaszi napsugarak érték a földet, csókolgatták az alvó fákat és *Móra* Ferenc, aki annyira várta az első tavaszi napot, most már mozdulatlanul feküdt ágyán és sápadt arcára csak a villanylámpa vetett sárgás világosságot.

A halál utolsó rohama már éjfélkor megkezdődött, de a nagybeteg erős szíve még állta az ostromot. Ereje azonban egyre fogyott, egyre csökkent. Minden óra egy-egy atómot vitt el a csodába vetett hitből. Két órakor már tudták a virrasztók, hogy percek, legfeljebb órák kérdése a katasztrófa. Három órakor a beteg csendesen elaludt, de lélegzete mindig nehezebb és szabálytalanabb lett. Öt órakor ismét nyugtalankodni kezdett és nagyon halkan, de nagyon tisztán suttogta a fojtogató csendben: *„Kislányom!"* Ez volt *Móra Ferenc utolsó szava.*

Az elhúnyt mellett utolsó órái alatt hozzátartozóin és kezelőorvosain kívül P. *Gulácsy* Irén írónő, *Roóz* Rezső, a *Magyar Hirlap* felelős szerkesztője és *Lovik* Károly voltak.

Öt óra után kezdődött meg a fegyverletétel a Halál előtt. A szív elfáradt a nehéz küzdelemben. Egyre gyengébben dobogott és amikor a reggeli napsugarak megvilágították az elfüggönyözött ablakokat, *7 óra 5 perckor, csendesen, szinte észrevétlenül bevégződött minden.* Móra Ferenc elaludt és megkínzott arcára rásimult a végtelenség békéje.

Gehl Zoltán

festő

Műcs. kiáll, 1936 tól

Pipics 113. C.

MDK

Gehl

Plakátokon, könyvekben, kiadványokon, az Est-lapok Hármaskönyvein, a művész rajzai, festményei és dekorációi.

Herman Lipót: Miklós Andor.

Magy.Művészet, 1933. 379.lap

M.D.K.

Géhl

"A két bimbó" c.-Hajnal-Ligeti szkeccs főszereplőiről, -Sándor Stefi, Virágh Jenő, Lázár Elly, Szabados Sándor szinművészekről- készitett portrékat.
Repr.-ók.

Szinház és Divat, Bp. 1922. ápr. 6. VII.évf. 14. sz. a lap hátsó boritólapjának belső oldalán.

M.D.K.

Tuszkay

M.D.K.

Gehl

Farkas Imre: "Stefánia-ut" c. folyt. regényéhez készitett rajzot Farkas Imréről illusztrációként.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. juli 21. III. évf. 3o. sz. 38-4o. lap

Gehl

Gábor Miklós: "Makláry Zoltán Bem apója" cimmel ir a szinmüvészről,-Bem apó szerepében,-s erről készitett a müvész rajzot Makláry Zoltánról.

Repr.

Irodalmi Ujság, Bp. 1953. juni. 4.
IV. évf. 12. sz. 7. lap.

Gehl

Bodnár György: "Szabó Pál hatvan éves" c. megemlékezését illusztrálta az iróról készitett arcképpel.
Repr.

Irodalmi Ujság, Bp. 1953. ápr. 9.
IV. évf. 8. sz.

M.D.K.

Géhl

Rajzok müvészekről: Jób Dániel, Nádas Sándor, Hajó Sándor, Zilahy Lajos, Nagy Endre, Illés István, Kőváry Gyula, Solti Hermin, Balla Ernő a New-Yorkban.

Irók, szinészek, szinésznők - a New-Yorkban c. körinterju
Szinházi Élet. Bp. 192o. nov. 14-2o. IX. évf. 46. sz. 24-26. lap.

Gehl Zoltán

GEHL ZOLTÁN festőművész, a Világ rajzolója és Szombati Mária házasságot kötöttek.

Világ.

1949. jun. 10.

Műemléki Bizottság!

eucsém Peterek és Wágner
zett levelét, további eliutézés
nak tisztelettel megkül-

hó 24 én.–

T

Gehl Zoltán

archéprajzai

Az Est 1925. évi folyamában

U. 4034.

Lots nº Number	Pays Country	Remarques Remarks	Limites en Francs Suisses excl. 10% Highest Price in Swiss Francs excl. 10%

XIVème Vente aux enchères 6—11 Janvier 1930

E. Luder-Edelmann & Co., Zurich (Suisse)

Télégramme: Philatelie Zurich **Banque à Zurich:**
Téléphone: Selnau 80.81 **Union de Banques Suisses**

MM. E. LUDER-EDELMANN & CO. exécuteront les ordres qui leur seront adressés *sans aucune commission,* au mieux des intérêts de l'acheteur; celui-ci devra cependant indiquer la limite qu'il est disposé à payer,

En cas de non-exécution des ordres qui leur sont confiés et ce pour une raison quelconque MM. E. LUDER-EDELMANN & CO. déclinent toute responsabilité.

All orders carried out without special remuneration.
An addition of **10%** will be charged.

Ordre d'achat • Blank for Bids

J'autorise MM. E. LUDER-EDELMANN & CO. à acheter pour mon compte les lots suivants
I authorise Messrs. E. LUDER-EDELMANN & CO. to buy for me and my account the undernamed lots on conditions known to me at the prices mentioned below. I annex the highest price I will pay for each lot, it being understood that they will buy for me as much below such limits as possible:

Signature et adresse complète: .....

Adress (Street) No.:

.....

Gehl Zoltán

a Világ c. napilap állandó arckép rajzolója
1946-47-ben

dem Gemälde des Prof. Francesco Vinea.

i Alinari in Florenz.

Zoltán
festő

Rónay Mária
Körlése-

Gehl Zoltán, festő
évekig Délamerikában élt, a
felszabadulás után a „Világ" belső rajzolója

o 11ém

Szikrétt György

:

torna számára

0·30 x 0·30)

sendt

tára 20 db.

us 10ém

igazolom:

ág Jelmeltános

tanos

Gehl

Nagy Andor városatya
arckepe, rajz (1933)
repr

A Pesti Városháza

1934. 7-8. z 10. l.

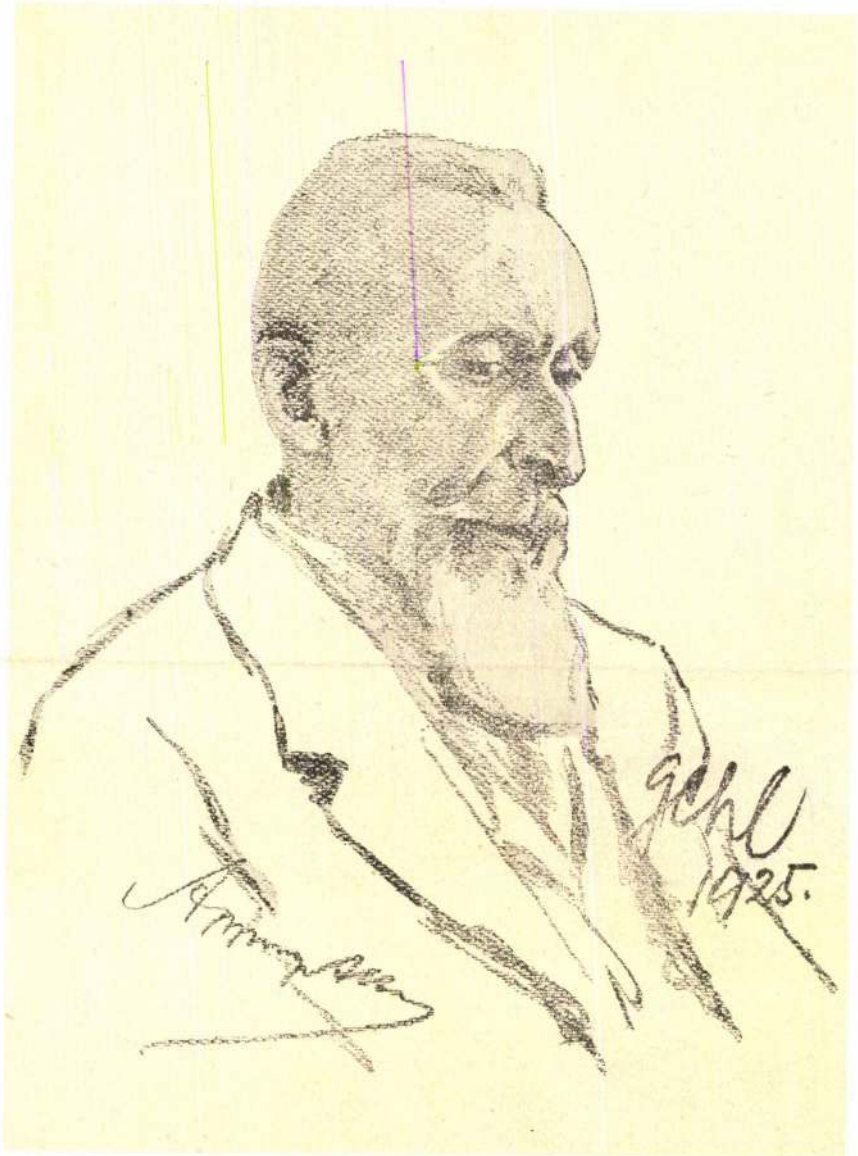

Gehl Zoltán rajza.

GRÓF APPONYI ALBERT

a Poliklinika elnöke.

Gehl Zoltán

Almappkin

UJ IDŐK SZERKESZTI HERCZEG FERENC.

XXXV. évfolyam, 27. szám
Budapest, 1929 június 30

Az Uj Idők új regényének szerzője: Zilahy Lajos

Az Uj Idők számára rajzolta: Gehl Zoltán

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 16.

Ára 50 fillér

Gondoskodni kívánunk olvasóink nyári olvasmányairól!

Az Uj Idők fennállása óta nem volt példa olyan nagyarányú

árleszállítás-

ra, mint amelyet most hajtottunk végre, hogy olvasóink nyári szórakozásáról gondoskodjunk.

Hihetetlenül olcsó áron, irodalmi, szórakoztató olvasmányt juttatunk el olvasóinkhoz

havi részletfizetésre.

Négy hétig maradnak érvényben az alább megjelölt kedvezményes árak. Tekintettel arra, hogy csak a készletek kiárusításáról van szó, melyeknek egyrésze kevésbé jó papirosra nyomódott, arra kérjük olvasóinkat, hogy megrendeléseiket lehetőleg sürgősen juttassák el hozzánk, mert a megrendelések elintézése a beérkezés sorrendjében történik.

Ez a kedvezmény csak az Uj Idők előfizetőit illeti!

Kitünő szerzők, kitünő művei:

	Eddigi bolti ár
Arcibasev: Féltékenység, dráma	1.—
Biró Lajos: Hotel Imperial, színdarab	1.—
— — Francia négyes, színdarab	1.—
Conan-Doyle: Eltűnt világ, regény	1.60
Emőd Tamás: Pesti hegedű, versek	1.60
— — Dicséret — dicsőség, versek	1.60
Farkas Pál: Strigonius, regény	1.60
Hatvany Lili: Noe bárkája, színdarab	1.—
Pásztor József: A múzsa csókja, regény	1.—
Pekár Gyula: Danton, dráma	1.60
Szemere György: Madarasi király, regény	1.—
Wells H. G.: 2100	1.20
Wildenbruch: Kis mama, regény	1.60

Egy-egy kötet leszállított ára 60 fillér. A 13 kötet ára, együttes megrendelésnél 6.— pengő. Kéthavi részlettörlesztésre.

Érdekes, értékes olvasmányok:

Adam A. H.: Galahad csod. kalandjai, regény	1.50
Bethlen Margit: Majd, A város, regény	1.60
Biró Lajos: Nyári zivatar, regény	2.—
— — Sárgarigó, elbeszélés	1.20
Brest Harte: Yerba Buena, regény	2.—
Bródy Sándor: Királyok, színdarab	2.—
Croker: Jasra gyöngyök, regény	2.—
— — A spanyol nyakék, regény	2.—
— — Váratlanul, regény	2.—
— — A Bégum kincse, regény	1.60
— — Asszony a bakon, regény	1.60
Dánielné Lengyel L.: Medici Lőrincné, regény	2.—
Eje Anders: Mesterfogás, kalandorregény	2.—
Eschtruth: Tündérkirálynő, regény	1.60
Farkas Pál: Egy tanár jegyzetei, regény	1.60
Knut Hamsun: Viktória, regény	1.60
Heimburg: Mihaszna kisasszony, regény	1.60
Hermant Abel: A híres színésznő, színdarab	1.—
Hope: A bibornok gyémántjai, regény	1.60
Kalotay Sándorné: Házasság, szerelem, regény	2.—
Lovik Károly: Az arany kéz, elbeszélés	1.20
Pásztor-Relle: A mi városunk, leirás	1.—
Pekár Gyula: Lavina, regény	1.60
Perutz Frank: A mangófa csodája, regény	1.60
Sarcey Francisque: Párizs ostroma, élmény	1.50
Schüler Carl: Cinege II., detektívregény	1.60
Szikra: Ugody Lilla, regény	1.60
— — Enyém?, regény	1.60
Szomaházy István: A titokzatos szerző, regény	2.—
— — A csipkeverő lány, regény	2.—
Ujhelyi Nándor: Őfensége kalapja, komédia	1.60
Vészi Margit: Útközben, háborus elbeszélés	1.—

Egy-egy kötet leszállított ára 80 fillér.

Tíz kötet ára, együttes megrendelésnél: 6.— pengő.

Kéthavi részlettörlesztésre.

Értékes könyvek:

Croker: Jogos büszkeség?, regény	3.40
— — A falu szépe, regény	3.40
— — A másik, regény	3.—
— — A kevély Katalin, regény	3.—
Erdősi Dezső: Emberi írások, elb.	2.80
Heer I. C.: Havasok ura, regény	4.—
Krudy Gyula: Andrásecsik öröksége, regény	3.60
Lakatos László: Halhatatlan hercegnő, regény	2.80
Ohnet: Lise Fleuron, regény	3.60
— — Sarah grófnő, regény	3.60
Pálmay Ilka: Emlékirataim	3.40
Stratz R.: Az óriás ökle, regény	4.—
Vajda Gyula: Ünnepi versek, vers	2.80
Williamson: Az ördög sípja, regény	4.—
— — Az oroszlán egérkéje, regény	3.—

Egy-egy kötet leszállított ára: 1.50 pengő.

Tíz kötet ára, együttes megrendelésnél 12.— pengő. Négy havi részletfizetésre.

Folytatás a boriték 4. oldalán.